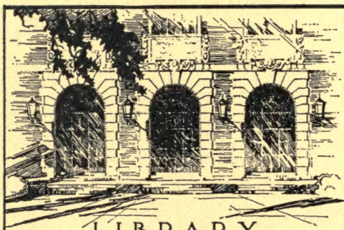

OBRAZ

BIBLIOGRAFICZNO-HISTORYCZNY

LITERATURY I NAUK

W POLSCE.

OBRAZ
BIBLIOGRAFICZNO-HISTORYCZNY
LITERATURY I NAUK
W POLSCE,

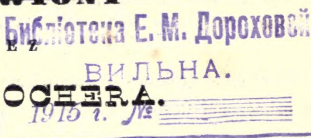
OD WPROWADZENIA DO NIEJ DRUKU
PO ROK 1830 WŁĄCZNIE,

Z PISM JANOCKIEGO, BENTKOWSKIEGO, LUDWIKA SOBOLEWSKIEGO, OSSOLIŃSKIEGO, JUSZYŃSKIEGO, JANA WINC. I JERZ. SAM. BANDTKÓW i t. d.

WYSTAWIONY

PRZEZ

ADAMA JOCHERA.

Non satis est Ithacam revehi patriosque Penates
Aspicere?

Hor.

TOM III.

Wydanie Adama Zawadzkiego.

WILNO.

NAKŁADEM I DRUKIEM JÓZEFA ZAWADZKIEGO.

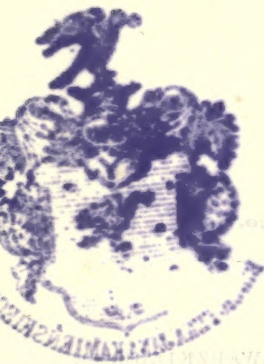
1857.

Czytałem ten rękopis, i nie tylko nic przeciwnego zasadom Kościoła S. w nim nie znalazłem, ale owszem wiele myśli Autora rozwiniętych zgodnie z prawdą przeszłości, życia i trwałości nieporuszonéj onego Kościoła—i dla tego sądzę być ze wszech miar godnym druku.

Wilno, 25 Lutego 1857 r. X. A. Wróblewski *Kanonik Kat. Wileń. Cenzor.*

Pozwolono drukować, z obowiązkiem złożenia w Komitecie Cenzury prawem oznaczonéj liczby exemplarzy. Wilno, 8 Marca 1857 roku.

Cenzor Paweł Kukolnik.

TOM III:

TEOLOGJA.

CZĘŚĆ II.

D) PRAKTYKA, E) PRAWO KOSCIELNE, F) DZIEJE.

REGESTR.

POGLĄD

NA KIERUNEK A BIEG UMYSŁÓW I NAUK W PRZEDMIOTACH WIARY Ś. PO KRAJACH DAWNEJ POLSKI.

TEOLOGIA.

(CZĘŚĆ HISTORYCZNO-KRYTYCZNA.)

Ziarno Wiary świętéj, zaledwo padło na ziemię Sławian polskich, wnet się w niéj żywo zajęło, najmocniéj roskochało i okwicie rospleniło. Owoce jego czysto duchowe, pojąc i krzepiąc dusze i serca jéj mieszkańców, umysł ich na drodze téj, bogatemi ozdobiły dary. Dary te podniosły od razu stan społeczeństwa polskiego, spoiły je wysokiemi cnoty, pokoju i miłości węzły, a myśli i nadzieje zwróciły do wysokich celów w tém i następném życiu; sprowadziły błogosławieństwo nieba, na znój i trudy człowieka około pracowitéj roli, głównego zajęcia jéj mieszkańców; ciężary i dolegliwości życia, uświęciły na czystą i gorącą przed tronem Najwyższego zasługę; bojaźń bożą uczyniły główną podwaliną wychowania młodzi, naukę i rozum bratnią połączyły spójnią; surowość, skromność i prostotę obyczajów i życia, stowarzyszyły z wrodzoną łagodnością charakteru ludu; trafnością prawego sądu odznaczyły massę narodu, a wesołość i dowcip przydały i niemi okrasiły, powszednie, ba nawet bogobojne zajęcia i zatrudnienia. Nie dziw, że w tych pierwiastkach błogich i bezwinnych życia narodowego, anioły wstępowały pod strzechę ziemianina, zasiadały z nim i rodziną jego u jednego stołu, a cnotę i pokorę, purpurą przyodziewały. Zasięgamy tu bowiem czasów piérwszego okwitu chrześcijaństwa w Polsce, w czasie przez same dzieje krajowe nieoznaczonym, okwitu, który tak pożywnie otchnął tuż

następujące i dalsze jéj pokolenia. Ten był bowiem początek, zasada i jakby piérworzutny popęd, do tylu zalet i cnót, któremi jakby walną spuścizną, pokolenia te w dziejach świetniejące, i wciąż niejako odżywiające się z nich widzimy.

W takim naraz umysłóm i sercóm, danym kierunku i usposobieniu, te, mniéj więcéj wolne i niekrępowane niczém, chuciom i namiętnościóm wprawdzie uległe, ale zdolne po największéj części i długo trzymać je na wodzy, zwracały się w massach ludności, do Źródła wszelkiéj mądrości i wiedzy, usiłowały w tém świetle, poznać i ocenić siebie, oraz badać i tłómaczyć wszelkie zjawienia świata zewnętrznego, niemniéj jak kierować pobudki i przekonania własne, któremi się powodowali na błędnych drogach życia. Odblask téj łuny świeci tam zawsze i zawsze; odbijał się on i o przedsięwzięcia piśmienne, tak w czasach niedrukarskich, jak i drukarskich, z któremi właśnie do czynienia mamy. Od początku już wieku XVI. wychodzą na widok w Polsce, pisma do zapasów tych a gimnastyki sposobiące i rozstrzygające rozmaite kwestye filozofii chrześcijańskiéj (2193 nn.) (*). Pod koniec tegoż wieku, Krzysztof Warszewicki, wydaje traktat, o poznaniu siebie samego i o nieśmiertelności duszy, przypisany O. S. Klemensowi VIII. (4149). W wieku XVII. niemało wychodzi na widok pism treści podobnéj (4136 nn., 4154 nn.). W czasach znowu kiedy w sąsiednich Niemczech, obok reformy, racionalizm coraz bardziéj górę bierze i poddaje rozumowi same wiary tajemnice, nowa nauka ta, nie znajduje dobrego przyjęcia w Polsce, i ledwie tam i ówdzie na drodze dyskussyi, oznacza się słabém odbiciem (2194). Zawsze się tam bowiem ozywa skłonność jakby wrodzona i dążenie, do badań filozoficznych, opartych jedynie na gruncie prawd odwiecznych, tych, których treścią jest. nauka przez Zbawiciela samego podana, nauka, która przeto w wywodach swoich, sprawiedliwie, *Filozofii polskiéj*, nazwanie otrzymała.

Jedną z takich rodowitych produkcyi była: *Filozofija Chrześcijańska* X. Samuela Chróścikowskiego S. P. (2200). Książka ta mniéj znana i oceniana jakby zasługiwała, napisana jest z erudycyą i gruntownością niepospolitą. Wychodząc autor z początku praw

(*) Liczby w nawiasach zamknięte, znaczą numera dzieł w spisie bibliograficznym w niniejszéj xiędze wymienionych.

przyrodzonych, które niczém u niego nie są, jak czystą odwieczną Prawdą, i nastanie swe biorą od Boga, roztrząsa prawo z nich wypływające, prawo *czystego rozumu*, prawo własne człowiekowi, ale od którego on z czasem, przez *rozum inny*, który sobie przyswoił, daleko odstąpił, skaził je, pozbawił siebie dóbr jakie mu tutaj na ziemi już zgotowane były, i stał się igrzyskiem złych chuci i namiętności. Ale ponieważ pozostało w nim jeszcze rządne prawo rozumu, wedle niego żyć zawsze i niém się kierować powinien. Prawa ludzkie i boskie, są też istotne prawa natury, lub są ich wykładem, a posłuszeństwo im, na témże prawie natury zasadza się, ale prawa boskie od saméj woli Boga zawisłe, poddają im rozum człowieka, bez roztrząsania woli Najwyższéj. A tak do wypełnienia jednych i drugich, z jednéj strony rozum, z drugiéj, wiara i religia go prowadzą, piérwszy bowiem sam jeden, dostateczny nie jest, ani jednym nim, człowiek powodować się jest mocen. Bóg nadto jak nieskończoną mądrością swoją, widział istoty rzeczy wszystkich przed ich stworzeniem, widział istotę człowieka i innych stworzeń, tak widział też i prawa, podług których czynności swoje miał kierować, widział, które z nich są dobre, a które złe być miały, przepisał mu za sposoby rządzenia się, prawa natury w przedwiecznéj mądrości poczęte, tak iż, *wiecznego prawa* wiadomość od samego Boga jest wyryta, a prawa ludzkie z prawa wiecznego pochodząc, z niego całą wartość i zaletę swą mają (str. 1—54). Niemniéj téż czynności człowieka, jedne z natury swojéj dobre, drugie złe będąc, do tego najpowszechniejszego i piérwszego początku się odnoszą: *Czyń dobrze a złego się wystrzegaj*, który jest początkiem natury od Boga samego wlanym człowiekowi, i słowy boskiemi ewangielii zastrzeżonym, nie zaś oparty, tak jak twierdzą niektórzy, to na przychylności wzajemnéj ludzi do siebie, to na organizacyi człowieka, to na potrzebie zachowania siebie i t. p. (str. 51—122). Prawa natury od Boga człowiekowi są dane, i odnowienie ich narodowi ludzkiemu potrzebne było, co się raz stało podaniem praw przez Mojżesza, naostatek przez samego Zbawiciela Swiata, w czém prawa ludzkie niedostatecznéby zawsze były, już, dla niestateczności i rozmaitosci żądz człowieka, już, że nie tylko powierzchowne, ale i wewnętrzne czynności jego rozporządzać i kierować trzeba było, już, że prawa ludzkie, wszystkich złych czynności wzbronić i karać nie mogły, wieleby bowiem w takim razie, dobrego i pożytecznego znieść mu-

siały. Prawda ta nader głęboka, o niedostateczności praw pisanych, która zda się należeć oryginalnie, autorowi *Filozofii Chrześcijańskiéj*, nieraz w czasach naszych przez ekonomistów w podobném świetle roztrząsana była. Przydać nareszcie, że rozum człowieka był niedostateczny do odkrycia wszystkich praw natury (str. 123—150). Rozumowi ludzkiemu, którym od Boga był udarowany do rządzenia swojemi sprawami, ani nadto przyznawać, ani go poniżać nie można, a dusza człowieka, ciału wprawdzie rozkazuje i powolności rozkazóm tym doznaje, sobie jednak rozkazać nie umie. Pokazują to obłędy ludów dawnych względem czci prawdziwego Boga, który był im znany dostatecznie; jeżeli zaś filozofowie owych czasów i odkryli prawdy niektóre, to wszakże je potym albo znosili, zbijali, albo w niepewność podawali. To samo i nowéj filozofii jest charakterem, gdy się rozważą pytania, co do istoty rzeczy materyalnych, nieskończonéj ich podzielności, attrakcya lub czczość w nich przypuszczana, systemat wreście świata, pytania wszystkie, dotąd ostatecznie nie rozstrzygnione. Cóż dopiéro w rzeczach życia i obyczajów dotyczących, początku i końca człowieka, w których wszystkie mniemania dawnych racyonalistów, tak się niedostateczne okazały? Słuszna zaiste, aby w nich jedynie przepisy wiary i objawienia przewodnią były człowiekowi, byleby się prawdóm ich poddać i pychę sobie wrodzoną chciał złożyć (str. 151—301). Ztąd autor, wyprowadza zacność i potrzebę rewelacyi, których wykazaniu resztę pisma swego poświęca (str. 301—467). Taka jest treść téj książki, w któréj napisaniu, przewodniczyły autorowi silne i dzielnie popierane początki i przekonania, o potrzebie utrzymania miejscowych i dawnych w naukach filozoficznych opinij i prawd, prawd, których rzetelności, tyle próżnych i jałowych od wieku trwających w krajach innych dyskussyj, taka niestałość filozoficznych systematów, aż nadto stwierdzają. Taki był w ogólności duch i dążność w naukach filozoficznych pisarzów polskich, takim się okazywał w naukach dla ludu, któremu niemniéj prawdy odwieczne, jak prawdy świata fizycznego, od tamtych nieodłączne, znane i wiadome być mają. Nie prawili piszący podówczas, o wzniosłéj nauce filozofii, o jéj postępie i nabyciach urojonych, bo zdawna przebywała ona w przestronnym zakresie myśli od Twórcy wszech rzeczy człowiekowi do rozważania naznaczonym. Nie ściągnęli na siebie zwania, ani spekulacyjnych szperaczów, ani jałowych deklamatorów, ani szermierzy, w złudzeniu słów przez się do

potrzeby odlewanych, w odmęcie niezrozumiałéj nauki, w dziwnych abstrakcyach *o bycie swym*, idei, z których, koniec końców, sprawy, ani sami sobie, ani drugim, zdać nie umieją, i w tysiącznych podobnych dziwolągach i obłędach (*), wartości dla sprawy swéj poszukujących, bo Filozofiia, nauka prawdziwie boska, nie była u nich ani sztuką, ani mistyfikacyą, ani sposobem podobania się, i napuszoną trefnością.

Wyliczenie, opisanie i ocenienie pism w przedmiotach teologicznych w Polsce i dla Polski pisanych w kraju i za granicą, słowem bibliografia i krytyka ksiąg na widok wydawanych, rzeczy rozgłosu żadnego przedtém nie potrzebujące, są to przedmioty w dawnéj literaturze polskiéj mało dotykane, a to z tego początku, który oddawna tam panował, że każdy piszący, sam w obec publiki odpowiada za siebie, że każdemu słuszna potomność wedle zasługi naznaczy miejsce, nie bacząc na zdania spółczesnych, najczęściéj jednostronne, a zatém zwykle sprzeczne między sobą, i żadnego stałego sądu postanowić niezdolne. Że zaś w przedmiotach dogmatów i wiary dotyczących, nagana piśmiennych produkcyj i ostra krytyka całkiem rozróżnianych zdaniem, względną u każdego zosobna stronnictwa lub sekty, zaletę pism stanowiła, w oddziale *Kontrawersyi* względy te, miejsce swe znajdą. W samém niniejszém wyliczeniu dzieł na widok wydanych, nie mogło się obejść bez wielu opuszczeń, już dla samego rzeczy ogromu i rozmaitości, już że wiele z nich do pośledzenia niepodobnemi się stało, jak tego skazówką są co do rzeczy teologicznych, pracowite wypisy bibliografów przez Ludwika Sobolewskiego po zagranicznych bibliotekach czynione (2216 nota), jak to wskazuje jeszcze wiele pism teologów polskich, znanych bardziéj zbiorom zagranicznym, włoskim, francuzkim, niemieckim, szwedzkim, aniżeli krajowym, zwłaszcza, że bardzo wiele pism, mianowicie socynianów i braci czeskich w Polsce, za granicą się drukowało, i wstępu do ojczyzny autorów prawie nie miało.

Powaga Pisma ś. różnie od różnych pojmowana, z przyznaniem i nieodzownością tradycyi od jednych, jak od wyznawców Kościoła rzymsko-katolickiego, z jéj odrzuceniem przez innych, sposób traktowania jego textu i czytania, podział, wykład i tłómaczenie pojedyńczych jego Ksiąg i miejsc szczególnych, dały powód uczonym

(*) *ja, jaźn,* nasze *ja, ja cielesne, ja niecielesne, ja rzeczywiste;— prawdobłamy, wiedzobłamy, poznaniobłamy; podprawdobłamy, podwiedzobłamy, podpoznaniobłamy* i t. p.

polskim, mianowicie duchownym, do bardzo licznych traktatów i pism w różnych czasach na widok wydawanych, tak w kraju jak za granicą (2222, 2472, 2770 nn.). W nówszych, godne jest uwagi pismo pełne erudycyi i zgłębienia rzeczy, X. Tomasza Hussarzewskiego, Kapłana Zgromadzenia Missyonarzów w Wilnie, który około roku 1798, wydał w języku łacińskim, *Traktat o Piśmie ś.*, Część I, *o Księgach świętych w powszechności*, 8. str. 190, druk XX. Missyonarzów wileńskich. Exemplarze, jakie mi się widzieć zdarzyło, są bez karty tytułowéj, zgoła dzieło, zda się, iż całe, drukiem obłożone nie było. Jest tu Kwestyj (Quaestio) 5: 1) o naturze Pisma ś., p. 1—4; 2) o powadze jego, p. 5—42; 3) o wyższém które je odznacza natchnieniu, p. 42—47; 4) o Kanonie Pisma ś., p. 47—70; 5) o rozmaitych jego wydaniach, p. 70 do końca. W piśmié tak szczupłego obrębu, zadziwia z jednéj strony liczba, dobór źródeł przez autora w pracy téj użytych, z drugiéj, sąd trafny i nieuprzedzony, wsparty głęboką znajomością rzeczy, i języków wschodnich. Między innemi ważném się nam wydało co autor powiada o dawności przekładu łacińskiego Pisma ś. powszechnie przyznawanego ś. Hieronimowi, którego księgi niektóre, wedle autora traktatu, zgoła nie jemu się należą, a nawet w wielu miejscach od textu hebrajskiego, na którym ś. Hieronim wersyą swoję wykonywał, bardzo się różnią. Zkąd wnosić można, iż język łaciński biblijny, na własnéj swojéj postępował drodze, i nic nie ma wspólnego, ani z wykwintnym klassycyzmem, ani z mową średniowiekową łacińską, z którémi zwykł się porównywać, i że nie tylko tę ostatnią, ale i tamten, daleko swą dawnością przechodzi, tak jak i prostotą swą i uroczą szczerością, przed tamtemi się zaleca.

Historya przekładów Pisma ś. na polskie przez Ringelbautego (2256), zgoła niewyczerpana, nic dotąd wedle ważności swojéj zaspakajającego, prócz rozrzuconych po różnych książkach bibliograficznych skazówek, w wydanych dziełach, nie przedstawia. Niedostatek ten zbadania, wyznawcóm rzymsko-katolickiego Kościoła, tém żywiéj czuć się daje, że inne przybyłe do kraju tego, różnowiercze wyznania, sobie piérwszeństwo przekładu Biblii na polskie przyznawać zwykły. Rzecz się ma z tém jednak, wcale inaczéj. Nie tylko że text Pisma ś. polski, przed wprowadzeniem druku, krążył w kopiach pisanych, jak tego nie jeden ślad się zachował, ale ten, który w drugiéj połowie wieku XVI. był drukowany, mylnie prze-

kładem Jana Leopolity pospolicie mianowany (2257), należy do textów pisma ś. najdawniejszych, jakie są znane, tak iż go rzeczywiście przekładem mianować nie można, tyle się od Wulgaty i innych przekładów różni. I to właśnie sprawiło bez wątpienia, tak długą przewłokę w drukowaniu tego textu, niemniéj jak to, że wiele było w nim słów zadawnionych i podówczas już w Polsce niezrozumiałych. Duchowieństwo katolickie starało się temu zaradzić, przez zbliżenie i porównanie textu tego, z textem Wulgaty, praca, któréj się podjął, Jan Leopolita. Zaradził on temu wprawdzie, ale tém samém wiele wyrazów w kodexie rękopiśmiennym usunąć i przemienić musiał, z niemałym dla języka uszczerbkiem i szkodą. W wydaniach poźniejszych (2258 n.), jeszcze więcéj text ten nakłaniano do Wulgaty, co sprawiło, iż wydania te coraz mniéj dla historyi języka są ważne. Ale co najbardziéj, text ten biblii r. 1561, ważnym i godnym pilnéj uwagi czyni, to to, iż równając go w wielu miejscach z przekładem Siedmiudziesiąt, i przekładem ś. Hieronima, wiele nazwisk mianowicie hebrejskich, za jego pomocą, objaśniać się i klarować daje (*). Nie wątpię bynajmniéj, a to doświadczeniem nauczony, że zbliżenia te, na większy rozmiar dokonane, wieleby do textu Pisma ś. objaśnień dostarczyć zdolne były. W każdym razie, widna ztąd, nadzwyczajna dawność textu polskiego biblii r. 1561, lubo znacznym już uległego zmianóm, ani dziwić się można, iż wydawca jego, Szar-

---

(*) Przytaczam tu jeden tego przykład. W texcie Biblii Starego Przymierza, w Wulgacie i innych, mianowicie w Księgach *Regum*, *Paralipomenon*, często są wspominane nazwiska: *Cerethi* i *Felethi*, *Falethi*, *Phollati*, żołnierze, straż jakaś przyboczna króla Dawida, (*bellatores David*, interpretatorów hebrejskich, *milites pretoriani*, *σωματοφύλακες* Józefa Żydowina). Piérwsze z tych nazwisk, wykładają jeszcze przez skorobiegów (*cursores*), drugie, przez zabijaczów, niszczycieli (*occidentes*, *exterminatores; interfectores*, ś. Hieronima); przez ludzi dziwnych (*mirabiles*), łuczników, procarzy (*sagittarii et fundibularii* języka chaldejskiego, u Karriera, do 2 Reg. 8, 18). Tłómacze znowu i parafraści biblijni wszyscy bez wyjątku, niemniéj jak wulgata, zachowały po prostu, same nazwiska, i Wujek także tłómaczy je wszędzie, przez *Cerethy*, *Phelethy*, *Cerethczyki* i *Pheletczyki*. Jeden tylko text Biblii polskiéj r. 1561, wykłada te imiona wyraźnie, przez *Strzelcy* i *Pawężniki*, w inném miejscu, *Strzelcy* i *Tarczowniki*. Pytanie, zkąd znaczenia te, tak dobitnie oznaczone, mógł sobie text polski przyswoić, wtenczas, kiedy ani ś. Hieronim w IV. wieku po Chr. P., ani Józef w wieku I. ich nie znał, kiedy rzecz cała o tych nazwiskach, dotąd przebywa w czystéj krainie domysłów? Odpowiedzi na to trzeba poszukiwać w téj saméj mowie, którą text Biblii r. 1561 był nasamprzód spisany.

Jakoż *Cerethi*, *Cerety*, po gr. *θηρευτέρες*, *venatores*, od *θηρέω*, poluję, są to wyrazy od sławiano-polskich, *cierać*, *trzeć* pochodzące, używane, w mowie myśliwskiéj o strzelcach, co *wycierają* puszcze, szukając w nich źwierza, lub włóczęgów, *Cier-*

fenbergier, nic zgoła nie wiedział, ani powiedzieć mógł o jéj autorze. Dla tego też, pod wpływem zupełnie odmiennego o Biblii téj rozumienia, wszelkie w tym względzie domysły moje w Tomie I. téj pracy rzucone, cofnąć i za żadne uznać winienem. Tym sposobem, sam przez się upada zarzut, przez niektórych czyniony, jakoby język polski dał się innym sławiańskim co do posiadania, całkowitego textu Pisma ś. wyprzedzić, kiedy właśnie całkiem przeciwne temu czynić można wnioski i powziąć rozumienie.

Poprawiony wedle łacińskiéj wulgaty, i potwierdzony dla użycia od władzy duchownéj text Biblii polskiéj dla Kościoła rzymsko-katolickiego był ten, który przygotował, Jakób Wujek Zgrom. Jezus. a to zrazu sam Nowy Testament, wydany za życia jeszcze autora (2292), daléj po jego zgonie, Biblia całkowita (2260 nn.). Jest to rzeczywiście, jak sami wydawcy, Jezuici, tego nie zapierają, kalkowany prawie słowo w słowo przekład z wulgaty. A lubo wątpić nie można, że autor ciągle za textem polskim Leopolity postępował, i radził się go, wiele jednak co do autentycznéj noty, ustąpić temu ostatniemu winien. Wujek albowiem powodowany myślą przygotowania Biblii polskiéj, coby najściśléj wulgacie łacińskiéj odpowiadała, nieraz od natury języka zwyczajnego odstąpić musiał; niemniéj przeto jednak, text jego jest wysokiém piętnem natchnienia i całéj uroczystości mowy świętéj, mowy niebiańskiéj, mowy proroczéj naznaczony. Ztąd, już w owych czasach wytykano Wujkowi, wiele wyrażeń niezgodnych z mową pospolitą, jako to: *śmiercią umrzesz* (morte

---

ce, *Cieracze*, *Ciereccy*, inaczéj *Strzelcy*, *Celcy*, serb. *Tzelczi*, zkąd poszli', *Cióry*, *Ciury*, loźna czeladź wojskowa, zaszkodnicy, picownicy, ludzie waleczni i bitni, ale awanturniczy, burzliwi, niespokojni, tak jak, *Ceretani* Marcialisa', *pernę*, szołdry, ladaco. Powinowate wyrazowi *Cerethi* są, *Cera*, *Cyra*, *Cerata*, wszystko co się trze, zużywa, *sciera; Certi*, pewni, pewni siebie, którzy mogą się *ścierać*, *certować*, *Certy*, ryby, od *tarcia* się) tak nazwane, *Czerety*, zielska twarde, *Czerty*, *Czarty*, *Czorty*, którzy po *czeretach* się błąkają, *Czarty*, istne *czarty* w potyczce, jakimi byli bez wątpienia *Cerethi*, Dawidowa straż.

Takimi byli bezmała i *Felety*, *Falety*, gr. *φηλῆται*, szalbierze, pol. *Filuty*, *Walety*, ciury, służba obozowa, nakształt *Waletów* kartowych, *Welety*, bohatyry, *Walensy*, *Wałęsy*, *Welensy*, tak zwani od *welensy*, zwierzchniéj sukni na zbroję (Linde), łaciń. *Valentes*, *Velentes*, levis armaturę milites, Wendów *Faloty*, to jest Ciury (Linde), Hebreów *Phelonites*, *Fellonites*, zbiegi, dezertery. Oba nazwiska *Cerethi*—*Phelethi*, łącznie w texcie Pismie S. wspominane, zbiegają się w znaném wyrażeniu ludu naszego: *Czerto-Połochy*, co się po *czeretach płoszą*. Porównywając text Biblii r. 1561 z innemi, wiele analogij takich natrafić można, analogij, które dla historyi mowy w powszechności są nadzwyczaj wielkiéj wagi.

morieris), *węgły narodu* (anguli populorum), wreszcie dla mowy polskiéj wcale nie obraźliwe, i t. p., ale to właśnie sprawiło, że text Biblii Wujka, dotąd jest sam jeden obowiązujący dla wyznawców Kościoła katolickiego. Noty zaś, któremi wzbogacone jest wydanie jego, mianowicie piérwsze, krakowskie, ważnym są, do objaśnienia wielu trudności mowy biblijnéj, i przyczyn tylu rozróżnień w wierze, materyałem.

Text oryginalny wulgaty, nie jest znany w wydaniach miejscowych, aż dopiéro z textem polskim w wydaniu wrocławskiém r. 1771 (2263). Druk Nowego Testamentu łaciński tamże przez Jezuitów w tymże wieku, dość starannie sporządzony został; cząstkowych ksiąg druki są daleko dawniejsze (2346 n.), jako to: Siedmiu listów kanonicznych śś. Jakóba, Jana, Piotra i Judy, których wydawca anonim, zachwala się w przemowie, iż text Nowego Testamentu łaciński, w wielu miejscach poprawiał. Przydany też jest tutaj, text polski Ewangelii ś. Jana, jeden z bardzo dawnych.

Liczne były nader przedsięwzięcia drukarskie wydań Pisma ś. polskich w różnych miejscach w kraju i za granicą, dla wyznań swobód w dawnéj Polsce używających. Z pomiędzy innych, godne są uwagi: *Biblia słowiańska Skoryny* i *Ostrogska* (2279 nn. 2330), *Ogińskiego w Jewju* (2331 n.), ale daleko przedtém, z pras drukarskich Krakowa, wychodziły psałterze sławiańskie, daléj w Wilnie, Lwowie, Ostrogu, najpoźniéj w Poczajowie (2348 nn.). Dla wyznawców augsburskich i innych, Nowy Testament Sekluciana, wyszedł w Królewcu r. 1555 (2301), Biblia i Nowy Testament w przepysznym druku, tak nazwane *Radziwiłłowskie* (2266, 2316 nn.), także jak się zdaje, z kodexu jakiegoś dawnego sprawione, *Nieświska* Budnego, która jest poprawą poprzedzającéj (2268), obie dla języka polskiego, i dla nót przy téj ostatniéj objaśniających, bardzo ważne; *Gdańska*, która wywołała sławny list Olszewskiego Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, potępiający ją, daléj różne tejże Biblii wydania w Amsterdamie, Hali, Królewcu (2269 nn.); Nowy Testament Czechowicza (2319, 2323)); Biblia Litewska, Samuela Chylińskiego, wydana w Londynie (2283); Psałterze Reja, Jakóba Lubelczyka, Rybińskiego, Rysińskiego (nn. 2381, 2390, 2397), *Eklezyastyk* Piotra Poznańczyka (2406), *Hiob* Lubelczyka, i *Przypowieści Pańskie*, Otwinowskiego (2408 n.) i t. d. Oprócz głównego przedmiotu, wszystkie prace te, dają ważne dla historyi mowy polskiéj skazówki i daty, ku wykazaniu nie już wzrostu jéj i postępu, ale powolnego cofania

się, odstępowania od piérwotnéj zamożności i dostatków, koléi, która mowie téj z innemi sławiańskiemi jest spólna, i o ich dawnym ukształceniu i bycie samodzielnym świadcząca. Wychodziły też na widok texty Pisma ś. w mowach obcych, hebrejskie, w Krakowie, Żółkwi i t. d. (2337 nn.), niemieckie (2329), węgierskie (2410 nn.).— Tłomaczenie i wykład proroctw w Księgach świętych zawartych, psalmów, medytacye z nich i parafraza, żywo zajmowały duchownych polskich, jako to: Jana Kępskiego (Campensis), Reszkę, Solikowskiego, Bratkiewicza i innych, z pomiędzy różnowierców, Wolana (2413) nn.); skrócenia znowu z różnych miejsc Pisma ś., Wędregowskiego, Załuskiego, Kwiatkowskiego (2426 n.), summaryusz ich, Czechowicza (2427) i innych. Usiłowania te kierowane są dążeniem upowszechnienia i uczynienia ile można przystępną, nauki w Piśmie ś. zawartéj, drogą opowiadania łatwego i pociągającego ku pojęciu ludu, oraz wpłynienia tym sposobem zbawiennie na jego zajęcia, sposób sądzenia i obyczaje. To też, mnóstwo ksiąg podręcznych tego rodzaju po domach szlacheckich i kmiecych w dawnéj Polsce zachowywanych, stanowiło materyał i treść zatrudnień i zabawy, mianowicie w dni i czasy wolne od pracy, i odrywało lud miejski i wiejski od miejsc i roztargnień, w skutkach swoich szkodliwych i zgubnych. Powieści te pełne uroczéj prostoty i dziwu, przechodząc z ust do ust, ze starszego na młódsze pokolenie, utwierdzały zawczasu w jego sercach, bogobojność i wiarę, dwa silne życia towarzyskiego początki i podwaliny.

Porównanie i zgodność, a relacye miejsc Pisma ś. Starego i Nowego Przymierza, dały początek wielu traktatóm, w kraju i za granicą w swoim czasie ocenianym, jako to: Brykciusza, Sikorskiego, Minasiewicza, Potockiego, ze strony protestantów Arnolda i innych (2478 nn.). Exegetyka, to jest wykład i objaśnienie textu Starego i Nowego Przymierza, zajmował też wielu uczonych polskich, jakimi byli: Krzycki, Falkoniusz, Kossobucki, który w przedmowie do wykładu swego, jednego z Psalmów Dawidowych, podał ważne wiadomości do dziejów Kościoła polskiego w wieku 16-ym, dalej, Ambroski, Bythner, Bochwic, Swirczyński, Hussarzewski (2486 nn.). Godne są też uwagi: wykład psałterza Dawidowego, Jana de Turrekremata, jeden z najdawniejszych druków krakowskich, i kommentarz do proroctwa Hozeasza przez Wita, Teologa Norymber., tłómaczony na polskie w wieku XVI, (2485 nn.), który może dał powód do pięknéj

parafrazy tegoż proroctwa wierszem łacińskim przez Klonowicza, czyli Acerna. Kommentarze ku wyjaśnieniu miejsc przytrudniejszych ksiąg Nowego Przymierza, wydawali, wspomniany już wyżéj Kępski, którego wykład Listu ś. Pawła do Rzymian, ma na celu sprostowanie wykładu tegoż, przez Filipa Melanchtona w Niemczech wydanego, Gliczner, Socyn, Stanisław Sokołowski, Bartsch i t. d. (2501 nn.). Seweryn Lubomlanin znowu, podjął w swoim: *Monotessaron*, ogromną pracę ku ułatwieniu kaznodziejóm poszukiwań i cytacyi z Ewangelistów śś., rodzaj konkordancyi pastoralnej (2514). Piotr Skarga, wydał swój *Areopag*, czyli wykład Listu ś. Pawła (2516). Między Socynianami, oprócz samego Socyna, kommentowali i annotowali text N. T. w duchu nauki swojéj, Jerzy Major (2502), Wołodkowicz, Szlichting, Kreliusz, Sand, Przypkowski i wielu innych (2513 nn.). Tu też odnieść należy, wykład *Apokalipsy* ś. Jana, Ballingera, przekładu Mikołaja Reja (2503), i traktat pełen bezbożnych maxym Grzegorza Pauli, którym zaprzecza on przedwieczności Chrystusa Pana i Ducha ś. (2505). Nie można też pominąć tutaj, mnogich prac uczonych polskich, a mianowicie Izraelitów, około wyjaśnienia textu hebrajskiego Pisma ś., i tylu na téj drodze ważnych drukarskich przedsięwzięć po różnych miejscach, jako to: w Krakowie, Lublinie i t. d. (2461 nn.).

Patrologia, to jest wykład i tłómaczenia pism Ojców śś. żywo pobudzała zwłaszcza w wieku XVI. uczonych polskich do wydawania z kodexów pisanych bibliotek krajowych, krakowskiéj, zamojskiéj i innych, bądź textów oryginalnych pism Ojców Kościoła, bądź przekładów ich na łacińskie, wszakże znaczniejszych przedsięwzięć w tym rodzaju, jakiemi są, bibliopolów włoskich, francuzkich, hollenderskich i t. d., zgoła tu nie widać. A tak wychodziły na widok w wieku XVII, mowy niektóre OO. śś. przełożone z greckiego na łacińskie, przez Gundela Listy ś. Ignacego w oryginale greckim, wydane przez Birkowskiego (2536 nn.); Tertuliana traktat o preskrypcyach; mowy i inne pisma, ś. Bazylego W. przekładu Iłowskiego; katechezy ś. Cyrylla, Grodeckiego, wielekroć drukiem za granicą powtórzone, sentencye i reguły życia ś. Grzegorza Nazianzena, Nowackiego; mowa ś. Epifaniusza na złożenie do grobu Ciała Pańskiego, piérwszykroć w oryginale greckim wydana z biblioteki Szymona Symonowicza, wraz z tłómaczeniem na łacińskie Fenickiego, gdzie wzmianka o tłómaczeniu pism tychże na język sławiański; traktaty

ś. Jana Złotoustego, przekładania Kromera; pisma ś. Hieronima wydania Erazma Roterodama, drukowane u Wietora w Krakowie; pisma ś. Augustyna, staraniem Eckiusa i Tucholczyka, wybór z dzieł tego Ojca Kościoła, przez Czartoryskiego Arcybiskupa Gnieźnieńskiego (2540 nn.). Wiele pism OO. śś. przekładano i na polskie, jako to: ś. Justyna przez Krzyszkowskiego, ś. Cyrylla, przez Teofila Rutkę, ś. Augustyna przez Tryznę, Załuskiego Biskupa Warmińskiego, i Kraszewskiego Opata Czerwińskiego (2539 nn.). Wiele też miejsc wybornie z Ojców śś. przełożonych znajduje się w dziełach Skargi, mianowicie w Kazaniach jego, Żywotach śś. Pańskich i w Historyi Kościelnéj z Baroniusza. Przekłady OO. śś. na sławiańskie niepomału zajmowały drukarnie dawne polskie, ostrogskie, kijowskie, poczajowskie, lwowskie, wileńskie, grodzieńskie (3542 nn,).

Instytucya i studia teologiczne, były zdawna w krajach polskich, w ręku duchownych, znakomitych nauką, przenikliwych i mądrych, posuwających swoje prace na drodze umiarkowania i łagodności. Czuli oni bowiem głęboko, że im powierzona jest straż nad duszami, i że najwyższém powołaniem ich było, utrzymać pokój wewnątrz kraju, zachować go od klęsk, jakie zapędne nauki zrządziły u innych ludów. Dla tego też nauka wiary, katecheza-teologów polskich, nie tchnęła nigdy, surowością i ostrością, nie występowała ze szranek sobie właściwych, nie dotykała względów delikatnych i drażliwych. Zawsze łagodna, doradzająca, gojąca złe, pełna godności, gruntowała w wiernych cnoty chrześcijańskie, pokory, cierpliwości, rezygnacyi; prosta i jasna w wykładzie, rządziła sumieniem i sercem, chroniąc je i zachowując od wątpliwości mogących je niepokoić i zatrważać; owszem trudniejsze i zawilsze kwestye rezerwowała wyższéj duchownéj władzy, tak że imie kazuistyki i restrykcyi prawie wiernym znane nie było; słowem wszędzie i zawsze zgodna była i w harmonii ze skłonościami bogobojnemi ludu pospolitego, gotowego zawsze na głos pasterzów swoich, i skłonnego do postępowania drogą przez nich wskazaną, drogą pokoju wewnętrznego i szczęścia, jakie on daje, albo drogą żalu i skruchy, toż dobro wyjednać zdolnych. Ztąd poszło i miejscowe nazwanie téj nauki, pod tytułem właściwym: *Teologii polskiéj* (2605), od wszystkich innych, w pewnym względzie, mianowicie co do obejścia, charakteru słodyczy, odrębnéj i różnéj, opartéj na początkach i zasadach czysto Chrystusowych, miłości, pojednania, zgody, po-

stępującéj nie tyle drogą dyscypliny i repressyi, jak raczéj na posadzie i gruncie, a praktyce i wolném rozwijaniu władz, wyższych nad ludzkie, i sił nadprzyrodzonych, któremi człowiek zasilony, na tę ziemię wstępuje. Ztąd i poszanowanie tak właściwe téj populacyi dla sprawców i ministrów wiary, ztąd i namaszczenie, które w ogólności, życie i czynności tych ostatnich oznaczało, niemniéj jak szczerość i prostota ducha, z któréj powszechnie pleban polski był zawsze znany, co wszystko czyniło go rodzimym, i najbliższym powierzonéj sobie owczarni stróżem, opiekunem, doradźcą, przyjacielem. Nie mówi się tu zgoła, aby ten stan i położenie rzeczy było wszędzie i zawsze, stałe, niezmienne, jednolite, wolne od wyjątków, ale że takie było, i jest dotąd usposobienie na ogół, ku czemu wielce się przyczyniało to znamię otwartości i dobroduszności, jako charakter mianowicie niższych warstw ludu szlacheckiego miejscowy, warstw, z których największa liczba nauczycieli w kościołach, pasterzów i sędziów sumienia powstawała.

Uczynić nauki teologiczne, ile być może przystępne dla wszelkiego stanu ludzi, było zawsze usiłowaniem piszących o nich w Polsce. Dla tego, liczne tam wychodziły pisma, zalety i godność nauk teologicznych podnoszące, podające sposoby jak je popularnemi uczynić, jednania i łączenia ich z naukami filozoficznemi, nieoddzielania, ale owszem zasilania ich wszelkiego rodzaju wiadomościami i erudycyą; inne znowu podające treść ich, systemata, oraz środki uprzątnienia z drogi stawiących się w ich podawaniu trudności, zwikłań, wątpliwości (2580, 2594 nn.). W podobnych celach, wychodziły od czasu do czasu na widok, *synopsy* i skrócenia nauk teologicznych w całym wziętych obszarze. Takiemi są traktaty, Piotra Poznańczyka, Młodzianowskiego, Stanisława Makowskiego, Ujejskiego (2589 nn.). Zbiory pism treści teologicznéj Stanisława Hoziusza, w całéj Europie wielkiéj używały wziętości, a niemniejszą tuż po nim zjednał sobie pracami swemi na tejże niwie sławę, Stanisław Sokołowski, Kanonik Krakowski i Kaznodzieja Króla polskiego Stefana (2610 nn.). Pisma Aryanów, którzy mianowicie od początku XVII wieku, naukę swoję na gruncie polskim wszczepić usiłowali, skrócone jéj zbiory lub listowe objaśnienia już z drukarni rakowskich, już zagranicznych wypuszczali oni na widok (2588, 2611 nn.), a zbiór zupełny celniejszych traktatów aryanów polskich, wydany został w Amsterdamie, w drugiéj tegoż wieku połowie, pod

tytułem *Biblioteki Braci Unitaryuszów* (2618). Niebawem też, ważąca się wpływem tym, i chwiejąca w rzeczach wiary opinia powszechności katolickiéj, dzielnie skierowana i odwrócona została, reakcyą i pismami, już osób ze stanu duchownego, po rozmaitych miejscach kraju, w Poznaniu, Krakowie, Wilnie, Lwowie, już uczonych z grona saméj Akademii krakowskiéj, już znowu tych, co się tamże, lub za granicą ubiegając o zaszczyt laureatu, za przedmiot dysput swoich, tenże przedmiot wybierali w propozycyach teologicznych, których niezmierna moc na widok wychodziła (2622 nn.). Z pomiędzy zgromadzeń zakonnych, najczynniejszy w zapasach tych z Aryanami brali udział, Karmelici, Paulini, Jezuici, Dominikanie. Z tego ostatniego zgromadzenia, Polewic sam jeden, dwadzieścia dysput teologicznych w kraju i za granicą odprawił (2636).

W wiekach poprzedzających wprowadzenie druku do Polski, traktaty teologiczne Donata największéj używały wziętości. Teologia scholastyczna Piotra Lombarda, Biskupa paryzkiego w wieku XII, długo tamże w niemałéj powadze była i w Akademii krakowskiéj czytana, jako to w wieku XV. od Jana Kantego wraz z summą ś. Tomasza, uczącym za przewodnią służyła, i w pismach wielu uczonych, jako to: Jana z Leśniewa, Jana ze Stobnicy, Mikołaja z Giełczew, Jakóba z Gostynina, Jana z Dobrzyc, Benedykta Hessa, Mikołaja z Gorzkowa, Sędziwoja Czechła, Michała Wrocławczyka, Grzegorza Stawiszyna, Macieja Szarfenberga, była komentowana, skracana, owszem text jéj drukiem był powtarzany (2734 nn.). Inni znowu, jak Antoni Kazimierczyk, Jakób Podborski, Piotr Poznańczyk, Rochmaryn, a w ogólności bracia Minoryci, zaciągnęli się pod chorągiew Doktora Subtelnego Duns Skota (2737 nn. 2752). Andrzéj Rochman, Lektor w Akademii Krakowskiéj, ułożył wedle tegoż mistrza dla słuchaczów swoich *Summulę Teologiczną* w rękopisie tylko, z początku XVII wieku znaną (*). Od tych odrębny zastęp, uczniów i stronników ś. Tomasza z Akwinu, formowali Opatowicz, Professor Akademii Krakowskiéj, Grabiecki Licencyat Akademii Paryzkiéj, Morawski, Łącki, Szulc Prątnicki, Ohm, Bardziński, po większéj części zakonu ś. Dominika (2744 nn.), a spór ten i zawodnictwo, przeciągało się w assercyach i konkluzyach akademicznych, od początku XVII, aż do drugiéj połowy XVIII wieku (2627—2722). Missyonarze czyli ka-

---

(*) Rękopis ten znajduje się w Bibliotece Muzeum wileńskiego.

płani zgromadzenia ś, Wincentego a Paulo, zdawali się trzymać pośredniéj między temi dwiema, linii, tak iż konkluzye ich, jak to widać w seminaryum ich w Stradomiu, są dogmatyczne i scholastyczne razem (2670, 2707). Inni znowu propozycye swoje eklektycznie, sposobem antologii, wedle nauki Pisma ś., Ojców Kościoła, Koncyliów, Konstytucyj papieskich układali (2665, 2681). Byli i tacy, co kwestye teologiczne, dla łatwiejszego snać spamiętania, w wiersze miarowe zamykali (2637), sposób i do innych nauk, w użycie wcześnie do Polski wprowadzony.

Nazwiska Teologii ściśle systematycznéj, dogmatycznéj, a tymbardziéj dogmatyczno-spekulacyjnéj, jak w innych krajach Europy katolickiéj, tak i w Polsce, długo ledwie były znane, a dopiéro od teologów niemieckich, zaledwo w wieku XVIII odgłos mieć poczynają (2731). Teologia Kolleta, z Francyi do użycia seminaryów polskich w tymże wieku wprowadzona, pomimo ścislejszego swego układu, nosi jeszcze nazwanie *Teologii Scholastycznej* (2729). Dotąd nauki teologiczne w seminaryach polskich i litewskich, dowolnie z różnych autorów w wieku XVII i XVIII, wedle woli i widzimi się uczących, już wedle ś. Augustyna, ś. Tomasza z Akwinu, już wedle Moliny, Busenbauma i t. d., wykładane były. Widno to między innemi, z upoważnienia od Prymasa i Arcybiskupa Łubieńskiego, wydanego Sliwickiemu Wizytatorowi missyonarskiemu i przełożonemu kościoła ś. Krzyża w Warszawie, na nowe wydanie dzieła Kolleta. Wydanie to we czterech sporych tomach, drukiem pięknym Chełmna pruskiego, mało już w zupełnych exemplarzach znane, ma na czele przywiléj króla Stanisława, warujący na lat trzydzieści, nietykalność tego druku, a ztąd mianowicie jest ważne, iż zawiera w sobie wiele poprawek, zmian i nót przez Sliwickiego poczynionych, z zastosowaniem do kanonów Koncylium Trydenckiego i praw cywilnych saméj Polski. Książka ta (*), zdaniem duchowieństwa, i zgłębieniem rzeczy dostatecznem, i przywodzeniem świadectw z Pisma ś. i wykładem jasnym a ożywionym zalecająca się, niemały czas była w obiegu w szkołach dla duchowieństwa krajowych, i niewiadomo co ją z użycia wyprowadziło; jeśli rozciągłość dzieła dla uczących się uciążliwego, to i to przyczyna zaiste

(*) Institutiones Theologiae quas ad usum Seminariorum fusioribus suis praelectionibus contraxit Petrus Collet, Presbyter Congreg. Miss. etc. Post quintam Parisiensem editionem, Prima Culmae in Prussia 1765, 8vo.

niedostatecznaby się zdawała, gdyż właśnie w wydaniu tém, oznaczono miejsca, które pomijane przez poczynających być mogą. Czyli wprowadzone już pod schyłek tegoż wieku, do seminaryów litewskich przynajmniéj, teologie przez Niemców wydane, *dogmatyczno-spekulacyjna* Monscheina (2728), daléj Klüpfela (2733), lepiéj instytucyi młodzi duchownéj zaradziły, nie moją jest rzeczą rozsądzać. X. Pohl, kapłan Zgromadzenia XX. Missyonarzy, wydał też dla seminaryum swojego, dzieło tego rodzaju, dotąd zaszczytnie od duchowieństwa wspominane (2732). W języku krajowym z dawniejszych prac, znana jest jedna tylko Teologia dogmatyczna, wydana w skróceniu dla seminaryów uniackich przez X. Kyriatta Zak. ś. Bazylego W. (*).

Wciskające się do Polski w wieku XVI nowe nauki i dogmata religijne, pobudziły duchowieństwo miejscowe do założenia im tamy, do uprzedzenia złudzenia, ogłoszeniem *Wyznania Wiary*, czyli konfessyi Kościoła rzymsko-katolickiego. Piérwsza redakcya artykułów tych w Akademii Kolońskiéj, wątpić nie można, iż była dziełem słynnego i za granicą uchodzącego za najcelniejszego z teologów swojego czasu, Stanisława Hoziusza. Piérwsza edycya ta, r. 1544, przypisana była Dzierzgowskiemu, podówczas jeszcze Biskupowi władysławskiemu, który później z urzędu swego jako Arcybiskup gnieźnieński, uświęcenie Wyznania tego Wiary doprowadził na Synodzie piotrkowskim r. 1551. Wielekroć drukiem powtarzane, w kraju i za granicą, zaledwie r. 1560 wyszło ono w Wiedniu z przydaniem imienia Hoziusza, i tak przełożone i na język francuzki (2762, n.) Toż samo Wyznanie Wiary, poprawione na Synodzie warszawskim r. 1561, wydał i ogłosił drukiem, sławny swojego czasu Stanisław Orzechowski, który snać dla zagładzenia ustyrków swoich i rozróżnienia z władzą duchowną, uznał w wydaniu tém, artykuły te za własne, i na czele pomieścił list do Przecławskiego, Dziekana poznańskiego, w którym utyskuje na zgubne nauki helweckie, do Polski nakształt *straszliwéj zarazy* przez Lizmanina i Statoryusza wniesione; toż samo i w polskiém wyszło w przekładzie Krzyżanowskiego (2764. n.). Około połowy następnego wieku, z rozkazu Urbana VIII

(*) Teologia dogmatyczna z autorów w jej o Bogu i rzeczach boskich umiejętności dobrze zasłużonych wyjęta, przez X. Ambroż. Kyriatta Z. S. B. W. Kapłana w Seminaryum Dyecezal. Brzeskiem na Polskim Dyalekcie dawana. W Wilnie w Druk. XX. Bazylianów, r. 1799. 4to.

papieża, wyszło *Wyznanie Wiary*, dla wyznawców Kościoła Wschodniego, w texcie łacińskim i sławiańskim (2767 n.).

W rok po wydaniu *Wyznania Wiary* w Krakowie r. 1544, wyszły także *Artykuły Wiary* Kościoła Rzymskiego, redagowane przez professorów uniwersytetu Lowańskiego, które za jedną z piérwszych książek katechetycznych drukowanych w krajach polskich, uważać można. Piérwsze osoby z duchowieństwa obracały usiłowania swoje i prace na wydawanie wykładów nauki wiary dla użycia ludu prostego, jako to Mikołaj z Szadka, kanonik i rektor akademii krakowskiéj, Benedykt Herbest, kanonik poznański, Marcin Białobrzeski, biskup, Walenty Kuczborski, archidyakon pomorski, Jan z Fulsztyna Herburt, Marcin Kromer, Possewin, Karnkowski, arcybiskup gnieznieński, Szyszkowski, biskup łucki, wielu kapłanów ze Zgromadzenia Jezusowego, wielu proboszczów dla owczarni swoich podobne prace podejmujący, w wieku XVI i XVII. (2769 nn.). Po rozmaitych mieyscach duchowni przygotowują *chleb* ten *domowy* dla użycia paniom, czeladzi i gospodarzóm, preceptoróm po szkołach mniejszych, inspektoróm w domach, podają sposoby nauczania ludu po kościołach, obierają na to dwa młode głosy, z którychby jeden zapytywał, drugi odpowiadał, sposób uczenia, jak mieniono podówczas, daleko korzystniejszy od kazania, którego słuchający, zwłaszcza prostaczkowie, zwykle nierozumieją (2784 nn.). W wieku XVIII, widać jeszcze od czasu do czasu, prace na téj drodze mniéj jednak żarliwe ze strony wyższego duchowieństwa, między innemi, Szembeka, biskupa chełmskiego, Wojkowskiego, kanonika pułtuskiego, Kłosowicza, kan. warszawskiego, Załuskiego, biskupa kijowskiego, Pilchowskiego, Jezuitów, Pijarów, Missyonarzy (2798, nn.) Wydawane też tam i ówdzie nauki katechizmowe, dla ludu innéj mowy jak polskiéj (2779, 2785, 2801, n.), podawane wykłady Pacierza czyli Modlitwy Pańskiéj, Przykazań i t. d. (2802 nn.), układane katechizmy wierszem (2868), ułatwiane sposoby instytucyi chrześcijańskiéj dla nowochrzczeńców (2859 nn.)

Kontrowersya i spory w materyi wiary, stanowią od czasu zaszłych w niéj ważnych rozróżnień, nader zamożną i dla dziejów religijnych ważną odnogę krajowéj literatury, jakkolwiek dla nauki w ogólności i jéj postępów mało pożywną i mało znaczącą, bo wywołaną duchem niezgody, żywioną rozigranemi namiętnościami lub miłością własną pisarzy, a co gorsza, nie raz osobistym interesem i żądzą dopięcia obcych dobru religii, któréj się pozorami pokrywano,

zamysłów, ile w kraju rządu popularnego jakim był dawnéj Polski, ile w czasach tylu już partyi i zwikłań politycznych, jakie miały tam miejsce w wieku XVI i dalszych. Najjędrniejsze, najdzielniejsze w kraju umysły i talenta, pociągnięte pomimo siebie wirem tym, trawiły się i scierały na rozstrzyganie kwestyi częstokroć płonnych, a gdyby nawet i ważnych, to nadaremnie i bezpotrzebnie, jeśliby na nieszczęście, powodem wpływów obcych, nie zaszły były srogie rozdwojenia i osłabienia karności w rzeczach, na które rozum ludzki targać się nie ma. Aby ocenić wagę tych blizko trzechwiekowych zapasów i zgubnego piśmiennego szermierstwa, dość jest zastanowić się nad owocami jakie dla następnych pokoleń, na dni dzisiejsze przyniosły. Wiara i jéj święte prawa pozostały nietknięte, a o te pliki ksiąg butwiejące w dawnych księgozbiorach, nikt już prawie nie zapytuje, i ledwie one dogadzając ciekawości bibliografów, każdego dziś, bardziéj ogromem swym i liczbą zadziwiają, a niżeli do wyjaśnienia rzetelnego stanu rzeczy posługiwać są zdolne,—ale taka była koléj rzeczy i czasów. Powodowani myślą i obowiązkiem, wyjednania jakiegokolwiekbądź interesu i podania w najtreściwszym jakimści widoku, dat i rzeczy w bibliografii naszéj wymienionych, będziemy usiłowali i tu, tysiąckroć rozbite i roztargane członki niesfornego ciała tego, zbliżyć z sobą i połączyć, dalecy wszakże, abyśmy rzecz wyczerpali, lub w pożądaną jaką spojność i jednolitość zebrali.

A naprzód, w rzeczy zachowania się i postępowania a trybu władzy i prawa, względnie rozróżnionych w przedmiocie wiary i karności, od religii panującéj w kraju, rozmaite były sądy i mniemania odzywających się do opinii publicznéj pisarzów. Jedni, jak pseudonim *Brutus*, Polak, (2874) byli za pełną swobodą religijną; drudzy, jak Gruszecki, radził kontrowersyą, ale w pewnych tylko przypadkach za potrzebną ją uznawał (2883); inni jak Niszczycki, archidyakon płocki, obstawał silnie, i bronił jednéj prawdziwéj wiary, stawiąc przykłady podobnego postępowania u ludów sąsiednich (2871). W nauce saméj i dogmatach, jedni byli za używaniem szczerem a niewykrętném Pisma ś. w dowodzeniu artykułów wiary, jak Kojałowicz (2872 n.), drudzy racyonalnéj drogi ku roztrzyganiu kwestyi wątpliwych i trudnych, jak Stanisław Wiszowaty, (2875) używać doradzali. Jedni w materyi wiary oprócz textu Pisma ś. tradycyą przyjmowali, drudzy na każdy pojedyńczy szczegół wytknięcia dowodu, li z samego tylko Pisma, dopominali się. (2878 nn.)

Jeden z piérwszych co wzniecił kwestye przeciw katolicyzmowi drażliwe, mianowicie przeciw regułóm zakonnym, przeciw bezżeństwu księży, przeciw niektórym obrzędóm Kościoła i t. d. był sławny Erazm Roterdamczyk, znany z licznych stosunków i związków z wielą możnymi w Polsce. Odpowiedział mu Karwat, franciszkan hiszpański, a oba te pisma wnet znalazły odgłos w Polsce (2884 n.) Prywatna korrespondencya Korwina, pisarza magistratowego wrocławskiego, z Bylińskim, archidyakonem i kanonikiem przemyskim, od r. 1525 przez lat kilka ciągnąca się, dała powód temu ostatniemu do wystąpienia z pismem publiczném w obronie Kościoła, które przypisał Karnkowskiemu, podówczas jeszcze biskupowi przemyskiemu (2886). W kilka lat potym Wergier, bawiący z Polski za granicą, pomówił w dwóch pismach koncylia czyli sobory kościelne, a mianowicie Trydencki, potępić usiłował zabiegi katolików w obronie swojéj wiary, które istną *konjuracyą* nazywał, i wywołał tym sposobem odpowiedź silną Walentego Poznańczyka, który także za granicą wydał swoją *Obronę Kościoła* (2888 nn.). Pisma podobnéj treści wychodziły koło tegoż czasu i w Polsce ze strony wyższego duchowieństwa (2890 n.), kiedy Stanisław Orzechowski ze swéj strony refutował pisma samego Lutra przeciw papieżóm (2892). Wnet z zastępu różnowierców wystąpił szermierz nowy, pełen zażartości i niepomiarkowania, Marcin Krowicki, który w *Napomnieniu* swém w Magdeburgu drukowaném, i w kilku innych pismach z taką się gwałtownością miotał na duchowieństwo katolickie, tak nieprzyzwoitych i niesfornych używał przeciw niemu wyrażeń, iż one zgoła wzgardzone, za niegodne prawie uwagi uznane były i mało wywołały refutacyi (2893, 2906 nn). Około tegoż czasu, na pisma teologa niemieckiego Brenciusza, scisłe z Wergierem mającego związki, obaj bowiem wspólnie pracowali nad oderwaniem króla Zygmunta Augusta od sprawy Kościoła, odpowiadał Hoziusz, i tę odpowiedź królowi przypisał, co wywołało ze strony przeciwnéj, znowu kilka pism cierpkich i pełnych żółci, a pisma samego Brenciusza w Królewcu wydał po polsku z rozkazu xiążęcia pruskiego, Ostafi Trepka rodem z Litwy (2898 nn). Hoziusz wkrótce wystąpił z nowém pismem w sprawie Kościoła w Kolonii wydaném, na które odpowiedział Gundelin, sam od Bredebacha zbijany (2903 n). Ze swojéj strony, Wojciech Nowikampian, albo Nowopolski, autor dzieła *Scopus Biblicus*, to jest Wstępu do czytania Pisma ś., (2770) które ułożył dla ucznia swego, Jana Zygmunta, syna króla węgierskiego

a siostrzana króla polskiego Zygmunta Augusta, wydał około tegoż czasu, *Apologią Wiary Katolickiéj*, przypisaną temuż panu, już po ojcu swoim na tronie węgierskim siedzącemu, (2905). W tymże duchu pisał, Herburt, kasztelan sanocki, a zawołany swojego czasu i obszernéj nauki teolog, Jakób Gorski, ogłaszał swoje *Prelekcye Płockie*, to jest nauki, które extra obowiązku, spólnie z Iłowskim, w rozmaitych przedmiotach wiary dotyczących miewał w kościele, od którego nazwisko swe wzięły (2908 n). Tenże Gorski, niewiadomo z umysłu, lub zbyt pochopnie, wydał na widok korrespondencyą Orzechowskiego, dorywczo z różnowiercami w różnych czasach prowadzoną, publikacyę, która tego ostatniego niepomału obraziła (2907). Nidecki też, archidyakon wileński, uczeń Nowikampiana i Maryckiego, w drugiéj połowie tegoż XVI wieku, ogłosił za granicą *Parallele* swoje Kościoła Katolickiego, w których dotknął drażliwéj kwestyi, wykładając przyczyny pospolitego powrotu na łono Kościoła tych, co się od czasu do czasu odeń oddzielali. Po piérwszém dzieła tego wydaniu kolońskiem, niebawem nastąpiło drugie i trzecie, znacznie powiększone i z tytułem zmienionym (2912), Białobrzeski znowu, sławny z kazań swoich i nauk, wystąpił w wydanéj przez się *Konfessyi* przeciw Aryanóm i na zasadzie OO. śś. i wyroków Kościoła, gromił ich błędy i obelgi na Kościoł katolicki z największém niepomiarkowaniem miotane (2913).

Aliści około tego czasu występuje nowy zastęp w obronie praw i zasad Kościoła, ze Zgromadzenia pod tytułem *Jezusowego*, silnie krzewiącego się w Polsce i Litwie. Piérwsze pono wyzwanie różnowierców do walki ze strony Jezuitów, odbyło się w Wilnie r. 1579, które wnet odparł Gliczner, rzucając się na ich naukę *o prawdziwym Kościele* i o Czyscu (2914 n). Wkrótce potym Possewin, znany z poselstwa swego z Rzymu, do Szwecyi i do Moskwy, ogłosił dwa pisma, jedno także o *Kościele prawdziwym* i zbawieniu w nim, drugie o dogmatach i kanonach (2916, 2928). Po niejakim czasie, głośna i smutna sprawa Edmunda Kampiana, Jezuity angielskiego, silne znalazła odbicie się w Polsce, któréj wywody i obronę ogłosili w oddzielnych pismach, Skarga i Wilkowski (2923 n.). Wywołało to wnet gorzkie ze strony protestantów na Zgromadzenie zażalenia; Chrząstowski i Wolan stają na czele téj falangi, łączą się z nimi, Żarnowiec, Socyn i wielu innych, odpierani z równą dzielnością i zapałem od Jezuitów, Bartscha, Jungi, Bekana, Lessiusza i innych (2927,

2930 nn. 2940, 2944). Odtąd bez przestanku i przez czas długi brzmią imiona Zgromadzenia tego, w silnych i natarczywych zapasach z różnowiercami różnych nazwań i znamión, to nacierając wstępnym bojem na przeciwników wytrwałych, upartych i nieraz zdolności niepospolitych, to zastawując się razem z drugimi, i broniąc od wymierzonych zamachów, nigdy nie opuszczając pola, nie wychodząc z walki, aż po odniesionėm zwycięztwie. Zawsze u nich jedna i taż sama w ręku chorągiew i broń, ta sama żarliwość w sprawie któréj się całkowicie i nieodzownie poświęcili. Nie widać w ich obozie żadnéj defekcyi, żadnego odstępstwa lub przeniewierzenia się, siła jakaś wyższa, moralna, rzec można nadludzka, potężna, niezmożona, ciągle im towarzyszy i na chwilę nie odstępuje. W wieku XVI i piérwszéj połowie XVII, świetnieją obok Skargi, imiona Powodowskiego, Smigleckiego, Cichowskiego i wielu innych, a do nich łączy się, jakby huf posiłkowy, wiele osób znakomitych ze świeckiego i zakonnego duchowieństwa, jak Warszewicki, Sokołowski, Ostrowski, Lilia, Cerazyn, Rozdrażew i inni (2918 nn. 2929, 2936, 2944 n). W ogólności jednak, mniéj ducha prozelityzmu i większe umiarkowanie i spokojność postrzegać się daje u pisarzów kontrowersyjnych mianowicie drugiéj połowy wieku XVII, jak to widać w *Rozmowach* Kojałowicza, w pismach Waśniowskiego, Kreitzena, Zuchowicza, Drużbickiego, Tylkowskiego, Szczygielskiego, Rutki i innych, a przewaga jest widoczna na stronę katolicyzmu (2949 nn. 2963 nn). Ze strony różnowierców, zgoła już tu znaczących imión nie widać, mianowicie od czasu ustąpienia Aryanów z kraju. Jeśli się oni nie uznają za zwyciężonych, to przynajmniéj broń na długo zawieszają. W wieku XVIII, kontrowersya piśmienna prawie ucicha, a wychodzące ze strony katolików pisma, są to po największéj części traktaty apologetyczno-moralne, i to, przekłady z języków obcych, przez osoby zkądinąd zaletnie znane, jak Minasowicza (3001), Załuskiego (3010), Wykowskiego, Waluszewicza i t. d. Poszakowski Jezuita, usilny i pracowity, sam jeden prawie wydaje pism niemało dotyczących wyznań obcych, ale te tchną już więcéj duchem pojednania, chęcią gojenia rozterek, podania ich w wieczną niepamięć (2985 nn). Po wytężeniu sił z obu stron, nastaje cisza lubo pozorna, a raczéj sen letargiczny, obojętna bezczynność ze strony katolików, wtenczas kiedy strona druga w inny się sposób, do rozpoczęcia walki gotowała.

Katechizmy wedle nauki i zasad Kościoła Wschodniego, wycho-

dziły na widok po rozmaitych miejscach kraju, w Wilnie, Lwowie, Kijowie i t. d. niemniéj pisma dla unitów w mowie cerkiewnéj (3038 nn. 3034 nn.) W rzeczy sporów i kontrowersyi, liczne są pisma tak prawosławnych jak katolików, z obu stron nieraz niepomiarkowaniem trącące. Niektóre z nich wyświecają fakta i epizody ciekawe, zmienne ludzi i rzeczy koleje. Z pomiędzy piérwszych zasługują na wspomnienie imiona Fiedorowicza, Smotryckiego, Wojny, Pimina, Dubowicza, Baranowicza, Galatowskiego; z drugiéj, Possewina, Skargi, Sakowicza, Rutki, Czepańskiego, Kuleszy, Herburta, Bojma, powiększéj części, Jezuitów (3044 nn. 5526 nn.) Staroobrazców katechizmy także tam i ówdzie na widok wychodziły (3068).

Kilka było przekładów na polskie *Wyznania Wiary* przez protestantów r. 1530 w Augsburgu złożonego. Najdawniejszy z nich zda się Sekluciana w Królewcu drukowany około r. 1540. Daléj idą wydania, redakcyi Radomskiego i Kwiatkowskiego r. 1561; inny z uchwały synodu w Genewie, ewangeliko-reformowanych w Sandomierzu r. 1570 w imieniu trzech zborów królowi polskiemu Zygmuntowi Augustowi podany; inny redakcyi Kaspra Diriga kaznodziei w Grzymałowie r. 1635; daléj Andrzeja Węgierskiego, po kollokwium Toruńskiém wydany r. 1645; Jana Monety r. 1708 (3069 nn.) Prócz tego *Formułę Wiary*, w łacińskim oryginale, podaną na Synodzie Łowickim r. 1556, wraz z wyznaniem uczynionem przez xiążęcia wirtemberskiego Krzysztofa, na koncylium trydenckiem r. 1552, wydał Wergier w Królewcu celem pociągnienia magnatów polskich do protestantyzmu, właśnie w chwili kiedy ich papież Paweł IV wzywał listem swoim, na koncylium generalne, dla porozumienia się w rzeczach wiary (3070). Sama Konfessya augsburska, była od wielu, mianowicie od Jezuitów, Wujka, Possewina i innych, rozbierana i trutynowana (3084 nn.). Prócz tego, konfessye wiary składały niektóre osoby pojedyńcze z pomiędzy protestantów, z niejakiemi waryantami od Konfessyi Głównéj i powszechnie przyjętéj w Augsburgu r. 1530. Takie było, *Wyznanie Wiary* Lutomirskiego, protestanta z kanonika przemyskiego (3071). Najdawniejszy katechizm polski dla wyznawców augsburskich, także przez Sekluciana, wydany był w Królewcu, wielekroć drukiem powtarzany (3090). Ze strony katolików, roztrząsał go i oceniał Stanisław ze Lwowa (3125). Inny katechizm protestancki, układu Brenciusza, ogłosił także w Królewcu, Trepka. Dla Ewangelików-Reformowanych, obszerną naukę katechiz-

mową ułożył Paweł Gilowski (3095 n.) Książka ta wielką u wyznawców tych miała wziętość, zwłaszcza że autor silnie w niéj powstał na naukę Socynianów, samże przez nich ostro osądzany (3127 n.) Summę czyli skrócenie katechizmu dla tychże, wydał około tegoż czasu Radomski (3093). Było wiele i drugich przedsięwzięć tego rodzaju, jako Sudrowiusza, Ministra wileńskiego, Wolana, Kraińskiego (3097 nn.). Niebrakło też przekładaczy i kommentatorów Katechizmu Lutra, jak Gesner, Schröder, Linkner, Kośny, Chuć i inni (3098, 3105, 3116, 3122). Polsko-litewski Katechizm luterski wydał w Wilnie w wieku XVI Pietkiewicz, kaszubski Pontan, (3100, 3119). Wykładem Pacierza czyli Modlitwy Pańskiéj, Przykazań i t. d. zajmowali się, Tomasz Węgierski, Zasadyusz i inni (3123 n.).

Od piérwszych lat wieku XVI, z powstającą w Niemczech religijną reformą, niepokój jakiś obejmuje umysły wiernych, jakiś postrach i obawa upadku Wiary czuć się daje i objawia, już w kształcie proróctw (2413, 2486), już w szyderczych na naukę i osobę Lutra napadach (3137, 3150); wychodzą na widok satyryczne jego pochwały, antologie luterańskie (*), inne pisma nicujące wprost jego dogmata, jak to uczynił, Szamotulski Doktor Prawa i Archidyakon poznański (3138 nn.). Wnet w obronie Lutra występuje Stanisław Rapagellan, szlachcic litewski (3145). Kromer, poważny Kromer, oburza się i wre cały, a zagrzany żarliwością wstrzymania postępu złego między ludem, wydaje po polsku pismo popularne: *Dyalog Dworzanina z Mnichem*, z kilku części złożone, które na życzenie Papieża i kardynałów niektórych przekłada na łacińskie i wydaje w Dylindze, a kardynał Truchses, każe je nawet na niemiecki język przetłómaczyć (3146 nn.). W tymże czasie wychodzi w Paryżu dzieło Hoziusza: o Sektach tegoczasowych (3149). Inni jak, Stanisł. Czechowicz, Orzechowski, Sokołowski, Grabowiecki, Possewin, Jurgiewicz, kanonik wileński, Reszka, Junga, Grodzicki, pozbywając się wszyscy prawie spokojnego rozbioru i umiarkowania, stawią silne tamy szerzącym się nowym naukóm. Orzechowski napotyka dzielnego przeciwnika w Modrzewskim, który wydał dzieło naznaczone niepospolitym talentem i erudycyą, to jest: Ksiąg Troje, *o grzechu pierworodnym*, *o wolnéj woli* i *o Pośredniku*, tak nazywając Chrystusa Pana (3152 nn).

(*) Encomia Luteri, Cracoviae in aedibus Hieron. Vietoris, 1534—Flosculorum Luteranorum de fide et operibus Antilogicon Tidemanni Gisonis Impr. Cracoviae etc. 1525.

Jurgiewiczowi i Reszce zastawuje się, dzielny zapaśnik, Ewangelik Wolan, pseudonim jakiś Philalethes i Wendler (3168 nn. 3179); z Grodzickim rospiera się Ranizowski, pastor zołyński (3175). Jakie było w owym czasie zmięszanie i niestatek wiar i rozmaitych sekt w Polsce, jakie były między niemi nieporozumienia i niezgody, miarkować można z pism samych protestantów, między innemi z dzieła Morgensterna, jednego z największych stronników reformy i przeciwników Kościoła katolickiego (3182). Do ila znowu, nowi Aryanie uwłaczali Ewangelikóm, wzajem od nich obelgami okładani, widać z pisma jakiegoś anonima, wydanego na samym początku wieku XVII (3183). Wiek XVI zamyka się jednym z ludzi swojego czasu najżarliwszych o utrzymanie dawnéj wiary i karności kościelnéj, a tym jest Marcin z Pilzna, doktor teologii, wielekroć rektor Akademii krakowskiéj i autor kilku pism ważnych w czasach religijnych zawichrzeń, które sprawiły powrót nie jednego na łono Kościoła: on też ogłosił z przedmową swoją, dzieło Flascha, pod napisem: *Professya Katolicka*.

Wiek XVII, jak się to w ogólnym przeglądzie wyżéj rzekło, w piérwszéj swéj połowie zawsze jest obfity jeszcze w pisma przeciw reformie i z obu stron tchnące duchem szermierstwa. Jedną z pierwszych i najwięcéj opracowanych produkcyi w tym rodzaju, jest *Apologia* Andrzeja Wargockiego, długo w ukryciu trzymana, aż kosztów na nią druku nie zastąpił, Powodowski, kanonik krakowski (3185). Bartsch, Jezuita z Warmii wydaje obszerne dzieło ku namowie i zachęcie tych, co w odstępstwie z Kościołem jeszcze pozostawali (3186). Marcin, pleban klecki, ogłasza swoję *Procę na Ministry* (3187); Wojciech Słupski, archidyakon włocławski, w kilku pismach zwodzi bój z Rozentreterem i Mikołajewskim, Pastorami w Królewcu i Gdańsku (3188 nn.), Słupskiemu w odpowiedzi pełnéj obelg, odcina się, Biskupski, pastor łaszczowski (3191). Slady niezgody często się tu już dostrzegają między Augsburżanami a Ewangelikami, między tymi a Socynianami (3231 nn. 3277 nn.) Spór ożywia się jeszcze około połowy tego wieku, pismami Wojciecha Węgierskiego, superintendenta Zborów krakowskich, pismami Kojałowicza (3244), zapasami Jezuitów z protestantami niemieckimi, i w Prussiech polskich, mianowicie w Warmii (3248 nn). W następném uśpieniu i nastałym letargu, różnowiercy różnych znamión, dawne nazwanie *Dyssydentów, dissidentes a fide*, ponowiwszy, korzystają z tego stanu rzeczy i umysłów w kraju, prawa swoje popierają, już nie na drodze sporów, ale bardziéj szukaniem wpływu

obcego i zmów pokątnych, które przy niebaczności i indeferentyzmie strony drugiéj, tyle się do rozwinienia następnych wypadków i zatrudnień, już niepodobnych do rozwikłania przyczyniały.

W zamęcie tym i zwikłaniu różnowierczych działań w dawnéj Polsce, tylu partyi religijno-politycznych, które w niéj od czasów króla Zygmunta Augusta, to jest od drugiéj połowy XVI wieku powstawały, a mianowicie od czasu, jak nauka Socyna szerzyć się w niéj poczęła, trudno nieraz nie upuścić z ręku nici, i iść śladem zmiennych kolei, tych nawet ludzi, którzy w pismach czasowych odrębne swoje mniemania ogłaszali, trudno nader ustalić sąd o nich, ci bowiem sami, albo na czele coraz innéj partyi stawali, albo od jednéj do drugiéj chorągwi przechodzili. Myśl wstrętnie cofa się nieraz przed osnowaniem wydarzeń, które tylu niepokojów i nieszczęść krajowych stały się przyczyną: sama władza rządowa bowiem położyć im tamy nie mogła, bo sektarze w pogranicznych Niemczech, tuż znajdowali schronienie i siedlisko, zkąd bezpiecznie stronników swych do nowych zapasów i siania niezgody religijnéj w kraju podżegać mogli. A kiedy się zważy w ostatku, całą daremność tych wysileń, jak czcze i znikome były zabiegi te i działania ku obaleniu tego, co ręką ludzką obaloném być nie mogło, smętne tylko skutków i następstw pozostaje wspomnienie, tak iż nieraz mocno pożałować przychodzi i tych, co dziś te zimne a tak mało ciekawość wywołujące, z mozołem i ślęczeniem kreślą epizody, praca, którą daleko lepiéj mogliby poświęcić, nierównie bogatszéj niwie, bo rzeczóm religijnym miejscowym, rodzinnym, tyle, i to z piérwszéj ręki, byleby wola i serce były potemu, do wielkiéj osnowy swojéj stawiącym materyałów, tak mało i niedostatecznie dotąd wyrobionych. Pod takiém wrażeniem przebiegaliśmy karty bibliograficzne socynianizmu, czyli nowego aryanizmu w Polsce, imiona dziś zaledwo wspominane i tak mało już kogo obchodzące. W krótkim ich tu zarysie, tak jak i w bibliograficzném wyliczeniu, nie jedna rzecz zapewne nie na swojém miejscu się wymieni, wiele pominie, zwłaszcza że brak tutaj dotąd i u czasowych pisarzów pewnéj przewodni, którąby się z jakąś pewnością kierować można było.

Wyznanie Wiary Socyniańskie, pierwszykroć stanęło na Synodzie Pińczowskim r. 1560, i tegoż roku miało być drukiem ogłoszone (*). Nie ma też pewności, kiedy wyszła po raz piérwszy na wi-

(*) Łukaszewicz, *Dzieje Kościołów wyznania Helweck.* str. 272 w nocie.

dok Konfessya Stankara (3303). Inne Wyznanie Wiary, dziełem było Grzegorza Pauli, lub Schomana (3316). To które wyszło r. 1611, do takiego stopnia oburzyło katolików, że je w czasie Sejmu warszawskiego r. 1645, na publiczne przez kata spalenie skazano (3304 nn. 3310 nn.). Katechizmów też socyańskich liczba była niemała, jako to: Budnego (3092, 3094), Grzegorza Pauli (3316), Osteroda, niemiecki (3317), Statoriusza i Moskorzewskiego, przypisany Jakóbowi królowi angielskiemu (3319 nn.), Socyna (3323). Wszystkie pospolicie znane są pod nazwaniem *Katechizmów Rakowskich*, od miejsca gdzie drukowane były.

Jak w Polsce piérwszym nauki Antytrynitaryuszów, czyli przeciwników dogmatu o Trójcy ś. krzewicielem, był cudzoziemiec Stankar, tak i pisma jego w tym przedmiocie, z zagranicy tu zawitały. W *Kanonach* swoich Reformacyi kościołów polskich, zuchwale powstał on i na tę, i na inne od wielu wieków wiarą poświęcone prawdy, mianowicie zaś na cześć wyrządzaną Świętym Pańskim. Nie tylko zaś Stankar występował przeciw nauce Kościoła katolickiego, ale i przeciw owoczesnym protestantóm, wywołując z pomiędzy nich do walki takich ludzi, jakimi był Melanchton, Simler i inni (3335 nn.). Stanisław Orzechowski przeciw niemu wymierzył swoją *Chimerę* i *Konkluzye* przeciw heretykóm. Inni równali go z Nestoriuszem i Sabellionem (3340 nn.). Pomimo tego, znalazł on w Polsce naśladowników, jakimi byli, Piotr z Goniądza, którego współcześni, *zlewkiem wszelkiego odszczepieństwa* nazywali, Grzegorz Pauli, jeszcze dosadniéj, Antykrystem mianowany (3342, 3344). Utrzymywali między innemi Socynianie, że nietylko prowadzić wojnę, dowodzić wojskiem, ale sprawować nawet władzę sądową, to jest stanowić o gardle, jest winą wielką i występkiem, a zatym że żaden urzędnik, dopóki urząd piastował, do zboru ich i uczestnictwa sakramentów przypuszczony być nie mógł. Jakób Paleolog wydał przeciw temu r. 1572 traktat oddzielny, który przesłał Rakowianóm, między innymi, Czechowiczowi, co toż samo utrzymywał. Przeciwnie, ze strony Paleologa, stanęli Budny, Krowicki i zgoła wszyscy Bracia litewscy, którzy na kilku zjazdach naukę socynianów polskich potępili. Na ostatnim zjeździe w Jewiu r. 1582, taż sama kwestya jeszcze rozbierana była, ale nie została roztrzygnięta (3360 nn.). Pod koniec tegoż wieku Socynianie Rakowscy, w Andrzeju Wolanie, także rodem z Litwy, wyznania ewangelickiego, napotykają nowego i gwałtownego przeciwnika, (3378 nn.).

W Polsce, Zygmunt Szlichting z Bukowca, zowie ich bez ogródki *Aryanami* (3384), tuż Petrycy, wydaje przeciw nim *Artykuły* swoje, w których wystawia ich w najohydniejszych kolorach (3385). Sam Socyn występuje w obronie współwyznawców swoich (3386), ale Marcin Smigielski (*), Jezuita, swoim dworem naciera na nich, zowie ich też, nowymi Ariusza dawnego sektarzami, i nie mniéj jak sto piędziesiąt siedm fałszów i błędów na oczy im wyrzuca (3389 nn.).

W biegu następnego stulecia często już na publiczne dysputy wyzywani są uczniowie Socyna, którzy, jak Moskorzowski, Statoryusz, Stojeński w obronie mistrza swego, występują w całym szkoły racyonalnéj rynsztunku, i nic ich od raz powziętych zdań odwołać nie może (3395, 3397). Walka piśmienna jest zawzięta, na któréj czele stoją ze strony katolickiéj, Bloziusz professor krakowski, Klementynus, Wolan, zakonnik, i Cichowiusz Jezuita. Wielu z pomiędzy protestantów, także na Socynianów nastaje. Główny przeciw nim zarzut jest zacięta niewiara w to, co rozumem ludzkim pojąć się nie daje, i ta zasada, iż Bóg nic innego jak tylko to, ludzióm do wierzenia podać nie mógł. W odpornym boju zastawiają się jeszcze oni wszelkiemi siłami, Socyn, Smalc, Jonasz Szlichtink, Volkel, Krell i wielu innych (3399 nn.), ale są to już ostatnie ich wysilenia. Pisma ich, mało w kraju znajdują odgłosu, a więcéj są poszukiwane za granicą, mianowicie w Niemczech, w Hollandyi, gdzie drogo są nieraz opłacane, bo w Polsce sam urząd nieraz je na niszczenie skazywał, jak to między innemi stało się z pismami Volkela (3405). Zapadła wreście r. 1658 uchwała sejmowa, którą Socynianóm w przeciągu jednego roku, z Polski wynieść się kazano. Odtąd już siedliska i przytułku oni tam nie mają, a imię ich tylko, i stolica Raków, *Rzym rakowski*, od czasu do czasu jeszcze się w pismach ich za granicą wydawanych ozywa (3424).

Mniéj daleko rozgłosu od Socynianów, umiarkowansi też, i spokojnym oddani zatrudnienióm, byli *Bracia Czescy*, albo Morawscy, często także *Braćmi Polskimi*, Unitaryuszami, Waldensami, Pikardytami, mianowani, resztki dawnych Hussytów, którzy w czasach drukarskich powtórnie do krajów polskich przywędrowali około r. 1548. Znaleźli oni najlepsze przyjęcie w domu znakomitym w Wielko-Pol-

(*) Smigielski ten jest to rzeczywiście osobliwsza czasu swego fizognomia i wcale nie zrozumiana, jak to widać z Adelta Historyi Aryanizmu, zob. notę do N. 3390.

sce, Leszczyńskich, którzy w majętności swéj Lesznie, szkołę im w r. 1555 otworzyć dozwolili, na którą udzielił im przywiléj Rafał IV Leszczyński r. 1579, a rektorami byli między innymi, Jan Amos Komeniusz i Daniel Jabłoński, obaj znani z wielu dzieł przez się wydanych. Wyznanie ich Wiary, wyszło w języku polskim r. 1579, publikacya która silnie ze strony duchowieństwa katolickiego była opugnowana, i największych wnet znalazła przeciwników w Konarskim biskupie poznańskim i Kościeleckim, Jenerale wielkopolskim, którzy skłonili Herbesta i innych Jezuitów aby wydaną na widok Konfessyą cenzurowali, i błędy w niéj zawarte wytknęli. Niemojewski w obszerném piśmie odpowiedział na zarzuty Herbesta, a pismo to takie na współwyznawcach jego niemieckich wrażenie zrobiło, że je tam w tłómaczeniu drukiem ogłoszono, (3430 nn.). Późniéj nieco przyszło do nowego starcia Braci Czeskich z Jezuitami, a nawet do dysputy publicznéj między Niemojewskim a Toletem, teologiem zgromadzenia tego (3346 nn.). Nadal walka ucicha: Bracia czescy sprawują swoje obrzędy w ukryciu; są to po większéj części, fabrykanci, rzemieślnicy, uczeni, pod nazwaniem to *Mennonitów*, to *Herrenhutów*, tak iż ledwie uwagę na siebie zwracają, a pisma ich dotyczące zrzadka i to po największéj części w Prusiech polskich na widok wychodzą (3434, 3439).

Prawdy pojedyńcze Wiary, wedle tego, jak były, lub nie były powoływane i podawane w wątpliwość przez nowatorów, tak podlegały, lub nie, kontrowersyi ze strony teologów katolickich. Tym sposobem nauka o Bogu, jako Dobru Najwyższém, o obecności Jego po wszech miejscach, o przymiotach Jego, żadnym zgoła nie uległa sporóm i roztrząsaniom (3440 nn.). Przeciwnie, przymioty Bóstwa Chrystusa Pana, dała powód Socynianóm do zaciekań trudnych i zawiłych, w których przebijał silny duch partyi i sektarstwa. Sarnicki, Statoryusz, Przechacki, Modrzewski, Ochin, miasto powszechnego nazwania, Zbawiciela, *Pośrednikiem* Go tylko między Bogiem a ludźmi być mienili (3478 nn.). Inni, jak Grzegorz Pauli, Blandrata, ważyli się podawać w wątpliwość, Bóstwo Jego, Zmartwychwstanie, Żywot wieczysty, potrzebę wzywania Jego pomocy, (3485, 3487 n. 3493). Nowatorowie sami dzielili się na obozy, na partye, jedni powstawali przeciw drugim, Jan Łaski na Memnona, Piotr z Goniądza na Stankara i Sarnickiego (3479, 3489). Symon Budny przyznawał dwie natury Chrystusowi Panu, boską i ludzką, czemu przeczył Wigand (3490 n.).

Protestanci nawet niemieccy, jak Bullinger i Simler, w takich i tym podobnych wymysłach, na magnatów i szlachtę polską pismami swemi wpływać usiłowali (3486). Ci znowu, tamże ze swéj strony oddziaływali jak mogli, jako to dygnitarz jakiś polski w Genewie, a Zebrzydowski zbijał Ubikwistów w Akademii mogunckiéj (3497 n.). W kraju samym, Sokołowski bronił przeciw nim tajemnicy Wcielenia Pańskiego; honoru Matki Przenajświętszéj; Ostrowski, opat przemęcki, Wujek, Radzymiński i Smiglecki, zastawiali się za Bóstwo Chrystusowe i jego przedwieczność (3499 nn. 3508). Wreście Statoryusz, a poźniéj Socyn, czyniąc już pewne ustępstwo, Chrystusa mienią *Zachowawcą*, *Servator*, ale niemniéj zbijają nauki katolickie Bellarmina, Wujka, bronią tezy Franciszka Dawida, sami na odwodzie, zastawują się zarzutóm Żarnowca pastora luterańskiego (3504 nn. 3531). Około tegoż czasu, Wadowski w Krakowie, Janidłowski w Rzymie, piszą o skarbnicy zasług Chrystusa Pana, a Smiglecki i Skarga w podobnéj treści ze Smalcem i Moskorzewskim się rozpierają (3513 nn.), protestanci zaś niemieccy ze swéj strony, nacierają na Socynianów (3532 nn.). Często też z nimi odbywają dysputy osoby zakonne, jak to między innymi Karmelici lubelscy (3536 nn.). Na początku wieku XVII kwestya o Zadośćuczynieniu i Zmartwychwstaniu Pańskiém podniesiona przeciw Socynianóm przez Grociusza w Hollandyi, popierana była ze strony katolików polskich, przez Opatowiusza, Bloziusza, Wągrowieckiego i innych, przeciw którym piszą Socynianie, Krell, Lubieniecki i Heyse (3540 nn.). Od połowy tegoż wieku, lubo rzecz cała oddawna jest jakby stłumiona, zwłaszcza od wydalenia się tych ostatnich, Katolicy i Prawosławni nie ustają jeszcze, i zwycięzko już Bóstwo Chrystusowe głoszą (3557 nn.). Starozakonni nawet w Polsce, a to już w wieku XVI, czynny biorą udział w téj dyskussyi i miejscową wiarę popierają, jako to Rabi Samuel, który w pismach swych dowodził, że Jezus Nazareński był prawdziwym Messyaszem (3584 nn.). Przeciwnie, podszycie się w wieku idącym, jednowiercy pewnego, pod suknię Abrahama, Rabina lizbońskiego, i to co o Chrystusie Panu okazać był zamierzył, należytą ściągnęło ze strony duchowieństwa katolickiego reprehensyą (3590 nn.).

Od czasu poselstwa Possewina Jezuity do Iwana Groźnego W. Xiążęcia Moskiewskiego w r. 1581, i różnych kwestyi religijnych wszczętych z tego powodu, datuje spór żywy między prawosławnymi a katolikami co do pochodzenia Ducha ś. Pismo w rzeczy téj Gen-

nadyusza, patryarchy konstantynopolitańskiego, nasamprzód w Wilnie wydane (3593), dało początek wielu zobustron rozprawóm, jako to, ze strony prawosławnych, Zaleskiemu, Galatowskiemu, archimandrycie czernihowskiemu, ze strony katolików, Jezuitóm, Cichowskiemu, Rutce i innym. Przyszło do dysputy w Kijowie między Cichowskim i Gizelem, rektorem kollegium mohilańskiego, która jak to dysputy pospolicie, na niczem się rozeszła (3597 nn.). Socynianie na innéj drodze o Trójcy ś. rozprawiali, wyłączając z Niéj Ducha ś. w miejsce zaś Jego wprowadzając przytomność Aniołów czyli duchów niebieskich, w czém od samych protestantów gromieni byli (3599,3607). Dominikan Brzeżek pod koniec wieku XVII wydał przeciw Aryanóm ogromny traktat o Trójcy ś., w którym zamknął całą we względzie tym naukę Kościoła katolickiego (3678). Na kilkadziesiąt już bowiem lat przedtym, Socynianin Grzegorz Paweł pisał o rozróżnieniach i sporach jakie w tym przedmiocie zachodziły między zborami ewangielickiemi w Polsce a Litwie na synodzie pinczowskim, na którym Sarnicki w miewanych kazaniach i ogłoszeniem na widok *Rewelacyi* swoich, samych uczniów Socyna na siebie oburzył (3617, 3621 nn.), a Kazanowski z powodu wydanéj przez się *Tablicy*, od Kalwina surowo był sztrofowany (3618, 3629). Złożone Kollokwium w Piotrkowie, na którém Sarnicki, na powrót bronił dogmatów swoich. Stankar i Blandrata łączą się z nim, mieniąc w swych pismach, że nic innego nie zamierzają jak zbijać Aryanów (3631 nn.); to samo czynił bez mała Pac biskup kijowski, aż się sam na stronę przeciwną nie przerzucił (3636). Między samymi wyznawcami augsburskimi zgody w przedmiocie tym nie ma. W Polsce i za granicą, Jakób i Jan Niemojewscy, bracia, do różnych łączyli się znaków i spór długi między sobą wiedli (3626 n. 3629, 3638 n. 3654 n.), a Piotr z Goniądza, pochodzenie Ducha ś. od Ojca tylko utrzymywał i bronił. Sławny Andrzéj Dudycz, z Łasickim w tejże rzeczy korrespondencyą listową prowadzili, a Jezuici Poznańscy, sam Skarga, z Budnym, Moskorzewskim, Gosławskim i innymi, Lilia zaś i Jakób Gorski z Frankenem chodzili w zapasy (3641 nn. 3658 nn.). Pod koniec wieku XVI, spór jeszcze więcéj się ożywia, mianowicie między Poznaniem a Smiglem, miejscami blizkiemi siebie, ale naukę wbrew przeciwną utrzymującemi. Z jednéj strony w dwóch dysputach występuje Powodowski Jezuita, z drugiéj, zastawiają się mu ministrowi Smigielscy (3649 n.), kiedy zkądinąd znowu, Ostrowski, opat

Przemęcki, silnym zamachem w dwóch obszernych pismach, nauki wszystkich Antytrynitaryuszów polskich obalić usiłuje (3652 n.). W piérwszéj ćwiartce wieku XVII, Gosławski na Bębelnie, Socyn, Smalc, Krell i inni jeszcze naukę poprzedników swoich podtrzymują, aż wreście całkiem z pola ustąpić są zmuszeni, odpierając się jeszcze ciągle duchownym katolickim, do których się łączą osoby niektóre z grona Akademii krakowskiéj. Nareszcie Cichowski, Jezuita, pełne zwycięztwo i *tryumf* nad Aryanami ogłasza (3673—3694). Odtąd, ci ostatni książki swoje tyczące się tego długiego i zażartego sporu za granicą tylko wydają, na obce języki tłumaczą (3655, 3695), a duchowni katoliccy i prawosławni, swobodnie już naukę swoję o Trójcy ś., jedni i drudzy dla wiernych swoich ogłaszają (3699 nn.).

Obrona honoru i Boskiéj natury N. Maryi Panny, a mianowicie Niepokalanego Jéj Poczęcia, były zdawna jak przedmiotem czci wysokiéj ludu, który Ją *Królową* swą nazwał (*), tak razem usiłowań teologów ku podtrzymywaniu tych wielkich prawd, na drodze myśli i pisma (3712 nn.) Dla tego też, dla téj wiary silnéj i ustalonéj, sami inowiercy co się nią od katolików różnili, zrzadka tylko i z wielkiém baczeniem odważali się podawać te względy w wątpliwość, owszem jeśli to czynili, to nie tak w kraju jak zewnątrz jego. (3713, 3725 n. 3729). Ztąd poszło, że i dyskussye piśmienne w tym względzie były bardzo ograniczone, a raczéj zbiegały się ku poparciu, ku wzmocnieniu tego, co jednym uznawano głosem. Ztąd powstały i konfraternie, niektóre z klassy nawet samych uczonych, co cześć Panny Maryi utrzymywały i głosiły (3722), ztąd też i uroczystości i widowiska kollegialne o różnych tajemnicach téj potężnéj Przyczynicielki, to znowu publiczne rosprawy i pisma w mowie wiązanéj i niewiązanéj. Kłodziński sam jeden, sto dyskursów w przedmiotach tych za granicą drukiem ogłosił, (3719, 3721 nn.).

Nauka o wcielonem Słowie Bożém, o tajemnicach wiary i ich nieomylności, dała powód wielu traktatom teologów polskich, między któremi odznacza się, dzieło Kardynała i Biskupa Hoziusza, na różne języki tłómaczone, ale które wywołało sarkastyczne pismo Jana Łaskiego: *de oppresso Dei Verbo,* w miejscu Hoziuszowego: *de expresso*

(*) Wiele innych tytułów Maryi Panny w wydawanych w Polsce książkach wymieniano, jako to: *SSma Maria Virgo*, *Augustissima Coelorum Imperatrix*, *Serenissima mundi Advocata*, *Inexhaustum gratiarum mare Maria*, *Vitae nostrae Cynosura*, *Virgo Beatissima*, *Polonorum gaudium* i t. d.

Dei Verbo (3739 nn.). Inne względy dyskussyi ulegające, jako to, o Stworzeniu, o Człowieku i rzeczach jego ostatecznych, o Aniołach, ich naturze i wpływie, o Duszy ludzkiéj i Woli, o Cnotach teologicznych, o Grzechu i usprawiedliwieniu człowieka, o stanie Łaski, o przeznaczeniu i t. p., powoływały teologów polskich tak katolickich jak innych, do uczonych rozbiorów i dysput w Akademiach krajowych i zagranicznych. Godniejsze uwagi są: Tidemana Gisona, kustosza i kanonika warmińskiego *Flosculi*, o człowieku wewnętrznym i zewnętrznym, traktat który on wydał na widok, na żądanie Kopernika, którego wzajem nieco poźniéj, będąc już Kardynałem, zachęcił do ogłoszenia dzieła, *o Obrotach ciał niebieskich*, (3749); Miaskowskiego, o końcu ostatecznym i uszczęśliwieniu stworzenia rozumnego (3756), Schonea, doktora prawa w Akademii krakowskiéj, i Młodzianowskiego, o Aniołach, (3760, 3764), Hannibala Rosellego, *Pymander Mercurii Trismegisti*, o nieśmiertelności duszy, gdzie wyłożona jest nauka Tota egipskiego, dzieło i wydanie krakowskie, do którego uczeni europejscy, jak Humboldt w swoim *Kosmosie*, dziś się jeszcze powołują (3771,3859); Gengela Jezuity pismo w tymże przedmiocie (3774); Nowikampiana, o miłości uważanéj jako cnota teologiczna; Cynerskiego, o Wierze; Młodzianowskiego, o Cnotach teologicznych w ogólności; Niemierzyca, socynianina, traktat francuzki, wystawujący Prawdę i Religią w odwiedzinach u różnych wyznań, u których nadaremnie poszukują córek swoich, Miłości i Tolerancyi; Murzynowskiego, Budnego, Węgierskiego, o usprawiedliwieniu grzesznika (3786,3798 nn.); Modrzewskiego, o Grzechu pierworodnym (3787); Karnkowskiego *Messiasz*, o upadku i naprawie rodu ludzkiego (3789). Szlichtynga i Tylkowskiego, pisma podobnéj treści (3791 nn.); Rosporkarza, penitencyaryusza katedralnego krakowskiego, Józefowicza, o Łasce i usposobieniu do niéj (3816, 3831); Opatowiusza, o predestynacyi; Gilowskiego i Krella, o odkupieniu człowieka (3826 n.) i t. d.

Kościoł jako Zgromadzenie wiernych, jeden i nierozłączny, i nazwanie to jego, od czasu zaszłych rozróżnień w wierze, dało powód do wielu zatargów, kiedy każda z sekcyi różnych, sobie je przyswajała, to Ewangielicy, to Augsburżanie, to Socynianie. Ze strony katolików mało pism w przedmiocie tym wychodziło, jako to między innemi, Pizana i Rościszewskiego Jezuitów przeciw Socynowi i Niemojewskiemu (3835 nn.). Inni, jak Karnkowski, Dambrowski, Wadowski (3839 nn.) naukę o Kościele Powszechnym, jako niewzruszoną i sporóm nieule-

gającą wiernym podawali. Podobnegoż losu doznała i nauka o Sakramentach Kościoła. Od piérwszych lat przenikającéj do Polski reformy, wychodziły o nich traktaty katolickie, jako to, Mikołaja z Błonia, Walentego Poznańczyka, Rozellego. Ze strony reformatorów, Jan Łaski, naukę o Sakramentach Ewangelików, dołączył do Konfessyi Jana Kalwina, przypisując ją Edwardowi królowi angielskiemu. Stankar podobne dzieło dla Socynianów przygotował (3854 nn.). W następnym stóleciu, Bratkowic i Kosten naukę o sakramentach wedle teologii Duns Skota, dla użycia zwłaszcza duchownych wydawali, (3862, 3867), a Opatowicz obszerne o nich wydał dzieło, łącząc doń dwa traktaty o cenzurach kościelnych i odpustach 3866). Kossow, biskup orszański i mohilewski oraz metropolita kijowski, dla prawosławnych naukę o sakramentach drukiem ogłosił, z uchwały i postanowienia Synodu w Mohilewie odbytego r. 1637 (3864). W tymże i następnym wieku wiele pism o sakramentach tak w ogólności jak w szczególności na widok wychodziło, a między innemi na największą uwagę zasługują, Kazania Skargi o Siedmiu Sakramentach (3860). Godne tu nadto wspomnienia, *Prelekcye* Młodzianowskiego, traktat dogmatyczno-historyczny Kreczmana (3868, 3881). Wyznawcy helweccy i auszpurscy, także w przedmiocie tym niemało pism wydali, ale już od początku wieku XVII, częste między niemi o znaczeniu i ważności sakramentów zachodzą spory i nieporozumienia (3886).

Piotr z Goniądza, aryanin, jeden był z piérwszych co pomówili chrzest małych dziatek, a Czechowicz, Socyn, i inni popierali przewrotne to dogma (3890 nn.). Moskorzowski do tyla się ośmielił, iż dzieło swe w téj materyi, nie wahał się przypisać Tylickiemu, biskupowi krakowskiemu; Szmiglecki zbił do szczętu argumenta jego (3895 n.). Inną kwestyą która się była wywiązała o chrzcie prawosławnych, rozwiązał Orzechowski i Chrząstowski, z pełném i nieodzownêm uznaniem jego ważności, na równi ze chrztem Kościoła rzymskiego (3887, 3893). Dogmat transubstancyacyi oddawna uświęcony w Kościele Bożym, tudzież nauka o Wieczerzy Pańskiéj, dała powód rozróżnionym w wierze, do ogłoszenia pism wielu jéj przeciwnych, w których różnie i omylnie wykładano, słowa Chrystusa Pana na ostatniéj wieczerzy do uczniów wyrzeczone. Cóż kiedy sami reformowani w zdaniu swojém o Wieczerzy Pańskiéj, nie byli z sobą zgodni. Westfal, Jan Łaski, Kalwin, Brenciusz, Gliczner, Kaper, w ustawnych byli między sobą zatargach i sporach; przyszło nawet

do dysputy publicznéj w Sztutgardzie między Brenciuszem i Łaskim (3898 nn. 3944). Z innéj strony duchowni polscy, Skarga, Turrian i Possewin, Wega i Jurgiewicz wiedli z Helwetami spór długi i zacięty o transubstancyacyi, spór któremu z pomiędzy tych ostatnich, Wolan sam jeden prawie wystarczał (3910 nn.). Inni, jak Sokołowski i Niger już w kraju, już za granicą, używania Ciała i Krwi Pańskiéj pod jedną osobą bronili (3926 nn. 3934 nn.), ale przed wszystkiemi innemi za klassyczne w tym względzie dzieło, uważać można, *Eucharystyą* Karnkowskiego, arcybiskupa gnieznieńskiego (3494). Na zasadzie znowu dekretaliów rzymskich i traktatu o Pokucie Piotra Lombarda, biskupa paryzkiego, który już w XII wieku miał wielką wziętość w Polsce, w tejże materyi wychodziły różnemi czasy pisma Jana Leopolity, Cynerskiego—Rachtamowicza, kanoników krakowskich, tudzież innych nie mało (3962 nn.). Nauka Kościoła o spowiedzi i pokucie bez przerwy od wiernych zachowywana, nie obeszła się też bez cenzury. Minister Wawrzyniec z Przasnysza, w połowie XVI wieku, wystąpił przeciw niéj w piśmie gwałtowném i nieumiarkowaném (3960), które pono bez żadnéj odpowiedzi pozostało, tak jak w ogólności mało pism kontrowersyjnych widać w tym przedmiocie ze strony katolików.

Nauka o karności i posłuszeństwie Kościołowi, o postach, o ślubach i odpustach zwykle z kazalnicy opowiadana, oddzielnych niewiele miała poświęconych sobie traktatów. Jednakże Widawczyk wydał obszerne dzieło o odpustach kościelnych (3980), a Kochel czyli Kochleus, w piśmie do Dzierzgowskiego arcy-biskupa gnieznieńskiego, co do ślubów czynionych Kościołowi, bronił nauki Kalwina (3978). Inny, anonim, dowodził z Pisma ś. wolność używania miąs, bezwzględnie na przepisy wiernych obowiązujące (3976). Cześć i używanie przyczyny Świętych Pańskich, niejednokrotnie przez inowierców dotykana, była powodem nie jednéj apologii ze strony duchowieństwa rzymskiego (3982 nn.). Najwydatniéj w tym przedmiocie na widok wychodzą pisma sporne i dysputy, Wolana, Jurgiewicza i Przechackiego (3994 nn.). Co Kościół powszechny od wieków nauczał o miejscu czyscowém, to samo wiernym podawali w dziełach swoich, Eck, Wujek, Grodzicki, za granicą Szysłowski, a ze strony prawosławnych Galatowski, archimandryta (3998 nn. 4013); Chrząstowskiego znowu ministra wyznania augsburskiego, który pisał w téjże materyi przeciw Bellarminowi, zbijał w obszerném dziele, Wysocki, kanonik poznański (4003—4006). Od początku wieku XVII, niemniéj wielu zajmuje jeszcze nau-

ka o Czyscu, a w wieku XVIII, Tyszkowski, definitor zakonu ś. Franciszka, w *Rozmowie* między siedmią osobami, wyrażającemi rozmaite w téj mierze wyznania i opinie, Hobbesa, Spinozy i innych niewierzących obłędy wytykał (4017). Wraz z nauką o miejscach czyszczenia win ludzkich w drugiém życiu, dogma powstania z martwych, sąd ostateczny, tak od katolików, jak i innych wyznań były w pismach czasowych utrzymywane jako prawdy nieomylne (4019 nn.). Byli i tacy co twierdzili i za pewne podawali, przyjście na ziemię Antychrysta, jego czasową przewagę, naresztę odnowienie zupełne chrystyanizmu (4027 nn.).

Spór o hierarchii i znaczeniu władzy Kościoła, widny w początkach już wieku XVI, począł się na drodze piśmiennéj w Polsce, od pism dwóch śmiałych i dzielnych zapaśników, jakimi byli Modrzewski i Orzechowski. Jakób Gorski, wydawca pism tego ostatniego, *o Majestacie Stolicy Apostolskiéj*, z wielkiemi o niem mówi pochwałami, nie odmawiając jednak i piérwszemu wysokiego talentu (4029, 4031). Ale był to już ze strony Orzechowskiego krok wsteczny, którym się z przeszłych swoich wykazów chciał wycofać. Niewiele lat bowiem przedtém, jeśli wierzyć Sobolewskiemu, wydał był bezimienne pismo: *o Prymacie Papieża*, mocno uwłaczające Rzymowi, które i Modrzewski mu w jedném z pism swoich wytyka. Przydany tu jest nadto ostry kommentarz na przysięgę Biskupów polskich w ręce Papieża składaną, czytany przez Orzechowskiego na sejmie piotrkowskim (4030). Inni teologowie polscy, jak Stanisław Hoziusz, Wega, Rab, statecznie i wszelkiemi siłami podtrzymywali powagę i znaczenie Najwyższego Naczelnika Kościoła, a Jurgiewicz, Bobola, Smiglecki i dalsi Jezuici, z protestantami się w téj materyi rozpierali. (4037 nn.). Duchowieństwo prawosławne w krajach niegdyś polskich w wieku XVII, niemały także wzięło udział w sporach tych i rosprawach, obstając za zwierzchnictwem najwyższém Cerkwi Bożéj, jak to widzieć można z pism Dubowicza i Galatowskiego (4064, 4066). Zatargi te zajmują stronnictwa i nadal, lubo z widocznie coraz wolniejącym zapałem, a to, aż pod sam koniec wieku XVIII (4067 nn.). Rywalizacya ta, dała nieraz powód ostréj dosady ministróm protestanckim ze strony Jezuitów i równie ostrym od tamtych odpowiedzióm, w czém imiona Smigleckiego Jezuity ztąd, Volkela i Zaborowskiego zonąd, są najbardziéj rozgłośne (4084 nn.).

Przedzierając się myślą przez zasłony usunionych wgłąb wieków, cofając się do czasów, w których pisane dzieje jeszcze milczą, przywo-

dząc na pamięć tradycyjne wspomnienia ludów, podania ich tak nazwane niepewne, bajeczne, rozpatrując jak przez mgłę charaktery ich, i równając z sobą te chociaż wyrojone obrazy, z tém co się na tle rzeczywistości w czasach dalszych historycznych odbija, nie można nieprzyznać ludowi polskiemu zalet, szczególnéj wrodzonéj trafności i jakby instynktowego przeczucia rzetelnego dobra, prawości, słuszności, przytém dziwne pomiarkowanie, powstrzymanie, hamowność, umysłu i serca że tak rzec gospodarność, które okraszają i zdobią czasy jeszcze piastowe. Nic tu nie widać krwawego, nic rażącego, żadne poruszenie bijące gwałtownie i dziko, wszystko się odbywa miłością swoich i swego, a skłonność ta odzywa się i nadal, chociaż i w zapędnych przedsięwzięciach, które zawsze przemaga, zamyka i kończy miara łagodności; nie odwet, nie pomsta, ale ukojenie, pojednanie, zapomnienie, cnoty stanowiące treść najzacniejszą i jakby rdzenie bytu ludów sławiano-polskich. W takiem zachowaniu i usposobieniu owém pierwiastkowém, życie proste, wstrzemięźliwe i skromne, tak wiernych jak i duchowieństwa na długo niepotrzebnemi zupełnie czyniły przepisy i dzieła teologiczno-moralne, których też brak tu jest prawie zupełny, a jeśli i są, to zlane się znajdują z traktatami filozoficznemi, mającemi na celu uprawę obyczajów, od życia chrześcijańskiego nieodłączną (*). Dzieło Krella dla Braci Czeskich, wydane wedle Etyki Arystotelesa, sprostowane jest poprawami z Pisma ś. i nauki chrześcijańskiéj (4101). Mościcki, dominikan, pod koniec wieku XVII ułożył podobne dzieło dla katolików, mianowicie dla doradźców sumienia, ku kierowaniu postępowania penitentów i wskazywaniu prawideł życia i zachowania się w społeczności (4102). Podobne są dzieła: karmelity niejakiego, brata Eliasza, wydane w Warszawie na początku wieku XVIII (4103); Zbiór praw moralnych z Pisma ś. i Doktorów kościelnych przez X. Paulina pijara, drukowany około tegoż czasu (4104); *Kompendyum* łacińskie, Przyłęckiego Prowincyała bernard. prow. lit. dla użycia kleryków i spowiedników (4107). Podobne dzieło wydał w polskim, Bazylianin Narolski (4109). Inne poźniejsze przedsięwzięcia tego rodzaju, były to albo przerabiania, przekłady i przedruki dzieł obcych teologów, jako to francuzkiego, Antoine, nie-

(*) Dwa tylko imiona tu wspomnę autorów xiąg takich, które w niniejszém dziele znalazłyby miejsce swoje w dziele nauk filozoficznych, to jest, traktaty Stanisława Lubomirskiego w polskim i łacińskim, wydane pod koniec wieku XVII, i Jaskiewicza, Mansyonarza kollegiaty warszawskiéj, *Polityk Chrześciański*, drukowany r. 1757.

mieckich, Reybergera, Pollaszka, które do użycia w seminaryach i szkołach wyższych uniwersyteckich posługiwały (4105 nn.), albo zbiory prawd moralnych dla odbywających missye i nauki duchowne, jako to Kochańskiego i Żeglickiego (4117 nn.), konkluzye Teologii moralnéj i t. p. (4128 nn.). Traktaty szczególne: o zachowaniu zgody woli ludzkiéj z wolą boską, o zaspokojeniu sumienia i szczęścia na niém opartego, o cnotach i passyach, wydawane były dość liczne (4136 nn.). Jedne z pierwszych miejsc trzymają tutaj, pisma Warzewickiego, *O Poznaniu siebie*, przypisane O. Ś. Klemensowi VIII (4149), Miaskowskiego, *o Postępkach ludzkich* (4153), Tylkowskiego, *o Złem, jego przyczynach i środkach zaradzenia* (4155), Kownackiego, *Rycerstwo Chrześciańskie* (4163), Drużbickiego, *Uwagi o Gruncie cnoty*, i wiele innych pism tego znakomitego ascety (4167, 4173, 4223 i t. d.), Tyszkiewicza, *o doskonałości Zakonnéj*, Łęczyckiego, *o Znakach i stopniach postępu w cnocie* (4169 nn.), Wysockiego, *Excytarz Duszny*, (4183), Witwickiego *Abrys Doczesney szczęśliwości* (4187) i *Zbiór Powinności chrześciańskich* (4189), Wereszczyńskiego, *Reguła* (4228 n.). Tegoż autora *Grammatyka* albo *Literatura*, gdzie wszystkie obowiązki i postępki człowieka w społeczności żyjącego, w formach i nazwaniach gramatycznych do uczenia się podane, oryginalnością pomysłu i wykładem osobliwszym na uwagę zasługuje (4188). Największa część pism tych z gruntownością i znajomością serca ludzkiego a namaszczeniem pisana, dzisiajby jeszcze do nauki ludu posługiwać mogła. Dla dawności swojéj, godne tu jeszcze wspomnienia przekłady z mów obcych: *Rozmowy czterech bratów wiedeńskich* Krzyszkowskiego (4140), *Żywot człowiekowi przystojny* (4181), Erazma Roterodama, *Rycerstwo Chrześciańskie* przekład Sekluciana (4185) i t. d.

Dla przewodniczenia parochóm w zarządzaniu powierzoną sobie owczarnią, już w wieku XV wydawano traktaty kapłańskie i przepisy im posługujące, jako to, Mikołaja z Błonia, doktora dekretalnego i kapelana biskupa poznańskiego, wielekroć drukiem powtarzane (4309). W wieku XVI, Michał Rudnicki wydał dzieło podręczne dla przygotowania kapłanów i sprawowania obowiązków pasterskich, równéj z tamtem wziętości (4319). Jan Cerwus Tucholczyk, ogłosił swoją *Metodę Elementarną* (4310), Jan Leopolita, wydał dziełko podobne do użycia proboszczów (4277). Biskupi dyecezalni dla użytku kapłanów swoich owczarni, wydawali manuały podobne, już w polskiém, już w łacińskiém, jak, *Szafarnia obro-*

kow duchownych Pawła Symplicyusza; (4311), *Zwierciadło Kleryków* Powodowskiego; *O Obowiązkach Plebana*, Possewina; *O sprawowaniu urzędu biskupiego*, Pstrokońskiego; *Przewodnia dla przyjmujących stopnie kapłańskie* i *Praktyka Parochialna*, Tylkowskiego; *Obowiązki stanu duchownego*, Witwickiego; *Apparat dla kapłanów*, Wąsowskiego; *O cnotach chrześciańskich*, Ohma czyli Januszowskiego (4289 nn.); naresztę Examina Kleryków, Mościckiego, Witwickiego, Tylkowskiego (4320 nn.) i t. d. W wieku XVIII, przeciwnie, pism w przedmiotach Teologii moralnéj i pastoralnéj nader jest mało, a same niemal kompilacye, kompendya i przekłady to z łacińskiego, to z francuzkiego (4295 nn). Załuski tylko biskup kijowski, dla kapłanów swojéj dyecezyi, książkę pamiętną, mową wiązaną, o obowiązkach ich nakreślił (4301). Kanony penitencyalne Astexana, to jest podręczne książeczki do słuchania spowiedzi, wraz z przypadkami do rozgrzeszenia wyższemu duchowieństwu, od wieku już XV w znacznéj wychodziły liczbie, a dzieł takich potrzeba, tym żywiéj czuć się dawała, że w wieku XVI już mocno utyskiwane na brak dobrych spowiedników, a Powodowski w *Instrukcyi* swojéj, wyraźnie i gorzko narzeka na ciemnotę xięży swojego czasu (4348). *Przypadki wątpliwe*, Samuela z Lublina, Zak. Kazn., większéj pono za granicą jak w kraju używały wziętości (4329). Mościckiego, także dominikana, *Nauka do Spowiedzi*, dla wszystkich stanów posługująca, tamże często drukiem była powtarzana (4351, 4353), a Tylkowski podobną książką dla krajowców się przysłużył (4362). Wiele pism podobnych już oryginalnych już tłómaczonych wychodziło na widok i w ciągu wieku XVIII (4365 nn). Dla protestantów książki pomocne ku roztrząsaniu sumienia, wydawali duchowni ich, Łabęcki, Gdacyusz i inni (4332, 4342).

Opowiadanie Słowa Bożego ludowi, jak sięga czasów najdawniejszych Kościoła, jak nieodłączne zawsze było od jego obrzędów, tak nadzwyczajnym sposobem upowszechnione było w dawnych ziemiach polskich, a śmiało rzec można, że żadna literatura kaznodziejska, żadne drukarstwo, nie dosięga zamożnością i rozwinieniem kaznodziejstwa polskiego. Co nadto oznacza odnogę tę nauk w Polsce, to sposób jakiego się w niéj trzymało duchowieństwo, łacny, popularny ku wykładaniu przepisów wiary, ku podawaniu prawideł zachowania się i obejścia w życiu. Sam ten wyraz *kazać*, *kazanie*, znaczy i mówić, prawić, opowiadać, i razem zalecać, nakazywać, sztro-

fować. Ztąd i tryb tu całkiem odrębny wymowy kaznodziejskiéj, a przynajmniéj znacznéj liczby kaznodziejów, wnikania w domowe i publiczne życie mieszkańców kraju, obyczaje ich i zwyczaje, łączenia się z nimi jak w modlitwie, w kościele, tak i przy stole godowym, w weselach, uroczystościach, w sądach, wyprawach wojennych, obchodach pogrzebowych, słowem we wszelkich życia przygodach, tak iż treść wielkiéj liczby kazań polskich, jest to poniekąd treść życia publicznego i prywatnego, mieszkańców miejskich i ziemian, historya familii i domów polskich. Ta ich osobliwsza barwa i interes, doradził w pracy niniejszéj, wielką liczbę kazań zwłaszcza łożnych, a raczéj moc ich nieprzeliczoną, trybunalskich, weselnych, pogrzebowych i t. p., odnieść do działu historycznego, to jest do dziejów domów i familii krajowych.

Stanisław Sokołowski, teolog znakomity, żyjący w ciągu wieku XVI, jak w wielu innych nauk duchownych odnogach wielkie położył zasługi, tak też jeden z piérwszych podał przepisy sztuki kaznodziejskiéj w *Partyciach* swoich, ułożonych na sposób partycyi oratorskich Cycerona (4390). Dwa traktaty podobnéj treści pisane także po łacinie, Nogawskiego i Szylarskiego, wyszły dopiéro w wieku XVIII (4392). Melanchtona skazownik do examinowania sposobiących się na pastorów i predykantów, tłómaczony był na polskie przez Radomskiego także około połowy wieku XVI (4399). Text z Pisma ś. do czytania ludowi w kościołach katolickich i innych wyznań, wielekroć po różnych miejscach drukiem był powtarzany (4400 nn.) Materye też kazań, treść ich, repertorya i officyny kaznodziejskie w znacznéj liczbie i z łożeniem wielkiéj pracy wydawane były. I tak Wilkowiecki w wieku XVI wydał swoje *Flores Sermonum*, (4440), Seweryn Lubomlczyk podjął olbrzymią pracę, do poszukiwania textu Pisma ś. ku wygodzie kaznodziejów (4417 n.). Piotr Poznańczyk podobneż ułatwienie, do dni śś. Pańskich przygotował (4421), Węgrzynowicz, tytuły i zalety czci N. Maryi Panny, w dwóch dziełach, do takiegoż celu zebrał i wyłożył (4427 n.) Kazimierza Kojałowicza, *Sposoby Kazania* r. 1668, wydane, niniejszemu zbiorowi nieznajome, roztrząsał Goebel, a refutacyą krytyki téj, ogłosił sam autor (4432); Tylkowski, w pismach swoich niewyczerpany, także kilka pism w materyi kaznodziejskiéj na widok wydał (4423 nn.).

Najdawniejsze drukowane mowy kościelne na dni Pańskie, są pono Mikołaja z Błonia, układane w piérwszéj połowie wieku XV, a wy-

dane za granicą (4435 nn.). Postylla Gwillerma łacińska także drukowana w Krakowie r. 1532, jest zapewne dziełem miejscowego kapłana (4438). Że wiele innych przedsięwzięć podobnych miało miejsce tegoż wieku w Polsce, można widzieć z cytacyi Sokołowskiego, z zaletą wspominającego wielu kaznodziejów polskich swojego czasu, których dzieła zkądinąd są nieznane, jako to, Melchiora Zak. Kazn., Akwilina, Benedykta Obremba, Leopolity, Pilznianina (4390 nota). Piérwsza pono Postylla w języku polskim wyszła na widok r. 1560. Po niéj idą Postylle Większa i Mniejsza Wujka, Rektora Kollegium Jezuickiego, praca olbrzymia, któréj celem było postawienie zapory szerzeniu się wydawanych w tym czasie Postylli polskich luterskich, co powodowało także i Daukszę do przekładu na litewskie Postylli Wujka. Znakomite i jedno także z piérwszych miejsc zajmuje Postylla Białobrzeskiego, biskupa kamienieckiego dla wywodów swoich, jędrności a mocy języka i stylu. Około tegoż czasu wyszły Kazania wraz z wykładem na Ewangelie, Wereszczyńskiego opata sieciechowskiego (4439 nn). Długo atoli jeszcze, kaznodzieje polscy prace swoje odnoszą do krajów zachodnich, do Niemiec katolickich, do Francyi i Włoch. Jako homiletyk i razem pisarz historyi kościelnéj, sławi się w tych stronach, Abraham Bzowski, dominikan, także Grodzicki, jezuita, którego prace kaznodziejskie wysoko cenił kardynał Bellarmin i listową z nim korrespondencyą utrzymywał (4451 n). Inny jeszcze kaznodzieja łaciński godzien wspomnienia, jest Szymon Makowski, teolog krakowski (4463 n.).

Ale przed wszystkimi nauczycielami Kościoła w wieku XVI, dwaj w Polsce mężowie apostolscy słusznie palmę trzymają i dzielą, wspomniany Jakób Wujek z Wągrowca i Piotr Skarga Pawęski (4445 nn.) Obaj równie usilni pracownicy w winnicy Pańskiéj, obaj mowcy znakomici, obaj dzielni obrońcy i zastawnicy za Wiarę ś., którą przeciw nawałowi wdzierających się nowości nienaruszoną zachować najżywiéj pragnęli, obaj karciciele niczém niezmożeni, zepsucia i skażonych swego czasu obyczajów. Wujek prosty, ciągle na jednéj drodze opowiada czystą naukę, jedynie zajęty zbawieniem dusz sobie powierzonych, oddany całkiem tłómaczeniu słowa żywiącego Ewangelii, przez obie Postylle swoje stanowi i stanowić zawsze będzie, ważny materyał i zasób dla kaznodziejów, łącząc do tego niemałą zasługę, że wiele kazań Ojców świętych, jako to, Augustyna, Jana Złotoustego, Leona, Jana Damascena, Cyrylla, Bernarda, Tomasza z Akwinu na polskie przełożył.

Wreście jednostajny, spokojny, rzadko się unoszący, nie wykraczający z obrębu który sobie zakreślił, światu i jego dziejóm, krajowym nawet, całkiem obcy, na wszystkich wiernych zapatrujący się jednako. Skarga znowu, wyższy talentem, darem słowa, uczuciem, nosi w pismach swoich całe piętno czasu w którym żył i nauczał, figuryczny, symboliczny, erudycyą mianowicie dziejową Kościoła promieniejący, wszędzie widzi lud do którego należał, jego dzieje, jego przeszłość i przyszłość, i z ręką na sercu położoną, głosem, który zda się, że jeszcze się obija o ściany świątyń, w których gromił swych ziomków, ran ludu dotyka, i raz drażniącemi lekarstwy ropę z nich wyrzuca, drugi raz gojącą maścią koi i uleczа, miłość miłością pobudza, do jéj sprawowania ziomków zwaśnionych najżywiej zagrzewa. Słowem, ani Wujek, ani Skarga, nie są to kaznodzieje formy jakiéj, szkoły, dogmatu, co też najmniéj w nauczycielach ludu jest pożądaném, ale piérwszy jest to mówca kościelny, któremuby właściwie miano, *ewangielicznego*, drugiemu *profetycznego*, przystać mogło. Skarga jest to razem wielostronny filozof i myśliciel, jak to w wielu miejscach pism swoich okazał. Kazania jego *na Niedziele i Święta*, z tego ostatniego względu na szczególną zasługują uwagę (*), a wziętość ich sama liczba wydań za życia i po zgonie autora, dostateczną są ich wartości skazówką. Tłómaczone też były i na łacińskie przez Pieniążka, wojewodę sieradzkiego (4445 nn.).

Godnym następcą Skargi, także kaznodzieja królewski, był w piérwszéj już połowie wieku XVII, prawdomowny i pełen ognia a świętéj żarliwości, Fabian Birkowski, Zak. Kazn. Birkowski co do najcelniejszych czasu swego mówców policzony być może, ów prawdziwy Katon kaznodziejski, co słowem silném i dosa-

(*) „O gniewie, powiada Skarga, który wszystkim wrodzony, tak wiele złego między ludźmi czyni, pożyteczne są bardzo nauki i przestrogi każdemu. Naprzód wiemy, iż gniew jest w nas, jako inne namiętności bydlęce z bestjami spólne, jako sługa i niewolnik u rozumu, jest jako chart na smyczy u myśliwca, jest jako żołnierz zbrojny u hetmana. Pożyteczny iest i potrzebny, gdy nie rządzi panem, to jest rozumem, ale slucha iako sługa, gdy go tam używamy, nie gdzie się sam miece i porwie, ale gdzie go wedle rozumu potrzeba, abyśmy czuło i mężnie i prędko rzeczy dobre odprawowali. Dla tego też i pohańscy mędrcy zwali go potrzebnie naturze naszey danym. Y oycowie nasi i święci zowią go duszną żyłą. Y Pismo ś. mówi: Gniewajcie się a nie grzeszcie. Ludzie bez gniewu i gorącości są słabi do exekucyi. I owi Flegmatycy, iako barszczykowie, rzeczy dobrych, świętych, Boskich, sprawiedliwych, popierać ich gorąco i odprawować nie mogą. Ani cieplі ani zimni, ale rozmokli, iako zmokła kokosz, tak się ruszają, nic nie sprawują i wyrzucenia godni są wedle pisma. Dobry gniew ale ouzdany." T. III str. 239, ed. wileńskiéj r. 1793.

dném prawdy, nie już rozgrzewał ducha wiernych swoich, ale je na przemian to palił, to dreszczem przejmował, wiodąc ich w każdym kroku, drogą ostrą i ciernistą życia i cnót chrześcijańskich, a daleki całém niebem od głaskania i schlebiania audytorium swemu, nieprzepuszczał i współbraciom swym kaznodziejóm, jeśli jak powiadał: «marnością rzkomo słowem bożym natykali uszy słuchaczów swoich.» Był to rzec można człowiek czasu swojego, czasu wielkiego skażenia obyczajów, obywatelskiéj socialnéj swawoli i nieładu w Polsce, w którym właśnie trzeba było takiego, jakim był Birkowski powściągu i hamulca. Około tegoż czasu nauczał wglądający w obyczaje ludu, i gorliwy o zachowanie dawnéj ich prostoty, autor *Reformacyi obyczajów polskich*, Starowolski; w drugiéj połowie tegoż wieku, Rychłowski, reformat, Jezuici: Kaczyński, Młodzianowski i wielu innych (4455 nn.). W wieku XVIII, zbiory kazań wydawanych drukiem, jeszcze bardziéj zdają się mnożyć (4482 nn.), a lubo talenta każących, są mniéj świetne jak w wiekach przeszłych, interessują zawsze prawdą, sposobem osobliwszym, krotofilnym nieraz wykładu, wnikaniem w rozpoznanie stanu i obyczajów ówczesnego towarzystwa, wytykaniem zbytków, nieładu, który we wszystkich się już odnogach zarządu krajowego rozpościerał. Stąd kazania te, jak to między innemi, Bielickiego, Kierśnickiego, Kowalickiego i t. d. (4490, 4499, 4501, 4633), *historyczno-obyczajowemi* nazywaćby można. Wiele z nich bardzo, prawdziwie zdrową nauką, i jasnym oznacza się wykładem, jako to Węgrzynowicza (4486), Gorzyńskiego (4493), Madejskiego (4509), Murczyńskiego (4517,4520), Poszakowskiego, Balsama, Rydzewskiego (4522,4530 n.), Korczyńskiego (4537 n.), Zacharyaszewicza, Filipeckiego (4553) i wielu innych.

Czci Chrystusa P. i Bogarodzicy Maryi Panny i świąt Jej dorocznych, daléj ŚŚ. Pańskich, chwalcy i przepowiadacze których prace drukiem zajęto, rzec można byli nieprzeliczeni, że tu niektórych tylko wymienię, jako to: Justyn Miechowita, autor przemów łacińskich na Litanie Lauretańskie, Starowolski (4573 n.), Liberiusz, obrazowy i pełen erudycyi, Wojsznarowicz, Rychłowski, Dunin, Krosnowski, Wojkowski, Szembek, Łosiewski, Osiecki, Kmita i t. d. (4573 nn.). Namowóm postnym i adwentowym, tudzież missyjnym, wielu poświęciło osobną usilną pracę, między innymi Szyrwid jezuita w *Punktach Kazań* litewskich, Kojałowicz, Gutowski, Laskowski, Wielewiejski, Szyrma w swoim *Starym Poście polskim*, Kowalicki i t. d. (4625 nn.). Przydać tu

Dyskursy panegiryczne, kazania mięszane w rozmaitych wybranych materyach (4690 nn.), kazania świąteczne łożne (4756 nn.), nie wyczerpane co do liczby, i żadnym spisem do objęcia niepodobne, z których wiele zamyka wspomnienia i daty historyczne nader ciekawe, gdzieindziéj nieposledzone.

W liczbie kazań tak nazwanych *Przygodnych*, których także znaczne wychodziły na widok zbiory (5140 nn.), słusznie piérwsze miejsce zajmują Kazania Skargi, odnoszące się do wielu ważnych przedsięwzięć i wypadków krajowych. Poczet ten cały kaznodziejów polskich, w nówszych czasach, świetnie zamyka wielki mowca kościelny, Jan Woronicz Biskup krakowski, którego także wiele kazań do rozmaitych okoliczności już łożnych, już w zbiorach, w piérwszéj ćwiartce tego wieku wydawano. Panegiryki naresztę kościelne i akademickie mowy tryumfalne z powodu obchodów różnych i uroczystości kościelnych, tak w kraju jak za granicą przez Polaków miane (5242 nn.), oprócz rzeczy saméj, dla poezyi zwłaszcza łacińskiéj są wcale nieobojętne, pierwsze bowiem w kraju talenta, jak Dantyszek, Sarbiewski i inni udział w nich brali. Są też one i dla sztuki symbolicznéj nie małéj wagi, co same tytuły wielu z tych utworów okazują (5244, 5260, 5293, 5295 n.). Największa liczba pism tych odnosi się do Świętych i Błogosławionych krajowców, Stanisława Biskupa, Jacka, Kazimierza, Stanisława Kostki, Jana Kantego, Jozafata i t. d. Dla tego też, ci co o Symbolice pisali, niezaniedbali tych źródeł, co mianowicie uczynił, Jan Michał van der Ketten, kapelan przy kościele Zbawiciela, albo PP. Brygitek w Warszawie w dziele swém za cenzurą duchowną polską, w Amsterdamie bardzo ozdobnie wydaném r. 1699, pod tytułem: *Apelles Symbolicus*, w którém między wielą innemi źródłami do rzeczy swojéj, wymienia polskie: *Icones symbolicae vitae et mortis B. Josaphat* Młodzianowskiego, w Wilnie r. 1675, *Officina emblematum complectens Elogia B. Virginis* Nieszporkowicza, w Krakowie 1691, Tezy paryzkie o ś. Stanisławie Kostce i inne. Z wielu miejsc dzieła tego widzieć można, jak wzięta była w Polsce nauka symboliczna dawnego Egiptu, z napisów po świątyniach, po pałacach możnych, czego i dotąd w samém Wilnie wiele się śladów zachowało, jak w kaplicy Jagiellońskiéj ś. Kazimierza, w pałacach niegdyś Sapieżyńskim, Słuszków, w parku niegdyś zakreckim, i t. d.

Do użycia Cerkwi prawosławnéj dla opowiadaczów słowa Bożego, wychodziły Ewangielie w mowie cerkiewnéj po rozmaitych miej-

scach dawnéj Polski, w Jewiu, w Rochmanowie na Wołyniu, w Mohilowie wołyńskim, Wilnie, Kijowie. Kazania same wydawane były już przekładane z greckiego, Cyrylla Trankwiliona i innych ojców wschodnich, już oryginalne w języku polskim, Galatowskiego, Baranowicza, Radziwiłowskiego, biskupa mohilowskiego, Piotra Mogiły, *Rozmowy duchowne* czyli *Biesiady*, z polskiego na ruskie przełożone i t. d. (5174 nn.), kazania Pocieja z ruskiego tłómaczone (4471).

Postylla piérwsza protestancka, zda się być ta, którą układał Mikołaj Rej, Kazania i wykłady na Epistoły ś. Pawła z Korwina, oraz postyllę Arzaciusza, tłómaczył na polskie Trepka, a postylle domowe wedle nauki i kazań Lutra, podawali do druku: Seklucian, Malecki, Żarnowiec, Gilowski, Skultet, Kraiński, Dombrowski, Schönfflisiusz i inni, przedsięwzięcia znaczące po największéj części, i co do rzeczy i co do języka (5184 nn.). Mniejsze zbiory nauk i kazań są: Chrząstowskiego, Krezychleba, Gdaciusza i t. d. (5194 n. 5203). Postylla protestancka litewska, drukowana była w połowie wieku XVII w Kiejdanach, Komeniusza kazania czeskie, w Lesznie(5214 n.). Kazania pojedyńcze, po różnych miejscach i w różnych językach na widok wychodziły (5216 nn.). Homilie Smalca wedle nauki Aryanów wydane były w łacińskim i hollenderskim języku w Rakowie (5200 n.).

Modlitwa wnętrzna, praktyki i ćwiczenia duchowne, pobudki do nich, w tak wysokim stopniu w katolicyzmie całym rozwinięte, dały i w krajach dawnych polskich powód do pism mnogich, już oryginalnych już tłómaczonych z mów obcych. W liczbie pierwszych zasługują na wspomnienie, *Teologia ascetyczna* Dobrosielskiego i Jaroszewicza, *Teologia duchowna,* Morawskiego (5539 nn.). Przyłęcki Bernardyn w pismach swych ascetycznych, jest jasny, porządny, sentencionalny, Brykner i Papczyński bardziéj symboliczni, kontemplacyjni (5542 n. 5598). Ale najwięcéj traktatów ascetycznych wydawali Jezuici, jako to: bogomyślny Łęczycki, którego pisma tłómaczone są na różne języki, Drużbicki, Drews, Tylkowski, Solski (5545 nn. 5591 nn. 5600 nn.) i inni; także Dominikanie, Gabryel Leopolita (5571), Mościcki (5576 nn.). Nieco poźniéj, wiélkiéj wziętości w rodzaju pism tych używał *Stół duchowny* Popławskiego, arcybiskupa lwowskiego (5641), *Echo Zbawienia*, Głuchowskiego, *Odetchnienie podróżnych,* Gorczyńskiego (5643), X. Łopacki, kanonik krakowski, swoje *Zabawy zbawienne,* przykładem i życiem swojém zalecał (5663). Inne prace na tejże drodze są: Wojkowskiego *Medytacye,* Kwiatkowskiego *Kol-*

lektanea ascetyczne (5673 nn.), króla Stanisława Leszczyńskiego, *Rozmowy duszne*, z francuzkiego wierszem przełożone (5682), *Pustynia Duchowna* bezimiennie wydana, (5683); *Rozmyślania na Ewangelie*, Pietkiewicza (5695), *Miasto Uspokojenia*, Olszewskiego, *Rekollekcye Duchowne*, Wujkowskiego, *Rozmyślania tygodniowe*, Kleczewskiego (5703 nn.), *Rok Bogomyślny*, Pikulskiego (5707) i t. d. Z poźniejszych w wieku już idącym, Medytacye, Pohla (5732). Dla wyznawców augsburskich wydawano też od czasu do czasu podobne ćwiczenia pobożności (5584, 5610). i t. d.

Wydawano także znaczną liczbę pism ascetycznych, medytacyjnych dla użycia duchownych, z których oryginalne tu się tylko wymienią: Knypera, *Stół Niebieski;* Opatowczyka, *Medytacye dla Panien Zakonnych;* Pawłowskiego, *Mowa Boska do serca Zakonnika;* Młodzianowskiego, *Rekollekcye;* Kwiatkiewicza, *Nowiny;* Wąsoskiego, *Podniety Nabożeństwa Zakonnego;* Drużbickiego, *Cwiczenia dla młodych zakonników* i *Pokarm codzienny kapłanów;* Gotarewicza *Schema regularne;* Schröttera, *Mowy ascetyczne;* Siekluckiego, *Cwiczenia duchowne;* Witwickiego, *Nauki dla osób stanu duchownego;* Ponińskiego, *Olymp świętości;* Gorajewskiego *Posag Duchowny;* Kobielskiego, *Proby ducha zakonnego;* Stępkowskiego, *Cwiczenia duchowne;* Wielowiejskiego i Musiałowskiego *Medytacye roczne;* Bujalskiego, *Medytacye i Rekollekcye duchowne;* Meressa, *Całopalenie Bogu ofiarowane;* Kleczewskiego, *Rozmowa duszy ośmiodniowa;* Wicherta, *Cwiczenia dla duchowieństwa świeckiego;* Pohla, *Konferencye* i t. d. (5738 nn.).

Niemniéj liczne wychodziły na widok, Rozmyślania o pojedyńczych tajemnicach Wiary; niektóre z nich sięgają pierwiastków druków polskich (5784), drugie były przedmiotem usilnego współzawodnictwa, jak tłómaczenie dzieła Tomasza à Kempis (5787 nn.), inne oryginalne, zalecone piórem piérwszych teologów krajowych, jako to Kłodzińskiego, *Wizerunek łaski Bożéj;* Sokołowskiego, *Józef sprawiedliwy* (5795 nn.); Gabryela Leopolity, *Wąż miedziany; Historya o Jonaszu* i *Przysmaki duchowne* (5820 nn.); pisma Hińczy, prowincyała jezuickiego (5835 nn.), Grużewskiego, *Ostatnia przemiana człowieka* (5845); traktaty Drużbickiego (5858 nn.); Piotrkowczyka, *Zabawa Postna* (5866); Kochanowskiego, *Utwierdzenie Niepokalanego Poczęcia Matki Boskiéj* (5875); Jastrzembskiego, *Uwagi na tajemnice Rożańca* (5877); Andrzejkiewicza, *Ziarno gorczyczne męki Zbawiciela;* Tylkowskiego, *Wierna Prorokini, Pobudki do bojazni Bożéj* i *Mądrość*

doskonała (5882, 5894 n.); Tłuczyńskiego, *Anielska dobroczynność* (5886), Dzielowskiego, *Gościniec do nieba;* Foltyńskiego i Krzesimowskiego *Podróżnik*, z przekładami na różne języki (5893, 5905); Bolesławiusza, *Halzban perłowy* (5901); Niwickiego, *Tydzień Święty;* Bogdanowicza, *Skarb bogactw niebieskich* (5914, 5917); Morawskiego, *Obraz Chrystusa* i *Iskierki miłości ku Bogu* (5920 n.); Ginkiewicza, *Zodyak gwiazd dwunastu* (5936) i t. d. Nietylko duchowieństwo ale wiele osób świeckich brało udział w podobnych pracach, jak Solikowski (5733), Albert Stanisław Xżę Radziwiłł (5864), Czerznicki (5878), Zawisza (5923), Jabłonowski (5971) i wielu innych. Największa liczba pism tych, miała na celu, zalecenie honoru i tajemnic, Maryi P. i Jéj świętem Poczęciu. Tu jeszcze należą pisma podające życie i passyą Chrystusa Pana, a między innemi: przekład ś. Bonawentury Opecia, jedno z pierwszych znaczniejszych przedsięwzięć drukarstwa polskiego (6024), *Żywot Panny Maryi* przez Jana Leopolitę, *Historya Męki Pańskiéj* Stanisława Radziwiłła i t. d. (6028 nn.).

Pobudki życia i doskonałości chrześcijańskiéj, wyjednały mnóstwo pism tak w polskim jak łacińskim języku, między któremi godniejsze uwagi: Wereszczyńskiego, *Wizerunek o wzgardzie śmierci i świata* (6039); Widawczyka, *Wojna mistyczna mądrości ludzkiéj z mądrością boską* (6043); Prasnensa, *Porządek życia chrześcijańskiego* (6046); Kostera, *o czterech końcach żywota ludzkiego*, przekład Skargi (6051); Opackiego, *Twierdza nabożeństwa* i *Apologia doskonałości życia duchownego*; Moscickiego, *Informacya chrześcijańska;* Rozdrażewa, *Drabina duchowna;* Morawskiego, *Palestra pobożności*, Tylkowskiego, *o Świętości życia* (6061 nn.). Kwiatkiewicza *Pochodnia ascetyczna*, (6078). Przed innemi wielkiéj wziętości używała książka Skupulisa, *Wojna duchowna*, która dwa miała polskie przekłady, Neresowicza i Hylzena, biskupa smoleńskiego (6079), także Swirczyńskiego, *Droga do zbawienia* (6097) i t. d. Podobneż dzieła dla stanu duchownego, Stanisława Leopolity i Stanisława z Łowicza, *Reguły życia zakonnego* (6157 nn.); Kiełczewskiego, *Zwierciadło zbawienne* (6165), Kwiatkiewicza, *Życie kapłana*, i *Nowiny duchowne* (6173, 6185); Bujnowskiego, *O obieraniu stanu uwagi* (6179); Drużbickiego, traktaty o życiu zakonném (6181 n.); Grodzickiego, *Zwierciadło zakonności;* Rychalskiego, *Wóz kapłanów do nieba;* Radlińskiego, *Prawidło życia apostolskiego* (6184 nn. 6194) i t. d.

Inne namowy duchowne, podają środki do poznania siebie, za-

chęcają do pokuty, jako to: Namysłowicza *Anatomia i ekonomia człowieka chrześcijańskiego* (6217), Skargi, *Wzywanie do pokuty*, Gabryela, Leopolity, *Zwierciadło pokutujących*, Bembusa, *Kometa i trąba gniewu Bożego*, Radziwiłła, *Westchnienie duszy pokutującéj*, Macieja Warszawczyka, *Głos Salomona*, Przetockiego, *Kolęda*, Kwiatkiewicza *Supplika za Bogiem do grzesznika*, Tylkowskiego, *Złego drzewa złe owoce*, Drużbickiego, *Dyscypliny duszne*, Starzymowskiegó, *Brama do Nieba*, Łęczyckiego, *Pobudki do warowania się grzechu*, Jabłonowskiego wojewody ruskiego, *Myśli i reflexye*, Wielewiejskiego, *Żale za grzechy*, Wesla biskupa inflantskiego, *Myśli pokutującego człowieka* i *Morze miłosierdzia*, Łąckiego, *Iskierki ognia czyscowego* (6219 nn.). Śmierć i wieczność człowieka chrześciańskiego, przygotowanie się do niéj, zajmowały prassy drukarskie w Polsce od samego ich nastania. Między temi, trzyma piérwsze miejsce sławna i od bibliografów tyle poszukiwana, *Ars moriendi* Mateusza z Krakowa, zwłaszcza że jest to pomnik piérwszych stereotypów polskich (6275). Erazm Roterodamczyk, co wiele pism swoich w przedmiotach religijnych w Polsce drukował, wydał tamże *Przygotowanie do śmierci*, przez Sekluciana pono na polskie przełożone (6276 n.). Póżniejsze pisma w tejże materyi są: Morawskiego, *Śmierć Świętych* (6281, 6311), Reszki, *Rozmowa o śmierci* (6295), Drużbickiego, *Nauka o przygotowaniu się do świątobliwéj śmierci, Głos serca* i *Poprzednik śmierci*, Bolesławiusza, *Człowiek dobrze umierający*, Grymosza, *Wesołe śmierci czekanie*, Młodzianowskiego, *Nauka umierania świętych*, Łąckiego, *Pochodnia* i t. d. (6301 nn.).

Ogromny ten poczet pism odnoszących się do życia wewnętrznego, i badania siebie a doskonalenia lub poprawy na drodze dobrowolnych prywacyi i zadośćuczynienia, wskazówką jest z jednéj strony czasów w których one układane były, pełnych roztargnień, zawichrzeń i domowych niepokojów, z drugiéj, wpływu jaki te pisma na sercach rażonych ciężkiemi przygodami wywierać musiały. Piérwsze w kraju osoby, dygnitarze wojskowi i cywilni, mieli po temu czas i sposobność oddawania się tym bogomyślnym zatrudnieniom; cóż dopiéro w warstwach społeczności mniéj zamożnych, więcéj na pociski losu wystawionych i u płci drugiéj, daleko do poruszeń tych skłonniejszéj. Życie to wewnętrzne w całéj sławiańszczyznie silnie się objawiające, u dwóch tych plemión polskiego i litewskiego, widne jest w upływie wieków minionych w pełnéj sile, w całém pasmie życia domowego mie-

szkańców, w zwyczajach ich i różnych zaprowadzeniach, widne i w sprawach publicznych, i w obozie wśród szczęku broni, widne w tylu bogobojnych zakładach, fundacyach, pozostałych świątyniach Pańskich, bez żadnego innego wpływu, krom prywatnych chęci i pobudek, we wznoszonych pomnikach, w dawnych malowidłach, napisach grobowych tchnących, obok światowych, znikomych wielkości, żywą wiarą w otwierającą się nową przyszłość, polecających ją modlitwóm zwiedzających przychodniów. Grunt tego poruszenia i życia spoczywa w części w usposobieniu wrodzoném mieszkańców, i dążności a zamiłowaniu serc w zatrudnieniach podobnych, godzących człowieka z samym sobą, z przygodami nieodłącznemi od jego doli, ale najwięcéj należy się wpływowi saméj wyznawanéj wiary, we wszech czasach i miejscach pobudzającéj do oddawania się w samotności i oddaleniu od świata, środkóm pozyskania szczęścia przeczuwanego, w drugiéj lepszéj ojczyznie. Ztąd i wiara w objawienia ze świata wyższego, w okazywanie się duchów, w wizye extatyczne, unoszenie ciała ludzkiego za życia w niebieskie podwoje i tym podobne nadzwyczajne zjawiska, których wpływowi i skutkóm, nieraz sam urząd duchowny zapobiegać, już w wieku XVI powodowany się widział (7247 nn.).

U wyznawców Kościoła Wschodniego, w krajach dawnéj Polski, nie brak przedsięwzięć książkowych tego rodzaju, lubo one charakterem swoim bardziéj polemicznym, od tamtych są różne, jakie są: dwa dzieła Baranowicza Arcybiskupa Czernichowskiego, przekłady Tomasza a Kempis o Naśladowaniu Chrystusa Pana (6022 nn.), *Lekarstwo na ospały umysł*, przekład z greckiego na sławiańskie i białoruskie (6154 nn.), *Pokój Człowieka z Bogiem*, Gizela Archimandryty Kijowskiego (6274).— Z pism ascetycznych dla Ewangelików układanych, można tu wymienić w wieku XVII. drukowane, następne: *Cwiczenie Pobożności*, Bayly Biskupa Bangolskiego w Anglii, tłómaczone na polskie (5584), *Rozmyślania* Kegeliusza (5592), *Myśli Budujące*, Heermana (5849), *Spiżarnia duszna*, Dobrackiego (Gutthetera) (5881), *Głębinia bezpieczności*, Amosa Kommeniusza (6021), *Droga pielgrzymującego Chrześcianina*, Buniana, przekład na polskie Behra (6105), *Droga do góry Syon*, Hollacza, *Thanatomachia i Diaeta duszna*, Krezychleba (Artomiusza) (6279 nn.) i kilka innych.

Sprawowanie obrzędów świętych i nauczanie ich, nie było jak

się zdaje nigdy przedmiotem osobnego wykładu po szkołach i seminaryach duchownych, i wydawania dzieł ku temu posługujących, których miejsce zastępowało praktyczne układanie do obrzędów świętych, przyszłych sług ołtarza. Znajdowały się bowiem przy podobnych zakładach osoby, częstokroć i ze starszego duchowieństwa, z obrządkiem kościelnym i kantem dobrze obeznane, które posługę swą ku temu ofiarowały, jak to i dotąd jeszcze ma miejsce. Dla tego też niewiele książek w przedmiocie tym wychodziło, a raczéj znienacka i przypadkowo w wydawanych pismach tam i ówdzie o rzeczy téj natrącano, jak to uczynił Skarga w Kazaniach swoich sakramenaalnych, w których wiele o obrządkach kościelnych napomina. Kromer, będąc jeszcze kanonikiem warmińskim, wydał w niemieckim, traktat o sakramentach, o mszy i o obrzędach pogrzebowych (6342). Halkiewicz, regens nowicyatu franciszkańskiego w Warszawie, wyłożył w osobnéj książce, obrzędy kościoła rzymskiego, wedle nauki OO. SS., ale praca ta pono w całości na widok nie wyszła (6344). Pod koniec tegoż wieku XVIII. podobne książki czyli manualiki, z polecenia biskupów wydawane bywały (6350 nn.), a dla kościoła Greko-łacińskiego, podobném dziełem zasłużył się Chybiński (6354). Inni albo dla zgromadzeń zakonnych, do których należeli, dzieła podobne wydawali, albo z innych języków na polskie tłómaczyli (6343 nn.). Oddawna już bardzo za granicą i w kraju drukowano dla kapłanów polskich tak nazwane *Agendy* i *Rytuały*, a to osobno dla każdéj dyecezyi, za wolą i zgodą ich pasterzów (6359 nn.). Na Synodzie Piotrkowskim r. 1551, uchwalone zostały formuły jedne i te same dla wszystkich kościołów polskich, a jedna z piérwszych takich agend, wyszła dla dyececyi płockiéj staraniem Zambrzuskiego sekretarza przy tejże kapitule (6365 nn.). W Litwie wydawano agendki małe, z przydaniem pytań i odpowiedzi w formularzach chrztu i ślubów małżeńskich, w językach litewskim i łotewskim (6370 nn.). Oprócz względów na mowę w książkach tych użytą, jak to np. w agendzie wydanéj r. 1504 (6362) dopatrzyć w formularzach tych można wiele zwyczajów całkiem miejscowych, wiarę i pobożność osobliwą ludu, który nie tylko pola swoje, śpichrze, chleb powszedni, sprzęty rolnicze i domowe, oręże, zwykł był uświęcać błogosławieństwem Kościoła, jak to, domy i budowle gospodarskie w wigilią Trzech Królów, na Boże Narodzenie, w wigilią Nowego Roku i w dzień Narodzenia N. Maryi

Panny, złoto, kadzidło i mirrhę w dzień Trzech Królów, owies w dzień ś. Stefana, gromnice w dzień N. Panny Gromnicznéj i ś. Błażeja, nasiona na Narodzenie Maryi, zioła na Jéj Wniebowzięcie i 1 Maja, lilie na ś. Antoni Padewski, chleb i wodę na ś. Agatę, chleb i wino na ś. Błażeja i ś. Jana Ewangelistę i t. d.; ale przyznawał niektórym roślinóm i drzewóm moc nadprzyrodzoną oddalania czarów, jak to miało miejsce z drzewem *Kłokotka*, łącząc z tém silną wiarę w zachowanie u dzieci zdrowia ciała i duszy, przez środki nadprzyrodzone jako to, nadziewanie habitów, ś. Franciszka, ś. Klary, pasków, tabliczek z napisami i t. p. Niemniéj pospolite były i osobnemi formułami w książkach tych zajęte, exorcyzmy i zaklinania czartów u nawiedzonych, na których rozpoznanie podawane sposoby (6396 ed. toruń. r. 1734). Jakie były o powszechnéj u ludu wierze w czary mniemania teologów polskich, jako to Samuela z Lublina, Opatowiusza, jakie w tém pisma wydane na widok, zob. w dziele Czackiego: o Litewskich i Polskich Prawach Tom II. str. 93 w nocie (*).

(*) Nie zawadzi tu wyliczyć gusła i zabobony niektóre ludowi przez kaznodziejów polskich wytykane, jeszcze około połowy wieku XVIII, wyjęte z rękopismu kazań miewanych do ludu X. Słonczewskiego Proboszcza kościoła parafialnego w Wysokiém Litewskiém, w Dyecezyi Wileńskiéj, który rękopis znajduje się dziś w Bibliotece Seminaryum Dyecezalnego przy kościele ś. Jerzego: „1) Jedzenie lub picie rzeczy iakiey, wierząc że będzie miał rozum nadzwyczay prędko. 2) Zażywanie bab lub dziadów do szeptania, odżegnawania, odlizania różnych chorób. 3) Chuchanie lub zmawianie uroków, gordzców, sucholeta i plunienie potym. 4) Mierzenie pasem lub nicią głowy dla uśmierzenia bolu. 5) Przybiianie chustki na rozstaynych drogach, albo obwiązywanie nią Bożą Mękę aby wielka choroba lub inna ustała. 6) Kupienie i przedawanie drugiemu febry aby zginęła i więcéj nie wracała. 7) Pocieranie krwią ciepłą z rany siekierę lub pałasz wierząc iż się prędko zagoi. 8) Wetknienie noża którym się kto okaleczył w słoninę dla prędkiego uleczenia. 9) Wsadzenie dziecięcia na łopatce do pieca dla odpieczenia suchoty i zmówienie przytym kilka Zdrowaś Marya. 10) Uważanie dymu z gromnicy, z niego wróżenie czy chory ma ozdrowieć lub nie. 11) Lanie ołowiu lub wosku nad głową chorego do zimnéj wody przydając węgla dla poznania kto iest przyczyną choroby. 12) Wlepianie rószczek w glinę w wigilią ś. Jana tyle ile iest w domu ludzi, a czyjaby prędzey uschła temu śmierć w tym roku tuszyć. 13) Podawanie dziecięcia do chrztu oknem aby się chowało, tyłem z domu wychodzenie aby go nie urzeczono. 14) Nabywanie chleba dla dzieci od dziadów aby smaczno jadły, albo szukanie dla nich spania pod ławami. 15) Rachowanie drogości zboża albo lat życia od śpiewania przepiórki albo kukułki. 16) Noszenie przy sobie kostek albo węzełków, dla szczęścia, uchronienia się przypadku i żeby kula nie ięła. 17) Modlenie się w nocy ś. Jana, wierząc że przez sen obaczy tego lub tę, którą w małżeństwo ma dostać. 18) Zamawianie albo odmawianie rusznic, psucie nabiałów,

Jak innych z starodawna poświęconych w katolicyzmie obrzędów, tak i obrzędu Mszy ś. nauka, wtenczas ludowi w pismach na widok wychodzących udzielana być poczęła, kiedy pomawiana została przez nowatorów, i świętość jéj poniewierana. Między innymi Socynianie nie wahali się w wydawanych przez się pismach podawać sakrament ten w rodzaj lekceważenia i wyraźnie mu uwłaczać (6427 n.). Z pism miejscowych katolickich o Mszy czyli Liturgii

---

utrzymywanie związków niegodziwych. 19) Mieć niektóre dni za szczęśliwe dla tego w poniedziałek w drogę się nie puszczać. 20) Rzucać krucyfix albo statuę którego świętego na wodę, dla sprowadzenia deszczu. 21) Kąpanie lub spławianie niewiast dla doświadczenia która z nich jest czarownicą. 22) Dochodzenie złodziejstwa i złodziejów przez sita, klucze i t. d. 23) Mniemanie gdy ręka świerzbi iż pieniądze liczyć będzie, gdy w uchu dzwoni iż o nim gadają, gdy szczka iż go przyjaciel wspomina. 24) Wierzenie, gdy sroka krzekoce iż goście będą, gdy kura pieje iż nieszczęście będzie, gdy sowa krzyczy, iż kto umrze. 25) Mieć za nieszczęście gdy kogo z próżném naczyniem spotyka, albo zając drogą przebiega. 26) Przepuszczanie kul przez pierścień i to pewnego dnia odlanych, aby nie były wystrzelane. 27) Wyrzucenie przed sień wiosła, miotły, łopaty, kiedy grad pada aby się odwrócił. 28) Nasadzenie kwoki gdy ludzie z kościoła wychodzą, aby się tak kurczęta wyciskały. 29) Obwodzenie nicią w nocy domu czyjego albo studni dla niejakich skutków. 30) Podanie komu w takiém naczyniu, z takiego ziela i t. d. napoju, żeby lubił i kochał 31) Odmienienie miejsca w gronie dla lepszego szczęścia i to z wiarą mocną. 32) Udanie się do baby aby złodzieja dochodzić, albo za tego i owego za mąż prędko pójść."—Z ukontentowaniem przychodzi rospatrywać te punkta uprzedzeń i guseł, z których żadnego szkodliwego i przeciwnego miłości chrześcijańskiéj, miłości bliźniego niema, owszem niektóre łącząc do siebie praktyki pobożne, tym większą wiarę ku nim na drodze pożądanego skutku i nadziei obudzają, wszystkie oraz czysto sławiańskie, przypadają i godzą się z nieodstępną zawsze łagodnością i prostotą tych plemión.

Biskupi dyecezalni w listach swoich pasterskich zastrzegali ze swojéj strony duchowieństwu, aby lud odwracało od gusł i zabobonów z czasów pogańskich, jak to uczynił w Litwie Karp' biskup żmudzki r. 1737 (7625), wymieniając tam niektóre z panujących jeszcze między ludem zabobonnych zwyczajów jako to: 1-ód, rzucanie się na ziemię, bicia czołem i przewracania się za usłyszeniem piérwszego grzmotu; 2-re, zapalania ogniów po wsiach i miastach, skakania przez nie i kręcenia się koło nich całemi gromadami w porze nocnéj; 3-e, zamiast zwykłéj zimą przędzy niewiast, zbierania się ich na zabawy i igrzyska od Bożego Narodzenia do Trzech Królów; 4-e, oblewanie się wodą na drugi i trzeci dzień świąt wielkanocnych, tudzież ponurzania w tymże czasie dziewcząt do wody; 5-e, nie odbywania robót w piérwszy Czwartek po Wielkiéj Nocy, dla odwrócenia gradu i nawalnic, zowiąc ten dzień *Ladą diena*; 6-e, obchodzenia dnia królewskiego w poniedziałki. Tamże wytknięte szlachcie żmudzkiéj jako zbrodnia o pomstę do nieba wołająca, pławienie czarownic, męka tortury a nawet palenie żywcem nieprzekonanych o zadaną winę, któréj rozpoznanie wedle prawa kanonicznego i krajowego z r. 1543, teologóm i prawnikóm sądów duchownych było poruczone.

godniejsze uwagi traktaty są: Krzyckiego, biskupa płockiego, Herbesta, Mikołaja z Wilkowiecka, Powodowskiego, Młodzianowskiego, Drużbickiego Olechnowicza, Załuskiego biskupa kijowskiego, wykład Prozy Michała Wrocławczyka i t. d. (6401 nn.). Księgi mszalne dla kościołów polskich, według wszelkiego podobieństwa, nasamprzód za granicą drukowane były. Takiémi były Mszały wedle rubryki krakowskiéj drukowane w Moguncyi r. 1484 i 1487, z rozporządzenia Rzeszowskiego biskupa krakowskiego (6430 n.). Pod schyłek tegoż wieku XV po roku 1488, piérwszy mszał w Polsce drukiem Stuchsa, był drukowany w Krakowie, z rozkazu Fryderyka królewica i kardynała, exemplarz téj rzadkości bibliograficznéj znajdował się niegdyś w Bibliotece Załuskich (6432 n.). Wkrótce potym, Jan Turzo, dziekan i biskup koadjutor wrocławski wydał w témże mieście mszał dla kapłanów swojéj dyecezyi. Podobnym sposobem wychodziły tam odtąd mszały i dla drugich dyecezyi, jak był mszał dla dyecezyi płockiéj, Bilińskiego, sufragana płockiego, dla gnieźnieńskiéj, Symona z Leszniewa. Niemniéj przeto jednak zagraniczne przedsięwzięcia trwały i daléj dla Polski, jako to w Strazburgu, w Rzymie (6434 nn.), w Moguncyi (6449). Oprócz tego wydawano manuały mszalne, mszały dla podróżnych (6444 nn.). Do poźniejszych a prawie ostatnich tego rodzaju przedsięwzięć, należy mszał Kromera dla dyecezyi warmińskiéj r. 1587 (6450, 6472 nn.). Dla bractw, dla oratoryów. dla użycia uczącéj się młodzi, msze wierszem polskim układane bywały (6460, 6454, 6462). Liturgia Andrzeja Lubelczyka, dla Ormian katolickich, drukowana była w Krakowie w wieku XVI, a Liturgią grekounicką, objaśnioną i porównaną ze mszą rzymską, wydał bazylian Ohilewicz w wieku następnym, mszę ś. Jana Chryzostoma, na łacińskie przełożył Bułhak (6463 nn.).

Brewiarze, Diurnały, Rubrycelle, Wiatyki i tym podobne księgi, wychodziły po największéj części z drukarni krakowskich, z niektórych też zagranicznych, daléj w Warszawie, Wilnie, i t. d.; wszystkie odznacza potrzeba miejscowa, zastosowanie do zwyczajów odwiecznie w kościołach i nabożeństwie zaprowadzonych (6477 nn.). Każde zgromadzenie zakonne poosobno wedle rytuału swego i reguły wydawało książki także, z dołączeniem nabożeństwa specyalnego do Maryi Panny, mianowicie N. Poczęcia Jéj, tudzież do śś. Pańskich i Patronów Polski i Szwecyi, suplikacyi uroczyście odbywanych i t. p. (6540 nn.). W zbiorach tych świetnieje wysoka poezya łacińska, w hymnach ukła-

danych na cześć Świętych ojczystych przez piérwsze w kraju talenta, lub które podawało natchnienia wyższe, jak hymn ś. Kazimierza Jagiellończyka: *Omni die dic Mariae* drukowany w Antwerpii (7076). Znakomitsi autorowie pieśni kościelnych łacińskich i wydawcy rubrycelli są: Benedykt Kozmińczyk(6502),Wędrogowski (6528), Sokołowski (6560), Nakielski (6540), Sarbiewski, Radliński, Lubomirski i t. d. Inni są albo anonimy, albo których imiona są całkiem zapomniane, jak Wirpkowicz (6504), Jabłoński (6545), autor pieśni prawdziwie narodowéj, *ad Parvulum Jesum*, i inni. W ogólności zastałe prawidło położyć można, że pieśni łacińskie wierszem rymownym najbardziéj w krajach słowiańskich używanym układane, za kompozytorów swych mają Polaków iinnych Sławian. Takie są hymny starożytne o Narodzeniu Pańskim, *Infinitae Bonitatis*, *Stabat Mater dolorosa*, *Dies irae dies illa*, *Lauda Sion Salvatorem*, *Ecce Panis Angelorum*, *Jesu Dulcis Memoria* i wiele innych, dotąd w kościele używanych. Do ila bowiem, i jak dawno łacińska mowa i jéj codzienny prawie obrot, był w niektórych krajach sławiańskich pospolity, mianowicie w Polsce i Węgrzech, wtenczas kiedy nim nie był ani we Włoszech, ani we Francyi, a tymbardziéj w Niemczech, nie tu jest miejsce się rozwodzić. Kant kościelny i nóta jego, dotąd brzmi w ustach ludu polskiego i litewskiego, ta która się codziennie w suplikacyach i innych pieśniach w kościołach powtarza, a kant wyższy, uczeńszy, jak np. jest kant żałobny, *Libera*, tak nazwane *Kielcense*, dotąd w kancyonałach i w nabożeństwach żałobnych jest powtarzany. Wspomnieć tu jeszcze, pisma o poprawie kalendarza, menologie, kalendarze, horologia kościelne, które w niezliczonéj liczbie niegdyś w Polsce wychodziły na widok (6587 nn.), rzecz która oddzielnego traktatuby wymagała, a która w innych oddziałach niniejszego zbioru częściami miejsce swe znaleść miała.

Książki do modlitw dla ludu tak łacińskie jak w mowie krajowéj, w niezliczonéj wychodziły liczbie i pod różnemi zmysłóm i pamięci łacnemi do zachowania nazwaniami, to *Tarczy* lub *Arfy duchownéj*, *Skarbu Duszy*, *Zegara Nabożnego*, *Ogrodu Różanego*, *Głosu Chrześcijanina*, to *Ognistéj kolumny*, *Raju Duszy*, *Wieńca Liliowego*, *Chleba duchownego*, *Lekarstwa dusznego*, *Złotego Ołtarza wonnego kadzenia*, i t. p. (6597 nn.). W zbiorach tych arcy dawnych, zastanawia i prostota mowy, i żarliwość modlitwy, że tak powiedzieć duszno-zmysłowéj, przedstawienia w niéj stanu nadzwyczajnego, zupełnego oderwania od rzeczy ziemskich, zdania się na wolą Bożą,

upokorzenia się, wyrzeczenia się zupełnego siebie, *zemdlenia z gorącości, rozpływania w miłości Boga*, tak iż trudno nie wierzyć aby były wynurzenia te słówne, w onych czasach wolnych od udawania i afektacyi, czyimkolwiek dziełem, krom tych którzy w takim stanie rzeczywiście się znajdowali, a zatym anachoretów, ludzi w umartwieniach, na pustyni życie wiodących, o których piérwsze jeszcze dzieje pisane z czasów Bolesławów polskich wiadomość podają. Między wielą innemi, przytoczę tu: *Lament Najświętszéj Panny Bolesnéj piastując Ciało P. Jezusowe.* (*). Rzeczywiście czytającemu słowa te Matki, i to Matki Odkupiciela świata, serce się rozdziera i niepodobna nie wierzyć, aby słowa te i akcenty nie były Jéj własne, tradycyjnie z ust do ust podawane; taka w nich jest uroczystość, taka prostota, tak obrazy silne i uderzające, że je żaden ze śmiertelnych, że je tylko Bogarodzica patrząc na zabitego Syna wydać z siebie, wypowiedzieć była zdolna. Wreście nie jest to modlitwa, jest to raczéj hymn, jest pamiątka historyczna, w któréj układzie nikt inny interessowany byćby nie mógł, tak jak jest Passya wielkotygodniowa, jak Siedm Słów Chrystusa Pana, które chrześcijanie w pewnych czasach tylko powtarzają, aby się podnieść duchem do wielkości wypadków i rzeczy, którejby drogą zwyczajną, słowy człowieka osięgnąć nie byli zdolni. Niemniéj godna jest uwagi w modlitwach tych mowa osobliwsza, nadzwyczaj łatwa,

---

(*) Żadna tak sądzę, poezya, nie może iść w porównanie z *Lamentem* tym, a wielkiego zaiste mistrzaby potrzeba, aby do słów tych dobrał, do wielkiego Oratoryum, tony właściwe. Oto są miejsca niektóre wyjęte ze starego *Ołtarza Wonnego Kadzenia* (6629): „O Najmilsza Krwi moja, o najukochańszy żywocie umarłych, oh! oh! iakież to teraz mam pociechy z ciebie, gdy widzę onę Twarz naysłodszą, naypięknieyszą, tak zesromoconą, iżby iey równey na ziemi nie znalazł, wszystka w sinościach, upoliczkowana, zeplwana, o kochanie iedyne Synu móy naymilszy, ze wszystkiego świata naypięknieyszy, Serce Serca mego.... O mnie sierocie, która ni oyca, ni matki, ni brata, ni siostry, ni żadnego przyiaciela mam, iednegom cię tylko Syna miała, w którym wszystkę nadzieję y szczęśliwość pokładała, y tyś mię teraz opuścił! utrapioną ia teraz iestem wielce, straciłam Syna iedynaka swego, pociechy swoie, upadł filar ozdoby moiey, a nastąpiło ubóstwo. Umarł, umarł ach! Jezus moy Syn naymilszy, moy Syn ukochany, nad wszystkie roskosze naywdzięcznieyszy, światło oczu moich, żywot móy, owo zgoła wszystko pomyślenie moie, umarł, umarł, ah! na krzyżu między łotry, iako ieden z naygorszych na świecie i t. d. Koniec taki: „Y ia tobie nayukochańszy Boże dziękuję, żeś mi był Syna takiego dał, dziękuię, żeś mi onego znowu wziął: wola się twoia stala, ia to za wdzięczne z ręki twoiey przyimuię, choć bolesna iestem. Niechże cię za to wychwalaią gorzkie łzy moie, niechay cię te wszystkie boleści y utrapienia moie na wieki błogosławią."

rozlana jak wezbrany potok, jak dusza potrzebująca się wypowiedzieć, wynurzyć sama z siebie. Formy jéj niektóre są gminne, dziecinne prawie, ale razem tajemnicze, symboliczne, formuły zaklęcia się jakieś, jak np. te: *ile razy rzekę; kiedy te słowa usty abo sercem rzekę; kiedykolwiek rozum mój, abo myśl moja te słowa rzecze,* i t. p. *to to niech znaczy*. Podobne dzieła katolickie w dyalekcie, litewskim, węgierskim i innych, według dat naszéj bibliografii, sięgają co do czasu wieku XVII, co do miejsca, najbardziéj Wilna i Krakowa (6748 nn.). Oprócz zbiorów ogólnych modlitw, wielka liczba ich traktowana była już to na pojedyńcze święta, już jako officia, godzinki, rożańce, *drogi Chrystusowe, mowy tajemne,* w których wychodzą na widok imiona najpoważniejsze, jako to: Erazma Roterodama, Walentego Poznańczyka, Myliusa, Januszowskiego, Bzowskiego, Skargi, Starowolskiego i innych (6757 nn.). Wiele z książek tych i dla sztuki rytowniczéj w Polsce mają swój interes, odkrywając imiona artystów dobrze się zalecające, zkąd inąd mniéj znane. Przy bibliograficznym spisie wymienione z nich zostały niektóre; wspomnę tu Swacha, (Fr. (Frater) Ant. Swach), którego rycinkę lubo z gruba robioną, ale biegłéj ręki i pięknéj kompozycyi, wystawującą Trójcę ś. wśród zastępów Pańskich i Aniołów na niebiosach wzniesioną, widziałem przy książce do nabożeństwa łacińskiéj, w Poznaniu r. 1699 drukowanéj.

Zbiory hymnów łacińskich użytych w nabożeństwach kościelnych, jako to: Agrykoli, Michała Wrocławczyka i innych, wychodziły w Krakowie z drukarni Wietora, Hallera, Unglera (7021 nn.). Co o znacznéj ich liczbie myślimy, powiedziało się wyżéj. Co do pieśni kościoła rzymskiego językiem krajowym, i tak nazwanych *Kantyczek,* te stanowią także zabytek ważny i kościelnego i domowego u Polaków nabożeństwa, oraz języka, dosięgając najdawniejszych epok rodowitéj poezyi i niejako jéj pierwotnego dzieciństwa. Takie są pieśni, *o Narodzeniu Pańskiém,* tchnące niewinną prostotą obyczajów, i radośném uniesieniem tuż obecnego ludu, witającego w żłobie Pana Panów, Króla Królów. Taka jest pieśń z tegoż zdarzenia Maryi Panny: *Witaj Synu najśliczniejszy,* i wiele innych, a między niemi przeplatane niektóre polskim i łacińskim rymem. Jaka znowu powaga i smętność w pieśniach, o Męce Pańskiéj, jak np. *Rozmyślajmy dziś wierni chrześcijanie; Płaczże dzisiaj duszo wszelka; Daj nam Chryste wspomożenie;* albo owe uroczyste dotąd w ustach ludu grzmiące i zagłuszające śpiewy kapłanów: *Przez*

twoje święte zmartwychwstanie; Twoja cześć, chwała nasz wieczny Panie; Idzie, idzie Bóg prawdziwy; albo też: *Panno nad chory anielskie wzniesiona, O gospodzie uwielbiona;* pieśń rożańcowa: *Zawitaj ranna Jutrzeńko,* i tyle innych. Z poźniejszéj zdają się być epoki, parafrazy różne z textu Pisma ś., jak *Spór duszy z tyranem*, wiersze moralne i historyczne: *o marności świata*, *taniec fortuny*, *spór diabła z aniołem o duszę grzesznika*, *o Sądzie ostatecznym*, *Przestroga do synów ojczyzny*, *Polak w opiece boskiéj bezpieczny*, *Pieśń Łazarza*, i t. d. Do tejże epoki należy pieśń wśród dotkliwych kraju przygód ułożona: *Pomnij o Matko Wszechmocnego Boga.* Do daleko późniejszych utworów należą pieśni, które Trzecieski, Jakób Lubelczyk, a podobno i Rey do kantyczek i kancyonałów wprowadzali (7024 nn.), cóż dopiéro, Pieśni kościelne Stanisława Grochowskiego i inne (7031 nn.), szereg który zamyka Karpiński pod koniec wieku XVIII. Pieśni pojedyńcze na cześć Maryi Panny i śś. Pańskich, w różnych czasach do użycia wiernych były podawane, między innemi hymn ś. Kazimierza, i parafraza o nim Węgrzynowicza (7072 nn.). Kancyonały katolickie w różnych językach, łotewskie, litewskie niemieckie, drukowane były w Brunsbergu, Warszawie, Wilnie (7089 nn.). Wiadomość historyczną o pieśniach polskich, podał Otoff w Gdańsku (7020).

Kończąc rzecz o obrzędach Kościoła katolickiego w Polsce, nie mogę nie napomknąć, że wiele z nich miejscowych zwyczajowych w kraju tym zdawna obowiązującą moc miało. Takie są obrzędy roratne podczas adwentu ś., podczas których siedm świec na ołtarzu się zapala, co oznaczać mają siedm stanów Państwa w jedności wiary zostających (*). Daléj tryumfalny ów przed dniem Zmartwychwstania Pańskiego obrzęd i śpiew zwycięzki ludu, oraz ubieranie Grobu Pańskiego, użycie chleba i mięsiwa święconego podczas święta wielkanocnego, zwykłe codzienne z wystawieniem N. S. suplikacye i t. p.

(*) Zwyczaj i obrzęd zapalania siedmiu świec na mszy roratnéj miał począć Przemysław I. w Poznaniu, a odeń przejął Bolesław Wstydliwy, jak świadczy Bzowski i Nakielski. Te siedm świec znaczą siedm stanów w Polsce, które gotowość swoją na sąd Pański tym oświadczały sposobem: przychodził do ołtarza *Król* i na najwyższym lichtarzu postawił stanu swego świecę, mówiąc: *sum paratus ad Adventum Domini*, drugą imieniem duchowieństwa *Prałat* zatykał mówiąc toż samo, trzecią *Senator*, czwartą *Szlachcic*, piątą *Rycerz*, szóstą *Mieszczanin*, a siódmą *Oracz*. Kazanie X. Słonczewskiego na I-ą Niedzielę Adwentu, r. 1764, w rękopisie.

Rzecz ta wielce interesująca oczekuje od którego z duchownych krajowych pełnego wywodu o nastaniu tych obrzędów, któryby niemałe rzucić mógł światło na dawną wyłączność Kościoła polskiego, wykazać powód i początek tych osobliwości, a może i zmienić całkiem punkt i stanowisko z którego się zwykle zapatruje, na początki i nastanie obrzędów kościelnych.

Księgi liturgiczne dla Cerkwi Wschodniéj, agendy czyli trebniki, zdawna i pięknemi typami, wychodziły w Krakowie, Lwowie, Wilnie, Czernichowie, Supraślu. (7087 nn). Pisząc to, mam właśnie przed sobą, *Leiturgirion* to jest Służebnik, przepysznie w tém ostatniém mieście wydany r. 1763, fol. z tytułem sztychowanym, wystawującym w ubraniu kościelném śś. Jana Złotoustego, Bazylego i Grzegorza W., których Liturgie tu pomieszczone, niemniéj jak hymny użyte, są starożytnemi zabytkami piérwszych obrzędów w Cerkwi Wschodniéj, oraz nieocenionemi pomnikami mowy cerkiewniéj sławiańskiéj, niegdyś tak przeważnie w Europie rozpostrzenionéj. Jaka jest dzielność, wzniosłość, wysokie natchnienie, uroczystość mowy téj, jaka nienaśladowana zamożność i bogactwa, każdemu co się w nią wczyta, osądzić łatwo. O obrzędach cerkiewnych, pisali różni, między innymi Angelus Grek, dzieło tłómaczone na łacińskie i wydane w Gdańsku przez Thelawa (7097 n.). O dawności śpiewów kościelnych i ich nastaniu na Wschodzie, w Egipcie, wedle Nicefora i Filona Żydowina, oraz o ich autorach, pisał Śloska we Lwowie (7115). Wreście od czasu unii brzeskiéj, oprócz sławiańskich, śpiewane byływ cerkwiach pieśni polskie, mianowicie psalmy Dawidowe Kochanowskiego, jak to widać z psałterzów, titłami sławiańskiemi rubro znaczonych, z wydań tychże psalmów z kantem kościelnym (*). W Kulczyńskiego, *Appendix ad Specimen Ecclesię Ruthenicę* (9502), znajdują się modlitwy, *Kondaki*, Officia, *Służby*, na dni śś. Pańskich, między innemi godne uwagi: o ś. Grzegorzu W. o śś. Piotrze i Pawle, o śś. Włodzimierzu, Borysie i Hlebie, przedtym niewydane (inedita). Tenże autor wymienia *Anthologion*, albo *Tryphologion*, wydane z wielą rycinami we Lwowie r. 1643, *Ustaw* albo *Horologium*, tamże r. 1679.

Ustawa, albo porząd kościelny dla ewangelików augsburskich i reformowanych, od czasów mianowicie Króla Zygmunta Augusta, przedmiotem był wielu przedsięwzięć drukarskich, a sławny Jan

(*) Melodiae na Psałterz polski przez Mikołaia Gomołkę uczyniony w Krakowie w drukarni Lazarzowéy. R. P. 1580, 4°.

Łaski, jeden z piérwszych za granicą, wydał w przedmiocie tym książkę w łacińskim języku. Podobne dzieła wychodziły w prowincyach w których zagęszczeni byli wyznawcy ci, mianowicie w Królewcu, gdzie było Kollegium na dwudziestu stypendyatów, sześciu Polaków, tyluż Litwinów, Prussów i Sudawów. Jedna z Agend najwięcéj pod te czasy wziętości mająca, była Kraińskiego, superintendenta zborów małopolskich. Daléj Malina w Wilnie, Bock w Slązku podobne książki wydawali w języku polskim (7121 nn.). Modlitewniki też bardzo liczne drukowano, jako to: Kraińskiego, Zygrowiusza, Dambrowskiego, Sokoła, Schoenflissiusa, Chomentowskiego, i wielu innych. Pieśni polskie w zborach reformowanych w Prusiech już za Króla Zygmunta r. 1530 śpiewano, a druki poczynają się około roku 1541 i to w Pradze, jak Walentego z Brzozowa. Seklucian piérwszy pono wydał Kancionał z melodyami i nótami, zapewne w Królewcu. Ale drukowano kancionałów nie mało i w miastach polskich i litewskich w Krakowie, Wilnie, a najwięcéj w Toruniu, Gdańsku, Elblągu, staraniem pastorów, jako to, Junga, Krezychleba, Gruszczyńskiego, Turnowskiego, Rybińskiego, Rysińskiego i t. d., zachowując w nich co najczęściéj, psalmy Kochanowskiego (7167 nn.). Dla wyznawców augsburskich, litewskich, już w wieku XVII wydawano kancionały w Kiejdanach, w Królewcu; piérwszy z polskiego tłómaczony przez Jawgila Telegę burmistrza kiejdańskiego, i nóta do śpiewów francuzkich akkommodowana. Co do języka w pieśniach tych, oprócz małych zmian prowincyonalnych, nie różni się on od pieśni kantyczkowych katolickich, owszem wielka liczba śpiewów wzięta jest z dawnych kantyczek, lub z nich przerobiona. Takie są: *Rozmyślaymy dziś wierni Chrześcijanie*, *przez twe święte zmartwychwstanie*, *wielbi duszo moja Pana*, *Twoia cześć chwała*, *Obrońco uciśnionych* i t. d. (7193). O psałterzach i przekładach psalmów, wyżéj się powiedziało.— Bracia Czescy księgi swoje liturgiczne z czeskiego na polskie przekładali. Kancionały ich wychodziły w Królewcu i Toruniu (7227 nn.). Pieśni kościelne Socynianów były układu Smalciusza, Lubienieckiego i innych (7230 nn.). Księgi liturgiczne dla użycia Izraelitów w znacznéj liczbie od wieku XVI wydawano w Krakowie, daléj we Lwowie, Grodnie, Wilnie i t. d. (7233 nn.).

Traktaty i skrócenia prawa kościelnego czyli kanonów, obok z prawem cesarskiém ogólném, zajmowały uczonych polskich od początku wieku XVI. Jan Cerwus Tucholczyk zebrał z pandektów i

dekretaliów. i porównał z sobą artykuły prawa kościelnego i cywilnego posługujące w sądach duchownych, łącząc z tém ustawy municypalne Królów polskich, prawa saskie i magdeburskie (7286). Jan Sandecki chalkograf, ułożył księgę podręczną praw obojga (7287). Starowolski znowu wydał w Rzymie traktat skrócony prawa kanonicznego dla użytku parochów (7290), a Piaseckiego *Praxis Episcopalis* w któréj pomieścił dekreta papiezkie i kongregacyi rzymskiéj od czasów Koncylium Trydenckiego nastałych, nie małéj używała wziętości w kraju i za granicą. (7288). O ustawach kościelnych, o urzędach i władzach od których zawisło ich stanowienie i sankcya, pisał Rogal Jezuita w ślady nauczyciela swego Drewsa (7275). Liczne także wychodziły pisma do propedeutyki prawa kanonicznego, do czytania abrewiatur, nomenklatury do wyrozumienia jego, manuały do odbywania examinów (7280 nn.), assercye i propozycye w materyach różnych, kanonów dotyczących (7301 nn.). W mowie ojczystéj wydał traktat o ustawach i dekretach synodalnych, Szczurowski Bazylianin Protonotaryusz Apostolski (7297). Do użycia seminaryów i w zakładach naukowych, przewodniczono się dziełami autorów nowożytnych włoskich, jako to Kawalerego, Guidottego (7298 n.). Spis systematyczny przedmiotów prawa kanonicznego, dla użycia słuchaczów swoich prelekcyi w uniwersytecie wileńskim, wydał prof. Kappelli.

Szczególne i pojedyncze artykuły prawa kanonicznego przez wielu rozbierane były i wydawane z druku, mianowicie w ciągu wieku XVII. Takie są między innemi, o niekompetencyi sądu cywilnego w sprawach z osobami duchownemi; o prałatach kommendataryuszach; o władzy Kapituły *sede vacante*, Sokołowskiego traktaty o konsekracyi biskupa, o ordynacyi kapłanów, o prawie konferowania beneficyów, i zgoła o władzy biskupów dyecezalnych i o jéj sprawowaniu (7319 nn.), o sakramentach, a mianowicie o sakramencie małżeństwa, o impedymentach (7331 nn.), kontrowersye o odpustach (7340 nn.) i spory o beneficya i dobra duchowne, o prawie co do ich posiadania wedle konkordatów ze Stolicą Apostolską, toż o kontrybucye i ciężary publiczne ktore dobra duchowne ponosić mają, o prawie dysponowania przez duchownych dobrem ruchomém i nieruchomém (7357 nn.). Wszystkie te względy otworzyły były w swoim czasie pole sporów, i silnéj walki piśmiennéj, w których występowali przeciw sobie zażarcie stany duchowne i świeckie przez dwa blizko wieki, tak jednak, że z żadnéj

strony do środków gwałtownych nie przyszło, a duchowieństwo niejednokrotnie dało dowody wysokiego umiarkowania, odstępując z praw sobie służących, mianowicie w ciężkich kraju okolicznościach i domowych niezgodach. Między innymi za Króla Stefana Batorego, walny dał z siebie w tém przykład Goślicki Dziekan Płocki i Kanonik Krakowski. Poźniéj, Lipski Scholastyk w tejże kapitule, O. P. D. w *Dekadzie* swojéj bardzo rządnie i umiarkowanie, drażliwe te kwestye rostrząsał, niemniéj Smogolecki Starosta Bydgoski i Dobrocieski Kanonik Krakowski, których pisma w jedno zebrał i wydał Melchior Stefanides (7375), wszyscy wspólnie pracując dla pojednania zwaśnionych i przywrócenia domowego pokoju i zgody, którą te względy tylekroć zakłóciły. Z blizka łączyła się z niemi, inna kwestya wielkiéj wagi, o Dziesięcinach, od czasów bardzo dawnych, stan rolniczy czyniących obowiązanym stanowi duchownemu, jakkolwiek prawa powszechnego na to ku wykonywaniu nie było, a niektórym dyecezyóm dziesięciny zgoła nie były znane; w Małopolsce poczęły się dopiero w wieku XV, gdzie indziéj ulegały ustawnym odmianóm, a wybieranie ich dało powód do tysiącznych zawikłań i trudności, za panowania Kazimierza W. Władysława Jagiełły i innych. Napoczątku wieku XV, nowe wszczęły się trudności co do oddawania dziesięcin, a raczéj azaliby ich okupować nie można było (7405), drudzy przeczyli zgoła ich oddawaniu (7370), inni odmawiali ich jednym Jezuitóm (7406 nn.). Lipski, Żmijowski przeciwnie stawali w ich obronie (7410), Zalaszowski i Duński podawali sposoby zastąpienia dziesięciny wytycznéy, opłatą pieniężną, (7411). Sliwicki w wydaniu swoiém Kolleta, lubo zgadza się na takową opłatę dla dóbr ziemskich, stosownie do Brewe Urbana VIII r. 1635, razem wytyka niedogodności wyniknąć z tego sposobu mogące. W nówszych czasach wiele też o dziesięcinach pisano, między innymi usilnie pod względem historycznym i administracyjno-statystycznym pisał o nich Tadeusz Czacki (7416). Godna uwagi, że pisarz ten nie przystaje do zdania i mniemania Kromera, odnoszącego wprowadzenie dziesięcin do Polski, do czasów Mieczysława, sądząc raczéj, że instytucya ta dawniejszych czasów zasięga w tym kraju, pomimo tego jednak nie chce ją uważać za wynikłość czystą prawodawstwa sławiańskiego, o czém jak się zdaje powątpiwać nie można. Było wiele innych pism wydawanych w różnych przedmiotach prawa kanonicznego jako to, o ofiarach, zapisach, sufragiach duchownych, o exkommunikach,

sądach, examinach i inwestygacyach co do czarownic (7418 nn.), o rozprawie iurydycznéj w rzeczach Kościoła i duchowieństwa dotyczących (7955 nn.). Co do processu prawa kanonicznego, od czasu do czasu wychodziły dzieła uczone zaczynając od wieku XVI. Najporządniéjsze traktaty w téj mierze są Janidłowskiego, Mamczyńskiego, i Szydłowskiego pijara, wedle dzieła Remigiusza, (7431 nn.). Zasługuje tu jeszcze na wymienienie, głośna w swoim czasie sprawa Stanisława Orzechowskiego, pociągnionego jako duchowny do odpowiedzialności za złamanie prawa kościelnego, wchodząc w stan małżeński. Wywołała ona pism nie mało ze strony samego Orzechowskiego, na którego silnie nacierał Hoziusz i Kromer (7347 nn.), aż dopiéro on sam, publicznie na synodzie Warszawskim, w mowie, za zacnością stanu duchownego, i w konkluzyach swoich, oraz złożoném przez się *Wyznaniem Wiary*, nie zeznał się do winy i takim środkiem, uległości swéj prawóm kościelnym, nie złożył jasnego dowodu (7363).

Zbiory ustaw, koncyliów, i dekretów Stolicy Apostolskiéj, po największéj części w skróceniach wydawane były. Takie są, ustawy Koncylium Trydenckiego Siennika, tłómaczone z Bosoły, zbiory Starowolskiego, Brzostowskiego, przedruki z Kerego, Abelly (7442 nn.), bulle i brewe pojedyńcze do biskupow i duchowieństwa w ogolności, już do duchowieństwa polskiego poosobno, już w oryginale, już w tłómaczeniu, już same przez się, już z komentarzami (7447 nn.). Ustawy synodów krajowych tak prowincyonalnych, jak dyecezalnych, ważnym są składem i materyałem dla dziejow kościoła, obrazu rzeczy, kierunku i biegu umysłowego w rozmaitych miejscach dawnéj Polski. Najdawniejsze z piérwszych, znane niniejszemu dziełu, są uchwały Wieluńskie za Mikołaja Trąby Arcybiskupa Gnieźnieńskiego z lat 1411—1420. Dalsze są Łaskiego, Drzewickiego, Gamrata, Uchańskiego. Najważniejszy i moc obowiązującą mający jest zbiór Karnkowskiego r. 1579 piérwszykroć wydany (7483 nn.). Poźniejsze są biskupów i arcybiskupów Maciejowskiego, Baranowskiego, Gębickiego, Wężyka, Łubieńskiego, Szembeka r. 1730, w którym się ostatni odbył synód prowincyonalny (7496—7506). Z pomiędzy druków synodów dyecezalnych, najdawniejszy zda się być dyecezyi wrocławskiéj, któréj dzieje pisane sięgaią piérwszéj połowy wieku XV. (7592); po nim, Gnieźnieńskie, Kujawskie, Płockie, Wileńskie (7514 nn.), najpoźniejszy znowu jest

dyecezyi Kamienieckiéj, zawierający uchwały przyjęte podczas Generalnéj Kongregacyi Dziekańskiéj r. 1789 (7568). Z synodów prowincyonalnych unickich najważniejsze, są brzeski i zamojski, wraz z rozbiorem rzeczy na nich uchwalonych (7510 nn. 7988 nn). Mnogie cyrkularne listy biskupów do wiernych i duchowieństwa, zawierają w sobie przepisy, przestrogi zachowania się, upomnienia w obowiązkach (7595 nn.). Godniejsze pomiędzy niemi uwagi są, Jana Kosma kaznodziei Króla Zygmunta Augusta (7603), Kardynała Maciejowskiego (7607 nn.), Szembeka, zastrzegającego środki i uwagi do zachowania w sprawach o czary (7621), Kierszkierskiego Biskupa sufragana Poznańskiego, Kobielskiego Biskupa Łuckiego (7628 nn.), Ostrowskiego, Biskupa Inflanckiego, o postępowaniu duchowieństwa Katolickiego z protestantami, (7639) innych wiele dotyczących obrzędów kościelnych, kanonizacyi SS. Pańskich i t. d.

Reguły zgromadzeń świeckich i zakonnych, ich prawa i exempcye, zbiory Aktów i Konstytucyi Kapitularnych, zajmowały duchownych względnie korporacyi do których należeli(7678 nn.). (*) Ustawy tyczące się zakonnic, starannie zebrał i w porządek ułożył, Brzostowski Biskup wileński (7762). Liczne bractwa czyli konfraternie pod różnym tytułem i nazwaniem przy kościołach zaprowadzane, jak były silnym sposobem i bodźcem do pobożności, do utrzymania ludu w jedności wiary ś., do pokoju w nim i zgody, tak były przedmiotem niezliczonéj liczby pism do nich zachęcających, prawa i obowiązki ich opisujących (7768 nn.). Jedno z nich najdawniejsze, jest Bractwo P. Maryi w Krakowie, przy Jéj kościele, gdzie trwało od r. 1333, (7777). Bractwo Miłosierdzia założył tamże Jezuita Skarga r. 1584 (7781). Zakony niektóre pomiędzy sobą łączyły się ku większéj chwale Bożéj w konfraternie pod nazwaniem *filadelfii*, jako to Dominikanie, Franciszkanie, Augustyanie i Karmelici (7774.). Były nawet bractwa pobożne żołnierskie, akademickie, bożocielskie i t. d. (7770 n. 7797 n.) Odpusty, Jubileusze, missye odbywane od czasu do czasu po ró-

---

(*) Przydać: Constitutiones examinandę et seligendę in futuris Capitulis sive Constitutiones in monasterio Hoscensi formatę ex decreto novissimi Generaliś Brestensis Capituli pro notitia PP. et. FF. Prov. lituanę vulgatę, Vilnę typ. Basil. 1773. 8. — P. Mikołaj Malinowski w Wilnie, posiada rękopis z napisem: Auctarium Responsorum Generalium datorum Provincialibus lithuanię S. J. ab. a. 1583 usque ad a. 1711.

żnych miejscach kraju, postanowione dla poprawy obyczajów ludu, utrzymania go w bogobojności, wywoływały już liczne tych obchodów opisy, już podawały sposoby korzystania z nich, wyrozumienia prawdziwego ducha i pożytku tych ustanowień (7799 nn.)

Władza i Juryzdykcya Kościoła w piérwszych jego czasach duchowna tylko, w Polsce od czasów *sankcyjnéj* dopiéro epoki chrześcianstwa, to jest od r. 965, ściśle obowiązujące być poczynają. Odtąd, Królowie, sejmy i zjazdy krajowe, uchwały swoje poddają już opiece i rozpoznaniu Stolicy Apostolskiéj. Odtąd w nieporozumieniach familijnych, mianowicie między krwią panującą, wzywają *potrocinium S. Petri*, i papieże przyjmują nieraz opiekę nad uciśnionymi. Tak to Władysław Łokietek objął w r. 1317 rządy Polski prawem od Ojca ś. mu nadaném. Xiążęta też, boją się biskupów swoich i nie mogą władzy ich ograniczyć. Z tém wszystkiém Kazimierz W. ogłaszał swoje statuta wiślickie bez wpływu i zatwierdzenia Rzymu, on też bronił lud od nadużyć w wybieraniu dziesięcin, ale w zaszłych z Krzyżakami sporach, udawał się po rozstrzygnienie do Stolicy Apostolskiéj. Za panowania Ludwika Węgierskiego, Kommissye z Rzymu rozsądzały sprawy cywilne, a konsystorze sądziły katolików. Statut r. 1433, zatwierdzający zgodę między Kazimierzem W. a biskupem krakowskim Bodzantą, uwalnia świeckich od sądów duchownych Pomimo tego, biskupi w dyecezyach swoich, przez czas długi jeszcze, tak w koronie jak w Litwie, władzę sądową sprawują. Plebani mają także rodzaj juryzdykcyi nad swymi parafianami, a na znak jéj, były przy każdym kościele u bramy żelaza, *kunami* zwane, w które zamykano wyłamujących się z karności kościelnéj, lub dopuszczających się przestępstwa. R. 1475 zaszła była uchwała, aby duchowni w czasie przechodu wojsk w czemkolwiek pokrzywdzeni pozywali winnych do sądów duchownych, co jednak wnet silną opozycyę napotkało. Na początku wieku XVI jeszcze, najwięcéj spraw w konsystorzach i sądach biskupich rozsądzano, a statut r. 1513, oddał im sprawy o herezyę, odszczepieństwo, bluźnierstwo, apostazyę, dziesięciny i t. d. tak że wszystkie niemal sprawy odchodziły do sądu duchownego, na co silnie powstawał w swoim czasie, Jan baron Ostrorog, w dziele: *De Reformanda Republica.* Od Zygmunta Augusta dopiéro, mianowicie od r. 1552, sądy duchowne mniéj są już czynne, a za królów, Henryka, Stefana, Zygmunta III, rząd sam

dokłada starania by godzić duchownych ze świeckimi. Jednakże za panowania tego ostatniego, sądy duchowne przyswajają sobie znowu wszelkie sprawy, i nie brak przykładów wyjednywanych na nie Kommissyi z samego Rzymu, aż Konstytucya r. 1635, sprawę o dziesięciny oddała sądóm świeckim, a wszystkie inne postanowiła kończyć w kraju. Bzowski jednak pod koniec wieku XVI, wydaje traktaty o nieodzowném prawie władzy Kościoła, sprawowania juryzdykcyi w rzeczach doczesnych, a Noskowicz w pół wieku potym wraża i moc i dzielność kluczów kościelnych, w forum tak duchownėm jak cywilném. (7265 nn.) Za Jana III, podczas toczącej się sprawy Łyszczyńskiego, obwinionego o ateuszostwo, nunciusz żąda, aby on był sądzony w sądzie duchownym. Drażliwa kwestya ta nie jest rozstrzygniona i przeciąga się aż do wieku przedostatniego. Za Augusta II, konsystorze rozsądzają sprawy sądowi ziemskiemu właściwe. Za następcy jego, sprawy o grunta kościelne, o sukcessye po księżach i o testamenta, rozpoznają jeszcze sądy duchowne, o co r. 1752 zaniesiona skarga na sejmiki mazowieckie. Bieliński Marszałek Kor., przekłada rzecz Prymasowi, a odpowiedź dana (7393?), nosi, jak mówi Czacki, cechę grubéj niewiadomości. Wszakże Trybunał każe r. 1753 stawić się Konsystorzowi Warszawskiemu, a spory ztąd doszły między stanem świeckim a duchownymi do wielkich uniesień. Od r. 1764 do 1767, pracowano nad zgodą, nakoniec Konstytucya r. 1768, postanowiła granicę między obiema władzami. (*) Uchwałę tę poprzedził przekład na polskie, pisma X. Laborde: *o różnicy i granicach władzy świeckiéj i duchownéj*, drukowany wraz z textem originalnym, pono za granicą, (7268), wktórym autor odbijał roszczenia duchowieństwa francuzkiego, a tłómacz anonim, porównywał stan Polski swojego czasu, co do wpływu władzy duchownéj, ze stanem Francyi za Ludwika I. Przekład ten (**) rozbudził na nowo sporne piśmienne stronnictwo, i dał powód do kilku jędrnych replik, ze strony duchowieństwa polskiego (7269 nn). Odtąd, Węgrzecki roztrząsał tę samę kwestyą w wieku idącym (7274), i okazać w pi-

(*) O Litew. i Pol. Pr. T. I. nota 1197, zkąd w znacznéj części wiadomość ta jest wzięta.

(**) Tytuł zupełny: Nauka o istocie, różnicy granicach dwóch władz, to jest duchownéy i świeckiéy, napisany przez O. de Laborde orat. Jesu, po śmierci jego wydana.

śmie swém starał się, że dawniejsi i nówsi prawodawcy w Polsce, w trudnościach podobnych, umieli w każdym razie pogodzić godność i znaczenie władzy, nieubliżając w niczém, należącego prawóm obowiązującym poszanowania, równie jak i przynależnościom Apostolskiej Stolicy. Bo i nunciatury, rzymskie także wprost ze swéj strony, przyswajały sobie sprawy, nienależne władzy duchownéj, od czasów Zygmunta III, aż do Augusta II. Wypadłoby tu cóś powiedzieć o Nunciuszach i Internunciuszach w Polsce, ich wpływie i znaczeniu, z ubliżeniem władzy Prymasowskiej miejscowéj, gdyby były po temu własne jakie daty, a tak, ciekawi odsyłają się do pełnego erudycyi dzieła Czackiego, w miejscu wyżéj przytoczoném.*

Komput czyli rachuba kościelna, jako zasada kalendarzów astronomicznych ku ustaleniu święta Zmartwychwstania Pańskiego i innych swiąt ruchomych, żywo zajmowała piszących w Polsce od początku wieku XVI i daléj (7876 nn.). Kalendarze same w rozmaitym wydawane celu, prognostykarskie, gospodarskie, tak nazwane polityczne, stanowią same przez się ogróm i przedstawują nie raz interes nie mały (7894 nn.). Nie mniéj godne są uwagi, tak nazwane *Indexy* ksiąg do czytania od Kościoła wzbronionych, z przydatkiem od władzy duchownéj miejscowéj tych, które w krajach polskich albo gdzieindziéj były przez Polaków wydane (7908 nn.). W liczbie tych prohibitów, znajduje się w jednym z Indexów z początku wieku XVII (7908), dzieło Kopernika: *de Revolutionibus Orbium coelestium,* O. S. jak wiadomo przypisane, które jednak poprzednie czasy, w tychże indexach nietkniętém były zostawiły. Podobnegoż losu doznało dzieło Herbiniusza, *Kiovienses Cryptę* i inne (7911 n. w nocie.)

Pisma tyczące się soborów Kościoła Wschodniego drukowane w dawnéj Polsce, są bardzo nieliczne. Sopikow wspomina sobór wileński r. 1509, inne sciągają się do Synodu Brzeskiego r. 1597 i zawierają w sobie zbiory praw Kościoła Prawosławnego (7988 nn. 7992 n.). Napomknąć tu jeszcze, że w zbiorze Kulczyńskiego (9501,9502), zawierają się wspomnienia i rzeczy niektóre ważne odnoszące się do praw Kościoła tego, jako to: *Ustaw* Włodzimierza ś. i syna jego Jarosława, także Cara Wasila Dymitrowicza, wydane z rytuału znanego Kulczyńskiemu tylko w rękopisie. Z tegoż kodexu pisanego pomieścił autor w swym dziele: Synod Kijowski,

odbyty około r. 1620, za metropolity ruskiego Kiryła. Tamże czytać o Synodzie odprawionym w Nowogródku Litewskim r. 1415 lub 1417, za panowania W. X. Litewskiego Witolda, na którym Focyusz metropolita Kijowski z urzędu został złożony, a na miejsce jego poświęcony Grzegorz Cemiwlak. Tamże przytoczony wyrok Witolda w rzeczy téj, tchnący wysoką mądrością i umiarkowaniem tego Pana, w rzeczach dotyczących wiary. Jest tu prócz tego wiadomość o synodzie w Kobryniu r. 1629 i t. d. Od czasu jak wyznawcóm augsburskiemu i reformowanemu w Polsce, uchwałami sejmowemi przez wpływ obcych mocarstw, swobody rozszerzone zostały, to jest od drugiéj połowy wieku XVIII, czynnie, układem i redakcyą prawa kanonicznego dla obu tych zborów zajmować się poczęto, a mianowicie na naradach synodalnych w Węgrowie r. 1780, na których zasiadali seniorowie ewangeliccy, Scheidemantel, Baron Goltz, Tepper, Friese i inni. (7996 nn.). Ale zebrania te odbywały się zdawna po różnych miejscach, w Wilnie, Toruniu, Baranowie, Krakowie, Lesznie, Gostyniu, Warszawie, Węgrowie, Sielcu i t. d. Najznakomitsze było Sandomierskie r. 1570, na którém stanął *Konsens* czyli zgoda między obu wyznaniami (8003 nn.) (*) Akta synodalne dawniejsze nie widać, aby drukiem przynajmniéj w kraju, ogłaszane były; wielkopolskie w wieku XVIII, ogłosił Scheidemantel (8008), Gostyńskie r. 1565, Thomas, (9676 nota). O zarządzie też kościelnym dzieła wydawane były częścią w kraju, częścią za granicą, w Gdańsku, Frankforcie, najpoźniéj w Warszawie (8017 nn.). O zborach dawniéjszych ewangielickich w Polsce, podał dokładną historyczną wiadomość Andrzéj Węgierski. (8000)

(*) Do historyi zboru wileńskiego r. 1557 i 1558, na którym obecny był sławny Symon Budny i katechistą Litewskim od zboru naznaczony, należy pamiętny i odznaczający się religijną żarliwością, postępek Cypryana biskupa metoneńskiego sufragana wileńskiego, który udającego się do zboru Kalwińskiego Króla Zygmunta Augusta, zatrzymał na ulicy, zapewne mijającego kościoł Dominikański ś. Ducha, i trzymając za wędzidło a mówiąc doń: *nie ta jest droga Najjaśniejszy Panie, którą przodkowie twoi na chwałę boską jeździli*, wskazał drogę do kościoła katolickiego. Czyn ten do tego zapewne przyczynił się, iż dzień rocznicy zgonu X. Cypryana, zmarłego d. 24 Marca r. 1561, odtąd w kościele tymże ś. Ducha, corocznie był obchodzony. Zdarzenie to głośne w swoim czasie, dziś od niektórych za niepewne podawane, zapisane jest w dziele historycznym Zakonu Kaznodziejskiego, wydaném przez X. Hubczyńskiego Prowincyała Litew. tegoż zakonu (9235 n.), ktorego wydanie inne, to jest trzecie posiadam z r. 1799.

Dzieła liczne tyczące się prawa i porządku synagóg Izraelickich, Talmud i księgi liturgiczne przez rabinów i uczonych żydów polskich, wydawane były w znacznéj liczbie od wieku XVI, w Krakowie, w Lublinie, późniéj w Poznaniu, Kopyściu. Żółkwi, Grodnie, Sławucie, Wilnie (8028 nn.). Wielu innych pisma co się za granicą wsławili, wylicza Jöcher w Dykcyonarzu swoim ludzi sławnych.

Dzieje Kościoła Bożego pisane oparte na Pismie Ś. i na tradycyi od najdawniejszych czasów były w Polsce przedmiotem instrukcyi młodzi, już moralnie od matek i nianiek niemowlętóm wpajane, już w szkołach wyższych i niższych wykładane, do czego i książki stosowne przygotowywane od wszech czasów bywały (8097 nn.). A jeżeli i z obcych języków podobne skrócenia i historye przekładano, to i wtenczas starano się zastosować do opinii i zdań miejscowych (8098). Opowiadanie i dykcya wydarzeń piérwiastkowych, stworzenia świata, pobytu piérwszych rodziców w raju, potopu i t. p. zbliża się a nawet równa prostotą swą, dykcyi Pisma ś. Opolski, professor języka hebrajskiego w Akademii Poznańskiéj, przysłużył się dziełem podobném dziś mało znaném jeszcze pod schyłek XVIII wieku (8111). Historya ludu Bożego przez O. Berruyer Jezuitę, tłómaczona na polskie przez Michała Xcia Wiszniowieckiego, w piérwszéj połowie tegoż wieku, dziś stała się już rzadkością, a w swoim czasie uległa surowéj krytyce pisarzów (8103). Pojedyńcze wydarzenia wyjęte z textu Pisma ś. często także traktowane były przez pisarzów polskich (8102,8117 nn.). Podróże do Ziemi ś. nieraz od Polaków przedsiębrane były, już od wieku XII (8155 w nocie), a opisy i wiadomości na miejscu czynione i zbierane, że tu napomknę, dawniejsze peregrynacye w wieku XVI X. Radziwiłła Sierotki, Drohojewskiego Reformata. Inna podróż tamże z roku 1509 tłómaczona była na polskie alboli też wydana pod koniec wieku XVI przez Lodzińskiego (8120), a opisanie Jerozolimy Andrychomiusa, przez Frankiewicza (8147), z przydaniem opisu Jeruzalem Nowego w Czersku założonego z powodu objawienia się Krzyża we wsi Góra r. 1667. Muratowicz znowu, zakonnik klasztoru Miechowskiego, w dziele obszerném, znaczenie i sławę Grobu Chrystusowego wynosił (8155). Starożytności hebrajskie dotykane były przez Obryńskiego i Szelgwiga, (8118 n.), dawność wiary chrześciańskiéj przedstawił Herbest w wieku XVI, idąc za zdaniem i

opinią jednego pisarza francuzkiego, (8122); historyę krucyat, z Maimburga wybornym stylem opisał Ustrzycki (8148), rys prawodawstwa hebrajskiego podał Golański (8121), Archeologię hebrajską Jahna, wydał w oryginale łacińskim Michał Bobrowski r. 1829 w Wilnie, tłómaczył na polskie i zostawił w rękopiśmie, Szymon Żukowski. (*)

Przedsięwzięcia na większą skalę co do pragmatycznéj historyi Kościelnéj, są Skargi w wieku XVI, który wiele się zasłużył tłómaczeniem na polskie znakomitego dzieła Kardynała Cesarza Baroniusza, *Roczne Dzieje Koscielne,* w których często są dotykane dzieje Kościoła polskiego; a przekład ich, wedle textu polskiego, rossyjski, wyszedł z niektóremi odmianami, na początku wieku XVIII; kommentarz zaś do Baroniusza drukowany w oryginale za granicą, tłómaczenia Ryłły Bazylianina, wraz z wielą dodatkami, drukowany był w Supraślu około r 1755 (8124 nn.). Jak dzieło Baroniusza składane pod wpływem silnéj wiary w moc i twierdzę Kościoła Powszechnego, w niezbędną konieczność kolei które miał do przebycia, w dziwne wydarzenia które postanowienie jego poprzedziły i w piérwszych wiekach nowéj jego ery były go odznaczyły, wolne jeszcze od tchnienia zimnego krytycyzmu czasów nówszych, ważnym jest dla dziejow Kościoła pomnikiem, tak Skarga przekładem swoim, za życia autora jeszcze dokonanym, uwieńczył niejako wysoki zawód swój kapłański, życie swe skromne i poświęcone dobru kraju i Kościoła. Nie umie oceniać ani nauki historyi, ani czasów jéj prawdy i nieskażenia, niezdolny jest ten podnieść się do zalet które jéj powołanie i kapłaństwo uświęcają, nie umie ten znać ani języka, ani narodu do którego Skarga należał, kto dziś na tę potężną intelligencyą, na tę siłę ducha, którą na lud swój i stany krajowe w swoim czasie wywierał, sucherlawą swą rękę i głos skrzypliwy podnosi. Łacnoć to bardzo, podawać w pośmiewisko, wymiatać z urąganiem, nie rozumiejąc ich, pojedyńcze wyrażenia, jak np. *obrok duchowny*, téj nieprzeżytéj niczém sławie, ryć i podkopywać pomniki, piętném niezgluzowaném i trwającém już kilka wieków poświęcone, ale cóż ztąd, prócz strwonionego trudu i podania siebie i błahych assercyi, w rychłe zapomnienie i poniewierkę?—Kontynuatorem Baroniusza, był Abraham Bzowski, Dominikan, który pracy téj dokonywał z archiwów rzymskich, wy-

(*) Znicz wyd. przez Krzeczkowskiego, Wilno 1835, str. 185.

dając tomów ogromnych dziewięć, w Kolonii i Antwerpii drukowanych. Praca ta uwikłała autora w wiele zatargów, mianowicie z pisarzem niemieckim Herwartem, który wydał przeciw niemu dzieło w obronie elekcyi Cesarza niemieckiego Ludwika IV, tak iż sam Bzowski w pismach swoich retraktacyą opinii swych w téj mierze uczynić musiał. Franciszkanie także żywo się na Bzowskiego obrazili, za uwłoczenie mistycznemu Duns Skotowi naniesione (8127 nn.). Kwiatkiewicz Jezuita wydał w polskiém, dzieje kościelne, poczynając od czasów na których się zatrzymał Baroniusz i Skarga, posuwając je aż po rok 1706 (8139 n.) Tylkowski i Więckowski z rewelacyi, losy i dolę Kościoła, aż po skończenie świata w pismach swych przekładali (8130,8169); Leszczyński i Załuski historyę kościelną z francuzkiego, piérwszy wierszem, drugi prozą tłómaczyli; Hilzen Biskup Smoleński wydał z Fleurego z pewnemi odmianami, opisanie obyczajów piérwszych Chrześcian, toż późniéj uczynił Bielski (8141 nn.). Podobnéj treści dzieło oryginalne drukiem ogłosił Rubczyński Karmelita. (8153). Wiele innych pism drobnych historycznych dotyczących dziejow Kościoła, w różnych wydawano czasach, jako to, o prześladowaniu Chrześcian, Walcha i Legatowicza (8152,8156), o czci bogów u pogan Sartoryusza (8159), o rozkrzewieniu wiary chrześciańskiéj u ludów wschodnich i prześladowaniach tam doznanych (8160 nn.); między innemi sławne listy, *Lettres édifiantes* missyonarzów, przekładu Juniewicza i Bohomolca (8166 n.).

Oprócz życia Chrystusa ś. Bonawentury, tłómaczenia Opecia o którém powiedziało się wyżéj, przedmiot ten najwyższéj czci, równie jak żywot Matki Boskiéj, zajmował pióra polskie, jako to w wieku XVI Krebana ze Szlązka, Jana ze Stobnicy, Warszewickiego, Wujka, Wuchaliusza, Susligi, Końskiego i innych; z pomiędzy protestantów, Falkoniusza albo Sokołowicza, Glicznera (3170 nn.). Baranowicz Arcybiskup Czernihowski wydał po polsku na cześć Bogarodzicy wyjątki pracowicie z OO ŚŚ. wybierane. Inni już mową wiązaną, już parafrazą sławę Jéj opiewali, jak Bzowski, Albrycht Radziwił, Kordecki i t. d. (8201 nn.). Toż miało miejsce ze czcią ŚŚ. Pańskich, któréj poświęcano prace mozolne, przerywane opisami życia tych, co na ziemi rodzinnéj palmę zwycięzką z sobą unieśli, lub wzorem byli ziomkóm cnót najwyższych. Takie są zbiory, Stanisława Leopolity, Pilgrzymowicza, Martyrologium Nikowskiego (8230,8232,8280). *W Żywotach Świętych* wydanych

przez Piotra Skargę, których za życia autora wyszło dziewięć wydań, mąż ten jak go w ostatniém wydaniu r. 1780 wydawca Pilchowski nazywa, prawdziwie *Apostolski*, rozwinął pracę ogromną. Oprócz dzieł Ojców Kościoła, oprócz mnóstwa pisarzów którzy żywoty świętych opisywali, trzeba mu było przejrzeć kroniki krajowe, zbierać legendy i podania ustne, wglądać w rękopisma porozrzucane po różnych miejscach, po bibliotekach, klasztorach i konwentach, jak widać z textu jego, w żywotach ŚŚ. Floryana, Jędrzeja Pustelnika albo Żórawka, Jana z Dukli, Jacka, Jadwigi, Jana Kantego, Kunegundy i t. d. Przydać do tego żarliwość i namaszczenie, w całém tém dziele rozlane, nauki i modlitwy tam i ówdzie podane, a w obec tych względów. znika prawie a przynajmniéj w drugim pozostaje rzędzie wartość języka i mowy tego klassycznego prozaika, całe zaś dzieło, nie za zbiór, kompilacyą, tłómaczenie, ale za dzieło oryginalne piérwszego rzędu poczytane być musi. Spółczesny Skardze, Marcin Baron, *Polak*, jak się sam mianuje, a bodajże brat Cezara, Kardynała, w Rzymie, Krakowie i Kolonii, wydawał w łacińskim, obrazy i cuda świętych polskich (8235), dzieło któremu podobne późniéj ogłaszali, Pruszcz, Młodzianowski (8246 n.), Werbski (8251), Jaroszewicz (8275). W zbiorach i dziełach zagranicznych widać także świetniejące imiona świętych urodzonych na ziemiach dawnéj Polski, gdzie oni jako wzory świątobliwości, pobożności, i nauki, jedno z piérwszych miejsc zajmują, a opisujący je cudzoziemcy, zwykle zlekka rzeczy sławiańskie dotykający, tu prawie rozstać się z bogacwem przedmiotu nie mogą (*). Innych pisarzów w Polsce zajmowały opisy życia świętych krajow pojedyńczych, Wastowiusza, Skandynawskich (8240), Szembeka, pruskich (8286), Piskorskiego, wschodnich (8248). Inni opowiadali życia świętych pojedyńczych zgromadzeń i zakonów: Roman L. (8267), i Kraszewski, Premonstratensów (8236), Kojałowicz, Modzelewski i Poszakowski Jezuitów (8250), Sapecki, Siejkowski, Szymak, Piskowski, Dominikanów (8256,8262,8269 n.), Pohorski, Paulinów (8257), Bujdecki, Kanoników Regularnych (8263), Kleczewski, Reformatów (8272), Andrzejowski, Benedyktynow, Kulczyń-

---

(*) Zob. w Rohrbachera, Historyi powszechnéj Kościoła Katolickiego, życia śś. Jacka i Czesława Odrowążow, Jana z Dukli, Kazimierza, Jana Kantego i innych.

ski, Bazylianów (8276 n.) i t. d. Inni mniejsze zbiory podobne ogłaszali, jak Birkowski, Bzowski, o świętych medykach z professyi, (8238 n.), Radziwił (8245), Drews, (8252), Wieruszewski (8255), Bębnowski (8259), Włocki (8266), Kiszczyc o męczennikach Sandomirskich(8271), Skarbek (8278) i t. d. Kromer, Pruszcz, Skarga, Kołudzzki w pismach swoich, w mieniają cudowne apparycye Matki Boskiéj i SS. Pańskich wojennym zastępóm krajowym (*)

Pojedyńcze żywoty w znacznéj wychodziły liczbie (8302 nn.), między innymi S. Stanisława Kostki, którego życia i cuda stały się podziwieniem i uwielbieniem całego świata chrześciańskiego, mianowicie zachodu Europy (8606 nn.). Paterykon Nestora czyli żywoty SS. Ojców Pieczarskich, podał w skróceniu Kossow Biskup Mścisławski (8242), a żywoty świętych pojedyńczo Kościoła Wschodniego, wydawane były po sławiańsku, w Kijowie i Mohilewie Wołyńskim. Tu należą jeszcze, *Menologium Bazyliańskie* Kulczyńskiego (8277), i Stebelskiego Zakonu S. Bazylego, *Żywoty SS. Eufrozyny i Parascewii* zakonnic monasteru ś. Spasa, dzieło wielkiéj wagi dla dziejów czasowych (8300). Żywoty ludzi świętobliwych, zajmują tu jeszcze miejsce swe, jako zródła historyczne o osobach, życiem swém lub pismami bogobojnemi zaleconych (8677 nn.) (**)

Uległość ludu polskiego dla Stolicy Apostolskiéj jakkolwiek była w rzeczach wiary i karności kościelnéj wielka, jak o tém świadczą bulle papieskie, pośrednictwa, relacye z nią wszystkie, była jednak ona zawsze, łączona, miarkowana względami należnemi dla władzy krajowéj, któréj godności i znaczenia utrzymanie, było głównym przedmiotem, tak ludzi stanu, jak i saméj hierarchii duchownéj. Sama danina *Świętopietrzem* zwana, datująca od czasów Mieczysława I. jak uważa Naruszewicz, a za nim Ostrowski, była niezmuszoną zgoła, ale dobrowolnie od Polski postąpioną, w duchu czysto chrześciańskim, i dla tego Długosz, nazywa tę daninę, *numus usualis,* owszem Papieże niejednokrotnie odstępowali jéj na potrzeby krajowe, jako to np. w roku 1510, na poprawę zamku Kamienieckiego i t. p. (***). Nie brakło wszakże

(*) Zob. X. Szymona Maichrowicza: Trwałość szczęśliwa królestw, fol. p. 34.
(**) W wyliczeniu bibliograficzném pism odnoszących się do S. Kazimierza przy NN. 8521 i dalszych pomieszczone są noty bardzo interessujące przez uczonego anonima, za które niniejszém, winne mu dzięki moje składam.
(***) Czacki l. c. nota 535.

i zdawna pism za utrzymaniem powagi i znaczenia władzy papieżów, i przeciw niéj wymierzonych: Mowa Sadoletego, o sprostowaniu wad Kuryi Rzymskiéj drukowana była w Krakowie, a pismo Piotra de Moulins tłómaczone na polskie wywołało Bzowskiego do napisania dzieła: *Papież Rzymski*, kilkakroć za granicą drukowanego. Treter wydał *Obrazy Papieżów*, Bardziński ich dzieje, inni dzieje papieżow pojedyńczo opisywali (8699 nn.). Hitorya o Janie Papieżu VIII. niewiadomo zkąd i jak wtrącona do pism Marcina Połaka, dziś za całkiem bajeczną uznana, w XVI jeszcze wieku w przekładzie z łacińskiego, drukiem ponowiona została (8705). Nieraz też potrójna mitra rzymska zdobiła głowę Sławian, co łódź ś. Piotra dzielną prawicą styrować umieli. Takimi byli Gaius i Jan IV papieże, rodem z Dalmacyi, Innocenty I. z Albanii, Konon, rodem Trak, Klemens. II, biskup bamberski, przezwany *Swidrem*, Kalixt IV, rodem z Węgier, Pius II. z familii Pikolominich, zwany przedtym Eneasz Sylwiusz, który przemieszkiwał czas niemały w Polsce, pisał o niéj, ubiegał się o biskupstwo warmińskie, a którego familia posiadała dobra znaczne w Czechach, *Nachód* zwane (*), Pius IV z domu Komesów Braskich, blizki powinowaty familiom Ogińskich i Brzostowskich (**).

»Nie małą jest rzeczą, słowa są Adama Naruszewicza, na czele *Dziejów Narodu Polskiego*, pisać historyą wielkiego, dawnego, z różnych prowincyi sobie częstokroć nieprzyjaznych złączonego, a to jeszcze w rządzie pomieszanym tysiącem wpływających prywatnych intryg i fakcyi, w dziejach swoich nieskończenie zagmatwanego narodu.« Nie przecząc temu zgoła, ale zapatrując się na każde stowarzyszenie polityczne, jakby na ciało, na indywiduum, w jakim bądź stopniu religijno-moralne, jako na korporacyą zostającą pod wpływem tych sił i pobudek wewnętrznych, im ulegającą, wedle nich w danym czasie działającą, wedle nich od Siły Najwyższej kie-

(*) Powinowate zapewne *Pikolominim*, są rody: *Pikolarów* na Szlązku, o których Paprocki i Niesiecki w herbarzach swoich piszą, i że w herbie używali głowy *orła czarnego*, *Pikulskich* w Polsce, wzmienionych u Kuropatnickiego i Małachowskiego. *Pikolin* w mowie sławiańskiéj tak jak i we włoskiéj znaczy, człeka małego wzrostu.

(**) Kognowicki, *Droga Rzymska*, str. 188. Brzescy albo Brzascy, Brascy u Niesieckiego, tego samego herbu używają, co i Brzostowscy, to jest herbu Bończa. W ogólności śledzenia związków familijnych i herbów familii rzymskich i włoskich, ważną dla heraldyki krajowéj są skazówką.

rowaną i rządzoną, wiele z trudności pomienionych i zwikłań, inaczéj dziejopisowi niepojętych, do wyjaśnienia niepodobnych, przez takie zapatrywanie się, z drogi uprzątnionychbym sądził. Z tego stanowiska zapatrywali się na dzieje krajowe dawni dziejopisowie Polscy, stąd przedtym ganieni i pomiatani, stąd dziś coraz większéj nabywający już powagi. Jakoż w rzeczy saméj, pisma dawne polskie w ogólności, a w szczególności przez duchownych wydawane, statuta synodalne, listy pasterskie i t. p., dziejopisowie: Kadłubek, Miechowita, Kromer, Długosz, Starowolski, Piasecki, Niesiecki, Pruszcz, Łubieński, Teologowie, Bzowski, Hozyusz, Sokołowski, Bemb, Cichowiusz, Kojałowicz, Smiglecki i tylu innych, są to najbogatsze źródła i składy do wystawienia budowy wspaniałéj dziejów Kościoła polskiego, które, oczekują tylko umysłu i serca coby z nich świetną całość złożyć umiał. Tak czynili jeszcze pisarze niektórzy wieku przeszłego, jak np. mało znany pisarz X. Maichrowicz Missyonarz S. J. który w dziele swojém mało dziś znaném (*), ludowi polskiemu za główne piętno i znamię przyznaje, wiarę nieograniczoną i poddanie się woli Najwyższego, a przebiegając koleje jego, pod wpływem tym, wśród samych klęsk i niepowodzeń szczęśliwym go mieni, charakter, którym oznamionowane są dzieje ludu tego, jakkolwiek uległe zaburzeniom i niepokojom domowym, ale wolne od wielkich wstrząśnień, i targań gwałtownych, któremi dzieje innych ludów są naznaczone. Dośledzać początków Wiary ś. w Polsce, jest to dośledzać zarodów obu tych cnot bogodajnych, jest to dosięgać calca i posady, na któréj się roztaczały wszystkie jéj dzieje.

Początki Wiary ś. jak w innych krajach sławiańskich tak i w Polsce, zdają się dosięgać bardzo wielkiéj odległości czasu, a czasu któremu żadnych granic pewnych naznaczyć nie można, albowiem początki chrystyanizmu sięgają nie tylko czasów apostolskich ale w pewnym względzie piérwszych rodziców naszych, albo raczéj obiet-

---

(*) Tytuł książki téj napisanéj z rozkazu Arcybiskupa Lwowskiego i Prymasa Wacława Sierakowskiego: *Szczęśliwość Królestw, albo ich smutny upadek, wolnym narodom przed oczy stawiona* i t. d. W przypisaniu Stanóm Rzeczypospolitéj, te słowa cnotliwego kapłana: „Sądziłbym się niegodnym i chodzić po ziemi, gdybym zaniedbał troskliwych przed Bogiem myśli według stanu mego o dobro pospolite oyczyzny. Do czego mi łaskawe Nieba te podały sposoby: piérwszy Najświętsze Ofiary codziennie oddawać przy ołtarzach Bożych, drugi obchodzić wsie i miasta, i z mnóstwem prostaczków moich pokornie za was prosić Najwyższego Pana."

nicy danéj im o przyjściu Messyasza na ziemię. Odkądkolwiek znane były między ludźmi wysokie zalety i cnoty oraz ich sprawowanie które nie mogły być jak sprawą ducha chrześciańskiego, odkąd Sławianie bądź w całkowitości swojéj, bądź w cząstkowych gromadach, lub familiach, byli ich wykonawcami, a byli niezawodnie od wiela wieków, odtąd byli między nimi w wielkiéj lub małéj liczbie, jawni lub ukryci, ale najszczersi, najprawdziwsi chrześcianie - katolicy, wierni winnicy Pańskiéj, winnicy Chrystusowéj słudzy, albo inaczéj mówiąc, Chrystus, Przedwieczne Bóstwo i Jego nauka były to u nich osoby i nocye wrodzone, bytu piérwszego człowieka sięgające (*). Trwała zatym niegdyś, jak z pewnością wnosić można na ziemiach sławiańskich, Religia chrześciańska, w istocie z nauką Kościoła ogwszechnego zgodna, w formie, i w mowie, liturgicznéj może różna; wspominane zaś w dziejach pisanych czasy, to Karola W. który Sławian na wiarę nawracał, to Mieczysława i Dąbrówki i inne, są to daty historyczne tylko, do wielkiéj większości odnoszące się, bo ś. Andrzéj niebawem po Chrystusie już naukę Chrystusową w krajach sławiańskich opowiadał i znamię Krzyża na murach Kijowa podniósł, bo owo nazwanie samo Jowisza sławiańskiego, *Jesse*, skazówką jest, że imię *Jezus*, Sławianóm dobrze było znane, bo sam obrządek sławiański, po wprowadzeniu obrządku rzymskiego, nie znowa był wprowadzony, ale zachowany dawny, jako to, na Pomorzu i w innych krajach sławiańskich. Nie brak i innych na to świadectw historycznych. Tertulian świadczy, że nauka chrześciańska, r. 195 po Chrystusie P. w Sarmacyi Europejskiéj kwitnąca już była (*); Piast, SS. Jana i Pawła męczenników z wieku IV, bo z czasów Juliana Apostaty, u siebie w Kruszwicy ugaszcza (**); Baroniusz namienia że za Jowiana Cesarza, w tymże wieku nowéj ery, na koncylium Antyocheńskiém znajdował się obecnym biskup ruski, Antipater, a za Bazylego Macedońskiego Ruś jest chrześciańską (***); w wieku następnym podczas najazdów na Gallią Teodoryka króla

---

(*) L' Eglise Catholique, dans son état actuel, remonte de nous à dix-neuf siècles, et de là, dans un état différent, jusqu'au commencement de l'humanité. Elle embrasse ainsi, soit dans son état présent, soit dans ses origines, tous les siècles depuis Pie IX. jusqu'à Adam. Rohrbacher, Histoire Univers: de l'Eglise Catholique. Préface.

(*) Liber adversus Judaeos.

(**) Łubieński Opera Posthuma, p. 302.

(***) Annal. Appendix ad T. VIII.

Gotów, Kwincyan rodem z Afryki, w poczet świętych Kościoła Wschodniego policzony, jest biskupem ruskim w Owernii (*). Z innéj strony kogoż nie zastanowi, zkąd się od razu wzięło z pomiędzy krajowców w Polsce, tylu kapłanów zdolnych zajmować najwyższe krajowe urzędy, tuż zaraz po wprowadzeniu wiary chrześciańskiéj, jakimi byli Prochor, Jordan, biskupi krakowscy, Jasnach, biskup kujawski, Jordan, biskup poznański, Mierzb biskup wrocławski i inni. Cóż znowu, te nieme świadki przeszłości, te wielowiekowe świątynie, zdawna albo w zwaliskach gruzów, albo nic a nic pewnego co do czasu nastania swego nie mające? Wszystko bowiem co dawni kronikarze, jak i Długosz, Kromer, Dytmar o nastaniu pierwszych kościołow polskich, między r. 965 i 1000 powiadają, bardzo jest niepewne i wątpliwe, a wnosić z niejaką pewnością można, że kościoły te, dawnym już zabytkóm bądź chrześciańskim, bądź pogańskim początek swój winne były, lub odnowione z tamtych zostały. Sami nówsi dziejopisowie nie mogą w tém zataić wątpliwości i domysłów swoich, że religia chrześciańska daleko przed Mieczysławem I. wyznawana była w Polsce (**).

Rzeczy samego Kościoła i sprawy jego, jak były z pierwszych czasów jedynie obowiązujące w krajach dawnéj Polski, tak Kościół ten zdawna nosił nazwanie, *Kościoła Polskiego* (8723 nn.), a dzieje jego, prawie bez przerwy na drodze jednostajnéj, zmianóm mało uległe, w zbiorach i aktach tysiącznych zapisywane, w całość osobną, jednolitą zbierane nie bywały, zwłaszcza że nie dzielono ich wcale od dziejów ogólnych narodu, którego były stroną najczulszą, najżywotniejszą, w spraw krajowych biegu najgłośniejszą, bądź to w izbie sejmowéj, bądź w radzie przybocznéj królów, bądź w senacie, gdzie piérwsze urzędy i krzesła zasiadali duchowni. Po *Miscellaneach* Kojałowicza dotyczących dziejów kościelnych w Litwie (8722). już w wieku XVIII, Józef Załuski biskup kijowski, z bogatych źródeł które miał pod ręką dzieje Kościoła Polskiego skreślić zamierzył, wszakże prócz *Prospektu* na dzieło, samo na widok nie wyszło. Poźniéj nieco, Teodor Ostrowski Pijar, wydał zbiór swój (8725), który na trzy części podzielił, to jest, 1-ą Dzieje i prawa Kościoła łacińsko-polskiego, 2-ą Historyą kościołów dyssydenckich, 3-ą Kościoła greckiego,

---

(*) Menologium Bazyliańskie pod d. 16 Czerwca, wedle minejów greckich.
(**) Ostrowski, Dzieje i prawa Kościoła Polskiego. Tom I. str. 47.

doprowadzając opowiadanie swoje nie daléj, jak do zgonu króla Augusta III. W całym ciągu dzieła, widna jest w autorze w poszukiwaniach miłość prawdy, sprawiedliwość w ocenianiu wypadków, nieskrywanie z jednéj strony osłabionéj karności i zepsucia obyczajów stanu duchownego w różnych czasach, z drugiéj żarliwość samego narodu o rozkrzewienie i utrzymanie praw Wiary ś., trafne ocenienie działania pojedyńczych osób i stosunków stanu swieckiego z duchownym, różne koleje jakich ten ostatni doświadczał, położenie jego względem Rzymu, zasługi pojedyńczych zgromadzeń zakonnych. Rzecz cała zaiste, ile w tak szczupłych ramach, daleka od swego wyczerpania, wypadki nieokreślone z należytą precyzyą, w wielu rzeczach autor polega na świadectwach zbyt blizkich czasu w którym pisał, a mianowicie spółczesnego mu Naruszewicza, co jest skazówką że sam względów wielu się nie dotknął, ale na usprawiedliwienie mu służy że sam sobie drogę torować w trudnym zawodzie tym musiał, a resztę zostawić do rozpostrzenienia następcóm swoim. Ważniejszy i arcy sprawiedliwy cięży zarzut światłych duchownych naszych na Ostrowskim, że w Historyi swojéj z umysłu zda się, wiele względów do karności Kościoła odnoszących się pominął, że z pewném pobłażeniem i lekkością przemawia, o przeciwnych Wierze ś. zamiarach i dążeniach, a zgoła tchnie duchem, i zostaje pod wpływem rozwolnień i filofizmu czasu w którym pisał swe dzieło. Od początku wieku XVI mnóstwo pism tyczących się Kościoła i całego chrześcijaństwa na widok wychodziło, już to ku wzmocnieniu słabiejącéj wiary, już ku podniesieniu żarliwości, lub zachęcaniu do wojny przeciw niewiernym, już zagrzewających do żalu i pokuty, do poprawy zarządu kościelnego, karności i obyczajów, ku pohamowaniu wciskających się nowości, szkodliwych nauk i t. d. Legacye polskie do Rzymu, korrespondencye papieżów z królami i duchowieństwem, podobnież od czasu do czasu ogłaszane, (8726 nn.). Do historyi kościołów pojedyńczych, wydarzeń w nich, nabożeństw odbywanych, zachowała się pism liczba niemała, w których ciekawe nieraz wspomnienia napotkać się dają; wiele z nich dotyczy miejsc cudami i łaskami wsławionych, których cześć i obchody coroczne, sięgały oddawna i bliższe i dalsze populacye, a mianowicie tych które poświęcone były uwielbieniu Maryi Panny i Boskiego Jéj Syna (8754 nn.).

Duchowieństwo polskie, świetne w dziejach krajowych zajmuje miejsce. Czy to jako słudzy ołtarza widać z nich znaczną liczbę ka-

planów o dobro trzód swoich żarliwych, nauką religii wysoką zaleconych, prostych, życiem świętych, obyczajami jednających i łagodnych, nauczycielów ludu prawdomównych, niepobłażających, nieraz surowych, ale razem biorących żywy udział w jego niepowodzeniach i upadkach. Czy to są ludzie rady, na najwyższych jakie wciąż piastują urzędach, niezłomni są w wierze i prawdzie, silni przekonaniem w obowiązkach swoich czerpaném, umiarkowani w podawanych środkach, przyjmujący pośrednictwo w zatargach i niepokojach domowych, dzielący wspólne niebezpieczeństwa, wystawiający się nieraz przy boku panującego na pociski nieprzyjacielskie. Czy to są wyznawcy światła i nauki, są to mężowie różnostronnie ukształceni, co i dzieje czasów dawnych do wiedzy potomnych podają, i kryjówki przyrodzenia śledzą, i biegi ciał niebieskich obliczają, i mowę ojczystą kształcą a innemi, mianowicie łacinską jak rodowitą w powierzanych sobie do krajów zagranicznych poselstwach przemawiają, pienia święte w uczonych i kształtnych rymach układają. Rys ten dawnego polskiego duchowieństwa niedokładny, niewyczerpany zaiste, ale i nieprzesadzony, łatwoby było sprawdzić wielolicznemi przykładami, gdyby tu było miejsce po temu. A jeżeli nie brak od tego wielu wyjątków w czasach dawniejszych, jeśli były i sprawiedliwe usterki, na zbytnie wymagania duchowieństwa, na wyłączanie się jego od ponoszenia ciężarów publicznych, to wnet widać z jego strony w ciężkich przygodach chęć i gotowość niesienia ofiar, naprawienia okazanego oporu. I tak za panowania Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka, pomimo tego, że duchowieństwo nie chciało przyznać aby dobra duchowne podlegać winne były ciężarom zwłaszcza w czasie wojny, jednakże ponosiło je, pod imieniem *subsidii charitativi,* z woli jakoby i pobudek własnych, a w r. 1455, połowę nawet dochodów swoich na potrzeby publiczne dobrowolnie opłacać obowiązali się. W politycznych znowu stosunkach, mianowicie, podczas bezkrólewiów, jakkolwiek rażą nieraz partye prymasowskie i biskupie, to zawsze przewodniczy im przekonanie o dobru kraju, na takiéj lub innéj drodze, nigdy interes osobisty lub chęć przedłużenia lub osiągnienia władzy, jak tego stawią przykłady częste, osoby duchowne innych ludów Europy. Koleje też które przechodziło duchowieństwo w Polsce, dalekie są od tego aby było jednostajne. Dawny, pierwiastkowy jego stan nieznany jest dziejom pisanym. W pierwszych już regimentalnego ustalenia jego wpływem obcym czasach, uderzają przykłady niekarności i rozwiązłości,

ale wnet widni tam są, rozkrzewiciele gorliwi Wiary ś. u ludów postronnych, żarliwi utrzymania jedności jéj obrońcy. Daléj od wieku XII i w dalszych podczas krzewiących się sekt obcych, krom pojedyńczych usiłowań, ostyga częstokroć zapał do jéj nieskazitelności, obojętność ogarnia umysły i serca (*), nie brak przykładów i częstych odszczepieństwa, ale jak dobrze uważa Ostrowski, naród i duchowieństwo w ogóle wzięte nie ulega zgorszeniu które pół prawie Europy opanowało, łódź Piotrowa nie przestaje opierać się wzburzonym falóm, opinia i zdanie a przekonanie i moralność nie cierpią tak dalece, lud jest zawsze prawowierny i pilny w dochowaniu tradycyjnie podanéj i przyjętéj od przodków religii. W samych nieporozumieniach i zatargach z dworem rzymskim, jak mówi tenże autor, potrafiano bez nadwerężenia winnéj Stolicy Apostolskiéj uległości, utrzymać interes i prerogatywy krajowego duchowieństwa. Na początku wieku XV podczas kiedy Zbigniew Oleśnicki, biskup krakowski i kardynał jakkolwiek uległy Kuryi rzymskiéj, ocalał i bronił prawa Kościoła polskiego zawierając układ z Kazimierzem Jagiellończykiem, a inni, jak

---

(*) Skarga w tych słowach użala się na duchowieństwo swojego czasu: „Musim sobie prawdę rzec naymilsi przełożeni i pasterze, albo ludołowcy towarzysze moi. Do tego nieszczęśliwego połowu, wiele w nas jest przyczyn ale w rybach nie mniéj. Piérwsza wina nasza i wielka, iż wodę łowim, a o ryby niedbamy. O prowentach się pytamy, a o duszach nie pytamy. Fałszywy zelus w nas: w rzeczy chcemy Panu Bogu służyć i ludziom: a my sobie, brzuchowi i powinnym z dóbr kościelnych służym. Lecz to woda która się w sieciech nie zastoi. Nie po wodę nas posłano, ale po ryby. Druga przyczyna iż przy swoim jeziorku nie mieszkamy: ryby w Litwie, a rybołów w Polszcze. Sieci nosi, łowcem go zowią: a nigdy nie łowi, ani przy wodzie mieszka. Wikarego, mówi, chowam. Czemu pieniądze i prowenty własnemi rękoma liczysz: a owce cudzym rękom polecasz. Trzecia, iż się rzemiosła tego nie uczym, które iest bardzo trudne. Jeśli rybę ułowić trudno: daleko trudniéj człowieka: bystra to ryba a głęboko pływa. Krzywe serce ludzkie, mówi Prorok, a jako liszka ma iam wiele. Lecz to rzemiosło tak trudne, byle się prowenty pokazały, każdy ie umie: chęć do dobrego mienia wnet nauczy, czego nigdy nie umiał. Nie masz szkół kapłańskich: od dworu, od żołnierstwa, od służb świeckich, do takiey Filozofii tak trudney idą. Y to też iest przyczyna nieszczęsnego połowu, iż chęci prawdziwey do pomnożenia ludzkiego zbawienia nie mamy, żebyśmy cześć Boską prawdziwie zamiłowali, a robić na nię chcieli: swoich wczasów nie odstępujem, a we dnie i w nocy nad trzodką i rybkami bawić się niechcemy. Gdzie oni Paulinusowie, oni Abraomiuszowie, oni Stanisławowie, o których w żywociech świętych czytamy? i t. d.” W innym miejsciu, (Żywot ś. Grzegorza) mówi: „O mizerne nasze duchowieństwo! wysłani jesteśmy od Pana na robotę około dusz krwią iego odkupionych a my co innego zbieramy; posłano nas po jabłka a my liście niesiemy. Jeżeli dusz ludzkich nie pozyskujemy, z czemże się na sądzie iego ukażem?”

Szafraniec, biskup władysławski, nie dają brać przewagi duchowieństwu i władzy papiezkiéj, interes i dobro Kościoła usiłując pogodzić z interesami narodu. Była też w każdéj ważnéj potrzebie, zobopólna pomoc i sprzyjanie między stanem świeckim a duchownym, jak to widać zawsze w trudnych kraju okolicznościach, jako to, w zatargach i wojnach krzyżackich, i w rozróżnieniach religijnych. Duchowieństwo też, jak tylko szło o prawa i powagę narodu, wnet zapominało rzetelnych lub mniemanych krzywd i ubliżeń, a występowało żarliwie w jego obronie i podawało mu rękę pomocną. Widać to z mnogich przykładów przez Ostrowskiego przywiedzionych za panowania wielu królów, jako to Władysława II, Mieczysława Starego, Władysława Laskonogiego, Kazimierza W., Ludwika, Zygmuntów, nie mniéj jak podczas bezrządu i bezkrólewiów. To też i władza umiała uznawać te zasługi duchowieństwa, nadaniem mu wielkich prerogatyw i przywilejów, policzeniem go do pierwszeństwa między wszystkiemi stanami, złożeniem i powierzeniem najwyższéj władzy podczas przerwanego panowania w ręce naczelnika Kościoła polskiego, czyli Prymasa. Słowem jedném, stosunki duchowieństwa ze stanami świeckiemi, zawsze miarkowane były dziwną mądrością i przewidzeniem, tak iż zawsze była między niemi pewna równowaga, nie dająca ani jednemu ani drugiemu góry i wyższości, nie dająca wkraczać żadnemu w prawa drugiego. Cechę tę i stan rzeczy znali dobrze i obcy i swoi. I tak sławny Jan Barklay, jakkolwiek nieprzyjazny Polakóm, w swojém: *Jcon Animorum*, tak o téj mierze i trafności ich w rzeczach religii i duchowieństwa mówi:

Soli (Poloni) mandata, coelitus data,
Dei rigorem et sanctum morem,
Mitigant lenta lege inventa.
Fide cunctantes, zelo nutantes,
Verentur clerum et amant verum,
Divos honorant, devote orant,
Jejunant stricte, nil agunt ficte,
Mens timorata illis innata, etc.

Podobne świadectwo o Polakach daje Skarga, mówiąc: «iż w rzeczach wiary zachwianych z gruntu, *jedni* z pomiędzy ludów wielu, umieli dać mieysce rozumowi, upór, gdy im prawdę ukazano, odpędzając (4445, Tom I. str. 189). «Srzednią drogą Kościoł idzie; nie dufa uczynkóm swoim bez Boskiéj łaski,» mówi tenże (tam. Tom III. str. 337). Jakoż nie widać tu nigdy w materyi wiary środków przera-

żających i krwawych. Inkwizycya mniéj tu była czynna, mniéj rozpostrzeniana jak w innych krajach Europy, bo też mniéj wywoływana była miejscowemi przyczynami, a kiedy się i okazała, nigdy z granic nie wystąpiła. Praktyki nabożne zbyt surowe, albo niesfornego zelantyzmu, albo przystojność obrażające, zebrania które się im oddawały, flagellantów, czyli biczowników i t. p., także tu mało miały rozwinięcia (*). Pism dotyczących stanu duchowieństwa w różnych jego czasach, znaczna wychodziła liczba, już to, o nędznym stanie i mizeryi duchownych, już o potrzebie podniesienia godności tego stanu i utrzymania jego praw, i t. d. (9141 nn.). Od początku wieku XVIII, piszący wchodzą i rozstrzygają kwestye rozmaite tyczące się duchowieństwa, środków jego utrzymania, administracyi dóbr i t. p. zkąd jednak mało dat powziąć można ku wyświeceniu jego stanu w czasach nówszych (9159 nn.). Pismo X. Skarszewskiego (9163) wiele z tytułu obiecujące, jest raczéj apologią duchowieństwa na krążące przeciw niemu zarzuty. Do tejże bez mała epoki należą niedawno wydane: *Pamiętniki o stanie duchowieństwa Polskiego* X. Kołłątaja, zawierające niektóre postrzeżenia, co do kształcenia się jego i sposobienia w wieku XVIII, różnicy jaką w niém kładła kondycya osób na kapłanów powołanych, o prerogatywach, dochodach stanu duchownego, osobach szczególnych mianowicie starszego duchowieństwa w wieku przedostatnim, ale zgłębienia rzeczy, ocenienia rzetelnego jego bytu, wejścia w zaradzenie lub wykrycie prawdziwych jego potrzeb, wcale tu nie widać. Kołłątaj zda się widzieć w osobach duchownych raczéj professyonistów, stan w stanie, aniżeli pasterzów ludu, najwięcéj wpływać mogących na jego rzetelne korzyści i dobro. Pisma dotyczące osób szczególnych stanu duchownego, które jednak w nienader korzystnym świetle je wystawują, w małéj tylko liczbie w spisie tym wymieniono (9399 nn.). Większa ich część w wiadomościach dotyczących familii polskich, miejsce swe znaleść miała.

Stolice biskupie i arcybiskupie w dawnéj Polsce, nieraz świetniały imiony w każdym względzie znamienitemi, które tu wyliczać byłoby to znowu, dzieje całkowite kraju przebiegać i wymieniać wypadki w których ono z miejsca swego ważne krajowi wyświadczyło przysługi. Żarliwość o utrzymanie Wiary nienaruszoną, jéj

(*) Czacki o Litew. i Pol. Praw. T. I. str. 294.

wzrost i rozszerzanie, ustalenie prawéj władzy, poświęcenie siebie, mienia swego, w trudnych kraju przygodach, świętość obyczajów i życia, wielostronna nauka, te były przymioty które znamionowały znaczną ich liczbę. W wielkim tym poczcie, znalazły się zapewne i takie, co wbrew przeciwną temu postępowały drogą. O jednych i o drugich nie mało wspomnień znajdzie, w pismach Stanisława Łubieńskiego a mianowicie w traktacie: *o sprawowaniu urzędu biskupiego.* Nie mało też wiadomości o biskupach polskich zasięgnąć można w zbiorach rozmaitych drukowanych, pojedyńczemi dyecezyami, jako to: Długosza, poznańskiéj, Damalewicza, gnieźnieńskiéj, Starowolskiego, krakowskiéj, Tretera, warmińskiéj, Łubieńskiego, płockiéj. O biskupach dyecezyj litewskich, znany jest tylko zbiór Rzepnickiego (9176 nn.).

Co do dawności i pierwszeństwa stolic biskupich, lubo dzieje nic pewnego nie podają, powątpiwać nie można że wyłączne ma do tych tytułów prawo, Metropolia gnieźnieńska, któréj niegdyś wszystkie na całéj przestrzeni dawnéj Polski, nie wyłączając Sląska, Pomeranii, były uległe, o czém daty historyczne, jeszcze po wiek XI zaświadczają. Naczelnik jéj, Arcybiskup gnieznieński, godności książęcéj, Prymas Państwa, był oraz *Legatus natus* Stolicy Apostolskiéj i miał moc od Soboru Lateraneńskiego nadaną, wyrażać w sprawach duchownych osobę Ojca ś., w sprawach zaś świeckich i politycznych, sprawował władzę wice-królewską, a podczas bezkrólewiów, rządy najwyższe kraju, prerogatywy które mu służyły z dawnych zwyczajów krajowych, z utwierdzenia koncyliów, z powagi doktorów rzymskich. Cały ten urok przywiązany do godności téj, jéj nietykalność, pomimo zamachów władzy i innych biskupów, jak np. Oleśnickiego biskupa krakowskiego, który katedrę swą ogłosił niezależną od metropolii, zmienne losy, których stolica ta nieraz doznała, zatargi jéj z Rzymem samym, wszystko to przemawia za jéj wielką dawnością i trwaniem sięgającém najpiérwszych, wyższych w Europie katolickiéj kościelnych dostojności i hierarchii.

Zgromadzenia Zakonne i pustelnicze od niepamiętnych czasów trwające w krajach dawnéj Polski, zaprowadzane nasamprzód wśród miejsc samotnych i lasów, u rybnych jezior, jedne z najpierwszych w Międzyrzeczu, w Tyńcu, odznaczały się tak żarliwością w opowiadaniu i rozkrzewianiu Wiary ś., życiem bogobojném i pokutniczém, jak staraniem w dochowywaniu pamiątek krajowych, zabytków pi-

śmiennych i dawnéj mowy, a do oświecenia ludu daleko wcześniéj i dzielniéj się przykładały, jak duchowieństwo świeckie, Z pomiędzy nich, pracami różnostronnemi na polu nauki, odznaczają się wcześnie: reguły ś. Augustyna, ś. Benedykta, Karmelici, Bracia Mniejsi, Dominikanie, do dziejow których przydać: Okolskiego, *Russia Forida*, we Lwowie roku 1646 wydane. Fundacye zgromadzeń tych w ogólności znikają w pomroce czasów, a w liczbie téj jest kilka imion, z których każde o prym zaprowadzenia i początków ubiegać się może, mianowicie: Karmelici dawnéj Reguły, Benedyktyni, Cystersi, Kanonicy Regularni, Stróże Grobu Chrystusowego i t. d. (9202 nn.). Od wieku XVI najwięcéj rozgłosu, tak w Polsce jak w Litwie ma, nowo wprowadzane zgromadzenie *Towarzystwa Jezusowego*, a losy jego i zmienne koleje, dają miejsce pismóm rozlicznym i dążeń rozmaitych, nieraz w brew sobie przeciwnych (9273 nn.) Od schyłku wieku XVI, pisemko anonima, *Ekwesa polskiego*, przeciw zgromadzeniu temu wymierzone, i przełożone na różne języki, hasłem niejako stało się, do długiéj i zaciętéj z niém walki i zapasów, w których z obustron występowało wiele imión zkąd inąd znanych, walki któréj rozwiązanie, dopiéro dwa wieki potém, wywołaniem i kassatą zakonu tego się rozstrzygło. (9287 nn.).

Ormianie w jedności z Kościołem rzymskim zostający od wieku już XII w Polsce dawnéj, gościnności i swobody religijnéj zażywali i wedle świadectwa Niesieckiego, szesnaście kościołów swoich, po różnych miejscach mieli, pod wiedzą arcybiskupa którego stolica było miasto Lwów. Po różnych kolejach i czasowém odłączeniu się od Kościoła rzymskiego, to znowu powracaniu na jego łono, Patryarcha ormiański Melchizedech, r. 1626 nowego arcybiskupa ormiano-polskiego poświęcił, a r. 1630 nowa unja z dawnym kościołem stanęła. Około tego czasu, Jezuita Bembus, dla użytku wyznawców tych, *Porządek Nabożeństwa*, drukiem ogłosił. (9429)

Tyle jest punktów albo raczéj wzmianek, do ogromnéj dziejów Kościoła polskiego całości, nie było bowiem zamiarem tego pisma podać by najmniejszą rozwiniętą ich cząstkę, a tylko wyliczyć względy niektóre co się z czasów piśmiennych, drukarskich Polski, same do traktowania na oko stawiły. Do ogólnego wielkiéj pracy téy planu i zarysu, trzy tu wychodzą na widok do

ogarnienia walne okresy, do których tam i ówdzie dały się wyżéj niektóre skinienia. *Piérwszy*, w którym Wiara ś. od wiela wieków w krajach dawnéj Polski i Sławiańszczyzny całéj zajęta, hierarchię swoją miała własną, zajmujący czasy przeddziejowe, niespisane, a zatym w krainie dociekania i badań zostające, ale nie w krainie urojenia i płonnych domysłów, za prawdę stałą i nieporuszoną przyjmując, że Sławianie owi przeddziejowi, wyżsi byli cywilizacyą i instytucyami od ludów, co ich potém *barbarzyńskiemi* mienili i mienią. Okres ten, *okresem Tradycyjnym*, a względnie do następującego *przedsankcyjnym* nazwaćby można, dosięga on bowiem czasów w których Wiara ś. *Sankcyą* panujących w Polsce, za wpływem apostolskiego Rzymu, za wiarę panującą przyznana została. Okres *drugi*, w którym, wyraźniejsze okazują się stosunki z Głową widomą Kościoła, Ojcem Świętym, Biskupem Rzymskim, Papieżem. W początkach odznacza się okres ten jeszcze wielą przymiotami z okresu przeszłego zachowanemi, pojednaniem i zgodą religijną, ubóstwem, surowością życia i obyczajów, równością stanu szlacheckiego, spólnością majątków, federacyą narodową, władzą panującego silną, potężną, czcią religijną dla zwierzchniczego duchownego urzędu, który spoczywa przeważnie w osobie Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, wysokiego zwierzchnika i dygnitarza Kościołów polskich, wreście niezależnością mieszkańców od duchowieństwa co do politycznego stanu kraju. Okres ten, nazwałbym *Uniowym*, albo *Sankcyjnym*, a sięga on od wieku X, do wieku XII· nowéj Ery. Okres *trzeci*, w którym zwolna wciskają się wpływy religijne obce, mianowicie z sąsiednich Niemiec, słabieje karność duchowieństwa i wiernych, nastają rozróżnienia w przedmiotach Wiary przedtym najświętszych, nietkniętych, a nieumiarkowanie i zuchwałość nieznająca miary i granic, wylewa się od czasu zwłaszcza wprowadzenia druku, w niezliczonych produkcyach polemicznych, które zajmując najlepsze głowy i inteligencye, do żadnego nie doprowadzają z obustron rezultatu, prócz wpływu na umysły, obyczaje i politykę krajową najzgubniejszego; stan rzeczy który się przeciąga od XII do drugiej połowy wieku XVIII, dla którego, tudzież dla niezgód i sporów między stanami świeckim i duchownym, okres ten *Kontrowersyjnym*, nazwać można.

Krótki rys o wyznaniach niegdyś w krajach polskich gościnności zażywających, w którym wzięliśmy głównie za przewodnika

nieśmiertelne dzieło Czackiego, niech dopełni rzeczy i zadania tego pobieżnego przeglądu.

Kościoł Wschodni był zdawna panujący w prowincyach polsko-ruskich. W Kijowie, trwała metropolia ruska, matka tego Kościoła i miała pod swą władzą, dyecezyą czernichowską, połocką, włodzimirską (nad Bugiem), halicką, przemyślską, chełmską i turowską. Są jednak ślady że na początku już wieku XIII było w Haliczu arcybiskupstwo łacińskie. To pewna że za Kazimierza W. i Ludwika, była już stolica arcybiskupa obrządku łacińskiego we Lwowie. Za tychże czasów powstały katedry biskupie w Łucku, Przemyślu i Chełmnie. Co bądź, najdawniejsze daty o Kościele Wschodnim w dawnych prowincyach polskich, najbliżej są połączone z historyą Rossyi i Carogrodskiéj stolicy, a w Polsce nie zdają się sięgać daléj jak do roku 1369, w którym Jan Syncel przyniósł listy do Kazimierza W. od dwóch Patryarchów Wschodnich i otrzymał odpowiedź z zapewnieniem protekcyi przybyłym do Polski Rusinóm z Carogrodskiéj Stolicy. Władysław Jagiełło znowu r. 1432, zapewnił, że cerkwie ruskie nie będą w Państwie jego przeistaczane na kościoły i wiarę swoję grecką bezpiecznie mogą zachować, a Zygmunt I. r. 1507, potwierdza też swobody. R. 1449 na Soborze florenckim, na którym znajdował się Izydor Metropolita Kijowski, nastało połączenie Kościołów Wschodniego i Zachodniego, ale duchowieństwo i lud w Carogrodzie i Moskwie niechętnym się temu pokazał, a Izydor ucieczką ratować się musiał. Litwa, w części obrządku łacińskiego, w części ruska, oddzielnych u siebie stanowiła metropolitów; takim był Erazm za W. Xiążęcia Litewskiego Swidrygajły w piérwszéj połowie wieku XV. Niebawem jednak wyprawiono ztamtąd poselstwo do Papieża Syxtusa IV od Stanów litewskich, na którego czele jest Metropolita Sołtan (9454). Tamże r. 1505 W. Xiąże Litewski Alexander, na instancyą małżonki swojéj Heleny Xiężniczki ruskiéj, która całą swoją sławę i wielkość założyła na imieniu protektorki ojczystéj religii, mianował Metropolitą, Jonasza, Archimandrytę czyli Opata Mińskiego, a r. 1505, na prożbę Władyki Połockiego, tenże król zatwierdza kanony Xiążęcia Ruskiego Jarosława. Za królów Zygmunta I. i Zygmunta Augusta, rzeczy tyczące się Kościoła Wschodniego, więcéj stagnują, wszakże za tego ostatniego, Sylwester Wielkiewicz Metropolita ruski, wielu z pomiędzy ludu na obrządek grecki nawraca, a Kancellarya Królewska z daleko

większém umiarkowaniem o cerkwiach greckich namienia. Za Stefana króla, ten sam stan rzeczy się przeciąga. Ale około tego czasu znaczna liczba pism do użycia prawosławnych w prowincyach dawnéj Polski na widok wychodziła, zwłaszcza w Kijowie, jako to Paterykon, Cuda monasterów Peczerskiego i Kupiatyckiego, nadto, Łosickiego i Herbiniusza kollektanea do dziejow Kościoła Wschodniego, Possewina opisanie legacyi do W. Xiążęcia Iwana Wasilewicza i. t. d. (9434 nn.)

Tym czasem coraz wzrastająca liczba cerkwi w krajach d. Polski oraz wyznawców ruskich, zaczęła zwracać uwagę rządu. Zwołany Synod w Brześciu za Zygmunta III, r. 1594, i 1595 opisany przez Piotra Skargę, (5140) a od Philatetha zbijany (9450.). Uniaci za przewodnictwem Metropolity Michała Rahozy, przyjmują wiarę katolicką i odprawują w roku następnym poselstwo do Papieża Klemensa VIII, na którego czele są: Hippacy Pociéj i Cyryl Terlecki. Prawosławni także w Brześciu zgromadzeni, składają tymczasem z urzędu Metropolitę i Biskupów, innych na ich miejsce wybierają, a do aktów włodzimirskich, opisanie tego Synodu i swoją skargę zanoszą. Uniwersał królewski r 1598 wydany, Biskupów tak tych co przyjęli unią, jak co nieprzyjęli, na miejscach swych pozostawia, prześladowania broni, bezpieczeństwo i opiekę prawa, aż do wyroku następnego sejmu zastrzega. Hippacy Paciéj, następca Rahozy na Metropolią, skłonnym się pokazuje do gwałtownego nawracania, a Xiążęta Ostrogscy bronią silnie wyznania swego. Lew Sapieha Kanclerz Litewski, gromi wszelką gwałtowność w nawracaniu, a jego list do Jozafata Kuncewicza (9477), zostanie na zawsze ważną rozsądnéj rady, a zapędnych uniesień pamiątką. Odtąd Metropolita był tylko jeden w Polsce, aż do czasów Jana Kazimierza, a senat został dla wyznawców Kościoła Wschodniego zamknięty. Wiele tu należy pism na widok wyszłych, zwłaszcza do Synodu Brzeskiego, polemika Żebrowskiego z Zyzanim, pisma Rutskiego, Bemba, Smotryckiego i t. d. (9448 nn.), opisanie praw i przywilejów narodowi ruskiemu wydanych, na konwokacyą Warszawską r. 1632 (9489), Żochowskiego, *Kollokwium Lubeskie* r. 1680, jakkolwiek na niczém zeszłe (9496). Za Jana Kazimierza, Kozacy dopomnieli się zniesienia unii, a r. 1659, traktat hadziacki, zapewnił wolność wyznania wiary i metropolicie miejsce w Senacie zastrzegł, Akademią w Kijowie stanowił. Za Jana III,

traktat r. 1686 z Piotrem W. zawarty, warował bezpieczeństwo wyznawcóm Kościoła Wschodniego, a sejm wszelkich im związków z Patryarchą Carogrodzkim wzbronił, w Konstytucyi zaś oni, miasto *Dyzunitów*, Greko-rossyjskiemi nazywani. Niemniéj jednak i poźniéj były odezwy do Króla i Stanów polskich za utrzymaniem ich praw i obrządku. (9499,9504). Władza duchowna sama dbała nad ich zachowaniem, jak widać z processu spraw jakie się w téj mierze toczyły (9506). Byli co się dopominali postanowienia Hierarchii polskiéj Kościoła Wschodniego (9509) i ta za zniesieniem się z Patryarchą Carogrodskim na sejmie r. 1767 urządzona została. W wieku XVIII, pisma ważniejsze wydane w Polsce do dziejow Kościoła Wschodniego są: Kulczyńskiego: *Relacya o stanie Rusinów Uniatów w Królewstwie Polskiém*, tegoż, wiadomość o Kościele Ruskim, od nastania wiary (9800 nn), i wspomniane wyżéj *Menologium Bazyliańskie*, Stebelskiego *Żywot śś. Parascewii i Eufrozyny.*

Od wieku XII, są już ślady sekt obcych religijnych w krajach dawnéj Polski, a z nich piérwsza pono Waldensów. Na początku wieku XIV, w Swidnicy, Wrocławiu i innych miastach polskich, surowe przeciw wciskającym się herezyóm przedsiębiorą się miary. Hussyci, Taboryci, Utrakwiści, przenikają z Czech i Węgier do Polski. R. 1431 wzywani są sektarze ci, do odbycia dysputy z doktorami Akademii krakowskiéj, a działania ich tak są znaczne, że Olesnicki Biskup Krakowski, zmuszony jest włożyć interdykt na niektóre kościoły krakowskie. Kiedy zaś posłowie hussyccy, przybywali do Polski, wzywając na tron czeski Władysława Jagiełłę, biskupi w okręgu tych miast, gdzie przebywali posłowie, kazali zawieszać nabożeństwa. Za tegoż panowania, dwaj Hieronimowie z Pragi, opowiadają ewangelią na Żmudzi, pomimo że statut r. 1424, wydał surowy wyrok przeciw Braciom Czeskim. Biskupi ze swéj strony, jak Bniński poznański, Krzesław z Kurozwęk kujawski, najostrzejsze przeciw nim przedsiębiorą środki. Na początku wieku XVI, widać ich wpływ w wydawanych i rozrzucanych dla Polaków pismach, jak to np. *De vero cultu dei et de matrimonio sacerdotum*, drukowaném r. 1504. Odtąd znikają oni prawie ze sceny, albo ustępują miejsca silniejszym sektarzóm, albo się z nimi łączą. Wielu z nich, już w Polsce, już za granicą, oddają się wydawaniu pism do instrukcyi, jak Komeniusz, lub opisują dzieje zborów swoich, jak tenże z Kameraryuszem i Łasickim. Ze strony ka-

tolickiéj, dogmata ich i opinie rozbierają Rysiński, Herbest i inni (9876 nn.)

Już r. 1522, Luter pisał do Spalatina o Polsce: *ubique sititur Evangelium, undique a nobis petuntur Evangelistae.* Tenże opisuje, jak przyjął u siebie wysłanego z Polski posłańca. Karol V. i Ferdynand I Cesarze niemieccy, Henryk VIII Król angielski, silnie starają się wpłynąć na Króla polskiego Zymunta I. aby niedawał przystępu nowym naukóm. Rzym czyni to samo przez wysyłanych do Polski legatów. Król ten nie sprzyja odmianóm, broni rospostrzeniania nowych opinii w wierze, ale przewiduje ich roskrzewienie się, ile że przykłady złe samego duchowieństwa katolickiego, dają im łatwy przystęp. Surowe są jego wyroki na zlutrzonych Gdańszczan, bo buntem przeciw Królowi, a gwałtem bezpieczeństwa publicznego, zasłużyli oni na surowość sądu, ale w tymże czasie, lubo z boleścią znieść przecie musi, że własny jego siostrzeniec, z ręki tego Króla hołdowniczy xiążę części Pruss, zrzucił zakonny szkaplerz Mistrza krzyżackiego i przyjął nową wiarę. Pod jego to osłoną, nowi różnowiercy, Glossa, Seklucian, Osiander, nauczają nowéj nauki w Królewcu i wydają pisma w jéj obronie i sprawie (9527). Domy znakomite Gorków i Ostrorogów w Wielkiéj-Polsce, zmieniają też wiarę. Konstanty Trepka w domach prywatnych, potym w zborach łży Rzymowi, śmiałością w narzekaniu dziwi, wyśmianiem mnichów bawi, wmawianiem nie dawania dziesięcin, łączy do swego wyznania wielu. Około tegoż czasu Kulwa, r. 1539 opowiada w Wilnie naukę Lutra. Wreście Zygmunt I. co się w początku tak surowym na Gdańszczanach okazał, zachował odtąd rozsądną ludzkość i nikogo za odstąpienie od wiary nie karał, a Jędrzéj Gorka, pomimo tego że nie poszedł za radą Króla, aby do wiary ojców wrócił, pomimo oporu Biskupa Poznańskiego, był znowu użyty do spraw publicznych. Akademia Krakowska miała także w swojém zgromadzeniu przychylnych różnowiercóm, a Piotr Tomicki nie przewidywał, że należący do tego uczonego grona, Stankar, professor hebrajskiego języka, miał zostać z czasem mistrzem przeciwnych mniemań wierze katolickiéj. Eckius który był przypisał Królowi temu dzieło swe *de Purgatorio,* także Krzycki Arcybiskup Gnieźnieński, naganiają powolność Króla, stawią mu przykłady innych monarchów (1510 n), przytaczają odpis Henryka VIII przeciw pismóm Marcina Lutra. Zygmunt w odpowiedzi swojéj

do Eckiusa, podał rys sposobu myślenia swego i ziszczonych aż nadto przepowiedzeń. (*)

Objął tron Zygmunt August; Król ten z własnéj skłonności, i z potrzeby cierpiał luterskie a potym kalwińskie wyznanie. Wydał w prawdzie r. 1550 wyrok przeciw dyssydentóm, lecz wnet postrzegł, że już zostawała mu tylko powinność strzedz między różnie wierzącymi spokojności i bezpieczeństwa. Akta Nunciusza Aloizego Lipomana (9519 n.), świadczą, że większa część biskupów była porozumiana o skłonność do nowéj religii. O trzech biskupach, Lipoman tajemne czynił badania. Pac Biskup Kijowski został lutrem, i kiedy po groźnym liście Piusa V. r. 1566 do Zygmunta Augusta pisanym, inny na miejscu jego został mianowany, Pac jednak piastował godność Kasztelanii Mścisławskiéj. Uchański Prymas, listem który znajduje się w oryginale w Bibliotece Watykańskiéj, donosi Rzymowi, że nie ma już sposobu na odszczepieńców, a jak Gracyan w życiu Kommendoniego zapewnia, sam on zamyślał zostać naczelnikiem Polskiego Kościoła. Mikołaj Radziwiłł, Wojewoda Wileński, uszczypliwym listem do Lipomana, w kilku językach drukowanym używał pióra zlutrzonego biskupa, posła papieskiego w Niemczech, Wergiera, aby jako teolog bronił nowéj nauki, a gwałtownością słów przeciw Stolicy Apostolskiéj do Polaków, ich zapał zaostrzał (9518 nn.). Hoziusz gwałtowny i zapędny, przeciw któremu powstawał Achacy Czema w Prusiech (9525), Kromer, Sokołowski, Gorski w pismach swoich kontrowersyjnych (9510 nn.), Wojciech z Szczebrzeszyna, który pisał do Króla i stanów i nicował teologów niemieckich (9528), wszelkiemi siłami zastawiają się reformie i nowatarom, ale usiłowania ich są niedostateczne. Zygmunt Au-

(*) Zda się być ze wszech miar godném, przytoczyć w przekładzie z łacińskiego te słowa królewskie, wyjęte przez Czackiego z listu rękopisnego, który miał przed oczyma: Upływają wieki, a w nich zmieniają się fazy zamysłów prawodawczych. Tylko co zadawniałe były nauki, teraz się znowu przenawiają. Przedtym wyradzały się zbrodnie na łonie lekkomyślności, dziś występki pod osłoną nauki świetnieją. Niechaj Król Henryk pisze przeciw Marcinowi. Co do mnie, pragnę, abyś ty i Krzycki byli sławicielami samych zalet. Pozwól mi zostać Królem zarazem owiec i kozłów. Błagam Najwyższego aby raczył połączyć w jeden nierozerwany węzeł, zamiłowanie nauk Leona X, i pobożność Leona I. Jeśli zaś pomiędzy Chrześcianami, prawe obyczaje mają być zastąpione zepsuciem, zbudowanie zgorszeniem, pojednanie niezgodą, to najdą zaiste nieszczęsne czasy, w których Król i Pasterz owczarni, obleczeni zostaną powłocznicą splugawioną Chrystusa, a opustoszałe ołtarze, posługiwać będą w zborzyszczach pomiatanéj Cnoty i Wiary."

gust, jedną ręką, przyjmował Biblią od Leopolity poprawioną, drugą odbierał wyznanie wiary r. 1530 w Augsburgu Cesarzowi Karolowi V złożone. W jednych szrankach biblioteki Króla, były dzieła przewłoki Łaskiego, i tyle o wiarę żarliwego Hoziusza. Pius V do siebie, Kalwin na swoję stronę usiłują Króla przeciągnąć. Rozerwany w domowém pożyciu, między żoną swą Katarzyną, któréj mu Rzym porzucać niedozwalał, a Giżanką, wyznania kalwińskiego, potakiwał oburzeniu papieżów przeciw nowościóm religijnym, a skrycie sprzyjał reformóm, Katolicy opierając się na statucie Władysława Jagiełły z r. 1424, bronili różnowiercóm za panowania Zygmunta Augusta, wstępu do urzędów, król jednak, przywilejami r. 1563, 1565, i uroczystém dyplomatem dla Litwy r. 1568, Grudnia 12, wszystkich wyznających wiarę chrześciańską, do piastowania urzędów przypuścił.

Wyznawcy Augsburscy i reformowani, połączywszy się z Braćmi Czeskimi w Sandomierzu r. 1570, ułożyli wyznanie wiary, a obrządków wzajemną tolerancyą ustanowili (9536,9600 n. 8007 nn.) Związek ten bardziéj polityczny niż duchowny nazwano *Consensus*, zgodą, która jednak nie tylko Katolikóm, (3084) ale i samym dyssydentóm była wstrętną (3074).

W bezkrólewiu po zgonie Zygmunta Augusta, zaczęły się okazywać zawiązki rozruchów. Konfederacya r. 1573, do któréj się pisał i Krasiński, biskup krakowski, zapewniła spokojność różnie wierzącym. Henryk ledwie zaczął i skończył panować. Życzony od protestantów, a nawrócony od katolików Stefan, zwracał zapał swój do wojen, a radził tłumić wzajemną między różnie wierzącymi żarliwość. Tą samą ręką którą podpisał fundusz jezuitóm w Połocku, wydał wyrok przeciw studentóm Krakowskim, co zburzyli kościoł i cmentarz dyssydentów w tém mieście, a r. 1581, wolne wyznawanie wiar zapewnił (9542).

Zygmunt III panować zaczął od pochlebnych zapewnień spokojności różnowiercóm, ale w net obrócił się ku poniżeniu ich i nawracaniu do wiary. Za świadectwem Kobierzyckiego, zastał on w Senacie świeckim dwóch katolików, kończąc panować, dwóch tylko protestantów tamże zostawił. Za niego Possewin jezuita, pisał przeciw wyznaniu augsburskiemu i przypuszczaniu różnowierców do kollokwiów o wierze (3085). Po kilku poprzednich synodach generalnych (9536), dyssydenci złożyli Synód w Toruniu r. 1595 (9536,9539 nn.).

Następnie r. 1599, zrobili z dyzunitami akt politycznego związku w Wilnie ku wzajemnéj sobie pomocy. Odtąd niepokoje, zawichrzenia i boje na każde są zawołanie, i przychodzi w wielu miejscach do scen gwałtownych, jak w Poznaniu przeciw protestantóm, w Toruniu przeciw katolikóm (9553 nn.). Na zjazdach publicznych protestanci zanoszą gorzkie zażalenia, mianowicie na postępowanie jezuitów poznańskich; skargi te dochodzą do senatu polskiego i podnóżka tronu (9561 n.). Wojna piśmienna toczy się z niemniejszą zażartością, a w niéj występują najczynniéj ze strony katolickiéj ciż jezuici poznańscy (9546 nn.), kiedy w tymże czasie studenci Akademii Krakowskiéj w bronionych publicznie tezach, potępiają protestanckie nauki (9572). Umysły coraz się bardziéj rozdrażniają i srożeją, aż póki nie wybuchnął za Władysława IV rokosz formalny. Abraham Wojna, biskup wileński, już r. 1644 wzywał dyssydentów na kollokwium w Toruniu, a król je r. 1646 postanowił pod nazwaniem *Colloquium Charitativum* (9574 nn.). Wszakże prócz wydanych aktów i innych pism do narady téj odnoszących się, (9595 nn, 9603 nn.), żadnego ona skutku nie przyniosła, prócz tylko że przeszkodziła połączeniu się różnowierców. Za Jana Kazimierza, traktat w Oliwie zawarty między Polską i Szwecyą r. 1660, zastrzegł wolne wyznanie dla dyssydentów w Polsce, a Anglia gwarancyą tego traktatu przyjęła, otwierając tém sobie prawo do protegowania dyssydentów w Polsce, którzy w każdéj trudności uciekali się do obcéj pomocy (9584 n.). Za Jana III nieporozumienia między możnowładczemi domami odwracają umysły od dysputy religijnéj, a tylko od czasu do czasu w wydawanych pismach, rostrząsają się kwestye tu dotyczące, jak np. czyli magnatóm i szlachcie polskiéj godzi się zezwalać na budowanie na swych gruntach zborów kalwińskich i luterskich (9618), i t. p. wreście nie brak tu myśli i dążenia do pojednania się z katolikami (9617, 9623,9627). Za Augusta II, Dyssydenci znowu natarczywiéj nastają o prawa swoje, i wydają pisma o doznawanych przez się uciskach i gwałtach, zanoszą skargi do tronu i stanów (9635 nn. 9647). Ze strony katolickiéj Biskup Krakowski Szaniawski, wzywa dyssydentów uniwersałem swoim r. 1718 do nawrócenia się, a pozostających w wyznaniu swojém, poddaje dozorowi katolickich kapłanów, którzy pozwalać i bronić mieli prawo chrztów i ślubów dyssydentóm. Powtarza się to edyktem drugim r. 1725 (9650). Nie

było to jednak prawem jakie się zachowywało ściśle, a katolicy niemniéj uważali dyssydentów za braci. Wszelako silniejsze przeciw dyssydentóm przedsiębrane miary i wyroki Trybunału Piotrkowskiego w sprawie Unruga o bluźnierstwo, zatrważały nie pomału dyssydentów. Napad studentow w Toruniu r. 1724, na processyą i klasztor Jezuicki, domierzył miary złego. Inkwizycya dowiodła wspólnictwa w gwałcie magistratu tamecznego; celniejsze osoby ukarane śmiercią za dekretem kommissyi wyznaczonéj przez assessoryą: kamień z napisem, poświadczył winę i karę. Sejm w Grodnie r. 1726, ani słuchać nie chciał przełożeń posła angielskiego; wszystkich mocarstw dyssydenckich wstawienia się za dyssydentami usunięte, a wojna tylko innemi wypadkami była wstrzymana. Przez wzajemne noty z Szwecyą r. 1732 powrócona między obu narodami przyjaźń, a z Anglią (9657) niesposobność wzajemnego szkodzenia uczyniła koniec skardze i obronie. Do téj bez mała epoki, odnieść należy mnóstwo pism które są obrazem poruszonego stanu umysłów, i czasowych przekonań hamować się nie mogących i usiłujących ostatecznie przeważyć mocującą się jeszcze stronę. Takie są pisma wielu duchownych polskich, Ancuty, Głowackiego, Załuskiego, i innych (9642 nn. 9657). Protestanci ze swéj strony, lubo upadli na siłach i osłabieni, udają bardziéj spokojność i umiarkowanie, bronią się i odwołują do praw kardynalnych, do danych sobie dawnych i nowych zaręczeń, bo pewni są w każdéj ewentualności blizkiego rekursu i ochrony (9652). Wielu z pomiędzy nich, mianowicie w Prusiech, śledzi i opisuje zaszłe religijne wypadki, jak Pretoriusz, Günther, Lengnich, Kikebusch, Thomas, który w zbiorze swoim piérwszy raz wydał akta Synodu odbytego w Gostynie r. 1565, i inni (9655 nn. 9673 nn). Panowanie Augusta III przyniosło rzeczywiście miękkość i złagodzenie środków, ale niezmieniło stanu rzeczy co do Dyssydentów. Zbyt prędko świetnemi i okazałemi chciał uczynić początki panowania swego Stanisław August. Dyssydenci w celu zjednania zamieszek w Polsce obcą prowadzeni ręką, domagali się równości praw obywatelskich. Na sejm konwokacyjny r. 1764 i na sejm r. 1766, obie strony przygotowują do wykładu rzeczy przed sejmujące stany (9677 n. 9684 nn. 9696 nn.), zanoszą się z obustron noty, deklaracye, manifesta i skargi (9689). Ministrowie zagraniczni wnoszą przełożenia swoje (9681). Sejm usuwa skargi dyssydentów. Konfederacya w Słucku i Toruniu poczęta, ma na celu powrót ich praw, a konfederacya Radomska r. 1767, zmiany te

cząstkowe, przemieniła na krajowe. Nastawał sejm r. 1767, który się zajął głównie prawami dyssydentów i prawa te spisane 9682 n.) (*) Opozycya występuje na nim silna ze strony duchowieństwa i stanów świeckich (9688,9693 n. 9709). Stanął r. 1768 traktat między Rossyą i Polską, z opinią jednak powszechną ludu niezgodny. Król miał być zawsze Katolikiém, urzędy dyssydentóm na równi z Katolikami piastować pozwolono, a w sprawach mających wpływ do religii lub wspólnych praw, sąd wspólny czyli *Judicium mixtum* postanowiono. Później jednak za staraniem Nunciusza Garampiego, który także stawał i wydawał pisma w obronie kościoła katolickiego (9718 n.), i na wdanie się Cesarzowéj Maryi Teressy, zeszczuplono znowu nieco r. 1775 swobody nadane, tak że na sejmy z prowincyi każdéj jeden tylko dyssydent mógł być wybierany. Sejm r. 1788, czteroletni, dostojność królewską i urzędy ministrów, dla samych katolików zastrzegł, wszelkie stopnie zaufania, woli obierających poruczył. Pod koniec tego wieku, nastała unia kościołów protestanckich w Mazowszu z kościołami małopolskiemi, i urządzenie kościelne dla dyssydentów, uchwałą sejmową r. 1792, zatwierdzone zostało (9747 n).

Dzieje wyznawców helweckich, czyli reformowanych, blizko się łączą, z dziejami augsburskich, jedni i drudzy pod jednoż nazwanie *dyssydentów* polskich podchodzą, piérwsi jednak są nieco poźniejsi, ale za to są więcéj miejscowi, więcéj, i możniejsze domy polskie w zborach swoich liczą. Różnicy między niemi co do dogmatów dotknął Pęcicki w dziele: *Differentiarum inter homines unius religionis, Capita.* Wreście oba łączą się równie w początkach swych przeciw katolickiemu Rzymowi, a godzą się z katolikami przeciw Arianóm. Jedno z piérwszych imión które najczynniéj tu w wieku XVI występuje, jest imię głośnego w kraju i za granicą za czasów Zygmunta Augusta, Jana Łaskiego, przeciw któremu i katolicy jak Hoziusz, i ewangelicy powstawali (9753 nn.). Jakoż w tymże wieku już są liczne zbory reformowanych tak w Polsce, jak w Litwie, i w blizkich zostają znoszeniach, ze zborami mianowicie szwajcarskiemi. Łaski korresponduje z samym Kalwinem, Bulinger z Wojciechem z Szczebrzeszyna, Witrelinem i innymi (9756 n). Ochin przybywszy z Włoch do Polski; wydawał z Lizmaninem pisma swoje

(*) W spisie bibliograficznym, mylnie pismo to przywiedzione pod liczbę 9617.

w Pińczowie, Bazylik przypisywał dzieła swoje królowi Duńskiemu, Szymon Budny w Łosku powstawał na mordy w noc ś. Bartłomieja w Paryżu, Bolzek i Krakowic, opisywali życie Kalwina, Czekanowski ogłaszał pisma przeciw Katolikóm i Ewangelikóm. Katoliccy pisarze nieodłączali prawie jednych od drugich, a Skarga najsilniéj powstawał przeciw konfederacyi Warszawskiéj r. 1570, którą pokój z dyssydentami ustanowić chciano, którą jeden nawet senator ze stanu duchownego podpisał, Firléj zaś Marszałek Kor. drukarza za wydrukowanie apologii téj konfederacyi, do więzienia wziąć kazał (9758 nn.). Pomimo tego, reformowani pisma swoje swobodnie po różnych miejscach wydawali, jak Turnowski w Wilnie, pod okiem samych Jezuitow, Namysłowski, Żarnowski, gwałtowny i pełen niepomiarkowania, przeciw któremu powstał Jurgiewicz Kanonik Wileński. Krzysztanowicz znowu rozbierał wydany pzeciw katolikóm edykt angielski, który nad *samo okrucieństwo okrutniejszym* nazywał (9781 nn.). Roku 1611 zaszedł w Wilnie wypadek, którego przyczyna z pewnością znana nie jest, zburzenie zboru kalwińskiego, a chociaż go Jezuitóm przypisywano, ci się jednak od zarzutu bronili (9792). Pomimo usiłowań wielu, pism namownych, dysput Jezuitów z pastorami, rospraw wielu publicznych jak nowogrodzka, lubelska, wileńska, pojednanie się i pokój z reformowanymi był daleki do końca: niektórzy go *niepokojem*, *ogniem z wodą* nazywali (9780,9801). Obie strony czas niejaki wśród zaburzeń kraju, zdają się oddychać potrosze, a reformatorowie, jak między wielu innymi, Węgierski, Lubieniecki, pisma swoje do dziejow zborowych wydają (9812 nn, 9835); sławny Sarnicki pisał także w duchu tymże historyą kościelną ale niepewna czy wyszła na jaw (9749). Od końca wieku XVII, na nowo zapasy się poczynają, dekreta trybunalskie ścigają odstępców od wiary (9856), częste też są przykłady powrotu na łono kościoła Katolickiego (9822 nn.). Inne losy wyznawców kościoła reformowanego wspólne są i jedne z wyznawcami augsburskimi czyli ewangelikami, do dziejow których należą rozmaite wzmianki w piśmie tém, mianowicie pod kontrowersyą religijną.

Żadna jednak z sekt religijnych tak nagłego wzrostu nie wzięła, tak głośna się nie stała, jak tak nazwana *aryańska*, albo raczéj *nowo-aryańska*, od niektórych *socyniańską*, od jednego z głównych jéj w Polsce przewodców, Socyna, inaczéj Braci Polskich, Rakowianów, Kujawianów nazywana. Mieli oni podług świadectwa Wiszowatego: *Narratio Compendiosa Bibliothecae Antitrinitariorum*, za

ojców swego wyznania, Theodora z Byzancium, Artemana, Berilla, Pawła Samozateńskiego i Photina. Kiedy Luter i Kalwin odmieniali przyjęte opinie w chrześciańStwie, zaczęła, mówi Stanisław Lubieniecki (9815) dalsza reforma. R. 1546 znalazł się już na biesiadzie u Trzecieskiego cudzoziemiec, podobno Adam Pastoris, jeden z naczelników Anabaptystów, lub jego uczeń. Modrzewski w *Sylvae* Lib. I. Trac. 2. nazywa go *Spiritus* i mieni go Belgą. On więc miał wprowadzić piérwszy w Polsce błędne przeciw Trójcy ś. mniemania, oraz wyższości Boga Ojca, nad Boga Syna. Zaczęły się między nowymi uczniami, nasamprzód teologiczne, potym metafizyczne i moralne spory. Piérwszy raz zebrali się w Pińczowie r. 1558, jak mówi Lubieniecki, *ad demoliendum dogma Trinitatis.* Stankar, Professor hebrajskiego języka w Krakowie, uciekłszy z więzienia w Lipowcu, wszczął kwestyą, w jakiéj naturze Chrystus był pośrednikiem między Bogiem Ojcem a ludźmi. Piotr z Goniądza, Blandrata, Sternberg, Schooman (por. N. 3316), odwieczności Chrystusa zaprzeczali (3485 nn.), Franciszek Dawidis, na wzywanie pośrednictwa Chrystusa nie zgadzał się. Lizmanin spowiednik królowéj Bony, z Franciszkana przewłoka, woził pytania do Kalwina a powróciwszy obstawał za koniecznem wyznaniem jednego Boga, inne artykuły Wiary woli ludzi zostawiał (3486). Przeciw chrztowi dzieci pisał Piotr z Goniądza r. 1562, a Farnowius i Wiszniewski zaczęli chrzcić dorosłych, chrzest ten *pomaszczeniem* nazywali (por. N. 3888 nn.). Różnic między tymi różnowiercami było nie mniéj ni więcéj jak trzydzieście dwie. Po wydaleniu Stankara, wnet godni jego następcy się znaleźli, Krowicki, Dudycz i inni. R. 1566 odbyło się w Piotrkowie Kollokwium Antytrynitariuszów i Nowokrzczeńców, przeciw którego uchwałom protestowali biskupi i arcybiskupi polscy wytykając głównych naczelników tych sekt, Sarnickiego, Sylwiusza, Przasznika, Treckiego (9829,9763). Protestanci polscy także przeciw nowym Aryanóm powstawali, Wigand, Wolan (9830 nn.), Petrycy, Żarnowski, (9840 n.). Odbywały się dysputy częste z Jezuitami, jak Niemojewskiego w Lewartowie (9837 n.), a Smalc piérwszych uczonych w Europie, jak Kazaubona, upominał z Rakowa o obstawanie za swemi dogmatami. Faustyn Socyn r. 1579 przybył do Polski, i także z Rakowa w wielu wydanych pismach nauki swe rospostrzeniał. W rozdzieleniu mniemań, przekładano w oddzielnych widokach Pismo ś. Biblia Brzeska,

Radziwiłłowską zwana, wydana r. 1563, (2266) miała przekładaczów swoich w części arianów. Budny w Zasławiu Litewskim r. 1572 Biblią (2268), Marcin Czechowicz w Łosku, r. 1577 (2319), Statorius czyli Stoiński r. 1606 w Rakowie, Nowy Testament (2324), drukowali.

Oprócz wspólnie przyjętych prawideł, które Katechizm r. 1606 w Rakowie po łacinie r. 1574 (3316), a po polsku r. 1605 wydany, a potym rozszerzony od Wiszowatego (3319), w sobie, zawiera, zaczęły się metafizyczne i moralno-polityczne kwestye. Socyn kładł między wątpliwości, nieśmiertelność duszy, a Wiszniowski w dziele: *Prawdy Chrześciańskie,* utrzymywał że cnoty wylęgają się w umowie i potrzebach ludzi, że znaczenie cnoty od woli ludzi zależy. Jakób Paleolog wrzucił kwestyą, a Piotr z Goniądza roskrzewiał ją w Polsce, czyli wolno chrześcianinowi, bić się w wojnie i urzędy sprawować (3363,3365). Budny utrzymywał zgodność obywatela, z powinnością chrześcianina; Faustyn Socyn w książce: *Responsio ad librum Ja. Palelogi, de magistratu pro Racoviensibus*, jak i w listach r. 1618 drukowanych, walczenie w wojnie i urzędowanie, ma za przeciwne duchowi wiary.

Takie błędy wstrzęsały spokojność kraju. R. 1564 w Metryki Koronne wydany został Uniwersał przez Zygmunta Augusta, aby Aryanie pod najsroższemi karami wyszli z kraju w ciągu trzech miesięcy. Sławny Stanisław Hozyusz przekładał, aby wszystkich różnowierców wypędzić, a jeżeli to być nie może, ażeby Aryanów zostawić, dając tę przyczynę, którą obszernie w liście do Kardynała Boromeusza r. 1564 wyraża, iż heretycy nawzajém się kłócąc, wzajemnie niszczyć się będą. Téj rady wielką pochwałę daje Reszka w życiu Hoziusza, i w innén dziele swojém (9400,3178). Tym sposobem pozostali Aryanie w Polsce. Sieniński r. 1569 założywszy miasteczko Raków, dał wolność osadzie. Sam został Arianinem, a szkoły tameczne pod Stoińskim, Smalciusem, Kreliusem, Stegmanem okryły się świetném imieniem, *polskich Aten.* Piękna drukarnia Rodeckiego, potym Sternackiego trwała tam do r. 1638.

Król Zygmunt III, Cikowskiego Podkomorzego Krakowskiego Ariana, przeniósł do Senatu, lecz Powodowski (3352 n. 3375 n) Skarga i Cichocki od Katolików, Grzegorz z Żarnowca, Niemojewski, Petrycy z Jodłówki, Solitariusz i wielu innych (9840 nn.), w pismienne weszli z Arianami szermierstwo. W roku 1612 Tyszo-

wiecki, mieszczanin z Bilska, skazany został na śmierć za upowszechniane opinie o Trójcy ś., Andrzéj Lubieniecki w dzienniku pisanym, który się znajdował w Bibliotece Czackiego, nazywa go *Męczennikiem*; Jan z Pilzna znowu zowie go *Cerberem*. Bezstronny w rozbiorze téj sprawy, znajdzie Tyszowieckiego godnym kary. Żądali Aryanie i sam Socyn dokładał usiłowania połączenia się z dyssydentami (9842). Zaborowski (9801) okazał mylne nadzieje Socyna, Smacius (9802) wspólne dowiodł niebezpieczeństwo, ale skutku nie otrzymał. W Lublinie Katolicy zburzyli r. 1627 miejsce schadzek Arianów, Trybunał zakazał im zgromadzać się. W roku 1637, studenci w Krakowie znieważyli krzyż. Odstępstwa od arianizmu coraz są częstsze (9833,9850), zapadały przeciw sektarzóm sejmowe potępienia, i wyroki, palenia ich książek i t p. (9854,9860 n.). Dekret sejmowy r. 1638, niszczyć kazał ariańskie zbory; Kisielin i Beresteczko na Wołyniu, mające takie zbory, temuż uległy losowi. W czasie wojny ze Szwecyą, wielu arianów już na wygnaniu kraju, jak Stegman, Lubieniecki, Szlichting, łączyli się ze Szwedami i im pomagali (9863). W 1658 roku, kazano im wynieść się z Polski. Odtąd szukają przytułku za granicą dokąd r. 1660 wystąpić musieli (9859), mianowicie do Pruss Hollandyi, i innych krajów gdzie od czasu do czasu pisma swoje drukiem ogłaszają (9864 nn.), Lauterbach, Adelt, pastorowie we Wschowie i Szmiglu, Bock, Zeltner, ważne materyały do dziejow aryanizmu wydają (9868 n.). Przydać do tego Hoornbeka, *Apparatus Socinianismi*. Od tego czasu naznaczono przeciw Arianóm i ich wspólnikóm oddzielny regestr w Trybunale, który nosił nazwisko regestru *Arianismi*, do którego wszelkie sprawy o religią wpisywano aż do r. 1768. Sejm tego roku, exystencyją tego regestru uchylił. Tak upadło to wyznanie, które w dziejach świata, następców Konstantyna Cesarza, a w Polsce przez lat sto rząd i kościół zatrudniło. (*)

Innych sekt i wyznań krzewienia się w Polsce śladow nie wiele się zachowało, a raczéj wzmianki tylko, jako Nestoryanów, Preadamitów, (9874,9884), Jansenistów (9886 nn.). Żydzi poczynając od XIV wieku, często byli w Polsce o zaciekłość i nienawiść ku chrześcianóm, a mianowicie o dzieciobójstwo obwiniani (**).

(*) Czacki o Litew. i Pol. Praw. p. s. nota 1185.

(**) Książki w tym przedmiocie wydane niektóre przytacza Czacki l. c. nota 455.

Środki ku nawracaniu ich do Wiary ś. ze strony władzy duchownéj i cywilnéj przedsiębrane. Sekta Franka w Warszawie, w ostatnich czasach Polski, dały powód wielu wydawanym pismóm i rostrząsaniom (9890 nn.). Sekty niewiernych, Muzułmanów, prawa i dogmata Alkoranu, od wieku XVI. na drodze piśmiennéj także żywo rozpoznawano, a Jezuici, środki im do przyjmowania wiary chrześciańskiéj otwierali (9917 nn.) Niedowiarstwa i ateuszostwa przykłady w Polsce są nader rzadkie, i dla tego pisma w materyi téj, są to po większéj części przekłady z języków obcych (9927 nn.). Przestępstwa przekonanych o świętokradztwo i inne podobne, z całą surowością prawa są tam ścigane (9873,9891 nn.)

DODATKI I SPROSTOWANIA.

W Poglądzie.

Str. IV w. 32: 2200—2200 (*).
(*) Tytuł dzieła pełny: Filozofia Chrześciańska o początkach Praw Naturalnych przeciwko Deistom czyli teraznieyszego wieku Mędrkom dla Kawalerów uczących się Filozofii in Collegio Nobilium S. P. napisana przez X. Samuela Chrościkowskiego S. P. Professora Filozofii y Matematyki w Warszawie w Druk. XX. Schol. Piar. R. P. 1766.
Str. VII, w. 20: Kontrawersyi—Kontrowersyi.
— — w. 25: bibliografów — bibliograficzne.
— VIII, w. 23: ani z wykwin- — z wykwin-
— — w. 24: ani z mową średniowiekową — a więcéj z mową średniowiekową.
— X. w. 3: w Tomie I. — w Tomie II.
— XVI. w. 21: Jana z Dobrzyc — Jana z Dobczyc.
— — w. 27, 28: Andrzej Rochman — Tenże sam Andrzej Rochman albo Rochmaryn.
Str. LXI, w. 21: Kappelli. — Kappelli (*).
(*) Manuale Juris Canonici quod in usum auditorum quinquaginta tabulis synopticis delineavit et brevibus notis illustravit Aloysius Cappelli Antecessor Vilnensis. Vilnae typis et sumptibus Jos. Zawadzki, 1829; fol. obl.
Str. LXX, w. 4: Michał Bobrowski — Michał Bobrowski (*).
(*) Joannis Jahn Archeologia Biblica post D. Fourer. Ackermanni conamina primum edidit Michael Bobrowski Eccl. Cathedr. Żyrovicen. Protopresbyter, in Acad. Caes. Vilnensi Exegeseos s. Prof. P. O. etc. Vilnae typis Jos. Zawadzki. 1829, 8.
Str. LXX, w. 8: Cesarza Baroniusza — Cezara Baroniusza.
Str. LXXII, w. 31: Poszakowski, Jezuitów — Poszakowski Jezuitów (*).
(*) Kalendarz Jezuicki Większy na Rok przestępny MDCCXL. S. J. Jubileuszowy wtóry.... zawierający w sobie: 1. Osoby S. J. świątobliwością, pracą apostolską, męczeństwem y mądrością znacznieysze. 2. Katalog Prowincyi i Kollegiów S. J. 3. Kardynałów y Biskupów e S. J. 4. Generałów, Prowincyałów Litewskich, Rektorów Akademii Wileńskiéj y innych dawnieyszych Kollegiów 5. Fundatorów, Dobrodziejów y Fautorów S. J. osobliwie Prowincyi Litew. zebrany. . przez X. Jana Poszakowskiego Rektora Coll. Nesvis. Vilnae typis Acad. S. J. ark. Ww.
Str. LXXIV, w. 15: *Swider* albo *Swidger*, jest zapewne nazwisko rodowe Klemensa II. papieża w wieku XI, herbu polskiego Grzymała, do którego należał Swidger biskup Kruszwicki w wieku następnym, zmarły r. 1151.
Str. LXXVII, w. 30: dzieje Kościoła Polskiego skreślić — ważne materyały do dziejów Kościoła polskiego wydać.
Str. LXXVI, w. 32: nie wyszło — nie wyszło (*).
(*) Conspectus novae collectionis legum Ecclesiasticarum Poloniae (titulo Synodicon Poloniae Orthodoxae) tum et aliae collectiones scriptorum Ecclesiasticorum Poloniae ineditorum, tum et editorum quidem sed rarissime obviorum, quorum impressionem per modum praenumerationis offert J. A. Załuski etc. Varsoviae typis Schol. Piar. 1744, 4, str. 76 (B).
Str. LXXXIV, w. 6. a) Russia Forida — Russia Florida (*).
(*) Russia Florida rosis et liliis hoc est sanguine, praedicatione, religione et vita, antea FF. Ordinis Praedicatorum peregrinatione inchoata nunc Conventum in Russia stabilitate fundata, per R. P. Fr. Simonem Okolski S. Th. M. Priorem Tysmienicensem luci exposita; Leopoli typis Coll. S. J. ap. Seb. Nowogórski, 1646, 4. str. 172.
(b) iterum reimpr. impensis Pr. Josephi Jabłonowski. Lipsiae 1759, 4. str. 458 (B).

W Bibliografii.

Str. 400, kol. 1. 8109. Podział i t. d. numer zbyteczny.
Str. 419, kol. 2. 8217: Monologium — Menologium.
St. 581, kol. 2. N. 9694: interno al non dovensi — intorno al non doversi.
i t. p.

TEOLOGJA.

(BIBLIOGRAFJA).

D) Praktyka.

I. Wstęp. Traktaty. Zbiory pism.

5531. Joan. Chrysost. Brzeski. Isagoge Religiosa Henrico Firley dicata. *b. m. i r.* 4. *2½ ark.* (L. S.)

5532. Theses asceticae ad mentem S. P. N. Ignatii in sacris exercitiis propositae a P. Cantio Choiecki S. J. Theologo. Lublini typis Coll. S. J. A. D. mdcclvi. 8. *460 str., pół ark. na przodzie i regestr.* ✣

5533. Dobra duchowne stanu zakonnego troygiem xiąg przez X. Jeronima Plata S. J. opisane a teraz z łacińskiego na polskie przez iednego Kapłana tegoż Zakonu przetłumaczone. *Na końcu:* w Kaliszu w Druk. Woyciecha Gedeliusza R. P. 1606. 4. *1054 str. i 10 kart na przodzie.*

Przypis. tłómacza X. Simona *Wysockiego* Pannie Elżbiecie Ciemieńskiej Ksieni Ołobockiej dat. w Kaliszu. — Osiński o Życiu P. Skargi p. 67. wymienia rok druku 1600.

5534. Orationis mentalis via brevis et plana auctore R. P. F. Thoma a Jesu Carmelita Discalceato, Primum Bruxellis deinde Cracoviae typis excussa in Offic. Francisci Cesarii A. D. 1626. 12.

5535. Gaspar Losacki. Effata selectiora Peripati christiani increatae sapientiae sacra. *b. m.* 1636. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

5536. Albertus Paris. Pietas erudita. Cracoviae 1638. 4. (L. S.)

5537. Thomasz a Jesu Karmelita Bosy. Modlitwy wnętrzney droga krótka i bespieczna z łacińskiego. w Wilnie w Druk. S. Tróycy OO. Bazyl. 1640. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

5538. Czerniakowski. Nauka pobożności. w Poznaniu 1681. (Cat. Janss. 1706.)

5539. a) Theologia ascetica ad mentem S. Bonaventurae — conti-

nens varia exercitia et modos acquirendi perfectionem religiosam concinnata per P. F. Chrysostomum Dobrosielscium, Ordinis Min. Reformat. in Provincia S. Mariae Angelorum Minoris Poloniae olim Magistrum Novitiorum et Provinciae Patrem, post priorem editionem ab eodem aliquatenus in compendium redacta et reimpressa. Opus posthumum et partus maturus ultimae senectutis. Paucis iam post authorem propter tyrones quo ad ordinem transpositis, vel — superadditis. Sumptu — cuiusdam Perillustris et Adm. Rev. Benefactoris — Cracoviae typis Schedelianis. 8. *436 str. i 3 karty na przodzie.*

Aprobacja do druku datowana r. 1703.

b) — — Cracoviae typis Jos. Matyaszkiewicz. 1731. 8. (L. S)

5540. a) Duchowna Theologia abo Kosciol Ducha S. to iest człowiek doskonały z nauki Pisma S. i Oycow SS. opisany przez X. Jana Morawskiego S. J. z przydaniem materyy Kazań — w tey Xięgze zamknionych — w Druk. Koll. Poznań. S. J. R. P. 1695. 4. *331 str., 4 ark. na przodzie i regestr.*

Sztychy Derpowicza.

b) — — w Poznaniu 1717. 4.

5541. Principia Theologiae Asceticae ad usum et captum Tyrocinii religiosi potissimum Seraphici Ordinis Minorum S. P. N. Francisci Strict. Observantiae Reformatorum disposita et elucidata a P. F. Floriano Jaroszewicz eiusdem Ord. Sacerdote. A. D. 1752. Leopoli typis Confr. SS. Trinit. 8. *400 str. 1 arkusz na przodzie i regestr.*

Przypis. Stanisławowi Potockiemu Wojewodzie Kijowskiemu.

5542. Teologia duchowna i ascetyczna trzema mistyczney nauki drogami, oczyszczaiącą, oświecaiącą i iednoczącą każdego Katolika do chrześciańskiey doskonałości prowadząca od X. Franciszka Przyłęckiego całey Familii Oyca S. Franciszka Deffinitora Generalnego, Minorytę Obserwanta — wydana r. 1763. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8. *538 str.*

5543. a) Teologia Zakonna i t. d. *jak niżej.* w Krakowie w Druk. Akad. 1721. 8. *281 str.* (Ju. MS.)

b) Theologia zakonna człowieka duchownego ucząca. jako przez medytacye, bogomyślność y w zakonnych cnotach cwiczenie się do miłey z Bogiem Konwersacyi przyiść y z nim w łasce zostawać może. polskim ięzykiem dla sposobnieyszego osob zakonnych zażywania od X. Daniela Bryknera Zakonu Braci mnieyszych S. Franciszka Prowincyi Małopolskiey Reformata z rozkazania przełożonych wydana y po trzeci raz przedrukowana. w Krakowie. w drukarni Kazimierza Jakowskiego Typografa Roku 1769. 8. *401 str. Zob. Noty.*

(Bibl. Horod.)

5544. Teologia moralna dla sposobiących się do stanu kapłańskiego i t. d. przez X. A. Koronczewskiego. w Supraślu. 1779. 8.

(Katal. Kieyd.)

✣

5545. a) Nicol. Lancicii S. J. Opuscula Spiritualia. Antverpiae 1611. 8.

(Kat. Piar. Warsz. 1822. p. 82.)

b) Nicol. Lancicii e S. J. Opusculum Secundum in quo explicantur causae et remedia ariditatis in oratione. Antverpiae typis J. Meursii. A. D. M.DCXLIII. 8. *192 str.*

c) Nicolai Lancicii. Opusculorum Spiritualium Tomus I. II. Antverpiae Jacob. Meursius. 1647–50. fol.

Exemplarz bez tytułu.—Przypis. do Jana Mikołaja Daniłowicza z Zurawa W. Podskarb. Kor. dat. w Pradze.

d) Nicolai Lancicii Opuscula Spiritualia. Horologium Meditationum seu facilis modus meditandi. Antverpiae 1650. fol.

(Cat. Janss. 1679.)

Może być toż wydanie co wyżej.

e) R. P. Nicolai Lancicii e S. J. Opusculorum Spiritualium Tomus I. II. quibus virtutes cuilibet statui convenientes illustrantur. Ingolsta-

dii sumptibus J. A. de la Haye. An. 1724. fol. *832, 864 str. oprócz kart na przodzie i regestrów.*
Jest tu: Opusculum I—XXI.

f) — — *tam.* 1724. 18. *Zob. Noty.*
(Cat. Libr. Theol. Cathol. Norimbergae 1731.)

5546. Aureus libellus Viri illuminatissimi Petri ALCANTARAE Hispani Ord. Min. Regular. Observ. recollectorum De Meditatione et Oratione ab ipso primum hispanice conscriptus, postea latine redditus a P. Antonio *Dulcken* Carthusiano. Nunc vero de Passione Domini incipiendo a domo Caiphae usque ad caput Sextum opera unius Patris conventus Posnaniensis PP. Bernardinorum iussu superiorum auctus, Accessit in fine praxis meditandae Passionis Dominicae et modus dilatandi affectus triplicis viae. Posnaniae in Offic. Joan. Wolrabi A. D. 1627. 12. *409 str. oprócz arkusza na przodzie i regestru.*

Przypis. Maciejowi Łubieńskiemu Biskupowi Poznań.

5547. Opera mystica Venerab. JOANNIS A CRUCE, ex hispanico idiomate in latinum translata ab *Andrea a Jesu* Ord. Carm. Excalc. una cum elucidatione phrasium mysticarum eorundem operum a R. P. *Nicolao a Jesu Maria,* Collegii Salmanticensis Lectore data. Coloniae Agrippinae apud Jodocum Kallcoven 1639. 4. (Bibl. Carm. T. I. p. 83).

5548. a) Summarium asceticae et mysticae theologiae ad mentem D. Bonaventurae — authore P. Fr. Chrysostomo DOBROSIELSCIO, Polono Ord. Min. Reform. — Cracoviae apud L. Kupisz. A. D. M.DC.LV. 12. *1023 str., 4 kart na przodzie i regestr.*

b) — — *tam. u t.* 1703. 8. *tyleż str.* (Ju. MS.)

5549. Theophili RAYNAUDI S. J. Apopompaeus sive operum Tomus Vicesimus et Posthumus. Cracoviae 1669. fol.
(Cat. Janss. 1699.)

5550. Listy i przestrogi Seraficzney Panny Matki Teresy od Pana Jezusa Fundatorki Karmelitow y Karmelitek Bosych obiasnione wykładem Przewieleb. Jana PAŁAFOXA z Mendosy Biskupa Osmanskiego. w Krakowie w Druk. Dziedzicow K. Schedla. R. P. 1672. 4. *602 str., 3 ark. na przodzie i regestr. Druk gocki.*

Przypis. od Karmelitów Bosych do Króla Michała.—Inny exemplarz, do Królowej.—Tłómacz w Bibl. Carm. T. II. p. 197. wymieniony jest, Ireneusz od Zwiastowania N. Marji Panny —Aprobata druku oryginału, datowana w Rzymie r. 1669.

5551. a) Operum Asceticorum Rev. P. Gasparis DRUZBICKI e S. J. Tomus I. II. Calissii et Posnaniae typis Coll. S. J. A. D. 1686—1691. fol. *T. I. 976 str., 6 ark. na przodzie i regestr. T. II. 427 str., 4 ark. na przodzie.*

Przypis. Kollegium Poznańskiego, Samuel. Proskiemu Posłowi Króla Polsk. do Cesarza Rzymskiego.—Na początku życie autora. Ur. się r. 1590, umarł r. 1662 2 Apryla.

b) P. P. Casparis DRUZBICKI e S. J. Opera omnia ascetica aucta duobus opusculis de effectibus, fructu et applicatione Sanctiss. Missae Sacrificii et de Sublimitate perfectionis religiosae. Tomus I. II.—Ingolstadii sumptibus J. A. de la Haye. An. MDCCXXXII. fol. *732, 623 str. oprócz kart na przodzie i regestrów.*

5552. a) Listy Duchowne S. FRAN. DE SALES Biskupa i Xiążęcia Genewenskiego Fundatora Zakonnic Nawiedzenia N. Panny na 7 Ksiąg rozdzielone, teraz swieżo, z francuzkiego języka na polski przez też Zakonnice Nawiedz. Nay. Panny Klasztoru Warszawskiego przetłumaczone, i do druku podane—w Warszawie w Drukarni Coll. Schol. Piar. R. 1694. (Ju. MS.)

b) — — w Krakowie 1771. 4.
(Kat. Friedl.)

c) Listy duchowne S. FRANCISZKA DE SALES Biskupa y Xiążęcia Genewenskiego fundatora Zakonnic nawiedzenia Naysw. Panny na siedm Ksiąg rozdzielone, teraz swieżo z

przydatkiem przedrukowane przez też zakonnice nawiedzenia Nayśw. Panny Klasztoru Krak. do druku podane. w Krak. w Drukarni Kazm. Jakowskiego J. K. M. Typ. R. P. 1774. 4. *864 str.* (Bibl. Horod.)

5553. Apophtegmata et gnomae Illustrium e Soc. Jesu personarum quibus comprehenditur Medulla totius doctrinae asceticae et sapientiae christianae collecta, per R. P. Joannem Drews S. J. Pruteno. Varmiensem S. Theol. Doct. Opus posthumum Brunsbergae typis Coll. S. J. An. MDCC.XIII. 8. *356 str., 4 kart na przodzie i regestr.*

5554. Fragmenta Epistolarum S. Francisci Xaverii S. J. Indiarum Apostoli, orbis Thaumaturgi, collecta ex voto per P. Joannem Casimirum *Kuszewicz* S. J. Polonum, Exulem protunc a peste, ac doctrinis moralibus explicata in usum utilitatemque legentium proposita A. D. 1716. Calissii Typis Coll. S. J. fol. *226 str. oprócz regestru. i Dedykacji.*

Dedykacja do Józefa Margrabiego na Mirowie Gonzagi Myszkowskiego Kasztel. Sandomirskiego od Collegium Kaliskiego S. J.

5555. Księgi duchowne od s. p. Andrzeia Chryzostoma Załuskiego Biskupa Warmińskiego y Sambińskiego — Kanclerza W. Kor. lub skoncypowane lub z łacińskiego, francuskiego, włoskiego, hiszpańskiego języka na polski przetłumaczone z których iedne dawniey wydane, teraz — powtorzone, drugie dopiero do druku są podane. Opus posthumum dawniey drukowane w Typograficy Kaliskiey S. J. a teraz dokończone we dwa tomy zebrane y za staraniem J. Z. R. K. autora synowca publikowane. R. 1730. fol. *568 str. i 3 kart na przodzie.*

5556. R. D. Michaelis Antonii Hacki Abbatis Monasterii B. M. V. de Oliva S. O. Cisterc. S. Th. Doct. Proton. Apost. S. R. M. Polon. Intimi Camerae Secretarii et Commissarii Sermonum Asceticorum — Tomus I. II. III. IV. — Typis Monast. B. M. de Oliva. – Anno MDC.XCI – DCC. fol. *313, 270, 734, 697 str. oprócz kart na przodzie i regestrów.*

Przypis. Tomu I. Stanisl. Biskupowi Dąmbskiemu Senatorowi Król. Pol. Tomu II. Janowi Petit, Generałowi Zak. Cyster. Tomu III. Kardynałowi Michałowi Radziejowskiemu.

5557. a) Johan. Baptistae Ferrarii Senensis e S. J. novissima editio iuxta exemplar impressum Coloniae — nunc reimpressa Vilnae typis Acad. S. J. 1739. 12.

b) — — *tam. b. r.* 12.

5558. Lettres choisies de S. François. Varsovie 1739. 8.

5559. Andreas a Jesu Carmelita Discalc. Polonus. Opera mystica. Coloniae Agrippinae 1710. 4. (L. S.)

5560. Adalb. Tylkowski S. J. Opusculum bipartitum. Ulmae 1725. 12.

(Catal. Libr. Theol. Cathol. Norimb. 1731.)

5561. Listy Swiętego Franciszka Xawerego S. J. Indyiskiego Apostoła — nayprzod z Hiszpańskiego na łaciński a teraz z łacińskiego na polski język przełożone przez X. Rafała *Skrzyneckiego*. Część I. II. III. w Kaliszu w Druk. J. K. M. 1777—1778. 8. *156, 165 i 184 str.*

II. Rozmyślania i namowy duchowne.

a) *w ogólności.*

1) *dla wszech stanów.*

5562. Prawdy wieczne wyrażone w naukach potrzebnych tym osobliwie, co ćwiczenia duchowne albo rekolekcye czynią przez K. G. Rossignoli S. J. w Lubl. 1757. 4. (Kat. Gr.)

5563. Cwiczenia duchowne albo sposob medytacyi czyli wewnętrzney modlitwy podczas świętey pustyni albo rekollekcyi. w Krakowie 1762. 4. (Kat. Friedl.)

5564. Rozprawa rozsądku i obyczaiow chrześciańska ludziom każdego stanu a mianowicie chcącym odprawić rekollekcye ośmiodniowe s. Ignacego przez X. Benedykta Rogacyusza S. J. wydana, na polskie przetłumaczona. w Warsz. 1776. 8. (Kat. Pilch.)

5565. Nauki dogmatyczne dla odprawuiących rekollekcye zebrane i spisane r. 1818 przez X. Pohla w Wilnie w Druk. XX. Missyonarzow przy Kosc. S. Kazim. 4. *154 str.* (Dzien. Wil. 1819.)

5566. Ignatii de Loyola. Exercitia spiritualia. Vilnae 1583. 16. (Sienk. Dod. do Bent.)

5567. Szymon Wysocki S. J. Cwiczenia duchowne. w Wilnie u Jana Karcana 1588. 8.

Exemplarz bez tytułu. (Sienk. Dod. do Bent.)

5568. a) R. P. Joannis Nadasi Annus caelestis Jesu Regi et Mariae Reginae Sanctisque omnibus sacer— Editio nova utraque Viennensi et altera Bononiensi accuratior pluribusque ascessionibus ab auctore adiectis, multo locupletior. Thorunii apud Joan. Chr. Laurerum 1606. 12.

b) — — *tam. u t.* M.DCXCIV. 12.

c) — — *tam.* 1696. 12. (Cat. Janss. 1699.)

d) — — Brunsbergae typis Coll. S. J. 1716. 12.

5569. a) Flores Indici sive documenta ex aureis Sancti Indiarum Apostoli Francisci Xaverii S. J. epistolis decerpta et per singulos totius anni dies distributa.— reimpressa. Brunsbergae typis Coll. S. J. Anno MDCVII. 24.

b) — — Gedani 1701. 24. (Cat. Janss.)

5570. Stanislaus Zakrzewski Can. Reg. Thesaurus Regius seu pecunia spiritualis. Cracoviae ex Offic. Matthiae Andreov. 1618. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

5571. Księgi cwiczenia Chrześcianskiego z rozkazania starszych przez Xiędza Gabyela *(sic)* Leopolitę Zakonu Kaznodzieyskiego P. G. Na przedmieściu Jaworowskim u S. Mikołaia, 1619. 4. *174 str.*

Dedyk. do Jakuba Łysakowskiego Chorążego Ziemi Chełmskiej, który łożył na drukowanie pism autora. (L. S.)

5572. a) Rozmyślania nabożne S. Augustyna, Mowy taiemne z Panem Bogiem, Broń duchowna, Traktacik o skrusze, Traktacik o marności świata, tłóm. X. *Tryzny*. przedrukowane w Krakowie w Druk. Andrzeia Piotrkowczyka 1620. 8. *384 str.* (Osiń. o Życiu P. Skargi p. 87.)

b) S. Augustyna rozmyślania nabożne mowy taiemne do P. Boga. Broń duchowna w Poznaniu 1770. 8. (Kat. Gr. — L. S.)

5573. W. O. Ludowika Pontana Zgrom. Jez. Meditacyi Część I—VI. — przełożona z łacińskiego przez Spowiednika Zakonu Jarosław. X. Jana *Węgrzynkowica.*— w Jarosławiu w Druk. Jana Szeligi R. 1621. 4. *Zob. Noty.*

5574. R. P. F. Joannis a Jesu Maria Carmelitae Discalceati Schola orationis, contemplationis et mor-

tificationis passionum — ex italico idiomate in latinum conversa. Posnaniae typis J. Wolrabi. A. D. 1623. 12. *302 str. i 4 kart na przodzie.*

5575. Adam Makowski S. J. Kwiat pobożności. (Siarcz. I. 307.)

5576. Elementarzyk Cwiczenia duchownego, ktorego części y Rozdziały ich niżey się położą. Zebrany przez F. N. M. (Frater Nicolaus Moscicensis) Ord. Praedicat. w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego 1626. 4. *368 str. i 6 kart naprzodzie.*

Dedyk. Dorocie Kąckiej Xieni Zwierzynieckiej S. Zakonu Praemonstrańskiego.— *Autor naznacza w tém dziełku piętnaście stopni doskonałości.* (L. S.)

5577. Akademia pobożności z przydatkiem nie tylko zakonnym osobom do doskonałości potrzebna ale y swieckim do zbawienia barzo przygodna — Rozdzielona na pięć Klasses abo szkol, Wydana przez F. N. M. (Frater Nicolaus Moscicensis) Ord. Praed., iako pokaze Regestr tu polozony w Krakowie Drukował Waleryan Piatkowski— R. P. 1628. 4. *606 i 112 str. Zob. Noty.*

5578. Nauka o Swietych Relikwiach i odpustach wszystkim prawdziwym chrześcianom do czytania i wiedzenia barzo potrzebna. przez F. N. M. Ord. Praed. z dozwoleniem przełożonych. 4.

5579. Informacya Chrzescianska sporzadzona przez iednego Kapłana od S. Troyce F. N. M. Co w sobie zamyka na wtorey karcie znaydziesz przydała sie do tego walna woyna duchowna — przybudował sie swieżo iakoby alkierzyk o ostrożnym życiu za dozwoleniem Przełozonych. w Krak. w drukarni Franciszka Cezarego 1626. 4. *92 str.*

5580. Mikołaj Mościcki Conclave. Księga polska na Rekollekcye. (Sieykowski.—Ju. MS.)

5581. Meditationis rerum spiritualium fructus ac modus a Patre quodam Soc. Jesu collectus ac editus. Cracoviae typis Matthiae Andreov. 1631. 8. *18 str.* (L. S.)

5582. Rozmyślania rzeczy duchownych pożytek i sposob przez jednego S. J. Kapłana. w Krakowie 1631. 8. (Kat. Pilch.)

5583. Exercitia Spiritualia przez X. Jana od Jezusa Karmelitę Bosego. w Krakowie w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka. R. 1632. 12. *231 str.*

5584. a) Praxis Pietatis. Cwiczenie pobożności, w ktorym się podáie náuká Chrześćiáńskiemu Człowiekowi, iáko má cżás żyćia swoiego przeprowadźáć, chcąc się upodobáć Bogu, y koniec szczęśliwy pielgrzymowánia swego, żywot wieczny otrzemáć. Przez Pobożnego y Wielebnego w Bogu X. Ludwika Bayly, S. Theol. Doktora, Biskupa Bángotskiego w Angliey spisáne, y iuż dla znamienitego pożytku trzydzieści rázow przedrukowáne. A teraz świeżo z Niemieckiego ná Polskie przełożone A nákłádem y kosztem Jey M. Pániey Krystyny Niemśćianki A. Zyżemskiey Chorążyney Mozyrskiey w Druk podáne. W Lubczu Roku Pańsk. 1632. 8. *858 str. 16 kart na przodzie i 4 na końcu.*

Przypis. Niemsciance u którego podpis: X. B. L. (Rękop. X. Płat. Sosnow.)

b) Praxis Pietatis To iest Cwiczenie się w pobożnośći i t. d. *jak wyżej.* Teraz znowu wydane we Gdańsku. Przedaią się u Samuela Andres. Anno 1686. 8. *tyleż stron.*

Przypis. jak wyżej; na str. 498 jest wzmianka o pożarze miasta Wilna który przypisany jest nieuszanowaniu świąt. Dzieło do użycia Ewangelików. (Ju. MS.)

5585. Adryan Bratkowicz. Rozmowa Duchowna i Nabożne uważania. w Krakowie w Druk. Franc. Cezarego 1633. 4. (Ju. MS.)

5586. Spiritualia exercitia oratorii pietatis academici apud PP. Carmelitas Discal. Cracoviae erecti eorundem cura ex piis libellis potissimum ex opusc. A. R. P. F. Joannis a Jesu Maria eiusd. Ordinis Gene-

ralis collecta iterum typis mandata. Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii. A. D. M.DC.XXXVIII. 24. *377 str. oprócz regestru.*

Przypis. Konstantemu Hyacyntowi Lubomirskiemu Wojewodzicowi Krakow.

5587. Sensus exercitationum spiritualium S. P. Ignatii Loyolae explanatus auctore P. Ignatio *Diertins* Bruxellensi e S. J. Imprimis impr. Ipris nunc reimpr. Olivae. A. MDCXLI. imprim. J. J. Textor. 8.

5588. Compendium seu Breviarium absolutissimum omnium meditationum R. P. LUDOVICI DE PONTE S. J. Hispani. Recusum Vilnae typis Acad. S. J. 1645. 12. *818 str. oprócz regestru.*

5589. Castra Spiritualia.

Dedykacja Stanisł. Potockiemu Oboźn. Koron.

W pierwszej połowie wieku XVII. (Nies.)

5590. Franciscus a RODRAZEN (a Rozdrażew) Polonus Ord. Min. Exercitia spiritualia pro captu omnium statuum et conditionum. Pragae typis Geor. Zypars 1647. 8.

(Wadding Scr. Ord. Min. p. 134.—Joan. a S. Ant. Bibl. Univ. Franc. T. I. p. 4321.)

5591. a) Przemysły zysku duchownego abo nauki do prędkiego w drodze Bożey postępku — napisane przez X. Kaspra DRUŻBICKIEGO S. J. a po śmierci iego do druku podane. w Krakowie w Druk. Dziedzic. K. Schedla R. P. 1671. 12. *156 str. i 6 kart na przodzie.*

b) — — w Gdańsku 1672. 12. (Nies.)

c) — w Druk. Lwow. S. J. 1746. 12.

5592. Dwanaście rozmyślań nabożnych Filipa KEGELIUSZA. w Gdańsku 1671. 12.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 100.)

5593. Nicolai LANCICII Meditationes nova methodo pro maiori meditantium commoditate digestae Leodii 1672. 12. (Cat. Janss. 1679.)

5594. a) Hugon HERMAN S. J. Pobożne pragnienia — przekład. Alexandra Teodora *Lackiego.* w Krak. w Dr. Dziedz. Krzyszt. Schedla. 1673. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

b) — — w Krakowie 1697. 4. (Cat. Janss. 1706.)

5595. Pobożne żądania. z łacińskiego przełożone przez Jana *Kościeszę Żabę.* w Wilnie. w Dr. Akad. S. J. 1754. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

5596. Negotiatio Spiritualis per varias industrias aeternis intenta lucris. Conscripta per P. Gasparum DRUŻBICKI Soc. J. Ac post obitum illius in lucem usumque communem data. Cracoviae in Offic. Schedeliana. 1674. 8 *379 str., 2 karty na końcu i 5 na przodzie.*

Dedykacja Jezuitów Krakowskich do Stanisława Skarszewskiego Kasztelana Woynickiego. (L. S.) *Zob. Noty.*

5597. Joan. Hieron. KRYSZPIN Canon. Viln. Coelestis gratiae Porta Sancta. Cracoviae 1674. fol. (Nies.)

5598. a) Templum Dei mysticum quod in homine Christiano demonstravit R. P. STANISLAUS A JESU MARIA (Papczyński) Presbyter Polonus. Opusculum cuivis hominum statui maxime proficuum et ad sermones Dedicationis Ecclesiae summopere accomodum. Cracoviae typis Schedelianis. A. D. 1675. 12. *240 str. i 3 karty na przodzie.*

Przypis Mikołajowi Swięcickiemu Kanclerzowi Katedral. Poznań. i t. d.

b) — — Varsaviae typis Schol. Piar. A. 1747. 8. *Zob. Noty.*

5599. a) Rozmowy duchowne S. FRANCISZKA SALEZYUSZA. w Warszawie 1676. 8.

b) Prawdziwe Rozmowy duchowne S. FRANCISZKA SALEZEGO oboiey płci osobom i w każdym stanie zostaiącym wielce potrzebne. w Wilnie 1764. 4. (Gaz. War. 1774.)

c) Rozmowy duchowne S. FRANCISZKA SALEZYUSZA. w Krakowie 1770. 8. (Kat. Friedl.)

5600. Stanisław SOLSKI S. J. Rozmyślania codzienne na rok cały w Niedziele i święta uroczyste, z ich własnych Ewangeliy: a we dni powszednie, z Ewangeliy Nie-

dzielnych przysposobione tygodniowym obrotem. Do nábyćia, i záchowánia Miłośći Boskiey: Chęći i tęsknice ku szczęśliwcy wiecznośći: Nabożeństwá ku męce Pańskiey, Nayświętszemu Sákrámentowi i Bogárodźicy Pánnie Maryi: politowánia nád Duszámi w Czyszczu: obrzydzenia grzechow: Ukontentowániá w stanie od świátá oddzielonym: y Przygotowánia do pobożney śmierci. Na pięć częśći rozłożone, y do Druku podane. w Krakowie w drukarni Fran. Cezarego 1676. 8.

Część IV drukowana r. 1681. (Ju. MS.)

5601. Recollectiones decem dierum Danielis Pawłowski. Cracoviae 1677. 9.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 83.)

5602. Ray Duszy Chrzesciańskiey zbawiennych roskoszy pełny z łacińskiego przetłomaczony przez Stanisł. Krzysztofa *Głuszyńskiego* S. J. w Kaliszu 1678. 8. (Nies.)

5603. a) Gaspar Drużbicki. In dominicas anni totius considerationes, Meditaturis ad pios affectus Concioraturis Exhortaturis ad devotos impetus accommodatae. Editio secunda. Calissii. Typis Collegii Societ. Jesu 1679. 12. (Ju. MS.)

b) — — *tam*. 1684. 12. ***576 str.***

5604. a) Soliloquia christianae et praxes quaedam authore A. R. P. Adalberto Tylkowski e S. J. Theologo. Typis Monast. Olivensis. Impr. G. Fr. Fritsch. An. 1680. 24.

b) — — Calissii 1694. (Ju. MS.)

c) — — Posnaniae 1694. 12.

(Kat. Piar. Warsz. 1822. p. 98.)

d) — — Francofurti 1719. 12.

e) — — *tam*. 1731. 8. ***2 tomy.***

(Kat. Piar. Warsz. 1822. p. 85.)

f) — — Augustae Vindelicorum 1762. 8. ***2 tomy.***

(Cat. Libr. Rom. Cath. J. Korna. 1763. Suppl. II.)

5605. a) In festa anni totius considerationes R. P. Gasparis Drużbicki S. J.— Calissii typis Coll. S. J. 1680. 12. ***519 str.*** *i 4 karty na przodzie.*

Przypis. Jan. a Koszyce Zapolskiemu, Abbati Landensi etc. od Kollegium Kaliskiego.

b) — — *tam*. 1684. 12.

Przypis. Stanisławowi Skarszewskiemu Kasztelanowi Woynickiemu i t. d. od tegoż Kollegium.

5606. a) Uwagi chrześciańskie i t. d. 1681. 12. (Cat. Janss. 1706.)

b) Uwagi chrześciańskie na każdy dzień miesiąca po francuzku napisane od X. Bouhours Soc. Jesu na polskie przetłumaczone od iednego Kapłana tegoż Zakonu przedrukowane za pozwoleniem Zwierzchności. w Wilnie w Dr. J. K. M. Akad. R. P. 1794. 24. ***101 str., 3 karty*** *na przodzie i regestr.*

Musiało być wydanie między temi pośrednie, kiedy o dziełku tém wspomina Gazeta Warszawska z roku 1775.

5607. Ogrod Panienski pod sznur Pisma S. wywiedziony. w Krakowie w Druk. Schedlów 1681. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

5608. Wieniec Panieński z rozlicznych kwiatów rayskich z Pisma S. y zdania Oyców SS. wschodowego y zachodnego kościoła i t. d. uwity. w Krakowie w Druk. Schedlow r. 1682. 12. ***146 str.***

Jest to przekład dziełka: *Sertum Virginitatis* X. Sebast. Boboli S. J. Tłómacz Maciej Ignacy *Tłuczyński*, podpisany w dedykacji do Daniłowiczowej Xieni.

(Dzien. Wil. 1821. II. 235.)

5609. Jacobus Horstius Merlo. Paradisus animae christianae. Gedani 1683. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

5610. Rozmyslania nabożne X. Bliwernica Aarona Kaznodziei Toruńskiego. w Toruniu drukował Chrystyan Bekk, 1684. 8. ***460 str.***

(Lel. II. 227).

5611. a) Circulus menstruus christianarum cogitationum a quodam e S. J. in Gallia editus — excusus Monachii recusus inde et iterum Pragae rursus — Calissii typis Coll. S. J. A. 1685. 24.

b) — — Posnaniae 1691. 18.

(Cat. Janss. 1699).

c) — — Calissi. 1694. 24.

5612. Ideae pietatis religiosae seu modi, quibus formentur actus reli-

giosae pietatis ad excitandam mentis devotionem. etc. auctore P. Bartholomaeo Nathanaele Wąsowski e Soc. Jesu. Posnaniae typis Collegii eiusd. Societ. An. M.DC.LXXXVI. 12. *398 str. oprócz 5 kart na przodzie.*

5613. Tomasz Młodzianowski S. J. Rozmyślania albo Medytacye na dni wszystkie całego roku. w Lublinie 1687. 4.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 79).

5614. a) Szczere samego Pana Boga — szukanie i t. d. w Kaliszu 1688. 12. (Ju. MS.)

b) Szczere samego Pana Boga w świętey Pustyni szukanie abo kilkoro rekollekcyi na dziesięć dni rozporządzonych, przez W. X. Marcina Bogumiła Grymosza S. J. Roku — 1689. Typis Monast. Oliven. S. Ord. Cist. imprim. J. J. Textor. 12. *332 i 160 str.*

Na ostatnich kartach: Duchowna do szukania P. Boga perspektywa albo Reflexye na dziesięć dni Kollekcyi — przez tegoż.

5615. Rzeki zbawienne źrzodła łaski i t. d. w Lublinie 1690. 12.
(Cat. Janss. 1706).

5616. Exercitia spiritualia S. P. Ignatii Loyolae cum sensu eorundem explanato a P. Ignatio Diertins Bruxellensi e S. J. Editio explanationum 3a recognita et aucta. Posnaniae typis Coll. S. J. M. DC. XCII. 8. *289 str. 7 kart na przodzie i regestr.*

5617. Viator religiosus per triduanum perfectionis iter vestigiis S. P. Ignatii Fundat. S. J. — a P. Joanne Krosnowski eiusd. Soc. An. — 1692. Posnaniae typis Coll. S. J. 4. *482 str. 2 ark. na przodzie i regestr.*

5618. a) Tomasz Młodzianowski S. J. Rozmyslania albo lekcye duchowne na wszystkie swięta uroczystsze Księga I. Powtórnie wydana. w Lublinie w Druk. S. J. 1693 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

b) Rozmyślania albo Lekcya duchowną miasto kazania na swięta uroczyste etc. wszystkie niedziele, dni do roku napisane od X. Tomasza Młodzianowskiego S. J. na trzy księgi podzielone Księga I-III. w Lublinie w Druk. Coll. S. J. 1699. 4.

c) — — w Warszawie w Druk. Coll. S. J. 1754 — 755 4. *2 księgi 714 i 979 str.* (B)

Młodzianowski ur. się r. 1622 w Mazowszu wstąpił do Zakonu Jezuitów r. 1637, pięć lat był missjonarzem w Persyi. Umarł na początku XVII wieku. (L. S.)

5619. a) Nicolai Lancicii S. J. Geistliche Betrachtungen. Nürnberg 1694. 8. (Cat. Janss. 1695).

b) Geistliche Betrachtungen allen so wol Anfangenden, als Zunehmenden auf dem Wege des Geists durch das ganze Jahr nützlich zu gebrauchen. In Lateinischer Sprache beschrieben durch — P. Nicolaum Lancicium — S. J. anietzt durch einen gemeldter Societät verdeutschet. Braunsberg gedruckt in Coll. S. J. Im J. 1759. 8.

5620. Sacrum Triduum Otii religiosi P. Martini Grymosz. S. J. Lublini 1697. 12.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 98).

5621. Primum — Sextum Otii Religiosi triduum. R. P. M. T. G. S. J. (Rev. Pat. Martinus Theophilus Grymosz Soc. Jesu). Lublini typis Coll. S. J. 12.

1e do 4go Triduum bez roku wyd. 5e i 6e z rokiem 1697.

5622. Rok Niebieski albo Przewodnik do szczęśliwey wieczności — przez miesiące y dni rozłożony od iednego kapłana S. J. R. 1697. w Kaliszu w druk. Kollegium S. J. 12. *995 str. i 10 kart na przodzie.*

Przypis. Kazimierzowi Łubieńskiemu Kanonikowi krakow. u którego podpis. Franciszek Iworski S. J.

5623. Norma evangelica in Sanctorum gestis relucens meditaturis ad considerandum, concionaturis ad praedicandum proposita a P. Joanne Kraszewski S. J. A. D. 1698. typis Coll. Caliss. S. J. 4. *360 str. i 15 kart na przodzie.*

Przypis. Jan. Małachowskiemu Biskup. Krakow.

5624. Prolloquia domestica excitando fervori spiritus in cordibus religiosis idonea authore R. P. Joanne Kraszewski S. J. A. D. 1699. Cracoviae in Typogr. N. A. Schedel. fol. *444 str. 17 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Tomaszowi Józefowi Ordynatowi. Michałowi Staroście Bolemowickiemu, Marcinowi Staroście Płaskirockiemu, Zamojskim.

5625. a) Jan Morawski S. J. Ambona Ducha S. do serca mowiącego. Pustynia Bogomyślna albo Cwiczenia duchowne na wzór podanych od S. Ignacego. w Poznaniu w Druk. Soc. Jesu 1700. 4. *159 str.* (Ju. MS.)

b) — — *tamże* 1748. 4.

Druga Część ma tytuł Namowy Ducha S. Zob. N. następny.

5626. a) Namowy Ducha S. na pustyni Bogomyślney abo lekcye nabożne ktore przy dziesięcidniowych cwiczeniach duchownych — czytać się mogą wydane przez X. Jana Morawskiego S. J. Materye Kazań ktore z tych lekciy snadno być mogą na niedziele i niektore przednieysze swięta: oraz akces do tych kazań y propozycyi ich są położone na początku inney książki ktorey tytuł iest: Ambona Ducha S. w Poznaniu w Druk. Koll. S. J. R. 1700. 4. *218 str. i 6 kart na przodzie.*

Przypis. Elżbiecie Febronii z Rzewuskich Koniecpolskiey Koniuszyney Kor. od Coll. Poznań. S. J.

b) — powtornie przedrukowana w Poznaniu w Druk. Kolleg. S. J. R. P. 1748. 4. *176 str. w niepełnym exemplarzu.*

5627. Pabulum animae christianae seu meditationes triplici perfectionis viae servientes a R. P. Chrysostomo Adamovio S. Ordinis S. Pauli Primi Erem. conscriptae auctae vero et in singulos totius anni dies dispositae a F. Bartholomoeo *Sotarevio* eiusdem S. Ord. Presbytero atque ab eodem in gratiam omnium — publicae luci datae. A. D. 1700 Impressae in Privil. S. R. M. Clari Montis Typographia. (Ju. MS.)

5628. Breviarium asceticum quotidianis per annum meditationibus et lectionibus piis — instructum a Rndmo P. Joanne Drews S. J. S. Theol. Doct. Pruteno-Varmiensi — Pars I. Hyemalis. Pars II. Verna. Pars III. Aestiva. Pars IV. Autumnalis. Brunsbergae typis Coll. S. J. M.DCC. 4. *313, 311, 312, 208 str. i 5 kart na przodzie.*

Przypis. Jerzemu a Ludinghaus Wolffowi Dziekanowi Kat. Warmin.

5629. a) Enchiridion piarum meditationum in Dominicas ac festa totius anni authore primum Joanne Busaeo S. J. nunc demum permultis meditationibus auctum Opera ac studio P. A. C. M. Ep. lib. Cong. Missionis Domus Culmensis iuxta exemplar Parisiense. Prostant Gedani apud Janssonio Waesbergios MDCC. 8. *368 str. arkusz na przodzie i regestr.*

b) — — Cracoviae typis in Palatio Episcopali a Dominico Rosenmüller Factore suae Celsit. MDCCLV. 8. *316 i 327 str. oprócz regestrów.*

5630. a) Distractiones itinerantium piae, iucundae, eruditae — suppeditatae piis et curiosis viatoribus a R. P. Joanne Drews S. J. Pruteno Varmiensi. Brunsbergae An. MDCCI. typis Coll. S. J. 12. *104 i 146 str.*

Przypis. Wawrzyńcowi Jozefowi Nycz Kanonikowi Warmińskiemu.

Na końcu: Elenchus itinerum ad loca praecipua orbis terrarum. *4 karty nieliczb.*

b) — 2da editio. *tam.* MDCCVIII. 12.

5631. Venceslai Echo Salutis aeternae. Cracoviae 1701. 4. (Kat. Piar. War. 1822 p. 28).

Juszyński z Kroniki Karmelitańskiej (?) podaje wiadomość o tej książce tytuł polski przytaczając, i autorem mieni Wacława Głuchowskiego od S. Eliasza, z tém: »iż sami Szwedzi czytając ją w Krakowie wielkie w niej upodobanie znajdowali tak iż 500 exemplarzów wykupili, Węgrowie też często wiele exemplarzów jej rekwirowali i do Węgier za rzecz osobliwszą wywieźli.” Juszyński z tegoż zródła wspomina jego *Medytacye roczne*, ale nie znał ich. Głuchowski ur. w Wojewódz-

twie Poznańskiém z ojca Ludwika i Zofii Elzanowskiej r. 1644.

5632. Skarb duchowny przez zbawienną i t. d. 1701. 24.
(Cat. Janss. 1706).

5633. a) Ovis perdita octidui labore in deserto quaesita seu Spiritus remissi per Exercitia Octiduana Recollectio Auctore quodam e Soc. Jesu Sacerdote. Cracoviae typis Schedelianis 1701. 8. *214 str. i 5 kart na przodzie.*

Dedyk. do Andrzeja Antoniego Podolskiego Scholastyka Gniezn. Archidyakona i Officiała Przemyśl. i t. d. (L. S.)

b) — — II Editio. Vratislaviae typis Acad. Coll. S. J. MDCCXXVII. 12.

5634. a) Prawdy wieczne z włoskiego przetłumaczone Grzegorza ROSSIGNOLEGO, od X. Jędrzeja Chryzostoma *Załuskiego* w Warszawie 1701. 4. (Nies.)

b) — — w Kaliszu. 1703. fol. (Nies.)

c) Prawdy wieczne w naukach potrzebnych wyrażone kwoli tym osobliwie co Cwiczenia Duchowne albo Rekollekcye według przepisu S. Ignacego de Loiola — odprawuią zebrane y obiaśnione przez X. Karola ROSSIGNOLIUSZA S. J. z włoskiego na polski ięzyk przetłumaczone teraz zaś w r. 1705. na wielu mieysc poprawione, y po edycyi Warszawskiey z przydatkiem nauk duchownych S. Filippa Neryusza, S. Franciszka Salezyusza przedrukowane. Vilnae typis Acad. S. J. 4. *326 str. i 5 kart na przodzie.*

d) — — w Warszawie 1707. (Ju. MS.)

e) Prawdy wieczne wyrażone w naukach potrzebnych tym osobliwie co cwiczenia duchowne albo rekollekcye czynią zebrane od oyca Karola Grzegorza ROSIGNOLI Soc. Jesu a z włoskiego na polski ięzyk roku 1701 przetłumaczone. w Lublinie w druk. S. J. w r. 1732. 4. *429 str.*

f) — — w Wilnie 1754. 4. (Kat. Gr.)

g) — — *tam.* 1757. 4. (Ju. MS.)

h) Prawdy wieczne zawarte w naukach ku używaniu osobliwie tych, co Cwiczenia duchowne czyli Rekollekcye odprawuią. napisane włoskim wprzód językiem przez Księdza ROSIGNOLIUSZA S. J. poźniey na polski ięzyk przełożone i drugi raz przedrukowane. w Połocku w Druk. Akad. R. 1815. 4. *205 str. oprócz 1 ark. na przodzie i regestru.*

5635. Prawdy wieczne X. ROSSIGNOLIUSZA S. J. z włoskiego tłómaczone. w Kaliszu 1702 fol.

Wyszło bezimiennie. Tłómacz jest X. Sebastjan *Temberski* S. J. (Nies.)

5636. a) Rozmyślania Krotkie Chrzesciańskie na każdy dzień miesiąca z Francuskiego X. Dominika BOUHOURS S. J. przetłumaczone od Andrzeja Chryzostoma *Załuskiego* w Warszawie 1701. 16.

Por. wyżej N. 5606. (Ju. MS.)

b) — — w Warszawie 1708. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 88.)

5637. Krótkie nabożne rozmyślania na każdy dzień całego roku, z francuskiego przetłumaczone. w Warszawie 1702. 4.

Tłómacz. And. Chr. *Załuski* Biskup Warmiński. (Nies.)

5638. Inwentarz Niebieskiego Trybunału M. J. A. S. *b. m.* 1702. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

5639. Sacrum Asceticarum Cogitationum Octiduum antecedentibus et subsequentibus auctum a R. P. Martino Theophilo GRYMOSZ e S. J. — etc. 1702. Lublini typis Coll. S. J. 12. *332 str. oprócz arkusza na przodzie i regestru.*

5640. a) Korona miesięczna albo nauki i uwagi chrzescianskie na każdy dzień miesiąca przez iednego pobożnego Oyca S. J. dla pożytku pobożnych ludzi z francuskiego na polskie przetłumaczone w Warszawie 1702. 4.

Wydanie And. Chryz. *Załuskiego.* (Ju. MS.)

b) Korona Miesięczna abo nauki y uwagi Chrześciańskie: na każdy dzień Miesiąca przez iednego poboż-

nego Oyca Societatis Jesu zebrane. Teraz zaś swieżo dla pożytku pobożnych ludzi, z Francuskiego na polskie przetłumaczone, y do druku podane w Roku P. 1704. w Krak. w druk. Akademickiey. 8. ***289 str. i ark. na przodzie.***

Na odwrócie herb Wierzbowskich i 4 wiersze. — Pokorna przedmowa do Matki Boskiey. — Dedykacja do Domicilli z wielkiego Chrząstowa Męcinskiey, Wieluńskiey, Radomskiey, Oycowskiey Starosciney, podpisana literami: J. M. ktore oznaczaią tłómacza. — (L. S.)

c) — — teraz swieżo przedrukowane R. P. 1709. w Drukar. Kalisk. S. J. 8. (Ju. MS.)

d) — — *tam*. 1719. 16. (Nies.)

Niesiecki mylnie tłómaczem mieni Załuskiego.

5641. a) Mikołay POPŁAWSKI Arcybiskup Lwowski. Stoł duchowny Rozlicznemi Nauk zbawiennych Historyi Przykładow przy Reflexyach zastawiony albo Medytacye i nauki duchowne przy porankowych modlitwach. W Krak. 1702. 4. ***Części 3. 1106, 2214 i 466 str.*** (Ju. MS.)

b) Stoł duchowny albo medytacye i nauki duchowne przez Jaśnie Oświeconego Biskupa i Senatora Polskiego dawane Części 3. w Warszawie 1704. (Kat. Friedl.)

c) — — w Warszawie 1724. 4. (Kat. Piar. War. 1822 p. 80).

5642. Currus gratiae Dei — praxi exercitiorum — S. P. Ignatii instructus a P. Joanne KRASZEWSKI S. J. Anno — 1703. Cracoviae typis N. A. Schedel. 4. ***270 str. 7 kart na przodzie i regestr.***

Przypis. Jan. Chryz. Gninskiemu Biskup. Kamieniec.

5643. Respirium viatorum in solitudine spirituali — opera A. R. D. Aquilini Michaelis GORCZYNSKI J. U. et San. Th. Doct. et Profess. Canonici Regularis — Cracoviae typis. Nic. Alex. Schedel. A. D. 1704. 8. ***z górą 600 str.***

Przypis. Stefanowi de Rychty in Sokolec Humieckiemu, Podstolemu Kor.

Zob. Noty.

5654. Exercitia pia et christiana ex operibus Joannis Cardinalis BONAE. Varsaviae 1704. 4. (Cat. Janss. 1706).

5645. Uwagi Chrześciańskie albo rozmyślania krótkie na wszystkie dni roku i święta uroczyste dla pożytku dusz krwią Chrystusową odkupionych na wygnaniu w Dreznie przetłumaczone a roku 1707 do druku podane ex mandato Superiorum. w Brunsberku w Druk. Coll. S. J. R. P. 1707—708. 4. ***4 Części, 366, 216, 212, 136, 202 i 208 str.*** (L. S.)

Tłómacz. Andrzej Chryz. *Załuski* Bisk. Warmiń. (Nies.)

5646. Scintilla cordis per exercitia spiritualia S. P. Ignatii Fundatoris S. J. — explicata a R. P. Nicolao ELFFEN S. J. reimpressa Brunsbergae typis Coll. S. J. A. MDCCVII. 12.

5647. Iskierka serdeczna z książeczki ćwiczenia duchownego Patryarchy y Oyca S. Ignacego i t. d. to iest z obszernego miłości świętey pożaru ogniem z Nieba na ziemię przyniesionym wznieconego wzięta i rozsadzona, przeto temuż W. nieograniczonego Boga świętemu Naychwalebnieyszemu Patryarsze mężowi od ognia Boskiego prawdziwie ognistemu słusznym prawem poświęcona y oddana. 12. ***317 str.***

W aprobacji, rok 1710 i wzmianka iż to jest tłómaczenie z łacińskiego.

(Dzien. Wil. 1819. II. 560).

5648. Scintillae Ignatianae sive S. Ignatii de LOYOLA S. J. Fundatoris apophtegmata sacra per singulos anni dies distributa — noviter recusa Brunsbergae typis Coll. S. J. A. 1712. 12. ***320 str. 4 kart na przodzie i regestr.***

W Dedyk. do S. Ignacego podpis: Filiorum tuorum indignissimus G. H.

5649. Modele d'une sainte retraite. trad. en latin de LANCICIUS, Jesuite, avec une occupation des mourans. Paris, Fl. Delaulne 1710. 12.

(Catal. des livres impr. de la Biblioth. du Roy. Paris 1752. T. II. D. N. 6685).

5650. a) Adalb. TYLKOWSKI S. J.

Exercitia spiritualia decem dierum. Ulmae 1712. 12.

(Catal. Libr. Theol. Cathol. Norimb. 1731).

b) Adalberti Tylkowski S. J. Exercitia spiritualia decem dierum. Constantiae 1724. 12.

(Kat. Piar. War. 1822 p. 98).

c) Adalber. Tylkowski S. J. Exercitia Spiritualia decem dierum spatio absolvenda. Augustae Vindelicorum 1761. 12.

(Cat. Libr. Rom. Cath. J. F. Korn. a. 1763. Suppl. II.)

5651. Discursus ascetici de Regia Via S. Ignatii Fundator. S. J. et de Sapientiae Domo in duas partes distributi Authore R. P. Mathia Miłunski S. J. Theol. Doct.— Vilnae typis Acad. S. J. An. MDCCXIII. 4. *176 str. 2 kart na przodzie i regestr.*

5652. a) Florilegium piarum meditationum in coronam Lechiae procerum destinatum sive facilis modus meditandi pro magnatibus collectus ex opusculis R. P. Nicolai Lancicii e S. J. An. 1713. Vilnae typis Acad. S. J. 12.

W przypis. Janowi Godlewskiemu podpis: H. G. S. J.

b) Aerarium piarum meditationum ad colligendos virtutum thesauros accommodatum. sive facilis modus meditandi pro Magnatibus authore R. P. Nicolao Lancicio S. J. reimpressus A. 1713. Vilnae typis Acad. 12. *4 ark. i 4 kart na przodzie.*

Przypis. Michał. Kazim. Kociełłowi Podskarb. W. Lit.

5653. a) Expedita salutis via per exercitia spiritualia a S. P. Ignatio monstrata—Usui cuiusvis status hominum, pro animo per octo dies excolendo—a P. Adriano Miaskowski S. J.— Sandomiriae typis Coll. S. J. An. 1718. 8. *Części 3. 383 str. i 14 kart na przodzie.*

Przypis. Franciszk. Mierzewskiemu Scholastyk. Gnieźn.

b) — — 1720. 4. (Nies. III. 246).

Część pierwsza zamyka Rozmyslania każdego stanu ludziom przyzwoite. Druga Rozmyslania zastosowane do szczególnych okoliczności i nabożeństwa. Trzecia dla samych Jezuitow. Jest to wykład znanej Księgi Cwiczenia Duchowne S. Ignacego. (Ju. MS.)

5654. Niemylna do zbawienia droga w ćwiczeniach duchownych od S. Ignacego Loioli Fundatora Zak. S. J. pokazana—przez X. Adryana Miaskowskiego S. J. w Sandomierzu w Druk. Koll. S. J. An. 1719. 4. *180. 150. 102 str. 11 kart na przodzie i regestr.*

5655. Uwagi chrześciańskie przez X. Stanisł. Horolta. w Poznaniu 1719. 8. (Kat. Piar. War. 1822 p. 87).

5656. a) Myśli albo Reflexie chrześciańskie rozłożone na wszystkie dni całego roku przez W. X. Franciszka Nepveu S. J. ięzykiem francuzkim wydane na polski zaś ięzyk przetłumaczone przez W. X. Tomasza *Perkowicza* S. J. R. P. 1720. we Lwowie w Druk. Coll. S. J. 8. *4. Części, w każdej 3 miesiące.*

b) — — przedrukowane w Wilnie w Druk. Akad. 1754. 8. *4 Tomy.*

c) — do druku trzeci raz podane R. 1754. w Lublinie w Druk. S. J. 8.

5657. Apocalypsis ascetica seu exercitia S. P. Ignatii quatuor hebdomadum — a P. Stephano Poninski S. J. proposita. Posnaniae typis Coll. S. J. A. D. 1721. 4.

5658. Manna albo Medytacye na cały rok przez Segnerego S. J. wydane a z francuzkiego ięzyka przetłumaczone przez J O. Xiążęcia JMści Michała *Wiśniowieckiego* Woiewody Wileń. Hetmana Woysk. W. X. Litew. do druku podane. w Warszawie w Druk. S. J. R. P. 1722. 4. *2 Części tylko widziane, 494 i 456 str. oprócz 2 ark. na przodzie.*

Janocki (Pol. I. 138) i Niesiecki wymienia ją Części 4. 2 Części następne były drukowane także w Warszawie r. 1728.

5659. Manna Duszy albo ćwiczenia duchowne łacne oraz y pożyteczne— na każdy dzień roku przełożone od W. X. Pawła Segnerego S. J.— a z włoskiego ięzyka na polski przetłumaczone od kapłana Pro-

wincyi Polskiey rożnych kraiow y polskich y cudzoziemskich Missyonarza tegoż Zak. S. J. Część I—IV.

Aprobacja druku r. 1730. Część I. wyszła w Sandomierzu r. 1731. Część II. w rok potym. Cz. III. r. 1736 w Lwowie w Druk. Coll. S. J. Cz. IV. tam. r. 1739.
Zob. Noty.
(Dzien. Wil. 1819 11. 554.—Jan. Pol. I. 81).
Części 4 we 2 tomach. Tłómacz. X. Mikołaj Ignacy Wieczorkowski. (Ju. MS.)

5660. Mikołaia LANCYCEGO *S. J.* Medytacye nowym y doskonałym sposobem na każdy dzień roku rozłożone y na święta znamienitsze. w Wilnie 1723.

Jest to pierwsze wydanie po śmierci autora. (Nies.)

5661. Sekret pobożności z utaionych cnot SS. Fundatorow Zakonnych wyczerpniony—przez X. Adama NARAMOWSKIEGO S. J. Doktora Filoz. Kaznodz. Ordyn. Akad. Wileń. u S. Jana w Wilnie R. P. MDCCXXIII. 4. *402 str. 3½ ark. na przodzie i regestr.*

Przypis. Maryanowi Michałowi i Teressie z Tyzenhauzow Ogińskim.

5662. Monita spiritualia selecta V. P. Ludovici DE PONTE e Soc. Jesu ascetice et concionatorie explanata a P. Martino *Ługowski* ex eadem Societate.—Typis Coll. Varsav. S. J. A. D. 1723. 4. *192 str. oprócz 2 ark. na przodzie i regestru.*

Przypis. Józefowi na Jarocinie Radolińskiemu Podkanclerzemu Uszowskiemu.

5663. Zabawy zbawienne. w Krakowie w Druk. Jak. Matyaszkiewicza 1726. 8. *46 str.*

Juszyński wymienia autora tego traktatu, Łopackiego, dodając że przypisany jest z Lubomirskich Małachowskiej Wojewodzinie Poznańskiej. Bandtkie (H. Dr. Kr. 481) zkąd bibliograficznie książka ta oznaczona, autora przemilcza. *Zob. Noty.*

5664. Dies vitae religiosae per varios virtutum actus distributus. Cracoviae 1726. 12.

Wyszło bezimiennie. Autorem jest Antoni SWIRCZYNSKI Jezuita. (Nies.)

5665. A. SWIERCZYNSKI. Via caelestis sapientiae vestigiis exercitiorum S. P. Ignatii etc. Sandomiriae 1727. 4. (Kat. Friedl.)

5666. Koło rycerskie rocznego obrotu zbawiennemi radami, abo codziennemi medytacyami przedtym po łacinie od W. X. Mikołaia LANCYCEGO S. J. zagaione teraz po polsku — reassumowane, w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1727. 4. *566 str. 4 ark. na przodzie i regestr.*

Przypis. Kazim. Hieron. z Kołowratow de Racsowi Podczasz. Witebsk.

5667. Via crucis et meditationis quotidianae Brunsbergae 1728. 8.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 85).

5668. Obserwacye święte czasu rocznego w Poznaniu 1730. 4.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 80).

5669. Dziennik Swiętych albo rozmyślania na każdy dzień roku przez W. GROSEZ S. J. we Lwowie 1730. 8. 2 tomy. (Kat. Friedl.)

5670. Iter trium dierum in solatium perigrinantis a saeculi curis paululum respirantis animae institutum — pro triduana spiritus renovatione.—Juxta exemplar Wratislaviense 1728. Vilnae typis Acad. S. J. 1732. 12.

5671. Medytacye na rożne texty Pisma S. o wzgardzie świata y iego marności w trzech xięgach, a trzystu rozdziałach zawarte z ktorych sto dwadzieścia z hiszpańskiego Dydaka STELLI przetłumaczone a sto ośmdziesiąt rozdziałow, dopiero są od Jędrzeia Chryzostoma *Załuskiego* Biskupa Warmiń. przełożone. w Kaliszu y Warszawie 1733. fol. (Nies.)

5672. Director animae quotidianus ad sanctius transigendum quemlibet Septimanae diem — Nunc primo in lucem datus. Vilnae typis Acad. S. J. A. D. 1734. 12. *70 str.*

5673. Jan Stanisław WOYKOWSKI. (Meditationum volumen maius in quo varia Codicis Divinioris loca difficillima, explanantur, de praecipuis Christianae religionis capitibus). *po polsku.* w Warszawie 1737. 4. *z alfabety i 18 ark.*
(Jan. Pol. I. 86).

5674. a) Głos Synogarlicy i t. d. we Lwowie 1735. 8.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 87).

b) — *tam.* w Druk. S. J. 1747. 8.
(Ju. MS.)

c) Głos synogarlicy na pustyni świata tego ięczącéy to iest duszy chrześciańskiéy rozmyślania do Pana Boga oblubieńca wiecznego wzdychania y w chrześciańskiéy doskonałości ćwiczenia przez niektórego kapłana zakonu Serafickiego O. S. Franciszka, Oyców reformatów małopolskiéy prowincyi zebrane dla pożytku dusz krwią Jezusową odkupionym, przedrukowane we Lwowie w drukarni Akademickiéy J. K. Mci Coll. Soc. Jesu Roku Pańskiego 1761. 8. ***446 str.***

5675. Scintillae asceticae ad excitandum spiritus incendium in singulos anni dies accommodatae ab uno Soc. Jesu sacerdote 1mo prelo excussae Monachii nunc — typis Acad. Viln. S. J. A. D. 1737. 24.

5676. Rozmowy duszy z Bogiem pełne affektow na siedm psalmow pokutnych przez J. M. X. Jacka Serroni pierwszego Arcybiskupa Alby złożone na pożytek nowo nawroconych Diecezyi swoiey katolikow wydane w Paryżu R. P. 1686. Z francuskiego na polski ięzyk przetłumaczono R. 1739. w Krakowie w Druk. Akademickiey. 12. ***10½ ark.***

W aprobacij do druku datowanej tegoż roku wyrażono że tłómaczenie to jest przez osobę jakąś znakomitego rodu, *ex illustri familia*. Następne wydania są zapewne powtórzeniem tego.

b) Rozmowy duszy z Bogiem, wyięte z ksiąg S. Augustyna. w Warszawie u Posera 1770. 12.
(Gaz. Wil. 1770).

c) — — na nowo przedrukowane, w Warsz. w druk. Nadwor. JKMci 1782. (Gaz. War. 1782).

5677. Annus Sanctus sive exempla brevia e gestis et vitis adolescentum excerpta in singulos anni dies digesta—Typis Coll. Sandomir. Soc. Jesu A. D. 1740. 12.

5678. a) Medytacye na każdy dzień całego roku z reflexyami i na święta ruchome z Pisma S. wyięte. W których się zamyka prawdziwie Duch Boski i duch doskonałości chrześciańskiey z przydatkiem na końcu każdey medytacyi, o cnotach SS. Pańskich na swóy dzień przypadaiących i codziennym do ich w szczególności pomocy wzdychaniu, ku większey chwale Boskiey i lepszey ludziom wszelkim kondycyi nie tylko duchownym utriusque sexus ale i świeckim wygody nawet i samym kaznodzieiom (upewniam) do powzięcia materyi bardzo pożyteczne przez X. Norberta Jana Stanisława Kostkę Woykowskiego Praemonstrat: Kanonika Regular. Professyi Witowskiey nowym y doskonałym sposobem napisane. Za dozwoleniem Przełożonych, do druku podane R.—1742 w Warszawie w Druk. XX. Schol. Piar. 4. ***Część I. 676 str. Cz. II. 565 str.***

Po karcie tytułowej Tomu I. Wizerunek N. P. Maryi Niepokalanie Poczętej pięknie rytowany.— Po dedykacyi do N. Panny odezwa autora blisko 70-letniego do Brygidy Otfinowskiej Xieni Zwierzynieckiej której nakładem dzieło to wyszło. Por. N. 5673. (Ju. MS.—Ad. Słowik. Noty).

b) — — w Kaliszu 1742. 4.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 81).

5679. Collectanea Ascetica exercitiis spiritualibus S. Ignatii Fundatoris Soc. Jesu accommodata ex Doctrina S. Scripturae, SS. Patrum aliorumque Divorum heroicis gestibus ac selectioribus historiis desumpta ad declinandum a Malo vitiorum ad faciendum bonum Virtutum tam theologicarum, quam moralium de quibus luculenter agitur excitantia, Concionatoribus quoque, exhortatoribus, piisque discursibus perutilia. authore P. Petro Kwiatkowski S. J. Augustae Vindelicorum sumptibus Christ. Bartl. An. MDCCXLI. fol. ***729 str. 4 karty na przodzie i regestr.***

Juszyński przytacza rok druku kosztem tegoż drukarza, 1711. Tenże dodaje że Augsburscy xiąg cenzorowie wychwalają tę książkę i zalecają jako pożyteczną i duchownym i innym chrześciańskim osobom.

5680. Uwagi Chrześciańskie X.

Dymitra Koli S. P. w Warszawie 1742. 4. *1 alfabet i 12 ark.*

(Kat. Piar. War. 1822 p. 81.—Jan. Pol. I. 34).

5681. a) Dystrakcye podróżnych pobożne, uczone y ucieszne dla pobożnych y ciekawych Peregrynantow, niegdyś po łacinie przez Wielebnego Xiędza Jana Drewsa Téologa Soc. J. Wydane. A teraz po polsku przez Xiędza Jozefa *Brzozowskiego*, Teologa Rektora Kollegium Mochylowskiego Societatis Jesu dla pospolitego wszystkich używania podane. I na zawdzięczenie dobrodzieystw Zakonowi S. J. swiadczonych Przeswiętnemu Powiatowi Orszańskiemu ofiarowane. A za sumptem pewney Osoby Zakon S. J. estymuiącey wydrukowane R. P. 1744 w Drukarni Jasney Góry Częstochowskiey. 8. *276 str.* (L. S.)

b) — — *tam.* 1751. 8. (L. S.)

Toż samo przekładał Mikołaj Potocki. (L. S.)

5682. Entretiens de l'ame avec Dieu Tirés des paroles de Saint Augustin dans ses méditations, ses soliloques et son manuel. Par M. l'abbé Clément Docteur en Théologie. Rozmowy Duszy z Panem Bogiem wybrane z słów S. Augustyna w medytacyach y innych xięgach iego. (*b. m.*) Roku Pańskiego MDCCXLV. 8. *403 str.*

(Bibl. Ossol.—L. S.)

Od str. 305 jest: Pseautier de S. Augustin. Psałterz Swiętego Augustyna. Text francuzki prozą a przekład polski wierszem. Tłómaczem jest Król Stanisław (*Leszczyński*). Na przodzie jest krótka odezwa po polsku do córki jego Królowey Francuzkiey, anonyme. Podobno drukowano w Nancy. (L. S.)

5683. Pustynia duchowna na ieden dzień każdego miesiąca wydana francuskim ięzykiem przez iednego Soc. Jesu Kapłana potym na polski ięzyk — przełożona — w Kaliszu w Druk. Coll. S. J. R. P. 1745. 4. *312 str. arkusz na przodzie i regestr.*

Przypis. Ludwice Kozmińskiej Abbatissie Ołobockiej.

Juszyński w MS. swoich zaleca tę książkę przed innemi tego rodzaju, tak z myśli które zawiera jak mowy czystej.

5684. Jacobi Dziewulski S. J. Meditationes Sacrae singulis diei horis accommodatae. Vilnae 1746. 8. *20 ark.* (Jan. Pol. I. 21).

5685. Sposób nowy modlitw albo Medytacye chrześcianskie przez X. Krasset SS. wydane a z roskazu Andrzeia *Zaluskiego* Biskupa Krakowskiego przetłómaczone i do druku podane. 1748 16. w Krak: w drukarn. Akademic. (Ju. MS.)

5686. Krotkie Zebranie dzielnego ćwiczenia w postępku duchownym, naprzód ięzykiem włoskim z roskazania Biskupa Kremońskiego wydane, potym w rozmaite ięzyki dla pożytkow ktore w ludźiach czyniło przełożone náostatek po polsku przez iednego kapłana Soc. Jesu przetłumaczone; teraz zaś w roku 1749 własnym sumptem W. w Bogu Nayprzewieleb. JPanny Mechtyldy Hilzenowny Z. S. O. B. Xięni Konwentu Wileńskiego powtórnie do druku podane w Wilnie w Druk. J. K. M. Akadem. S. J. 8. *266 str. i 3 kart na przodzie.*

5687. Jan Korsak S. J. Niedziela prawdziwa, albo reflexye i devocye na niedziele całego roku. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 1750. 8. (L. S.)

5688. Rok Łaski Rok Janowy na każdy dzień iakiego Swiętego albo Błogosławionego, lub cnotami sławnego Jana remonstruiący niegdyś od X. Jana Nadazego S. J. po łacinie, teraz z przydatkiem wielu rzeczy, oyczystym ięzykiem przez X. Jana *Korsaka* S. J. AA. y Filoz. Doktora opisany. R. Jubileusz. 1750 wydany. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8. *247 str.*

5689. (Ludovici de Ponte e S. J. Compendium Meditationum de praecipuis Fidei nostrae Mysteriis). *Tłómaczenie na polskie przez Gordiana Wąssowskiego Zak. Braci Mniey.* w Krakowie 1751. 8.

(Jan Lex. I. 166.)

5690. Skarb Niebieski na ziemi

znaleziony abo ćwiczenia duchowne przez X. Franciszka Xawerego Noskowskiego. w Krakowie w Druk. A. S. K. Załuskiego Biskupa Krakow. 1751. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

5691. Łatwy sposob rozmyślania zebrany z książek Mikołaia Lancicego S. J. w Wilnie w Akad. S. J. po łacinie drukowany a teraz na polski ięzyk przetłumaczony. w Lublinie w Druk. S. J. 1751. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

5692. Desertum asceticum Ferdinandi Meissleder. Częstochoviae 1752. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 78.)

5693. Stoł mądrosci ku zbawiennemu y politycznemu przy stołowych rozmowach posiłkowi, dawno przedtym przez W. X. Woyciecha Tylkowskiego Soc. Jesu Theologa. wystawiony, Teraz poczwarte z przydatkiem historyi osobliwych, służących do Kazań, dyskursów poważnych, y Konferencyi pożytecznych z dozwoleniem Starszych wydany. w Poznaniu Drukárni J. K. M. Kollegium Soc. Jesu. Roku Panskiego. 1753. 8. *343 str.*
(Bibl. Horod.)

5694. Kolęda Duchowna przez pewnego kapłana świeckiego. w Krakowie 1753. 8. *626 str.* (L. S.)

5695. Medytacye albo rozmyślania na Ewángelie przypadaiące na wszystkie Niedziele, dni, y Swięta uroczyste całego Roku według obrządku swiętey wschodniey Cerkwie; z przydatkiem na końcu rozmyślania dla kapłanow tak Zakonnych, iako y Swieckich, na zabawę osmiodżienney Bogomyślności rozdzielonego, przez Wielebnego X. Jozefa Pietkiewicza Zakonu Sw. Bazylego W. niegdy Konsultora Ordinis, y Starszego Byteńskiego zebrane y spisane a teraz z tychże medytacyi Rejestrami: Pierwszym na dni Wielkopostne, Swięta Uroczyste etc. według obrządku swiętey Wschodniey Cerkwie: drugim na Niedziele y Swięta według obrządku Swiętego Kosciola Rzymskiego, nie tylko Bogomyślnością się bawiącym, ále y Kaznodzieiom potrzebnych wydrukowane pierwszy raz z pozwoleniem starszych. w Typografij J. K. Mosci Poczaiowskiey, u WW. OO. Bazylianow R. P. 1754. fol. *488 str., 4 str. na przodzie i 7 na końcu. Zob. Noty.*

5696. Prawdy nieomylne z pierwszego tygodnia exercycyów świętego Ignacego wyięte, szkolnéy młodzi y innym wszystkim, własnego zbawienia i postępku duchownego szukaiącym, do zbawienney uwagi podane od pewnego kapłana Societatis Jesu roku 1731 po łacinie, a teraz z łacińskiego na polski ięzyk przez pewnego Teologa Societatis Jesu prowincyi Litewskiey przetłomaczone, za dozwoleniem starszych do druku podane roku 1754. w Wilnie w drukarni Akademic. Soc. Jesu. 4. *452 str.* (B.)

5697. Miasto uspokoienia serc ludzkich zfatygowanych w drogach niespokoynego świata; dla ukontentowania dusz ludzkich otwarte albo medytacye na każdy dzień całego roku — wydane przez X. Michała Olszewskiego S. Teol. Licenciata y Professora, Wikarego Widziniskiego Kanonika Regularnych B. B. M. M. de Poenitentia. R. P. 1755. w Wilnie w Druk. XX. Francisz. 8.

Przypis. Antoniemu Gieraldowi z Bohdana Towiańskiemu Strażnikowi Wojewodztwa Wileń.

5698. Joannes Krasset S. J. Nova forma Meditationum. Augustae Vindel. et Cracoviae impen. Christ. Barth. Bibliop. Cracov. 1756. 8.
(Ju. MS.)

5699. Pobożne pragnienia trzema xięgami zebrane przez A. T. Lackiego. w Krakowie 1757. 8.
(Kat. Friedl.)

5700. Octiduana Spiritus exercitia cuiuscunque status personis accomodata. Dudum typis evulgata et nunc denuo recusa. Cracoviae

typis Typogr. S. C. A. S. K. Załuski Ep. Crac. Prefecto *(sic)* R. D. Petro Antonio Frola. A. D. 1758. 12. *98 str.* (L. S.)

5701. Rekollekcye duchowe na kilkanaście dni rozłożone, ludziom tak duchownym, iako i świeckim służące przez X. J. K. Wuykowskiego. w Krak. 1759. 4. (Kat. Gr.)

5702. Swięta pamięć o wielorakich zadatkach Pańskich pobudzaiących duszę, i t. d. w Berdyczowie 1760. 8. (Kat. Friedl.)

5703. Rozmyślania tygodniowe w codziennych rozmowach Boga z człowiekiem zamknięte przez X. Stanisł. Kleczewskiego Reformata Kustodyi Ruskiey, łacińskim ięzykiem napisane, teraz zaś przez Piotra *Potockiego* Woiewodzica Poznań. przetłumaczone r. 1760. w Lwowie w Druk. SSS. Troycy. 8. *330 str.* (Dzien. Wil. 1819. II. 554.)

5704. Ascensus piae cogitationis ad supremum coelestis curiae senatum olim — a Ven. Thoma Kempensi Ord. S. Augustini — exstructus nunc vero — Ill° — D° Josepho — Tyszkiewicz Castellano Mscislaviensi — dedicatus — A. D. m. dcc. lxi. Vilnae typis PP. M. Conv. 12.

5705. Rozmowy duchowne podczas missyi w Kościele farnym Połockim Soc. Jesu r. 1761 odprawioney do — Spowiedzi Wielkanocney — sposobiące — przez X. Pawła Modzelewskiego S. J. Teologa — w Warszawie w Druk. S. J. R. 1762. 8. *281 str., 3 kart na przodzie i regestr.*

5706. Gora Tabor dla bawiących się przez dni X. bogomyślnością pracą pewnego Benedyktyna R. C. 168. w *Einsieldzie* dla łatwieyszego widzenia Boga usypana a teraz — polskim ięzykiem z łacińskiego przeniesiona od X. Karola *Andrzeiowskiego* Professa Lubińskiego, WW. Panien Benedyktynek Wileń. Spowiednika Ordyn. R. P. 1764. w Wilnie w Druk. XX. Schol. Piar. 4. *330 str. i regestr.*

5707. Rok bogomyślny z poczwornemi na każdy dzień medytacyami ku wychwaleniu w naśladowcach pierwszego Zakonodawcy Chrystusa Pana, Swiętym czterem Patryarchom — Augustynowi, Bazylemu, Benedyktowi, Franciszkowi i t. d. ofiarowany przez S. P. X. Gaudentego Pikulskiego Zak. S. Franciszka — Braci mnieyszych — Prowincyi Ruskiey Jubilata większą częścią złożony, po śmierci zaś iego przez X. Remigiego *Kukulskiego* tegoż Zakonu y Prowincyi Konwentu Lwowskiego Kaznodzieię dopełniony a za wolą y pomocą przełożonych do druku podany w Lwowie w Druk. S. Troycy 1765. 4. *1039 str. oprócz 6 kart na przodzie.*

5708. Uwagi chrześciańskie na wszystkie dni całego roku, stosuiące się do wszystkich niedziel, ewangelii przez W. X. Jana Krasseta z francuzkiego ięzyka wydane a teraz na oyczysty ięzyk przełożone. R. P. 1767. w Kaliszu w Druk. Coll. S. J. *5 tomów.* (Kat. Gr.)

5709. Rozmyślania chrześciańskie na każdy dzień miesiąca. w Warszawie 1768. 8. (Kat. Friedl.)

5710. Głos Pana Cedry kruszącego albo Rekollekcye X. Marcina Rubczyńskiego. w Berdyczowie 1768. 4. (Kat. Piar. War. 1822. p. 82.)

5711. a) Cwiczenia duchowne S. Oyca Ignacego na ośm dni rozłożone przez W. X. Ludwiką Bourdaloue S. J. francuzkim ięzykiem wydane a przez X. Jerzego *Devina* tegoż Zakonu kapłana na oyczysty ięzyk przełożone. w Kaliszu w Druk. Coll. S. J. R. P. 1769. 8. *633 str., 12 kart na przodzie i regestr.*

b) — — niegdyś w Kaliszu — teraz w Wilnie. w Druk. Akad. S. J. 1773. 8. *481 str. i 12 kart nieliczb.*

5712. Industria Spiritualis. Ded. Casimiro Radzieiowski *b. m.* 1770. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

5713. Próżnowanie bez grzechu. w Krakowie w Druk. Semin. Akad. 1770. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

5714. a) Duch Swiętego Franciszka Salezyusza Biskupa y Xiążęcia Geneweyskiego fundatora Zakonu nawiedzenia N. M. P. albo wnętrzna duszy iego układność y postać w częstych y poufałych z Janem Piotrem Kamus Biskupem Belleyskim rozmowach wyrażona ktore rozmowy z pism tegoż Biskupa Belleyskiego. przez jednego Doktora Sorbonskiego zebrane y w francuzkim języku na światło wydane a teraz dla zbawiennego pożytku ludzi każdego stanu na polski język przełożone przez Corki tegoż świętego Oyca Klasztoru Krakowskiego y do druku podane Roku panskiego 1770. w Krakowie w Drukarni Kazimierza Jakowskiego J. K. Mci Typografa. 4. *529 str. i 3 ark. na przodzie.*

Życie S. Franciszka zajmuje około 50 stronic.

b) — — w Krakowie 1778. 4. (L. S.)

5715. Czytania pobożne na każdy dzień miesiąca. Wielce pożyteczne dla ludzi wszelakiego stanu, wieku, płci y kondycyi z francuzkiego na oyczysty ięzyk przełożone przez X. Józ. *Łopacińskiego* Koadjutora Schol. Wileńskiego, Kan. Żmudz. R. 1772. w Wilnie w Druk. Schol. Piar. 8. *270 str.* (Chł.)

5716. Ignacy Zabicki Prawdzic. Tarcza Królow i Królestw pobożność gruntowna. Tom I. w Warszawie w Dr. S. J. 1773. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

5717. Chrzescianin Zabawny w oddaleniu się i zamknięciu na dziesięć dni dla odprawienia duchownych Rekollekcyj według przepisow, ustaw i obrządkow nayprzednieyszych bogomyślności nauczycielow i Mistrzow S. Augustyna, S. Franciszka Salezyusza, S. Bonawentury, S. Ignacego z Lojoli, Wielebn. Tomasza a Kemp. Część Pierwsza która w sobie zawiera duchowne cwiczenia drogi oczyszczaiącey na pierwsze pięć dni. Część Druga która w sobie zawiera duchowne cwiczenia drogi oświecającey i łączącey na ostatnie dni pięć, polskim ięzykiem napisane przez Ks. Antoniego Bonawenturę Bujalskiego Franciszkana S. T. Doktora Ex-Prowincyała Litewskiey Prowincyi na ten czas Gwardyana Olkinickiego Konwentu. w Wilnie w Drukarni J. K. M. i Rzeczypospolitey u XX. Scholar. Piarum. R. 1775. 4. Część I. *VII i 445 str.* Część II. *377 str.*

5718. Azaryasz wierny Tobiaszowi w drodze duchownego ćwiczenia na dni ośm za towarzysza dany, czyli zabawa ośmiodniowa, która naucza i prowadzi duszę przez drogi, oczyszczaiącą, oświecaiącą do zakonney doskonałości i t. d. przez X. Woyciecha Musiałowskiego Kongregacyi Polsko-Benedyktyńskiey Klasztoru S. Krzyża Łysiec nazwanego Professora, Proboszcza Wierzbickiego, 1776. w Sandomierzu w Druk. J. K. M. i Rzpltey. 4. *276 str. oprócz przedmów.* (Ban. H. D. K. P. II. 132.)

5719. Rekollekcye ośmiodniowe S. Ignacego przez X. Benedykta Rogacyusza S. J. w Warszawie 1776. 8. (Kat. Pilch.)

5720. Sto Uwag krotkich a ważnych myślącym o Zbawieniu swym do roztrząśnienia podanych. w Wilnie w Druk. Król. Akad. 1777. 12.

5721. Cwiczenia dla zaczynaiących, postępuiących i doskonałących się na wszystkie dni tygodnia podzielone, przez X. Cherubina od Wniebowzięcia N. P. Maryi Karmelitę Bosego Prowincyi Polskiey Definitora R. 1777. drukowane w Berdyczowie. 8. *606 str.* (Bibliot. Karmel. Bos. Wileń.)

5722. Rady przyiacielskie o zachowaniu się w pobożności. Conseil d'un ami de la conservation en piété. (Gaz. Wil. 1779. N. VI.)

5723. Myśli chrześciańskie na każdy dzień miesiąca z przydatkiem uwagi na niektóre uroczystości. w Kaliszu 1784. 8. (Kat. Friedl.)

5724. Rok zbawienny, którego każdy dzień dla życia wiecznego, śmierć przypomina doczesną, pokazując sług boskich przez X. M. Rubczyńskiego. w Łucku 1788. 8. (Kat. Gr.)

5725. Zbiór krótkich medytacyi z reguł pospolitych Zgromadzenia Missyi wyięty i przedrukowany. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. R. 1793. 8. *514 str. i 5 kart na końcu.* Przydatek do Zbioru Medytacyi i t. d. – *tam.* R. 1797. *282 str. i regestr.*

5726. Medytacye z anielskiey nauki S. Tomasza z włoskiego przetłumaczone przez Antonina *Massouliie.* w Krakowie 1795. 8. (Kat. Friedl.)

5727. Jędrzey Swirszczewski S. P. Medytacye i nauki zbawienne na ośmiodniowe Rekollekcye. Wilno 1797. 8. *341 str.*

5728. a) Medytacye na Niedziele całego roku, święta uroczyste, tudzież ośmiodniowe rekollekcye adwentowe i postu przez iednego z XX. Szkół Poboż. napisane (X. Jędrzey Swirszczewski) SS. PP. Wilno u Piiarow 1798. 8. *398 str.*
b) — — 1805. 8. *411 str.*
Wydanie znacznie odmienione.

5729. Meditacye na wszystkie Dni roku z pisma swiętego wyięte przez Xiędza Hieronima Hirnhaim Kanon. Zakon. Promonstraten. Kość. Naysw. Mar. Pan. w Pradze na Gorze Sion Opata, w łacinsk. języku wydane, a na polski język przez jednego z kapłanów Zakonu S. Fran. Kapucynow przetłumaczone. Za pozw. Zwierzch. do druku podane. w Krak. w druk. Jana Maja Roku Pansk. 1803. 4. *441 str.* (B. Horod.)

5730. Medytacye na Niedziele całego roku, święta uroczyste, tudzież na rekollekcye adwentowe y postne prze iednego z Xięży Szkół Pobożnych Prowincyi Litewskiey ułożone. w Wilnie w Druk. XX. Piiarów roku 1805. 8. *411 str. oprócz 2 kart na przodzie i regestru.*

5731. Jędrzey Swirszczewski S. P. Uwagi i nauki duchowne w czasie czterodniowych rekollekcyi dla zbawiennego młodzi chrześciańskiey pożytku ułożone. Wilno 1806. 8. *200 str.*

5732. Medytacye dla odprawuiących rekollekcye, zebrane i spisane r. 1818 przez X. Pohla. w Wilnie w Druk. XX. Missyonarzow przy Kościele S. Kazimierza. 4. *318 str.* (Dzien. Wil. 1819.)

✢

5733. Joan. Demetr. Solicovii. Ephemeris sacra super psalmos, evangelia, epistolas etc. (Siarcz.)
Niesiecki wymienia: Meditationes quotidianae, być może to samo.

5734. Myśli chrześciańskie na każdy dzień miesiąca przez X. T. G. w Kaliszu 8. (Kat. Gr. 1793.)

5735. Apteczka wonno zbawiennych oleykow.
Dunczewski II. 347 książkę tę *Dominikańską* nazywa, zapewne wydana była przez jakiego Dominikana. Jest tu wiadomość o familji Wyszyńskich herbu Roch.

5736. a) Reflexyi abo myśli chrześciańskich na rok cały rozłożonych. Część I—IV. — w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8. *350, 358, 368 i 377 str. oprócz ½ ark. na przodzie.*
Jest to tłómaczenie dzieła X. Bouhours.
b) — — w Lublinie. 8. (Kat. Friedl.)

5737. Rekollekcye duchowne na ośm dni rozłożone. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. 8. *432 str. i regestr*

---

2) *dla duchownych.*

5738. Exercitia spiritualia omnium Religiosorum usibus accommodata quae ex variis probatorum authorum locis, pro utilitate fratrum

suorum in visitatione Provinciae Regni Poloniae collecta in hunc modum digessit Rmus P. Jacobus Bagnacaballensis, Artium et S. T. Doctor, universi Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci Minister Generalis. Cracoviae ex Offic. Franc. Caesarii Anno M.DC.XXII. 12. *842 str. i 5 kart na przodzie.*

Przypis. Marcinowi Szyszkowskiemu Biskupowi Krakow. z podpisem tłómacza na łacińskie Adryana *Bratkowicza* Gwardyana i Regensa w Collegium Szyszkowskiém. Oryginał był napisany po włosku podczas choroby w Krakowie tego Bagnacaballensis, zwiedzającego Polskę.— W liście pasterskim do Zakonników Reguły S. Franciszka, chlubnie wspomina o Polsce i ludu jéj.

5739. Mensa Coelestis ex foecundissimo SS. Patrum promptuario instructa et ab Adm. Rev. P. Serapione Knyper S. Theol. Magistro Priore Provinciali Poloniae et M. D. Lithuaniae etc. Ord. Carmelitarum Antiquae Regul. Observantiae fratribus ac patribus suae Provinciae apposita. Cracoviae typis Balthasari Smieszkowic. A. D. 1665. 8. *7½ ark.*

5740. Adam Opatowczyk. Medytacye na cały rok dla Panien Zakonnych.

Autor, Doktor Teologii Akademik Krakowski i Rektor, Kanonik Katedr. Krak. umarł r. 1647 w wieku lat 73. Nagrobek w Kościele ś. Anny w Krakowie.
(Pruszcz. p. 278.—Ju. MS.)

5741. a) Cibus quotidianus Minoritarum. Cracoviae in Off. Balthasari Smieszkowic. 1668. 12.
(Sienk. Dod. do Bent.)

b) Cibus quotidianus Minoritarum in vita reficiens et in morte non deficiens. Ex Selectissimis Authoribus deprômptus nunc denuo auctus. Superiorum permissu. Cracoviae in Officina Schedeliana S. R. M. Typog. 1672. (Ju. MS.)

5742. a) Locutio Dei ad cor Religiosi — per decem vel octo dies exercitiorum spiritualium annuatim commorantis— a P. Daniele Pawlowski S. J. An. 1673. 8.

b) — — Calissii typis Coll. S. J. 1677. 8. *8½ ark.*

c) — — *tam.* 1685. 12.

d) — — adiunctus exercitiis spiritualibus S. Ignatii. Dilingae 1686. 12. (Cat. Janss. 1688.)

e) — — adiunctis exercitiis spiritualibus S. P. Ignatii per R. P. Jacobum Nouet S. J. etc. Editio 5ta. Dilingae apud J. C. Bernard A. M.DC.LXXXIX. 12.

f) Dilingae 1717. 12.
(Catal. Libr. Theol. Cathol. Norimb. 1731.)

5743. a) Recollectiones ad methodum S. Patris Nostri Ignatii conscriptae a P. Thoma Młodzianowski Polono, S. J. Posnaniae typis Coll. S. J. 4. *179 str.*

Przypis. Opactwu Bledzewskiemu. Aprobacja druku datowana r. 1676 i 1677.

b) — — Ed. 2da *tamże.* A. D. MDC.LXXXII. 8. *102 str.*

5744. Supplementum Recolectionum Clariss. in Christo Fratribus Soc. Jesu scholasticis approbatis a P. Thomae Młodzianowski S. J. dedicatum. *tam.* 4. *118 str. i regestr.*

5745. Nova omnia seu triduum renovationis spiritus et votorum religiosorum per sacras — Paraeneses — authore R. P. Joanne Kwiatkiewicz S. J. Typis Monast. Oliven. S. Ord. Cisterc. Imprim. J. J. Textorius. A. D. M.DC.LXXXIII. 12. *384 str., 6 kart na przodzie i regestr.*

5746. Podniety Nabożeństwa Zakonnego — to iest — Sposoby zagrzewaiące wolą i affekty, a rozumowi dodaiące co ma myśleć przy aktach Zakonnych — Ktore mogą służyć i ludziom innym maiącym się do osobliwey służby Bożey— przez W. K. Bartłomieja Nathanaela Wąsoskiego Soc. J.— w Poznaniu. Typis Coll. ejusdem Soc. J. Anno 1687. (Ju. MS.)

5747. Exercitia Tironum Religiosorum, in duodecim menses distributa. Authore R. P. Gasparo Drużbicki S. J. Posnaniae Typis Coll. Soc. Jesu. 1690. 8. *przeszło 458 str. oprócz przedmowy i regestru na przodzie.*

Od str. 445 zaczynają się dodane a na tytule niewyrażone *Exercitia Spiritualia meditationi et inflammationi cordis inservientia.* (L. S.)

5748. a) Gaspar Drużbicki. Diurnus Sacerdotum cibus ad mensam altaris praevius seu Considerationes de dignitate munere et obligationibus Sacerdotii. Posnaniae 1691. 12.

b) — — Sandomiriae 1733. 12. (Jusz. MS.)

5749. a) Schema regulare seu sermones claustrales institutioni et exornationi spirituali Religiosorum, imo quorumvis Christianorum deservientes a Fr. Bartholomaeo Sotarevio Ord. S. Pauli — facti.— A. D. 1694. Typis Clari Montis Częstochoviensis. fol. *355 str. i 5 kart na przodzie.*

b) — — Czenstochoviae 1781. 8. (Ju. MS.)

5750. Sermones ascetici ad amorem divinum inculcandum et inflammandum in Religiosorum potissimum,— cordibus adornati— a R. P. Joanne Josepho Schrötter e S. J. Brunsbergae typis Coll. S. J. A. 1705. 4. *575 str., 6 kart na przodzie.*

Przypis. Kanonikóm Kollegiaty Gutsztadzkiej.

5751. Dan. Pauliowski S. J. Gottes Ansprach zu dem Herzen eines Religiosen, so in der heiligen acht — tägigen geistlichen Einöde oder Exercitien sich aufhaltet. Lucern 1714. 12.

(Catal. Libr. Jac. Lotter. 1735. Contin. II.)

5752. a) Mowa Boska do serca Zakonnika na swiętey przez dziesięć albo ośm dni cwiczenia duchownego pustyni co rok bawiącego się na każdy dzień rozłożona od X. Daniela Pawłowskiego S. J. R. 1675 a w Kaliszu R. 1685 do druku podana po łacinie w polskim zaś języku R. P. 1741 odnowiona. w Druk. Lwow. J. K. M. 4. *168 str. i 3 kart na przodzie.*

b) — — w Poznaniu u Jezuitow 1744. 8. *6 i 176 str.*

5753. Octava Seraphica religioso spiritualia exercitia singulis annis facienti, per octo continuos dies — celebranda authore P. F. Aemiliano Niederle Ord. S. P. Francisci etc. typis data Augustae Vindelic. 1714 nunc vero ad usum FF. Min. Regularis Obser. Provinciae Maioris Poloniae—reimpressa. Brunsbergae typis Coll. S. J. A. MDCCLII. 8.

5754. Stanisław Witwicki Biskup Kiiow. Zbawienne nauki osobom do stanu duchownego zabierającym się. w Poznaniu w Druk. X. Woyc. Laktańskiego. *b. r.* 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

5755. a) Cwiczenia duchowne na dziesięć dni kollekcyi dla zakonnych — Panien zażywania przez W. X. Michała Siekluckiego S. J. po iego śmierci do druku podane. R. P. 1718. w Sandomierzu Coll. S. J. 4. *6½ ark. i 2 ark. na przodzie.*

b) — — *tam.* 1728. 4. (Ju. MS.)

5756. Stephan. Poninski S. J. Olympus Sanctitatis Stadium Religiosae imo et christianae virtutis decurrentibus—propositus. seu manuductio Hominis potissimum Religiosi per allocutiones asceticas ad sublimiorem et excellentiorem nec vulgarem Sanctimoniam. A. D. 1719. Typis clari Coll. Posnan. S. J. 4. *Zob. Noty.*

5757. Posag Duchowny od Swiętych Oycow y Matek Zakonnym Córkom zostawiony w praktyce codzienney, miesięczney y roczney życia zakonnego, prócz wielu różnych, niebieskiemi S. Franciszka Salezyusza — naukami — zbogacony — Przez Xiędza Macieia od S. Tadeusza Schol. Piar. pokazany przez też Zakonnice Nawiedzenia Nayświęt. Panny Klasztoru Wileńskiego — do druku podany. Roku — 1722. Varsaviae typis Schol. Piar. 4. *247, 267 i 334 str. oprócz 9 kart na przodzie i regestru.*

Przypis. Zakonnic Konstantemu Kazimierzowi Brzostowskiemu Biskupowi Wileń.— Autor nazywał się in seculo Maciej Gorajewski. (Biel.)

5758. Jan Stanisław Kostka Woy-

KOWSKI Kanonik Pułtuski. (Meditationum Volumen minus in cleri utriusque usum editum). *po polsku.* w Warszawie w Druk. Coll. S. J. 1736. 4. *1 alfabet.*

(Jan. Pol. 186).

5759. Ośmiodziennik Seraficki Zakonnikowi duchowne cwiczenia każdego roku przez ośm dni odprawuiącemu wielce służący przez X. Emiliana NIEBERLE Zak. S. Oyca Franciszka Braci Mnieyszych naprzod po łacinie wydany a potym przez X. Seweryna *Ryszkowskiego* Zak. S. Oyca Franciszka Regular. Obserw. Prow. Ruskiey Kaznodziei i S. Teol. Lektora General. na polski ięzyk przetłumaczony i do druku podany. R. 1744 w Druk. Akad. Zamoyskiey. 8. *465 str.*

Dedyk. Felix. Krasickiemu. (Ju. MS.)

5760. a) Hebdomas sancta pii sacerdotii. XXXVI perquam nervosae meditationes Sacerdotum octiduanae recollectioni, et non Sacerdotum immo et menstruo usui ad profectum spiritualem mire conducentes. Pinsci typ. Coll. S. J. 1729. *149 i XVI str.* (Ban. H. D. K. P. II. 46.)

b) — — Sandomiriae 1768.

(Kat. Friedl.)

5761. Fasciculus meditationum viae purgativae ad usum praecipue sacerdotum a R. P. Nicolao KRYGIERI — collectus — ex italico in latinum idioma translatus — nunc denuo in — lucem datus. Vilnae typis Acad. S. J. M.DCC.XLIX. 12.

5762. Cwiczenia Klasztorne przez X. JANA A JEŚU MARYA Jenerała Karmelitow Bosych. w Wilnie w Druk. S. J. 1752. 12. *328 str.*

5763. a) Zakonnik oziębły w powołaniu swoim lecz miłością Jezusa pod czas Rekollekcyi dziesięciudniowych do odnowienia tegoż wzruszony z włoskiego na oyczysty ięzyk przez X. Felixa *Szyszczyńskiego* O. Prow. Franciszk. przełożony. w Krakowie w Druk. Stanisława Stachowicza. 1754. 12.

(Ju. MS.)

b) Zakonnik w powołaniu swoim oziębły lecz miłością Jezusa pod czas Rekollekcyi dziesięciodniowych do odnowienia tegoż wzruszony dawniey z włoskiego na Oyczysty język przetłumaczony a teraz powtornie z przydatkiem Rachunku Sumnienia przedrukowany Wielm: y Przewielebnemu JM. Xiędzu A. Jozefowi Grygałowiczowi Kanonik: Łowick: Proboszczowi Czchowski. y Chroslinsk. przez pewnego Zakonnego Kapłana ofiarowany Zá pozwoleniem Starszych Roku Pańskiego 1772. w Łowiczu. w Drukarni JO. Xcia JMci Prymasa Arcy-Biskupa Gnieznieńskiego. 8. *92 str.* (Bibl. Horod.)

5764. Hortulus peramoenus suavissimis liliis consitus seu libellus aureus asceticus exhibens lectiones quas in gratiam Instituti Clericorum Saecularium in commune viventium, quidam praefati Instituti Sacerdos in unum congessit et imprimi curavit. Sandomiriae typis Coll. S. J. 1756. 16. (Ju. MS.)

5765. Proby nieomylne ducha prawdziwie zakonnego — przez X. Jozefa KOBIELSKIEGO S. J. opisane — w Sandomierzu w Druk. Coll. S. J. R. P. 1758. 4. *248 str. i 2 kart na przodzie.*

5766. Casim. Francisc. STĘPLOWSKI. Exercitium compositionis spiritualis seu praxes Meditationum sub tempus Sacrae Solitudinis in usum Seminarii Academici Dioecesani resuscitati authoritate et protectione cels. Ill. D. Andreae Stanislai Kostka in Załuskie Załuski Comitis Episc. Crac. etc. (Ju. MS.)

Wydane około r. 1764. Por. Janocki Excerp. Polon. Litt. Vol. I. 63.

5767. Fasciculus variorum spiritualium exercitiorum et piarum orationum ad usum Fratrum Ordinis Praedicatorum. Cum Licentia Superiorum reimpressum Vilnae typis S. R. M. et Reipubl. in Collegio PP. Schol. Piar. A. D. 1765. 8. *396 str. i regestr.*

Aprobacja druku 1764 d. 10 Nowem. podpis: Reginaldus Prowincjał. Pozwolenie

przedrukowania dane Przeorowi Wileńskiemu Grzegorz. Szymakowi, który tę książkę powiększył swoją pracą *suo labore auctum.*

5768. Cwiczenia Duchowne S. Ignacego Loyoli czteroniedzielne, to iest: o fundamencie, drodze oczyściaiącey; i o wszystkich taiemnicach życia, męki, uwielbienia Jezusowego naukami Swiętych Oycow a osobliwie S. Tomasza z Akwinu rozwiedzione, na pożytek bogomyślnych i Kaznodzieiow, przez Wieleb. X. Michała Wielowieyskiego S. J. Teologa. w Kaliszu, w Druk. J. K. M. Colleg. Soc. Jesu. R. P. 1768. 8.

Sobolewski widział tylko cwiczenia na dwie niedziele w małych książeczkach, razem nie oprawione. W Katalogu Posera r. 1775 wymienione 4 tomy tego dzieła.

5769. Albertus Musiałowski. Ord. S. Benedicti. Annuae Meditationes ex Sacris Bibliis Desumptae etc. in tres vias Purgativam Illuminativam et unitivam per singulos totius anni dies Dispositae et Sententiis SS. Doctorum Patrum ac aliorum gravium Authorum adornatae maxime Concionatoribus perutiles. Sandomiriae Typis C. S. J. 1769. 8. *23 ark. Zob. Noty.*

5770. Zakonne Medytacye na cały tydzień we trzech cząstkach dla duchowney wygody i zbawiennego zakonney braci pożytku ułożone, a dozwoleniem Zwierzchności do druku podane przez Ks. Bonawenturę Bujalskiego Franciszkana w Wilnie w Drukarni J. K. M. Xięży Franciszkanow 1770. 8. *XIX i 200 str.*

5771. Rekollekcye duchowne dla zbawiennego pożytku Braci mnieyszych Konwentualnych S. Oyca Franciszka na dziesięć dni z pilnością i porządnie rozłożone przez Ks. A. Bonawenturę Bujalskiego S. T. Doktora Ex-Prowincyała Litewskiey Prowincyi na ten czas Gwardyana Olkinickiego Konwentu tegoż Zakonu — z przyłączeniem do tego dzieła służących przydatków za Błogosławieństwem Zakonnego Przełożeństwa i dozwoleniem duchowney Zwierzchności na większą Pana Boga Chwałę ku powszechnemu uzywaniu z pod drukarskiey prassy wydane — w Wilnie w Drukarni J. K. M. i Rzeczypospolitey Akad. Soc. Jesu roku 1773. 4. *463 str. i 2 ark. na przodzie.*

5772. Holocaustoma medullatum Deo—oblatum seu Exhortationes ad Novitios professandos Opera et studio R. P. Bonaventurae Meress S. Ord. Monachorum S. Pauli — Monasterii novitiatus S. Mariae ad Brzoziam Superioris — concinnatae An. 1773 typis Clari Montis Częstochoviae. 1775. 12. *120 str., 4 kart na przodzie i regestr.*

5773. Dzień Zakonny albo sposob bogoboynego wszystkich godzin w Zakonie trawienia przepisany we francuzkim ięzyku przez X. Lavala Tow. Jez. przetłumaczony przez Bernarda *Sirucia.* Wilno u Piiarów 1777. 12. *210 str.*

5774. Laudetur Jesus Xus. Soliloquium Octiduanum Tempore Annui Recessus Pia consvetudine practicandum Usui Fratrum Religiosorum Sancti Patris Nostri Francisci, nec non aliorum Religiosorum accommodatum, Praedicatoribus quoque, Confessoribus, ac Exhortatoribus, ad Conferentias Spirituales utile. a Relig. Patre Stanislao Kleczevski, Reformatae Provinciae Russiae Sacerdote conscriptum. Glacii Typ. Josephi Ignatii Zeichmann. 1778. (Ju. MS.)

Por. N. 5703.

5775. Rekollekcye czyli Cwiczenia duchowne osobliwie dla postępu w cnocie, y zbawiennego pożytku Zakonnych Panien wydane. w Kaliszu 1780. 8.

(Gaz. War. 1780.)

5776. Rekollekcye dla duchownych z rozkazu J. W. J. X. Antoniego Okęckiego Biskupa Poznań. i Warszaw. Kanclerza W. Kor. do druku podane. w Warszawie u Missyonarzy r. 1784. 8. *723 str.* (B.)

5777. Cwiczenia duchowne albo Rekollekcye na pięć dni rozłożone

dla duchowieństwa świeckiego, osobliwie kapłanow staraniem dusz obowiązanych z rozkazu Xcia J. Biskupa Płockiego Krzysztofa Szembeka do druku podane przez X. Michała Wicherta S. T. D. Plebana Obrytolskiego. w Warsz. w Drukarni Nadw. J. K. Mci. 1786.

(Gaz. War. 1786.)

5778. Collectio Meditationum pro octiduana recollectione in exercitiis Sancti P. N. Ignatii, ad usum Scholasticorum Soc. Jesu Polociae in Typographia Coll. Soc. Jesu. A. D. 1794. 8. *291 str.*

5779. Konferencye podczas pięciodniowych rekollekcyi do Duchowieństwa Swieckiego miane przez W. JX. Andrzeia Pohla Wizytatora Zgrom. XX. Missyonarzów w Wilnie w druk. Dyecez. 1811. 8.

5780. Rekollekcye dziesięciodniowe z rękopismu łacińskiego na iężyk polski dla użytku Braci Zakonu S. O. Franciszka Kapucynow przez iednego tegoż Zakonu i Prowincyi polskiey Kapłana przetłumaczone r. 1823. w Warszawie w Druk. Stanisława Dąbrowskiego. 4. *236 str.*

5781. Innocentius Godecki Benedictinus Ticinensis. Sacra Camaldulensium Eremus. Crac. Typ. Vid. et Haer. Fr. Cezary. (L. S.)

5782. Thesaurus Sacerdotum et Clericorum locupletissimus Insigni pietatis ac devotionis supellectile exuberans, pro omnibus pie et Sancte Deo servire sacraque Sinaxi digne uti cupientibus. (Ju. MS.)

5783. Duch wnętrzny zakonnic Wizytek 4.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 80.)

---

b) *w szczególności.*

I. O Bogu, Christusie Panu i Męce Pańskiej, o Marji Pannie. Żywot Christusa Pana i Matki Boskiej i t. p.

5784. Rozmyślanie o Bożym umęczeniu Pana naszego Jezu krysta ze wszystkich czterzech Ewanielistow zebrane wespołek z wykładem Doktorow swiętych i z naukami pożytecznemi w Krakowie u Heleny Foryanowey wdowy 8.

Druk dawny, karty nie liczbowane; na końcu Rycina, Pan Jezus ukrzyżowany i Magdalena krzyż trzymaiąca; z tą ryciną wychodziły i łacińskie książki z Drukarni Unglerowskiej. (Ju. MS.) *Zob. Noty.*

5785. Joannis Joviani Pontani de laudibus Divinis opusculum, cum argumentis Leonardi Coxi Britanni, quae singula singulis adjecta sunt hymnis. *(Tytuł w obwodce drukarskiey z Cyfrą Hallera). Na końcu:* Impressum Craccouię, in edibus dni Joannis Haller. Anno 1520. 4. *12 kart nieliczb. druk łaciń.* (L. S.) *Zob. Noty.*

5786. a) De Imitatione Christi et rerum mundanarum contemptu libri Quatuor vere aurei. Nunc denuo recogniti et a mendis quibus scatebant repurgati. Vilnae apud Johannem Velicensem. 1585. 12. (Ju. MS.)

b) De imitatione Christi libri quatuor authore Thoma a Kempis ad autographum emendati opera — Henrici Sommalii e S. J. Cracoviae ex Offic. Nicol. Lob. M.DCVI. 24.

c) — — ex recensione Herib. Rosweydi S. J.— Brunsbergae typis Coll. S. J. 12.

d) — — Poznaniae typis S. J. 1675. 12.

e) — — *tam.* 1727. 12.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 99.)

f) — — Vilnae typis S. J. An. 1757. 18.

g) — — Thomae a Kempis Canonici Regularis Ordinis Sancti Augustini de Imitatione Christi libri

quatuor, ex Recensione Heriberti Rosweydi Soc. Jesu. Polociae Typis Collegii Soc. Jesu. Anno Domini 1805. 12.

5787. O naśladowaniu Chrystusa Pana Ksiąg Czworo, przez Wielebnego Tomasza a Kempis Zakonu Kanonikow S. Augustyna R. 1441 napisane. w Krakowie. R. 1545. w Drukarni Unglerowskiey 8. *Zob. Noty.* (Ju. MS.)

5788. O nasladowaniu Chrystusa Pana a o wzgardzeniu wszystkich marnosci świata ksiąg cztery. w Krakowie 1551. 12. *Zob. Noty.* (Ju. MS.)

5789. O naśladowaniu P. Chrystusa i o zgardzie wszelakiey Prozności świata tego, Czworo prawie Złotych Książek w których wiele rozmyślania naboznego i modlitew znaydziesz przez Wielebnego Tomasza a Kempis, przed stem i ośmdziesiąt lat napisane; a teraz w Polskim ięzyku pilnie przeyrzane i na wielu set mieysc poprawione. — w Krakowie— w Drukarni Jakuba Siebeneychera Roku Pańskiego 1586. 12. (Ju. MS.)

5790. a) Wieleb. Tomasza a Kempis o Naśladowaniu Chrystusa Ksiąg Czworo na polski ięzyk według exemplarza ręką samego autora pisanego przetłumaczona. w Krakowie u Andrzeia Piotrkowszczyka. 1608. *334 str. i 26 nieliczb.*

Tłómaczenie Jana Wielewickiego Soc. Jesu. Wydanie pierwsze. Wspomina Wielewicki dawniejsze tłómaczenie polskie, niemieniąc autora. (Ban. H. D. K. P. II. 217).

b) — — w Sandomierzu 1738. 12. (Kat. Friedl.)

c) — — w Kaliszu 1753. 12. *403 str.*

d) — — w Sandomierzu 1753.

e) — — we Lwowie 1754. 8.

Obrazki Jana Filipowicza.

f) — — w Sandomierzu 1759. (Ban. l. c.)

g) — — w Wilnie w Druk. J. K. Mci przy Akademii. 1789. 24.

Sienk. Dod. do Bent. domyśla się że to jest tłómaczenie toż samo.

h) — — w Wrocławiu u W. B. Korna 1820. 12. *386 str.* (Ban. Wil. l. c. Dzien. 1820).

5791. (Tomasza a Kempis o Naśladowaniu Chrystusa Pana. tłóm. X. Piotra *Fabrycego* S. J. w Krakowie 1608). (Osin. o Życiu P. Skargi p. 86.— Ban. H. D. K. P. II. 218).

5792. a) O Naśladowaniu Chrystusa Pana Ksiąg Czworo w Krakowie w Druk. Wdowy i Dziedz. Andr. Piotrkowczyka 1655. 12.

Tłómacz anonym. (Sienk. Dod. do Bent.)

b) — — w Wilnie w Dr. Akad. S. J. 1681. 12. (l. c.)

5793. a) Tomasza a Kempis o Naśladowaniu Christusa Pana. w Poznaniu w Druk. X. Woyc. Laktańskiego. 1682. 8.

Tłómacz anonym. (Cat. Janss. 1706.— Sienk. Dod do Bent.)

5794. Tomasza a Kempis Nauka o naśladowaniu Chrystusa przetłumaczona przez Wacława *Sierakowskiego* Proboszcza Kat. Krak. w Krakowie w Druk. Akad. 1798. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

Bez porównania exemplarzów przywiedzionych wydań, niepodobna co pewnego postanowić, które jakim tłómaczóm należą i są przedrukowaniem tylko, zwłaszcza że kilku znanych jest tłómaczów polskich tego dziełka. Oprócz wyżej wymienionych, Bandtkie cytuje Szymona Wysockiego, ale nie wie w jakim roku wydane. Najwięcej upowszechniony z dawniejszych przekładów zdaje się być Wielewickiego. Tłómaczenie wiérszem Grochowskiego i Trzebieńskiego, gdzieindziej się wymieni.

5795. Liber de Modo aequirendae Divinae gratiae quomodo cognoscatur ejus adeptio ac in ea permansio per capita et gradus quosdam digestus. Authore Hieronimo Sirino ex Italico latine redditus ac locis ex S. Scriptura illustratus in latinum versus a Matthaeo *Clodinio.*— Cracoviae Lazarius 1583. 4. (Ju. MS.)

Kłodziński był sekretarzem Króla Stefana, Protonotarjuszem Apostoł. Proboszczem Wileńskim, Archidjakonem Żmudzkim i Kanonikiem Krakowskim.

5796. Wizerunek łaski Bożey, jako dostąpiona i zachowana być mo-

że, przez pewne części y stopnie, od Hieronyma Sirina, Zakonu S. Augustyna Kanonika, włoskim językiem wypisany, a przez Księdza Macieia *Kłodzińskiego*, Proboszcza Wileńskiego, Kanonika Krakow. na polski język przełożony, i mieyscami z świętego pisma wziętemi ozdobiony. Ku temuż przydane są modlitwi, przez tegoż, nabożne, przed przyięciem i po przyięciu naświętszego Sakramentu. w Krakowie z Drukarni Łazarzowey, 1587. 4. *207 str. 3 karty regestru, i 68 str. przedmowy do Anny Krolowey Polskiey*. (L. S.)

5797. Justus Joseph sive in Jesu Christi Domini nostri mortem et passionem Stanislai Socolovii, Serenissimi Stephani I. Regis Pol. Theologi, Meditationes. In quibus non magis Judaica perfidia, quam Ariana refutatur impietas. Cracoviae in Offic. Lazari Anno D. 1588. 4. *236 str. oprócz dedykacji.*

Dedykacja do Hier. Rozdrazewskiego, (a Rozdrazew) Biskupa Kujaw. dat. z Krakowa. i nadto wierszy łacińskich (44) pod napisem *Periocha, id est summa operis* Andrzeja Szoncia Głogowczyka. (Andreas Schoneus Glogovień.) — Por. o Sokołowskim Chromiński p. 60. Bent. T. I. p. 671. Sołtykowicz p. 372—343.

5798. Józef Sprawiedliwy albo o męce Pana naszego Jezusa Chrystusa z łacińskiego X. Stanislawa Sokołowskiego 4. *255 str.*

Przypis tłómacza X. Jana *Bogusławskiego*, Jadwidze z Komarów Mieleckiey Staroscinie Sandomirskiej datowane z Michocina, albo z Tarnobrzegu 1594. 20 Lutego. *Zob. Noty.*

5799. a) Desiderosus: abo Scieszka do Miłosci Bożey i do doskonałosci żywota Chrzesciańskiego. Dialog dziwnie nabożny y ucieszny: z Hiszpańskiego na Włoski, Francuski, Niemiecki, Niderlandzki y Łacinski ięzyki; a teraz na polski nowo przełożony. Przez Gaspra *Wilkowskiego* Medika J. X. M. Pana Mikołaia Chrystofa Radziwiła i t. d. i t. d. w Krakowie w Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka. 1589. 8. *128 kart, na końcu 8 kart nieliczb. na początku 18 kart.*

Na końcu: Testament jednego nabożnego Kartuzyana i t. d. 1) Regestr materyi w całym dziele. Na początku, Dedykacja do Radziwiła. 2) Przedmowa do Zakonników i Zakonniczek przez Wilkowskiego. 4) Przedmowa łacińskiego tłómacza tego dzieła. 5) Nauka krótka o nabyciu miłości Bożej, która w sobie ma Argument y summę tych książek. 6) Modlitwa S. Augustyna dziwnie pomocna ku nabyciu pokory. 7) Summy Rozdziałów tych książek na trzy części rozdzielonych. — Juszyński w rękopiśmie swoim przytacza wiadomość udzieloną sobie od Jana Hrabi Tarnowskiego o drugiém wydaniu tego traktatu r. 1625 z przypisaniem Xięciu Alexandrowi z Ostroga Zasławskiemu Wojewodzie Brasławskiemu przez Kassiana Sakowicza, który nie tai zgoła że jest tylko wydawcą i pomieścił Przemowę Wilkowskiego. *Zob. Noty.*

b) — — teraz nakładem Kapłana iednego tak, iako dawno znaydował się przedrukowany. w Krakowie w Druk. Akad. R. P. 1734. 8. *217 str. i 37 nieliczb.*

(Ban. H. Dr. K. P. II. 311.)

c) — — w Krakowie w Druk. Pawła Golczewskiego. R. 1747. *298 str. 5 kart regestru na końcu i 8 kart na przodzie.*

Na tytule wyrażono iż wyszło to kosztem piérwszej w Polsce Xiężnej. (L. S.)

5800. Lucae Pinelli S. J. Meditationes de praecipuis mysteriis vitae Dni Nstri. Jesu Christi. Cracoviae Sybeneycher. 1594. 12.

Toż samo wydał w Kolonji Piotr Brockens Kanonik Moguncki i przypisał Alexandr. Komarowskiemu Hrabi na Liptowie i t d. Kasztelanowi Sandeckiemu. Być może iż to tłómaczenie z włoskiego, w Krakowie pierwszykroć wyszło. (Ju. MS.)

5801. Rozmyślania Męki niewinney Pana naszego Jezusa Chrystusa z Modlitwami przy tym Rożany wianek Nayswietszey Panny Maryi Przydane są teraz modlitwy przy mszy S. w Krakowie w Drukarni Jakoba Sybeneychera 1604. 4. *Zob. Noty.* (Ju. MS.)

5802. Stimulus divini amoris D. Bonaventurae Ord. Min. S. Francisci — de novo excussus — Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii A. D. 1604. 12. *346 str. 1 arkusz na przodzie.*

Przypis. Bernardynów Krakow. Mikołaj. Zebrzydowskiemu Wojew. Krakow.

5803. Łukasza Pinellego S. J. Rozmyślania nabożne o Nayswiętszym Sakramencie tłóm. Piotra *Fabrycego* S. J. w Krakowie w Druk. And. Piotrkowczyka. 1604. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.— Osiń. o Życiu P. Skargi p. 86.)

5804. Bart. Paprocki. Rozumowanie Kollatora z Faraszem. w Brne. 1607. (Siarcz.)

5805. Bartł. Paprocki. Rozmowa Podawce z Plebanem o trzech skutkach zbawiennych, któremi się człowiek z Panem Bogiem złącza, to jest: postem iałmużną i modlitwy. w Poznaniu. 1611. 4.

Przypis. Kasprowi Rozrażewskiemu z Nowego Miasta, Kasztelanowi Srzemskiemu. Siarczyński (II. 58) powiada iż książka tą pierwiastkowo po czesku była napisana. Zob. N. poprzedzający.
(Nies. III. 558, 898.)

5806. Szymon Wysocki S. J. Nowy ray duszny to jest rozmyślania nabożne. 1608. 8.
(Osin. Życ. P. Skar. p. 61.)

5807. Monstrancya Nowa. Albo Cwiczenia Duchowne i Rozmyslania wielce nabożne o Nayswietszym Sakramencie od X. Łukasza Pinella S. J. na polskie przełożone od X. Szymona *Wysockiego*. Są też przydane insze rzeczy o tey taiemnicy o ktorych bedzie na mieyscu swoim i t. d. 8. (Ju. MS.) *Zob. Noty.*

5808. Sposob krotki rozmyślania Przenadroższey Męki i śmierci Zbawicielowey. Łacińskim ięzykiem od iednego z Doktorow w piśmie swiętym zawołanego krotko spisany. A teraz dla Braciey Krakowskiey, nabożeństwa męki P. Jezusowey przy Kościele S. Franciszka, po polsku wydany. w Krak. w Dr. Mik. Loba. 1608. 4. *7 kart.*

Na odwrocie tytułu dedykacja wierszem do Piotra Tylickiego Bisk. Krak. gdzie taka pochwała dla niego:

Tak więc z pamięci ludzkiey o Tylicki Piotrze
Cnoty y dobroci twey żaden niech nie zetrze.
Bo będę miał, iakoż mam iuż za co cię sławić,
Lecz na ten czas uszu twych zaniecham tym bawić.
(L. S.)

5809. Francisci Amelri Deliciarum spiritualium libellus. Sive de amante anima devotissimus dialogus. E Flandrico Idiomate, iam pridem in latinum conversus, nunc vero in gratiam piorum hominum, ex suo Archetypo fideliter recussus (*sic*) et a mendis quibusdam repurgatus. Cracoviae in officina Nicolaj Lobij, Anno Dni 1608. 8. *103 str. i 7 kart na przodzie.*

5810. Pochoduia Duchowna albo Pobudka do miłosci Boskiey serca ludzi oziebłych zapalaiąca wyięta z ksiąg S. Bonawentury Zakonu S. Franciszka Serafickiego Doktora koscioła Bożego. Dla wszystkich ktorzy za Panem krzyż swoy niosą i dla nabożnych kompaniy i Bractw nasladuiących męki Pana Jezusowey i inszych ludzi Bogomyslnych bardzo potrzebna i pożyteczna z Łacińskiego na Polski ięzyk przełożona przez iednego Kapłana Zakonu Bernardyńskiego za pozwoleniem starszych cum grati: et Privi: S. R. M. w Krakowie w Drukarni Mikołaia Loba R. P. 1609. 8. *Zob. Noty.*
(Ju. MS.)

5811. Rozmyślanie o drogiey męce Pana naszego Jezusa Chrystusa. Przez X. Fulwiusza Androcego Soc. Jesu ułożone a przez X. Symona *Wysockiego* tegoż Zakonu z Włoskiego na polskie przełożone: w Krakowie w Druk. Jana Szarffenbergera. R. P. 1611. 8. *92 str. i 2 ark. regestru. Druk gocki.*
(Ban. H. D. K. P. I. 281.)

5812. Zdroy wody żywey abo cwiczenie wielce swiętobliwe o przytomności Bożey które X. Fraciszek Arias S. J. po Hiszpańsku napisał: a teraz onoż X. Simon *Wysocki* na polskie przełożył. w Krakowie w Druk. Jana Szarffenbergera. R. 1611. 8. *63 str. i ½ arkusza na przodzie.*

5813. Marian Podstękalski Ber-

nardyn. Drog Odkupienia naszego nowa pamiątka, z łacińskiego. w Krakowie w Druk. Mik. Loba. 1611. 12.
(Sienk. Dod. do Bent.)

5814. a) Korona Niebieska i t. d. w Krakowie w Drukarni Andrzeja Piotrkowczyka. 1611. (Ju. MS.)

b) — — w Krakowie. 1700. 8.
(Cat. Janss. 1706.)

c) Korona Niebieska przenaydroższym niewinney Krwie na okup ludzki Zbawiciela Swiata ran nayświętszemi rubinami nasadzona. A teraz powtore przedrukowana przydaniem więcey modlitw. R. 1705 w Krakowie u Domańskiego.
(Ju. MS.)

5815. Thomas TRETER. Symbolica vitae Christi meditatio. Brunsbergae typis Geor. Schoenfels. A. D. M.DC.XII. 4. *227 str.*

Wyszło po śmierci autora.
(Janoc. Excer. Pol. Litt. p. 20.)

Przypis. Szymon. Rudnickiemu Biskup. Warmiń. od Błażeja Tretera Wikarjusza Warmińskiego. W poczcie pism Tretera tu przyłączonym, umieszczone jest: *De vita et miraculis S. Benedicti carmina diversis imaginibus subiecta*, niewiadomo czy wyszło z druku. Pochwała Tretera Tomasza, znajduje się w przemowie drukarza, nie zaś przez Błażeja synowca jego napisana, jak twierdzi Bentkowski. (L. S.)

5816. O Naszladowaniu Paniey naszey, Panny przeczystey Bogárodzice Maryey, książká. W ktorey się wyráźny opis, poiedynkowych teyże Panny cnot zamyka; ktorych Chrześćianin każdy ku niey nabożny, ma naśladować. Przez W. O. Fránćiszka ARIASZA (*) Societatis Jesu nápisána, á przez X. Symoná WYSOCKIEGO tegoż zakonu, na polskie przełożona. W Krakowie, w drukarniey Mikołáia Lobá, Roku Pańskiego, 1613. 12. *569 str. 9 kart na przodzie i regestr. Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosnow.)

5817. Morze Czerwone abo Męki Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa nabożne opisanie ktore X. Dominicus PLATUS S. J. Theolog po włosku wydał a X. Symon *Wysocki* tegoż Żak. na polskie przełożył — w Krakowie u Dziedz. Jak. Sybeneychera. R. P. 1615. 8. *955 str. 5 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. tłómacza, Elżbiecie Myszkowskiej Marszałkowej Kor. datowane z Krakowa r. 1616.

5818. Pietnascie stopni po ktorych człowiek zwłascza Chrzesciański upatruiąc Pana Boga w stworzeniu rozmaitym przychodzi do wielkiey znaiomości Jego. Opisane przez Roberta Kardynała BELLARMINA S. J. do Jaśnie Oswieconego i Wielebnego Kardynała Piotra Aldobrandina Dozorcę dochodow Kościoła Rzymskiego przełożone z łacińskiego na polskie w Krakowie w Drukarni Franciszka Cezarego 1616. 4. *225 str.*

Przypisanie Annie Franciszkance i Gryzeldzie Karmelitce Zebrzydowskim córkom Mikołaia Zebrzydowskiego Wojewody Krakowskiego.— Tłómaczenie wierne i czystą mową oddane. (Ju. MS.) *Zob. Noty.*

5819. Proba na obieranie wiary do zbawienia koniecznie potrzebney z łac. Leonarda LESSYUSZA przez Baltazara Miaskowskiego. *Na końcu:* w Krak. w Druk. Fr. Cezarego. 1616. 4. *138 str.*
(Ban. H. D. K. P. I. 304.— L. S.)

5820. Wąż Miedziany albo Rozmyslanie naydroższey męki Syna Bożego z Wizerunku węża miedzianego przez X. Gabriela LEOPOLITĘ Zakonu Kaznodzieyskiego P. G. we Lwowie w drukarni Jana Szeligi. 1618. 4. *147 str.*

Dedyk. Zacharjaszowi Sernemu. (L. S.)

5821. Historya o Jonaszu, dla rozmyślania nadroższey Męki Pana Je-

---

(*) Franciszek ARIAS Jezuita, Hiszpan z Hispali rodem, w wieku już dojrzałym do zgromadzenia Jezusowego wstąpił. Uczył Teologji w Kollegium jezuickiém Trigwerskiém (*Triguoriensis*) (Trigueros) lat 4. był potém tamże Rektorem, a następnie w Kadyxie.— Umarł w Hispali, d. 23. Maja 1605. 72 roku życia, a 44 po wstąpieniu do zgromadzenia Jezusowego.
(*Ribadeneira* in Catalogo (1608) p. 57—58).

zusowey. Przez Xiędza Gabryela Leopolitę Zak. Kaz. we Lwowie w Drukarni Jana Szeligi. 1618. 4. *132 str.*

Przytem Holesztych z historji Jonasza. Juszynski w katalogu swoim kładzie tego autora *morze Jonaszowe* bez wyrażenia miejsca druku, może to inna edycja. (L. S.)

5822. Schola Jesu Christi Meditationum mentalium. Dabroviae *b. r.* 8. *136 kart nieliczb. i 4 na przodzie.*

Na tytule rycina: SS. Stanisław, Wojciech, Kazimierz i Jacek. W środku herb Króla Polskiego. W dedykacji do Króla podpis autora: Nico. Spytek Ligęza de Bobrek Castell. Sandomirien: Capit. Biecen. Przedmowa do czytelnika: Dąbroviae die 15 Novembr. 1618. Osobliwość tej książki w témże w Dąbrowie drukowana. Druk i papier piękny. (Bibl. Ossol. L. S.)

5823. Przysmaki duchowne Gorczyca i Kwas. Z roskazania Starszych Przez X. Gabryela Leopolitę Zak. Kaznodz. P. Na przedmieściu Jaworowskim u S. Mikołaja R. 1619. 4. *196 str. i 6 kart na przodzie.* (L. S.)

5824. Bernardinus Radzynus. Ord. Min. Reg. Obser. Politica divina. Posnaniae in Offic. Wolrabi. 1620. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

5825. Sebastyan Fabrowic. Pielgrzym Wielkonocny albo rozmowa podrożnych z Jeruzalem do Emaus idących. 1621. 4.

Ten Fabrowic miał drukarnią w Krakowie. Znam, mówi Sobolewski, jedno dziełko z niej wyszłe na widok.

5826. Adam Makowski, S. J. Radość święta i wieczna. 1621. (Siarcz. I. 307.)

5827. Sim. Halicius. Thronus Salomonis. Cracoviae Math. Andreov. 1621. (Kat. Ju.)

5828. Dwa Traktaty Roberta Kardynała Bellarmina tłóm. X. *Fabrycego* S. J. w Krakowie. 1621. (Osin. o Życiu P. Skar. p. 86.)

5829. Piotr Fabrycy Jezuita. Wzdychanie Gołębicy abo o Dobru łez zbawiennych. (Ju. MS.)

5830. Jan Ewangelista Franciszkan. Zdobycz Duchowna. w Krakowie w Druk. Macieja Andrzejowczyka. 1623. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

5831. Ambrosius a Wojnicz Ord. Praed. Theothelimerminia seu divinae voluntatis interpretatio. Jaroslaviae. 1626. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

5832. Officia angelorum erga homines et hominnum erga angelos in gratiam Sodalitii Angelici cuius propagationem S. D. N. Urbanus VIII. ad instantiam Sereniss. et Clementiss. D. Sigismundi III. Poloniae et Sueciae — Regis Ordini Fratrum S. Pauli — delegavit et Synodus Provin. Petric. admisit et approbavit — conscripta a. W. P. F. Gasparo Biedrzychowski Ord. S. Pauli, S. T. D. Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii A. MDCXXVIII. 8. *278 str. 13 kart na przodzie.*

Przypis. Antoniemu Sancta Crucio Arcybiskup. Seleuc. Nuncjuszowi Papiez. do Króla Zygmunta III. Jest tu i Breve Papiezkie na założenie tego Bractwa. *Zob. Noty.*

5833. Albertus Margonius Ord. Praed. Rosae salutiferae in horto B. Virginis plantatae. Neapoli apud Viduam Scarrigii. 1629. 4. (Bibl. Mar. Pars I. p. 30.)

5834. Joan. Bergii, Evangelische Hauptspruch also hat Gott die Welt geliebet. Dantzig 1630. 12.

Dla użytku Luteranów. (Cat. Janss. 1699.)

5835. a) X. Marcin Hincza S. J. Krol Bolesny Jezus Chrystus i t. d. w Krakowie. 1631. (Nies.)

b) — — Krol Bolesny z przydatkami swemi od X. Marcina Hinczе S. J. napisany. Przydana jest y zabawa przy Mszy, tegoż autora. w Krakowie w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka. 1635. *304 str.* (L. S.)

c) — — Krol Bolesny Jezus Chrystus opisany. Przydana iest i zabawa przy Mszy po trzeci raz drukowany u Piotrowczyka. 1645. 8. *304 str.*

Czystością mowy wszędzie się autor zaleca, trzydzieści ośm Rozmyslań o Męce Pańskiej. Przypis. Annie Xiężnie Ostrogskiey Woiewodzinie Wileńskiéy. (Ju. MS.)

5836. Rex dolorum Jesus Christus R. P. Martini HINCZAE Praepositi Provincialis Poloniae S. J. Cracoviae typis Fran. Caesarii. 1636. 8. *399 str. 4 karty na przodzie i regestr.*

Przypis. Jakóbowi Zadzikowi Biskupowi Krakow. Tłómaczył z polskiego na łacińskie X. Woyciech Kortyski S. J.— Niesiecki wspomina rok druku tego: 1635.

5837. Mariae Mancipium sive modus tradendi se in mancipium Deiparae Virgini multis ante saeculis— usurpatus, nunc completior in lucem datus opera et studio Francisci Stanislai PHOENICII S. J. Lublini typis P. Conradi A. D. M.DC.XXXII. 12.

Przypis. autora Jan. Mikoł. Daniłowiczowi Podskarb. Kor. datowane z Collegium Lubelskiego.

W dziele Biblioth. Script. S. J. Sotuella znajduje się wzmianka że dzieło to tłómamaczył na polskie i lepiej je ułożywszy, dodatki swoje przydał, Jan Clometowski, (zapewne Chomętowski) żyjący r. 1597—1641. (L. S.) Por. N. nast.

5838. Droga do wieczności albo dwanaście znakow przeyrzenia do nieba przez Jeremiasza DREXELIUSZA Jezuitę łacińskim ięzykiem wydana, a teraz na polski ięzyk przez iednego kapłana tegoż Zakonu (*Jan Chomentowski*) przetłumaczona. w Krakowie w Druk. Macieja Andrzejowczyka. 1632. 8. *461 str.*

Przypis. Annie z Rusca Lubomirskiej Kasztelance Wojnickiej Starościnie Dobrzyckiej.

5839. Exercitium logicum, in quo exemplum accidentis singularis, Resurrectionem Domini et Salvatoris Nostri Jesu Christi, Divina aspirante gratia, et manuductione Dni Andreae Węgierski tractavit *Daniel* REGULUS S. Theol. in Gymn. Lesnensi studiosus— Impres. Lesnae Polonorum 1632.

Przypis wierszem różnym Superintendentom i Starszym Zborów Czeskich Morawskich i Wielkopolskich.

(Sienk. Dod. do Bent.)

5840. Polityką Boża. Rządy Chrystusowe przez Franciszka z Quewedu WILLEGAS, Kawalera z Zakonu S. Jakuba. Pana na dzierżawie nazwaney *de la Torre de Juan Abad.* Przypisana *P. Gasparowi z Guzmanu*, Hrabi, Xiążęciu, Wielkiemu Kanclerzowi, Panu moiemu. z Hiszpanskiego na polski ięzyk przełożona przez *Janusza Iberskiego z Andaluzyey* r. 1633. 4. *160 str. oprócz 4 początkowych arkuszy. Druk gocki.*

Na przodzie approbacje, przedmowy, dedykacje. Między innemi jest tu przedmowa *do ciemnych Doktorów, którzy szczypają a nie czytają.*— O tłumaczu Iberskim z Andaluzyey, żadney tam niemożna powziąć wiadomości. (L. S.)

Aprobata druku X. Stefana Nucerina Kaznodziei Kościoła Katedr. Krakow. dat. 3 Grudnia r. 1632.

5841. Alberti Stanislai RADZIWIŁ, De cruciatibus spinarum Christi. Dyskurs nabożny 1635. (Nies.)

5842. Antonius WINKO in Conventu Janoviensi Philosophiae Professor. Lynceus lustrans divinam essentiam. Lublini typis Pauli Conradi. 1635. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

5843. Plęsy anyołow Jezusowi Narodzonemu, Naswiętszego krzyża Tance. W. X. Marcina HINCZE Prowinciała Polskiego Soc. Jesu w Krak. u Fran. Cezarego. 1636. 8. *691. 15 kart regestru. 16 kart na przodzie.*

Tytuł sztychowany. Dedyk. do Jana z Żurowa Daniłowicza Podskar. W. Koron. i Zophiéy z Tęczyna Daniłowiczowey, datowana z Krakowa 6. d. Lutego, r. 1638.— Pokazuje się iż tytuł dwoma laty pierwej był wysztychowany; obrazki wystawujące plęsy kształtnie robione bez podpisu sztycharza.

5844. Marcin HINCZA S. J. Dziecie Pan Jezus, to iest rozmyślanie o dzieciństtwie Pana Jezusowym w Krak. w Dr. Fr. Cezarego 1636. 8.

5845. Ultima et maxima hominis mutatio sive de mystica cum Deo unione eaque admirabili et de duplici dispositione. Pars Libri Prior. De honestate morali acquisita in communi eiusque subiectis partibus, prudentia et temperantia, Auctore R. P. Joanne GRUZEWSKI S. J. S. Th. Doctore. Vilnae typis Acad. S.

J. Imprimebat Joan. Kochan. Anno MDCXLI.— Pars Posterior De fortitudine et Justitia, *tam.* 1644. 4. *493 i 821 str.*

Znajduje się w Bibliotece Akademji Duchownej Wileńskiej. Tytuł dzieła jak świadczy Sotvell p. 458 był przed drukiem *De Unione cum Deo mystica.* Jan Grużewski żył 1580—1646. Umarł w Warszawie.

5846. Alexander Vladislaus MOGILNICKI Canonicus Luceor. Maioris hebdomadae lucubrationes seu orator de Christi passione. 1639. 8. (Nies.)

5847. Jan JACHNOWICZ S. J. O Siedmiu boleściach N. P. 1639. (Siarcz. I. 186.)

5848. Marcin HINCZA S. J. Chwała z krzyża ktorey y sobie y nam nabył Jezus Ukrzyżowany 1641. 8. (Nies.)

5849. Baw Gedancken oder Fünfferley Häuser etc. Gewiesen von Johann HEERMAN, Pfarrern zu Köben. Gedruckt zur Polnischen Lissa durch Wigandum Funck. Im Jahr MDCXXXXII. 4. $5\frac{1}{2}$ *ark.*

5850. Głos Panski z Ewangeliey Adwentowych z naukami i z stosowaniem do Naświęt. Sakramentu wydany przez X. Marcina HINCZĘ S. J. w Wilnie R. 1643. 4. *310 str. i 6 kart na przodzie.*

Tytuł sztychowany przez Con. Götke.— Przypis Alexandrze Wiesiołowskiey Marszałk. W. X. L.— Juszyński wymienia rok druku 1642.

5851. Fasciculus Myrrhae sive considerationes variae de vulneribus Christi compositus per A. R. P. Vincent. CARAFFAM S. J.— Prostant Lublini in Offic. Georgii Försteri CIƆIƆCXLVI.

Przypis Förstera Xciu Albertowi Stanisławowi Radziwiłowi W. Kanclerzowi Litew. datowane z Gdańska.— Druk zdaje się być hollenderski. (Ban. H. D. K. P. I. 367.)

5852. Praktyka żywey wiary, ktorą sprawiedliwy żyie, od Wieleb. O. THOMASZA à JESU Karmelitow Bosych Definitora Generalnego napisana, a teraz z łacińskiego na polskie przez X. Przemysława *Prawdzica Domiechowskiego,* Przeora i Professa Klasztoru Mogielskiego, Zakonu s. Cistercieńskiego przetłumaczona i do druku podana. *Na końcu:* w Krakowie w Drukarni Franc. Cezarego 1647. 12. *476 str. 7 kart regestru i 12 na przodzie.*

Dedykacija do X. Alexandra Kęsowskiego Opata Oliwskiego. (Bibl. Ossol. L. S.)— Niesiecki przywodzi nadto Domiechowskiego: *Matka Bolesna. Ray zabaw.*

5853. Wizerunek męki i śmierci Jezusa Chrystusa Syna Bożego na okup narodu ludzkiego dla ludzi bogomyślnych, ktorzy się radzi rozmyślaniem bawią niewinney męki Pana i Zbawiciela naszego przez Jerzego PIĄTKOWSKIEGO wystawiony w Krakowie u Dziedzicow Andrzeiowczyka r. 1648. 4. (Ban. H. Dr. Kr. 401.)

5854. Słonecznik albo porownanie woli ludzkiey z wolą Bożą. ktore piącią Ksiąg Łacinskim ięzykiem opisał W. Ociec Jeremiasz DREXELIUS Soc: Jesu. a ná polską mowę przetłumáczył y do druku podał. Vrbanus Vallistius de Stari Las. (Albertus Stanislaus Radivilus) w Krakowie w Drukarni Łukasza Kupisza J. K. M. Typ. R. P. 1649. 12. *670 stron. i przedmowy 8. Druk gocki.*

Ded. Drukarza do Wład. Domin. na Ostrogu i Zasławiu Hrabi na Tarnowie etc. Wojew. Sandomir.

5855. Słonecznik czyli o poznaniu woli Bożey porównaniu, sposobieniu woli ludzkiey do Boskiey i t. d. od X. Hierem. DREXELIUSZA S. J. napis. z łaciń. na pol. przełoż. w Krakowie *b. r.* 12. (Kat. Pilch.)

5856. Didaci NISSENI Vita Abrahae et Politicus Coelorum. Tomus III. IV. Cracoviae 1650. 4. (Kat. Piar. Warsz. 1822 p. 77.)

5857. (Młotek duchowny na cztery drelowania podzielony przez X. Plebana Witowskiego.) 8. *25 ark. Druk gocki.*

Drukowano ok. połowy XVII. wieku. Wydawca mówi że ta książka przed stem lat wydana była, lecz zapęziała, zaniedbana i niemal zagubiona!! Przy każdém drelowaniu rycina kształtna. Styl dziwaczny, polszczyzna czysta. (Chł.)

5858. Tractatus de variis Passionem Domini nostri Jesu Christi meditandi modis ad fidelium Christi utilitatem conscriptus à R. P. Gaspare Drużbicki S. J. — Lublini sumptibus Geor. Försteri M.DC.L.II. 8. *383 str. i regestr.*

Przypis. autora Kazim. Florjan. Czartoryskiemu Biskup. Poznań. datow. z Poznania r. 1651. — Niesiecki wspomina zapewne toż samo pod tyt: *Centum modi meditandi passionem Christi* tam. t. r.

5859. Gaspar Drużbicki S. J. In Passionem Domini Meditationes 46 iuxta numerum dierum Quadragesimae. (Nies.)

5860. Gaspar Drużbicki S. J. Festum dignationum. (Nies.)

5861. Gaspar Drużbicki S. J. Septem accommodationes Passionis et Orationis Dominicae. (Nies.)

5862. a) Angelici Doctoris S. Thomae Aquinatis de B. Virg. immaculate concepta sententiae. Posnaniae 1651. 12.

(Kat. Piar. War. 1822 p. 95.)

b) Angelici Doctoris S. Thomae Aquinatis de B. Virginis Deiparae Immaculata Conceptione sententiae e multis eius operibus— collectae a P. Nicolao Cichovio S. J. Theologo Primum Posnaniae 1651 in lucem data. Nunc vero Viennae Austriae typis. M. Rictii, An. 1660. 12.

Przypis. autora Wolfgangowi Rudolfowi Saurau. Pierwszej edycyi przypis. Kazimierz. Floryan. Czartoryskiemu Biskup. Poznań.— Sienk. w Dod. do Bent. wymienia Thomae de Aquino Libellus de vitiis et virtutibus numero Quaternione procedens b. m. i r. 4. niepewna zatém czy w Polsce wydane.

5863. Rozmyślania Nabożne o Opatrzności Boskiey w Krakowie w Druk. Kupisza 1652. 12.

W przypisaniu Krystynie z Lubomirskich Radziwiłłowej żonie swojej, Albert Stanisław Radziwiłł podpisał się anagrammatem: *Bogomodlca Urbanus Valislius de Starilas.*

5864. Victoria Coronae spineae Christi auctore Ill. ac Excell. S. R. J. Principe D. D. Alberto Stanislao Radzivilio — M. D. L. Cancellario, etc. conscripta. Varsaviae in Offic. P. Elert A. D. 1652. 12. *362 (379) str. i 5 kart na przodzie.*

Przypis. autora Królowi Polskiemu (Janowi Kazimierz.)

5865. Paradisus eucharisticus in Paradiso Mariano S. Ord. Cistert. plantatus opera F. P. Augustini Dobrowolski eiusdem Paradisi Mariani protunc Prioris. Lublini Prostant in Offic. G. Försteri. 1652. 24. *821 str. i regestr.*

Bandtkie H. D. K. P. I. 362, sądzi że to drukowano było w Hollandij albo w Niderlandach. — W. Bibliothèque Générale des Ecrivains de l'Ordre de St. Bénoit. Bouillon 1777—78 T. I. p. 239, wymienione jest tegoż autora: *Semina Paradisi pro thermis animarum. 4.*

5866. Alexy Piotrkowczyk Bernardyn. Zabawa Postna albo Rozmyślanie o Męce Pana Jezusowey ktorey też w Wielki Piątek nawiedzaiąc groby, także w insze piątki doroczne i obchodząc drogi Kalwaryiskie każdy nabożny słusznie zażyć może. w Krakowie Druk. Kupisza 1654. 12. (Ju. MS.)

5867. Skarb Kościoła S. Krzyż Pański Ksiąg trzy przez Pawła Ruszla Zak. Kaznodz. w Lublinie w Dr. Jana Wieczorkowicza. 1655—56. 4.

(Ban. H. D. K. P. I. 360.)

5868. Skarb niebieski taiemnic zbawienia naszego i t. d. w Gdańsku 1658. 24.

(Cat. Janss. 1684.)

5869. Wacław Darowski. Lot Gołębicy albo wysokie i świątobliwe żądze pobożney duszy. w Krakowie 1660. 8. (Nies.)

5870. Martinus Stanislaus Krupski. Prodigium prodigiorum Deus ad corpus susceptus. Posnaniae in Offic. Viduae et Haer. Alberti Reguli. 1660. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

5871. De S. Angelo Custode Liber Autore R. P. Francisco Albertino S. J. Theologo. Accessere nonnullae de Angelis piae commentationes ac precationes, ac demum Officium Canonicum et Officium parvum de S. Angelo Custode. Omnia alibi antehac impressa, nunc recusa.

Cracoviae in Off. Vid. et Haered. Fr. Cezary. 1663. 12. *316 str. 4 kart nieliczb. oraz 130 str. i 1 ark. na przodzie.*

Koszt na druk łożył, Stanisł. Skarszewski Kasztelan Małogostski, któremu wydanie to przypisał: M. A. P. S. J. (L. S.)

5872. Depozyt Ciała i Krwie Jezusowey i t. d. w Krakowie 1663. 4. (Kat. Friedl.)

5873. Krzysztof Piekarski. Summaryusz Traktatu Anzelma S. Arcybiskupa Kantuar. zawieraiący w sobie 14 splendorow błogosławieństwa, częścią do duszy, częścią do ciała należącego, piorem polskim podany, w Warszawie 1665. 4. (Nies. III. 585.)

5874. Marcin Hincza. Matka Bolesna Marya. to iest Tłumaczenie Męki Pana Chrystusowey. ktora bolesć Matce S. zadawała. Pożyteczne każdego stanu człowiekowi do poprawy Zywota do nabycia cnot do pociechy Duchowney. a osobliwie służące Kaznodzieiom Nauczycielom duchownym. i tym wszystkim ktorzy się duchowney Ksiegi opisuiącey mękę Pańską czytaniem radzi zabawiaią i z Matką S. Bolesną. Tom pierwszy. w Krakowie u Dziedzicow Fran. Cezarego R. P. 1665 folio.

Przypisane Mikołajowi Bieganowskiemu Kasztelanowi Kamienieckiemu. Obszerne dzieło. *Zob. Noty.*

5875. Novus asserendae immaculatae conceptionis Deiparae virginis modus, etc. primo per A. V. P. Dominicum Corvinum Kochanowski, Polonum, S. Theol. Lect. Generalem Ord. Min. Observantium S. Francisci, Provinciae Minoris Poloniae alumnum, compositus et Viennae Austriae, sub annum 1666 impressus. Nunc Denuo, post fata authoris, per A. V. P. Franciscum Corvinum Kochanowski, fratrem uterinum pie defuncti, in eadem Provincia Praedicatorem et Lectorem S. Theol. Generalem, etc. multis additionibus Copiosis auctus et quadruplice indice.... ornatus et iterum praelo datus. — Casimiriae ad Cracoviam in Offic. Typogr. Balthasari Smieszkowic. S. R. M. Typ. M.DC.LXIX. fol. *317 str. 11 kart rejestrów na koncu, i 9 kart na przodzie.*

Dedykacja do Króla Michała, którego Franciszek Kochanowski był spowiednikiem. Jan Gostomski, Phil. D. Prof. Astronomij, Sebastjan Piskorski Fil. D. Kollega mniejszy, i Stanisław Papczynski Ord. Clericor. Regul. Pauperum Matris Dei Scholar. Piiar. umieścili tu wiersze łacińskie, piérwszy na cześć autora i wydawcy, dwaj drudzy na cześć Najśw. Panny.

Tytuł sztychowany przez Jana Alex. Gorczyna. (L. S.)

5876. Joannis Maukischen Schrifftmässige Passions und Weynachts Gespräch. Dantzig. 1669. 8.

Do użytku Luteranów (Cat. Janss. 1702.)

5877. Uwagi duchowne albo Dyszkursy nabożnę Na taiemnice Rożanca S. Naypotężnieyszey i na wieki niezwyciężoney Krolowey Wielkiey Pani y Dobrodzieyki Zakonu Kaznodzieyskiego przenaydostoynieyszey y przenayczystszey Swiętey Bogarodzice Maryey, w sto pięćdziesiąt punktow, jako w sto pięćdziesiąt Listow Rożanych.... wygotowane, przez X. Bazyliusza Jastrzembskiego Dominikana. Pierwsza Część. w Krak. w Druk. Dziedzicow Krzysztofa Schedla. 4. *589 str. 7. kart regestru na koncu i 19 kart na przodzie.*

Dedyk. do S. Dominika; approbacje Cenzorow r. 1670 datowane, i odezwa autora do Braci i Siostr Rożancowych.

5878. Alexander Czerznicki na Czerznicach Podstoli Wileński S. W. K. M. Porta seu Asylum. Nostrum est Beatissima Virgo Maria cui in Dominio Regni sui praeest. Serenissimus Michael Rex Poloniae etc. Excussum Vilnae D. 1 Martij 1670. folio. *po polsku.*

Na czele dzieła i karcie odwrotnej dziwaczne figury; wiersze polskie i łacinskie; pod tym tytułem jest całe dzieło. Przedmowa: do Nayjasniejszego Michała Tomasza Króla Polskiego Wielkiego Książęcia Litewskiego etc. *Zob. Noty.* (Ju. MS.)

5879. Andreas Młodzianowski S. J. Suppetiae militares ex divis

Poloniae Lituaniacque gentibus tutelaribus scriptae 1671. 4.
(Kat. Dupl. Puł. N. 642.)

5880. Zabawka miła i pożyteczna. w Krakowie 1671. 12.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 100.)

5881. a) M. Dobracki (Guttheter) Spiżarnia duszna w Oleśnicy 1671. 12. (B.)

b) — — Macieia Guttheter Spiżarnia duszna w Brzegu 1680. 24.
(Ban. H. D. K. P. III. 149.)

Znajduje się w dziełku tém, kilka pieśni przez tegoż autora. Zob. Bentk. T. I. 241. Do użytku Luteranów.

5882. a) Ziarno gorczyczne gorzkiey męki Naslodszego Zbawiciela Chrystusa Jezusa nabożnemi rozmyślaniami roztarte, octem y żołcią tegoż Pana zaprawiane a na posiłek nabożnym ludziom podane przez X. Jana Andrzeykiewicza S. J. Kapłana natenczas Collegium Nieświeskiego Rektora. R. P. m dc.lxxiii. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4.

Przypis. Alexandrowi Hilar. Połubinskiemu W. W. X. L. Marszałkowi.

b) — — w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. 1688. 4. *262 str.*

c) — — trzeci raz wydane w Zamościu 1701. 4. (Ju. MS.)

d) — — w Kaliszu w Dr. S. J. 1746. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

Juszyński nazywa autora Gintowski Andrzeykiewicz herbu Poboy. rodem z Powiatu Oszmiańskiego.

5883. a) Fidelis Prophetissa seu impletum SS. Virginis Mariae vaticinium — Explicatum a R. P. Adalberto Tylkowski e S. J. Typis Monasterii Olivensis S. Ord. Cisterc. A. m.dc.lxxiv. 4. *348 str. 9 kart na przodzie i anagrammatów tegoż autora de Fideli Prophetissa 2 ark.*

Przypis. autora Janowi Pawłowi Oliva, Generałowi S. J.

b) — — *tam.* 1675. 4.
(Cat Janss. 1695.— Ju. MS.)

5884. a) Cor Sanctum etc. Posnaniae 1675. 12. (Nies.)

b) Cor Sanctum Theophili Mariani ad Deum Deique Matrem aestuans Sodalitati Posnaniensi — praesentatum a P. Joanne Morawski S. J. Anno — 1689. Calissii typis Coll. S. J. 12. *3½ ark.*

c) — — *tam.* 1698. (Nies.)

5885. Woyciech Tylkowski S. J. (Dziewięc do boiaźni Bożey pobudek) 1676.

Exemplarz bez tytułu.
(Sienk. Dod. do Bent.)

5886. Anielska Dobroczynność ktorą SS. Aniołowie z Woli Boskiey całemu Swiatu z wielką miłością wyrządzaią, na podziękowanie P. Bogu w Trojcy S. Jedynemu pierwszemu początkowi i Ostatniemu koncowi Wszystkiego Stworzenia swego i Przenayswiętszey Pannie Maryi Niepokalanie Poczętey Krolowy Anielski, i im Ze Samym Nayszlachetnieyszym Duchom Niebieskim Za Wielkie y Ustawiczne ich Dobrodziejstwa na Zawdzięczenie podana do Druku w Krakowie w Drukarni Franciszka Cezarego JKMci Typogr. 1677. 12. *Druk gocki* (Ju. MS.)

Autor X. Ignacy Tłuczyński S. J. jak to widno z aprobaty druku. (Nies.)

5887. Delicye Krolow Chleb Stołu Panskiego — ku częstemu — używaniu podany przez Jana Hermaniego Zak. S. J. — w Krakowie Dziedz. K. Schedla, R. P. 1677. 12. *372 str. i 3 kart na przodzie.*

5888. Marianae Conceptionis encomiastica exceptio per Jo. Hier. Szemioth Succam Vendens. Varsoviae excudebat C. F. Schreiber. 1677. fol.
(Ban. H. D. K. P. H. 186.)

5889. a) Franciszek Dzielowski. Gościniec prosty do nieba życiem syna Bożego y iego S. Kochankow utorowany i na cały tydzień rozdzielony. w Krakowie u Franciszka Cezarego 1677. 12. *802 str. i Ryciny.*

b) — — po trzeci raz z przydatkiem swoim wydany. w Krakowie 1733. 8. *1004 str.*
(Sam. Nowosz. Noty).

c) Gościniec prosty do nieba życiem Syna Bożego, y iego świętych kochankow utorowany przez O.

Franciszka Dzielowskiego Zak. Franciszka S. Minorum de Observantia, Prowincyi Małopolskiey Kustosza po piąty raz dziś z przydatkiem swoim wydany, y na cały tydzień rozdzielony. Kosztem W. J. Stanisława Kostki Ortyńskiego Podczaszego Dzwinogrodzkiego swieżo z druku wychodzący. w Berdyczowie w Druk. Fortecy N. P. Maryi. R. P. 1774. 8. *707 str. i 4 karty na przodzie.*

5890. Teofil Rutka S. J. Uspokoienie w Bogu. we Lwowie 1677. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

5891. Matth. Fabri, S. J. Höret den Sohn Gottes an. Oliva 1678. 24. (Cat. Janss. 1686.)

5892. Paradisus voluptatis etc. septem S. Ecclesiae Sacramentis plantatus. Cracoviae typis Univ. 1678. fol. *3 ark.*

Autor: Fr. Michael Przecławski S. Th. Stud. Formalis, Ord. Praed. (L. S.)

5893. Joan. Stanislaus Foltyński (Pleban Pobiedrski). Verax Hemerodromus Animus Xti Fidelium ad Caeleste dirigens Capitolium. In Infirmitate positis et in cura Pastorali existentibus multum profuturus, Boni publici gratia in lucem publicam productus. Anno 1679 Cracoviae ex Officina Adalberti Gorecki 8.

Sciśle wziąwszy dzieło to raczej do Teologji Pastoralnéj należy, na końcu są w polskim języku różne akty i modlitwy z choremi mówić się mające i przygotowania do śmierci. (Ju. MS.)

5894. a) Pobudki do Boiazni Bożey zpisane y do druku podane przez X. Woyciecha Tylkowskiego S. J. Theologa. w Warszawie w Druk. K. F. Schreibera 8. *193 str.*

b) Mądrość doskonała w Boiaźni Bożey ugruntowana niegdyś przez X. Woyciecha Tylkowskiego Soc. Jesu Theologa — obiasniona teraz — szosty raz swiatu ogłoszona. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 1721. 8. *229 str.*

c) Suplement Mądrości Doskonałey na boiaźni Bożey ugruntowaney gdzie grzesznicy nie boiący się Boga od sprawiedliwości Bożey grzesznikom na przykład są wystawieni. w Wilnie w Druk. S. J. 1793. 8. *459 str. i regestr.*

5895. w Więniec Bożey Matki SS. Oycow Kwiatki Naswiętszey Panny Sertum ex Floribus SS. Patrum y ten ktory sobie sprzyja, aby zakwitło ciało Jego, z ziemi swey, obracaiąc się w ziemię na Więniec kwiatki przynosi Jasnie w Bogu Przeswiecony Je°. Mść Ociec Łazarz Baranowicz Prawosławny Archiepiskop Czernihowski R. od Nar. Pań. 1680. Przybyszowego 4. *80 i 142 str. oprócz 4 kart na przodzie.*

Przypis. Hetmanowi Woyska Zaporoskiego. Druk gocki. Tytuł sztychowany osobny. Od str. 1—80. wyjątki z Oyców SS. porządkiem alfabetu.

5896. Notiy pięć Ran Chrystusowych pięć. Wszyscy ktorzy drogą idziecie uważaycie y upatruycie, ieżeli iest boleść, iako boleść moia — przez Jaśnie w Bogu Przeoświeconego J. M. Oyca Łazarza Baranowicza z łaski Bożey Prawosławnego Archiepiskopa Czernihowskiego Nowogrodzkiego y wszystkiego Siewierza policzane y drogą idącym uważaniu y upatrowaniu podane. — W Typographiey Monastera S. Troycy Ilińskiego Czernihowskiego. R. 1680. 4. *355 str. 41 kart na przodzie. Zob. Noty.*

5897. a) Michael Rychalski, Ignis altaris et divini officii sive cor ardens crucifixi amore. Posnaniae 1680. 8. (Cat. Janss. 1702.)

b) Ignis altaris et divini Officii sive cor ardens Jesu Christi Crucifixi amore etc. Cracoviae typis Fran. Cezary 1712. 8. *58 str. i 7 kart na przodzie.*

Dedyk. drukarza do Stan. Hozyusza Kanonika Krakow. i Chełmińskiego. (L. S.)

5898. a) Joan. Kwiatkiewicz S. J. Primum instans Marianum per gratiam originalem sanctum Calissii. 1681. 8. (Chodyn.)

b) — — Calissii 1689. 8.
(Cat. Janss. 1695.)

5899. Antonius Sulcz Ord. Min. Prov. Ruthenae. Orbis quod vult— In obiectis centum scientiarum seu Omne Scibile, compendiose et distincte explicatum In Mysterio Concrucifixionis Christi, B. Francisci Patriarchae Minorum, nova methodo ac materia lectoribus et praedicatoribus opportuna, omnibusque sacrificiis iucunda— Ut corda fidelium in Christi Crucifixi accendantur amorem (iuxta Bullam Pauli V. Pont. Max.) declaratum— Omnigenae inventionis et multiplicis sensus quingentis conceptibus. A. D. mdclxxxii. Dantisci imprim. David Frider. Rhetius. 4. *z górą 70 ark.*
(Ju. MS.)

5900. Jodoci Andries S. J. Medulla Crucis perpetuae. Olivae. 1682. 12. (Cat. Janss. 1682).

5901. Clementis Boleslavii, Ord. Min. Gemmeum monile animae christianae; seu vita et passio utriusque vitae nostrae. Jesu et Mariae coelitus S. Brigittae revelata. Typis Monasterii Olivensis, Georg. Fritsch 1683. 12.
(Catal. des livres impr. de la Biblioth. du Roi— Cat. Janss. 1688).

5902. Gaspar Drużbicki S. J. Meta cordium cor Jesu et SS. Trinitas. Posnaniae 1683. 18.
(Cat. Janss. 1699).

5903. a) Joan. Morawski S. J. Scintillae divini amoris. Cracoviae. 1684. 12. (Sienk. Dot. do Bent.)

b) — — Posnaniae 1698. 12.
(Nies.)

c) — — Posnaniae 1701. 12.
(Ju. MS.)

5904. Steph. Wolters. Krone der Gnade Gottes. Dantzig 1684. 8.
Do użycia Luteranów.
(Cat. Janss. 1686).

5905. a) Viator Christianus in patriam tendens per motus anagogicos. Cracoviae, Typis Fr. Cezary, 1684. 8. *366 str. 2 karty na końcu i 4 na przodzie.*

Autor w dedykacji do Najśw. Panny podpisał się literami A. K.; lecz w approbacjach cenzorskich wyrażone jego nazwisko Antoni Krzesimowski naówczas Przeor Cystersów w Koprzywnicy.— Dziełko to 25 obrazkami ozdobione, dość zgrabnemi, rzniętemi w Augsburgu.

b) Viator Christianus in patriam tendens per motus anagogicos. Multo auctior ac locupletior. Cracoviae typis Francisci Cezary. A. D. m.dc.xciii. *507 str. 6 kart na przodzie.*

Na przodzie od drukarza wiersz do autora Antoniego Andrzeja Krzesimowskiego Opata Koprzywnickiego Zgrom. Cystersów w Polsce i Litwie Kommissarza i Wikarjusza Generalnego.

c) — — Tyrnaviae 1729. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 85).

d) Viator Christianus in patriam tendens per motus anagogicos authore Rev. ac Perill. Domino D. Antonio Andrea de Krzesimowski Abbate Coprivicensi S. O. Cisterciens. per utramque Poloniam Comiss. et Vicario Gen. Sacrae Regiae Maiest. Secret. multo auctior et locupletior. Editio in Germania prima Augustae Vindelic. 1742. 8. *517 str. 17 nieliczb.*

e) — — *tam.* sumptibus Christoph. Bartl. 1747. 8. (Ju. MS.)

f) — — *tam.* sumptibus Christoph. Bartl. A. 1753. 8. *406 str. 17 nieliczb.*
(Ban. H. D. K. P. III. 21.)

5906. Ins deutsche uebersetzt. Vierte Auflage. Augsburg 1749. 8.
(L. S.)

Z łacińskiego tłómaczone było na niemieckie, z tego na francuzkie, pod tytułem:

5907. Le Chretien Voiageur qui court avec un zele ardent à la Celeste Patrie par toutes sortes d'affections spirituelles et considérations sur la vie et mort et passion de N. S. Jesus Christ An. 1752. Augsbourg 8.
(Ju. MS.)

5908. Amandi Herman Ord. Minor. Desertum Pharan mystice explicatum per quadraginta duas stationes catholicas. Calissii. 1685. 4.
(Cat. Janss. 1699.)

5909. Joan. Kwiatkiewicz S. J. Orator Marianus de purissimae Matris et Virginis conceptu. Calissii. 1686. 12. (Cat. Janss. 1695.)

5910. Miłość Jezusowa Koniec Dusz Chrześciańskich zwłaszcza poświęconym Bogu środkami dla iey dostąpienia podanemi na ięzyk polski z włoskiego przez iednego Oyca Zakonu S. Franciszka S. Minorum Conventualium A. 1687. w Warszawie w Drukarni Schol. Piar. 12. (Ju. MS.)

5911. Adryan Kozłowicz Franciszkan. Kleynot dusz chrześciańskich, miłość Jezusowa w Warsz. w Dr. Sch. Piar. 1688. 12. (L. S.)

5912. Trifolium seu omne trinum perfectum ad ideam sacrae paginae ternario numero in honorem Sacrosanctiss. Triadis diversis SS. Patrum et politicis eruditionibus adumbratum a Joanne Jansenio Presbytero Theologo. An. MDC.LXXXVIII. Typis Monast. Olivensis S. O. C. imprim. J. J. Textor. fol. *231 str. i 5 kart na przodzie.*

Przypis. Ludwik. Alexandr. Łosiowi Opatowi Peplińsk.

5913. Przipcovii Cogitationes sacrae ad initium Evangelii Mathaei et omnes epistolas Apostolicas. Nec non tractatus varii argumenti, praecipue de iure christiani magistratus. Eleutheropoli 1692. fol.

(Vollst. Catal. Val. Cammerer I. Bd. p. 84.)

Cena położona fl. 1.

5914. a) Hebdomada Sancta seu Christus Rex, Judex, Mediator, Pater, Benefactor, Redemptor, Sponsus. Illmo ac Excellmo D. D. Alberto Constantino de Goray Breza in Reg. Pol. Palatino Calissiensi, Novodvorcensi Gubernatori Consecrata ab Auctore Sventoslao Sigismundo Niwicki D. S. T. P. A. C. V. P. R. S. R. M. S. Prostant Gedani apud Janssonio-Waesbergios, Anno Dierum Christi 1692. 4. *124 str. i 8 kart na przodzie.*

Na czele jest wielka rycina arkuszowa wyrażająca allegorycznie treść całego dzieła. Portrety Wojc. Konst. Brezy i jego żony Teressy Konstancji z Opalińskich. Nadto 7 rycin w samém dziele. Wszystkie pięknie na miedzi rznięte z podpisami: *Auctor! libri invenit. Carolus Scottus sculp.* Te to ryciny podobno są jedyną zaletą dzieła, w którém panuje wygórowany ascetyzm. — Approbacje Cenzorów duchownych datowane są: *Bononiae d. 20 25 et 27 Maii 1690.* Widać tedy że autor w czasie podróży swojej po Włoszech miał już to dzieło gotowe. Nawet Franciscus Ferrary Doctor Bononiensis przydał Epigramma (8 w.) na jego pochwałę. (L. S.)

b) — — *tam.* 1692.

c) — — *tam.* 1699. 4.

(Cat. Fritschii).

d) — — Ratisbonae 1714. 12.

(Nies.)

5915. a) S. S. Niwicki Tydzień Swięty. w Gdańsku 1692. 4.

(Cat. Janss. 1706).

b) Tydzień Swięty siedmio Chrystusa Pana tytułami wyliczony niegdyś przez X. Swiętosława Zygmunta Niwickiego Wielkiego Teologa światu ogłoszony a teraz z łacińskiego na polski ięzyk przez pewnego Szlachcica przetłumaczony. w Wilnie 1758. 8. (L. S.)

Niwicki um. w Krakowie r. 1700.

5916. Wdzięczność pamiętna i powinna Bogu albo medytacye na marcowe piątki i t. d. po Włosku przez X. Cezara Franciottego napisana a przez X. *Franciszka a Jesu Maria* (Franciszek Haligowski Pijar) po polsku przetłumaczona r. 1692 w Warszawie u Pijarów 8. *83 str.*

Język ma być czysty i piękny.

5917. Thesaurus divitiarum Caelestium misero generi humano in Annunciatione Beatae Mariae Virginis, et Incarnatione Verbi Filii Dei Patris misericorditer elargitus. Ex sententiis melliflui Doctoris S. P. Bernardi Abb. Claravallensis Ord. Cistercien. etc. in duas partes distinctus......... Cui etiam annexa sunt XXIV Elogia de praerogativis Beatae Virginis Mariae. Opus tam ipsis Concionatoribus, quam caeteris Christianis, praesertim piae devotioni vacare cupientibus perutile ac necessarium.— Compositum opera et studio R. P. Fr. Bernardi Bogdanowitz Poloni Sacerdotis S. T. Doct. Monachi Ord. Cistercien. Monasterii Andreovien. in Polonia et Procuratoris Genera-

lis Substituti in Urbe. — Romae, Typis Joan. Jacobi Komarek apud S. Angelum Custodem 1693. fol. min. *455 i 62 str. i 33 kart nielicz. na przodzie.*

Na przodzie znajduje się: 1° Brevis notitia de mysteriis Sacrae Domus Lauretanae etc. 2° Dedykacja dzieła do Innocentego XII Papieża. 3° *Praefatio ad Lectorem* z XII §§ złożona. Z niej się okazuje, że Bogdanowicz wydał wprzód dzieło pod tytułem: *Corona Virginalis de laudibus Deiparae* zapewne w Rzymie, oraz że do Rzymu przybył w r. 1672 pro defensione iurium Monasterii Andreoviensis — Dzieło rzadkie. (L. S.)

5918. Skarbnica taiemnic Boskich abo rozmyślania Zywota y Męki, Pana y Boga naszego Jezusa Chrystusa figurami y proroctwami Starego Testamentu, oraz naukami — obiasniona przez W. O. Wincent. Bruna S. J. — a teraz — z włoskiego ięzyka na polski przełożone — w Krakowie w Druk. M. A. Schedla R. P. 1693. 4. *388 str. 6 kart. na przodzie i regestr.*

Przypis. Królowi Janowi III. z podpisem tłómacza: Stanisław Józef *Farzoni.* Orzeł z herbem Sobieskich pod którym 6 wier. polskich z podpisem sztycharza *la Haye* w Warszawie.

5919. Delicye nieba y ziemie abo rozmyslania o siedmi osobliwszych uroczystościach, Przebłogosł. Panny Maryey — ktore kosciol S. Katolicki obchodzi, proroctwami y figurami Starego Testamentu oraz naukami — obiasnione przy tym pobożne Dyskursy o Społecznosci Swiętych Bożych przez W. O. Wincentego Bruna S. J. z różnych autorow zebrane a teraz — z włoskiego ięzyka na polski przełożone — w Krakowie w Druk. M. A. Schedla R. P. 1693. 4. *226. 128 str. arkusz na przodzie i regestr.*

Przypis. tłómacza: Stanisł. Józefa *Farzoni*, Królowey Maryi Kazimirze. Orzeł polski, z herbem królowej, pod którym 6 wierszy polskich i podpisem sztycharza: *C. de la Haye fecit Varsaviae.*

5920. Vera Christi patientis et morientis effigies piis meditationibus adumbrata per P. Joannem Morawski S. J. Anno — 1693. Posnaniae typis. Coll. S. J. 12. *4¾ ark.*

Przypis. Hieron. Wierzbowskiemu Biskup. Fusseńsk.

5921. Jana Morawskiego, Prawdziwy Boga ukrzyżowanego obraz. w Poznaniu 1695. 12.
(Cat. Janss. 1706.)

5922. a) Iskierki miłości ku Bogu i t. d. w Poznaniu 1694. 12.
(Cat. Janss. 1706).

b) Iskierki miłości ku Bogu y ku Przenaydroższey Matce Boskiey zebrane przez X. Jana Morawskiego S. J. przed tym w Poznaniu w druk. J. K. M. Coll. S. J. do druku podane r. 1794 (*sic*) a teraz znowu — wzniecone. we Lwowie w Druk. Akad. S. J. R. 1760. 8. *62 str.*

Jest to tłómaczenie traktatu wyżej przywiedzionego: *Scintillae divini amoris.*

5923. Propositiones Christiano-politicae unitati et pietati animarum, bello et paci universae Christianitatis accommodae authore Christophoro Stanislao Comite in Bakszty Zawisza Minscensci, Czeczerscensi Capitaneo — Anno 1695. Cracoviae, typis Universit. 4. *439 str. 9 kart na przodzie.*

Na przodzie, wiersze łacińskie na pochwałę dzieła: 1. Marcina Bieleckiego Filozofij w Uniwersyt. Krak. Dokt. 2. Samuela Jana Podgurskiego Filoz. Dokt. Professora, Kollegi Mniejszego.

5924. Fasti Sanctorum piis meditationibus — exornati opera P. Joan. Morawski S. J. — Posnaniae typis Coll. S. J. A. D. 1696. 12. *222 str. 8 kart na przodzie.*

Przypis. Stanisł. Lipskiemu Archidjak. Gnieźn.

5925. Impetus bonarum cogitationum ex evangeliis dominicarum totius anni desumpti et per singulos hebdomadorum dies distributi — a P. Joanne Kraszewski S. J. A. D. 1696 Calissii typis Coll. S. J. 4. *588 str. 6 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Kasperowi Cienskiemu Dziekanowi Krakow.

5926. Thomas Scheffarts. Drey

ausserlesene Tractätlein Himmels Pforte der Heiligen Kleinod und der Seelen-Vermählung mit Christo. Dantzig. 1696. 12.

Do użytku Luteranów.

(Cat. Janss. 1699.)

5927. Libanus non incisus arbor Jesu Mariana — seu considerationes selectissimae non vaticinationes, variorum SS. — per F. P. Hyacinthum FRENTZELL Ord. S. Franc. — A. 1697. Typis Monasterii Olivensis. 12. *453 str. i arkusz na przodzie.*

Przypis. Augustowi II. Królowi Polskiemu.

5928. Gasp. DRUŻBICKI S. J. In historiam passionis Christi secundum IV Evangelistas stromata. Calissii. 1697. fol. (Cat. Fritschii.)

5929. Sanctissimae Trinitati nobilissimo SS. Trinitatis triclinio etc. per Fer. OHM alias JANUSZEWSKI. Cracoviae. 1700. 4.

5930. Arbor vitae Crux Salvatoris vere novo reflorescens. Crac. typ. Schedelianis. 1700. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

5931. Kochanie Pana Jezusa do ktorego podaią się sposoby — przez Wielm. J. X. Justiniana Bernarda na Zarusach ZARUSKIEGO Opata Suleiowskiego Zakonu S. C. Prow. Pol. Kommissarza y Wizytatora Gener. wydane teraz powtornie — przedrukowane. R. 1701. w Warszawie w Druk. Koll. Schol. Piar. 4. *537 str. 3 kart na przodzie i 2 karty na końcu.*

Na końcu wiersz do autora przez X. Dominika od S. Tomasza S. P. Kaznodz. Warszaw.

5932. Cyprianus a S. Laur. MACHOWSKI, S. P. Sex alae seraphicae. Varsaviae 1703. 8. (Biel.)

5933. Joh. Ludw. LANGHAUSENS Passions Seuffzer. Dantzig 1703. 4.

(Compen. Pries. Bibl. p. 162.)

5934. Reflexye nabożne nad męką y smiercią Chrystusa Pana — do rozmyslania pod czas postu — na wygnaniu w Krolewcu R. 1705 przetłumaczone y do druku podane. Ex mandato Superiorum. w Brunsberku w Druk. Coll. S. J. 1705. 4. *18 ark.*

Tłómaczenie Andrzeja Chryzostoma *Załuskiego.* (Nies.)

5935. a) Purpura zbawienna to iest Męka Jezusowa na dni dziesięć rozdzielona od X. Alexandra DOWGIAŁŁY S. T. L. Kaznodziei Ordyn. Wileń. S. Ducha Zak. Kaznodz. R. P. 1707. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4. *314 str., 4 kart na przodzie, 2 na końcu i regestr.*

Przyp. Jerzemu Franc. i Annie Godlewskiej, Juriewiczom, Starostwu Nowodworskiemu. — Chodykiewicz, de Reb. gestis Ord. Praed., p. 314. wymienia tegoż Kazania polskie i *Caelum iustis, infernus peccatoribus.*

b) — — Wilno 1747. 4. *320 str.* (Dzien. Wil. 1819. II. 553.)

5936. Zodiacus Stellarum XII. sexies ambiens Mariam seu commentarii in Salve Regina Canticum XII. Matris Virginis SS. titulos continens, respondentes sex praecipuis solemnitatibus eiusdem autore R. P. Michaele GINKIEWICZ S. J. Gedani impensis Aegidii Janssonii a Waesberge. 1707. 8. *761 str., 5 kart na przodzie i regestr.* Pars Posterior. *tam.* typis J. Z. Stollii. *772 str.*

Frontispicium sztychowane. *Zob. Noty.*

5937. Novendium seu novem dierum exercitia ad honorem Gloriosi Patriarchae S. Romualdi — An. D. 1709. Cracoviae typis Fran. Cezary. 12.

Przypis. Krzysztofowi Szembekowi Kanonikowi Krakow., z podpisem: P. *Benedictus,* Eremita Camaldulensis.

5938. X. Marcin NIESTOIEMSKI Zak. Kazn. Rosmyślania O Męce Pańskiey na dni dziewięć rozłożone, w Supraślu r. 1711. 4. *208 str.*

5939. X. Marcin NIESTOIEMSKI Z. K. Snopek myrrhowy gorzkiey męki, w Supraślu 1712. 4. *273 str.*

5940. Medytacye święte przed Aktem i po Akcie Kommuniey Świętey, i t. d. 1712. 12. (Kat. Kiejd.)

5941. Maciej Głoskowski. Zegarek albo Pamiątka o Męce Pańskiey. w Krolewcu 1714. 4.

Jest to Edycja 3cia. (Nies.)

5942. Boga Nieśmiertelnego w śmiertelnym ciele cierpiącego Trągiczna Historya niegdyś przez Wieleb. — X. Gwilhelma Stanihursta S. J. łacińskim ięzykiem wydana teraz na polski ięzyk — dla zabawy przez cały Post skroconym słow y affektow wyborem przez Krzysztofa *Zawiszę* przetłumaczona.— w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1721. 4. *203 str. i 4 kart na przodzie.*

5943. Delicye nieba i ziemi serc ludzkich serce Chrystus Jezus świata zbawiciel przez reflexye, duchowne afekta, na wcielenie y narodzenie Jego nayświętsze: oraz przez moralne uwagi albo nauki, pod różnemi miłości tytułami prezentowany y do gorętszego siebie kochania wdzięcznym chrześciańskim sercom zalecony przez X. Paulina od S. Andrzeia Scholarum Piarum. Roku Pańskiego 1723. w Warszawie w Drukarni J. K. M. WW. OO. Schol. Piar. 4. *250 str.* (B.)

Autor, Paulin Wiązkiewicz, żyjący 1666 do 1729.— Bielski *Vitae Piarist.* p. 25. wymienia rok druku 1713.

5944. Devotum animae otium per Sacrum Quadragesimae et Resurrectionis Dominicae tempus — propositum a P. Martino Ługowski S. J. Sandomiriae typis Coll. S. J. A. 1723. 8. *249 str., 10 kart na przodzie.*

Przypis. Karolowi, Janowi i Hieronimowi, synóm Franciszka Wielopolskiego Wojewody Sieradz.

5945. Deliciae Eucharisticae et cultus SS. vulnerum Christi in examine conscientiae. Vilnae typis Univer. S. J. A. D. 1727. 12.

5946. Pobożna gorzkiey męki Jezusowey pamiątka nabożnym sercom przy świętych dniach postnych — R. P. 1727 odnowiona. w Lwowie w Druk. Coll. S. J. 4. *17 ark. i arkusz na przodzie.*

Przypis. Annie Krosnowskiej Stolnikównie Gostyńskiej, gdzie podpis autora: W. L. S. J.

5947. De Passione D. N. Jesu Christi Historia per quaestiones et responsiones ex patribus Theologis desumptas illustrata. Auctore R. P. Georgio Gengello S. J. Theologo. Calissii typis Coll. S. J. An. 1727. 4. *VIII. i 216 str. i regestr.*

5948. Józef Xże Czartoryski. (Meditationes piae ad Hebdomada maiorem aptatae). w Krakowie 1728. 4. *Po polsku.* (Jan. Pol. 15.)

5949. Franciszek Jarocki Ord. Min. Observ. Prowiant Podróży dróg Męki Chrystusowey przedrukowany w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego 1729. 8. (L. S.)

5950. Meditationes brevissimae quibus tota Passio Christi inspicitur. Ad nutum Christophori Szembek reimpressae. Brunsbergae Typ. S. J. 1730. 12.

(Sienk. Dod. do Bent.)

5951. Reflexye dwadzieścia cztery o Miłosierdziu Boskim z francuzkiego Xiężny de la Valière, potym Karmelitanki Bosey, przetłumaczone. Akty strzeliste y westchnienia duchowne z łacińskiego Piotra de Campis novis. Także dyscypliny duszne X. Kaspra Drużbickiego, y uwagi na każdy dzień miesiąca. w Kaliszu 1730. fol.

Tłómacz Andrzej Chryz. *Załuski.* (Nies.)

5952. Stanisława Sienieńskiego. Słowo przedwieczne. w Warszawie 1733. fol.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 58.)

5953. Fasciculus Spinarum inter pungentes, et ad cor animae penetrantes, Tribulationes, in Roseam et Coronariam Capitis Fasciam Efflorescens, Illus. Excell. Dno Joanni Friderico S. R. I. Comiti in Koden Sapieha, Castellano Trocensi, Praefecto cum Jurisdictione Palatinatus Brestensis, Equiti Aquilae Albae, per Perill. et Adm. Rdum Petrum Thomam Wisniowski V. J. Doctorem, Canonicum Luceoriensem, Praepositum, Grodzecensem

dedicatus. Varsaviae Typis Colleg. Reg. Soc. Jesu. An. 1732. 4. *196 str., 2 karty na końcu i 4 na przodzie.*

Dedyk. do Jana Fryd. Hrabi na Kodniu Sapiehy Kasztel. Trockiego. (L. S.)

5954. Skarb nieskończonego waloru — Męka y Smierć Zbawiciela Naszego — reflexyami JW. niegdy JP. Jana na Wielkim Ostrogu — Jabłonowskiego, Woiewody Generała Ziem Ruskich — na każdy dzień obchodu Wielkiego Postu — akkomodowany. We Gdańsku pod czas obsidii woysk Moskiewskich, y przy kontynuacyi S. Qwadragesimy — R. P. 1734. w Druk. J. J. Preussa. 4. *259 str.*

W aprobacji powiedziano, że dzieło to już pierwiéj drukowane było. — Przypis. Katarzynie z Jabłonowskich Ossolińskiej Podskarb. W. Kor. żonie autora, z podpisem: F. M. z F. O. P. W. K.

5955. Walenty Meyzinski Kaznodzieja Borecki. (De Christo patiente, ad Cives Boreccenses Cohortationes.) *po polsku.* w Poznaniu r. MDCCXXXVIII. 4. *23 ark.*

(Jan. Pol. I. 48.)

5956. Księga taiemnic Boskich pełna w extatyczney Janowey wizyi, niegdyś siedmią pieczęciami, dziś tyląż — Męki Zbawicielowey punktami znaczna — przez X. Jana Zrzelskiego S. J. R. P. 1739. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4. *120 str., 6 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Tomasz. Michał. Czechowiczowi Podstarościemu Oszmiań. i t. d.

5957. Honor nayswiętszey Maryi historycznie wyráżony w opisániu táiemnic, początku, i czci Swiąt Jey, w káżdym miesiącu; oraz z temi ná wszystkie dni roku punktámi życia Swiętych, w których ábo áffekt ich ku Mátce Boskiey, ábo świadczone im od niey łáski, wyrażáią się, przy tym Kalendarz osobliwy ná Rok Páński 1741, po przestępnym pierwszy, záwieraiący w sobie Astronomiczne, Chronologiczne, Genealogiczne, Geográficzne, Hierárchiczne, Historyczne, Polityczne i inne pożyteczne rzeczy, także Compendium Historyczne Zakonu S. J. z okázyi skończonego drugiego wieku tego Zakonu, w roku przeszłym 1740, z oswiadczeniem powinney wdzięczności ku Fundatorom, i Dobrodzieiom Societatis Jesu wydany, zá dozwoleniem Starszych w Kaliszu, w Drukárni J. K. M. Collegium S. J. 8. *400 str.*

Dedyk. N. P. Maryi i Patronóm Polski. (Bibl. Horod.)

5958. Flores quotidiani sive Sanctorum castitatis amantium exempla per singulos anni dies collecta et castorum hominum Imitationi proposita a R. P. Gabriele Hevenesi Societ. Jesu. reimpresa. Sandomiriae Typis Coll. Soc. Jesu. 1741. 12. *240 str.* (Bibl. Horod.)

5959. Adam Niesiołowski Kasztelanic Smoleński, Starosta Cyryński. Quadragezymalne Kontemplacye. 1741. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

5960. Kompas w życiu Jezusowym krwawe godziny skazuiący do kompassyi nad cierpiącym Zbawicielem serca ludzkie reguluiący. — W. Nayprzewiel. — JX. Antoniemu — Grzegorzewskiemu. Poznań. Warszaw. Kanonikowi od W. X. Ignacego Łazniewskiego S. J. ofiarowany. Roku — 1742 w Warszawie w Druk. Koll. S. J. 4. *137 str., 6 kart na przodzie i regestr.*

5961. Korona nie iuż ze dwunastu gwiazd świetnych ale ze dni świętych honorowi Matki Boskiey dedykowanych złożona: albo Historye, reflexye — na różne festa Maryi Panny służące Królewskie iey stopy oraz dobrodzieystwa Polskiemu Królestwu swiadczone koronuiące od autora — pewnego kapłana S. J. Prowincyi Litew. w R. 1748 opisane. 8. *228 str.*

Przydatek, arkusz nieliczbow. i 136 str. oprócz 26 kart na przodzie, gdzie Przypis. Urbanie, Antoniemu i Annie z Korsaków Hrebnickim Starostóm Mieiuńskim, u którego podpis autora: X. J. J. K. S. J.

5962. Gwiazda Zaranna na Horyzoncie Polskim nowo wschodząca, naybezpiecznieyszą drogą Prawowiernego Chrześcianina do pożądanego portu szczęśliwéy wieczności prowadząca—To iest książka Naśladowania Życia Maryi Panny;— W dziesięciu Cnotach Ewangelicznych iey upodobanych, Przyzwoicie różnéy kondycyi Stanom, tak Duchownym iako i Swieckim służąca — Od W. X. Franciszka Arias Zakonu Soc. Jesu wydana— Nayprzod Językami Hiszpańskim, Włoskim, Francuzkim i łacinskim, teraz zaś świeżo przez pewnego Kapłana Zakonu Niepokalanego Poczęcia Nayświętszéy Panny Kongregacyi Polskiey Maryana, na Język Polski Przetłumaczona i do druku Podana — w Warszawie w Drukarni J. K. Mci i Rzeczy Pospolitey Coll. Soc. Jesu Roku 1749. 4. *317 str.* (Ju. MS.)

5963. Nowalia świata przez X. Cyryla od Poszlubienia Nayśw. Maryi Panny. w Druk. Jezuickiey w Lublinie r. 1749. fol.

Dedyk. Staroście Ułańskiemu.
(Bibliot. Karmel. Bos. Wileń.)

5964 a) Traktat miłości boskiey we dwunastu Księgach przez S. Franciszka de Sales Biskupa y Xiążęcia Genewеńskiego zawarty w nieoszacowanym serc archiwum JW. JP. Michała Stanisława Kaminskiego Generała Majora woysk polskich Koronnych, Boreckiego, Suraskiego etc. Starosty, i JW. JP. Maryanny z Kuczyńskich Generałowey, Boreckiey, Suraskiey etc. Starościny na konserwacyą złożony przez Waleryana *Wyszyńskiego* Scholar. Piar. na Styl polski przetłomaczony, w Warszawie w drukarni J. K. M. i Rzeczypospolitey XX. Schol. Piar. Anno 1750. 4. *912 str., 6 kart na przodzie i regestr.*

b) — — z łacińskiego na polski ięzyk przez iednego Kapłana Szkół Pobożnych przetłumaczony, Nayiaś. Maryi Jozefy z Wesslow Sobieski Królewiczowy Polskiey i t. d. od Zakonnic Nawiedzenia M. P. Klasztoru Krakow. ofiarowany r. 1751. w Warszaw. 4. *913 str.* (L. S.)

c) — — w Warszawie w Druk. Sch. Piar. 1781. (Ju. MS.)

5965. Przykłady z cnot y życia Swiętych Pańskich zebrane— przez X. Jana Franciszka od S. Jozefa Kaznodziei Zak. Schol. Piar. Roku — 1750. w Krakowie w Druk. M. J. A. Dyaszewskiego. 4. *636 str., 1½ ark. na przodzie i regestr.*

Przypis. Maryi Jozefie z Wesslów Sobieskiej Królewiczowej Polskiej.

5966. Tarcza z nayświętszych imion Jezus Márya i Jozef złożona przez W. O. Waleryana od S. Brokarda Karmelitę Bosego Prow. Litt. wydana r. 1752 w Wilnie w Druk. WW. OO. Franciszkanow. 12. *66 str.*
(Bibliot. Karmel. Bos. Wileń.)

5967. Rozmyślanie duchowne y nabożne nad Psalmem pięćdziesiątym przez w Bogu Wieleb. niegdyś sławnego we Florencij Kaznodziei X. Hieronima Ferreryusza Zak. Kazn. w ostatnich dniach iego wydane, nie dawno w Gdańsku drukowane, potym w Krakowie przedrukowane na resztę we Lwowie drukiem ponowione, teraz zaś przez pewnego lubo niegodnego, ale żebrzącego miłosierdzia grzesznika z łacińskiego ięzyka na polski — przetłumaczone. R. 1753. do druku podane w Wilnie. w Druk. Akad. S. J. 8. *96 str. i 7 kart na przodzie.*

5968. Meta zbawienia ludzkiego pod drzewem żywota wyznaczona. w Krakowie 1754. 8. (Kat. Friedl.)

5969. Józef Michał Nagawski, Akt zbawienia miłość Pana Boga miłość miłości ukrzyżowaney Pana Jezusa Chrystusa przy pokucie serdeczney z krotką na dzień, z rana, lub pod wieczor Rekollekcyą, od Kościoła Bożego odpustami uprzywileiowaną. Z usilnemi do przebłagania maiestatu Boskiego Supplikami. Z przemyślnemi do wypłacenia się z długów czyszczo-

wych nawet sposobami. Z nieoszacowanym zasług wiecznych zarobkiem, publicznym dusz ludzkich pociechom, w Aktach i Affektach nadprzyrodzonych Zordynowany. w Krakowie 1755. 8.

(Ju. MS.—Kat. Friedl.)

5970. Jos. Mich. NAGAWSKI. Rex Cordium Amor Deus summe amabilis quia Misericors propitius peccatori Rex amoris et Doloris Jesus Christus Infans Crucifixus Eucharisticus In capite, Facie, Corde, Anima, et Sangvine in Honore, Veritate et Innocentia. Victima amoris Regina virtutum in horologio Vitae Suae, Dolorum in Passione Gratiarum in gloria B. V. Maria De votissimis Cultibus et concentibus adorati et coronati pro immensa meritorum nostrorum corona, pro merito bone mortis publicae devotioni et pietati Commendati.

Juszyński tak jak i w poprzedzającém miejsca, roku i formatu nie wymienia.

5971. Jos. Alex. JABŁONOWSKI. Nagody seu Nuptiae Cananeae. Lipsiae typis Laugenhemii 1755. 8.

Zob. Dogiel. Lim. Reg. Pol. w spisie dzieł Jabłon. N. XV. *Zob. Noty.*

5972. Laudetur Jesus Christus Socius Viatorum Deus ad modum meditationum Itinerantibus adjunctus. 1755. (Ju. MS.)

5973. Snopek Miry albo uwagi rozmaite o Ranach Chrystusa Pana wydane przez W. X. Wincentego KARAFFĘ Siodmego Generała Soc. Jesu z łacińskiego na polski ięzyk przetłumaczone od iednego tegoż zakonu Kapłana. w Druk. Lwowskiey. S. J. R. P. 1757. 8.

5974. Medytacye o Przenays. Sakramencie Ciała y krwi Chrystusa Pana na całą Oktawę y na cały Rok służące — na nowo z druku wychodzące. R. P. 1758 w Wilnie w Druk. XX. Franciszk. 12. *378 str.*

5975. Ray duszy z Chrystusem roskoszuiącey przez X. Franc. KOWALSKIEGO. w Poznaniu 1758. 4.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 81.)

5976. Niewierny żadney nie maiący wymowki Xięga Wieleb. X. Pawła SEGNEREGO S. J.— z włoskiego na łaciński R. 1721 z łacińskiego na polski ięzyk r. 1754 przez X. Krzysztofa *Niepokoyczyckiego* Soc. Jesu przetłumaczona. w Lwowie w Druk. Jana Filipowicza. R. P. 1759. 4. *616 str. oprócz 4 kart na przodzie i regestru.*

5977. O Skrytych dobrodzieystwach boskich książka wydana pod tytułem: Delicye Miłości Boskiey przez X. Aloizego NOWARYNIEGO Teatyna a teraz na polski ięzyk przetłumaczona przez X. C. *Wyszomirskiego* S. P. w Wilnie u Franciszkanów 1759. 8. *10 i 296 str.*

5978. a) Męka y Smierć P. N. Jezusa Chrystusa na czterdzieści medytacyi podzielona a dla wygodnieyszego rozmyślaiących używania pobudkami do rożnych cnot, pożytkami zbawiennemi, wiadomościami, y historyami z wielu poważnych Kościoła Swiętego Pisarzow zebranemi zachęcona y do swiętobliwey uwagi, chrześciańskiey pobożności przez X. Marcina RUBCZYNSKIEGO S. T. D. Ex-Prowincyała Prowincyi Ruskiey Zakonu Karmelitanskiego D. O. podana Roku cierpiącego w ciele ludzkim Boga 1759. we Lwowie w drukarni J. K. Mci Coll. Soc. Jesu. 4. *226 str.*

(Bibl. Horod.)

b) — — w Lwowie w Druk Kazim. Szlichtyna J. K. M. Typogr. 1784. 4. *375 str.*

(Dzien. Wil. 1819. II. 559.)

5979. Rozmyślania o dobrodzieystwach Boskich, dla pożytku zbawiennego zabawiaiących się rekollekcyami, przez X. KAZIMIERZA OD S. AWERTANA Karmelitę Bosego Prowincyi Polskiéy ułożone i na dziesięć dni podzielone w drukarni OO. Karmelitów Bosych w Berdyczowie R. 1760. 8. *169 str.*

(Bibl. Karm. Bos. Wil.)

5980. Swięte Drogi Krzyża gdzie rzecz iest o wielu utrapieniach wewnętrznych i powierzchownych i o sposobach ktoremi ie po chrze-

ściańsku znosić trzeba. Przez Henryka Marye BOUDON Doktora Teologii i t. d. w francuzkim ięzyku ukazane teraz w rodowitym ięzyku odkryte. R. P. 1760. w Poznaniu w Druk. Coll. S. J. 8.

5981. O Obecności Boskiey ktora zawiera w sobie początki życia wewnętrznego przez Xiędza de GONNELIEU S. J. R. 1703 w Paryżu — z francuzkiego na polski ięzyk przetłomaczone. R. P. 1761. w Krak. w Druk. Akad. 12.

5982. Pas wolny w drodze utrapienia i smutku zostaiącą naturę ludzką przez pociechę Nayświętszey Maryi Panny z Macierzyństwa Boskiego pochodzącą do nieba pociągaiący Wielmożnym Ich Mciom PP. Franciszkowi i Żofii z Turczynowiczow Iwaszkiewiczom Chorążym znaku Petyhorskiego W. X. L. na dowod nierozerwaney przyiaźni dożywotniey od Konwentu Wileńskiego Augustyańskiego ofiarowany roku od związku natury ludzkiey z Boską przez iedyną miłość pochodzący. w Wilnie 1761. 8.

(Kat. Friedl.)

5983. a) Meditationes super veritates christianas et ecclesiasticas desumptae ex epistolis et evangeliis Missarum totius anni, atque in singulos illius hebdomadarum dies et principalia festa distributae — authore M*** Presbytero Curato Dioecesis Lugdunensis Gallice editum, latine vero a quodam Canonico Regulari S. Augustini donatum in quatuor partes divisum, et pro bono Cleri Germaniae typis impressum — mandato Ill. Exc. ac Rev. D. Episcopi Culmensis et Pomeraniae reimpressum. Pars Hyemalis, Vernalis, Aestivalis et Autumnalis. Culmae in Prussia MDCCLXII — MDCCLXIII. 8.

b) — — mandato Ill. Excell. ac Rev. D. D. Venceslai Hieronymi de Bogusławice Sierakowski Archiepiscopi Leopolien. reimpressum. Pars Hyemalis. Leopoli typis Confrat. SS. Triuit. A. D. 1770. 8.

5984. Soliloquia animae cum Deo ad excitandum in se Dei amorem — primum P. Bernardo di VIGLIEGOS S. J. in lingua Hispanica — adornata; in italica dein et ex hac in latinum versa — a P. Casimiro *Moll* O. S. P. Benedicti. — reimpressa Premisliae A. D. 1765 typis in Col. S. J. 8. *228 str. i regestr.*

5985. Uwagi X. Gabryela HEWENEZEGO S. J. na każdy dzień postu, z francuzkiego na polski ięzyk przetłumaczone. R. P. 1769. we Lwowie w Druk. Bractwa S. Troycy. 4. *284 str.*

5986. O Naśladowaniu Nayś. Panny Maryi przekład z łacińskiego Bernarda *Sirucia.*

(z Notat Ad. Słowik.)

5987. Myśli święte do dostąpienia zbawienia y przyzwoitey każdego *(sic)* stanowi doskonałości nabycia służące przez X. Ludw. BOURDALOUE S. J. przez X. Jerz. *Dewina* tegoż Zak. przetłómaczone. w Kaliszu 1770. 8. *2 tomy. 481 i 452 str.* (Chł.)

5988. Dobra intencya X. Jer. DREXELIUSZA przez K. *Stęplowskiego.* w Krakowie 1771. 8.

(Kat. Friedl.)

5989. Obchodzenie krwawych dróg Jezusowych przy Kościele Brześcia Litewskiego XX. Trynitarzow — teraz z przydatkiem uwag w Ogroycu i Wieczerniku przez XX. Trynitarzów Brzeskich podane do druku w Warszawie w Druk. S. J. R. 1771. 8.

5990. Wywod gruntowney i niewzruszoney ufności w miłosierdziu Boskim. w Chełmnie 1772. 8.

(Kat. Friedl.)

5991. Thomas GLATZ (Prowincyał Bernardyn.) Ignitus Seraphim ardore Divini Amoris fervescens sive meditationes sacrae in singulos anni dies ex Dominicae currentis Evangelio ac incidentibus Redemptionis humanae praecipuis mysteriis depromptae. Cracoviae typis Casim. Jakowski 1772. 8. *371 str.*

Dzieło do wykładu Ewangelij na Homilje bardzo pożyteczne. (Ju. MS.)

5992. Przyjaciel w każdey potrzebie doświadczony duch Przenayświętszy i t. d. przez X. D. O-SUCHOWSKIEGO. w Poznaniu 1774. 8. (Kat. Friedl.)

5993. Venceslaus TŁUBICKI. Polorum Regina S. Maria 1775. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 86.)

5994. O Pocieszeniu prawdziwym — gołębicy ięczącey czyli o szczęściu wiecznym Swiętych Pańskich pod roznemi Imiony opisanym. Księga Roberta BELLARMINA z Towarzy. Jezu. Kardynała K. R. z okoliczności Imienia J. O. Xżney Kolumby Konstancyi z Donhoffow Sanguszkowy Marszałkowy Nadworny Litewskiy z łacińskiego przełożona i do druku podana przez tegoż Zakonu Kapłana R. 1777. 8. *Zob. Noty.* (Ju. MS.)

5995. Medytacye o cnotach S. Jozefa Kalasantego przez X. Jozefa WĘGLEŃSKIEGO S. P. w Warszawie 1777. 4.

5996. Taiemnica święta O. KARACCIOLI tłumaczona przez Andrzeia *Cyankiewicza.* w Krakowie 1778. 8. (Kat. Friedl.)

5997. Duodena czyli Wigilia do SS. Apostołów Piotra y Pawła przez dwanaście Medytacyi — na Diececzyą Łucką y Brzeską — do druku podana. w Druk. Poczaiowskiey Z. S. B. W. 1778 roku. 8. *122 str. i 4 karty na przodzie.*

Na przodzie: Process Pasterski Felixa Pawła Turskiego Biskupa Łuckiego y Brzeskiego.

5998. Miesiąc nabożeństwem y świętych cnot używaniem Nayehwalebnieyszey Wcielonego Boga Matce Maryi poświęcony — przez iednego Kapłana Zakonu Karmelitań. R. P. 1780. w Berdyczowie w Druk. OO. Karm. Bosych Fortecy N. Maryi Panny. 8. *252 str. i 6 kart na przodzie.*

5999. Męka Chrystusowa, ze wszystkiemi iey okolicznościami, na sto cząstek, y tyleż krótkich uwag podzielona i t. d. z łacińskiego na polskie przełożona przez J. E. *Minasowicza.* w Warsz. w Druk. Nadw. J. K. M. 1780. 8. (Minas. Zbior. mn. Poezyi. p. 270.)

6000. Sposob przestawania z Bogiem czyli nauka pokazuiąca łatwość każdego stanu i kondycyi człowiekowi mimo swoich zabaw myślenia o Bogu. we Lwowie 1780. 8. (Kat. Friedl.)

6001. Bonawentura BACHMIŃSKI Bernardyn. Poznanie Boga i Religii. w Berdyczewie w Druk. Fortecy N. M. P. 1783. 8.

6002. Bonaventura BACHMIŃSKI. Colloquia Mariana. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

6003. Głos niebieski do człowieka i inne pisma. w Warszawie 1786. 8. (Kat. Friedl.)

6004. O Naśladowaniu Nayśw. Maryi Panny Matki Boskiey Ksiąg dwie przez S. SEIBRA. w Sandomierzu 1786. 8. (Kat. Friedl.)

6005. Cud Miłości Boskiey ku narodowi ludzkiemu naywiększy we czterech tomach przez W. O. TOMASZA Z AKWINU od S. IGNACEGO Karmelitow Bosych Konwentu Warszawskiego Przeora — do druku podany. w Warszawie w Druk. Piotra Zawadzkiego 1790. 4. *764 str.* (Bibl. Karmel. Bos. Wileń.)

6006. Królewska droga Krzyża. z łacińskiego przez W. hr. SIERAKOWSKIEGO. w Krakowie 1800. 8. (Kat. Bie. — Friedl.)

6007. Słodkie gorzkiey męki Jezusa Pana na passyach wielkopostnych rozmyślanie — przedrukowane w Łucku w Druk. Uprzywil. XX. Dominikanow R 1800. 8.

6008. O Naśladowaniu Nayświętszey Maryi Panny Dzieło na wzor Naśladowania Chrystusa Pana w ięzyku francuzkim przez X. Alexandra DERANVILLE S. J. napisane i na polskie przełożone. *Unius vita omnium disciplina. S. Ambros.* w Połocku w Uprzyw. od Jego Imperatorskiey Mości Drukarni *Coll. Po-*

loc. S. J. R. P. 1800. 12. *537 str. oprócz regestru.*

6009. Nawiedzenie Nayś. Sakramentu i Nayś. Maryi Panny na każdy dzień miesiąca przez X. A. Ligoury. W Warszawie 1802. 12. (Kat. Friedl.)

6010. Połączenie duszy z Bogiem przez X. Leopolda od S. Awertana Karmelitów Bosych Prowincyała. w Warszawie 1815. 12. *55 str.*

6011. Le Voyage du Pasteur de la Nuit de Noël par M. Dom Jean de Palafox Evêque d'Osma. à Vilna dans l'Imprim. chez les Missionaires. MDCCCX. 12.

6012. Ziemia S. do Polski przeniesiona albo droga krzyżową, naprzod krwawemi Zbawiciela Swiata śladami w Kościele Braci Mnieyszych S. Franciszka Reformatow Prowincyi Wniebowzięcia N. Panny Maryi fundowana dla pożytku dusz ludzkich za pozwoleniem Zwierzchności do druku podana. w Płocku u Lenteckiego 1812. 8. (Ban. H. D. K. P. II. 52.)

6013. a) Tomasza a Kempis o Naśladowaniu Chrystusa Ksiąg IV. przekładania Tadeusza *Matuszewicza.* Roku 1818 w Warszawie w Druk. N. Glücksberga 1820. 12.

b) Tomasza a Kempis o Naśladowaniu Chrystusa, Ksiąg IV. przekładania Tadeusza *Matuszewica.* Roku 1818, w Warszawie, w drukarni N. Glücksberga, księgarza i typografa Uniwersytetu. 1824. 16. *X, 462 str. i 11 kart nieliczb.*

W niczém zgoła nie różni się od edycji noszącej rok 1820. (Noty L. Rogal.)

✣

6014. Słodka Pamięć gorzkiey Męki i śmierci Pana Naszego JXTA przy passyach kościelnych do używania pobożnym podana. *b. m. i r.* 4. (Ju. MS.)

6015. Tymoteusz Kawka Bernardyn, (Prowincyał). Via Regia Sanctae Crucis, Seraphica peregrinatio Jerosolimitana Stationum Passionis D. N. J. C. a rege aeterno ad coeleste regnum aperta, Fratribus Minoribus S. P. Francisci Regularis observantiae Provinciae Minoris Poloniae Sacerdotibus et Clericis, ac Saecularibus Ecclesiasticis et tertii Ordinis Confratribus, pro privata et singula devotione ac quotidianis Indulgentiis plenariis in suffragium animarum purgatorii lucrandis et applicandis, ad quamlibet Stationem per brevia puncta meditationis sive Reflexiones aut supplicia et orationes, Cum Facultate Superiorum.— publico praelo et Seraphico zelo praeparata, anno quo Rex gloriae baiulans sibi crucem hac via praecessit obediens usque ad mortem crucis. Cracoviae Typis Casi. Jakowski Typ. (Ju. MS.)

6016. Rozmyślanie o S. Klarze. *b. m. i r.* 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6017. Joan. Januszowski. Solium David. Partes III.

Czwarta nie wyszła z druku. (Chodyn.)

6018. Droga Krzyża Chrystusowego. we Lwowie w Druk. Franciszkanów. *b. r.* 8. (L. S.)

6019. Droga Krzyżowa albo sposob nabożeństwa cierpiącego Jezusa. *b. m. i r.* 8. (L. S.)

6020. Jan Kątski Kanonik Laterańeński. De Republica Caelesti. przypisane Małachowskiemu Biskupowi Krako. o Początku Rzeczypospolitey niebieskiey.— o Jey zacności.— że Rzeczpospolita Niebieska iest Oyczyzna do ktorey dążemy. i iaka do niey droga? O Niebespieczeństwach w podroży do Rzeczypospolitey Niebieskiey.— o cłach i podatkach — o Seymie Rzeczypospolitey niebieskiey — o Przeznaczeniu do tey Oyczyzny.

W Rozdziale V. o podatkach Rzeczypospolitey niebieskiey tak pisze: Podatki te są sprawiedliwemi bo ie stanowi prawa władza, dla dobra publicznego, i z zastosowaniem do możności ich wypłacenia, inaczey w Rzeczypospolitey ziemskiey. Bóg nie chce z ludzi słabych i ułomnych, doskonałości anielskiey. Tu zaś nayuboższemu każą dawać Bogactwa, i wszystkiego nad siły wymagaią. Przytacza z Mieszkowskiego Księgi: *Polonus jure politus* jak Henryk III Król Kastylii sądził swoich Ministrów i Poborców skarbowych.

Juszyński pomieścił to między traktatami ascetycznemi, także bez żadnego bibliograf. oznaczenia.

✣

6021. Centrum Securitatis To gest Hlubina Bezpečnosti Aneb swětlé wymalowánj gak w samém gediném Bohu, a pokorném su gemu na wssecku geho wuli oddanj poddanj, wssecka doskonalá pritomného žiwota Bezpečnost, Pokog a Blahoslawenstwj zaleži. wydano negprw w Lessne 1633. A nyni znowu w Amsterdamé M.DC.LXIII. 12. *130 str.*

Dedykacja autora A. Commeniusza do Rafała Leszczyńskiego, datowana z Leszna 24 Octobra 1633. (Lel. II. 214.)

6022. О Послѣдованіи Іисусу Христу переводъ съ Латинского. Вилно 1681. 8. (Sopik.)

6023. О подражаніи Іисусу Христу, Ѳомы Кемпійскаго. Новый переводъ съ Латинскаго Іеромонаха Ігнатія *Бѣленевскаго*. въ Почаевѣ 1764. 8. (Sopik. I. 168.)

✣ ✣ ✣

6024. (Żywot P. Jezusa). 4. *130 listow, 4 kart na przodzie i 1 karta na końcu skończenia regestru. Karty tytułowej brak. Zob. Noty.*

6025. Passia to iest, Historya męki Páná nászego Jezusa Chrystusá ze czterech Ewangelistow krotko zebrana y ná siedm częśći, y z wykłady swymi, rozdzielona. *(rycina, Chrystus na krzyżu)*. Anno Domini 1582. *Na ostatniej stronie*: Posnaniae, Ex Offic. Joannis VVolrabi. A. D. M.D.LXXXII. die 22 Octobris Impensis Excell. D. Adami Paulini Pobiedziscen. Doctoris Medici Posnaniensis. fol. *85 str. oprócz karty tytułowej.*

Tytuł ozdobiony wyobrażeniem Ewangelistów i ludzi zbrojnych. Na odwrocie jego Chrystus i Łotrowie na krzyżu. (Lel. Bibl. Ks. I. 126.)

6026. Zywot P. Jezusow, to iest rozmyślania nabożne z ksiąg Ludwika z Granaty i z innych łacińskich i włoskich zebrane przez Jana Leopolitę Wuchaliusza S. J. w Krakowie 1592.

Świadczy o tém X. Porfiry Skarbek Ważyński w Przemowie do T. I. Żywotów ŚS. Pańskich, tłómacz. z Massiniego. Wilno 1786.

(X. Plat. Sosnowski w rękop. — por. Siarcz. I. 269.)

6027. Tractat albo Rozprawa krotka na czas pamiątki pierwszego przyscia na swiat, to iest Narodzenia Syna Bożego Pana Jezu Krysta. Thorunii Excudebat Andreas Cotenius A. MDXCVII. 4. *27 kart nieliczb.*

Na odwrocie wiersz łacin. do Jana Rusinowskiego, Jana Ostromieckiego, Simona Ostromieckiego, Wojc. Dorpowskiego, przez M. Huldr. Schob. — Dedykacją podpisał X. Andrz. Zamnitius w Toruniu 23 xbra a. 97. (Wizer. Pocz. Nowy T. II.)

6028. Jan Leopolita. Żywot Panny Maryi Matki Jezusowey na części albo rozmyślania pięćdziesiąt rozdzielony, z ksiąg łacińskich Roku 1597. (Siarcz. I. 269.)

6029. Passio Domini Nostri Jesu Christi. Crac. in Archityp. Regia et Ecclesiastica Lazari. 1599. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

6030. Jakob Wujek. Życie i nauka Zbawiciela naszego z czterech Ewanielistow zebrane. (Siarcz.)

6031. Jan Jachnowicz. S. J. O Męce Pańskiey. 1626. (Siarcz. I. 186.)

6032. a) Albertus Stanislaus Radziwiłł Historia Passionis etc. exposita. *Na końcu*: Varsaviae in Offic. Petri Elert S. R. M. Typog. A. D. 1645. 12. *401 str. i 5 kart na przodzie.*

Tytuł sztychowany. Dedykacja drukarza do samegoż autora. Drukarz udaje, jak gdyby o tém zgoła nie wiedział, (?) co nawet być może. I to zapewne jest pierwsza edycja. (L. S.)

b) — — Editio secunda Cracoviae apud Lucam Kupisz. 1652. 12. *266 str. anonyme.*

c) Historia Passionis Christi punctatim animae devotae per tres libros et capita exposita. Prostant Varsaviae in Offic. Georgii Förste-

ri. A. 1655. 12. *276 str. i 6 kart na przodzie.*

Tytuł sztychowany.— Dedykacja do całego Zakonu Jezuickiego. Z niej widać, że to dziełko wprzód anonyme było wydane.

✣

6033. Żiwatas Pona ir Diewa musu Jezusa Chrystusa. w Wilnie 1753. (Krasz. Wilno IV.)

2. O pobudkach i sposobach życia i doskonałości chrześciańskiej.

a) dla wszech stanów.

6034. Dialogus fratris Baptiste Montuani, Carmelite Theologi, de vita beata, catholicis sententiis lepidisque questiunculis refertus, atque diligenter denuo elaboratus. *Na końcu:* Impressum Cracovie in domo dni Joannis Haller. Anno MDXVII. 4. *XXI kart.*

Tytuł w obwódce drukarskiej z cyfrą Hallera. (Bibl. Ossol. L. S.)

6035. De contemptu mundi Epistola D. Erasmi Roterodami quam conscripsit in gratiam ac nomine Theodorici Harlemei Canonici Ordinis Diui Augustini Cum Indice marginali recens addito. An. MDXLII. 8. *32 kart.*

Na końcu bożek Terminus drukarni Victora. (Spis Inkun. do T. III. Bibl. Ks.)

6036. O prawdziwym i gruntownym używaniu zbawienia w zaspokoionym człowieka sumieniu, rozmowa czterech braci Zakonu Chrystusowego z dozwoleniem i po przeyrzeniu Jerzego Izraela Seniora Wielkopolskiego z czeskiego ięzyka przełożone przez Wawrzyńca *Krzyżkowskiego*. w Szamotułach. druk. Alexander z Augezda 1558.

Ten Krzyżkowski był potém Kaznodzieją w Nieświżu. (Ban. II. D. K. P. II. 145.)

6037. ****** O wzgardzie świata albo o nędzy stanu człowieczego troie ksiąszki. Przez Innocenciusa III. przed połczwarta sta lat napisane, a teraz nowo na polskie przełożone Roku 1571. 8.

Exemplarz Puławski defektowy nie ma końca. Ostatnia w nim karta 65. 12 kart na przodzie Przedmowy, do Zofji ze Sprowy, Grabincy w Jarosławiu, Kasztelance Wojnickiej. Tłómacz nienazwany. Czacki na okładce zapisał, że Stanisław Lwowczyk.

6038. Jędrzey Zbyszewiusz z Wągrowca. Dubitantius to iest o prawdziwey do zbawienia drodze nauka, z łacińskiego Wilhelma Lindana. w Wilnie w Drukarni Mikołaia Christophora Xięcia Radziwiła. 1583. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6039. Józef Wereszczyński Opat Sieciechowski Biskup Kijowski. Wizerunek nakształt Kazania uczyniony O wzgardzie Smierci i Swiata tego nędznego: tudzież też o chwale onego wdzięcznego a Wiecznego Krolestwa niebieskiego. W Krakowie, w Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka. Roku Pańskiego 1585. *115 str.* (Ju. MS.)

6040. Woyciech Emporyn z Wągrowca Proboszcz u S. Marii Magdaleny Poznański. Pamiętny Chrześcianin z włoskiego. w Poznaniu w Druk. Jana Wolraba. 1585. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6041. a) Institutio Christiana. Ex officio Beatae Mariae Virginis. A Pio V. Pont. Max. Reformato. Graece edita in usum Elementariorum Hippei Samoscien. Samosci. Martinus Lenscius Typographus Academiae excudebat A. D. CIↃ.IↃ.XCIII. 8. *4 ark.* (Janoc. V. 213.)

b) — — *z tłómaczeniem polskiém* w Zamościu (Marcin Łęski) 1597. 8. (Janoc. l. c.)

6042. Zwierciadło człowieka chrześciiańskiego, z hiszpańskiego na włoski, z włoskiego na polski język przez iednego kapłana S. J. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 1594. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

6043. a) Gabriel Vidaviensis Ord. Praed. Bellum mysticum sapientiae huius saeculi cum divina sapientia. Posnaniae ap. Haer. Joan. Wolrabi 1598. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

b) Gabriel Olewiński Widawa, Ord. Praed. Duellum mysticum etc. Cracoviae typ. Andr. Petricovii 1609. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

6044. Grzegorz z Żarnowca. Clypeus albo Tarcz duchowna słów Apostoła Pawła S. urobiona i wzięta. w Wilnie w Druk. Malchera Pietkiewicza przez Wasila Małachwieiowicza 1598. 4. *Karty nieliczb.* (Krasz. Wilno IV.)

6045. a) Scieszka pobożnego Chrześcianina, to iest Nauki i przestrogi co potrzebniejsze, na poratowanie wszystkich zbawienia pragnących z Włoskich Scriptow Kapłana iednego Soc. J. w Krakowie, w Druk. Jakuba Sibeneychera 1600. 4. *39 kart oprócz Dedykacji 2 ark.*

Dedykacja Stanisława *Grochowskiego* do Solikowskiego Arcyb. Lwows. datowaną z Czerska d. 28 Octob. 1599 w której zwyczajną piosnkę swą śpiewa Grochowski o ubóstwie swojém. (L. S.)

b) — — powtore wydana, na wielu mieyscach poprawiona *tam. u t.* 1601. 4. *tyleż kart.*

Drukarz wyraża na ostatniey karcie iż ta książka jeszcze przeszłego lata była oddana do jego officyny, lecz wyjść nie mogła; *bo wtenczas prawie gniew Boży i nawiedzenie iego, z miasta tego i domow naszych nas rozproszyło, zaczym i drukarnia moia wakować musiała.* (L. S.)

c) — — w Krakowie w drukarni Mikołaia Loba R. P. 1608. 4. *77. str.*

Dedyk. wierszem do Jana Zamojskiego Arcybisk. Lwowskiego. (L. S.)

d) — — powtore wydana y na wielu mieyscach poprawiona. w Poznaniu u Woyciecha Regulusa R. P. 1647. 4. *37 kart i 1½ ark. na przodzie.*

Dedykacja drukarza do Piotra Bardzkiego na Brudzewie dziedzica i t. d. (L. S.)

Są to wyjątki z dzieł Fulwiusza Androcego Jezuity 1. O Powszednich grzechach. 2. O Spowiędzi. 3. O Skrupułach. 4. O Lekarstwach przeciw grzechóm. 5. O rozmaitych kłopociech i frasunkach człowieka. Juszyński, z którego ta treść dzieła się przytacza, rok druku wymienia 1648, z tejże drukarni.

6046. Manelle Duchowne, Abo Porządek Żywota Chrześciańskiego w ktorym się zamykaią co nakosztownieysze stroie duchowne dla doskonałości życia pobożnego, wszystkim stanom a osobliwie gospodarzom czeladnym bardzo potrzebne. Przez Księdza Pawła Simpliciusza Prasnensa uczynione. Przydane są do tego Rozmyślania o śmierci rytmem tegoż Autora. w Krakowie w Druk. Jak. Sybeneychera 1601. 4. *69 kart.*

Dedyk. Burmistrzowi i Radzie Miasta Pułtowska. (Bibl. Puław. L. S.)

6047. Stanisław Pekarowicyus. Wizerunek człowieka w bogomyślny żywot wstępuiącego. w Krakowie w Druk. Woyciecha Kobylińskiego 1601. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

6048. Jana Cassiana Eremity o Żywocie y cwiczeniach ludzi świat opuszczaiących Ksiąg XII. Collaciy Oycow Świętych XXIIII. z Łacinskiego na Polskie przełożone. w Krakowie w Druk Andrz. Piotrkowczyka. R. P. 1604. 4. *883 str. i 3 ark. na przodzie. Druk gocki, piękny.*

Przemowa do Wawrzyń. Gębickiego Biskupa Chełmińskiego, datowana z Chełmna r. 1603 z podpisem tłómacza: X. Wojciech *Pułgeskowic* z Pakości, niegodny kapłan klasztoru Chełmiń. gdzie mówi, iż tłómaczenia tego dokonał podczas powietrza które doszło i do Chełmna. Juszyński chwali język tego przekładu.

6049. W. O. X. Juliusza Fatiego S. J. Księgi o umartwieniu nieporządnych naszych skłonności — pierwey z włoskiego języka na łacinski, a teraz z łacinskiego na pol-

ski przełożona. w Krakowie w Druk. Andrz. Piotrkow. R. P. 1604. 8. *249 str. arkusz na przodzie i regestr.*

Na przodzie list Piotra Skargi S. J. do Ksieni Chełmińskiej Magdaleny z Martąg, w którym chwali ją iż przez gorliwość chrześciańską poleciła przekład tych ksiąg X. Wojciechowi spowiednikowi klasztoru swego. Niesiecki liczy to pismo do dzieł Skargi.

✣

6050. De quatuor novissimis vitae humanae — auctore R. P. Franc. Costero. — S. J. — Cracoviae ex Offic. S. Kępinii. A. D. 1605. 24.

6051. O czterech końcach ostatnich Żywota ludzkiego i o wielce pożytecznym rozmyślaniu ich Książki, W. O. Franciszka Costera Societatis Jesu z łacinskiego na polski ięzyk przełożone od X. Piotra *Skargi* Societatis Jesu, przydane są do nich cztery rozmyślania iako skromny Summaryusz, w Krakowie w Drukarni Andrzeja Piotrkowczyka 1606. 8. *Zob. Noty.* (Ju. MS.)

6052. Rozmyślanie o czterech końcach ostatecznych. w Warszawie 1795. 12.

(Kat. Piar. War. 1822 p. 100).

✣

6053. Die vier letste ding des menschen erstlich von dem Ehrwurdigen Hern Francisco Costero der heil. Schrift Doctorn Societaet Jesu Latein beschrieben, nachmals aber zu sondern nutz und trost allen gutherzigen Christen in Teutsch gegeben durch den Wolgeb. Herrn Marxen *Fuggern* der Eltern Herrn von Kirchberg und Weissenhorn Roem. Kays. Rath etc. gedrukt zu Krakow durch Nikel Lob. 1606. 12. *310 str.*

(Ban. H. Dr. Kr. 441).

✣ ✣

6054. Wielebnego Oyca Franciszka Ariasa Soc. Jesu Theologa trzy Tractati Duchowne. 1. O Duchownym postępku. 2. O prawdziwey nieufności sobie samemu. 3. O umartwieniu samego sobie (*sic*). Wprzod z włoskiego na łacinskie, a teraz z łacinskiego na polskie nowo przełożone. w Poznaniu. w Druk. Jana Wolraba 1610. 4. *464 str.*

Imię tłumacza, X. Wojciech *Mesochenius Pacost* (Połgęskowicz), jest pod przemową do Panien Zakonnych Zakonu S. Benedykta w Poznaniu. (L. S.) *Zob. Noty.*

6055. Wielebnego w Bodze Oyca, Brata Dydaka Stellae, Hyszpana, zakonu Braci Mnieyszych Franciszka Swiętego ktorych de Obseruantia zową. O wzgardzie Swiata y próżności iego. Troie Xiąg. Nie dawno z hiszpańskiego ięzyka na włoski przez Hieremiasza Foreste. A z Włoskiego na łacińskie od Wiel. w B. Oyca Piotra Burgunda Soc. Jesu: z Łacinskiego zasie teraz swieżo, przez Brata Augustyna *Kochanskiego*, w Pismie S. Doktora na ten czas Kustosza Gnieznienskiega, Braci Mnieyszych Franciszka Swiętego Conwentualow nazwanych, pilnie przełożone. w Poznaniu w Drukarniey Jana Wolraba 1611. 4. *319 str. i 4 kart na przodzie.*

Dedykacja do Panien Zakonnych S. Klary, Klasztoru Gnieznieńskiego — p. 303—313 jest: Napomnienie do pokuty świętej wzięte od Dominika Kartuzyana, a przez authora, dla zbudowania dusz ludzkich polskiem ięzykiem przełożone. (wierszem 8 zgłoskowym). (L. S.)

6056. Liber de bono usu curiae, compendio scriptus per R. P. F. Joannem a Jesu Maria, Carmelitam Discalceatum Calaguritanum, Congregationis sancti Eliae, Praepositum Generalem, Superiorum permissu. Romae Primùm apud Jacobum Mascardum, M.DC.XII. Deinde Cracoviae, apud Andraeam Petricovium, S. R. M. Typograph. Anno 1614. recusus 12. *124 str. i 8 kart.*

Książeczka cale pożytecznym sposobem wykładająca obowiązki ludzi dworskich, dzieli się na 3 części.

Pars 1. De modis boni usus Curiae.

Pars 2. De consiliis ad vitam pie instituendam.

Pars 3. De virtutum actibus internis. Bardzo zdrowe przestrogi autor téj książeczki podaje. Wydanie piękne.

(X. Plat. Sosnow. Rękop.)

6057. O dwanastu przywileiach abo dobrodzieystwach ludzi pobo-

żnych, ktore Duchem Bożym Dawid Prorok w Psalmie 22. Pan mną rządzi etc. opisuje. Wyjęte z ksiąg W. O. Ludwika Granaty Zak. Kaznodz. a teraz na polskie przez X. S. W. (Symon *Wysocki*) S. J. przełożone w Krakowie w Druk. M. Loba. R. 1613. 12. *2½ ark.*

6058. O wiecznym błogosławieństwie y szczęściu ktorego zażywaią święci y wybrani Boży w niebie, pięcioro ksiąg, do Jaś. Oświec. y Przewieleb. Kardynała Farnezego napisanych przez Roberta Kardynała Bellarmina S. J. Przełożone z łacinskiego na polski przez X. Kaspra *Sawickiego* tegoż Zakonu Kapłana. w Krakowie w Druk Fr. Cezarego. 1617. 4. *183 str. i 10 kart na przodzie.*

Ded. do Jadwigi Tarłownej, Zakonu S. Klary u S. Jędrzeja w Krakowie córki Zygmunta Tarła Kasztel. Sądeckiego. (L. S.)

6059. Theologi cuiusdam Epistola ad quemdam Magnatem scire cupientem quomodo possit distribuere bona sua temporalia ad pios usus etc. 1624. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

6060. List Teologa odpowiadającego pewnemu Panu pytaiącemu się iak ma rozporządzić swoy maiątek na dobre uczynki i ktory zakon ma obrać synowcowi swoiemu pragnącemu wstąpić do Klasztoru.

Wyszło bezimiennie w Polsce r. 1624. (Ju. MS.)

6061. a) Propugnaculum religionum sive aurea methodus se suaque omnia ad maiorem Dei gloriam, animae suae salutem proximique aedificationem ordinandi centum assertionibus devote solideque discussis naturam perfectionis spiritualis demonstrans, authore R. P. F. Nicolao a Jesu Maria Carmelita Discalceato. Polono. Romae typis Franc. Corbelletti. 1626.

(Bibl. Carm. T. II. p. 493).

Autora nazwisko jest Opacki, jak to widać z wyd. Krakow. r. 1628, wymienionego w Katal. Piar. Warsz. r. 1822 p. 77.

b) Apologia perfectionis Vitae spiritualis sive propugnaculum religionum omnium, sed maxime mendicantium, contra *epistolam Theologi cujusdam ad quendam Magnatem scire cupientem, quomodo posset distribuere bona sua temporalia ad pios usus, cum utilitate quam maxima animae suae. Et cui Ordini Regulari, unum e Nepotibus suis vitae Religiosae desiderio captum, deberet addicere.* Authore R. P. F. Nicolao a Jesu Maria Carmelita Discalceato Polono. Primum Romae Typis Francisci Corbelleti M.DC.XXVI. Deinde Cracoviae, Typis Valeriani Piątkowski MDC.XXVII. 4. *365 str. i 4½ ark. na przodzie.*

Dedyk. do Slanisława Lubomirskiego W. Podczaszego Koron. (L. S.) *Zob. Noty.*

c) — — Romae 1628. 4.

d) — — Cracoviae 1628. 4.

(Kat. Piar. War. 1822 p. 77.)

e) — — Barchinone 1629. 4.

f) — — Duaci ex Offic. Balthas. Belleri 1629. 4. (Bibl. Carm. 1. c.)

W Bibl. Carm. T. II. p. 493, autor nazwiskiem familijném nazwany jest Epaki (?). Tamże wymienione jest wydanie tegoż dzieła jedno paryzkie bez roku, drugie hiszpańskie.

6062. O Marności Swiata tłomaczenie Piotra *Tryzny*. (Siarcz.)

Ok. r. 1620.

6063. Jan Węgrzynkowicz. Summaryusz przykładow i osob świątobliwych. w Jarosławiu. 1625. 4. (Siarcz.)

6064. Droga doskonałości przez S. Teressę Zak. Karmelit. Reformatorkę — przez W. X. Sebastiana *Nuceryna* Kościoła Kathedr. Krakow. Kaznodz. Ordyn. z włoskiego na polski przełozona — w Krakowie w Druk. A. Piotrkow. R. P. 1625. 8. *404 str. 6 kart na przodzie.*

Dedykacja do N. P. Maryi. *Zob. Noty.*

6065. Blasii Palma ex Congreg. S. Pauli, Thesaurus internus virtutum. Lublini 1646. 24.

(Cat. Janss. 1679.)

6066. Księgi Duchowne S. Matki Teressy od P. Jezusa Fund. Karmelitanek i Karmelitow Bossych,

z Włoskiego na Polskie, częścią przez W. X. Sebastyana *Nucerina* Kościoła Katedralnego Krakow. Kaznodzieię, częścią przez Oyców tegoz Zak. przełozone na 2 Tomy rozdzielone. w Krak. w Druk. Balcera Smieszkowica J. K. M. Typ. R. P. MDCLXIV. fol. *Zob. Noty.* (Ju. MS.)

Tytuł sztychowany; przypisanie Helenie z Tęczyna Lubomirskiej Wojewodz. Krak.— *Na końcu:* Listy S. Matki Teressy z tejże sam. Drukarni. Tłómaczem jak świadczy Bibl. Carm. T. II. p. 197 był Karmelita Ireneusz od Zwiastowania N. Panny. Wydanie tam wymienione jest r. 1662.

Pisma S. Teressy tłómaczone na łacińskie przez Martiusza drukowane r. 1626 w Kolonii, dedykowane były od tłómacza Hrab. Stanisław. Lubomirskiemu.

6067. Infirmaria Chrześciańska, sporządzona przez iednego Kapłana od S. Troyce F. N. M. Ord. Praed. Przydała się do tego Walna woyna duchowna. Nadto: przybudował się swiezo iakoby alkierzyk O ostrożnym Zyciu. w Krak. w Druk. Fran. Cezarego 1626. 4. *18 ark.*

Inne wydanie bez tytułu widziałem, mówi Sobolewski, w Bibl. Puławskiej. Że zaś było jeszcze jedno dawniejsze, świadczy odezwa drukarza na odwrocie karty tytułowej: «Ta Infirmarya mogłaby się inaczey sporządzić, zeby się wprzod położyła... Nauka Ostroznego Życia, Mężney Potyczki, y Szczęsliwey smierci (iako się wyraziło w przemowie do Jey M. Pani Woynickiey, kędy się ten porządek uczynił) iednak żeby nie była odmiana dawney Książki, wolałem tytułu dawnego nieopuszczać, a nowy przydatek na końcu położyc." Przy tej jednak edycji 1626 żadnej przemowy czyli dedykacji nie masz. (L. S.)

Siarczyński cytuje wydanie bez roku, z przypisaniem do Doroty Kąckiej Xieni Zwierzynieckiej. Autorem jest Mikołaj Mościcki Dominikan.

6068. Franciscus a RODRAZEW (a Rozdrażew) Polonus Ord. Min. Scala Spiritualis Olomucii ap. Nicol. Aradecaeli 1636. (Wadding Scr. Ord. Min.)

Joan. a S. Ant. w Bibl. p. 134 Univ. Franc. p. 432 wymienia to z tytułem: *Scala Coeli.* (L. S.)

6069. Oko wieczności abo sposob prostowania Intentiey Dobrey w sprawach naszych wszystkich do zasługi większey— wydana naprzód przez W. O. Hieremiasza DREXELIUSZA S. J. łacinskim ięzykiem a teraz na polski przetłumaczona— przez iednego teyże, Soc. Jesu Zakonnika— w Krakowie w Druk. Andrz. Piotr. R. P. 1638. 8. *782 str. i 1½ ark. na przodzie.*

Przypis Elżbiecie Magdal. Skotnickiej Xieni Klaszt. Sendomir. Reg. S. Bened. z podpisem tłómacza: Jan Chomętowski S. J.

6070. a) Joan. MORAWSKI Palaestra pietatis sancte vivendi et moriendi. Posnaniae 1669. 12. (Nies.)

b) Joan. MORAWSKI Palaestra pietatis continens documenta sancte vivendi et moriendi athletis Marianis in sodalitate Immaculate conceptae Virginis Deiparae ad Collegium Posnaniense S. J. aperta. Editio 2da 1677. Olivae.

c) — — A. 1685. Calissii typis Coll. S. J. 12. *186 str.*

d) — — Posnaniae 1745. 12.

6071. Gaudenty PIKULSKI. Sukcess świata. 4.

Tytułu brak. (Sienk. Dod. do Bent.)

6072. a) De arte sanctitatis seu virtutibus solidis opusculum a R. P. Adalberto TYLKOWSKI S. J. conscriptum Typis Monast. Olivensis. P. Ord. Cist. A. M.DC.LXXIIII. 12.

b) — — adiecta aurea monita S. Philippi Nerei. Augustae Vindelic. 1721. 12. (Ju. MS.)

Juszyński z pochwałą wspomina to dziełko.

6073. a) Joannis BONAE Manuductio ad Coelum etc. Varsaviae 1676. 18. (Cat. Janss. 1679).

b) Manuductio ad coelum, medullam continens Sanctorum Patrum et veterum philosophorum. Conscripta a Joanne BONA Cardinali— reimpressa. A. D. 1687. typis Schol. Piar. Varsaviensium. 12.

Pilchowski w przedmowie do tłómaczenia swego Seneki o Łaskawości i Gniewie w Wilnie 1775, powiada w przypisku, iż dzieło to z tłómaczenia francuzkiego było przełożone na polskie przez niejakąś Damę.

6074. Joan. BONAE Ord. Cisterc.; Via compendii ad coelum. Varsaviae 1678. 18. (Cat. Janss. 1679).

6075. Exemplum vitae spiritualis et perfectionis per SEBASTIANUM Carmelitam. Cracoviae 1678. 12.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 97).

6076. Powinności Zakonne wszystkim do doskonałosci maiącym się na uwagę podane przez X. Jana HERMANIEGO Zak. S. J. — w Krakowie w Druk. Gerzego y Mikołaia Schedlow. J. K. M. Typ. R. P. 1679. 8. *455 str. 6 kart na przodzie. Zob. Noty.*

6077. a) Droga do życia pobożnego S. FRANC. SALEZIUSZA przez X. Jana Kazimierza *Denhoffa* w Krakowie w Dr. Cezarego 1679. 4.
(Ju. MS.)

b) — — w Warszawie 1737. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 80).

c) Philotea czyli droga do pobożności teraz powtórnie na polski język przetłumaczona od Klemensa Stanisława *Herki* do druku podana w Krakowie w Druk. Akad. 1741. 4.

Ma to być to samo tłómaczenie co i poprzedzające, ale nazwisko Denhofa przemilczane. (Sienk. Dod. do Bent).

d) Droga do życia pobożnego i t. d. *jak wyżej* w Warszawie 1756. 8. Edycya 4ta.

e) Droga do życia pobożnego przez S. FRANCISZKA SALEZYUSZA — przez X. Jana Kazimierza *Denhoffa* Opata Mogilskiego po polsku przełożona teraz zaś iuż piąty raz do druku podana w Chełmnie R. P. 1769. 8. *519 str.*

f) — — w Wilnie w Druk. XX. Missyonarzów. 1818. 8. *434 str.*

6078. a) Fax ascetica peregrino terrestri per exercitia spiritualia Aeternis intento, in via triplici, purgativa, illuminativa et unitiva ad divina et felicem vitae terminum praelucens. Opera Joannis KWIATKIEWICZ S. J. A. D. M.DC.LXXX. Cracoviae in Offic. Fr. Cezary. 8. *przeszło 581 str. i 7 kart na przodzie.*

Przypis. Janowi Stanisl. Sbąskiemu Biskupowi Przemyslskiemu. Aprobacja druku podpisana r. 1677.

b) — — Ed. 2da Calissii typis Coll. S. J. A. D. M.DC.LXXXIX. 8. *614 str. na przodzie kart 4, na końcu kart 5.*

Dedykacja od Kollegium Kaliskiego Ludwik. Tholibowskiemu Kanonik. Płockiemu. *Zob. Noty.*

6079. a) Woyna Duchowna W. O. Laurentiesa SKUPULI Zakonu Teatyńskiego, do Polski wprowadzona: i przypisana Wiel. i Przewieleb. w Chrystusie Panu, Jey Mości Pannie Annie z Sztemberku, Kostczance, Xieni: i Świątobliwemu Panienskiemu Zgromadzeniu, Reguły Benedykta S. Klasztoru Jarosławskiego: Przewielebnym i Wieleb. Jchmościóm Pannom Zakonnym, pod znakiem Benedykta S. tak w Koronie Polskiey, jako W. X. L. duchownie wojującym, zalecona, przez X. Deodata *Nersesowicza*, Penitiarza Ich M.M.P.P. Zakonnych Reg. S. Bened. w Klasztorze Jarosławskim R. 1683. (Ju. MS.)

b) Woyna Duchowna abo nauka do doskonałego zwycięstwa samego siebie prowadząca, po całym chrześciaństwie w rożnych ięzykach wydana a teraz w polskim ięzyku — nowo przedrukowana w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1759. 12.

c) — — *tam.* 1761. 12.

d) — — w Warszawie w Druk. XX. Missyonarzow 1782.

e) — — w Połocku w Druk. Coll. S. J. r. 1792.

f) Woyna Duchowna albo nauka do doskonalego zwycięstwa samego siebie prowadząca przez Wieleb. Oyca Wawrzynca SCUPULI Kleryka Regularnego wydana, na rożne potem ięzyki przełożona a teraz w polskim ięzyku przedrukowana. w Przemyślu u Anny Matyaszewskiey Uprzywil. Typografki. 1797. 8. *360 str.*

g) Woyna duchowna albo nauka o poskramianiu namiętności X. Wawrzyńca SKUPULISA. Nowe wydanie nakładem Klerykow Seminaryum Dyecezalnego Żmudzkiego, w Wilnie w Druk. Dyecezal. u XX. Missyonarzow przy Kościele S. Ka-

zimierza 1829. 12. *VIII, 346 str. i regestr.*

W przedmowie wyliczone wydania: wileńskie r. 1761 warszawskie w Druk. Missyonarzow r. 1782, połockie w Druk. Coll. S. J. r. 1792.

Janocki (Pol. I. 28) wymienia tłómaczenie z włoskiego tegoż pisma na polskie przez Jerzego de Exlow Hylzena, Biskupa Smoleńskiego, wydane w Wilnie r. 1741. 8.

6080. Selecta vitae sanctae instituendae et collecta orationum privilegiatarum ex libris S. GERTRUDIS Olivae 1684. 18.
(Cat. Janss. 1688).

6081. Franc. de LA CROIX, S. J. Compendium vitae spiritualis et devotae. Olivae 1685. 8.
(Cat. Janss. 1688).

6082. Droga do domu. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1688. 8. *435 str. i 4 kart na przodzie.*

W Przypis. Krystynie Hlebowiczównie Sapieżyney Wojewodzinej Wileń. i w approbacji autor mianowany: Michał BUYNOWSKI S. J.

6083. R. P. Nicolai LANCICII e S. J. Media XII. ad virtutes initio vitae spiritualis acquisitas postea conservandas et augendas excerpta ex opusculo quinto et — reimpressa. Vilnae typis Acad. S. J. A. 1688. 12. *288 str.*

6084. a) Wzgarda proznośći świata y o miłości Boskiey z hiszpańskiego Jakóba di STELLA przetłumaczona od Jędrzeia Chryzostoma *Załuskiego.* w Krakowie 1690. 4.

b) — — w Krakowie 1730. fol.
(Nies.)

6085. Cień życia ludzkiego przez Józefa WADOWSKIEGO. w Warszawie 1691. 4.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 80).

6086. Via theologica ad Deum ultimum finem per actus humanos consignata et per Valentinum Josephum de Magno Kleniew KLENIEWSKI propugnata. Praeside Christophoro Łosiewski S. J. S. Th. D. Ord. Theol. Scholasticae nec non Sacrorum Canonum Prof. in Collegio Varsav. Varsaviae typ. Coll. Scholar. Piar. 1694. fol. *9 ark.*
(L. S.)

6087. Labirynt świata i dom pociechy, to iest iasny i prawdziwy obraz iako na tym świecie y w sprawach iego wszystkich, nie masz nic tylko mięszanina, kłopot, oszukanie y mamięnie, bieda y tęskność, a na ostatek obmierzięnie wszystkiego y desperatia. Lecz kto w domu serca swego usiadszy z iednym swoym Bogiem się zawiera, ten samże do prawdziwego i zupełnego myśli swoych uspokoięnia y radości przychodzi. W Gdańsku drukował Andreas Gabriel Rhet, 1695. 8. *18½ ark.*

Po dedykacji podpis: J. P. C. E. P. P. P. C. (Dzien. Wil. I. 1819. p. 451.)

6088. Pokazanie iako powinien Chrzescianin myslić y pilno chodzić około zbawienia duszy swoiey — na wygnaniu w Krolewcu r. 1704 przetłumaczone — Ex mandato Superiorum. w Brunsberku w Druk. Coll. S. J. 4. *18½ ark.*

Niesiecki i Juszyński przytaczają to, jako tłómaczenie z Franciszka Renata Rapin, przez Andrzeja Chryzostoma *Załuskiego.*

6089. Flores Sententiarum in amoenissimo Paradisi Blosiani horto seu ex opusculis Ludovici BLOSII Abbatis Laetiensis decerpti ad adorandum pusillanimitate, scrupulis, et desperatione laborantibus, rectioris vitae instituendae causa porrecti et per alphabeti literae ordine distincti Anno supra Millesimum Septingentesimum Quarto Cracoviae typis Acad. 12. *240 str. i 2 karty na przodzie.*

6090. Malachiasz KRAMSKI Przeor Oberski Zakonu Cystersow. Wonnośc Naydroższa na niebo wdzięcznie i na ziemię z miłości Boga i bliźniego występuiąca albo częśc trzecia wiosny Niebieskiey — o cnocie naycelnieyszey do zasługi przed Bogiem przednieysze otwieraiącey zabawy, w których gdy kto im pilniey się cwiczy tym sie Bogu i Aniołom Jego przyiemneyszy staie — Zalecona *b. m.* 1709. 4. (Ju. MS.

6091. a) Ulga w krzyżach i t. d. *jak niżej* w Brunsberdze 1709.

Tłómacz Andrzej Chryzostom Załuski Biskup Warmiński.

b) — — w Sandomierzu 1728. (Nies.)

c) — — w Wilnie 1752. 12.

d) Ulga w krzyżach albo pobudki do cierpienia w siedmiu uwagach wyrażone i na każdy dzień w tygodniu przez X. Jana Piotra PINAMONTE Zak. OO. Jezuit. podzielone— na polski ięzyk przetłumaczone y — przedrukowane— R. P. 1758. w Wilnie w Druk. XX. Franciszk. 12. *236 str. 4 kart na przodzie i regestr.*

6092. Stefan WIELEWIEYSKI S. J. Nauki duchowne życia pobożnego y modlenia się pobożnego. w Toruniu 1710. (Nies.)

6093. Dionysius CHEŁSTOWSKI Scrutinium vitae. Częstochoviae 1710. 4. (Ju. MS.)

6094. Gaspar DRUŻBICKI S. J. Sublimitas perfectionis religiosae 79 discursibus explicata. Pragae 1713. 4. (Nies.)

Por. wyżej N. 4173 nast.

6095. Vita et mores Praedestinatorum seu signa XXXIV praedestinationis quae omnibus salutis aeternae studiosis proposuit Joannes NADASI Ungarus Tyrnaviensis e S. J. Brunsbergae typis Coll. S. J. An. MDCCXV. fol. *974 str. i regestr.*

6096. Spiegel der nicht betriegt oder Unterricht und Uebung der Erkenntniss seiner selbst — von einem Priester der S. J. in Italien. Sprache anitzo ins Teutsche übersetst. Braunssberg gedruckt in Coll. S. J. 1716. 8.

6097. a) Droga do zbawienia przez rozumne rozporządzenie życia doczesnego wedle oświecenia i powołania Boskiego wyprostowana przez X. Antoniego SWIRCZYNSKIEGO S. J. — w Druk. Lwow. S. J. An. 1717. 12. *339 str. 8 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Teressie z Tarłów Potockiej Wojewodziny Smoleń.

b) — — w Dr. Akad. Wileńskiey 1723. 12.

(Sienk. Dod. do Bent.)

6098. Antonius SWIRCZYNSKI S. J. Via coelestis sapientiae seu Meditationes etc. Sandomiriae 1727. 4. (Nies.)

6099. Chrisost. ADAMOVIUS, Paulin. Abecedarium vitae spiritualis explicans naturam, causas, gradus, media, impedimenta et instrumenta practica Religiosae perfectionis Omnibus vitae asceticae Cuttoribus scitu necessarium — Collectum 1648. Częstochoviae 1720. 4. (Ju. MS.)

6100. Joan MORAWSKI S. J. Actus virtutum. Calissii 1722. 8.

6101. Stanisław GŁOWCZYNSKI S. J. Rektor Kollegium Gdańskiego i Sendomierskiego. Pańska z Bogiem zabawa to iest sposob Panom żeby ich akcye były Pańskie w Sandomierzu 1723. (Nies.)

6102. Via ad salutem aeternam solidis vitae christianae principiis iuventuti demonstrata a R. Petro Martino ŁUGOWSKI S. J. Typis Coll. Lublinen. S. J. A. 1724. 8. *38 ark.*

Przypis. Joachimowi Potockiemu Staroście Luchowskiemu. Herb, u którego spodu przykutych dwóch Tatarów, sztychowany przez Józefa Poznańskiego.

6103. Droga do pobożności albo wprawa do takowego Ewangelii S. rozważania z ktorego i kaznodzieia materye, i asceta nauki Duchowne mieć może dla pożytku Dusz Krwią Zbawiciela odkupionych do druku podana przez X. Augustyna WESSLA Biskupa Inflantskiego i Piltynskiego Opata Jędrzeiowskiego. w Warszawie w Drukarni S. J. 1728 4. *191. str.*

Ofiarował Duchowieństwu i owieczkóm Dyecezyi Inflanskiey. (Ju. MS.)

6104. Prawdy moralne, prawd Pisma Swiętego, zdaniem Doktorów świętych, dla utwierdzenia cnoty w pobożnych, dla awersyi występków w grzesznych wywiedzione. Protekcyi Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Imci Jana Krzysztofa na Słu-

powie Szembeka Biskupa Warmińskiego i Sambińskiego przy powinszowaniu patrona S. Krzysztofa na wiązanie od Kollegium Warszawskiego *Scholarum Piarum* ofiarowane, na używanie pracuiących w kościele Chrystusowym przez X. PAULINA OD S. ANDRZEIA (Wiązkiewicz) tegoż zakonu, wydane dnia 25. Lipca Roku Pańskiego 1728. w Warszawie w drukarni J. K. M. Collegii Scholarum Piarum fol. *394 str.* (B.)

6105. Droga pielgrzymuiącego Chrześcianina do wieczności błogosławioney przez Jana BUNIAN Sługę Bożego w Angliey okazana z francuzkiego ku zabawie pobożney polskiemu światu przez Kawalera w Manheymie na polski ięzyk R. 1728 przetłumaczona, ale teraz dopiero przez X. Davida *Behra* Kaznodz. Nadw. J. K. M. K. P. do druku podana. w Krolewcu drukował kosztem swoim Bogumił Lebrecht Hartung. 12. *podłużne.*

(Ban. H. D. K. P. III. 104.)

6106. Sposob krotki łacny y pewny do Zbawienia, nazwany: Myśl dobra, albo Myśl że dobrze z francuzkiego na polski ięzyk przełożony, w Poznaniu w Druk. Koll. Soc. J. 1728. 4. *192 str. i 4 karty na przodzie.*

W dedykacji do Xżnej Jmci Katarzyny z Dolskich Wiśniowieckiej Hetm. W. X. L. datowanej w Białej Krynicy, r. 1709 podpisał się tłómacz tak: *Jusosinus Tyburokh de Wiecsiwnio* to iest *Janussius Korybuth Wisniowiecki.* (L. S.) *Zob. Noty.*

6107. Manuductor animarum per angelicam vitam — Vilnae in Typogr. Acad. S. J. 1728.

6108. Franciszek KOWALICKI e S. J. Pustynia w Ray Delicyi Duchownych zamieniona Fruktem Doskonałości zakonney obfituiąca R. P. 1730 zaszczepiona a na pospolity pożytek po smierci autora hoyną zyczliwey mu osoby ręką otworzona. 1732. w Sandomierzu w Drukar. S. J. 4. (Ju. MS.)

6109. Martinus TRAMBCZYŃSKI S. J. Bellum intestinum inter continuas sui victorias absolutum de P. Gasparo Drużbicki.

Umarł Trambczyński 1732. (Nies.)

6110. Onuphrius TACZALSKI Ord. SS. Trinit. Homo Paulo minor ab angelis ascetica perfectione vir coelestis ordinis — An. 1738. Leopoli typis Coll. S. J. 8.

6111. Pobudki ku cnocie miłosierdzia służące przez X. Piotra SKARGĘ. w Poznaniu 1739. 8.

(Kat. Piar. War. 1822 p. 87).

6112. Piotr KWIATKOWSKI S. J. Theatrum życia ludzkiego. w Kaliszu w Druk. S. J. 1740 4. (L. S.)

6113. Nauka życia dla nabycia duchowney umieiętności na ośmdniowych rekollekcyach — przez X. Marcina ŁUGOWSKIEGO S. J. — w Druk Koll. Lwow. S. J. R. 1742. 4. *117 str. 4 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Magdalenie Kuropatnickiej Xieni Klasztoru Lwow. Reguły S. Benedykta.

6114. Przewodnia do Nieba prowadząca drogą nieomylną przez skuteczny sposob do dóyśćia zbawienia otwieraiąca z francuzkiego na polski ięzyk przez Damę przetłumaczona R. P. 1744. w Lublinie u Jezuitów. 4. *280 str.*

6115. Dawida HOLLACZA utorowana Pielgrzymow droga do góry Syon miasta Bogu żyiącego i t. d. w Brzegu nakł. Samuela Trautmana r. 1745.

Tłómacz oznaczony głoskami, J. W. R. (Rohrmann albo Ruttich.)

(Ban. H. D. K. P. III. 47.)

6116. Hieronym GRUSZECKI Franciszkan. Sposob dla ludzi na łatwe Nieba dostanie w Poznaniu w Dr. S. J. 1745. fol. (L. S.)

6117. Joan. Capistr. SZYSIECKI Firma quies sensuum cymba vitae moralis fluctuantium furnorum anchoris obtenta in gratitudinem solidae, securaeque stationis Ill. et Rev. D. D. Stephano Hieronymo de Stręczno Turno D. V. Abbati Premetensi S. O. C. eiusdemque per utramque Poloniam, Prussiam, et M. D. Lithuaniae Commissario et

Vicario Generali—ut debita—cedit ex turno immobilis e corde seraphicae propensionis secura. Anno — 1747. Posnaniae typis Acad. 4. *320 str.*

Mięszanina różnych wiadomości naciąganych do nauk pobożnych. Jest tu i katechizm i medytacje, opisanie części ciała ludzkiego jako pobudek do życia świątobliwego. i t. p. (Ju. MS.)

6118. Doskonałość Chrześciańska stem duchownych reflexii obiaśniona przez X. Jana Kapistrana Szysieckiego. w Poznaniu w Druk. Akad. 1745. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

Janocki Pol. I. 79, cytując to samo dodaje że gotuje tenże autor dzieło w języku polskim pod tytułem: Theologia Universa w 5 tomach.

6119. Przewodnik miłosierny w drodze nayniebezpiecznieyszey idących. w Krakowie 1747. 8. (Kat. Friedl.)

6120. (Joannis Bona, Principia et Documenta Vitae Christianae.) *po polsku* 1747. 8. w Wilnie w Druk. Akad. S. J.

Tłómaczenie na polskie, przypisywane Onufremu Taczalskiemu Zak. S. Trójcy. (Jan. Lex. 1. 161.)

6121. (De Officiis Christiani militis, libellus, e gallica in polonam linguam conversus.) *po polsku* w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 1748. 12. *17. ark.*

Tłómaczenie Xżnej Franciszki Urszuli z Wiśniowieckich Radziwiłłowej, żony Michała Kazimierza Wojewody Wileń. (Jan. Pol. 1. 67.)

6122. a) Szkoła Niebieska którey Professorowie Jezus i Marya, różni Niebianie, Pismo Boże, Doktorowie Swięci, Rozum zdrowy, informują nas żyć i umierać dobrze roku 1753 przez X. Alexandra Pileckiego S. J. otworzona w Lwowie w Druk. Coll. S. J. 8. *393 str.* (Dzien. Wil. 1818. II. 92.)

b) — — Szkoła Niebieska którey nauczyciele Jezus i Marya i t. d. uczą nas żyć i t. d. w Warszawie w Druk. Nadw. J. K. Mci 1780. *368 str.* (B.)

6123. Nauki rostropne y Swiątobliwe każdemu y zawsze potrzebne pod los y trefunek dla duchownego codzień w osobliwszey cnocie którą Bog nam sądzi w on czas potrzebnieyszą ćwiczenia się podana JW. JMści Pani Zofii z Chreptowiczow Sawaniewskiey Woyskiey W. X. Litew. ofiarowane. w Wilnie w Druk. J. K. M. WW. XX. Franciszkanow R. P. 1755. *1 ark.*

6124. Droga do Nieba wprzód od przeszkod uprzątniona — od — X. Jana Piotra Pinamontego Soc. Jesu — pokazana z excercycyow duchownych S. Ignacego de Loiola a dla wygody plebanow — opisana przez X. Jana *Poszakowskiego* S. J. Teologa. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. 1756. 8. *55 ark.*

6125. Port Duszy naybespiecznieyszy na morzu swiata po rozbiciu pierwszey niewinności o szkopuł ambicyi zyciem przewodniczym od samego zbawiciela swiata J. C. pokazany—to iest Nauka Duchowna w ktorey sie pokazuie naykrotsza i naybespiecznieysza droga do zbawienia niegdyś Łacińskim stylem od W. Bartłomieia Holtzhausera Kapłana swieckiego Restauratora życia społecznego Pietystow Napisana (przez X. Stanisława *Sobolewskiego* na polskie tłumaczona). w Wilnie w Dru. Franciszka. 1758. 8.

Przydane życie Wielebnego Holtzhausera (Ju. MS.)

6126. Człowiek Chrześciański X. Pawła Segnerego, przez X. Krzysztofa *Niepokoyczyckiego.* Część I. w Warszawie 1759. 4.

Kat. Piar. War. 1822 p. 81.

6127. Wschody do Nieba—przez W. X. Roberta Bellarmina — wystawione teraz dopiero w Polskim ięzyku przez X. Cezarego *Wyszomierskiego* Schol. Piar. pokazane— w Wilnie R. P. 1760 w Druk. XX. Franciszkanow. 8. *350 str. arkusz na przodzie i regestr.*

Przypis. tłómacza Xięż. z Sapiehow Radziwiłowej Wojewodz. Nowogrodz.

6128. Studium pulchritudinis in-

ternae et externae per B. Jo. CANTIUM etc. Cracoviae 1760. 8.
(Kat. Friedl.)

6129. Jeremias DREXELIUS S. J. Iako w Niebie tak na ziemi to iest stosowanie się woli ludzkiey z wolą Boską — Po edycyi 1649 przełożone i w roku 1761 wydane w Krakowie w Drukarni Seminaryum Bib. Akad. 4to. (Ju. MS.)

6130. Elementa vitae sanctae — a Nicolao LANCICIO e S. J. proposita. Vilnae typis Acad. S. J. A. D. 1763. 12.

6131. Uważay dobrze albo Reflexye na cztery rzeczy ostateczne z francuskiego na polski przełozene w Lwowie w Dru. S. J. 1766.

Tłómacz podpisał się Polak w wierze Rzymskiey urodzony w niey umierać prągnący Sodalis Maryi — w przemowie do czytelnika przyznaje się iż bajki pisał w tych wyrazach: Zeby zaś rzeczy o których sie tu traktuie, były dotkliwsze sercu, przytacza tu wiele przykładow wyiętych z Pisma S., Oycow SS., autorow poważnych. Niektore bedą się zdały i niepodobne do wiary iako iest Historya o Udonie Arcybiskupie Magdeburskim i t. p. (Ju. MS.)

6132. Prawdy do chrześciańskiey doskonałości i żywota wiecznego prowadzące — we czterech częściach — wydane przez sługę Matki Boskiey iuż trzeci raz z pod prasy drukar. wychodzące—w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow R. P. 1769. 12.

6133. Jan Piotr KAMUZE Biskup Belleyski: Utarczka duchowna — przetłumaczona z francuzkiego, pracą Przełożoney Zakońnicy W W. Panien od Nawiedzenia N. P. Marii Klasztoru Krakowskiego— w Krak. w dr. Kazimiérza Jakowskiego 1770. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6134. Floryan JAROSZEWICZ. Stare błędy światowey mądrości. we Lwowie w Dr. S. Tróycy. 1771. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

6135. Rządźca polityczny i chrześciański drogą cnoty do wieczney szczęśliwości prowadzący przez X. Anastazego WARGOWSKIEGO Zak. S. Pawła Pustel. Część I—III. w Kaliszu w Dr. S. J. 1773. 8.

6136. Anastasius WARGOWSKI Moderator Politico-Christianus. Calissii typis S. J. 1773. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

6137. Anastazy WARGOWSKI Exprowincyał Zak. S. Pawła Pier. Pustel. Monitor drogą zbawienia prowadzący w Kaliszu w Dr. S. J. 1793 8.

6138. Ludwika BLOSYUSZA Opata Zakonu Sgo Benedykta Ustawy życia pobożnego w Wilnie w Druk. Bazyl. 1776. 8. *160 str. i 5 kart nieliczb.*

6139. Zdania wybrane z xiąg Blosiusza Opata Z. S. Benedykta wybrane i t. d. teraz polskim z przydatkiem maxym potrzebnych i rozmowy pożyteczney wydane przez X. W. S. (Wincenty Szczyciński). Wilno w Druk. Franciszkanow 1778. 8. *166 str. i 18. kart nieliczb.*

6140. Zwierciadło niezawodne albo nauka y rozumowi do uznania prawd y woli do sprawowania cnot. O poznaniu siebie samego podana w siedmiu uwagach na każdy w tygodniu dzień rozłożonych przełożona w ięzyku włoskim przez W. X. Pawla ŚEGNEREGO S. J. potym w Dilindze na łaciński a teraz z łacińskiego na polski wytłumaczona przez W. X. Piotra *Radominskiego* z Towarz. Jezusow. 1778. w Kaliszu. w Druk. J. K. M. 8. *120 str.*

6141. Swiat od ludzi światowych przez krotkie y naydyskretnieysze dziesięcio dniowe rekollekcye obrzydzony które na każdym mieyscu, w każdym domu, y dworze, przy naywiększych trudnościach y zabawach, bez censury oka ludzkiego, na mieyscu osobnym, bardzo łatwo, z wielkim duszy pożytkiem odprawić się mogą — za dozw. Zwierzchności duchowney do druku podane 1773. w Wilnie w Druk. Schol. Piar. 8. *3 ark.*

Przypis. od Trynitarzów Tekli Annie z Larskich Ogińskiey b. Woiewodzinie Witebskiey teraz Zakonnicy S. Matki Brygitty Paniey Fundatorce.

6142. Calendarium asceticum

praecipuorum fundatorum exemplo per elogia illustratum nec non Sanctorum Patrum sententiis piisque ascetorum monitis in dies totius anni refertum — cura et studio cuiusdam Sacerdotis et ordine SSS. Trinitatis de Redemp. Captiv. Vilnae typis in Monasterio Basilianorum. An. 1774. 8.

6143. a) List pewnego sługi Bożego zawieraiący w sobie krótką naukę dążenia pewną drogą do doskonałości Chrześciańskiey z francuskiego przetłumaczony. w Wilnie w druk. Akad. 1774. 12.

(Gaz. Warsz. N. 21. Supl.)

b) List pewnego Sługi Bożego zawierający w sobie krotką naukę dążenia pewną drogą do doskonałości Chrześcianskiey z francuskiego przetłumaczony po trzecie przedrukowany. R. P. 1782 w Wilnie w Druk. przy Akademii. 12. *250 str. i regestr.*

6144. Portret damy poczciwey, rozsądney y prawdziwie chrześciańskiey przez X. Goussaulta Konsyliarza Parlamentu francuzkiego wydany. Dla dam polskich przez X. P. R. K. K. K. przetłómaczony R. P. 1779. w Krakowie w drukarni Seminar. Biskupiego Akademii, nakładem Fabiana Seb. Drelinkiewica biblio. J. K. M. 8. *191 str.* (B.)

6145. Trakt do Krainy Niebieskiey prawey wiary Katolickiey á w starożytney pobożnych przodkow szczerości Serca y prostocie ducha przewodnictwem y dowodami utorowany we dwu Częsciach pokazany Roku ktorego Zbawiciel naypierwsze z nieba zstępuiąc wyraził ślady. 1778. w Berdyczowie. w Drukarni Fortecy Nayświętszey Maryi Panny zá przywileiem J. K. Mci. 4. *520 str.*. Część II. 1782. *730 str. i regestr.* (B. Horod.)

6146. Uwagi zbawienne do doskonałości Chrześciańskiey każdemu pożyteczne z włoskiego ięzyka na polski przełożone przez X. Felixa *Synakiewicza* Reformata Prowincyi Polskiey aktualnego Teologa J. K. Mci. w Warszawie R. 1786. 8.

Wstęp obejmuje sposob odprawiania Medytacji, dalej uwagi o Męce Pańskiej, uwagi wieczorne na dni całego tygodnia, uwagi na dni całego miesiąca. Zaleca się to dziełko wyborem rzeczy, krótkością, jasnością i czystym ascetyzmem.

(Ju. MS. — Gaz. Warsz. 1786.)

6147. Edukacya Katolicka iest dobrem naywyższym kraiu, iest szczęśliwością w szczegolności każdey osoby gdy ią posiada i według niey żyie. Treść iey wyłożona iest przez X. Leopolda, od S. Avertana Karmelity Bosego d. 10 Decembr. R. 1806. w Lublinie 1807. 8. *2¼ ark.* (L. S.)

6148. Przerażliwe echo trąby ostateczney albo cztery rzeczy ostatnie człowieka czekaiące przez U. Bolesławiusza. 1808. 8.

(Kat. Friedl.)

6149. Magazyn Duchowny ku zasileniu duszy dążącey do wieczności złożony z Pism Starego i Nowego Testamentu Doktorow Kościelnych Autorow Klassycznych Katechizmu (*sic*) Za pozwoleniem Zwierzchnosci do druku podany. w Poczaiowie WW. XX. Bazylianow R. P. 1810. 8. *105 i 78 str.*

Od str. 85 pieśni między innemi wiersz o ludzkich skłonnościach:

Między głupiemi żyiem, głupich najdziem wszędzie i t. d.

Głos ginących z Dekretu Trybunalskiego Lubelskiego:

Giniemy i litości nieżądamy weale i t. d.

W drugiej części: Katechizm a od str. 59 wiersze różne najwięcej wyjęte z X. Baki O Smierci Nieochybnej wyd. r. 1805.

6150. Prima principia inchoantium perfectionem. Varsaviae 1813. 8. (Kat. Piar. War. 1822 p. 86).

6151. Krotka do nieba droga, istotnie zbawienna. 8.

Autor bezimienny Ignacy Tłuczyński S. J. (Nies.)

6152. Płomień serdeczny w rożnych cnot akty rozżarzony *b. m. i r.* 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6153. Direktor duchowny w spra-

wie zbawienia potrzebne nauki — krótko podaiący w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. 8. *91 str.* (*)

✣ ✣

6154. Лекарство на оспалый умыслъ человѣчій, а особливо на затвердѣлыя сердца людскія, заведеныя свѣтомъ, альбо якими грѣхами, до Ѳеодора Мниха, а въ особѣ его до каждого человѣка, кто въ якомъ кольвѣкъ есть грѣху, съ приложеніемъ при концѣ тестамента Василія Царя Греческаго сыну своему Льву Философу; переложено съ Греческаго Даміаномъ Пресвитеромъ. Въ Острогѣ 1607. 4.

Po słowiańsku i Białorusku. Bardzo rzadkie. (Sopik. I. 106.)

6155. Книга содержащая въ себѣ, како подобаетъ инокомъ и Христіаномъ жити, и о обхожденіи вселѣтнаго круга. Въ Супраслѣ 1789. 8. (Sopik. I. 129).

6156. Книга житія и отчасти чудесъ повѣданія Преподобнаго отца нашего Василія Новаго списано Григоріемъ Минхомъ учеником его, Почаевъ 1794. 4. (Sopik. I. 129.)

β) dla duchownych.

6157. Stanislaus Leopolitanus. Regule tredecim: iuxta doctrinam Apostoli: prime: ad Tymotheum tertio capitulo edite: cuilibet Clerico non inutiles in suo statu recte et salubriter conversari volenti.

Sacerdotibus *(dotąd rubro)*.

Tunc tua commotum vulgus documenta sequetur
Quum fuerit nullis sors tua nota malis,
Disce igitur que prima bone tibi regula vite
Congruat: et disces: quum legis illud opus.

Na końcu: Vienne Austrie: per Hieronymum Victorem: Et Joannem Singrenium Anno. 1512. 4. *8 kart nieliczb. Druk gocki Zob. Noty.*

6158. Stella clericorum cuilibet clerico summe necessaria (In laudem libelli 16 w. ł.). *Na końcu* Impressum Viennae per Hieronymum Victorem Anno M.D.XV. Mense Decemb. z cyfrą Leonarda i Łukasza Alantsee. 4. *10 kart nieliczb. Druk gocki.*

Autor nienazwany. Że jedną z treści ma związek z dziełem poprzedzającém, i że także w Wiedniu we trzy lata drukowane, może być, że jest także Lwowczyka. (L. S.)

6159. Stanislaus de Lowicz Canonicus S. Sepulchri Miechov. Regulae vitae monasticae. Cracoviae in Officina Vietoris 1539. 4. (Ju. MS.)

6160. O Doskonałości Zakonney Xiąg czworo. Z łacińskiego X. Łukasza Pinella S. J. przetłumaczona przez X. Szymona *Wysockiego* S. J. w Krakowie 1607. 8. *493 str.* (Chł.— Nies.)

Przypis. Maciejowskiemu Primasowi.

6161. Andreas Loaechius. Speculum seu prototypus veri monachi Cracoviae 1607. (Siarcz. I. 285).

6162. a) D. Jodoci Clichtovaei, de vita et moribus sacerdotum libellus aureus auctior nunc recusus iussu et impensis Ill. atque Rev. D. D. Martini Szyszkowski Episc. Plocensis. Cracoviae ex Offic. Nicolai Lobii. A. D. 1608. 12. (L. S.)

b) — — auctior nunc recusus iussu et impensis Ill. ac Rev. Caroli Archiducis Austriae Eppi Vratislav. *tam. u t.* 1609. 12.

Na końcu: Meditationes de dignitate Sacerdotum etc. (Ju. MS.)

(*) Por. traktaty w Oddziale tym wymienione, z wypisanemi w Tomie I. N. 4153 —4213; niektóre tu są powtórzone i ściślej oznaczone. W tym i podobnych razach łaskawego pobłażania książka ta oczekuje.

6163. Sześć skrzydeł Seraphinowych to iest sześć cnot Przełożonym potrzebnych S. Bonawentury Dokt. Seraph. przydane są sześćdziesiąt Sentencij duchownych — na polską rzecz przełożone, przez X. Stanisława *Rochowicza* w Lubczu w Druk. P. Blastusa. R. 1612. 14. Octob. 4. *83 str. i arkusz na przodzie.*

Przypis. tłómacza Benedyk. Woynie Biskup. Wileń. datowane z Cimkowicz.

6164. O Żywocie Zakonnym, iako ma bydź swiętobliwie prowadzon, abo o każdodziennym w cnotach świętych ćwiczeniu Książka przez X. Jakóba Alvareza S. J. złożona a na polski przez X. Symona *Wysockiego* przełożona. w Krakowie w Druk. Mikoł. Loba. R. 1613. 12. *752 (rzeczyw. 709 str.) i regestr. Zob. Noty.*

6165. ZwierciadłoZakonne w którym się zakonniki po wszystkie dni żywota swego przeglądać maią wydane przez X. Gabriela Kiełczewskiego Komissarza Generalnego Proboszcza Strelińskiego Zakonu Premonstratensow. w Kaliszu w Druk. Woyc. Gedeliusza 1613. *66 str.*

6166. Philippus Gesualdus Episc. Cariatensis. Disciplina conventualium — interprete (ex italico) Hippolito *Liricio*. Crac. in Offic. Nicolai Lobii. 1615. 12. (L. S.)

6167. a) Dziesientnica Zakonna w Krakowie u Piotrkowczyka 1621. 8.

b) — — 1627. 8. (Ju. MS.)

6168. Jacobus Sliwski. Scutum Clericorum. Jaroslaviae. 1625. 4. (Siarcz.)

6169. a) S. Bonaventurae Ord. Min. S. R. E. Cardinalis Episcopi Albanensis Seraphici Doctoris Ecclesiae Speculum Disciplinae ad Novitios et de profectu Religiosorum item Epistola Memorialia XXV pietatis eximia documenta complectens. Editio altera melior F. H. Sedulii recensu et notulis illustrior. Cracoviae ex Offic. Franc. Caesarii. An. 1637. 12.

b) — — Vilnae typis Acad. S. J. 1752. 12.

6170. a) Manuale seraphicum seu vitae spiritualis methodus — secundum mentem — S. Bonaventurae — per Prem Frem Danielem Zielinski Ord. S. Francisci — accommodata, Cracoviae in Offici. Schedeliana A. D. 1661. 12.

b) Manuale Seraphicum seu in manu religiosa antiquitus in Sacro Ordine observata ac ad speculum disciplinae ad Novitios Doctoris Seraphici S. Bonaventurae apposita. Cracoviae in Offic. Schedeliana 1661. 12. (Ju. MS.)

6171. Disciplina virtutum, et perfectionis religiosae, pro directione eorum, qui ad Caenobiticam observantiam in Sacro Ordine Cisterciensi aspirant — Opera Sanctissimi Patris Bernardi Melliflui Doctoris. In gratiam Adami sui quondam Novitii descripta — quam in antiquissimo libro manuscripto sub forma charitativae epistolae inventam, Religiosus Pr. Angelus a S. Maria in Caenobio Clari Fontis Novitiorum Director, superaddendo aliquas illustrationes proprias, quas dictante gratia Spiritus S. pro ordinando bono statu sacrae Religionis temporibus suis cognoverat opportunas, in methodicum tractatum digessit, quem ejusdem Sacri Ordinis quidam Sacerdos ob defectum Exemplarium, publicae utilitati typis mandari curavit — Superiorum Permissu — Crac. apud Her. Schedel. S. R. M. Typ. 1668. (Ju. MS.)

6172. Ethica ex moribus et cultu Domini in Cruce ad mores Sacerdotum relata libris VII a Joanne Vosdassi Presbytero S. R. M. Secretario. Editio prima. Typis Monast. Oliven. A.M.DC.LXXVI. 8. *736 str. 10 str. na przodzie i regestr.*

Przypis. Andrz. Olszowskiemu Arcybisk. Gniezn. (*Zob. Noty.*)

6173. Vita Sancti Sacerdotis eiusque cogitationes sanctae tum sub sacrificio et usu SSmae Eucharistiae, tum alias congruae sacerdotio et li-

bro vitae. Scripsit Joannes Kwiatkiewicz S. J. Olivae imprim. G. F. Fritsch 1680. 12. *261 str. 8 kart. na przodzie i regestr.*

Przypis. Michał. Ant. Hackiemu Opatowi Koadjutorowi Cysters. wOliwie. *Zob.Noty.*

6174. Michaelis Rychalski, Via immaculata sive ars vivendi et moriendi in sacerdotio. Posnaniae 1682. 4. (Cat. Janss. 1702.)

1175. Stanisław Witwicki. Nauka powołania do stanu duchownego i obowiązkow Chrześciańskich w dwóch Częściach. w Druk. Sch. P. w Warszawie 1684. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

1176. Stephan Wierzbowski, Episc.Posnan.Norma vitaeClericorum recollectorum,alias Marianorum,defunctis praecipue militibus et peste sublatis suffragantium. Varsaviae 1687. 8.

O autorze wspomina Niesiecki, że gdy matka go rodziła, widziała na nim infułę Biskupią.

6177. In nomine SSmae Trinitatis Speculum parvum Religiosorum de tribus votis essentialibus Religionis, aliisque virtutibus eis annexis ex B. Humberto V. Generali Magistro Ord. Praedic. de vita spirituali et brevi methodo perveniendi ad perfectionem. Ex S. Vincentio Ferrerio eiusdem Ordinis de acquirenda vera perfectione. Ex S. Catharina Senensi eiusdem Ord. de Studio Meditationis. Ex P. M. F. Nicolao Moscicensi Polono eiusdem Ord. De formandis Novitiorum moribus (ubi et alia) ex P. Joanne Nys Antverpiensi eiusdem Ordinis. Labore F. Ferdinandi Ohm alias Januszowski eiusd. Ord. Crac. typis Schedelianis. A. D. 1689. 12.

6178. Zwierciadło Zakonności od S.Bonawentury Zakonu BB. Mnieyszych S. Franciszka K. S. Rzymskiego Kardynała, Bisk. Albanskiego, Serafickiego Doktora. Nowicyuszom y Nowym Professom na upatrowanie należytey układności sporządzone a teraz przez iednego Kapłana OO. Reformatow S. Franciszka Prowinc. Małopol. etc. z łacin. na pol. przetłumaczone y wystawione. w Krakowie w Druk. Mikołaja Alexandra Schedla *b.r.* (1688). 12. *575 str. i 16 kart na przodzie.* (L. S.)

6179. a) Ratio status eligendi authore Michaele Buynowski S. J. Pars I. II. Vilnae typis Acad. S. J. A. D. 1688–89. 4. *Zob. Noty.*

b) Ratio status ecclesiastici stabiliendi authore Michaele Buynowski S. J. Pars VII. Vilnae typis Acad. S. J. A. D. 1690. 4. *284 str. i kart 9 na przodzie.*

Dedyk. Konstant. Brzostowskiemu Biskup. Wil.

6180. a) Considerationes de Soliditate virtutis etc. Posnaniae 1690 8. (Cat. Janss. 1699.)

b) De Soliditate virtutis in religioso Soc. Jesu requisita considerationes R. P. Gasparis Drużbicki S. J. Coloniae imprim. F. Casp. Altenkirchen. A. 1721. 8. *203 str. i regestr.*

6181. Novellus Religiosus seu de vita novellorum Religiosorum postquam emissis votis ad Collegia veniunt. Authore P. Gasparo Druzbicki S. J. Posnaniae typis Coll. S. J. A. C. 1690. 12. *84 str. i 2 kart na przodzie.*

Xiążeczka ta zdaniem X. Plat. Sosnowskiego, dobrze odpowiada celowi swemu; napisana jest w zamiarach najlepszych i z wielką znajomością rzeczy.

6182. Vota religiosa seu tractatus de votis religiosis in communi et particulari Pars I. de votis in communi. Authore R. P. Gasparo Drużbicki S. J. Posnaniae typis Coll. S. J. A. C. 1690. 8. *459 str.*

Od str. 139. Pars II. de votis in particulari.

X. Platon Sosnowski w rękopisach swoich pismo to mieni pełném zbawiennych dla osób zakonnych przestróg, z własnego zapewne doświadczenia czerpanych, autora wielce pobożnego, uczonego i rostropnego. Słodka łagodność, dodaje, z prawdziwą skromnością wszędzie daje się postrzegać.

6183. a) Consideratio religiosi status tripartita per P. Michaelem a Visitatione Schol. Piar. — A. D.

1698. Varsaviae typis Schol. Piar. 4. *867 str. 2 ark. na przodzie.*

Przypis. Justynian. Bernard. Zaruskiemu Zak. Cystersów. Opatowi Sulejowskiemu.

b) Michael Kraus (a Vis. B.) S. P. Consideratio religiosi status sive de cura religiosae perfectionis, in tres partes divisa. Varsaviae 1705. 4. (Biel.)

6184. Stanisław Grodzicki Bernardyn. Speculum Religiosum to iest Zwierciadło starozytney Zakonnosci. Prawdziwie zarliwych Zakonnikow Cnotę, żywot świątobliwy, i wykonanie Ich powołania wyrazaiące Wystawione. Prostat apud Johan. Christian. Laurer Bibliopolam Thorunensam 1698. 8. *508 str.*

Przypis. Księgarza Stanisławowi Dąmbskiemu Biskupowi Kujawskiemu — Na ostatniej karcie regestru są te słowa: TypographusAmsterodamensis ad BenevolumLectorem salutem — Quodsi per absentiam autoris errores nonnulli irrepserint eos Benevolus Lector corrigat et incuriae Typographorum ignoscat. Absolutum hoc opus die 15 Junij Anno M.DC.IIC. Czyli ta książka była w Amsterdamie drukowana, niewiadomo, gdyż i omyłek drukarskich nie masz i druk pewnie nie Amsterdamski a rycina bardzo niezgrabna; zdaje się iż to jest jakaś spekulacja Księgarska. (Ju. MS.)

6185. Nowiny duchowne to iest skarbow zakonnych y ducha odnowienie — w nowy sposob zalecone przez X. Jana Kwiatkiewicza S. J. w Krakowie w Druk. M. A. Schedla. R. P. 1700. 8. *356 i 62 str. oprócz 6 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Konstantynowi na Radochowcach Wapowskiemu Podkomorzemu Przemyślskiemu.

6186. a) Quadriga Sacerdotum etc. *jak niżej.* Olivae 1686. 12. (Cat. Janss. 1648.)

b) — — Cracoviae 1705. 12. (Nies.)

c) Quadriga sacerdotum ad caelum sive praedestinatio sacerdotalis per quatuor novissima iugiter expensa authore R. P. Michaele Rychalski Paenitentiario et Seniore Psalteristarum Ecclesiae Cathedralis Vladislavien. Vilnae typ. Acad. A. D. 1707. 12. *155 str.*

d) — — Lublini, typis Coll. S. J. An. D. 1747. 12.

6187. Fons Vitae christianae — per P. Marianum a S. Venantio Schol. Piar. collecta. An. 1726. Varsaviae typis Schol. Piar. 12.

6188. a) O postępowaniu w doskonałości y cnotach zakonnych napisanym od W. X. Alfonsa Rodericyusza S. J. dla tychże zakonnikow, S. J. Część trzecia — przez W. X. Baltazara *Dankwarta* S. J. Księga wszystkim zakonnikom wszelkiego powołania bardzo potrzebna i pożyteczna w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1698. 4. *51 ark. Druk Gocki. Część II. i III.*

b) — — Część I—IV. w Wilnie 1716 4. (Krasz. Wilno IV.)

6189. Żywot duchowny albo sposob życia duchownego powołanym na służbę Boską w Zakonie Oyca S. Franciszka Reformatow Prow. Wielkopol. — R. P. 1719. w Warszawie w Druk. Schol. Piar. 4. *178 str. i arkusz na przodzie.*

6190. Stan. Sczygielski. Catechismus monasticus cui accessit: Vade mecum. 8. (B.)

W: *Bibliotheque Generale des Ecrivains de l'ordre de St Bènoit,* à Bouillon. 1777. rok druku tego dzieła, wyrażony: 1713.

6191. Florianus Antonius Lachowicz. Schola vitae humanae in Eremo S. Augustini erecta. Oratio. Cracoviae typ. Fr. Cezary 1721. fol. (L. S.)

Autor był Prof. Retoryki w szkołach Nowodworskich pożniej kanonik S. Anny.

6192. Const. Felic. Szaniawski Episc. Crac. Idea vitae sacerdotalis ad usum Cleri Dioecesani. Crac. typ. Fr. Cezary 1721. 4.

6193. Lampa zapalona dusze zakonne do powinnych należytości ku Bogu, Bliźniemu własney duszy y zachowania slubow oświecaiąca. Od Przewieleb. Oyca Hieronima Gracyana a Matre Dei — wystawiona przez W. O. Jana Ricchi Zak. S. O. Dominika na włoski ięzyk przeniesiona, potym naprzod od iednego

kapłana Dominikana Kongregacyey S. Ludwika Bertranda— Polskiemu narodowi w Lublinie, a powtornie na instancyą Generalnego Lwowskiego Nowicyatu Zak. Kan. Prowincyi Ruskiey w Konwencie Bożego Ciała do druku podana. we Lwowie w Druk. Coll. S. J. An. 1723. 8.

6194. Norma vitae apostolicae partim ex vocatione, probatione et professione apostolica, partim ex theologicis cardinalibus et reliquis virtutibus moralibus apostolicis collecta et — Ordini Apostolico Canonicorum Regularium omnibus illis quivitam apostolicam imitari conantur ad imitationem proposita a M. Jacobo Radlinski Sacrae Theol. Doctore eiusdem in Canonica Cracoviensi ad S. Hedvigem Professore Canonico Regulari Sacrosancti Hierosolymitani Sepulchri Christi Domini, Consiliario Con. Generalis Miechoviensis, P. Ch. Cracoviae typis Jacobi Matyaskiewicz. A. D. 1725. 8. *Pars 1. 538 str. i 25 kart na przodzie.*

Przypis. Stanisławowi Zadora de Brzezie Russockiemu Majorowi Gwardyi Króla Polskiego. W Przedmowie wspomniane dzieło Jana Matuszewskiego czy Matuszewicza (Matuszevius) Generała Zgrom. Kanonikow Regularnych, pod tytułem: Canonicus Regularis explicatus.

Pars II. Lublini typis Coll. S. J. 1732. 8. 389 str. i 20 kart na przodzie.

Przypis. Stanisławowi Stępkowskiemu Zak. Kanoników Regular.

Juszyński MS. z pochwałami pismo to wspomina dla języka i przytoczeń z Pisma S.

6195. a) O postępowaniu w doskonałości y cnotach chrześciańskich napisanym od W. X. Alfonsa Rodérycyusza S. J. — Część I. II. na polski język przetłum. przez W. X. Tomasza *Łąckiego* Theologa tegoż Zakonu. R. P. 1727. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4. *Cz. I. 624 str. oprócz 3 kart na przodzie. Cz. II. 505 str. Cz. III.*

b) — — w Wilnie 1764.

(Kat. Gr.)

6196. Zwierciadło pilney przezorności w własnym sumnieniu życia zakonnego według praw y konstytucyi Zakonu naszego opisanych— przez X. Eliásza od S. Jozefa Zakonu Troycy Przenayśw. od Wykupienia Niewoln. Prowincyi Polskiey pod tytułem S. Joachima R. P. 1741. w Lwowie w Druk. P. J. Golczewskiego 4. *184 str. 5 kart na przodzie.*

Przypis. Marcinowi z Gineytow Kuncewiczowi Miecznikowi Czerniechowskiemu.

6197. Fortunat Łosiewski Bernardyn. (De Studiis in quibus homo religiosus versari debet libellus) *po polsku* w Krakowie 1741. 4. *16 ark.* (Jan. Pol. I. 44.)

6198. Speculum Priscorum SS. Patrum Monasticam Posteritati repraesentans vitam ad Sequenda eorum vestigia porrigens motivum. In Refectorio, Choro, Recreatione, ac Cellulis suis Religiosorum dirigens actus. Omniumque viventium inordinatos rectificans mores atque Tam Religiosis quam universis mortalibus ad bonorum operum serviens Augmentum a Quodam Carmelita Discalceato Expositum. Cum Licentia Loci Ordinarij, et Superiorum Ordinis. Vilnae Typis S. R. M. Acad. Soc. Jesu Anno Domini 1742. 12. *36 str. nieliczb.*

Traktat ten podzielony na 7 rozdziałów, zawiera w sobie, sposobem w tytule wskazanym, stosowne do rozmaitych okoliczności życia zakonnego przestrogi, których odczytywanie, mianowicie dla zakonników byłoby nader użytecznem, (ile że są poparte zdaniami Pisma Ś. i Ojców Kościoła) gdyby niepotrzebnie autor nie przymieszał w niektórych miejscach nieapprobowanych legend.

(Rękop. X. Plat. Sosnow.)

6199. Mowa Boska do serca zakonnego przez Jerzego *Szpungiańskiego* na polski język przełożona. w Wilnie 1741. 16.

(Krasz. Wilno IV.)

6200. Fortunat Łosiewski (De Moribus homine religioso dignis, libellus) *po polsku.* w Krakowie 1744. *10 ark.* (Jan. l. c.)

6201. Exemplar vitae spiritualis et perfectionis, seu exercitia huius vitae

practica pro tironibus Carmelitis discalceatis. Et aliis pie et spiritualiter volentibus vivere in Christo conscripta, in duas partes distincta. Ex quibus pars prima tractat de triplici exercitio, vite spiritualis v. de oratione, de mortificatione et de virtutibus. Pars secunda actus internos variarum virtutum complectitur; Olim per P. F. SEBASTIANUM AB OMNIBUS SANCTIS Carmelitam Discalceatum nunc vero sumptibus Provinciae Lithvanae reimpressa Vilnae Typis S. R. M. Academicis Soc. Jesu An. 1741. 8. *516 str. oprócz kart na przodzie i regestru.*

Część ta I. tak jak w tytule wskazano, na 3 dzieli się exercitia, każde *exercitium* na kilkanaście rozdziałów. — Dedykacja S. Józefowi Oblubieńcowi Maryi Panny.

Druga część ma osobny tytuł:

Pars secunda actus internos variarum virtutum complectens, ex quibus exercitia pro incipientibus, proficientibus, et perfectis, secundum triplicem viam purgativam, illuminativam, et unitivam concinnata, ac per omnes ferias distincta et simul conjuncta cum praesentia Dei singulis feriis destinata. Quibus adduntur actus variis temporibus exercendi, quae sunt pleraque ex Sanctis Patribus, et aliis piorum virorum libellis collecta, et pro commodiori usu in ordinem redacta. Vilnae typis S. R. M. Academicis Societatis Jesu. Anno Domini 1741. 8. *469 str. i 8½ kart.*

Jest to powszechna Mistyczna Teologja, napisana zwyczajnym podówczas systematem. (Noty X. Plat. Sosnow.)

Pierwsze wydanie, jak świadczy Bibl. Carm. T. II. p. 719. wyszło r. 1679. 8.

6202. Medytacye i t. d. *jak niżej*, przetłumaczone przez J. W. X. M. R. — R. 1759. w Druk. Kol. Lubel. S. J. 8. *496 str.*

6203. Medytacye dla oczyszczenia y poprawienia życia kapłańskiego bardzo pożyteczne napisane przez X. Mikołaia Ruggierego — z włoskiego exemplarza w Luce drukowanego przetłumaczone przez JW. JX. Maxymiliana Ryllo S. T. D. Biskupa Chełmskiego R. G. w Kaliszu w Druk. Koll. S. J. R. P. 1763. 8. *423 str.*

6204. Exemplarz życia duchownego i doskonałości dla chcących pobożnie żyć w Chrystusie w dwóch częściach niegdyś przez X. SEBASTYANA OD WSZYSTKICH SS. Karmelitę Bosego w języku łacińskim napisany a teraz w krotszym zbiorze na oyczysty język przetłumaczony przez X. *Cherubina od Wniebowzięcia N. Maryi Panny* Karmelitę Bosego Prowincyi Polskiey Prowincyała i do druku podany R. 1769. w Berdyczowie w Druk. XX. Karmelitow Bosych. 8. *430 i 394 str.*

6205. Speculum priscorum SS. Patrum monasticam Patrum repraesentans vitam — Vilnae Typis Acad. S. J. A. D. 1742. 12. *3 ark.*

6206. Osobność duchowna na której zakonna osoba przez różne cwiczenia naucza się jak według powołania swego ewangelicznego do odnowienia życia przyjść może, złożona od W. O. Franciszka SEBASTYANA Z ALTORFU Kapucyna Helweckiej Prowincyi, potym z niemieckiego języka na polski od jednego Ojca Zakonu Braci mniejszych S. Franciszka Kapucynow przetłumaczona. w Lublinie u Jezuitow 1749. 8. *17. ark. str. nieliczb.*

6207. (Francisci TERVENI S. Theol. Doctoris et Nanceiani Parochi, Tractatus de felicitate Canonicae Saecularis officio suo rite fungentis) *po polsku.* w Warszawie w Druk. S. J. 1745. 8. *11 ark.*

Tłomaczenie Zofji Galeckiej, córki Wojewody Poznań. Przełożonej PP. Kanoniczek Warszaw. (Jan. Pol.)

6208. Tractatus duplex primus: status religiosi notionem, eiusque evangelicam perfectionem: alter de obligatione regulae et constitutionum regularium disserens ex — operibus RR. PP. Petri DIERKENS et Danielis CONCINA S. Ord. Praedicat. — excerptus — typis Clari Montis Częstochovien. A. D. 1765 reimpressus. 12.

Przypis jest następujący:

Polonae Thebais Illustri Asectae Mensae Nazareae alumno Aulae Mariano-Reginalis Coelesti Tullio vącе populi, Beato Stanislao Oporovio. (Ju. MS.)

6209. Franciscus Erasmus Preis Canonicus Kielec. Media quibus novellus Spiritualis Manuducente spirituali Patre probitatem, timorem Dei, ac spiritus profectum in Seminarij Tyrocinio acquirere et acquisitum post in Sacerdotio augere et conservare possit, concinnata. Sandomiriae typis S. J. 1765. 12.

Na czele części drugiej jest obrazek rytowany przez X. Brygierskiego. Każdy zabierający się do Stanu Duchownego Książkę tę nie tylko czytać ale i umieć powinien. (Ju. MS.)

6210. Opusculum de Sacerdotio ex Italico traductum. Varsaviae 1770 8. (Chł.)

6211. Uwagi różne o stanie zakonnym i iego powinnościach W. X. Ludwika Bourdaloue S. J. po franc. a przez X. Jerz. Dewina tegoż Zakonu po polsku wydane. w Kaliszu 1772. 8. *358 str.*

6212. Początki życia Zakonnego dla Nowicyuszow i mlodych Professów Zakonu S. O. Franciszka Kapucynów i t. d. naprzód we Lwowie r. 1773 teraz powtornie z rozkazu Zwierzchnosci do druku podane. w Warszawie w drukarni P. Dufour. 8. *154. str.*

Jest to opisanie zwyczajów i ćwiczeń duchownych w zakonie Kapucyńskim, z objaśnieniem do ich należytego wykonania.

6213. Upomnienia duchowne oziębłego Zakonnika przez nabożne uwagi i króciuchne nauki do powinney doskonałości zagrzewające przez X. Ludwika Hryncewicza S. Theologii Doktora Prowincyała Litewskiego tegoż Zakonu Kaznodz. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. 1773. 8. *324 str. i 5 kart na przodzie.*

6214. Triennium Superiorum Regularium funiculo triplici mensuratum seu sermones ascetici pro vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi Renovatione votorum religiosorum Domini pro vigiliis item Festorum B. V. M. quae ab Ecclesia cultu specialiori celebratur typis Clari Montis Częstochoviensis. 1776. 8. (Ban. H. D. K. P. I. 70.)

Juszyński autorem mieni Bonawenturę Meressa Paulina, a rok druku 1775.

6215. Memoriale. vitae Sacerdotalis a Sacerdote Gallicano Dioecesis Luigonensis exule secunda editio aucta et emendata cum permissu et approbatione Superiorum Lublini. Typis S.C.R.M.P.P. Trinitariorum. 1801. 8. *421 str.*
(Ju. MS.) *Zob. Noty.*

---

3. o grzechu i pokucie grzesznika.

6216. a) Paraenesis Christiana ex incorruptis divinorum literarum monumentis quomodo in illis orbis Christiani procellis, Divinum numen iratum, vera poenitentia ac supplicibus praecibus placandum sit. Ant. Mat. Frankonii. *Na końcu:* Cracovię apud Viduam Hier. Vieto. Anno M.D.XLIX. 4. (L. S.)

b) — — Cracovię 1551. Mense Novembri. 4. *16 kart nieliczb. arkusz tylko pierwszy przedrukowany, reszta jak w poprzedzającej edycji.* (L. S.)

6217. Jan Licinius Namyslovius. Anatomia i Oekonomia człowieka chrześciańskiego. w Wilnie 1592. (Siarcz. I. 275. — Bibl. Anti-Trinit. p. 94.)

6218. Rozmowa Człowieka grzesznego a Jezusa Chrystusa przetłumaczona z łacińskiego Jakuba Gruitroida przez Jana *Nijowskiego.*

w Krakowie w Druk. Woyc. Kobylińskiego. 1603. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

6219. Wzywanie do pokuty obywatelow Korony Polskiey i Xięstw iey podległych przez X. J. L. napisane na convocatią w Krakowie złożoną dla uspokoienia powszechnego Państw Koronnych. 1609. 4.
(Ban. H. Dr. Kr. 441.)

Siarczyński domyśla się że autorem jest Jan Lesiowski Jezuita, co się jednak nie zdaje, gdy Jezuici tak pilnie zawsze dodawali przy nazwiskach osób ze swego zgromadzenia głoski zakon ich oznaczające.

6220. a) Piotr Skarga. Wzywanie do pokuty obywatelow Korony Polskiey i W. Xięstwa Litewskiego. w Krakowie 1610. 4.

b) Skarga wzbudzony wzywaiący do Pokuty nieodwloczney Obywatelow Korony Polskiey, y Wielkiego Xiestwa Litewskiego. Zwlascza pod ten czas dobytego na nas miecza Poganskiego. w Wilnie w Drukarni Akademiey Soc. Jesu. 4. *32 str. Druk gocki. Zob. Noty.*

c) — — w Krakowie r. 1620. w Druk. Macieia Jędrzeiowczyka. 4. *44 str.*
(Chł.)

d) — — w Wilnie 1615. 4.
(Kat. Piar. Warsz. 1822. p. 45.)

e) — — w Warszawie 1688. 4.
(Nies. III. 719. N. 12.)

f) — — w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. 1715. 4. *63 str.*

6221. Gabryel Leopolita Zak. Kazn. Zwierciadło pokutuiących z przykładow S. Mar. Magdaleny uczynione we Lwowie 1618. 4. *222 str.*

Dedyk. Katarzynie z Niewiarowa Łyszkowskiej. Przy herbie wiersze. (L. S.)

6222. a) Kometa to iest pogrożka z nieba na postrach, przestrogę y upomnienie ludzkie, pokazana w roku Pańskim 1618 miesiąca Grudnia, podana do uważania przez X. Mateusza Bembusa. w Krak. z Druk. Andrzeia Piotrkowczyka, 1619. 4. *54 str.* (L. S.)

b) — — Trąba gniewu bożego gromiąca grzesznikow na przestrogę y upamiętanie narodu ludzkiego wystawiona w Komecie r. 1618 Miesiąca Grudnia od Wieleb. Księdza Mattheusza Bembusa Dokt. Theol. Soc. J. a teraz przez iednego kapłana teraźnieyszym czasom accomodowana. w Krak. w Druk. Łukasza Kupisza. 1648. 4. *35 str.*
(L. S.)

c) — — Przez Załuskiego Biskupa Krakowskiego teraznieyszym czasom akkomodowana po edycyi Krakow. 1648 przedrukowana. 1746. 8.

6223. Zamek wnętrzny abo grzechy dusze ludzkiey S. Teressy od P. Jezusa z włoskiego przełożone przez W. X. Sebastyana *Nucerina.* w Krakowie w Dr. Fr. Cezarego. 1633. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

6224. a) Suspirium animae poenitentis Auctore Ill. S. R. J. Principe D. Alberto Stanislao Radzivilio, Duce in Olyka et Nieswiez M. D. L. Cancellario etc. Cracoviae in Offic. Alber. Petricovii 1639. 8. *715 str. 10 kart na przodzie.*

Dedykacja Jan. Lipskiemu Arcybisk. Gnieźn. Drukarz na tytule nazwany mylnie Albertem, na końcu wyrażony tak: Andreas Petricovius. (L. S.)

b) — — Editio 2da Cracoviae ap. Luc. Kupisz. A. MDCLII. 12.

6225. Grzesznik w Jubileusz pokutuiący w Krakowie w Dr. Łuk. Kupisza 1651. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

6226. Matthiae Warsaviensis Vox Salomonis tempus putationis advenit, seu de cogitatione peccatorum. Cracoviae 1652. 12.
(Bibl. Slus. p. 43.)

6227. Kolęda ktorą podczas morowego powietrza w powiecie Radomskim w r. 1653 S. Mikołay Biskup Mirreński i Kościoła Wysockiego w hrabstwie Szydłowieckim znamienity Patron parafiey swoiey rozdał przez trzy dni, a X. Jacynth Przełocki Pleban Wysocki i Dziekan Radomski — do druku gdy już morowe powietrze ucichło podał R. 1655. w Krakowie u Wdowy i Dziedzic. Franciszka Cezarego. 4. *6 ark.*

6228. a) Motiva abstinendi a peccato

mortali— a P. Nicolao LANCICIO e S. J. olim edita nunc denuo — evulgata per M. K. e S. J. Braunsbergae typis H. Schultz. A. 1677. 12.

b) Nicol. LANCICIUS Paraenesis et motiva abstinendi a peccato mortali. Leop. Typ. S.J. 1746. 12. (L. S.)

Sobolewski przytacza tłómaczenie tego na polskie, pod tytułem: Pobudki do warowania się grzechu i t. d. zob. niżej.

6229. a) Supplex libellus pro Deo ad animam Peccatricem seu rationes aeternae contra omnem noxarum genus etc. Opera Joannis KWIATKIEWICZ S. J. — Supplika wniesiona za Bogiem do grzesznika: abo wywody niezbyte przeciw grzechom: Nadto zapraszanie dwoiakie, i pienia o Naświętszey Pannie. Przydane Piene (sic) o wiecznosci przez tegoż Kapłana S. J. R. P. 1679. 12.

Z dedykacji do Adama Sieniawskiego, widać że już wprzód po łacinie toż samo było drukowane: a dopiero teraz z polskim przekładem. (L. S.)

b) — — Druk. r. 1687. 12.

Dedyk. Maciejowi Trzebickiemu.

6230. Balthas. BEBELII S. T. D. David peccans et poenitens. Dantisci 1685. 4.

Do użytku Luteranów.

(Cat. Janss. 1706.)

6231. a) Przewodnik Grzesznikow przez Wielebnego X. Ludwika de GRÁNÁDE Zakonu Dominika Swiętego po hiszpańsku napisany a przez iednego kápłáná ná polski ięzyk dla pożytku dusz pobożnych przetłumaczony. w Lublinie w Drukarni Collegii Societ. Jesu. R. P. 1687. 4. *595 str. oprócz 3 kart regestru.*

b) — — Tam. 1730. fol.

Wydał And. Chryz. Załuski Biskup Warmiński. (Ju. MS.)

Niesiecki IV. 462. powiada, iż tłómacz jest Stanisław Warszewicki, i że dokonał tej pracy, będąc jeszcze Prałatem. Pierwsze wydanie wyjść miało w Lublinie r. 1587. 4, którego jednak tytułu Niesiecki nie wymienia; dodaje tylko, że wydanie roku 1687 jest już przedrukowaniem. Por. Ossol. I. 223.—Wszakże Niesiecki, pod nazwiskiem: Załuski, wymienia to znowu jako nowe tłómaczenie And. Chryz. Załuskiego.

6232. Philippicae sive invectivae LX in notorios peccatores pro singulis totius anni dominicis — authore P. Philippo HARTTUNG S. J. Egrae primum, postea Calissii typis Coll. S. J. An. MDC.LXXXVIIII. 4.

6233. Złego Drzewa, Złe Owoce, to iest; skutki grzechu spisane przez W. X. Woyciecha TYLKOWSKIEGO Soc. Jesu Theologa za dozwoleniem Przełożonych. w Warszawie w Druk. Karola Ferdynanda Schreybera J. K. M. Typog. R. P. 1689.

Przypisanie Katarzynie z Sobieskich Radziwiłłowej. (Ju. MS.)

6234. Sacer entheus, quatuor hominis novissima et vitae humanae somnium complectens. Posnaniae. 1689. 18. (Cat. Janss. 1695.)

6235. Dyscypliny duszne to iest rozmaite sposoby karania — dusze naszey—przez W. X. Kaspra DRUZBICKIEGO S. J. w Poznaniu powtornie przedrukowane w Druk. Coll. S. J. R. P. 1691. 12.

6236. Porta ad Caelum in via contempletiva animae poenitentis exstructa ex fundamento unius psalmi poenitentialis scilicet Miserere Mei Deus producta— atque in porta Zamoysciana per R. A. C. S. C. C. P. P. B. erecta et constituta. Anno—1693. Varsaviae typis Coll. Schol. Piar. 4. *130 str. i 26 kart na przodzie.*

W aprobacji do druku wymieniony autor: Adamus Casimirus STARZYMOWSKI Can. Coll. Pl. Praepositus Bockovien.

6237. TYLKOWSKI. Grzesznicy od sprawiedliwości i t. d. Olivae 1697. 8. (Cat. Janss. 1706.)

6238. Fuga peccatorum centum rationibus gravissimis et memorabilibus exemplis inculcata — a R. P. Joanne DREWS S. J. Brunsbergae 1702. 24. *199 i 103 str. oprócz 9 kart na przodzie i regestru.*

Przypis. Adamowi Janowi Rahdt Kanonikowi Gutstadzkiemu.

6239. a) Pobudki do warowania się grzechu smiertelnego — przez Wieleb. X. Mikolaia LANCYCEGO S. J. spisane — przedtym po łacinie — teraz po polsku przedrukowane.

w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. 1705. 12.

Por. wyżej N. 6228.

b) Pobudki do warowania się grzechu smiertelnego. w Przemyslu w Dr. S. J. 1764.

Jest to tłómaczenie z łacińskiego, zob. niżej — Na przodzie jest: krótkie zebranie żywota Mikołaja Lancycego. (L. S.)

6240. Servus pecati in Christo— repraesentatus authore R. P. Joanne Brictio S. J. S. Theol. Doct. Brunsbergae typis Coll. S. J. An. M.DCCX. 4. *314 str. arkusz na przodzie i regestr.*

Przypis. Jan. Jerz. Kunigk Kanon. Warmiń. datowane w Brunsbergu.

6241. Rozbior Grzesznika z światem, ciałem i czartem. w Poznaniu w Druk. Akad. 1719. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

6242. Jan Stanisław Jabłonowski Wojewoda Ruski. Mysli i Reflexye pewnego Penitenta opłakuiącego roskoszy swiatowe na 7 psalmow pokutnych. w Warszawie. 1714. (Nies.)

6243. a) Boże Bądź miłościw Grzesznika albo Zale za grzechy wydane przez X. Stefana Wielewieyskiego e S. J. R. P. 1705 a teraz — z pobożney intencyi WJP. Kazimierza Ludwika-Micuty Starosty Symilińskiego y W. Godlewskiey Micuciney — przedrukowane. w Suprasłu w Druk. OO. Bazylianow. R. 1724. 4. *21½ ark. i arkusz na przodzie.*

b) — — w Krakowie 1725.

(Ju. MS.)

c) Zale za grzechy wydane od Wieleb. X. Stefana Wielowieyskiego Jezuity drukowane w Krakowie Roku P. 1725 a teraz przedrukowane z nowym tych zalow ułożeniem i niektoremi pięknemi potrzebnemi przydatkami, pracą i kosztem Adama Franc. Xawiera Rostkowskiego, Bisk. Philadelfskiego, Suffragana Łuckiego, Archidyakona Dobrzyńskiego, w Katedrze Płockiey Przeswietnych Kapituł Warszawskiey i Pułtowskiey Proboszcza, dla skruszenia serc ludzkich. w Warszawie w Druk. Coll. Krolew. S. J. 1729. 4. *256 str. i 6 kart.* (L. S.)

d) Żale za grzechy przez Wieleb. JX. Stefana Wielewieyskiego S. J. — w roku 1705 dnia 5 Lipca wydane, teraz — od pewnego kapłana skrocone y na dni całego roku podzielone — przedrukowane. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. R. P. 1775. 8.

e) — — *tamże.* 1776. 4.

(Kat. Friedl.)

6244. a) Myśli pokutuiącego człowieka przy zranionych nogach Jezusowych — w reflexyach na Siedm Psalmow Pokutnych — przez X. Augustyna Wessla Biskupa Inflantskiego, Piltynskiego, Opata Jędrzeiowskiego. Roku—1724. w Krakowie w Druk. Wdowy y Dziedzic. Fran. Cezarego. 4. *660 str. i 6 kart na przodzie.*

Przypis. Krzysztof. Jan. Szembekowi— Biskup. Przemysk. datow. w Sobarzycach r. 1723. — W Przypis. powiada autor, iż razem z Szembekiem odbywał podróż do Francji, gdzie ten nauki teologiczne odbywał.

b) — — w Poznaniu w Druk. Akad. 1754. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

6245. Iskierki ognia czyscowego na oświecenie wiernych, i zbawienną przestrogę, aby ile mogą ognia czyscowego uchodzili, oraz aby się do ratowania dusz w czyscu zatrzymanych pobudzali, w miesięczne Exhorty zebrane przez X. Tomasza Łąckiego S. J. Theologa do druku podane w Typografii Królе. Collegium Warszawskiego S. J. Roku 1726. 4. *29 kart nieliczb. 580 str. liczb.*

Przypis od Druk. Warsz. Coll. Jezuitów Dominikowi Winklerowi Najwyższemu Skarbu Koronnego Pisarzowi. (Ad. Słowik. Noty.)

6246. Głos wołaiącego na Puszczy Gotuycie drogę Panu i proste czyńcie scieszki Jego albo raczey Rekollekcye na trzy dni postu tygodnia Swiętego Srzodę, Czwartek, Piątek, przez pewnego zacnie urodzo-

nego katolika na chwałe Bożą a pożytek Dusz sczerze pokutuiących wydane do pustyni S. Maryi Magdaleny za Krakowem na Kalwaryi ufundowaney Applikowane R. 1727. w Krakowie w Druk. Akadem. 4.

Cenzor tej księgi pisze: Dzieło przez Jasnie Oswieconą Osobę wydane; po każdey uwadze są Psalmy wierszem łatwym i gładkim, i łacińskie modlitwy. Dzieło w tym rodzaju weale dobre. (Ju. MS.)

6247. Tarcza przeciwko strzałom gniewu Bożego i t. d. w Warszawie 1735. 8. (Kat. Friedl.)

6248. a) Morze miłosierdzia y dobroci Bożey pokazane grzesznikowi y grzesznicy w uwagach y Reflexyach ná całą mękę Jezusową prze J. W. Nayprzewielеb. J. MX. Augustyna Wessla Biskupa Kamienieck. Opata Jędzeiows. Roku od ktorego się Bóg w ciele ludzkim na odkupienie swiata pokazał. 1735. we Lwowie w Drukarni Coll. Soc. Jesu. fol. *867 stron.* (Bibl. Horod.)

b) — — w Lwowie w Druk. Coll. S. J. 1738. fol. (Nies. — Jan. Pol. I. 137.)

6249. Srodek zbawienny do szczęśliwego końca wieczności Sakrament Pokuty przez Oyca Krzysztofa. w Krakowie 1744. 4. (Kat. Friedl.)

6250. Albertus Tylkowski. Cura medica animae. Tyrnaviae. 1752. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6251. Jacek. Felix Staniewski Dziekan Koprzywnicki. Grzesznik stan swój opłakujący. w Sandomierzu w Druk. S. J. 1755. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6252. Oratorium Grzesznika. w Poznaniu 1756. 8. (Kat. Posera.)

6253. Stanisław Sobolewski Regens Seminaryum Warszawskiego Kommunista. — Potop Krwawy na zalanie grzechow Swiata całego dobrowolnie podięty czyli nowy Jonasz Jezus Chrystus Zbawiciel Swiata w morzu niezgruntowanych rozumem mąk boleści za grzechy ludu zatopiony. etc. w Wilnie w Drukarni XX. Franciszkanow 1758. 8.

Kazania postne miewane w Warszawie przerobione na medytacye o męce Pańskiey. (Ju. MS.)

6254. Process życia człowieka grzesznego, i temuż remonstracya nieskończonego miłosierdzia Boskiego, zasługami męki Jezusowéy pozyskanego, sześcią kazaniami passyonalnemi ogłoszony, przez W. O. Benigna Starzynskiego od S. M. Teresy Karmelitę Bosego, Prowincyi Pols. Definitora, z pod drukarskiéy prasy extraktem wydany R. 1759. w Krakowie w drukarni Seminaryum Akademickiego. 4. *142 str.* (Bibl. Karmel. Bos. Wil.)

6255. Życie bezpieczne i śmierć szczęśliwa ludzi pokutuiących w trzeciey Regule S. Oyca Franciszka. w Krakowie 1761. 12. (Kat. Friedl.)

6256. Uwagi rzeczy ostatecznych y złości grzechowey przy nabożnych aktach modlitwach i textach roznych. Nakładem W. J. P. Onufrego Minkiewicza Sekretarza J. K. M. Woyta Wilna Miasta Stołecznego W. X. L. Prowizora Arcy Bractwa Bożego Ciała w kaplicy Magistratowey Święto-Jańskiey do druku—podane. R. 1766. 8.

6257. Woyciech Szołucha Dominikan Przełożony Missyi Litewskich. Sposob do godnego i skutecznego missyi odprawowania albo raczey godnych pokuty czynienia owocow i upor konwinkuiący i zachodzące w tym dziele trudności ułatwiaiący. w Wilnie w Druk. XX. Franciszkanow 1766. 8. *306 str.* (Ju. MS.)

6258. Nauka zbawienna na Missii Soc. Jesu zwyczayna znowu przedrukowana. we Lwowie w Druk. Soc. Jesu. 1767. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

6259. Missya domowa w przymierzu apostolskim — zawarta od iednego Missyonarza S. J. w R. 1767 — w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8.

W dedykacji podpis: X. Jozef Stanisławski Missionarz i Przełoż. Congregat. Minimae Viln. S. J.

6260. Przesilenie dnia z nocą

albo uwagi zapamiętałego i zadawnionego w brzydkich nałogach grzesznika krotkiemi słowami lecz iasnemi dowodami wczasie dziesięciodniowych Rekollekcyi oswiecaiące. od pewnego Kapłana dla poprawy życia rospustnego libertinow teraznieyszego swiata napisane i do druku podane. w Wilnie w Drukarni XX. Bazylianow 1775. 8.

Autor podpisał się w liście ofiarnym. X. J. od S. H. T. S. P. S. I. (Ju. MS.)

6261. Grzesznik zachęcony krotkością i łatwością do codziennego przez cały miesiąc rozmyslania o rzeczach ostatecznych i do słuchania głosu Jezusowego z Krzyża do serca mowiącego przez Ks. Antoniego Bonawenturę Bujalskiego Ex Prowincyała etc. Franciszkana w Wilnie w Drukarni JKM. XX. Franciszkanow roku 1776. 8. xix *i 146 stronic.*

6262. Posiłek ranny w każdym momencie gotowy dla zgłodniałey grzeszników duszy kondymentem zbawienia aż do zupełnego nasycenia zaprawiony z różnych seraficzney miłości Boskiey aktow zebrany a z przydaniem różnego Nabożeństwa roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego przedrukowany. w Wilnie w Druk. XX. Schol. Piar. 8. *422 str.* (B.)

6263. Uwagi duszy przez pokutę nawracaiącey się do Boga pełna affektow serdecznych — w Paryżu roku 1715 wydana a teraz z francuskiego na polski ięzyk przez pewną damę polską wytłumaczona R. P. 1743. w Lublinie w Druk. S. J. 8. *468 str. oprócz 6 kart na przodzie.*

6264. a) Alimonia spiritualis pascens animas hominum brevi resolutione praecipuorum casuum et difficultatum circa administrationem Sacramentorum occurrentium — reimpressa an. — 1748. Typis Clari Montis Częstochov. 8. *264 str. i 2 kart na przodzie.*

b) Alimonia spiritualis variarum benedictionum. Częstochoviae. 1762. 8. (Kat. Friedl).

6265. Żal Jezusa Chrystusa nad nieszczęśliwym stanem grzesznika niepokutuiącego w zbawiennych uwagach do obrzydzenia występków, do pokuty, poiednania się z Bogiem i chrześciańskiey doskonałości wzbudzaiących przez X. Roberta Karmelitę Boss. z łacińskiego na polski przetłumaczony. w Grodnie 1777. 8. (Kat. Gr.)

6266. Rózga sprawiedliwości boskiéy okiem niezasypiaiącym nad grzesznikami czuiąca wszystkim każdego stanu y kondycyi ludziom starania o zbawienie swoie przykładaiącym do pilnéy uwagi w historyach y wielorakich naukach do dobrego zachęcaiących a od złego odwodzących które pod czas Jubileuszu Kaznodzieiom, Katechistom, i spowiednikom dobrze się przysłużą przez X. Oława Gottwalda Zakonu S. Pawła Pierwszego Pustelnika kapłana podana. w Kaliszu. w Druk. J. K. M. i Rzpltey. R. P. 1779—781. 8. *Tomów 5. 210. 500. 535. 465 i 540 str.* (B.)

6267. a) Karol Fabiani Kanonik Kaliski. Missia Apostolska. *Części 3.* w Kaliszu w Druk. Xięcia Prymasa 1783. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

b) Missya Apostolska do pokuty y powstania z grzechu prowadząca na trzy Części podzielona przez Xiędza Karola Fabianiego Kanonika Kaliskiego Szkół Wydziałowych Łęczyckich Kaznodzieię napisana po rożnych mieysca ch mowiona powtornie wydrukowana R. P. 1792. Część I. *tam. 8. 598 str. i 4 kart. Zob. Noty.*

6268. Robak Summienia złego Człowieka niebogoboynego i o zbawienie swoie niedbałego. 4. *b. m. i r. druk gocki. 97 str. Zob. Noty.* (Ju. MS.)

6269. Proces Duchowny pokutuiącego grzesznika ostatniego terminu życia ludzkiego wyrażaiący obroty, Statut nieuchronney dla każdego śmierci, do pamięci na tęż,

wszystkich pobudzaiący z przydatkiem Historyi godnego pamięci Kawalera Wanzeliusza niestateczney ludzkiey fortuny figuruiącym dla rozerwania melancholiczney myśli do druku podane. 8.

Zaczyna się dzieło od: Proces Duchowny Pokutuiącego Grzesznika wprzod Kompromissem prywatnym agituiący się, a potym w Trybunale Chrystusowym approbowany, y skutecznie zakończony. Działo się w Rezydencyi na mieyscu opoczywaiącego Roku, dnia ostatniego życia ludzkiego. *Na końcu: Correxit S. Michael Lect. per S. Franciscum.* Od str. D 2 *verso* Statut wierszem łacińskim i polskim, gdzie wszystkie stany przyznają się do potrzeby śmierci. Od str. E 2 *verso*: Historya Wanzeliusza.

6270. **Siedm łez grzesznika pokutuiącego, z uwagami ascetycznemi. we Lwowie. 8.**

Pod obcém imieniem pisał Stanisław Jabłonowski. (B.)

6271. **X. S. P. Rozmowa pokutuiącego z człowiekiem w zakonnym życiu doskonałym. w Krakowie w Druk. Woyciecha Kobylińskiego. 8.** (Dzien. Wil. 1825. III. 267.)

6272. **Sadzawka owcza dla wszelkiego stanu ludzi potrzebna, niemocnych na duszy wzruszeniem swych kart czasow pewnych pilnie uważnym czytaniem y rozmyślaniem uzdrawiaiąca — Kto pierwszy w nię wstąpi do przygotowania się na spowiedź dożywotnią — będzie oczyszczonym z brudu grzechowego. 8.** *13½ ark.*

6273. **Pobudki nowe do żalu za grzechy y obrzydzenia onych dzieło X. Franc. Fontanet z włoskiego przetłumaczone. 8.** *49 str. i 2 kart na przodzie.*

✦ ✦ ✦

6274. Миръ человѣку съ Богомъ или покаянiе святое, примиряющее Богови человѣка ученiемъ отъ писанiя святаго и учителей церковныхъ собраннымъ, сочиненiя Кiевопечерскаго Архимандрита Инокентiя Гизеля. Кiевъ. 1669. **fol.**

(Sopik. I. 148.)

---

4. o śmierci człowieka chrześciańskiego i wieczności.

6275. **Ars moriendi ex Varijs sententijs collecta ad resistendum in mortis agone dyabolice suggestioni valens cuilibet Christi fideli utilis ac multum necessaria. (Pod tytułem holcsztych gładki wyobraża zdięcie z Krzyża Chrystusa.)** *Na końcu:* **Impressum Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. Anno domini Millesimo quingentesimo tricesimo tertio. 8.** *12 kart nieliczb. druk gocki piękny.* (L. S.)

Jest to sławne pisemko, Mateuszowi z Krakowa przyznawane, sławne nie z treści, ale stąd, iż przed wydoskonaleniem jeszcze sztuki drukarskiej, xylograficznie wydawane było. W tém wydaniu nié ma żadnych ob razków — W zagranicznych bibliografach obszerne tego pisemka opisy znajdują się. (L. S.)

6276. a) **Des. Erasmi Roterodami Liber cum primis pius de praeparatione ad mortem nunc primum et conscriptus et aeditus.** *Na końcu:* **Cracoviae per Mathiam Scharffenberck Anno ab orbe redempto M.D.XXXIII. 8.** *33 kart nieliczb. Druk cursive. Tytuł ozdobami otoczony* (L.S.)

Na odwrocie karty tytuł: Des. Erasmus Comiti Vuiltischeriae et Ormaniae apud Friburgum 1533.

b) — — **per autorem recognitus.** *Na końcu*: **Impressum Cracoviae per Mattiam Scharffenbergium. Anno 1540. 8.** *44 kart nieliczb., tym samym drukiem.*

Tytuł ozdobami otoczony w górze ma herb Zygmunta I. (Pogoń Litewską), Orła pol. z literą S. na piersiach i herb. królowej Bony, u dołu herb Krakowa. Dodana tu jest Erazma: Declamatio de morte. (L.S.)

6277. **Jan Seklucian. Przygotowanie Chrześćiańskie ku śmierći a wyprawa do wiecznego żywota. w Krolewcu 1558. 4.**

(Friese Beytr. zur Reform. Gesch. II Th. Ir Bd. p. 165 w n.)

6278. Lekarstwo Duszne, a przyprawienie mysli człowieczei ku śmierći Vrb: Regi: Powtore w Drukarni wytłoczone Miesiąca Maia etc. *b. m. i r.* 8. *188 kart. Litery gockie. Zob. Noty.*

6279. Piotr Kresychleb (Artomius). Thanatomachia to iest Boy z śmiercią. w Toruniu u Andrzeia Koteniusza 1600. 8. *142 str. i 11 kart na przodzie.*

Przypisanie Mikołaiowi Ostrorogowi. (B.—L. S.)

6280. Piotr Kresychleb (Artomius). Diaeta duszna potraw i zabawek chrześciańskich. w Toruniu 1601. 12. (B.)

Jest to odpowiedź na pismo niejakiego Panaciusa, pod tyt.: *Recepta na Thanatomachią*, wydane z powodu pisma Artomiusa poprzedzającego. (B.)

6281. a) Pretiosa mors etc. Nissae Joseph. Schlögel. 1604. 12. (Ju. MS.) *Zob. Noty.*

b) Pretiosa mors Sanctorum seu dispositio moribundi documentis theologicis — illustrata a P. Joanne Morawski S. J. Anno—1698. Posnaniae typis Coll. S. J. 12. *550 str. 11 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Stanisł. Łukomskiemu Kanon. Poznan.

6282. Syntagma de statu morientium ex Msc. Codd. latine factum per Mathaeum Raderum e Soc. Jesu ad Perill. Rev. D. Eustachium Wolovicium 1604. 4. *24 str. 10 nieliczb.*

6283. a) Nauka umierania Chrzescianskiego: także iako konaiącego P. Bogu oddawać, y czego na ten czas pilnować trzeba: Przytym i przykłady o roskoszach niebieskich y mękach Czyścowych. Częscią z włoskiego, częścią z łacińskiego na polski ięzyk przełożone przez Jana *Januszowskiego.* Do tegoż iest przyłożone Apostrophe do Bractw Duchownych. w Krakowie, w Drukarni Łazarzowey, Bazyli Skalski, 1604. 4. *367 str. i 8 kart na przodzie.*

Dedykacja do Hieron. Gostomskiego z Leżenic Wojew. Poznań., gdzie się można dowiedzieć o jego zasługach w kraju, jako też że X. Mikołaj Taranowski Kan. Krak. i Przełożony Bractwa Miłosierdzia w Krakowie, zobowiązał Januszowskiego do przełożenia tego dzieła na język polski— p. 87—115. jest tu *Rozmowa o smierci człowieka z duchem X. Stanisława Reszki,* z łacińskiego na polski przełożona.—*Przykłady o roskoszach niebieskich* etc. są z różnych łacińskich autorow zebrane. *Apostrophe* p. 313 — 348 podaje jakąkolwiek wiadomość o bractwach Krakowskich. (L. S.)

b) Nauka umierania chrześciańskiego — przytym y przykłady o roskoszach niebieskich — częścią z włoskiego, częścią z łacińskiego na polski język przełożone przez Księdza Jana *Januszowskiego* Archidyakona Sądeckiego a teraz przez JP. Dadziboga Tomasza Tołoczkę Stolnika Ptu Grodzień. do druku podana. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1695. 4. *273 str. i 4 kart na przodzie.*

6284. Nauka dobrego i szczęśliwego umierania Do pobożnego życia y cwiczenia się w Doskonałości Chrzescianskiey zachęcaiącymi dostatecznie objasniona regułami. Prawowiernym oboiey płci, wszelkiego stanu, conditicy, y powołania, Kosciola S. Katolikom. Pragnącym dusznego zbawienia wielce pożyteczna i potrzebna, przez approbowanych Autorów świątobliwey pamięci, P. W. X. *Jana Januszowskiego* Arcidiac. Sądeckiego. P. W. X. *Stanisława Reszkę* Opata Jędrzejowskiego, W. X. *Pawla Sympliciana* Spowied. Pultuskiego. W. X. *Kaspra Druzbickiego* Soc. Jesu Theologa, W. O. *Mikołaja z Moscisk* Zak. Kazn. Teol. Od każdego z tych z osobna, w różny sposob na swoim mieyscu podana y opisana. Teraz swieżo z dokładem poprawniey w druku sporządzona y powtorzona. w Krakowie u Dziedzicow Krzysztofa Schedla, 16... (*rok wydarty*) 4. *258 str. oprócz regestru.*

Wizerunek człowieka umieraiącego rozciąga się tu p. 105 — 144 wierszem przez Pawła Simpliciana—p 145—232. Przygotowanie do szczęśliwey i swiątobliwey śmierci przez Kaspra Drużbickiego S. J. — p. 233—253. Medytacye abo Rozmyslania o Smierci, Sądzie Bożym, Czyscu, Piekle y mękach iego. Wyięte z Elementarzyka Cwiczenia duchownego W. O. Mikołaia z Moscisk.— p. 253—256. Dyskurs o Wiecznosci Ex Hier. Drexel. Soc. J. de Aeternit. Parte II. Cap. 10. 11. 12. — (L. S.)

6285. Lekarstwo dusznc człowieka chrześciańskiego w chorobie, z rozmaitych nauk, pociech i modlitw zebrane przez X. Samuela Dambrowskiego Augspurskiey Konfessyi Kaznodzieię w Poznaniu. we Gdańsku, u Andrzeia Hunefelda r. 1611. 12.

(Sam. Dambrowskiego Kazania, w Lipsku 1728. w Przedmowie.)

Kraszewski, Wilno, IV. przywodzi to bez miejsca druku, między drukami wileńskiemi, z nazwiskiem autora zmienionem.

6286. De aeternitate Considerationes coram Seren: Bavariae principibus Max: et Elis: ab Hieremia Drux. a Soci. Jes. Posn: Joan Wolrabi 1624. 16.

Przypis. Stanisławowi Czarnkowskiemu od Towarzystwa Maryackiego. (Ju. MS.)

6287. Obraz wieczności Jeremiasza Drexelliusza Jezuity tłómaczenie z łacińskiego ięzyka na polski. w Krakowie w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka. 1626. 8. *447 str.*

Przypis. Dorocie Kąckiej Xieni Zwierzynieckiej Xieni Zakonu Premonstrateńskiego. Tłómacz Jan *Chomętowski*. (Ju. MS.— Sienk. Dod. do Bent.)

6288. O przygotowaniu się do przeszcia szczęśliwego z tego świata przez pobożną Smierć, do żywota wiecznego nauka krótka przez Kapłana iednego Societ. Jesu. Roku Panskiego 1630. w Krakowie w Drukarni Andrzeja Piotrkowczyka J. K. M. Typographa. 8. *18 str.* (L. S.)

6289. Droga zbawienia do żywota wiecznego przez uważanie końca tego, dla którego człowiek iest— stworzony — przez iednego kapłana Soc. Jesu — R. P. 1631. w Krak. w Druk. Andrz. Piotrk. 8. *42 str. i 2 kart na przodzie.*

6290. Droga do wieczności albo dwanaście znakow przeyrzenia do nieba przez Jeremiasza Drexelliusza Jezuitę łacińskim ięzykiem wydana a teraz na polski ięzyk przez iednego kapłana tegoż Zakonu przetłumaczona. w Krakowie w Druk. Macieia Andrzeiowczyka 1632. 8. *461 str.*

Przypis. tłómacza Jana *Chomętowskiego*, Annie z Rusca Lubomirskiej Kasztelance Wojnickiej Starościnie Dobrzyckiej. (Ju. MS.)

6291. Wieczność piekielna albo o ogniu więzieniu y mękach ktore w piekle ludzie cierpią potępieni. — Obrazu wieczności Część wtora. Wydana naprzod przez W. O. Jeremiasza Drexeliusza łacińskim ięzykiem, a teraz na polski przełożona przez Jana *Chomentowskiego* S. J. w Krakowie w Drukarni Chrzy. Schedla. 1640. *266 str.* (Chł.)

6292. Testamentum hominis Christiani et salutis aeternae — ex R. P. Ant. Sucqot S. J. desumpta. Varsaviae in Offic. P. Elert. A. D. 1645. 24.

6293. Philippi Servii e S. J. Amicus fidelis usque ad mortem sive modus iuvandi moribundos — aegris sanisque perinde utilis. Antverpiae ap. H. Aertssens. A. 1649. Recusum — Cracoviae in Off. Viduae et Haer. Fr. Cezary A. 1664. 24.

6294. M. Samuel Hentschel. Niedriges Chor der Sterblichkeit. Lissa 1673. 12.

Do użytku Luteranów. (Acta Hist. Eccl. A. 1742. p. 196.)

6295. Rozmowa o śmierci człowieka z duchem, tłomacz. z łacińskiego Stanisława Reszki od M. A. S. w Krakowie 1675. 4. (Nies.)

6296. Sancta Mors hominis christiani — opusculum primum a quodam Patre S. J. gallice scriptum — deinde latine redditum per A. G. S. J. Brunsbergae typis H. Schultz 1675. 24.

Przypis. tłómacza Tomasz. Uieyskiemu Biskup. Kijow.

6297. Michaelis Rychalski, Scu-

tum Christianum contra improvisam mortem. 1681. 12.
(Cat. Janss. 1699.)

6298. Kalendarz nowy do dobrey śmierci bardzo pożyteczny. w Kaliszu w Druk. S. J. 1685. 12.
(Sienk. Dod. do Bent.)

6299. Calendarium novum ad bene moriendum perquamutile. Per missu superiorum recusum. typis Coll. Calissiensis S. J. A. D. 1686. 24. *408 str. oprócz 4 kart na przodzie.*

6300. a) Praktyka dobrey śmierci i t. d., w Krakowie 1686. 8.
(Bibl. Carm. T. I. p. 363.)

b) Praktyka dobrey śmierci wprzod przez W. Oyca Cyrylla a S. Francisco Karmelitę Bosego w R. 1646 spisana y do druku podana, a teraz przez iednego tegoż Zak. Zakonnika — przedrukowana. w Krakowie w Druk. M. A. Schedla. R. P. 1696. 8. *365 str. i 1½ ark. na przodzie.*

6301. Nauka o przygotowaniu się do świątobliwey smierci przez X. Kaspra Drużbickiego S. J. napisana a teraz znowu przedrukowana z przydatkiem książeczki Smierc Świątobliwa — w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1686. 8. *184 i 155 str.*

6302. Głos Serca na łaskawy odgłos dobrey śmierci od ktorego zawisła szczęśliwa wieczność, w zbawiennych affektach wyrażony. Affekty do Pana Jezusa konaiącego z W. Kiędza Drużbickiego. 8. *½ ark.*

6303. Homo bene moriens seu Christiani aegroti ad bonam — mortem dispositio authore R. P. Clemente Boleslavio Ord. Min. — Reformat. S. T. L. et Praedicatore. Typis Monast. Oliven. S O. C. Imprim. J. J. Textor. A. M.DC.LXXXV. 12. *284 str. i 1½ ark. na przodzie.*

Przypis. Janowi Zapolskiemu Zak. Cyster. Opatowi Landeń.

6304. A. M. D. G. Wesołe dobrey Smierci czekanie, albo melodya Duchowna, dla zbawienney rozrywki starych i chorych, osobliwie ostatnią chorobą w dłuż przyaresztowanych, w niektóre Akty z Psalmow na to przebranych przez W. X. Marcina Bogumiła Grymosza Soc. Jesu Teologa — Sposobiona roku od wydaney we łzach ubostwionych Pana Jezusa Narodzonego Melodyi 1687 — w Krak. w Druk. Fran. Cezarego J. K. M. Typogr. (Ju. MS.)

6305. Prodromus seu ratio dispositionis ad bonam mortem — auctore P. Gasparo Drużbicki S. J. — Accessit eiusdem auctoris Mensis Sanctus — Calissii An. 1693. 12.

6306. Przygotowanie do śmierci wydane po francuzku od W. X. Crasseta Soc. Jesu i piąty raz przedrukowane, a teraz przez W. X. Woyciecha *Tylkowskiego* S. J. Theologa na polski ięzyk przetłumaczone, wydrukowane w Warszawie w Druk. XX. Schol. Piar. R. P. 1693. 8. *212 str.*
(Dzien. Wil. 1825.)

6307. Joan. Sartorii Agonistica Fidelium verba. Thorun. 1693. 8.

Do użytku Luteranów.
(Cat. Janss. 1695.)

6308. Stephan Wolters Hoffarts Grenel und Gericht. Dantzig 1693. 8.

Do użytku Luteranów. l. c.

6309. Quotidianus mortis monitor in septem hebdomadae dies distributus. Olivae 1694. 12. (l. c.)

6310. a) Wyprawa w drogę wieczności dusz ludzkich pasterzom pogotowiu — R. 1698. w Warszawie w Druk. Coll. Piar. 8.

b) Wyprawa duchowna w drogę szczęśliwey wieczności — przez osmio dniową rekollekcyą — Roku 1748. 8.

c) — — w Krakowie 1753. 8.
(Kat. Friedl.)

6311. Droga przed Bogiem śmierć świętych albo dyspozycya na śmierć dobrą nauką S. Teologii i pobożnemi z Pisma ś. i z oycow SS. mianowicie S. Augustyna affektami, także świętych umieraiących

przykładami obiaśniona, naprzód po łacinie a potem po polsku przez X. Jana Morawskiego S. J. Roku 1698. w Poznaniu w Druk. u Jezuitow. 8. *438 i 12 str.*

W Katalogu Gdańskim Janssona r. 1706, rok druku wymieniony 1697.

6312. Scientia Sanctorum nosse mori pauculis praeceptis comprehensa— olim breviter digesta a quodam Patre Soc. Jesu nunc vero—reimpressa. Vilnae typis Acad. S. J. 1699. 8. *8 ark.*

Kraszewski, Wilno, IV. wymienia autora: Tomasza Młodzianowskiego.

6313. Examen sumnienia albo summaryusz pociech, przeciwko Smierci y pokusom Szatańskim, w czterdziestu y szesciu Rozmowach Chorego z Xiędzem, rożne sumnienia szkrupuły y wątpliwosci zadającego, *wystawiony y porządnie z Pisma S. zebrany, a z Lacinskiego na Polski język przetlumaczony, przez* X. M. R. C. Z. K. K. w Krolewcu, Drukował Joh. David Zoencker Roku 1714. 8. *200 str.*

Przypisanie kilkunastu znakomitych familij polskich kobietom, (wyznania ewangelickiego) i *do czytelnika.*— Druk gocki bujny. (Rękop. X. Plat. Sosnow.)

6314. Swiatownik krotkością życia y boiaźnią śmierci przymuszony do retyrady, tłomacz. z włoskiego od Jana Morzkowskiego Opata Strygońskiego, Proboszcza y Officyała Sądeckiego. w Krakowie 1717. (Nies.)

6315. Exhortacya uciekaiącym przed złą śmiercią do S. Barbary, przez X. Szym. Karpińskiego S. J. w Sandomierżu w Dr. Coll. S. J. 1718. 4. *7 ark.* (L. S.)

6316. Ostatnia chrześciańskiego człowieka dyspozycya iest dobre na śmierć szczęśliwą przygotowanie— R. 1728 ponowione we Lwowie w Druk. Coll. S. J. 8.

Przypis. Helenie z Cetnerow Łosiowy u którego podpis: W. Ł. S. J.

6317. a) Portret nieskończoney wieczności z łacińskiego Jana Nadasi przez Stanisława Wołowicza S. J. w Wilnie 1729. 4.

b) *tam.* 1748. fol. (Ju. MS.)

Kraszewski, Wilno, IV. mieni tłómacza: Piotrem.

6318. Pociecha dusz wiernych przeciwko trwogom smierci z podaniem srzodkow jako się mamy na to przygotować abysmy dobrze y zbawiennie umrzeć mogli. Wydaną naprzod w francuzkim języku przez Carola Drelincurta w Kosciele Pariskim dobrze zasłużonego Kaznodziei Ewangelickiego, potym w Niemieckim, a teraz na Polski język przetłumaczona. w Krolewcu w Drukarni Jana Dawida Zenkierà. MD.CC.XXX. 4. *624 str.*

Tytuł francuzki tej książki: *Les consolations de l'Ame fidele contre les frayeurs de la mort.* Tłómacz nie wymieniony. (L.S.) *Zob. Noty.*

6319. Pochodnia, przed oczy duszne człowieká w cieniu śmierci zostáiącego wystawiona, Aby jáśniey widział drogę do wieczney światłości prowádzącą, żeby się záchęcał do trwálego w niey postępowánia aż do zgonu życia, przez objáśnienie końcá ná ktory jest stworzony, złości grzechowey, rzeczy ostátecznych Żywotá, śmierci, y Zmartwychwstania Pańskiego Przyświecająca; Przez W. X. Tomasza Łąckiego Societatis Jesu Theologa, blisko przed świątobliwą śmiercią Zapalona, a po zeyściu Authora z cieniow drukarskich na świat wydana. Roku pańskiego 1731. w Wilnie w Drukarni Akademickiey Soc. Jesu. 4. *723 str. regestru 5 str.*

(Notaty Teod. Narbutta.)

Łącki † w Wilnie r. 1729. (Ju. MS.)

6320. Tydzień rozmyślania o wieczności, tłómaczenie z łacińskiego z Nadaziusza przez Jerzego *Szpungiańskiego* S. J. w Wilnie 1739. (Krasz. Wilno, IV.)

6321. a) Słodka i swięta smierc przez W. X. Crasseta Soc. Jesu Roku 1706. Francuskim językiem wydana na polski w Roku 1740. przetłumaczona. w Drukarni Lwowskiey S. J. 1741. 8. *373 str.*

(Bibl. Horod.)

Rysunek allegoryczny z podpisem J. Labinger sculp. Leopoli in Polonia. (Bibl. Horod.)

b) Słodka y święta śmierć przez — Xiędza Jana Krasseta S. J. 1706 francuzkim ięzykiem wydana na polski w r. 1740 przetłumaczona y powtornie do druku podana. we Lwowie w Druk. Coll. S. J. R. 1749. 8. *374 str. i regestr.*

c) — — Kosztem X. Szymona Wosińskiego Kanonika Kathedral. Poznań. Proboszcza Kościańskiego J. U. D. przedrukowana. w Poznaniu w Druk. Coll. S. J. 1751. 8. *474 str.* (B.)

Jest to tłómaczenie Elżbiety Potockiej, siostry Antoniego Michała Potockiego Wojewody Bełskiego. (Jan. Pol. I. 61.)

6322. Antonii Labiszewski Dispositio ad bonam mortem, virtutum actibus et variis praecibus instructa. *b. r. i m.* 12. *13 ark.*

Autor był spowiednikiem i jałmużnikiem Królowej Francuzkiej (Leszczyńskiej). Umarł około r. 1747. (Jan. Pol. I. 111.)

6323. Ars bonae mortis sive quotidiana erga Sanctiss. Dei Matrem Mariam pietas — a R. P. Gabriele Hevenesi S. J. — Brunsbergae typis Coll. S. J. 1721. 12. *415 str.*

6324 Woyciech Temeswary, Kanonik Kamieniecki. Konwoy Duchowny wybieraiącego się w drogę wieczności. w Krakowie w Dr. Fr. Cezarego 1721. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6325. Stanisław Hoholt Franciszkan Kustosz Lubelski. Anatomia Duchowna w troiakim wieku życia ludzkiego przy powadze Pisma S. Doktorow SS. uczyniona autentycznemi Historyami utwierdzona z przydatkiem niektorych Reflexyi ku przygotowaniu się na dobrą smierć napisana i do druku podana R. P. 1730. w Poznaniu w Drukarni Akademic. 4.

Na końcu: Reflexye z siedmiu słów Chrystusowych na Krzyżu uczynionych.

6326. Uroczystość solenna zbawienna osobliwey grzesznikow Patronki dzień pokuty S., godzina żalu, moment łez wiecznych pociech nadzieia, pokutnemi aktami i affektami słodka na powab grzesznikow melodya, łatwa do usprawiedliwienia się przewodnia znaczną konaiących otuchą własney na zbawienie duszy oświeconey y poświęconey. w Krakowie w Druk. Domin. Siarkowskiego J. K. M. y J. O. X. Jmci Kardynała Biskupa Krakowskiego Ordyn. Typografa y Bibliopoli 1739. 8. *7 ark. nieliczb.*

6327. a) Chleb duchowny i t. d. w Kaliszu w Druk. S. J. 1733. (Ban. H. Dr. Kr. 483.)

b) Chleb duchowny wszystkim Chrześcianom na posiłek do nieba idącym wystawiony albo raczey Katechizm na świat polski wychodzący — przez X. Jana Stanisława Kostkę Wuykowskiego na ten czas Kanonika Pułtuskiego napisany a teraz powtore — przedrukowany R. P. 1746 — w Krakowie w Druk. Dom. Woyc. Siarkowskiego J. K. M. y J. O. Xcia JM. Biskupa Krakow. 4. *335 str. i regestr. Nadto:* Speculum Curatorum, *11 kart.* Przewodnik na drogę wieczności przez tegoż *41 str.*

c) — — Teraz świeżo przedrukowany. w Krak. w Druk. J. K. M. Grobla 1781. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6328. Wyprawa człowieka do domu wieczności albo dyspozycya do dobrey y szczęśliwey śmierci — Pracą Drukarni Warszaw S. J. — wydana R. P. 1750. 8. *400 str. 4 kart na przodzie regestr.*

Przypis. Drukarni Janowi i Maryannie z Komornickich Kruszewskim Cześnikowstwu Ziemi Bielskiey.

6329. Ostatnia Umieraiącego Człowieka Dyspozycya Dobrą Smierć, na żywot z Bogiem wieczny Rosporządzaiąca przez X. Raymunda Tworkowskiego Reformata Prowincyi Malopolsk. Ex Prowincyała i Dyffinitora Generalnego złożona, po smierci zaś jego, za dozwoleniem zwierzchności duchowney, do druku podana, Roku którego Zbawiciel za naród ludzki litosciwie umrzeć raczył 1754. w Krakowie.

w Druk. Michała Józefa Antoniego Dyaszewskiego J. K. M. Typ. (Ju. MŠ.)

6330. Troiakie doskonale na dobrą śmierc przygotowanie przez X. M. M. Fryczkiewicza. w Krakowie 175.. 8. (Kat. Friedl.)

6331. Pamięć Chrześciańska na ostatni dzień życia i t. d. przez X. Marcina RubczyńskiegoExpr.Karm. d. r. w Berdyczowie 1762. 8. *12 kart i 153 str:*

6332. Cwiczenia pobożne dla przygotowania się do dobrey śmierci na każdy dzień przez tydzień rozłożone przez X. Jana Krasseta w Kaliszu 1763. 8. (L. S.)

6333. X. Jeremiasza Drexeliusza Uwagi o wieczności przez JX. M. Kazimierza *Stęplowskiego* Pisma S. Doktora i Prof. z łacińskiego na polski ięzyk przełożone. w Krakowie w Druk. Seminarium Biskup. Akademic. 1771. 8. *262 str.* (B.)

W dziele Biblioth. Script. S.J. ed. Sotuella znajduje się wzmianka że Jan Clometowski (zapewne Chomętowski) żyjący r. 1597—1641 przełożył toż samo dzieło Drexeliusza na polskie. Zob. wyżej. Nadto *Zodiacum Christianum* tegoż autora. (L. S.)

6334. a) (Praktyka dobrey śmierci.) *4. 384 str. Druk gocki, karty po jednej str. liczb.*

Sobolewski widział exemplarz tego traktatu w Puławach bez karty tytułowej. Drukowano bardzo niepoprawnie, jak domyśla się w Przemyślu lub Lwowie. Przytém obrazek Kościoła N. P. w Krakowie na Piaskach. Są tu *Rozmyślania* o rozmaitych przygodach Maryi Panny p. 172 verso: *Rozmyślanie* xxxvii: O wzięciu w niebo P. Maryey, nie tylko wedle dusze iey przenaświętszey ale też wedle ciała przenaczystszego.

b) Praktyka dobrey śmierci. w Wilnie w Druk. Akadem. 1777. 8. (L. S.)

6335. Smierć żyiącym ludziom wiele dobrego czyniąca i pożyteczna, dla dobrego przyięcia przydane są przygotowania, przez X. M. Rubczynskiego. w Łowiczu 1778. 8. (Kat. Gr.)

6336. Lekarstwo Niebieskie Przeciwko nagłey i niespodziewaney śmierci z łacińskiego. *Antidotum Coeleste.* (Książki w Rzymie r. 1723 wydaney) na polski przełożone z przydatkiem niektorych rzeczy osobnych. w Warsz. w Druk. Korp. Kadet. 1780. 8.

Tłómaczenie J. S. *Minasowicza.* (Minas. Zbiór mn. Poezyi p. 270.)

6337. a) Broma atwerta i t. d. Wilniuy 1785. (Krasz. Wilno, IV.)

b) — — *tam.* u Bazylianow 1799.

c) Broma atwerta ing wiecznosti etc. (Brama otwarta do wieczności przez rospamiętywanie rzeczy ostatecznych, oraz sposob dysponowania umieraiących na śmierć, i ratowania dusz w czyscu cierpiących niemniey o artykułach wiary ś. z krótkiemi naukami i historyykami z poważnych autorow wyiętemi, przez X. Michała Olszewskiego Teologa Absoluta, Kanonika Regular. B. B. M. M. de Poeniten. Z dodatkiem medytacyi na cały tydzień nowo przedrukowana r. 1824. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. (Dzien. Wil. 1824. I. 387.)

6338. Daniel Pawłowski Vita ex morte seu collectiones de morte. Pragae. 12. (Nies.)

III. Liturgika.

I. Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

a) *w ogólności.*

6339. Regula Instituti Petrini seu praxis quotidianarum exercitationum Sacerdotis, et Curatoris animarum, Ut ritè, ac meritoriè fiant, ex Sacra Scriptura, et SS. Patribus desumpta, auctore Carolo Andrea

Basso, Theologo, Oblato, Praeposto Burgi Tritij. Olim edita. Nunc in gratiam Cleri Saecularis recusa Anno Domini 1707. Cura et impensis Perillustris et Reverendissimi Domini Ludovici de Kozielsk Oginski, Canonici Vilnensis, Praepositi Bobroyscensis. Constantiae, dein Vilnae, Typis Universitatis Societ. Jesu. 12. *344 str. i 4 kart na przodzie.*

Autor podaje duchownemu świeckiemu w tej książeczce 22 reguł do wykonania. Mowa tu jest o wszystkich obowiązkach kapłana, ale bardziej w duchu teologji ascetycznej, aniżeli pasterskiej. — Szczególnie o obowiązku nauczania, mówi bardzo krótko. Przestrogi podawane są zdrowe, zdaniami Pisma S. i poważnych kościelnych pisarzów poparte.

(Rękop. X. Plat. Sosnow.)

6340. Opuscusum de Sacerdotio ex Italico traductum. Varsaviae in Typogr. Mitzleriana. 1770. 8. *177 str.*

Tłómacz: Wacław *Rzewuski.* (L. S. — Kat. Gr.)

6341. Instructio in spiritu propter Sacerdotes seu Opusculi de Sacerdotio continuatio. Ex Italico in latinum traducta. Varsaviae in Typogr. Mitzleriana 1771. 8. *223 str. i 5 kart na przodzie.*

Dedykacja do Opatów Benedyktyńskich, Swiętokrzyskiego, Teod. Anton. Karskiego, Sieciechowskiego, Leonar. Prokopcewicza, Tynieckiego, Floriana Amanda Janowskiego, Płockiego, Walentyna Mich. Żałtowskiego, Mogilskiego, Apollin. Xawer. Turkowskiego, Koadjutora Mogilsk. Emiliana Kosieńskiego, Lubińskiego, Francisz. Mich. Starzeńskiego, Trockiego, Bened. Nepom. Talenskiego, Horodyskiego, Stanisł. Bartł. Latkowskiego, Niewiskiego, Marc. Pawła Izdebskiego i Rocha Leona Protasowicza, z datą: Anniversaria die Comitiorum Congregationis Benedictino Polonae XVIII Cal. Oct. Anno 1771 Siecichoviae celebrandorum libellum hunc M. A. P. C. P. S. R. C. C. B. P. D. D. D. Na końcu podpis tłómacza: P. M. P. S. P. C. R.

---

b) *w szczególności.*

α) Obrzędy święte.

6342. Zwelff Christliche Unterrichtung oder Unterweysung von den Heyligen Sacramenten, dem Opffer der Messe, und Begengnusse für die Verstorbenen. Durch den Hochgelarten D. Martinum Cromerum, itzo des Bischtumbs Ermlandt Stadthalter an tag gegeben. *Na końcu:* Gedruckt zu Krakow, in Niklas Scharffenbergs Drukerej, Im 1570. Jar. 4. *10 ark.*

(Lel. Bibl. Ks. Dw. I. 106. n.)

6343. a) Ozdoba Kościoła katolickiego to iest Ceremonie ktorych Kosciol S. w wszelkich okolicznosciách zwykł záżywáć. Pismem S. Powagą Oycow SS., dawnoscią utwierdzone, gruntownym wykłádem obiasnione naprzod Niemieckim ięzykiem, teraz ná polski z przydatkiem wielu rzeczy przetłumáczone y do druku podane przez X. Protazego *Neweraniego*, Zakonu S. O. Franciszka, Małopolskiego Reformatá Roku 1739. we Lwowie w Drukarni Pawła Jozefa Golczewskiego J. K. M. Uprzywilciowanego Typografa. 12. *374 str.*

Dedyk. śś. Nepomuc. i Kazim. Podpisany autor F. P. R. (Bibl. Horod.)

b) Ozdoba Kościoła Katolickiego to iest Cerymonie i t. d. we Lwowie w Druk. J. K. M. Coll. S. J. A. D. 1747. 12. *332 str. 4 kart na przodzie i regestru 9 kart.*

6344. Doctrinae Sacrae Presbyteris ac universo Clero omnique fideli et erudito populo utilissimae, explicantes clara et non taediosa methodo iuxta mentem antiquorum Ecclesiae Scriptorum universos sacros ritus Romanae Ecclesiae in tres partes distributae — studio et opere A. R. P. Magistri Michael. Halkiewicz Regentis Stud. Theol. Franciscani Pars I. Varsaviae typis Coll. S. J. A. D. 1740.

Przypis. Krzysztof. Szembekowi Arcy-

bisk. Gniezn. Wiadomość o tém dziele w *Neue Zeitungen von Gelehr. Sachen* 1747 p. 251 nast. (Jan. Lex. I. 47.)

Janocki (Pol. I. 26) wspomina że Halkiewicz pracował nad dziełem: *Vitae Fratrum Minorum natione Polonorum, vel pietatis vel eruditionis laude excellentium, a Waddingo aliisque eiusdem Ordinis Scriptoribus praetermissorum.* W r. 1755 jeszcze to było nie wyszło na widok.

6345. Bonaventura Makowski. Ceremonialis Ordo Romanus. Varsaviae typ. Sch. Piar. 1746. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

6346. Liturgia Ecclesiae Romano-Orthodoxae. Edidit J. A. Załuski. Vilnae typ. PP. Schol. Piar. 1760.
(Krasz. Wilno, IV.)

6347. Manuale Ceremoniarum Romanarum ex libris Romanis maxime authenticis et authoribus in hac materia versatissimis studio ac opera Presbyterorum Congregationis Missionis Gallico primum idiomate conscriptum recens vero in latinum sermonem conversum et ad usum Ecclesiarum Poloniae accommodatum. Culmae in Prusia. 1764. 8. *380 str., 4 kart na przodzie i regestr.*

Dedyk. Ignac. Massalskiemu Biskup. Wileńsk. Jest to tylko Tom I. dzieła. Czy wyszło więcej?

6348. a) Annotationes summopere necessariae Clero tam saeculari quam regulari ad ritus ecclesiasticos orthodoxos observandos — partim ex decretis Summ. Pontificum, partim ex Decretis S. R. C. ex rubricis missalis et breviarii, partim ex synodis provincialibus — desumptae. A. D. 1772. Lublini ex typogr. Ord. SS. Trinit. 4. *210 str.*

W wydaniu tém, przynajmniej na tytule, autor nie wymieniony.

b) Sebastianus Martynowicz etc. Monalium S. Brigitae Conven. Lublin. Capellanus. Annotationes etc. *jak wyżej*. Lublini Typ. PP. Ord. S. Trinit. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

6349. Compendium Breve Thesauri Sacrorum Rituum przez O. Jozefa od N. P. M. z Gory Karmelu Karmelitę Bosego. w Drukarni Berdyczowskiey. 8. 1777. *486 str.*

Na odwrocie wizerunek N. P. Maryi Berdyczowskiej.

6350. Ceremonie czyli Obrządki y zwyczaie, które bywaią w Kościele Katolickim w przypadaiących różnych okolicznościach zażywane dla wygody Kapłanow Parafialnych, y oraz dla potrzebney y innym wiadomości y nauki zebrane, powagą Pisma S. y SS. Oycow, tudzież dawnością używania ugruntowane, z zlecenia JO. Xiążęcia Biskupa Płockiego wydane. w Kaliszu 1780. 8. *2 Tomy.* (Gaz. War. 1780. N. 62 Supl.)

6351. Nabożenstwo podług obrządkow Kościoła Katolickiego. w Warszawie 1785. 4.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 102.)

6352. O porządnym nabożeństwie Chrześcian dzieło wydane w ięzyku włoskim przez X. Ludw. Ant. Muratori po polsku przełożone przez iednego z XX. Sch. Piar. Prow. Litew. w Wilnie w Druk. J. K. M. y Rzptey u XX. Piiarów R. 1787. 8. *VIII i 588 str. i regestr.*

Dedyk. tłumacza Biskup. Massalskiemu, u której podpis: Jędrzej *Swirszczewski.*

Kraszewski l. c. przytacza dedykacją temuż od X. Tukałły.

6353. Jędrzej Swirszczewski S. J. Wykład Obrządkow powszechnych; zwyczaiow ktorych Kościoł S. Katolicki w Aktach nayswiętszey Religii Chrystusowey corocznie zwykł używać. Na powadze Pisma Bożego, dawności oraz Oycow SS. wsparty, utwierdzony. w Wilnie u XX. Piiarow R. 1810. *251 str. oprócz 7 kart na przodzie i regestru.*

6354. Epitome Sacrarum Caeremoniarum in Ecclesia Graeca, Ambrosiana et Latina usitatarum, nec non multorum scitu dignorum Ordine alphabetico, brevi et clara methodo etc. disposita ac Ill. Revmo et Excellmo Domino D. Adamo Stanislao in Grabowo Grabowski Episcopo Vladislaviensi et Pomeraniae etc. a P. Magistro Ludovico Chybinski Regente Studij Theol. Varsav. et Diffinitore Provinciae Polonae Ord. Min. Conventualium S. Francisci dicata. Anno ab Abro-

gatione ritnum veteris Legis 1741. Varsaviae Typis S. R. M. et R. in Coll. Schol. Piarum. 8. *392 str. oprócz regestru i dedykacji*

6355. Opisanie obrządkow religiynych dla użytku sług Kościoła w ięzyku polskim pierwszy raz przez X. J. Piotrowskiego, uczynione w Krakowie. 1815. 8.

(Kat. Friedl.)

6356. Wykład obrzędów kościelnych historyczny i duchowny z historyi kościelney, z dzieł przez znakomitych autorów o niey napisanych, niemniey z ducha tychże obrzędów wyczerpniony. w Warszawie w Druk. XX. Missyonarzy 1828. 8. *349 str. 4 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Prymasowi Krolestwa Polskiego, Arcybiskup. Warszawskiemu.

6357. Dzieło Kongregacyi Generalney obrządku Greckiego porządek cerkiewny przepisuiące. w Warszawie w Druk. Mich. Grölla 1791. 8. (L. S.)

6358. Porządek nabożeństwa cerkiewnego na dyecezyą Chełmską Obrz. Grecko-katol. przepisany.— w Warszawie w Drukarni Xięży Piarów Roku 1815. 8. *64 str.*

Poprzedza list Pasterski Biskupa *Ciechanowskiego.* — Przepisany tu jest zwyczajny obrzęd Weczerni, Jutrzni i Mszy tak śpiewanej jak czytanej.

(Rękop. X. Plat. Sosnow.)

β) Agendy, Rituały.

6359. Agenda sive exequiale divinorum sacramentorum per venerabilem virum dominum Martinum Canonicum Vilnensis Dyecesis edita, Impressum in Gdano per me Conradum bomghartem. Anno dni Millesimo quadringentesimo nonagesimo nono. Et finitum est secunda faria ante festum barnabe.

W Bibliot. Hr. Tarnowskiego.

(Spis Inkunab. do T. III. Bibl. Ks. II.)

6360. Agenda secundum Rubricam Ecclesiae Metropol. Gnesn. Cracoviae. 1503.

(Friese Beytr. II. Th. Ir Bd. p. 34 n.)

Z Agendy tej Friese przytacza 2 modlitwy, jednę podczas chrztu dziecka, drugą do umierających.

6361. Agenda seu obsequiale seu Rubrica Eccl. Gnesn. Melch. Lotter. Lipsiae 1503.

6362. Agenda latino et vulgari sermone Polonico videlicet et Alemanico illuminata incipit feliciter. *Te słowa bujnym gockim drukiem, na tytule. Na końcu rubro:* Impressum Cracouie arte et impensis Spectabilis viri domini Joannis Haller. Anno missionis verbi Diuini in carnem milesimo quingentesimo decimo quarto. 8. fol. xciii kart *oprócz karty tytułowej, i jednej na końcu, druk gocki bujny. Żob. Noty.*

6363. Agenda siue Obsequiale secundum Rubricam Ecclesiae Metropolitane Gneznensis. *(Herb Mikołaja Dzierzgowskiego Arcyb. Gniezn. który tę Agendę wydać kazał). Na końcu czer. lit.* Cracouie impressum per Hieronymum Scharffenbergum Ciuem ac Bibliopolam ibidem. Anno dni m.d.xlix. 4. cxliij *kart i dwie na końcu nieliczb.*

6364. Agenda Ecclesiae Cathedralis Plocensis cum dubiorum 7 casuum resolutionibus Cura Reveren. in Christo patris D. Andree EpiscopiPlocensis impressa m.d.liiii. In stemma eiusdem reverendissimi D. Episcopi Plocen. *rycina herbu i distich. Na odwrótnej rycinaZwiastowania z datą 1539. Druk gocki. Na końcu indexu:* Agenda insignis ecclesiae Cathedralis et Dioecesis Plocen. Impressa A. D. 1550. Cracoviae, etc. *jak w N. następ.* 4. *129 kart nieliczb.* (Lel. Bibl. Ks. Dw. I. 103.)

6365. Agenda insignis Ecclesiae

Cathedralis et Diocoesis Plocen. (bez tytułu). 4. maj. *229 kart liczb. 8 kart na przodzie, i 3 regestru na końcu. Druk gocki. Na ostatniej karcie regestru recto:* Agenda Insignis Ecclesiae Cathedralis et Diocaesis Plocen. Impressa Anno Dni. 1554. Cracouiae: opera ac industria Famatorum fratrum Nicolai ac Stanislai Scharffenbergerorum, Calchographorum et ciuium Cracouien. Impensa Reuerendissimi in Christo Patris D. Andreae Noskovvski Episcopi Plocen. Congesta vero et confecta per Venerabilem Laurentium Zambrzuski Praepositum S. Catherinae: Venerabilis Capituli Plocen. Secretarium: Pollitioris litteraturae, Jurisque Pontificij scientia, usuque rerum magnarum illustrem et amabili morum suauitate humanitateque perpolitum. — (Tegoż Zambrzuskiego herb, trzy roże od strony lewej na prawą ukosnie na tarczy leżące, i *8 wier. łac. In ejusdem Laurentii Zambrzuski Insignia*).

Na przodzie list Noskowskiego do Duchowieństwa swojej djecezji, i Kalendarz— Przed rejestrem zaś na ostatniej karcie 229 *verso* herb Noskowskiego Łada, i pod nim 8 w. Łacin. także Dystych, którego litery okazują rok druku tej Agendy.

Heros Noskoueus, Praesul, custosque Plocensis

Hunc librum, aere suo praela subire iubet.

6366. Agendorum Ecclesiasticorum Liber in usum Provinciae Gnesnensis conscriptus. Coloniae 1579. 4. (Sienk. Dod. do Bentk.)

6367. Agenda seu modus administrandi Sacramenta secundum Ritum Ecclesiae Cathedralis Olomucensis. Praemittitur Epistola Pastoralis Stanislai Pawłowski. Episc. Olomuc. Cracoviae typis Lazari 1585. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

6368. Agenda seu ritus Sacramentorum Ecclesiasticorum ad uniformem Ecclesiarum per universas Regni Poloniae Provincias Officio Romano conformati et ex decreto Synodi Petricov. editi Cracoviae 1591. fol.

Wydał Hieronym Powodowski. (Nies.)

6369. Agenda etc. *jak wyżej*. 1603.

Agenda ta dotąd jest używana. (Siarcz.)

6370. Agenda Parva. In commodiorem usum Sacerdotum Provinciae Poloniae conscripta. Vilnae Cum permissu Superiorum. Anno 1616. 8. *121 str.*

Formularze na obrządki chrztu, ślubu i t. d. są po polsku, litewsku i niemiecku. (L. S.)

6371. Agenda Parva In Commodiorem vsvm SacerdotumProuinciae Poloniae conscripta. *Superiorum permissu* Vilnae Typis Academiae Soc. Jesu. Anno MDCXXX. 8. *142 str. oprócz regestru.*

Formułarze jak wyżej.

6372. Rituale Sacramentorum ac aliarum Ecclesiae caeremoniarum ex decreto Synodi Provinc. Petricovien. ad uniformem Ecclesiarum Regni Polon. usum recens editum. Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii, 1631. 4 maj. *151 str. i 4 karty na przodzie.*

Na przodzie list Arcybisk. Gnieźn. Jana Wężyka, zalecający duchowieństwu używanie tego rytuału, który podług wzoru Rytuału Rzymskiego, z polecenia tegoż Arcybiskupa, ułożyli, Jan Foxius Archid. Krak., Marcin Kłocinski Proboszcz Kazmierski, O. P. Doktorowie i Sebastyan Nuceryn. Teol. D. Kaznodz. Katedr. Krak. (L. S.)

6373. a) Rituale Sacramentorum ac aliarum Ecclesiae Caeremoniarum ex Decreto Synodi Provinc. Petricovien. ad uniformem Ecclesiarum Regni Polon. usum editum nunc autem autoritate Ill. et Rev. Dn. Dn. Mathiae Lubienski — Episcopi Vładislavien. et Pomeraniae per Adm. Rev. D. Matthaeum Joannem *Judicki* Canonicum Vladislavien. et Officialem Gedanensem pro Diaecesi Pomeraniae in breve opusculum redactum. Anno M.DCXXXIX. 8. maj.

Na odwrócie tytułu herb Łubieńskiego i pod nim 6 wier. łacin.

b) — — Posnaniae, in Offic. Alberti Reguli. A. D. 1643. 4.

6374. Rituale Sacramentorum, ac aliarum Ecclesiae caeremoniarum, ex rituali, iuxta decretum Synodi Provinc. Petricovien. edito, depromptum, ad uniformem Ecclesiarum Regni Polon. et M. Ducatus Lith. usum: insuper aliquibus auctum. Cum scitu et permissu Officij. Vilnae Typis Academiae Soc. Jesu. Anno D. MDCXLVII. 8. *114 str., 2 kart na przodzie i regestr.*

Formularze przy chrzcie i szlubie, po polsku, po litewsku, po niemiecku i po łotewsku. (Rękop. Plat. Sosnow.)

6375. Rituale Sacramentorum etc. ad usum Regni Poloniae. Cracoviae 1647. 4. (Cat. Janss. 1688.)

6376. a) Rituale Sacramentorum etc. *jak niżej*. Vilnae Typ. Coll. S. J. MDCLIII. 8. *114 str.* (L. S.)

b) Rituale Sacramentorum ac aliarum Ecclesiae Caeremoniarum ex Rituali iuxta Decretum Synodi Provinciae Petricovien. edito depromptum ad uniformem Ecclesiarum Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae usum insuper aliquibus auctum. Cracoviae in Offic. Stan. Piotrkowczyk. A. D. 1671. 8. *114 str. i regestr.*

6377. Rituale Sacramentorum ac aliarum Ecclesiae ceremoniarum, ex Rituali, iuxta decreta Synodi Provinc. Petricovien. edito, depromptum, ad uniformem Ecclesiarum Regni Polon. et M. Ducatus Lith. usum: insuper, aliquibus auctum. Cum scitu et permissu Officij. Vilnae Typis Acad. Soc. Jesu. A. D. MDCLXXV. 8. *134 str., 2 kart na przodzie i 2 kart regestru.*

Od str. 125—134, umieszczony dodatek nieznajdujący się (oprócz ostatniej modlitewki) w dawniejszej 1647 roku edycji. Dodatek ów taki ma napis: „Additae sunt in hac editione benedictiones Vexilli, Armorum, Ensis, Crucis, Imagin. pro habentibus licentiam ad illas exercendas, item aliae quae sequuntur." Zresztą edycja ta takaż jak r. 1647.

6378. Rituale Sacramentorum etc. Cracoviae typis Universitatis Anno Salutis Humanae 1691. 8. (L. S.)

6379. Rituale Sacramentorum et aliarum Ecclesiae Ceremoniarum. Pro Ecclesiis Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae Accessit Libellus Infirmarum, Benedictionum et Exorcismorum. Thorunii ex Offic. Joh. Christ. Laureri. M.DC.XCI. 8. *114 str. i 1 karta regestru.*

U spodu regestru podpis: Gedani Typis Johannis Zachariae Stolii Anno 1700.

6380. Rituale Sacramentorum ac aliarum Ecclesiae Ceremoniarum ex Decreto Synodi Prov. Petricovien. editum, nunc autem pro commoditate Dioecesis Pomeraniae multis auctum. Gedani 1716. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

Wydał Andrzej *Carsz* Kanonik Władysławski.

6381. Rituale Sacramentorum ac aliarum Ecclesiasticarum Caeremoniarum, ex Maiori Romano, tum Rudniciano et Radzieioviano Rituali ad Uniformem Ecclesiae et Cleri Varmiensis et Sambiensis usum, Jussu et authoritate Cels. Principis, Ill. et Rev. D. Christophori Andreae Joannis Comitis in Słupow Szembek; Dei et Apostol. S. Gr. Episcopi Varmiensis et Sambiensis, S. R J. Principis, Terrarum Prussiae Praesidis, tum Synodali Ordinatione concinnatum. Typis Collegii Brunsbergensis Soc. Jesu. Anno MDCCXXX. 8. *Na odwrocie karty tytułowej herb Szembeka i dwa wiersze łacińskie. 137 str. oprócz regestru.*

— — Thorunii ex Offic. B. J. C. Laureri M.DCC.XXXIV. 8. *114, 92 i 408 str.*

6382. Rituale Sacramentorum ac aliarum Ecclesiae ceremoniarum ex rituali, juxta decretum Synodi Provinc. Petricoviens. edito depromptum, ad uniformem Ecclesiarum Regni Poloniae et M. D. L. usum, quaestionibus et responsionibus Latinè, Polonicè, Lithuanicè, Germanicè, et Lotavicè expositis reimpressum. Cum scitu et permissu Officii. Vilnae Typis S. R. M. Academicis Societatis Jesu, Anno

Domini 1742. 8. *152 str., 2 kart na przodzie i regestr.*

Na końcu Wyznanie wiary, akty Wiary, Nadziei, Miłości i t. d.

6383. Rituale Sacramentorum etc. reimpressum A. D. 1752. Calissii in Collegio Karnkoviano S. J. 8. (L. S.)

6384. Rituale Sacramentorum etc. Vilnae typis Acad. S. J. 1755. 8.

6385. Rituale Sacramentorum et aliarum Ecclesiae Caeremoniarum ex Rituali, juxta Decretum Synodi Provincialis Petricoviensis, edito, depromptum, ad uniformem Ecclesiarum Regni Poloniae usum, plurimis auctum. A. D. 1757. Cum licentia Superiorum reimpressum Posnaniae typis S. R. M. Collegii Soc. Jesu. 4. *101 str.* (L. S.)

6386. Rituale Sacramentorum etc. Vilnae 1767. 8.

6387. Rituale Sacramentorum, ac aliarum Ecclesiae ceroemoniarum ex rituali, juxta Decretum Synodi Provin. Petrykovien. edito depromptum ad uniformem Ecclesiarum Regni Poloniae et M. D. Litv. usum, Quaestionibus et Responsionibus Latine, Polonice, Lithanice, Germanice, et Lotavice expositis reimpressum. Cum scitu et permissu Officii.— Vilnae Typis S. R. M. et Reipublicae Academicis Soc. Jesu. Anno Domini 1771. 8. *Zob. Noty.*

6388. Rituale Sacramentorum etc. Vilnae 1775. 8.

6389. Rituale Sacramentorum ac aliarum Ecclesiae Caeremoniarum ex rituali Synodi Provincialis Petricoviensis depromptum insuper aliquibus auctum reimpressum An. D. 1815. Vilnae typis Congreg. Missionis ad Dom. SS. Salvatoris. 8. *348 str. i 3 karty regestru.*

* *

6390. Alimonia spiritualis pascens animas hominum brevi resolutione praecipuorum casuum et difficultatum circa administrationem Sacramentorum occurrentium, in dispositione moribundorum sive naturali morte ac peste decedentium, sive jure ad mortem damnatorum cum adiectione variarum benedictionum ad commodum Sacerdotum praesertim novellorum cum licentia superiorum reimpressa anno quo alimoniam caelestem gustavit homo 1748. die 5. Julii. Typis Clari-Montis Częstochoviensis. 8. *264 str. i 2 kart na przodzie.*

Jest to agendka, prócz sposobu administrowania sakramentu pokuty, podająca jeszcze przepisy rozmaitych Benedykcij.

Pierwsza edycja tej książki wyszła zapewne 1722, bo cenzura zakonna tego roku podpisana.— W approbacji druku jest wzmianka, że ta książka jest zebrana, (*compillatus*), przez Józefa Dombrowskiego, Sekretarza prowincji wielkopolskiej zakonu Reformackiego.

Razem z tą książką drukowana jest druga, pod tytułem: Wyprawa duchowna w drogę szczęśliwey wieczności ták Kápłánom dla dyspozycyi chorych, y ná śmierć skazánych; iáko też sámym chorym, y zdrowym, przez rożne Akty á osobliwie przez ośmiodniową rekollekcyą łatwą, y krotką ná szczęśliwą śmierć przygotowáć się prágnącym. Wydrukowana roku ktorego się Bog szukáć zbáwienia ludzkiego ná ten świát wypráwił 1748. 8. *121 str., 6 kart na przodzie i regestr do obu pism.*— Mieści się tu 8 króciutkich reflexij, rozmaite nauki, przykłady, affekty, akta, modlitwy i t. d., uspasabiające człowieka chrześciańskiego do spowiedzi i do kommunii świętej. (Rękop. X. Plat. Sosnow.)

6391. Dobry Pasterz dla Owieczek, albo sposob godney administracyi Siedmiu Sakramentow w Kościele Bożym, Dla wygody wszystkich Kaplanow osobliwie staranie dusz ludzkich maiących. R. P. 1776. w Poznaniu w Druk. Akademickiey. 8. *16½ ark.* (L. S.)

6392. O obrządkach Siedmiu Nowego Prawa Sakramentow. w Wilnie 1784. 8.

W dedykacji do X. Tomasza Husarzewskiego podpisany X. J. Legatowicz.

6393. Itinerarium in usum et commodum Missionariorum Soc. Jesu. 24. *120 str. Bez karty tytułowej.*

Jest to zbiór rozmaitych, najpotrzebniejszych modlitw, uwag i t. d. Od str. 49—57, Wyznanie wiary po polsku. Od str. 58 do 78 Affekty pobożne chorego, podobnież po polsku. Może się to nazwać króciutkim podręcznym rytualikiem, czyli agendką.

*

6394. Baptismus Armenorum per M. Andream Lubelczyk Bochnen. Canonicum et Concionatorem Leopolien. ordinarium latinitati ad verbum donatus. Adiecta est praeterea purificatio mulieris Armenae post partum in calce libelli. Excussum in Officina Viduae Floriani Unglerii relictae. Anno Christianae salutis 1544. 8. *20 kart.*

Samuele Maciciowski Episcopo Plocensi M. Andr. Lubelczyk.

6395. Michael Rychalski. Flosculi theologici ordinandorum approbandorum Parochorum, id est appendix de formandis concionibus, exorcismis, benedictionibus. Torunii 1689. 12. (Nies.)

6396. Libellus Benedictionum et Exorcismorum, collectore R. P. Martino Cochem, Capucino, Ex Rituali Romano, Agenda Moguntinensi, aliisque probatis et approbatis authoribus. Ad commodiorem usum adjectum est Rituale Franciscan. Fr. Bernardi Sannig, Ord. S. Francisci Reform. diu et vehementer hactenus desideratum. Omnia ad praxin et ordinem tam Ecclesiasticorum quam Regularum *(sic)* Sacerdotum Manuali forma editum. Thorunii Ex Officina Joh. Christ. Laureri M DC XCI. 8. *384 str. i 4 karty regestru.* (L. S.)

6397 Infirmitatis humanae praesidium siue Libellus Infirmorum, in quo breviter et practice traditur, quomodo administranda sunt Sacramenta infirmis. Deinde, quomodo devote orandum super moribundis. Tertio, quomodo devote, orandum super Agonizantibus. Thorunii ex Offic. Joh. Christ. Laureri M. DC. XC. I. 8. *92 str.*

6398. Exercista rite edoctus a Ven. P. Petro Pinamonti S. J. iterum — reimpressus. — Leopoli typis Coll. S. J. 1757. 8.

6399. Compendium variarum benedictionum ex Rituali Romano depromptum. Lublini typis Coll. S. J. A. D. 1762. 24.

6400. Mowa o Sakramencie, ktora ma być czytana zawsze przy Slubie. w Krakowie w Druk. Semin. Bisk. Akad. 1763. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

γ) Msza ś.

6401. Resolutorium dubiorum circa celebrationem missarum occurrentium per venerabilem dominum Johannem de Lapide doctorem Teologorum Parisiensem: ordinis Cartusiensis ex sacrorum canonum probatorumque doctorum sententijs diligenter collectum. Summa dubiorum in hoc opere resolutorum clxvi. *Na końcu:* Impressum Cracouie per Hieronymum Philouallem Victorem. Apud Marcum Scharffenberger ciuem et bibliopolam Cracoviensem. Anno partus salutiferi: Millesimo quingentesimo decimo nono. Prima die mensis Februarij. 4. *24 kart nieliczb. druk łaciń., tytuł tylko gockim.* (L. S.)

Dedykacja wydawcy Jana Agricoli do Jana Konarskiego Bisk. Krak. *Zob. Noty.*

6402. a) De ratione et Sacrificio Missae Andreas Cricius Episcopus Plocensis. *Na końcu:* Cracoviae per Mathiam Scharffenbergk. 1528. 8. *44 kart.* L. S.)

b) De ratione et sacrificio Missae, Andreas Cricius Episcopus Plocensis.

Ad lectorem.

Scire cupis sacrae, quid sit liturgia missę,
Quoue fit illa modo, singula quidque notent,
Quam bene sanxerunt prisci, quę monstra scelesta
Nunc refutant, facile hic discere cuncta potes.

Libellus hic lector tres continet

partes. Prima quale sit Missę sacrificium, Secunda quomodo digne peragatur, Tertia quę cęrimonię competant, et quid illę significent breviter ostendunt, intextis plerisque aliis pro ratione horum temporum, quę te legisse non poenitebit. *Na końcu:* Cracouiae per Mathiam Scharffenbergk. M.D.XXIX. 8. *68 kart liczbą arabską, na końcu błędnie znaczonych, i 1 ark. na przodzie. Druk łaciński.*

Na odwrocie tytułu odezwa Stanisława Hoziusza wydawcy, który pochwaliwszy dzieło, uwiadamia, że nie mógł na sobie przenieść, aby go światu nie udzielił, i że przydał regestr swojej roboty, na przodzie położony. Na koncu regestru:

Paulus Glogovicius ad Presbyteros.

Ut bene sacrifices tecum perpende sacerdos,
Quid sit, quove modo, quid notet, id quod agis.
Nam turpe est nimium quid agas nescire, nec unquam
Rite, haec ignorans, sacrificare potes.
Quae quamvis multi tradant, tamen aptius atque
Candidius, Cricio Praesule, nemo docet.
Zob. Noty.

6403. Prosarum Dilucidatio ac earundem interpretatio elaborata per Michaelem Vratislaviensem. Cracoviae per Flor. Ungler. (1530). 4. *85 kart.* (Kat. Dupl. Pul. N. 292.)

6404. Jan Herbest. Opisanie i wykład Mszy Swiętey z modlitwami do niey należącemi, do ktorych są przydane modlitwy chrześciańskie, każdemu dniowi przez cały tydzień służące. w Krakowie 1566. 8. (Osiń. O życiu P. Skarg. p. 72.)

6405. Melchior Provincialis Ord. Praedic. Expositio Missae Hugonis Cardinalis Ord. Praed. Cracoviae in Offic. Lazari 1584. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

6406. O Mszey swiętey opisanie. Y o taiemnicach, przednieyszych Ceremonii, ku niey należących. Też z pięknymi naukami z pisma S. zebrane y spisane. Przez Księdza Mikołaia z Wilkowiecka, Zakonnika Pawła S. Pustelnika pierwszego, a Profesa Klasztora Częstochowskiego. w Krakowie w Drukarni Stanisława Szarffenbergera, 1586. 8. *47 kart nieliczb.*

6407. Evangelica et Apostolica doctrina de Divinissimo et Tremendo Missae Sacrificio in theses digesta ab Emanuele Vega S. J. in Acad. Viln. Prof. excussae Vilnae in Coll. eiusd. Societ. typis Ill. D. Nicol. Christ. Radivili. — An. M.D.LXXXVI. 4. *86 str.*

6408. Andreas Chrastovius. Praxis de Caerimoniis et Canone Missae etc. Basileae per Conradum Waldkirch CIƆIƆXCIV. 4. *104 str.* (Bibl. Słuc.)

6409. Observanda circa Caeremonias Missae et Ordinatione Rmi D. Viceregentis Romanae Urbis. Cracoviae in Offic. Lazari 1603. 8. (Ju. MS.)

6410. Hieronym Powodowski Archipresbyter Krakowski. Liturgia, albo Opisanie Mszy Swiętey i Obrzędow iey wybrane z Postille Łacinskiey nowey, Chrystologia nazwaney, Polskim ięzykiem wydane—Psalm XLIX. Zgromadzcie Bogu wszystkie swiętę iego, którzy sporządzaią Testament iego na Ofiarach. Cum licentia Superiorum. w Krakowie w Drukarni Łazarzowey, Bazyli Skalski 1604.

Przypis. Królowi Zygmuntowi III. *Zob. Noty.* (Ju. MS.)

6411. Jan Pawłowicz Berkowski. Obiaśnienie albo wykład Liturgii świętey. *b. m.* 1605. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

6412. a) Modus devotus celebrandi cum fructu Sanctissimum Missae Sacrificium compositus a R. P. Justinello S. J. ex italico idiomate in latinum traductus. In usum universi Cleri M. Duc. Litu. et Samogitiae— Cum mandato Ill. et Rev. Domini D. Eustachii Wołłowicz Episcopi Vilnensis. Vilnae typis Acad. S. J. M.DC.XXIV. 12.

b) — — *tam.* M.DC.XLVI. 12.

c) — — Cracoviae 1682. 24. (Cat. Janss. 1684.)

d) — — Thorun. 1699. 16. (Cat. Janss. 1702.)

6413. Observationes circa ceri-

monias Missae. Ex Italico Exemplari, Romae ante aliquot annos edito et approbato, recens in Latinum idioma translatae. Quibus, speciales Ritus Missae solemnis, Praeparatio ad Missam, Fructus Sacrificii Missae. Expositio vestium Sacerdotalium, et totius Missae, sunt addita. In gratiam novellorum potissimum Sacerdotum. Cum licentia Superiorum. Cracoviae, in Off. Christophori Schedelij S. R. M. Typ. Anno Domini 1642. 12. *133 str. i 6 kart.*

Przypis. X. Janowi Tarnowskiemu Archidiak. Krakow. i t. d. od tłómacza X. Andrzeja Haskowskiego Penitencjariusza Katedr. Krak., Oboyga Prawa Doktora. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

6414. a) Liturgica seu modi devote celebrandi Missam Patris Thomae Młodzianowski Poloni S. J.— Cracoviae apud Albertum Gorecki. 4. *224 str., 2 kart na przodzie i regestr.*

Aprobacja druku dat. r. 1676.— Przypis. Alexandr. a Ludinghaus Wolffowi Opatowi Pelplińskiemu.

b) Liturgica seu modi devote celebrandi Missam Patris Thomae Młodzianowski Poloni, Societatis Jesu. Cum scitu et approbatione Illustrissimi et Reverendissimi Domini D. Andreae Trzebicki, Episcopi Cracoviensis, Ducis Severiae, etc. *Secunda editio.* Posnaniae Typis Collegii Societatis Jesu. Anno Domini 1682. 8. *211 str., 2 kart na przodzie i regestr.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

c) — — Cracoviae typis Adalberti Gorecki. 1686. 4. (Ju. MS.)

Autor w dedykacji Wolffowi oświadcza wdzięczność, iż ten ocalił go od powietrza w Poznaniu grassującego.

d) — — Varsaviae 1754. 4. (l. c.)

e) — — Varsaviae 1755. (l. c.)

6415. Msza Swięta, Pamięć Męki Jezusowey. 1692. 12. (Cat. Janss. 1706.)

6416. Praxes liturgicae quadruplicem Sacrificii fructum, varijs necessitatibus, applicantes. Cum facultate Superiorum anno Domini 1707. *Na końcu:* Cracoviae Typis Nicolai Alexandri Schedel S. R. M. Ordinar. Typographi. 12. *85 str. i regestr. Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

6417. a) Liturgicae Observationes R. P. Gasparis Drużbicki. Olivae 1692. 8.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 52.)

b) Liturgicae observationes R. P. Gasparis Druzbicki S. J. honori Illustrissimi Reverendissimi D. D. Nicolai *Donhoff* Canonici Cracoviensis Sandom. Tarlov. Osiecen. etc. Praepositi Mecaenatis observandissimi sacrae ab observantissimo sui Nominis Collegio Sandomiriensi S. J. Anno 1717. 12. *130 str. i 7 kart.*

Dedykacja Donhoffowi, imieniem Kollegium Jezuickiego Sandomirskiego. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

Toż samo pod tytułem:

c) Diurnus sacerdotum cibus ad mensam altaris praevius seu considerationes de dignitate, munere, obligationibus etc. Sacerdotij Posnaniae 1691 impressae, Sandomiriae autem 1733. reimpressae una cum observationibus liturgicis R. P. Gasp. Drużbicki Societatis Jesu ac aliis ante et post missae Sacrificium precationibus. Typis Clari Collegii Sandomiriensis Soc. Jesu. 12. *168 str.*

Do str. 43 umieszczone są *considerationes* na 4 tygodnie rozłożone. Potém następuje *Observationes* ante sacrum, inter, et post sacrum. Od str. 148 do końca umieszczone: *Precationes aliae ante et post missam Authore P. Hieronymo* Eytmin *Societatis Jesu.* (l. c.)

d) Observationes liturgicae ex asceticis R. P. Gasparis Druzbicki Soc. Jesu, excerptae pro pio usu Sacerdotum. Posnaniae cum Superiorum permissu. Reimpressae typis Clari Collegii Societatis Jesu. Anno Domini 1738. 12. *118 str.*

Podług litery c), pierwsze wydanie było Poznańskie r. 1691.

6418. Tractatus de effectibus fructu et applicatione S. Missae Sacri-

ficii additis exercitiis liturgicis et eucharisticis explicatis a R. P. Gaspare Druzbicki S. J. Polono—Pragae typis Univ. in Coll. S. J. A. 1713. 4. *583 str., 1½ ark. na przodzie.*

Przypis. Kazimierz. Łubieńskiemu Biskup. Krakow.

6419. Karol Strachowski. Wykład taiemnic Mszy Swiętey z dzieł S. Bonawentury przetłumaczony. w Warszawie w Druk. Piiar. r. 1719. 4. (Ju. MS.)

6420. Observationes Rituales. Decreta Sacrae Rituum Congregat. circa Missas ac Divinum Officium debite ordinandum; quae nondum ad notitiam in his partibus pervenerunt, diligenter collecta. Item Mysticae explicationes Totius Divini Officii, tam Diurni quam Nocturni, singulorum Horarum Canonic. nomenclatura, ratio instituendi, mysteria, aliaque, ad eas pertinentia enucleata. His accesserunt Lunationes, Ecclipses, Annorum Climactericorum, Criticorum, et feralium dierum notitiae, Aetatis humanae vicissitudines, et mutationes, sanitatis discrimina. Quaesita varia, scitu iucunda, ritualia, theologica, moralia, mystica pro anno D. 1738. in lucem edita studio et opera R. P. Antonii Bonav. Olechnowicz Ord. Conventual. Vilnae typis Acad. S. J. 1738. 8.

Przypis. Jozef. Sapiezie Biskup. Diocezaryjsk.

6421. Liturgia Ecclesiae Romano Orthodoxae in Conciliis Occumenicis et in textibus Sanctorum quatuor priorum a Christo nato saeculorum adiumenta et semicenturiis demonstrationum expressa contra DD. Acatholicos Missae Sacrificium, inventionem humanam posteriorum saeculorum esse perperam asserentes. Edidit Josephus Andreas Comes in Załuskie Junosza *Załuski* Epis. Kioviensis etc. Vilnae typis S. R. M. et Reipubl. PP. Scholar. Piar. 1760. 4. *11 kart.* (L. S.)

✣ ✣ ✣

6422. Actus Theologico-Scholasticus de Sanctissimo Missae Sacrificio, de Caeremoniis et ritibus sacris ac de rubricis. Exercitii causa in Semin. Acad. Dioecesano Cracoviensi expeditus. Respondente ad obiectiones M. Antonio Camelin. Phil. Doct. et Prof. Assistente M. Stanislao Patelski Seminarii vice-Praefecto. A. 1763. Cracoviae typ. Semin. Acad. Epis. Dioecesani. 4. *2 ark.* (L. S.)

6423. Manuductio ad recte et rite celebrandum Sanctissimum Sacrificium Missae juxta Rubricas Missalis Romani— a P. F. Andrea Jordan Ordinis Minorum S. P. Francisci Regularis Observan. S. Theol. Lectore jubilato Provinciae Russiae Alumno exhibita. Leopoli typis Acad. MDCCLXXIII. 8. *754 str., 16 kart na przodzie i regestra.*

Przypis. Wacławowi Hieronimowi Sierakowskiemu Arcybisk. Lwowskiemu.

6424. Józef Legowicz Pleban Korkożyski. Zbior krótki o obrządkach Mszy świętey Ofiary. w Wilnie w Druk. J. K. Mci przy Akad. 1784. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6425. Sposob do Mszy świętey. w Krakowie 1788. 12. (Kat. Gr.)

6426. Opisanie Mszy Uroczystey przez Oyca S. Piusa VI. w dzień Wielkonocny w Kościele Metropolitalnym Wiedeńskim spiewaney. 4. *2 karty drobnym drukiem.*

✣ ✣ ✣

6427. Tria Papistarum fundamenta seu asyla praecipua pro suo ficto missifico sacrificio tuendo demoliuntur et subvertuntur Per Franciscum Stancarum Mantuanum Stobnitiae 20 Decemb. 1570. typis Mathiae Wirzbiętae. A. D. 1571. 4.

Przypis. Piotr. Zborowskiemu Wojewodzie Sandomirskiemu.

6428. Brevis Augustissimi ac summe Venerandi Sacrosanctae Missae Sacrificii ex Sanctis Patribus contra impium Francisci Stancari Mantuani scriptum assertio. Jussu et autoritate Rev. D. Jacobi Uchanski Gnesnensis Archiep. nunc primum

edita — Coloniae Agrippinae, apud Haeredes Arnoldi Birckmanni A. 1577. 8. *65 kart po jednej stronie liczbow. i 6 kart na przodzie.* (L. S.) *Zob. Noty.*

6429. Thom. Wegierscius. Assertiones Theologicae contra ἑτεϱόδοξον Missae Sacrificium. (diss. Acad.) Heidelbergae. 1617. 4. *11 str.* (L. S.)

δ) **Mszały.**

6430. (Missale). *Na końcu czerwonemi literami:* Cum in diocesi Cracovien. esset magna penuria emendatorum codicum missalium sedm ordinatōem (et ut vulgo dicitur rubricam) ecclesie Cracoviensis iidemque magna ex parte corrupti ac depravati essent. Reverendissimus dominus dns Johannes Rzesowskij memorate ecclesie episcopus. animadvertens officii sui esse eiusmodi penurie occurrere atque providere: ut ex facili codices quam emendatissimi haberi possent provideque in eam rem intendens. ut et optime et emendarentur et emendati imprimerentur curavit. Ex auctoritate itaque et jussu suo praesens opus missalium secundum rubricam ecclesiae Cracoviensis castigatum atque emendatum prius Impressum per *petrum schoiffer de gernszheym.* in nobili civitate Mogutina *(sic)* huius impressorie artis inventrice elimatriceque prima. Anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo octoagesimo quarto. decima die novembris feliciter est consummatum. fol. *Druk bujny we 2 kolumny, bez kustoszów, karty nieliczb. litery początkowe piórem dopisywane niebieskie i czerwone.*

Jest to najdawniejszy Mszał dla Djecezij Krakowskiej. (L. S.)

6431. (Missale). *Na końcu:* cum in dieccesi Cracoviensi emendatorum Codicum Missalium secundum ordinationem ecclesie Cracoviensis penuria esset magna iidemque magna ex parte corrupti depravatique Reverendissimus Dnus Dnus Johannes Rzeszowski dicte ecclesie eps. animadvertens sui esse officii: tante penurie cupiens occurrere providereque praesens opus missalium iuxta rubricam ecclesie pfate castigatum et emendatum prius Petro Schoyffer de gernszheym in nobili urbe Moguncia impressorie artis inventrice elimatriceque prima: imprimi demandavit. Et Anno Dni M.CCCC.LXXX.VII. die mensis Augusti feliciter est consummatum.

(Ban. H. D. K. P. III. 128.)

6432. Missale dioecesis Cracovien. Illustrissimi principis Friderici in septem soliis Rome cardinalis presbyteri. Gnesnen. Archipresulis et primatis atque episcopi Cracovien. ordinacione. Cracovie in edibus domini Johannis Haller civis Cracovien. per Georgium Stuchs et Sultzbach concivem Nurmbergensem impressum. (*przed rokiem 1500*) 4.

Mszał ten, najpierwszy z tych, które w Polsce były drukowane, znajdował się w Bibl. Załuskich. Opisuje go szeroko Janocki in Nachricht. IV. p. 99—104. — (Janoc. Vol. II. p. 97.) *Zob. Noty.*

6433. Missale Cracoviense noviter impressum. *b. m. i r.* fol. CCCXXX.

Druk ok. r. 1502 taki jak Mszału z przywilejem Kardynała Fryderyka.

(Ban. H. D. K. P. I. 154.)

6434. Johannes Turzo Decanus et Coadiutor Electus ac Confirmatus Uratislauien. Sacerdotibus et Clericis eiusdem diocesis Salutem. Si quis forte inuidorum malignitate calumniari velit: hunc missalium librum: velut librariorum vitio mendosum et depravatum: hortamur et monemus omnes ac singulos Uratislauien. diocesis clericos et sacerdotes ne deterreant aut se retrahant

ab emptione eorundem. Adhibitis enim pluribus atque diversis exemplaribus: ritus et ordo Uratislauien. ecclesie adamussim seruatus et castigatus itaque et absque omni reprehensione liber his tipis cracouiensibus excusus: diligentissimorum Bibliopolarum cura et lucubratione exiuit. In communem cleri et Uratislauien. dioces. devotionem ac utilitatem. Ualete et religionem colite Uratislauie die Mercurii prima Julii. M.CCCCC.V. *Na odwrocie tego napisu, miejsce karty tytułowej zastępującego, rycina: S. Stanisław wskrzeszający Piotrowina, S. Jan Chrzciciel i S Jadwiga, patronowie szlązcy. Między temi figurami herb Biskupi Turzona i herb Szląska. U góry napis:* Missale Uratislauien. *U dołu:* Cum Privilegio. *Na końcu:* Finit opus mysterii divini cultus: missale vulgariter nomen trahens. Nedum de tempore: sed et de Sanctis communique sanctorum: una cum quibusdam missis votiuis ac defunctorum: secundum chorum et usum (Rubrica quod solet dici) Kathedralis vratislavien. ecclesie: quam luculentissime ordinatum: et ad sua loca directissime: ubi opus est: remissum et quotisatum: in minimo ut discreparet haud reperiri potest: membra etenim in omnibus cum capite se coequari debent. 1. Petr: III. Quam diligentissime emendatum atque correctum: et Impressum Cracouie de consensu et voluntate tum Reverendissimi domini episcopi tum venerabilis Capituli prefate ecclesie. Impensis autem *Johannis Haller* et *Sebastiani Hyber* eiusdem ciuitatis ciues admodum bene meritos. Anno incarnationis dominice Millesimo quingentesimo quinto. Decimo nono ante Kalendis Junii. fol. *CCCIX. kart.*

(Janoz. Nachr. IV. 144.)

6435. Missale Gnesnensis dioecesis, opera J. Haller. 1506.

(Noty do Bibl. Ks. Dw. I. III.)

6436. Missale Cracouiensis Dioecesis. Cracovie in edibus Joh. Haller Civis Cracov. 1507. (l. c.)

6437. Missale Cracouiense. *(Niżej holcsztych. S. Stanisław wskrzeszający Piotrowina po prawej, S. Florjan po lewej stronie. Po środku herb Abdank, Jana Konarskiego Biskupa Krakowskiego pod infułą, niżej herby katedry Krakowskiej miasta Krakowa). Na końcu* Impressum hoc missale regia in ciuitate Cracouiensi sumptu spectabilis viri dn. Johannis Haller. Anno salutis CCCCCIX. In vigilia sctor. aplor. symonis et iude sortitus est finem felicem. Laus deo. *4. 429 kart niejednostajnie liczbowanych; papier i druk piękny.*

(Ban. H. D. K. P. I. 257.)

6438. Missale Cracouiense nuper impressum cum quibusdam missis in prioribus Missalibus carentibus et ad facilius inveniendum officia, orationes epistolas, prophetias, evangelia, gradualia, offertoria et similia assignata, appositus est numerus chartarum ad singulum una cum expositione Misse Hugonis Cardinalis et preparatione sacerdotis celebraturi. *Na końcu:* Impressum Argentine per honestum virum Calcographum Joannem Knoblouch impensis honesti viri Nicolai Schichevic Civis et bibliopole Cracoviensis A. D. M.D.X. in die s. Calixti pape. *Dalej:* Praeparatio Sacerdotis celebratur. *15 kart. 334 str.* fol.

(Ban. H. D. K. P. I. 155).

6439. Ordo misse Secundario diligentissime correctus cum notabilibus et glossis sacri canonis noviter additis. *Napis ten na karcie tytułowej u góry, resztę jej zajmuje holcsztych, na którym u wierzchu dwaj aniołowie trzymający herby Polski i Litwy. W środku herb podkowa z krzyżem zapewne ówczesnego Biskupa Krakow. po jednej stronie S. Wojciech, po drugiej S. Stanisław. Na końcu:* Ordo Misse denuo correctus Rome anno virginalis partus M.CCCCCVIIJ

sedente Julio secundo Pont. Max. Anno eius quinto. Cum glossis et notabilibus noviter appositis exactaque cura floriani Unglerii, Cracovie. In regia civitate. Anno dni 1512 iij Kalendas Decembres Impressus finit feliciter. 4. *76 kart liczbą rzymską mylnie znaczonych. Autor* Jan Burchardus Argentin. decretorum doctor, sedis apostolicae protonotarius Magister Ceremoniarum capellae Sanctiss. D. N. Papae. (L. S.)

Inny exemplarz z tymże tytułem i podpisem na końcu. W holesztychu na tytule zamiast podkowy herb Biskupa Krakowskiego Abdank, u dołu gryf z infułą i pastorałem na wierzchu. Na odwrocie rycina: Wieczerza Pańska; w górze Orzeł polski, w dole herb Krakowa *80 kart nieliczb.* (Bibl. Puł. i Ossol.— L. S.)

Inny exemplarz z tymże napisem i ryciny z aniołami trzymającymi jedną ręką herby Królestwa, drugą herb, (krzyż z podwójnemi ramiony z polem białém) niżej, między śś. Wojciechem i Stanisławem herb: Pół-orła z polem na nim białém o trzech kwadratach, a niżej gryf. Na odwrocie: Wieczerza Pańska z orłem polskim u góry, trzema wieżami u dołu. Na końcu napis tenże co wyżej. LXXI kart, 1 karta erraty. 4 karty na przodzie.

Inny exemplarz z tymże podpisem. 4. 76 kart liczbą rzymską znaczonych i 4 na przodzie. Druk gocki. Holcsztych ten sam ale herb środkowy, Ogończyk z infułą i pastorałem, niewiadomo do jakiego Biskupa Krakow. należący, u Niesieckiego bowiem żaden z tym herbem nie jest wymieniony. (L. S.)

Inny exemplarz z herbem Sulima, Piotra Gamrata Biskupa Krakow. 1535—1545. (L. S.)

A tak jest znajomych 5 exemplarzów tego Mszału różniących się tylko herbem biskupim, z małą różnicą kart.

6440. Missale Cracoviensis dyocesis. Ad Librarios. Non sine magna impensa missalia hec ex officina nostra in lucem prodeunt. Ideo ne quis avaricie cupiditate ductus: aut invidie: furore agitatus. eadem imprimere vel alibi: impressa. venalia habere presumat. cautior sit. ne. penis privilegij a maiestate Regia. nobis concessi. innodetur.— *Karta na drzewie rznięta wyobraża w górnej połowie S. Stanisława wskrzeszającego Piotrowina; w dole tytuł otoczony ozdobami drukar. z herbem Krakowa.— Na odwrocie list Hallera do Jana Konarskiego Biskupa Krak.— Na końcu*: Impressum hoc missale regia in civitate Cracoviensi. sumpto et impensis spectabilis viri domini Johannis Haller Civis et consulis Cracoviensis Anno 1515. In vigilia sancti andree apostoli sortitus est felicem finem. Laus deo.— fol. *268 i 79 kart.* (L. S.)

6441. Missale Dioecesis Plocensis, Impressum Cracovie, summa cum diligentia correctum et emendatum in edibus spectabilis viri, domini Joannis Haller, Civis Cracoviensis. Anno incarnationis dominice, millesimo quingentesimo vigesimo. Feria secunda post dominicam Invocavit. fol. *Druk gocki 291 kart.*

Piérwszy ten mszał dla Djecezji Płockiej, wydał Jan Bilinski Suffragan Płocki. Przypisanie drukarza Erazmowi Ciołek Biskup. Płockiemu, gdzie mówi o sobie: *qui in hoc amplissimo Regno ante alios magnis equidem impensis artem impressoriam studiosissime agere coepi.* (Janoz. Nachr. I. 44.)

6442. Missale Gueznens. dioces. *(Tytuł dużemi czerwonemi literami. Niżej holcsztych: SS. Wojciech i Stanisław). Na końcu*: Impressum in officina famati ac prouidi viri domini Joannis Haller ciuis et consulis Cracouien. et ipsius impensis non modicis Anno domini. 1523. fol. *290 kart.* (Janoz. Nachr. IV. 182.)

Na odwrocie zalecenie Arcybiskupa Łaskiego duchowieństwu djecezalnemu używania tego mszału, gdzie wspomniany Simon de Lesznijew, że się trudnił jego układem. Na końcu przykaz duchowieństwu: ut eosdem libros missales ex officina tantummodo litteratorie impressionis per famatum et spectabilem virum Dominum Joannem Haller consulem Cracouien. in civitate ipsa Cracouiensi summa cum industria administrari solita, et non ex aliis locis habeant sub excommunicationis et arbitraria pecuniaria penis.

6443. Missale pro itinerantibus secundum cursum ecclesie Cathedralis Cracovien. Impressum Cra-

covie per providum dominum Johannem Haller. Anno domini. 1525. 4. *165 kart.* (Janoz. Nachr. IV. 183.)

6444. Ordo misse: secundum institutionem sacro sancte ecclesie Romane que est caput et princeps tocius orbis: cum notabilibus et glossis additis: nunc ad unguem diligentissime recognitis: additisque nonnullis plurimum necessariis ac paucis mutatis. Editio ultima Anno ab orbe redempto 1529. (herb *Łodzia*). 4. fol. *LXXVI. i ark. na przodzie. druk gocki.— Na końcu:* Excussum salutiferę incarnationis Millesimo Quingentesimo Vicesimo nono Cracoviae par Mathiam Scharffenberg. Expensis vero Marci Scharffenberg, Civis ac Bibliopolę ibidem, Mense Februario.

Ostatni arkusz zawiera w sobie: *De celibatu sacerdotum pro conclusione huius ordinis misse.*— Jest to zupełnie toż samo, co w tymże roku drukowano u Unglera z wyrażeniem, iż autorem tego pisemka jest Stanisław Zaborowski.— Przy mszale tym o autorze wzmianki niema.

6445. a) Manuale Sacerdotum (*Herb Arcybisk. Łaskiego, kolumna na Łodzi*). Manuale Sacerdotum ad aras in missis manu tenendum. Rite quod edidit Archipresul Gnez. Primus Legatus Natus a Lasko omnibus debito iureque sacrificandum. *Na końcu:* Impressum Cracovie per Mathiam Scharfenberk Anno 1529. 8. *16 kart.*

(Spis Inkunab. do Bibl. Ks. II. T. III.)

b) — — Crac. per Mathiam Scharffenbergium 1533. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

c) Manuale Sacerdotum. (*Holcsztych wystawia ołtarz i kapłana mszą odprawującego*). *Na końcu:* Cracovie ex officina Marci Scharffenberg bibliopole Cracovien. Impressum per Stanislaum Siradianum. Anno 1543. 8. *Druk gocki 16 kart.*

Na ostatniej *verso* rycina wyobraża Chrystusa na krzyżu. Jan Łaski Arcyb. Gnieznień. posłując w Rzymie spostrzegł był, iż Duchowieństwo polskie nie wszędzie tymże samym kształtem mszą odprawiało, jaki Rzymskiemu Kościołowi był właściwy. Z jego więc rozkazu wyszedł na jaw ten rituał, jak o tém na czele jest wzmianka.

(Bibl. Ossolin. L. S.— Ban. H. Dr. K. P. I. 169.)

6446. Missale secundum ritum Insignis Ecclesie Cathedralis Cracoviensis noviter emendatum.—(*Drzeworzez na tytule wyobraża S. Stanisława i S. Florjana a w środku herb Tomickiego Bis. Krak.*) *Na końcu:* Missale secundum consuetudinem alme Ecclesie Cracoviensis feliciter explicit. Anno Dni 1532 mense Augusti (*sic*). Venetiis impressum per Petrum Liechtenstein. Impensis providi viri Michaelis Vechter a Rimanow, Civis et Bibliopole Cracoviensis. fol. *388 kart i 12 kart na przodzie.*

Na odwrocie karty tytułowej wyrażono, iż wydany mszał ten za rozkazem Piotra Tomickiego, z powodu niepoprawności i niejednostajności mszałów w djecezij Krak. używanych. (L. S.)

6447. Missale pro itinerantibus secundum cursum ecclesie Cathedralis Cracovien. (*Pod tytułem herb Sulima i Gamrata Arcyb. Gniezn. i Bisk. Krak.*)— Cracoviae ex Officina Marci Bibliopole Anno Domini 1545. 4. *119 i 59 kart liczb. między kartą 67 a 68 jest 31 kart nieliczb. 4 nieliczb. na końcu i 12 na przodzie. Cały tytuł czerwono wybity.* (Bibl. Ossol.— L. S.)

6448. a) Missale pro itinerantibus secundum cursum ecclesie Cathedralis Cracoviensis. *Pod herbem Biskupa Krakow. Gamrata i infułą:* Cracoviae ex Officina Marci bibliopole. Anno Domini 1545. 4. *Typ gocki 179 kart.*

(Ban. H. D. K. P. I. 154.)

b) — — *Na końcu* Impressum Cracoviae per Marcum Scharffenbergum Bibliopolam Cracoviensem opera et impensis propriis. Anno Domini 1545. (Ban. l. c.)

6449. Missale Ecclesie Provincie Gneznen. cum summa diligentia revisum, ac fideli studio emendatum. Nuper vero cum aliquibus missis et ritibus sacris ac cerimoniis novis ro-

manis, alias nunquam antea visis et additis. Impressum Moguntie in Officina famati ac providi domini Francisci Bohemii Impensis non modicis spectabilis ac famati viri domini Joannis Patrui, civis et bibliopole Posnanien. Anno domini 1.5.5.5. fol. *Druk gocki. 320 kart.*

Zajmowali się około układu tego mozołu Maciej Lanczki, Ob. Pr. Doktor, Kanonik Gniezn. i Bartł. Pangroda, Doktor Teologji, z rozkazu Mikołaja Dzierzgowskiego Arcybisk. Gniezn. Dla czystości druku i poprawności, mszał ten więcej jest ceniony. Canon Missae, drukowany jest na pergaminie literami złotemi i ozdobami miniaturowemi.
(Janoz. Nachr. I. 45.)

6450. Missale Varmiense, diligenter recognitum et correctum. Opera et sumptibus Reverendissimi D. Martini Cromeri, Varmiensis Episcopi, editum. Cracoviae, In Offic. Lazari. 1587. fol. — *419., 86 kart liczb. dwie nieliczb. na końcu, i 33 nieliczb. na początku.*

Na odwrocie karty tytuł. De Rev. D. Mart. Cromero Ep. Var. M. Basilius Golinius ad Lectorem. 12 wierszy łac. pod herbem Biskupa. *Zob. Noty.*

6451. Missale Cracoviense. *Na końcu* Cracoviae in Officina Andreae Petricovii A. D. 1607.
(Ban. H. D. K. P. I. 260.)

✣ ✣

6452. Ordo SS. Missae Sacrificii, cui adiunctum Memoriale de munere Sacerdotis boni ex instructione practica R. P. Tobiae Lohner S. J. Posnaniae typis S. J. 1743. 8.

6453. Ordo divini Officii recitandi missasque celebrandi — pro Patribus Soc. Jesu. in dioecesi Viln. An. M.DCCLXIII. Vilnae typis Acad. S. J. 8.

6454. Msza spiewana Polska wprowadzona do Kościoła Bradzkiego przez J. W. X. Jerzego Wydzgę Kanonika Chełmskiego, Proboszcza Bradzkiego Hrubieszowskiego. Anno 1767. 8. *4 karty.* (L. S.)

6455. Msza z prozami. w Kaliszu 1770. 8. (Kat. Posera).

6456. Missale abbreviatum przez pewnego Kapłana Zakonu Karmelitów Bosych. w Lublinie w Druk. Jezuickiej. r. 1771. 8. *287 str.*
(Bibl. Karmel. Bos. Wileń.

6457. Ordo Officii Divini pro Dioecesi Cracoviensi conscriptus. Typ. Sem. Ep. Acad. Dioec. 1781. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

6458. Directorium Officii Divini pro Dioecesi Cracoviensi juxta rubricas Breviarii et Missalis Romani tam generales quam particulares ac decreta Sacrae Rituum Congregationis ad annum D. MDCCCII. per Franc. Ceypler Ecclesiarum C. S. G. Can. Cathlem Crac. Vice-Decanum conscriptum. Cracoviae typis Universitatis. 8.

✣

6459. Misse deficientes in Missali Gnesnensi, Impresse sunt per Dominum Joannem Haller. An. dni IVXIIII (1514). (Sienk. Dod. do Bent.)

✣ ✣

6460. Jakub z Glinek Iłowski, Prawdzic. Nabożeństwo powszechne o Mszey Swiętey, y Prawda prosta Prawdzica, o Korrecturze Słowianskiey pod czas Seymu Walnego Warszawskiego wydane. w Warszawie v Wdowy y Dziedzicow Piotra Elerta, Roku Pańskiego, 1658. 8. *17 kart nieliczb.*

Jest to msza śpiewana wierszami polskiemi. Autor w dedykacji do Jana Kazimierza i Maryi Ludwiki podpisany jak wyżej. Co tu wyrazy tytułowe: *o Korrecturze Słowianskiej* znaczyć mają, tego z samego dziełka wyrozumieć nie można.
(L. S.)

6461. Bonaventura Makowski Ord. Min. Conv. S. Fran. Breves observationes et annotationes ad proprium Officiorum et Missarum de SS. Patronis Regni Poloniae et Sueciae. Varsaviae Typ. Schol. Piar. 1759. 8.

6462. Msza Polska do śpiewania czterma głosami do znanej kompozycyi niemieckiey przystosowana, końcem użycia tego do nabożeństwa młodzieży w Gimnazyum Płoc-

kim przez Rektora tegoż Gimnaz. W Płocku u Lenteckiego 1811. *16 str.* (Ban. H. D. K. P. II. 53.)

✦

6463. a) Liturgia seu Missa Armenorum ritu. M. Andrea *Lubelczyk* Bochnensi Canonico et Concionatore Leopoliensi interprete. 8.

Janocki (Pol. I. 25.) wspomina to dzieło, iż miało być przedrukowane i wcielone do dzieła większego X. Franciszka Gutkowskiego pod tytułem: *Religionis Armenicae in Polonia origo et progressus.*

b) — — Cracoviae apud Viduam. Floriani Unglerii 1549. 8. *32 kart.*

Przypis. Leonardo Episcopo Camenecensi M. Andreas Lubelczyk Bochnen. (Spis Inkunab. do T. III. Bibl. Ks. II.)

6464. Tabulae directivae pro Officio Divino recitando, etc. Cracoviae. (Kat. Friedl.)

✦ ✦ ✦

6465. a) Ecphonemata Liturgiey Greckiey To iest: To co przy Liturgiey Kapłan, Dyakon, y Chor w Głos tylko spiewáią: Ze Mszey S. Bazylego Wielkiego y S. Janá Chryzostoma wyięte: y ięzykiem Sławieńskim, a Charakterem Polskim, z nowym wykładem na ięzyk polski na przeciwnych painach położonym: do tego z Sumą rubryk teyże Liturgiey, sporządzone, y do druku podane: Tudziesz, Harmonia albo krotkie pogodzenie rożnic w obrzędach między Mszą S. Rzymską i Liturgią Grecką: z Obiasnieniem obrzędow, y dołożeniem Sposobu nabożnego, á pożytecznego Słuchania Mszy S. tak Rzymskiey iako y Greckiey: napisane y do druku także podane. Przez W. X. Pachomiusa Ohilewicza S. Theol. Doktora, Zakonu S. Bazylego W. Wikarego Generalnego. w Wilnie w Drukarni Monastyra S. Troyce. O.O. Bazylianow R. P. 1671. 4. *22 ark. nieliczb. oprócz 2 arkuszy na przodzie.*

Dedykacya: Alexandrowi Hilaremu Połubińskiemu Marszałkowi Wiel. W. X. L. i t. d. i Przedmowa do Czytelnika. Druk gocki.

W Przedmowie powiedziano: Ecphonemata teraz widziały już świat w szczuplejszej książeczce pod tytułem *Harmoniey*, R. P. 1652 pracą Ojców Zakonu Byteńskich; za powodem i pod imieniem JP. Alexandra Sliźnia, Stolnika Oszmianskiego. Dalej w tejże przedmowie, jest wzmianka o Katechizmie Kiowskim, *Mohiły*, wydanym r. 1643.

b) Ecphonemata Liturgiéy Greckiéy albo wykład tego wszystkiego, co przy liturgiey to iest mszey świętéy, kapłan, dyakon i chor, w głos śpiewaią, ze mszéy S. Bazylego wielkiego i S. Jana Chryzostoma wyięte i ięzykiem słowieńskim, a charakterem polskim, z nowym wykładem na ięzyk polski, na przeciwnych painach położonym do tego z sumą rubryk téyże liturgiey, sporządzone y do druku podane. w Wilnie roku Pańskiego 1671 przez W. X. Pachomiusa Ohilewicza S. Theol. Doktora, Zakonu S. Bazylego W. Wikarego generalnego, a teraz dla wygody y duchownego pożytku słuchaiących powtórnie przedrukowane. w Krakowie w drukarni Alexandra Schedla R. P. 1685. 4. *5½ ark.*

Jest to część piérwsza pisma poprzedzającego.

c) Ecphonemata Liturgiey Greckiey albo tego wszystkiego, co przy Liturgiey, to iest, Mszy Swiętey, Kapłan y Dyakon y Chor, w głos spiewaią, Wykład ze Mszey S. Bazylego Wiel. y S. Jana Chryzostoma wyięte y ięzykiem Słowieńskim a charakterem polskim, z nowym na ięzyk polski przełożeniem— dawno przez WW. OO. Bazylianow Unitow sporządzone— znowu do druku podane. R. 1708 w Drukar. Poczajow. 12.

6466. Missa Sancti Joannis Chrysostomi, iuxta usum Orientalis Ecclesiae, ex Sclavonico idiomate, in Latinum translata a Georgio *Bulhak.* Leopoli 1735. 4. *5 ark.* (Jan. Lex. I. 15.)

6467. Wykład Mszy Sgo Jana Chryzostoma, we Lwowie w Druk. Jana Szlichtyna. 1756. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6468. a) Missae propriae Patronorum et festorum Regni Poloniae ad normam Missalis Romani accommodatae. Antverpiae ex Offic. Plantiniana Balthas. Moreti M.DC.XLV. 8.

b) Missae propriae Patronorum et festorum Regni Poloniae, ad normam Missalis Romani accommodatae. Antverpiae ex typographia Plantiniana Balthasaris Moreti. 1695. fol.

(Catal. des livres impr. de la Biblioth. du Roy Paris 1739. T. I. B. N. 802.)

6469. Missae propriae Sanctorum Regni Sueciae Patronorum. Cracoviae 1721. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

6470. Missae propriae Patronorum et Festorum Regni Poloniae et Sueciae ad normam Missalis Romani Cracoviae 1805. fol.

(Kat. Friedl.)

6471. a) Praecationes ante et post missam dicendae ex Missali Romano aliisque libris depromptae. Nunc emendatiores ac auctiores prodeunt. Reimpressum Vilnae A. D. 1735 typis Universitatis Soc. Jesu. 24. *154 str.*

Poprzedza uwaga, jak straszliwa jest rzecz kapłanowi odprawiać mszą ś. w grzechu śmiertelnym; i rachunek sumienia.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

b) — — *tam.* A. D. 1794 typis S. R. M. et Reipublicae Academicis. 24. *288 str. i regestr.*

Od strony 199 *Additamentum* gdzie modlitwy i sposób dyspozycyi na śmierć gwałtowną.

c) — — Vilnae typis Alexandri Żolkowski. A. 1822. 12. *315 str. i regestr.*

ε) Ewangelje. — Epistoły.

6472. Evangelia et epistolae quae dominicis et festis diebus in templis iuxta translationem D. Hieronymi legi solent Hermanni Torrentini scholiis illustrata. Coloniae Agrip. 1662. nunc de novo— excusa Brunsbergae An. MDC... 8.

6473. Evangelia pro Dominicis lingua Lothavica, Vilnae 1762. 8.

6474. a) Evangelie i Epistoly niedzielne i na cały post przez X. Jakuba Wuyka Soc. Jesu w Kaliszu 1763. (Noty Albertr.)

b) Ewanielie i Epistoły przez X. Wuyka, Warszawa. 1811. 12.

6475. Ewanielie Polskie i Litewskie tak Niedzielne jako i wszystkich świąt, które w Kościele Katolickim według Rzymskiego porządku przez cały rok czytaią. Z przydatkiem tych Ewanielii których niestawało. przedrukowane 1799. w Wilnie w Drukarni Akademickiey. 12. *304 str. i regestr.*

Po każdej Ewanielii polskiej, idzie litewska.

6476. Evanielie na Niedziele, Święta, Post wielki Warszawa 1814. 12.

ζ) Brewiarze, Diurnalia, Rubricelle i t. p.

6477. Breviarium Tripartitum Cracovien. Gnesnen. et Posnaniense Gaspar Hochfeder arte sua impressoria duce ac fortuna comite. A. S. 1494. 8. min.

(Spis Inkunab. do T. III. Bibl. Ks. II.)

6478. (Diurnale). 4. *przeszło 48 ark. nieliczb.*

Sobolewski opisuje tę książkę, którą w Puławach widział bez początku w formacie małym in 4to, lubo po 8 kart na arkusz.— Na przodzie 12 kart Kalendarza, dalej 6 kart wydarto; na końcu ark. r wybito: *finis psalterii.* Tu od arkusza a: *Incipit diurnale secundum ordinem Ecclesiae Cracoviensis;* na końcu ark. O: *Finit pars de tempore.* — Dalej od ark. aa, zaczyna się: *Incipit proprium de Sanctis per anni circulum secundum veram ecclesie Cracoviensis rubricam;* na 5 karcie ark. mm: *finit pars de sanctis.*— Ark. Aa: *Incipiunt officia de communi sanctorum, quorum proprie non habentur historie.* Na 7 karcie ark. Ec, kończy się wszystko z takim napisem: *Explicit diurnale secundum usum ecclesie Cracoviensis magna cum diligentia revisum et fideli studio emendatum Impressum Nurmberge arte et impensis Georgii Stöchs de Sulczbach Anno salutifere incarnationis dni 1494.*

6479. (Diurnale). 24. *Karty z jednej strony liczbow. Druk gocki.*

Modlitwy i Kollekty do kar. 94 *recto, verso* Obrazek, Zwiastowanie N. M. P. Od kar. 95.: Incipit Diurnale secundum Ordinem ecclesie cathedralis Cracoviensis. Na karcie 211 *recto*: Finis dominicarum; na kar. 216, ostatniej w niepełnym exemplarzu: Suffragia de apostolis. Druk gocki podobno zagraniczny z wieku XV.

6480. Breuiarium secundum usum insignis ecclesie Cracouien. nouissime impressus. (*Tytuł czerwonemi literami gockiemi*). 8. clj. fol. *i XXX kart oprócz 15 na przodzie nieliczb.*

Na odwrocie uwiadomienie drukarza podobne temu jak przy: *Liber horarum Canonicarum u Hallera 1508* fol. wydanej z woli Jana Konarskiego Biskupa Krakow. Podobnie i ten Brewiarz z jego woli i za jego przywilejem r. 1507 na lat sześć danym, był drukowany, ale zdaje się że tylko kosztem Hallera nie w jego własnej, lecz w zagranicznej officynie. Miejsce i rok druku nigdzie nie wyrażono. Druk gocki dobry i czysty. (L. S.)— Sienkiewicz w Dod. do Bent. wymienia toż samo z r. 1507.

Na początku kalendarz z polskiemi nazwiskami miesiąców: Styczeń. Luty. Marzecz. Cwiezien. May. Czerwiecz. Lypień. Szerpień. Wrzesień. Pasdziernik. Listopad. Grudzień. (Ban. H. D. K. P. I. 257.)

6481. Liber horarum Canonicarum secundum veram rubricam sive notulam ecclesie Cracoviensis. *Na końcu:* Liber horarum Canonicarum dictus viaticus elucubratissima pressus opera. Ex Offic. Spectabilis viri Johannis haller: civis Cracoviensis: in cautelam scite ac debite orandi. Juxta ritum et ordinem cathedralis ecclesie Cracoviensis. Cunctis dyocesis eiusdem presbyteris in palam prodiit. Anno salutiferi cristiani natalis Millesimo quingentesimo octavo. Die vigesima nona mensis ianuarii. fol. *404 kart liczb. i 12 nieliczb. na przodzie.*

Na odwrocie herb Abdank Konarskiego Biskupa Krak. z jednéj strony S. Stanisław z drugiej S. Florjan Biskup Krakowski. Jan Konarski Biskup Krakowski poprawiwszy exemplarz przez wysadzonych na to członków Kapituły dał do druku Hallerowi jak to wyrażono na pierwszej karcie. Dalsze wyrazy tego uwiadomienia są: *Universo igitur clero sue dyocesis reverendissima sua paternitas patentibus literis de consensu venerabilis sui capituli emanatis districte precepit sub pena trium marcarum ut huiusmodi rubro sive notule in eisdem libris contentis in dicendis horis in omnibus se conforment: vel eosdem apud se habeant: et ab alio nullo impressore eos audeant comparare preter quam a prefato dno Johanne haller: atat ab eo qui de suo consensu eos vendiderit. Jucunda itaque mente emptor accede liberalem venditorem habiturus.* (L. S.)

6482. Ordinarius secundum veram notulam siue rubricam alme ecclesie Agrien. de obseruatione diuinorum officiorum et horarum canonicarum. *Na końcu:* Ordinarius sive rubricella ad veram notulam alme Agrien. ecclesie. Regia in ciuitate Cracouien. Impensis spectabilis viri dni Johannis haller impressa Anno salutis nostre. Millesimo ccccc.ix. ultima marcij. In vigilia sanctorum apostolorum Philippi et iacobi sortita est felicem finem. Laus Deo Glorioso. 8 maj. *133 kart nieliczb. Typ gocki.* (L. S.)

Por. Janoz. Nachr. IV. 154.

6483. Viaticum. *Na końcu:* Impressum Cracoviae Anno Salutis Millesimo Quingentesimo decimo in domo domini Johannis Haller. 8. *we 2 kolumny.*

(Spis Inkunab. do T. III. Bibliogr. Ks. II.)

6484. **Diurnale secundum usum ecclesie Cracoviensis magna cum diligentia reuisum et fideli studio emendatum. Impressum Cracovie et impensis Johannis Haller. Anno salutifere incarnationis 1514. 8.** *360 kart.* (Janoz. Nachr. IV. 159.)

6485. **Breviarium seu Viaticum Eccl. Gnesnen. Impensis Jodoci Lud. Decii. Lugduni p. Jac. Sacco 1519.**
(Spis Inkunab. do Bibl. Ks. II. T. III.)

6486. **Breviarium novum in usum insignis Ecclesie cathedralis Plocensis 1520.** *Na końcu:* **Venetiis in edibus Petri Lichtenstein. Impensis egregiorum virorum Johannis Haller et Marci Scharffenberg civium Kracoviensium excussum. 8.** *521 str. z jednej str. liczbow.*
Przypisanie: Erasmo Episcopo Plocensi. (Chł.)

6487. **Horarum Canonicarum Liber sive Rubrica Eccl. Plocensis in edibus J. Haller. 1520.**
(Spis Inkunab. do T. III. Bibl. Ks. II.)

6488. **Horarum Canonicarum Liber dictus Viaticus. Insignis Ecclesiae Cathedralis Plocensis impressus Cracoviae summa cum diligentia correctus et emendatus in edibus spectabilis viri domini Joannis Haller, Ciuis Cracoviensis, Anno incarnationis dominice, millesimo quingentesimo vigesimo octavo. Idus Februarii. fol.** *Druk gocki, 347 kart.* (Janoz. Nachr. I. 45.)

6489. **Breviarium secundum ritum insignis Ecclesiae Cracovien. Noviter emendatum.** *Na końcu:* **Breviarium novum s. viaticum secundum novam Alme Ecclesie Cathedralis Cracoviensis Ordinationem feliciter explicit A. D. M.D.XXXVIII. Mense Augusto. Venetiis opera et industria solertis Calcographi Petri Liechtenstein Coloniensis, impensis vero honestissimorum virorum Michaelis Wechter a Rimanow, Marci Scharffenberger, Joannis Puettner, Civium et Bibliopolarum Cracoviensium. fol.** *64 ark.*
(Ban. H. D. K. P. I. 227.)

6490. **Officia á Sanctiss. D. N. Urbano PP. VIII. Et feli: record: Paulo V. et Gregorio XV. Pont: Max: Breviario Romano recens addita. Et ad commodiorem usum separatiue edita. Cracoviae In Offic. Andr. Petric. Anno M.DC.XXIX. 8.** *48 str.* (L. S.)

6491. **Michael Mazowiecki S. J. Sacerdos orans sive de horis canonicis rite recitandis. Constantiae ad Rhenum 1675. 12.** (Nies.)

6492. **Breviarii Romani ex Decreto SS. Concilij Tridentini, Urbani VIII. Auctoritate recogniti Index Alphabeticus. Concionatoribus, Missionarijs, virisque Apostolicis utilis et necessarius collectus à M. Georgio Faller S. Theol: Licentiato et Canonico Colmariae, nunc cum Additamentis quibusdam reimpressus cum permissu superiorum. Varsaviae Typis Collegij Regij Societatis Jesu 1727. 8.** *244 str.*
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

6493. **Horae diurnae Breviarii Romani ex Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restituti S. Pii V. Pontificis Maximi iussu editi Clementis VIII. et Urbani VIII. auctoritate recogniti cum Officiis Sanctorum novissime concessis quibus insuper Psalmi Graduales et Poenitentiales Accessis ad Altare, aliaque pro recitantium commoditate apposita sunt. Vilnae typis Regiis penes Academiam A. D. MDCCLXXX. 12.**

Horae Diurnae 408 str. *Commune Sanctorum,* cl. Proprium Sanctorum Regni Poloniae 48 str. i 19 kart na przodzie.

Niektóre exemplarze w małej liczbie z rycinami i umyślnie do wydania tego przygotowanemi na karcie tytułowej i w innych miejscach.

✦

6494. **Propria ad Horas diurnas. Varsav.** (Kat. Gr.)

6495. **Tractatus Directorii Horarum Canonicarum Crac. in Off. Jac. Sybeneycher. 1601. 8.**

Przypis. Stanisl. Grochowskiego, Łukaszowi Janowskiemu, Przeorowi Klasztoru Swiętokrzyskiego. Pierwszy raz wyszło to zapewne we Włoszech. (Jusz.)

6496. Directorium Horarum Canonicarum et Missarum in annum D. MDCCXC pro diocesi Vilnensi authoritate et mandato Cels. ac Rnds. Princ. Massalski typ. S. R. M. penes Academ. (Krasz. Wilno, IV.)

✣ ✣

6497. Rubricella horarum Canonicarum Ecclesiae Cracouien. Ad annum domini 1531. (rubro). *Herb* Łodzia: *Na odwrocie tytułu*: Impressum Cracoviae per Florianum Vnglerium. 1531. 8. *8 kart nieliczb. Na ostatniej* verso *Cyfra Flor. Ungl. w wieńcu laurowym i w dole wierszyki*:

Si tibi fructum peperit libellus
Prouido grates age Floriano.
Hic ubi claram liquidus pererrat
Istula Crocam.

6498. Rubricella quottidiana: pro diocesi Cracouiensi: ad annum dni. 1533. (dotąd: *rubro*). *Herb* Łodzia *Tomickiego Bisk. a pod nim dwa inne*: Wieniawa i trzy Korony. — In Regia Urbe Cracouien. Florianus Vnglerius inpressit. ad annum dni ut supra. 8. *7 kart nieliczb.*

6499. Rubricella quottidiana pro diocesi Cracouien. Ad Annum Domini 1534. (rubro). *Herb* Łodzia *w wieńcu laurowym). Na końcu wśród ozdobki drukarskiej czerwonemi literami:* Excusum Cracouiae a Floriano Unglero. 8. *8 kart nieliczb. Na ostatniej karcie* verso
Nicolai Vssovii
Adhortatio pastorum ad curam gregis Dominici. *10 w.*

6500. Rubricella horarum Canonicarum pro diocesi Cracouien. Ad annum domini 1536 Bisextilem. (*dotąd* rubro). Cum gratia et Privilegio Excussum Cracouiae à Floriano Vnglero. 8. *8 kart nieliczb.*

6501. Rubricella Ecclesie sacre Catedralis Cracouien. Ad annum Dni 1536 Bissextilem. (rubro). *Na końcu:* Excusum Cracouiae a Floriano Vnglerio. 8. *4 kartki.*

6502. Rubricella Cracouien. Ad annum Dni. 1537. Primum post Bisextilem. (Tytuł *rubro* wybity a pod nim herb ówczesnego Bisk. Krak. Latalskiego: pół Lwa na murze. *Niżej*:
In Reuerendiss. Episcopi Cracouien. Insignia.
M. Benedicti Cosminen.

Qui tibi magnanimus muris prospectat ab altis,
(Inter quadrupedes gloria prima) Leo.
Fortia magnorum declarat facta virorum,
Qui gestis tantum commeruere decus.
Id tu: qui summum scandisti culmen honoris.
Illustras factis Pręsul amande tuis.

Na końcu: Cracouie ex officina Ungleriana. 8. *8 kart nieliczb.*

6503. Rubricella Cracouien. ad annum domini M.D.XXXVIII. (*pod tym tytułem* rubro *wybitym, herb* Abdank *Jana Chojenskiego Bisk. Krak. i Kancl. Kor. oraz 8 w. ł.*: ad Lectorem). *Na końcu*: Cracouiae per Hieronymum Vietorem. 8. *1 ark.*

6504. Rubricellę perennes diocesis Cracouien. (*Herb* Sulima *Piotra Gamrata Bisk. Krak. oraz* Trzy Korony *kapituły Krakowskiej*). Cum Gratia et Priuilegio Reuerendiss. Episcopi Craco. Capitulique. Priuilegium sub finem additum est. *Na końcu*: Cracouiae ex aedibus Hieronymi Vietoris Regiae Cancellariae Calcographum. IIII. Id Decemb. Anno virginei partus. 1539. suis, prouidorum virorum Marci Scharffenber. Michaelis wechter. Joan. Butner. Florianae viduae *(sic)* expensis 8. *208 kart nieliczb.*

Na odwrocie tytułu, obrazek wystawia Christusa Pana dającego ludowi naukę z napisem w górze: Domine doce nos orare.— Na przodzie jest dedykacja wydawcy tej Rubricelli Jana Wirpkowicza (Virpkouicius) Wikarego i Poddziekaniego Katedry Krakowskiej, do Piotra Gamrata Bisk. Krak., Samuela Maciejowskiego Bisk. Chełm. Podkancl. Kor. i Dziekana Krak., Jerzego Myszkowskiego, Obójga Pr. Dokt. i Archidiakona Krakowskiego, oraz dalszych członków Kapituły Krak.— Wirpkowicz wyznając skromnie, iż przedsięwziął ciężar nad siły swoje, oświadcza tu wdzięczność Akademikóm Krakowskim, iż mu swojego światła i pomocy do układu Rubricelli nie odmówili.

6505. Rubricella quottidiana Ecclesie Cathedral. Cracouien. Ad Annum Dni. 1539. Qui est tercius post Bissextilem. (*Herb* Sulima). *Na końca:* Cracouiae ex Officina Vngleriana. 8. *8 kart. Na odwrocie tytułu:* Volfgan. Droschius *14 wier. łac. na herb Gamrata.*

6506. Rubricella quottidiana Cracouien. Ad Annum Domini 1540. Qui erit Bisextilis. (*Herby* Sulima *i Kapituły Krak.*) *Na ostatniej karcie:* Cracouiae ex aedibus Hieronymi Vietoris Regiae Cancellariae Calcographum Anno Domini 1540.— 8. *8 kart.*

6507. Rubricella Quottidiana Cracouien. Ad Annum Domini 1541. Qui est primus post Bisextilem. Quo Reuerendiss. D. Petrus Craco. Episcopus in Archiepiscopum Gneznen. est declaratus. (*Herb* Sulima). *Na końcu:* Cracouie ex Officina Ungleriana. 8. *8 kart.*

6508. Rubricella Cracouiensis Quottidiana: ad Annum Domini 1.5.42. qui est secundus post Bissextilem. (*Herb* Sulima *a pod nim 4 wiersze:*

Gamrati hęc aquila ad summas caput extulit auras
Conderet id cęlo, ni tria saxa vetent:
Saxa vetant: terras namque hanc Deus ipse tueri,
Spargendo et reliquas pascere jussit aues.)

Na końcu: Excussum Cracouiae per Hieronymum Vietorem Anno Domi. M.D.XL.ij 8. *8 kart.*

6509. Rubricella Cracovien: quottidiana, ad annum dni 1543. qui est tertius post bissextilem. (*Herb* Sulima), i *4 w.*:

Qui patriae muros expansis protegis alis
Ales, et in terno constabilis lapide,
Vive aquilas inter niueas diuturnus: id optant
Paruae, quas pascis quasque tueris, aues.—)

Na końcu: Impressum Cracouie per Hieronymum Vietorem. 8. *8 kart.*

6510. Rubricella Quottidiana Cracouien. Ad Annum Domini 1544. Qui erit Bisextilis. (*Tenże herb i też wiersze*) *b. m.* 8. *8 kart.*

6511. Rubricella Cracouien. quottidiana ad annum Domini 1545. qui erit primus post Bisextilem (*tenże Herb i też wiersze*). *Na końcu:* Cracouiae apud viduam Floriani Vnglerij. 8. *8 kart.*

6512. Rubricella Cracouien. quottidiana. Ad annum domini 1546. Qui erit secundus post Bisextilem. (*Herb* Ciołek *Samuela Maciejowskiego B. K.*).

Nemo meum, stabulis quem foui, laedat Jesum
Cornua, qui laedet, sentiet ille mea.
P. R. M. Hispanus.

Te litery zdają się znaczy: *Petrus Royzius Maurus?*

Na końcu: Excussum Cracouie apud Hieronymum Vietorem. 8. *8 kart*

6513. Rubricella Cracouien: quottidiana: Ad annum domini 1547. qui erit post Bisextilem tertius (*Herb* Ciołek) *b. m.* 8. *8 kart.*

6514. — — ad an. dom. 1548. qui erit bisextilis. (*Herb* Ciołek).

Taurus cupit solui aenigma
Dextro die teneam quid, molle diroque cornu
Aut durum insideat quidue sinistro mihi.
Soluitur aenigma.
Testamenta duo Taurus fer cornibus, unum
Fertque nouum dextro fertque sinistro vetus.

b. m 8. *8 kart.*

6515. — — ad an. Dom. 1549. qui erit post Bisextilem primus. (*Herb* Ciołek). *Na końcu:* Cracouiae apud Viduam Floriani. 8. *8 kart. na ostatniej* verso *Chrystus na krzyżu.*

6516. — — ad an. D. 1550. qui erit p. bis. secundus. (*Herb* Ciołek).

Curua velut validus iacto cum cornua Taurus,
Verbera magnanimo pectore nulla timens.
Sic fortes animos qui me nunc possidet Hoeros,
Rebus in adversis, cum gravitate gerit.

Na końcu: Apud Viduam Floriani Unglerij. 8. *8 kart z tymże Holcsztychem.*

6517. — — ad an. Dom. 1551. Cracouię per Lazarum Andreę. (*Herb Kapituły Krak.* trzy Korony). 8. *8 kart.*

6518. — — ad an. Dom. 1552. Cum Gratia et Priuilegio Lazarus Andreae excussit. 8. *8 kart. Na tytule herb* Radwan *Biskupa Jędrz. Zebrzydowskiego a pod nim wiersze.*

Pręsulis ecce tui cernis pia signa Sacerdos
Vexillum gestant hęc pariterque Crucem,
Miles eris Christi, pacis uexilla sequutus:
Hostibus a cunctis sed cruce tutus eris.
V. S.

Andreas Patricius ad praesbyt. dioec. Crac.

Sępe deesse ducem nobis questi estis in hostem:
Pręsule signifero desinite ergo queri.

6519. — — ad. an. Dni 1553.— *tam.* 8. *8 kart.*

Pod Radwanem następne wiersze.

Vexillum accipitur templo, sic vincitur hostis:
Vexillo victrix gens decorata fuit.
Nunc, quod erat templi, templo rursum intulit iste,
Restituitque suis signa beata locis.
Quid? si idem raptum templis decus inferet omne, et
Restituet priscam eum pietate fidem?
Andr. Patric.

6520. — — ad. an. D. 1554. *tam.* 8. *8 kart też same wiersze pod herbem co wyżej literami V. S. oznaczone.*

6521. — — ad an. D. M.D.LV. *tam.* 8. *8 kart.*

Na ostatniej karcie *verso* rycina wyobraża N. P. z Jezusem na ręku, taż sama, która się na tytule Pieśni o bożém umęczeniu, u Vietora r. 1532 drukowanej znajduje.

6522. — — ad an. D. M.D.LVj. *tam.* 8. *8 kart.*

6523. — — ad an. Dom. M.D.LVij. *tam.* 8. *8 kart.*

6524. — — ad an. Dom. M.D.LVIII. *tam.* 8. *8 kart.* (L. S.)

Wszystkie mają też same wiersze pod Radwanem.

6525. — — ad an. Dom. M.D.LIX. *tam.* 8. *8 kart.*

Pod Radwanem następne wiersze.

Non ita Pellaeum decuêre numismata Regem.
Sibila, pressa quibus colla Draconis erant.
Atque tuam uexilla decent uictricia mytram.
Antistes, generis stemmata prisca tui.
Est bona spes, Christus velut, his inimica fugavit
Agmina, Lethaeas atque subegit aquas.
Sic quoque tu Christi quoniam his tutaris honores
Hostibus ex ejus magna trophaea feras.—

6526. — — ad an. Dom. M.DLX. *tam.* 8. *8 kart z temiż wierszami.*

6527. Rubricella quottidiana Cracovien: Ad annum Domini M.D.LXI. (*Herb* Nowina Bisk. Padniewskiego). *Na końcu:* Cum gratia et Privilegio. Lazarus Andreae excudebat Cracoviae. 8. *8 kart. Pod herbem wiersze:*

Miles ut egregiis consurgit ad aethera factis,
Acris militiae, clara trophaea refert,
Sic hoc Stemma Nouum *dictum, quod nuntia regno,*
Commoda multa tulit, faustaque ferre solet.
Magna geri ferro constat, pietatis amorem
Crux signat, digne haec singula Praesul obit.
Math. Plocen.—

6528. — — Ad an. Dom. M.D.LXII. *tam.* 8. *8 kart.*

Pod Nowiną *wiersze:*

Quid valeant Padnevii, ferrea cum cruçe signa,
Accipito brevibus: Stemmata digna vide.
Crux docet, in vera pietatis imagine clarum
Pontificem: intrepidum, Ferrea signa notant.
Est igitur bona spes, quare Padnevius hisce
Armis ornatus, Pascat Ovile Dei.
Nec dabit ipse lupis, ultra laniare malignis,
Defendet potius sedulitate gregem.
Albertus Vedrogouius.—

6529. — — ad An. Dom. M.D.LXIII. *tam.* 8. *8 kart.*

6530. — — ad An. Dom. M.D.LXIII. *tam.* 8. *8 kart.* (L. S.)

Wszystkie z temiż wierszami.

6531. — — ad An. Dom. M.D.LXV. *tam.* 8. *8 kart.*

Pod Nowiną *wiersze:*

Quam bene conveniant, Ferrum, Crux, prospice quiuis,
Stemma Nouina docet Praesulis ecce pij.
Designat Ferrum fortes, pietatis amorem:
Justiciam atque fidem Crux pia rite notat.
Has igitur Virtutes si quis forte requirat
Pontifice in nostro plurima repperiet.
Albertus Vedrogouius.

6532. — — ad An. Dom. M.D.LXVII. *tam.* 8. *8 kart.*

6533. — — ad An. Dom. M.D.LXVIIJ. *tam.* 8. *8 kart.*

Z temiż wierszami.—

6534. — — Ad. An. Dom. MDLXXI. *Na końcu:* Cracoviae Cum Gratia et Priuilegio Matthaeus Siebeneycher excudebat. 8. *8 kart.*

Pod Nowiną *wiersze:*

Abscindit ense pedem hosti, qui tibi stemma, Philippe,
Hoc tulit, ergo lupos tu pete, scis quid agant.
Si non ense, tamen Cruce, verbis, fulmine sacro;
Cum fugiet Pastor, uincere nescit ouis.
G. P.

6535. — — Ad Annum Dom. M.D.LXXII. *tam.* 8. *8 kart z temiż wierszami na tytule. Nadto na końcu wiersze:*

Ad Sacerdotes.

Voce, Sacerdotes, concordi flectite Christum:
Comprimat ut Turcam, quisquis et hostis adest.
Una fides maneat, Rex vivat noster, in isto
Nil noceat pestis, dura famesque, Solo.
Sub prece fit vigili vis fortior omnibus armis:
Quam manus armipotens, plus lachryma una valet.
Haec ubi contingent, Ecclesia laeta, Polonus
Vobiscum laetus Rex, miser hostis, erit.
Non flectent Christum, quos horrea, vina, salinę,
Et loculi reuocant a pietate, viri.
Nemo potest aeque duplici seruire sub aula:
Turba, sacerdotes, unius estis Heri.
Illius estis Heri, quem Sol timet, unda, barathrum,
Annuet optatis, omnia namque potest.
G. P.

6536. — — ad An. Do. M.D.LXXIII. *tam.* 8. *8 kart. Herb* Ślepowron *Biskupa Franc. Krasinskiego i 4 w.*

Quid, Cruce utrumque pedem nixa, ac curvamine ferri:
Capta oculis sibi vult, noscere quaeris, avis?
Res humiles supra evecti, studiisque dicati
Firmiter aethereis: talis imago viri est.

6537. — — ad An. Dom. M.D.LXXVI. *tam.* 8. *8 kart z temiż wierszami.* (L. S.)

6538. Rubricella pro dioecesi Cracoviensi Nissae 1675. (Ban. H. D. K. P. III. 139.)

6539. Rubricella Dioecesis Cracoviensis iuxtą Rubricas Breviarii et Missalis Romani tam generales quam particulares ac Decreta S. R. C. ad annum MDCCLXXX bissextilem et embolismalem conscripta. Oppaviae typis Josephi Gabriel. 8. *Herb Biskupa Soltyka z 3 distichami X. Jana Kant. Józefa Jurdzinskiego.* (l. c. p. 156.)

✣

6540. Officia propria festorum Canonici Ordinis SS. Sepulchri Domini Hierosolymitani a multo quidem tempore collecta et longo usu ab Ordine observata nunc vero primum ad instantiam Rev. D. Matthiae Lubienski eiusdem Ord. Praepositi Generalis: per Relig. P. Samuelem Nakielski: dicti Ord. Professum ad normam Breviarii Romani in ordinem redacta authoritate autem D. Martini Szyszkowski Episcopi Cracovien. in lucem edita A. D. 1620. Cracoviae in Offic. Matt. Andreoviensis. A. D. 1620. 4. *203 str.*

Na herb Łubieńskiego 6 wier. łac. Jana Saczalskiego, *eiusdem Ord. Professi.* Przypis. Łubieńskiemu, Nakielskiego, gdzie mianuje się: *in Conventu Miechoviensi Professus ac Conventus S. Hedvigis Praepositus.*

6541. Animaduersiones circa lectionem Martyrologii Romani in recensendis et pronunciandis, suo loco et tempore, Regni Poloniae Patronis: Iis item Sanctis, quorum

non ita pridem nomina Calendario et Officia Breuiario Romano, auctoritate Urbani VIII. et Innocentii X. sunt inscripta. Cracoviae apud Lucam Kupisz S. R. M. Typ. An. D. 1649. 4.

W aprobacji do druku wymieniono, że autor pisma tego jest X. Andrzej Haskowski: J. U. D. Ecclesiae Coll. S. Georgii in Arce Crac. Canonicus.

6542. Stanislaus Radzki Ord. Can. S. Sepulchri. Officia propria Patronorum Canonici Ordinis S. Sepulchri Hierosolymitani. Cracoviae 1663. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

6543. a) Officia divina propria Societatis Jesu recitanda ab eiusdem sacerdotibus degentibus in Regno Poloniae, et Magno Ducatu Lituaniae reimpressa Vilnae typis Universit. S. J. A. D. 1711. 8.

b) — — *tam*. 1723. 8.

c) — — *tam*. 1738. 8.

6544. Officia propria festivitatum et Sanctorum totius Ordinis SSS. Trinitatis Redemptionis Captivorum a Summis Pontificibus— et a S. Rituum Congregatione concessa—Leopoli typis Confrat. SSS. Trinit. 4. *209 str. 15 kart na przodzie i regestr.*

Aprobacja druku datowana r. 1718.

6545. Officia Propria Sanctorum, Ordinis Benedictini Primanorum. Cracoviae 1736. 8. *16 ark.*

(Jan. Pol. I. 31.)

Wydał Jacek Jabłoński Zak. Benedykt. na Łysej górze— Janocki l. c. powiada, że Jabłonski ma przygotowane do druku dzieło: *Series et Acta Conventuum, a Congregatione Benedictina Polona celebratorum.*

6546. Diarium Franciscanum Divini Officii recitandi missasque celebrandi juxta Breviarium ac Missale Romano-Franciscanum Min. S. S. Francisci Convent. etc. jussu A. R. P. M. Thomae Misiewicz Ministri Provincialis et Commiss. General. Lith. et Albae Rus. Ord. Min. Conv. S. P. Francisci — concinnatum per P. Antonium Bonaventuram Olechnowicz S. Theol. Doct. Diffinitorem et Regen. Studij General. Viln. Conc. Ordinarium eiusdem Ordinis et Provinciae Pro anno D. 1737. Vilnae typis Academ. S. J. 8. *24 ark.*

6547. Compendium variarum Devotionum in Ordine Canonicorum Regularium Lateranensium Congregationis Cracoviensis Absolvi Solitarum Anno 1778. Cracoviae Typis Academicis Collegii Majoris. 8. *42 str.*

6548. Nabożeństwo Panien Zakonnych.

(Gaz. Wil. 1782. N. XLIX. Supl.)

✣

6549. Officia Sanctorum Francisci Xaverij, Thomae de Villanova, Bernardini Senensis, Petri Nolani, Francisci Salesij, Andreae Corsini, mandato Alexandri VII. Breviario Rum. apponenda, impressa Romae, nunc recusa. Vilnae 1667. 4.

(Krasz. Wilno, IV.)

6550. Officia Sanctorum quae desunt in Breuiariis pro usu Cleri in Dioecesi Vilnensi.— Vilnae typis Acad. Soc. Jesu. An. D. 1668. 4.

6551. Officia propria Sanctorum recitanda partim de praecepto, partim ad libitum, quae in hunc libellum congesta sunt ad omnium commoditatem iuxta decreta Innocentii X. Alexandri VII. Clementis IX. et Clementis X. Romae ex Typogr. Cam. Apost. MDCLXXI. deinde Vilnae typis Acad. S. J. An. D. 1672. 4. *74 str.*

6552. Officia propria SS. Patronorum Regni Poloniae et Succiae ex Indulto Summorum Pontificum recitanda. quarto maiori Campidonensi. (Kat. Friedl.)

6553. Officia Sanctorum propria in Supplementum Breviariorum antiquorum collecta. Braunsbergae 1701. 8. (Cat. Janss. 1706.)

6554. a) Officia Sanctorum propria recentius praecepta vel concessa in supplementum breviariorum antiquiorum collecta ac — reimpressa Brunsbergae typis Coll. Soc. Jesu. An. MDCCXXVII. 8.

b) — — *tam.* M.DCC.XXXIV. 8.

6555. Officia Sanctorum propria partim recentius pro universa Ecclesia praecepta, partim pro particularibus Dioecesibus — collecta et — reimpressa. Vilnae typis Acad. S. J. A. D. MDCCXXXIX. 8.

6556. Officia Sanctorum propria Sanctae Ecclesiae Romanae iuxta Decreta Summorum Pontificum Adjunctis lectionibus II et III. Noct. ex Octavario Romano infra Octavas frequentius occurrentes, Cura studio et impensis Laurentii Perowicz Ecclesiae Archi-Cathedralis Leopoliensis Mansionarii, Typographiae Conf. SS. Trinitatis Praefecti, Superiorum permissu Reimpressa. Anno Domini 1739. 8. *206 i L str.* (L. S.)

6557. Commune et Proprium Sanctorum cum commemorationibus Dominicarum et Feriarum, horis diurnis inserviens, iuxta Breviarium Romanum, Dispositum omnibus ad Officium divinum obligatis commodissimum, denuo editum et auctum. Posnaniae, typis S. R. M. et Reip. Coll. S. J. A. D. 1766. 8. (L. S.)

6558. Officia Propria Sanctorum a Sacra Rituum Congregatione recognita et approbata iuxta decreta recenter emanata pro commoditate recitantium horas Canonicas collecta atque noviter reimpressa An. D. 1773. Varsaviae typis Schol. Piar. 8. *217 str.*

6559. Commune Sanctorum juxta Breviarium Romanum Pii V Pontif. Max. jussu editum et Clementis VIII. Urbani VIII P. P. auctoritate recognitum. Leopoli typis Acad. Soc. Jesu. 8.

6560. a) Officia Propria Sanctorum Patronorum Regni Poloniae. Venetiis 1580. 4. (Nies.)

b) Officia propria Patronorum Provinciae Poloniae. Cracoviae ex Officina Lazari. 1596. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

c) Officia propria Patronorum Regni Poloniae. Antverpiae 1604. 8. (Kat. Elek. Sask. L. S.)

d) — — Antverpiae 1615. 4. (Sienk. l. c.)

e) Officia propria Patronorum Regni Poloniae per R. Stanislaum Socolovium, Serenissimi olim Stephani Poloniae Regis Theologum, Canonicum Cracoviensem ex mandato Synodi Petricoviensis conscripta, auctoritate Illustriss. Cardinalis Georgii Radzivili Episcopi Cracoviensis edita. Accessit huic editioni Officium gratiarum actionis pro victoria ex Turcis obtenta anno M.DC.XXI. die X Octobris a S. Rituum congregatione recognitum et approbatum. Antverpiae ex Officina Plantiniana Balthasaris Moreti. MDC.XXXVII. *54 str.*

f) — — *tam.* 1683. 12. (Cat. Fritschii.)

g) — — Venetiis, Anno Domini M.CCI. 8. *143 str.—Przytém razem wydane:*

Officia Propria SS. Patronorum Regni Sueciae, ex vetustis Breviariis ejusdem Regni deprompta: Ad instantiam Serenissimi Sigismundi III. Sveciae et Poloniae Regis, a Sac. Rituum Congregatione, Auctoritate Apostolica, recognita et approbata, atque omnibus tam in dicto Sueciae, quam etiam Poloniae Regno habitantibus Concessa, ut libere et licite translatis vel omissis aliis Officiis, quae eadem die occurrunt, recitari possint et Valeant. Venetiis. Anno Domini M.DCCI. 8. *77 str.*

h) — — Antverpiae 1723. 8. (Cat. Fritsch.)

i) — — Coloniae Agrip. 1725. 8. (Kat. Elek. Sask.)

6561. Officia Patronorum Regni Poloniae et Sueciae aliorumque Sanctorum indulta ex speciali concessione et decreto S. Domini Nostri Papae Benedicti XIII dato Sacro Ordini Praedicatorum, ut libere et licite die incidente recitari possint etc. Varsaviae typis Schol. Piar. 8.

6562. Officia Propria SS. Patronorum et Festorum Regni Poloniae. (Vilnae typ. Acad.). 8. *170 str. i regestr.*

Aprobacja druku w Wilnie 23 Septembr. 1780. Druk czysty.

6563. Officia Patronorum Regni Poloniae et Sveciae aliorumque Sanctorum quae accesserunt post annum Domini 1758. usque ad annum 1795. Breviario Fratrum S. Ordinis Praedicatorum reimpressa ad usum Religiosorum eiusdem Ordinis. Cum Licentia Super. A. D. 1795. Luceoriae typis S. R. M. et Reipubl. ad Aedes B. V. M. assumptae Ordinis Praedicatorum. 8. *283 str.*

6564. Officia Sanctorum Ruthenorum. Romae in Typogr. Collegii de Propag. Fide. *Po lacinie i rusku.*

Wydał Cezary Stebnowski Opat kościoła S. Onufrego we Lwowie. (Jan. I. 221.)

❖

6565. Valentinus POSNANITANUS Opusculum quadragesimale. Lipsiae impr. Melchior Lottherus. 1536. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6566. Preces seu Supplicationes dicendae pro Regno Poloniae ex Congregationis Provincialis Petricoviensis Constitutione 1578. Cracoviae ex Off. And. Petricovien. 8. (Sienk Dod. do Bent.)

6567. Supplicationes in praesentibus periculis ordinatae per Illustrissimum et Reverendissimum Dominum D. Georgium Tyszkiewicz Episcopum Vilnensem pro tota sua Dioecesi Anno 1655. Vilnae typis Acad. Societ. Jesu. 4. *4 ark. Druk piękny*

Są to suplikacje podczas trwającej wojny w Litwie z Rossją, wydane mało co przed zajęciem Wilna przez wojska rossyjskie, z rozkazu Biskupa Wileńskiego Tyszkiewicza.

6568. Domin. Jos. KIEŁCZEWSKI Officialis Gener. Cracov. Processus supplicationum 1756. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

❖

6569. Matthias CYTHARDUS Caesareae Maiestati a Sacris Concionibus. Sermo de Processione cum Sacrosancta Eucharistia. Cracoviae Lazarus Andreae impressit 1561. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6570. a) Corona Beatae et Immaculatae Virginis Mariae. Cum orationibus et meditationibus, secundum normam F. Minorum S. Francisci de Observantia. M.DC.IIII.— *Na końcu*: Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii. 12. *2½ ark.*

b) — — Cracoviae typ. Acad. 1691. (Ju. MS.)

6571. Instructio ad visitandas septem Ecclesias. Cracoviae A. Petricovius 1624. 8. *427 str.* (Kat. Dupl. Puł. N. 275.)

6572. Officium pro Octava Conceptionis B. M. Virginis Ordinatum. Ex Octauario Romano. Pro vsu Dioec. Cracoviae in Offic. Andr. Petric. S. R. M. Typogr. Anno 1629. 8. *14 str.* (L. S.)

6573. Stanislai SZCZYGIELSKI Adorea Mariana sive usitatum Ecclesiae Canticum Salve Regina. Vilnae 1677. 8. (Krasz. Wilno, IV.)

6574. Jakub RADLIŃSKI. Grob Wielko Piątkowy krotko zebrany. w Lublinie w Druk. S. J. 1733. 8. *21 ark.* (Ju. MS.—Jan. Pol. I. 63. 65.)

Janocki wymienia rok druku 1730.

6575. Jacobus Paulus RADLIŃSKI Ord. Canon. Regular. Sepulcrum Parasceves, Regi Dolorum, Christo Domino, ex figuris Sacrae Scripturae Veteris et Novi Testamenti exstructum: seu praxis visitandi Sepulcra Christi, quae pro die Parasceves, in variis ecclesiis exstrui solent, in memoriam illius Sepulcri Hierosolymitani, in quo Christus Dominus, post mortem suam, depositus et sepultus est. Olim Polono sermone exaratus, nunc autem in latinam linguam translata. Sandomiriae, typis Coll. Soc. Jesu MDCCXXXVI. 8. *1 alfabet i 9 ark.*

Tłómaczenie samegoż *Radlińskiego*. Przemowa ma napis: De antiquo ritu exstruendi et adornandi Sepulcra Die Sabbati Magni. Tam powiada, że zwyczaj ubierania grobów wprowadzili do Polski Kanonicy Regularni. (Jan Pol. I. 63. 65.)

6576. Jac. BARANKIEWICZ. Octava Sacratissimi Corporis Christi. Cracoviae 1758. 8. (Kat. Friedl.)

6577. S. R. C. Concessio Officii et Missae propriae in honorem Cordis Jesu pro Polonia. Romae 1765. fol. (Kat. Piar. War. 1822. p. 107.)

6578. Wielki Tydzień to iest wszystkie Nabożeństwa Jako to Msze, Pacierze Kapłańskie y inne Ceremonie które w każdy dzień tego tygodnia, nawet w sam Dzień Wielkanocy od Kościoła Bożego odprawuią się. Dla wygody Ichmciow Panien Kanoniczek Warszawskich oyczystym ięzykiem wydane roku 1746. a przedrukowane w Wilnie w drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolity u XX. Schol. Piar. R. 1777. 4 min. *277 str.* (B.)

6579. Sposob odprawowania Adwentu przez X. AWRYLANA. w Warszawie 1777. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 88.)

6580. Obrządek kolędowania Plebańskiego na nowy rok 1786 z dozwoleniem Zwierzchności Helmskiey Duchowney na Parafie wydany 8. *1 ark.*

*

6581. De accentuum ecclesiasticorum exquisita ratione, scz. Lectionali, Epistolari et Evangelica, Libellus omnibus sacris iniciatis, Vicariis et Ecclesiae Ministris non minus Utilis quam necessarius. *(Na tytule 10 wier. łaciń. i te wyrazy Psalmisty:* Psallam de meo quam diu sum, *po hebrajsku, po grecku i po łacinie). Na końcu:* Impressum Cracouiae per Matthiam Scharffenberg Impensis eius propriis. 8. *54 kart nieliczbow. Druk łaciń. we środku noty.*

W napisie Dedykacji do Piotra Gamrata Bisk. Krak., autor początkowemi literami: M. G. L. Presbyter. imię i nazwisko swoje oznaczył. Od karty 35: *Eiusdem Ma. Georgii Legnicensis ad lectores de nonnullis abusibus circa cantum et officium divinum.* Na końcu: *Praecatio ad D. Stanislaum,* o której autor powiada, iż ją roku 1501, w czasie przybycia swego do Krakowa ułożył. (L. S.)

6582. a) Modus regulariter accentuandi lectiones matutinales; prophetias nec non epistolas et evangelia. *Na końcu:* Impressum Cracouię, in edibus domini Joannis Haller. Anno Christi. M.D.XVIII. 4. *8 kart.*

Na karcie tytułowej: Ad Lectorem wier. 8. Contra Invidum wier. 4. (Spis Inkunab. do Bibl. Ks. II. T. III.)

b) — — *tam.* 1525. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

6583. Compendium regularum generalium cantus ecclesiastici regularis seu plani pro instructione novitiorum secundum usum Ord. Praedic. Vilnae typis S. J. 1753. 8. *29 str.*

6584. Simon BERENT S. J. Opera musicalia litaniarum de nomine Jesu et Lauretonarum. (Siarcz. I. 27.)

6585. Początki Muzyki tak figuralnego iak choralnego Kantu przez X. A. WORONICZA ułożone. w Wilnie 1809. 8. (Kat. Friedl.)

* *

6586. Breviarium Ritus Graeci emendatissimum. Leopoli in Typ. SS. Crucis (1746). 1747. (Acta Histor. Eccles. XI. Bd. Weimar 1747. p. 706.)

η) Kalendarze, Menologia, Martyrologia i t. p.

6587. O Poprawie Kalendarza Kazania dwoie X. Stanisława GRODZICKIEGO Doktora y Professora w Akademiey Wileńskiey Societ. Jesu w Roku Pańskim 1587. Pierwsze w Poście w Białą á drugie we wtorą po Wielkiey Nocy Niedziele w Kościele u s. Jana miane w iedno zebrane, A teraz przez autora, przeyrzane, y po trzecie wydane.

Omnia honeste et secundum ordinem fiant in vobis 1. Cor. 14. w Wilnie R. P. 1587. 4. *46 str. Tytuł w obwódce. Druk gocki.*
(Krasz. Wilno, IV.)

6588. Martyrologium Kościoła Rzymskiego, to iest Dziennik Męczennikow świętych, z łacińskiego tłumaczone przez Szymona *Nikowskiego* S J. 1593. (Siarcz.)

6589. Osvaldi Kryger S. J. Calendarium Romanum. Vilnae 1637.
(Krasz. Wilno, IV.)

6590. Kassyan Sakowicz Augustyanin. Kalendarz Stary w ktorym jawny i oczywisty błąd okazuie się około święcenia Paschy. w Wilnie 1640. 4. (l. c.)

6591. Kassyan Sakowicz. Kalendarz Katolicki. w Wilnie 1645.

Wydanie drugie. (l. c.)

6592. Exegesis festivitatis paschalis. In Alma Academia Vilnensi Societatis Jesu Publice proposita a Jacobo Stancykiewicz Artium et Philosophiae Magistro, Summi Pontificis Alumno. Anno 1646. mense Aprili. Vilnae, Typis Academiae Societatis Jesu MDCXLVI. 16. *292 str. i 8 kart na przodzie.*

Przypisanie Jerzemu Tyszkiewiczowi Bisk. Żmudzkiemu.— Jest to rozprawa o Kalendarzu z zastosowaniem do świąt ruchomych w Kościele chrześciańskim zwyczajnych. Wyrachowuje te rzeczy autor dając wzgląd na obrot ziemi i xiężyca.— Oznacza też daty rozmaitych wypadków znaczniejszych, wspomnianych w pismie świętém. (Rękop. X. Plat. Sosnow.)

Kraszewski, Wilno, IV, kładzie to pod rokiem 1636.

6593. Calendarium Benedictinum, e menologio Sanctorum, Beatorum atque Illustrium, eiusdem Ordinis Virorum, excerptum. In quo celebriorum Instituti Benedictini Personarum nominatenus, per dies singulos, anni totius, breviter recensentur. Cum licentia Superiorum. Cracoviae, in officina Typ. Schedeliana. Anno Domini, M.DC.LXIII. 12. *272 str. i 12 kart na przodzie*

Przypis. Mikołajowi Oborskiemu, Biskupowi Laodyceńskiemu Suffrag. i t. d. Krakowskiemu.— Z Dedykacji okazuje się, że téj kompilacji autorem jest X. Stanisław Szczygielski Benedyktyn (*Praepositus Tuchoviensis*).

W przemowie znaleźć można niektóre wiadomości historyczne, tyczące się zakonu Benedyktyńskiego.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

6594. Kalendarz Rzymski y Ruski przez Stanisława Niewieskiego wydany. w Zamościu R. 1678.
(Fundam. i Sztur. p. 8.)

6595. Kalendarz Benedyktyński przez Karola Andrzejowskiego. w Wilnie w Druk. XX. Schol. Piar. 1768. (Krasz. Wilno, IV.)

6596. Horologium Marianum. Cracoviae. 8. (Kat. Friedl.)

---

9) Modlitewniki.

1) *ogólne.*

6597. a) Justinus Miechoviensis Ord. Praed. Super Litanias B. M. V. Parisiis 1608. *2 tomy.*
(Siarcz. I. 317.)

b) Justinus Miechovius Ord. Praed. Discursus Praedicabiles super Litanias Lauretanas Beatissimae Virginis Mariae. Tom I. II. Lutetiae Parisiorum sumptibus Sebast. Cramoisy. 1642. fol.
(Bibl. Mar. P. I. p. 841 nast.)

c) — — 1660. fol.
(Cat. Janss. 1682.)

6598. a) Traktat o Zwiastowaniu N. Mar. Panny y o trzech Krolach. w Krak. u Mik. Szarfenberga 1606. 4. *2 ark.*
(Załuski Bibl. Poet. Pol.— B.)

b) — — *tam.* 1617. (Siarcz.)

6599. a) Historya o paciorkach niebieskich, które sam P. Jezus błogosławić raczył, y Łaski nadać.

Na przyczynę Błogosławioney Joanny *della Croce*, Zakonu S. Franciszka trzeciey reguly, ktorey zywot, cuda, zachwycenia, Objawienia y łaski, krotko opisane są, przez O. Antoniego Dazza de Observan. Provinciey *Conceptionis* B. V. M. tegoż Zakonu Kronikarza. A teraz przez O. Wincentego *Morawskiego* Zak. Braciey Mnieyszych Bernardynow nazwanych, Diffinitora Pro. Pol. Lektora S. Theol. Gen. w Klasztorze Warszawskim, z Włoskiego z pilnoscią na polskie przetłumaczony. w Krak. w Fran. Cezarego 1624. 8. *285 str. i 30 kart na przodzie.*

Ded. Konstancji małżonce Zygm. III. (L. S.)

b) — — w Krakowie 1661. 8. (Nies.)

6600. Modus Orandi Deum per Des. Erasmum Retoredamum. Opus nunc primum et natum et excusum typis. Anno Salutis M.D.XXV. *(Tytuł otoczony ozdobami drukarskiemi). Na końcu:* Excusum Cracoviae per Hieronymum Vietorem Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quinto. Mense Martio. 8. *48 kart nieliczb. cursive.* (L. S.)

Na początku i na końcu Erazm obraca mowę do Hieronyma Łaskiego Wojewody Sieradzkiego, bez osobnej do niego przedmowy. *Zob. Noty.*

6601. Tarcza duchowna *i t. d. (rubro). b. r. 4½ ark. Typ. gocki.*

Druk. ok. r. 1533. (Ban. H. D. K. P. I. 164.)

6602. Skarb duszy albo pobożne ćwiczenia. w Krakowie 1594. 12. (Kat. Piar. War. 1822. 100.)

6603. Clypeus Spiritualis. Cracoviae in Officina Jacobi Siebeneycher 1598. 12. *113 str.*

Jest to już wydanie 4te w tymże roku staraniem Krzysztofa *Warszewickiego.*— Pierwszy raz wyszło to było podczas, kiedy Warszewicki był posłem do Króla Szwedzkiego Jana. Wszakże nie jest to jego praca, ale niewiadomego bezimiennego autora, który te modlitwy był już dla Króla Zygmunta I. do druku podał. Dedykacja bezimienna do Króla Zygmunta I. Por. wyżej: *Tarcza Duchowna.*

6604. a) Thesaurus precum ac variarum exercitationum spiritualium, ex probatis authoribus collectus, opera PP. Societatis Jesu. In usum omnis quidem conditionis hominum; sed maxime studiosae Juventutis. Prima, Secunda Pars. Permissu Superiorum. Cum Gratia et Privilegio S. R. M. Crac. In Officina Nicolai Lob. A. D. 1607. 24. Cz. I. *542 str. i 4 kart na przodzie.* Cz. II. *384 str. i regestrów 5 str.*

Książeczkę tę ułożył Federicus Bartscius (Bartsch) S. J., jak o tém świadczy Janocki Exc. Pol. Litt. V. I. p. 25. Część I. ma 6 Ksiąg, II. Ksiąg 4. Każda księga po kilka rozdziałów. *Zob. Noty.*

b) — — *tam. u. t.* 1610. 24. (Ju. MS.)

c) — — Cracoviae 1612. 12. (Bibl. Slus. p. 42.)

d) — — Coloniae apud Joan. Crithium. A. MDCXVI. 12.

Wydanie to jest powiększone i poprawniejsze. (Jan. l. c.)

6605. a) Marcin Laterna S. J. Harfa Duchowna, to iest Dziesięc rozdziałow Modlitw Katolickich. Przydano do każdego Rozdziału Nauki o tych rzeczach, ktore się w Modlitwach zamykaią: a na niektorych mieyscach, wykłady y przypiskami Psalmy y Modlitwy obiasniono. Napisana przez D. Marcina Laternę Theologa Societatis Jesu. w Krakowie w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka Typographa Krola J. M. 1611. 8. *886 str., 21 kart na przodzie, i 7 kart regestru na końcu.*

Po regestrze na 10 kartach nieliczb. znajduje się *Przywitanie P. Jezusa*, tudzież *Rozmyślanie Dobrodzieystw Boskich.* (L. S.) *Zob. Noty.*

b) Harfa Duchowna *i t. d.* w Krakowie w Drukarni Andrzeja Piotrkowczyka Typographa Krola J. M. 1612. 8. *866 str., 21 kart na przodzie i 6 regestru na końcu.*

Z tąż samą Przedmową i Dodatkiem na końcu. (L. S.)

c) — — *tam. u. t.* 1618. 8.
Siódma edycja. (Ju.)

d) Harfa Duchowna *i t. d. (exemplarz bez tytułu).* 8. *854 str.*
Też same pisma na przodzie i na końcu. *Zob. Noty.*

6606. Adrianus Bratkowicz. Exercitia spiritualia. Cracoviae Cezary 1622. 8. *637 str.* (Ju. MS.)

6607. Walenty Raciborczyk Dominikan. Praktyka Duchowna iedney sługi Bożey włoskim ięzykiem napisana przykładem ktorey, może ktorakolwiek Zakonnica albo zakonna osoba cwiczyć sie, aby mogła wiecey podobać sie Jezusowi Chrystusowi. Bardzo pożyteczna i potrzebna dla odnowienia ducha w zachowaniu Reguł i zycia Duchownego przeyzrzana i drukowana w Kremonie z sporządzenia Mikołaia Sfondrata Biskupa mianowanego miasta ktory był potem Papieżem rzeczony Grzegorz XIV. R. 1576. przełozona na polskie i do Druku podana 1620 w Drukarni Balcera Smieszkowicza. 8.
Dalej Rożańce Żywota Pańskiego przyobiecane od autorki Praktyki Duchowney potrzebne dla postąpienia w doskonałości rozłożone na dni tygodniowe. Ostatnia karta 174. (Ju. MS.) *Zob. Noty.*

6608. Bonawentura Siewierzanin Franciszkan. Zegar nabożny Oblubienice Chrystusowey w ktorym Chrystus Pan Oblubienicy swoiey pokazuie co ktorey godziny czynic ma dla miłości swego oblubieńca. Przydany do tego iest Psałterz S. Bonawentury Zakonu mnieyszych. w Poznaniu w Druk. Jana Rossowskiego. 1624. 8.

6609. a) Ogrod Rozany o dwu bractwach X. Waleryana. w Krakowie 1627. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 80.)
Autor tej książki miał nazwisko, Walerjan Lithuanides Dominikan.
(Siarcz. I. 285.)

b) Ogrod Rożany dwu szczepow wonney Roży Hierychuntskiey. Wilno 1646.
Autor: Valerianus Lithuanides (Kamiński) (zapewne od λιθος, kamień).
(Krasz. Wilno, IV.)

6610. Libellus Precatorius seu Collectio variarum devotionum. Cracoviae in Offic. Martini Horterini. 1627. 12.
Jest to wydanie 3cie.— Przypis. Jan. Zebrzydowskiemu Miecznik. Koron. dat. r. 1626. (Ju. MS.)

6611. Franciszek de la Croix. Ogródek P. Marii przekładania Pawła *Braneckiego.* w Poznaniu w Druk. Jana Wolraba. 1629. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

6612. Matt. Bembus S. J. Ormiańskie Nabożeństwo i wzywanie ludzi narodu tego do iedności w wierze. Krakow A. Piotrkowczyk 1630. 4. *162 str.*
(Kat. Dupl. Puł. N. 255.)

6613. Joan. Jachnowicz. Libellus praecatorius pro Sodalitate Vilnensi Corporis Christi. Vilnae 1630.
(Krasz. Wilno, IV.)

6614. Głos dobrego chrześcianina to iest modlitwy nabożne, o rzeczy człowiekowi szczególnie zbawienne. w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego. 1639. 8. *31 str.*
(Chł.)

6615. Modlitwy wnętrzney droga krótka i bezpieczna z łacińskiego Thomasza a Jezu Karmelity Bosego. w Wilnie w Druk. S. Troycy OO. Bazylianów 1640. 8.
(Ban. H. D. K. P. II. 264.)

6616. Wzywanie do modlitwy codzienney przy ofierze świętey, za ludzie rodzące, podrożne, woiuiące, więźnie, chore, konaiące, y zmarłe po wszystkim chrześcianstwie. Przez W. X. Adama Makowskiego S. J. w Krakowie w Drukar. Fran. Cezarego Roku 1640. 8. *144 str.* (L. S.)

6617. Mariae Magnae Magni Dei Matri ac Virgini — haec omnia suorum clientium — aeternum mancipata officia. *Na końcu:* Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii. An. 1645. 12. *572 str. oprócz Kalendarza na przodzie.*

6618. Ognista Kolumna Albo Skarb Serdeczny. Nabożeństwa gorące, wtorym (w ktorym) się Akty Ognistey Milosci ku Bogu z modlitwami zawieráią Dla Panien Zakonnych i innych ludzi Nábożnych od W. O. X. Stanisława SZYDLOWSKIEGO Spowiednika Znowu wydány Z dozwoleniem Stárszych. w Toruniu MDCXXXXVI. 8. *80 str. oprócz kart na przodzie.*

Przypis. Przewielebnej w Chrystusie Pannie Je M. Pannie Zofiiej Kisczące Xięni Klasztoru Pániuskiego Zakonu Benedykta S. w Drogiczynie. *datowane* w Toruniu w dźień Zofiiej S. Roku 1646. *Druk gocki.* — Na karcie tytułowej wysztychowana kolumna wśród ognia. Na około napis: A Pan Szetl przed nimi we dnie w slvpie oblokv a w nocy w slvpie ognistym.

6619. Fasciculus mellifluarum variarum precationum, ex variis probatis Authoribus cellectus — In usum piorum Catholicorum — Superiorum permissu — Cum gratia et privilegio S. R. M. Crac. In Offic. Cristophori Schedelii S. R. M. Typ. An. 1649. (Ju. MS.)

6620. Drogi cierniowe albo modlitwy serdeczne. w Krakowie 1655. 12. (Kat. Piar. War. 1822. p. 100.)

6621. Nabożeństwo powszechne. w Warszawie u Wdowy Diedz. Piotra Elerta. 1658. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6622. Andreas HAASIUS Carm. Regul. (Liber precarius) Dantisci 1660. 4.

6623. Psalterium et Officium S. Simonis Stockii (ab Andreae Haasio editum). Dantisci. 4. (Bibl. Carm. T. I. p. 82.)

6624. Hieronim EYTMIN S. J. Xiążeczka nabożna. 8.

† ten Eytmin r. 1707. (Nies.)

6625. Ogrod Liliy Duchownych. w Krakowie 1661. 8. (Cat. Janss. 1706.)

6626. a) Modi LX sacrae Orationis varie formandae a P. Casimiro Wiiuk KOIALOWICZ S. J. — Antverpiae A. M.DCLXIIX. 8. *336 str., arkusz na przodzie i regestr.*

Przypis. Gotard. Jan. Tizenhaus, Bisk. Metonskiemu, Sufrag. i Canon. Wileń.

b) — — Coloniae 1676. 8. (Nies.)

c) Concionator extemporaneus sive sexaginta modi Sacrae Orationis varie formandae a P. Casimiro Wiivk Koialowicz Societ. Jesu. SS. Theologiae Doctore, In gratiam incipientium collecti, et praxibus illustrati. Coloniae Agrippinae Apud Joan. Wilhelmum Friessem juniorem. A. MDCLXXIX. 8. *336 str.* (Bibl. Horod.)

d) — — Vilnae M.DC.LXXXIV. 8. *460 str.*

e) — — Coloniae 1694. 8. (Cat. Libr. Theol. Cathol. Norimb. 1781.)

6627. a) Kwiatki liliowe modlitwami nabożnemi i t. d. w Gdańsku 1671. 24.

b) — — *tam.* 1702. 24. (Cat. Janss. 1654 i 1706.)

6628. Sacrum Manuale. Officia S. Antonii Patavini Thaumaturgi nec non Deiparae Virginis Compossae, ac S. Patris Francisci, cum variis selectis et devotissimis orationibus, continens. Studio religioso PP. Franciscanorum Posnaniensium erga Patronum. Editum A. Dom. MDCLXXIV. Lesnae excussum, per Mich. Buck. 12.

Dedykacja: Christoforo de Grzymułtowice, Grzymułtowski Castell. Posnan. (L. S.)

6629. Ray duszy chrześciański zbawiennych roskoszy pełny przez X. Stanisława *Gruszyńskiego* S. J. z łacińskiego na polskie przełożony. w Kaliszu R. P. 1678. 8.

Przypis. Maryannie Annie z Kazanowskich Jabłonowskiej Wojewodzinie Ziem Ruskich, Hetmanowej Polnej. (Noty E. Michałowskiego w Sołowiówce.)

6630. Exercitium quotidianae pietatis matutinis, diurnis, vespertinis horis accommodatum. Vilnae typis Acad. S. J. An. 1680. 12. *398 str.*

6631. Exercitium matutinarum et vespertinarum precum ad usum Seminariorum Academicorum impressum. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

6632. Pociechy ludzi z Bogiem złączonych i szczęśliwość ich do-

czesna i wieczna. w Krak. w Druk. Schedla 1691. 12.

Przypis. autor Maciej Psojecki, Buzeńskiemu Dziekanowi Warmińskiemu. *Zob. Noty.*

6633. Precationes matutinae diurnae et vespertinae ex variis ascetis collectae.— Gedani literis J. Zach. Stollii. An. M.DC.XCI. 8 maj.

6634. Jędrzey Morski Honczel. Zrzenica Duchowna do Słonca niestworzonego obrocona, to iest naycelnieysze i naypozyteczniesze Nabożeństwo, do samego Boga w Troycy iedynego. w Druk. Ak. Poznanskiey. R. P. 1692. (Ju. MS.)

6635. Deliciae Caelestes pro Societate Seraphica honoris continui SS. Trinitatis ex devotis orationibus: piis affectibus — collectae et in dies singulos dispositae. A. D. 1693. Crac. typ. Nic. Alex. Schedel. 8. *521 str. i Kalendarz na przodzie.*

6636. Stanisław Warszewicki S. J. Nabożeństwo dla ludzi zabawnych. w Poznaniu 1693. 4. (Nies.)

6637. Zebranie osobliwego nabożeństwa. 1697. 4. (Cat. Janss. 1706.)

6638. Skarb serdeczny dusze pragnącey miłować Boga i iemu służyć to iest różne nabożeństwa i akty wnętrzne cnot chrześciańskich z przydatkiem wielu nauk, informacyi i instrukcyi do tego należących, z rożnych autorow zebrane na dwie części rozdzielone, francuzkim i polskim ięzykiem wyrażone i za dozwoleniem Zwierzchności Duchowney do druku podane przez Zakonnice Nawiedzenia Nayświętszey Panny Maryi. w Warszawie w Druk. OO. Schol. Piar. 1701. 8. *Część I. 397 str. i 19 str. na przodzie. Część II. 220 str. i 15 na końcu.*

Przypis. Pannie Krystynie na Ruszczsy i Branicach Branickiej Wojewodziance Podlaskiej. (A. Słowik. Noty.)

6639. a) Szkoła Nabożeństwa. 12.
b) — — 18.
c) — — 24.
(Cat. Janss. 1706.)

6640. (Creatio Domini coeli et terrae, sex orationes piae ad Deum Patrem, Filium, Spiritum Sanctum, ad beatam Virginem Mariam et pro mortuis editae,) przez Xawerego Franciszka Długosza, S. Teol. Dokt. w Krakowie 1702. 12. *Po polsku.*

(Catal. des Livres impr. de la Biblioth. du Roi. Paris 1739. T. I. B. N. 931.)

6641. Officium B. Ceslai Confessoris Ordin. Praedicatorum Impressum Vratislaviae a. D. 1602. et deinde ex suo exemplari sic impresso et in Bibliotheca Insignis Colle. Vratislavie conservato. Reimpressum Vratislavia in Offa Andreae Pega 1703. 4. (Ju. MS.)

6642. Excitarz dusze nabożney. w Krakowie. 12. (Cat. Janss. 1706.)

6643. Modlitwy rozmaite nabożne. 4. (l. c.)

6644. Pectoralik duchowny dla Panien. 12. (l. c.)

6645. Tomasz Młodzianowski S. J. Akty Nabożne z ksiąg duchownych łacińskich zebrane. w Kaliszu 1706.

Pierwsza edycja. (Nies.—Ju. MS.)

6646. Modlitwy i pieśni codzienne, iako i katechizm święty z namienionymi sentencyami Pisma ś. na ktorych nauka nasza chrześciańska ugruntowana. R. 1708. 8. *72 str.* (Ban. H. D. K. P. III. 49.)

6647. a) Actus virtutum et Orationes ad Deum et Dei parentem— Czestochoviae 1708.
b) — — Posnaniae typis Coll. S. J. 1713. 8. *198 str.* (L. S)
c) — — Calissii 1776. 8. (Kat. Gr. — L. S.)

6648. Wieniec liliowy z Żywota i męki Jezusa Chrystusa uwity, Przewiany Bractwami Rozańca i Szkaplerza Panny Przenajświętszy; Każdemu chrześcianinowi do używania na cały rok służący. w Krakowie 1724. w Drukarni Akademickiey. 12 *obl.*

Kalendarza stron 24, tekstu 637. Po czém regestru stron 10. Passij ś. Jana na Wielki Piątek stron 14, i Godzinki za umarłych na Jutrznią stron 8. (Notaty J.W.)

6649. Officium Sancti Jobi Justi Apostoli, Primi Episcopi Hierosolymitani, Ordinis Canonicorum Regularium Custodum Sanctiss. Sepulchri Fundatoris authore Floriano Buydecki, S. Theol. Doctore. Cracoviae 1725. 8. *2 ark.* (Jan. Pol. 12.)

6650. (Jan Witkowski S. J.) Obserwacye święte czasu rocznego albo dni niektóre w roku honorowi Jezusa Matki iego i SS. Panskich poświęcone. w Poznaniu 1730. 4.

(Witkowski umarł we Francji r. 1732. (Ju. MS.—Nies.)

6651. Jan Witkowski S. J. Obserwacye święte to iest nabożeństwo na święta przednieysze przez rok. w Poznaniu 1730. 4. (Ju. MS.

6652. Maria Leszczyńska (Królowa Francuska) (Libellus Precum ad commovendum flectendumque divinum Numen plane comparatorum). *Po francuzku i polsku. b. m.* MDCCXXXI. 8. (Jan. Pol. I. 41.)

6653. a) Chleb duchowny wszystkim Chrześcianom na posiłek w drodze do nieba idącym wystawiony. w Kaliszu 1733. 8. (L. S.)

b) Chleb duchowny z przydatkiem Speculum Curatorum. w Warszawię u Ignac. Grebla. 1781. (Gaz. War. 1781.)

6654. a) Hilarion a SSmo Sacramento Karmelita Bosy. Woysko serdecznych noworekrutowanych na większe Chwałę Boską affektów. Pod Kommendą Jaśnie Oświeconego Xiażęcia de Primis Principibus bo Michała w którego imieniu Bóg całéy Oyczyzny honor, sławę i całość konserwuie.— bo Serwacego Korybuta Wiśniowieckiego Woiewody Wileńskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego Hetmana, ale iescze większego przed Bogiem niebem i całym polskim światem, Wysokich Zasług, Przerogatyw, Honorów Wodza — Ciągnieniem idącego za wyciągnionym na krzyżu Jezusem Chrystutem Trzema Kolumnami Wiary, nadziei, miłości.— Roku kiedy Syn Bozki Regimentarz całego, zdawszy Kommendę naturze ludzkiéy na Woynie trzydziestu trzech bywszy Bogiem stał się człowiekiem, wielką uczynił odwagę aby nam wieczną zawoiował Chwałę 1739. w Drukarni Poczajowskiéy WWOO. Bazylianów Unitów.

W Przypis. do Tekli z Radziwiłłów Wiśniowieckiej podpis autora: Fr. Hilarion a SS. Sacramento Carmel. Discal.

Książka ta, już dziś rzadką, tak jest oryginalnie napisaną, że w podobnym sposobie drugiej trudno napotkać. W wolnych chwilach ktoby się chciał zabawić a razem zadziwić najdziwaczniejszemu stylowi i doborowi tych kwiatków, z których niektóre dowcipnie ułożone w wianki, niech to czyta, osobliwie też w Części 4tej Melancholie. (Ju. MS.)

b) — — we Lwowie 1740. 4. (Kat. Piar. War. 1822. p. 81.)

6655. Szkoła Pobożności przez S. Oyca Ignacego, Fundatora Soc. Jesu założona — dla zakonnych osob Benedykta S. otworzona—przez X. Mikołaia Jaskiewicza S. J. do druku podana. w Sandomirzu R. P. 1741. w Collegium S. J. 4. *162 str. oprócz 2 ark. na przodzie.*

Przypis. Franciszce Tarłownie Xieni Konwentu Sandomirskiego.

6656. Officiosa pietatis exercitia cultui divino Magnae Matris Mariae Sanctorumque Patronorum debita— jam alibi edita nunc vero — recusa. Brunsbergae typis Coll. S. J. An. MDCCXLI. 12. *608 str.*

6657. Rok iak dzien krotki y dzien iak rok długi co do wieczney rekompensy albo krotkie na każdy dzień roku dla Matki Boskiey przysługi — przez X. Jana Korsaka. AA. LL. y Filoz. Doktora aktualnego S. Teologii Professora w r. 1747. opisane.— w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8. *176 str. i 17 kart na przodzie.*

6658. Purpura Zbawienna to iest męka Jezusowa na dni dziesięć

rozdzielona i t. d. czytelnikowi w r. 1707 od X. Alex. Dowgiałły S. Th. D. Kaznodziei Wil. S. Ducha ofiarowana i t. d staraniem X. Jozefa Grzegorza Szymaka S. Th. Bakkalarza tegoż Zakonu przedrukowana. w Wilnie w Druk. Akad. 4. *330 str. i XII. regestru.*
(Krasz. Wilno, IV.)

6659. Zabawa Pańska z Bogiem Panem nad Panami przez W. X. Stanisława Gdowczewskiego. w Sandomierzu 1747. 8. (Kat. Friedl.)

6660. Jerzy de Exlow Hylzen Biskup Smoleński. (Regulae precandi). *b. m.* 1747. 8. *po polsku.*
(Jan. Pol. I. 29.)

6661. Jerzy Hylzen. Pia, ad Sanctissimam Trinitatem Suspiria. (ok. r. 1750). (Jan. l. c.)
Janocki l. c. powiada, iż autor zamierza wydać niebawem w języku łacińskim: *Consilium de recta beneficiorum Ecclesiae conferendorum ratione.*

6662. Jan Crasset S. J. Sposob nowy modlitew. w Krakowie w Druk. Akad. 1748. 8. (Kat. Ju.)

6663. Wybor Nabożeństwa Przywileie, Odpusty, Łaski hoynie od Swiętey Stolicy Apostolskiey udzielone, y chwalebne powinności Arcy-Bractwa Bożego Ciała y Miłosierdzia w Kaplicy Stołecznego w Wielkim Xięstwie Litewskim Miasta Wilna J. K. M. przy Kościele Swięto-Jańskim Societatis Jesu, ufundowane wszelkiego stanu y płci ludziom, Duchownym y Swieckim do otrzymania darow Bożych, y zbawienia służącego Teraz potrzecie z przydatkiem wielu modlitw, y nabożenstw ułożone, y lepszym porządkiem do przedrukowania podane, przez X. J. S. Soc. Jesu, na ten czas Przełożonego tegoż Arcy-Bractwa, R. P. 1748. W Wilnie w Druk. J. K. M. Akad. S. J. 4. *274 str., 4 kart na przodzie i regestr.*
Przypis. od Arcy-Kongregacji Bractwa Jozefowi Kniaziu i Antoninie z Xiążąt Radziwiłłów Massalskim, Marszałkóm Trybunału Głów. W. X. L., którzy do Bractwa należeli i podobno koszt na druk ten wyłożyli. *Zob. Noty.*

6664. Niedziela prawdziwa, iak od Boga niedzieląca do Boga y nabożeństwa ku niemu prowadząca— albo historye, reflexye, y rożne dewocye chwałę Troycy Swiętey promowujące na wszystkie całego roku niedziele y tygodnie rozłożone w r. 1749 przez X. Jana Korsaka S. J. AA. LL. y Filozofii Doktora opisane w r. Jubileuszowym 1750 do druku podane. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8. *276, 152 str. i 20 kart na przodzie.*

6665. Summa Nabożeństwa Chrześciańskiego, osobliwie dla płci białogłowskiey zebrana, z przydatkiem wielu pięknych nabożeństw podana. w Wilnie 1751. 18.
(Krasz. Wilno, IV.)

6666. Officium codzienne z rożnemi nabożeństwami. w Poznaniu 1753. 4. (Kat. Friedl.)

6667. Nabożeństwo z różnych approbowanych książek z wyborem i pilnością przez JW. Konstancyą z Jundziłłow Łazową Kasztelanową Mścisławską zebrane. w Wilnie 1753. 4. *86 str.*

6668. Nowy ogrod prawowierney pobożności. 1753. 8.
(Kat. Posera.)

6669. Złoty Ołtarz Wonnego Kadzenia przed Stolicą Bożą to iest Modlitwy rozmaite Kościołowi S. zwyczayne, ktore Duch gorący Panu Bogu na wonność słodkośći chwały iego ofiarować może, znowu dla pożytku Wiernych, z dozwoleniem Zwierzchności Duchowney wydrukowany, Sumptem Akad. Wileń. Soc. Jesu. R. P. 1754. 8. *888 str. w exemplarzu niezupełnym i arkusz na przodzie. Zob. Noty.*

6670. a) Złoty Ołtarzyk przed stolicą Bożą przyiemnych modlitw y nabożeństwa.
(Korr. Kr. i Zagr. 1793.)

b) Złoty Ołtarzyk abo ofiary wonne na złotym ołtarzu przed Maiestatem Boskim — to iest Modlitwy skuteczne Kościołowi S. zwyczayne ktore afekt miłością Bożą gore-

iący Panu Bogo na wonność słodkości chwały iego ofiarować może. Za pozwoleniem Zwierzchności Duchowney. Po 21 raz z przydatkiem Nowego Nabożeństwa na świat wychodzą. R. P. 1786. w Wilnie w Druk. przy Akademii. 12. *551 str., kalendarz na przodzie i regestr.*

c) Cały Złoty Ołtarz w dwóch Częściach z różnem nabożeństwem bardzo pożytecznem przed Stolicą Nayświętszego Boga i Matki Nayświętszey i SS. Patronow. To iest Modlitwy Litanij i rozmaite nabożeństwa które duch gorący na wonność Panu Bogu słodkości chwały iego ofiarować może. Z przydatkiem bardzo wiele nabożeństwa przedrukowany. w Mińsku R. P. 1829. 4. *158, 240 i 25 str. oprócz regestru.*

d) Złoty Ołtarzyk wonnego kadzenia przed stolicą Bożą, to jest: modlitwy rozmaite które duch gorący na wonność Panu Bogu słodkości chwały jego ofiarować może z przydatkiem niektórych pieśni, przedrukowany. w Wilnie w drukarni XX. Piarów u Alexandra Żołkowskiego. Roku 1819. 12. *XII, 623 str. i regestr.*

Umieszczone dwie ryciny. Przedruk. z ed. r. 1786 r. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

e) Złoty Ołtarz wonnego kadzenia przed Stolicą Bożą, to iest. modlitwy rozmaite które duch gorący na wonność P. Bogu, słodkości chwały iego ofiarować może, z przydatkiem niektórych nabożnych pieśni. Edycya nowa poprawiona. w Wilnie 1821. 12. *167 str.*

(Dzien. Wil. 1821.)

6671. a) X. Arnolf Kazimierz Żeglicki S. P. Schola Pietatis.

Książeczka ta do nabożeństwa w szkołach osobliwie Pijarskich zaprowadzona, po kilkakroć była przedrukowana.

(Bielski, Vitae Piar. p. 48.)

b) Schola Pietatis seu selectiores devotiones ad usum Juventutis Scholarum Piarum. Varsaviae typ. S. P. MDCCLXXXI. 12. *398 str.* (L. S.)

c) Schola Pietatis seu selectiores devotiones ad usum iuventutis Schol. Piar. Varsaviae typis Schol. Piar. An. 1792. 12.

d) — — Petricoviae typ. Coll. S. P. A. D. MDCCXCIV.

(Ban. H. D. K. P. II. 56.)

e) Schola Pietatis seu selectiores devotiones ad usum iuventutis Scholarum Piarum. Polociae typis Patrum Schol. Piar. Anno 1825. 8. *440 str., 13 kart na przodzie, gdzie kalendarz i regestr.*

6672. Rożaniec y głos ratunku proszący z apteczką w odgłosach i woniach swoich, to iest, naypotrzebnieysze nabożeństwo y modlitewki. 1756. 12. (Kat. Gr.)

6673. Wybor Serafickiey Hierarchii przez Oycow Reformatow Małopolskich dla używania Wiernym powtore przedrukowany. R. P. 1757. Cracoviae typis Praefecti Typogr. Srae Celsitud. R. Petri Antonii Frola. 12.

(Ban. H. Dr. Kr. 490.)

6674. Wianek Rożany wielu rozlicznego nabożeństwa kwiatow. w Poznaniu 1758. 8. (Kat. Gr.)

6675. Zebranie różnych nabożeństw. w Warszawie 1758. 8.

(Kat. Posera.)

6676. Exercitium orationis ad usum quotidianum piis et Selectis praecationibus instructum.—Vilnae ex Typogr. Coll. Schol. Piar. 1758. 8. *389 str.* i Septem Psalmi Poenitentiales. *46 str.*

6677. Gaudenty Pikulski Zak. S. Franciszka Braci Mn. Panis quotidianus juventutis sacrae. Leopoli 1758. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6678. Pacierz albo raczey kontrakt między Bogiem a człowiekiem przez Posrzednika Chrystusa Pana spisany — teraz na dwanaście miesięcy podzielony — przez X. Stanisława z Witwic Witwickiego Gnieźnieńskiego Prymacyalnego, Warszawskiego Kanonika, Infułata Ołyckiego, Proboszcza Lubomskiego J. K. M. Sekretarza. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1760. 8.

6679. Officia divina. Posnaniae 1766. 8. (Katal. Posera.)

6680. a) Obowiązki Dam Chrześciańskich etc. w Warszawie 1766. 8. (Jan. Fr. I. 139.)

b) — — w Warszawie. Nakładem Michała Grela. 1777. 8. *94 str.* (L. S.)

6681. Korona niebieska różnemi nabożeństwy na cały rok rozłożonemi wysadzona. w Sandomierzu 1766. 8. (Kat. Friedl.)

6682. Zebranie rozmaitych nabożeństw dla wygody ludzi pobożnych. w Poznaniu 1766. 4. (Kat. Gr.)

6683. Zbior nabożeństwa ktore S. Jozef Kalasanty za życia swego ułożył y zalecał, tudzież którego we Włoszech używają do zjednania sobie przyczyny tego sługi Bożego nie dawno w poczet świętych policzonego z przydatkiem nadanych od S. Stolice Apostolskiey odpustow oraz życia y maxym iego opisaniem. w Wilnie. w Drukarni J. K. M. y Rzeczypospolitey XX. Schol. Piar. Roku 1768. 8. *39 str.* (Bibl. Horod.)

6684. Maciey Mateusz Fryczkiewicz albo Wesołowski Proboszcz S. Mikołaia Szpitala na Wesoły. Sto sposobow Naboznie wesołych, z Skarbow łaski i opatrznosci Boskiey Wydane. Dorobienia się na tym swiecie Niebá, y Chlebá, to iest: Dusznego zbáwienia y szczęscia fortunnego świętemi talentami. A z miłosciwey litości nad potrzebą róznego stanu ludzi dla pobożney i uciesżney zabawy Drukiem ku ciekawey i pożyteczney wiadomości Ogłoszone Roku panskiego 1767. 4. *370 str.*

Baśnie kądzielne, przeplatane modlitwami, niedorzecznemi wierszykami, w owym tylko czasie, i to od pewnej klassy próżniaków mogły być czytane. Juszyński wszakże pomieścił to między ascetami.

6685. Manuale Pietatis preces matutinas et vespertinas, Praxim Sacrae Solitudinis comprehendens ad usum Seminariorum Academicorum.— Cracouiae typis Seminarii Episcopalis Academici Dioecesani. A. D. 1768. 8.

6686. Prożnowanie bez grzechu, albo myśl y zabawa pożytkuiąca o mądrości, wszechmocności y dobroci Boskiey, o nieuchronnym za grzechy ludzi karaniu, obywatelom Korony Polskiey y W. X. Lit. do uwagi, ile pod czas nieszczęśliwy zaczętego w Polszcze zamieszania udzielona, a przez iednego tegoż Krolestwa Obywatela za granicą będąc dla pożytku publicznego do druku R. P. 1770 podana. w Krakowie w Druk. Seminar. Akad. 8. *87 str.*

W Aprobacji Cenzor powiada, iż to dziełko przez wielką krwią y pobożnością a światu polskiemu dobrze wsławioną osobę, za granicą napisane. (L. S.)

6687. Nabożeństwo Chrześciańskie Katolickie. w Warszawie 1770. 12. (Katal. Posera.)

6688. Rożaniec i codzienne Nabożeństwo. w Wilnie 1771. 18. (l. c.)

6689. Oratorium Catholicum in usum hominis Christiani constructum, nunc insuper aliis orationibus auctum. Calissii in Coll. S. J. 1771. 12. *296 str.* (L. S.)

6690. Chrześcianin wezmie Koronę żywota, ktorą obiecał Bog kochaiącym iego. *Jacob* 1mo przez Modlitwy z wiarą, nadzieią y miłością gorącą czynione i t. d. w Przemyślu w Druk. J. K. M. Coll. Soc. J. (1771.) 8. *155 str.* (L. S.)

6691. a) Krotkie zebranie nabożeństwa parafialnego zawieraiące modlitwy poranne, wieczorne, sposob troiaki Mszy Ś. słuchania i t. d. przez X. Marc. Kraiewskiego Kanon. Płock. w Warszawie 1771. 8. (Kat. Gr.)

b) Nabożeństwo parafialne przez X. Marcina Kraiewskiego. w Warszawie 1800. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 103).

6692. Devotiones selectae per piissimos autores adinventae in usum

hominis Christiani reimpressae. Lovicii 1771. 12. (L. S.)

6693. a) Dies sacra per loca Divinae Scripturae progrediens authore Joanne Scotti S. J. sacerdote denuo in lucem edita — Anno M.DCCLV Viennae Austriae, deinde Nesvisii in Typ. Duc. S. J. 1772 12. *162 str. oprócz regestru.*

b) — — Sandomiriae in Typogr. S. R. M. 1777. 12.

6694. Zbior wybornego i gruntownego nabożeństwa na codzienne, tygodniowe, miesięczne w dni święte i roczne, w czasy przygodne i około SS. Sakramentow podzielonego, w Chełmie 1772. 8. (Gaz. War. 1774.)

6695. Naypoważnieysze i naydawnieysze Kościoła Bożego Nabożeństwo zamykaiące w sobie naydoskonałszy bo z samego Ducha Ś. podany sposob wzywania Pana Boga i wszelakiej modlitwy tak o oddalenie złego iako y dostąpienie wszego dobra, tudzież pokuty, żalu za grzechy, ofiarowania, dziękczynienia i t. d. to iest Psalterz Dawidow argumentami obiawiony. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow R. P. 1773. 12. *457 str. oprócz 5 kart na przodzie.*

6696. Tarcza Krółów i Królestw, pobożność gruntowna codziennemi zabawami zmacniaiąca się albo dzień chrześciański i t. d. Tom I. w Warsz. 1773. 8. (Kat. Gr.)

6697. Bieg roku całego na chwałę y cześć Boga w Troycy Jedynego Matki Nayświętszey y Wszystkich Swiętych przepędzony albo Modlitwy na wszystkie święta uroczyste y niektore koscielne od nabożnych obserwowane, iako też y na inne czasy y dni osobliwsze w Roku przypadaiące. Przez Kapłana Swieckiego Joachima Bened. Chmielowskiego napisane y do druku podane za Dozwoleniem Starszych, teraz z nowemi przydatkami przedrukowane. R. P. 1777. w Lwowie w Druk. Kazimierza Szlichtyna C. K. M. Uprzywil. Typografa 12. *28 str. i regestr.*

Na końcu: Odpusty gdzie wspomniany Process Publikacji Odpustów R. 1754.

6698. Zabawka z Bogiem, codzienne nabożeństwo wybornieyszemi ku czci Boga N. M. P. i SS. Patronow modlitwami odnowione, a dla wygody ludzi pobożnych na trzy części podzielone. w Poznaniu 1777. 12. (Kat. Gr.)

6699. Zbiór codziennego tygodniowego i rocznego nabożeństwa które iest bardziey w używaniu dla wygody wiernych Chrystusowych na dni i czasy swoie podzielony za Pozwoleniem Zwierzchności. w Warszawie w drukarni XX. Missyonarzy R. 1780.— *2 tomy.* 8. *662. stron.* (B.)

6700. Dworskie Nabożeństwo ktore każdy nabożny oboiey płci człowiek każdego czasu odprawować może przez iednego Kapłana dawniey Zakonu Towarz. Jezusow. do druku podane r. 1781. w Kaliszu w Druk. J. K. Mci i Rzeczy-Pltey. 8. *186 str.*

6701. Akty i Pieśni ktorych XX. Missyonarze Soc. Jezu podczas zwyczajnych Missyi używaią razem zebrane i dla pomnożenia większey chwały Boskiey w prawowiernych Chrześcianach do druku podane. R. P. 1786. w Wilnie w Druk. J. K. Mci przy Akademii. 8. *48 str.*

6702. Nabożenstwo przygodne w krotkich modlitwach dla wszelkiego stanu ludzi. w Krak. 1783. 8. (Kat. Gr.)

6703. Nabożenstwo Codzjenne na otrzymanie swiętobliwego życia szczęśliwey śmierci y chwały wieczney dawno od zwierzchności pochwalone a teraz z przydatkiem świąt i Katechizmu przedrukowane w Wilnie w Druk. J. K. M. przy Akademii 1781. 32. *192 str.* (Bibl. Horod.)

6704. Nabożeństwo domowe na każdy dzień całego tygodnia rozłożone bogoboynym gospodarzom dla

domowey czeladzi na pożytek duchowny ofiarowane. w Wilnie 1782. (Kat. Zaw.)

6705. Bieg roku całego i t. d. w Krakowie 1786. 12. (Kat. Friedl.)

6706. Człowiek Chrzescianski czyli nabożenstwo człowieka Chrzescianina przez X. J. L. S. Teol. Dokt. Pl. Kork. na użytek chrzescianskiey powszechności zebrane y do druku podane. w Wilnie w drukarni J. K. M. y Rzpltey u XX. Piarów R. 1787. 8. *306. str. nieliczb. na początku, 12 na końcu 4. z ryciną.*

W dedykacji do Hieronima i Brygidy z Komorowskich Legowiczów Chorążych brygady petyhorskiej wojsk W. X. L. podpisał się: X. Józef Legowicz S. Teol. Dokt. Pleban Kościoła Korkorzyskiego. (Noty L. Rogal.)

6707. Żołnierz chrześciański czyli zabawy pobozności chrześciańskiey i Pieśń Bogarodzica z wykładem. w Sandomierzu 1789. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 89.)

6708. Pobożney duszy westchnienia czyli codzienne nabożeństwo ku czci y chwale Pana Boga. (Korr. Kr. i Zagr. 1793.)

6709. Krótkie Nabożeństwo z różnych autorow zebrane. w Warszawie. 36. (Kat. Gr. 1793.)

6710. Różne nabożeństwo od Swiętych Oycow złożone na polski ięzyk przetłómaczone, teraz dla pożytku dusz, polskiem liter ułożeniem, toż i po słowiańsku i po polsku wydrukowane. w Poczaiowie w Druk. J.J. Mci. WW. XX. Bazylianow. Roku 1800. 8. *351 str.*

6711. a) Samuel czyli Bóg iest nayczystszą miłością, modlitwy i rozważania przez Ekartshausen z francuz. z przydatkiem nowych pieśni Franciszka Karpińskiego. w Warsz. 1802. 12. (Kat. Bie.)

b) Bóg iest nayczystszą miłością, moia modlitwa i rozmyślanie przez Ekartshausen, z ryciną Wrocław u W. B. Korna 1821. 8. *224 str.* (Dzien. Wil. 1821.)

6712. Ksiązka Nauk i Modlitew katolickich dla gorliwych Chrzescian do nabożeństwa w domu i w kościele na wzbudowanie wszystkich stanow i każdego wieku wydana przez X. Karola Henryka Seibta. (*Z czterema obrazkami ozdobnemi*). W Wrocławiu w Drukarni W. B. Korna. 1806. 8. *376 str.* (L. S.)

6713. Bog iest miłość, Miłość Boga mądrość poczciwa czyli traktat o Nayświętszey Boga miłości przez X. J. L. S. T. D. Plebana Kościoła Korkożyskiego napisany — w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow r. 1807. 8. *71 str.*

6714. Zbiór nabożeństwa na codzienne, tygodniowe, w dni święte y roczne, w czasy przygodne, y około SS. Sakramentow podzielonego. w Wilnie w drukarni dyecezalney u XX. Missyonarzow na Górze Zbawiciela. Roku Pańskiego 1807. 8. *804 str. oprócz kart na przodzie i regestru.*

Książka ta w 1807 nie po raz pierwszy wydana, ale przedrukowana była, jak to okazuje *facultas.*

Oprócz rozmaitych modlitew i innego nabożeństwa, obficie mieszczącego się w tej książce, nader pożyteczne znajdują się wykłady: modlitwy pańskiej, pozdrowienia anielskiego i wierzę w Boga.— Podobnie też wielkiego są pożytku: sposob słuchania Mszy S., modlitwy na psalmy nieszporne i nabożeństwo w dni roczne, tak swiąteczne jak niedzielne, w którém zastosowane są uwagi tak do ewangelji i epistoł na te dni przypadających, jako też do samych uroczystości. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

6715. Nabożeństwo codzienne Chrzescianskie przez X. Józefa Bakę, niegdyś Jezuitę, przełożego (*sic*) Missyi Błońskiey ułożone, a przez X. Jozefa Legowicza S. Teologii Doktora, Plebana Kościoła Korkożyskiego na nowo do druku podane; w Wilnie w drukarni XX. Bazylianow. roku 1808. 8. *46. str.*

Są tu i wiersze duchowne, w tych zwłaszcza pod napisem: Rozmyślanie o śmierci czyli popielec, przebija się duch autora uwag o śmierci nieochybnej. (Noty. L. Rogal.)

6716. a) Żyje Jezus Drzewo Zywota Wiecznego Przenayświętsze

Jezusa Serce przez Zbawiciela samego, w Instytucie S. Franciszka de Sales pod tytułem Nawiedzenia Nayśw. Panny Zakonnic zasadzone a od Oyca Ś. Klemensa XI. w r. 1717 wielkiemi odpustami temu Bractwu nadanemi do Kaplicy pomienionych Zakonnic powagą pasterską introdukowane, zaś r. dopiéro 1737 do kościoła eryguiącego się pod tytułem Nayśw. Serca Pana Jezusa osobliwą Bullą Oyca Ś. Klemensa XII. konfirmowane y przez też Zakonnice dla Duchownego wiernych pożytku do druku podane. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianów R. 1809. 8. *338 str. 8 kart naprzodzie, gdzie kalendarz i regestr.*

Pierwsza aprobacja druku dat. w Wilnie r. 1738, druga tamże r. 1790.

b) — — *tam.* w Druk. XX. Missyonarzów p. K. S. K. 1821. 8. *356 str. 8 kart na przodzie i regestr.*

6717 Nabożeństwo ku naywiększey chwale Boga w Tróycy Świętey jedynego y Matki Boskiey, tudzież SS. Patronow y Patronek przez pewną Damę z różnych aprobowanych ksiąg zebrane i dla wygody bliznich do druku podane. W Wilnie w Drukarni XX. Bazylianow Roku Pańskiego 1810. 8. *VIII, 869 str. i regestr.*

6718. Książka do nabożeństwa dla katolickich chrześcian przez X. J. A. Schneydera kanonika i spowiednika Króla Jegomości Saskiego, z niemieckiego na ięzyk polski przełożona. W Wrocławiu u Wil. Bog. Korna 1811. 8. *285 stron.*

6719. Hiacynthus Starzenski. Devotus Christianus. Vilnae 1811 impressus. 12.

6720. Xiężna Izabella z Flemingów Czartoryska. Książka do Pacierzy dla Dzieci wieyskich podczas Mszy swiętey. Dla Szkółki Puławskiey napisana.— W Wrocławiu, drukiem W. B. Korna 1815. 8. *61 str. z dwóma obrazkami.* (L.S.)

6721. Szkoła Pobożności (do użytku uczniów Konwiktu XX. Schol. Piarum.) w Warszawie w Druk. Schol. Piar. 1817. 12.

6722. Modły Katolikom płci żeńskiey poświęcone przez J. J. Nattera, z ryciną Wrocław u W. B. Korna 1820. 12. *170 str.*

(Dzien. Wil. 1821.)

6723. Książka do nabożeństwa dla młodych osób przez J. R. Zappe. We Lwowie nakł. i drukiem Józ. Jana Pillera 1822. 12. *279 str.*

(Dzien. Wil. 1823.)

6724. Xiążka do nabożeństwa dla młodych katolików płci oboiey z niemieckiego X. L. F. Marxa na ięzyk oyczysty przełożona. Wrocław u W. B. Korna 1821. 8.

(Dzien. Wil. 1820.)

6725. Officium albo codzienne nabożenstwo ku większey czci i chwale Boga w Troycy Swiętey Jedynego y Niepokalanie Poczętey Nayświętszey Maryi Matki Bozey także rożnych SS. Patronow zebrane i dla wygody chrześcianskiey przedrukowane w Wilnie w Drukarni Dyecezalney u XX. Missyonarzow p. K. S. Kazimierza. R. P. 1823. 12. *359 str. 12 kart na przodzie i regestr.*

6726. Nowy Wybor Modłow. w Warszawie u XX. Missyonarzów 1823.

(Wznies. myśli do Boga, wyd. r. 1841 w Spisie rzeczy.)

6727. Książeczka na którey się modliła S. Jadwiga z rodu Krolow Polskich. w Poznaniu r. 1823.

(l. c.)

6728. a) Wzniesienie myśli do Boga czyli duch chrześciańskiego nabożeństwa. w Warszawie nakł. A. Brzeziny 1824. w Druk. Łątkiewicza przy ulicy Senator. N. 467. 12. *188 str. z ryciną.*

Zawiera modlitwy z Tomasza a Kempis Massyllona Eckartshauzena, pieśni Kochanowskiego, Krasickiego, Karpińskiego, Felińskiego, Niemcewicza, Tanskiego, Górskiego, Wróblewskiego, Turkowskiego, Psalmy tłómaczenia różnych, Bóg Oda Derżawina tłóm. Szydłowskiego, wyjątek z poematu Junga Sąd Ostat.

(Dzien. Wil. 1826.)

b) — — r. 1828.

6729. Hołd Bogu od pobożnych dzieci codziennie oddawać się powinny czwarty raz przedrukowany. w Wilnie w Druk. Dyecezalney XX. Missyonarzow przy Kościele S. Kazimierza. R. 1825. 32. *156 str. i regestr.*

6730. Modlitwy i rozmyślania dla Chrześcian Katolikow przez Jana PÜLLENBERG. Z ryciną. Z niemieckiego na polski język przełożona. 1825. Wrocław. 12.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

6731. Officium albo Codzienne Nabożeństwo ku większey czci i chwale w Troycy Swiętey Jedynego i dla Niepokalanie Poczętey Nayświęt. Panny Maryi Matki Bożey także roznych SS. Patronow zebrane i dla wygody chrześciańskiey przedrukowane. w Mińsku Roku 1830. 12. *247 str. oprócz regestru.*
Na odwr. karty tytuł.: Exemplarza w Drukarni Missyonarskiey Wileńskiey pod rokiem 1825 drukowanego.

✧

6732. Ignis Holocausti seu affectus ex divinis litteris et Sanctis collecti per Franc. POIRAEUM Cracoviae. 12. (Kat. Friedl.)

6733. Krzysztof Stanisław GRUSZYŃSKI Jezuita. Ray. *1208 str.*
Exemplarz bez tytułu.
Zbior modlitw, Litanij, pieśni, rożańcow etc. zebranych z Krystyana Kanisyusza Mayera i innych Ascetów. — Rozmowy Chrystusa z Człowiekiem i inne pobożne Rozmyślania i Uwagi są prawdziwie Chrześciańskiemu nabożenstwu służące.
(Ju. MS.)

6734. Bened. HERBESTI Precationes latino-polonicae. (B.)

6735. Samuel de LUBLINO. Compendium Vincentii Ferrariensis.
(Siarcz. I. 286.)

6736. Valentinus RATIBORIENSIS. Praktyka duchowna. (Nies. III. 747.)

6737. Szymon WYSOCKI S. J. Fortka Niebieska. (Siarcz.)

6738. Adam OPATOWCZYK. Poseł Księga nabożna.
(Pruszcz. p. 278. Ju. MS.)

6739. Suffragia Sanctorum ad usum Ecclesiae Cathedr. Cracov. *b. m. i r.* 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

6740. Sto aktów miłości Boskiey. 4.
Tytułu brak. (l. c.)

✧

6741. Christliches Tagwerck oder Uebungen Oliv. 1677. 12.
Do użycia katolików.
(Cat. Janss. 1702.)

6742. Joan. NADASI S. J. Heilige Wochen, oder andächtige wochentliche Uebung. Oliva 1681. 12.
(Cat. Janss. 1688.)

6743. Catholisch Gebetbüchlein für die Jugend und gemeinen Leuten. Oliva 1685. 24.
(Cat. Janss. 1688.)

6744. Katolisches Gebet-Buch oder Götlicher Seelen-Trost. Braunsberg 1752. (Kat. Piar. War. 1822. p. 103.)

✧

6745. L'Ecole de piété ou les Offices, les Vepres etc. Varsavie. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 103.)

6746. Recueil de quelques exercices de piété de civilité etc. à Posnanie 1752. 8. (Kat. Friedl.)

6747. a) La Journée du Chrètien Sanctifiée par la priere et la Méditation. On y a ajoûté un Abregé des principaux Mysteres de la Foi et quelques Cantiques Spirituels à Vilna dau l'Imprim. de l'Academie 1775. 24.

b) — — à Vilna dans l'Imprim. de l'Université M.DCCC. 24.

c) La Journée du Chrètien sanctifiée par la prière et la méditation après beaucoup d'éditions en France et ailleurs. à Polock dans l'imprimerie de Collège de la Compagnie de Jesus. 1802. avec approbation. 12. *249 str. i regestr.*

✧

6748. Trumpas mokslo Krikszczioniszko surinkimas unog. Roberta BELLARMINO. Vilnae typ. Academ. 1677. (Krasz. Wilno, IV.)

6749. a) Pamokslas Krikszczioniszkas trumpay iszguldïtas. Wilniuy. 1725. (l. c.)

b) Pamokslas Krikszczioniszkas

trumpay iszgulditas, Ir su Dałaydimu Wiresniuju, par wiene Kunia Societ. Jesu. Drukarniey Wilniuy Akademijoy izduotas. 1762. 8. *3 ark.* (L. S.)

6750. Pedelis miros saldziansi medi-krizians J. P. sawimp turis etc. Snopek mirry naysłodsze drzewo krzyża w sobie maiący napisany r. 1750 w Wilnie.

Dedykacja A. D. Tyszkiewicza Biskupa Żmudzkiego. (Dzien. Wil. 1824. I. 284.)

✦ ✦ ✦

6751. Małdas Tamosziaus a Kempis Kanonnika Regularna Zokana Szwięta Augustina Ape Sekioiima Chrystusa etc. Dobargi tada ant leżuwia Letuwiszka, kniga kietwirta, ape Szwęciausi Actoriaus Sakramenta ira iżguldita par K. J. K. Soc. Jesu etc. 1772. Wilniuy Drukarniey J. K. M. Akad. Soc. Jesu. 8. *93 i 28 str.* (L. S.)

Na końcu: Modlitwy z ksiąg S. Augustyna.

6752. Altorius Duchaunas Kwepancia Smilkima prisz Majestota Diewa, tay ira: Madlitwas roznas kures dwase karszta Ponuy Diewuy afierawot-gał, naujey pardrukawota Metusy 1778. Wilniuy Drukarioy Karaliszko pri Akademios. 12. *444 str.*

6753. Rozancius szwęciausios Maryos Pannos yr saldziausy warda Jezus etc. Wilniuy. 1779. 12. *220 str.*

6754. Wyrsa Mocieyba Kataliszka caur waycoszonom un atsacieyszonom salykta ar mocieybom swatú Rokstú wordim un nutikszonom nu tim paszym Swatim Rokstim izimtom iżskaydrynota: diel łatwiszu pawaycieyszonys un abszaydrynoszonys, nu wina Baźnieyckunga pirakśtieyta. Addaleyszona pyrma un utra, *Polocka*, pi Baźnieyckungú Jezuitú izdrukowotu, Goda. 1805.

6755. a) Moksłas skaytima raszta lietuwiszka dieł mazu wayku etc. Wilniuy etc. 1781. 8. *2½ ark.*

Elementarz dla małych dzieci.

b) — — *tam.* 1790.

(Krasz. Wilno, IV.)

c) Moksłas skaytima raszta Letuwiszka dieł mażu wayku Kuriemi padietu ira wysolei moksłay Krikscioniszkay, tey pogi yr trumpas nabożeństwas bożnos dienos wirams yr mote ryms służijentes, idant mokidamise skaytiti, ysz mokitu pradeios moksła Krikscioniszka, yr nabożenstwos bożnos dienos, naniey perdrukowotas. Wilniuy Druk. Akad. metusy 1796. 8. *32 str.*

(Krasz. Wilno, IV.)

✦

6756. Jonapa-azas imadsagor koenoetske Mallyben a Keresztemy, katolicus embernele. Krakoban Nemeti Joszef Foel (w Druk. Józ. Jerz. Trasslera) 1801. 12. *312 str. i 7 nieliczb.*

Książka do nabożeństwa po węgiersku. (Ban. H. D. K. P. I. 246.)

---

2) *szczególne.*

6757. Pozdrowienie wszystkich członkow Pana Jezusowych z modlitwami i rozmyślaniem nabożnem, iako ktorey godziny cierpiał *i t. d.* (*rubro*) *b. m. i r. Druk goc. Sygn. A.—J. Druk. ok. r. 1533.*

(Ban. H. D. K. P. I. 164.)

6758. Modlitwa Pańska rozdzielna na siedm części, według siedm dni w tydzień przez Erasma Rotherodama. *Na końcu:* praczował H. S. K. C. skończił V. V. B. V. Imprimował Florian Unglerius Lata 1533. 4. *¼ ark.*

Przypis. Jackowi Ludwik. Deciuszowi Pisarzowi Mieyskiemu i Sekret. Królew. od Jeronima S. (l. c. p. 165.)

6759. a) Precationes aliquod. *Na*

końcu: Cracouiae Matthias Scharffenbergius opera et impensis propriis. 8. *1 ark. — cursive, tylko dwa wyrazy tytułowe gockim drukiem, a następna dedykacja łacińskim.*

To wydanie należy zapewne do przysłowiów Salomona u Fl. Unglera drukowanych. (L. S.) Por. Numer 2415. *Zob. Noty.*

b) Praecationes aliquot, ex uarijs scripturae locis depromptae. XL.VII. (r. 1547). 8. *10 kart nieliczb. Lubo miejsce druku nie wyrażone, jednak druk tenże sam co w wydaniu poprzedzającém.*

Tytuł rycinami na około ozdobiony, z herbem u dołu ze czterech herbów złożony. Oksza, Leliwa i dwa inne.

6760. Valentini Posnaniensis Opusculum quadragesimale. Lipsiae 1534. 8. (Kat. Ju.)

6761. Soliloquium siue pręcatio pia ad deum patrem cum pecatorum confessione atque malorum quibus in hac vita subinde affligimur enumeratione, venie gratiarumque dei imploratione ex canonicis scripturis decerpta. (*Herb Królowej Bony, nie wiadomo z jakiego powodu tu położony*). Per Joannem Henckel Cano. Vratislavien. Excudebat Cracouię Florianus Vnglerius, Anno a Christo nato 1535. 8. *9 kart nieliczb. druk łaciń.* (L. S.)

6762. Officium Beati Jacinti Confessoris per Reverendum Patrem Dominicum de castanedulo, Prouincialem terrę sancte compilatum, et Reuerendum Prem Thomam Magistrum sacri Palacij apostolici Laudatum. Impressum Cracouiae per Joannem Haeliz neochristianum. M.D.XXXX. 8. *12 kart nieliczb. Na odwrocie tytułu tenże holcsztych.* (Bibl. Ossolin. — L. S.)

6763. Przykazanye Boże. w Krakowye Hieronim Wietor prasował. 1545. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6764. Modlitwa powssednya do Troyce swyętey, przeciwko nyeprzyyacyelom koscyola swyętego. (*Rycina Trojcy S. r. 1532*). *Pod ryciną:* w Krakowie u Wdow. Hier. Wiet. XLIX. (1549) 8. *Typ gocki. Trzy zwrotki z notami.*
(Ban. II. D. K. P. I. 268.)

6765. Precationes haud inelegantes, quibus et mane et vesperi iuvenes sua studia Deo Opt. Max. commendare, felicemque in literis progressum orare poterunt, latinis et graecis versibus conscriptae Authori Joanne Mylio Libenradensi. *Na końcu:* Typis Scharffenbergiorum M.D.LXI. 8. ½ *ark*

Przypis. wierszem łaciń. Gaspar. Maciejowskiemu, synowi Stanisława, Kasztelana Sandomirskiego.

6766. Krótkie zebranie skutków, mocy, y łask, ktore są nádáne od Páná Jezusa paćiorkom B. Joanny, tak z sámey historiey żywotá iey, iako z rozmáitych Cudow przećiw różnym przećiwnośćiom. 8. *2 karty. Druk gocki.*

Wyliczonych jest dziwnych rozmaitych skutków 19 i wskazane 3 warunki do używania tych paciórek.
(Rękop. X. Plat. Sosnow.)

6767. Figury i Modlitwy o vmęczeniu PAná nászego Jezu Kristá, ktore wszelki człowiek chrześćiáński, przed oczyma ma mieć, ku rospámiętywániu dobrodzieystwa iego naświętszego, ktore nam wszystkim raczył vczynić przez swe w naświętszey Pánny národzenie, i na krzyżu przez dosyć vczynienie. 4. *88 kart.*

Tytuł floreztkami obramowany, na odwrocie jego, rycina Zwiastowania z rokiem 1539, toż więcej rycin. Zdaje się bydź z officyny Siebenejchera.
(Lel. Bib. Ks. I. 124.)

6768. Gra... Diakon Cysters z Wągrowca. Godzinki małe o Pana Krystusowym Krzyżu, z Kościołem powszechn. swą rzecz prowadzące. Wydane przez Jana Pakusa Bibliop. Poznań. r. 1567. 8.

We wstępie powiada, iż modlitwy te przepisał po łacinie z oracyonału jednego uczonego męża, które też przy szkole farskiej Poznań. *za Magistratu sławnego Jana Herbesta od jego dyscypułów* śpiewane słyszał. Juszynski przytaczając ten wyjątek wspomina o Kazaniu o Męce Pańskiej

z Aureliasza Lippi przez tegoż Gra... tłómaczoném, ale nie dodaje czyli razem drukowane było z godzinkami temi czyli też oddzielnie.

6769. Godzinki i ciemne jutrznie na wielki tydzień. Krakow, Łazarz. 1582. 12. *470. str.* (Ju. MS.)

6770. Modlitwa ludu pospolitego za Pany Krzescyanskimi. w Krakowie przez Łazarza Andrysowicza. *b. r.* 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6771. Modlitwa gdy dzyatki spać idą w Krakowie przez Łazarza Andrysowicza *b. r.* 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

6772. Christe qui lux es et dies. M. R. (może Mikołay Rey) w Krakowie Łazarz Andrysowicz. *b. r.* 8.
(Sienk. l. c.)

6773. O Miłościwym Lecie. w Wilnie w Druk. X. Mikołaja Radziwiłła r. 1576. 4. *str. nieliczb.*

List Pasterski Jakuba Uchańskiego Arcybisk. Gniezn. (Krasz. Wilno, IV.)

6774. Rozaniec, pospolicie Rożany Wianek naświętszey Panny Mariiey Matki Bozey. Z ksiąg zacnego Theologa Ludwika z Granaty Miasta Hiszpanskiego Zakonnika porządku Kaznodzieyskiego zebrany. A potym z Włoskiego na Polskie przez *Antonina z Przemyśla*, tegoż zakonu Lektora, wyłozony.— Ku temu barzo gorące rozbieranie Pacierza: także siedm nabożnych Modlitw do naswiętszey Panny Maryiey: y iedna dzienna do Boga, y do wszystkich świętych etc. W Krak. w Dru. Laz. 1583. 8. *383 str., 1 ark. na końcu i 12 kart na przodzie.* (L. S.) *Zob. Noty.*

6775. Jan Januszowski. Praeparationes devotae ad digne celebrandum seu communicandum. cum variis orationibus ex bonis et probatis authoribus collectae. — Cracoviae in Offic. Lazari. 1596. 4. *271 str. i 6 kart na przodzie.*
Zob. Noty.

6776. Praecationes aliquot selectae, tam sacerdotibus, quam aliis quibusvis hominibus accomodatae. Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii. 1597. 8. *8 kart.* (L. S.)

6777. Przywitanie Pana Jezusa.— w Brunsbergu Pruskim. Drukował Jakub Birhus. R. 1599. 8. *Druk gocki.*

Nabożeństwo po kommunji ś.
Początek taki: Witay o naysłodszy Panie Jezu Chryste ktorego pragnęła dusza moia i t. d.
(Ban. H. D. K. P. I. 51.— Sienk. Dod. do Bent.)

6778. a) Abraham Bzovius. Rosarium seu exercitia pietatis Christianae Sodalitatis Rosarii, ad Serenissimum Principem Ladislaum Sigismundum, Sigismundi III. Poloniae et Sueciae Regis filium Posnaniae 1599. 16.
(Bibl. Mar. Pars. I. p. 4.)

b) Abraham Bzovius. Rosarium B. V. Marco Antonio et Camillae Burghesciis. Coloniae ap. Ant. Boetzerum. 1616. 4. (l. c.)

6779. a) Rozaniec Panny Marie Y teraz nowo w Krakowie u S. Troycey reformowany przez Księdza Abrama Bzowskiego, Pisma S. Lektora Zak. S. Dominika i t. d. Wyrażona iest w pierwszym traktacie zacnosc w wtorym odpust w trzecim sposob rozmyslania w ostatnim porządek i powinnosć Panow starszych iako inszey Braci zgromadzenia w Krakowie u Woyciecha Kobylińskiego R. 1600. 4. *XII i 132 str.*

Pod herbem podpis: F. T. B. L. dedyk. do Mikoł. Komarowskiego Starosty Oswiecimskiego. Polszczyzna czysta.
(Ju.— Wizer. Pocz. Nowy T. III.)

b) Rożaniec Panny Maryey, teraz nowo w Krakowie u Swiętey Troyce reformowany przez X. Abrahama Bzowskiego, Pisma S. Doktora, Zak. S. Dominika. Teraz powtore przezrzany, poprawiony, i z przydatkiem niektorych rzeczy. *b. r. i m.* 4.

W Dedykacji data: z Krakowa 5 Augusti 1606.

6780. a) Dziękowanie Kościelne za zwycięztwo Multanskie *b. m.* 1600. 4.

b) — — *b. m. i r.* 4.

6781. Gratiae Deo actae pro victoria ex Michaele Multano parta, quae incepit die S. Heduigis, id est, 15, die vero S. Adalberti, id est 20 Octobris faelicem exitum est sortita, A. D. MDC. Polonico prius idiomate scriptae, post a quodam alio in latinum versae. *b. m.* 1601. 4. *3 ark.* (L. S.)

6782. Albert POTYLICKI (Potyliczanin). Orationes animae poenitentis cum meditatione Passionis Dominicae. Cracoviae 1602. 12. (Ju. MS.)

6783. a) Sposob mowienia Psałterzyka Panny Maryey, albo Rozanki. w Krakowie, w Drukarni Woyciecha Kobylińskiego. R. P. 1602. 8. *7 ark. Druk gocki.*

Na ark. 6: *Litanie o Pannie Maryey etc.* już piąty raz z poprawieniem drukowano. (L. S.)

b) Sposob mowienia Psalterzyka i t. d. *na końcu:* w Krakowie w Druk. Woyc. Kobylińskiego. R. P. 1613. 8. *56 kart liczb.*

Czy nie Andrzej Malski autorem? (L. S.) Por. niżej: *Usługa codzienna* i t. d.

6784. Stanislaus RADYMINENSIS Fasciculus Litaniarum ex sacra Scriptura selectus. 4 Editio. Cracoviae in Off. Alberti Kobylinii 1602. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

6785. a) Koronka Błogosławioney Panny Mariiey, Matki Pana naszego. Ktora w sobie zamyka Siedm Pacierzy, i siedmdziesiąt zdrowych Mariy. w Krakowie. w Drukarni Łazarzowey. R. P. 1603. 8. *54 str.* (L. S.)

b) — — w Krakowie w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka R. P. 1612. *54 str.* (L. S.)

6786. Rosarium sive Psalterium Sanctissimi nominis Jesu Cracoviae ap. Viduam Sybeneycher 1607. 12. (Ju. MS.)

6787. a) Piotr SKARGA. Żolnierskie Nabożeństwo to iest Nauki y modlitwy y przykłady do tego stanu służącee. w Krakowie 1608. 12. (Nies. III. 719. N. 19.)

b) — — Teraz wtory raz przedrukowana w Krak. u Fran. Cezarego 1618. 8. *104 str.* (L. S.) *Zob. Noty.*

c) — — w Poznaniu. 1677. 8. (Nies. l. c.)

d) — — teraz znowu sumptem Nayiaśn. Jana Krola Polskiego do druku podane R. P. 1688. w Oliwie drukował Jan Jakub Textor Factor. (Ban. II. D. K. P. II. 24.)

Drukarz pisze, iż Skarga wydał był to pismo przed kilką laty i przypisał Karol. Chodkiewiczowi Hetmanowi W. X. Lit. i Stanisł. Żołkiewskiemu Hetm. Poln. Kor. Żołkiewski zostawszy Kanclerzem Hetmanem W. Kor. swoim nakładem kazał przedrukować i dodał do tego pismo podobnéj treści: Bellator Christianus, hoc est, Ratio christiane, pie, feliciterque bella et apparandi et gerendi, summorum Imperatorum, Regum et aliorum Christianorum Ducum exemplis expressa et notis brevibus illustrata. Accesserunt SS. Ambrosii et Augustini militaria monita: Vetus praeterea Romanorum militaris disciplina a Josepho descripta: nec non Precatiunculae militares ex sacris literis, potissimum Psalmis Davidicis petitae. Authore R. P. Matthaeo BEMBO Soc. J. Doct. Theol. Cracoviae Fr. Caesarius. 1618. 8. *126 str.*

Ten dodatek ma nadto taki napis: Z swazoricy Seneki Philosofa y innych niektorych authorow zebrał zołnierz ieden w obozie pod Tatarzyszczuami z mężnych przykładow Pobudką do cnoty. w Krak. w Druk. Fr. Cezarego 1618. 8. *8 kart nieliczb.* Na końcu Pieśń: *Bogarodzica.*

6788. Na Jubileusz, y na czterdzieści godzin modlitwy: Pienia nabożne, wszytkim na poprawę żywota napisane, na cześć y chwałę Bogu w Troycy iednemu ofiarowane. w Krakowie w Druk. Mikołaja Loba 1609. 4. *2 ark.*

W Przedmowie podpis: Marcin *Jastrzębski.*

6789. Traktat abo nauka o Rożanym Wianku Naświętszey Panny Maryey — w ktorym się tego Rożańca odprawowania osobne sposoby podaią. Przez X. Franc. ARIAS a Soc. Jesu Theologa po Hiszpańsku wydany, y w rozmaite ięzyki przełożony. A teraz częścią skrocony, częścią też rozszerzony y obiaśniony y na polskie przez X. Simona *Wysockiego* tegoż Zak. przetłumaczony. w Krakowie w Druk.

Jana Szarffenbergera. R. 1611. 8. *284 str. 3 kart na przodzie.*

6790. Rożaniec Naświętszego Imienia Pana Jezusowego. Przydane są Godzinki krótkie Imienia P. Jezusowego. w Krak. u Dziedziców Jakuba Sybeneychera. R. 1612. *115 str.*

6791. Jesu Christo Opt. Max. Salutis humane assertori *ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ* sive Oratio Palmaris, placandi pro Repub. Polona sui Nominis erga A. M. Joan. Augustino Rybkowicz Coll. Min. Publ. in Acad. Crac. El. Prof. Crac. Nic. Lobius, 1613. 4. *7 ark.* (L. S.)

6792. Joan. Argentus S. J. Septem Excellentiae Beatissimae Virginis et Modus quotidie eandem Salutandi, ejusque coronam et Officium devote recitandi, in gratiam Sodalitatis B. V. Annunciatae in Academia Vilnensi Societatis Jesu. Vilnae, In Officina Josephi Karcani A. 1614. 4. *4 ark.* (L. S.)

Argentus rodem Włoch był Wizytatorem Kollegiów Jezuickich w Polsce. Przypis. Alberta Surowskiego Starszego tego Bractwa, Abramowi Wojnie Biskup. Wileń. (Ju. MS.)

6793. Albertus Dembołęcki. Benedictio Mensae cum gratiarum actione, facta pro Capitulo provinciali FF. Min. Conv. Leopoli a. 1616 celebrato. Thorunii 1616. 4. (Bibl. Ossol. — L. S.)

6794. Praeparationes devotae ad digne celebrandum seu communicandum — Brunsbergae typis G. Schonfels. An. MDCXV. 12.

Przypis.: Joanni Tarnovio R. P. Procancellario Adamus Steinhelen C. V. gdzie powiada że miał tę książkę od Simona Albimontana: *libellum quendam ad me attulerat.*

6795. Viarum Redemptionis nostrae propriis Passionis D. N. Jesu Christi stationibus, in agro Zebrzydowiensi distinctarum, Rememoratio. Adiunctis orationibus et psalmis etc. Crac. in Offic. Matth. Andreoviensis. 1620. 8. *393 str. 6 kart regestru.*

Dedykacją do Mikołaja Zebrzydowskiego Wojew. i Star. Krak. podpisał autor: Fr. Marianus Postękalski Ord. Minorum de Obser. Provin. Polonae Diffinitor (*sic*) — Na końcu przedmowy do Czytelnika data: ex Conventu S. Mariae Angelorum Zebrzydovien. ipso die S. Epipphaniae (*sic*) anno 1611. (L. S.)

Toż po polsku:

6796. Drogi odkupienia naszego z modlitwami y psalmami. w Krakowie 1611. 12. (Nies.)

6797. a) Maryan Postękalski. Siedm Koronek Błogosławioney Panny to iest Siedm Medytacyi przed oltarzami na Kalwaryi Zebrzydowskiey w Krak. 1613. 12. (Nies.)

b) — — *tam.* 1623. 12. (Ju. MS.)

U Siarczyńskiego rok druku wymieniony 1617.

6798. Andrzey Ziemicki Paulin. Skarbnica Kościoła. Jasney Gory Częstochowskiey 1618.

Przypis Xciu Janusz. Ostrogskiemu. (Ju. MS.)

6799. *ΤΡΙΛΟΓΧΗΩΣ* sive Aurora trilanceata, id est, Triplex exercitium Matutinum, in tres partes diuisum viae triplici, purgatiuae, scilicet, illuminatiuae, et unitiuae, nonnihil correspondens. Auctore Reuerendo P. F. Felice Choievio, S. T. B. Ord. S. Francisci Minor. Conuent. Concionatore Crac. nec non in Archiconfraternitate Passionis D. N. humili Praefecto. Cracoviae, in Officina Francisci Cesarii Anno 1618. 8. *509 str. i 8 kart na przodzie.*

Dedyk. do Thomasza Zamojskiego, Wojewody Kijowskiego. — W approbacji Cenzora Jana Foxiusa powiedziano iż ta księga z pożytkiem po łacinie i po polsku może być drukowana. — Czyli zaś po polsku wyszła, nie wiadomo. — Praca ascetyczna, szczególniej Arcybractwu Krakowskiemu Męki Chrystusowej poświęcona. (L. S.)

6800. Sigism. Gdovius. Ord. Carmel. Officium de B. V. Maria pro Confratribus Sacri Scapularis Liber unus.

Druk. ok. r. 1619. (Bibl. Carm. T. II. p. 743).

6801. Pozdrawianie piąci ran Pana y Zbawiciela naszego z uważaniem przy każdey bliźnie boleści Je-

go. w Poznaniu w Druk. Jana Rossowskiego. 1622. 4. *5 kart.* (L. S.)

6802. Nabożeństwo pod czas woyny Chrześcianskiey przeciw Saracenom. R. P. 1188 od Klemensa Trzeciego postanowione, służy tym czasom, gdy nas ręka Pogańska Tatarska mizernie szarpa. w Jarosławiu w Druk. Jana Szeligi 1623. 4. *1 ark.* (L. S.)

6803. Mikołay Staszewski. Nabożeństwo do Nayswietszey Panny Maryi z rożnych pobożnych Ksiąg zebrane. (Ju. MS.)

Staszewski Mikołay Paulin w wieku młodym z Kancellarji Konsystorza Poznańskiego wstąpił do Paulinów w roku 1622; stopniami różne urzędy sprawując został nakoniec po śmierci Marcina Gruszkowicza Polaka Jenerała Zakonu Paulińskiego od Urbana VIII naznaczony Wikarym Apostolskim w Zakonie, nakoniec zgodnie Jenerałem tegoż Zakonu obrany. Umarł w Neystadzie 1653.

6804. Zdobycz Duchowna, to iest Łaski i miłości Chrystusa Pana ukrzyżowanego, nasłodszey Matki iego zawsze dziewice Mariey, y Swiętych Bożych, Narodu ludzkiego Patronow. Przez X. Jana Ewangelistę, S. T. B. y Kaznodzieię, w Krakowie Zakonu Franciszka S. *Conventualium.* w Krakowie w Druk. Macięja Andrzeiowczyka R. P. 1623. 8. *151 str.* (L. S.)

6805. Andrzey Abramowicz. Duchowne lekarstwo na powietrze. w Krakowie w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 1625. 12. (L. S.)

6806. Duchowne lekarstwo przeciw morowemu powietrzu, nagley śmierci y wszelkim przypadkom niebezpiecznym. 8. *4 kartki.* (L. S.)

6807. Syntagma na uroczyste Przedwiecznego Syna Bożego Narodzenie i t. d. przez St. K. S. S. A. K. uczynione. Roku 1626. 4. *1 ark.* (L. S.)

6808. Praesepe Dei Dominique nostri Jesu Christi nascentis. Cracoviae in Off. Siebeneycher 1617. 4. *2 ark.* (L. S.)

6809. Joan. Alandus S. J. Devotio hebdomadaria ad S. Michaelem. 1630. *po łacinie i po polsku.* (Siarcz. I. 7.)

6810. Officium S. Casimiri Confessoris M. D. Lithvaniae Patroni ab Urbano VIII Pontifice Maximo ad instantiam Ill. ac Rev. Domini D. Abrahami Woyna D. G. Episcopi Vilnensi in Dioecesi Vilnensi per Octavam recitari concessum. Vilnae typis Acad. S. J. A. D. M.DC.XXXVIII. 4.

6811. Jacob. Gawat. Rosocoronetum Marianum varia pro varietate temporum rosaria et coronas complectens Cracoviae 1642. (Ju. MS.)

Przypis. Alexandr. Trzebieńskiemu Nominat. Bisk. Przemyskiemu. Juszyński cytuje rok druku 1617. Zda się być pomyłka.

6812. Poseł Zbawienia Panien Zakonnych Klasztoru S. Andrzeia Adwentowe nabożeństwo podawaiący. Z sporządzenia W. X. Adama Opatowiusza Pisma S. D. Kan. Krak. w Krakowie w Druk. Stanisława Bertutowica 1644. 4. *431 str.* (Ban. H. Dr. Kr. 416.) *Zob. Noty.*

6813. Albert Wosniowski. Ogrodek Wielkiego Boga, wielkiey Matki. 1644. (Kat. Ju.)

6814. a) Simon Starovolscius. Vestis Mariana seu Oratio sacra Reginae Coeli habitum vulgo Scapulare dictum describens Cracoviae in Offic. Christ. Schedelii 1640 fol. (B.)

b) — — Romae ex Typogr. Andr. Phei 1646. 16. (Bibl. Mar. P. II. p. 370.— B.)

6815. (Usługa codzienna większa Naswietszey Bogarodzice Panny.) 8. *509 str. i 2 ark. na przodzie, gdzie dedykacja i przedmowa; druk gocki.*

Bibl. Ossol. ma exemplarz bez tytułu. Ten napis wyjęty z dedykacji Katarzynie z Sztemberku Kostczance Sieniawskiey, Podczaszynej Koronnej. Data jest: Dan z Wiznian, 1647; podpis. *X. Jacub Gawath Pleban Wiznianski.* Zapewne drukowane tego roku we Lwowie. (L. S.) *Zob. Noty.*

6816. Viretum Jesu et Mariae quindecem floribus Narcisi confec-

tum. Cracoviae in officina Christoph. Schedelij S. R. M. Typographi 1647. 24. *731 str. i 13 kart na przodzie gdzie kalendarz.*

Exemplarz z tytułem dopisanym. Każdy kwiat, (flos) inny rodzaj nabożeństwa w sobie mieści.— I tak: *Flos I.* Officium B. Mariae V. *Flos II.* Officium parvum SS. Trinitatis. *Flos III.* Officium parvum S. Spiritus. *Flos IV.* Officium parvum SS. Nominis Jesu etc. etc. (Rękop. X. Plat. Sosnow.)

6817. Septem Sacrae phialae coronatae seu Septem Praxes, septem altaria privilegiata visitandi, Septemplici B. Mariae Virginis Coronae accomodatae, septem Almae Urbis celeberrimarum Basilicarum indulgentiis in fronte signatae. Ad haec de indulgentiis Ecclesiasticis Doctrina summaria illustratae. Denique Coronam Jesu Christi Salvatoris nostri texendi quadruplici praxi augmentatae. Opera F. P. Augustini Dobrowolski. Paradisi S. Mariae Ord. Cistercien. in Polonia Professi Presbyteri, et protunc ejusdem Monasterii Prioris. Romae ex Typographia Bernardini Tani, 1647. 12. *212 str. 26 kart na przodzie.*

Dedyk. *Gaspari Matthaeio* S. R. E. Cardinali Amplissimo, Regni Poloniae Protectori optimo. (L. S.)

6818. Henricus Nicolai. Paschalia. Dantisci 1648. 4. (L. S.)

6819. Albertus Koiałowicz S. J. (Decem Modi colendi B. Virginem in eius imagine Lauretana). w Wilnie 1648. 12. *po polsku.*

(Sotvell. Bibl. Scr. S. J. p. 19.— L. S.)

6820. Alexander Maciey Rudzki. Nabożeństwo Rożańcowe dla Braci i Siostr. 1650. 8. (Ju. MS.)

6821. Przewodnik Anyelski pobudzaiący do nabożeństwa ku Przenachwalebnieyszey P. Mariey, Matce Bożey etc. Napisany od W. O. Piotra Justinelli Zakonnika Soc. J. ięzykiem Włoskim, a na polski ięzyk przetłumaczony od W. O. Andrzeja *Guttetera Dobrodzieyskiego* tegoż Zakonu Zakonnika. *Na końcu:* W Krakowie u Wdowy i dziedzicow Fr. Cezarego, 1653. 12. *698 str., 14 kart regestru i 3 na przodzie.* (L. S.)

6822. a) Alexy Piotrkowczyk Bernardyn. Uczta zbawienna i t. d. *jak niżej* w Krakowie w Drukar. Kupisza 1654. 12.

Na czele jest Upomnienie do pokuty Dyonizego Kartuzyana wierszem polskim wyłożone. Na wszystkie Święta przedniejsze i niedziele są osobne Akty przed i po Spowiedzi i Kommunii, co tylko w tej materji napisali ascetowie, wszystko tu zebrane i porządnie ułożone. Polszczyzna wyborna i prawdziwie wzorowa.

b) Uczta Zbawienna, albo Sposob gotowania się do stołu Pańskiego, w ktorym naprzod rachunek Sumnienia z przygotowaniem się do Spowiedzi, potym, Akty pomyslne, na niedziele przedniejsze, i Swięta doroczne, przez iednego Zakonnika Zakonu S. Frań. OO. Bernardynow, porządnię są opisane — Z pozwoleniem Starszych, cum gratia et privilegio S. R. M. w Krak. w Druk. Akadem. R. 1717. (Ju. MS.)

6823. a) Snopek Nabożeństwa i t. d. *jak niżéj.* 1657. (Nies.)

b) Snopek nabożeństwa Kongregacyey Naświętszey Panny Maryey Niepokalanego Poczęcia y Szczęśliwego z tego swiata Zeszcia *(sic)*, w Warszawie przy Kosciele Societ. Jesu załozoney. Przez X. Pawła Kozłowskiego Soc. Jesu Theologa do druku podany. Nakładem Jerzego Förstera Bibliopoli K. J. M. Anno 1660. 12. *669 str. i 21 kartek na przodzie.*

Dziełko dzieli się na 12 części, przy każdej jest rycina na miedzi lub cynie rznięta.— Approbacja Cenzora datowana z Warszawy 2 Novemb. 1646 r.

c) — — tertia editio. *b. m.* 1662. 12. (L. S.)

Niesiecki trzy wydania wymienia, ostatnie: r. 1663, po wydaniach, 1657 i 1662.

6824. Fomenta pietatis in divum Franc. Xaverium S. J. Mediolani prius Italice, denuo Graecii latine — nunc demum recusa. Brunsbergae typis H. Schultz. A. M.DC.LXVIII. 24.

6825. Alber. KWIATKOWSKI S. J. Tyrocinium Marianum seu Pia exercitia ad usum Sodalitatis B. M. V. Cracoviae Typ. Schedel. 1669. 16. (Nies.)

6826. Alber. KWIATKOWSKI. De novo cultu S. Barbarae Virginis Crac. 1672. 12. (Nies.)

6827. Manuale Officia S. Antonii continens. Lesnae excussum per Mich. Buk. 167.. 18. (Sienk. Dod. do Bent.)

6828. Nabożny Affekt do B. Jozafata. w Wilnie w Dr. S. Troycy OO. Bazylianow. 1672. 12. (Sienk. l. c.)

6829. Vox clamantis seu oratio in laudem D. Joannis Baptistae Verbi Divini Praecursoris per Joan. Alb. ŻOŁWINSKI luci publicae consecrata 1673. Cracoviae in Offi. Schedeliana. 4. *2 ark.* (Chł.)

6830. Officium abo Godzinki Bractwa Antoniego S. z Padwy w Krakowie w Druk. Dziedz. Fr. Cezarego 1673. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

6831. Jesus Maria Joseph. Manuale devotum— Confraternitatis S. Josephi— in Regno Poloniae iam multis in locis erectae — Posnaniae in Offic. A. Reguli Młodniewicz. A. D. 1778. 12.

6832. Officium Parvum in honorem Sanctissimae infantiae Jesu Christi, ubi quaelibet hora, uni e mysteriis primorum duodecim annorum vitae eius consecratur. 12. *72 str.*

Pisemko to bez kartki tytułowej, drukowane razem przy innej książeczce, wydanej w Warszawie 1680 roku, pod tytułem: *Devotio erga Sanctissimam infantiam Jesu Christi.*— To officium konczy się na str. 54. Zkąd poczyna się Litania *In honorem Divinae Christi Infantiae.*— Od str. 61. idą antyfony i modlitwy, już to do P. Jezusa, już do Maryi Panny, już do SS. Pańskich. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

6833. Devotio erga Sanctis. infantiam Jesu Christi D. N. Varsaviae excud. C. F. Schreiber. A. D. M.DC.LXXX. 12.

6834. Modlitwy na przygotowanie się do Swiętey Spowiedzi i Kommunii przez s. p. Mikołaja Ambrożego SOSNOWICZA Spowiednika Klasztoru Norbertanek w Żukowie napisane a teraz dla pożytku wiernych Chrystusowych przedrukowane. 1681. 12. (Ju. MS.)

6835. ARNOLDUS A JESU MARIA Ord. Carm. Excal. Manuale devotionis erga S. Joseph. 1682. 8. (Cat. Bibl. Carm. T. I. p. 202.)

6836. Kalendarz nowy do dobrey śmierci barzo pożyteczny. Z łacińskiego w Pradze potrzykroć, a ostatnie R. P. 1679 wydanego, na polski ięzyk przez iednego Kapłana Soc. Jesu przełożony i t. d. w Kaliszu w Druk. Coll. S. J. 1685. 12. *466 str.*

Jest to przekład książki: *Strena Calendarium* i t. d. zob. niżej.— Dedykacja od Kollegium Kaliskiego, Annie Hrabinej na Lesznie Leszczyńskiej, Wojewodzinej Kaliskiej. Tłómacz: Teofil *Rutka* S. J. (L. S.)

6837. a) Akty przygotowania się na dobrą Smierć, Kapłanom na Smierć disponuiącym: starym także, słabym, i tym co się sami z daleka na smierć gotuią: do używania potrzebne. od X. Tomasza MŁODZIANOWSKIEGO S. Jesu. do druku podane, za dozwoleniem Starszych. w Krakowie w Drukarni Alexandra Schedla 1685. 8.

b) — — Druga edycya w Poznaniu w Drukarni Jezuickiey 1694. 8. (Ju. MS.)

c) — — Potrzeci raz do druku podane. w Poznaniu w Druk. Coll. S. J. R. 1700. 12.

d) — — w Kaliszu w Druk. Coll. S. J. 1750. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

6838. Jesus, Maria, Joseph. Teresia Septenna sacra seu cultus et devotio pro septem feriis quartis in honorem septem gaudiorum et dolorum S. Joseph etc. A. D. 1686. Cracoviae in Offic. Nic. Alex. Schedel. 12. *154 str. oprócz 4 kart na przodzie.*

Obrazek sztychu A. Tarasewicza.

6839. Libellus piarum precum pro sodalitate B. Mariae Virginis de gratiis. Olivae 1686. 24.
(Cat. Janss. 1688.)

6840 a) Preces Gertrudianae. 1686. 12. (Cat. Janss. 1706.)

b) Preces Gertrudianae sive vera et sincera medulla devotissimarum precum a SS. Gertuda et Mechtilde Comitissis de Hackenborn Ord. S. Benedicti usurpatarum. 8.

Aprobacja druku w Poznaniu 15 Apryla r. 1720.— W przypis. do Mikołaja Antoniego Łukomskiego Opata Landenskiego podpisany: Józef Woluski.

6841. Arnoldus a Jesu Maria Ord. Carm. Excalc. Septena sacra pro recolendis doloribus et gaudiis S. Josephi 1687. *Po łacinie i polsku.* (Bibl. Carm. T. I. p. 202.)

6842. a) Ogrod Rożany N. P. Maryi.— w Krakowie w Druk. Akad. 1689. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

b) Ogrod Rożany, Fórta niebieska Marya. *b. m. i r.* fol.
(Sienk. l. c.)

6843. X. M. B. Grymosz S. J. Duchowna do szukania P. Boga perspektywa. Typ. Monast. Olivensis 1689. 8. (L. S.)

6844. a) Hebdomadaria devotio ad Sanctum Josephum Nutritium Jesu, Sponsum Mariae, Universalem in omnibus necessitatibus Patronum Illustrissi: ac Excellentissimo Dno Josepho Sluszka Castellano Vilnen., Exercituum M. D. L. Campiduci, etc. etc. etc. Natalis sui luce, cum humillima gratulatione oblata, à Typographia Academica Vilnensi Societatis Jesu. Anno Domini 1689. *144 str. prócz 3 kart na przodzie.*

b) Hebdomadaria devotio ad Sanctum Josephum Nutritium D. Jesu, Sponsum Mariae, Universalem in omnibus necessitatibus Patronum. Vilnae Typis Univer. Soc. Jesu, Anno Domini 1716. *Tyleż str.*

c) Hebdomadaria devotio ad Sanctum Josephum nutritium D. Jesu, sponsum Mariae, universalem in omnibus necessitatibus patronum. Vilnae Typis S. R. M. Acad. Soc. Jesu. Anno Domini 1740. *95 str.*

Edycja ta zgodna we wszystkiém z edycją 1689 roku, (prócz dedykacji, której tu braknie.)

Na każdy dzień wskazany jest pewien sposób postępowania za pomocą S. Józefa, *np.* na niedzielę: *Munditia cordis, etiam a peccatis venialibus, ope Sancti Josephi hodie petenda.* Na poniedziałek: *S. Joseph Orationi nostrae praeficiendus etc.* Potém położone są stosowne *aspirationes* naostatek: *praxis*, na każdy dzień.—Po takiém tygodniowém nabożeństwie, umieszczone: *Officium parvum de S. Josepho*, 64—69. *Litaniae*, 69—76. *Variae orationes*, 76—86.— Naostatek: *Jesus, Maria, Josep. Exercitium diurnum*, 86—92, zawarte w dziewięciu punktach, i *Motiva quaedam excitantia ad devotionem et reverentiam S. Josephi*, 92—95.

Wiele rzeczy pobranych z żywotów niemogących się zupełnie approbować.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

6845. Wybor modlitw do nabożeństwa rożańcowego przydany, a braci y siostrom Rożanca S. w Kościele Farskim Lubawskim osobliwie kwitnącego — przez X. Fundatora T. S. P. P. K. C. L. E. tegosz bractwa ofiarowany. Drukowano w Gdańsku u Simona Reinigera R. P. m.dc.xc.ii. 12. *494 str. oprócz kalendarza na przodie.*

Przemowa do miasta Lubawy, gdzie wydawca mieni się rodem z tegoż miasta.

6846. Decas Litaniarum et Psalterim Magnae Matri Deiparae V. M. Subjectis Varijs devotionibus ejusdem. A R. P. Dyon. Łobzynski Ord. S. Pauli Imi Eremitae Provinciae Polonae Secretario, in gratiam Sacram ad Aedem Divae Claromontanae Częstochoviensis visitandam (?) concinnatum, nunc tertio in lucem publicam datum Superiorum Permissu Typis Clari Montis Częstochoviensis. Anno Dni 1693.

Przypis. Łubieńskiemu Prymasowi.— Juszyński cytuje tegoż autora: *Triumphus Mariae. Domicilium aeternaturae gloriae.*
(Ju. MS.)

6847. Koriski. Officium. Godzinki o Duchu Swiętym. 1693. 8.
(Cat. Janss. 1706.)

6848. Porta ad coelum ex Psalmo Miserere. Varsaviae 1693. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 78.)

6849. Dies sodalis Mariani ab aurora in hesperum. Posnaniae, 1694. 8. (Cat. Janss. 1699.)

6850. Officium purissimae et Immaculatae Conceptionis SS. Virginis Mariae. Posnaniae 1694. 18. (l. c.)

6851. Nabożeństwo do Naswiętszego dzieciństwa Pana Jezusa. 1694. 12. (Cat. Janss 1706.)

6852. Nabożeństwo ku S. Franciszkowi Xawierowi. 1695. 12. (l. c.)

6853. Horae Marianae in Officio B. M. V. Defunctorum et aliis piis exercitiis comprehensae. Posnaniae 1695. 18. (Cat. Janss. 1699.)

6854. Officium codzienne Panny Mariey w ktorym zamykaią się Godzinki, Rożaniec, Koronka Szkaplerza. 1696. (Cat. Janss. 1706.)

6855. Ludwik Gorka S. J. Wieczerza Panska albo Nabożeństwo do Nayśw. Sakramentu. 1697. (Nies.)

6856. Wacław od S. Eliasza Prowincyał Karmelitow Bosych. Nabozeństwo do S. Anny Matki Bogarodzicy Maryi przed lat 150 w Polszcze wydane. teraz dla pomnożenia chwały Boga w Swiętych Jego przedrukowane. w Krakowie 1699. (Ju. MS.)

6857. A. M. D. G. Anyelskie Pozdrowienie abo Zdrowas Marya na trzy części Rozdzielone etc. przez Wieleb. X. Marcina Bogumila Grymosza S. J. Roku 1700 w Lublinie w Druk. Coll. Soc. J. 8 *364 str. 5 ark. na końcu i 12 kart na przodzie.*

Dedykacja do Andrzeja Chryzostoma Załuskiego, Bisk. Warminskiego. — Autor wspomina w tej dedykacji, iż przed kilkanastą laty wydał Modlitwę Pańską albo Pacierz. Niniejsze zaś pismo na trzy części podzielił. Tu jest tylko część pierwsza. Czy drugie dwie na jaw wyszły? (L. S.)

6858. Ogrod Sw. Antoniego. w Krakowie 1700. 16. (Cat Janss. 1706.)

6859. Modlitwa ktorą za Krolow ś. p. Zygmunta III. pod czas woyny Szwedzkiey, potym Chocimskiey, także za Michała y Jana III. pod czas Tureckiey w kościołach po kazaniu z ludem mowiono. 8. *2 karty.* (L. S.)

6860. Kochanie Pana Jezusa. w Warszawie 1701. 4. (Kat. Piar. War. 1822. p. 80.)

6861. Prowiant podróżny drog męki Chrystusowey, y troiakiey taiemnice Matki iego Przenaświętszey na gorze Kalwaryey Zebrzydowskiey z dozwoleniem Starszych wydany. R. P. 1702. w Krak. w Druk. Fran. Cezarego. 8. *147 str.* (L. S.)

6862. Lochman. Supplika uniżona do Nayiaś. Nieba y Ziemie Monarchini. Crac. typ. Schedelianis 1704. 4. (L. S.)

6863. Officium P. Mariey. w Lublinie 1704. 4. (Cat. Janss. 1706.)

6864. Litaniae ad Sanctum Ignatium. 12. *XII kart nieliczb. Na końcu:* Reimpressum A. D. 1705.

Po Litanii idą modlitwy do S. Ignacego. Dalej: *Formula votorum simplicium*, i kilka modlitw: *ad Deum Patrem, ad Dominum Jesum, ad Spiritum Sanctum, Ad Beatam Dei Genitricem, Ad Patres et fratres Societatis Jesu.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

6865. a) Officium Sancti Patris Ignatij, Societatis Jesu fundatoris. Reimpressum Vilnae, typis academicis Societatis Jesu. A. D. 1707. 12. *XII kart nieliczb.* (l. c.)

b) Officium S. Patris Ignatij Societatis Jesu Fundatoris. Reimpressum Vilnae, Typis Academicis Societatis Jesu. A. D. 1717. 12. *XII kart nieliczb.*

Po Officium następuje kilka modlitw, już to do S. Ignacego, już do S. Franciszka Xawiera, już do SS. Męczenników i Wyznawców ze zgromadzenia Jezuitów. — Wiersze łacinskie w Hymnach Officii z kadencją. (l. c.)

6866. Ratio implorandi opem S. Ignatii Lojola Fundatoris S. J. — A. D. 1708. Vilnae typ. Universit. S. J. 12.

6867. X. Augustyn Rakiewicz. Latorośl na piętnaście Róż czyli ta-

jemnic Rożańca Nayświętszey Maryi Panny. w Wilnie w Druk. S. J. R. 1709. 4. *154 str.*

6868. Selectae devotiones ad S. Judam Apostolum; S. Joannem Nepomucenum S. Dismam Poenitentem Latronem et S. Franciscum Xaverium adiunctis orationibus S. Brigittae. Leopoli typis Coll. S. J. A. 1711. 12.

6869. Philo-Xaverii pietas hebdomadaria in S. Patronum Franciscum Xaverium, Indiarum Apostolum e Societate Jesu, ad beatum ex hac mortali vita transitum a Deo per ejusdem intercessionem, et imitationem impetrandum. Romae primum Superiorum permissu Anno M.DC.LXII. Italice, deinde Latine reddita, et denuo recussa Vilnae typis Universitatis Almae Academiae Vilnensis Societatis Jesu. Anno Domini 1715. 12. *68 str. w exemplarzu defektowym.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

6870. Sabdatum Aquinaticum, seu septem orationes in laudem D. Thomae. Cracoviae typ. Univer. 1715. (Sienk. Dod. do Bent.)

6871. Nowy Adam w rozumnym raiu serca ludzkiego to iest Bóg człowiek przy narodzeniu swoim od wieku pożądanym nabożnemi affektami powitany przez Kapłana iednego Societatis Jesu (Alexander Smarzewski). w Kaliszu w Druk. Koll. S. J. 1715. 4. *5 ark.* (Chł.)

6872. Pustynia szczęśliwey pokuty Bractwa S. Maryi Magdaleny przez Pawła Gawlikowskiego. w Krakowie 1715. 12. (Kat. Friedl.)

6873. Suplika pod czas beatyfikacyi Bł. Jana Franciszka Regis do tegoż Patrona zaniesiona p T. S. O. O. w Sandomierzu w Dr. S. J. 1716. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

6874. Ray Niebieski, naysłodsze Jezusa Serce w Roskoszy Duchowne Serc ludzkich opływaiący, w owoce Łaski Dobrodzieystw Boskich obfituiący w Roku P. 1717. D. 12 Listop: z wielkiemi i osobliwszemi odpustami przez naywyzszego Papieża Klem. XI. nadanemi Królewstwu Polskiemu otworzony pod tytułem Nawiedz. N. M. P. w Rok zasadzony. w R. P. 1718. dnia 6 Czerwca y na większe zachęcenie wszystkich wiernych dla ich pożytku duchownego i wygody Nabożenstwa rożne, przez tez Zakonnice pilnie zebrane, z dodaniem wielu innych modlitw, powtórnie do druku podany D. 29 Lipca. R. P. 1718. (Ju. MS.)

6875. Nabożenstwo ku czci i chwale Troycy Przenayśw. w Krakowie w Druk. Jak. Matyaszkiewicza 1718. 12. (Ban. H. Dr. Kr. 481.)

6876. Złote Godziny Patrona szczęśliwości ludzkiey S. Felixa. w Warszawie 1718. 8. (Kat. Friedl.)

6877. a) Żyie Jezus, Jasna pochodnia żywota Wielkiego Sługi Bożego S. Franciszka Salezyusza Xiąż. y Biskupa Genewenskiego — z francuzkiego ięzyka, na polski przetłumaczona — przez Corki tegoż S. Oyca Konwentu Krakowskiego, na Biskupiu będące w R. P. 1718 do druku podana. w Krakowie w Druk. Fran. Cezarego. 4. *292 str., 3 ark. nieliczbow. na końcu i 4½ ark. na przodzie.*

Przypis. od Zakonnic, Stanisławowi Szembekowi Arcybisk. Gniezn.

b) Żyie Jezus. Drzewo żywota wiecznego Przenayświętsze Jezusa serce przez Zbawiciela samego w Instytucie S. Franciszka de Sales, pod tyt. Nawiedzenia N. P. Zakonnic zasadzone, a od Oyca Sw. Klemensa XI. w r. 1717 wielkiemi Odpustami temu Bractwu nadanemi, do Kaplicy pomienionych Zakonnic powagą pasterską introdukowane, zaś roku dopiero 1737 do Kościoła eryguiącego się pod tyt. N. Serca Pana Jezusa osobliwą Bullą Oyca Sw. Klemensa XII. konfirmowana y przez też Zakonnice dla duchown. Wiernych pożytku do druku podane. w Wilnie 1738. 8. (Krasz. Wilno, IV.)

c) — — Przedr. z wyd. 1738. Wilno 1790. (Krasz. l. c.)

d) Żyie Jezus, **Drzewo Zywota** wiecznego Przenayświętsze Jezusa Serce przez Zbawiciela samego, w Instytucie Swiętego Franciszka de Sales pod tytułem Nawiedzenia Nayśw. Panny Żakonnic zasadzone, a od Oyca S. Klemensa XI. w roku 1717 wielkiemi odpustami temu Bractwu nadanemi do Kaplicy pomienionych Zakonnic powagą Pasterską introdukowane, zaś Roku dopiero 1737 do Kościoła eryguiącego się pod tytułem Nayśw. Serca P. Jezusa osobliwą Bullą Oyca S. Klemensa XII. konfirmowane y przez też Zakonnice — do druku podane. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianów R. 1809. 8. *388 str. 8 kart na przodzie i regestr.*

Pierwsza aprobata druku, Michała Jana Zienkowicza Biskupa Wileń. datowana 9 Lutego r. 1738. — Druga aprobata datowana r. 1790.

Na str. 21. jest wiadomość o wprowadzeniu nabożenstwa do Serca Jezusowego nasamprzód w Krakowie r. 1718 dnia 6 Czerwca, a w Wilnie w r. 1719, 20 Sierpnia.

6878. a) Jan Stanisław Jabłonowski. **Nowa Decenna do ś. Franciszka Xawerego.** w Poznaniu w Druk. S. J. 1718. 16.
(Nies. — Anecd. Jabłon. p. 610.)

b) — — w Kaliszu w Druk. S. J. 1719. 12. *158 str.* (l. c.)

c) *tam.* 1739. 8. (l. c.)

6879. a) Jan Stanisław Jabłonowski). **Modlitw Czterdzieści siedm na Post Wielki y na dni iego.** w Częstochowie 1719. 4. (Nies.)

b) *Toż, pod tytułem:* Skarb i t. d. w Gdańsku J. J. Preuss 1734. 4.
(Anecd. Jabłon. p. 610.)

6880. Kazimierz. Starachowski Pleban Bierkowski. **Strumień zbawienny z morza gorzkiey męki P. Jezusa.** spływaiący na ochłodę dusz naszych pod czas nabożeństwa wielkopiątkowego przy Kosciele Birkowskim ogłoszony. w Krak. w drukarni Matyaszkiewicza 1722. 4.

Rycina obrazu N. Panny Bolesnej przez Henryka Czecha wydana w Krakowie; na końcu jest Pobudka, szkaradnym wierszem i Excerpt o urodzeniu Pełako (?). Ta Biografia Pełako należy do wielu innych dzikich marzeń. (Ju. MS.)

6881. **Lilietum Marianum in viridario pietatis academicae sub titulo Immaculatae Conceptionis B. Virginis Mariae pro omnibus Acad. Crac. Doctoribus, magistris plantatum.** Cracoviae typis Acad. 1723. 12. *527 str. i 10 kart na przodzie.*

6882. **Corona Dom. Salvatoris Nostri Jesu Christi juxta ritum et usum Patrum Eremitarum Cameldulensium S. Romualdi devotis aspirationibus—contexta.** Cracoviae typis Matyaskiewicz. A. D. MDCCXXIII. 12.

6883. **Droga Orła na Niebie Xiążęcych Orłow** pobożnym lotem utorowana manudukuiąca do Nabożeństwa ku Boskiey Opatrzności i t. d. pod zaszczytem oboyga JO. Xiążęcych domow Radziwiłłow y Sanguszkow. W Sam Rok święty Wielkiego Jubileuszu albo otwartey Bramy Swiętey otworzona od Missyi Słonimskiey Soc. Jesu i t. d. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. w same Swiątki 4 Czerwca r. 1724. 4. *64 str. oprócz 3 ark. na przodzie.*

Wspomniane tu w Dedykacji: And. Duryewskiego S. J. Genealogja Kostkarum, Żywot Albrychta Radziwiłła, napisany przez Stanisława Tokarskiego Podsędka Pińskiego; i Kazanie wydane r. 1721 pod tytułem: *Prawdziwy dobrey śmierci portret*, miane w Toruniu 17 Febr.; — str. 5 i nast. szczegóły niektóre z życia tegoż Radziwiłła, i o pismach jego; str. 17. jest wzmianka o korrespondencji Króla Zygmunta, z Kardynałem Bellarminem, w której Król synem go swoim nazywał; str. 24. namienia o Łukaszu Samotulskim Zak. Kazn. zawołanym w Akad. Paryzkiej Kathedratyku; str. 25. *Monumenta Conventus Posnaniensis*, tamże: *Poznańska historya Cudotwornych onych za Jagiellona ieszcze Swiętych Hostyi skłotych, nayświętszą z nich krwią wytryśnioną napisana.*; str. 29. Mariana Columbina Pawła Rullel, *Triumphus S. Hyacinthi*; str. 34. Książka Hiacynta Piotra Pruszcza w Krakowie wydana r. 1662, pod tytułem: *Początek bez końca morza łaski Boskiey nigdy nieprzebraney.*

6884. **Wzor doskonałości S. Pa-**

weł pierwszy Pustelnik i t. d. podany od X. Innocentego Pokorskiego Zak. tegoż S Pawła Piérw. Pustel. Definitora General. Przeora Warszawskiego. R. P. 1725 przedrukowany w Warszawie w Druk. J. K. M. Schol. Piar. 8. *43 str.*

Są to Godzinki o S. Pawle, cuda i pieśni o nim. (L. S.)

6885. Orationes quindecim S. Brigittae de Passione Domini — reimpressae sumptu Georgii Krakiewicz civis Vilnen. Supraslii typis Ord. S. Basilii. An. 1725. 12.

6886. Jasne Zwierciadło prawdziwego nabożeństwa do S. Jana Nepomucena — z niemieckiego ięzyka na polski wystawione. w Trzebnicy: a za potwierdzeniem Zwierzchności kościelney do druku podane R. P. 1725 d. 16 maia w Druk. Kolleg. Poznań. S. J. 8. *216 str. i 5 kart na przodzie.*

6887. Officium de Beato Joanne Nepomuceno, Poenitentium, et Famae Periclitantium Patrono. Superiorum permissu. Reimpressum Vilnae Typis Academicis Societ. Jesu. A. D. 1726. 12. *8 kart.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

6888. Associatio *sive* unio piarum mentium, *ad impetrandam felicem mortem, et purgatorium sine mora transeundum.* Sub protectione et praesidio Beatissimae Virginis Mariae, ad honorem ejus Immaculatae Conceptionis. Orate pro invicem, ut salvemini. *Jacobi 5.* Vilnae repetitis Typis Universitatis Societatis Jesu. Anno Domini 1726. 12. *XII kart nieliczb.*

Na odwrócie ostatniej kartki położona jest approbacja pierwszej edycji tej broszurki, podpisana przez Michała Radow Rektora Kollegium Jezuickiego w Brunsbergu, 1675 roku.— W niej wymienia, że pismo to przetłumaczone na łaciński język z francuzkiego przez niejakiegoś Jezuitę A. G.— Na odwrócie tytułowej karty holesztych, wyobrażający Najświętszą Pannę w promieniach, depcącą żmiję. *Zob. Noty.*

6889. Woz do Nieba o czterech kołach na przejażdżkę Duchowną dla pamięci na cztery ostateczne rzeczy sporządzony od W. X. Benedykta Pawła Boyma Soc. Jesu Theologa z dozwolenia starszych po kilkakroć odnowiony. w Warszawie w Druk. J. K. M. S. J. R. P. 1727.

(Notaty P. J. W.)

6890. Centrum vitae Eucharisticus orbis id est devotus Sanctiss. Sacramenti cultus. — Calissii typis S. J. A. D. 1727.

6891. Nabożeństwo do S. Iwona Patrona y Obrońcy sierot y ubogich. — R. P. 1727. w Kaliszu w Druk. Koll. S. J. 8.

6892. Strena Calendarium exhibens, et in eo methodum practicam bene vivendi et moriendi, exemplis Sanctorum in singulos Anni dies illustratam. Varsaviae typis Coll. Regii S. J. Anno D. 1728. 12. *263 str.*

Dedykacja drukarni do Ludwika Juszyńskiego. (L. S.)

6893. Sposob zapobiegania pomocy S. Ignacego Loioli doświadczonego w powietrzu, chorobach i wszelakich potrzebach Patrona. w Wilnie 1728. 12.

6894. Westchnienia strzeliste wiary, nadziei i miłości od Benedykta XIII obszernemi udarowane łaskami— 1728. w miesiącu Styczniu — z łacińskiego przetłómaczone. 8. ¼ *ark.* (Sienk. Dod. do Bent.)

6895. Litaniae de omnibus Sanctis et praeces recitandae in Ecclesiis in quibus est oratio continua 40 horarum Romae 1729. 4.

Na końcu aprobacja Biskupa Krak. dat. 16 Aug. 1730. (Sienk. Dod. do Bent.)

6896. Serca Jezusowego cześć y chwała trzema księgami przez W. X. Jozefa de Galliffet S. J. łacińskim ięzykiem drukiem rzymskim—Polskim tłumaczeniem przez Polaka tegoż zakonu Matce Bolesney - - w Polu przy Jarosławiu cudowney przypisana podczas introdukcyi tamże Kongregacyi Serca Jezusowego R. 1730. w Sandomierzu Coll. S. J. 4. *309 str. i 5 kart na przodzie.*

6897. Paweł Morsztyn S. J. O-

ratio de S. Thoma Aquinate. Sandomiriae 1730. fol. (Nies.)

6898. a) Skarb nowy i t. d. w Warszawie 1730. 8. (Kat. Friedl.)

b) Skarb nowy dotąd niewiadomych łask i nieznanych dobrodzieystw Nayśw. Serca Jezusowego, w roku 1705 dnia 30 Maia z wielkiemi i osobliwszemi odpustami przez Naywyższego Pasterza Klemensa XI. nadanemi do Krolestwa Polskiego przysłany i naypierwey w Kościele Warszawskim XX. Scholarum Piarum w Kaplicy U-krzyżowanego Pana Jezusa wszystkim wiernym otworzony w Warszawie 1830. 8. (Kat. Friedl.)

6899. (Officium de Sepultura Christi domini). w Lublinie w Druk. Coll. S. J. 1730. 8. *$12\frac{1}{2}$ ark. po polsku.*

Wydał Jakób Paweł Radliński Zgrom. Kanon. Regul. (Jan. Pol.)

6900. Jakub Radliński. Oktawa Bożego Ciała na cały rok rozporządzona. w Lublinie w Druk. S. J. 1731. (Ju. MS.)

6901. Octava Ssimi Corporis X. in annum integrum disposita, seu modus visitandi Ssmum Sacramentum, tum per Octavam Corporis Xti, tum per totum Annum olim Polonico Idiomate per Reverendissimum Jacobum Paulum Radliński S. T. D. Ordinis Canonicorum Sacro-Sancti Sepulchri Dni Praepositum Generalem Infulatum propositus, nunc vero per Jacobum *Barankiewicz* nuper S. Th. Professorem hodie Chełmens. Ecc. Rectorem in Idioma Latinum, additis actibus ad Sacram Communionem convenientibus translatus. (Ju. MS.)

6902. a) Krotkie Nabożenstwo do Bł. S. Wincentego a Paulo Fundatora Wieleb. Xięży Missyonarzow.— w Krakowie w Druk. Jakuba Matyaszkiewicza 1732. (Ban. H. Dr. Kr. 481.)

b) — — w Wilnie w Druk. Akad. S.J. *b. r.* 12.

6903. a) Decemdium perutilis devotionis ad S. Franciscum Xaverium S. J.—Varsaviae in Coll. S. J. A. D. 1739. 12.

b) — — Brunsbergae typis Coll. S. J. A. D. 1747. 12.

6904. Dies Solis avitae Ill. Domus Puzynarum portae sacrata sive decemdialis devotio ad — S. Patrem Eliam — proposita a R. P. Elia Michaele Mosiewicz S. Theol. Doct., Definitore Provinciae Min. Pol. Priore Conventus Zasvirensis Ord. Carm. Vilnae in Typogr. Acad. S. J. Anno quo In portIs MVnDI ChrIstVs LVX Vera refVLsIt. (1740). 8. *269 str. i 29 kart na przodzie.*

Przypis. z Kozielska Puzynóm.

6905. Pietas quotidiana erga divinissimum humani generis Redemptorem — Jesum Crucifixum— primum Dilingae impressa nunc Sandomiriae in typographia Soc. Jesu. A. D. 1740. reimpressa. 12. *396 str.*

6906. Septenna sacra to iest na siedm srzód nabożeństwo. w Warszawie w Dr. S. J. 1741. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6907. Nabożeństwo do umieraiącego na Krzyżu Jezusa Pana y bolesney pod Krzyżem Matki na uproszenie szczęśliwey śmierci według zwyczaiu Kongregacyi Dobrey Smierci założoney przy Kościele Krakowskim S. J. SS. Apostołow Piotra i Pawła z odpustami od Alexandra VIII. Papieża na zawsze nadanemi — przedrukowane R. P. 1741. w Krakowie w Druk. Mich. Józ. Dyaszewskiego 1741. 12. (Ban. H. Dr. Kr. 476.)

6908. Doświadczone lekarstwo przeciwko wszystkim frybrom, wynalezione od S. Jana de Matta, Fundatora Zakonu Troycy Przenayś. *Na końcu:* W Widniu Austryackim, Druk. Leopolda Kaliwoda, 1742. 8. *1 kartka.*

Wizerunek S. Jana de Matta.

6909. Officium albo Godzinki do Panny Maryi przez Oyca Alexego. w Krakowie 1742. 8. (Kat. Friedl.)

6910. Strzeliste affekta do P. Jezusa Nazaranskiego w Antokolskim obrazie łaskami słynącego — przedtym we Lwowie po dwakroć, a teraz potrzecie — do druku podane R. 1743. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8.

6911. Devotio ad S. Aloysium Gonzaga Societatis Jesu Scholarum ejusdem Soc. in toto orbe et studiosae Juventutis Patronum, a Benedicto XIII. Pontifice maximo declaratum; ad promovendum cultum ejusdem Sancti reimpressa. Vilnae typis academicis S. R. M. Soc. Jesu Anno Domini 1743. 12. *88 str.*

Życie S. Aloizego, str. 1—5.— *Officium S. Aloysii*, str. 5—15.— *Cultus S. Aloysii*, str. 16—35.— *Motiva S. Aloysii, cur Societatem Jesu elegerit*, i wiele uwag o wyborze stanu zakonnego i t. d., od str. 35—84. To wszystko wzięto z książki w Wiedniu drukowanej 1714 r. pod tytułem: *Manuductio animae ad coelum*.— Na końcu jeszcze (str. 84—88) o łasce powołania. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

6912. Officium Passionis Dom. Nost. Jesu Christi ex Prophetis et S. Scripturae locis decerptum ad normam horarum Ecclesiae dispositum.— Godzinki Męki Pana Naszego Jezusa Chrystusa z proroctw y z pisma starego Testamentu złożone, a na wzor godzin kościelnych rozłożone, przetłumaczone po polsku przez Jaśnie Wielm. Jego Mci X. Antoniego Sebastiana *Dębowskiego* Biskupa Płockiego.— Dantisci 1743. Apud Georgium Marcum Knochium. 8. *4 ark. Po polsku i po łacinie.* (L. S.)

6913. Gora Libanu cedrami niesmiertelnych uczynkow y świątobliwych cnot w wielkim Męczenniku Chrystusowym Erazmie świętym, Biskupie Antyocheńskim zaszczepiona i t. d. w Drukarni Akademii Zamoyskiey 1743. 8. *15 kart nieliczb.* (L. S.)

6914. Zabawa duchowna z francuzkiego i Traktat, o szczęśliwości Kanoniczki ktora pełni powinności swoje. w Warszawie 1743. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 87.)

6915. a) Palatium Reginae Coeli Coelitumque in conclauia duodecim distributum. Cracoviae typis Dyaszewski. 1743. 16. (Ju. MS.)

b) Palatium Reginae Coeli Coelitumque singulari cultui repetitis typis cum facultate superiorum, instauratum. Lublini 1760. 12. (Kat. Gr.)

c) Palatium Reginae Coeli Coelitumque in Conclavia XII. distributum repetitis typis instauratum anno apud Deiparam Virginem Domestici Verbi 1788. Lovicii typis Suae Celsitud. Primatialis Archiepiscopi Gnesn. (Ban. H. D. K. P. I. 434.)

Toż wielekroć przedrukowane pod tytułem: *Officium Pandochcum* i t. d.

6916. Koronka czyli korona chwały Troycy Przenayśw.— dla nowo introdukowanego Bractwa do kościoła Brahiłowskiego Zak. Troycy SSS. od wykupienia niewolnikow przyozdobiona Roku — 1744. dnia 16 Maia. we Lwowie w Druk. Coll. S. J. 12.

6917. Nabożeństwo do S. Jana Franciszka Regisa Wyznawcy y Missyonarza S. J. — y do innych Swiętych w Kościele Błońskim XX. Missyonarzow S. J. W. J. Panu Adamowi Bakowi Skarbnikowi Mścisławskiemu ofiarowane od X. J. B. S. J. Miss. R. P. 1744. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8.

6918. (Supplicationes, Dolorosae Virgini Mariae praestandae). *po polsku.* w Krakowie w Druk. Uniwersyt. 1744. 8. *10 ark.*

Wydał Jakób Paweł *Radliński*, Zgrom. Kanonik. Regular. (Jan. Pol.)

6919. Droga bezpieczną do szczęśliwey wieczności, nabożeństwo do S. Barbary i t. d. kwitnące w Kongregacyi Szlacheckiey pod tytułem Wniebowzięcia N. Panny Maryi y teyże Swiętey Męczenniczki w Krakowie przy domu Professow Soc. Jesu. w Krakowie w Druk. Michała Jozefa Dyaszewskiego 1745. 8. (Ban. H. Dr. Kr. 476.)

6920. a) Wielki Tydzień, to iest wszystkie Nabożeństwa i t. d. Prze-

druk. w Wilnie u XX. Pijarow w Wilnie 1746. 4. *277 str.* (Krasz. Wilno, IV.)

b) Wielki Tydzień, to iest wszystkie Nabożeństwa, iako to Msze, Pacierze Kapłańskie, y inne Ceremonie, które w każdy dzień tego tygodnia, nawet w sam dzień Wielkonocny od Kościoła Bożego odprawuią się. Dla wygody JJPanien Kanoniczek Warszawskich oyczystym ięzykiem wydane roku 1746 a przedrukowane w Wilnie w Druk. XX. Schol. Piar. 1777. 4. *277 str.* (B.—Kat. Gr.)

6921. Żolnierskie nabożenstwo, z francuskiego M. K. S. J. w Wilnie w Dr. Akad. S. J. 1748. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

6922. Wyprawa na tamten świat duszy to iest Akty zebrane do dyspozycyi chorych służące— przedrukowane w Lwowie w Druk. SSS. Troycy. 1748. 8.

6923. Septenna albo Nabożeństwo do S. Wincentego Ferreryusza, Wyznawcy Zakonu S. Oyca Dominika i t. d. w Krakowie w Druk. Kolleg. Większego Akademickiego. R. P. 1750. 8. *2 ark.* (L. S.)

6924. Kwadragezyma dusze czyscowe posilaiąca albo według liczby dni postu wielkiego, 46 sposobow do poratowania dusz czyscowych— od rożnych autorow, roznemi ięzykami,— teraz zaś — oyczystym ięzykiem przez iednego kapłana Soc. Jesu wydanych— R. 1749. powtornie przedrukowanych. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8.

6925. a) Nabożeństwo do Blog. Jozefa Kalasantego i t. d. potrzecie do druku podane. w Krakowie 1751. 8. *4½ ark.* (L. S.)

b) — — Nowo przedrukowane z przydatkiem życia iego, w Dekrecie Kanonizacyi, na końcu tey xiążeczki położonym dostatecznie opisanego. w Warszawie w Druk. Schol. Piar. *b. r.* 8. *4½ ark.* (L. S.)

6926. Recommendatio benefactorum ante quodlibet Oratorium in Collegio Lubransciano fieri solita, rectoratu Stanislai Kostka Herka renovata An. 1751. fol. *arkusz złożony.* (Sienk. Dod. do Bent.)

6927. Modlitwy ktore przy nawiedzeniu Kosciołów wyznaczonych podczas Jubileuszu etc. mogą bydź odprawowane. 8. *b. r. i m.* (w Warsz. R. 1751.) *1½ ark.* (Bibl. Horod.)

6928. Neo Pometum Orthodoxae Pietatis. multifariis selectarum devotionum fructibus — abundans. pro augendo honore et cultu S. Joannis Nepomuceni. singularissimi verè poenitentium et fama Periclitantium Patroni per Donatum Raab. Reformatum plantatum in quinque semitas pro cujuslibet singulari devotione et fervore spiritus dispositum. Calissii typis S. J. 1752. 8.

Nabożeństwa Bractwa S. Jana Nepomucena wprowadzonego do Kalisza.—Przypis. heraldyczne Xiążętóm Sułkowskim; *26 kart.* (Ju. MS.)

6929. Nadzieia grzesznych w Miłosierdziu Boskim przez pokutne godzinki do Swiętey Malgorzaty z Kortony, z Swiętą Magdaleną w grzechach, w pokucie y świątobliwości porownaney, Trzeciego Zakonu S. Oyca Franciszka pokutuiących w domach własnych mieszkaiących położona — przedrukowana R. P. 1753. w Krakowie w Druk. Adama Kleina. 12. (Ban. H. Dr. Kr. 479.)

6930. Zołnierskie Nabożeństwo powołaniu woyskowych ludzi właśnie służące. w Wilnie 1754. 8. (Kat. Gr.)

6931. Łukasz Rosworski Mieszczanin Krakowski. Meta zbawienia ludzkiego to iest Nabożeństwo do P. Jezusa łaskami w Kobylance słynącego. w Krakowie w Dr. Mich. Dyaszewskiego. 1754. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6932. Rozmaite Intencye Modlenia się za Dusze Wiernych ktore Boskiey sprawiedliwości za doczesną karę wypłacaią się losem maiące być obierane. w Wilnie w Druk.

J. K. M. WW. XX. Franciszkanow R. P. 1755. 8. *1 ark.*

6933. Forteca Bespieczna albo Nowenna do S. Tekli — z niemieckiego ięzyka na polski przetłumaczona. R. P. 1753 — do druku w Krakowie podana. we Lwowie zaś przedrukowana. w Druk. Coll. S. J. 1756. 8.

6934. Nowenna to jest dziewięcio Srzodne nabożeństwo w kościołach WW. XX. Trynitarzow odprawiać się zwykłe do S. Kaietana, przedtym kilkakroć w róznych drukarniach — teraz do druku podana w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. 1756. 12.

6935. a) Zegarek Czyscowy albo za dusze w Czyscu cierpiące codzienne godzinki — *i t. d. jak niżej*, teraz poczwarte — przedrukowany. R. P. 1757. w Wilnie w Druk. XX. Franciszk. 8.

b) Zegarek Czyscowy albo za dusze w Czyscu cierpiące Codzienne Godzinki, na dostąpienie w ostatniey życia wybiiancy świętego w Bogu dokonania Wierny Pektoralik od iedney godnościami zacney, pobożnością znaczney Pani złożony i używany, a po iey śmierci dla wszystkich na śmierć pamiętnych drukiem wydany. Za dozw. Zwierz. R. P. 1762. przedrukowany. w Przemyślu w Drukarni Coll. Soc. Jesu. 8. *190 str.*

Na pierwszej karcie te cztéry wiersze:

Za duszę co te Godziny złożyła
Westchnij, kto czytasz, aby z Bogiem żyła:
Mądrey, nad wszystkie, w smierci interesie,
Życz niech się Nieba otworzą Teresie.
(L. S.)

c) — — po iey śmierci dla wszystkich na śmierć pamiętnych drukiem powtorzony. R. 1778. w Poznaniu w Druk. J. K. M. y Rzpltey. 8. *152 str.*

d) — — w Częstochowie 1798. 8. (Kat. Friedl.)

6936. Krok święty sposobiący duszę do godnego przystąpienia, y odstąpienia tak do Sakramentu pokuty iako do stołu Panskiego — przez pewnego Karmelity Bosego do druku podane. we Lwowie, w Drukarni Jana Filipowicza — R. P. 1759. 16.

6937. Seraficki sposob wychwalenia Troycy Nayswiętszey z przydatkiem nabożenstwa do P. Jezusa Nazarenskiego na Piątki marcowe. R. P. 1759. w Wilnie w Druk. XX. Franciszkanow. 8. *278 str. i 6 kart na przodzie.*

Przypis. Tadeuszowi i Izabelli Katarzynie z Radziwiłłów Ogińskim.

6938. Koronka nie już ze dwunastu gwiazd świętnych, ale ze dni świętych, honorowi Matki Boskiey dedykowanych złożona albo historye, reflexye i przysługi na różne festa Maryi Panny służące przez Jana Korsaka S. J. w Wilnie 1759. 8. (Krasz. Wilno, IV.)

6939. Tydzień Maryi albo Psałterz i t. d. w Częstochowie 1760. 8. (Kat. Friedl.)

6940. Morze litości i łaski Bożey przepaściste z Rożanego Stoku wylane. w Druk. Franciszkanow r. 1760. 4. *193 str.*

6941. Swiątnica Duchowna Bogu w Tróycy iedynemu i t. d. w Częstochowie 1762. 4. (Kat. Friedl.)

6942. Hymn Akathist do Przeczystey Bogarodzicy Maryi Panny. Na pierwszey karcie polskiemi literami po rusku, na wtorey po łacinie wyłożony. Wydany w Drukarni J. K. M. Poczaiowskiey u WW. OO. Bazylianow Prowincyi pod tytułem N. Maryi Panny Roku Chrystusowego 1762. 8. *7½ ark.* (Dzien. Wil. 1815. T. II. p. 199.)

6943. Zbawienne obmyślanie dania ratunku duszom w czyscu cierpiącym, przedrukowane w Krakowie w Dr. Akad. 1766. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6944. Modlitwa Nabożna do Naychwalebnieyszey S. Anny Matki Boskiey i t. d. w Krakowie w Druk. Akad. R. P. 1766. 8. *4 kart.* (L. S.)

6945. Serdeczne westchnienie duszy pobożnicy do Pana Jezusa po trzecie z Krzyżem upadaiącego, cudami słynącego w Kalwaryi Ze-

brzydowskiey przy Krakowie. R. 1767. 8. *2 karty.* (L. S.)

6946. a) Nabożeństwo na Piątki całego roku — odpustami od S. Stolicy Apostolskiey Kościołowi WW. XX. Trynitarzow Brzeskich Litewskich nadanemi zaszczycone — czwarty raz przedrukowane. R. P. 1767. w Berdyczowie w Druk. Fortecy N. P. Maryi. 8.

Przypis. Karolowi z Wieszczyc Wieszczyckiemu Podstaroście, Ludwikowi Suzinowi, Pawłowi Czyżowi, Franciszkowi Grabowskiemu, Sędzióm, Ignacemu Wyganowskiemu Pisarzowi, Kaietanowi Szczepanowskiemu Regentowi, urzędnikom Grodzkim Woiew. Brzeskiego Litew.

Toż pod tytułem:

b) Wdzięczność serdeczna cierpiącemu za Grzechy ludzkie Jezusowi od pobożności chrześciańskiey w każdy piątek — w Kościele Brahiłowskim XX. Trynitarzow — przed ołtarzem P. Jezusa Nazarauskiego — oświadczona — Czwarty raz — z pod prasy drukarskiey wychodząca. R. P. 1767. w Berdyczowie w Druk. Karmelu Fortecy N. P. Maryi. 8. *312 str.*

6947. Missya Domowa od iednego Missyonarza S. J. Ogłoszona w Wilnie 1767. (Krasz. Wilno, IV.)

6948. Godzinki na wszystkie Święta Apostołow przez Gabryela Kasprowicza. w Berdyczowie 1768. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 102.)

6949. Chwała i godność Zakonu Karmelitanskiego w Nayświętszey Maryi Pannie, Matce, Patronce i ozdobie swey także w świętych Karmelitach iaśniciąca czyli Nowenna i t. d. w Krakowie 1768. 12. (Kat. Friedl.)

6950. Godzinki na uroczystości SS. Fundatorow Zakonow wszystkich. 1769. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 102.)

6951. Godzinki na wszystkie uroczystości Aniołow świętych przez Gabryela Kasprowicza 1769. 8. (l. c.)

6952. Michał Dronoiewski. Miesiąc May czci Marii poświęcony. w Przemyślu 1769. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

6953. Wykład Przykazań Pańskich y Składu Apostolskiego z nauki S. Tomasza przez Michała Wielowieyskiego zebrana. w Kaliszu 1769. 8. (Kat. Gr.)

6954. Niedziel Dziesięć na honor S. Ignacego z Loioli i t. d. nabożeństwem poświęcone. Od tych, ktorzy pragną otrzymać u tego Swiętego opiekę Jego i iaką szczegulną łaskę w Rzymie R. 1744 wydrukowane a teraz z włoskiego na polski ięzyk przetłumaczone. Potrzecie przedrukowane. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. r. 1769. 12. *60 str.*

6955. Godzinki na Swięta Fundatorow Zakonow Panieńskich. w Berdyczowie 1770. 8. (l. c.)

6956. Post czterdziestodniowy z francuzkiego przez iednego z Professorow Akademii Krakowskiey. w Krakowie w Druk. Semin. Akad. 1770. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

6957. Officium parvum de S. Georgio. 1770. 8. (l. c.)

6958. Piątkowe Nabożeństwo do pięci ran Pana Jezusa Nazarauskiego *(sic)* w każdym tygodniu przed iego wizerunkiem w Kościele WW. XX. Trynitarzow Lubelskich odprawować się zwykłe — przedrukowane R. P. 1770. w Lublinie w Druk. Collegium Soc. Jesu. 8. *2½ ark.* (L. S.)

6959. Sposob rozpamiętywania Męki Pańskiey. w Wilnie 1772. 8. (Kat. Posera.)

6960. Formularz nabożeństwa codziennego, przy odwiedzaniu Nayświętszego Sakramentu. w Warszawie w Druk. Schol. Piar. 1773. 8. *17 str.* (L S.)

W *Gazecie Warszawskiej* z r. 1774. w Katal. Grölla, przy wymienieniu tego pisma wyrażono, iż autorem jego jest X. Józef Załuski Biskup Kijowski.

6961. Skarb pobożnych affektow i żalow serdecznych w zupełnym Psałterzu Dawida świętego zakopany a JW. Pani Alex. z Tyzenhauzow Morykoni Pisarzowey Skarb.

W. X. L. i t. d. ofiarowany. w Wilnie w Druk. Akad. 1773. 4. (Krasz. Wilno, IV.)

6962. Nabożeństwo do S. Walentego Kapłana y Męczennika Patrona, przeciwko wielkiey chorobie. Przedrukowane R. P. 1775. w Krakowie w Druk. Semin. Akad. 12. *12 kart.* (L. S.)

6963. Praeparatio brevissima ad Missam — Vilnae typis Schol. Piar. An. 1775. 32.

6964. a) Nabożeństwo do Sgo Walentego. w Krakowie w Dr. Sem. Akad. 1775. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

b) Nabożeństwo do B. Jana Jozefa Walentego. w Warszawie w Dr. Sch. P. *b. r.* 8. (Sienk. l. c.)

c) — — po trzeci raz do druku podane. w Krakowie 1751. 8. (Sienk. l. c.)

6965. Nowenna ku czci i chwale Naydostoynieyszey Krolowy Nieba i Ziemie Nayświętszey Maryi Panny i t. d. w Krak. w Druk. Seminar. Bisk. Akad. R. P. 1779. 8. *15 kart.* (L. S.)

6966. Litanie Loretańskie na cześć i chwałę Błog. Panny i Nieba Krolowey Maryi pierwszy raz w Domu Loreteńskim Anielskim pieniem ogłoszone potym od Kościoła Katolickiego approbowane i potwierdzone rożnemi figurami w pięcdziesiąt i siedm Kopersztychach ozdobione, i pobożnym rozmyślaniem objaśnione —Niegdyś przez Fran. Xawerego Dorna w Łacińskim Języku wydane, a teraz przez O. Karola *Kwintę* Prowincyi Ruskiey OO. Reformatow Prowincyała na polski Język przetłumaczone. — Za pozwoleniem Starszych do druku podane — We Lwowie w Druk. Kazimierza Szlichtyna J. C K. Mości, uprzywil. Typogr. r. 1779. (Ju. MS.)

6967. Nowenna do S. Antoniego przez JX. Felixa Synakiewicza Reformata Prowincyi Pruskiey. w Warszawie.

Drukowano w tej drukarni, w której Instruktarz ekonomiczny. (Gaz. War. 1786.)

6968. Pałac Krolowey Nieba i Ziemi N. Panny Maryi z rożnych nabożeństw. w Krakowie 1783. 12. (Kat. Friedl.)

6969. Nabożeństwo codzienne osobliwie w Piątek do Cudownego Pana Jezusa ukrzyżowanego łaskami słynącego w Kollegiacie S. Jana albo modlitwy poranne y wieczorne przed y po Kommunii Swiętey, Litania o męce tegoż Pana dla szczęśliwey śmierci i t. d. z odpustem zupełnym, wiecznemi czasy nadanym od teraźnieyszego Papieża Piusa VI. do druku podane piąty raz przez nayniegodnieyszego tegoż Pana stworzenie, Jerzego Jozefa Dawidsona. w Warszawie w Druk. Nadwor. J. K. M. Roku 1787. 8. *228 str. oprócz 3 kart na przodzie i Wizerunek Jezusa Ukrzyżow.*

6970. Nabożeństwo do SS. Apostolów Piotra i Pawła nayprzednieyszych obrońców całego chrześciaństwa na dziewięć dni Swięto Ich poprzedzaiące rozłożone a ku pożytkowi wiernych przez J. W. JMci X. *Naruszewicza* Biskupa Emmazeńskiego Koadjutora Smoleńskiego z włoskiego przetłomaczone. Edycya piąta. Za dozw. Zwierzch. w Warszawie. w Drukarni XX. Missyonarzow. R. P. 1785. 16. *3 ark.* (Bibl. Horod.)

6971. Nabożeństwo ku czci S. Stanisława Kostki Societatis Jesu. na dziesięc niedziel. albo dziewięć dni poprzedzaiących Jego uroczystość rozłożone dla młodzi szkolney i wszystkich wiernych przez X. Paschalego de Matteis włoskim ięzykiem wydane w Neapolu, a teraz na Polski język przełożone i do druku podane. w Połocku w Uprzyw: od Jey Imperatorskiey Mosci Drukarni Coll. Soc. Jesu. Arcy pożyteczne. Roku Pańskiego 1690. 16. *z górą 118 str. Exemplarz defektowy.* (Bibl. Horod.)

W cytacji roku w rękopisie lub w druku widoczna pomyłka, zam. 1790.

6972. Sposob śpiewania podczas

Mszy świętey. w Krakowie 1795. 12. *Cena 2 gr.* (Kat. Friedl.)

6973. Nabożeństwo patryotyczne w czasie woyny roku 1792. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 103.)

6974. Koronka o Troycy Pzenayświętszey. w Wilnie 1795. 18. (Krasz. Wilno, IV.)

6975. Arka pociechy albo Godzinki o pocieszeniu Nayświętszey Panny Maryi. w Krakowie 1796. (Kat. Friedl.)

6976. Męka Pana naszego Jezusa Chrystusa podług S. Jana Ewangelisty napisana, na antyfony i himny podzielona i t. d. w Krakowie, 1800 w Drukarni Anny Dziedzicki. 8. ½ *ark.* (L. S.)

6977. Wawrzyniec Bortkiewicz Zak. Kazn. Rożaniec N. Maryi Panny z taiemnicami gruntownie wyłożonemi. w Wilnie w Druk. Józ. Zawadzkiego. 1807. 12. *146 str.*

6978. Wawrz. Bortkiewicz. Przewodnik dróg męki Zbawiciela w Kościele Skopiskim po polsku i po żmudzku ułożony. w Wilnie w Druk. Józefa Zawadzkiego. 12.

6979. Ucieczka grzeszników albo gorące nabożeństwo do Naysw. Maryi Panny. w Częstochowie 1811. 8. (Kat. Friedl.)

6980. Passya przez Braci i Siostr Rożańca Sgo w Niedziele Postu Wielkiego po nieszporach rozmyślana i śpiewana. w Wilnie drukiem Józ. Zawadzkiego. 1813. 12. *29 str.*

6981. Nabożeństwo do naysłodszego serca Jezusowego wraz z bractwem wprowadzone w Kościołach Horsplańskim roku 1799. i Mieleyczyckim r. 1764. a 1810. odnowione. Przedrukowane z małemi dodatkami w Warszawie 1813. 12. *142 str. Exemplarz niezupełny.*

Dedykacja do Prałata Szantyra (przez niego samego ma być napisana.)

6982. Koronki Żywota Nayświętszego Jezusa Chrystusa Pana i Zbawiciela naszego. w Warszawie 1816. 8. (Kat. Friedl.)

6983. Modlitwa Pańska w obrazach skreślona z wyiaśnieniem podług Jana Michała Leonharda.— we Lwowie nakł. i druk. J. Pillera. 1823. 8. *75 str.*

Przypis. bezimiennego autora Xiężnej z Sapiehów Annie Czartoryskiej.

6984. Nabożeństwo za Dusze Czyscowe za pozwoleniem Metropolitalney Mohylewskiey Rzymsko-Katolickiey Duchowney Zwierzchności przedrukowane. w Połocku w Drukarni XX. Pijarów. R. 1825. 8.

Aprobacja do przedrukowania, dat. w Wilnie r. 1820.

6985. Nabożeństwo w czasie jubileuszu od O. S. Leona XII. Na rok MDCCCXXVI. pozwolonego. w Wilnie w Drukarni Diecezalney XX. Missionarzów 1826. roku. 8. *46 str.*

Od str. 43—46 Nauka o Jubileuszu.— Jest to wyjątek z większej Jubileuszowej książeczki na ten rok w Wilnie drukowanej. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

6986. Wybór modłów od ś. p. Piusa VI. papieża wyłożonych. Edycya pomnożona innemi także niemniey istotnemi ćwiczeniami żywota chrześcijańskiego. w Wilnie, kosztem inakładem drukarni dyecezalney XX. Missyon. roku 1826. 32. *212 str. i 4 nieliczb.*

6987. Oycze nasz, modlitwa Pańska z rozmaitych rękopismow i drukow starożytnych w języku polskim i w innych dialektach słowiańskich. w Wrocławiu, nakładem Wilhelma Bogumiła Korna. 1826. 8 min. *24 kart nieliczb.* (Noty L. Rogal.)

6988. X. Jakub Falkowski Zak. Kazn. Wielki Tydzień dla duchownego pożytku Chrześcian. Drukowany w Wilnie r. 1829 u Zawadzkiego. *300 str.*

✣

6989. Responsorium o S. Janie Nepomucenie z łacińskiego przetłumaczone. *b. m. i r.* 4. ¼ *ark.*

Początek: Jeśli pragniesz doznać cudu i t. d. (Sienk. Dod. do Bent.)

6990. X. Marcin Niestoiemski Zak. Kazn. Modlitwy do wszystkich

części Męki Pańskiey. w Supraślu. 4. *80 str.*

6991. Modły za Panuiącego Monarchę i Nayiaśnieyszy Dom Jego, w dni uroczyste Dworu większe i mnieysze czyli Tabelne, w Rzymsko-Katolickich Kościołach. 12. *8 str.*

6992. Rosarium et Officium B. Mariae Virginis aliaeque variae devotiones combinatae in honorem SS. Trinitatis— *b. m. i r.* fol. *542 str. i 7 ark. na przodzie.*

Tytuł sztychu Alexandra Tarasowicza, którego tu inne rytowania w samej księdze są dołączone, na 12 miesięcy kalendarza.— Przypis. Dominik. i Krzysztof. Połubińskim, synóm Alexandra Hilarego Połubińskiego Marszałka W. X. Lit., który sam zbierał te modlitwy: *ab ipsomet compillatae.* Niektóre ryciny nie wygotowane snadź były, i miejsca próżne zostawione.

Drugi przedruk tegoż z odmienną paginacją widziany.

6993. Litania do S. Jana Nepomucena. *b. m. i r.* 8. *2 karty.* (L. S.)

6994. Nabożeństwo pod czas powietrza y innych ucisków. *b. m. i r.* 8. *16 str. nieliczb.* (Bibl. Horod.)

6995. Serdeczne westchnienie duszy pobożney do Pana Jezusa. *b. m. i r.* 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

6996. Officium albo Godzinki o Swiętym Fidelisie Męczenniku. 8. *54 str.*

Tytułu brak.

6997. Officium in festo Sanctissimi Sepulchri Hierosolymitani Dominiga *(sic)* secunda post Pascha sub Ritu duplici. *b. m. i r.* 8. *1 ark.*

6998. Godzinki o N. Pannie. w Krakowie. 12.

Przełożył Jakób Wuiek S. J.
(Bibl. Mar. Pars I. p. 647.— Siarcz.)

6999. Devotio ad S. Aloysium Gonzagam S. J. Vilnae. *b. r.* (Krasz. Wilno, IV.)

7000. Modlitwa ktorą Marya Amelia z Hrabiow Brühlow Muiszkowa, Generałowa Wielkopolska, codziennie w życiu swoim odprawiała. 8. *8 kart*; *po polsku i francuzku.* (L. S.)

7001. Jezus, Marya, Jozef. Ofiarowanie siebie samego w opiekę Jozefa S. ktore codzień mowić nabożnie. 8. *4 karty.* (L. S.)

7002. Koronka Panny Maryey z Litaniami, y o Imieniu Pana Jezusowym, o oney samey, y o Wszystkich Swiętych, dla ludzi nabożnych spisana. *b. m. i r.* 8. (L. S.)

7003. Hieronim PAWODOWSKI. Recepta duszna y cielesna przeciw powietrzu morowemu. w Poznaniu w Druk. Jana Wolraba. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

7004. Modlitwy nabożne na wielki tydzień ku skutecznemu Rozmyślaniu Męki Pańskiey służące. *b. m. i r.* 12. *78 str.* (Ju. MS.)

7005. Teressa z Malczewskich STRADOMSKA. Godzinki o S. Franciszku Regis S. J. (Nies.)

7006. Gromnice albo pamiątka Oczyszczenia P. Maryi. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7007. O miłości ku Pannie Nayświętszey Maryi. 4. (Kat. Piar. War. 1822. p. 81.)

7008. Dominicus MANCINUS. Tractatus de passione Domini. *b. m. i r.* 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7009. Labirynt świata i dom pociechy. w Gdańsku. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 87.)

7010. Myśli dobre zawieraiące w sobie żywe Akty Wiary, Nadziei, Miłości i t. d. 8. *4 karty.* (L. S.)

✣

7011. Siebentägige Andacht zu dem Josepho Pfleg-Vatter Christi Jesu — Braunsberg widerumb gedruckt im Collegio der Soc. Jesu. A. D. 1704. 12. *213 str.*

7012. Eclaircissement touchant la Devotion au Coeur de Jesu-Christ, et quelques prières pour honorer ce sacré Coeur. Varsovie. 8. (Poser. Cat. 1773.)

✣

7013. Kniga Juzapa S. apey wisokias Bractwas be pradzios iszpausta apey metus 1747. Wilniuy. (Krasz. Wilno, IV.)

7014. Pedelis Miros Saldźiausi medi Kriżiaus Jezusa Pona Sawimp turis inriszta. Arba Nobażenstwa ape tagi saldźiasi medi Kriżiaus etc. Isz Lankiszka Ziemaytiszkay iżguldita, Ir Swiecciawsios garbies Kuniguy Antanny Dominikuy Tyszkiawiciuy Biskupuy Ziemayciu etc. afierawota. Wilniuy Drukarniey J. K. M. Akademiioy S. J. 1750. 8. *7 ark.* (L. S.)

7015. a) Balsas szirdzies pas P. Diewa. Wilniuy Drukarnie Akademios 1752. (Krasz. Wilno, IV.)

b) Balsas Sirdies Pas Wieszpati Diewa, Panna Szwęciausia Marya ir Szwętus Danguy Karalaujęcius szaukancios par Giesmes etc. iszduotas par wiena Kuniga Soc. Jesu. 1774. Wilniuy Drukarnie Akademios. 12. *334 str.* (L. S.)

7016. Spasabas giedoima nabażnas Miszias szwiętas etc. (Sposob nabożnego śpiewania Mszy ś. z wyznaniem rzetelney Wszechmocności Boga, z dodatkiem niektórych pieśni, Roku po Narodz. Chrystusa Pana 1790. w Wilnie w Druk. Akad. (Dzien. Wil. 1824. I. 387.)

7017. Korunka Żiwota J. Chr. Pana etc. Koronka Żywota J. Chr. z polskiego na litewski język przełożona i do druku podana. w Wilnie w Druk. XX. Bazyl. 1801. (Dzien. Wil. 1824. I. 388.)

7018. Kalwarya arbu kialey križaus etc. (Kalwarya albo droga męki krzyża Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa z domu Pilata na górę Kalwaryi idącego, dla pożytku zbawiennego wszystkich wiernych przez nabożne rozmyślanie sprawy odkupienia i wybawienia naszego za pozwoleniem Zwierzchności przedrukowana. w Wilnie w Druk. Xięży Bazylianów r. 1820. (Dzien. Wil. 1824.)

7019. Rożancius Szwęciausios Maryos Pannos yr saldziausia warda Jezusa teypogi spasabas apwaysciojima kalnu Kalwaryos Ziamayciu su modlitwomis yr giesmiemis anto służijęciomis. Par pazwalima Wiereśnibys dwasyszkos perdrukawotas. Wilniuy drukarniey diecezijos Kunigu Missionoriu pri Baźnicies S. Kazimiera. 1824. 12.

3) *P i e ś n i.*

7020. a) Ephr. Oloffs weyb. Evangel. Luther. Hochverdienten Predigers der Deutsch. und Poln. Gemeine zur H. Dreyfaltigkeit in Thorn polnische Liedergeschichte, von polnischen Kirchen-Gesängen und derselben Dichhern und Uebersetzern, nebst einigen Anmerckungen aus der polnischen Kirchen- und Gelahrten-Geschichte. Danzig 1744. 8. *586 str.*

Z portretem Artomiusza, pod którym taki napis: Petrus Artomius 1552 natus Grodisciis in Maj. Polo. Eccl. Wengroviensis, Thorunensis V. D. Minister Polonicus. Occubuit a. 1609. d. 2. Augusti. (L. S.)

Toż samo pod tytułem:

b) Beiträge zu der polnischen Weltlichen-Kirchen- und Gelartengeschichte, zweï Theile, Danzig b. Daniel Meisner 1764. 8. *Dedykacja także tu wyrzucona, i dla tego pierwszy arkusz przedrukowany bydź musiał; wrescie żadnej odmiany.* (B.)

Pierwsza część, (1—206), wyliczenie autorów pieśni porządkiem alfabetycznym z wiadomością o ich życiu i pismach. Druga część o tém, kiedy zaczęto śpiewać pieśni polskie; dalej wyliczenie i opisanie rozmaitych zbiorów poezji tego rodzaju, szczególniej Kancyonałów drukowanych w Koronie i Litwie, w Szląsku i Prusiech. (B.)

7021. Passio dominica per Septem horas Canonicas distributa, elegantissimisque uario carminum genere conflatis, Hymnis, Antiphonis, et sacra deuotione plenis orationibus conscripta, adiectis quibusdam in margine Scholiis, et carminum appelationibus per Rudolphum Agricolam Juniorem Poetam et Oratorem a Caesare laureatum. Adjectis de conceptione intemeratae Mariae Virginis duobus hymnis per eundem Rudol. *Na końcu*: Impraessum Cracouiae per Hieronymum Vietorem Anno domini Millesimo Quingentesimo Vigesimo. Die decimo Martii. 4. *12 kart nieliczb. Druk rzymski.* (L S.) *Zob. Noty.*

7022. Expositio interpretatioque hymnorum ex doctoribus in gymnasio Cracoviensi pro juniorum eruditione et eorum in sacris litteris institutione conflatą. (Wyrazy te *rubro*, tytuł w obwódce drukarskiej z cyfrą Hallera). *Na końcu*: Collectaneum hymnorum mag. Michaelis de Vratislavia sacrarum litterarum baccalarij formati Majoris collegii studij Cracouiensis collegiati Canonici ecclesie collegiate seti Floriani. Opera et impensis spectabilis viri Joannis Haller ciuis et Consulis Cracoviensis litteris ac formis excussum. Anno dni 1516. 4. fol. *132 i 5 kart regestru na końcu. Do tego należy*: Prosarum dilucidatio ac earundem interpretatio pro studiosorum eruditione in gymnasio Cracovien. elaboratą per doctorem Michaelem Vratislauien. custos *(sic)* ecclesie S. Floriani. *Na końcu*: Impressum Cracovie per Flor. Unglerium. 4. *4 i 85 kart.* (Bibl. Puł.— Ossol.— L. S.)

Przypis. do Piotra Tomickiego Biskupa Krakow., datowane 1 Marca 1530 poźniej przydane. *Zob. Noty.*

7023. Kantyczki. 8. *Zob. Noty.*

7024. Piesn o bozym umęczenyu: teras nowo przełożona. *Na końcu:* Drukowano w Krákowie przez Jeronyma Wietorá. Látá Bozego 1532. 8. *11 kart nieliczb. Druk gocki bujny, piękny.*

Tytuł w holcsztychu, mającym u góry wizerunek Najświętszej Panny, trzymającej na ręku Jezusa. Na pierwszych pięciu stronicach są nóty na *Discant, Alt, Tenor, Bas.*— Pieśń ma w sobie 136 wierszy. *Zob. Noty.*

7025. (II. kar. 16 – 17. liczba obcięta). Psalm pierwssy. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum. etc. T. A. *2 kartki bez osobnego tytułu, z których jedna ma znak Aiij, druga bez znaku. Druk gocki bardzo piękny (Łazarzowey).*

Litery T. A. oznaczają zapewne *Andrzeja Trzecieskiego.*— Na początku nóty jak wyżej.

(XX. kar. 189—192). Psalm XIIII. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. etc. A. T. (Andrzej Trzecieski). w Krakowie Łazarz Andrysowic wybiyał. *4 karty oznaczone literą A.*

Na tytule holcsztych wyobraża Dawida. Na przodzie nóty na cztéry głosy, jak wyżej.

(XIX. kar. 181—188). Psalm XXXVI. Noli aemulari in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem. etc. Ku pocyesse człowyeka krześciańskiego, wiernie przy Panu swem trwaiącego. Po polsku uczyniony. Jak. Lub. (Jakub Lubelczyk). *7 kart. Druk Łazarza, lubo nie wyrażono.*

Nóty na *Discant, Tenor, Bass, Alt.*

(XXII. kar. 197—200). Psalm XLV. Deus noster refugium. Kthorym sobie Koscyoł Swięty mysl dobrą czyni, w ninieyssym porusseniu. (*Pod tym tytułem są dwie litery A. i P. tak postawione*: $\frac{\text{A}}{\text{P}}$ *zapewne oznaczające tłómacza).* Drukował Lazarz Andrysowic w Krako. Lvi. (1556). 8. *4 karty oznaczone literą A.*

Na początku text łaciński psalmu, po nim nota na jeden tylko *tenor*, a na końcu przekład polski, całe nieposledni.

(XXV. kar. 209—212). Psalm Dawidow L. Miserere mei Deus

secundum magnam misericordiam tuam etc. B. W.

Argumentum a Summa tego Psalmu.

Tento Psalm zamyka w sobie Modlitwę a Prosbę barzo gorącą o Odpusszczenie grzechow, człowicka ktory grzechy swoie prawie a prawdziwie uznawa: y ktory pana Boga prosi aby mu takowe grzechy iego były odpusszczone y teże darowane. Ktoryż to Psalm nas tego naucza, skąd iest, y co iest grzech, y iako bywa zgładzon y odpusszczon: iako sye odradzamy, y ktore sye a iakie chwały a służby Panu Bogu podobaią. Teyci pyosnki a prośby Dawid używał, gdy był Betsabeę żonę Uryassowę zgwałcił, y męża iey zabić dał: y teże gdy go Prorok Natan mąż osobliwą a niepospolitą swiątobliwoscią od Boga obdarzony stego barzo wielce karał, y gdi mu też groził, powiadaiąc że Bog tak cięszkich grzechow nikakiey bes pomsty y teże bes kaźni zaniechać nie miał, iako o thym sseroko masz we wtorych ksyęgach Krolewskich, w xj. y we xij Kapitułach.— W Krakowie Łazarz Andrysowic wybiyał. Roku Lvi. 8. *4 kartki.*

Nóty są tylko na *discant*, *tenor* i *bas*. Nie wiadomo kogo oznaczają litery B. W.

(XXI. kar. 193—196). Psalm Dawidow, LXX. In te Domine speraui. etc. S. K. W Krakowie Łazarz Andrysowic wybiał: Lvi. 8. *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

(XXIV. kar. 205—208. Psalm LXXIX. Deus, uenerunt gentes in haereditatem tuam, polluerunt templum Sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam. etc. Po polsku ku spiewaniu przełożony. Jak. Lub. *4 kartki. Druk Łazarza, ale drukarnia i rok nie wyrażone.*

Nóty na cztéry głosy na przodzie.

(XXVII. *liczba obcięta, ale z pozostałych śladów zda się* kar. 217—220.) Psalm Dawidow LXXXV. Inclina Domine aurem tuam etc. M. R. (Mikołaj Rey). W Krakowye Lazarz Andrysowic wybiyał. *4 kartki.*

Na tytule holesztych wyraża Dawida modły do Boga zanoszącego.— Nóty na cztéry głosy.

(XXIII. kar. 201—204). Psalm Dawidow cij z łacinskyego yęzyka na polski ku spyewanyu przełożony.

Argumentum a summa wssytkyego co w sobye ten Psalm zamyka.

Wyslawya tą pyésnyą naywdzyęcznyeysse milosyerdzye y dobroć Boską ku rodzayowi ludzkyemu, y naucza nas abychmy mu dzyękowali za dobrodzyeystwa ktore on nam na każdy dzyen barzo hoynye a sszodrze okazuye.— Wybiyano w Krakowye przez Lazarza Andrysowica. Lata M.D.L.iiij. *4 kartki.*

Zdaje się przekład Jak. Lubelczyka.— Nóty na cztéry głosy. *Zob. Noty.*

a) (XVII. kar. 173—176). Psalm Dawidow CXIII. In Exitu Israel de Aegypto. etc. M. R.—Lazarz Andrysowic wybiał. *4 kartki.*

Nóty się nie znajdują.

b) In exitu Israel de Egipto M. R. 8. *4 karty.*

Rycina wyobraża osobę w kąpieli przy drzewie trzymającą naczynie, do której zbliża się służąca z miednicą w lewéj, dzbanem w prawej ręce. U góry oknem wygląda Dawid z arfą; w dali dwa budynki, u dołu rok 1533 w Krakowie Stanisł. Szarf. Psalm poczyna się na stronie odwrótnej. Druk gocki. Lelew. widział w Bibliotece Uniwersytetu Warszaw.
(Bibl. Ks. Dw. I. 148.)

7026. (XVIII. kar. 177—179). (*karty 177 niedostaje, równie jak i 180, ale próżnej*). *Po tym Psalmie Reja następuje piosnka:* Chwalcie Pana, *lecz bez karty tytułowej.*

Nóty są na *alt*, *tenor* i *bas*.— Sobolewski domyśla się, że na odwrocie brakującego tytułu musiała bydź nota na *discant*. Bo, że karty pierwszej niedostaje, przekonywa znak karty następnej Aij.— Tu jest wszystkiego dwie kartki, a zapewne trzy wszystkich było.

(XXVI. kar. 213—216). Psalm CXXVII. Beati omnes qui timent Dominum. etc. B. W. W Krakowye Łazarz Andrysowic wybiyał. *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

(XXVIII. kar. 221—224). Psalm CXXIX. De profundis clamaui ad te Domine.

Argumentum.

W tym Psalmye Duch Swyęty yasnye okazuye, Iż żadny Człowyek nyemoże sobye zasłużyć odpussczenya grzechow swemi uczynki, Ale przez Miłosyerdzye Boże, bywayą odpussczony wyerzącem, a grzessyć przestayącem.—W Krakowye Łazarz Andrysowic wybiyał. *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

(III. kar. 39—42 *z domysłu, bo liczba zerznięta).* Przykazanye Boże. *(Holcsztych wyobraża Mojżesza 10 przykazań odbierającego od Boga).* W Krakowye Hyeronim Victor Prasował. *Na końcu* też same wyrazy i rok M.DXLV. *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

(XIV. kar. 133—136). Podobieństwo żywota człowieka krzescianskiego. M. R. (Mikoł. Rey). *(Holcsztych wystawia czarta kuszącego Christusa).* W Krakowie Łazarz Andrysowic wybiyał. *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

(IV. kar. 43—46). Powssednya Spowyedz. A. T. (Andrzej Trzecieski). *(Holcsztych wyobraża Boga Oyca, Syna i Ducha S. Na nim rok 1532 znajduje się, ale nie jako rok druku).* W Krakowye Lazarz Andrysowic wybiyał. *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

(XII. kar. 125—128). Pyesń o przeciwnoséyach żywota Człowyeka krzeséiańskyego. *(Holcsztych wyraża Boga i lud modlący się do niego). Na końcu:* U Wdowy Hiero. Victora. Lata Bożego. M.D.L. (*). *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

(XIII. kar. 129—132). Przestrach na złe sprawy ludzkiego żywota. W KrakowieLazarz Andrys. wybiyał. *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

7027. (V. kar. 47—50). Modlitwa powssednya do Troyce swyętey, przeciwko nyeprzyyaćyelom Koscyoła Swyętego. *(Holcsztych wyobraża Trójcę z r. 1532).* W Krakowye u Wdo. Hyero. Wict. XLIX. *4 kartki, z których ostatnia próżna.*

Nóty jak wyżej.

7028. (VI. kar. 51—54). Modlitwa ludu pospolitego za Pany krzesciyanskimi. *(Holcsztych wyobraża lud zanoszący modły do Boga).* W Krako. przez Lazarza Andrysowica. *4 kartki.*

Nóty jak wyżej.

(VII. kar. 55—58). Modlitwa gdy dzyatki spać idą. *(Holcsztych wyraża dwoje dzieci klęczących i mówiących modlitwę przed rodzicami).* W Krakowye u Łazarza Andrysowica. *4 kartki.*

Nóty jak wyżej.

(VIII. kar. 59—62). Christe qui Lux es et Dies. Po Polsku. M. R. (Mik. Rej). *(Holcsztych wyobraża Boga, słońce, księżyc i gwiazdy, a we środku ziemię).* W Krakowye Lazarz Andrysowic wybiyał. *4 kartki.*

Nóty jak wyżej.

(IX. kar. 63—66). Pyesń o narodzenyu Panskim na świat. *(Holcsztych wyobraża szopę, w której się Christus narodził).* Wybi-

(*) Chłędowski opisując tę pieśń czyni uwagę, że Bandtkie w Historji Drukarń Krakowskich nie oznaczył czasu, do którego wdowa Hieron. Wictora utrzymywała drukarnię; z tego druku widać, iż trzymała ona ją jeszcze r. 1550.—

yano w Krakowye przez Lazarza Andrysowica MDL. (*). *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy. *Zob. Noty.*

(X. kar. 67—70). Pyesń druga o przyscyu Pańskim w ciało. *4 kartki.*

Nóty jak wyżej.

(XI. kar. 117—120). Pieśń Nowa o nawroceniu grzessnego człowieka ku Panu Bogu. Druga pieśn o Smierci. O daremne swieckie uciessenie. etc. etc. W Krakowie, Lazarz Andrysowic wybiał. Lvi *4 kartki.*

Nóty tylko na *tenor.*

(I. kar. 1—4). Heynał świtha na rane powstanie. W Krakowie Łazarz Andrysowic Wybiał. *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

(XV. kar. 145—148). Pyśn Nowa, ktora w sobie zamyka modlithwę ku Panu Bogu, Aby w tym zamiessaniu, Kosciola swego bronić raczył. W Krakowye, Łazarz Andrysowic wybiał. *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

(XVI. kar. 165—168). Pyesń nowa, w ktorey iest Dziękowanie panu bogu wssechmogącemu, że malutkim a prostakom raczyl obiawić taiemnice Krolestwa swoiego. MDL VI. *Na końcu:* W Krakowie Lazarz Andrysowic wybiał. *4 kartki.*

Nóty na cztéry głosy.

Zob. Noty.

7029. Psálterz álbo kośćielne śpiewánie Krola Dawidá, nowo pilnie przełożony, z łáćinskiego ięzika w Polski według szczerego textu. Jeronim Wietor prásowal. Lata bożego M.D.XXXV. 8. *141 kart* (Listow) *i 4 kart regestru na przodzie.*

Tytuł obwódką oprowadzony, po bokach u góry z każdej strony anioł bijący w bęben i grający na piszczałce. *Zob. Noty.*

7030. Himny Duchowne wydania Stanisława Hozyusza. w Krakowie u Wdowy Hier. Wietora. r. 1545.

7031. Hymny Koscielne. Cokolwiek sie ich w Breuiarzách teráznieyszych znáyduie, y niektore insze. Przekłádania Kśiędzá Stanisłáwá *Grochowskiego.* Paweł s. do Ephes. w. 5. Nápełnieni bądźćie Duchem S. rozmawiáiąc sobie w Psalmiech, Hymnach, y pieśniach duchownych: spiewaiąc y chwalę czyniąc w sercach waszych Panu. w Krakowie w Druk. Jak. Sibeneychera, R. P. 1598. 4. *51 kart z jednej strony liczbowanych.*

Dedyk. tłómacza do Jerzego Radziwiłła Kardynała, Bisk. Krakowskiego, wierszy pol. 12, na odwrocie karty tytułowej; oprócz tego Przedmowa wier. pol. 24, *Authar do Czytelnika*, kar 1, i regestra. Jest tu hymnów 163, ostatni jest: *Te Deum laudamus.* Tłómacz w przemowie do czytelnika powiada, że w przekładzie tym starał się, aby nie tylko sens, ale i liczba syllab z łacińskim wierszem zgadzały się. Wyrazu Hymn używa Grochowski w rodzaju żeńskim. Juszyński wspomina o tychże Hymnach, przypisanych Biskupowi Tylickiemu.

7032. St. *Grochowski.* Hymny Prozy y Cantica Kośćielne, cokolwiek się ich w brewiarzach i we Mszalech Rzymskich teraz znayduie, y niektore insze z dawnieyszych co przednieysze, zwlaszcza Prozy y Hymny. W Krak. w Drukarni Jak. Sibeneychera, 1599. 4. *83 kart i 1 nieliczb.* (L. S.)

Tu między Hymnami, ostatni C, jest *Te Deum laudamus*, p. 49. 50. a zatém do edycji, przypisanej X. Jerzemu Radziwiłłowi, Kardynałowi i Bisk. Krakow., stosują się wyrazy Ostrzeżenia: *Sama wprawdzie ostatnia hymna takiego przełożenia nieco uchybić musiała* etc. (L. S.)

7033. (Godziny Panny Mariey). *Na końcu:* W Drukar. Andrzeia Piotrkowczyka. 12. *355 str.*

Exemplarz bez karty tytuł. w Bibliotece Puławskiej. Każda pieśń tu umieszczona nazywa się *Hymna*, wszystkie prawie są

(*) Chłędowski czyni tu znowu uwagę, że rok ten druku godzien jest zanotowania, iż o trzy lata wcześniej naznacza nastanie drukarni Łazarza, jak Hofman i Bandtkie byli wskazali.

tak jak u Grochowskiego ośmiogłoskowe. Wnosić ztąd można, że i to jego jest praca, lubo jednakże jedne i też same hymny, wedle porównania Sobolewskiego, z hymnami zbioru Grochowskiego, różnią się w niektórych miejscach.

Por. N. 6998.

7034. Jakob **Więcki**. Psalterz z trabami i dopiskami. w Krakowie 1599. (Siarcz.)

7035. a) Stanisław **Grochowski**. Himny o Męce Pańskiey do obrzędow Kalwariey Zebrzydowskiey, y do tamecznego nabożeństwa należące. w Roku Pan. 1611. w Krakowie Bazyli Skalski drukował. *26 str.*

Dedyk. Mikołajowi Zebrzydowskiemu Wojew. Krak. (L. S.)

b) — — *t. r.* w Krakowie w Druk. Symona Kempiniego. (L. S.)

7036. Hymny Kościelne z Brewiarza Rzymskiego. w Krakowie R. P. 1611. 4. *247 str.*

Str. 1—104, Hymny, str. 105—124, Pieśni Kościelne, str. 125—154, Prozy Kościelne, str. 155—205, S. Cecylia, str. 206—232, Żywot S. Stanisława, str. 233—246, Na żałośny pogrzeb god. pam. X. Mikołaia Dobrocieskiego, str. 347, List posła Tylickiego Biskupa Krakow. do autora o X. Dobrocieskim, zaraz po zejściu jego pisany z Rodzencina 2 Lutego 1608. Wyraża tam Biskup, obok innych pochwał, że w Dobrocieskim prawą rękę utracił. (L. S.)

7037. Kasper **Twardowski**. Kolęda, Nowe Lato, Szczodry dzień albo Piosneczki Emanuelowe. w Krakowie u Diedzicow Jak. Sybeneychera 1619. 4. (B.)

7038. Pieśni Nabożne Zebrał i wydał Jerzy *Zawadzki* za panowania Zygmunta III. (Siarcz.)

7039. Sebastyan **Jastrzębski**. Pieśni nabożne na uroczyste Święta. w Krakowie 1621. (B.)

Będzie to zapewne ten sam Sebastyan Jastrzębski, którego wspomina, jako drukarza Krakowskiego, Bantkie w Hist. Druk. Krakow. p. 425.

7040. Kasper **Twardowski**. Pochodnia miłości Bożey, czyli Hymny Duchowne. w Krakowie u Waleryana Piątkowskiego 1628. 4.
(Załuski, Bibl. Poet. p. 85.— B.)

7041. Bartholomeus **Zimorowicz**. Jesus Maria Joseph. Trisagii et Trismegisti salutis humanae, Protopatroni, Natali die Hominis Hymnis XXVII celebrati. Zamosci, typ. Acad. 1640. 8. (Ju.)

7042. Psałterzyk Boga Rodzice N. P. Maryey Polskiego Krolestwa Patronki na podobieństwo Psałterzą od S. Bonawentury Kardynała stosowánego ku teyże czci Matki Bożey Teraz rythmem polskim podany w druk przez X. Andrzeia **Malskiego** w Zołkwi Kaznodzieię Ordynar. w Krakowie u Piątkowskiego R. 1641. 8. *21 ark.*

Dedyk. do Anny na Ostrogu Chodkiewiczowej. Wojewodz. Wileń., Hetm. W. W. X. Lit.

Powod do naśladowania tego dzieła z łacińskiego tak wyraża: » Za pamięci też iuż czasow naszych podał ktoś Polak w druk skrocony po piąci rzędzikow każdy psalmik." Co się mniej stosownem zdało Malskiemu. Poezij tu niewiele, niektóre pieśni jednak są wcale piękne, zwłaszcza, gdzie wspomnienie krajowe lub prożba o pomoc w jego uciskach ówczesnych. Pieśń 1. Części 1. jest najpiękniejsza, ale wzięta całkiem prawie z Kochanowskiego. (Wizer. Pocz. Nowy, T. 16.)

7043. Błażey **Derey** Zak. Kazn. Nabożne Pieśni przy gromadnym odprawowaniu Rożańcow. w Krakowie u Stan. Bertutowicza. 1645. 4. *Z nótami muzycznemi.* (Ju.)

7044. Hymny i Prozy Kościelne, z łacińskiego przetłomaczone, przez Jana *Białobockiego* Sekretarza J. K. Mci. w Krakowie u Cezarego 1648. 8. *190 str.*
(Zał. Bibl. Poet. p. 29.— B.)

7045. Psałterz Augustyna S. Biskupa Hipponenskiego przez Adryana z Wieszczyc *Wieszczyckiego* przełozony. *Na końcu*: w Krakowie u Piątkowskiego 1650. 4. *3 ark.*

Na odwrocie przypisanie bratu Janowi Chryzostomowi, Sekr. Król.

Psalmyć posyłam brat pełen tesknice
Pokuckiey, z szkodą, zbywszy Tyśmienice.
Czym się mam cieszyć Vandalis głęboka,
Y Wawel widzi. Łzy czerpam z Potoka.
Więc piszę, a Ty moy bracię kochany
Spieway wiadomy noty z Zadniestrzany.

Będzie wzdy ten czas, że Bog msciciel prawy,
Ucho łaskawe da do naszey sprawy.
Teraz iuż czytay z Augustyna słowa:
Jeśli zle, nie dziw; frasowliwa głowa.
(L. S.)

7046. Jana JALINOWICZA S. J. Pieśni Nabożne. 1660.

Po polsku i litewsku. Niewiadomo gdzie drukowane. (B.)

7047. a) Siedm Psalmow spowiednych iednego Xiążęcia Luzytańskiego przez X. Marcina *Kuczwarewicza* wierszem polskim tłómaczone. w Warszawie 1667. (B.)

b) — — przedrukowane z przydatkiem siedmiu psalmow pokutnych. 1674. 12. (B.)

7048. Cantiones Spirituales ex Latinis, Germanicis et Polonicis translatae in idioma Lothavicum, additis pluribus per P. Georgium ELGER e Societ. Jesu. Vilnae typis Acad. Soc. Jesu. An. D. 1673. 8. *172 str. oprócz 3 kart regestru.*

7049. Pieśni Nabożne na Swięta uroczyste. w Krakowie 1681. 16.
(Cat. Janss. 1684)

7050. Pieśni Katholickie nowo reformowane z polskich na łacińskie, a z łacińskich na polskie przełożone, niektore też nowo złożone. Cantiones Catholicae nunc recens reformatae, ex polonicis latinae, ex latinis polonicae factae nonnullae noviter compositae. Opera S. S. J. (Stanisław Serafin Jagodyński). w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego 1695. 4. *173 str. i regestr.*

Nie pierwsze to jest już wydanie; autor żył bowiem za czasów Króla Zygmunta III. Wiele z tych pieśni dotąd w Kościołach katolickich śpiewanych. (Ju. MS.)

7051. Wespazyan KOCHOWSKI. Rożaniec do Nayswiętszey Maryi Panny podług trybu w Zakonie Kaznodzieyskim używanego. Drugie wydanie. w Częstochowie 1695. 12. *39 str.*
(Zał. Bibl. Poet. p. 51.—B.)

7052. a) Pieśni nabożnych część pierwsza. Przez X. R. S. K. K. wydana. Roku Pánskiego 1697. W Krakowie, w Drukárni Fráncissza Cezárego J. K. M. y J. M. X. Biskupá Krákowskiego, Xiążęćiá Siewierskiego, tákże Przesławney Akademiey Krákowskiey Typografá. 4. *5½ ark.*

Na exemplarzu znajdującym się w Bibliotece b. Uniwersytetu Wileńskiego, piórem dopisano, że autorem tej książki jest SUSZYCKI.

Trzy karty początkowe zajmuje tytuł, approbacja i przypis. wierszem Królowej polskiej Maryi Kazimirze.

Pieśni nabożnych o Pannie Nayświętszey Część Wtora. Przez X. R. S. K. K. wydana. Roku Pánskiego 1697. 16. Pázdźierniká. W Krakowie w Drukárni Fráncissza Cezárego J. K. M. y J. M. X. Biskupá Krákowskiego, Xiążęćiá Siewierskiego; tákże Przesławney Akádemiey Krákowskiey Typografá. 4. *7 ark.*

Przypis. Alexandrowi i Konstantemu Królewicóm.— Wszystkich pieśni o Maryi Pannie 27. *Zob. Noty.*

Swiat gorny, álbo pieśni nabożnych część trzecia. Przez X. R. S. K. K. S. Ł. Roku Pánskiego 1750. Zá Dozwoleniem Stárszych wydany. W Krakowie, w Drukárni Fránćiszká Cezárego J. K. M. y J. M. X. Biskupá Krákowskiego, Kśiążęćiá Siewierskiego; tákże Przesławney Akádemiey Krákowskiey Typografá. 4. *18¾ ark. Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosnow.)

b) Pieśni nabożnych Części trzy przez X. Remigiusza SUSZYCKIEGO Kanonika Krakowskiego, Scholastyka Łęczyckiego, Kustosza Kieleckiego J. K. M. Sekretarza, różnymi czasy wydanych. Roku Pańskiego 1702. w Krakowie w Drukarni Fr. Cezarego J. K. M. y J. M. X. Bisk. Krak. etc.; także Przesławney Akademiey Krakowskiey Ordynaryinego Typografa.

7053. Lutnia Kościoła Katholickiego złożona z hymnow Urbana VIII Papieża na Niedziele, powszednie dni przez tydzień i Swięta całego roku, z przydatkiem Hymnu o Nayświętszey Pannie, S. Kazimierzu, niektorych Antyfon, Re-

sponsoryi, Sequencyi, z Brewiarza i Mszała Rzymskiego, staropolskich też nabożnych Pieśni poprawionych przez X. Kazimierza Damirskiego, Minoritę Obserw. Rusk. Prow. 1716. 8. *190 str.* (B. I. 298.)

7054. Rotuły albo Pieśni Adwentowe zebrane. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1721. 8.

7055. Kancyonał Pieśni Adwentowe i rożne Modlitwy. w Krolewcu u Reusnera 1731. 8. (Ju. MS.)

7056. Psalterium Beat. Virg. Mariae, a divo Bonaventura ad normam Psalterii Davidici compositum. Crac. Typ. Dominici Siarkowski. S. R. M. Typographi.—Anno 1747. (Ju. MS.)

7057. Psalterz Dawidow albo Nabożeństwo zamykaiące w sobie naydoskonalszy sposob wzywania Pana Boga. w Wilnie 1764. 8. (Krasz. Wilno, IV.)

7058. Kantyczki Pieśni Nabożnych według obrządkow Kościoła S. Katolickiego na uroczystości całego Roku z przydatkami nowych pieśni osobliwie o Bożym Narodzeniu. w Drukarni Jana Szlichtyna. R. P. 1767. 8. *520 str. Format podłużny kantyczkowy.* (L. S.)

7059. Skarb pobożnych affektów i żalów serdecznych w zupełnym Psalterzu Dawida S. zakopany a JW. JPani Alex. z Tyzenhauzow Morykoni Pisarzowey Skarb. W. X. L. i t. d. ofiarowany. w Wilnie w Druk. Akadem. 4. (Krasz. Wilno, IV.)

7060. Kancyonał albo pieśni Nabożne według obrządkow Kościoła S. Katolickiego na uroczystość całego Roku z przydatkiem wielu nowych o różnych Swiętych Panskich, nowo wydane. w Krakowie, w Drukarni Anny Dziedzicki i Sukcess. R. P. 1794. 8. *486 str. Format kantyczkowy zwyczajny.* (L. S.)

7061. Wybor Pieśni nucący taiemnice Chrystusa Pana Nayświętszey Jego Matki y niektorych Swiętych opiekę głoszący. w Kaliszu w Druk. J. K. M. i Rzpltey. R. P. 1778. 8. *141 str.*

7062. a) Pieśni Nabożne Fr. Karpińskiego. 12. (Korr. Kr. i Zagr. 1793.)

b) Pieśni Nabożne przez F. K. w Wilnie w Druk. Akadem. R. 1795. 16. *72 str.*

c) — — w Krak. w Dr. Szkoły Gł. 1798. 12. (L. S.)

d) Pieśni nabożne przez Franciszka Karpińskiego, podług ostatniego dziel tego pisarza wydania. Nakł. Towarz. Typogr. w Wilnie w Druk. Ant. Marcinowsk. 1819. 12. *70 str.* (Tyg. Wil. IX. 121.)

7063. Pieśni Nabożne podług obrządku Kościoła S. Katolickiego samą prostotą przyiemne, Dla szczerego nabożeństwa powabne. Na uroczystość całego roku z przydatkiem wielu rozuych Swiętych Pańskich nowo wydane. w Krolewcu 1796. Drukowano u D. K. Kantera J. K. M. Nadwor. Drukarza i Xięgarza. *495 str. oprócz regestru. Format kantyczkowy.*

7064. Pieśni Nabożne na Adwent, Narodzenie, Post, Zmartwychwstanie i inne Swięta uroczyste Jezusa i Naydostoynieyszey Maryi oraz y wszystkich SS. Pańskich z przydatkiem nowych pieśni. Za wiadomością Prześwietney Kamery J. K. M. Białostockiey przedrukowane w Supraślu w Druk. WW. XX. BB. R. 1799. *595 str. i regestr. Format kantyczek.*

7065. Hymny z Brewiarza Rzymskiego dla użytku powszechnego przez WJX. Wacława Hrabię *Sierakowskiego*, Prob. Kat. Krak. zebrane y na polskie przełożone. Nakładem tegoż. w Krakowie w Druk. Szk. Głów. Roku M.DCC.XCIX. 8. *274 str.* (L. S.)

Przekład daleko lepszy tych hymnów jest Jana Białobockiego i Stanisława Grochowskiego. (L. S.)

7066. Pienia święte y Rytmy pobożne ku zbawienney pobudce do

chrześciańskich pobożności z rozmaitych zebrane pisarzow.— w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. 1801. 8. *184 str. i 4 karty na przodzie.*

Są tu między innemi pieśni Karpińskiego, X. Jozefa Baki, X. Jana Neryusza tłómaczenia X. Zygmunta Brudeckiego, X. Mikołaia Jaszkiewicza i X. Jozefa Epif. Minasowicza.

7067. Kantyczka. w Częstochowie r. 1802. 16 *podłuż. 454 str. i 8 nieliczb.* (Ban. H. Dr. Kr. P. I. 71.)

7068. Pieśni na codziennem nabożeństwie przez uczniów szkół Departamentowych Lubelskich śpiewane w Lublinie 1812 pismem Jana Karola Pruskiego. 8. *38 str.* (Ban. H. D. K. P. I. 370.)

7069. Pieśni Nabożne na Święta uroczyste według porządku Kościoła S. Rzymsko-Katolickiego na cały rok zebrane i z przydaniem nowych Pieśni przedrukowane. w Wilnie w druk. XX. Bazylianów roku 1822. 16. *598 str. i 4 karty regestru.*

7070. Pienia Nabożne dla Rzymsko-Katolickiego Chrześciaństwa w Polszcze do śpiewania przy organie przez J. D. Minasowicza i Aloizego Felińskiego. w Warszawie w Drukarni Łątkiewicza. 1825. (Bibl. Pol. 1825. T. III. p. 87.)

7071. Wybor pieśni nócących Taiemnice Chrystusa Pana, Nayświętszey iego Matki i niektórych Swiętych opiekę głoszących. 1828. 8. (Kat. Friedl.)

7072. Pyesń o swiętym Krzysztoforze barzo piękna. *(Rycina: S. Krzysztof brnący w wodzie, zasadza wielką gałąź suchą. Na grzbiecie dzieciątko Jezus błogosławiące, naprzeciw wygląda starzec w kapturze z pochodnią w lewej ręce).* 8. *4 karty. Druk gocki. Zob. Noty.* (Lel. Bibl. Ks. I. 148.)

7073. Pieśń O Plagach cźásow teráźnieyszych ná Polskę przypuszczonych. *(Rycina: miasto i pole, śmierć z kosą, bieży w stronę, gdzie Bóg Ojciec w obłoku, w kapie, ręką opierający na kuli; w dali śmierć dogania i chwyta ręką i kosą człowieka).* Roku Pańskiego 1573. 8. *4 karty. Druk gocki Szarfenberga.*

Na końcu: Litania o S. Franciszku. (Lel. Bibl. Ks. I. 151.)

7074. Pieśń o Potopie. *(U spodu w obłamówce rycina: arka na wodzie, z drugiej strony gołąb lecący z rószczką oliwną).* 8. *4 karty. (Druk gocki Stanisława Szarfenbergera około r. 1570.)*

7075. Stanisław Grochowski. Pieśń o S. Stanisławie Patronie Polskim nowo wydana z notami Diomedesa Katona. w Krakowie Bazyli Skalski. 1607. *4 str.*

Tak przytacza Sobolewski. Juszyński między pismami Grochowskiego nie wymienia, ale pod *Diomedes Caton,* T. I. p. 61, który, jak widać z powyższego tytułu, noty tu tylko przydał.

7076. Casimiri Principis Poloniae Lac Marianum seu Hymnus B. M. Virginis honori. Antverpiae 1612. 12. (Bibl. Slus. 100.)

7077. Walenty Bartoszewski S. J. Parthenomelica albo pienia o Pannie Nayświętszey. w Wilnie 1613. 4. *6 ark.* (Oloff l. c.— B.)

Dwa te ostatnie pisma czy należą do pieśni lub nie?

7078. Pięć o Nayświętszey Pannie Maryey Katholikow dobrych obronce Pieśni przez mię Daniela Chryzostoma Dudycza z Horeckowicze wierszem polskim zrobionych. we Lwowie u Jana Szeligi 1619. 4. (L. S.)

7079. Piesń nowa o S. Janie Kantym na Akt solenny Kanonizacyi iego w Kościele Prepozyturalnym i razem Parafialnym Panny Maryi we Lwowie, za Krakowską Bramą odprawuiącey się przez X. Kazimierza Wierzbickiego, Proboszcza tegoż Kościoła złożona. 8. *2 karty.* (L. S.)

7080. Kredencia nabożna Błogosławioney Maryey Magdalenie de Pacis, Pannie Zakonu S. Karmeli-

tańskiego de Observantia: w Lwowie 1628. 4. *3 ark.*

Na końcu Rok 1633.—Hymny. (Chl.)

7081. Bogu w Troycy iedynemu y Swiętemu Stanisławowi Patronowi Polskiemu Tablica obiecana, abo Pieśń o Żywocie iego Na szczęśliwe zwrocenie z Angliey Posła J. Krolewskiey M. J. M. Pana Stanisława Cihowskiego Podkomorzego Kroko-Czorstyńskiego, Babimostskiego etc. Starosty, X. Stanisława Grochowskiego. *b. m. i r.* 4. *1 ark., z nótami na cztéry głosy.*

Pod nótami podpis: *Asprilij Pacelli Magistri Capellae S. R. M.* (Bibl. Ossol.—L. S.)

7082. Jan Rudzki. Hymen na tryumf Zmartwychwstania Pańskiego. r. 1644. (Ju.)

7083. Casimirus Wołodkowicz S. J. Ode Coelorum Reginae nativa in Prussia decantata. Cracoviae 1661. 4. (Ju.)

7084. Melodya S. Kazimierza Krolewicza Polskiego albo Piesn Omni die etc. *Dnia każdego* etc. o Nayśw. Pannie Maryi kazaniami—przyozdobiona—wydana przez X. Antoniego Węgrzynowicza Zak. S. Franciszka Reformata, na ten czas w Maley Polszcze Prowincyała, a przed tym S. Theol. Profess.— R. P. 1704. w Krakowie w Druk. M. A. Schedla. 4. *192, 272, 264, 25 str., 21 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Piotr. Stanisl. Orłowskiemu, Kanonik. Krakow.—Obraz S. Kazimierza rysunku i sztychu autora. Należy raczej do kazań.

7085. Mowa Pasterzow przy Narodzeniu Chrystusowym. (Kat. Friedl.)

7086. Hymny do S. Jana Nepomucena Patrona dobrey sławy. *b. m. i r.* 8. *4 kartki.* (L. S.)

7087. Pieśń o Panu Jezusie Nazaranskim cudami y łaskami słynącym w Cerkwi XX. Bazylianow Czereyskich Prowincyi Litewskiey: gdzie też obraz Nayświętszey Maryi Matki Jego Cudowny znayduie się. Za pozwoleniem Starszych wydrukowana. R. P. 1767. w Krolewcu. 4. ½ *ark.*

Na końcu te dwa wiersze:
Proszę tu wspomnieć na Imie Michała
Ktorego się Kosztem ta Pieśń Drukowała.

7088. Piesni w dzień nabożeństwa rolniczego przez X. J. K. Bogusławskiego. w Wilnie 1802. 8.

✣ ✣

7089. Geistliche Catholische Gesänge — auss den lateinischen, teutschen und polnischen Psalmen und Kirchengesängen in Unteutsche sprach gebracht Jetst aber mit vielen schönen Liedern vermehret und in Druck verfertiget durch Georgium Elger Priester der Societet Jesu — Gedruckt zu Braunssberg bey George Schönfels. An. 1621.

7090. Cantiones spirituales ex latinis germanicis et polonicis translatae in idioma Lothavicum, additis pluribus per P. Georgium Elger e S. J. Vilnae typis Acad. S. J. A. D. 1673. 8. *172 str.*

7091. Catholisches Gesang-Büchlein—Braunsberg gedruckt in Coll. S. J. im Jahr 1752. 12.

7092. Haupt-Schlüffel zur Deutschen Andacht das ist Christ-Catolisches Gesang und Gebet-Buch in drey Theile ferfasset, zum Gebrauch der Deutschen Catolischen Gemeinde in Warschau — Warschau 1764 in der Privil. Mitzlerischen Druckerey. 8. *24 ark.* (L. S.)

✣ ✣

7093. Giesmes Tikieimuy Katholickam pridiarancias etc. Auctore Salomone Mozerka Sławoczynski, Summi Pontificis Alumno. Vilnae Typis Academicis Soc. Jesu. A. D. 1646. 8. *156 i 112 str.,* ½ *ark. na przodzie i arkusz na końcu.*

Dedyk. łacińska do Jerzego Tyszkiewicza, Biskupa Żmudzkiego. *Zob. Noty.*

7094. Giesmes nabożnas i t. d. (Piesni nabożne przedrukowane r. 1819 w Wilnie w Druk. XX. Bazylianów). (Dzien. Wil. 1824.)

7095. a) Giesmes ape Szwęciau-

sy Panna Marya per storony wiena Kuniga N. W. Żakona S. Dominika etc. *jak niżej.* Wilniuy 1765. (Krasz. Wilno, IV.)

b) Giesmes ape Szwęciause Panna Maria par praće ir starane wiena Kuniga N. W. Zokona S. Dominika Kalwaryjos Ziemayciu Klosztorians, szdrukawotas. Metuose P. 1773. Wilniuy etc. 12. *73 str.* (L. S.)

c) — — *tam.* 1781. 8. *68 str.* (L. S.)

d) — — *tam.* 1799. 12. (Krasz. Wilno, IV.)

7096. Kantyczkos Żemaytyszkos arba Giedoimay Diewa Garbingi Surinkty iż wysokiu knigiale yr Iżraszu, par rupesten yr inkrawan, Kunigo, Wincento Martiniono, iż Walmusu Walmiko arba Wilmiko, żiemaycio, Pusprabieluno, Pagiedoyniko yr Wietiniko, Bażnicios Sostingos, Wiskupijos Wilniaus, su Giminżimiu ing iż spaudiena ira paduoty. O su pazwalijmu Wiresnibes Kietwirta karta iż spausty. Metuose 1826. Wilniuje pri Bażniczes S. Kaźimiera. 16. *756 str. oprócz 4 kart na przodzie.*

---

2. Cerkwi Wschodniej.

7097. a) Instructio perbrevis super aliquibus ritibus Graecorum. Romae typis Camerae Apostol. 1597.

b) — — typis Congreg. de Prop. Fide. 1691. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7098. Status et ritus ecclesiae graecae graece descripti à Christoph. Angelo Graeco. *Latinè aùtem conversi* à Georgio *Thelavio*, Ecclesiaste Dantiscano cùm ejùsdem Annotatis. Francofurti Impensis Johannis Beyeri 1655. 12. *195 str. i 24 kart na przodzie.*

Ta kartka tytułowa z ryciną, po której zaraz następuje druga karta z obszerniejszym tytułem, gdzie powiedziano, że w annotacjach tłómacza *et Graecorum et Moscovitorum Religio, vita, mores, et reliqua, clarius proponuntur et dilucidè explicantur.*

Na przodzie: Dedykacja Senatowi Gdańskiemu, zdań sławnych mężów 24 o tej książce. Od str. 116 do końca Annotacje tłómacza. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

✣

7099. Уставъ Церковное око. въ Вильнѣ. 1622. fol. (Krasz. Wilno, IV.)

7100. Полуставъ Великій, Часы на праздникі, тропари, кондалки. Вильно 1646. (l. c.)

7101. Полуставъ содержащій въ себѣ дневично и нощную службу по преданію и чину церковному. въ Вильнѣ 1695. 8. (l. c.)

✣

7102. a) Osmiogłosnik S. Joanna Damascena.

Na końcu: Dokonana byst sia kniha w welikim Gradie w Krakowie pri derżawie welikoho Korolia Polskoho Kazimira i dokonana byst Mieszczaninom Szwaypołtem Fieol iz Niemiec Nemeckoho rodu Frank i skonczasia po boziem narożeniem 1490 i az lieto (1491). (Ban. H. D. K. P. I. 151.)

b) Ośmiogłośnik. *Na końcu te słowa co w poprzedzającém.* (Ban. l. c.)

7103. Канонникъ или Акаѳистникъ. *b. m. i r.* 8.

Wydał D. Franciszek Skoryna. Sopików dymyśla się, że to wyszło w Wilnie r. 1525. (Krasz. Wilno, IV. 116.)

7104. Евангеліе напрестольное. 1575. fol. *396 str.*

Drukował w Wilnie Towarzysz Moskiewskiej Drukarni Piotr Tymofiejewicz Mścisławski. Exemplarz w Bibliotece Hrab. Rumiańcowa. (l. c.)

7105. Октоихъ. w Wilnie 1582. fol.

Wydanie Wasila Haraburdy. (l. c.)

7106. a) Служебникъ czyli Liturgia Boża z dzieł Bazylego Wielkiego Grzegorza Dwusłownego i

Jana Złotoustego przełożony z greckiego, drukowany za błogosławieństwem Metropolity Onisyfora. *b. m.* 1583. 4.

Podobno drukowany w Wilnie u Mamoniczów. (l. c.)

b) Служебникъ. w Wilnie w Drukarni Leona Mamonicza 1607.
(Linde, Słownik Jęz. Pol. l. c.)

c) Служебникъ. w Wilnie w Drukarni Lwa Kozmicza Mamonicza 1617. 4.

Nakład druku Lwa Sapiehy Kanclerza W. X. Litew. (Krasz. Wilno, IV.)

d) Служебникъ. w Wilnie 1624. 4. (l. c.)

7107. a) Часословецъ. w Wilnie u Mamoniczow 1601. (l. c.)

b) — — w Wilnie u Lwa Mamonicza 1617. (l. c.)

c) — — w Wilnie 1637. (l. c.)

7108. Требникъ. w Wilnie 1618. 4. (l. c.)

7109. Литургиріонъ си есть Служебникъ. w Wilnie 1634. 4. (l. c.)

7110. Литургиріонъ. w Wilnie 1638. 4.

Wydanie trzecie. (l. c.)

7111. Литургиріонъ. w Wilnie 1640. 8.

Wydanie czwarte. (l. c.)

7112. Леитоургиконъ си есть Служебникъ — съ начала типомъ изданъ съ Друк. Св. Тройцы въ Вильнѣ а. х. ч. в. (1692). fol.

Dedyk. Xięciu Karol. Stanisław. Radziwiłłowi przez Cypriana na Wielkich i Małych Żochach Żochowskiego, Metropol. Kijow. i wsieja Russij. — Rycina naczelna sztychu Tarasiewicza. (Krasz. Wilno, IV.)

7113. a) Евангеліе напрестольное съ портретами Евангелистовъ. Напечатано стараніемъ и коштомъ Лукаша Мамонича въ собственной его Типографіи. въ Вильнѣ 1600. fol. *8 i 393 kart.*
(Sopik. I. 86.)

Dokładniejsze opisanie zob. u Strojewa str. 90.

b) Евангеліе. w Wilnie 1651. fol.
(Krasz. Wilno, IV.)

7114. Требникъ. w Wilnie 1644. 4. (l. c.)

7115. Тріωдіонъ си́ е̓стъ, трипѣснецъ, с҃тои великои пятдесятницы. Пентикостаріонъ е̓же е̓стъ, Пятдесятница нарече́нный. ѡт Еллинскаго и̓зслѣдова́нъ. За Бл҃ве́ніемъ с҃тѣйшихъ Патріа́рхов, и̓ Преѡ҃с҃щен҃. е̓гѡ Мл҃. Гд҃на Отца̓ Петра Моги́лы Митрополи́ты Кіевского Галицкого и проч҃. въ Львовѣ. За привиле́емъ е̓гѡ Короле́в. Мл҃ти, въ Тνпогра́фіи, Михаи́ла Слі҃ о́ски. Року а х м в. Мца Ма́рта, а҃і дня҃. fol. *Kart po jednej str. liczb. przeszło 432 i 6 na przodzie.*

Dedykacja Kisielowi napisana językiem prostym czerwonoruskim. — W przemowie językiem słowiańskim do czytelnika wyjaśnia się historja śpiewów kościelnych w kościele Wschodnim, a mianowicie wyliczają się autorowie niniejszej książki. — W obu podpisał się Michał Słioska, drukarz Lwowski.

Na karcie tytułowej około samego tytułu umieszczone wizerunki (niezgrabne) *Zbawiciela*, *SS. Andrzeja* Arcyb. Kret., *Józefa* Słupnika, *Teodozego* i *Antoniego* (Peczerskich), *Kozmy*, *Teofana*, *Jana Damascena*, *Leona* Cesarza i *Jana* Mnicha. — Na odwrocie karty tytułowej herb Kisielów. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

✣

7116. Молитвы повседневны. w Wilnie 1595. 8. (Krasz. Wilno, IV.)

7117. Вертоградъ Душевный, сирѣчъ Собраніе и сочиненіе молитвъ исповѣдательныхъ и благодарственныхъ блаженной памяти Инока Фикарія Святогорца. Вильно съ Типографіи Монастыра сошествія С. Духа. 1620. 4.
(Krasz. Wilno, IV.)

7118. Молитвы повседневныя отъ многихъ святыхъ отцевъ собранныя. Вильно 1635. 8. (l. c.)

7119. (Książka do Nabożeństwa). *222 str. Druk gocki.*

Przypis. Wawrzyńcowi Drewińskiemu Czasznikowi Wołyń. od Zakonników Bractwa Wileńskiego Cerkwi Ducha ś.
(Noty S. Nowosz.)

Z tej wzmianki, że druk jest gocki, widać że książka jest w języku polskim. Tytuł nie wymieniony z exemplarza zapewne uszkodzonego. Dedykacja Zakonników Wileńskich daje porozumieć, że książka w Wilnie lub w Jewiu drukowana była.

7120. (Modlitwy i t. d.) 12.

Książka do nabożeństwa po polsku. Exemplarz bardzo uszkodzony, bez karty tytułowej, 30 kart początkowych i końca, druk łaciński piękny, gdzieniegdzie tylko napisy i *Przestrogi* drukiem gockim. Charakter i ozdoby drukarskie podobne do Czernihowckich, w wieku XVII. Z tego biorąc miarę, że jest tu modlitwa za Króla (polskiego), druk ten przypada przed rokiem 1654, którego Czernihów przeszedł pod panowanie rossyjskie. Winiety stylu Wschodniego Kościoła, takie jak w drukach tylko co wymienionych. Paginacja z jednej strony, od karty 31 do 179. Papier piękny, brzegi złociste, nabijane. *Zob. Noty.*

3. Ewangelików Augsburgskich i Reformowanych.

1) Liturgika.

7121. a) Forma ac ratio tota Ecclesiastici Ministerij, in peregrinorum, potissimùm verò Germanorum Ecclesia: instituta Londini in Anglia, per Pientissimum Principem Angliae etc. Regem Edvardum, eius nominis Sextum: Anno post Christum natum 1550. Addito ad Calcem libelli privilegio suae Majestatis. Autore Joanne a Lasco Poloniae Barone. Cum brevi et iam (In Epistola nuncupatoria) calumniarum quarundam refutatione: quae falsò adversus ipsum, in Martiniani cuiusdam apud Bremen. Pastoris farragine inspersae habentur. Psalm. 140. Vir linguax non dirigetur in terra: virum iniquum, malum, venabitur ad praecipitium. *b. m. i r.* 12. (z[3]) (a[5]) *i 658 str.* (Bibl. Horod.)

Dedyk. Król. Zygmunt. Augustowi, 44 kart nieliczb., dat. z Frankfurtu 6 Września r. 1555. Regestru 8 kart i przedmowa na tyluż kartach.

b) Forma ac Ratio Tota Ecclesiastici Ministerii etc. Autore Joanne a Lasco etc. 12.

Friese (Beytr. 2r Th. 1r Bd. p. 292 nast., 301.) opisuje to wydanie, które, jak powiada, drukiem i signaturą kart różni się od wydania poprzedzającego. Dedykacja też w niej nie jest do jednego Króla, ale i do Stanów Królestwa. Wnosi on, że Łaski był przysłał jeden exemplarz poprzedzającego wydania do Polski, i że było to pismo, tu przedrukowane.

7122. a) Ustawa albo porząd Kościelny, iako się w Xięstwie Pruskim s nauczaniem y ceremoniami, y s innemi rzeczami ktore ku pomnoszeniu y zachowaniu urzędu Kasnodzieyskiego, y porządku dobrego potrzebne zachowana snowu przeyrzany y na iawią wydany. Roku nar. Pań. M.D.LX. *Na końcu:* Drukowano w Krolewcu Pruskim u Jana Daubmana. R. P. 1560. 4. *82 kart.*

(Ban. H. Dr. K. P. III. 87.)

b) Ustawa albo porząd Kościelny y Ceremonie, yako w nauczaniu Słowa Bożego, y podawaniu Swiątośći w Kośćielech Xięstwa Pruskiego ma być zachowany. Z niemieckiego yęzyka na polski pilnie przełożony przez Hieronyma *Maleckiego*, Plebana Leckiego r. 1571. *Na końcu:* w Krolewcu Drukowano u Jana Daubmana, 1571. 4. *136 kart.*

Na ostatnich dwóch kartach nieliczb. jest Odezwa do Czytelnika. (L. S.)

c) Ustawa albo porząd Kościelny y Ceremonie. Jako w nauczaniu Słowa Bożego, y podawaniu świątości w Kościelech Xięstwa Pruskiego ma być zachowany. Z niemieckiego Języka na Polski pilnie przelozony, przez Hier. *Maleckiego*, Plebana Leckiego, Roku 1571. *Na końcu:* w Krolewcu Znowu Drukowano przez Jana Fabriciusza, R. 1615. 4. *133 kart i 1 na końcu, gdzie Odezwa Maleckiego do Czytelnika.* (L. S.)

7123. Sposób a porządek słusznego modlenia wedle nauki starych uczycielow świętych ze dwunastu pytań i odpowiedzi zebrany

z niemieckiego na polskie przełożon przez Marcina *Siennika*. w Krakowie u Mateusza Siebeneychera. 1566. 8.
(Osiń. o Życiu Piotra Skargi p. 73.)

7124. a) Krzysztof Krainski, Superintendent Kościołow Reformowanych w Małey Polsce. Porządek Nabożeństwa Kościoła Apostolskiego. w Toruniu 1599. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

b) Krzysztof Krainski. Forma odprawowania nabożeństwa czyli mała Agendka. 1602. 4.
(Ban. H. D. K. P. I. 424.)

7125. Agenda álbo Forma Porządku Usługi Swietey, w Zborach Ewangelickich Koronnych y Wielkiego Xiestwa Litewskiego Na wieczną cżeść y chwałę Oycu, Synowi, y Duchu S. Bogu w Troycy jedynemu, zá zgodną Zborow wszystkich uchwałą, teraz nowo przeyźrzána y wydána. we Gdańsku Drukował Andrżey Hünefeldt. Roku Páńskiego, MDCXXXVII. 4. *Druk gocki. Przemowa kursywą.*

Po karcie tytułowej przedmowa, str. 1—13.—str. 14—18, świadectwa o jednostajności obrzędów Od str. 19—40. Kalendarz. Dalej aż do str. 264. Pierwsza część Agendy, ktora należy wszystkim sługom Bożym, á Pásterzom Kośćioła Bożego. Od str. 265 do 468. Druga część, ktora należy Seniorom, albo Superáttendentom á Starszym Dozorcom Kośćiolá Bożego. 2 karty regestru. Polszczyzna dobra, ma mieszane gdzieniegdzie łacińskie wyrazy. *Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7126. Akt usługi Chrztu S. y S. Wieczerzey Panskiey. Tákże Akt dawania Slubu Małżenskiego. Dla prętszego y częstszego używánia Z Agendy Zborow Ewangelickich Koronnych y wielkiego Xięstwa Litewskiego Wyięty. 1. Cor. 14. v. 19. 40. *We Zborze wolę pięć słow zrozumitelnie przemowić, ábym y drugich náuczył, niżeli dźieśięć Tyśięcy słow ięzykiem obcym. Wszytko się niechay dzieie przystoynie y porządnie.* Drukowano w Lubeczu. Anno 1644. 4.

Tytuł *antiqua*, reszta książki gockim drukiem, prócz wyrazów form Chrztu, Wieczerzy i t. d., i innych niektórych miejsc, drukowanych antykwą.

Na odwrocie tytułowej kartki położona liczba 1 i tak idą str. aż do 74.—Na odwrocie ostatniej kartki położone same tylko na środku słowa: 2. Joh. V. 8.—Pátrzćie sámych śiebie. żebysmy nie stráćili tego, koło czegosmy pracowáli.—U góry i u dołu tego napisu wybite małe orzełki, (herb Radziwiłłowski).

Na odwrócie tytułu, czyli na pierwszej numerowanej stronicy, wydrukowano: » Ja X. Mikołay Wysocki Superattendent Dystryktu Podláskiego, zá dozwoleniem spółstárszych, te trzy ákty *Sacrorum Rituum*, przeyrzane w druk podałem, Dniá 1 *Octob.* Roku 1644. *Zob. Noty.*

7127. Jan Malina. Porządek obrzędow zwyczaynych kościoła Augustanskiey Konfessyi. w Wilnie 1640. 4. (Olof. Poln. Liedergesch.—B.)

7128. Postanowienie Szlachetney Rady względem rozporządzenia Spraw Urzędu Duchownego y modlitew Kościelnych w Kosciołach Ewangelickich Luterskich Miasta Gdanska. Publikowane w Marcu Roku 1708. we Gdansku Drukowane przez Jana Zachariasza Stolla', 1714. 4. *92 str.* (L. S.)

7129. a) Agenda to iest Porządek Kościołow Ewanielickich Księstwa Oleśnickiego i innych do niego należących Powiatow, naprzod na miłościwe rozkazanie Xiążęcia JMci Karola z Mynsterberku Wtorego w Niem. ięzyku spisana i Wieleb. Duchowieństwu w r. 1593 oddana. Pótym za Miłościwym zrządzeniem J. Xiążęcey Mości Sylwiusza Książęcia na Wyrtemberku i Telcu, w Szląsku na Oliśnicy przeyrzana y do druku roku 1664 podana a teraz kwoli Kościołom Polskim w przemienionym Księstwie na pospolite Księżey używanie z niemieckiego na polski ięzyk przetłomaczona. Wtora edycya. Drukował Gotfryd Tramp. (w Brzegu) r. p. 1715. 4. *111 str.*

Pierwsza edycja wyszła w Brzegu albo w Oleśnicy r. 1668. Tłómaczem był, jak w drugiej edycji wyrażono, G. B. A. O. to jest Gerzy Bock Archidjakon Oleśnicki.
(Ban. H. D. K. P. III. 152.)

b) Agenda lub Porządek i t. d. *jak wyżej.* Nowa Edycya w Ole-

śnicy 1819 drukowano i wydano u Jana Karola Samuela Ludwika Xiężnego Drukarza. 4.

Wydawca X. Auersbach w Polskiej Wierzbicy pod Wołczynem Kaznodzieja.

7130. Zbawiennej łaski Ewangelicznej porządek z niemieckiego na polski język przetłomaczony. w Brzegu nakł. Samuela Trautmanna 1745. 8. *156 str.*
(Ban. H. D. K. P. III. 47.)

7131. Forma usługi świętościami Bożemi u Luteranow i przyimowanie zwiedzionych Krześcian. 4. (Kat. Piar. War. 1822. p. 102.)

✣

7132. Daniel Dilgers geistl. Pest Regiment. Dantzig 1620. 4.
(Compen. Pries. Bibl. p. 207.)

✣ ✣ ✣

7133. Bryan Duppa, Tractat von Gebet. Dantzig 1700. 18.
(Cat. Janss. 1702.)

---

2) Modlitowniki.

7134. a) Dziennik to iest Modlitwy krześciańskie potrzeby należące ludziom Powszechney Wiary Apostolskiey na każdy dzień. Przez X. Krzysztofa Kraińskiego i t. d. w Wilnie r. 1605. 8. *378 str. i 42 str. Przedmowy.*

Dedykacja Słupskiej Kasztelance Słupeckiej z Łaszczowa 7 Julii r. 1603.
(Bibl. Słuc.)

b) — — w Łaszczowie 1605. 8.
(Bant. H. D. K. P. I. 424.— B.)

c) — — *tam.* 1617. 8.
(Bant. l. c.— B.)

7135. Jan Zygrowiusz. (Tobias sive doctrinae oeconomicae, piae meditationes, preces et cantiones. 1609).

Tytuł ten trawestowany tak jest z polskiego, w dziele Węgierskiego: *Hist. Eccl. Slav.* p. 440. (B.)

7136. Samuel Dambrowski. Lekarstwo duszne człowieka chrześciańskiego w chorobie. 1611. 12.
(Olof. l. c.— B.)

7137. X. Bartłomiey Sokoł. Minister Zboru Czyżowskiego. (Bankiet Duszny). w Łaszczowie. 8. *Druk gocki.*

Exemplarz bez karty tytułowej. Poprzedza nauka o Modlitwie bez podpisu, dat. z Łaszczowa R. 1617 Jul. 28.
(Lel. II. 122.)

7138. Modlitwy Nabożne tak pospolite Kościołowi Bożemu w zgromadzeniu należące, iako y prywatne, o rozmaite potrzeby człowieka Krześciańskiego i t. d. we Gdansku drukował Andrzey Hunefeldt. R. P. 1619. 8. *128 str.*
(Bibl. Słuc.)

7139. Samuel Dambrowski. Ray duszny. w Toruniu 1623. 12.
(Olof. l. c.— B.)

7140. Summa świętego Krześciańskiego nabożeństwa krotkiemi słowy na światło wydana. 4. *23 kart.*

Ban. H. D. K. P. I. 426. domyśla się, że to wyszło w Łaszczowie i że autorem jest Piotr Wacheniusz.

7141. Jędrzey Schoenflissius. Wesele wieczne. w Lubeczu 1646. 4.
(Olof. l. c.— B.)

7142. Modlitwy Krześciańskie bardzo święte, dziwnie nabożne y wielce drogie. Z wielką pilnością y pracą w nabożnym sercu z samych zrzodeł Pisma S. przez pobożnego y zacnego męża w Kościele Bożym X. Jana Chomentowskiego Superintendenta districtu Ruskiego zebrane a teraz w te żałosne a pełne zamieszania trwożliwego czasy dla ludzi dobrych Krześciańskich na świat wypuszczone. *b. m. i r.* 8. *113 str.*

W przedmowie jest wzmianka, że Jakob Markowicz wydrukował Dziennik (może Kraińskiego) w Wilnie r. 1601. i przy-

pisał Sebastjanowi Sebastjanowiczowi Sędziemu Żmudzkiemu.— Dalszy ciąg (str. 113—153, ma napis: *Zwierciadło Żywota wiecznego* i t. d. (Bibl. Słuc.)

7143. Modlitwy Publiczne Káżdemu czásowi, y potrzebom pospolitym służace, za zgodną Uchwałą Zborow Ewangelickich Koronnych y Wielkiego Xięstwa Litewskiego na wieczu (*sic*) cześć y chwale, Oycu, y Synowi, y Duchowi S. Bogu w Troycy S. jedynemu, y ná pożytek Kośćiolá jego wydáne. Marc. 13. 33. 37. Matth. 24. 42. Pátrzćież, czuyćie, á modlćie śię: poniewasz nie wiecie ktorey godziny Pan wász przyidźie. A co wam mowię, wszystkiméi mowię: Czuycie. We Gdansku drukował Andrzey Hünefeld Roku Pańskiego 1646. 4. *137 str. Folio verso.* Porządek Modlitw, *bez końca. Druk gocki.*

Jest w Zborze Ewangel. Reformow. w Wilnie.

7144. Wirydarz duszny męski, w ktorym się zamykaią modlitwy y pieśni nabożne, z Pisma S. y z Doktorow koscielnych, ludziom chrześciańskim, ku zbawiennemu używaniu zebrane y w druk podane. Przez X. Andrzeja Schönflissiusa Pasterza Confess. Aug. w Wilnie.— Drukowano w Lubeczu, 1648. 8. *742 str.. 4 karty regestru i 7 kart na przodzie.*— Osobno *Przydatek* w ktorym się zamykaią pieśni doroczne Niedzielne, y uroczystych swiąt, na Ewangelie. *124 str. i 8 kart.*

W przedmowie wyraża, iż zmuszony był tę pracę przedsięwziąć, *bo widział, że się iuż exemplarzow Raiu dusznego, niegdy godney pamięci męża X. Samuela Dąbrowskiego Antecessora mego przebrało.*— Od str. 703—741 Katechizm B. Doctora Luthera Mały. *Zob. Noty.*

7145. Modlitwy nabożne każdey duszy Chrześcianskiey w różnych przygodach służące. z pisma swiętego y nabożnych Nauczycielow Kościelnych, jak nakrocey zebrane. Wydane z Drukarniey Andrzeja Hünefelda we Gdansku 1649. 8. *62 str.*

7146. Modlitwy Chrześciańskie każdemu czasowi y potrzebie służące. we Gdańsku Drukował Dawid Friedrich Rhetiusz. 1661. 12. *60 kart nieliczb.*

Sobolewski znalazł to w Bibliotece Puławskiej oprawione z Kancyonałem r. 1662.

7147. Maciej Dobracki (Gutteter). Spiżarnia Duszna 1671.

Jest tu pieśni kilka autora.
(Olof. l. c.—B.)

7148. Aaron Blivernitz. Brewiarz Nabożeństwa Chrześcian. w Gdańsku 1682. 12.
(Olof. Poln. Liedergesch.— B.)

7149. Samuel Cretius. Chrześciańskie przymioty, pogańskie niecnoty. 1682. 8. (l. c.)

Modlitwy i pieśni.

7150. Pocieszna samego Boga z duszą wierną rozmowa na polski ięzyk przełożona przez Aarona *Blivernitza.* w Toruniu 1683. 24.
(l. c.)

7151. Meditatio de Sanctis Angelis, inter privatos parietes nata et circa festum Michaelis publicata a Samuele Schönwald Thorunien. Thorunii imprim. Christianus Bekk 1687. 4. *2 ark.* (L. S.)

7152. Meditatio de Christo Puero circa initia anni— 1688 publicata a Samuele Schönwald Thoruniensi. *tam.* 4. *4½ ark.* (L. S.)

7153. Offiarnik Krzesciański to iest Ksiązeczka modlitwy pospolite w sobie zawieraiąca, ktore kazdy co dzień rano i wieczor takze i innych czasow Bogu oddawać powinien, etc. Nawet Kancyonalik porządkiem dobrem na rok cały zebrany, etc. w Wrocławiu Jan Günter Rorer literami i kosztem Baumańskim drukował 1689. 8.

Książka do nabożeństwa dla Protestantów. (Ju. MS.)

7154. Dziennik albo krotki sposob nabożeństwa 1700. 16.
(Cat. Janss. 1706.)

7155. Piotr Schoenknecht. Du-

chowny pielgrzymski pastorał. w Toruniu 1713. 12.

Schoenknecht urodził się w Toruniu, był burmistrzem w Brodnicy, umarł r. 1721. Są tu pieśni tłómaczone przez niego na polskie. (B.)

7156. Samuel Tschepius. Modlitwy Kościelne za wolą i postanowieniem Jego Krolewskiey Mości wszystkim ewangelickim zborom ku modleniu się spisane. w Krolewcu 1726. 12.

(Olof. Poln. Liedergesch.— B.)

7157. Dziennik albo *Modlitwy codzienne* teraz znowu Przedrukowane. (w Krolewcu) w Drukarni Jana Dawida Zánckera. *b. m.* Roku Panskiego 1728. 24. *579 str. Druk gocki.*

7158. Samuel Tschepius Archipresbyter i Proboscz Działdowski i Nidborski Kosciola Reformowanego. Modlitwy nabożne człowiekowi chrzesciańskiemu w róznych potrzebach służące z pisma S. i Doktorow Kosciola bozego, iak na krotcey, zebrane; którym przydane są Kollekty niedzielne, i swiąteczne Oraz i passyia paną Naszego Jezu Christa. w Krolewcu, wydrukowane, nakładem dziedzicow Reusnerowych roku 1731.

(Ju. MS.)

7159. Nieboszcz. Jana Arnta Rayski Ogrodeczek pelen cnot chrześciańskich, podług edycyi polskiey od X. Ludw. *Zasadyusa.* w Brzegu 1736. wydancy. w Królewcu u Hartunga 1743. 8. *247 str.* (B.)

Por. N. 3291 i Notę do niego.

✣

7160. Modlitwa nabożna ku Panu Bogu, aby nieprzyiacioły Kościoła swego potłumić a w niwecz obrocic raczył, z piosneczkami chrześciańskiemi. 1593 w Toruniu.

(Olof. l. c.— B.)

7161. Jan Mutman. Wierność Bogu i Cesarzowi czasu morowego powietrza. w Brzegu 1716. 8.

Mutman rodem z Oleśnicy ok. r. 1684, był Kaznodzieją w Cieszynie. Przydał tu dwie pieśni własne. (B.)

✣ ✣

7162. Michaelis Coleti Betbüchlein wider den Türcken. Dantzig 1595. 12. (Hen. Grosii Elenchus.)

7163. Martini Statii Martyrologium Patriarcharum von vielfältigen Creuz der Erzväter. Dantzig 1622. 4. (Cat. Janss. 1684.)

7164. Caspari Melisandri Beicht und Beth-Büchlein für Christliche Communicanten. Dantzig 1637. 12.

(Cat. Janss. 1684.)

7165. Modlitwa podczas Woyny y Morowego powietrza. w Thoruniu drukował Michał Karnał. R. P. 1659. 12. 4. (Józ. Łukasz. Noty.)

7166. Martin Hillers Advents Andachten Schlichtyngsheym 1736.

(Ban. H. D. K. P. II. 148.)

---

3) Kancyonały, Pieśni.

7167. Jana Sekluciana Kancionał z Melodiami i Notami r. 1552. *Zob. Noty.*

(Friese Beytr. IIr Theil, Ir Bd. p. 165 w nocie.)

7168. Cantional Albo ksiegi chwal Boskych, to iest Piesni Duchowne Koscioła świętego, podług Ewangeliei y Prawdziwego Pisma świętego słożone A teraz z Czeskiego iezyka na Polsky, przez Xiędza *Walentego z Brzozowa,* Nowo przełożone, A ktemu od insych uconych mężów z wielką pilnośćią przezrzane. Ku chwale samemu Panu Bogu w Troicy jednemu, A ku pomocy, służbie, y poćieseniu Chrześćiańskiemu Roku

Pańskiego. M.D.LIIII. W pierwssei Cześći Xiąg tych Mas Spiewania, o Pierwsem prziśćiu Syna Bożego z Nieba, y o iego w Żiwoćie Mariei cistej a nigdy nienarusonei Pannie Wcieleniu. Potem też y o wsistkych Rocnych Czasach, podług Tytułow Poćawsy od Adwentu, Aż do Troice świętei, A potem o insych rzecach aż do końca Xiąg. W Krolewcu Pruskiem u Alexandra Augezda. fol. *44 ark. Tytuł wśród ryciny. Na stronie odwrotnej herb Księcia Alberta. Na następnej: Przedmowa Alexandra Impressora do Króla Zygmunta Augusta. Druk gocki, z nótami muzycznemi.* (Lelew. T. I. 134.—B.)

Tytuł ten wzięty jest z Lelewela, wyjąwszy wyrazy: *u Alexandra Augezda*, z Bentkowskiego przytoczone, których Lelewel na exemplarzu swoim nie znalazł. Nazwisko Augezda, dodaje on, nie zawsze na tytule bywało wymienione, jak w Nowym Testamencie Sekluciana. Zbieg głosek cz, sz, wszędzie samą literą s, z dwiema kropkami u góry naznaczony, co tu dla braku charakteru nie zachowano. *Zob. Noty.*

7169. Cantional, albo Pieśni Duchowne s Słowa Bożego słożone: dla chwały iedynego Pana Boga w Tróycy Błogosławioney i pożytku kościoła krześciańskiego, w ięzyku polskim zaś odnowione, obiaśnione, a wydrukowane R. P. 1569. *Na końcu:* Roku od Narodz. P. Jez. Chr. Syna B. Zbawiciela Swiata 1569 wydrukowan a dokonan iest ten Kancyonał dnia czwartego Lutego W Sławnem miescieKrakowie od Macyeya Wirzbięty z wielką pracą a pilnoscią, naprzod ku czći a ku chwale samemu iedynemu wiecznemu Bogu, w Troycy Błogosławioney: Także i ku pozytku Kościoła Bożego: a ludzi krześciańskich wiernych miłuiących Język i rodzay Polski. 4. *482 str., 9 kart na końcu i 6 na przodzie.* (L. S.)

Por. *Oloff. Liedergesch. p. 263.* B. T. I. 222. *Zob. Noty.*

7170. a) Kancyonał to iest Piesni Chrzesciańskie w Toruniu 1578. (Bent. T. I. 234.)

b) Kancyonał to iest Pieśni chrześciańskie, ku chwale Boga w Troycy iedynego i pociesze wiernych iego, porządkiem nie tylko słusznym ale i z pilnością wielką nad pierwsze wydania nie bez korrektury znaczney wypuszczone, z przydaniem piosneczek pewnych i psalmow niektorych, więc i modlitew nie mało, w Toruniu drukował Andreas Kotenius roku 1596. 8. (B. l. c.)

c) — — *tam.* 1601. 8. (B.)

d) — — *tam.* 1620. 8. *50 ark. Z nótami muzycznemi.* (B.)

e) — — w Gdańsku, 1640. (B.)

f) — — *tam.* 1646.

(Adelung Fortsetz. zu Jöchers Gel. Lex. pod nazwiskiem Artomius).

Zbiór ten Pieśni wydany był przez Piotra Krzesychleb, inaczej Artomiuszem zwanego, Pastora w Węgrowie, Kaznodzieję w Warszawie, potém w Kryłowie na Rusi, nakoniec w Toruniu, Seniora Districtus Belsensis. żył 1552—1609. Pomieścił on tu pieśni i własnej kompozycji.— Po przedmowie podpis: P. A. G. (Petrus Artomius Grodicensis. Do wydania Kancyonału tego przyłożył się wiele Frisius Kasper Torunianin, Rektor Gimnazyum tamecznego. (B. T. I. 234. 241.)

W tym Kancyonale Artomiusza znajduje się nowy przekład Psalmów i innych Pieśni, a zdaniem Woronicza, prawdziwie piękną i czystą polszczyzną napisanych, z dołączeniem muzyki. (Roczn. Tow. Przyj. Nauk, T. II. 384.—B.—L. S.)

Oprócz pism przez Bentk. przywiedzionych o życiu i pismach Artômiusza, a mianowicie Węgierskiego, Hist. Eccl. Slav. p. 422. Oloff. poln. Liedergesch. 9 i 405. Załuski Bibl. poet. polon. zob. Zernecke Hist. Thorun. Naufragae Tabulae oder Kern der Thorn. Chronikke Thorn. 1711. p. 147. (L. S.)

7171. Jan Gruszczyński Kaznodzieja Kalwiński w Toruniu. Nabożna w Bogu uspokoioney dusze dewocya, s złotogłośney świętych psalmistów harfey w zgodną zebrana harmonią.

(Olof Poln. Lieder-Gesch.—B.)

Tytuł ten przytacza Bentk. z Olofa, ale bez miejsca i roku wydania, z tą wzmianką, że wydał te pieśni *Jung* Kaznodzieja Kalwiński z Torunia. X. Juszyń. (T. I. 124.) przytaczając inne dzieło tegoż Gruszczyńskiego, wyszłe w Krakowie r. 1581, powiada, iż on mieszkał na dworze Jana Króla Węgierskiego.

7172. Cantional albo Piesni Duchowne z Pisma S. ku czci a chwale Samemu P. Bogu w Troycy iedynemu; y też pomnożeniu kościoła iego ś. porządkiem dobrym a starożytnym sporządzone. Z większą pilnością niż przedtym wyrobione z przydaniem piesni niektorych y psalmow nowotnych. W Toruniu, drukował Malcher Nering, 1587. 8. *Przeszło 52 ark.* (L. S.)

7173. Hymnow 30 z niemieckiego na polski ięzyk przetłómaczone przez Jana *Turnowskiego*: w Gdańsku 1605. 8. (Olof. l. c.—B.)

7174. Psalmy Dawidowe z Hymnami. Piesni Duchowne. Katechizm mnieyszy y więtszy, z składami dawnemi wiary Katolickiey. Modlitw osobliwych sto, z wielką pilnością y potrzebną wydane, na cześć y chwałę Boga w Troycy iedynego, a na pożytek kościoła powszechnego Apostolskiego, na Panie Jezusie Christusie iedynym fundamencie Słowem Bożym zbudowanego. We Gdansku, drukował Andrzey Hünefeldt R. P. 1619. 8. Psalmy (Macieja Rybinskiego) i Hymny z starego y nowego testamentu, rythmem Polskim, a na melodie Psalmow przełożone, od X. Jakuba *Gembiciusa* słu. sł. Bozego. *336 str., 12 kart przedmowy na przodzie i 4 karty regestru na końcu.— Piesni Duchowne 348 str. i ark. regestru. Katechizmy, 64 str.— Modlitwy, 128 str. i 3 karty regestru.— Psalmy, Hymny i Pieśni z nótami muzycznemi.* (L. S.) *Zob. Noty.*

7175. Kancyonał. w Toruniu 1624. 24.

Wydał Jan Tamnicius rodem z Torunia.

7176. Pieśni co przednieysze z Kancyonału wielkiego wybrane etc. w Toruniu przez Schnellboltza nakladem Jana Pletschera. 1624. 4.

(Olof p. 427.— Bant. H. D. K. P. II. 160.)

7177. Kancyonał. w Lublinie 1624.

Wydał Dominik Wawrzyniec Kaznodzieja kościoła Ewangelickiego w Lublinie. (Olof. l. c.—B.)

7178. Psalmy Dawidowe przekladania X. Macieia *Rybińskiego*. We Gdansku Drukował Jendrzey Hünefeld. 12. *A—N.*

Przytém: Hymny albo Pieśni Duchowne z Kancyonała więtszego przebrane, a niektore z Niemieckich przetłumaczone. We Gdańsku, drukował Jędrzey Hunefeld. R. 1636. 12. *A—H.*

Summa Nauki Chrześciańskiey. *tam. A. E.* (L. S.)

7179. Kancyonał, to iest, Księgi Psalmow y piesni duchownych, na chwale (łę)Boga w Troycy S. Jedynego, Oyca Syna y Ducha świętego, za zgoda (ą) wszystkich Zborow Ewangelickich Koronnych, W. X. L. y Panstw do nich należących, z dawnieyszych Kancyonałow, Psalterzow y Katechizmow zebrane, y gwoli iednostaynemu używaniu wydane. We Gdansku, Drukował Andrzey Hunefeld Roku MDCXLI. 12. *A—Oo.*

Od Ff 5 są: Modlitwy publiczne każdemu czasowi y potrzebom pospolitym służace za zgodną uchwałą Zborow Ewangelickich i t. wydane.— Psalmy są *Rybińskiego* z nótami. (L. S.)

7180. Kancyonal to iest Piesni krzescianskie, ku chwale Boga w Troycy Swiętey iedynego y pociesze wiernych iego, porządnie wydane. we Gdansku Drukował Andrzey Hünefeld, 1644. 12. *976 str. i 41 kart, na których regestr Pieśni i Katechizm krótki, (jednak końcowych kart nie dostaje).*

7181. Kancyonal to iest Księgi Psalmow, Hymnow y Pieśni Duchownych, na chwałę Boga w Troycy S. iedynego, Oyca, Syna y Ducha S. Za zgodą wszystkich Zborow Ewangelickich Koronnych, Wielk. X. Litt. y Państw do nich należących, z dawnieyszych Kancyonałow, Psalterzow y Katechizmow zebrane y kwoli iednostaynemu używaniu wydane, a teraz znowu przedrukowane. We Gdansku Drukował Andrzey Hünefeldt R. MDCXLVI. 4. *540 str.*

Do tego należą: Modlitwy publiczne etc. we Gdańsku, drukował A. Hünefeld. R. P. 1646. *137 str.* (Bibl. Słuc.)

7182. (Zbior Psalmow, Pieśni i Modlitw). w Gdańsku 1662. 12.

Exemplarz Puławski bez karty tytułowej i początkowych. Samych Psalmów i Pieśni 396 kart nieliczb. *Modlitwy publiczne każdemu czasowi y potrzebom pospolitym służące* za zgodną uchwałą Zborow Ewangelickich Koronnych y Wielk. X. Litewskiego etc. wydane. we Gdansku Drukował Dawid Friderich Rhed, 1662. *116 kart nieliczb.* (L. S.)

7183. Kancyonal, to iest Piesni Chrzescianskie ku Chwale Boga w Troycy iedynego y pociesze Wiernych iego, z porządkiem, y z korrekturą znaczną, z więtszey części według starey Edyciey Torunskiey y Gdanskiey, wydane, Przydane są Pieśni wiele, Rejestr Troiaki, y na koncu modlitwy nabożne w roznych przygodach służące. w Krolewcu, Drukował Pasche Mense 1671. 12. *575 str., 32 kart na końcu i 9 na przodzie.—Oddzielnie zaś:* Modlitwy. *93 str.* (L. S.) *Zob. Noty.*

7184. Pieśnioksiąg Toruński, wydany przez Aarona *Blivernitz*.1672.

Należał też do wydania tego Kancyonału Jan Gizicki (Gizevius), rodem z Prus. (Olof. l. c.—B.)

7185. Kancyonał i t. d. w Toruniu 1672.

Wydał Marcin Olof Kaznodzieja w Węgrowie. (Olof l. c.—B.)

7186. Doskonały Kancyonał Polski, zawieraiący w sobie piesni, hymny, y psalmy Krześcianskie, z Torunskich, Gdanskich, Krolewieckich starszych y nowszych Kancyonalow zebrane y częścią poprawione, a z przydatkiem swieżo przetłumaczonych Piosneczek także Katechyzmu y modlitew S. nawet y Reiestrow potrzebnych Bogu w Trojcy S. Jedynemu na chwałę, a Kościołowi Prawowiernemu na zbudowanie. Wy-Drukowane (*sic*) w Brzegu przez Krzysztofa Tschorna, 1673. 8. *1121 str.* Osobno Katechizm Lutra i Modlitwy. *198 str. i 4 karty na końcu.—Na przodzie 16 kart i dwie ryciny.* (L. S.) *Zob. Noty.*

7187. Kancyonal to iest piesni Chrześcianskie ku chwale Boga w Troycy iedynego y pociesze wiernych iego: z porządkiem y z korrekturą znaczną, więtszey część (*sic*) według starey Edyciey, z Torunskiey i Gdanskiey wydane. Przydane też są przy dokonczeniu wszystkie reiestrow piesni y psalmy niektore, teraz nowo zebrane starego y nowego przełożenia, i na koncu modlitwy nabożne, w rożnych przygodach służące. w Gdansku z nakładem Christopha Drossa, drukował Simon Reiniger, 1677. 12. *576 str., 32 kart na końcu i 2 na przodzie.— Oddzielnie* Modl. *93 str.*

Jest to wierne przedrukowanie ed. Krolewieckiej r. 1671, przez Malinę wydanej. Pisma tylko na przodzie będące wyrzucono. (L. S.) *Zob. Noty.*

7188. Kancyonał. Nakładem Christiana Mansklapa w Gdańsku, wToruniu drukował Jan Coepseliusz r. 1676. 12. (Bant. H. D. K. P. II. 163.)

7189. Kancyonał, to iest Księgi Psalmow y pieśni duchownych na chwałę Boga i t. d. za zgodą wszystkich Zborow Ewangelickich Koronnych, W. X. L. y Panstw do nich należących, z dawnieyszych Kancyonałow, Psałterzow y Katechizmow zebrane, y kwoli iednostaynemu używaniu wydane. We Gdansku, Drukowano u w Dowey (*sic*) Jana Frydrycha Grefensa. Nakładem Christiana Mansklappa R. P. 1684. 12. *796 str. oprócz regestru Psalmów i Pieśni, 220 i 115 str. oprócz regestrów Modlitw.* (*Psalmy Rybińskiego*). (L. S.)

7190. Kancyonał, to iest Pieśni Chrześcianskie ku chwale Boga w Trojcy S. Jedynego, y pociesze wiernych iego: Porządkiem słusznym, z pilnością wielką, nad wszystkie pierwsze Edicye, nie bez Korektury znaczney, wydane. Z Przydatkiem Psalmow y Piosneczek teraz nowo złozonych, y

z niemieckiego przetłumaczonych: aż też y modlitew roznych. w Thoruniu, za przywilejem K. J. M. Nakładem Samuela Gentera, drukował Jan Zacharyasz Sztoll. Roku 1697. 12. *883 str. oprócz regestru.*

W tym exemplarzu Modlitew niema. (L. S.)

7191. Cantionał, to iest Pieśni Chrzescianskie, ku chwale Boga w Troycy S. iedynego, y pociesze wiernych iego, porządkiem słusznym, z pilnością wielką, według starey edicyi Torunskiey y Gdanskiey nie bez Correktury znaczney wydane. Z Przydatkiem Piesni y Psalmow starego y nowego tłumaczenia. We Gdansku, nakladem Christiana Dachawa, drukował Simon Reiniger, 1702. 12. *740 str. oprócz regestru pieśni i 104 str. oprócz regestru Modlitw.*

7192. Pieśni o umęczeniu Jezusowym z niemieckiego przetłumaczone przez Filipa Forka (Forck) Torunianina. w Toruniu 1700. (Olof l. c.— B.)

7193. Kancyonał to iest Księgi Psalmow y piesni duchownych na chwałę Boga i t. d. za zgodą wszystkich zborow Ewangelickich i t. d. (*zob. wyżej wydanie r. 1684*). we Gdańsku drukował Symon Reinier. 1706. 12. *770, 232 i 118 str. oprócz regestrów przy Kancionale i Modlitwach.*

Psalmy Rybińskiego. (L. S.)

7194. Melchior Preis. Pieśni Polskie Panu Bogu ku chwale i bliźniemu ku zbudowaniu. w Gdańsku 1710. 8. (Olof l. c.— B.)

7195. Modlitwy Chrześciańskie każdemu czasowi y potrzebie służące. We Gdańsku drukował Symon Reiniger. Roku 1706. 24. *770 str. i 10 kart regestru. Na końcu:* Modlitwy publiczne każdemu czasowi y potrzebom pospolitym służące, za zgodną uchwałą Zborow Ewangelickich Koronnych y Wielkiego Xięstwa Litewskiego na wieczną cześć y chwałę Oycu y Synowi, y Duchowi S. Bogu w Troycy S. jedynemu y na pożytek Kościoła iego wydane. *tamże.* 1706. *232 str. i 2 karty regestru.*

Tu się zawierają Psalmy Dawidowe, str. 1—335. Hymny albo Pieśni Duchowne, do końca. Przed Psalmami i Pieśniami są nóty do śpiewania.

7196. Pierwiastki Panu Bogu święte. w Wrocławiu 1715.

Pieśni z niemieckiego tłómaczone przez Krystjana Rorman. Kaznodzieję w Szląsku. (Olof l. c.— B.)

7197. Jan Mutman Kaznodzieja w Cieszynie. Wierność Bogu i Cesarzowi czasu morowego powietrza. w Brzegu 1716. 8. (Olof l. c.— B.)

7198. Psałterz tłómaczenia Macieia *Rybińskiego.* w Toruniu 1717. 8.

Wydał Jan Turnowski. (Olof l. c.— B.)

7199. Kancyonał. w Gdańsku 1723.

Jest tu pieśń Xięcia Bogusława Radziwiłła Generalnego Gubernatora Pruss; † r. 1669. (Olof l. c.— B.)

7200. Kancyonał Kościelny Międzyborski. w Brzegu 1725. 12.

Wydał Jan Gotfryd *Cretius* i pieśni swoje dołączył. (Olof l. c.— B.)

7201. Pieśni Niektóre z niemieckiego na polski język przetłumaczone y do druku podane. w Toruniu 1727. 16. *1 ark.*

Tłómacz Efraim Olof. (Olof Poln. Liedergesch.— Adel. Ergänz. zu Jöcher's Gelehrt. Lex.)

7202. Pieśni niektore z niemieckiego przetłumaczone przez Jana *Barfkoviusa.* w Toruniu 1727. (Olof Poln. Liedergesch.— B.)

7203. a) Kancyonał. w Elblągu r. 1727.

Jest tu pieśń: Miła pruska ziemio łzami się oblewaj, której litery początkowe wydają autora: »Michael Grodzki Rektor z Cichow komponował." (Olof l. c.— B.)

b) Kancyonał i t. d. w Elblągu 1729. (Ban. H. D. K. P. I. 80.)

7204. Pieśni niektore z niemieckiego na polski ięzyk przetłomaczone od J. J. *Graebera* 1727. 12. (Olof l. c.— B.)

7205. Kancyonał, to iest: Piesni Chrześciańskie, ku chwale Boga w Troycy S. iedynego, i pociesze wiernych iego. Podług Edycyi Toruńskicy z przydatkiem Psalmow i Piosneczek teraz nowo złożonych i z niemieckiego przetłumaczonych. w Lipsku, wydrukował Bernard Chrystof Breytkopf. 1728. 12. ***723 i 84*** *str.*, *oraz* ***14*** *kart na końcu, gdzie są regestra.*

Wszystkich pieśni z psalmami jest tu 560. Na końcu ostatniej jest podpis: *X. Jan Dźiermo, Kaznodz. Toruński*, atoli ten podpis zapewne do tej jednej pieśni ściąga się. Na 84 str. są modlitwy prozą. Inną edycję przytacza Sobolewski. Exemplarz bez karty tytułowej, 12. 864 str. i 12 kart regestru, oraz 285 str. i 1 karta, gdzie Katechizm i Modlitwy z napisem: Pasterstwo Domowe, w ktorym się zamyka Katechizm, także Nauki, iako się każdy człowiek a osobliwie Gospodarz w domu swym sprawować ma. Na przodzie przedmowa do Czytelnika z podpisem: *Słudzy Boży y Pasterze Kościoła Ewangelickiego w Toruniu*, gdzie namieniono, że Kancyonał znowu jest przedrukowany, z poprawą rytmu i polszczyzny, i że nad pierwszą editią daleko jest doskonalszy.

7206. Doskonały Kancyonał pruski Królewiecki z pilnością rewidowany i we dwie części rozdzielony, zawieraiący w pierwszey części pieśni dawne z illustracyą i wykładem słow trudnieyszych do zrozumienia, w drugiey zaś, pieśni swieżego przełożenia i t. d. W Krolewcu 1732. 12.
(Olof l. c.—B.)

7207. a) Nowo wydany Kancyonał Pruski zawieraiący w sobie wybor pieśni starych i nowych w ziemi Pruskiey i Brandeburskiey zwyczaynych z sentencyą albo wierszem Pisma S. nad każdą pieśnią, z gorliwemi modlitwami pospolitymi osobliwymi, wszystkim w obec służącymi a oraz też z potrzebnym reiestrem i przedmową nauczaiącą iakim sposobem tego Kancyonału ku zbudowaniu swemu zażywać ma. w Krolewcu drukował kosztem swoim Jan Henryk Hartung 1741. 8. ***882*** *str.*

b) — — *tam.* 1752. 8 obl. ***882*** *str.* (Ban. H. D. K. P. III. 104.)

7208. Kancyonał i t. d. (*jak wyżej w wydaniu r.* ***1684***). w Krolewcu Pruskim, Drukował nakładem swoim Jan Henryk Hartung. Roku Pańskiego M.DCCXLII. 12. ***630, 187 i 91*** *str. oprócz regestrów.* (L. S.)

7209. Kancyonał zamykaiący w sobie Piesni Chrzescianskie Panu Bogu w Troycy swiętey iedynemu na cześć i chwałę pobożnym Chrześcianom na pociechę, osobliwie w Sląsku zwyczayne porządkiem słusznym, tak z starodawnych, iak i świeżo przetłumaczonych, zebrane, i z przydatkiem różnych Modlitew, także z Katechizmusem Luterskim, i Rejestrami potrzebnymi wydany. *Edycya Osma.* w Brzegu, kosztami wdowy Nieboszczyka Goffreda Trampa. 12. *format podłużny.* ***600*** *str. oprócz regestru.* Modlitwy nabożne, w Brzegu 1751. ***142*** *str.* Enchiridion D. Marcina Luthera Mały Kateizm (*sic*) dla pospolitey Księży i Kaznodziei, z przedmowami i Książeczkami iego do Slubow i Krztu S. odprawowania służącymi. Z niemieckiego języka na polski przetłumaczony. Roku 1753. ***36*** *kart nieliczb.* (L. S.) ***Zob. Noty.***

7210. Zbior nowy Pieśni Swiątecznych Gdańskich, na dwie części podzielony. W Krolewcu, drukował G. L. Hartung R. P. 1780. 8. ***XVI. 156 i 80*** ***str. Druk gocki.***

Dedykacją do Senatu Gdańskiego podpisał: X. Joan. Godofr. Gusovius, Ecclesiast. ad Aed. D. Annae, et Lect. Linguae Pol. Publ. (L. S.) ***Zob. Noty.***

7211. Zbior nowy Dogmatycznych y Moralnych Pieśni Gdanskich. w Gdansku drukował Dan. Ludw. Wedel R. P. 1781. ***82, 83. III Tomiki. Wszystkiego 658*** *str. paginacja idzie bowiem ciągiem przez wszystkie trzy tomiki.* ***Zob. Noty.***

7212. Kancyonał to iest Księgi Psalmow i pieśni duchownych na chwałę Boga w Troycy Swiętey iedynego Oyca, Syna i Ducha ś.

za zgodą wszystkich zborow Ewanielickich Kor. W. X. Lit i Państw do nich należących z dawnieyszych Kancyonalow i kwoli iednostaynemu używaniu wydane. w Wschowie 1782. w Druk. J. K. Mci uprzywileiowaney Heboldowskiey. 12. *90 i 119 str. oprócz regestrów.*

Psalmy są Rybińskiego. (L. S.)

7213. Kancyonał do używania przy Nabożeństwie w Krolewskich Pruskich Ziemiach. Za naymiłościwszym Krola zezwoleniem. w Kwidzynie, z nakładem dziedziców nieboszczyka Jana Jakuba Kantera Drukarza Nadwornego Krolewskiego w zachodnich Prusach Roku 1792. 12. *445 str. format podługowaty.* (L. S.) *Zob. Noty.*

7214. Nowo wydany Kancyonał Pruski zawieraiący w sobie wybor Piesni starych i nowych, w ziemi Pruskiey i Brandeburskiey zwyczaynych, z Sentencyą albo wierszem Pisma S. nad kazdą pieśnią. Z gorliwymi Modlitwami, Koscielnymi, pospolitymi i osobliwymi, wszystkim w obec służącymi. A oraz też z potrzebnymi Reiestrami, i Przedmową nauczaiącą, iakim sposobem tego Kancyonału każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. w Krolewcu, drukował kosztem swoim Bogumił Lebrecht Hartung, Roku 1793. 12. *Format podłużny. 882, oraz 64 str. oprócz regestrów i przedmowy.*

Jest to Kancyonał Rogalli (Rogall), na język polski przełożony.

7215. Pieśnioksiąg czyli Kancyonał Gdański zamykaiący w sobie treść i wybór pieśni nabożnych z większey części starych, tak teraz wyporządzony, iż może obok Prusko-Polskiego, tudzież łącznie z nowym Pruskim Pieśnio-Księgiem przy nabożeństwie być używanym, oraz modlitwami, kollektami i dogodnemi trzema rejestrami opatrzony. w Gdańsku r. 1803 drukował D. E. F. Müller, gdzie go też dostać można. 8. *800 str. i arkusz na przodzie.*

W przypisaniu do Konfraternij Kupieckiej Gdańskiej podpis: X. Krzysztof Celestyn Mrongowius Kaznodzieia przy Kościele S. Anny, Nauczyciel języka polskiego przy Gimnazyum.

Bant. (I. 112.) przywodząc ten Kancyonał, powiada, iż zdaje się to bydź ciąg dalszy Kancyonału Kwidzyńskiego. Są tu i psalmy Jana Kochanowskiego 5. 6. 8. 14. 22. i t. d. Wydawcą był X. Krzysztof Celestyn Mrongowiusz.

7216 Pieśnioksiąg czyli Kancyonał Ewanielicki dla Boga czczenia publicznego i domowego zebrania Jana Chucia Xiędza Byczyńskiego z przydatkiem modlitew. w Brzegu nakł. i typem C. G. Wolfarta 1804. 8. *878 str.* (Ban. H. D. K. P. III. 46.)

7217. Kancyonał. — w Brzegu 1818. 8. (Ban. H. D. K. P. III. 50.)

✣

7218. Gebet und Gesangbuch mit grober Schrifft. Dantzig 1696. 8. (Cat. Janss. 1699.)

7219. Gesang und Gebetbuch sampt einer Vorrede des Chr. Ministerii in Thorn. 1701. 12. (Cat. Janss. 1702.)

7220. a) Dantziger Gesangbuch. Dantzig 1719.

Pierwsze wydanie staraniem Ministerium Ewangelickiego.

b) — — *tam.* 1725.
c) — — *tam. t. r.* 12 obl.
d) — — *tam.* 1764. 8.
(Acta Hist. Eccl. noct. temp. VI. Bd. p. 756 nota.)

7221. Heilige Gedanken einer auf Gott fest bauenden Christin E. B. bestehende in einigen Polnischen und Deutschen Liedern Graudenz. Anno 1719. Dantzig gedruckt durch Joh. Zacharias Stollen. 12. (*podłużne*). *56 str. i 2 kart.*

Dopisane na exemplarzu nazwisko autorki Elisabeth Bohrin. — Bent. (T. I. 238.) namienia tylko o tém.

7222. Neues Kirchen Gesangbuch, herausgegeben von Ministerium in Thorn. Thorn Kümmel 1791. 8. *526 i 64 str.* (Kat. Dupl. Puł. N. 295.)

7223. Paul Gottfr. Praetorii.

Vernunfftiger Gottesdienst in Singen. Dantzig 1689. 12.

(Compen. Pries. Bibl. p. 187.)

✣

7224. a) Maldas krikscioniszko, Wisokiam meatuy ir reykalams bendriems prigulinčios: ant garbosdiewa Traycey Szwentoy wiena Tewa, Sunaus, ir Dwaśios S. O del naudos Baźnicios io, ant swieta iszlaystos. Kiedaynise, Spaude, Joachimas Jurgis Rhetas Meatu Pona 1653. 4. *76 str. Druk gocki.*

(Lel. Bibl. Ks. I. 205. 4.)

b) Maldos Krikszczioniszkos Wisokioy Reykmeney prigulinczios ant garbes Diewa Traycey Szwentoy Wienatija o del naudos Baznyczios supriedu neakuriu Maldu treacziu karts iszpaustos. — Karolauczuje Iszpaustas pas G. L. Artunga MDCCLXXXI. 8. *266 str. oprócz regestru.*

7225. Kniga Nobaznistes Krikscioniszkos *Ant garbos* Diewuy Traycey Szwentoy Wienatijam: Ant wartoimá Báźnicioms dides Kunigistes Lietuwos iszduota. O dabar antra kartą, perdrukawota, Supriedu, nakuriu giesmiu, Ewangeliu ant pomietkos Szwentuju Diewa, teypa Supriedu nekuriu maldu. Kiedaynise, drukawoia, Joachimas Jurgis Rhetas, Meatu Pona, 1653. 4. *272. 288, 76 i 2 kart nieliczb., oprócz 6 kart na przodzie, gdzie 26 wierszy na herb Radziwiłłowski po litewsku, z podpisem S. J. T.*

Przypis. po polsku Xiążęciu Januszowi Radziwiłłowi Wojewodzie Wileńskiemu od Starszych Dozorców i Pasterzów Zborów W. X. L. i Przedmowa przez tychże. Na końcu regestru arkusz, po polsku. Druk gocki piękny. Znajduje się w Bibliotece Akad. Duchow. Wileńskiej. *Zob. Noty.*

7226. Kancyonolas tey cast': Knigos Psalmu Ir Giesmiu Dwasiszku ant Garbes Diewuy Traycey szwentoy wienatijamuy ant wartoima Baźniczioms Dides Kunigayksztistes Lietuwos issduotos o dabar isznauia supriedu nekuriu Giesmiu Irmaldu peardrukawotos. Karalauczińja Prusu Iszpaustos pas G. L. Hartunga Meatu Pona M.DCCLXXXI. 8. *344 str. oprócz regestrów.*

Napisy na przodzie psalmów polskie.

---

4) Braci Czeskich.

7227. Ratio Disciplinae Ordinisque Ecclesiastici in Unitate Fratrum Bohemorum. Recens e Bohemico Latina facta. Anno Christi 1633. 8. *125 str.*

Od str. 104 umieszczone są: De Ordine et Disciplina Testimonia quaedam: tum in genere, tum quemadmodum in Unitate Fratrum Boh. observatur — W liczbie tych świadectw jest wyjątek z listu Jana Łasickiego do Jana Lorentiusa r. 1570. — Bezy do Jana Łasickiego. — Ex Petri Martyrs. ad Ecclesias Minoris Poloniae Epistola a. 1556 Febr. 14. Ex Epist. J. Calvini ad Generosum D. Stanislaum Ivan, Equitem Polonum. A. 1555 9 Cal. Januar. E literis Wolf. Musculi ad D. Lismaninum Th. Doct. in Poloniam 1557 Oct. 28. — Epist. Abrah. Bucholceri ad Franciscam Rosentrit Past. Eccl. D. apud Lissam in Polonia.

✣

7228. Kancionał. w Krolewcu r. 1544. fol.

O tym Kancionale polskim dla Braci Czeskich wspominają: Acta Histor. Eccl. A. 1754. p. 946 nast.

7229. Cantional pieśni duchownych, hymnow y psalmow świętych, na wieczną Oyca, Syna i Ducha Swiętego chwałę: a Jednoty Prawowiernego Kościoła Bożego pożytek pospolity. Zporządzony,

wypolerowany y wydany R. P. CIↃIↃCXI. W Thorunia drukował Augustin Ferber. 4. *485 str.*

Przedmowa do Zboru Pańskiego Braci y Dozorcow Zborow wielko Polskich Confessicy Czeskiey. (Bibl. Sluc.)

---

5) Socinjanów.

7230. a) Pieśni Nabożne. w Rakowie 1610. 12.

Są tu pieśni Walentego Smalciusza i Stanisława Lubienieckiego.

b) — — *tam*. 1625. 12. (Olof Poln. Liedergesch.—B.)

7231. Piotr Stoiński. Modlitwy i Pieśni pobożne. R. 1633. (Siarcz.)

7232. Jerzy Niemierzyc z Czerniechowa Podkomorzy Kiiowski. Modlitwy i pieśni polskie. 1653. 12. (Olof l. c.—B.)

---

6) Izraelitow.

7233. Tolaat Jacob, vermis Jacob sive explicatio precum omnium quae per totum annum adhibentur a Judaeis: autore R. Meir filio Gabai. *po hebr.* Cracoviae 1581. 4. (Catal. de la Biblioth. du Roi. T. I. A. 1039.)

7234. Breviarium Judaicum totius anni, multas admirabiles sane preces, et haud dubie a priscis illis Patribus conscriptas continens additi sunt commentarii R. Trevi et R. Mardochaei. *po hebr.* Cracoviae 1592. 4. (l. c. N. 1042.)

7235. Minhagim, ritus qui servantur in Synagogis Poloniae, Germaniae, Moraviae, Bohemiae, et aliarum provinciarum, editi a R. Isaaco Tirna. *po hebr.* Cracoviae 1632. 4. (l. c.)

7236. Die Andacht Jacobs mit dem Hebraischen Texte Lemberg gedr. mit Pillerischen Schriften. 1789. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7237. Seder Tephilloth nehora keminhag Sfard (Porządek modlitw podług obrządku hiszpańskich Izraelitow). Berdyczow 1818. 8.

7238. Machzor. (Okrąg modlitw świątecznych, Część I. w Berdyczowie 1818. fol.

7239. Sefer Nethiboth Olam. Scieżki swiata (Maxymy moralne) przez Eliezera syna Rabina Jose, z Kommentaryuszem Hirsza Kacenllenbogen'a. Wilno 1821. 8.

7240. a) Seder Kinoth Letischoh Beab (Porządek załobnych modlitw na dzień 9 miesiąca Ab, dzień zburzenia Jerozolimy, z tłómaczeniem żydowsko-niemieckiem). w Wilnie w Druk. Zymela Nochimowicza 1825. 8.

b) — — *tam. t. r.* 12.

7241. Seder Techinoth Ubokaszoth. (Porządek modlitw i błagań dla użytku niewiast w ięzyku żydowsko-niemieckim). w Wilnie w Druk. Zymela Nochimowicza 1825. 8.

7242. a) Hagadah Schel Pesach (Historya Paschy z tłómaczeniem żydowsko-niemieckiém dodatkiem Schir Haschirim t. i. Pieśn nad Pieśniami). w Wilnie w Druk. Zymela i Komp. 1825. 8.

b) — — Wilno w Druk. Zymela Nochimowicza 1825.

7243. Seder Ischre leb (Xięga prawych serum Jakuba syna Efraima Abrahama, zawieraiąca zbior pobożnych myśli). w Wilnie w Druk. Zymela Nochimowicza i Komp. 1825. 8.

7244 a) Seder Tephiloth mihol kaschanah (Porządek modlitw na cały rok podług zwyczaiu niemieckich, rossyiskich i polskich Izraelitow). w Wilnie w Druk. Dyecez. XX. Missyon. przy kościele S. Kazim. 1825. 8.

b) *Toż.* w Grodnie w Druk. Zymela 1825. 24.

7245. Modlitwy, nauki, przykazania, pieśni i Hymny z podania naypierwszych Patryarchów Ludu Bożego y dawnych rękopism krótko zebrane dla użytku prawowiernych ludów Roku od stworzenia świata 7309 przez Kazimierza Wróblewskiego. w Warszawie. *Na końcu:* W drukarni Wdowy Tomasza Le Brun. 8. *198 str.*

Tytuł sztychowany z winietką świątyni Opatrzności i napisem na niej: Czciy Boga. Kochay Bliźniego.

Z ostatnich lat wieku XVIII lub pierwszych XIX. Zdaje się być przedsięwzięcia Towarzystwa Wolnych Mularzy.

7246. Modlitwy Izraelitów od naydawnieyszych czasow aż dotąd przez nich używane, których nay-większa część ułożona jest przez biegłego w zakonie pisarza Proroka Ezdrasza, i iego tak nazwany wielki senat istniciący około roku 340 przed Erą chrześciańską, z hebrayskiego języka na polski przetłumaczone przez E. H. (Ezechiel Hoge). w Warszawie. w Druk. Stanisł. Dąbrowskiego 1822. 8. *249 str.* (Dzien. Wil. 1823.)

---

7) Objawienia, wizje extatyczne i t. p.

7247. Libellus de quibusdam futuris ex sancte Brigitte reuelationum libris, additis etiam nonnullorum aliorum dictis Collectus. *(Na tytule święta Brigida odbiera objawienia od Boga). Na ostatniej karcie verso w górze orzeł polski z literą S, z jednej strony herb: Kolumny, z drugiej: Pogoń.*

Datus is libellus in lucem. sub protectione dni Jesu Christi totius generis humani saluatoris.

Impressum Cracouie per Florianum Anno 1522.

Prospice qui veniunt hos casus esse ferendos Nam leuius ledit quicquit preuidimus ante.

(herb Krakowa).

8. *22 kart nieliczb.*

Druk gocki drobny. Na drugiej karcie *recto*, na końcu przedmowy trzy herby z koronami Xiążęcemi, to jest ziemi Wołoskiej, herb, krzyż dwoisty, oraz herb ziemi Pruskiej.— Bardzo rzadkie. (L. S.)

7248. Prophecie Danielis tres horribiles de lapsu videlicet et ruina vite spiritualis. De lapsu ecclesiastice dignitatis et de ruina Catholice fidei ac adventu Antichristi et mundi consumatione. A Beato Vincentio Ordinis Predicatorum pridem annotationibus explanate. *Na końcu:* Cracovie per Florianum Unglerium. A D. 1527.

(Spis Inkunab. do T. III. Bibliogr. Ks. Dw.)

7249. Examen Spiritvvm et visionum, cum Parenesi ad agendam poenitentiam. *Niżej 2 wiersze z* Proverb. XV. *i tyleż z* Psalmu VII. Herb Sulima. *Na końcu pod ryciną data:* Excussum Cracouiae in officina Hieronimi Victoris. Anno ab orbe ridempto MDXLII Mense Augusto.

Siarczyński pismo podobnego tytułu położył pod Marcinem Pilznianinem.

Przedmowa Piotra (Gamrata) Arcybiskupa Giczn. Primasa Królestwa i Biskupa Krakow. *Zob. Noty.*

7250. De visionibus et revelationibus naturalibus et divinis Joannis Benedicti Regii Doctoris Canonici Vratislaviensis. *Na końcu:* Cracoviae in Officina Hieronymi Vietoris. Anno 1545. 8. *20 kart.*

Na odwrocie tytulu: Joanni Comiti a Tarnow Joannes Benedictus.
(Spis Inkunab. do T. III. Bibl. Ks. Dw.)

7251. Martinus Białobrzeski. Censura de raptu in coelum cum corpore cuiusdam puellae Cracoviae conficto. A. 1577. 8.

7252. Brevis refutatio impudentis cujusdam rabulae calumniarum, quibus censuram, de Raptu puellae cum corpore in coelum Cracoviae nuper conficto, convellere ausus est. Ab authore Censurae conscripta. Praemissa praefatione Theophili Prawdzicki, et illa Censura, quae ab hoc Rabula impugnatur, ut candidus et Christianus lector videat, an ille iustam causam habuerit tam atrocium in Authorem et illam Censuram invectivarum.— Omnia iudicio Ecclesiae Catholicae subjecta sunto. 1577. 8. *6 ark.* *Zob. Noty.*

7253. Irenaei Hyperaspistes adversus praestigiatorem virulentum maledicumque hominem, de Raptu virgineo, non minus inepte quam impie philosophantem. *b. m. i r.* *2½. Zob. Noty.*

7254. Widzenie straszliwe Piotra Pągowskiego z Masosz. *b. m.* 1608. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7255. Visio Visionis Deificae per Gabr. Godzimirski. In Acad. Zamoscensi excud. Mart. Lenscius. 1616. 4.
(Ban. H. D. K. P. II. 328.)

7256. Mart. Vadovius. Quaestio de visione beata. Cracoviae typ. Fr. Caesarii. 1638. 4. (Sienk. l. c.)

7257. Spiritualis gratiae Libri quinque seu mirabiles Revelationes divinities concessae S. Mechtildi Virgini pro saluberrima in Xto proficientium instructione. Cracoviae ex Offic. Fr. Caesarie 1639. 4. *300 str.* (Ju. MS.—L. S.)

Franciszek Cezary przypisał to wydanie Karolowi Ferdynandowi Królewiczowi Polskiemu Biskupowi Wrocławskiemu. Są to objawienia S. Mechtyldy, które Gawath tłómaczył. Cała zaleta tej książki, że w łacińskim języku wydana nie tyle zgorszenia sprawić może co polskie wydanie.
(Ju. MS.)

7258. Zwierciadło duchowney łaski, to iest, obiawienia S. Mechtyldzie, z łacińskiego (przez X. Jana *Gawatha*). we Lwowie w Dr. S. J. u Sebestyana Nowogurskiego. 1645. 4. (L. S.)

7259. Relacia albo powieść cudowna o niektorym duchu w Królestwie Węgierskim, który się od dnia 24 Lipca R. P. 1641 do dnia 29 Czerwca r. 1642 z czysca Pannie iedney widomie pokazował. Z Węgierskiego tłomaczona przez Krzyszofa *Mrzygłodawica. b. m. i r.* 4. *3 ark.* (Chł. I. 90.)

Chłędowski wymienia, że i druga edycja była tegoż pisma.

7260. Revelationum S. Brigittae selectiora capita ex libro quarto desumpta — Posnaniae ex Typogr. B. Alberti Laktanski. 1682. 8.

7261. Skarby Niebieskich Taiemnic to iest Księgi obiawienia niebieskiego S. Matki Brygitty z rodzaiu Królewskiego Xiężney Nerycki ze Szwecyey Fundatorki Reguły S. Salvatora z łacińskich na polskie przełożone przez Zakonnika Braci Mnieyszych Oyców Bernardynów. *b. m.* 1698. fol. *179 str.*

Tytuł sztychowany na miedzi z podpisem: Sculpsit Leopoli Cas. And. Niedbłowicz. (B.)

Niesiecki tłómacza wymienia, Bernarda Krupskiego Bernardyna.

7262. Metal na taxie y probie Opatrzności Boskiey siła ważący albo moc y skutki metalu Krzyża, Oyca y Patryarchy Benedikta S. przeciwko morowemu powietrzu, czarom y wszelkim chorobom — po rożnych łacińskich, niemieckich y polskich edycyach teraz znowu —

przez iednego Kapłana Zak. Benedyktyń. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. An. 1709. 12.

Przypis. M. Magdalenie Pacownie Xięni Wileń. Zak. S. Benedykta z podpisem: X. Roman *Zawadzki*.

7263. Poseł Boskiey łaskawości albo — Przedziwney Pannie y Zakonnicy Reguły Benedykta S. Gertrudzie S. — Obwieszczenia — piącią części tey xiążki opisane dawniey z łacińskiego na polski ięzyk przetłumaczone a teraz — przedrukowane w Wilnie w Druk. XX. Schol. Piar. R. P. 1763. 4. *890 str., 3 karty na przodzie i regestr.*

Przypis. Anny Wołłowiczowny Xieni Wileńskiej Z. S. Bened. Xiąż. Ignac. Massalskiemu Biskupowi Wileń.

TEOLOGJA.

(*NOTY*).

Do D) Praktyka.

5543. Jest to krótki zbiór całej Teologji ascetycznej, ale wiele także ubocznych przytoczeń, *np.* «Lekarstwo na duchowne choroby. Pustelnik jeden, idąc przez pustynią Scetis nazwaną, znalazł na jednóm miejscu wiele chorych, na rozmaite choroby leczących się, a przystąpiwszy do lekarza, pyta, iestli tu lekarz któryby grzech leczyć umiał, Rzekł lekarz przystąp a zobaczę Wezmi korzeń Posłuszeństwa; liścia cierpliwości, kwiatu czystości, owocow dobrych uczynkow, a stłucz w mozdrzerzu niewinności, przecedz przez rzeszoto dyskrecyi, włoż w garnek pokory, weź wody łez, podłoż ognia miłości Bożcy, a gdy się to uwarzy ochłodz miłością bliźniego, iedz łyzką pokuty, a zawsze zdrow będziesz."

Daniel Brykner Reformat Krakowczyk, w Akademii ukończywszy nauki, młodym paniętóm, wyjeżdżającym w obce kraje, za rządcę i dozorcę był przybierany. Powrócił z Rzymu z tytułem Prałata dworu Papieskiego. Porzuciwszy kanonie został Reformatem r. 1667. Umarł w poźnej starości r. 1706. (Ju. MS.)

5545. Pismo pod literą b), którego tytuł tak dopełnić trzeba:...... in oratione, et solatia orantium aride excerpta ex doctrinis Sanctorum etc., składa się z 14 rozdziałów:

Cap. 1. *Quid sit ariditas, et quotuplex, et unde oriatur.*
Cap. 2. *De prima causa ariditatum.*
Cap. 3. *De 2 causa ariditatum.*
Cap. 4. *De 3 causa ariditatum.*

Cap. 5. *Quo sensu excipiendae sunt ariditates in oratione.*
Cap. 6. *Notanda quaedam circa ariditates et Justus in oratione.*
Cap. 7. *Quibus soleat concedi a Deo oratio sine ariditatibus.*
Cap. 8. *De 4 causa ariditatum.*
Cap. 9. *Non declinandae occupationes distractivae ob metum ariditatum.*
Cap. 10. *Praeparatio punctorum meditandorum neglecta, solet esse causa ariditatum.*
Cap. 11. *Mentis et sensuum evagatio praecedens meditationem, et in ipsa meditatione, accersit ariditates.*
Cap. 12. *De remediis contra ariditates, datis ab antiquis patribus.*
Cap. 13. *De remediis contra ariditates, praescriptis a recentioribus vitae spiritualis Magistris.*
Cap. 14. *Summarium supradictorum in gratiam tironum et scrupulosorum ex doctrina Sanctorum confirmatum*

W rozdziale IV. pod N. 2. tak autor mówi: „*Permittit Deus tentationes et ariditates ad argumentum meriti, quod in resistendo consequimur; et nos illa occasione coram Deo humiliando. Ideo bene ait S. Joannes Climacus.* Nihil aeque, ut acedia, monacho tot coronas parat. Si consideres diligentius, invenies eam oppugnare lassitudine stantes pedibus, sedentibus persuadere, ut super parietem se reclinent. *His si resistatur ob Dei reverentiam, merita congregantur. Hoc divinitus didicit B. Catharina Bononiensis infra citanda, n. 26. Unde merito S. Teresia monuit suas moniales:* Si postquam fecerimus *etc.*

Całe pismo przepełnione jest cytacjami. Obok zdrowych przestróg, znaleźć można przesądne zmyślne wyobrażenia o pokusach szatańskich.—Dla częstego przywodzenia zdań cudzych, nie można tego pisma ze smakiem czytać.

Do tego samego zbioru należą zapewne następne, bez miejsca druku.

1. *Opusculum decimum. De indiciis et gradibus profectus in virtutibus*, ma rozdziałów 20, kart 8 i str. 288.

2. *Opusculum undecimum: De praxi Divinae praesentiae et Orationum Jaculatoriarum ac variis orandi Deumque pie colendi modis*, kart 6 i str. 414, rozdziałów 33.

W przemowie do tego dzieła (p. 5—8) tłómaczy się autor, iż dla tego z *Tertuliana*, *Kassiana* i innych, w których dziełach znajdują się błędy, bierze niektóre myśli, że je widzi być nader użytecznemi, i że podobnież wielu znakomitych mężów uczyniło, z pism nagannych, niektóre dobre myśli wybierając. Że zaś wspiera się gdzieniegdzie objawieniami *S. Brygidy*, *Katarzyny Seneńskiéj*, *Giertrudy* i t. d. czyni to idąc za powagą Stolicy Apostolskiej.—Naostatek mówi, że stylem prostym to pisze, dla łatwiejszego od wszystkich zrozumienia i większéj korzyści.

3. *Opusculum spirituale decimotertium.* Dziełko to, *De officiis sacerdotum*, kart 11 i str. 560, składa się ze 4 Ksiąg:

Liber I. *Tradit modum suscipiendi sacerdotium, et explicat verba Missae.*

Liber II. *Continet incitamenta XII. ad devote offerendum Missae sacrificium.*

Liber III. *Docet, quomodo sint obeundae missiones, susceptae pro mundis animabus.*

Liber IV. *Ostendit, quid sit a Sacerdotibus faciendum, dum vel ipsi soli peregrinantur, vel comitantur peregrinos aliquo proficientes.*

4. *Opusculum spirituale decimo quartum*, kart 4 i str. 112, traktuje: „*De efficacia sacrosanctae Eucharistiae ad profectum spiritualem in virtutibus, eam frequentatibus conferendum, et de impedimento profectus; et de iis in quibus per ejus usum proficere debemus.*

5. *Opusculum spirituale decimum quintum*, kart 4 i str. 159. Jest tu mowa: „*De officiis eorum laicorum, qui recipiuntur a religiosis ordinibus ad obsequia domestica, seu ad labores quotidianos manuum; et de praestantia status illorum Deo et Sanctis valde acceptorum.*" Najwięcej autor przykładami rzecz swoję usiłuje potwierdzać. Nie zawsze te przykłady z krytyką są przywiedzione.

6. *Opusculum spirituale Decimum sextum*, kart 8 i str. 365. Tu mówi autor: „*De fuga peccatorum venialium et de adjumentis ad ea fugienda, et vitanda conducentibus.*"

7. *Opusculum spirituale Decimum septimum*, kart 8 i str. 288. Jest to Dyssertacja Historyczno-Teologiczna: *de Praestantia Instituti Societatis Jesu.* Z dwóch ksiąg ona się składa. Wydaną została przez Jana Chondzyńskiego S. J. którego przemowa umieszczona od str. 5—8. Datowana jest w Wilnie 1644. Tam więc i tego roku zapewne ta książka drukowana.— Interessujące tu jest w księdze 2 rozwiązanie czwartego oskarżenia Jezuitów, jakoby złego sposobu używali w uczeniu młodzi polskiej.

8. *Opusculum spirituale Decimum octavum*: *Gloria S. Ignatii Fundatoris Societatis Jesu*, kart 4 i str. 126. Jest to życie ś. Ignacego. Drukowane udzielnie było w Wilnie 1624 r. 12. Przemowa autora jest tu cokolwiek dłuższa, aniżeli w Wileńskiej edycji z 1624 r.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

Łęczycki (Lanciciensis) Mikołaj 6 Grudnia 1590 r. wyrzekł się wyznania Kalwińskiego i pierwszy raz przyjął kommunją w Wilnie, i przykładem swoim do wiary Katolickiej ojca pociągnął. Wstąpił do Jezuitów w Rzymie, poświęcony na kapłaństwo 2 Kwietnia 1601.— Poszakowski tak o nim mówi: „Wydanemi na świat pełnemi ducha Bożego i gruntownéy doskonałości Księgami, niezwyciężonym rozlicznych przeciwności znoszeniem i ich nienasyconym pragnieniem przedziwną dusz w rozmaitych stanach do poprawy życia dyrekcyą przedziwne dary Boskie i nadprzyrodzone znaki któremi Bog świątobliwość iego

przyozdobić raczył iako to: dar prorockiego ducha i przeniknienia serdecznych skrytości, dar cudow rozmaitych i nadprzyrodzonych, a wcale niezwyczaynego uzdrowiania chorych, wylicza żywot iego od różnych autorów po wielu mieyscach drukowanych, wiele iednak a podobno więcey Heroiczna pokora iego w ludzkiéy niewiadomości zagrzebła, za ktorey powodem gorącemi prożbami u P. Boga uprosił, ażeby żadnéy na ziemi swiątobliwości czei nigdy nie miał, iako nie długo po smierci ciało iego od Kozakow spalone, i w Niemen proch wrzucono. Jak wielką o doskonałey zakonności iego miał opinią Aquaviva General Jezuitow dał znać, kiedy ledwie po skończonych w Rzymie Studyach i nie dawno przyiętym Kapłaństwie naypierwszego Seminaryum Rzymskiego uczynił Oycem duchownym i Spowiednikiem. Stamtąd Prowincyą Czeską Polską ktorey po rozdzieleniu pierwszym był Prowincyałem w r. 1633 rządził. Naostatek Litewską. Był Rektorem różnych Kollegiow.— Umarł w Kownie 1652. W życiu i po śmierci cudami sławny." (Ju. MS.)

Dla świętości życia, karności, cichości, pokory i cnót innych zakonnych, Łęczycki używał w Zakonie swoim poważenia i szacunku. Mieszkanie, które zajmował w Wilnie w murach akademickich, w części ku zachodowi obróconej, do tej części przytykające, gdzie się odbywały posiedzenia codzienne za czasów b. Uniwersytetu, oznaczone było po jego zgonie napisem na kamieniu rznięłym: *Cubiculum P. Nicolai Lancicii etc.*, z wyrażeniem pono dnia urodzenia jego i zgonu.

5573. Pierwszą część przypisał Węgrzynkowicz Księżnie Ostrogskiej; wtórą, o Wcieleniu i Dzieciństwie Zbawicielowém i o żywocie Błog. Panny Maryi aż po chrzest Zbawicielow, ofiarował Annie z Pilec Opalińskiej Marszałkowej Nadwornej. Trzecią część, zamykającą Dzieje P. Jezusa od chrztu Jego aż do końca przepowiadania Nauki, Cuda, przypowieści, poświęcił Zofji z Ostroga Lubomirskiej Hrabiny na Wisniczu, etc. Tak na końcu Listu ofiarnego pisze: »Karty te zalecisz Wielebnym Pannom Klaryszom Sandeckim ktoremi sie z pobożenstwa opiekasz czyniąc co Xżna Jmość znanienie (?) Czytać ie i sama masz WM. czas. gdy J. M. Pan Podczaszy Hetmanem Polnym uczyniony Goliatowi Tureckiemu wstręt czynić wyiechał Boże day by nas co prędzey zwycięstwy swemi uweselił. Amen." Czwartą, opisującą Mękę Pańską, Annie z Sztembergu Kostczance Pierwszej Xieni Jarosławskiej. Piątą, od Zmartwychwstania Pańskiego aż do Wniebowzięcia P. Maryi, Katarzynie z Ostroga Zamojskiej Wojewodzinej Kijowskiej. Szóstą, o Trójcy S. Doskonalstwach i Dobrodziejstwach Bożych przyrodzonych i niebieskich, przypisał Magdalenie z Morteng Mortenskiej Xieni Chełmińskiej. (Ju. MS.)

5577. Czysta mowa; zawiłości ascetyczne, z siebie ciemne, jaśnie wykłada. Na cechę przywodzą się niektóre cnót opisy.

W rozdziale 28. Mocność po łacinie *Fortitudo*, iest cnota obyczaiom służąca, którą człowiek statecznie podeymuie sie, i znosi trudne prace i z niebespieczeństwem smierci, tak że ani dla strachu ustąpi złemu ani też przeciwko rozumowi sie osmieli.—Dwa urzędy ma ta cnota. Pierwszy i przednieyszy prace i wszelakie niebespieczeństwa mężnie znosić i chętnie cierpieć. Drugi w te niebespieczeństwa i prace gdy tego iest potrzeba, wdać sie i powazać. etc.

W rozdziale 20. Pobożność (*Pietas*) iest powinność ku rodzicom i oyczyznie. W Rodzicach zamykaią sie powinni, w Oyczyznie sąsiedzi.

W rozdziale 22. Posłuszeństwo iest to cnota ktorą chętnie i pokornie wykonywamy, przykazania, postanowienia, i zlecenia dla tego tylko że tak nakazano i sporządzono.

W Rozdziale 25. Prostość (*simplicitas*) iest cnota ktorą obłudności i dwoistości sie chroniemy, i iakiemi pokazuiemy sie słowy i sprawami zwierzchownemi sie udaiemy, takiemi iesteśmy wewnątrz bez wszelkiey chytrości i oszukania.

W rozdziale 29. Wielkomyślność albo wielość umysłu *Magnanimitas*, ktorą sie człowiek poważa wielkich spraw i znaczney czci godnych dla dobrego końca i ta cnotą o godność umkuioną nie dba ofiarowaną pogardza.

W rozdziale 32. Cichość (*Mansuetudo*) iest łagodność umysłu ktorey nie przemoże żadna przeciwność.

W rozdziale 47. Milczącość (*Taciturnitas*). Jest to cnota ktorą niepowściągliwość do mowy hamujemy. (Ju. MS.) Juszyński mieni to, edycją drugą. Edycja czwarta, dodaje tenże, jest z drukarni Jasnogórskiej.

5584. Juszyński takie kładzie zdanie o tém dziele: Polszczyzna czysta. Nauki prawdziwie dla chrześcjańskich wyznań. w Rozdziale 26. Rożne przykłady pomsty i sądow Bożych przeciw tym, którzy dzień niedzielny znieważali, są niepewne. Tłómacz dodał także domowy przykład z pożaru miasta Wilna w 1629 przypadłego, którego przyczynę naznacza, nieuszanowanie dnia świętego. Czytanie Biblji radzi tak podzielić, aby codzień trzy rozdziały przeczytać, a w roku cała Biblia odczytana będzie.

«W Księgach Kanonicznych Starego Testamentu, mówi autor, liczy się Rozdziałów 931, gdy tedy 150 Psalmów na 60 części sporządzisz, tedy znaydziesz tylko 841 Rozdziałow, przydayże do tego 260 (tak albowiem w liczbie wiele iest Rozdziałow Nowego Testamentu) uczyni 1101 Rozd. Te po trzy rozdzieliwszy wyniesie właśnie liczbę dni roku całego 365, nadto tylko 6 Rozdz. pozostanie, ktore na ostatnie dni w Roku podzielić możesz.»

Na exemplarzu dzieła tego, w Zborze Ewangelickim w Wilnie, przed kartą tytułową, na karcie osobnej, znajduje się napis następujący, bez daty.

Żyżemska ma Pra Babka, w Druk tę Xięgę dała
Zkąd Prawnukowi, oraz dalszym legowała,
Skarb w Wieko pomną Pamięć, bo w sto lat ludzkiego wieku; znalazłem
losem szczęścia moiego
czas zły y Pora wielka; gdy niemal minęła,
Ta xięga za Granicą, przecie nie Zginęła.
W Krulewcum kupił, tobie Kasienku daruię;
Oraz rownego Szczęścia uprzeymie winszuię:
Byś wiek długi dzieci Twe, z Tey xięgi cwiczyła;
Wnuki, Prawnuki widząc, kosciol rózmnożyła
Z dusze Twoy kochaiący mąsz Thomasz Wolan.

Widać ztąd, że potomek głośnego w swoim czasie Andrzeja Wolana żył około r. 1732.

Tłómacz oznaczony pierwszemi literami, był duchowny, pisząc się tak: Zyczliwy Sługá y Bogomoglcá: X. B L. Druk gocki.

5596. Życie Drużbickiego wydał po łacinie Daniel Pawłowski Jezuita, poźniej na polski język przełożone. W ostatnim XIX rozdziale tegoż życia wyliczone są, lecz bardzo niedokładnie, bez wyrażenia co jest w druku a co w rękopismie, wszystkie ascetyczne dzieła Drużbickiego, których wielką liczbę zostawił. Miał szczególniejszą łatwość w pisaniu dzieł podobnych, bez pomocy innych ksiąg, i przy tylu zatrudnieniach zakonnych i urzędowych.—Umarł r. 1662 d. 2 Kwietnia.

5598. Człowieka wystawia jako Kościoł Mistyczny, wszystkie więc zewnętrzne i wewnętrzne ozdoby materjalnego kościoła, stosuje do cnót i dobrych uczynków ludzkich, i tak ołtarzem mistycznego kościoła jest Serce ludzkie, ofiarą S. Skrucha, Pokora i Heroizmy. Kapłanem Miłość Boga, Kadzidła Modlitwy, Światło Przykazanie Boskie, Kaznodzieja Summienie.— Czystość w Kościele Rachunek Sumienia, Słudzy Kościelni Pięć zmysłów.—Dzwon odgłos dobrych przykładów, etc. Wiele tu ważnych nauk, a materja o Poświęceniu Kościoła prawie wyczerpana. (Ju. MS.)

5643. Nie masz w tém dziele ani przykładów urojonych, ani dowodów, które samą tylko wyobraźnią piszącego przekonywają, ale powszechnego chrześciaństwa Nauki na powadze Pisma i Ojców śś. ugruntowane, i sam autor w przemowie tak się oświadcza: „*Non est hic animus ex Coenobiorum Incolis, sylvicolas formare, et Mundum legitimis spoliatum decoribus, in nativam vocare ruditatem, sed potius Coenobia, ab imperfectionum coeno depurare, et terrae habitatores, Coelo similes reddere unicum erit studium.*"

Pisał Życie B. Stanisława Kazmierczyka. (Ju. MS.)

5659. W całym przekładzie kreskowane samogłoski a, e, i z niezwykłą czasóm Augusta III. pilnością, troskliwie przestrzegana czystość języka. Na ostatniéj karcie jest: „Informacya o Staro-Polskiej Orthographii Liter słów Polskich." Wyraża w niej Wieczorkowski,

że „wzór tej Orthographii znajduje się po wielkiej części w Biblii Polskiej Jakóba Wujka; że Polacy kontentując się umiejętnością własną polskiej wymowy, swego sekretu innym Narodom wyjawiać *i pracowitej po drukach pilności dokładać zaniedbywają.* Z czego za czasem, nie tylko Orthographia Polska zwolna ginie, ale i jej umiejętność." Następnie oświadcza, że Grzegorz Knapski w swoim Skarbcu Polsko-Łacińsko-Greckim kładzie niektóre różnice liter polskich; lecz że on sam w trudności rodowitego ich wymawiania obszernie się nie wdając, dwie tylko *reguły* z długiej obserwacji języka polskiego w swym przekładzie *obserwowane* podaje. Atoli dowody swoje opiera na twierdzeniach Knapskiego, i do Słownika jego wyżej przytoczonego dwukrotnie się odwołuje.

W części IV. po regestrze, wspomina autor o sobie, mieniąc się Missionarzem Perskim i Tureckim. (Ad. Słowik. Noty.)

5663. Łopacki Augustyn Teologji i Medycyny Doktor, Kanonik Katedralny i Archipresbyter Krakowski, Dziekan Sandomierski, Proboszcz Popradzki i Przełożony Banku pobożnego. Urodzony w Krakowie, po skończonych w Akademji naukach, dziesięć lat strawił w Rzymie na naukach Teologicznych i Lekarskich, po powrócie wsławił się umiejętném i szczęśliwém leczeniem, i to podobno zjednało mu nie tylko znaczny majątek, ale i Prałactwo Mazyackie, na które gdy 12 Maja 1723 urzędownie wprowadzonym został, poszedł dopiéro do Seminarium Stradomskiego dla przyjęcia święceń kapłańskich, i pierwszą mszę odprawił 6 Stycznia 1724. Był to wzór Prałatów Krakowskich, w każdy wielki Czwartek odwiedzał z Kom. ś. chorych i więźniów, dając im jałmużny. Na różne pobożne fundacje wydał przeszło 450000. Prócz tego uczynił pewny fundusz na Adwokata ubogich, takąż samą kwotę zapisał na Adwokata więźniów, na edukacją ubogich Panienek u ś. Jana, fundusz w pewnej Aptece na lekarstwa ubogim, Elementarną szkołę Mazyacką uposażył, naznaczył pewny czynsz na utrzymywanie jednego Krakowczyka w Warszawie na nauce praktyki Prawa, na szkołę Strzelecką, Dom Poprawy, na budowanie kanałów miejskich. Sekretnych jałmużn, ręką jego rozdanych, Panegerzyści nie mogą porachować. Umarł śpiewając: „Zbaw Panie lud twóy!" etc. Zostawił niektóre poezje. (Ju. MS.)

5695. Oto udzielony krótki wyjątek z tego pisma w Srodę 2 Postu, z którego chciano dać poznać wartość jej: „Ludzie światowi cokolwiek czynią przeciwko przykazaniu Bożemu, przeciwko sprawiedliwości, przeciwko sumieniu, na wszystko myślą i mówią: nic, nic, a z tych nici nieszczęśliwych wielkie czart kręci powrozy, któremi dusze grzeszne coraz więzi i krępuje, a na wieczne prowadzi potępienie. Naywięcey iednak tych nici z młodych ludzi." i t. d.

5745. *W dniu pierwszym* mówi o odnowieniu ducha w ogólności, — *w drugim* o Ślubach zakonnych w ogólności, — *w trzecim* o Slu-

bach zakonnych w szczególności.— Od str. 317 do końca umieszczony: »*Proteus sacer, seu sacrum octiduum annuae recollectionis quoad usitatas tunc contemplationum sacrarum materias varie summatimque propositum.*"

Bez gustu napisana ta książka i bez należytego wyboru rzeczy. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

5756. Aby to dzieło nie tylko Ascetóm, ale i Kaznodziejóm przydatném być mogło, są na końcu materje Kazań z Ewangelij na Niedziele i Święta. Poniuskiego można tu uważać jako Mówcę. Styl poważny, rzecz wybrana po części z innych, ale myśli są jego własne i dosyć oryginalne. Niemasz tu owych nagannych uniesień, nieprzyzwoitych zboczeń, i często gorszących obłąkań. Dowody z Pisma Ś. właściwie brane, a nawet przytoczenia historyczne (prócz bankietu, który sobie Turcy z serca Wiśniowieckiego sprawili), są brane z źródeł godnych wiary. (Ju. MS.)

5769. Na każdy dzień całego roku wybrane zdania z Pisma S. i uwagi stosowne z Ojców ś. wyjęte. Tém dziełem nawet uprzedzeni względem Ascetyzmu gardzić nie mogą. O przedniejszych cnotach moralnych, o powinnościach chrześciańskich zebrał najpiękniejsze myśli i nauki z ogromnych dzieł Teologów i Ascetów, i dowiódł, iż te dzieła odczytał z wielką pracą i umiejętnością wyboru. Pracę jego można porównać do owych wianków biegłego mistrza ręką z mnóstwa kwiatów uwitych, a wyszukanych w ogrodach, łąkach, a nawet dzikich zaroślach. (Ju. MS.)

5784. Niewiadomo czyli to oryginał lub tłómaczenie. Polszczyzna czysta; poźniej nic w tej materji lepszego nie napisano. Niektóre wyrazy dawne, *np.* Kryzostom mowi wszyscy trzey spali, a wszakoż thelko Piotra *baka* dla dwoiey przyczyny . . . i naczął sie pocić a tenże wydawca dal im znamie. . . bluznią biią zaszyikuią. . . . uprosił wrotniczki aby go wpuscila. . . . broni popłatkow cesarskich. . . . . nic nayduię w tym człowiecze stych rzeczy z ktorych go soczycie. i nic dostoynego smierci. . . iż się chciał Piłat w tym zlubić zydow. . . Katowie chcąc się zlubić Panom. . . . a tako sami soczyli, sami skazowali — martwe krzesić,— gielk zamiast zgielk. . . płascz czerwony iakoby pawłoczysty. . . odzienie powłoczysthe. . . . chwała tobie Kryste ienżeś cierpiał za nas za grzeszne na Krzyżu *piał.* ien kroluiesz z oycem na niebie etc. Kiryeeleyson Była suknia nie tkana, ale dziana z wierzchu sowita. . . . . Miał łaskę ku blizniemu bo zbakał błędnego towarzysza swego. . . (Ju. MS.)

5785. Na odwrocie tytułu: „*Leonardus Coxus Andreae et Nicolao Salomonibus Fautoribus suis maxime semper colendis salutem.*" Wyraża Coxus w tej dedykacji, że gdy jest pewny czas na wszystko, on w Post wielki przedsięwziął czytać publicznie hymny Pontana i dla wygody swoich uczniów dał je do druku.

„*Hoc igitur opus* (mówi dalej o Salomonach) *tam medius fidius egregium venerando civi et senatorij ordinis non minimo dno Joanni Haller traditum, ut suis excudatur typis in mille exemplaria, nostris etiam argumentis quae singulis adjecta sunt hymnis illustrata, vobis dicare volui. Qui in urbe hac celeberrima magnis ingenij fortunaeque dotibus conspicui, modestiae atque omnis disciplinae civilis, reliquae juventuti magnum et Hercule! praeclarum adhibetis exemplum. Patres conscriptos in laetissimam erigentes spem, fore quandoque ut tota Resp. nunc per eorum nunquam satis laudandam sedulitatem et mirificam prudentiam tutissime stabilita, per vos non minori cura servetur in suo statu felicissimo, quam per eos huc usque fuerit adducta. Sic namque vestram ornastis adolescentiam multiplici doctrinarum bonarum fructu. Sic indissolubili virtutum connexu, quas adeo vos colere extra omnem est aleam, stemma prius laudatissimum condecorastis: ut secius nullo pacto magnam Cracouie spem utrumque vestrum appellemus, quam facundissimus Cicero Vergilium, hominis admiratus virtutes,* alteram magnae Spem Romae *vocavit. Accipietis igitur amici, imo Mecaenates optimi mnemosynum hoc Coxi vestri quo vos ob multa in se bene merita, tum insignes in utroque vestrum eminentissimasque virtutes condonat. Sancte pollicitus si vobis hoc tenue munusculum placere noverit, sua cuique seorsim non omnino contemnenda ingenii monumenta brevi se dicaturum. Interim bene valete. Cracovie iiij Kalendas Martias. Anno salutis nostre Millesimo quingentesimo vigesimo.*"

Oprócz treści przy każdym hymnie prozą, dodał Coxus hymn własny, z 58 wierszy złożony. *Ad divum Joannem Baptistam, pro Joanne Konarski Episcopo Cracoviensi*, który tak kończy:

Dive, Sacerdoti faveas, rogo supplice voce,
Quem decorat Crocę Pontificalis honor—
Magnus. Joannes natus de gente Konarski
Hic pater est, pro quo nuncupo vota tibi.
Hic mihi Mecaenas meus est, hic Pollio; quicquid
In me est, id totum debeo nempe viro.
Carmina quod condo, quod iam mea fama per orbem
Euolet, et corpus spiritus intus alit,
Illi accepta fero; nostrę ratis anchora certe est,
Remigium et clavus omneque praesidium.
Τέλος.

(L. S.)

5787. Ojciec Adryan Zak. S. Franciszka, pisze w przemowie, iż poprawiał tylko tłómaczenie jednego z Braci Zakonnych, który przekładał tę książkę jeszcze wtenczas, kiedy mniemano, iż Jan Gerson był jej autorem. Na pochwałę książki tej tak pisze: »Kto chce w podobnych ksiąg czytaniu smakować od tego dzieła zacząć powinien, kogo niepoczesne ascetow pisma utrudzą, ten na iednym Rozdziałku

tey księgi odpocznie, i znowu bez uprzykrzenia postępować będzie." Pisał w rzeczy dla osób zakonnych, ale to są nauki dla ludzi wszystkich stanów. Wysoka nauka o doskonałości Chrystusa prosto, ale najumiejętniej wyłożona. (Ju. MS.)

5788. W przedmowie do chrześciańskiego Czytelnika tak pisze: »Wedle tey ostatniey tedy edicyi po polsku Książka ta wszystka znowu się teraz przełożyła, bo acz przed tym z dawnych exemplarzow niepewnych i skażonych przetłumaczona iuż była, wszakże iż co przekładał do onych samego autora choć prostych a nie ozdobnych ale Ducha pełnych słow, niebardzo się chciał przywięzować, na tym dosyć maiąc, aby tylko sens abo wyrozumienie iago dobrze się poymowało, skąd też gracyi téy w Polskim iaka iest w ięzyku Łacińskim nie miała, dla tego za rzecz potrzebną się zdało ku pociesze Chrześciiańskiéy, aby znowu po polsku tak przełożona była, iakoby nietylko sens ale i Słowa samegoż autora, ale Polska mowa znieść mogła, iak naylepiey wyraziły etc." (Ju. MS.)

5798. Bogusławski godny tłomacz Sokołowskiego. Rzecz wiernie oddana, mowa czysta zaleca ten wykład, *np.* ,,Stolica twoia Boże, na wieki wiekow, berło sprawowania, Berło Krolestwa twego. ale mówi, że nie iest z tego swiata, to iest, że nie od swiata nie od swetckich mocarzstw Krolestwo mu doniesione: ale od samego Oyca niebieskiego, ktory mu dał stolice Dawidowę, aby krolował w domu Dawidowym na wieki. Ani tez tego Swiata drogami nabyte: bo na swiecie Zwycięzcy królnią: a ten pierwcy zwyciezony, i na krzyż przybity Krolestwo osięgnął. Ale ani rośćie, ani się rozprzestrzenia tego Swiata siłą. Abowiem wtenczas zwycięza, powiada Hilarius, kiedy mu krzywdę wyrządzaią: wtenczas rozumie, kiedy mu zlorzeczą: wtenczas otrzymawa, kiedy go opuszczaią: kiedy go przenaszladuią, kwitnie: kiedy go tłumią, rośćie: kiedy go zgardzaią, znacznieyszy: wtenczas stoi, kiedy się zda zwątlonym bydz: pomnaza się utrapieniem: krwią męczennikow iędrnieie: smutkiem się poddzwiga: uciskiem się weseli: postami się posila: ani go tez mądrość, ani rada tego swiata trzyma albo rządzi." (Ju. MS.)

5799. W Dedykacji *Desiderosi* do Radziwiłła pisze Wilkowski: »Maiąc na służbie W. X. M. dosyć wolnego czasu do przystoynego *otium*: przy innych zabawach professyey mey, przełożyłem z Łacinskiego ięzyka na nasz tę dziwnie nabożną y duchowną Xiąszkę, iednego dawnego y cwiczonego Zakonnika Hiszpana: dostawszy iey drukowaney y daleko szerzey ręką pisaney z Kollegium Nieswieskiego Societatis Jesu....." Wychwala Radziwiłła, że się do wiary katolickiej nawrócił, i że kościoły Katolikóm wraca i nowe buduje, mianowicie Kollegium Nieswieskie Jezuitów. «Wiadoma to iest iako tu był kray nie tylko odszczepienską ale i kacerską ciemnoscią zarazony, i iako był

pusty w chwalce Boże: tak ześ W. X. M. na pierwszą Wielkąnoc ledwie był samoosm do stołu Bozego."— Pisze dalej, iż od nawrócenia się Litwy do Chrześciaństwa aż do owej pory nie było w tym kraju żadnego klasztoru Mniszek, i że zaszczyt ich zaprowadzenia w Litwie i zbudowania pierwszej rezydencji należy temuż Radziwiłłowi.— «Niechcę się y tym długo bawić, iako to W. X. M. pilno obmyślawać raczysz, abyś przy Kollegium Nieswieskim miał Dom pewnemi prowenty nadany, dla pewney liczby młodzieńcow ktorzyby się w poboznosci i w naukach na to mianowicie cwiczyli, aby potym dobremi y godnemi plebany, albo Pasterzmi w imionach W. X. M. byli." Słusznie mówi, że o dobrych plebanów bardzo się starać należy, a że z tej okazji i o nawróceniu familji Radziwiłłowskiej czyni wzmiankę, przeto całe to miejsce wypisuje Sobolewski.

»Concilium S. Trydentskie bacząc iako wszędzie schodziło na dobrych y godnych Pasterzach, roskazało wszytkim Biskupom mieć *Seminaria*, z ktorychby każdy w swym Biskupstwie miał godną Księżą. Temu dobrowolnie rzecz podobną W. X. M. dla imion swych zakładasz. Tak iż i z tey miary nad innych Panow świeckich imiona będą szczęśliwsze; gdy szkoły poboznośći y nauk, nie od dworu ani od kufla swe będą miały obecne Pasterze. Acześ y przedtym we wszytkich funduszach swych W. X. M. temu zabieżał, *expresse* takie Plebany, Dworzany, coby przy owieczkach swych nie siedzieli exkluduiąc. Doznał tego kościoł Bozy przez te siedmdziesiąt łat przeszłe, co się w nim za szkoda stała prze złe, nie czuyne, nie przykładne y nieumieiętne Pasterze: Ci, nie co innego, kacerstwa wylęgli, y do takiey mocy wzięcia przyczyną byli. Nie co ich też innego wygubić y potłumić ma, iedno oni: gdy owieczkom swym dobrym przykładem swiecić, a wiłkom nauką straszni będą. Czego iuż za łaską y dziwną opatrznością nawyższego Pasterza etc. wielkie początki mamy. Za co niech mu będzie wieczna cześć i chwała. Rzadki miesiąc żeby niesłychać o kim do kościoła nawroconym. A mianowicie w domu W. X. M. ta wesoła nowina nie iest rzadka. Abowiem iakoś szczęśliwie począł, tak za W. X. M. Bracia naprzod rodzeni wszyscy, potym i kilka siostr, potym y z sług dawnych nie ieden z Kosciołem s. Powszechnym rekonciliowani są. Także y z drugiey strony ci z ktoremiś się W. X. M. po X. J. M. Małzonce swey spowinowacił. Naprzod Xiężna J. M. sama, potym bracia przyrodni, ludzie nauki i rozsądku wielkiego: potym siostry, aż na końcu y X. J. M. Wiśniewieczka Woiewodzina Wołyńska, matka, na ktorą poki ią trzymali fałszywi nauczyciele patrząc, iakoś W. X. M. żal wielki miał, tak teraz patrząc na iey wielkie nabożenstwo i gorącą służbę bożą, niewymowną radość serdeczną ze wszystkiemi wiernemi masz."

Nie można tu także opuścić z tejże dedykacji oświadczenia Wilkowskiego, iż przedsiębierze wydać ***Historyą wieku swego***, albo ra-

czej, jak z jego wyrazów wnosićby można, cząstkę historji domu Radziwiłłowskiego.

»Zwykli wprawdzie pisarze w takich dedikatoryach zacność do mu y przednieysze sprawy tych ktorym dedykuią szeroko wspominać, dla swych jakie który ma przyczyn. Na czymby y mnie z strony Osoby W. X. M. bynaymniey nie zeszło. Lecz Książka ta ktora uczy samey miłości Bożey y wzgardy świeckiey także, strzedz się pilno każe nagorszey na swiecie bestyey Prożney chwały, ktora wszytko cokolwiek ktoby nalepszego uczynił, zaraz wszedszy pożera, ktemu y serce W. X. M. ktore się w tym nie kocha, nie dopusci mi tu nie tylko o zacności swieckiey (choć y ta iest darem bożym) ale y o innych darzech duchownych ktoremi W. X. M. Pan Bog oświecić raczył, szerzey pisać. *Ktemu że na to za pomocą Bożą iny będę miał plac w tey Historyey wieku naszego, ktorą pod tąż łaską W. X. M. gotuię.* Tam się *libere* będzie mogło pisać o wszystkim, gdy y ia będę za czasem dalszy *a nota adulationis*, także y W. X. M. u niebacznych *ab affectata gloria:* acz tam nie napisze się nic iedno co prawda, y to nie sobie ani W. X. M. k woli: ale k woli Kosciołowi iego, aby takiemi piastuny y dobrodzieymi był sławny: y dla innych, aby nie tylko się stąd cieszyli, y to wiedzieli; ale też niektorzy nasladowali: dla ktorey przyczyny P. Bog zawsze chciał mieć pisarze spraw tych, ktore przez pewne osoby czynił, y aby w nich był chwalon. Nawet napisze się przeciw woli nieprzyiacioł bożych, y łupieżcow Kościelnych, aby się gryźli y pukali z ogłaszenia: y na wieczną pamiątkę wsławienia tego na co teraz nie radzi zgrzytaiąc patrzą, y coby radzi w wiecznym zapamiętaniu mieli. Gdyż iesli o kim na swiecie nie radzi słyszą co się tu dotknęło dosyć szczupło rzecz ucinaiąc; tedy naybardziey o W. X. M. y o Xiążętach J. M. Braciey rodzonych, bacząc że iakoście iednych zacnych rodzicow ziemskich tak y iednego Niebieskiego oyca y iedney matki duchowney oblubienice Kosciola swiętego Synowie, A Synowie tacy, ktorzy zgodnie to co ieden ociec (sławny zaiste y na wszem innym mądry y szczęśliwy, ale od nowych wiar, ktore na onych początkach dziwnie były subtylne, y do oszukania sposobne) popsował, oddalił, y rozdał: naprawuiecie, przywracacie y nagradzacie. Nadto tak szczęśliwi iesteście że miedzy sobą macie ktory nie tylko wam tego dopomaga; ale też będąc od Pana Boga wezwany na zacny urząd Kapłanski, y na wielkie dostoieństwo Kardynalskie, to co wy budować poczynacie, błogosławi; co zbuduiecie, y co na cześć bożą sprawicie, swięci.”

Sypiąc takie pochwały nawróconym Radziwiłłóm i ich rodzinie, przykro jest Wilkowskiemu, że ich ojcu, zaciekłemu Kalwinowi, nie może podkadzić. Stara się przynajmniej dać do poznania, że o jego zbawieniu nie zupełnie wątpić należy.

»O szczęśliwe y sliczne rożc z kolącego krzaku (katolickie potomstwo oyca niekatolika), to iest z skażce Kosciołow wydane, acz podobno y sam ten krzak ktory takie rożc zrodził nie do końca nieszczęśliwy, ieśliże, iako powiadaią, tego co *bono zelo*, *sed non secundum scientiam* czynił, na końcu Żywota swego żałował. Zwłaszcza za tą nagrodą, ktorą W. X. M. z dobr iego własnych pozostałych, hoyną Kościołowi Bożemu czynicie. *Jadicia Domini abyssus multa.* Piszą poważni Koscielni pisarze dziwną rzecz, krora się stała z Trajanem Cesarzem Rzymskim Poganinem, na modlitwy Grzegorza Swiętego. Co iesli tak było, zgadzaią się Theologowie, że nie był wtrącony do Piekła, ale z osobliwey łaski Bożey, ktory widział że się zań Grzegorz Swięty miał modlić, na takim był mieyscu zatrzymany, z ktorego może być *redemptio*. Bo *ex inferno nulla redemptio*. Ktoż tedy wie, co się z rodzicami W. X. M. dzieie, y co z niemi moccn był Pan Bog uczynic. Co niedoscigłym sądom y niezmierney dobroci iego zostawiwszy do W. X. M. się rzecz kończąc wracam" etc.

W odezwie do Zakonnikow i Zakonniczek, oskarża siebie Wilkowski, iż gorszym był od Szawla, który się Żydem urodził, a potém Pawlem S. został; iż trudno mu teraz nagrodzić bluźnierstwa, obelgi, zniewagi, któremi Kościoł, a mianowicie Zakonników i Zakonnice, przed nawróceniem się, zesromocił. Prosi tedy, aby mu przebaczyli, i modłami swemi u Boga dla niego przebaczenie wyjednali, a tę książkę, wizerunek doskonałości zakonnej, jako upominek przyjęli.

5801. W Liście ofiarnym do Anny Królowej Polskiej, danym 1594, podpisała się: «Jedna z naynizszych poddanych a z serca zyczliwych sług Waszey Kro: Mci." i tak mówi: »Ja iż prze zeslosć zdrowia moiego nie mogłam sie ani WKMci napatrzyć, ani sobie tey łaski W. K. Mci zasługować, a będąc tak pokarana od P. Boga, napisałam te małe Książeczki o niewinney męce P. Zbawiciela naszego... z innemi modlitwami do nich przydanemi... Także też do N. Panny modlitwy pospołu z wiankiem, a nie maiąc już zadney nadziei z przycisnieniem chorob mych abym iuż kiedy WKM miała oglądać umysliłam te małe książeczki WKM przypisać.... A iesliby mnie P. Bog przez zeszłosć zdrowia mego powołać raczył prosze unizenie WKM. abyś dziatkom moim miłosciwą Panią bydź raczyła..." Przemowy następujące są pisane wierszem owoczesnej prostoty. 1. Przemowa do Czytelnika.— 2. Przemowa po pierwszej części wianka.—3 po wtórej części wianka, i 4 po trzeciej części wianka. 5. Przemowa do uczciwych panienek. 6. Pieśń starozakonna od trzech młodzieńcow w piecu ognistym śpiewana; ale ta jest Grochowskiego. (Ju. MS.)

5807. W przemowie wyraża autor, iż przed kilkunastu laty wy-

dał tę książkę w Wilnie pod tytułem Monstrancya złota. Na karcie 291 jest następny tytuł: «*O nayświętszym sakramencie Rozmyslania nabożne przydane też są nauki o zacności i pozytkach tey prawdziwey taiemnice i o kommunii Duchowney.— Autor i Tłomacz ciż są co i pierwszey ksiażki ta lepak była przedtym Monstrancya złota nazwana.*" Modlitwy czystą polszczyzną pisane, ale przykłady podejrzanej wiary. (Ju. MS.)

5809. W książce tej autor zachęca duszę Chrześcianina do miłości ku Chrystusowi Panu.

Samo to dziełko ciągnie się do str. 76; od str. 76 do 81 umieszczone przez tłómacza Hemerciusa: *Paraenesis ad animam Christi sponsam*; od str. 81 do 98. *Dialogus inter aeternam sapientiam Christum, et suum cultorem*, (także zapewne tłómacza); od str. 98 do 101 umieszczona, przez wydawcę Grochowskiego: *Oratio Sancti Ambrosii de singulis articulis passionis Domini.* Str. 102 i 103: *Testamentum hominis Christiani quolibet die coram Deo dicendum;— translatum ex libello polonico, cui titulus est, Oeconomia spiritualis.*

Tłómaczem tej książeczki na język łaciński jest X. Antoni *Hemertius* kanonik regularny.

Wydał ją w Krakowie i piękną łaciną przypisał Bisk. Przemyslsk. Maciejowi Pstrokońskiemu X. Stanisław Grochowski Kustosz Kruswicki.— Przypisanie w te słowa zaczyna: «*Cum essem feriis paschalibus Miechoviae, audivi ab anagnoste, dum mensae celsitudinis vestrae accumberem, dialogum inter amantem animam et nutricem pedagogam, et audivi sane libentissime*...... (*). *Egi itaque cum Cels. Vestra e vestigio, ut, bona cum ipsius venia, liceret mihi seni, et ad ultimas senectae metas venienti inserere, etiam hanc arbusculam, in Sarmaticum nostrum solum; typisque nostris recudere scriptorem hunc, ne tantum inter eos, quibuscum natus est legeretur.*"

Pod koniec mówi: «*Licet... libellus iste amorem spiret, amor tamen iste nemini scandalo est, nemini offendiculo. o utinam omnes vulnerentur ista charitate, omnes langueant, omnes deficiant, et nihil aliud cogitent loquanturque, nisi Dominum Jesum, amorem suum crucifixum: minora mala orbis iste Sarmaticus aspiceret: et facilius ab istis naufragiis Reipub. quae toties cum summo dolore nostro aspicimus, liberaremur. Nunc foedissimis, et spurcissimis voluptatibus morem gerimus, ambitioni, scilicet et avaritiae, et iam perimus, nisi de alto nobis succurritur. Eamus pro virili nostra contra, et arma militiae nostrae, non carnalia, sed spiritualia sumentes, militemus in illis bo-*

(*) To i inne miejsca z rękopismu ś. p. X. Plat. Sosnowskiego, kropkami przerwane, miejsce uszkodzone znaczą.

nam militiam, ut in die illo repositam nobis capiamus coronam, quam reddet nobis iustus Judex, et agonothetes noster Christus Jesus.”

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

5810. W przypisie do Zofji z Działynia Mniszkowej Starościny Łukowskiej tak mówi: «Masz to WM. z zacnych Przodkow swoich gdy JP. matka z domu Panow Kostkow dziwnie sie w tym zakonie kochała i ś. p. Oyciec P. Dobryński Starosta Masz to WM. z niebo-szczyka Pana swego Małżonka ktory przez kapłana naszego do wiary S. nawrocony i w niey wycwiczony był” etc. W Części III. Rozdziały 17 i 18 obejmują piękne wykłady pacierza, polszczyzna czysta.

(Ju. MS.)

5816. Pismo to dzieli się na 47 rozdziałów.— Polszczyzna, jak we wszystkich X. Symona Wysockiego pismach, czysta.

Z przedmowy do czytelnika, (która jest samego autora), cel pisma się wyświeca. Zaczyna się tak: «Wziąłem to przed się, ábym wszystkie mieyscá nowego Testámentu przebieżał, w ktorych, naświętszey Pánny Márycy Bogárodzice cnoty są opisáne, a upátrzywszy rozmáite stopnie przykłádow iey..... O innych rzeczach o których Ewangelistowie niewspominają dosyć będźie ná tym, że się z starych oycow pewne sentencie wybiorą, także też z Historiy poważnych świadectwa przydamy” i t. d.— Nader pożyteczna książka.

5818. Juszyński to miejsce przytacza: «Pytam cię tu tedy, duszo moia, przyznawaszli teraz, że Pan Bóg iest opoką twoją, w ktorey bespiecznie pokoiu twego zażywać możesz: Wierzyszże, że wszystkie inne rzeczy są tylko marnością i utrapieniem ducha twego, iako nie trwałe, i ktore przemiiaią, błysnąwszy się trochę: nie cieszą, ale trapią raczey, bo i nabywamy ich z pracą wielką i chowamy z boiaznią, i utracamy z żalem i boleścią. Pogardzayże tedy iesli masz rozum nimi wszytkiemi, a strzesz żeby cię nie potargnęły za sobą: iednego się iuż dzierz, i z tym się łącz zwiąską miłości, ktora trwa na wieki. Podnoś serce twoie ku niebu, żeby tu nie botwiało na ziemi, a ucz się mądrości, i przypatruy głupstwu wielkiemu miłosnikow swiata tego, ktorzy iako Mędrzec pisze, tak narzekaią na samych siebie: Zbłądzilismy z drogi prawdziwey, i nie swieciła nam iasność sprawiedliwości, i słońce rozumienia nie weszło nam. Napracowaliśmy się na drodze nieprawości i zatracenia, i chodziliśmy drogami trudnemi: a drogi pańskiey nie znaliśmy. Coż nam pomogła pycha, albo chluba bogactw co nam przyniosła: przeminęło ono wszystko iako cień, a myśmy zniszczeli we złości naszey.” (Ju. MS.)

5832. Dziełko to właściwiej do Historji Bractw w Polsce należy. Dzieli się na 6 rozdziałów:

Caput I. *De angelica praesentia.*

Caput II. *De reverentia, primo hominis erga auxiliarem angelum officio.*

Caput III. *De custodia angelica.*

Caput IV. *De fiducia altero hominis erga auxiliarem angelum officio.*
Caput V. *De angelica erga nos benevolentia.*
Caput VI. *De devotione, tertio hominum erga angelos officio.*

Na końcu: *Cathalogus illustrium ex utroque sexu personarum hac in confraternitate existentium. Ad pios angelicae sodalitatis cultores Epilogus.*

Ten Epilog temi słowy kończy autor: «*Ergo ad hanc felicem Sanctorum civium societatem, frequentius fratres mei, aspirate, eorum in vobis implere laetitiam festinate, et quod reliquum est, diligenter attendite, ut de caetero ampliorem erga Sanctos Angelos fiduciam habeatis; familiarius in omni necessitate vestra eorum auxilium invocetis, sed et dignius eorum praesentia conversari, et magis ac magis eorum vobis conciliare gratiam, captare benevolentiam, exorare clementiam, studeatis. Sitis igitur devoti, sitis grati tantis custodibus; redamate eos quantum debetis, honorate quantum potestis; totum tamen ei reddentes honorem, et amorem vestrum, a quo tam ipsis, quam vobis est totum, unde vel honorare eos potestis, vel amare.*"

Rzecz z wielkiemi szczegółami wytraktowana, i dla tego, w wielu miejscach niemasz wyboru.

W Synodzie Prowincjonalnym Gnieznieńskim w Piotrkowie 1628 r. d. 22 Maja obchodzonym, a drukowanym w Krakowie 1629 pod artykułem: *De confraternitate S. Angeli Custodis*, te czytają się słowa: «*Ut devotio erga Sanctos Angelos Custodes, quos omni honore et reverentia prosequi debemus, in dies augeatur; confraternitatem a S. D. N. Paulo P. P. V. fel. record. in honorem eiusdem Angeli Custodis et Festum Dominica prima post Michaelis institutum, Synodus publicari et observari hortatur.*" (Rękop. X. Plat. Sosn.)

5874. W przemowie do Czytelnika z podpisem autora Marcin Hincza Rektor Jarosławski S. J. i datą w Jarosławiu, tak pisze: «A że w tym wieku kończę siódmy Tom o Męce Pańskiey i boleściach Matki Bolesney, weshniey do Boga za mnie aby z tey pracy moiey na swiat wydaney mieli ludzie pożytek duchowny etc." Jeżeli więc, jak zdaje się i z samego rozkładu dzieła, iż siedm tomów tej obszerności napisał, dziwić się potrzeba ogromnej pracy w samém nawet pisaniu, cóż dopiero w zbieraniu i układaniu materyi, kiedy ten tom piérwszy z 192 arkuszy złożony. Historja męki Pańskiej powszechna, mowa dosyć czysta, erudycji wiele. Tom drugi nie wyszedł z druku podług Niesieckiego. (Ju. MS.)

5875. Jest to Historja Szkaplerza ś., a raczej mięszanina swieckich i duchownych konceptów. Artykuł 1. Nayświętsza Marya Katolikow Religii Rzymskiey ufne Miasto Ucieczki. Artyk. 2. Przyiacielski z Pany Dyssydentami Dyskurs. Artyk. 3. Zdanie o zacnosci Polskiey wolnosci. Reszta dwanaście artykułów o Szkaplerzu świętym

W artykule 2gim opowiada przypadek Ministra Paszkowskiego, jakoby był ocznym świadkiem. (Ju. MS.)

5896. Przypis. «Caru y Welikomu Kniazu Teodorowi Alexiewiczowi Wscia Welikija y Malyia y Biłyia, Rossyi Samoderzcu.” Sama dedykacja po polsku; po dedykacji te słowa: «Kiedyś był ieszcze Carewiczem, Roku 1670, Żywoty Świętych polskim ięzykiem (bo były głosy Polskie y Litewskie otrasl Waszą Carską prosić na koronę Polską) przypisałem Waszemu Carskomu Preswitłomu Weliczestwu. Roku zaś 1677 5 Febr. kiedyś po s. p. Rodzicu swoim — Thron — zasiadł, zarazem lub stary chwiejącą się ręką napisał na Żywotach Świętych Waszemu Carskomu Preswitł. Wilicz.— pod tytułem Apollo nazwanych te wiersze.

Tu 34 wiersze polskie zaczynające się tak:

Już dzisia Carem. Rad Apollo temu, i t. d.”

Nocje autora są następujące: Oycowstwo, Synowstwo, Pochodzenie, Nierodzenie y powszechne, społeczne, pospolite Tchnienie.

5905. Na pochwałę pracy przytacza Juszyński w rękopisach swoich Krzesimowskiego, zdanie Franciszka de Handl Kanonika Auszpurgskiego i Ksiąg Cenzora: ,,*Ita est Peregrini sumus et Advenae sicut Patres Nostri — Ad patriam pergimus coelestem Jerusalem sed spatiosa via est, quae ducit ad perditionem et multi sunt qui intrant per eam — Et est via quae videtur homini recta, novissima autem illius ducunt ad interitum — In tam ancipiti et periculoso negotio diriget te in semitam rectam, Liber hic Viator Christianus inscriptus et velut alter Raphael praecedet te, custodiet in via et introducet in domum Dei nostri. Tolle ergo, lege et surge, grandis enim tibi adhuc restat via.*

5936. Autor podzielił hymn *Salve Regina* na 12 części, i każdą cząstkę stosując do każdej z sześciu uroczystości Marji Panny, obszernie nad tém z rozmaitemi uwagami się rozwodzi. — I tak np.: Caput 1. *Salve.*

Art. 1. Salve *Immaculate concepta.*
Art. 2. Salve *feliciter nata.*
Art. 3. Salve *singulariter annunciata.*
Art. 4. Salve *humiliter visitans.*
Art. 5. Salve *sine labe purificata.*
Art. 6. Salve *cum gloria assumpta.*

Można osądzić z samej objętości dzieła, jak te uwagi są do zbytku obszerne, a więc mieszczące w sobie wiele rzeczy obcych i niepotrzebnych.

W drugiej części, *facultas*, przez prowincjała podpisana 1663 r. d. 12 Stycznia; approbacja zaś przez cenzora djecezalnego, 1705 d. 7 Września.— Czy więc, dodaje X. Sosnowski, to jest druga edycja

tej książki, albo od czasu podpisania pozwolenia (*facultas*) aż do roku 1705 dzieło to niedrukowane leżało?

5971. W Panegiryku Józefowi Alexan. Jabłonowskiemu przypisanym, drukowanym w Wilnie r. 1756, jest wzmianka o pismach Jabłonowskiego jeszcze nie drukowanych, a mianowicie, opisu podróży jego, w Hollandji, Anglji, Francji, Sabaudji, Włoszech; o tłómaczeniu na polskie mów Cycerona; o kartach geograficznych Polski; o obrazach królów polskich; herbach prowincij polskich; broni od Polaków używanej; odległości miast i podróżach różnych; o Ichnografji Gdańska.

5994. Tłómaczenie dochodzi piękności oryginału, *np.* w Rozdziale IV: «że wszyscy Błogosławieni są krolmi — nie umnieysza sie krolestwo Niebieskie że ma tak wielu krolow, bo ieżeli w czym tedy naymniey w tym krolestwo niebieskie podobne iest Ziemskim, te nie cierpią uczęstnika Tronu, podzielone drobnieią a nareszcie niszczeią — krolestwo niebieskie całe iest wszystkich krolow i iak słońce należy do wszystkich, kazdego oswieca i ogrzewa.... Dwie własności naypotrzebnieysze krolom Sprawiedliwosć, i mądrosć. — z Mądroscią połącza Pismo S. radę, rostropnosć, i co do wyrozumienia należy. Z sprawiedliwoscią miłosierdzie łaskawosć i inne cnoty ktore zdobią i doskonalą. Mądrosć potrzebna Krolowi aby umiał, Sprawiedliwosć aby chciał dobrze rządzić poddanemi, — Salomon prosił Boga o Mądrosć, o gdyby był prosił i o sprawiedliwosc pewnieby był w tyle zbrodni nie zapadł dla tego Dawid przeyzrzawszy uprasza dla niego o dar rozsądku i sprawiedliwości Panie day sprawiedliwosć twoię Synowi krolewskiemu Ps. 71 a i ksiega mądrosci na naukę krolom napisana tak się poczyna Miłuycie sprawiedliwosć ktorzy sądzicie ziemie.”

A w Rozdziale IV: «Chuć panowania w kimkolwiek się zaymie wszystkie inne żądze przewyższy; niemasz nic tak swiętego czegoby dla krolowania zgwałcić im wolno nie było. Jak owa neronowa matka wiedząc ze Syn iey bedzie panował ale matkę zabiie rzekła: Niech zabiie byle panował. Chuć panowania sprawiedliwą udaie nieprawosć, zatłumia miłosć ku życiu nawet własnemu, swiętosć przysiąg iakoby według prawa naysprawiedliwszego gwałci.” (Ju. MS.)

6024. Przemowa Wietora: «Wsselkiemu wiernemu krzescijáninowi, ktoregokolwiek stadlá będącemu, Jeronim Wietor Impresor w onym ktory iest práwe zdrowie, dawa pozdrowienie.

«Żadnemu mniemam być niewiádomo, z iákimi trudnosciámi y z nakłady niepospolitego przemożenia własnemi moimi, ty ninieysse błogosłáwione xięgi o żywocie pańskim, tymi literámi nowo naleźionymi, owsseyki w krainach Niemieckich ślachetnemi, y tudziess ku okrasie ięzyka tego słáwetnego (iakożem to szerzey przy xięgach Salomonowych rozwodził) nieco też nowego przydawáiąc, pilnie z wielkim potem á skonanim prásámi nássemi są wyrobiony...... A

wssakożem ia nie táko wiele dla pożytku swoiego, iako dla rzeczy pospolitéy to cięszkie brzemię ná się włożył. Umyśliłem pracowáć, iakoby wżdy polskie xięgi były, ážeby sie Polacy w mądrości mnożỳ (*sic*)...... Niechay sie ni przechwáłaią, a swoię chełpę zá roskoss sobie pokłádáią, iż Jelenya dárowáli Krolowi Polskyemu. Aleć ia owsseyki z wielebnym Páwłem świętym będę sie chełpił w panu y stworzycielu moiemu, á z łáski bożey offiaruię, y podaruię páná nasszego miłosciwego, Sygmunta krolá Polskiego, y tey to przenasłáwney, a krześcijáńskiey ławicy iego, ielenia stokroć cudnieyssego...... Alećiem iuż temu listowi miarę przestąpił, áczbych chciał ieszcze podarować nieco osobnego stadłu wsselkiemu ale się iuż boię bych czczyce dłogim przeczytánim nieuczynił. Naostatek krotkiemi słowy rzecz nassę zawięzuiąc. Ten żywot błogosławiony pański wsselkiemu krześcijaninowi ktoregokolwiek stadła będącemu zalecamy, ktoryss Baltazar Opec mistrz krakowski, dobrey pamięci ślachetney pannie Pannie oświeconey Elżbiecie, krolewnie Polskiey, wyłożył, aczkolwiek niemały pożytek i pieniądze sobie zasłużył. Przydalismy też wam modlitwy przy umęczeniu pańskim barzo roskossne á z známienitych xiąg, to iez z zwierciádłá umęczenia pańskiego wyięte. Co wam wssystko zá małe pieniądze offiáruiemy, zabyście nas z łaską przyiaźni wassey náśládowáli. Dan w krákowie czwartego dniá Maiá. Lata bozego národzenia. M.D.XX.II."

Po tej przemowie: «Napominánye naswiętssey Mariey, matuchny bożey do krzesciianina wiernego i t. d." Obraz Matki Boskiej, a pod nim wier. pol. 20. «Wtore napominánie pana Jezusowe do człowieká wsselkiego, ku naśladowániu żywotá swoiego, przez Jeronimá z rodu Spiczynskiego." Obraz męki Chrystusowej, pod nim wier. 18. Na karcie następnej: Pokorne wspomienienie żywotá páná Jezusowego, y przemowá do páná Jezusá od Janá bákalárzá z Kossyczek 60 wier. i 4 wier. Do Czćiciela. Niżej data, wybicia roku jak wyżej, dnia piątego maiowego. Karty te w exemplarzu biblioteki Warszawskiej przełożone. Ryciny na drzewie z początku małe pół stronicy zajmujące, List VI. X. Od listu XLII idą ryciny cało-stroniczne roboty Scheuffelina, jak pokazują znak, związane litery H. S. (Hans Scheuffelin) i dwie łopatki (Scheuffel, Schaufel) złożone w krzyż ukośny, list CXII CXIX. (*). Druk całej xięgi piękny, bujny, litery uncjalne bardzo wielkie, u spodu kart bardzo często figlasy, przejmujące nieraz litery przedłużone. List XI verso, jest Pieśń na Boże Narodzenie:

«Wesoły nam dzień nástał národzenia bożego, z żywota pánień-

(*) W Niemczech dotąd trwa wątpliwość, czyli Scheuffelin spółczesny i spółzawodnik Alberta Dürera, zostawił rytografje własnej roboty, zob. *Conversat. Lexic.* wyd. r. 1836 pod artyk. Scheuffelin. Monogramma wspomnione wyżej wszelką niepewność w tej mierze znosi.

skiego dla zbáwienia ludzkiego, dziecię to wielmi dźiwno, a wssytko lubiezliwe, a to w człowieczeństwie, ále niedomnimane, áni też wymowione, á to w swoim bostwie.

Syn sie boży narodził z dziewice przeczystey, iako roża y lilya spanieństwa Máriey, od wiekow národzona, spanny czystey sie národźił zbawiciel wssytkiego, pierśiami panieńskimi dawa pokarm niebieski, od wiekow dawnemu.

Corka mátká oycowi ociec iey synaczkiem, dźiw to jest niesłychány bog sie stał człowiekiem, niebo y ziemię pełni, wźdi nie iest ogárniony, dla swey wielmożności ktory niebył widomy, iako pan wssytkiey chwaly, stał sie służebnikiem.

W połnocy sie narodził, ieu słońce oświećił miedzy wołem y osłem w iasłkach sie położył, niebo wssytko stanowił gdy potim wniebo wstąpił, grom łyskánie spusscza, ten rękoma powity, stał sie dzisia płáczliwy w czele ánielskie.

Anioł jasny pastyrzom czuiącym przemowił, wesele wam powiedam iż sie krol narodził, do Betleiem pobieśćie, w pielusskach go vźrzyćie zbáwićiela świáta, Chwała na wysokosci, a pokoy dobrey woley, ziemskiey pokorności.

Jak słońce śkła niekazi gdy promienie pusscza, tako boskie rodzenie pánieństwa nierussa, przed tym niźli rodźiłá, y potym panną byłá, we wssytkiey cáłośći, o ssczęsne národzenie pierśi niepokalone, Jezusa karmiły.

Bogu czesc chwalę daymy wssytcy krzescijani, z národzenia swiętego krolá niebieskiego, ktory wssytek świát tworzył tak sie dziś upokorzył, w iasłkach położony, rękami pánieńskimi w pielusskach w winiony, stał sie dla nas winny.

O miłości wielika krolá niebieskiego, áby sługę wybawił stąpił stolca swego, ánieli sie ráduią, pokoy ludziom dawáią, wesele śpiewáią, páuná syná powiłá tá nowina niebyłá w pánieństwie zostálá.

Jezus náss miłośćiwy dźieciątko maluskie, nadzieiá nássa w tobie y zbawienie wsselkie, pokornie cię prośimy, odpuść cosmy zgrzessyli, nieday zágiuąći, day nam dobre skonánie y ssczęsne pobydlenie, wieczne rádowánie.

Panno czysta Mária mátko miłośćiwa, ktobie dzisia wołamy, nabożnie spiewamy, weyrzy ná lud płáczliwy, uśmierz złosne pogány, gniew boży nád námi, przez twóie porodzenie, day nam wieczne zbáwienie, rzeczmy wszytcy amen."

Opis ten Żywota P. Jezusa ś. Bonawentury, tłómaczenia Baltazara Opecia, zrobiony był r. 1841 z exemplarza pierwszego wydania tego tłómaczenia, będącego w Bibljotece publicznej warszawskiej. Porównać dokładny opis tej monografij u Lelewela Bibliograf. Ks. Dw. Tom I. str. 117 nast.

Przy Puławskim exemplarzu dzieła Reszki i kilku innych: *Nauka dobrego i szczęśliwego umierania*, są, jak świadczy Sobolewski, 2 kartki wklejone z przemowy do 5tej edycji tego dzieła, gdzie także rok druku pierwszego wydania wymieniony u Wietora r. 1522. Przemowa tu taki ma początek:

«Już to piąty raz z prasy drukarskiey Żywot Pana Jezusa Boga i zbawiciela naszego wychodzi: a to dla wielu dusz pobożnych i t. d. Nie ustaje ta żarliwość y teraz w sercu pobożnych Polakow oboiey płci, wszelkiego stanu, którzy się nie tylko czytaniem, ale y naśladowaniem Żywota P. Jezusa zabawiaią. Cieszył się niegdy Baltazar Opeć, sławney Akad. Krak. Doktor, że przetłumaczywszy z Bonawentury S. Kardynała y Biskupa Albanskiego, Zakonu Braci mniejszych Franciszka S. ten Żywot, ofiarował go Naiasnieyszey Pannie Elzbiecie Krolewnie Polskiey, Corce Zygmunta Wielkiego, ktora go nad wszelakie podarunki wdzięcznie przyięła y w rozmyślaniu iego długie godziny trawiła. To zrozumiawszy Hieronim Wietor Drukarz sławny Krakowski, iako tylko litery drukarskie nastały, dla pożytku pospolitego a ludzi pobożnych nabożeństwa, swoim kosztem, Polszczyzną natenczas prostą wydrukował Roku Pań. 1522. Co taką w pobożnych Polakach wszelkiego stanu wzbudziło żarliwość do czytania, że w krotkim czasie nie stało exemplarzow, musiał one w kilka lat potrzykroć drukować.”

6051. W liście ofiarnym do Jędrzeja Boboli z Piaskow Starosty Piltynskiego tak pisze Skarga:

«Na przewozie Żywota tego blisko brzegu w starości 70letniey będąc, trafiłem na iednego przewoznika, ktory mnie wiernie przestrzegał, abym się ostroznie do ziemi przybijał, o wielkim na przystępie niebezpieczeństwie oznaymuiąc, ukazał mi co nalezy na złey i na dobrey śmierci — z onego słodkiego smaku ktoregom w się darem bożym z czytania téy przestrogi w ięzyku łacińskim nabrał, zawzięła mnie chęc posłać ią ludziom naszym na ięzyk polski — Przystoyna starości moiey i wczessna mi to była Zabawa, —.... a iz często od Wasmości słyszę, one apostolskie słowa, tęskność mnie zdeymuie w mieszkaniu Ciała mego, radbym się do lepszego domu przeniosł, nic mnie na swiecie Chwała Bogu nie trzyma, nic niemam czegobym z ochotą bez frasunku nie porzucił, dla takich słow WM., miło mi było i udatno tey troche pracy WM oddac. Mnie przerywania dworskie prętko pomieszaią, a WM chwała Bogu wielkie i ustawiczne na posługach Krola JM. zabawy, szkody na Duchowieństwie nieczynią i t. d. Dan w Krakowie w dzien Przeczyszczenia Przenaybłogosł. Matki Bożey ktora mnie tego do Zakonu wstępowaniem moim za mnie wprowadziła.” (Ju. MS.)

6054. Z Traktatu trzeciego w Rozdziale siedmnastym tłómaczy au-

tor Apparycye tak pospolite ludziom na głębokie Bogomyślności zapuszczaiącym się,— na karcie 328 tak pisze:

«Ile tedy takowych tym humorom poddanych, albo głowy słabéy ludzi, widzieć i znać trafi, napominać trzeba, aby z prętka nie wierzyli widzeniom Aniołów, czartów, duchów świętych, ale byli pewni, że się im to tak przygadza, iako na głowę albo na gorączkę choruiącym, co potym fraszkami bydz sami sądzą, kiedy do zdrowia przychodzą.”

Czystość mowy zaleca ten wykład. Są niektóre wyrazy i sposoby mówienia dokładnie rzecz tłómaczące, *np.* na kar. 177: «Tey prostynie rozumu cnotą umartwienia dostępowali; na karcie 176: dalekośmy od doskonałości, bo bardzo ułomeczni iesteśmy; na karcie 190: Niewieście poczwarstwo skromnie znoś; na karcie 197: Oni byli odciątni dworni etc.; na karcie 269: o swoich rzeczach mowić bez miary wysoce na okaszkę.” Co tu Juszyński mieni, dokładnie rzecz tłómaczą ci?

Nazwisko *Mesochenius*, jest trawersowane na greckie: *Pulgęskowic.*

Sam Arias był nauczycielem w Akademii Wileńskiej, i oryginał dzieła swego nasamprzód w Polsce drukować kazał, co widać z kazania Bonawentury Siewierzanina, który wspomina tę książkę drukowaną: *iuxta exemplar in Polonia impressum.*

6061. W przedmowie autor pisze, iż ów list Teologa wyszedł w Polsce r. 1624. Rzecz tak się ma: Józef Korsak, Wojewoda Mścisławski, żyjąc w bezżenstwie do późnej starości, i radząc o duszy swojej, chciał z dobr swoich na Białej Rusi, *Głębokie* zwanych, naówczas 10,000 dochodu rocznego czyniących, fundować Collegium nowe Jezuitów. Ten swoj pobożny zamiar odkrył Fabrycjuszowi Bamfiemu (Bamfus) naówczas Wizytatorowi Jezuickiemu w Litwie. Bamfus, (rzecz dziwna!) trzymając się scisle Konstytucij zakonnych, nie przyjął ofiary, uznając ją za zbyteczną, a Korsak darował swoje dobra Karmelitóm Bosym, którzy już mieli klasztor w Głębokiém. Jezuici Prowincji Litewskiej bardzo się krzywili na takie skrupuły swego Wizytatora, i twierdzili, że Włosi są złymi Wizytatorami Prowincji Polskiej i Litewskiej; jeden nawet z Jezuitów anonyme wydał ów list, przeciwko któremu napisał Karmelita ogromne dzieło.— Markiewicz *Scandalum expurgatum* articuł. 241 nast. (to bez paginacji). Niesiecki w T. I. między Wojew. Mścisławskimi tego Korsaka nie położył. (L. S.)

6066. Nuceryn Sebastyan urodził się w Szkalmierzu. Pomocą Krystyny z Myszkowskich Badzińskiej Staróściny Dobrzyckiej nie tylko szkoły pod Marcinem Szlachcinskim ukończył, ale i stopniami został kanonikiem. Dwadzieścia cztéry lat był kaznodzieją ordynaryuszem w ka-

tedrze krakowskiej. Umarł 1636 w ubóstwie zwyczajném owoczesnym akademikóm krakowskim. (Ju. MS.)

6078. Wiele rzeczy w pismie tém przesadzonych i ciemnych prócz przygotowawczych 8 paragrafów. Pismo to ma 3 części, stosownie do 3 dróg teologij mistycznej. Każda część podzielona na kilkadziesiąt paragrafów.— § 20 drugiej części tak się zaczyna:

«1. *Non est in te minor* abyssus nihili, *proinde et contemptibilitatis, quam in Deo sit abyssus contrarij nihilo creaturae. Quidquid enim per naturam abyssaliter inest Deo et necessario, idem necessario non est in te. Et illa Divina abyssus inscrutabilis est* qua maior *non est tua. Quid se igitur et quo ulli praeferat abyssus nihili tam immensa, cum nihil aestimabilitatis habeat immensum chaos solius vilipendentiae.*" etc.

6106. Typograf przedmowę do Czytelnika tak zaczyna: «Będąc pod Kaliszem, po szczęśliwie na ten czas otrzymanym polu, człowiek Wielkiego Senatora, kiedy oboz przeciwny rabowano, dostawszy książki francuzkiey, osobliwym oddał mu upominkiem, ktorą mile przyiąwszy, przy zabawach prywatnego cienia, na polski ięzyk wytłumaczył, nie tak do słow się alliguiąc, iak do sensu. Tę książkę wydał *Ludovicus de Ponte* Wielki kapłan Jezuita Prowincyi Luzytańskiey człowiek święty, ktorego X. Elffen *in Scintilla Cordis*, rowno kładzie z Lancyuszem (zapewne Lanciciuszem albo Łęczyckim) polskim i Alwaresem Hiszpańskim. Jest wyłożona każdym prawie ięzykiem, bo zacney mysli pożyteczna lekcya. Ta tedy książka była wytłumaczona z francuzkiego R. 1709 y dedikowana JO. Xięznie J.Mci Katarzynie Wisniowieckiey Hetmanowey na ten czas W. X. L. przez tegoż wielkiego Senatora, ktory się anagrammatice w dedykacyi podpisał. Po śmierci zas dopiero tey świętey Pani, drukiem na świat wychodzi, aby wielom pożyteczna była, o ktorey to pobozney Pani krotko namieniam." (Tu następuje genealogja i pochwała tej Wiśniowieckiej: była ona córką Jana Karola Dolskiego, ostatniego tego domu potomka, Marszałka W. X. Lit., i Hrabianki Ostrorogowny). (L. S.)

6157. Na odwrocie tytułu: «*Clarissimo viro domino Petro Thomyczky Canonico et Archidiacono Cracouien. Sandomiriensique Custodi Stanislaus Leopolitanus Artium et Sacrorum Canonum Baccalaureus. Salutem obseruantiamque perpetuam dicit.*

Sedebat in animo mihi iam pridem vir prestantissime Regulas de morum et vite clericorum reformatione apprime necessarias edere quae in manus hominum venientes si qui aberrarent: in viam reducerent. Precepta enim sanctorum cum leguntur aut tractantur: lumen viatoribus ad vitam diuinam accendunt. Sed ecclesiasticis mysteriis remoratus: quod expetebam efficere nequibam. Nunc aliquid ocij divino auspicio nactus: opere precium esse duxi: ut et quas ipse collegi: et diuus Paulus apostolorum sapientissimus ad Thimotheum

diuinitus conscripsit institutiones: in unum velut corpus congestas: tuo vir humanissime nomini nuncuparem: quo si necessarium esset: tanquam clipeo Palladis uti possem. Cum enim a crepundiis: ut dicitur: preclara omnium artium studia semper adamaueris: earumque studiosos tanta beniuolentia ac potius pietate complexus sis: ut in eos omnes opes tuas conferre nunquam desineres: me quoque que tua humanitas est: complecti tibi uni deditissimum non grauaberis. Ab omnibus enim mutuo ita diligeris: amaris: coleris: ut te litterarum patrem: litteratorumque confugium: assylum et decus sempiternum predicemus utpote: quem unicum patronum si qua ope egeamus facillime semper experiamur" etc. (bez daty).

Przy końcu tego traktatu znajduje się data: «*Finis adest pro quo sit deus benedictus. Anno Christi 1510. Vale mi frater*" etc. (L. S.)

6164. Książka ta, prócz przemowy, dzieli się na 6 części:

Część 1. O tych rzeczach, które się rano dzieją.

Część 2. O tém, co się w wieczor dzieje.

Część 3. O tych rzeczach, które na każdy tydzień bywają czynione.

Część 4. O tych rzeczach, które się na każdy miesiąc dzieją.

Część 5. O tych rzeczach, które na każdy rok powtarzane bywają.

Część 6. O tych rzeczach, które się zawsze dziać mają.

Dziełko to szczególniej dla ludzi zakonnego stanu napisane, może być w niektórych miejscach od ludzi świeckich z wielkim pożytkiem czytane.

Język polski, czysty; styl prosty i jasny, sposob wyrażania łaciński, nie widać w tém jednak niewolniczego sposobu wysłowienia.

Na str. 282 i 283. *O czytaniu duchownym*, tak mówi:

«Ty tedy káždy dźień przynamniey przez godźinę ábo pułgodźiny czytánia kśiąg duchownych y nabożnych przypilnuy. Abowiem ono iako mistrzyni, rozumienie pismá ś. obiáwia: ono iako pochodnia ábo iako gwiazda naiasnieysza rozum oświeca: ono iako mamka w duchu niemowlątka mowić uczy, y do modlitwy y rozmyślania wabi: ono iako ogień czyste miłośći Bożey affekty zapala; ono naostatek iako pedagog serce nasze trzyma, a od distrákciy y myśli niepotrzebnich odwodźi." (Noty X. Plat. Sosn.)

6172. Ściśle uważane to dzieło jest ascetyczném; ma jednak wiele dla Duchowieństwa ważnych wiadomości.

W księdze V. przywodzi zarzut Duchowieństwu Polskiemu czyniony w tych wyrazach:

«*Palam constat qua injuria Polonus Clerus per vulgi procaces linguas oneremur.— Nos in Ecclesia Dei solos otiari, et angulis suis jacere Domi forisque inutiles beneficia et altarium gratias in odium et invidiam sanctitatis absumere, gratiae cleri datum esse quod labores illius tanto tulimus hiatu.*" Sam jeszcze dalsze czyni zarzuty,

chcąc wszystkie znieść oraz, ale jak wiele obwinień, tak mało przywiódł obrony.

Między środkami przywrócenia Duchowieństwa do stanu prawdziwej użyteczności wystawia potrzebę urządzenia Seminarjów. Szczególniej zastanawia się nad Warszawskiemi. W księdze III. maluje obrazy dawnych Biskupów, jakich, powiada, tém mniej, im większa ich potrzeba; a licząc Polskich Biskupów wzorowych, nie wiele ich narachował. (Ju. MS.)

6173. Jest tu mowa najprzód o zacności i t. d. stanu kapłańskiego (od str. 1—28). Potém o najświętszej Eucharystji i Mszy ś. pod względem ascetycznym (od str. 28 do 133). Nakoniec o zjednoczeniu się z Bogiem i rozmaitych środkach pomnażania się w świątobliwości;— o nabożeństwie ku Marji Pannie; ku świętym Pańskim (od str. 133 do końca). Wiele jest dziwacznych wyrażeń. Nie masz należytego porządku w tej książeczce. Z przemowy do czytelnika pokazuje się, że jeszcze inne jakieś ascetyczne pismo X. Kwiatkiewicz wydał,— tak bowiem tę przemowę zaczyna: «*Iterum quasdam Facis Asceticae scintillas reaccendo.*" (Noty X. Plat. Sosn.)

6179. Część I składa się z XV rozdziałów.

Nasamprzód wskazuje autor nieszczęśliwe położenie tych, którzy bez zastanowienia stan obierają, potym mówi o przymiotach potrzebnych do rozmaitych stanów, a najobszerniej o sposobie obierania stanów, gdzie jest o woli rodzicielskiej w tej mierze, o poznaniu woli Boskiej i t. d.— Bierze mianowicie pod uwagę stan świecki, duchowny i zakonny. Styl łatwy.— Część ta ma stronic 216 i 14 kart na przodzie. Przypisanie Eustachemu Kotowiczowi Biskup. Smoleń., któremu autor dawał dzieło swoje w Rzymie do poprawy.

Część II. ma następujące cztéry rozdziały:

«Caput I. *Ratio electum Religiosae vitae statum amplectendi.*

Caput II. *Experimentum eligentis Religiosae vitae statum quoad interiora.*

Caput III. *Experimentum eligentis Religiosae vitae statum, quoad exteriora.*

Caput IV. *Ratio ingrediendi Statum Religiosum.*"

Każdy rozdział dzieli się na kilka artykułów.— Na przodzie odezwa do młodzi uczącej się w Akademji Wileńskiej i w innych Kollegjach Jezuickich, wszystkiego str. 104 i kart 4 na przodzie. W tej części jest zastosowanie powieści w 1ej części pomieszczonej o kilkorgu dzieciach jednych rodziców, które stan rozmaity obrały. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

W części pierwszej wystawia autor Radzina Ojca z liczném potomstwem, z których jedni szukają rady w obraniu stanu, drudzy opowiadają nieszczęśliwe życie w nierozsądnie obranym stanie prowadzone. Domarad za popędem tylko pierwszych namiętności ożeniony,

Heliodor dla godności i bogactw poświęcony na kapłaństwo. Teon bez żadnego powołania związany ślubami zakonnemi. Ewa dzikiego i bezbożnego męża żona. Polykarp wszystkie przedsiębiorący stany a w obłąkaniach rozpaczający. Są to dosyć trafne obrazy ludzi z nierozmyślnego obrania stanu nieszczęśliwych. Opowiada dalej dziecinne skłonności Piotra, Bogumiła, Potencyanny, i wróży przyszły stan ich życia. Sciśle biorąc jest tu wiele uwag filozoficznych. Z przypadków wyciąga ważne i bardzo pożyteczne nam nauki. Cały rozdział szósty uczy jak daleko rozciąga się władza rodziców nad dziećmi w obraniu stanu. Prawem Boga, mocą rozumu, gromi nadużywających władzy rodzicielskiej, przeklina ich, jako gwałcicieli świętych praw przyrodzonej wolności i przymus nazywa moralném dzieciobójstwem. Niepozwala nawet rodzicóm okazywać życzenia stanu przeciwnego skłonnościóm, jakie w dzieciach postrzegają, aby chęci rodziców nie stały się namową, a namowa zniewoleniem. Zabrania nasuwać okazie prowadzić w towarzystwa, i wszelkie, acz dalekie powody do mimowolnego obrania stanu, zawsze tyrannią nazywa. W przypadku zaś, gdy przekonani rodzice o niebacznych zapędach dzieci widzą oczywiście przyszłe ich nieszczęście, mogą przeszkodami wieść ich do zdrowszej myśli, ale nigdy do przyjęcia narzuconego im stanu. W Rozdziale 14 zbija potwarze na Zakonników, jakoby zachęcali młodzież do klasztorów, i twierdzi, iż niegodzi się do zakonu przyjmować, jak tylko prawdziwie powołanych. (Ju. MS.)

6204. Bolski Sebastjan od Wszystkich SS. urodzony z Macieja i Ewy Piekarskiej Bolskich w Bolemowicach 1610. Doktorowany w Akademii Krakowskiej, był domowym nauczycielem Jana III. Króla Polskiego. Porzuciwszy wszystkie nadzieje i widoki, któreby mógł mieć w potężnej opiece wychowańca swojego, wstąpił do Krakowskiego nowicjatu Karmelitów Bosych r. 1642. W chęci apostolskiego urzędu w Rzymskiém Seminarjum ś. Pankracego lat trzy strawił w usposobieniu się na Missyonarza do Persji, ale powołany roskazem przełożonych, wrócił do swego kraju, i z chwałą sprawował różne zakonne urzędy. Był to prawdziwego powołania Missyonarz, bo zakonnego przełożeństwa nie pragnął, a tém bardziej obcego. Mógł znaczyć w Hierarchji kościelnej, ale nawet unikał widzenia się z ukoronowanym już wychowańcem swoim, aby mu nie przyszła pokusa porzucenia poprzysiężonego stanu i cofnienia ręki wstecz od pługa, którego się dobrowolnie ujął.— Umarł 1684. (Ju. MS.)

W wymienieniu oryginału łacińskiego, dwa wydania pomieszczone w różnych miejscach, pod NN. 6075 i 6201.

6215. Z innych ascetów wybrał autor najpiękniejsze prawidła kapłańskiego życia; czując nędze wygnania z ojczyzny, w rozdziałach o Cierpliwości i Mocy umysłu, własne myśli napisał. Do Kapłanów francuzkich wygnańców, w przemowie tak się odzywa: «*O vos qui fuis-*

tis in bello, et pugnastis cum antiquo serpente... Vos qui cum gaudio rapinam bonorum vestrorum suscepistis... Vos qui tot opprobria et pericula subijstis.. Vos qui e terra illa, quae olim super se venientem saepe bibens imbrem et non referens fructum facta est reproba, et maledicto proxima, estis exules: vos qui olim sciebati abundare, nunc autem nostis penuriam pati; vos quos impius ad tempus superexaltatus et elevatus sicut cedrus libani, fugavit, et quem populus rectus fideique priscae firmiter addictus, benigne suscepit; Vos Sacerdotes Gallicani." etc.

6220. Na odwrocie tytułu jest następna przemowa do Czytelnika:

«Spowiednik niegdy, Krola Jego Mości Polskiego Zygmunta trzeciego, X. Fryderyk Barscius, *Societatis Jesu*, wyprawuiąc się przy tymże Panie naszym na Moskwę (gdzie też w obozie pod Smolenskiem, służąc schorzałym zołnierzom, od nich porażony poległ) usilnie tego żądał od Towarzysza swego, X. Piotra Skargi Kaznodzieie Krola Jego Mści, aby, ponieważ wolny był od drogi Moskiewskiey a w Wilnie zostawał, upominanie powszechne do ludzi Korony tey na pismie podał, wzywaiąc ich do pokuty, a karanie Boskie bliskie ukazuiąc. Na co gdy go y drugi raz przez list z Orszy pisany szeroce namawiał, on kochaiąc się w zarliwości iego około zbawienia dusz ludzkich, y w szczerey oney miłości ku Oyczyznie miłey, a bacząc tę iego żądzą być z woley Bożey, wiedząc też do tego, iż się wiele grzechow iawnych tu nayduie, ktorych nikt nie karze y karać ie trudno, To wzywanie do pokuty Obywatelow Korony Polskiey zaczął, y szczęśliwie go przed smiercią swą dokończywszy, na pismie zostawił." Dalej wyraźna wzmianka, że to Kazanie niektóre zacne osoby już po śmierci Skargi do druku podały. Więc to wydanie wyszło może r. 1613. (L. S.)

6267. Są to Kazania i napisane z namaszczeniem. Niemasz w nich wielkiej wytworności, lecz pełne są gruntownej nauki. Styl nie zupełnie poprawny, lecz tok mowy prosty i od każdego dobrze dający się zrozumieć.— Język dosyć czysty. Niektóre texta przywodzi po łacinie i po polsku. Dowody bierze z Pisma Ś., ze zdań Ojców kościoła, i ze zdrowego rozumu.

Kazanie 31 o stateczności w dobrém, tak się zaczyna:...... «Czemuż się oderwać nie chcecie, z tego padołu płaczu, do radości, z tego więzienia na wolność synow Bożych, z tey lepianki, do tak ozdobnego pałacu, gdzie pokoy bez żadnego zamieszania, wesele bez żadnego zasmucenia, osiągnienie wszelkiey szczęśliwości, bez boiaźni stracenia. Ah! do nieba i gdzie was Bog czeka, iako wspołdziedzicow, wiecznego błogosławieństwa, święci Aniołowie iako towarzyszow, nierozdzielnego życia, ieżeli rozum macie, tam myśli, tam oczy, tam pragnienia i chęci wasze obróćcie. Ah! szczęśliwa ta wiara, ktora wam z nieprzebranego skarbu, zasług Jezusowych, tyle łask ziednała; bło-

gosławiona ta nadzieia, która wam pewną wiecznego szczęścia otuchę sprawiła, pożądana ta miłość, którą Duch święty w sercach waszych, wzniecił, szczęśliwe te łzy ktoreście wylali, błogosławiony ten wstyd, ktorym się piekło zawstydziło, gdyście przy nogach kapłańskich grzechy swoie wyznawali." i t. d. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

6268. Są tu niektóre szczególne nauki dla Polaków, jako to:

W rozdziale 2. O szkodach, które czyni robak złego sumienia w Królestwie i wszystkiej Rzeczypospolitej Polskiej.

W rozdziale 5. Gdy Panowie na poddane swoje ciężary niesłuszne kładą i jako z niewolnikami sobie postępują.

W rozdziale 6. Gdy Panowie insze krzywdy poddanym swoim czynią.

W rozdziale 11. Gdy Panowie niesłuszne fawory Żydóm czynią. (Ju. MS.)

6278. Przypisanie: *Nauczt' i wszemu w panie Christuśie Oświeconęmu Kśiążęćiu i tesz Pánu, Pánu Erasmusowi Biskupowi Kamienienskiemu.* Na stronie Av, »Ktemuć vżytku pocieszania sumnień ludzkich tyto kśiąszki po Niemiecku wydał nasz bardzo nauzony Vrban Rhegius ktorym że to ksiąszkam za powaszną radą napis uczynił (Lekarsthwo duszne) ktorem ia wyłożył na Lacinski iężyk, dla te° że nie wątpię iz tyto ksiąszki wielu ludziem zbożnym te° nieprzespiecznego czasu, w dalekich stronach narodziech, ktoreżto po Niemiecku nierozumieią, owoc á pożytek znamienity przyniosą— W. M. N. wielmi powolny Jan Freder." Od strony Avi Przedmowa ku czéicielowi.

Na stronie Aviii, rycina: dwa skielety ludzkie, jeden z młotkiem, drugi z łukiem. Na str. Pvi, też ryciny. Na str. Pvii: »Sposob pocieszenia w niemocy nieprzespiecznei leżace. Przez Kaspra Huteryna popisany, z Łacińskiego na Polski ięzyk wyłożony." Na str. Si, *verso*, rycina: niewiasta oddająca domownicy dziecię. Na str. Sij: *Kazanie o smiertelności Blogoslawionego Ceciliusa Cypryiana Byskupa Karthainenskiego.* Na str. XVII. odwr. rycina: człowiek w stroju obsuwistym, z federpuszem na głowie. Na str. Xviij: *Kazanie Blogoslawionego Jana Kryzostoma albo zlotoustego Patryiarchy Konstantinopolitanskiego O cierpliwości y o skonczeniu tego świata przez Jana Theophila wyłożone s Greckiego na Laćinski ięzyk, teras nowo na Polski wyłożono.* Z tych wyrazów: *ktorezto po Niemiecku nie rozumieią*, wnosi Lelewel, że książka wyszła w Prusiech. Ortografja druku jest taka, jak w Nowym Testamencie Seklucjana w Królewcu r. 1551 drukowanym, i Kancionał r. 1554. Wszystkie zatém trzy dzieła mogły być drukowane około tegoż czasu u Augezda w Królewcu. (Lel. Bibl. Ks. T. I. p. 133 nast.)

6281. O ś. Stanisławie Kostce tak pisze: »Smieszną i krzywdzącą tego Błogosławionego baykę w samem tylko krolestwie polskiem rozsiali nasi nieprzyiaćiele, iakoby ten świety z Zakonu wypuszczony

w szpitalu umar w Rzymie, i w wszystkich innych Prowincyach szydzą z tey baśni, a wszyscy pisarze życia tego świętego, śmierć jego w Zgromadzeniu naszem naznaczaią, Warszewicki jego wspołnowicyusz rownie i Piotr Skarga. Franciszek Sachin nie długo po smierci jego dowiodł fałszu tey powieści, Gwalter w chronografij Paweł Barry i inni Pisarze. Synod nawet Provincyonalny Piotrkowski 1628, Urban VIII, Klemens X, Jezuitą go nazywaią." etc.

Wydał także wiele dzieł filozoficznych, teologicznych i polemicznych. (Ju. MS.)

6318. Dzieło całe dzieli się na 24 rozdziałów. Po każdym rozdziale następują rozmyślania w modlitwach zawarte, stosowne do rzeczy, o której mowa w rozdziale.

W pierwszych 6 rozdziałach mówi się o śmierci w ogólności.— Od 7 do 12 podaje się 6 środków przeciwko bojaźni śmierci.—Od 13 do 24 12 pociech przeciwko niej.

Język polski czysty. Styl płynny. Uwagi i myśli zawarte w tej książce wyborne, pełne ducha pobożności.

Rozdział trzynasty str. 272, tak się zaczyna:

»Człowiek z przyrodzenia jest dotkliwym w boleściach y stracha się cierpieć. A wszyscy niemal ludzie dają się w tym namawiać, jakoby niepodobno było umierać bez wielkich boleści; dla tego im śmierć iest straszna nie tak sama przez się, jako dla onego złego, ktore za nią następuje y przy niey się znayduje." i t. d.

Następująca po tym rozdziale modlitwa i rozmyślanie, str. 298, taki ma początek:

»O wszechmogący y dobrotliwy Boże; ktoryś swiatłość y ciemność stworzył, dobre i złe rzeczy mądrą twoją opatrznoscią rozdawasz. Uznawam, że ręka twoja na tym łożu choroby mię położyła, a że ta choroba nie tak dalece z nieporządnych moich humorow y wilgotności początek swóy ma, jako raczey od zepsowanych obyczajow; nie uskarżam się na twoią sprawiedliwość ale owszem dobroć twoją y cudowną twoją mądrość ktora w rożnych rzeczach rożna jest, wychwalać będę. Ach Panie jakoż karanie twoie iest miłosierne, gdy uważam zbrodnie moie." i t. d. (Rękop. X. Plat. Sosnow.)

6362. Oprócz polszczyzny bardzo dawnej, która się w formularzach: chrztu, ślubu i t. d. znajduje, przydana jest jeszcze na końcu, na 8 kartach nieliczbowanych i bez tytułu, powieść o śmierci Urbana Papieża, naprzód po polsku, a potém po niemiecku, jak ten Papież przez trzy modlitwy, tu położone, swojego Kapelana, wiecznego potępienia uniknął. Sama powieść *rubro* drukowana, a modlitwy czarno. Dla proby polszczyzny i osobliwszej ortografji, przywodzi się tu początek tej legendy.

Byl wrzymye Papyesch: gynyenyem ban: (omyłka drukarska zamiast: gymyenyem urban) then. yze szye bil wnorzyl wgrzech czye-

lyeszny przepusczyl nany myly bog nyemocz czyąszką y szmyertelną on vsznawayącz ysz myal vmrzecz weswal kszobye: wschysztky Cardinali. Biszkupi. y wschystko duchowyenstwo. y rzekl donych Mogy namyleschn (omylką n na końcu zam. y) przyyaczyelye czo my za poczyechą dayeczye gdisch ya yvsch mam thako prąthko vmrzecz ktorym grzechy mogymy cząszkymy zasluzyl wyeczne potąpyenye. A zadny gyemu natho nycz nye odpowyedzyal yaczy gyeden szduchownych. Caplan thegosch papyeza: barzo nabozny gymyenyem Jan. kthory rzekl donyego. oczcze szwyąthy. y naboszny czemu chczesch roszpaczacz wmyloszyerdzu bożym A thedy rzekl donyego Papyesch. czo my zapoczyechą dayesch gdy ya yvsch the godzyny muscha vmrzecz. a boyą szye. ysz dla grzechow mogych. bądą potąpyon Natichmyast odpowyedzyal yemu Caplan yego. Oczcze szwyąthy. bądą po szmyerczy thwoye mowyl trzy modlitwy nabozne: y dufam (albo mam nadzyeyą wmylym bodze) yze przesz thy modlytwy bądzyesch poczyeschon: y dostąpisch boszkyego myloszyerdzya. A wthym papyesch samknął rzecz. Pothym nathychmyast polkąknął (omylka zam. pokląknął) on Capplan a klącząc pyal naboznye paczyerz a spyawschy: wstal y mowyl thą modlitwą. kthora yest pyerscha myedzy gynymy."

Tu następują trzy modlitwy, które Kapelan Papieża za jego duszę odmawiał. Na końcu trzeciej Papież umarł, a we trzy godziny pokazał się Kapelanowi w niebieskiej jasności, donosząc, iż za jego modlitwami został od potępienia wybawiony. Kapelan to usłyszawszy, odpowiedział Papieżowi, iż nikomu o tém nie ośmieli się powiedzieć, i że mu nikt wierzyć nie będzie. Odpowiedź Papieża i koniec legendy taki:

Otpowyedzyal gemu Papyescz: zaprawdą powyedam thobye yze podle mąye thuta stogy angyol bozy. ktory napyszal thy trzy modlitwi szlothym pyszmem. ku poczyeschenyv wszchytkym lyvdzyom grzeschnym. Bo aczkowyek *(sic)* by nyektory czlowek vczynyl wschysztky grzechy szwyatha thego a yestli by thy trzy modlitwi bili mowiony przy yego szkonanyv. thedy mu bądą odpusczony wszyschthy *(sic)* A yestli by nyektora duscha. myala czyerpyecz wczysczyv aż do sządnego dnya. thaka przesz thy modlitwi bądzye wyszwolona. A nat tho ktory koly czlowyek szłischy czisez thy modlitwi. then nyemosze szgynącz szlą szmyerczą Thesch. wktorym koly domu bądą czczony. wthakym nyemoze szye vrodzycz zadne dzyeczyą martwe. A przeszto weszmy thy modlitwy. y nyeszy ye do koszczyala szwyątego pyotra a zawyeszy ye wkaplyczy kthora rzeczona yest wnyebo wszyączya panny Marie. ku pewnemu poczyeschenyv wschytkym lyvdzom ktorich modlitwi wschelky czlowyek kthory bądzye wgrzechu szmyertelnym. then gych wydzyeczany *(sic)* oglądcz *(sic)* moze Thesz wscheliky czlowyek ktorykoli czczye albo slischy czisez thy modlitwi. then ma odpusta cztirzy sta lat y thysząez dny przesz ktore by myal czyerpyecz wczysczv

za wystąpy szwoye. yescze nat tho wschysztko. ktory koly czlowek czcze albo szlischy czysz *(sic)* thy modlitwi themu bądzye wszyawyona godzyna szmyerczy yego. Tho nam racz dacz bog oczyecz. y Szyn y duch szwyąthy wszyczczy kthorzy thego pożądaczye rzeczczye nabosznye. Amen."

W tej osobliwszej ortografji to szczególnie uderza, że nigdzie ę nie używa się, ale wszędzie ą; y też dwukropkowane. (L. S.)

6387. Dwa są ritualiki pod rokiem 1771 drukowane;—zdaje się jednak, że jeden z nich pierwej, drugi poźniej, a może i w innej drukarni wydany. W tytule wprawdzie co do słowa z sobą się zgadzają, ale różny w obu druk, różna paginacja, i treść rzeczy na końcu różna. I tak, *jeden*, ma kart 2, str. 159 i kart 6 na końcu.—Dodane tu są oprócz tego, co się znajduje w edycji 1675 roku, następujące rzeczy: ***Benedictio aquae S. Francisci Xaverii***, p. 146.—***Benedictio caemeterii***, p. 148.—***De impositione manuum Sacerdotis super aegros***, p. 151.—***Ad cognoscendum, si aliquis vexatur a Spiritibus immundis***, p. 58.—***Wyznanie wiary S. Katol. Rzym. i akty***. Poczyna się na ostatniej 159 liczbowanej stronicy, a kończy się trzema z górą kartkami nieliczbowanemi niżej. Potém idzie regestr alfabetyczny.—Na liczbowanych zaś osobno 16 stronicach umieszczone: ***Additamentum***, w którém się znajduje: ***Modus benedicendi apes***, p. 1.—***Benedictio Broxatorii***, p. 3.—***Bened. crucis parvae***, p. 4.—***Bened. cilicii***, p. 6.—***De processionibus. Feria sexta Parasceves***, p. 7.—***Dominica resurrectionis, apertio sepulchri et processio***, p. 8.—***Processio Paschatis ante maiorem missam***, p. 14.

Druga edycja z 1771 roku, ma kart 2, str. 184 i kart 2 regestru. Dodatki te same co i w pierwszej, wyjąwszy ***Wyznanie wiary***, ciągną się od str. 139—166, gdzie razem jest złączone i to ***Additamentum***, które w pierwszej osobno się kładzie.—Od str. 166 idą: ***Benedictiones ab Episcopis vel aliis facultatem habentibus faciendae***, a mianowicie: ***Benedictio sacerdotalium indumentorum in genere***;—***Bened. mapparum, sive linteaminum altaris.***—***Bened. Corporalium***,—***et tabernaculi seu vasculi pro Sacrosancta Eucharistia.***—Od str. 172—176. ***Introductio novi Plebani***, ***et Benedic. generalis.***—A dopiéro od str. 177—184. ***Wyznanie wiary i Akty.***

(Rękop. X. Plat. Sosnow.)

6401. Na odwrocie karty tytułowej dedykacja Agrikoli do Jana Konarskiego Biskupa Krak.

»*Superioribus his diebus Hieronymus Vietor Calcographus ut pro litterario negotio interdum solet, si quid studiosis bonarum literarum adolescentibus procuderim percontatus, ad me venit. Ipse vero nec Xenocratem nec Ruffum Avienum ex integro me restituisse dixerim, super illos enim (utcunque Mineruę nostrę succedat) commentatus sum ut tuo favorabili patrocinio Cracouiensi iuventuti moralis philosophię*

et Geographię sine qua ubi homo vivat prorsus ignoratur, interpretandisque et ecclesiasticis et secularibus litteris penitus oberramus, cupidę per me doctius meliusque consulantur. Sunt penes tuam Reuerendissimam paternitatem viri ex virtutum omnium literarumque iuxta reque titulisque pręclarissimi, Joannes Archidiaconus Cracoviensis et Regię Maiestatis orator Petrus idem Conarsky quorum pio favore et humanissimis affatibus in studiosorum utilitatem publicam adeo succendor, ut horam praeterire non pabar (patiar), quę vel commentandis libris, vel legendis illustribus scriptoritius (scriptoribus) non impendatur. Verumenim vero scholasticis modo si bene litteris incubuerint, verum sacrae paginę et divinarum litterarum cultoribus, iisdemque sacerdotibus succurrendum est. Proinde hoc opusculum praesbiteris utilissimum, iam denuo melioribus characteribus impressum tuę Reverendissimę Dominationi ascribere volui, ut tanquam prędromonibus quibusdam, quae sit in tuam R. D. mea observantia, ab omnibus qui virtutem amant, intelligatur, cui me plurimum commendo. Anno salutis humanę 1519." (L. S.).

6402. Na przodzie jest Przedmowa:

»Stanislaus Hosius Candido
Lectori Salutem!

Simul atque certior factus est amplissimus idemque doctissimus Antistes Plocensis, adeo divinum cultum omnem ab impia haereticorum turba contemtui habitum esse et abrogatam, ut non aras solum ipsas et sacra omnia e sacris aedibus exturbarint, sed et sacrosanctum Christi corpus et sanguinem (qua sunt profligati homines et perditi audacia et impudentia) parum honorifice tractarint, et omnibus vexarint contumeliis: putavit sibi faciendam, ut et gregi suo caveret, nequid illi mali propter vicinum malum accideret, neve sanguis illius de manu speculatoris requireretur; et sacra pariter omnia, cultumque Dei, et ritum ecclesiasticum a contemtu scelestorum vindicaret et assereret. Id quod quanta ab illo felicitate conjectum sit, facile Lector candide existimare poteris, si paulo librum accuratius legeris. Illud equidem affirmare ausim, hoc argumentum a nemine unquam vel doctius esse tractatum, vel elegantius. Quamobrem, ut primum eius mihi libri copia facta est, ommittere nolui, ut Studiosorum, Sacerdotum praesertim coetus, tanta utilitate careret. Neque id solum dedi operam, ut quam emendatissimus in lucem prodiret; sed et indicem praeterea adiiciendum curavi, quo facilius omnia quae velles reperire posses. Vale. 1529." (Janoc. III. 66.)

O życiu i pismach Krzyckiego, zob. Starowolski Hecat. N. III. Niesiecki Kor. II. 726. Janocki Nachr. II. 60. Janociana III. 48 nast. Sołtykowicz p. 157 nast. Juszyński I. 220 nast.

6410. Wiele tu jest zboczeń od przedsięwziętej materji, i tak: na karcie 144 pisze: »w Polscze troiaki iest Stan głowny, ieden ktory

robi, drugie dwa, ktore ani roboty ani frasunku nie uznawaią, ale pracę swego Pierwszego Stanu proznuiąc pozeraią. Stan robiący zowię nędznę a utrapione Chłopki srogą a iakoby bydlęcą niewolą do Gospodarstwa rolnego uwiązane, którzy bez wszelakiey folgi robić muszą pospołu z swemi bydlęty.— Dawniey Mędrcy takową Rzecz pospolitą szczęśliwą i trwałą bydz naydowali, w ktorey iako Członki w ciele Człowieczym rowniehy całosci swey opatrzowane i zachowane były. gdzie iest iaka w nim roznośc, albo nierowność, iako ciało człowiecze także i taka Rzeczpospolita upadać musi, Otoż Nasza Rzeczpospolita Polska."— Na karcie 150: »My Polacy mamy tę wadę, iz o Rządzie pięknie mowiemy, stanowiemy i piszemy i gorączo go zprzodku zaczynamy, a potem wnet wszystko do większego nierządu opusczamy." (Ju. MS.)

6413. Uwagi w dziełku tém zawarte, w oryginale były wydrukowane na otwartej karcie, jak na tablicy, *(charta patente)*, tłómacz w kształcie książeczki je wydał.—Przestrogi niniejsze wzięte już to z Rubryk mszalnych na rozkaz Urbana VIII. przejrzanych, już z dekretów Kongregacji obrządków, już z powszechnego pobożnych i roztropnych kapłanów użycia, już naostatek z dzieła Gavantego, bardzo są pożyteczne;—a wyjąwszy ostatni rozdział (p. 112—133), gdzie mistycznie tłómaczą się ubiory kapłańskie i części mszy świętej, godneby były powtórnego przedrukowania. (Rękop. X. Plat. Sosnow.)

6416. Pod trzema względami przedstawia autor te *praxes*: 1. Co ma rozmyślać kapłan przede mszą, (str. 1—32). 2. Podczas mszy (str. 33—43), i 3. po mszy (str. 44—69).— Następuje potém: ***Paraphrasis in orationem dominicam*** (str. 69—76) i ***Paraphrasis in orationem:*** Anima Christi.— (str. 77—85).

Z ogólnego podziału, podobne są te *praxes* do liturgicznych obserwacij (*observationes liturgice*) X. Drużbickiego, (1717, 1733 i 1738 r.), ale w szczegółach i różne i niższe od nich.— Stosownie do czworakiego pożytku wypływającego z ofiary mszy ś, rozwodzi się autor *w pierwszej części* z uwagami pobożnemi, wyrażającemi modlitwy do Boga, zastanawiając się nad tą ofiarą, ile ona jest *sacrificium* a) *Latreuticum*, b) *Eucharisticum*, c) *Satisfactorium*, d) *Impetratorium*.— A to jeszcze pod trzema oddzielnemi względami, to jest: poświęcając tę ofiarę: a) za umarłych, b) za żywych i c) za samego siebie.

Druga część jest nader krótka; przy każdej cząstce mszy ś. przypomina się kolejno jedna okoliczność męki pańskiej.

Część 3. cztéry ma podziały takie, jak część 1a.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

6417. Przede mszą obserwacij 22.— Podczas mszy, obserwacij 41.— Po mszy ś. obserwacij 11.— Od str. 110—121: *Sacrum pro me ipso.* — str. 121—129: «*Praxis contracta applicandi sacrificium Ecclesiae, ejusque effectus omnes quidem, at praecipue impe-*

trationis sive suffragii, et propitiationis sive satisfactionis. — str. 129 i 130: *Annotatio* czyli *przestroga*, jak tych obserwacij używać.

W obserwacjach tych bierze pochop autor do wyciągania zbawiennych uwag, tak z przygotowania do mszy, jako też z rozmaitych części mszy świętej i z okoliczności mających miejsce po jej odprawieniu. Wszystko jest zastosowaném do użycia kapłanów. Wszędzie postrzegać się daje duch prawdziwej pobożności.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

6428. Przedmowa Uchańskiego do czytelnika tak się zaczyna: «*Pervenit in manus nostras libellus, viri cujusdam Catholici et Orthodoxi, quem ille ante sexennium fere, hortatu quorundam conscripserat, pro defendendo sancto et vivifico et incruento (ut illud vetustissimus, ac doctissimus Alexandriae Archiepiscopus Cyrillus appellat) Missae sacrificio: adversus blasphemum et impium Stancari Scriptum, anno 1571 in Polonia aeditum, in quo Rabbinista ille magis, quam Theologus et Judaicarum superstitionum, quam legum Christianarum studiosior, certe homo, et suo ipsius iudicio, et gravissima Patrum a Sacro Concilio Tridentino delectorum censura haereseos condemnatus, contra Sacrosanctam Ecclesiae Catholicae Liturgiam, occidente sua letera* (sic) *non vificante* (sic) *spiritu armatus; et Rabbinorum commentis non Orthodoxorum Theologorum interpretationibus instructus insurgit*" etc. etc. (L. S.)

6432. Na pierwszej karcie: *Elimatum hoc Missale secundum rubricam cracoviensem, ex exemplari emendatissimo. data opera. impressum est, quod exemplar domini canonici cracouienses singulari industria correctum concesserunt: illud ut quovis absque defectu, quam castigassime imprimeret: vigili cura. magnisque expensis. circumspectus dominus* Johannes Haller, *ciuis cracoviensis, per solertem librorum impressorem* Georgium Stuchs *ex Sultzbach conciuem nurmbergensem pulchris correctisque characteribus concinne imprimi curauit. At ne eundem aliquis librum auidus aut inuidus, in eius detrimentum imprimere de nouo audeat Illustrissimus princeps Fridericus diuina miseratione in septem soliis rhome cardinalis presbiter, Ecclesie gnesnensis archipresul et primas, atque episcopus cracouiensis: una cum suorum venerabilium canonicorum cracouiensium cetu, firmiter sanxit: quod non alter suarum diecesium quispiam de nouo in prefati* Johannis Haller *detrimentum hoc missale cracouiensis rubrice imprimere audebit: sub certa indicta pena: in data desuper copia descripta.* (Janoz. Nachr. IV. 99 nast.— Janociana II. 97.)

6450. Karta po tytule następująca mieści z jednej strony odezwę Kromera do Duchowieństwa Djecezij Warmińskiej, datowaną z Heilsberga 1 Stycznia 1587. Z drugiej zaś strony: *Sacerdoti, digne celebraturo Missam admonitio.*— Trzy tu są upomnienia, jedne w dziesię-

ciu, drugie w ośmiu, trzecie w sześciu wierszach łacińskich, zapewne samego Kromera.

W odezwie do duchowieństwa wyraża ten czcigodny Biskup, iż od młodości starał się być Ojczyznie i Kościołowi zacnemi pracami i pismami pożytecznym.— W podeszłym zaś wieku, słaby na umyśle i na ciele, zatrudnił się księgami, należącemi do obowiązków i obrzędów kapłańskich, i przybrawszy sobie z tego stanu pomocników, naprzód wydał *Agenda* (jak nazywają) i Brewiarze dla swojej djecezij— Wprzód zaś jeszcze wydał krótkie Katechizmy, w łacińskim, niemieckim i polskim językach, do użytku mniej oświeconych, nietylko kapłanów, ale i osób świeckich. Naostatek tu mszał, którego niedostatek dawał się uczyć, a exemplarze rzadkie i błędami skażone były, przejrzał, poprawił, i niemałym nakładem na jaw wydał. (L. S.)

6600. Erazm Roterdameczyk w te słowa przemawia: *Clarissimo Poloniae Baroni, Hieroslao de Lasko et in Rithuania, Palatino Siradiensi, Eras. Rot. S. D.* (*S*) *in reciprocis vicibus obambulant gratiarum munera Hieroslae, vir clarissime. Reliquaeras apud me pignus amoris in me tui, redit ad te vicissim pignus animi mutui, quem hinc proficiscens stipulabare.* Tyle na początku, na końcu do tegoż: *Hoc munusculum Hieroslae nobilissime, quod non ante natum erat, quam tibi diceretur, sed tua causa susceptum est, ut esset, quo vicissim nostri absentis commonefieres si tibi probabitur, non gravaberis item optimis fratribus tuis Joanni et Stanislao communicare, sin habes aliquid in hoc argumento melius, sequere quod melius est, sed interim huic nostrae promtae voluntati saltem hoc proemii rependito, ut quod habes melius, velis nobis esse commune.* (L. S.)

6604. Wszystkie modlitwy, litanje, pieśni, pobożne uwagi i t. d., wzięte są co do słowa z rozmaitych autorów, jak to okazuje: *Index libellorum piorum ex quibus congestus est spiritualis hic thesaurus*, w którym na początku to daje się czytać:

«*Quicquid totis his decem libellis comprehensum est, id passim ad verbum ex ante iam approbatis opusculis spiritualibus desumptum est.— In ijs primas partes habet libellus, quidam omnium iam manibus tritus, atque ante annos plures 20. sumptibus Illustrissimi Principis, Nicolai Christophori Radzivili, Ducis in Olika et Neswiesz Vilnae editus, sub titulo eodem fere quo hic noster:* Thesaurus orationum, Meditationum, et aliarum piarum exercitationum, ex variis probatis Authoribus collectus. *Quem quidem quasi totum huc ex professo congessimus.— Alter est R. P. Francisci Costeri S. Jesu, inscriptus:* Libellus Sodalitatis, hoc est, Christianarum institutionum libri 5 etc. *Unde quidem etiam ipse ille thesaurus, bona ex parte erat conflatus.— Tertius est, cuius titulus est:* Manuale Sodalitatis B. M. Virg. sive, Exercitium spirituale, Christianae Pietatis, ex varijs

spiritualibus libellis ab ipsa Sodalitate collectus.— *Quartus est R. P., Joannis Busaei Meditationum liber 4 vocatus:* Enchiridion piarum Meditationum in omnes Dominicas, Sanctorum festa, etc.— *Et hi quidem, praecipuè sunt quasi fontes huius Thesauri. Praeter hos vero nonnulla etiam ex libello Officii B. Virginis asscita sunt, nonnulla ex paradiso precum Michaëlis ab Iselt, et paucula ex Thesauro selectissimarum precum Simonis* Verepaei."

Następuje dalej szczegółowe wskazanie miejsc niniejszej książeczki zkąd są wzięte. (Rękop. X. Plat. Sosnow.)

6605. W przedmowie autor zdaje obszerną sprawę czytelnikowi ze swego dzieła, i wymienia źródła, z których czerpał; wyraża, iż zrazu w szczupłych obrębach dzieło swoje zawarł, a potym rozszerzył, i że dla niedostatku exemplarzów, już *siódmy* raz na jaw je wydaje. Na końcu data: we Lwowie, w miesiącu Styczniu R. P. 1598. Widać tedy, iż w tym roku już *siódma* edycja Arfy wyszła. Są tu wprawdzie hymny niektóre i Psalmy, ale w małej liczbie. Tytuł w obwodce holesztychowej, i we środku dzieła są gdzie niegdzie drobne holesztychy.

Krzysztof Kraiński, znany różnowierca, wydał krytykę na tę książkę pod tytułem: *Dawid Jezuicki z Belzebuba Harfą,* i książkę do nabożeństwa pod tymże tytułem z modlitwami z katechizmu Kraińskiego wyjętemi.

Marcin Baron nazywa Laternę świętym, *Divus Martinus Laterna.* Urodził się na Rusi, w miasteczku Drohobyczy, został Jezuitą r. 1571, otrzymał w Wilnie stopień Doktora Teol. i przez wiele lat był kaznodzieją królów Stefana i Zygmunta III. Wydał modlitwy po polsku *(librum precationum)*, których tytuł: *Cythara vel Decachordon spirituale.* W podróży z Zygmuntem III do Szwecyi, gdy zapadł w chorobę, za radą lekarza do Polski wracając się, przez flottę Karola Xcia Sudermanji w niewolę wzięty, potym po obcięciu rąk do morza wrzucony r. 1598 d. 30 Septembra. W Aktach Synodu Lwowskiego r. 1593 jest Kazanie tego Laterny na początku Synodu miane, gdzie ma tytuł: *Superior Residentiae Leopolit. Societ. Jesu.* Załuski wspomina jeszcze tegoż autora: *Lukrecya Rzymianka.* (L. S.— Ju.)

Juszyński w MS. swoich dodaje o tej książce: Była to powszechnie używana Książka do Nabożeństwa, nierozsądnemi szyderstwy od Rożnowierców hańbiona. W czasach wzajemnej intolerancji, kiedy zarzucano Rzymskiemu wyznaniu bałwochwalstwo i zabobony, Harfa ta była przeciw temu zarzutowi najpotężniejszym dowodem. Książkę tę zaleca prostota i czystość mowy, a szacowna jest z dochowania wielu starożytnych polskich pieśni i najdawniejszych tłómaczeń różnych Hymnów Kościelnych. Gdziekolwiek Laterna wspomina o swej pracy, czyni to z największém umiarkowaniem. (Ju. MS.)

6607. W przypisie tej książki do Katarzyny Paczyńskiej Prioriszy klasztoru S. Ducha w Raciborzu oświadcza autor, iż gdy usługiwał niegdyś spowiednikowi tego konwentu, a potym został Dominikanem, przez wdzięczność temu miejscu wytłómaczoną z włoskiego tę książkę ofiaruje Zgromadzeniu.— Dalej mówi:

«Klasztor ten wziął swoie dokończenie w Roku 1236 od Fundatora swoiego Książecia Raciborskiego i Opawskiego Przemyslawa ktorego S. Stanisław Biskup Krakowski do szczęsliwey dysponował smierci (zapewne we snie) roskazuiąc choremu żeby z swiecą na wzrost swoy wielką do Waszmosciow kosciola niosl z Zamku iako był zwykł czynic na kazdy rok zdrowym będąc. Do tego klasztoru powołał P. Bog Eufemią Domicellę Leszka Książęcia Raciborskiego Corkę ktorą dwunastoletnią Xiąze Brunswiecki i Margrabia Brandeburgenski za oblubienicę pożądali, ale płomień pożeraiący Raciborz Miasto pozarł z Klasztorem i Dzieie swiątobliwey tey Panny" etc. (Ju. MS.)

6632. Psojecki na dworze Prymasa Olszewskiego wychowany, był domowym nauczycielem Załuskich, z Denhoffami zwiedzał obce kraje. Klemens X, Innocenty XI, zaszczycali go poufałemi rozmowami.— Franciszek de Harlay, Arcybiskup Paryski, ofiarował mu Kanonją Paryską, ale jak mówi w pochwale jego Podgurski: *At tu magnum honorem ratus honores fugere externos, patriae te sorti prudens Ulysses servasti* etc. Kuczankowicz zaś nie chwali tej rostropności i gani mu powrot do kraju: *w ktorym ludzie chcą bydź koniecznie dzikiemi. iedni z drugiemi postepuią iak z końmi, «Urodzi się Koń piękny czyli szlachetny, ie owies bogatym tym czaprakiem przykryty, naypracowitszy zaś dzwiga ciężary i zdycha na plewach."*— Był Sekretarzem Poselstwa do Hiszpanji i Portugalji, które odprawiał Piotr z Pilcy Koryciński Infułat Miechowski. Powróciwszy do prac Akademickich wydał małą ale dziwnie szacowną książkę (?)

W dalszym wieku dano mu więcej chleba duchownego. Probostwo Wszystkich SS. w Krakowie, Dziekanją S. Floryana i Opatowską i Kanclerstwo Poznańskie. (Ju. MS.)

6663. Od str. 254 jest wiadomość o Arcy-Konfraternii Bractwa Bożego Ciala w Wilnie w Kaplicy Magistratowej przy Kościele Sto-Jańskim, iż ufundowana została r. 1573 za staraniem Magistratu Wileńskiego, za promocją X. Walerjana Protasewicza Szuszkowskiego Biskupa Wileńskiego i przyłożeniem się Kardynała Commendona Posła Papieskiego i Kardynała Stanisława Hozjusza na ten czas Administratora Biskupstwa Warmińskiego, za Rektorstwa *Collegium* Wileńskiego X. Stanisława Warszewickiego. Autentyki tego Bractwa są: 1. List Commendona do Walerjana Biskupa; 2. ustanowienie Bractwa od Magistratu Wileń. r. 1573, 3 Febr.; 3. wprowadzenie jego do Kaplicy od Walerjana Biskupa r. 1573, 27 9bra; 4. Utwierdzenie, Przywileje, Odpusty r. 1577 19 Xbra; 5. Odpusty i konfirmacja Pawła

Papieża; 6. toż Innocentego X. r. 1646; 7. Wprowadzenie Bractwa Miłosierdzia przy Bractwie Bożego Ciała staraniem X. Skargi r. 1589, 29 Julii; 8. Nadanie Bractwu kamienicy na ulicy Rudnickiej *à N. D.* (*Nobili Domino*) *Us alias Czarnous Cive Vilnen. Anno 1590* d. 4 9bra, którą Król Zygmunt III r. 1601 uwolnił od wszelkich opłat, toż Król Władysław r. 1633, Jan Kazimierz r. 1664; 9. Ustanowienie *Montis Pietatis* od różnych, za staraniem X. Skargi.— Bractwo Miłosierdzia Wileńskie miało też same Przywileje od Stolicy Apostol. i od Królów Polskich nadane, co i Bractwo Miłosierdzia w Krakowie.

str. 261, mowa o figurze Zbawiciela Pana w Kaplicy Bożego Ciała w kościele S. Jańskim w Wilnie znajdującej się, że z drzewa robiona, podobna tej, co się znajduje w Kościele Farnym w Warszawie, iż tradycja jest, że tak ta, jak i tamta, od X. Skargi jest darowana. O cudach i łaskach piérwszej, księgi musiały przez pożary i inkursje, osobliwie przez pożar ledwie niecałego miasta r. 1737 poginąć. Wspomina o niej X. Kojałowicz *in Miscellaneis* r. 1649, iż dawniejszemi czasy, gdy Zakrystjan (podobno przed Wielkonocą) Vela albo zasłony czarne na Krucyfixy po ołtarzach wkładał, i tę figurę chciał pokryć, upomniony był cudownym głosem z ust tejże figury, aby się tego nieważył czynić.

str. 263 nast. jest wiadomość o powinnościach i odpustach Bractwa.

6669. Swięta w kalendarzu na przodzie (rubro), oprócz dziś od ludu święconych są: śś. Macieja Apostoła, Józefa, Jerzego, Filipa i Jakuba, Znalezienie S. Krzyża, śś. Stanisława, Jana Chrzciciela, Nawiedzenie P. M., Szkaplerza S., Maryi Magdaleny, Jakuba Apost. i Kunegd. P. śś. Anny, Wawrzyńca, Jacka W. Bartłomieja, Mateusza, Michała, Symona i Judy, Marcina, Katarzyny, Andrzeja, Mikołaja, Tomasza, Młodzianków; str. 468,606 i 813 rycinki.

Jedna z modlitw najdawniejszych w tej książce, zdą się być do S. Jadwigi; str. 576:

«Trzebnicy Miasta czći wielka, nędznych pomocnico prędka, Jadwigo Swięta chwalebna, Matko Zakonnic wielebna, day nam swoie wspomóżenie, przyczyń śię nam o zbawienie, byśmy z grzechu uwolnieni, byli w dobrym pośileni. Po wszystkiey Polszcze ćię maią, za Patronkę ćię swą znaią, Ty z pomocą ku każdemu, nabożnie ćię proszącemu, prędko śpieszysz, boś to miała, jeszcze żyiąc, żeś wiedziała, co śię komu jak stać miało, y co kogo gdźie potkało, choćiaż w dalekiey krainie, twoja sława nie przeminie. Nie racz y nas zapominać, gdy będźiemy konać. My ćię też nie zapomniemy, y chwalić zawsze będźiemy, á ty przyimiy swe śieroty, oddal od nas wsze kłopoty."

6759. a) Dedykacja taka: *Reverendissimo Joanni Dantisco Episcopo Culmensi Joannes Campensis Salutem Plurimam Dicit.*

Effecit summa humanitas Reuerendissimi Domini Petri Thomicij, ut non potuerim non aliquomodo testari animi mei erga illum gratitudinem quare Prouerbia per me, cum adhuc apud te essem latinitate paraphrasticω̄s donata, illi dicaui. His tua causa, praeculas quasdam iussu tuo latinas factas adieci has, cum alijs quae nunc aedo, castigationes acciperes, nisi post sextum tandem mensem exemplaria mihi in media profectione reddita fuissent: quando neque licuit, neque libuit quicquam mutare. Vale Praesul modis omnibus ornatissime. Cracouiae 10 Martij 1534.

b) To pisemko wyszło razem z Przysłowiami Salomona: Zob. Numer 2415. *Proverbia Salomonis, per Joannem Campensem, juxta Hebraicam veritatem Peraphrasticos* (*sic. adverb.*) *latinitate donata. Adjectae sunt praecationes aliquot, quae in Psalterio non habentur, ex uariis scripturae locis, iussu D. Dantisci depromptae. Craccoviae ex officina typographica Matthiae Scharffenbergi.* XLVII. 8. 51 kart nieliczb. cursive. Na odwrocie tytuł 16 w. l. z nadpisem: *Liber ad lectorem Jacob. Micyll.* Na ostatniej karcie *verso* S. Stanisław wskrzesza Piotrowinę.

Dwie zatym są edycje obu pism: jedna bez roku u Unglera, druga r. 1547 u Macieja Szarffenberga. (L. S.)

6774. W dedykacji do Katarzyny Wapowskiej z Maciejowa, Kasztelanki Przemyślskiej, pisze tłómacz: «....iakom prędko z Włoskiego kraiu, niepomału schorzały do przyrodzonego mieysca dociągnął, bacząc książki wielce być pożyteczne, myślilem zawsze o tym, iakoby też y Polskim ięzykiem do naszych ludzi mowiły. A niechcąc by namniey ufać siłom swoim, barzom sye tey pracey po nieboszczyku P. Mikołaiu Sępie sławney pamięci prawym Szlachcicu napierał. Ktory, iako był człowiek miedzy inszemi cnotami (bom ia ich, będąc sumnienia iego sekretarzem, dobry swiadek) dziwnie wedle stanu swego pokorny, mogąc to przed inszemi nalepiey udziałać, niechciał w tey mierze nieboszczykowi X. Pieczowskiemu, ktory iuż na tym dawno leżał, chwały przerwać, albo nieco naruszyć. Ale rzecz pewna, gdyby to było na iego warstat przyszło, iako był wielki Panny Maryiey służka, y gorący miłośnik, a miał do tego od Pana Boga niedosiężony dowcip, żaden by go był w tym niecelował. Niech z Panem Bogiem kroluie, kiedy sye sam tego naparł. Żądałem potym X. Pieczowskiego przełożenie oglądać: dziwuiąc sye barzo że ie do ludzi nieposłał. Co sye przedsię nienagorzey stało. Abowiem, iako baczę, chcąc gwałtem nagłemu żądaniu W. M. usłużyć, wiele opuscił: niegdzie też obce wyrozumienie położył: procz tego, że cudzego rozbierania pacierza y modlitw do Naświętszey Panny zaniechał...... Przetoż gdy mi ten X. Pieczowskiego przekład od W. M. przysłano, z rozkazaniem Oyca Malchera (Melchiora z Moscisk) Prowinciała naszego, abym weń pilnie weyźrzał, poprawił, coby opuszczono dołożył, albo raczey z nowu

przełożył, a W. M. przypisał, barzom sye z tego uradował: częścią iż młodość moia, ktorey za krotkim czasem zgasnąć nieciędrzne zdrowie obiecuie, placu nie nagorszego dostała, na ktorymby sye dla rzeczy Chrzescianskiey nieco zapociła: częscią y więcey, że ta praca moia tak zacney personie...... miała być przylecona. Acz mam to wyznać, że sye mnie wielki niedostatek słow polskich trzyma, zkąd sye nie pomału obawiam, iżby ta moia robota, iako niesmaczna potrawa, komu w przykrość nie weszła. Wszakże niewiem, choćbym też y nawyborniey, albo iako mowią nawydworniey po polsku umiał, ieslibym tego w tych Książkach chciał używać: w ktorych, nie tak uszam, iako sercom nabożnym mam paszą przyrzekać....... Dan ze Lwowa z Klasztoru Braciey Zakonu Kaznodzieyskiego. Dwanastego dnia miesiąca Grudnia 1582." (L. S.)

6775. Niepewna czy zbior ten jest w składzie swoim taki, jak w polskiém wydaniu tegoż Januszowskiego. Por. N. 6283. Łaciński był, zda się, prostą kompilacyą tylko; poźniej Januszowski przysłużył się przetłómaczeniem zbioru tego na polskie i przydał może traktaty niektóre. Widać bowiem z tytułu polskiego, iż nie tylko z łacińskiego, ale i z włoskiego przekładał Januszowski.

6812. Dziwić się należy wielkiej pracy w odczytaniu wszystkich zrzódeł do tej pracy, oraz pamięci w zachowaniu do materij przedsięwziętéj; potrzebna jednak była cytacja textów, zwłaszcza, że w dogmatycznych naukach potrzebne są oznaczenia miejsc, z których w dowody brana jest powaga Pisma i Ojców śś. Pomiędzy oryginałami pism ascetycznych, ta księga jest niepospolitą. Jak obszerny wykład Pozdrowienia anielskiego i odpowiedzi Najświętszej Panny, jest wzorem wszystkich Kommentarzów Pisma ś. Gdy nawet z mistycznych tłómaczeń wyprowadza sens moralny i proste a oraz piękne nauki. Czystość mowy, zbiór wielu nowych myśli, łatwość tłómaczenia, zalecają autora umiejącego tę płonną rolę uprawić i do pożytku użyznić. Wyjąwszy szóstéj części punkt ósmy, gdzie wyraz *Ave* pocieszmie wykłada, resztę należało wszystkim innym Ascetóm naśladować.

Styl wszędzie jest podobny następującym wyjątkóm.

Na karcie 213, siódmej części punkt piętnasty. *Qualis essent ista salutata.* »Co to za pozdrawiania ludzkie? co za rozumienia iakie są? i do iakiego cię końca prowadzą? Pęcherz abo wor skorzany, kiedy go wiatrem nadmą, gdy kto nań weyrzy, zda się coś, a ono w niém tylko sam wiatr. coś bardzo podobnego w tobie sprawuią ludzkie pozdrowienia i słowa obłudne, ktore cię, iako pęcherz iaki, nadymaią; tak, że w oczach twoich zdasz się coś być, inszymi pogardzaiąc, zdasz się sobie, iż samego nieba głową siągasz. Kłosy, ktore głowy swoie ku niebu wynoszą czcze i próżne bywaią, i ziarna w sobie żadnego nie maią; te zaś ktore są pełne, głowy swoie do ziemie

nachylaią: tak ludzie, ktorych hardość i próżney chwały pragnienie opanowało: ktorzy w chodzie i w postępkach swoich, hardość swoię, a inszych wzgardę, pokazuią; są iako czcze kłosy: ludzie zas w duchu swoim pokorni, i rozumieniem ludzkiem gardzący, ktorzy nie pragną witania, i w witaniu obłudney chwały, są własnie iako kłosy pełne; ku ziemi serca i głowy poniżone maią. Co to iest za głos mowy wielkiey? iest mowy pochlebney, ktorać przypisuie i przyznawa, dzielność, umiejętność, i że coś nad insze iesteś. co to za ogień, co się z tey mowy zaymuie? iest w prózney chwale i w sobie zakochanie, i iako ogień, lasy i budowania, w proch obraca; tak hardość przeklęta i prózna chwała duchowne cnot swiętych budynki, wypala i wyniszcza."

(Ju. MS.)

6815. Jest to zbiór *Godzin* i nabożeństw na wszystkie święta Marij Panny. W dedykacji pisze, iż Jezuita Julius Mancinelli w Neapolu miał sobie od Najświętszej Panny objawiono, iż najmilszym dla niej tytułem, był tytuł *Królowej Polskiéj*: co Xiążę Albrycht Stanisław Radziwiłł, który znał tego Jezuitę, zaświadcza w jednéem swojém dziełku na cześć i chwałę Najświętszéj Panny wydaném.— W przedmowie wspomina książeczkę pod tytułem: *Psałterzyk Bogarodzice N. Panny Maryey, przez W. X. Andrzeja Malskiego Kaznodzieię na ten czas Zołkiewskiego, po polsku.* Dzieło Gawatha jest tłómaczeniem z łacińskiego. Nazwał je usługą codzienną większą, mając zamiar wydać potém mniejszą. (L. S.)

6888. Treść tego pisemka w 6 następujących zawiera się rozdziałach:

Caput I. *Quid sit haec associatio?*

Caput II. *Causa, quapropter unusquisque huic associationi sese unire debeat.*

Caput III. *Quid agendum, ut in hanc assotiationem ingrediamur?*

Caput IV. *Quid agendum, ut in hac assotiatione perseveremus?*

Caput V. *Orationes nonnullae, pro associatis, in purgatorio existentibus, quarum unam quotidie recitare poteris.*

Caput VI. *Orationes pro associatis in vita adhuc existentibus, quarum una quotidie recitanda.*

Całém dążeniem tego pisemka jest, aby broniąc niepokalanego poczęcia Marji Panny, pod jej opieką prosić Boga i starać się o śmierć szczęśliwą i krótkie trwanie czysca.

Znajdują się tu niektóre wzmianki wzięte z legend nieapprobowanych. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7021. Tytuł w obwódce drukarskiej; u dołu cyfra drukarza. Na odwrocie tytułu: «*Generoso Domino Joan. Bethman Cracouiensi, fautori singulariter obseruando. Rudolfus Agricola Junior Poeta et Orator a Caesare laureatus post commendationem, salutem propitiam optat.* (L. S.)

O tym Bethmanie i jego krewnym Sewerynie Bonarze, tak mówi w tej dedykacji: «*Tuam.... dominationem felicem assevero, qui magnam Europę partem peragravis. Hinc fit, ut utrumque facile assequi possis, et magna bonis esse usui, cui ad naturę dotes, animi fortunęque bona accedunt, qui non usque adeo volaticę fortunę munera pensi habeas, quin homines te longe inferiores pręcipuo quodam amore, et singulari benevolentia prosequaris, qualem prorsus me esse fateor, quem adeo nuper humaniter, adeo benigne, adeo denique hospitaliter tractaris, ut nisi tuę dominationi gratificer, detestabile ingratitudinis vitium non sine magno dedecore committam. Idem est mihi animus in spectabilem dominum Severinum Bonar affinem tuum, Mecęnatem meum nunquam penitendum, ut nihil tam me penes sit difficile, quin utriusque causa promptissime subeam. Quis vestras dominationes non magnifaciat? qui molliter educati amariores studiorum, peregrinationumque radices non horruistis, quorum iam nunc fructum ubertim metere vobis diuina quadam virgula datur; nouistis enim ambo quemadmodum differentia visus ipsius sit ad visum, volatusque ad volatum; non enim similiter cernunt astures atque cicadę, neque aquilę similiter volant atque perdices, sic neque rationale quodlibet (ut Synesius ait) ęque particeps est acuminis et astutię. Quicquid ergo in utroque vestrum natura neglectui datum erat, diutino labore, studio, peregrinationeque estis perfectissime adepti, quibus unice me commendo, et plane devoveo, si illud non praetermisero, atque carmen illud de passione dni per horas canonicas cum devotissimis orationibus sub nominis tui auspicio ędidero, quod quarta pene trieteride transacta ad me dedit clarissimus vir Heimiovirotus Burgundus ex Friburgensi gymnasio, ut limam adderem, cuius ipse auctorem ignorabat: restitui igitur quę potui et paucis admodum scholiis adiectis in communem omnium usum publicaui. Tua dominatio boni consulat, et me sibi commendatum habeat. Cracouię quinto nonas Martias. Anno dni. 1520.*

Po hymnach i modlitwach następują:

1) *Hymnus de beatissimae uirginis conceptu passiuo*, oraz *Ode dicolos distrophos (Metrum Hexametrum dactylicum et dimetrum Jambicum acathalecticum) de diue uirginis conceptione*, z następującą krótką dedykacją:

Excellentissimo uiro, dno Joanni Salomoni Scholastico Gnesnensi Canonico Cracoui. fautori unice colendo Rudolfus Agricola post commendationem felicitatem optat.

Quae ex deiparę virginis Marię sanctissimę seruatoris nostri genitricis paeonibus carmina desumpsi fautor humanissime, tuę excellentię hanc potissimum ob rem adscribere volui, ut tuas esse preces maximi apud me ponderis intelligeres, qui sępicule me ad scribendum de conceptione Marię carmen hortatus sis, utinam tuę dominationi,

cęterisque Salomonibus, donec vixero, honeste, citra tamen assentationem placere et utilis esse possem. non enim de nihil meriti sunt, utpote qui decem retro annis in florentissimo nostro Cracouiensi gymnasio, philosophię; reliquisque ingenuis artibus operam mecum navarunt. Tua vero dominatio qua me complectatur benevolentia, nuperrimis diebus plane intellexi, quando videlicet saliare et pontificium quoddam prandium me invitarat, ideoque uti per fortunam et ocium licuerit, aliqua saltem ex parte tuae excellentię gratificabor, cui me imprimis devoveo et commendo. Cracouię Nonas Martias 1520.

2) *Erasmo et Seuerino Bethman, Seuerini filiis, Rudolfus Agricola Salutem optat. Placuit hymnis istis adponere unum de divae virginis Mariae laudibus Politiani mei, quem sub nominis vestri titulo aedidi, quibus ad blandioris fortunae dotes nataliumque propaginem summa in bonas artes diligentia non vulgarem honorem et laudem peperit, idque ob eam rem, quoniam totum opusculum Generoso domino Joanni consanguineo vestro adscriptum est: proinde vos plurimum precor, ut huic me amice commendetis, quibus omnibus, ubi licuerit, qua possum opera, volens placebo. Valete igitur feliciter.*

3) *Ludouicus Bovillus Schafhusanus lectoribus.* 8 wier. (L. S.)

7022. W przypisaniu te słowa: «*Post eam hymnorum explanationem pro juniorum institutione per me minus accurate tempore retroacto editam, plerique litterarum studiosi et disciplinarum amatores a me petierunt et quotidianis pene conatibus efflagitarunt ut prosarii dilucidationem ad ipsam hymnorum interpretationem annotarem, et opusculum iam pridem inceptum integrum consumatumque eis relinquerem, gravioribus tamen quibusdam obstrictus laboribus eorum votis et desideriis hactenus acquiescere potui minime. Verum ubi perficiendi facultatem mihi oblatam conspexerim hoc scribendi munus pro ingenii mei tenuitate quo eorum voluntati satisfacerem sum aggressus et pro illorum conditione qui divinis instant laudibus et ecclesiasticis canticis vacant assidue ut quae cantando vel lectitando tractant sacius intelligere valeant, hanc presul amplissime prosarum elucidationem ex sacrarum literarum codicibus ac sanctorum patrum doctorumve scriptis decerpsi stilo infirmo quidem et humili in unum congessi etc.*" (L. S.)

7023. Exemplarz, który był w Bibliotece Puławskiej, zawiera w sobie:

1) »Krotka odpowiedz, przez Andrzeiá Biskupá Krákowskiego ná artykuły oblędliwe Marćiná Krowickiego. Zamykáiąc w sobie prawdźiwą y potrzebną náukę, o tem zwlasszczá, o czym dźiś roznicá iest nawięthssa w Zakonie Krzesciáńskiem. *Cum gratia et privilegio impressum est LVI.*" Przedm. do Zygm. Aug. i czytelnika, pierwsza trzy,

druga cztéry karty. Dzieło samo od a, do Ggiij. Na końcu: Drukowano w Krákowie przez Lázárzá Andrysowicá Látá od národzenia Páńskiego MDLVI.

2) »Rodzay álbo potomstwo Márciná Luterá, piątego Ewángyelisty y Oycá, ktory wsplodźił ty Ewányeliyskie Syny, á domy w krześćiáństwie, ktorzy y s kośćiolem Bożym y sámi s sobą walczą. *2. Petri 2.* Ci są studnie przes wody, y obloki ktore nawálność pędźi, ktorym mgłá ćiemnośći ná wieki iest záchowaná 1561."— Kończy się na F iij.

3) »Rzecż ktorą ucżynił do namocnieyszego Krolá Zygmunthá Augusthá, y do wszytkiey Rády Koronney, urodzony pan Ráphał Leszczyński, Rádzieiowski y Zołdáwski Stárosthá imieniem wszytkiey Sláchthy, w Piotrkowie ná wálnym Seymie, dnia xxx Listopadá, Roku MDLxij." Znak a4. i kart 2.

4) »*Oratio Dominica* To yest Modlitwá páńska podług sszyrego textu ná polską Pyosnkę przełożoná. A knyey yest przydáne Wyznánye Wyáry Krzesciyáńskyey. (Rycina P. Jezus i rzesza); noty dlá nast. głosów: *Cantus*, *alt*, *tenor*, *bass*; u spodu wiersze a4 i kart 4ry.

5) »Przykazanye Boże (Rycina, Mojżesza tablice, bałwan na słupie i trzy figur pod nim) w Krákowye Hyeronim Victor Prásował." Muzyka na cztéry głosy, pod nią śpiew. Piérwsza strofa: »Dzyesięćyoro przykazánye, dał nam pan Bog ná chowánye, ábyśmy go w tym ućeili, tu wolą yego czynili, potym snim w krolestwie żyli. Zdarz to nam nász Pánye." (Strof trzynaście). Na końcu: w Krákowye Hyeronim Victor prásował MDXLV.

6) »Pyesń o Narodzenyu Pánskim J. JI (rycina) w Krákowye Lázarz Andrysowic wybiyal." Muzyka na cztéry głosy, przy tenorze tylko wiersz pierwszej strofy:

»Pochwalmysz wszytcy spolem Páná Bogá z tego,
Że ná śwyát zesláć raczył Syná yedynego.
Tegoż pánná Máryá. w Bethleem porodźiłá,
Jezusá milego, I w piluchy powiłá,
A do żłobu włożyłá,
Krolá nyebyeskyego."

Wszystkich strof 6, Dokończenye kart 4ry. A iij.

7) »Pyosnká ná dźień Národzenia Páńskiego. Ná Notę, Jako *Dies est Laetitiae* actt. Przyłożoná iest kolędá ku śpiewániu dla Dźiátek. Lázárz Andrysowic drukował." Nóta na tenor tylko:

»Chwalmysz wssyscy z weselem, Stworzyćielá swego. *Repeti.*
Bo prze násse zbáwienie, s stanu Pánieńskiego,
Dźiećię syę národziło,
Proroctwo sye spełniło,
W iego národzeniu
Dziwne to národzenie
Bo sye stálo złączenie
Bostwá z człowieczeństwem."

Strof 12. Muzyka na tenor i bass, pod nią wiersze kolędy:

»Nuż my dźiatki záspiewaymy z weselē.
Że Pan Krystus iest nássym zbáwićielē."

Wierszy ośmnaście. Wszystkiego kart 4.

8) »*Grates* to iest Dziękowánie z Národzenia ná Swiát Syná Bożego (vinietta) Lázarz Andrysowic wybiał MDLVI." — *Cantus* na dwie strofy tenor, bass, alt, każde na 1. strofę wierszy u spodu.

»Nuż teraz wssysey dźięki czyńmy Pánu Bogu że nam przez swe národzenie uczynić raczył z mocy Dyabelskiey wybáwienie. Yemuż przyslussa spiewáć z Anioły w rádości, Chwála záwsse ná wysokosci."

Prócz tej strofy sześć podwójnych, Dokończenie, kart 4ry B iij.

9) »*Christe qui lux es et Dies* po Polsku M. R. (Mikołaja Reja?) (rycina) w Krákowye Lázarz Andrysowic wybiyał." — Muzyka na cztéry tony, pod nią wiérsze:

»Kryste dnyu nássey świátłosci,
Nocne odkrywasz ćyemnosci,
Zá świátlosc ćyę práwą znamy,
Gdy twey náuki sluchamy."

Strof siedm, kart 4ry A iij.

10) »Pieśń o Bożym Umęczeniu bárzo nabożna, y wsselkiemu krzesciyáninowi potrzebna (ozdobka) w Krakowie Lázarz Andrysowic Drukował." — Noty na cztéry głosy i wiersze u spodu.

»Wszechmogący nász Pánie, dźiwnoś swoy Swiáth spráwił,
A swą niezwykłą miłość, człowiekowi wziáwił,
Ná kształt swey swiętey Twarzy raczyleś go stworzyć,
A nád wszytkim stworzeniem przednieyszym przełożyć."

Strof trzydzieści cztery, kart 6, A v.

11) »Piesn o zmartwych wstániu Páńskim, Wesel sye teyto chwile, ludzkie pokolenie etcet. Druga Krystus Pan zmartwychwstał, Zwyćięstwo otrzymał IL." (Winieta). Muzyka na czéry tony i wiersz:

»Wesel sye tey to chwile ludzkie pokolenie,
Sław s pámiątką mile Krystowo wskrzessenie
Bowiem gdy zmartwychwstał,
Ják Pan wssechmogący, wieczny nam żywot dał."

Strof ośmnaście. Druga pieśń o Zmartwychwstániu Páńskim Ják: Lub:

»Krystus Pan zmartwychwstał,
Zwyćięstwo otrzymał
Bo zborzył śmierć srogą
Swoią śmiercią drogą. Alle. Kiryel."

Strof pięć. Kart 4ry A iij.

12) »Prośbá o duchá Swiętego." Druga pieśń o S. Duchu: *Veni creator Spiritus* etc. I Psalm XLVI. — Przy każdej strofie muzyka na tenor tylko i wiersz:

»Poprośmy Swyętego Duchá
Byśmy byli prawey wiáry iákoż to slussa,

Aby był Pan Bog przy tey chwili
Gdy się Dussá z ćiałem dzieli.
Tako Boże day."

Prócz tej trzy strofy.

»Swięty Duchu záwitay knam,
Sercá násse náwiedzi sam
Twą láską ie rácz nápelnić
Ktoreś sam raczył stworzyć."

Prócz tej siedm strof.— Psalm xlvi.

»Przednie mocny grunt iesth Pan Bog nász,
Broni nas tu w niebespieczny czás,
I zbroiá dobra broniąc nas. *Rep.*
Ktory ták potrawił ninie nas,
Nieprzyiaćiel nász duszny ten pilnie mysli,
Wielka moc chytrość iest iego przyrodnosć,
Ná źiemi nie iest iemu rowność."

Jeszcze trzy strofy. Kart 4. A iij.

13) »Modlitwa powssednya do Troyce swyętey, przeciwko nieprzyiaćyelom koscyolá Swyętego. (Rycina Trójcy S., na niej u góry rok 1532.) w Krákowye u wdo. Hyero. Viet. xlıx. (1549.)"— Muzyka na cztery tony i wiersze:

»Boże oycze przy słowie twē,
Rácz nas záchowáć prawdziwem
Stłum Turki y Heretyki,
Syná twego przećiwniki."

Strof trzy; kart 3., A iij.

14) »Pyeśń nowa, w ktorey iest Dziękowánie pánu bogu wssechmogącemu, że malutkim á prostakom raczył obiáwić taiemnice krolestwá swoiego. (winietta) MDLVI (1556.)" Muzyka i wiersz jak wszędzie.

»Z ochotnym sercem Ciebie wysławiam moy Pánie,
Żeś ty okiem łáskáwym raczył weyrzeć na mie,
Nie zgárdźiłeś pokorą służebnice swoiey
Ktora się wssythką dáie w moc opiece Twoiey."

Strof dziewięć, których pierwsze litery okazują napis Zo. fi. a. O. le. s. nic. ka; a w ostatniej strofie w czterech wiérszach: Z. pyc. sko. wey — S. ka. l. i. — u spodu: w Krákowie Lázarz Andrysowic wybiał. A iij kart 4ry.— Opisał Juszyński T. II. s. 19.

15) »Pyesn nowa o krewkosci wyelkyey káždego człowyeká, a ktorem obyczáyem przyść może ku łásce Páńskyey (Rycina) W Krákowye Lázarz Andrysowicz prásowal."—Cztéry tony muzyczne i wiersz:

»Początek wszelákiey sprawy, w imię Páná swego,
Człowiek krześciyánski práwy, ma czásu káždego
Nabożnem sercem poczynáć,
Dla dáru duchá swyętego."

Strof szesnaście, druk kursywą. Pierwsze litery tych strof wyrażają:

Po. moz. Pa. nyc. Slu. szcze. twe. mu. An. drze. yo. wi. Trze. cyes. kye. mu.— Kart 4ry A iii. (Opisał Juszyński T. II. s. 273.)

16) »Pieśn nowa o nawroceniu grzessnego człowieká ku Pánu Bogu. Druga pyeśń o Smierći. O dáremne swieckie ućieszenie. etc. (winieta). W Krákowie, Lázarz Andrysowic wybiał Lvi.” Muzyka obu pieśni na tenor tylko i wiersz pod nią:

»Pomożysz mi ż grzechu mego wieczny miły Boże,
Pomożysz mi s niego wybrnąć,
Nie day w nim záginąć,
Wyzwol mię z mocy dyabelskiey,
W ktorąm wpadł w zgárdzenie Ráyskie.”

Strof piętnaście. Druga:

»O dáremne swieckie ućiessenie, iákoż ty przeminiesz wrichlosci. *Rep.*
Nad śmierć nie mamy nic pewnieyssego, táć umie zbáwić wssech rádosci.
Czemuż ná to nie chcemy pomnieći,
A nie przestániemy grzessyći,
Wiedząc iż mamy wssyscy umrzeći.”

Strof siedm, kart 4ry A iij.

17) »Pieśn przy pogrzebie Człowieká krzescijańskiego. Przyłożon też iest Psalm Pierwszy, *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum.* (winieta) Lazarz Andrysowic wybiyal.”— Muzyka na kant i tenor, i wiersze:

»Nuż my wierni Krześciyánie,
Przez żałosne rozmyslánie,
Smierći człowieká wsselkiego
Bądźmy sercá nabożnego.”

Strof dwanaście. Po czym powtórzony tytuł psalmu pierwszego, litery T. A. Winieta. Muzyka na tenor, kant, alt, bass. Na końcu muzyki lit. łac. V. S.

»Błogosláwiony człowiek co sye ták sprawuie,
Że w rádę niepobożnych ludźi nie wstępuie,
S swowolnie grzessącemi nigdy nie obcuie,
Naśmiewcow sye spraw Boskich Stolice wiaruie.”

Strof sześć, A iii kart 4ry.

18) »Pyeśń nówo uczynioná, ná wesele Wielmożnego Páná a páná Yaná Kostki z Scymbárku. Podskarbiego źiem Pruskich. Stárosty Puckiego, woiewodźicá Chełmieńskiego Dworzaniná Jego krolewskiey Miłosci, O małżeństwie Swiętym. (winieta) M. H. W Krákowie Lázarz Andrysowic wybiał LVI.”— Muzyka na cztery tony i wiersz.

»Bog wieczny á wssechmocny Pan Narodu ludzkiego,
Raczył przeyrzeć mocą Bostwá swego naswiętssego,
Stan człowieczy, yáko miał żyć ku wieczney Czći iego.”

Strof dwadzieścia, kart 4ry A iii.

19) »Pieśń Augustyná y Ambrożego Biskupow Swiętych. *Te deum laudamus* po polsku. Ná tę notę, co w kościele śpiewáią.” (Bez nót muzycznych).

»Cyebie Bogá chwalemy, Cyebie Páná swego wyznawamy.
Cyebie Okrąg swiátá wssego, wyznawa być Oycá wiecznego."

Kart 2. A ij.

Miejsce próżne dowodzi, że wycięto kart dwadzieścia kilka. Nastatek:

20) »Lekarstwa konskie doskonále doswiadczone od wielu stalmistrzow, ktemu nowo przydano, iáko koń ma być sprawion ku zá-wodu, y inych wiele rzeczy nowych i spráwnych przydano ktemu." (Rycina, Jeździec na koniu.) Na stronie drugiej bez przedmowy: Nauká iáko ma być poznan dobry koń. Dalej: O sierści y cudności końia dobrego. Na stronie 4 i 5tej następujące wiersze:

»Te wiersse mieyćie w pámięći.
Ktore w sobie zámykáią przerzecone kápitulum.
Koń suchey glowy, ussy kossmátich.
Rogu czarnego, kopyt głębokych.
Wzrok ostry, ćiálá twárdego
Syie miąssey, w piersiach tlustego
Suchych nog, possládku sseroziego
Ten znák miey koniá dobrego.

Drugie rymy:

Koń bialy wrony y rydzy wssytek
Táki bywá dobry robotniczek.
Albo ktory iáblkowity biáláwy.
Biálo srokáty czarno pięgováty.
Aczkolwiek niećierpliwy ku wsiadániu
Ale duży bywa ku ieżdzeniu.
Ktory koń twárdą grzywe miewa
A wąski pod ogonem bywá.
Taki się rychlo poprávy rad.
By też nabárźicy w robоćie spadł.
Ktory wesole oczy á ostre miewa
Táki barzo czerstwy i gotowy bywá.
Ale oczu głębokich i uszu powisslych
Ten iest znák koni wssech leniwych,
Ktory koń bywá cieńkiey ssyie.
W bocech cáli iako ktory styie,
Poslednie nogi iáko sáru gdy chodzy.
Ná stániu gdy ma przednie náchylone nogi
Ktore dlugie kopytá y głębokie miewa
Táki pewny y prętki przednie bywá
Ktory oczy y nozdrze wielkie ma.
Táki wsselki smiály bywa.
A gdy go zá ogon poćiągnie
A koń się zásie mocnie odwiedzie
Taki mocny trwaly bedzie."

Kończy się na karcie F iij. Reszty braknie. Ostatni przepis jest:

»Gdy Koniá chcesz wpráwić w iázdę." i t. d.

(Lel. Bibl. Ks. Dw. I. 153 nast.)

7024. Pieśń o Bożym umęczeniu. Początek taki:

Wssechmogący nasz panie dziwnoś swoy świat sprawił,
A swą nieswykłą miłosć człowiekowi wziawił,
Na kstałt swey swiętey twarzy raczyłeś go stworzyć,
A nad wssytkim stworzeniem przednieyssym przełożyć.

Ale mdłe przyrodzenye człowieczey krewkośći.
Słomiło przykazanye panskyey wyelmożności.
Widząc pan niewdźięcznego łaski swey człowieka.
Zdał go był na męczenie prawie aż do wieka.

Przyssedł czas ulitował pan swego stworzenya,
Chcąc ie mile wykupic z onego morzenya,
Staynośći troyce świętey bostwo swe rozdzielił
A na śwyat wpanieński żywot swego syna wćielił.

Anyoł pannę pozdrowił poselstwo iey sprawił.
Duch swięty w serce wstąpił a tam ciało sprawił.
A coć było pisano o takiem wcielenyu,
Yawnieć to nam ukazał tu przy porodzenyu. i t. d.

7025. Ps. I.

Błogosławiony człowiek co sye tak sprawuie, Ze w radę niepobożnych ludzi nie wstępuie, S swowolnie grzessącemi nigdy nie obcuie, Naśmiewcow sye spraw Boskich Stolice wiaruie.

Ale w Zakonie Panskim ma swoie kochanie, A w nim we dnie y w nocy pilne rozmyslanie, Ten będzie iako drzewo przy wodach ssczepione, A sseroce z buynośći wielkiey rozkrzewione.

Da owoc czasu swego nigdy nieodmienny, List iego s swey czerstwośći zawsse sye zieleni, A cokolwiek poczynać człowiek taki będzie, Pofortuni sye dobrze z Łaski Bożey wssędzie.

Nie thożśći ssczesćie będzie niepobożnych ludzi, Ale iako proch kthory wicher z ziemie zbudzi, Po powietrzu tham y sam prętko sye rozwieie, Tak przez kaźń Boską każdy s nich marnie znisszczeie.

Przetoż sye niepobozni nigdy nieostoią, Na srogiem Sądzie Pańskiem y ci co złe broią, Nie będą przyłączeni w poczet sprawiedliwych, Ludzi prawych cnotliwych Panu Bogu miłych.

Bo Pan Bog zna swe wierne iaką drogą chodzą, A złe ktorzy wssetecznie niepoboznosć płodzą, Do gruntu wykorzeni y wiecznie potraci, Tak on zawsse złym srodze, dobrym hoynie płaci.

Ps. XIIII.

I ktoż będzye przemyeszkawał w twym przybytku Panye, A na gorze odpoczywał twey swyętey Syonie.

Zali nye ten co bez zmazy chodzi w nyewinnosci, A dzyerży sye w każdey sprawye swey sprawyedliwosci.

Mowyąc zawsse ssczyrą prawdę z serca uprzeymego, Nye ossuka swem yęzykyem człowyeka żadnego.

Nye czyni swemu bliznyemu nigdy żadney złosci, Ani słowem ussczypliwem żalu y przykrości.

Przed tego yest oblicznoscyą każdy zły brzydliwy, A zaś we ćći bogoboyny człek y sprawyedliwy.

Przysyęga swemu bliźnyemu a nyeossukawa, Pyenyędzy swych na lichwę nikomu nyedawa.

Darow przećiw nyewinnemu nigdy nye przyymuye, Nye będzye zrusson na wyeki kto sye tak sprawuye.

Ps. XXXVI.

Zaniechay towarzystwa z ludzmi złosciwemi, A nie obcuy z owemi nazbyt wsseteczne-mi, Kthorzy zawżdy swoy żywot wiodą w swowolnosci, A im daley tem więcey upadaią w złosci. Takowić prętko zwiędną prawie iako syano, Ktore sye więc zieleni iedno trochę rano.

Ale ia tobie radzę miey nadzieię w Panie, Tenći sprawi na swiećie bespieczne mie-szkanie, Hoynie cie ubogaci z miłosyerdzia swego, Jedno sye chciey rozkochać w łasce swiętey iego, A dziwnie on wypełni twe ządze serdeczne, Ze będziesz błogosławion iuż na wieki wieczne.

Obiaw Panu drogi twe ktoremi chcesz chodzic, Boc ie on tobie snadnie raczy oswo-bodzić, Usprawiedliwienie twe przyprawi thak cudnie, Ze sye iuż więc roziaśni iak słońce w południe, Jedno chciey być poddanym na wssem Panu swemu, A uciecz sye pokornie z wierną prośbą kniemu.

Niechciey nigdy bursować s takiem człekiem w drodze, ktory żadney nadzieie nie ma w Panu Bodze, A ktory sye tak kocha w niesprawiedliwosci, Więcey sszczę-sciu uffaiąc niż Pańskiey moznośći, Niechciey go nasladować w złosci w gnie-wie iego, Bo sye pilnie ostrzegay zgorssenia od niego.

To wiedz pewnie, żeć wssyscy kthorzy żywą w złosci, Będą wykorzenieni oprocz wssey litości, Jedno wierni ktorzy sye pana Boga boią, Cić sye tu w swem dziedzictwie na ziemi ostoią, Ale złosnikow pomsta iuż pewnie nie minie, Tak iż miesca nie znaydziesz kędy marnie zginie.

Sprawiedliwi w cichosci ćić ziemię posyędą, Za łaską Pana swego w pokoiu żyć będą. Acz będzie zły miał pieczą na sprawiedliwego, A srodze będzie zgrzytał zębami na niego, Lecz Pan patrząc będzie sye smiał z iego sprosnośći, Widząc iako bliski iest koniec iego złosci.

Acz złosnicy wyięli na sprawiedliwe miecz, Aby ie wygładzili do gruntu z ziemie precz, Srodze na wierne pańskie łuki swe napięli, By ubogie nędzniki zdradą w swą moc wzięli, A prawie sye iuż na to gwałtownie udali, Aby wiernego serca ludzi mordowali.

Ale Pan Bog they srogiey ich mysli ukroci, A na serca ich samych tenże miecz obroci, Sami sye postrelaią temi łuki swemi, Bo sye Pan chce opiekać swoimi wierne-mi, Gdyż lepsse iest ubostwo człowieka wiernego, Niż na więczsse bogactwo złosnika każdego.

Bo Pan zetrze możnosci takich okrutnikow, A rozmnoży pociechy swoich miłosnikow, Wiernem co stale zawżdy uffaią w swem Panie, Dziedzictwo ich na wieki nigdy nieustanie, A wspomoże ie pan Bog w ich każdey przygodzie, I hoynie ie na-syci choć by byli w głodzie.

Ci sprzeciwnicy Pansey, mussąć marnie zginąć, Bo obiecane pomsty ich niemogą minąć, Wssak gdy namniey ktory snich wzgorę sye podniesye, Wnet iako dym ustanie ktory wiatr rozniesye, Złosnik musi pożyczać sobie zawżdy chleba, a wierny rozdawaiąc będzie miał co trzeba.

Boć ći co błogosławią Imię Pana swego, Otrzymaią dziedzictwo na ziemi od niego, Aleć od takich odiął Pan swą pilną pieczą, Co imieniowi iego swiętemu złorze-czą, Takim Pan nic dobrego nigdy dać nie raczy, Za takie swowoleństwo ktore po nich baczy.

Zawżdyć Pan swoim wiernym ktore tak sam rządzi, Okaże prawą drogę że żadny nie zbłądzi, A chociasz sye zatoczy wżdy upaść nie może, Bo go Pan możną ręką swoią podpomoże. A choćby też y upadł iednak wżdy powstanie, Gdyż Pan zawżdy o niem ma swe pilne staranie.

Jessczc od młodośći swey do wieku starego, Nie widziałem ia nigdy człeka pobożne-

go, Iżby mu z łaski Pańskiey czego nie dostało, Też y potomstwo iego chleba nie ssukało, Przez cały dzień rozdaiąc nic im nie ubędzie, Bo pan Bog miłosyernem błogosławi wssędzie.

Odchylże sye od złego a chciey dobrze czynić, Bo wiedz iżeć na dobre tho zawżdy ma wynidź. A zawżdy twe mieszkanie tu będzie bezpieczne, I nie będziesz porusson iuż na wieki wieczne, Gdyż Pan Bog sprawiedliwy iest w swem każdem sądzie, a nie zostawi nigdy swych swiętych w nierządzie.

A owssem ie bespiecznie tak zachować raczy, Niewiernikow swą pomstą teżći nie przebaczy, Wssytki ich wssetczeństwa srodze im zapłaci, Tak iż y potomstwo ich do gruntu wytraci, A ludzie sprawiedliwi ci wiecznie żyć będą, Obiecaną ziemię swą w pokoiu posyędą.

Usta sprawiedliwego mądrość rozmyslaią, A z rozsądkiem ięzyki swemi rozmawiaią, Zakon Pański w sercach ich przemieszkawa zawżdy, A iako kosstowny skarb tak y chowa każdy, Też ich wssytki postępki pewne z każdey strony, A niemogą by namniey niwczem być wzrussony.

Acz sye grzessnik nasadził na sprawiedliwego, By go mogł zamordować z uporu swoiego, Ale Pan Bog nad wiernem swą możnosć obiawi, choćby wpadł w ręce iego iednak go wybawi, A niechay on iako chce sądzi niewinnego, Przedsye Pan nie potępi postępkow wiernego.

Jedno też nieboraczku czekay Pana swego, A strzeż pilnie drog swiętych Przykazania iego, Uyrzysz iżeć on ciebie nigdy nieprzebaczy, I owssem zacnie twoy stan tak wywyssyć raczy, Że obiecane swoie dziedzictwo osyędziesz, Na zginienie ludzi złych iawnie patrzyć będziesz.

Bom ia widział złosnika w mysli podniosłego, Prawie był iako na kstałt drzewa Cedrowego, Potem gdym syę przechadzał patrząc sszczęscia iego, Niemogłem nigdziey naleźć człowieka onego, Owa y sam ani wiem gdzie sye co podziało, Bo miesca y pamiątki iego niezostało.

A tak y ty chceszli uydź takowych srogośći, Strzesz abyś pobożnie zył w swoiey niewinnośći, Bo wiedz żeć wżdy zostaną ostatki wiernego, Ktory tu żył w spokoynie w łasce Pana swego, Aleć niewierni ludzie wssyscy spolu zginą, I ostathkow ich pomsty na wieki nie miną.

Zbawienie wiernem pańskiem, toć przyydzie od niego, A choć skąd co przypadnie na nie troskliwego, Tedy Pan swą obroną takich nieprzebaczy, A wpadnąli w moc grzessnych on ie wyrwać raczy, Wieczne błogosławieństwo swe okaże na nie, Gdyż oni zawżdy maią w niem mocne uffanie.

Dokończenie.

Ps. XLV.

Pan Bog ucieczką ratunkiem,
Pan Bog obroną nassą.
Yuż przygody y s frasunkiem
Namnyey nas nyeustrassą,
Choc ziemia z mieysca stąpi
Morze gory zatopi,
Pan Bog obroną nassą.

Niech sye Morze iak chce sroży,
Niech piasek na brzeg toczy,
Niech srogoscią gory trwoży,
Miasta powodzią moczy,
Jednak gdzie przijdzie ćięszka
Tam pan swym nieomieszka
Pan Bog obroną nassą.

Niech sie swiat burzi, niech miessa
Wssytko przepełznie snadnie
Niech sye ziemia chwieie, wiessa,
Niech trasnie y przepadnie,
Nieboymy sye, Bog snami,
Wssakesmy już nie sami
Pan Bog obroną nassą.
Patrzćie patrzćie co to za Pan
Wy cosćye iego własni.
Ten opatrzy wasz wssytek stan,
Już sye nie boycie waśni.
Miecz, ogien, nic niewadzi,
Wssytko Pan precz odsadzi.
Pan Bog obroną nassą.
Dayciesz pokoy, nietrossczćiesye,
Bogiem go telko znaycie.
Pewnieć nas s tich burd wyniesie
Już na nie nic niedbaycie.
A uźrzy swiat złosciwy
Iż to Pan a Bog żywy
Pan Bog obroną nassą.

Ps. L.

Smiłuy sye nademną Boże, Inssyć mi w tym niepomoże. *Repet.* Wedle twoiego wielkiego, Miłosyerdzia niezmiernego, I teże godług wielkości, Smiłowania twey miłości, zgładz wssytkę nieprawość moię, Okaży w tem łaskę twoię.

Omyy mie z mey nieprawości, z grzechu mię mego oczyści. Wssak ia nieprawość swoię znam, Tobie sye sniey winien dawam, Grzech moy przedemną iest każdy, Na oczy mi idzie zawzdy, Którego ia nienawidzę, Bowim sye zań barzo wstydzę.

Tobiem ia zgrzessył samemu, Niefolguiąc słowu twemu. Przed tobąm czynił złość swoię, Przestępuiąc wolą twoię, Odpuść byś był sprawiedliwy, w obietnicach twich prawdziwy, I abys theż zwycięzcą był, Gdyby cię kto inak sądził.

Jest bowiem dosyć takowych, Ludzi złych y też niezboznych. Co ćye czynią nieprawdziwym, w obietnicach twych fałssywym, Mienią żeś iest Pan gniewliwy, y Sędzia nielutościwy, Mowiąc Pan ten niefolguie, Karze acz nas prawe czuie.

Nadto cię też posądzaią, ćći twey tobie uwłaczaią. Łaskę twoię potąpiaiąc, Uczynkom swym przywłassczaiąc, swoie usprawiedliwienie, y wssytko dussne zbawienie, A tak łaską twoią gardzą, Gdy sye na swych cnotach sadzą.

Alem sye ia w nieprawościach począł y w okrutnych złościach. I w grzechach mie też poczęła matka moia porodziła, Tyś tę prawdę umiłował, którąch złości swe wyznawał, y ziawiłeś mi z miłości twey mądrości taiemności.

Izopem mie racz pokropić Bych mógł pokutą grzechów zbyć. I raczy mie theż snich omyć á nad snieg bieley wybielić, Day radość słuchaniu memu y wielkie wesele ktemu, Stądci będą pociessone kości moie zasmucone.

Odwroć twą twarz od grzechow mych, a niepamiętay więcey ich I zgładź wssytki nieprawości, przebaczaiąc moich złości, Serce czyste racz mi stworzyć Ducha prawego odnowić, we wssytkich moich wnętrznościach abych sye obaczył w złościach.

A dla they wielkiey złości mey, Nie odrzuć mie od twarzy twey. I Ducha teże świętego nie bierz odemnie twoiego, Przywroćże mi pociessenie zbawienia twego wesele, Ktemu Duchem twoim przed nim Racz mie utwierdzić swobodnym.

Gdy tak będę umocniony Duchem twoiem utwierdzony. Uczyć będę drog twych

grzessne, wssytki wzłościach wielkich zaszłe, Ażli sye ktobie nawrocą, y grzechy swoie porzucą, Nauką mą nauczeni y przykładem pociesseni.

Wyswobodz mię ze krwi Boże Tobieć to łacno przyść może. Wybaw mie ze krwi grzechów mych, bom ia siła poczynił ich, krew niewinną przelewając, ciebie Panie tym gniewaiąc, Boże zbawienia moiego Pomoży mi wynisć stego.

Gdy mie Panie tych krwi zbawisz a z grzechow moich wybawisz. Będzie yęzyk moy wysławiał Sprawiedliwość twą wyznawał, A tho z weselim działaiąc Dobroc twoię wysławiaiąc, Nigdy niezabaczy twego dobrodzieystwa tak hoynego.

Panie wargi me otworzysz Łaski mi swoiey przysporzysz. Usta me będą zwiastować, Chwałę twoię opowiadać, Bo ieślibyś ofyary chciał the bychci wżdy z ochotą dał, Ale w ofyerze zapalney Ty się nierad kochasz w żadney. *Psalm XXXIX.*

Bo ofyary Mozessowe krwi wołowe i kozłowe. Z oną zapalną nay- *Izá. iij.*
więtssą w zakonie naprzyiemnieyssą, Tyć sye iuż wssythki *Jere. vj.*
sprzykrzyły a tobie sye tak zbrzydziły,ześ przez Proroka za- *Amos v.*
kazał Być ich nikt nie ofyarował. *Mat. j. ij.*

Ofyara Bogu przyiemna Y tez przewybornie wonna. Tać iest Duch prawie skrussony a dla grzechow zasmucony, Serca prawie skrussonego y też upokorżonego, Panie Boże ty niegardzisz ale ie rad zawsse widzisz.

A iż Ducha takowego nie mogę mieć skrussonego, Sam przez sye y od żadnego iedno od ciebie samego, Dobrzesz uczyń Syionowi twemu Panie Kościołowi, z samey dobrey woley twoiey nie z zasługi żadney moiey.

By mury Jerozolimskie Były zmurowane wssytkie. Tho iest by nam byli dani nauczyciele wybrani, Toby zbor twoy murowali Słowem twoiem budowali, Poniechawssy niczemnych snow swego rozumu wymysłow.

Gdy iuż tak Zbor swoy zbuduiesz a nad nami sye zlutuiesz. Tedy nam łaskę okazesz, y z wdzięcznością od nas przyymiesz, Ofyarę sprawiedliwości Ofyarowaną z miłości, Wssytki ofyary zapalne twoiey chwały swiętey pełne.

Thedy na ołtarz duchowny w przybythku twym niewidomy. Będą wierni ofyarować, za dary twoie dziękować, Będą nań kłaść cielce warg swych chwałę podług słów Prorockich, Cielce chwałę znamionują ktorąć wierni ofyaruią.

Prośmysz iuż oyca wiecznego y Syna iego miłego. I Ducha teże swiętego Boga w Troycy iedynego, By nam tę łaskę raczył dać Bych my mogli we cnotach trwać, Amen niech sye iuż tak stanie Wysłuchay nas miły Panie.

Dokończenie.

Ps. LXX.

W tobie Panie nadzieię mam,
Wssytko dufanie pokładam,
Thak nie będę pohańbiony,
Używaiąc twey obrony.
Wyzwol mię z twoiey lutosci
Od wsselkiey niebezpiecznosci,
Nachyl ku mnie ucha twego,
A zbaw człowieka grzessnego.
Bądz ty Panie ma obrona,
Boć moia rzecz iest stracona,
Wssakeś obiecał wysłuchać
Człowieka w smętku pociessać.
Boże ciebie oczekawam,
Od młodosci moiey wziwam,
Wyzwol mię z ręki gwaltowney,
Niezboznosci swiata zdradney.

Stałem sye swiatu wzgardzony,
Od wssech prawie opussczony
Wssakże ia o to nie niedbam,
W bodze mocną nadzieię mam.
Otho przeciwnicy moi,
Przeciwko sye mnie spiknęli,
Radząc iakoby szkodzili
Dussę moię zatracili.
Mowiąc yuż go Bog porzucił,
Z obrony swoiey opuscił,
Yuż go łacnie załapiemy,
Yako chcemy utrapiemy.
Boże moy przydź mi na pomoc,
Potłum ich wssytkę usilnosć,
Co sye ze mnie urągaią,
Bo ciebie Panie nie znaią.
Niechże sye ich rada zmieni,
Aby byli pohanbieni,
A niech sye wstydzą zdrady swey
Ktorą czynili duszy mey.
Boże ciebie będę chwalic,
Sprawiedliwosć twoię sławić
Ciebie iedyną pomoc mam,
Bo innego Boga nie znam.
Ty Panie z młodosci moiey
Uczniłeś mie woley swoiey,
Dayże mi w niey do końca trwać,
Nie racz mie nigdy opussczać
Odtąd do starosci moiey,
Niech będę w opiece twoiey,
Abych y inssym obiawiał
Jakąś ty ku mnie lutosć miał.
Tyś mie był Panie zasmucił,
Aleś mie zaś sam pociessył,
Wyrwałeś mie z tey przepasci,
Nieprzyiacielskiey chytrosci.
Przeto Tobie moia Dussa
Będzie spiewać iako słussa,
Yęzyk takież wargi moie,
Nie ustaną w twoiey chwale.
Thobie poruczam Boże moy,
Dussę ciało y zywoth moy,
Sprawuy ty mnie sługę swego
Aż do żywota wiecznego. Amen."

Juszyński zapisał swój domysł na karcie tytułowej, że litery S. K. mogą oznaczać *Sebastiana Klonowicza*; bo innego nazwiska od tych liter, między poetami nié ma.—Nie uważał Juszyński, że Klonowicz urodził się około r. 1551, a ten psalm w r. 1556 jest drukowany: nie mógł go zatém Klonowicz w piątym roku życia przekładać.

Ps. LXXIX.

Panie Boże wssechmocny toć srogą moc wzięli, Pogani co w twe swięte dziedzic-

two wtargnęli, Srogiem bałwaństwem Kosciol twoy swięty zmazali, Ono twe Swięte miasto snadz z ziemią zrownali, A prawie straż ogrodną sniego udziałali.

Składli na pokarm ptastwu trupy twych sług wziętych, Dali bestyam ziemskiem ciała ludzi Swiętych, Rozlali srodze krew ich prawie iako wodę, Wokrąg miasta Swiętego czyniąc wielką szkodę, Nie był ktoby im czynił pogrzeb w ich przygodę.

Juzechmy u wssech sąsyad zhanbieniem sye stali, A prawie wssytkiem w posmiech co z nami mieszkali, I iuzesz thak do konca będzie gniew twoy Panie, Niech sye popędliwość twa iako ogień stanie, A racz swą srogą pomstę iuż obrocić na nie.

Rozsserz gniew na pogany którzy cię nieznaią, A na ty co Imienia twego niewzywaią, Którży on wierny narod Jakobów poparli, A srodze sye do końca iuż nań tak uparli, Aby miesce y pamięć iego wiecznie starli.

Nieracz Panie wspominać nassych starych złości, Ale owssem iakoś zwykł s swey Boskiey miłości, Racz nas z Miłosierdziem Swem co rychley uprzedzić, A ubogie nędzniki Łaską swą nawiedzić, Bo oprocz łaski twoiey zleć o nas musi być.

Wspomoż nas Panie Boże Zbawienia nassego, A racz okazać możność Imienia Twoiego, Racz nas nędzne wybawić z tak wielkiey srogości, A dla Imienia twego odpuść nasse złości, Boś ty iest Pan nad pany w swey Boskiey możności.

Niechże wssytki narody Twą możność poznaią, By nie rzekli niewierni gdziesz ci Boga maią, Racz pomścić krwie niewinney sług twoich nad niemi, A wysłuchay nas nędzne ktorzy cie prosyemy, Weźm nas w moc iak Syny swe poki niezemrzemy.

Racz Panie them złośnikom syedmiorako płacić, którzy chcieli twe wierne do gruntu wytracić, A racz ie wssythkie srodze możnością Twą skrocić, To pohańbienie nasse racz na nie obroćić, Boć chcą Panie chwałę Twą iuż prawie potłoczyć.

A tak my Panie lud twoy pastwisk twych owieczki, Nie mamy oprocz Ciebie nigdziesz swey ucieczki, A iż w twoiey obronie uffanie swe mamy, Przeto po wssech narodziech Ciebie wyznawamy, A iuż na wieki wiecznie Tobie cześć działamy. Amen.

Ps. LXXXV.

Nakłoń Panye ku mnye ucho twoie
Wysłuchay załosne prośby moye. *Repet.*
Abowyem nędzny y utrapyony,
Jestem prawye zewssąd opusszczony,
Racz być strożem Dusse moyey,
Wssakem ya wopyece twoyey,
A wyswobodź sługę swego,
Boże moy, w tobye ufayącego.
Racz mi być moy Panye miłosciwy,
Ktobye wołam zawżdy pokim żywy. *R.*
Rozwesel mye Boże moy w radosci,
Ktobye wołam głosem mym w żałosci,
Gdyż cye wyem być Boga tego,
Tak barzo miłosyernego,
Przyymisz prośby sługi swego,
Boże moy ktobye wołaiącego.
Wszyscy ludzye zbyeżą sye do tego,
Słyssąc Cye być Pana tak dobrego.

Ktoremu nigdzyey Boga żadnego,
Tu na swyecye nyemasz podobnego,
Abowyem twe swyęte sprawy,
Swyadczą iżeś ty Bog prawy,
Wyedzisz mye na drogi swoye,
Boże moy a uwesel serce moye.
Abowyem iscye z serca prawego,
Mussę wyznać możnosć bostwa twego.
Bowyemeś ty z miłosyerdzya swego,
Wydarleś myę z pyekła gorącego,
Bo możnosci swyata tego,
Ogarnely mnye nędznego,
Cyęszko czyniąc Dussy moyey,
Boże moy, ktora yest w opyece twoyey.
Lecz ty iześ yest Bog miłosciwy
Na wssem możny a dziwnye prawdziwy,
Weźry na myę nędznika swoyego,
A wyzwol myę ze wssąd upadłego,
A okaż znak mocy swoyey,
Pomoż nędzney Dussy moyey,
Aby sye ći zawstydzili,
Boże moy, co sye tobye sprzeciwili.
Dokończenie.

Litery M. R. bez wątpienia oznaczają Mikołaja Reja.

Ps. CII.

O chwal dusso ma pana mego, ze wssytkyego serca swego. *Rep.* Dzyękuy z radośeyą samemu, imyenyu yego swyętemu, Nyechćyey zapominać yego dobrodzyeystwa wsselakyego, Ktoryż yest miłosyernym, wssem nyeprawośćyam twym, I raduzdrawya wssytki, nyemocy twe cyęszkye, Zywot twoy wykupuye, z zatracenya wybawuye.

Który ćyę też korunuye, miłosyerdzim przyprawuye. *Rep.* Żądzą twą dobrem napełnya, młodość twa z orlą odnawya, Pan yest sędzya sprawyedliwym, ktemu panem miłościwym. Wssem którży krzywdę ćirpyą, od złych gdy ye trapyą, Który Moizessowi, y Izraelowi, Drogi swe ukazował, y wolą swą opowyedał.

Jest nam panem miłośćiwym nad złośeyą nassą cierpliwym. *Rep.* Nye wyecznyeć syę będzye gnyewał, ani wyecznye odpowyedał, Nye czynić nam podług złości ani podług nyeprawości, Jak nyebo pyeknye stworzył, nad zyemyą przełozył, Tak sye hoynye zlutował, miłosyerdzye swe dał, Tym którzy sye go boyą, y za grzechy pokutuyą.

Jak yest daleki od syebye, wschod od zachodu na nyebye. *Rep.* Takci dalekye uczynił, a wssytki od nas oddalił, Nassey złości nyeprawości, z samey sszcerey łaskawości, Jak oćyec rad miłuye, synow swych lutuye, Tak sye też pan zlutował, miłość swą okazał, Tym ktorzy sye go boyą, y o łaskę yego stoyą.

Boć on sam zna nassę krewkość, y wssytkę nassę niezemność. *Rep.* Pamyętayąc zawżdy na to, zechmy proch a sszczere błoto, Człowyek ci yest yako syano, które posyekuyą rano, S krasą kwyećya polnego, wnet zginye dzyeń yego, Gdy wyatr mocny uderży, kwyat sye nye odzyerży, wyęcey nye pozna swego, żadny kwyat myesca pierwssego.

Ale miłosyerdzye Pańskye, toć trwa od wyeka na wyeki. *Rep.* Nad tymi co sye go boyą, za grzechy pokutę stroyą, I trwa sprawyedliwość yego, do pokolenya

trzećyego, Nad synmi synów dobrych, ludzi wssytkich zbożnych, Co testament trzymayą, y przed sobą mayą, Przykazanya chowayą, na nyc zawzdy pamyętayą.

Pan na niebye ubudował, stolec mocny przygotował. *Rep.* Na którym będzye krolował, nad wssemi ludzmi panował, Błogosławcye Pana wssytcy, anyołowye yego święci, Mocni będąc w mocności, y teże w stałości, Ku wypełnyenyu wssego roskazanya yego, By go ludzye słuchali skutkyem zawżdy wypełnyali.

Dobroczeczćye Panu wssystki, mocarstwa yego wyelikye. *Rep.* Wssyscy służebnicy yego, yak Pana swego miłego, Co wolą yego czynićye, y roskazanye pełnićye, Chwalćyez wssyscy przespyecznye, Którzyscye w krolestwye, Króla tego wyelkyego nad krolmi wyssssego, I wy rycerstwo yego, chwalcye hetmana swoyego.

Chwalcyesz stworzyćyela swego, wy wssytki stworzenya yego. *Rep.* W kazdym myescu śwyata tego, wssego panowanya yego, A ty dusso ma naypirwey, chwal pana swego nabożnyey, chwala panu nassemu, oycu nyebyeskyemu, Z duchem yego synowi, nas zbawicyelowi, Jak była pirwey ninye, wyecznye nigdy nye zaginye. Amen.

Dokończenye.

Ps. CXIII.

Gdy szli Przodkowie nassy z Egyptu, Narod Jakubow z ludu poganskiego.
Stał sye Lud wierny poswięconym Pana swego, a prawie umocnionym od niego.
Woda w morzu wnet sye im rozstąpiła, a w Rzece Yordanie wspak sye obrociła.
Gory sye rozradowały iako Owieczki, a iako Yagniątka inne pagorki.
Coć sye stało Morze iż tak uciekasz, albo ty Yordanie przecz sye wspak obracasz.
Coż sye wam stało gory że sye tak raduiecie, albo wy pagorki co to sprawuiecie.
Wszytko sye to dzieie przed oblicznoscią Pana thego, przed ktorym drży ziemia y niebo.

Ktory przemienia yeziora z opoki, a z suchey skały wypusscza wody.
Nie namże daway Panie chwały stworzeniu swemu, ale Imieniowi swemu swiętemu.
A używay nad nami Miłosyerdzia twego, by nie rzekli niewierni gdziesz maią boga swego.

A My wiemy żeś Ty Pan nasz na Niebie, a wssytko sye dzieie Panie od Cyebie.
Aleć ich bałwani ze srzebra ze złota, fałssywi bogowie ludzkich rąk robota.
Mowić niemogą chocia usta maią, z oczyma stoią a niepatrzaią.
Uszy maią a nic niesłuchaią, nozdrze maią wonności nieznaią.
Ręce maią nic niedziałaią, nogi maią a kroku nieznaią, a głosem swym nigdy niespyewaią.

Bogdayże tacy byli kthorzy ie działaią, a owssem ći co w nich nadzieię maią.
Narod Yakobow miał nadzieię w Tobie, ale y my nie wątpiemy o Tobie.
Abowiem tych wssythkich co sye boią Ciebie, zupełna nadzieia tam w Tobie na Niebie.
Bowiem ty Panie nieraczysz przepomnieć żadnego, a owssem błogosławisz każdego.
Błogosławże Panie narodowi każdemu, Błogosławże każdemu wiernemu.
Błogosławże Panie wssem co przy tobie stoią, Starym y Młodym co sye Ciebie boią.
Błogosławże nam wssythkim wiernym Twoim, a przy tym dziatkom y potomkom nassym.

Gdyż każde Błogosławieństwo od Ciebie, tu na ziemi y tam na Niebie.
Acześ Niebo ku swey chwale sprawił, Aleś nam nędznym tu ziemię zostawił.
Bo nie umarli będą Ciebie chwalić Panie, ani ci na ktore wyszło twe skazanie.
Ale my co żywiemy błogosławiemy Ciebie, dziś thu na ziemi Day potym wiecznie w Niebie. Amen.

7026. **Cwalcie Pana.**

Allelvya.

Chwalcye Pana Boga wssechmocnego, Narodowye wssytcy świata tego, A wyełbicye imyę świyęte yego, Ludzye wssythcy stanu wsselakyego. Alleluya.

Allelvya.

Abowyem sye nad nami zyawiła, miłosć Pańska, y wyelce zmocniła, Zmocniła sye prawda świyęta yego, a będzye trwać do czasu wyecznego. Alleluya.

Dokończenye.

Ps. CXXVII.

Wszytcy są błogosławyeni,
Wielkim sszczęsciem obdarzeni
Ktorzy maią boiazn Bożą
A drogami yego chodzą.
Iż prac ręku twych pożywasz
Błogosławieństwo otrzymasz,
Barzo dobrze tobie będzie
Jako doma tak y wssędzie.
Bo w twym domu twoia żona,
Płodem będzie obdarzona,
Podobna Macicy Winney,
W urodzaiu swem obfitey.
Wokrąg ku stołu twoiemu,
Rowni sszczepu Oliwnemu,
Siędą twoi potomkowie,
Tak corki iako Synowie.
Tak sye błogo temu wodzi,
Co w boiaźni boskiey chodzi,
Przeklęctwo będzie zgładzone
Ktore iest wssem przyrodzone.
Pożegna cie Pan z Syonu,
Z tey gory Bożego domu,
I dobra myasta swyętego,
Uźrzysz Jerozolimskiego.
Będziesz sye weselił z tego,
Wssytkich dniow żywota twego.
Ze Pan Bog oddawa sszczodrze,
A rad czyni swoim dobrze.
Uźrzysz Syny synow swoich,
Doczekasz pociechy po nich,
Uznasz pokoy Izraelski.
Zdarzyć to pan Bog niebieski.
Dokończenie.

Ps. CXXIX.

Z głębokości grzechow moich
Wolam ktobye miły Panye.
Repet. Wysłuchay moye wołanye,
Pokładam w tobye ufanye,
Skłon ussy miłosyerne swoye,
Pomni na obyetnice twoye.
Słysz płaczliwe prośby moye.

Będzieszli myał na bacznosci,
Nasse wsselikye krewkosci.
Repet. Yesli wedle sprawyedliwosci.
Będzyesz sądził nasse złosci,
Tedyć sye nye zostoi żaden,
Kto by był zbawyenya pewyen,
Każdy potępyenye winyen.
Aleś ty yest miłosciwy,
W obyetnicach twoich wyerny.
Re. Przeto w tobye nye wątpyemy
Ale łaski twey żądamy,
Dussa moya Pana czeka,
Na yego słowye dosyć ma,
Na wsselki czas yego wzywa.
Przeto yest wssytka nadzyeya,
W Panu wssego Izraela.
Rep. Wsselki co znasz Zbawićyela,
Nas wssytkich Odkupićyela,
Yegoż wzyway nyechcyey nic wątpić,
Boc on gotow wssystki sam zbawic,
Przeto nas raczył odkupić.
Dokonczenie.

Przykazanie Boże.

Dzyesyęćyoro przykazanye, dał nam pan Bog na chowanye, abysmy go w tym uććili, tu wolą yego czynili, potym snim w krolestwye żyli. Zdarz to nasz Panye.

Pirwsse napisz w sercu tobye, nye myey Bogow innych sobye, yedno stworzyćyela twego, miłuy z serca zupełnego, ze wssech sił ducha swoyego. Zdarz to nam nass Panye.

Wtora wola yest ta yego, nye czyń obrazu żadnego, ni podobyenstwa yakyego, na nyebye y tu na zyemi, boy sye skaranya wyecznego. Zdarz to nam nasz Panie.

Nye zapominay trzecyego, nye przysyęgay w imyę yego, boy sye Pana Boga twego, nadaremno nyemyanuyąc imyenya yego swyętego. Zdarz to i t. d.

Czwarte pomni przykazanye, abyś swyęcił dni nyedzyelne, uczynkami pobożnemi, nyesłuż cyału swyatu złemu, yedno Panu Bogu swemu. Zdarz to etc.

Pyąte chceszli żyć na swyecie, czyń podćiwosć oycu matce, y swemu przełożonemu, od Boga postawyonemu, ku dobru pospolitemu. Zdarz to nam nass Panye.

Szosta wola yest ta yego, byś nye zabiyał żadnego, ręką mową nyenawiscyą, masz umiłować każdego, nyemnyey niż syebye samego. Zdarz to nam etc.

Syodme zależy w czystości, nyechay nyerządney miłości, małżeńską cnotę zachoway, myey trzezwye y czyste cyało, by dussy nyepanowało. Zdarz to etc.

Osme w nabywanyu choway, nye czyn kradzyeży nye zdradzay, ale pomni ześ włodarzem dobra od Boga danego, ku opatrzeniu bliźnyego. Zdarz etc.

Dzyewyąte w mowye pamyętay, fałssu nigdy nyepowyaday, ani drugyemu poswyadssay, też nye posądzay żadnego, spraw sye pirwey grzechu swego. Zdarz etc.

W dzyesyątym nas Pan Bog uczy, w nyewinności chować oczy, serce chuć y pomyslenye, bysmy w czystosci chowali, cudzey żony nyeżądali. Zdarz to nam.

Jesscze chce po nas w dzyesyątym, bysmy nyemyslili o tym, co widzimy u drugyego, sługi wołu y niczego, nyeżądaymy co yest yego. Zdarz to nam.

Nuż miła bracya nyceleżmy, Panską wolą przed sye byerzmy, pamyętaymy przykazanye, to bądz zwircyadłem każdemu, tak dobremu yak y złemu, upamyętaymy sye. Zdarz to nam nasz Panye.

Podobieństwo żywota człowieka krześciańskiego.

Coż chcesz czynić moy miły człowiecze
Gdyż wiesz żeć czas iako woda ciecze
A co blizey to do kresu bieżysz
Przecz nic niedbasz a bespiecznie leżysz.
Jestes prawie on co go Lew gonił
Upadł z skały gałąski się chwycił,
Pożrał na doł smok sye kniemu ściąga
Ledwye że mu iuż nog nie dosyąga.
Pożrał wzgorę a gałąskę onę
Myssy gryzą iuż na drugą stronę,
Ż iedney strony czarna z drugiey biała
Tak iż iey iuż mała część została.
Uzrał yabłka nędzny nieboraczek
Na gałąsce chocia mały krzaczek,
Yedną ręką sye u niey uwiesił
A drugą rwąc tem swą nędzę ciessył.
Takież też ty nędzny nieboraczku
Barzo wisisz tu na słabem krzaczku,
Lew groźna śmierć tuż stoi nad tobą
Czart srogi smok też czeka pod tobą.
A prawie cię dosyęga za nogi
Yeśli spadniesz z sprawiedliwey drogi,
Bo iuż dawno na cię Dekret wydan,
Uczynił ij sam on niebieski Pan.
Gałąska ta na którey tak wisisz
Nędzny żywot o którym tu słyssysz
Ktorać czarna y biała mysz głodze
We dnie w nocy każąc ci ij srodze.
A wzdyć przedsyę yabłuszka smakuią
A tak tobą misternie blaznuią,
Że przez kęs tey doczesney swey woley
Niebaczysz nic w iakiey yeś niewoley.
Przyrodzenie w tobie nieumarło
A niemasz nic co by ćie podparło,
Jessczc z oyca Yadama twoiego
Który zwiedzion dla łakomstwa swego.
A drugiem tem teześ marnie zborzon
Iże on był nieśmiertelny stworzon
Takzeć iessczc ta iskra niezgasła
A barzo sye w każdego z nas wpasła.
Wssysey wiemy że nam pewnie pomrzeć
A wzdy chcemy tu wssystek świat pozrzeć
Każdy sye tak w swych sprawach funduie
By miał umrzeć nic tego nieczuie.
Ale radzeć przetom przyrodzenie
A pomni naczći wynidzie sumnienie,
Pomni żeć tu krotki czas twey sprawy
Sprawny że sye iako człowiek prawy.

Dzierz sye radzeć pilnie Pana swego
Gdyś podobien ku obrazu iego,
Nie bierz na sye obrazu Dyabelskiego
A wiaruy sye gdzie mozesz spraw iego.

Bo ieśli w iego sprawach osyędziesz
Pewnie kniemu też podobien będziesz,
A poydzieszli żywotem cnotliwem
Będziesz pańskim obrazem prawdziwem.

A bespiecznieć to powiedzieć mogę
Iż będziesz iuż miał nań wielką drogę,
Gdy sye udasz za sprawami iego
A odrzeczesz sye spraw czarta sprosnego.

Dzierż że wiernie ten slub Panu swemu
Yemu dufay nikomu innemu,
Bo ieśli go będziesz naśladował
Pewnie też z nim będziesz roskossował.

A nigdy w lepssy frymark nie trafisz,
Gdy czas marny prze roskossny stracisz,
Zwłaszcza iż z nas to powinien każdy
Cnotliwie żyć a poboznie zawzdy.

I poganie co Boga nie znali
A przyszłych spraw nigdy niesłychali,
Aby ćyała kiedy miały powstać
A powstawssy w radościach królować.

A wzdy zawsse cnotę wyznawali
A przy niey syę pilnie zabawiali,
Żapłaty w tem wieczney nieczekaiąc
Yedno iż to przysłussało znaiąc.

A coż owssem ty coś prawdę poznał
A wiesz iakąś nadzieię otrzymał,
Tu w doczesnym y w wiecznym żywocie
Yeśli stale będziesz stał przy cnocie.

Tu na świecie sławę dobre mienie
Potym wieczną radość y zbawienie,
A czegoż iuż więcey masz doczekać
Dosyć ci to iedno się chciey uznać.
Dokonczenie.

Powszednia Spowiedź.

A ch moy nyebyeski Panye
Boże wssechmogący,
W yedności Troyce Swyętey,
Wyecznye kroluyący.

N yelza mnye upadłemu,
A złośći pełnemu,
Yedno k tobye sye ucyekać,
Panu Bogu memu.

D ałes mi tę otuchę,
W Pismye przez Proroka
Że ty smyerći nye pożądasz
Grzessnego Człowyeka.

R adssey widzissz by powstał,
A przyszedł ku sobye,
Y żył zawsze w pobożności,
Ku tći Panye tobye.
Z nayąc dobroć takową,
Ktożby sye nye cyessył,
Ku Panu tak Laskawemu,
Ktożby sye nye spyessył.
E y nuż każdy żałuyąc,
Że mną swoich złości,
Podnyes Serce k Mayestatu
Yego Wyelmożnosci.
Y żąday o przyczynę
Syna yedynego
Myedzy nami a swym Oycem,
Yednacza prawego.

T y wssechmocny Boże
Stworzenya wsselkyego,
Weźrzy okyem miłosyerdzya,
Na myę upadłego.
R aczysz mi być Miłosciw,
Wssak Syną twoyego,
Nadrossssa Smyerć nagrodziła,
Winę mnye grzessnego.
Z gładzisz wssystki okrotne,
Moye nyeprawosci,
A racz stworzyć Serce czyste,
Od złych namyętnosci.
Y racz yuż we mnye Ducha,
Odnowić prawego,
Abym chodził w nyewinności,
Zywota Swyętego.
C yessysz w Nadzyei swyętey,
Dussę mą troskliwą,
A ugruntuy Duchem swoim
We mnye Wyarę żywą.
Y day możnye zwycyężyć,
Cyęszkye Boyowniki,
Cyało z Swyatem y Szatanem,
Nasse przeciwniki.
E y nigdy nyeprzebrana,
Studnico miłości,
Racz posilać łaską swoyą,
Me wyelkye krewkosci.
S pomoż Pyelgrzyma swego,
A nye day zabłędzić,
Od Krolestwa ktoreś raczył,
Swoim wyernym zrzędzić.
Kryste Zbawićyelu nasz,
U Oyca wyecznego,
Swą przyczyną na wsselki czas,
Ratuy Służkę swego.

I ać sye tobye w moc dawam,
Y z dussą y z Cyałem,
Boś ty sam yest Pan nad Pany,
Na wyek wyekow Amen.
Dokończenye.

Pierwsze litery strof dają imie i nazwisko autora: *Andrzey Trzycyeski*.

Pieśń o przeciwnościach człowieka chrześciańskiego.

Krzescyanye prawdę Bożą, prawye miłuyący, prze yego swyęte słowo, cyęszkosci cyerpyący, Szukayćyesz poćyessenya z Krystowa kazanya, Abyscye byli stali, w pokussenyu trwali.

Weźmićyesz ku przykładu, żywot yego swyęty, on będąc wssechmogący, nye był u złych wzyęty, krzyż boleść y chudobę, rad mile podstąpił, aby tak z wyeczney nędze, nas grzessne wykupił.

Trzydzyesci y trzy lata tu będąc pracował, a czerpyąc przeciwności, złym nye odpłacował, Tak swym przykład zostawił, by za nim iść chcyeli, a przez sye sami syebye, krzyż swóy na syę wzyęli. *Łuk. 9.*

Ty rzeczy opowyadał, swoim zwolenikom, y inym ich potomkom, y naśladownikom, rzekąc iż tu będzyećye, ućisnyenye ćyerpyeć, ale we mnye będzyećye wesele myeć. *Jan. i6.*

I mowił gdy was będą, dla mnye tak złorzeczyć, a wssystko złe przeciw wam, fałessnye przewodzić, Ż tego sye wy raduycye, a weselćye wssędzye, bowim wassa zapłata, w nyebie hoyna będzye. *Math. 5.*

Będzyećye w nyenawiśći, wssech dla mnye wssedzye, ćyerpyąc też pośmywanye, y rozliczne nędze, śwyat sye będzye radować, a wy lepak płakać, potym w wyeczne wesele, odmyeni sye wasz płacz. *Mat. 20.*

Dawssy im tento przykład, na sye ukazuye, ponyewaz na zyelonym, to sye drzewye dzyeye, coż sye wyęc z drzewem suchym, potym będzye dzyało, gdy wyętsse pokussenye będzie nastawało. *Jan. i6.* *Łuk. 23.*

Ponyeważ gospodarża, zową opętanym, obżercą y opilcą, a Samarytanem, tym wyęcey yego czeladz, będą tak nazywać, ktora go sercem całym będzye nasladować. *Math. i0. ii.* *Jan 8.* *Mat. i0.*

I czemuz syę lękamy, od złych urąganya, klątew krzykow hanyebnych, y kacerzowanya, chemyli z krystem w nyebye, z Panem swym przebywać, musimy sromocenya dla nyego używać.

Nye wazmysz sobye statku, dla wyary utracić, wssak nam ślubye sto kroć, wyęcey zaś nawroćić, mowyąc iż kto tu dla mnie statek swoy utraci, temu Oćyec krolestwem nyebyeskim zapłaci. *Math. i9.*

Wssak co mamy dobrego, wssytkoć yest od nyego, przecz że tego nastawić, lutuyem dla nyego, nye yest ten żadny wyerny, sługa Pana swego, co sye go telko trzyma czasu ssczęśliwego. *Kukor. 4.* *Jakub.*

Stałość wyary poznana, w pokussenyu bywa, a Rycerskye zwyćyęstwo, bez boyu nye bywa, trwaymysz stale do końca, wedle swego Pana, a trwayącym koruna, wyeczna będzie dana. *Jakub i.* *2. Tim. 2.* *Mat. i0.*

Grozby sye nye strachaymy, nic Antikristowey, bo nas pan Krystus ćyessy, sam tymito słowy: stadko moye maluczkye, nye chćyeyże syę lękać, tak sye Oycu zlubilo, swe krolestwo wam dać. *Luk. 22.*

Takowe pokussenye, od Pana być znaymy, gdy przyydą pokussenya, nie sye nye lękaymy, abychmy w udręczenyach, Dusse swe chowali, od prawdy sye poznałey, nye odwracowali.

Bowim tak sam zbawicyel, rzekł usty swoimi: Kto sye nad nim nye zgorssy, yest błogosławyony, bo lepyey prawdy Boskyey w znayomości nye myeć, niżli sye yey poznałey, dla boyazni zaprzeć. *Mat. 11. 2. Pet. 2.*

Udaymysz sye na wyerne, w czas pokutowanye, a sposobmy sye pełnić, Boże przykazanye, coz na nas Bóg dopuści, grzechum przyczytaymy, a złościam odpusscenya od Boga żądaymy.

Wyedząc że z god na gody, nye możem nigdy iść, nye leńmysz sye ćyęszkości, tu na tym świecye nyeść, iżbychmy po zamutku, myeli radowanye, tam z swyętemi Anyoły, Amen day to Panye.

U wdowy Giero. Victora. Lata Bożego. M. D. L. (*)

Przestrach na złe sprawy ludzkiego żywota.

Coż chcesz czynic miły bracie, Szpetny przestrach ze wssąd na cie, strassy cię smierć strassy cię grzech, więc Czart z piekłem y toc nie smiech.

Dziwne tu ze wssąd wątpienie, przypada na twe sumnienie, pismo grozi a swiat łudzi, dziwne myśli w tobie budzi.

Owdzie strach Pańskich wyroków, owdzie żal onych obrokow, zwykłych uyąc ciału swemu, z dawna na wssem swowolnemu.

Aleć radzę tego osła, abyć gorssa mysl nie rosła, Bodź mocno a dzierz na wodzy, niech cię marnie nie uwodzi.

Nie karm go temi plewami, swiata tego obłudami, doday mu radssey prawego, ziarna z obroku Pańskiego.

Uzrzysz iści syę pogładzi, bo ta syeczka barzo wadzi, co ią w piekle przety rzeżą, co zle swemu Panu wierzą.

Bo patrz co za roskosz miewa, Kto z tey szkoły żaczkiem bywa, iuż nie umie nic dobrego, coby kenocie podobnego.

Już tam fałsz łotrostwo zdrada, mnoży sye ze wssem złem rada, iuż Czart Prokuratorem, a pamiętne bierze worem.

Bo gdzie sye to zeydzie czworo, barzo więc wssytko niesporo, a gdy fantów niedostanie, podzże sam w przezyskoch panie.

A iscies nadobnie wygrał, żeś sye w ten grod do sądu wdał, y nie chciał bych cię celować, bo tam trudno apellować.

Ale zwyczay zakon łamie, a barzo to u nas tanie, prze marny czas świata thego, ważymy sye wssego złego.

Ano gdybyś się obaczył, co twoy Pan uczynić raczył, iedno cię ku swey ćći stworzył, a wssytkoć tu w moc położył.

J dopuścił ci używać, coć tu raczył z swey łaski dać, iedno iżeby poććiwie nie obłudnie, nie fałssywie.

A w świętey boiaźni iego, bez narzekania bliźniego, a ktemu sye tego uczyć, zawzdy mu wssytko poruczyć.

A gdy będziesz tem kstałtem zyć, obiecał ci wssytko mnozyć, w gumnie w oborze y w polu, nigdy nie będzie kąkolu.

Sam iako drzewo zielone, staniesz pięknie rozsserzone, zona czeladka y dziatki, rozkwitnąć się iako kwiatki.

Bo to obiecał każdemu, kto wssytko poruczy iemu, dziwnie go na wssem rozmnażać, a wssytko mu dobre zdarzać.

(*) Chłędowski, opisując tę pieśń, czyni uwagę, że Bandtkie w *Historyi Drukarń* Krakowskich nie oznaczył czasu, do którego Wdowa Hieronima Wietora utrzymywała drukarnię; z tego druku widać, że trwała ona jeszcze roku 1550.

Ale sobie z przeciwnego, obiecał tępić każdego, y w ziemi mu chce przeszkodzić, iż mu ciernie będzie rodzić.

A tak radzęć wczas rozmyślay, a iemu sye w opiekę day, bo wierz mi iż na tem stracisz, ieśli sye skiem inssem zbracisz.

Dokonczenie.

Modlitwa powszednia.

Boże oycze przy słowie twem,
Racz nas zachować prawdziwem,
Stłum Turki y Heretyki,
Syna twego przeciwniki.

O Kryste Panye nad Pany,
Obroń twoye krzesciyany,
Okaż moc twey Boskyey ręki,
Nyech cyę ztąd sławyą na wieki.

Duchu swięty racz nas ciessyć
A yednoscyą wyary złęczyć,
A czasu ostatecznego,
Domyesć żywota wyecznego.

Dokończenye.

Modlitwa ludu pospolitego.

Stworzycyelu Panye nyeba morża zyemye, Ktoryś umiłował ludzkye pokolenye, Raczysz już wysłuchać nas stworzenye swoye, Racz nad nami zyawić miłosyerdzye twoye.

Zwlasscza obaczywssy Panye wsselkyey chwały, Jak na nas przychodzi barzo strach nyemały, A to z nawyedzenya twey sprawyedliwości, Ktorą nas dotykasz snadz dla nassych złości.

Okazuyesz srogość mocą swego bostwa, Nad przełożonymi nassego krolestwa, Mocą ręki swoyey barzo ye przyciskasz, A nas sługi swoye ztąd barzo zasmucasz.

Boimy sye tego mocny miły Panye, By nye zsyerociało nasse zgromadzenye, Abyśmy nye byli yako błędne owce, Ktorych bez pasterza natarga sye kto chce.

Prosimy cyę Panye smiłuy sye nad nami, Nye zostawyayże nas yessczc syerothami, Raczey przepuść thę moc myedzy nas pospolstwo, Ktorą barzo trapisz nasse przełożeństwo.

Slussnye tho dopussczasz na nas lud złośliwy, Ale miły Panye coż panowye krzywi, Mycyesmy zgrzessyli racz że też nas karać, Jeno wzdy cudzemu nyeday nami orać.

Karz nas miły Panye swoyą ręką świętą, A nye podaway nas pod rękę przeklętą, Ktora bez przestanku pragnye thego zawzdy, Aby był zatracon krzesciyanin kazdy.

Porusz że iuż Panye miłosyerdzya swego, Nyeracz wyęcey trapić Senatu nassego, Przywroć ye ku zdrowyu w ktorym przedtym żyli, Oni za twą łaskę będą cye chwalili.

Będą po wssem świecye twą chwałę rozsławyać, A twe przykazanye pilnye na wssem chować, Będą tak czynili yak thy przykazuyesz, Bo to sami baczą iż ye ty miłuyesz.

Bo to pospolita u cyebye samego, Kogo ty już karzesz chcesz go myeć za swego, Nye opussczayże ich z swey świętey miłości, Ale ye wzdy przywroć ku pyerwssey czerstwości.

Racz że miły Panye nas w tym już pocyessyć, A my też już sami chcemy sye polepszyć, Jeno ty nas sprawuy będąc nassym Panem, A nyeopussczay nas rzeczmy wssyscy Amen.

Dokonczenye.

Modlitwa gdy dziatki spać idą.

Yuż sye zmyerzka nadchodzi noc,
Poprosmy Boga o pomoc,
Aby on nassym strużem był,
Od złych czartow nas obronił,
Ktorzy nawyęcey w ćyemnosci,
Używayą swey chytrośći.
Jesu Kryste Panye miły,
Tyś wssytki pyekyelne siły,
Przez mękę swoyę poraził,
A nam wyeczny pokoy sprawił,
Raczysz miłosyerny Panye,
Wysłyssеć nasse wołanye.
Ześli Anyoła swyętego,
Aby mocą bostwa twego,
Przed dussnemi przeciwniki,
Bronił nas twe służebniki,
Y zachował przez wssey szkody,
Od kazdey nagłey przygody.
Tobyeć wssytko poruczamy,
Coż kolwye w swey mocy mamy.
Coś nam użyczył z łaski swey,
Nyech to będzye w opyece twey,
Yenż z Oycem y z duchem swyętym
Yesteś Krolem wyekuistym.

Dokończenye.

Christe qui Lux es et Dies.

Kryste dnyu nassey śwyatłosci,
Nocne odkrywasz cyemnosci,
Za swyatłość ćye prawą znamy,
Gdy twey nauki słuchamy.
Prosimy ćyę swyęty Panye,
Racz dać spokoyne wyspanye,
Pewnye gdy nas bronić będziesz,
Trudnosci wyele odwyedzyesz.
Aby cyęszki sen nyemorzył,
A nyeprzyiacyel nyezborzył.
Yeslić mu cyało pozwoli,
Wyeczuye nas sobye znyewoli.
Oczy kyedy sye spać wezmą,
Myśli serdeczne nyech nye spyą.
Za twoyey ręki obroną,
Sludzy wyerni mocnye staną.
Nasz Panye raczysz nas bronić,
A nyeprzyiacyela stłumić,
Sprawuyąc nas twoye sługi,
Swą krwyą starleś nasse długi.
Raczysz nas myeć na pieczy swey,
Tu w tey cyęszkosci cyelesney,
Obrońcaś ty każdey Dusse,
Racz być przy nas Panye zawsse.

Bogu Oycu Wssechmocnemu,
Y Synu yego miłemu,
Takyess Duchowi swyętemu,
Bądz czesć w Troycy yedynemu.
Amen.

Pieśń o Narodzeniu Pańskiém.

Oyca nyebyeskyego, pochwalmy z miłosci. *Repet.* Że nam syna swego, zesłał z wy-
Mat. xvij. sokości, ććyą sobye rownego, a wyelmi miłego, yen sye w Pannye
Luk. ij. wćyelil, gdy sye czas napełnił, tedy sye narodził.

Jegoż narodzenya, w wyelikyey niskośei. *Rep.* Nye każde stworzenye, myało w zna-
Mat. xiij. yomości, swyęci Prorokowye, y mnodzy Krolowye, chcyeli według
ćyała, widzyeć zbawićyela, swego cyessyćyela.

Wssak im nye yest dano, slubu napełnyenye. *Rep.* Inym zachowano, Krysta naro-
Luk. ij. dzenye, Anyoł sye ukazał, pastyrzom roskazał, do Betleyem idzćye,
narodzone dzyećye, w yasliczkach uzrzyćye.

Oyca w nyebyesyech ma, władnye po wssem swyećye. *Rep.* Matkę na zyemi zna,
Mat. xv. to ślachetne dźyećye, w pokorze raczył przyść, śmyerć wieczną dla
Luk. ij. nas zgryść, kto chce przyść do nyeba, za tym mu iść trzeba, który
j. k Kor. xv. stąpił z nyeba.
ij. k tun. j.

W swyećye przebywayąc, wssystki grzessny ćyessył. *Rep.* chore uzdrawyayąc,
Jan. j. martwe słowem krzesił, dziwy wyelkye czynił, yakich pikt nie czy-
Mat. ix.xj. nił, po tym myał poznan być, który na swyat myał przyść, grzessne
Lu. iiij. vij. wyswobodzić.
yan iij. xv.
Iza. xxxv.

Wssysey go żądali, zwyelką ochotnośeyą. *Rep.* Rzadcy go poznali, swoyą uporno-
Jan. j. śeyą, Którzy go przyjęli, moc od nyego wzyeli, dyabła zwyćyężyli swyat
ten opuscili, za Kristem chodzili.

Którzy go miłuyą, z yego dobrodzyeystwa. *Rep.* Skutkyem nasladuyą, yego czło-
Jan. xv. wyeczeństwa, mayąc to od nyego, z zasłuzenya yego, że im orę-
ij. k Kor. iij. duye, grzechy z nich zeymuye i łaskę daruye.

Przez twe narodzenye, raczy nam darować. *Rep.* W dobrym rozmnozenye, złego
sye wyarować, bychmy w cnotach żyli, w pokorze chodzili, cyebye nye gnye-
wali, wyernye pracowali, łaski twey ządali.

Coś w nas raczył sprawić, z swey ssczerey miłości. *Rep.* Chćyeyże to nam zda-
rzyć, ku wyeczney radości, swyatłem swym nas oświeć, w sercach ye nam
roznyeć, nye dopusszczay słości, ani ćyelesności, zgasić twey yasności.

Day nam ućyessenye, w nyebyeskyey radości. *Rep.* Wyeczne pobydlenye, gdzye
yest wssego dosci, gdzye ćye wssysey sławyą, Anyołowye chwalą, nyech cye
snimi chwalim, nigdy nye przestanyem, rzeczmy wssystcy Amen.

Konyec.

Pieśń o przyjściu Pańskiém.

ij. k Kor. vj. Toć czas wdzyęczny przyssedł, gdy Pan z nyeba wyssedł, ku ćći
k Gal. iiij. Oycu swemu, k zbawyenyu ludzkyemu, aby wyrwał yego, z mocy
Dyabła złego.

j. Pyot. j. Toć są ony dnyowye, które Prorokowye, zdawna wysławili, Oycom
ij. k Kor. vj. oznamili, dnyowye zbawyenya, świata wykupyenya.

Których nyesłussa spáć, ale ku chwale wstać, Bogu podzyękować, y
j. k Tes. v. yego miłować, dla teyto miłości, czekayąc radości.

Krzy. xiij. Noc ćyemna odeszła, zorza wyary weszła, ku ktorey pozrzymy, sercem
K Eph. v. yą przyymimy, słussa w świetle chodzić, a w cnotach sye mnożyć.

Psal. c. v. cxviij. Snadny domysł tego, Bog zarzucił złego, kto w złośćyach rad
w Przil. ij. lega, ich sye nye wystrzega, będzyeć zatracony, Bogu omyerżony.
j. k Kor. xiiij. Synowyeć są śmyerci, zatracone dzyeci, co Boga nye znayą, ani
Madr. xij. go wczesć mayą, tak grzechy pachayą, na śmyerć nie nye dbayą.
Ps. xciiij. Cyała swe zle rządzą, sercem zawzdy błądzą, nye znayący swego,
j. K tim. vj. zgrzessenya sprosnego, ani zatracenya, ktore końca nie ma.
K Kolos. j. My sye Boga boymy, o to zawsse stoymy, yakbychmy sye swemu,
K Zyd. xij. Panu łaskawemu, w cnocye zachowali, yego nye gnyewali.
Boc to nam znać dano, pismem dokazano, Krystowo wcyelenye,
Luk. ij. z Panny narodzenye, a przetoz sye boymy, o zbawyenye stoymy.
W cnotach postępuyąc, nyecnot sye wyaruyąc, wyarę zachowaymy
Ps. I. xxxiij. na ludzi nyedbaymy, co na nas wołayą, we wssem przekazayą.
Jan. xv. Dzyerzmy sye prawego, Korzenya winnego, Pana Jezu Krysta, ten
Jan. xiiij. yest droga ista, owoc dobry daymy, w łasce przebywaymy.
Posilenya prośmy, a w Krystusye rośćmy, przez przyyęćye yego,
ćyała naydrozssego, y że krwyą w swyątości, dla dussney radości.
K. Tito. ij. Na co pyeczą mayąc, zawsse poglądayąc, rychłoli pokroczy, z nyeba
Mat. xvj. w wyelkycy mocy, aby zapłatę dał, yako kto zadzyałał.
K. Kzy. ij.
K. eph. iij. Przetoż pilni bądzmy, grzechow swych pozbądźmy, przez pokuto-
K. Kol. iij. wanye, od złości przestanye, bo ich tak pozbędzyem, y łaski
Uczyn. Apost. iij. nabędzyem.
Prośmysz Boga Oyca, z nyebyeskyego stolca, y yego miłego, Syna
yedynego, z Duchem yego swyętym, od nich pochodzącym.
By nas raczył spomoc, Ku cnotam dopomoc, abychmy w nich
trwali, won czas nye ustali, Kyedy przed nim stanyem, rzecz-
my wssyscy Amen.

KONYEC.

MD. L.

Pieśń o nawróceniu grzesznego.

Pomozysz mi z grzechu mego wieczny miły Boze, pomozysz mi s niego wybrnąć, nie day w nim zaginąć, wyzwol mię z mocy dyabelskiey, w kthorąm wpadł w zgardzenie Rayskie.

Niewinność mą dar naydrossssy, tęnem już utracił, w rodzicach mych prze cięszki grzech, który Adam spłodził, nie zrozumiał gdy we czci był, sobie y wssem zle uczynił.

Jestem smutny, na kazdy czas nie upokoiony, w cięszkości mego sumnienia ządam pocieszenia, nie gorssego nie może być, bo niemam co więcey stracić.

Od tąd grzessny nie poddany Bogu swoiemu był, światu, dyabłu, ciału swemu, zawssem kwoli czynił, nie wspominay mych wssech złości, wieczny Boże z wysokości.

Day mi z liczby twych wiernych być, wieczny miły Boże, racz mię zbawić wssech załości, pomoż mi k miłości, boć nadzieie w innym niemam, iedno iż ty pomożesz sam.

Thy znasz chwilę y teże czas iak sye tobie lubi wspomoc, nawiedzić, pociessyć, z załości wybawić, zawzdy czekam, ciebie ządam, aż pociessenie twe uznam.

Rostargniony na wsse strony, nie wiem co mam czynić, przykaż dyabłom tym pokusam iż sye wzdy ucissą, raczysz mi wiary przysporzyć, krom tey zbawion niemogę być.

Poruczam sye miłości twey, sprawuy ty drogi me, racz mi mocą być przychylen, bych niebył zwyciężon, by nierzekł nieprzyiaciel moy, żem ia zwyciężcą y Pan twoy.

W tym syę boiu nie ostoi kogo thy opuścisz, nikth pohańbion ni przemozon, nad kim rękę dzierżysz, ani nieho ani ziemia, nie ma krom ciebie zbawienia.

Tyś iest droga, prawda, zywot, temuć ia tak wierzę, acz iest drog dosyć tam y sam, wssak ia o nie niedbam, day iż w świetle twoim chodzę, a w ciemnościach nie zabłądzę.

Na tym świecie me bydlenie, acz mi k złemu nie iest, poczeth dniow mych ktore znasz sam, niech ich nie utracam aczkolwiek ich iesth nie male, day ie strawię k twey czei chwalę.

Cząstka dniow mych w złym iest przeszła, w marnotrawnych czasyech, nie inego nieprzyniosla, lecz strach za każdy grzech, biedę wieczną, zatracenie, prossę iuż o wybawienie.

Milosyerny dobrotliwy, Żbawicielu grzessnych, day mi być iednym z kazących, ciebie miłuiących, czynić iuż pokutowanie, racz mi dać w dobrym zetrwanie.

Pomsty wieczney co złym chowasz, tey mię racz uchować, iak sam raczysz w mym żywocie, tu na tymto świecie, racz mię karać łaskę swą dać, grzechow więcey nie wspominać.

Do skonania, rozłączenia mego s tymto światem, raczysz mi pomoc przed syę trwać wkazącym żywocie, mieć twe usprawiedliwienie, a potym dussne zbawienie. Amen.

A. jjj.

O Daremne swieckie uciessenie, iakoż ty przeminiesz w richłosci. *Repet.*

Nad śmierć niemamy nic pewnieyssego, tać umie zbawić wssech radości, Czemuz na tho niechcem pomnieci, a nieprzestaniemy grzessyci, wiedząc iż mamy wssysey zemrzeći.

O śmierci toć iest gorzka pamięć twa, człowieku serca wesołego. *Repet.*

Coś młodemu a mocnemu grozna, który zawsse ssczęścia używa, Żadnego sobie nic niewazysz, chudego, bogatego udawisz, a chytrze snim postępować umiesz.

O śmierci tyś sidło barzo groźne, ktore umiesz chytrze potargnąć. *Repet.*

Przed tobą syc trudno uwiarować, ani syę na stronę zachować, nad cię nie masz nic straszliwssego, sądu Bozego nagroznieyssego, piekielnych mąk nie iest nic okrutnieyssego.

O iakożem ia na tho niepomniał, abych tak skoro umrzeć miał. *Repet.*

Miałem na tym świecie sszęscia dosyć, niechciałem na tęto śmierć baczyć, Tuz ku mnie posłała posły swe, boleść okrutną, trapienie cięszkie, odiąwssy odemnie wssystko wesele moje.

J iuzci syc zaćmił wssystek wzrok moy, wielice iest smętne serce me. *Repet.*

Chwała świecka o kthorąm zawsse stał, nakładym na syc wielkie zdziałał, Toć se mną do grobu nie poydzie, ale com czynił dobrze albo zle, toć semną na groźnym sądu stanie.

Namileyssy towarzyssy moi, iuzci idę od was w teyto chwili. *Repet.*

Prossę na grozną śmierć pamiętaycie, a Boga zawsse w sercu mieycie, Boć nielza thu nam długo byci, musim syc tham wssysey stawici, a s swych grzechow poczet udziałaci.

Wssechmogący Boże prosim za to, raczysz syc znać k swemu stworzeniu. *Repet.*

Wssakom ia nie iedno popioł, błoto, odpuść że nam nasse grzessenie, gdy będziem na twym sądzie staci, raczysz syc k nam miłościwie znaci, day nam s sobą wiecznie przebywaći. A.

Dokonczenie.

Heynał.

Heynał świta yuż dzyeń byały,
każdy człowyek wyerze stały,
powstań do Panskyey chwały.

Możny Boże wssey radośći,
Rozmnożycyelu Swyatłosci,
Oswyeć nasse cyemnosci.
Jużći ona noc minęła,
Co po wssem swyecye słynęła,
Yuż z twey Łaski zginęła.
Ktorąś był w Rayu ustawił,
Co był pirwssy człowyek sprawił,
By każdy w ćyemnoscyach był.
Otoż przyssedł twoy Syn miły,
Y przeyednał nam ty winy,
Abychmy tam nyebyli.
Łaskawyeć nas k sobye przyyął,
Stych ciemnosci wiecznych wyiął,
Aby żadny nyezginął.
A iemuś nas w opyekę dał,
Aby czart nami nye władał,
Gdyż yuż moc yego poznał.
Yedno nam tę noc zostawił,
Coś nędznemu człeku sprawił,
Aby swey prace ulżył.
Raczysz nas y z tey przeżegnać,
A przyszły dzyen sszczęśliwy dać,
Gdyż nam czas ze snu powstać.
Ey nassa wyerna śwyatłosci,
Yuż oswyeć nasse ćyemnosci,
A przyymi k sobye w radosci.
Y Day nam sszczęsne powstanye
A z swey łaski przeżegnanye
Na twey chwały wyznanye.
Dokończenye.

Początkowe litery składają: *Mikolay Rey.*

Pieśń Nowa, Modlitwa ku Panu Bogu.

Krzyczym k Tobie wieczny miły
Panie, O łaskawe wysłuchanie,
Weźrzysz na swoie stworzenie,
A day w rychle wspomożenie.
Myć sye pod straż twoię uciekamy,
W tych trudnosciach ktore mamy,
Bo wssystki Szatanskie siły,
Na nas sye gwałtem zburzyły.
A prawie ze wsseliyakiey strony,
Potrzebuiem twey obrony,
Ktorey gdy mieć niebędziemy,
Wssyscy razem poginiemy.
O wieczny oycze Boże prawdziwy
Wssakeś ty Pan litosciwy,
Prosim cie twoie siroty,
Uskrom ty nasse kłopoty.
Musim to znać ześmy przewinili,
Kazń okrutną zasłużyli,

Bo czynim rozliczne złosci,
Przeciw twey sprawiedliwosci.
Wszakże iednak to ufanie mamy,
Ze łaskę twą otrzymamy,
Gdy twego miłego Syna
Będzie za nami przyczyna.
Bo dla tego krew swą swiętą przelał,
By srogi gniew twoy ubłagał,
Nas wiecznie stobą ziednocił,
Ku łasce pierwssey przywrocił.
A iako Pośrzednik nasz iedyny
Pokrywaiąc nasse winy,
Chce przez iego zasłużenie
Bysmy mieli wspomożenie.
I upewnił nas swem obiecaniem,
W pismie swiętym napisanem,
Co przezeń żądać będziemy,
Ze to wssystko odźierżymy.
Aby każdy bes wssego wątpienia
Oczekawał pociessenia,
Gdy swe oczy k niebu wznosi,
W pokorze w cichosci prosi.
Weyrzysz na to wieczny miły Panie
Syna twego obiecanie,
A w tak wielkie zamiessanie,
Miey nad nami zlitowanie.
Jakoś miał nad młodziency onemi,
W Babilonie Sługi twemi,
Ktorzy do ognia wrzuceni,
Nie byli nic uszkodzeni.
Pośrzod pieca z Anyoły chodzili,
Wssechmocność twoię wielbili,
Ześ przez dźiw okazać raczył,
Jakoś Sług swych nieprzebaczył.
Także też do Lwiey iamy wrzucony,
Daniel błogosławiony,
Widział znak niepospolity,
Wssemu swiatu znamienity.
Krzycząc ktobie Panu bogu swemu,
Pomocnikowi prawemu,
Był przespieczen Prorok swięty,
Między srogiemi źwierzęty.
Tymże kształtem nas sirotki twoie,
Zachoway wty niepokoie,
Bysmy pod twą strażą żyli,
Ciebie przespiecznie chwalili.
Racz potłumić dussne przeciwniki
Z ich wssystkimi służebniki,
Niech znaią twoi wybrani,
Ześ ty Pan nad wssemi pany.
My wtobie pewne ufanie mamy,
Ze to wssystko otrzymamy,

Amen niech sye iuż tak stanie,
Wysłuchay nas miły Panie.
Dokończenie.

Dziękowanie Panu Bogu.

ZOchothnym sercem Ciebie wysławiam moy Panie, ześ Ty okiem łaskawym raczył weźrzeć na mię, Nie zgardziłes pokorą Służebnice swoiey, ktora sye wssythkę daie w moc opiece twoiey.

FIlozofom y pyssnym mędrcom świata thego, Zakryłeś taiemnosci krolestwa wiecznego, iż oni na rozumie swym wssytko sadzili, yako to sam wyznawa Krystus nasz Pan miły.

Aleś dziatki maluchne nas raczył powołać, A nieprzebrane skarby łaski swey okazać, Za co my słussną mamy zaprawdę przyczynę, Tobie Czesć Chwałę wzdawać na wsselką godzinę.

O wiekuisty Boże Zrodło wssey miłosci, Raczysz ty nas utwierdzić Duchem swey możnosci, Bysmy w tey Prawdzie Swiętey statecznie wytrwali, A swoich powinnosci pilnie przestrzegali.

LEpsseć to nam staranie skarb taki gotować, ktorego mol ani rdza nie może zepsować, Niż swiata obłudnego sprawami sye bawić, ktory dobra wiecznego może nas pozbawić.

Sprawuyże Ty nas ktemu o Niebieski Panie, Bo prożno wssytko nasse było by staranie, Byś nas ktemu nie ćiągnął z swey boskiey miłosci, A mdłych Sam nie podpierał Ręką swey Możnośći.

NIC iscie niewątpiemy że Twe obietnice, Wypełnią sye każdemu z nas sług Twych obficie, Ktore raczysz uczynić, gdy k Tobie wołamy, W prawey wierze że wssytko pewnie otrzymamy.

KAżdy tedy z radoscią iako na tho słusse, Chwal dobrotliwość Boską ze wssytkiey swey Dusse, iż on osobne dziwy znami czynić raczy, A swych nędznych nigdi nie przebaczy.

Zaspiewayże, O Panie Sprawco dobra wssego
PYEsniczki ty i chwały KAżdego wiernego,
SKOro usłysseć raczysz Łaską bostwa swego.
WEYźrzy nań prze zasługę I smierć Syna twego.

Początkowe wielkie litery dają: Zofia Olesnicka z Pyeskowey Skali.

Zbiór ten ważny dla języka, z czasów ważącej się reformy Lutra w Polsce, opisał Sobolewski z Biblioteki Hr. Ossolińskiego. »Jest to, jak wyraża on, zebranie pieśni łożnych, psalmów i t. d., w jedną księgę oprawnych.” Na końcu kładzie tę uwagę. »Opisane tu są i przepisane wszystkie artykuły w tym zbiorze będące, podług porządku, w jakim są teraz oprawione: że zaś dawniej też pieśni, psalmy i modlitwy, w większej liczbie i w innym porządku jakiś zbiór składały, widać to z pozostałej paginacyi, ręką dopisywanej, którą na czele każdego artykułu położyłem, oznaczywszy liczbą rzymską porządek, jaki podług tejże paginacyi wypada. Okazuje się z ostatniej karty 224, że zbiór dawniejszy najmniej tyle (a może i więcej) kart zawierał, tu zaś jest wszystkiego kart 123; a zatém 101 kart ze środka, w różnych miejscach, niedostaje. Rachując zaś na każdy artykuł, jak tu prawie wszędzie zachowano, kart

4, wypada, iż zbiór dawniejszy około 25 pieśni, psalmów lub modlitw więcej w sobie zawierał. Z napisów gdzieniegdzie imienia Juszyńskiego widać, iż Hr. Ossoliński od niego ma zbiór teraźniejszy; owszem mówił mi Hrabia, że X. Juszyński, otrzymawszy od niego beneficium (probostwo w Zgorsku), ten zbiór mu ofiarował. W jego *Dykcyonarzu Poetów Polskich*, *T. II. p. 20.*, pod *Ignacym Oliwińskim* znajduję wzmiankę, że i teraz jeszcze posiada rozmaite pieśni, bardzo rzadkie, u Wietora i Łazarza drukowane, w liczbie których i pieśni Oliwińskiego się mieszczą. Ta wzmianka, oraz i ta okoliczność, że pieśni w Bibljotece Hr. Ossolińskiego będące z tychże drukarni wyszły, naprowadza mię na domysł, iż Juszyński mógł większy, dawniejszy zbiór posiadać, i rozerwać go dla zatrzymania części jednej przy sobie, a ofiarowania drugiej Hrabiemu Ossolińskiemu. Potrzeba więc śledzić jeszcze więcej podobnych druków Wietora i Łazarza. Wszakże różność drukarni i znaki drukarskie na kartach, które zawsze od litery A w każdym artykule zaczynają się, są jawnym dowodem, iż pieśni te łóźnie w bieg puszczane były, i tylko jaki miłośnik pism ojczystych mógł ich zbiór mniej lub więcej zupełny kiedyś posiadać.

Do zbioru tego nie należą, a przynajmniej do dawniejszego i pełniejszego exemplarza nie należały, bo nie mają wyżej rzeczonej paginacyi, następne artykuły. 1. Piesń o bożym umęczeniu: teraz nowo przełożona. 2. *Roznica Sekty Lutrowey* etc. 3. Rozmowy polskie, łacinskim ięzykiem przeplatane, rytmy ośmiorzecznemi słożone etc. O tych dwóch artykułach gdzieindziej. (L. S.)

Chłędowski z tego samego zbioru wyciąg miał sobie udzielony i podał opis dwódziestu siedmiu pieśni, bez przytaczania textu i w innym porządku jak u Sobolewskiego, zob. Chł. p. 105 nast. Że z tych dwódziestu siedmiu pieśni pojedyńczych, mówi on, śpiewy Mikołaja Reja, Jakóba Lubelczyka i Andrzeja Trzecieskiego, należą do Kancjonałów Wyznań Augsburskich, to pewną i niezawodną jest rzeczą, obacz *np.* Lubelczyka Psalm 37 (tu 36) i 79 w Krakowie u Macieja Wierzbięty r. 1558, in fol.; lecz w poźniejszych Kancjonałach, te dawne pieśni są częścią odmienione, lub też po części innemi nowszemi zastąpiono. Widać atoli i tam jeszcze czasem ślady pierwszego ich źródła, jako *np.* w Kancjonale Brzeskim (w Brzegu szlązkim) r. 1673, str. 651, psalm 1, pod N. 407, lubo zmieniony znacznie i z dodatkiem obcym, jednak tak w pierwszych zwrótkach w wielu miejscach co do słowa zgadza się z pierwszym Andrzeja Trzecieskiego przekładem.

7029. Na końcu regestru te słowa: »Nad psalmem napirwszym tytuł ktory stogi tak, *Beatus vir qui timet dominum*, ma być *beatus vir qui non abiit*, á ták przyiáćielu krześćiański głubstwa nie przisądzay, bo snadź y sam Argusem nie iesteś, przidać się też podczas z pierwsze-

go stopniá ná czwarty skoczyć. Vále."—Od stronicy 135, po Psalmie 150: pienie troie dziatek w piecu ogniowym; dalej psalm Zacharyiasza, *Te Deum laudamus*, psalm s. Atanasiusa. Na ostatniej stronicy *recto*, data druku jak wyżej, *verso*, rycina: Dawid i Abizai.

«*Te Deum laudamus* etc.

1. Ciebie bogá chwalimi ćiebie páná wyznawamy.
2. Ciebie wiecznego oycá wszelka ziemiá we cźći ma.
3. Tobie wszytci ángiolowie, tobie niebiosá y wszytki moći.
4. Tobie Cherubin y Seraphin przez przestánia głosem wywoławáią.
5. Swięty.
6. Swięty.
7. Swięty pan bog zastępow.
8. Pełne są niebiosá y ziemiá wielmożnośći chwały twoiey.
9. Ciebie chwálebny ápostolski Kor.
10. Ciebie chwálebna prorocká liczbá.
11. Ciebie męczeńnikow iasny chwali zastęp.
11 (*sic*). Ciebie po okręgu zieḿ święta cerkieẃ wyznawa.
12. Oycá niezmierney wielebnośći.
13. Ucciwego twoiego práwego y iedynego siná.
14. Swiętego takież náuczyćielá duchá.
15. Ty Król chwały Kriste.
16. Tyś oycow wieczny iest sin.
17. Ty ku wybáwieniu chcąc przijąć człowieka, nie żádałeś się dziewiczego żywotá.
18. Ty przemogwszy śmierći ostrow, otworziłeś wierzącim krolestwo niebieskie.
19. Ty ná práwici bożey śiedzisz w chwale oycowey.
20. Ty wierzimy iże masz sędźić przidź.
21. Sędźia wierzony iesteś maiąći przidź.
22. Przeto ćiebie prośimy twoim slugam wspomoż, ktoreś drogą krwią wykupił.
23. W wieczney uczyń z świętymi twymi chwale podárowánie być.
24. Zbawiony uczyń lud twoy panie y bogosłáw' dźiedźictwu twemu. Y rządź ie y powysz ie áże na wieki.
25. Przez wszytki dni bogosłáwimy ćiebie.
26. A chwalimy imiono twoie ná wieki, y nawieki wiekow.
27. Raczy pánie dniá tego przez grzechu nas strzedz.
28. Smiłuy się nád námi pánie smiłuy śię nad námi.
29. Niechay będźie miłośierdźie twoie pánie nad námi, iakożeśmy nadzieie mieli w tobie.

W tobie pánie nadzieię miałem nie będę pohańbion álbo posromocon ná wieki."

W Bibliotece Warszawskiej jest bez karty tytułowej i początkowych, z dopisem na oprawie wnętrznej: Psalterz Dawidow przypisa-

ny przez niektorych poddanych Zygmuntowi Królowi. Przed każdym psalmem Argument, po psalmie modlitwa. Kończy się na psalmie 148, List 226. Druk pierwszej ćwiartki wieku XV, zdaje się Unglerowski.

7052 a) Wszystkich pieśni 16.— Każda pieśń ma dodane *echo*, w którém ta sama rzecz co i w pieśni treściwo się zawiera, z zastosowaniem praktycznćm. Wiersz w echach daleko jest lepszy, aniżeli w pieśniach.

Pierwsza pieśń jest wstępem. *Druga* ma tytuł: *Bóg*;— *trzecia*: *Aniołowie*;— *czwarta*: *miasto wielkie, to jest, Coelum Empireum*;— *piąta*: *Swiátłość*;— *szósta*: *ciemność*;— *siódma*: *niebo pierwsze, primum mobile*. (Opisane są w niéj dzieła Sobieskiego Króla, jakoby w niebie złotym haftem wyszyte). Pieśń *ósma*: *Sfera druga, Niebo Kryształowe*.— *Dziewiąta*: *Sfera trzecia albo firmament*. W następnych pieśniach opisuje każdą w szczególności planetę.

Echo do XIII pieśni *o Słońcu*, tak brzmi:

»Oko słoneczne ogniste,
Ktore przez Niebiosa czyste,
Y mętne żywioły,
Na ziemskie padoły
Patrząc, z klarowey źrenice
Toczysz światłości krynice,
A dzień biały rodzisz
Wszędzie, kędy chodzisz,
Gdy od Nabateyskiey ściany
Ruszysz powieki rumiany,
Zawodząc promienie
W nasze podniebienie,
Brzmią wysokie heynałami
Wieże, Baszty; z Kościołami,
Przez całe świtanie,
Na twe powitanie.
Zegar wieyski upierzony,
Od północy nakręcony,
Co na głowie nosi
Grzebień, wschód twóy głosi.
Leśnego ptastwa muzyka
Swoiąć Kapellą wykrzyka,
Y słowiki polne
Ciągną gorgi wolne.
Drzewa, latorośle, zioła,
Z nocney mgły przetarszy czoła,
Y z perłowey rosy,
Otrząsnąwszy włosy:
Do ciebie głowy dźwigają,
Tobie niemą cześć oddaią,
Do twego promięnia
Powstaią z korzenia.
Gdy zaś na Merydyanie
Promień twego wzroku stanie,

A rozwlekłe cienie
W mały kącik zżenie,
Wszystko co iest w świecie żywe,
Twego ognia niecierpliwe,
Zaraz do chłodnika
Z pola się umyka.
W iaskiniach, lochach, kniechiniach,
W dąbrowach, lasach, pustyniach,
Dogadza pragnieniu,
Przy żywym strumieniu.
Sierpy, radła, kosy, pługi,
Y styk porzuciwszy długi,
Rolnik, obiaduie
A bydłu folguie.
Aż trochę skieruiesz biegu,
Ku Hesperyiskiemu brzegu,
Na drogę pochyłą
Czynią chwilę miłą.
Wtenczas odłożona praca,
Znowu nazad się powraca,
Y poki twe służy
Swiatło, w polu płuży.
Zapadasz potym, y cienie
Kradną nam twoie promienie,
Kiedy płoczesz znoie
W Oceanie twoie,
A lubo cię Antypody
Wabią dla swoiey wygody,
Lub świat twey pochodni
Rowno pragnie spodni,
Ty przecię iakoś oporem
Łączysz się z ciemnym wieczorem,
Ktory w takie kraie
Ciebie zaprzedaie,
Zostawiasz wdzięczną w odwodzie
Zorzę twoię na zachodzie,
By się z grubym zmrokiem
Pocierała krokiem,
Poki nie zapalisz lica,
Troyodmiennego xiężyca.
Y gwiazdom złotego
Nie dasz klaru swego,
A tak swiatła namieśnice,
Na ulgę naszey tęsknice
Zostawiwszy z nami
Witasz się z Indami."

W pieśni 5 tak mówi autor o światłości:

„Tyś kluczem oka, bez ciebie zakryte
Są mu obrazy świata znakomite,
Tyś dzień spłodziła, twą wnuczką jest zorza,
W różowey szacie co wynika z morza,

Świt malusieńki, z twoiey ręki bierze
Płaszcz biały, ktory w czystey rosie pierze.
Ty w śliczuym słońca zgromadzona kole,
Jasność na wszytko świata sieiesz pole,
Przez ciebie Xiężyc, przez ciebie y gwiazdy
Patrzą na ziemię, y Planeta każdy.
Twóy pędzel biegły, uczeń wszechmocności,
Maluie obraz stworzonych rożności,
W wodach, w kryształach, y w każdym polerze,
Ktory od ciebie przeyzroczystość bierze,
Y tak wyraża postać doskonale,
Że podobieństwo nic nie chrąmie cale:
Przez cię Diament w szacunku wysoko,
Przez cię pieszczona perła wabi oko.
Drogie kamienie y wszytkie klinoty,
Od ciebie stymy dostaią y cnoty.
Same żywioły im przez cię świetnieysze,
Tym są w porządku natury godnieysze,
Wdzięcznaś jest ludziom, lecz y sam Bog w tobie
Przybrał naypierwsze podobieństwo sobie,
Bo ieden tytuł chciał mieć zawołany,
Ażeby światłem był świata nazwany.
W tak pięknym tedy światłości stworzeniu,
Niech będzie chwała Boskiemu Imieniu."

Juszyński przytacza następne miejsca: Pieśń IV.

Miasto Swięte, to iest: *Coelum Aempireum.*

„Czego się tułasz po ziemskiey pustyni,
Szukaiąc domu w zwierzęcey iaskini,
Duchu! Oyczyźnie o swey zapomniały,
A w tey lepiance ciała zamieszkały?
Nieznaydziesz równych do swoiey wygody
Pałaców, ani wczesney tu gospody.
Pyszny Babilon, co wiszące mury
Miał, z wieżą ktora przenosiła chmury,
Zginął: a bywszy świata pierwszym cudem,
Teraz iest bayką samą między ludem.
Amfionową Teby zmurowane
Lutnią, przez woyny leżą zepsowane.
Gdzie Troia stała, i złotem pokryty
Jlion zamek, wierszem znamienity,
Tam nieprzyiazna ręka sól posiała,
By ona ziemia i trawy nie miała.
Górę Syońską z Swiętym Jeruzalem,
Poganin zdeptał, co wspomnieć iest z żalem.
Rzym na pagorkach siedmiu wyniesiony,
Więcey niż siedmkroć z gruntu iest ruszony.
Niemasz tu miasta, w któremby ś bezpieczne
Miał pomieszkanie tobie równie wieczne.
Wszystko pod słońcem przez starość upada,
Wszystko czas i wiek głuchym zębem zjada.

J ten cielesny, w którymeś zamkniony,
Labirynt; z laty będzie otworzony.
Wyidziesz na wolność i powietrze czyste,
Przenikniesz wody i sfery ogniste.

Pieśń XI. Sfera piąta. Jowisz.

»Nie dziw, że na tym niestatecznym świecie
Odmienny się nam wieniec rzeczy plecie,
Tu kwitnie róża wdzięcznicy wesołości,
A obok żądło puszcza głog żałości.
Szczęście z nieszczęściem zawsze na przemiany
Wiie w nim biały bukiet i rumiany,
Bo też odmianą planetowie chodzą,
Warżtę źli, drugą warżtę dobrzy wodzą.
. . . .
Duch on naywyższy, co światem kieruie,
Który kiedy chce pyszne zniża trony,
Pokornych z gnoiu bierze do korony,
Za grzechy ludu, znosi mądre Pany,
Daiąc nikczemne dzieci i tyrany:
Gdy się gmin w Boskiey boiaźni poprawi,
Sprawiedliwego Rządzcę mu ustawi,
I wolność iego tak skłoni łagodnie,
Że Króla zgodnie obierze i godnie.”

7072. **Pieśń ta w całości się tu umieszcza:**

»O Nyeskończona boska dobroći,
tać nas náświećie rozliczne kroći,
naczym wssytcy láskę znamy,
czego sámi przez sie nie mamy, snádnie przez swięte ziednamy,
Tak pan Bog poznał swą roskosz w człowieku,
rozlicznie go przeyrzał áż od wieku,
skussáiąc rodzáiu káżdego
áż z plemieniá obrzymskiego, obrał Krystophá swiętego.
Ták gdy ten był od Bogá przeyrzány,
pytał sie gdźieby był ták pan możny,
coby insse wssytki rządźił;
á nádeń możneyssy niebył, aż na Cesarski dwor tráfił.
Jednąc gdy tám przed Cesárzem stal,
z żártu dyabłá błazen miánował,
Cesarz znak stráchow vkazał,
widząc Krystof że sie go Cesarz bał, hnet sie diabła ssukáć wezbrał.
Czárt mu sie wielmi możny vkazał,
chodząc s nim krzyżowy znák vyrzał,
Dyabeł iáko zwykł vćiekał,
widząc Krystof że sie go Dyabeł bał, możnieyssego páná ssukał.
Z przygody ná pustelnika vgodźił,
wssytko mu oznaymił oczym dawno chodźił,
pustelnik mu to wssytko ziawił,
ná dobrą go wiárę náprawił, tam go przy sobie zostáwił.
A tám rzeká wielmi bystra byłá,
ktora wiele ludźi potopiła,

pustelnik Krystofá prosił
áby ludźie przez rzekę przenośił, by to Bogu ku czći czynił.
Pan Jesus ná brzegu dźiećiątkiem stánął,
Krystof go ná swoie rámioná wźiął,
tám stráchu z wielkiey ćięszkosci,
przyszedł ku prawey znáiomosci, iż to był pan wssey możnosci.
Potym moc Boską iáwnie wyznawał,
iż ktemu przyssedł o co dawno stał,
potim go Cesarz iąc kazał,
chcąc áby go ksobie náwrócić miał, do ćiemnice go wsadźić kazał.
Dwie pánnie piękne kniemu posłali,
aby go tám namawiáły
pánny skoro go vyrzáły
przyssedł ná nie strach nie máły, hnet ku iego Bogu przystáły.
Kazał ie Cesarz márnie potráćić,
chcąc Krystofá mękámi odstrássyć,
helm żelázny rospálić dał,
ná głowę mu y włożyć kazał, rospłynął sie by vodá stał.
Potym stoł żelázny rospalono
Krystofá ná nim położono
á támo dźiw boski słynął,
iż się stoł iáko wosk rospłynął, z swiętego y włos nie zginął.
Kazał potym by go vstrzeláli,
strzały sie ná powietrzu wiessały,
iedná sie ná zad obroćiła,
Cesárzowi oko wybiłá, znáć iż tám boska moc byłá.
Swięty iż iuż ku bogu chęć miał,
Cesárzowi ná sie rády dodał,
áby mu głowę sciąć kazał,
á krwią oko swe pomázał, iesliby chciáł by zdrowie miał.
Potym mu niewinnie głowę scięto,
cesárzowi iego krwie wzięto,
cesarz gdi ią oko pomázał,
wielkim głosem iest záwołał, iawnie moc boską wyznawał.
Bo mu są nádáne tákie mocy
kto go widźi wednie álbo w nocy,
w ten dźień smućien nie może być,
nagła mu smierć nie może szkodźić, żadny go grom nie może stráćić.
A ták miły Krystoforze swięty,
gdys ták poważnie od Bogá wzięty,
iedno iż ták wssytcy znamy,
my zwłasszczá co sie w tobie kochamy, niech twych zasług záwżdy vżywamy.
Nász miły pánie w troycy iedyny,
gdyżeś ták láskaw ná luckie syny,
zatwych swiętich prziczynami,
gdy co chcesz to vczynisz známi, mieyże lutosc pánie nád námi. Amen."

7115. Michał Slioska, następujących wylicza autorów *Tryodi ćwietney*: Teodor Studyta i brat jego Józef Biskup Tessaloniki, Kozmas Biskup Mayneński, (Mayny), Teofan Metropolita Nicei, Andrzey Jerozolimianin Arcybiskup Krety, Anatol Arcybiskup Carogrodzki, Jan Damascen, Marek mnich i t. d.

O śpiewach kościelnych na wschodzie w ogólności, mówi, (opierając się na Niceforze historyku, polegającym na świadectwie Filona Żydowina) że w Egipcie nasamprzód poczęto używać tych śpiewów, a to stosując się w tej mierze do niektórych miejsc dawnego i nowego zakonu, a mianowicie listów Ś. Pawła *Efez.* V. Kolos.

W późniejszym czasie najpierwszy Ignacy Antiocheński do swego kościoła wprowadził do nabożeństwa śpiewanie chórami na przemian. Pomnożyli tego rodzaju nabożeństwo Atanazy, Chryzostom, Efrem, Sofronius, Roman, Antynogen i inni, układając Hymny, Pieśni i Kondaki.

Za staraniem i powagą Mohiły, dodaje X. Sosnowski, wydany był Trebnik, z którego na rozkaz Synodu wyrzucona była Modlitwa o *Babie*, która Chrystusa w Betleem zrodzonego w pieluszki powiła,— znajdująca się w dawniejszych Trebnikach.

Wspomina o tém X. Teofil Rutka w książce pod tytułem: *Goliat.* Lublin, 1689, 4. p. 169. Tenże X. Rutka w książce: *Herby kościoła prawdziwego*, Lublin, 1696, 4. str. 196.— W tejże zaś książce, *in Corollario*, na str. 211, nazywa ten Trebnik *Trebnikiem wielkim*, i zdaje się, że za datę jego druku naznacza rok 1667.

Tenże X. Rutka, w tejże książce: *Herby* i t. d. str. 216, powiada, że Piotr Mohiła Metropolita Kijowski: «Trebnik abo Rituał cerkiewny z Agendy Rzymskiey poprawował.”

W późniejszej edycji znowu tę modlitwę przywrócono, w Trebniku mniejszym. (Ob. X. Rutki *Herby kośc. prawdz.* Lublin, 1696. 4. p. 212). (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7120. Co się zawiera w tej rzadkości bibliograficznéj, w szczegółach tu się wymienia. Od karty 1 do 30, jak widać z odsyłaczów, są następne modlitwy: kar. 1. *Krolu niebieski pocieszycielu* etc. kar. 2. *Swięty Boże* etc. *Panie zmiłuy się nademną.* kar. 3. Psalm 50. *Zmiłuy się nademną Boże* etc. *Przydźcie pokłońmy się* etc. kar. 18. *Blogoslaw duszo moia* etc. kar. 20. *Panie wysluchay modlitwę* etc. kar. 31. *Modlitwa ś. Bazylego*, poczynająca się tak: *Który każdego czasu* i t. d. Dalej: *Chryste światłości prawdźiwa* i t. d. i tu się kończy *Czas Pierwszy.* Od kar. 32 *recto* do 36 *verso.* *Czas Trzeci*, w którym Psalmy 16, 24, Tropary i modlitwa ś. Bazylego: *Panie Boże, Oycze Wszechmogący* i t. d. Od kar. 36 do 42. *Czas Szósty*, a tu Psalmy 53, 54, 90, Tropary i *Modlitwa ś. Bazylego: Boże y Pánie Mocarstw* i t. d. Od kar. 42 do 47: *Czas Dziewiąty*, a tu Psalmy: 83, 84, 85, Tropary, *Modlitwa Trzech Młodzieńcow*, i *Modlitwa ś. Bazylego: Władco Panie Jezu Chryste* i t. d. Od kar. 47 do 55: *Modlitwy ktore się po czaśiech odprawuią*, a tu Psalmy: 102, 145. Modlitwa sławiańska drukiem łacińskim: *Jedynorodny Syne, słowe Boży besmerten syi* i t. d. modlitwa: *Błogosławieni vbodzy duchem* i t. d. Hymny, *Epistolium. do Ephesow zaczalo* 233.

Ewangelium. Mark. Zaczało 51. *Modlitwa po Ewangeliey,— Wspomni nas Panie* i t. d. *Chory Swiętych Aniołow* i t. d. *Symbolum, albo Wyznanie Prawosláwney Wiary.* Modlitwy. *Vlży, przebacz y odpuść* i t. d. *Przenaświętsza Troyco, iedyney istnośći nie zwyćiężona mocy* i t. d. Psalm 33. *Dostoyna iesteś záprawdę, ábyśmy ćiebie wielbili, świętá Bogárodźico* i t. d. Od kar. 55 do 77. *Modlitwy Przy świętey Liturgiey, y przestrogi co ma każdy wierny rozmyślać słuchaiąc nabożnie Służby Bożey*, a tu Modlitw kapłańskich początek w słowiańskiém. Od kar. 77 *verso. Modlitwa przed pokarmem u stołu;* dalej *Modlitwy Wieczorne*, a tu Psalmy: 103, 140, 141, 129, 116. *Hymny Swiętego Męczennika Amphinogená składu: Swite tichiy: świátyia sławy* i t. d. Modlitwa: *Racz nam dać Panie w ten wieczor bez grzechu zachować się* i t. d. *Modlitwa z Psalmu* 122. *Modlitwa ś. Symeona v. Łuk. w Rozdz. 2. zaczało 8, Tropar, Modlitwa: Niebieski Krolu* i t. d. *Modlitwa ś. Bazylego: Błogosławiony iesteś wszechmogący Panie* i t. d. Od kar. 85 do 97. *Modlitwy przy wieczerzy i na noc*, a w tych: *Modlitwa ś. Makarego: Boże wieczny, krolu stworzenia wszelkiego* i t. d. *Modlitwa ś. Antyocha: Wszechmogące słowo Oycowskie* i t. d. Modlitwa: *Panie Boże nasz, ieżelim co zgrzeszył dźiśieyszego dnia* i t. d. *Modlitwa ś. Makarego. Krolu nieśmiertelny, wielkich dobr dawco* i t. d. *Modlitwa B. Piotra Mnicha Studita do Przenaswiętszey Panny. Przed tobą Przenaświętszą Bożą Matką* i t. d. Modlitwy: *Panie Boże nasz w ktorego wierzymy* i t. d. *Panie Jezu Chryste Synu Boży, dla modlitw Przenaświętszey Matki twoiey* i t. d. *Panie Boże nasz, dawco żywota wiecznego, ktory doczesny ten y śmiertelny zátrzymawszy żywot* i t. d. *Modlitwa do Anioła Stroża,— do Naświętszey Panny,— Modlitwa Damascena Swiętego: Panie człowiecka miłuiący* i t. d. *Niech powstánie Bog nasz* i t. d. (kar. 98 *recto* winietka: Christus w chwale). Od karty 98, do 121 *Akaphist i Kanon Panu Jezusowi.*— kar. 122—148. *Kanon Duchowi S.*— kar. 149 *verso*: Obraz N. Maryi Panny niepokalanie poczętej z napisami u wierzchu i spodu: Raduyśia obradowánnaia, Hospod stoboiu.— Dostoyno iako woistinnu Błażyti tia Bohorodice.— kar. 150 nast. *Akaphist i Kanon Naświętszey Pannie, Bogorodzicy* do kar. 179, na której kończy się ten exemplarz.

Przytaczają się tu z książki tej, miejsca następne, z zachowaniem właściwej pisowni.

Kar. 31, 32. «Modlitwa S. Bazylego. Ktory káżdego czasu, y káżdey godziny, ná ziemi y ná niebie pokłon przymuiesz, y chwalony bywasz. Dobrotliwy, długo ćierpiący, y wielce miłośierny Boże. Ktory miłuiesz sprawiedliwe, y nád grzesznemi litość masz: ktory wszytkich do zbáwienia wzywasz dla obietnice przyszłych dobr. Sam Pánie przyimi tey teraznieyszey godźiny modlitwy násze, y w dobroći náprostuy żywot nasz do przykazania twego. Dusze násze oświęć, ćiálá o-

czyść, napraw myśli, rozum oświeć, y doskonałym vczyń: y wybaw nas od wszelkiego frásunku y złych przypadków. Choroby, y dusznych pożądliwośći. Ogrodź nas Aniołami twemi świętemi, żebychmy w obronie ich będąc zachowáni i sprawowáni do iedności wiary, y do poznania niedośćignioney twoiey chwały doszli. Ktory iesteś błogosławiony ná wieki, Amen.

Kar. 36 *verso*. Psalm 53. Boże w imię twoie zbaw mię, á w mocy twoiey sądź mię. Boże wysłuchay modlitwę moię: przyimi w vszy słowa vst moich. Abowiem obcy powstali przećiw mnie: á mocarze szukáli dusze moiey, á niekładli Bogá przed oczyma swemi. Bo oto Bog mię dodpomaga (*sic*), á Pan iest obrońcą dusze moiey. Od wroć (*sic*) złe ná nieprzyiaćioły moie, á zatrac ie według prawdy twoiey. Dobrowolnie będę ofiárował tobie, y będę wyznawał imieniowi twemu Pánie, ábowiem dobre iest. Bo ze wszelkiego vtrapienia wyrwałeś mię, á ná nieprzyiacioły moie poyrzało oko moie.

Kar. 48 *verso*. Jedynorodny Syne, słowe Boży besmerten syi: iżwoliwy spasenia nászeho radi, wopłotitiśia ot światyia Bohorodica, y primo Diwy Mária, neprełożno woczełowiczywyiśia, Raspiatśia Chryste Boże: smertiu smert poprawyi. Jedyn syi Swiatyá Troyca, sprosławlaiemyi Otcu y Swiatomu Duchu, spaśi nas.

Kar. 51 *recto*. Ewangelium Márk. Záczało. 51. Onego czásu. rzekł Pan Jezus vczniom swoim: Mieyćie wiarę Bożą. Zaprawdę mowię wam, iż ktobykolviek rzekł tey gorze, rusz śię i wrzuć śię w morze, á niewątpilby w sercu swoim, ále by wierzył że się stanie co by iedno rzekł sstanie się mu. Przetoż wam powiadam: wszytko o co kolwiek modląc się prośićie, wierzćie że otrzymaćie, á stánie się wam. A gdy stániećie ná modlitwie, odpuśććie ieśli co przećiw komu maćie: áby y Oćiec wasz ktory iest w niebieśiech, odpuśćił wam grzechy wásze: lecz ieśli wy nie odpuśćićie áni Oćiec wasz ktory w niebie iest, odpuśći wám grzechy wasze.

Kar. 52 *verso*. Symbolum. albo wyznanie prawosláwney Wiary. Wierzę w iednego Bogá, Oycá Wszechmogącego, Stworzyćielá niebá y źiemię, (*sic*) widomych wszytkich rzeczy y niewidomych. Y wiednego (*sic*) Pána Jezusá Chrystusá, Syna Bożego iednorodzonego z Oycá narodzonego przed wszystkiemi wieki. Swiatłość z swiatłośći Boga prawdźiwego, z Boga prawdźiwego, rodzonego á nie stworzonego, iedney istnośći z Oycem, przez ktorego wszytko iest vczynione. Ktory dla nás ludźi y dla nászego zbawieniá zstąpił z Niebá, y wćielił się z Duchá świętego, z Máryey Dziewice, stał się człowiekiem. Ukrzyżowan też zá nas pod Pontskim Piłatem, vmęczony y pogrzebiony iest. Wstał zmartwych trzećiego dniá według pisma: y wstąpił ná niebiosá, śiedźi ná práwicy Oycowskiey: y zá się przyidzie w chwale sądźić żywe y vmarłe, ktorego krolestwu nie będźie końcá. Y w Duchá świętego Pána ożywiáiącego, ktory od Oycá pochodźi, á z Oycem y Sy-

nem wespoł chwalon y wielbion iest, Ktory mowił przez Proroki. Y iedną świętą powszechną Apostolską Cerkiew: wyznawam iedeu Chrzest ná odpuszczenie grzechow. Oczekiwam zmártwychwstania vmarłych, y żywotá przyszłego wieku, Amen.

Kar. 59 *verso*. Panie Boże wszechmogący, ktory od niebieskich twoich mocarstw trzeświętą pieśń przyimuiesz, raczże y odemnie niegodnego służebnika twego NN. trzeświętą pieśń przyiąć i t. d.

Kar. 68 *verso*. Arcykáplánie wieczny Chryste Boże nasz, z pilnośćią śię tobie modlimy, twym náywyższym błogosłáwieństwem, Archiereia nászego Náświętszego Patryárchę N. (ábo Metropolitę N.) błogosław, vtwierdź, vmocni, pokoiem obwáruy, y swiętey twoiey Cerkwi, szczerego, zdrowego, cźći godnego, długo wiecznego, y prawdźiwie spráwuiącego naukę twey prawdy racz podáć. Od wszelkich zasię przećiwnośći widomych y nie widomych nieprzyiáćioł, litośćiwie wybaw.

Kar. 84. Boża porodźićielko Panno, bądź pozdrowiona, łaski pełna Maryia, Pan Bog z tobą. Błogosławionáś ty miedzy niewiástami y błogosławiony owoc żywota twego ábowiem vrodziłaś Zbáwićielá duszam naszym.

Chrzćićielu Chrystusow: Tobie się modlimy, ná nas wszytkich wspomni ábysmy byli wyzwoleni od niepráwośći naszych. Tobie bowiem iest daná łaska modlić się zanami.

Kar. 84 *verso*. Niebieski Krolu: Krola Páná nászego zmocni. Utwierdź wiarę. W cale zachoway Cerkiew świętą twoię, vćisz narody, świat wszytek vspokoy. Uczyń wprzybytkach sprawiedliwych przednami odeszłych Oycow y bráćiey nászey. Nas też Pánie w Prawosláwney wierze y pokućie racz przyiąć y zmiłuy śię nad námi. Jáko iesteś dobry y człowieká miluiący.

Kar. 85. Modlitwa Swiętego Bazylego po skończeniu Wieczerni. Blogosláwiony iesteś wszechmogący Pánie, ktoryś dźieci świattośćią słoneczną oświećił: y noc ognistą iasnośćią obiaśnił, dnia tego długość przeyść dać raczył y do początku nocy zbliżyć się. Usłysz prośby moie, y wszytkiego ludu twego, y odpuść nam násze wolne y niewolne grzechy, przymi Wieczorne nasze modły, y zeszli wielkość zmiłowania swego ná dźiedźictwo twoie. Ogrodź nas Anyoły twemi świętemi, vzbroy nas sprawiedliwośći orężem; vtwierdź nas w prawdźie twoiey, záchoway nas mocą, wybaw nas od wszelkiego przypadku, y wszelakiey przeciwnikow zdrady: żdarz nam y ten teraznieyszy wieczor, z nocą następuiącą, zypelny (*sic*), spokoyny, bez grzechu, bez zgorszenia, bez pokuszenia: tákież wszytkie dni żywotá naszego: dla modlitw Przenáświętszey Bogarodźicy, y wszytkich Swiętych ktoryc się od wiekow dobrze v podobali. Amen.

Kar. 130. Modlitwa do świętego Ducha, Symeoná nowego Theo-

logá. Przydź krzyształowidny żywoćie, nádroższy y wszytkim władnąca práwico, náświętszy y ożywiáiący stworzyćielu Duchu ktory iesteś w zwierzchnośći rowney czći, z Oycem y z Synem: ktorych iest we trzech osobach, táż y iedná godność, y Bostwo, rada, y zgoda, y iedna wolá. Przydź Pánie moy, ktorego pożąda y prágnie dusza moiá. Przydź żądosci moiá będąca we mnie, ktoraś sprawilá, żebym ćię pragnął, owszeki nieprzystępnego. Przydź vstáwiczná rádośći moiá, roskoszy y chwało. Przydź tehnienie moie, żywocie moy, poćiecho mey dusze: bądź zemną, ô iedyny Duchu dobry Pánie, ktory niezmieszánie, nieodmiennie, nieprzełożnie iesteś nád wszytkiemi. Bogiem: Bądź mi sam wszytko we wszytkim, pokármem niewypowiedźiánym y ze wszech miar niestrawionym wiecznie wylewaiącym się w vstach dusze moicy, y nádder ćiekącym wkánał sercá mego: odźieniem błyskáiącym, y palącym dyábły: oczyśćieniem omywaiącym mię nieskáżitelnemi y świętemi łzámi. Ktore twe przyśćie spráwuie w tych, do ktorych przydziesz: Bądź mi światłośćią niezmierzkáiącą, y słońcem niezáchodzącym, nigdźie skrić śię niemogący: á gdziesz śię też skryiesz, nigdźiey niemaiąc mieysca do twego pokoiu? y dla czegoż? bo się nieodwracasz od żadnego ze wszytkich, ále my záwsze kryiemy się od ćiebie dla grzechow nászych przyść do ćiebie niechcąc. Oddal odemnie Panie wszelką zátracáiącą wynioslość, á day mi czystość oczu, włoż hámulec ná ięzyk moy: vczyń słuch moy powolny ku świętym twym przykázaniom: day ćierpliwość w przypádkách, doday rozumu, y vtwierdź serce me wdługiey ćierpliwośći, w szczerey dobroći, w wstrzemięzliwośći, wspolnym vtrápieniu, w iałmużnách, w miłośći, w pokorze, wponiżeniu siebie ku wszytkim, w odwroceniu dyabelskiego lenistwa y gniusnośći, ktorych iáko roskoszy zážywałem. Day mi rozsądek doświádczony w myślách, co bym miał przed się brać. Day mi zrozumieć przewrotne chytrośći, szátáńskie; y one znim odrzućić, á zewszech miár swą od miatáć (*sic*) wolą, y o sobie (pieczą) wkładać ná twe przeyzrzenie, y w tym co pożytecznego iest, mieć vfność: bo odciebie iest żywot moy: świátłość moia, zbáwienie moie, y ciebie błogosławię, chwalę, y kłaniam się z bez początku będącym, wypuszczaiącym ćię Oycem, y zawsze będącym y społ wynikáiącym iego Synem, teraz y záwżdy y ná wieki wiekow, Amen.

Kar. 136. Modlitwa. Przydź názacnieyszy, wszytko dźiwiący, y wszytko náwiedzáiący Duchu, namędrszy, námocnieyszy, násilnieyszy, nieodmienny, nieprzypodobany, nieopisany, niedośćigniony, niepoięty, niewysławiony, bez liczby dárniący, nádobrotliwszy, wszytek świat podług istnośći nápełniáiący, niezmieszczony podług śiły: ktoryś sam żywot, y źrzodło żywota: Sam mądrość, y źrzodło mądrośći, Sam moc, y źrzodło mocy, nadobrotliwszy, y naszczodrobliwszy Boże: Przydź do wszytkich chcących zbáwienia, prawdziwą będąc nadźieią.

Przydź ieden do iednego, bom iest tylo ieden iako baczysz. Przydź y mieszkay we mnie, y oczyść mię od wszelakiey nieczystośći: y zachoway mię od wszelákiey zarazy, y zdrády nieprzyiacielskiey. Błogosławiemy cię, náchwalebnieyszy Krolu, y nádobrotliwszy, bo od ćiebie mamy bytność, tchnienie, mądrość, poznanie Bogá, ciebie naświętszego Ducha, y początku niemaiącego Oycá, y Iednorodzonego iego Syná. Błogosláwiemy ćię, iż od ćiebie to mamy, że patrzamy ná piękność niebieską, ná bieg słoneczny, ná koło mieśięczne, na gwiazd ozdobę, y wszytkich piękną sforność; á rożne biegi. Błogosławiemy ćię, gdyż od ćiebie mamy, że znamy czásow odmianę, przemianę wiekow y wiátrow, lat obchody. Dźiękić czyniemy, iż od ćiebie to iest, że śię Krolestwa niebieskiego spodźiewamy, czći Anyołom rowney, chwały twey widzenie, teraz wprawdźie iako we zwierćiedle y podobieństwach w krotce doskonáley, y rzetelniey. Dźiękić czyniemy, bo to nam daiesz źiemi sprawowanie, pokarm, rzemiosło, práwa, obyczaie, dobroczynnośći, mieszkánia. Jáki ięzyk wypowie wielmożność twoię Panie, ktore nad wymowę y poięćie są większe y dźiwnieysze? Tyś bowiem czystośći y świątobliwośći wieczne y nieprzestáiące źrzodło: á mądrośći y mocy głębokość wielká y nieskończona, y niedośćigniona: żywotá zaś nieśmiertelnośći niezmierzone, y nieopisane morze rozumu y smysłow, nieprzebrána y nieubywaiącá skarbnico: dobroći, y miłośierdzia nad wszytkim swiátem, nie vmnieyszona y niewyczerpána studnico. Tyś tchnął w Proroki, y przyszłe rzeczy opowiedźieli y iednego Syna Bożego národzenie ogłośili. Ty do łaski pełney Maryey przyszedszy, naznáczoney przed wieki, aby byłá Mátką Bożą wybrániey ze wszytkich národow, iáko czystey, y Przeczystey: y przeoświecony iey żywot mieszkániem Słowu y Bogu zporządźiłeś, y z nim spráwiłeś náświętsze iego przyięćie. Tyś był z Słowem Chrystusem, iáko wespoł z nim wynikaiący, iedney istnośći, y rowney chwały, y cuda sprawowałeś przedźiwnie: A gdy wszedł ná niebiosa, y vsiadł Bog należyćie z przyiętą naturą, po prawicy Oyca, nierozdźielnie iáko Bog ná święte iego vcznie y Apostoły przyszedłeś, pod widokiem ognistych ięzykow, y słowy mądrośći, y śmiałośći nápełniłeś ich y śilnych spráwiles w znákách. Tobie się modlę, y przed tobą vpadam, y tobie się upokarzam, skłoń się do mnie służebniká twego, y łaską mię náwiedź y wyprowadź mię z głębokośći grzechow, z zezwoleniem popełnionych, y wniewiadomośći, ktorych, nie znam do śiebie: od wszelkiey mię oczyść zmazy, dusze y ćiała oświeć, nápucz, day rozum, do zrozumienia wszelkich rzeczy zbawiennych przywiedź, mężnym mię okaż y nieleniwym, w affektach nád wszelką przećiwną potęgę mocnieyszą: oblecz mię w skłonność do litośći, w ćichość, w pokorę, długą ćierpliwość, prawdę, sprawiedliwość, milczenie, y fundament wszytkich cnot wstrzemięźliwość. Godną chwały vczyń mię Cerkwią, bądź we mnie pánuiącym, broniąc, y nabo-

gatsze twe dáry dáiąc. Bo ty iesteś doskonałym sprawcą wszelakiey dobroći, y tobie piesni z Oycem y Synem iakośmy powinni, przynieśiemy, teraz y záwsze y ná wieki wiekow. Amen."

Biorąc na uwagę język tyle ukształcony w tych i innych w tym zbiorze modlitwach, wątpić można azali z słowiańskiej mowy na polską przeniesione były. Z pisowni jednak form i wyrazów niektórych, widać przejęty język układacza mową słowiańsko-ruską, jako to: *ubłażamy*, *nieprzystępna chwała*, *naczynać*, *modlić się Bogu*, *ucierpieć*, *obraz czci wystawiony*, *bezcielesny* i t. p. Jednak wyjątki z Pisma Ś. są czystą mową polską, wzięte snadź z przekładu jakiego znanego.

7122. Sobolewski widział w Puławach, jak się domyślać można, to wydanie r. 1560, ale bez karty tytułowej i ostatnich. Ostatnia w jego exemplarzu była 180. Kart na przodzie było, jak się domyśla, około 3 ark.; pozostałe w tymże exemplarzu nosiły signatury b. i c. Podaje on tyle o tej ustawie szczegółow, ile z ułomkowych trzech kart na przodzie i z rozkładu samego dzieła wyczerpać można.

Zdaje się, mówi on, iż owe trzy karty są urywkiem jakiegoś Mandatu Xcia Pruskiego Albrychta, który chce, żeby chwała boża, która w innych, «wysnaniu Augsburskiemu powinnowatych Koscielech Chrzescianskych sgruntu pisma Prorokow y Apostołow swiętych iednostainie uczona y wyprawowana bywa, tesz y w nassem Xięstwie, bes wssego zatlumienia, sządamy pomnoszić, obronić, y potomkom nassem po sobie sostawić."

«Dliategosz tesz (są dalsze słowa tegoż Mandatu), przes to, za roskazaniem nassem sloszone y uczinione pisanie, wisoko obdarzonych zacnych męszow D. Luthera, Pomerana, Philippa, Brentiusa, Urbani Rhegii, Viti Theodori, ktorzi częscią w Christusie zasneli, a częśćią iesczę żyią, y inych męszow Chrzescianskych uczestnych Xiąg szadną miarą poniszić niechcemy, czem mniey ony zarzucić, Alie owszem nassem wssem pliebanom y sluszebnikom koscielnem, aby spilnoscią nawiętszą y wiarą, po Bibly ony czitali, roskazano miec chcemy. Aszeby snych tę naukę Chrzescianską, ktora w *ustawie nassy koscielney*, s prziczyn wyszey poloszonych, krotko iest zebrana, żerzei wyswietlili, onę ym na srozumieli a uczestni, ilie ym podlug darow od Boga danych moszno, swemu pospolstwu a zebraniu przekladali, A tak spomienionemi y wszistkiemi inemi Chrzescianskiemi y Augsburskiemu wysnaniu przypoionemi uczicielami, prawą iednosc w uczeniu zachowali."

«A co się *drugiey czesci ustawy nassey koscielny* dotycze, w ktorey Coeremonie a obrzędy kosciolow nassych opisane, oni wszistci, ktorzi *spirwssą ustawą nassą koscielną*, tę wspol slossą y roswaszą, naidą, iako nie iest w niei szerokosci żadną miarą sluszono.

«Bo poniewasz *pyrwey*, szadna istna forma albo sposob, dziatki chrzcic, pokutuiące grzeszniky rosgrzeszać, niemocne na smiertelny poscieli lieszące cieszyc, w Malszenstwo oddawać, y iak się s zakasanemi Gradibus prziacielstwa y szwagerstwa rosumie, *naszey ustawie* koscielny wcieliono nie było, Alie Plebany nasse y slugi koscielne, na D. Luthera (swiętei pamięci) formulas a sposoby obyczaiem Chrzescianskiem slossone y ustawione wskasiwano y odsilano, ktorych częsc, (iakosmy są sprawieni) o nie malo dbaly, alie wlastne y ktore sobie przeciwne są czini (li)....” (tu dalszych kart niedostaje).

Pokazuje się z tych wyrazów, iż dawniej już *Ustawa Kościelna* dla Protestanckich kościołów w Xięstwie Pruskiém wydana była; ale że nie wszystko obejmowała, mianowicie co do obrządków chrześcjańskich, tu wyliczonych, i że Plebani w tej mierze podług swego widzimi się postępowali, przedsięwzięto tedy jej dopełnienie i rozszerzenie. Przytaczają się tu jeszcze dalsze słowa Xiążęcia:

«....Tedy tesz my ku wssem poddanem naszim, tey nadzieie a uffnosci iestesmy, że nas iak slusznie, wtey naszy cieszki starosci, iusz uszanuią więcey, Bo coś my od początku panowania nassego, pomnaszaiąc Naukę sbawienną, za cieszkosci wielkie y zasmutki wystali, to panu Bogu na rosesnanie dawamy.”

«A chociasmy naprzeciw niektorem duchom niespokoynem s naszych srogosci dlia boiasni inych, s rosmaitych a prawych prziczin, slusznie uszić byli mogli. Wssak poniewasz zawszdy, ku nassem poddanym laskawą a oicowską wolią okasowalismy, tesz ilie nam rzec moszna a snosna była, więcismy łaski niszeli srogosci uszywali, Mnogiemeśmy, abych przes to winne ku poliepsseniu pobudzili, przcirzeli. Alie iesli poliepssenie na łaskawe spodziewanie nasse pochodzić nie będzie, ku czemu inemu s potrzeby prziczina się nam da.”

«Dliategosz ieszcze po wtore kaszdego sosobna napominamy, iako wierny Ociec ziemsky, ktory podobania żadnego nad karaniem nie ma, łaskawie a obyczaiem Oicowskiem, Aszebyscie nas daliei nie zasmucali, any nam ku nielasce nieiakiey prziczinę dawali, Alie owssem tak się zachowali, Aszebismy po za smutku dlugiem a niewczasnosci, za się przes posluszenstwo wasse a poliepssenie, w tym nassem przizlem rychlo od Boga żądanem wybawieniu, w czem my nie niewątpiemy poweselieni byli.” etc. etc.

Ponieważ pierwszego arkusza samego dzieła w tym exemplarzu niedostaje, niewiadomy ani ogólny tytuł pierwszej części, ani też początkowe artykuły. Na karcie 5 u góry napis: *O ziednoczeniu obudwu natur w Chrystusie.* Dalej idą następne artykuły:

O stworzeniu. O upadku człowieczem. O Grzechu. O Zakonie. O dobrowolney woley albo o swobodzie. O Ewangelij. O Roznoscy starego y nowego zakonu. O usprawiedliwieniu człowieka grzessnego.

O znowieniu. O uczynkach dobrych. O Bogu Duchownym, to iest, iako Duch s cialem w wierzących boiuie a walczy.— Ktore grzechy Ducha swiętego od czlowieka wyganiaią, a ktore nie. O Pokucie. O Sacramentach albo swiątosciach. O Chrzcie swiętym, (gdzie na nowochrzczenców powstaje autor). O Absolutij albo rozgrzesseniu. O Klątwie albo wyłączeniu s spolecznosci Chrzescianskiei. O wieczerzy pana Christusowei. O Kosciele albo zebraniu swiętym Chrześćianskiem. O krzyżu a ucierpieniu. O modlitwie. O wolności Chrześćiańskiei. O Przelozonych albo zwierzchnoscy swieckiey (gdzie znowu przeciw nowochrzczeńców, którzy utrzymywali, iż grzech był władzę świecką sprawować).

Te artykuły liczbą nieoznaczone kończą się na karcie 89 *verso*. Na karcie zaś 90 *recto*: *Nasladuią Symbola albo Wyznania Wiary*, a tu Wyznanie albo Symbolum Apostolskie. Wyznanie Niczenskie (na Soborze Nicenskim ułożone). Symbolum albo Wyznanie swiętego Athanasego. Symbolum albo wyznanie, ktore przypisuią swiętemu Ambrożemu, y Augustinowi.— Kończą się te wyznania i część *pierwsza* dzieła na karcie 94 *recto*. Na karcie 95 tytuł części wtórej w tych słowach:

Druga Cząstka ustawy Koscielney o Ceremoniach y obyczaiach Kośćielnych. (Wyrazy kursywą drukowane czerwono wybite).

Tu się zawierają przepisy i formularze obrzędów religijnych, i tak idą: O Chrzcie swiętym.— O Catechismie, (gdzie między innemi zaleca się p. 110 *recto*, aby w Królewcu, gdzie wielu po niemiecku nie umie, katechizm po polsku i po litewsku przez osobnych Kaznodziejów był dawany). O Spowiedzi y rozgrzesseniu. O Klątwie, iawnei pokucie, y Absolutij.— Sposob albo Obyczai Mssey, albo sprawowania wieczerzei panskiei, ktory w Krolewcu, y w ynych Miastach przednieissych, gdzie się szkoły pomnożyły ma być trzyman: (tu także niemieckie i polskie naprzemian spiewy zalecają się, i są przydane nóty do spiewania). Forma albo obyczay sprawowania Mssey, albo wieczerzy Panskiey, ktore w miasteczkach małych, y we wsiach, gdzie albo zadnych szkoł, albo barzo małe są, ma być zachowana. (Tu w kościołach polskich całe nabożenstwo po polsku każą odprawować; o pieśniach nawet, p. 139 *verso*, powiedziano: «A iesliby lud tych to pieśni pomienionych Polskych nie umiał, Pleban tak dobrze iako y Cantor przyłożyć pilnosci maią, aby uczyli lud nieumieiętny, a zwlasscza lud młody"). O niesporze. Collecty albo pospolite modlitwy, y zwierssykami, *de tempore*, y na swięta, przes rok wssystek, ktorych używać może na Mssy wielkiei, ranei y niesporze iak wyssei przypomieniono. Porządek iako się w swięta w urzędze sprawować.— (Tu p. 160 *verso*: «ktemu iest tego wielka potrzeba, Aby w Miastach y miasteczkach małych prze Polakow, Litwę, y iny lud ktory ięzyka Niemieckiego nie umie, Capellanowie ku kazaniu ustawieni byli, iako w Krolewcu ku temu, kaznodzieie osobliwy, iusz przes czas niemały,

zrządzeni są, A na wsiach, gdzie nie przemogą kaznodzieie osobliwego takowego trzymać, przes tlumacze ma być wyprawowano." Tu następuje rozporządzenie Xcia Pruskiego, aby w Kollegium Krolewieckiém, na dwudziestu czterech młodych chłopców fundowaném, stipendiatów *zawżdy sseść Polakow, Item sseść Litwynow, I sseść Prusow y Sudawow (gdyby ie iedno miec można bylo).*— O chodzeniu do kosciola. O oddawaniu (to iest o *Slubach*) *et prohibitis gradibus*, to iest, ktorem osobam, wstan małzensky w stępować, wedle Boszkych y swieckych praw, niewolno.— Jako niemocne ludzie sprawować swiątoscią y ony ciessyć,— i właśnie ten artykuł przerywa się na karcie 180, i dalszego ciągu brak w tym exemplarzu.

NB. Ze wzmianki w Mandacie podeszłej starości Xcia Pruskiego można dochodzić czasu wydania tej księgi. Druk gocki, bujny.

7125. *W przedmowie*, powiedziawszy o potrzebie zachowania, ile to być może, jednostajności obrzędów kościelnych, mówi dalej:

(str. 5. 6.) «Przetoż y teraz, dogadzájąc Jednoćie S. Kośćioł Páński, ná dwu Generálnych Konwokácyách, Zborow Koronnych, y Wiel. Xięstwá Lit. to jest, Orláńskiey, w Roku 1633. y Włodáwskiey, w Roku 1634. *unanimi consensu*, uważnie postánowił, áby ze Trżech Prowinciey, to jest z Wielkiey, y Máley Polski, y z W. X. Lit. Agend Zborowych zebrawszy, jednę zgodną Agendę álbo Formę, wszystkie Zbory, w tych Páństwách J. K. M. á Oyczyzny nászey miłey, sporządzoną mieć mogły. Co już z łáski Bożey, według pobożney áffektácyey, wszystkich wiernych w tym Páństwie, skutek swoy bierże." i t. d.

Niżej (str. 7.) wspomina o *Agendzie od śp. Mężá Bożego, Xiędzá Krzysztofá Kráinskiego, Seniorá niegdy Districtu Belskiego, á Superintendentá Zborow Bożych in Minori Polonia wiernego y czułego wydáney, ktora przez czás nie máły, y áż do tąd, ut plurimum w Zborach Koronnych in usu byłá.*

Przedmowa ta, poświęcona cała dowodzeniu: że obrządki kościelne jednostajnemi być powinny, datowana jest w Toruniu *w dźień Pámiątki Apostołow S. Symoná y Judy.* Roku Pańskiego MDCXXXVI. Po niej (str. 15—18) położone są z Pisma Ś. z Ojców i Koncyljów, *świadectwa o zgodnym á jednákim odpráwowániu Nabożeństwá.*

Na stronicy 463, gdzie jest rzecz *o odprawianiu rozwodu małżeńskiego*, takie, w liczbie IV, znajduje się pytanie:

«IV. Jesli ty obiecujesz y ślubujesz, już więcey ná potym, áni swowolnie Páná Bogá obrażáć, áni Kośćiołá jego zásmęcáć, áni powtore osobę ktorążkolwiek, y gdzieżkolwiek w Stan S. Małżeński záćiągáć; ále ráczey w stanie bezżeńskim, á w czystośći y świętobliwośći żyć, álbo do twojey, álbo też do teyże osoby N. śmierći? Obiecujesz y ślubujesz?"

«Od. Obiecuję y ślubuję zá pomocą Bożą."

Rzecz dziwna, jak Ewangelicy nie odstąpili jeszcze podówczas w tej mierze od nauki Kościoła Katolickiego!

Ojców, Koncylja i prawo kanoniczne cytuje jak poważne świadectwa. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7126. Akt I. Porządek Administrowania Chrztu jest taki: naprzód idzie *przedmowa* stosowna do tego aktu (str. 2); potém śpiewa się, podług nót w tejże książce wyrażonych: *Swięty Duchu zawitay k nam* i t. d.; dalej sama, jak zowią, *Ustawa Chrztu Swiętego*, poczynająca się od miejsca Ewanielji Ś. Mateusza XXVIII. 18, 19, 20 (str. 3.) Następuje 6 uwag wyciągniętych z tej Ewanielji (str. 4—7).— (str. 7—9) Kilka pytań tyczących się Chrztu, odpowiedzi na nie i objaśnienia. (str. 9—11) Część Ewanielji (*Mar.* X. 13—16) i stosowne uwagi do tej Ewanielji. (str. 11) *Wyznanie wiary*, czyli *Wierzę w Boga.* (str. 12—13) Modlitwa do Pana Jezusa Chrystusa, *aby dzieciątko ochrzcił Duchem swiętym y ono zapieczętował ku żywotowi wiecznemu.* (str. 13) *Oyczenasz*, i parę uwag pasterza. (str. 14) Forma Chrztu: *N. Ja ćiebie chrzczę, w Imie Boga, Oyca, y Syna y Ducha Swiętego.*

I zaraz: *Błogosławieństwo z włożeniem rąk, Napomnienie do dziękczynienia* (str. 15). *Dziękczynienie Bogu Oycu* (str. 16). *Napominanie do Rodziców* (str. 17). *Napominanie do Kmotrów* (str. 18) *Zamknięcie*, z Psalmu LXXI.

Z Psalmu tego myśl wzięta i tak przerobiona:

«Ty Pánie z młodośći moiey, naucż mię sam woli swoiey, a day mi w niey do końcá trwáć, nie rácż mię nigdy opuszcżáć.

«Odtąd do stárośći moiey, niech będę w opiece twoiey: ábym y inszym obiáwiał, iáką ty ku mnie litość miał.

«Tobie poruczam Boże moy, duszę, ciáło, y żywot swoy, sprawuy ty mnie sługę swego, áż do żywotá wiecznego, Amen."

Akt II. *Usługowania Wieczerzą pańską.*

Poczyna się od tych słów (str. 19). «Wspomożenie nasze od Boga, który stworzył niebo y ziemię, Oyca, Syna, y Ducha świętego, Amen.

Abo tak:

«W nayswiętszym Imieniu twoim, Panie Jezu, Chlebie żywota ktoryś z Niebá zstąpił, y dawasz żywot świátu, niechay będźie wspomożenie násze, Amen."

I zaraz następuje: *Napomnienie do wzywánia Duchá swiętego* (str. 20).— Spiewa się podług nót położonych: *Swięty Duchu zawitay k nam*, albo: *Swięty Duchu przybądź.*— (str. 21—22) *Wyłączenie niegodnych.* — (str. 22—23). *Nápominánie do wyznánia grzechow.— Spowiedź ábo wyznánie grzechow.* — (str. 24) *Do Rozgrzeszenia przystęp.* — (str. 25) *Rozgrzeszenie.* — (str. 26—27) Spiewają podług nót, *Wyznánie Wiáry*, a *Sługá Boży gotuie Chleb i Wino.*— (str. 27)

Nápominánie do Modlitwy. — (str. 28) *Modlitwá.* — (str. 29) *Testáment.* — (str. 29—30) Forma poświęcenia, z Ewanielji albo (str. 31—32) z listu 1. do *Koryn.* z roz. XI. 23—29. — (str. 33) *Obiasnienie Táiemnice Testámentu Páńskiego.* — (str. 34) *Łamanie ku rozdawániu i pożywániu.* W czasie czego ma śpiewać się tu położone: *Baranku nasz iedyny.* — (str. 35) Nalewanie w kielich wina, i śpiew: *Nadroższą krwią swoią* i t. d. Klęcząc pacierz *Oyczenasz.* — (str. 36) Po czém modlitwa: *Boże bądź miłościw nam nędznemu, niegodnemu stworzeniu swemu* i t. d. — (str. 37) *WzYwánie do stołu Bożego.* — (str. 38—39) Rozdawanie chleba i wina, ze stosownemi do tego słowami, i t. d. — (str. 40—41) *Nápomnienie do dźiękczynienia, y do Modlitew Swiętych o pospolite potrzeby kościoła Bożego.* — (str. 42—44) *Dziękczynienie,* albo też inaczej, (str. 44—47). (str. 47) *Conclusia.* — (str. 48). *Błogosławienie.* — *Rozpuszczenie.* — «Po záśpiewániu Piosneczki świętey, Bogu Oycu, y Synowi, etc. ábo iákiey inszey, Lud rozpuszczony bywa.»

Akt III. *Dawania ślubu* i t. d.

(str. 49) *Odpowiedź iuż następuiącego aktu.* — (str. 50) można śpiewać, jeśli jest miejsce po temu, pieśń z Kancyonału XCIII: *Swięty Duchu zawitay knam,* lub inną. — *Akcess do Textu.* — (str. 51—52) *Text. Gen.* 2. v. 18, 21, 22, 23, 24. — (str. 52—55) *Obiáśnienie textu.* — (str. 56—57) *Przestroga,* co ma pasterz czynić, kiedy pan młody innej jest religii? — (str. 57—60) Nauka stosowna panu młodemu i zapytanie: czy chce slubować i oddawać powinności małżeńskie swojej pannie młodej. — (str. 60—63) Nauka pannie młodej, i podobnež jak młodemu zapytanie, oraz podanie sobie rąk. — (str. 64—65) *Przysięga* młodego. — (str. 65—66) *Przysięga* panny młodej. — (str. 67) *Utwierdzenie. Oddawánie pierścieni álbo wieńcow.* — (str. 68—70) *Evangelium Mate.* XIX. 3—9, i uwagi stosowne. — (str. 71) *Modlitwa.* — (str. 72) *Błogosławieństwo.* — (str. 73). NB. Jeśliby nazajutrz nowi małżonkowie o modlitwę prosili, kładzie się tu na ten przypadek modlitwa.

Błogosławieństwo (str. 72), które ma mówić pasterz z wyciągniętą nad zaślubionymi ręką, tak brzmi:

«Pan Bog Wszechmogący, ktory was wezwał, do tego Małżeństwa świętego, ten sam niechay was złączy w iedno ciało, zwiąską Duchá świętego. Niechay będźie záwsze z wámi, abyśćie mogli w tym świętym Małżeństwie, okazáć onę dziwną taiemnicę, ziednoczenia Chrystusa z Kościołem iego, y oną się społecznie ćieszyć. Niechayże też nád wámi rozmnoży hoynie, Błogosłáwieństwo swoie Boskie, y tym wszystkim obdárzy, coby było z chwalą świętą iego, z pociechą y wászą y zobopolnych pokrewnych, y przyiaćioł wászych, Amen.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7144. Cała księga dzieli się na Części czyli Przegrod sześć. 1. Modlitwy y Pieśni każdodzienne. 2 Modlitwy y Pieśni tygodniowe. 3.

Modlitwy y Pieśni *de tempore*. 4. Modlitwy y Pieśni pospolite. 5. Modlitwy rożney konditiey ludzi. 6. Modlitwy y pieśni czasu publicznych kazni. Oddzielnie: Przydatek, w ktorym się zamykają Pieśni doroczne niedzielne, y uroczystych świąt na Ewangelje, z oddzielną paginacją. Między pieśniami tu pomieszczonemi, wiele jest przełożonych z łacińskiego, wziętych zapewne z ksiąg dawnych do nabożeństwa rzymsko-katolickich.

Kyrie fons bonitatis.

Kyrie Oycże nász wieczny, ćiebie chor społeczny, chwali w Kośćiele, bespieczny Eleyson. Tyś Boże, Syna swoiego, z stolcá wysokiego, posłał dla zbáwienia nászego, Eleyson i t. d.

I druga:

Panie nász, Studnico hoyności, Oycże z wysokośći, wsze dobro idźie twey szczodrobliwośći, zmiłuy śię nad námi i t. d.

Grates nunc omnes reddamus.

Już teraz wszyscy dźiękuymy, Pánu z chęćią wyśpiewuymy, bo wybáwienie, przez národzenie, spráwił, y od diabłá wyzwolenie i t. d.

In natali Domini gaudent omnes.

Gdy się Chrystus narodźił, Aniołowi w tym dogodził, bo z weselem spiewáli, Bogu cżeść, chwałę dáli. Pánná Syna powiłá, Chrystusá porodźiłá, Pánieństwa nie stráćiłá i t. d.

Puer natus in Bethlehem, in Bethlehem, Unde gaudet Jeruzalem, Alleluia Alleluia.

W Bethlehem się Syn narodźił, Syn narodźił, Jerusolimie dogodźił. Alleluia Alleluia. i t. d.

A solis ortus cardine.

Cześć Chrystusowi w zdawaymy. Národzonego witáymy, iak daleko Słońce świeći, niech śię mu, u wszech cześć nieći i t. d.

Herodes hostis impie.

Herodźie niezbożny Krolu. Cożći po stráchu y bolu? Ktory z przyśćia masz dźiećiny, nie prágnącey twey dźiedźiny i t. d.

Largum vesper.

Szczodry wieczor. Szczodry wieczor. Krolu łaskáwy. Day szczodry wieczor, szczęść násze spráwy i t. d.

Surrexit Christus hodie Alleluia, humano pro solamine Alleluia.

Chrystus dźiś zmartwychwstał práwie Alleluia. Rozweselił lud łaskáwie Alleluia i t. d.

Victimae paschali laudes immolant.

Wielkonocne odpráwuią, chwały wierni spráwuią i t. d.

Surrexit Dominus, valete luctus, totus consonat orbis.

Dnia tego świętego, wielkonocnego, Okrąg świáta tego, chwał Syná Bożego i t. d.

Vita Sanctorum, decus Angelorum.

Chryste w skrzeszony, Zacnie uwielbiony, Tys sám zwyćiężyciel, á grzesznych Zbáwićiel i t. d.

Ascendit Christus hodie Alleluia.

Wstąpił Pan Chrystus dnia tego Alleluia. Krol do nieba wysokiego Alleluia.

Spiritus sancti gratia.

Łaska to Ducha świętego, Zebrania Apostolskiego, napełnilá sercá cnymi ięzyki dźiwnie różnymi i t. d.

Veni Sancte Spiritus.

Duchu święty z twey miłośći, racż z puśćić z wysokośći, promienie twey świa-tłośći i t. d.

Benedicta sit semper Sancta Trinitas.
Błogosławiony bądź Boże w Troiakośći, y w Boskiey Istnośći, a rowny w Widmożnośći.

Te Deum laudamus.
Ciebie Bogá chwalemy. Ciebie Panem wyznawámy
Ciebie wiecznego Oycá, wszelka ziemia ćźći y chwáli i t. d.

Wyrazy też: *Collecta, Prosa, Magnificat, Minister, Chor, Introit.* w ciągu całej książki są użyte.

Psalmy przywiedzione niektóre są tłómaczenia Kochanowskiego, jako to: Psałm 6, 32, 91 i t. d., pieśni także niektóre kościelne zdają się być wyjęte ze zbioru drukowanego pieśni kościelnych tegoż Poety jako to:

str. 311.

Boże moy rácż śię nádemną zmiłowáć
á gniew swoy srogi, rácz iuż záhámowáć
Ktory za grzechy swe słusznie odnoszę,
Przepuść mi proszę.

Nie rácz mię kárać podług złości moich,
Bo z trudna kto ma uyść srogich rąk twoich,
Aż kogo Duch twoy z łaski swey wspomoże,
Ten ich uyść może.

Racz go użyczyć mnie z swey łaskawośći,
Abych ia prożen mogł bydz moich złośći,
Bo ieśli Duch twoy sam przez mię nie zdoła
Ktoż w tym wydoła?

Bogiemeś prawym, baczę to y czuię,
Słusznie mię karzesz sam się w tym winuię,
Odiąćieś raczył me wszystkie poćiechy
Za moie grzechy.

Ale żeś ná wszem iest Pan miłośierny,
Kaźń tę przyimuię, boś przytym y wierny
A gniew swoy srogi raczże iuż oddalić
Mnie śię użalić!

Raczyłeś skáráć a słuszneś uczynił.
Cierpię to skromnie, bom wielce przewinił,
A iżem człowiek, zmiłuy śię moy Panie!
Boć mię nie stánie.

A rácż pamiętać, coś mowił człowieku:
Karáć ćię będę z grzechu, w twoim wieku
A łaski moiey, nie wezmę od ćiebie
Żebyś żył w niebie.

Ktoż iest ták mocny, żeby w swoim ćiele
Umiał potráfić? a z smutku wesele
Miał tu obroćić? Ty sam tym kieruiesz
Łaskę daruiesz.

Masz moc nademną czyń ze mną co raczysz
Ja w tobie ufam, że mię nie przebaczysz.
Bo ty sam w smutku poćieszasz każdego
Z umysłu swego.

str. 135. Piosnka nabożna, dla dźiatek ktorą po kolędźie, chodząc śpiewaią.

Nuż my dźiatki zaśpiewáymy z weselem.
Bo Pan Chrystus iest nászym Zbáwicielem i t. d.

str. 393. Rozmyślanie Bernarda ś.

Jezu wdźięczne pámiętánie
Serca prawdźiwe kochanie,
Nád miod nad wszelkie mniemánie
Słodsze z tobą obcowánie i t. d.

str. 207. Lamentacya ktora się w Kościele Wileńskim Confess. Aug. po obiedźie śpiewywa.

Ociec Niebieski, maiąc Syna iedynego, áby zbáwił sługę grzesznego, dál go na śmierć dla niego i t. d.

str. 677. Piosnka nabożna niegdy pobożnego męża X. Piotra Artomiusza, záwołanego kaznodźieie Thorunskiego polskiego, ktorą wedle imienia, y nazwiska swego złożył, i zażywać się może, pod czas publicźnych plag y kaźni, od Bogá na ludzie zeslánych: Anno 1574.

P anie pokiż wżdy swey sprâwiedliwośći, używáć będziesz karząc moie złośći? y kiedyż gniew swoy ode mnie oddalisz, mnie śię użalisz.

I uż teraz baczę, że występki moie, stánęły wszystkie, przed obliczc twoie; wołáiąc pomsty y sądu twoiego, sprâwiedliwego.

O to go czuię y coż dalcy czynić? Proszę ćię Pánie nie rácz mię obwinić, rácz łaską twoią sprawiedliwość z krocić, pomstę odwroćić.

T rudno to ná mię człowieká nędznego znośić gniew srogi, takiego Sędźiego, znieść go na źiemi, stworzenie nie może, o srogi Boże!

R ad to zeznawam, żem więcey zásłużył, grzechámi memi bárzom się zádłużył, tobie obrońcy y Panu moiemu, sprâwiedliwemu.

A le ćię proszę rácz występki moie, łáską swą okryć, á káránie twoie, iuż odwroć proszę, proszę ćię moy Pánie, boć mię nie stánie.

R ácz wspomnieć ná to, coś rzekł przez Proroká: Niechcę ia śmierći grzesznego człowieká, ále żeby żył w pokucie tu trwáiąc, wiek swoy konáiąc.

T emuć ia wierzę, á na słowie twoim, mocno buduię, w tym ućisku moim, tylko mię ty sám rácz pośilać Pánie, w tobie ufánie.

O brońcaś ty moy, tákże mur bespieczny Opoka pewna y zastępcá wieczny, zá tobą stoiąc, lękáć się nie trzebá, mam pomoc z niebá.

M am pomoc pewną, tey śię trzymać będę, boleśei zbywszy, to wiem że usiędę, w pokoiu onym, ktoryś swym zgotowál, z łaskiś darował.

J uż smak niiaki, choć zbolály czuię, tego pokoiu lecz sobie winszuię, by okiem widźieć, á nań pátrzyć cało, mogło me ciało.

V ćiebie Pánie mieszkánie bespieczne, tám prágnę widzieć twe radości wieczne, y w nich śię cieszyć pewnie tuszę sobie, w moiey osobie.

S am to dać możesz, sam to sprawić Pánie, y chcesz y umiesz mam twe obiecánie, telko dáy w wierze trwać stále do końca, o moy obrońca. Amen.

str. 687. Litania zwyczayna; str. 693. Litánia do Pana Jezusa y do Imienia iego s.

7167. Friese Beytr. II Th. 1r B. p. 168 o Pieśniach polskich dla wyznania Augsburskiego powiada, że były mało co po reformie (?) tłómaczone na polskie, ale nie drukowane. R. 1557 wyszły w Krako-

wie u Macieja Siebeneychera Pieśni różne, każda osobno i z tytułem oddzielnym ze czterema muzykalnemi głosami, a między temi pieśń: Panie Christe Jedyny Synu Boży. W Zborze ewangelickim w Toruniu r. 1530 pieśni polskie były śpiewane, potym tamże niemieckie były wprowadzone. Wszakże drukowanych kancjonałów polskich długo nie było, i przestawano na pisanych, które sam Friese widział z datą r. 1546, 1552, 1558. Pierwszy kancionał, mówi tenże, drukowany był za przybyciem do Polski Braci Czeskich. Walenty z Brzozowa Brzozowski przełożył był kancionał Łukasza z Pragi (Lucas Pragensis) w Pradze r. 1541 drukowany.

7168. Na odwr. nad herb. Alberta Xiąż. Pruskiego. *Carmen elegiacum* w wier. 14. Przedmowa do Zygmunta Augusta, w której Alexander Impressor mówi wczas i niewczas o teologii, *o trudnościach y cięszkościach* królewskich, zdaje sprawę ze swojej pracy: «Po wydrukowaniu tedy N. Królu Testamentu nowego na polskie, żądali mie za to niektorzy pobożni ludzie a chrześćiansey panowie z Polski, abym tych rzećy nawięcei drukować nieprzestawal — chcąc ia żądaniu ich dosyć uczynić Cantionał chwał Boskich na co i ci Panowie z Polski zezwolili umyśliłem wydrukować a učyniwszy s Xiędzem Walentym z Brzozowa umowę aby j s Sczeskiego języka na polski przełożył co i s chęcią uczynił a iam zaś z wielkim moim nakładem a prawie domostwa uszczerbieniem wydrukował."— Pod koniec mówi: «który Cantyonał ofiarowany rać W. K. M. chociaż nie od znaiomego przüąć." Podpisał z Królewca 15 Marca 1554. r. Paginacya, jak po wielu dawniej drukowanych książkach, tak i tu się zachowuje: u góry każdego listu jest litera alfabetu a przy niej liczbą rzymską oznaczona ilość listów. Tu są poszyty z 9 ark. na iednę głoskę signatura górna PX. dolna Xyiij. Na końcu: Roku od Narodzenia Pana Jezu Christa Syna Bozego Zbawiciela świata MDLIIII. Wydrukowan a dokonan jest tento Cantional, we czwartek po św. Grzegorzu i t. d. To iest dzień 15. Marca w Królewcu Pruskim przez mię Allexandra z Augezda z Zwojenic, Impressora z Litomyśla z wielką pracą i pilnością a barzo wielikym nakładem, naprzod ku tści a ku chwale samemu iedzinemu wiećnemu Bogu w Troicy bogosławione, Także i ku posłużeniu a pocieszeniu wśech wierzących a miluiących rodzai i ięzyk Polski.«— Herb na tarczy niedzwiedź szarpie łańcuch, drugi w koronie.— Jest to dzieło zasługujące na obszerne opisanie we względzie języka, poezyi, pisowni i zalet typograficznych. Wszędzie dodane noty muzyczne, prawie na każdym arkuszu.

7169. W przedmowie, datowanej z Poznania 1568 roku, podpis jest taki: *Starszy Ministrowie, iednoty bratskiéy, kościoła Krystusowego, Ewanielią świętą w Polszcze zwiastuiący.* Wydawców słowa są: «Ten *Cantional* albo ty księgi Pieśni duchownych s Słowa Bożego, a s Swiętey Ewanyeliey słożone (przed Tym Roku Pańskiego 1554

w Krolewcu Pruskim na rozskazanie: chwalebney a sławney pamięci, J. Książęcey miłości, wielkiego *Defensora* szczyrey nauki Ewanyelistskiey a Dobrodzieya y opiekuna Kosciola Bożego wydrukowane były: a J. K. M. Krolowi Polskiemu *dedicowane* y ofiarowane) teraz odnowione y obyaśnione: zaś wydrukowaćśmy dali, s pilney potrzeby Kościoła Bożego." *Na końcu zaś* Sprawy Znakow *(t. i. wyłożenia znakow w Kancyonale, uzytych) czytamy:* «Niektore pieśni są Notowane, (których w pierwszym *Cantionale* Polskiem nie było drukowano) dla łacnieyszego noty nauczenia. Jusze oprocz not są: bowiem w pierwszym *Cantionale* Polskim są notowane, a iuż znaiome Kantorowi." Bibl. Puław. (L. S.)

Był ten kancionał i w Bibliotece Liceum Warszaw. Z niego przytacza Bentkowski następne dwa miejsca dla okazania w jak nizkim jeszcze zostawała stanie poezja polska: k. 4. «Z tayney rady, Pan Bog wieczny, co namienił, nieodmienił, zaślubił się sam zmiłować, żywot wieczny z łaski dać" i t. d.— K. 203: «Znamy oycze nasz niebieski, żeśmy niegodni twey łaski, ani żadnych darow twoich, dla złości naszych rozlicznych, ktoremichmy cie gniewali, potępienie zasłużyli. Wszakże oycze miłościwy, wiedząc żeś iest lutościwy, kthory niechcesz pothępienia grzesznych: ale nawrocenia, ku tobie się uciekamy, pomocy twoiey żądamy" i t. d.

7174. W przedmowie wyrażono, iż: «nie tylko za wielkim ksiąg do spiewania potrzebnych defektem, ludzie bogoboyni żądali tego, aby zdawna zwyczayne *Krakowskiego y Wileńskiego* Kancionała pieśni ktore i pospolity człowiek umie, z nieiaką poprawą były znowu drukowane: ale y sama słuszność, y pożytek ktory ztąd ludziom pobożnym urość może, na nas to wycisneła. Masz tu bowiem w iedney księdze wszytkie niemal rzeczy, do nabożeństwa pospolitego należne, *ktorych pospołu dotychmiast nie było*, aleś ich w kilku księgach zosobna szukać musiał. Masz Psalterz X. Macieja *Rybinskiego* na *melodie francuskie* przełożony: masz Kancionał nie tylko porządny, ale też iako napilniey poprawiony: masz zwyczayny Katechism mnieyszy, y więtszy w przekładzie pierwszym znacznie corrygowany: a nawet modlitw w liczbie *sto*, na swym mieyscu, y nie bez delektu położonych."

I. Dalej o przekładzie Psalmów powiedziano: «A choć nie masz o tym wątpliwości że miedzy wszytkiemi, ktorzy Psalterz na polski ięzyk wierszem przekładali, naosobliwiey y naszczęśliwiey sprawił to on przedni Poeta Polski *Jan Kochanowski*, ktorego też prace z chęcią używamy, y niektore iego Psalmy w Kancyonale się położyły: ale iednak iż dawno pragnęli tego ludzie zacni a pobożni, aby Psalterz do spiewania kościelnego mogł być wydany na melodie Psalmow Francuskich, do ktorych insze Nacie w przekładziech się swoich stosowały, jako Włoszy, Niemcy, Niderlanci, Anglicy, Szotowie, Węgrzy, y Czechowie, a nawet y po łacinie, na też noty od uczonego Slachcica

Niemieckiego, *Szepta*, są wyrobione: przetoż wziął to był na się przed lat trzynastą człowiek znamienitemi dary y pobożnością od Boga uczczony *X. Maciey Rybinski*, Dozorca Zborow Wielkopolskich teraz iuż w Panu odpoczywaiący, y za pomocą bożą szczęśliwie tey prace dokonawszy y wydrukować dawszy, onę zborom prawowiernym oddał, pewnym osobom o tey swey censurę y wolność poprawy, gdzieby potrzeba była w moc podawszy: ktoremu iego żądaniu temi czasy dosyć uczynił zacny a w Kościele Bożym dobrze zasłużony Dozorca także zborow Ewangelickich *X. Jan Turnowski*, S. T. D. Kaznodzieja Torunski, zażywszy też do tego niektorych uczonych Braciey *iudicia:* tak iż ten Psalterz tam gdzie było potrzeba, w słowiech y rythmiech rozsądnie poprawiony, a z textem żydowskim conformowany y z pilnością na chwałę Bożą, y pożyteczne ludzi bogoboynych używanie wydany iest (*). Do ktorego potrzebnie przydały się argumenta abo summy każdego Psalmu krotkie a poiętne z Francuskiey editiey, aby prosty człowiek wiedział, do czego się nauki abo prożby Psalmu, ktory się spiewa, stossować maią.

Do Psalmow przyłączylismy Hymny (XXII) z starego y nowego Testamentu od iednego uczonego sługi Bożego z pilnością etc. teraz swieżo przełożone......"

II. Kancionał właściwy, czyli zbiór pieśni poprawiony, jest także w tém wydaniu poprawiony. «Psalmy (mówi przedmowa), ktore z dawna były w Kancionale Krakowskim (a iest ich tu w liczbie *dwadziescia y pięć*) położylismy, tak iako są potrzebnie y szczęśliwie corrygowane od Slachetnego Pana *Salomona Ryszinskiego*, ktoremu z tey miary wielceśmy powinni. Wzięło się też kilka osobliwych Piesni z Kancionała *Wielgopolskiego*, przed kilką lath z znaczną poprawą wydanego. A naostatek przyczyniło się kilka nowych piosnek, ktore teraznieyszych złych a opłakanych czasow ludziom pobożnym do pociechy wielce służyć mogą: y do nich dla snadnieyszego Spiewania nawięcey noty abo Psalmow, abo pieśni zwyczaynych naznaczone są. Jeszcze y to przydam, że Acrosticha wierszow, to iest początkowe litery, ktore pieśni od pewnych osob złożone pokazowały, odmieniliśmy, *naprzod* dla tego, aby *in publicis cantionibus*, nie ludziom pamiątka, ale Bogu chwała rosła, *potym* aby się zabieżało uszczypkom adwersarzow, ktorzy takie piesni (choć to wyrazenie *initialium literarum est adiaphorum quid*) zwykli szacować, y z nich szydzić."

Co do pożytku Pieśni czyli Kancionałów, odsyła się czytelnik do przedmowy dawniej wydanego katechizmu ś. p. X. Krzysztofa Kraińskiego.

III. «Na trzecim mieyscu (są słowa przedmowy) położone są kate-

---

(*) Psalterz Rybińskiego wszystkie reformowane wielkopolskie kościoły zgodnie przyjęły.

chizmy, ieden mnieyszy, zwyczayny, dla dziatek fundamentow wiary ś. Chrześcianskiey uczących się, drugi więtszy dla rośleyszych tak młodziencow iako y panien etc. i dla tego ten Katechizm *in Palatinatu* wydany wszytkie Ewangelickie prawowierne Zbory w Niemcech y w Niderlandzie, do szkoł y Kosciołow przyięły: *ten ieszcze R. P. 1564 we Zborze Radziejowskim przetłumaczony, y w Krakowie drukowany był.* Na ten Katechizm wykłady uczone wydali *D. Ursinus*, ktory wypolerował *Paraeus*, *Bastingius*, *Lanspergius*, *Milius*, *Silbrandus* y inszy ludzie zacni. Ten przy Psałterzach y Kancionałach Niemieckich wszędy położony znaydziesz."

IV. »Czwarta a ostatnia tych Ksiąg część zamyka w sobie w liczbie *sto* modlitw, ktore częścią *z dawnych Kancionałow*, y X. *Krainskiego* Katechyzmu wyięte są, częścią też pracą naszą wyrobione, y na różne czasy y potrzeby tak rozłożone, że ich każdy bogoboyny człowiek doma, y we zborze z pożytkiem zażyć może." (L. S.)

W Katalogu Słuckim MS. wymieniono: »Pieśni Duchowne według porządku Wyznania Wiary Powszechney Krześćiańskiey y Sakramentow Swiętych do niey przydanych. Także Dziesięciorga Przykazania Bożego y Modlitwy od Pana naszego Jezusa Krystusa podaney, z proźbami o insze też potrzeby tak pospolite iako y osobne etc. we Gdańsku drukował Andrzey Hünefeldt R. P. 1619."

Zda się, że to jest część księgi w Numerze niniejszym tytułem ogólnym zajętej.

Juszyński z wielkiemi pochwałami wymienia przekład Hymnów, i przytacza wyjątki następne: Z Hymnu o Ezechiaszu Królu, któremu była przepowiedziana godzina śmierci, w strofie 9tej:

»A tak, podniosłszy mdłe oczy ku gorze
Wyrzekłem wreszcie, nader załościwy:
Odpuść mi, że cię zapytam się Boże!
Odpowiedz choć raz duszy ledwie żywy;
Wszakżeś obrońca moy w każdey potrzebie...
Za coż ia nędzny gwałt cierpię od ciebie?"

Z Hymnu Izajasza Proroka, cieszącego Żydów w niewoli:

»Tak! tak pysznych osiadłości
Starte będą bez litości,
A człeka podłego noga
Po nich ukaże, gdzie droga.

Boże nasz! wszak my do ciebie
W każdey biegali potrzebie:
Wtenczas gdyśmy ledwie żyli,
Kiedyśmy iarzma włoczyli,
I w sroższym byli ściśnieniu
Niż niewiasta przy rodzeniu.

Coż ty na to mówisz Panie!
Trup wasz, moy trup iest i w stanie

Teraz równiście trupowi.
Wnet was zrównam człowiekowi.
A kiedy groby otworzę,
Was wskrzeszę, żywych pomorzę.

Ludu moy! tyrany twoie
Zostały na pomsty moie:
A krwi mych wiernych szynkarze,
Strachem samych niebios skarze.
Mym gniewem ziemia ztrwożona,
Wyda ich z swoiego łona.

7183. Drukarz *Pasche Mense* dedykował ten Kancionał Ernestowi Bogusławowi na Kroju y Areschot Xiążęciu, Margrabi Haureyskiemu, etc. Generałnemu Xięstwa Pruskiego, Pomorskiego y Kamminskiego Gubernatorowi.

Namieniwszy na początku, że chwałę Bożą językiem oiczystym rozmnażać potrzeba, daléj podaje wiadomość do hisrorji Kancionałów przydatną. »Skąd też przyszło, że naprzod tu w Krolewcu, Roku 1554: zas w Toruniu przeszłego wieku, a na potym terazznieyszego wieku z iakąś poprawą i przydatkiem, y w Toruniu i we Gdansku, różnych lat, y w roznych edycyach, tak nazwane *Kancyonały Polskie* wydrukowano. Przecię iednak to załośna, że niewszystkie iednostaynie y zgodnie są drukowane; y wielka różnica (wyiąwszy niektore piesni y psalmy przekładania Jana Kochanowskiego) naydzie się między Kancyonałami, w Toruniu r. 1620. we Gdansku r. 1637. y 1646. in 8: Kancyonalikami R. 1624 y 1649 drukowanymi; A zaś Kancyonałami we Gdansku R. 1646. in 4to. R. 1632. in 8º. R. 1644. 1647. y 1661. in 16º. w Toruniu też r. 1638. in 8º. r. 1646. in 12º. w druk podanymi, a od Mać. Rybinskiego y od inszych poprawionymi. Skąd nie mała Konfuzya poszla. Jedni ten, drudzy zaś inszy Kancyonał obrali. Owi do nowo wydrukowanego, y w polszczyznie polerownieyszego, garneli się; Oni za się, starego zwyczaynego przekładania, a osobliwie Kancyonalow iednostaynymi słowy, w Toruniu r. 1620, we Gdansku r. 1637 y 1646 in 8vo. drukowanych, trzymali się i ieszcze.... trzymaią się. A ci ostatni są Obywatele w Księstwie Pruskim y w wielu sąsieckich Kraiach Pruskich do Korony Polskiey należących, jako we Gdansku, w Grudziądzu, w Brodnicy etc. Tak też w Wilnie Sassowie, na Pomorski, w Lemborskim, y Butowskim Powiatach; tudzież y we Wrocławiu y gdzie indziey w Szląsku. A to chwalebnie y słusznie, gdyż się godzi zwyczaiu, ktory do przełamania iest trudny, *si sonticae causae absint*, przy kosciele przystrzegać, polerownieysze też rytmy albo polszczyzna (iako sama przedmowa Torunskich odmienionych Kancyonalow zeznawa) nie są tak ważne przyczyny, aby miał byé odmieniony. Lecz ponieważ Kancyonała takiego starego przekładania iuż dawno nieprzedrukowano, a to od r. 1646, dotąd też różne zamieszania zachodziły,.... wydrukowałem i teraz wydaię ten Kancyonał Polski, z znaczną

korrekturą, z wybraniem i przydatkiem wielu zwyczaynych piesni, i na koncu Modlitew nabożnych......"

Z przedmowy do czytelnika pokazuje się, iż był drukowany Kancional w litewskim języku dla wyznania Auszpurskiego; (por. N. 7225.) że w tém wydaniu są pieśni starego przekładu *correctis paucis corrigendis*, niektóre z Kancionała Toruńskiego, niektóre też z Wirydarza ś. p. X. Jędrzeja Schönflissiusza, że przydano kilka innych świeżo z niemieckiego przełożonych; że to wydanie sporządzone pracą X. *Jana Maliny Archipresb. Tylżańskiego*, którego własnością są pieśni: str. 128, 418, 462, 496, 540, 541, 558, 559, 565, 566, etc. »Melodiey w tym Kancyonale nieznaydziesz (są słowa przedmowy) bo noty i *typi* do tego nie były." Druk gocki. Na końcu przedmowy drukarz każe czytelnikowi oczekiwać ze swojej drukarni doskonalszego i opatrzonego notami Kancionała. Wydawca X. Malina umieścił na czele wiersz z napisem:

Zalecenie Kancyonalika tego u Społ-obywatelow Sarmackich. (L. S.)

7186. Przedmowę datowaną we Wrocławiu r. 1673 d. 6 Czerwca podpisali wydawcy, których imiona tu się kładą:

Johannes Acoluthus, SS. Th. D. Pastor ad D. Elisabeth.
Johannes Herden Archid. et Senior ad D. Elisabeth.
Carolus Fridericus Güssaw ad D. M. Magd. Diaconus.
Matthaeus Klippel, *ad D. Bernhard. Diac. Senior.*
Adamus Regius Pastor ad D. Christoph.

Z przedmowy tyle tylko dowiedzieć się można, że w Szląsku nabożeństwo dwóma językami, niemieckim i polskim odprawiano, i że dla tego Kancionalów polskich lud potrzebował, że jakaś znakomita we Wrocławiu osoba, zachęciła wyżej wymienionych duchownych do wykonania tego dzieła i koszt na druk naznaczyła. Świeżo przydane i przełożone pieśni znakiem * naznaczono. Z okoliczności zaś napadów Tureckich na Polskę położony na czele *Hymn*, na odwrócenie tej klęski, z podpisem *J. H.*, co zapewne znaczy jednego z wydawców *Jana Herdena.* (L. S.)

7187. Na przodzie wiersz następny:

Sławnodawny Kochanowski
On pisorym staro-polski
  Spiewał wiersze słodkobrzmiące,
  Hymny niebo błagaiące.
Jak woda z źrzodeł wychodzi
A struchlałe serca chłodzi:
  Tak z potokow Kochanowskich
  Płyną zdroie pociech boskich.
Z tego strumienia czerpaią,
Ktorzy z Dawidem spiewaią,
  Psalmy w języku Lechowym
  Na sławę Pańską gotowym.

Podźcie daliey, cni Polanie,
Tymże śladem! niech spiewanie
Pruskie u was wdzięczne będzie;
Chwalcie z nami Boga wszędzie!
I wy co w pięknym Krakowie
I w Kamiencu y we Lwowie
Byt swoy macie; niechay słynie
Pieśn nowa na Ukrainie!
Poznan, Toruń znamienity,
Wielbląg y Gdansk niedobyty,
Y w Litwie lud moy kochany,
Niech wielbi Pana nad Pany:
W Wilnie, w Kownie y na Zmudzi.—
W Bierżach, w Słudzku pełno ludzi,
Y w Kieydanach, ktorzy z nami
Ogłoszą Tworcę piesniami.
Bieżmy do samey Stolice,
Mowiąc: Warszawskie ulice,
Bogu, cześć powinną daycie!
A z nami zgodnie spiewaycie!

X. Jan Malina, w Prusiech miasta y Powiatu Tylżańskiego *Archipresbyter*, y wszystkich Kosciołow August. Confessycy W.X. Litewsk. Generalny *Superintendens*. (L. S.)

7209. Na przodzie Kancionała jest arkuszowa przedmowa, z datą w Pawłowic d. 20 Lutego, 1727, podpisana: *X. Chrystyan Rorman, P. P.*, gdzie na końcu pisze wydawca: »...... gdy iuż pierwszey Edycyi exemplarzow niedostało na pobożną potrzebę ludziom w Zborach naszych, nalegał mię powtornie prozbami (Goffred Tramp mieszczanin i drukarz w Brzegu), żebym mu do wtorey Edycyi pomocą był, obiecuiąc wszytko według moiey tylko dyspozycyi i rozsądku wygotować, czego też niemal dotrzymał. I takem tym razem zmienił starą Orthografią ile możno było, wyłączyłem piesni ladaiakie i dwoiakiego tłumaczenia, oprocz niektorych w pewnych Zborach przyzwyczaionych: a przydałem na to mieysce kilka swieżo przetłumaczonych, poprawiwszy według sznuru wiary i kilka starych, i w modlitwach nieco. Przydatek też pokazuie pod ktory tytuł co przysłucha."

Z daty tej przedmowy widać, że druga edycja tego Kancionała wyszła r. 1727, a do roku 1751 lub 1753 było ośm edycij, podług rewizji Rormana. (L. S.)

7210. Wyraża w dedykacji Gusovius: iż widząc z jednej strony rzadkość Kancionała Gdańskiego Polskiego, z drugiej mnóstwo pieśni w Kancyonale Gdańskim Niemieckim, na polski język nieprzełożonych, przełożył z niego *Piesni Swiąteczne*, za pomocą jednego swego kollegi. Zapowiada też przekład dalszych hymnów z tegoż zrzódła. Przedmowa zawiera w sobie niektóre ważne szczegóły, przeto w większej części tu umieszcza się.

»Niemiecki Kancyonał Gdanski, iest to księga, za uchwaleniem *Magnifici Senatus* miasta Gdanska, przez *Reuerend. Ministerium I. A. C.* tegoż miasta, ku powszechnemu, tak kościelnych, iako y domowych nabożenstw, używaniu wygotowana, y R. P. 1764 wydana. Przyczyna to, ktora Polski Zbor Gdanski Nieodm. Augustansk. Konfessyi do tego mocno obowięzuie, aby on, osobliwie przy kościelney służbie Panskiey, z tuteyszemi Niemieckiemi teyże Konfessyi Zborami, ileby to być mogło, te same Piesni śpiewał. Choć bowiem te teraznieysze Piesni nasze Polskie, ktorych tuteysze Zbory Niemieckie nie maią, przez się dobre są; choć one czystą Kosciola naszego E. L. naukę rytmem polskim dobrym wyrażaią: a choćby dla tego *w Przydatku* nowey Edycyi Kanc. Gdanskiego Polskiego (ktora y dla niedostatku ekzemplarzów edycyi starey nader potrzebna) mieysce swoie mieć mogły; iednak *ale* hymny takie tylko *obce*, tylko *goscinne*; a same Piesni Niemieckiego Kanc. naszego są *domowe*, są *Gdanskie*, ktoreby same y w polskim Syonie Gdanskim brzmieć słusznie miały.

A dla tegom życzył, aby przynaymniey Wszystkie *swiąteczne* Kanc. naszego niemieckiego Pieśni na ięzyk Polski przetłumaczone były. Dla tegom i za powinność swę poczytał tłumaczyć, a to podług przykładu św. pam. Księży tuteyszych Polskich *Hoynowiusza* y *Monety*, ktorzy toż samo czynili, iak o tym piesni Kanc. naszego Polskiego d. a. 1737 za pracą ich w polskim stroiu przeniesione oczywiście swiadczą. I takem w imię Panskie, a zwłaszcza tylko *te same Niemieckie Piesni Swiąteczne Gdanskie* przenosić zaczął, o ktorychem wiedział, że ani w naszym Gdanskim d. a. 1737, ani w Pruskim Kancyonale Polskim d. a. 1766 przetłumaczone ieszcze nie były. Lecz bywa to zawsze praca trudna, znudna, y taka, w ktorey pomocy barzo wiele potrzeba. Naybliższym Bratem moim w urzędzię Kaznodz. Polskim był Wielebny Jmc. X. *Karol Gotfr. Pobowski*, przy tuteyszym Ducha S. Kościele Kaznodzieja teraznieyszy Polsko-Niemiecki wierny y pilny. Ktory mię asekurował, że także szczerze życzy, aby Polskie Zbory tuteysze z Niemieckimi iednym sercem y iednym głosem spiewały. Ale iż Jmc. X. czasu wolnego tylko mało miewa, więc się od Niego ulacnienia żądać nie godzilo. A przetom skinął na inszego Brata w sąsiedztwie, na Wielebnego Jmci X. *Jana Behncke*, Synodu Lęborskiego Szlacheck. Inspektora Koscielnego, Zborow Charbowskiego, y Roszyck. Pasterza czulego, zasluzonego (*). Ktory też zaraz chętnie przybył, zaraz mi wiernie tłumaczyć pomagał...............

(*) *Joannes Behncke*, Reni Borussor. natus 1739, Con-Rector Scholae Starogardiens. in Duc. Borussiae 1757, post obitum b. Rectoris Frider. Wedecke, (quem editor tanquam Praeceptorem quondam suum h. l. grata mente nominat) Rector Scholae ejusdem 1761.—Rector Butoviens. 1764. Pastor Gartzgariens. et Neo-dorffiens. 1765. Pastor Charbroviens. et Roschicens. 1768. Inspector Ecclesiar. et Scholar. in tractu Lauenburg. 1775.

Myśmy się tedy oba pracą tłumaczenia dzielili, tak, iżem opisane *Pieśni Swiąteczne Gdanskie*, od niedzielnych aż do Wielkonocnych ia sam przetłumaczył; a Jmc X. Inspektor Hymny od Wielkonocnych, aż do Pieśni na dzień S. Michała przełożył. Urosła ztąd na dwie części podzielona książka, ktora *Zbiorem Piesni swiątecznych Gdanskich* słusznie może być nazywana. Liczba bowiem Piesni nowo zebranych nie mała, ale wielka dosyć; choć Piesni Niemieckich swiątecznych 280, przecię żadney między nimi iuż nie masz, ktoraby abo w Gdańskim, abo w Pruskim Kancyonale Polskim, abo w tey książce przetłumaczona nie była. Wszystkie te piesni są *Swiąteczne*, wszystkie *Gdańskie*, wyiąwszy kilka hymnow ninie żyiących Ich Mciow Księży Polskich przydanych, y do przydatku należących. W samym tłumaczeniu trzymaliśmy się niektorych reguł, między ktoremi te nayglownieysze były: I. naprzod, y naypilnieyeśmy sobie Piesni Oryginalne Niemieckie przed oczy stawiali, usiłuiąc, ileśmy mogli, abyśmy prawy, y własny ich *Sens* wyrazili; abyśmy ie dobrze potrafili, iak malarz osobę maluiący usiłuie, aby ona potrafiona była. Tey regule wszystkie inne reguły ustępować musiały. II. Zatymeśmy się o to starali, aby *styl* nasz był czysty polski; aby wyraz nie był podły, ale też nie za poetycki, za gorolotny. Słowem podłym każdy się brzydzi: za wysokiego ale nie każdy doscignie. Tak to, iak owo nabożnie spiewać chcącemu przeszkadza. III. Co się *rytmu* dotycze, baczyliśmy na to, aby się nie same tylko ostatnie syllaby, ale też ile można y idące przed nimi syllaby albo wcale, abo przynaymniey na poł z sobą rymowały. Kto iednak tu y owdzie rytm, z ktorym się tak nie ma, zoczy, tego prosimy, aby sobie miedzy innymi y to przypomniał, że się y autorom Piesni Niemieckich rytm nie wszędzie rowno zdarzył. IV. Pamiętaliśmy y na to, żeby *Ortografia* nasza nie bez powagi, y nie bez fundamentu dobrego była. Ktory to fundament Nieboszczyk Lektor, y Kollega Gimnazyum Torunskiego, *Jan Jakub Dzwonkowski* podług zdania naszego, naylepiey pokazał (*). Kto się na rzeczy dobrze zna, temu też łatwa będzie rozeznać: co wada ortograficzna? a co omyłka drukarska?"—Podpisany wydawca: X. Jan Gotfr. Gusowiusz Ew. Luterski Kaznodz. Polski przy Kosciele S. Anny, a przy Gimnazyum Akademicznym Lektor Publiczny Języka Polskiego.

Przy tym zbiorze piesni Świątecznych Gdańskich Gusoviusza, znajduje się jeszcze na przodzie następujący: *Index Biographicus maxime interpretum Hymnorum Polon. in Hymnario Polon. Gedanensi d. a. 1737 notatorum.*

(*) In institutione sua orthographica: *Anweisung zur polnischen Orthographie*, Thoruni typis Waetzoldianis; nec non in Praefatione Sylloges suae: *Wyborny Zbiorek* etc. Gedani, typis Schreiberianis exarata.

Joannes **B a r f k o v i u s**, *Pastor Aveidae* (Aweyden) *a. B. Ephr. Oloff in der Polnischen Liedergeschichte Part. I. p. 22, 23 laudatus.*

(J. B.) *Joan.* **B a s z k o v i u s** *Diaconus Bartenstenii, in Borussia Brandenbourg.*

Christoph. **B r ä u e r**, *Scharreika-Borussus* (Scharreyken) *nat. 1674. Parentis sui Martini h. l. Pastoris Collega Adjunctus 1696. Pastor Kalinovae* (Kalinowen) *1704.*

Gregorius **F r i s c h**, *de quo nobis praeter versiones ejus hymnologicas, nil constat.*

(J. J. G.) *Joan. Jacob.* **G r a e b e r**, *Goldapio-Borussus, nat. 1664. Pastor Loetzenae 1689. Diaconus Polonicus Regiomonti 1691. Pastor polon. ibid. 1711. denat. 1729.*

M. Joan. **H e r b i n i u s**, *Bicinia-Siles. nat. 1627, absolutis studiis academicis Rector Bicin., Rector Wolaviens. 1661, Rector et Profess. Primarius Boianov. in Polonia Maj. 1663, Rector Scholae Germanicae Holmiae 1673, Pastor Wilnens. Holmiae ordinatus 1675, Hospes Regiomonti et Gedani commorans 1676, Concionator Legati Sueci et Pastor Grudent. eod. anno. Denat. 1676. Vitam Viri huius Witte, von Seelen, Menke, nec non Auctores* der Unschuld. Nachrichten *d. a. 1729. p. 1099 fusius descripserunt.*

Joan. Jacob. **H o y n o v i u s**, *Milca-Borussus, nat. 1653, Rector Soldaviae 1671, Pastor Grudent. 1680, Ecclesiast. Polonicus ad Aed. Spirit. S. Gedani 1694, denat. Festo Jacobi 1698.*

Joan. **K o c h a n o w s k i**, *Nobilis Polon. nat. 1532. Regum Pol. Sigismundi I. et Stephani Secretarius, Tribunus Sandomiriens. Poeta praeclarus,* Virgilius polonicus *non immerito cognominatus. Occubuit 1584.*

(J. M.) *Joan.* **M a l i n a**, *Diaconus Riesenburgi 1647. abiit Christoburgum 1650. Pastor Freistadii 1653. Pastor Vilnensis et Superintendens General. Magni Ducat. Lithvaniae eod. anno, Archi-Presbyter et Inspect. Scholae Provinc. Tilsae 1658. denat. 1672.*

Joan. **M o n e t a**. *Oletzka-Borussus, nat. 1659. Con-Rector et Cantor Wilnens. 1684. Hospes Thoruni degens 1690. Con-Rector et Cantor Grudent. 1692. Rector ibid. 1695. Pastor Rosenbergae 1697. Ecclesiast. Polonicus ad Aed. Spiritus S. Gedani 1699. denat. 1735.*

Frideric. **M o r t z f e l d**. *Regiomonto-Borussus, Rector Wilnae, dein Pastor Milcae, tandem Diacon. Polonic. Regiomonti 1676 ubi obiit 1691.*

Melchior **P r e i s**, *Aedituus ad Aed. D. Annae Gedani. Hunc editorem, et correctorem Hymnarii Gedanens. Polonici 1702 fuisse, B. Ephr. Oloff* in der Polnischen Liedergeschichte *Part. II. Cap. IV. p. 314, 339 non probat. Id, quod nec nos probamus, ita tamen, ut simul BB. Viros,* Albert. Pomian. Pesarovium, *et* Joannem Monetam, *t. t. Ecclesiast. Polonicos h. urbis abunde excusatos habeamus.*

(K. B. R. y G. S.) *Książe Bogusław Radziwil Filius* Janussii, *Castellani Wilnensis, Dux in Birże, Dubincki, Sluck, et Kopyl, Sri. Rom. Imp. Princ. Dynasta in Neuel et Sebisch etc. Seren. Elect. Brandeburg. Gubernator Boruss. Ducat. denat. 1669. sepult. Regiomonti 1670. Litterae additae G. S. indicant Georgium Skrocki qui hymnum iam versum iterum vertendum duxit.*

Christian. Rohrmann, Bicin. Silesius, nat. 1672. Diaconus Trebnitzii 1708. Pastor Polon. Germanicus Pavelaviae (Pawelau) *1713. denat. 1731.*

Matthias Rybinski, Polonus, nat. 1566. Concionator in Wieruszowo 1589. postea Pastor Posnaniae et in Baranowo: tandem Senior Ostrorogi in Polon. Maj. 1608. Obiit et sepultus est Posnaniae 1612.

(A. S.) *Andreas Schoenflissius, Thoruni nat. 1590. Ecclesiast. Szczuplini, quod Soldaviae adjacet, 1622. Pastor Starogardiens. in Borussia pol. 1624. Pastor Wilnens. 1635.*

Joan. Scubovius, in pago Reno-Borussor. vicino nat. 1653. Pastor Osterweinae et Craplaviae (Osterwein und Craplau). *denat. 1723.*

(G. S.) *Georgius Skrocki. nat. 1609. Rector Friedlandiae, dein Diaconus polonic. Regiom. 1661. Pastor polon. ibid. 1676. denat. 1683.*

Gvilielmus Tyszka, Czychenae, in Tractu Oletzkensi nat. 1680. Diaconus in Patria 1706. Archipresbyter Joannisburgens. 1710. suspensus et remotus a munere 1725. Gedani Hospes gratus B. Andr. Waschettae, *Ecclesiast. Polon. ad Aed. D. Annae 1726. Hospes Elbingae et Regiomonti 1730.*

Albertus Weiss (Bialecki) *Cantor-Polonicus Regiomonti, exstinctus 1726.* (L. S.)

7211. Jest to dalszy ciąg pieśni z Kancionała Niemieckiego Gdańskiego wybranych i na polski język przełożonych. »Ey nie szkodaż proszę, (mówi wydawca w przedmowie do Tomiku I), nie szkodażli to bardzo znaczna, że Zbory Polskie, ktore daleko licznieysze są, niżli się ludziom języka polskiego nieświadomym, y dla tego nim gardzącym być widzą, żadnego Kancyonała Gdanskiego potąd nie miały y zadnego ieszcze nie maią? (*). Bo do takiego Kancyonała według zdania moiego koniecznie należy: I. aby to była księga Polska za Pań-

(*) »W samym tylko Kosciele S. Anny na kazaniach 200—300 a często y więcey słuchaczow polskich; komunikantow zaś co rok 750—800 się liczy, choć miedzy nimi nad dwa razy w rok rzadko kto komunikuie. Język polski bez mała wszystkich ięzykiem oyczystym, tak, iż czystey mowy niemieckiey nie rozumieią. Zboru Polskiego przy kosciele Ducha S., Społchrzescianow naszych Polskich na Wyżynie Mieyskiey, w Rambelczu, y w Heysterneście, iako też y szkoł prywatnych polskich w Miescie nie mianuiąc, ktorym wszystkim Kancyonał Polski Gdański barzo potrzebny..........”

ską *Magnifici Senatus* Miasta Gdańska uchwałą, a za zgodą Księży Polskich Gdańskich wygotowana y wydana; aby to tudzież II. była Księga *też same Piesni* w tymże samym porządku w sobie zawieraiąca, ktore y w ktorym one się w Niemieckim Kancyonale Gdańskim nayduią. Y ktoż gdzie takową iuż widział Księgę? Ale aby ona za łaskawą, wszechmogącą pomocą Boską za czasem z druku wyniść mogła, na to wszystkie zamysły, wszystkie usiłowania, y zabawy moie czasu wolnego zmierzaią: na to się i ten to Tomik I. *Dogmatycznych y Moralnych Pieśni Gdańskich* sciąga.........” Dalej wyraża, że tenże sam Jan Behnka w pracy mu pomagał; (tu jednak nie wyrażono, które pieśni przez kogo są przełożone): tenże i Przydatek III. do Kancionała Pruskiego, w Gdańsku r. 1781 wydanego przetłumaczył. Wzywa wszystkich miłośników poezji duchownej polskiej, aby się łączyć chcieli w towarzystwo, celem przełożenia dalszych pieśni, i swoje przekłady wydawcy i tłómaczowi przesyłali.

W Przedmowie do II. Tomiku donosi Gusoviusz, że nikt się z ochotników do niego nie zgłosił, że zatém on i Jan Behnka spólnie go musieli przełożyć. Stryj tylko jego *Ephraim Gottgetreu Gusovius Scholae Bartholom. Collega 1.* dwie pieśni o słowie Bożém przetłumaczył. W tejże przedmowie jest przypisek o Kaznodziejach i Lektorach polskich w Gdańsku.

»Przed laty zawsze ieden z Ichmciow XX. Dyakonow przy kościele S. Troycy, abo w tym swoim Kosciele, abo w kaplicy iego, w Kosciele S. Anny kazania polskie odprawował, ktorego też *Kapłanem Polskim Kosciola S. Troycy* nazywano. (Vid. R. Curickens Beschreib. der Stadt Danzig p. 336). Ostatnim Dyakonem y Kapłanem Polskim był s. p. Jmć X. Woyciech Pomian Pesarowiusz. Rozestawszy się bowiem ten Jegomć z Polskim Zborem, Oycowska zwierzchność nasza mieyska *osobnego* Kaznodziecię Polskiego przy kosciele S. Anny postanowiła, ktory oraz *Lektorem* ięzyka polskiego w Gimnazyum naszym Akademicznym być powinien. Byli tedy takimi Kaznodziejami Polskimi osobnymi y Lektorami Ichmc XX. 1. Jędrzey Wascheta, *Seehest. Bor.* ktory nastał R. P. 1709. II. Paweł Swietlicki, Teuto-Ilau-Bor. 1730. III. Jan Grzegorz Godlewski *Polon.* 1735. IV. Jan Duchna *Neideburgo-Bor.* 1737. V. a ia X. J. G. Gusowiusz, *Teuto-Ilau-Bor.* ieszcze takim iestem, ktorym urząd s. obiął w kwietną niedzielę 1773.”

Trzeci Tomik, przekładu tychże dwóch tłumaczów, zawiera resztę pieśni Kancionała Niemieckiego Gdańskiego. Z tego więc nowego zbioru, oraz z dawniejszego Kancionała Polskiego i Pruskiego, mogłby się był złożyć całkowity Kancionał Niemiecki Gdański: i to właśnie było celem Gusowiusza i Behnki. (L. S.)

7213. Na przodzie Przywilej Królewski, dany d. 28 Februar. 1781.— Po nim odezwa do Czytelnika, którą podpisał *Zacha*, Rajca Konsystorza w Zachodnich Prusach. »Chociaż Kancyonał, (są słowa tej odezwy) nieboszczyka D. Rogalli w polski ięzyk przetłumaczony osobliwie względem rzetelności słow tenże Kancyonał niemiecky przewyższa, iednak się i pożytek poważny spodziewać daie, gdy Kancyonał do używania przy Nabożeństwie w Krolewskich Pruskich Ziemiach w Berlinie wydany, rękom chrzescianskim się podawa."— Po przedmowie: składka Gdańszczan i obywateli Pruskich Polskiego rodu. Jest tu 447 pieśni. Od str. 382 poczyna się przydane Nabożeństwo, czyli Modlitwy.—Kto jest tłómaczem, nie wiadomo. Na exemplarzu Bibl. Ossoliń. zapisane nazwisko: *von Wanowski Polnisch Reformirter Prediger u. Rektor an d. Reformirte Schule in Koenigsberg*, ale to może tylko oznacza, że ta książka była jego własnością. (L. S.)

Kancyonał ten od wielu Zgromadzeń nie był przyjęty. Por. Ban. H. D. K. P. I. 324.

7225. Z Przedmowy następna wiadomość tu wypisuje się: »Bacząc My Starszy Dozorcy, y Pasterze Zborow Litewskich, wielki niedostatek Książek w tym ięzyku, do codziennego nabożeństwa Chrześciańskiego należących, a maiąc po temu Drukarnią, świeżo teraz, znacznym kosztem y nakładem JO. Xiążęcia JMci Pana Woiewody Wilenskiego — do Kieydan wprowadzoną — tę Księgę Psalmow, Hymnow Duchownych, Summuł Ewangelicznych, y naboznych Modlitew, na światło, *authoritate* Synodu naszego Prowincyonalnego, wydaiemy, y taką o niey informacyą dawamy.

Naprzod. Masz Psalterz z Pieśniami pracą pobożnego męża, Pana Stephana Jawgila Telegi, Burmistrza Kieydańskiego, y w tymże Zborze Seniora świeckiego, *ex Civico ordine*, z Kancyonału Polskiego, na Litewski ięzyk szczęśliwie przetłumaczony; a od Xiędza Samuela Tomaszewskiego, godney pamięci Superattendenta Zborow naszych w Xięstwie Żmudzkim, y Pasterza Ordynaryjnego Kościoła Kieydańskiego, do Francuzkiey Kadencyey, y tonu akkommodowany, od Nas potym zrewidowany y zkorrigowany.

Powtore: Ewangelie Niedzielne, z krociuchnemi ich Sumułkami, są od nas samych wyczerpnione, zebrane y akkommodowane do Kazań pobozney pamięci Xiędza Grzegorza Żarnowca, wielkiego niegdy w Kościele Bożym człowieka. (Tytuł osobny).

Trzecia: Naydziesz tu Historyą o Męce y śmierci Pana Jezusowey.

Czwarta: Masz przytym nabożne Modlitwy każdemu czasowi y potrzebom — służące. (Tytuł osobny).

Piąta: Jest też tu przydany Katechizm mały, abo krociuchna Summa Wiary y Nauki Chrześciańskiey dla ludzi prostszych i t. d. A

te rzeczy zebrane są — od Xiędza Samuela Monwida Superattendenta Zborow Pańskich, w Distrikcie Zawileyskim, a pro tunc Administratora Distriktu Xięstwa Żmudzkiego, Pasterza Zboru Birżańskiego: y od Xiędza Jana Borzymowskiego, Konseniora Żmudzkiego, Pasterza Zboru Nowomieyskiego." Psalm i Pieśń każda, ma przed sobą piérwszy wersalik po polsku.

7249. W przedmowie do czytelników, Biskup wspomina nieszczęścia Polski, któremi Bóg lud do pokuty powołuje, jako to: drogość żywności, wojny zewnętrzne, niezgody domowe i rokosze, zniszczenia pól, zgon częsty ludzi znakomitych i mądrością zaleconych, powietrze, mianowicie roku poprzedzającego, w którém młodym wnętrzności rozpękały się a starzy od rozumu odchodzili i tak umierali; tak zaś było rozszerzone, że nie było komu sakramentu chorym udzielać i grześć umarłych. Przytacza dalej, że jakiemuś poczciwemu i godnemu wiary człowiekowi, w nocy, podczas, kiedy nie spał, ukazał się przy łóżku, jasném światlém oświeconém, mąż bardzo urodziwy, który między innemi przemówił doń, że za winy i przestępstwa ludu, Bóg w następnych trzech leciech zamierzył ukarać go wielą nieszczęściami, zarazą i wojną, oraz zgonem panujących, i dla tego trzeba, aby pokutę czynił. To powiedziawszy znikł. Dodaje Biskup, że lubo wiarę miał zupełną w opowiadanie tego człowieka, i lubo to, co z podobnych zjawień dawniej był przepowiadał, uiścilo się, polecił jednak człowiekowi zacnemu i uczonemu Mateuszowi *Costensi*, Teologowi i Penitencjariuszowi kościoła Krakowskiego, aby zjawienie to wraz z innemi Teologami Krakowskimi rozpoznał i wedle Pisma Ś. osądził. Co gdy uczynił, zdanie to jego drukiem teraz ogłasza. Data w Krakowie r. 1542 Mense Feb. Dalej Dedykacja Mateusza a Costen temuż Biskupowi. Od str. Ciiij *verso*, opisuje autor obszerniej wizją wyżej wspomnianą, duchownemu jakiemuś nazajutrz po święcie przeniesienia Ś. Stanisława zdarzoną, i prawdziwość jej dowodzi. Od str. E *verso* idzie upomnienie do pokuty. Na ostatniej karcie rycina, wystawująca Joba chłostanego, któremu się żona urąga. Wierny jej przerys tu się dołącza.

7252. Na początku taka jest przedmowa:

Theophilus Prawdzicki ad Candidum Nationis nostrae Lectorem.

Non ignoras, ut opinor, candide lector, quicunque tum temporis Cracoviae commoratus est, cum haec ineptissima et prorsus impia fabula, de raptu Puellae ex illa urbe in coelum, conficta, primum in vulgus sparsa fuisset, quantum turbarum dederit et quantum magistratui ecclesiastico negocij facesserit. Etsi autem ille senatusconsulto facto et publicato, ne haec fabula ulterius spargeretur, inhibuisset, nihil tamen homines effrenis licentiae id remorari potuit,

quo minus, illius tertiae post Priscillam et Maximillam Prophetissae raptum, pertinaciter defenderent, et libello etiam typis evulgato, tanquam divinum oraculum, cui fidem non adhibere nefas esset, imperitae plebeculae impudenter obtruderent. Nec illo tamen contenti fuerunt, unum siquidem postmodum e medio sui subornarunt Pyrgopolnicem, qui sumptis armis, unius ex amplissimis viris Capituli Cracoviensis Coryphaeis, qui Censuram de hoc raptu ab omnibus collegis approbatam conscripserat, at tantum quibusdam amicis intimis legendam communicaverat, impugnare, scripto inter quam plurimos sparso, ausus est. Id vero fecit verbis virulentissimis, more et instituto rabularum, et sycophantarum, qui nihil prorsus modestiae et pudoris denique bonae mentis habere solent. Ad huius scriptum autor Censurae breviter et satis modeste, ut res postulabat, respondit, invitus quidem, neque enim unquam putabat, quod cum aliquo de hac materia decertandi necessitas illi incumbere debuisset, praesertim vero cum sit absurda et omnino mali exempli in Ecclesia catholica, atque ideo non ferenda, sed explodenda. Quid fecit, ut vides, simplici prorsus orationis genere, et evidentissimis rationibus ex philosophia desumptis, ut, si id fieri potest, ille Sycophanta ad se redeat, et palinodiam canat. Praemisit autem illam Censuram suę responsioni, quorum utrunque ut placide et attente legas, tuoque judicio examines, et siquidem veritatis filius es, comprobes, te diligenter rogo. Vale.

Po tej przedmowie następuje druga: »*Ad omnes Christiani nominis socios, in scripta sequentia ejusdem Theophili Prawdzicki Praefatiuncula.*” Z niej to się wydobyć daje: gdy w Krakowie rozniosła się śmieszna bajka o porwaniu jakiejś dziewczyny do nieba, urząd duchowny zapobiegając, aby się nie szerzyła, surowo zalecił kaznodziejom, aby z ambon jej nie ogłaszali i o niej nie wspominali; zalecił też drukarzom, aby nic na poparcie tej szarlataneryi drukować nie ważyli się. Wprzód zaś jeszcze, jeden z członków Kapituły Krakowskiej, mąż uczony i z pism teologicznych polskim i łacińskim językiem wydanych wzięty, napisał i czytał na zgromadzeniu Kapituły i Prof. Akad. Krak. swoje uwagi nad niepodobieństwem tego porwania do nieba, pod tytułem: *Censura de raptu puellae etc.*, które uwagi wszyscy obecni przyjęli. Tymczasem wyszło z druku po polsku opisanie tej bajki, już przekształconej i wystawionej tak, aby jej zjednać stronników. Wkrótce potém półgłówek jakiś napisał i wydał krytykę na owę Cenzurę, pod tytułem: *De raptu virgineo adversus Thrasonem liber tertius*, udając jakoby dwie księgi wstrzymał od druku, które może cale nie były napisane. Krytyka ta, popierająca bajkę, w najnieprzyzwoitszych wyrazach miała być pisaną, lecz bezimiennie. Teofil Prawdzicki, powiadając, iż to nie może być żaden Akademik, ani też Zakonnik, domyśla się, iż dworak jakiś być

musi. »*Nisi me conjectura fallit, aliquis est e Parasitorum aulicorum impuro grege tenebrio, qui a mulierculis superstitiosis subornatus et mercede conductus, hoc rabiosum scriptum in vulgus spargere ausus est. Sed valeat iste nebulo perditus, muliercularum et vetularum obscoenus assentator; mihi satis est demonstrasse et* Thrasonis *et* Cumani Asini *et* Daemoniaci *nomen illi verius competere, quam illi qui hanc* Censuram *de raptu puellae, authoritate Ecclesiastica comprobatam, quibusdam ex amicis communicavit.*" Tu następuje ta *Cenzura*, a po niej odpowiedź na pismo przeciw Cenzurze wymierzone, i bezimiennie pod tytułem: *De raptu virgineo adversus Thrasonem liber tertius.* Po tych dwóch pismach następuje trzecie, na tytule ogólnym niewymienione, pod napisem: *Theophili Prawdzicki Spongia adversus aspergines cujusdam calumniosi Rabulae, quibus Libro tertio adversus Thrasonem de raptu virgineo evulgato authorem illius Censurae, quae post praefationem posita est, deformare nititur.*

Nie wiemy tedy nazwisk tych wszystkich pisarzy: bo Prawdzicki, który się do tego sporu wmieszał, jest zapewne nazwisko zmyślone, a dwa inne pryncypalne utajone. Janocki wspomina (*Nachricht v. r. pol. Büch. I. 4.*) Prawdzickiego pismo pod tytułem: *Narratio de Raptu puellae Cracoviae nuper conficto*, ale tu zdaje się, że Janocki zbłądził. Jest jeszcze jedno pismo w tym przedmiocie. (L. S.)

7253. Pismo to pseudonyma wymierzone jest przeciwko anonymowi: *De raptu virgineo adversus Thrasonem liber tertius.* Oddzielne trzy kartki końcowe mieszczą w sobie:

1) *Censura Academiae Utopiensis de Cujusdam Morosophi calumnioso scripto adversus* Aretium Leucoochtanum. 108 wierszy łacińskich rymowanych. Dla proby kładzie się tu początek.

Spiritus Morosophum quendam excitavit
Ille Saulem furiis qui exagitavit
Adversus Aretium *quod consarcinavit*
Nuper Cacologiam atque publicavit.
Hanc ubi Utopiae primum conspexerunt
Praesides Collegii, mox accersiverunt
Ad se fratres reliquos, qui postquam sederunt,
Illam Cacologiam legi mandaverunt.
Postquam lecta fuerat omnes subriserunt.
Cujus esset fabrica mox subolefecerunt
Rem indignam auribus castis cognoverunt
Et tandem sententias ordine dixerunt. etc.

Rektor i zebrani Doktorowie dają kolejno swe zdania, jak można wnosić, niepochlebne dla autora.

Następujące wiersze:

G. S.

Nescio quis rapuit Craccovia ab urbe puellam,
Nescio quò raptam detulit ac retulit.
Quem metuo raptum partus ne forte sequatur,
Si, vox ut signat, rapta puella fuit.
Quas equidem nugas, cauto signavit obelo
Vir non indoctus, nec minus ille pius.
Cuius Censuram *rabiosula bestia veram*
Ausa fuit nigro dente ferire suo.
Sed frustra rabidos acuit fera bellua dentes
Effringet dentes malleus iste feros.

Do historji tego zdarzenia nie staje nam jeszcze wiadomości o dwóch pismach: jednego w języku polskim, które to porwanie w dobrej wierze opisało, drugiego w łacińskim, którego tytuł wyżej wymieniliśmy. (L. S.)

7258. Niektóre miejsca pisma tego hańbią czystość i świętość religji i nabożeństwa chrześciańskiego, jako to o Górze Cnot: i świętych na niej widzianych. Rozdział 11. „Jako dusza Bogu służyła," z wzgardą tylko pisarza i tłómacza czytane być może. Rozdział 42. O processji i Mszy S., którą Pan odprawował, jest obelgą świętych tajemnic. Rozdział V i VI. Części wtórej jest sromotą Chrześciańskiej wiary. Rozdział 19. nawet marzeniem zdrowego człowieka być nie może. Dla wyobrażenia wszystkich ascetycznych phrenezyi, w tej księdze spisanych, zobaczyć wyjątek z Rozdziału o krzu i rozdrze sprawiedliwości i dziewiąciu Chorach Anielskich. Rozdział o kuchni Pańskiej, jest bezbożnym. Rozdział XXI. o rozmaitych jej boleściach, nie tylko od Kościoła, ale i od rozumu jest wyklętym. Rozdział 24. Wszyscy Kommentatorowie Pieśni Salomonowych nie potrafiliby przystojnie wytłumaczyć. Księgi IV. Rozdział 1. bluźnierski. Część V. zamyka Objawienia o duszach; a lubo o wszystkich innych duszach szczegółowe miała pewności, o duszach Salomona, Samsona, Origenesa i Trajana nic nie mogłą się dowiedzieć.

Wszystko w tej księdze sprzeciwia się zasadóm Religji naszej i zdrowemu rozsądkowi, ale to nie Mechtyldy S. dzieło, bo w Rozdziale o imieniu, pożytku i prawdzie tej książki tak pisze: «Ta Książka wszystka prawie spisana iest tak, że Służebnica Boża o tym nie wiedziała, ale gdy od kogoś się dowiedziała, tak bardzo się zafrasowała, że zgoła pocieszoną bydz nie mogła, w Rozmowie z Chrystusem tak miała mówić: „Skąd mogę wiedzieć że wszystko iest prawda, co oni piszą, gdym ia tego nie czytała ani twierdziła i choćbym też czytała przecież i samey sobie zupełniebym nie wierzyła." W Rozdziale XI: „Gdy tę książkę pisano za niewiadomością tej błogosławionej osoby." Lubo cały ten ascetyczny romans kończy się na tém, iż ś.

Mechtylda przyznaje się do tych objawień, jako łaski nadzwyczajnym sposobem sobie udzielonej, wnieść jednak z tego wszystkiego można, iż jakieś dwie pisarki, (o których książka wspomina), sny lub obłąkanej wyobraźni urojenia pisały, a chcąc im niejaką cechę powagi nadać, przypisały to tak świątobliwej Pannie, jaką była ś. Mechtylda. Życie nawet ś. Mechtyldy, przez Opata Lanchajskiego, a pozniej Filipa Doberejnera Dziekana Monachyjskiego napisane, jest podejrzaném. Jak szkodliwa była u nas Cenzura, to dzieło dowodzi, a Skrobiszowski, Officjał Lwowski, wcale niegodnym urzędu okazał się, gdy na zdanie Karmelitów książkę, wierze i obyczajom szkodliwą, drukować pozwolił. (Ju. MS.)

TEOLOGJA.

(*BIBLIOGRAFJA*).

E) Prawo Kościelne.

A. Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

1) *w ogólności.*

7264. O źrzódłach i zasadach prawa kanonicznego rzecz na posiedzeniu publ. Un. Wil. d. 15 Września 1815 czytana w języku francuzkim przez Aloizego Kapelli. Wilno, Zawadzki 1815. 8. *38 str.*

✣

7265. Abraham Bzovius. De iure status sive de iure divino et naturali ecclesiasticae libertatis et potestatis. Coloniae 1600. 8. (Ossol. I.104.)

7266. Abr. Bzovius. De temporali Ecclesiae monarchia et iurisdictione adversus impios politicos. Coloniae 1602. 8. (Ossol. l. c.)

7267. Judex Ecclesiasticus potestate ligandi et solvendi in utroque foro reverendus, seu Quaestio de potestate clavium Ecclesiae. Authore Joanne Noskowic S. Th. D. Parocho Wonescense. Posnaniae In Officina Typographica Alberti Reguli A. D. 1650. 4. *173 str. i 3 ark. na przodzie.*

Dedykacja w tych słowach: Ad Sanctissimae Triadis et Monadis Dei Opt. Max. a quo omne datum optimum, et omne donum perfectum de sursum descendit, Aeternam Latriam. Imperatricis coelorum, gloriosae Dei genitricis, semper virginis, Mariae, Hyperduliam. Clavigeri aetherei et reliquorum comparticipum potestatis clavium, Apostolorum, omniumque Coeli Curialium Duliam. Hunc tractatum de potestate Clavium Ecclesiae, supplici mente Offero, Do, Dedico etc. (L. S.)

7268. De la Borde. Nauki o istocie i granicach dwóch władz to iest duchowney i świeckiey. 8. *164 str.* (Kat. Dupl. Pul. N. 585.)

7269. Animadwersya na xiążkę wydaną pod tytułem: Granica między władzami sądowemi duchowną i świecką. *b. m. i r.* 4. (L. S.)

7270. Mikołaja Wyżyckiego Odpisanie na xiążkę Autora de la Borde o granicach dwóch władz. we Lwowie 1756. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 48.)

7271. Krzywda o granicę między władzami sądowemi duchowną i świecką Krolowi Stanisławowi Augustowi przez całe duchowieństwo przełożona, w Warszawie. *b. m.* 1765. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7272. Dukt dawny granic Władzy Duchowney i Swieckiey 1766. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 48.)

7273. Kazanie o władzy Kościoła, jak iest narodom zbawienna, i o maiątkach kościołow, iak narodom są użyteczne w dzień SS. Apostołow Piotra y Pawła w Wilnie na Antokolu w kościele Kanonikow Lateraneń. miane 1789. 8.

W dedykacji Józef. Konakowskiemu Biskup. Inflant. podpis: X. Michał Karpowicz.

7274. Dzieie o znaczeniu Władzy Duchowney obok świeckiey w Polsce z dodatkiem przez Stanisława Węgrzeckiego S. A. do druku podane. w Warszawie R. 1818. 8. *190 str.*

✣

7275. Assertiones canonicae in titulum II. Libri I. Decretalium *de constitutionibus*, sub felicissimis auspiciis Perillustris. ac Reverendissimi domini D. Andreae in Prażmow et Nieporent Prażmowski Canonici Ecclesiae Cathedralis Posnaniensis et Collegiatae Pultoviensis, praepositi Woroviensis S. R. M. Secretarij etc. etc. Patroni Munificentissimi publici disputationi Propositae in Collegio Varsaviensi Societatis Jesu a R. D. Joanne Rogalli Cleric. Saecular. in commune viventium et Seminarii Varsavien. Alumno, S. Theologiae et S. Canonum Auditore. Praeside R. P. Joanne Drews S. T. Doct. eiusdemque et JurisCanonici in eodemCollegioProfessore Ordinario. Anno M.D.XCI. (*) Mense — Die — Varsaviae Typis Caroli Ferdinandi Schreiber S. R. M. Typ. 8. *30 kart nieliczb. Zob. Noty.*

7276. a) Nicolaus Oborski Ord. Praed. Conclusiones theologicae de Legibus respondenteNorbertoZiemkiewicz. *b. m.* 1690. fol.

b) — — respondente Joanne Gawłowicz. *t. r.* fol.
(Sienk. Dod. do Bent.)

7277. Franc. Anton. Cwierzowicz. Dissertatio de Constitutionibus Ecclesiasticis. Crac. typ. Semin. Ep. Acad. Dioec. 1771. 4. (L. S.)

✣

7278. Mowa J. W. J. X. Kaspra Kazim. Kolumny Cieciszowskiego Biskupa Pińskiego miana przy otwarciu podług nowey formy Konsystorza Rzymskiego Łacińskiego d. 23 miesiąca kwietnia 1796 R. w Żytomirzu. 4.

7279. Mowa J. W. J. X. K. K. K. Cieciszowskiego Biskupa Łuckiego i Żytomierskiego i t. d. miana przy otwarciu Konsystorza Rzymsko-Katolickiego Łacińskiego d. 4. mies. Pazdziernika w Łucku. 4.

✣

7280. Preclarus et insignis tractatus docens modum legendi abbreviaturas censure, studiosis tirunculis valde necessarius ac a multis mendis purgatus et emendatus. 8. *56 kart nieliczb.*

Na karcie tytułowej herb Krakowa, a na ostatniej cyfra Floriana i wiersze łacińskie przytém. (L. S.)

Janocki (Janoc. I. 306) przytacza autora Stanisława Zaborowskiego, (Regni Poloniae Thesauri Notarius). — Bentkowski II. 261, nie przytaczając powagi Janockiego, chce to przyznać Janowi Cerwowi Tucholczykowi, i z wierszów na koncu będących odnosi ten druk do roku 1540.

7281. a) Terminorum Juris Canonico-Civilis Interpretatio ad usum Candidatorum Jurisprudentiae cura et opera M. Francisci Minocki in al-

(*) Rok wyjścia téj książki zmylony w druku, zamiast M.DC.XCI., wtedy bowiem żył wspomniany tu X. Drews.

ma Universitate Cracov. utriusque Juris Professoris, Collegae Juridici, Ecclesiarum Collegiatae SS. OO. Crac. Primicerii Parochialis in Modlnica Curati, Judiciorum Illmi Consistorii Generalis Posn. Assessoris, in eadem Dioecesi Librorum Censoris et Examinatoris Synodalis. Apostolici Notarii, ac protunc Studii Academiae Posnaniensis Rectoris. Cum appendice axiomatum utriusque Juris secundum ordinem alphabeticum collecta An. D. 1773. Posnaniae typis Academicis. 8. *167 str. oprócz 3 kart na przodzie.*

b) — — *tam.* 1775. 8.
(Bandt. H. B. U. J. p. 156.)

7282. a) Examen Episcoporum et eorum qui approbandi sunt ad administranda Sacramenta, utile examinatoribus, Judicibus Ecclesiasticis, Advocatis et Procuratoribus. Omnes decisiones Juris Canonici et materias sacramentorum, censurarum, et Decreta Sacri Concilij Tridentini mira claritate, et brevitate per interrogationem et responsionem continens. Auctore Ill. et Rev. D. D. Hieronymo Venero Leyva Archiepiscopo, et Abbate Ecclesiae Metropolitanae Montis Regalis etc. Editio posterior, auctior et . . . . Posnaniae Typis Collegij Lubransciani Academiae Posnaniensis. A. D. MDCCXIX. Superiorum permissu. fol. *429 str., 7 kart na przodzie i regestru alfabet. 9 kart.*

Przypis. Biskup. Poznańskiemu, Stanisław. Józef. Hoziuszowi, od Jana Józefa Pałaszowskiego, J. U. P. Collega Juridicus, SS. omnium Cracoviensis Canonicus, Academiae Posnaniensis Director. Na odwrocie karty tytułowej herb Hoziusza. — W dedykacji wymienia kilku Hoziuszów i związki ich z familjami polskiemi. Dalej oda łacińska do Łukasza Dajewskiego, Notariusza Apostol. Kanonikowi Kaliskiemu i Poznańskiemu Dziekanowi Poznań., który koszt na druk wyłożył, przez Łukasza Lubaszowskiego Filoz. Doktora i Professora poetyki w Akademji Poznań.

b) — — Editio posterior auctior et correctior. *tam. u t.* A. D. MDCCXXXV. fol. *540 str., 3½ ark. na przodzie i regestr.*

7283. Joannes Hulewicz S. J. Examen ecclesiasticum Premisliae in Coll. S. J. 1768. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

7284. Summa doctrinae christianae et moralis pro examine ecclesiastico a Sacro Concilio Tridentino — requisita in gratiam ordinandorum Confessariorum — confecta. Varsaviae typis S. R. Mtis. A D. MDCCLXXVI. 8. *119 str. i regestr.*

7285. Antonius Onuphrius de Okęcin Okęcki D. et Apost. Sedis Gratia Episcopus Hełmensis etc. Universo Clero, Seculari et Regulari totius diaecesis. 8.

Materje do Examinów dla otrzymania stopniów kapłańskich w Diecezji Chełmińskiej. Na końcu data: w Warszawie 3 decembra r. 1778. Druk zapewne Chełmski.

7286. a) Epitome Pontificii ac Caesarei Juris: de cognationibus, nuptiis, jure dotium, donationibus, testamentis, successionibus, atque regulis iuris, tum ex pandectis, tum ex decretalibus, et sexto. Joanne Ceruo Tucholiensi collectore. Reverendissimo D. Archiepiscopo Leopoliensi dedicata. Adiecta sunt ad verbum loca appendicum, Statuta Juris Municipalis, tum Sacratissimorum Regum Poloniae, tum Juris Provincialis Saxonici et Magdeburgensis, quae ad eos titulos pertinent et in practica in Polonia servantur. Excudebat Cracouiae Florianus Unglerius A. MDXXXIIII. Mense Maio. 8.

b) — *tam. u t., t. r.* mense Novembri. 8. (Janoc. I. 38.)

7287. Enchiridion Juris Pontificii et Caesarei, Reverendissimi in Christo Patris et Domini, D. Jacobi Buczacki Dei Gratia Episcopi Plocen. Studiorum humanitatis, et virtutis, et veteris disciplinae vindicis maximi, auspiciis editum. Pultoviae, per Joannem Sandecium Chalcographum Posnanien. Anno post Christum natum M.D.XL. Pridie Nonas Januarias. 8. (Janoc. I. 289.)

7288. a) Pauli PIASECII Ep. Chelmen. Praxis Episcopalis acc. Pauli Salodii praxis de visitatione. Coloniae 1620. 4.
(Cat. Libr. Theol. Catol. Norimb. 1731.)

b) — — Cracoviae 1643.
(Kat. Piar. War. p. 18.)

c) Praxis Episcopalis etc. in qua varia Summorum Pontificum ac Sacrarum S. R. Ecclesiae Congregationum praecipue post Conc. Trid. hactenus edita Decreta ad usum fori Ecclesiastici prorsus necessaria etc. continentur; Pauli PIASECII J. U. D. Protonot. Apostol. Archidiac. Varsaviensis studio primum edita, ac dein iussu Sacrarum Congreg. etc. Interpretum S. Concilii Trid. negotiis Episcoporum et Regularium Praefect. ac Judicis, cum ab aliis tum ipsomet authore recognita locupletata, et ad originalia exemplaria collatis decretis emendata. Accessit huic tertiae editioni Tractatus de Jurisdictione Episcoporum Germaniae a Christophoro Wintzlero Rychlinghusensi J. U. Licentiato. Coloniae Agrippinae ap. Balthas. ab Egmondt 1665. 8. *670 str. oprócz dedykacji Egmondta, przedmowy i t. d., oraz:* Tractatus de Jurisd. etc. *48 str.* (Ossol. l. c.)

d) — — *tam.* ap. Haeredes Joan. Widenfelt 1687. 4. *taż sama liczba str.* (Ossol. l. c.)

e) Praxis Episcopalis etc. Quinta edit. cui olim accessit Practica omnium terminorum Rotae et aliorum Tribunalium Roman. item brevis modus examinandi in causis Crimin. nunc vero Sanct. Domino nostri Benedicti Papae XIV. Bullarium in quo continentur Epistolae et Constitutiones pro Regno Poloniae tum et aliae selectiores pro universa Ecclesia editae, Celsiss. Illustriss. Excellentiss. Reverendiss. D. D. Vladislao Alexandro a Lubna Pomian Lubienski Archiepiscopo Leopoliensi, Abbati Commendatario Paradisiensi dicata. 1758. Leopoli typis Confraternitatis Ssmae Trinitatis. 4. *630 str. oprócz dedykacji, przedmowy i t. d., oraz Bullarium, 179 str.*

7289. Mariani COSTENI Tractatus de iure et iustitia. Posnaniae 1641. 4. (Kat. Piar. War. 1822. p. 18.)

7290. Simonis STAROVOLSCI: Breviarium Juris Pontificii, in usum simplicium Parochorum, libris septem simpliciter collectum. Romae sumptibus Jo. Baptistae et Josephi Corbi, Bibliopolarum. Ex Typographia Francisci Monetae. MDCLIII. 4. *428 str.* (Janoz. Nachr. I. 57.)

7291. Juris Aliquid brevem notitiam Juris Canonici continens. Autore Jacobo STASZEWSKI S. J. Vilnae 1728. 4.

7292. a) Antonii RUDZIEŃSKI Ord. Minor. S. P. Francisci Reformatorum, Compendium iuris ecclesiastici, Ordini Seraphico aptum et accommodatum. Varsaviae 1735. 12.

b) — — Calissii 1742. 12.
(Jan. Pol. I. 69.)

7293. ELIAE A S. FRANCISCO. Scrutinium iuris in re ad rem theologico-juridicam, iure legali Canonico civili communi sive Caesareo, Municipali Regni Poloniae, Mag. Duc. Lith. pro utilitate Actorum, Clientum etc. concinnatum. Varsaviae 1736. fol. (Kat. Piar. War. 1822. p. 16.)

7294. Andreae Vincentii BUTII Decisiones. Varsaviae in Typogr. Schol. Piar. 1747 sq. fol.
(Jan. Lex. I. 17.)

7295. Candidatus abbreviatus jurisprudentiae sacrae, hoc est Juris Canonici secundum Gregorii Papae IX. libros V. Decretalium explanati summa, seu compendium, quod in usum maxime Discipulorum ex libris suis collegit auctor ipse, nimirum R. P. Vitus PICHLER Soc. Jesu, SS. Theologiae et SS. Canonum Doctor, horumque olim in Dilingana Academia, postea vero in Electorali Ingolstadiana Universitate Professor Ordinarius, et Juris primarius. *Pars prior.* Cum facultate Superiorum. Brunsbergae Typis Collegii Societatis Jesu. Anno 1755. 8. *7 kart i 783 str.*

Pars Posterior. tam. 1756. *4 karty, 830 str. i 9 kart regestru.*
(Rękop. X. Plat Sosn.)

7296. Prawo zupełne Wiary Katolickiey w Koronie i W. X. L. z łaciń. przez L. PRUSZANOWSKIEGO. 1767. 8. (Kat. Kieyd.)

7297. Prawo Kanoniczne o wszystkich ustawach i dekretach synodalnych we wszelkich materiach i wydarzeniach tak sumniennych iako też i sądowych na rozmowy w iedenastu xięgach podzielone a ku zbawienney wiadomości ludziom wszelkiego stanu i urzędu tak duchownego iako świeckiego pod zaszczytem J. W. i Nayprzewielebnieyszego JmciX. Arsenjusza Głowniewskiego Biskupa Brzeskiego Koadjutora Włodzimirskiego zebrane z poważnych authorow staraniem i pracą Xiędza Timotheusza SZCZUROWSKIEGO Z. S. B. W. W Swiętey Theologii i w prawie Kanoniczuym Doktora Proto-Notariusza S. Stolicy Apostolskiey Superiora Missyi Apostolskiey w Białey i w Dyeczyach Brzeskiey i Włodzimirskiey i w Archi-Dyeczzyi Metropolitańskiey za dozwoleniem Zwierzchności do druku podane. w Supraślu w Drukarni J. K. Mci XX. Bazylianow R. 1792. 4.

Przypis. Głowniewskiemu od Zakonników S. B. W. XX. Missionarzy Białskich. Księga I. *255 str., 8 kart na przodzie i regestru 9 kart.* Księga II. *107 str. i regestr.* Księga III. *105 str. i regestr.* Tom IV. *211 str. i regestr.* Rozmowy z Ks. V—XI. Prawa Kanonicznego *585 str. i regestr.* Prócz tego: Missia Bialska XX. Bazylianów, podająca łatwy sposob ćwiczenia się w rozmowach katechizycznych i w wiadomości prawa kanonicznego, ku pożytkowi ludu mniej oświeconego i t. d. przez tegoż, tamże, *85 str.* Porządek Missyi Apostolskiey, *14 str. i 4 karty.*

7298. Institutiones Juris Canonici quibus vetus et nova Ecclesiae disciplina enarratur. Ad usum Seminariorum reimpressae An. CIↃIↃCCCIV. Tomus I. II. Vilnae typis Basilianis cum permissu Imperat. Universitatis Vilnen. 4.

Dzieło Domika CAVALLARI, jak widać z approbacji druku.

7299. Juris Canonici Institutiones ad tyronum usum digestae, quas typis evulgandas curavit D. Joakim Joseph GUIDOTTI Presb. Placentinus. A. MDCCXLVI. Vilnae typis Basilianis Anno 1812. 8. *XX, 225 kart i regestr.*

✣

7300. Superior regularis qua pater qua iudex in duas partes divisus seu synopticum compendium eorum omnium quae a Superioribus Regularibus desiderantur — auctore A. R. P. Benedicto KOTFICKI, Ord. Min. S. P. Francisci Reg. Observ.— Provinciae Immac. Concept. in Russia iterato Ex-Provinciali—Anno—1773. Berdiczoviae typis Fortalitii B. V. M. de Monte Carmelo. 4. *255 str., 9 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Kaietan. Józef. Rosciszewskiemu Dziekanowi i Officyał. Kijow. Kanonik. Wileń.

✣ ✣

7301. Assertiones de Illustribus ac praecipuis iuris canonici articulis, personis, rebus, et iudiciis quas Auspice Deo Trino et Uno, Praeside Ferdinando WAIZENEGGERO. J. V. Doctore, Sereniss. Bavariae Ducis Maximiliani etc. Consiliario in celeberrima et Catholica Ingolstadiensi Academia Antecessore Juris ordinario. Publice discutiendas proponet Stanislaus SLAVVIENSKI In Acroasi Jurisconsultorum die 29 Maij, Anno Salutis 1618. Ingolstadii Ex Officina Typographica Ederiana, apud Elisabetham Angermariam Viduam. 4 maj. *88 str. i 4 karty na przodzie.*

Na odwrocie tytuł herb Nałęcz.— Dedykacja do Wawrzyńca Gembickiego Arcyb. Gnieznien., z niej widać, iż Sławieński był krewnym Gembickiego, że za jego radą i pomocą uczył się prawa w Ingolstadzie, i że dawniej wydał *Theses ex universo Philosophiae ambitu collectas,* temuż Gembickiemu przypisane. Jest tu także na początku Rozdz. I. 8 wierszy łac. Jana Gembickiego, który zapewne razem brał nauki w Ingolstadzie, i który Sławieńskiego krewnym swoim nazywa.—Na początku drugiego rozdziału 8 wier. łac. Stephana Krzyckiego, także krewnego autora.— Na

początku trzeciego rozdz. 8 wier. łac. Macieja z Warzymowa Sokołowskiego. (L. S.)

7302. Assertiones ex iurisprudentia ecclesiastica de iure non scripto, iure personarum, et immunitate ecclesiastica — per Josephum Butkiewicz Popuciewicz Art. et Philos. Magistrum Juris utriusque auditorem publica disputatione propugnata Praesidente — D. Alexandro Aarone Olizarowski Juris Utr. Doctore Principis Neoburgensis Consiliario Juris Canonici Ordin. Professore in — Academia Viln. S. J. — A. D. M.DC.XLVII. 4.

7303. Claves Juris Academicis Vilnensibus a B. P. Benedicto de Soxo S. J. Sacrae Theologiae Doctore et Academiae Viceeancellario Porrectae Vilnae Typis Academicis Societatis Jesu. 1648. 12. *146 kart nieliczb. Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7304. Ill. Rev. Leoni in Szeptyce Szeptycki Episcopo Leopoliensi — se suasque historico-theologico-canonicas propositiones quas iuxta ordinem quinque Gregorianae collectionis librorum — exhibent propugnandas — D. D. D. Alumni Coll. Pontif. Leopoliensis Clericorum Regularium Theatinorum S. Sedis Apostolicae in Reg. Poloniae Missionariorum auditores An. CIƆIƆCCL. Leopoli typis Confrat. SS. Trinit. fol. *109 str. i 3 karty na przodzie.*

Autorem tych propozycij w liczbie sta dwódziestu jest Józef Tori. O czém zob. Janoc. Lex. I. 162.

7305. P. Ignatii Rossetti Schol. Piar. Propositiones Theologico-Canonicae. Leopoli 1753. 4.

Przypis. Alberikowi Archinto Nuncyuszowi Papiezkiemu. (Jan. Lex. II. 165.)

7306. Trifolium canonico-iuridicum per A. R. P. F. Joannem a S. Vladislao. Gedani 1754. 4.
(Kat. Friedl.)

7307. Conclusiones ad mentem Maximi Ecclesiae Patris Sancti Augustini quae ex universa theologia excerptas Canonici Ordinis S. Sepulchri Hierosolymitani in Templo Sanctae Hedvigis ad Cracoviam sito publicae disputationi proposuerunt. A. D. MDCCLX. Cracoviae typis Seminarii Załusciani Academico Dioecesani. 4.

7308. Propositiones Theologicae simul ac sententiae Juridico-Canonicae Libri V. Decretalium Greg. IX. Pont. Max. a Religiosis Ord. Excalc. SSS. Trinitatis de Redemp. Captiv. in Collegio Leopoliensi publicae disputationi expositae et defensae. A. MDCCLIX. Leopoli typis Coll. S. J. 4.

7309. Jacob. Marciszowski. Controversae quaestiones juris ad disputandum propositae. *b. m.* 1771. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

— — Continuatio controversarum quaestionum juris ad disputandum expositarum. *b. m.* 4.
(Sienk. l. c.)

7310. Ignatius Borowski. In Canones vulgo Apostolorum Dissertatio inauguralis. Vilnae typis Congr. Miss. 1828. 8.

---

2) *w szczególności.*

7311. Joan. Huber. S. J. De iudice controversiarum. (Brunsbergae) 1611. (Siarcz. I. 185.)

7312. Quaestio de Foro Clerici, quam Praesidente Andrea Petricovio J. U. D. et Prof. Ord. M. Jac. Gorski J. U. B. Novorum Jurium Professor, pro licentiatura in utroque jure obtinenda, ad disp. proponet. Crac. 1629. 4. *1 ark.* (L. S.)

7313. Memoriale Sacrorum Canonum de non iudicandis personis spiritualibus a iudicibus secularibus in foro Laico. Lata est Constitutio

in Comitiis Generalibus Regni Anno Dni 1635 in genere et specialiter Anno 1641, ut Episcopus Smolenscensis cum Clero, ratione profugorum subditorum, et in omnibus realibus, civilibus et criminalibus iudicetur a iudicibus secularibus in foro Terrestri, sive Castrensi, salva appellatione ad Tribunal Judicii compositi. *b. m. i r.* 4. *2 ark.*

7314. Liber Penthicus de Commendatariis Regularium Praelatis. In quo Commendatorum Monasteriorum gravissima incommoda: et Praelatorum Commendatariorum, in Religiosos non absoluta, sed circumscripta Jurisdictio, clarissime demonstratur. Editus a Rev. D. D. Stanislao Sczygielski, Abbate Trocensi etc. Impressus Vilnae apud PP. Franciscanos. Anno Domini 1681. 4. *200 str.* *Zob. Noty.*

(Janociana III. p. 296.)

7315. Samuel Formankowic Ecll. SS. OO. Custos. Quaestio Juridica de potestate Capituli sede vacante. Cracoviae typ. Univer. 1680. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7316. Jus Capituli seu tractatus novus et absolutus de Potestate Capituli Sede Episcopali vacante in quinque partes distributus cum adiecta Ill. Episcoporum Posnanien. Historica synopsi per Nicolaum Załaszowski J. U. Doctorem Archidiac. Posnan. Opus posthumum cura et impensis Illustriss. ac Reverendiss. ultimae voluntatis eius praestitum. Typis Acad. Posnan. A. D. 1706. 4. *44, 152 str. i 3 karty na przodzie.*

Przypis. Stanisł. Sierakowskiemu Dokt. Ob. Pr. Archidyak. Srzemskiemu, od Jana Grymeckiego Dyrektora Akad. Poznań. Por. Janoz. Nachr. II. 116 nast.

7317. Jura Reverendissimi Capituli Varmiensis circa electionem Episcopi. Romae typis Zinghi et Monaldi, 1724. 4. *3 ark.*

(Janoc. III. 65.)

✣

7318. Philippi Gundolii Pataviensis Libellus de potestate Vicarii Episcopalis. Cracoviae in Officina Floriani Unglerii. Anno Salutis nostrae. M.D.XXIII. Mense Decembri. 8.

Przypisanie Jan. Konarskiemu Biskup. Krakow. i Piotr. Tomickiemu Koadjutor. Krakow. (Janoc. I. 103.)

7319. a) Stanislai Socolovii, Epithalamium Episcopi cum sua Ecclesia sive sermo de Consecratione Episcopi. Nissae Silesiorum typis Joan. Cruciger 1580. 4.

(Ban. H. D. K. P. III. 137.)

b) De Consecratione Episcopi auctore Stanislao Socolovio opusculum, in quo ritus, vetustas, mysteria, usus consecrationis Episcopi, functio item et dignitas episcopalis explicantur. Romae, apud Haeredes Nicolai Mutii MDCII. Joannis Martinelli expensis. 4. *72 str.*

Drukarz w dedykacji wyraża, że dla wartości, wziętości i rzadkości dzieła tego, umyślił we Włoszech je przedrukować.

(L. S.— Catal. des Livres impr. de la Biblioth. du Roi Paris 1753. N. 1669.)

7320. De ordinatione Sacerdotum in Ecclesia Romana Adversus Jacobi Zaborovii Ministri Calviniani Ministri Dissertationum Autore R. P. Martino Smiglecio S. J. Cracoviae in Offic. Fr. Caesarii 1617. 4. *48 str.*

Dedykacja Wacław. z Leszna Leszczyńskiemu Kasztelan. Kalisk. (L. S.)

7321. In nomine Domini Amen. Quaestio Juridica de potestate Episcopi in conferendis Beneficiis Ecclesiasticis. *Pro* Collegio Clarissimorum DD. U. J. Doctorum et Professorum Almae Universitatis Studii Generalis Cracoviensis, *per* M. Joannem Ekart, Phil. Doct. Contubernii Jurisperitorum Seniorem. In Lectorio Juridico publicae disputationi Proposita. A. D. 1684. d. 5 Mensis Octobris hora 8 antemerid. Cracoviae typis Fran. Cezary etc. 4. *11 kart.* (L. S.)

7322. Joannes Ekart. Quaestio juridica de jurisdictione Episcopi. Cracoviae typis Universitatis. 1691. 4. (L. S.)

7323. Joannes Ekart. Quaestio juridica de potestate Summi Pontificis. Cracoviae typis Fr. Cezary. 1692. fol. (L. S.)

7324. De Exercitio Actuum Episcopalis Muneris propriorum, ante Pallii receptionem, Archiepiscopis denegato Exercitatio theologico-canonica ad Excell. D. D. Venceslaum Sierakowski Episcopum Premisliensem. 4. *6 ark.*

Pismo to wyszło anonyme z powodu wątpliwości, która się wyrodziła przy wyniesieniu Łubieńskiego na arcybiskupstwo Gniezn., czyli może wejść w sprawowanie swego urzędu przed otrzymaniem palliusza od Papieża. Autor rozstrzyga tę wątpliwość *negative*. Poprzedza list do Sierakowskiego Biskupa Przemyśl. Autorem jest Laurentius a S. Carm. Discal. Ill. D. Serra Nuntii in Polonia theologus.
(Jan. Exc. 29.— Mizler. Acta 1756, 235.)

7325. De Electione Canonica Praelatorum Regularium — Auctore R. P. Fr. Raphaele de S. Joanne ex generali ministro Ord. Discalceat. SS. Trinitatis, — Navarro, Oppidi de Ochagavia. reimpressa per R. P. F. Antonium a SS. Sacramento Ex-Provincialem Ministrum, Actual. Definitorem Primum Provinciae Polonae — Ord. eiusdem. A. D. 1737. Leopoli, typis Confrat. SS. Trinit. 4.

7326. Disputatio Juris Ecclesiastici de Excessibus et Poenis Clericorum: quam sub praesidio S. Fr. Willenberg A. 1737. d. 26 Septembr. publicae disquisitioni submittit Dieder. Georgius Tieden. Curonus. 4. *24 str.* (L. S.)

7327. Andreas Dominicus Lipiewicz. Quaestio juridica de dignitate Episcopali ad disp. proposita. Crac. typ. Coll. Mai. Univ. 1762. 4. (L. S.)

7328. De potestate Episcoporum circa Verbi Divini praedicationem authore Joanne B. Albertrandi. Varsaviae 1794. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 31.)

✣

7329. Quaestiones Theologicae Canonico-Morales de septem sacramentis, SS. Canonum, Conciliorum, et SS. Patrum authoritate firmatae per Casus factos non fictos explanatae a R. P. Alexandro Bekanowski S. J. S. Th. Doctore, olim Theologiae Moralis, nunc vero Theologiae Scholasticae, Positivae et Controversae in Alma Academia et Universitate Vilnensi S. J. Ordin. Professore. Vilnae typis Academicis S. J. A. D. mdccxxxii. 4. *280, 72, 12 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Franciszk. Kazimierz. z Gieczan Gieczewiczowi Kanonikowi Wileń.

7330. Franc. Anton. Gwierzowicz. Dissertatio Canonico-moralis de Sacramentis in specie. Crac. Typ. Semin. Acad. Dioec. 1766. 4.

✣

7331. Enchiridion Impedimentorum que iuxta Canonicas Constitutiones in matrimonijs contingunt, ad iudicum et confessorum faciliorem cognitionem authore Gregorio de Shamotuli, Canonum Doctore, Ordinario lectore, Ecclesięque Cracouiensis penitentiario, non minus lucide succincteque congestorum et decisorum.

Tetrasticon.

Ad Lectorem eiusdem D. Gregorij
Quisquis amas, paucis, canones nosse latini
Coniugij, impediant qui dirimant ve thoros
Et cujus auricomos tetradis carpere fructus
Arboris, ista lege, doctus et esse potes.

Impressum Cracouiae per Florianum Unglerium, e directo Minoris Collegii. Anno D. m.d.xxix. 8. *fol. 63 karty oprócz dwóch na przodzie. Druk gocki, nierówny, w dwóch kolumnach, pełen abrewiacyj.*

Dedykacja do Jana Chojeńskiego, obojga Prawa D., Probosza Poznańskiego i Archidiakona Krak., Sekr. Królew. (L. S.) *Zob. Noty.*

7332. Disputatio Canonica de Sponsalibus et matrimoniis. Quam sub Praesidio Clariss. Consultissimique Viri, D. Joannis à Driesch in celeberrima Herbipol. Acad. Doctoris et Prof. etc. examinandum publice proponet Stanislaus Krzistanovvic Leopoliensis Roxolanus J.

U. Studiosus. Wirceburgi Typis Georgii Fleischmanni. A. D. 1600. 4. $3\frac{1}{2}$ *ark.*

Na odwrocie herb Jana Dymitra Solikowskiego, a pod nim 10 wier. łacin. Zbigniewa Sienientskiego z Sienny, dziedzica Chrosliny (haeres in Chroslina). (L. S.) *Zob. Noty.*

7333. Quaestio de Sponsalibus et matrimonio, ab Ill. et Adm. R. D. Benedicto Żelechowski J. V. Doctore Eccl. Coll. Zamosc. Canonico, Acad. Pro Cancell. Excell. Dno M. Andreae Abrek Leopol. Philos. Doct. Ordin. Eloqu. Prof. pro solenni inauguratione in Doctorem J. V. publice ad disputandum proposita Zamosci in lectorio iuridico mense— die— Anno Aerae Christianae MDCXLIV. In off. Typogr. Acad. Zamoscensis. 4. (Bibl. Horod.)

7334. Conclusiones Canonicae de Sponsalibus et Matrimoniis, proposuit Joannes Justinoni. Vilnae 1682. 16. (Krasz. Wilno, IV.)

7335. Ferdinandus Januszowski Ord. Praed. Tractatus de Matrimonio. Crac. Typ. Univ. 1683. 8. (L. S.)

7336. Sacri canones et decisiones Apostolicae de S. Sacramento Matrimonii collectae Per Admodum Reverendum P. Adalbertum Tylkowski S. J. Theologum. Varsaviae Typis Caroli Ferdinandi Schreiber S. R. M. Typogr. 1692. 8. *30 kart nieliczb. Zob. Noty.*

7337. Explanationes iuris Ecclesiastici Canonico-morales in librum IV. Decretalium de Sponsalibus et Matrimoniis in lucem publicam datae authore P. Matthia Miłunski S. J. SS. Theologiae Doctore. Vilnae typis Acad. S. J. M.DCC.V. 8. *322 str. i 4 karty na przodzie.*

Przypis. Konstantynowi Kazimierzowi Brzostowskiemu Biskupowi Wileń.

7338. Dissertatio de indissolubili matrimonii vinculo quam Amplissimae Facultatis Theologicae in Ordine Scientiarum Ethico-Politicarum in Caesarea Litter. Universitate Vilnensi auctoritate ad consequendos summos in Theologia et SS. Canonibus honores in A. D. VII. Januarii A. MDCCCXXIII. publice defendet Antonius Zyszkowski Canonicus Collegiatae Brestensis etc. Vilnae typis Antonii Marcinowski. 8. *34 str.*

✣

7339. Jacob. Marciszowski. Regulae Canonicae de irregularitate. *b. m.* 1766. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

✣

7340. Controversiae de Indulgentiis. Cracov. Lazarus 1593. fol.

Są tu mowy Walentego Widawczyka: jedna na pogrzebie Marcina z Pilzna, druga na otwarcie kursu Teologii. (Ju. II. 60.)

7341. Nauka o Swiętych Reliquiach y o Odpustach przez F. N. M. (Frater Nicolaus Moscicensis) Ord. Praed. *b. m. i r.* 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7342. Suspensio Indulgentiarum, Remissionum, Facultatum sub magno anni Sancti Jubileo explicata per P. Adamum Krasnodębski Soc. Jesu, Sacrae Theologiae Doct. SS. Can. P. *b. m. i r.* 8. *11 kart nieliczb., bez osobnej karty tytułowej.*

Approbacja podpisana przez Mikołaja Biskupa Poznańskiego.—Zapewne to drukowane r. 1700; tegoż bowiem roku z podobnej okoliczności i treści pismo wydał X. Andrzej Krüger S. J.—W 4 paragrafach rozwiązuje autor trudności tyczące się zawieszenia lub udzielania odpustów (piérwej pozwolonych), podczas, gdy trwa Jubileusz wielki. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7343. Resolutio Canonico-Theologica dubiorum quorundam, quae circa suspensionem indulgentiarum, et facultatum, per Bullam Jubilei universalis passim occurrere solent, sub decursum anni praesentis, et saecularis, et sancti, pro directione Confessariorum, et Concionatorum, imo omnium fidelium scripta, a P. Andrea Kruger Societatis Jesu, S. Th. et SS. Can. D. Procancel. Almae Acad. Vilnen. et in eadem SS. Canonum Ordinario Professore. Anno, a primo anni sancti Jubileo Bonae voluntatis hominibus nuntiato MDCC. Vilnae Typis Acad. Soc. Jesu. 8. *16 kart nieliczbow. Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7344. Constantinus Fredro. Dissertatio Inauguralis iuridica de episcoporum in dispensando libertate. Viennae 1783. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

7345. Joannes Januszowski. De ieiuniis atque cibis vetitis. Cracoviae ex Offic. Lazari.
(Ban. H. Dr. Kr. 391.)

7346. Prawo Swięte kosciola Chrystusowego o postach jak zachowane w Polszcze bydz maią? z rozkazu — Wacława Hier. z Bogusławic Sierakowskiego Biskupa Przemyskiego. w Przemyslu w druk. J. K. Mci 1759 pierwszy raz, a w Saudomierzu powtore 1773 przedrukowane. 8. *76 str. i 4 karty.*
Autor jakiś Jezuita. (L. S.)

7347. Diatriba Stanislai Orichovii Rutheni contra calumniam ad Andream Miekicium Tribunum et Equitem Ruthenum. Crac ap. Viduam Flor. Ungleri. 1548. 8.

Przypisanie do Jakóba Przyłuskiego, datowane z Kupna, wsi ojczystej, r. 1548, gdzie między innemi te wyrazy: Huc accedit magnus nodus benevolentiae conciliandae, ipsae literae in quibus tu summis tuis occupationibus ita versaris, ut cum Polonia nusquam sis egresus, superes tamen multos, qui literarum nomine sunt peregrinati. Quo magis etiam doleo, te ad ea colenda, tractandaque temporis ac otii nihil habere, ad quae tu natus es, sed consolare te quaeso hac ista communi Polonorum sorte, soli enim ex omnibus sunt Poloni, quorum qui possunt literas discere nolunt, qui vero volunt, hi non possunt. Ita aliis ad discendum deest voluntas, aliis vero facultas, ingenium autem nulli omnino. (Ju. II. 93.)

7348. Epistola Stanislai Orichovii de Coelibatu. *b. m.* 1549. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

7349. Stanislai Orichovii Rutheni, de lege Coelibatus contra Syricium in Concilio habita Oratio. Eiusdem Stanislai ad Julium III. Pontif. Maxim. Supplicatio de approbando matrimonio a se inito. Item de bello adversus Turcas suscipiendo ad Equites Polonos Turcica prima. Ad Sigismundum Poloniae regem Turcica secunda. Basileae Jo. Oporinus. 1551. 8. *283 str. oprócz regestru 9 str. i karty ložnej z epigrammatem Klemensa Janickiego do Turcyk.*

Na odwrocie karty tytułowej: Basileae excudebatur in officina Joannis Oporini, anno MDLI. mense Decembri X.
(Ossol. III. Przypisy 126.) Por. Czackiego. T. II. p. 38. (L. S.)

7350. Des berühmten Stanislaus Orichovius Rede von dem Coelibats Geseze wider den Pabst Syricius gehalten, unter dem Pabsthume Paulus des Dritten. Aus dem Lateinischen ins Deutsche übersetzt. Rom im Vatikan 1783. 8. *112 str.*
(Ossol. III. Przypisy 261.)

Ossol. III. Cz. I. 249. wspomina list Orzechowskiego *de Coelibatu* do Wojewody Kmity, drukowany bez wyrażenia miejsca r. 1549.

7351. De celibatu christianorum et presertim sacerdotum ac virginum et cur sacerdotibus non liceat uxores habere, et quanti meriti sit vita casta et quod incontinentes ad sacerdotii gradus promoveri non debent, sed nubere tenentur, si salvi esse velint, et de triplici vivendi hominum vita, et que illarum sit melior et cur iuncta sit anima corpori. et de militibus quales fieri debeant, et de multis aliis, dignis scitu, opusculum.

Ma. Franconius legitmacianus.

Quicquid habent almę divina volumina frugis,
Hic tibi floridulus foenore reddit ager.
Contrectare diu lector noctesque diesque,
Instrui ut possis casta minerva frui.
Hunc lege ne vanis titubent tua pectora rebus,
Et lector memori scripta reconde sinu.

Impressum Cracouię per Florianum Unglerium e directo Minoris Collegii artistarum. 8. *2 ark.*

Na ostatniej karcie te słowa: De celibatu Christi fidelium opusculum finit fęliciter, pridie Kalendas mensis Augusti, Anno partus virginalis Millesimo quingentesimo vigesimo nono Cracovię in civitate Regia. per Florianum Unglerium Impressum. Authore Stanislao Zaborowsky Regni Polonie Tesauri custode. — Na odwrocie tytułu 20 wierszy łac. tegoż Frankoniusa. (L. S.)
Zob. Noty.

7352. a) Dialogus de eo: num Calicem Laicis et uxores Sacerdotibus permitti, ac divina officia vulgari lingua peragi fas sit. Authore Rmo in Christo Patre atque Domino D. Stanislao Hosio, Episcopo Varmiensi. Dilingae excudebat Sebaldus Mayer, 1559. 8.

b) *tam*. Sumptibus Christophori Schilk A. dni 1560. 8. *11 ark*.

Tłómaczenie polskie przy dziele: *Księgi o jasnym a szczyrym słowie Bożym etc.* (L. S.)

7353. Martini Cromeri Orechovius, sive de Coniugio et Coelibatu Sacerdotum Commentatio. Ad Stanislaum Orechovium. Nunc primum edita. Coloniae apud Maternum Cholinum, 1564. 8. *6½ ark*.

Powagą Pisma Ś. i Kanonów, oraz przyzwoitością, nakłania Orzechowskiego, aby się nie żenił, obiecując mu pomoc Bożą przeciw pokusóm cielesnym. *Rzadkie.* — Niesiecki (I. 324.) wymienia edycją 1561 r. 8. dodając, iż Pius IV. Papież dziwnie wychwalał to dzieło w liście do Kromera pisanym. (L. S.)

Starowolski (Hecat. IX.) cytuje jeszcze Kromera: Vita Stanislai Orichovii.

7354. Maczynski. O Małżeństwie Kapłanów, Dyakonów. 1570. (B.) *Zob. Noty.*

7355. Rozmowa Jezuitow Poznańskich zwłaszcza X. Jana Conariusa Rektora ich ktorą miał z X. Andrzeiem Prosinowskim z Rozdzieiewa o małżeństwie i bezżeństwie kapłańskim. w Toruniu drukował Malcher Nering. 8.

(Dzien. Wil. 1825. III. 267.)

7356. Vetus et Constans in Ecclesia Catholica de Sacerdotum Coelibatu doctrina. Cum permissu Superiorum typis impressa opera et studio Theophili Caroli S. P. Vars. 1801. 8. *85 str*.

Na stronicy 15 jest tu wyjątek z pism Orzechowskiego: *Fidei Catholicae Confessio* i p. 16. 17. *pro Dignitate sacerdotali Oratio.* i p. 28. *Fricius.*

✣

7357. Compositio sive pro dote Ecclesiastica et haereditate Christi ad Ordines Poloniae Regni Stanislai Socolovii Concio. Cracoviae in Officina Lazari Anno Domini 1582. 4. *Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7358. Stanislai Sokolovii, Magni olim Stephani Regis Poloniae Theologi, Oratio ecclesiastica, pro dote Ecclesiae Dei, et haereditate Christi. Cracoviae, in Officina Andreae Petricovij, S. R. M. Typographi. Anno Domini, MDC.XXXII. 4. *64 str*.

Piérwsza edycja tego kazania 1582. r. in 4. Kraków, u Łazarza. — Drugi raz drukowane 1591. w Krakowie u Łazarza in folio, w zbiorze innych dzieł Sokołowskiego. p. 478—516. (Ob. Friese).

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7359. Ecclesiasticorum beneficiorum Succincta consideratio, Authore Alberto Kozubski Ecclesię Collegiatę Sancti Michaelis in arce Cracovien. Canonico. Cracoviae. Impressum Anno Domini 1610. 4. *1½ ark*. (L. S.)

7360. Quaestia abo Pytanie, jeśli Zakonnik abo Opat dobrami tak ruchomymi iako nieruchomymi dysponowaé może iako własnymi privata autoritate. Napisane na przestrogę ludzi, ktorzy się po zakonnikach na successye wtrącaią. Y klasztorne dobra sobie przywłaszczaią. Przez F. X. Andrzeja Chlewskiego Zakonnika professa *S. Ordinis Cisterciensis.* Z dozwoleniem Starszych. W Poznaniu, w Drukarni Jana Wolraba, R. P. 1615. 4. *3 ark*. (L. S.)

7361. Stanislaus Zabielski, S. J. Opusculum de pluralitate beneficiorum.

Niesiecki nie wymienia miejsca wydania, mówi tylko, iż Zabielski był penitencyarjuszem w Rzymie przez lat pięć, umarł w Krakowie, 1624.

7362. Laurentius Nicolarts. Compendiosa praxis beneficiaria ex Concordatis Regnorum Poloniae et Galliae cum Sede Apostolica deducta. Coloniae Agrippinae ap. Joh. Kinchium. 1658 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7363. a) Stanislai Orichovii gente Roxolani natione vero Poloni, in

Varszaviensi Synodo Provinciae Polonae pro dignitate sacerdotali Oratio. Cracoviae An. Sal. hum. 1561. 8. *5½ ark.* (Ossol. III. Przyp. 220.)

Na odwrocie tytułu herb Orzechowskich Oksza, dalej S. O. R. ad Bernardum Bonicanem civem Romanum et Camerini Episcopum ac Sedis Apostolicae per Sarmatiam Legatum praefatio. Dalej przypisek następujący: Habita atque acta fuit haec Oratio, in audientia publica, Varszaviae in Provinciali Regni Poloniae Synodo XIII. die mensis Martii, Christi Dei nostri 1561. Na końcu: Conclusiones contra cuiusque generis Sacramentarios, passim ac vulgo a Stanislao Orichovio Rox. propositae, ad convincendam partis adversae impietatem sacrilegam: et ipsis regibus, atque Regnis omnibus funestam. Jest tych Konkluzij 6. Podług nich Stan duchowny ma moc wyłączną związania i rozwiązania: Sobor prawnie zebrany jest niemylny: Papież jest Wikaryusz Chrystusa, następca Symona Piotra, pasterz pasterzów, sam jeden tylko trzymający klucze do królestwa niebieskiego, głowa Kościoła, mający zupełną władzę, któremu wszyscy winni posłuszeństwo pod utratą zbawienia. Koniec taki: Quicunque ab his conclusionibus dissentet, neque eis subscribit, quin imo eas impugnat, est notorius et ter maledictus haereticus, et ab omnibus Christi fidelibus veluti anathema Maranatum vitandus. Ego Stanislaus Orichovius Rox. ita assero uti supra scriptum est. Manu propria.

Głównym Orzechowskiego celem jest oczyszczenie się z potwarzy i zarzutów jakoby strony heretyków się trzymał, a był niewiernym Stolicy Apostolskiej. W tymże celu wydał na tymże Synodzie swoje wyznanie wiary. (L. S.)

b) — — Coloniae apud Haeredes Arnoldi Birchmanni. MDLXIII. 8.

Patrz Orzechow. Fidei Catholicae Confessio; *tamże, t. r. druk.* (Ossol. l. c.)

7364. Philippi Callimachi Florentini in Synodo Episcoporum de Contributione Cleri Oratio. Cracoviae in Off. Lazari A. D. 1584. 4. *3 ark. 5 kart.*

Zajmuje tu przedmowa Jakuba Gorskiego do Kardynała Alberta Bologneta, Legata przy Królu Stefanie Batorym. (L. S.) *Zob. Noty.*

7365. Postulata ordinis ecclesiastici universi in regno Poloniae coram S. M. Regia, ordine Senatorio et Equestri in Comitijs Varsaviens. Generalib. A. D. M.D.LXXXV. habitis proposita. Eccles. 7. In tota anima tua etc. purgationis. I. Thesalon. V. Rogamus autem vos fratres etc.— et pacem habeto cum eis.— Posnaniae. In Officina Typographica Joannis Wolrabi. Cum Gratia et Privilegio, S. R. M. M.D.LXXXV. 4. *18 kart nieliczb.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7366. a) De controversiis inter ordinem ecclesiasticum et secularem in Polonia, ex iure divino, regnique statutis, privilegijs, ac praescriptione Tractatio. In qua refellitur libellus quidam famosus et mordax, contra Querimoniam et postulata cleri, in postremis Regni Comitiis Regi, Regnique ordinibus publicè oblata conscriptus. Anno Domini. M.D LXXXVII. 4. *Druk cursivą, 178 stronic.*

Druk taki prawie jak w edycji następ., wielka nawet część kart w jednej i drugiej edycji zgadza się z sobą co do miejsca wierszów.— Widać że w tej samej drukarni oba wydania wyszły.

W tém zaś szczególniej różnią się: że w tej piérwszej edycji nié ma regestru żądań kleru podanych na sejmie 1585; powtóre, że nié ma na końcu mowy Bolognetego i Goślickiego; *i sentecyy.*

W tej edycji na końcu ostatniej karty, położone litery: A. H. L. E. L. A. F. (Może: Auctor Hujus Libri Est Laurentius Artur Frater).

b) De controversiis inter ordinem ecclesiasticum et secularem in Polonia, ex iure divino, regnique statutis, privilegiis, ac praescriptione tractatio. In qua refellitur Libellus quidam famosus et mordax, contra querimoniam et Postulata Cleri, in Comitijs Regni anno 1585. Regi, Regnique Ordinibus publice oblata conscriptus. Nunc demum recognita et aucta, et a plurimus mendis purgata. Anno Domini MDXCII. 4.

Autorem tego dzieła jest Wawrzyniec Artur S. J.

Tytułu, przemowy do duchowieństwa i do czytelnika, oraz regestru żądań kleru, tyczących się krzywd ponoszonych od stanu świeckiego, a które-to żądania podane były na sejmie 1585. d. 22. Lutego w Warszawie, *kart 6.*— Samego textu *str. 210.* (*211*).

Całe pismo składa się z 14 rozdziałów, w których usprawiedliwiają się spomniane kleru żądania. Od str. 181—202, Mowa Kardynała Alberta Bolognetti Nunciusza Papieskiego w Polsce, a od 203 do końca, Mowa X. Wawrzynca Goslickiego Dziekana Płockiego Sekr. Króla JM. w tejże materji miane na tymże sejmie.— Naostatek, na 2 kartach jeszcze umieszczone wzięte z Pisma Ś. i poważnych Pisarzów: *Pro libertate et immunitate Ecclesiae quaedam sententiae.*

c) De controversijs inter Ordinem Ecclesiasticum et Secularem, in Polonia, ex jure Divino, Regnique Statutis, privilegijs, ac praescriptione: tractatio. In qua refellitur Libellus quidam famosus et mordax, contra querimoniam et postulata Cleri, in Comitijs Regni Anno 1585. Regi, Regnique Ordinibus publicè oblata, conscriptus. Nunc demum recognita et aucta, et a plurimis mendis purgata. Cracoviae in officina Andreae Petricovij, S. R. M. Typographi. Anno Domini M.DC.XXXII. 4. *5 kart i 121 str.*

Dalej idzie: Illustriss. Reverendiss. Domini, D. Adalberti Bologneti, Cardinalis et Episcopi Massanen. S. Sedis Apostolicae Legati, in Comitijs Regni, ad Sereniss. Poloniae Regem et omnes Ordines, Oratio, Habita Warszaviae, die XII. Februarij. M.D.LXXV. 4. *8 kart*, a nareszcie, w tymże ciągu: Mowa duchowieństwa koronnego, na seymie Wárszáwskim, do Królá J. M. przez X. Wáwrzyńcá Goślickiego, Dziekáná Płockiego, Kánoniká Kra'k. Sekretarzá Królá J. M. 4. *kart 2 i karta 1 zdań de Immunitate Ecclesiastica. Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7367. Respons duchowieństwa na racye equestris Ordinis przeciwko niemu, *in materia servitii bellici* za Króla Zygmunta III. 4. (Kat. Dupl. Puł. N. 591).

7368. a) Decas Quaestionum etc. Cracoviae typis Fr. Cezary. 1616. 4. *137 str.*

Przemowa autora Andrzeja Lipskiego do Stanów na Composicyą w Warszawie 1607 r. przypadającą, *18 str.* (Kat. Dupl. Puł. N. 557.)

b) Decas quaestionum publicarum Regni. In quibus Ecclesiastica iura, et immunitates Ecclesiastici Status, elucidantur. Authore Andrea Lipski a Lipe, J. U. D. Scholastico Cracovien. et Plocen. Custode Guesnen. Sacrae Reg. Maiest. a Secretis. Cum Gratia et Privilegio S. R. M. Cracoviae, in Officina Andreae Petricovij, S. R. M. Typographi, Anno Domini, 1632. 4.

Tytuł i dedykacja Janowi Kazimierzowi i Janowi Albertowi Królewiczóm, zajmuje *4 karty*, text *152 str. Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

c) — — Dantisci sumptibus Hünefeldi. (l. c.)

d) Decas quaestionum publicarum Regni. In quibus Ecclesiastica jura, et immunitates ecclesiastici status elucidantur, authore Andrea Lipski *a Lipe* J. U. D. Dantisci sumptib. Geor. Försteri 1647. 4. ***116 str. liczb. i 26 nieliczb.***

Od str. 182—191, jest Prośba czyli Uchwała Posłów przez Marcina Broniowskiego Pisarza Ziemi Lwowskiej podana Zygmuntowi I. r. 1537, po polsku. (l. c.)

7369. (Casimirus Krolikowski Ord. Praedic.) Observatio Canonica in Constitutionem Regni Poloniae, A. MDCLXXXV, sub Joanne III. de reparatione viarum, in hac Alma Civitate Varsaviensi lata. Varsaviae 1752.

Stara się w tém pismie Królikowski okazać, iż duchowieństwo regularne od poborów na naprawę ulic Warszawskich wedle prawa wzmiankowanego, uwolnione być powinno. (Jan. Lex. I. 83.)

7370. Zbrożek o kompozytach. *b. m.* 1631. (Siarcz.)

Zbija dowody duchowieństwa dopominającego się o dziesięciny.

7371. Jacobi Gorski. Quaestio de immunitate Ecclesiae Cracoviae p. Barth. Januchowic. 1634. 4. (L. S.)

7372. Odpowiedź na kartelusz o kompozytach za prawem Boskim. (Czacki o Dziesięc. p. 61. n.)

7373. Informacya o niektorych artykułach, miedzy Duchownym á Swietckim Stanem. Tych czásow ludziom do wiadomośći potrzebna. Przez X. Mikołaia Dobrocieskiego, Krákowskiego, Sendomirskiego Kánoniká oboygá práwá Doktorá, nápisána w Krakowie, w Drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká, J. K. M.

Typográphá, Roku Pańskiego, 1632. 4. *14 kart nieliczbowanych.*

Cenzura do drugiej edycji zapewne położona, w niniejszej, datowana jest *w Krakowie 24 stycznia 1620* r. — Piérwsza wyszła podobno 1607. *Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7374. Dyalog o compozycycy w Roku 1582. Mieśiącá Sierpniá. 4. *kart 18. Sygnatura arkuszy dalszym jest ciągiem pisma Dobrocieskiego: Informacya*, i t. d. (R. 2.—X. 3.)

Na końcu na 5 kartach umieszczony *List Króla* Zygmunta III. *do Rad Ziemskich Pruskich, o oddawaniu dziesięcin*, datowany w Piotrkowie 1592, czy też 1628 r. 10 stycznia; wyjęty ze statutu Przyłuskiego, list 783, i Protestatio Ordinis Ecclesiastici, in negotio Compositionis inter Status, Warsaviae 17. die Novembris, Anno D. Millesimo sexcentesimo trigesimo primo facta. *Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7375. Opuscula tam Ecclesiastici, quam Equestris Ordinis, Nobilium virorum compositionis, inter Status negotio servientia. Jussu et Auctoritate Illmi ac Rndmi Domini, D. Joannis Prochnicki, Dei Gratia Archiepiscopi Leopol. Abb. Sieciechow Administrat. perpetui, etc. collecta. Melchioris Stephanidae U. J. D. Leopol. Chelm. Canonici, Scholast. Zamosc. opera, a typographicis et orthographicis erroribus purgata et recusa. Cracoviae, in Officina Andreae Petricovij, S. R. M. Typographi. Anno Domini, M.DC.XXXII. 4. *Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7376. O Exorbitancyach. ktore w tym wieku niektorzy Ich Mość PP. Swieccy, nowi politycy, stanowi duchownemu, zádáią. Zdánie zacney pámięći Jego Mći Páná Macieia Smogoleckiego, Stárosty Bydgoskiego: jeszcze zá żywotá, do ręku Jego Mośći X. Arcybiskupá Gnieźnieńskiego, Wawrzyńca Gembickiego podáne. W Krakowie, w drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká, J. K. M. Typogr. Roku Páńskiego, 1632. 4. *Karta tytułowa 1 i 99 str. Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7377. Oratio ab Illustrissimo, ac Reverendissimo Domino, D. Comite Honorato Vicecomite, Archiepiscopo Larisseno. Et in Amplissimis, Inclyti Regni Poloniae, ac Magni Ducatus Lituaniae, Ditionibus, a a SSmo Domino N. Urbano VIII. cum facultatibus Legati a latere Nuncio Apostolico. Habita die XXII. Mensis Octobris, Anni M.DC.XXXII. ad Senatum, Equitesque Polonos, ac Lituanos in Castris, prope Varsaviam, congregatos ad novum sibi Regem eligendum. Post fata Pientissimi, Invictissimi, omnibusque titulis gloriosissimi, ac ter maximi Sigismundi III. Poloniae, ac Sueciae Regis. Varsaviae, in officina Joannis Rossowski S. R. M Typographi, Anno Domini, 1632. 4. *kart 10.*

W mowie tej, zalecając Nunciusz Papieski na Króla Syna Zygmuntowego Władysława, powołuje stany do dawania opieki duchowieństwu katolickiemu.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7378. Controversiarum tam inter Episcopos et Regulares, quam inter Regulares et Laicos Opus in duas partes divisum— authore Laureto de Franchis, Neapolitano — Avenione— A. 1632 deinde Crac. in Offic. A. Petricov. A. M.DC.XLIII. 4. *380 str. 30 kart na przodzie i regestr.*

7379. Dyszkurs iednego miłosnika Oyczyzny, w którym się pokazuie ze Bog skarał Woysko Krolestwa za to, że krzywdzili poddane Osob duchownych. *b. m.* 1648. 4. (L. S.)

7380. Dyskurs Chrzescianski pro tempore dla Stanow Rpltey. fol. *po łac. i polsku* (L. S.)

7381. Dyskurs Ziemianina z Plebanem o zapłacie PP. Konfederatom *b. m. i r.* 4. (L. S.)

7382. Chleb niezdrowy, stacye żołnierskie z dóbr kościelnych to iest Dyskurs ktorym się pokazuie, że Stacyi albo Chleba Żołnierz wyciągać z dobr Kościelnych nie ma y nie może. Wydany R. P. 1641. 4. *136 str.* (L. S.)

7383. Quaestio iuridica de iure immunitatis Ecclesiasticae sive contributionibus spiritualium, quam— in — Ecclesia SS. Omn. Crac. Colleg. renunciandus M. Albertus Lancucki J. U. Lic. et Prof. ad aedes SS. Omn. Cancellar. S. Mich. in arce Can. Anno 1658 Oct. 29. h. 8. exponit. Cracoviae apud Joannem Paulum Cezary.

(Ban. H. Dr. Kr. 464.)

7384. Dowod troisty że z Dziesięcin przykładać się do poborow nie należy Duchowieństwa *b. m. i r.* 4. (L. S.)

7385. a) Dowod jasny że Duchowni y dobra ich do okazywania y wyprawy uchwałami Seymikowemi i Uniwersałami pociągani być nie mają. *b. m. i r.* 4.

b) — — (inne wydanie) *b. m. i r.* 4. (L. S.)

7386. Responsio modesta ad cuiusdam Quinquaginta Singularia iuris patronatus Regum Poloniae quae in odium Regularium procaciter divulgavit. *b. m. i r.* (1677) 4. *46 str.*

W odezwie do czytelnika te słowa: Prodierunt anno praeterito 1676. Quinquaginta singularia Juris patronat. Regum Polon. quae a quo scripta, vel ubi sunt impressa subdole reticetur. Per quae Mtas Regia de Monasteriorum qualitate non bene informatur, Regularium status inique traducitur etc.

7387. Immunitas ecclesiastica omni prorsus jure — a Servitute Laicali vindicata, Tribunalibus Secularibus erepta ac defensa — a G. D. Francisco Alexandro Schau Theologo Consummato SS. Canonum Auditore Praeside R. P. Georgio Klaws S. J.— in Coll. Vars. S. J. A. D. M.DC.LXXXIX: Varsaviae typis C. F. Schreiber. A. D. 1689. 4.

7388. Zkąski (Sbonscius) Biskup Warmin. Pro Ecclesiastici Ordinis immunitate. MDCXCV. fol.

Mowa po polsku miana, tłómaczona na łacinskie, znajduje się w Załuskiego Epistolae Histor. Familiar. I. p. 1471 nast.

(Jan. Exc. I. 67.)

7389. Andreas Grabianowski. Quaestio de Clericis causa servitii in Ecclesia vel praebenda non residentibus. Crac. Typ. Vid. et Haered. Stanis. Bertut. fol. (L. S.)

7390. Gladius evaginatus pro defensione immunitatis Ecclesiasticae seu Immunitas Ecclesiastica Jure tum Divino tum Humano in aliquibus, etiam statutis Regni Poloniae adversus impugnatores suos propugnata. a R. P. Ignatio Głowacki, Societatis Jesu Theologo Anno Domini 1725. Calissii. Typis Collegii Karnkoviani Societatis Jesu. 4. *4 karty i 425 str. z 2 kartami poprawy pomyłek drukarskich. Zob. Noty.*

7391. Clypeus Cleri Poloni contra tela fori saecularis efformatus ab Illustrissimo et Reverendissimo D. Adamo Francisco Xaverio *in Rostkowo* Rostkowski Episcopo Philadelphiensi, Suffraganeo Luccoriensi, Archidiacono Dobrinensi in Cathedrali Plocensi, Insignium Collegiatarum Varsavien. et Pultovien. praeposito S. Th. et U. J. Doctore. Septuagenario. Varsaviae typis Sacrae Regiae Maiestatis Scholarum Piarum Anno Domini 1728. 4. *kart 7 i 287 str.*

Nadto od str. 288 do 299 jest: Epistola Senatoris Poloni N. ad praelatum N. Ratione Bullae Sicilianae.— i Responsum Praelati. *Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7392. Gravamina der Polnischen weltlichen Stände gegen dei Geistlichen aus dem französ. Warschau 1753. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7393. Obserwacye dla objaśnienia Kontrowersyi *de Evocationibus inter Statum Spiritualem et Saecularem* zachodzących, z okazyi manifestow, pozwow, y rożnych Skryptow w tym czasie *in publicum* wyszłych, á mianowićie Memoryału na przyszłe Seymiki przed-Seymowe rozesłanego z Praw Koronnych zebrane MDCCLIII. *66 stron.*

(Bibl. Horod.)

Przyznają to pismo Demetriuszowi Franciszkowi Kola Teologowi Xięcia Prymasa. Zob. Warschauer Biblioth. P. IV. p. 325.

(Jan. Lex. II. 182.)

7394. Uwagá ná reflexye osoby niewiążącey się do żadney strony nad porożnieniem się Szlachty z Duchowieństwem w Polszcze. Roku 1762. 8. *132 str.* (Bibl. Horod.)

7395. J. J. Załuski. Mowa pro immunitate ecclesiastica 1764. fol. (Kat. Gr.)

Toż po łacinie. 1773. fol. (l. c.)

7396. a) Uwagi polityczne imieniem stanu duchownego do Zbioru praw polskich podane roku 1778 w Kaliszu w Druk. J. K. Mci. 8. *138 str.* (B.)

b) *Toż. tam.* 1783. (Kat. Gr.)

7397. Sliwski. Scutum Clericorum, Christo in Sacerdotio per Regnum Poloniae militantium. Jaroslaviae, in Offic. Joannis Szeligae, 1622. 4. *3½ ark.*

Dedykacja Stanisławowi Lubomirskiemu Podczaszemu Koronnemu, na którego herb 8 w. ł. z podpisem: Petrus Mucharski, Med. Phys. Doctor. Tu Sliwski pisze się Kantorem Tarnowskim.

7398. *Toż po polsku*: Ochrona duchowna Plebanow od Poborow w niezwyciężonym Krolestwie Polskim. w Jarosławiu w Druk. Jana Szeligi, 1623. 4. *13 kart.*

W dedykacji do Xiężnej Ostrogskiej Wojewodzinej Wołyńskiej pisze się Sliwski Plebanem Grodziskim. Sam tytuł pokazuje, że autor chce dowodzić, iż Plebani niesłusznie do płacenia poborów są pociągnieni. Wojuje swoim orężem zwyczajnym, twierdząc w dedykacji, że skoro na Sejmie r. 1620 stanęła Konstytucja, aby Plebani równie z innemi pobory płacili, zaraz drugiego roku 1621 zesłał Pan Bóg na Polaków szablę Turecką i Tatarską. (L. S.)

7399. O Stacyi żołnierz z teologiem. 1624 r.

(Krasz. Tyg. Petersb. r. 1838. p. 117.)

7400. Głos duchowieństwa Roku 1788. 4. *pół ark.* (Bibl. Horod.)

7401. Respons duchowieństwa i t. d.

Wzmianka o tej książce znajduje się w piśmie Głowackiego: *Gladius evaginatus* etc. *zob. wyżej*, gdzie też wspomina się druga książka: *Chleb niezdrowy, zob. wyżej.*— Obie napisane są na obronę praw i swobod duchowieństwa Polskiego.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7402. Iniuria Domus Dei Maioris Poloniae Proceribus sub tempus commissionis exposita. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7403. Uwagi z powodu roznych pism na stronę duchowienstwa w materyi podatkowania. MDCCLXXXIX. 8. *85 str.* (Bibl. Horod.)

7404. Uwagi nad pewnym o duchowieństwie proiektem maiącym za tytuł *Duchowieństwo wszelkiego obrządku* w Koronie. W Wiel. Xięstwie Litew. w Warszawie w Druk. Nadw. R. 1790. 8. *63 str.*

7405. a) O Dziesięcinach z Pisma Swiętego Zebránie Krótkie.

Jeśliż ie dawać.
Z czego ie dawać.
Komu ie dawać.
Co zá pożytek z niedawánia.
I ieśli ie okupić może.

w Krakowie, w Drukarni Łazarzowey. R. P. 1604. 4. *35 str.*

Autor utrzymuje, że podług prawa przyrodzonego i boskiego i pisanego koronnego potrzeba dawać dziesięciny, że od początku świata je dawano, że Adam i Ewa, Kain i Abel, dziesięciny dawali Panu Bogu; że dziesięciny ze wszystkiego dawać należy; że należy je dawać Bogu i Kapłanóm; że za niedawaniem dziesięciu wszystko ginie; że dziesięciny okupić się nie mogą.

b) — — w Krakowie w Drukarni Łukasza Kupisza, J. K. M. Typ. R. P. 1648. 4. (L. S.)

7406. Joan. Markiewicz Decima Cleri secularis in Regno Poloniae defensa, contra exemtiones Patrum Societatis Jesu. Parisiis 1644. 4. *80 str.* (Kat. Dupl. Pul. N. 478).

7407. Joannis Markiewicz Decima Cleri secularis in Judicio. Cracoviae 1647. 4. (Bibl. Sius. p. 186.)

7408. Nicolaus Cichovius S. J. Responsum Theologicum ad triplex scriptum Joannis Markiewicz contra exemptionem S. J. a decimis. Romae, Franc. Corbert 1650. 4. (L. S.)

7409. Speculum Zeli pro Clero in materia decimarum, adversum Polonam Societatem Jesu, per replicationem titulo canonicam, a Reverendo Joanne Markiewicz, pessi-

mis ad exemplar malitiae, lucubrati.— Illustri et Admodum Reverendo Domino D. Joanni Markiewicz Canonico Varmiensi et Casimiriae ad Cracoviam S. Jacobi Praeposito. nec non S. R. Majestatis Secretario, et J. V. D. Ad contemplationem ab Adamo Niesielski, S. R. E. Presbytero Dedicatum et oblatum. 4. *b. m. i r. 9½ ark.*

Jest to odpowiedź zapewne jakiegoś Jezuity pseudonyma przeciwko Markiewiczowi na pismo jego pod tytułem: *Replicatio Canonica etc.* jemuż samemu dedykowana.— Cytuje się tu Naldi i Mikołaj Ziemecki, obrońca Jezuitów. Archid. Pczewski, który wydał Apologją Jezuitów. Niesielski jest mie zmyślone, jak twierdzi Markiewicz in Carcere p. D2. gdzie wspomina, że przeciw niemu pisał także *Teolog Cichovius, zob. wyżej*, którego nazywa Niesielski Adm. Rev. P. Nicolaus Cichovius, Theologiae Scholasticae Cracoviae ad S. Petrum Professor, et S. Scripturae interpres. (L. S.)

7410. Obrona Dziesięciny wytyczney praetensiami y poborami w Koronie Polskiey uciśnioney. Dla informacyi Remissy na Seym przyszły z Trybunału Koronnego Lubelskiego z Strony przykładania się do Poborow respectem wytyczy, w sprawie Xiędza Plebana Bochotnickiego uczynioney. Przez W. niegdy Xiędza Jana ze Zmijewa Zmijewskiego Scholastyka Wiślickiego Sekretarza J. K. M. napisana. Za pozwoleniem Starszych do druku post fata authoris podana. w Krakowie R. P. 1666. 4. *5½ ark.*

Dedyk. do Andrzeja Trzebickiego Biskupa Krakow. imieniem Duchowieństwa Dyecezji Krakowskiej. Plebanem Rochotnickim był wtenczas X. Jakób Floryan Drużkowski. (Chł.—L. S.)

7411. *Aloysii* Dunski, Jureconsultus in materia Censuum et Decimarum: iuxta doctrinales tractatus Rever. olim Nicolai Zalaszovii U. J. D. Archidiaconi Posnaniensis, nunc recenter quibusdam additionibus, de speciebus et reductione monetae antiquae, aliisque scitu necessariis, auctos et illustratos: Personis Spiritualibus, pro suo et Ecclesiarum suarum locorumque piorum interesse, agentibus, aequi bonique consulens; communes omnium ad usus. A. D. 1746 accommodatus. Posnaniae, Typis Academ. 4. *1 alfabet i 11 ark.*

(Jan. Lex. I. 34.)

7412. Prawda i sprawiedliwość istotna o Dziesięcinach, i ich własney Juryzdykcyi przez Ziemianina Polskiego i t. d. wywiedziona. 1765. 4. *167 str.*

(Gaz. Wileń. 1765. N. XXVI., gdzie dodano: *ktoby ią chciał mieć, znaydzie u P. Tarskiego Bibliopoli Warszawskiego w Nowomieyskiey Bramie, przedaią ią oprawną po złt. 3.*— Por. Kat. Dupl. Puł. N. 579.)

7413. Kazanie Augustyna Ś. o wydawaniu Dziesięcin *b. m. i r.* 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7414. a) Dokumenta do spraw dziesięcinnych w Polszcze. w Krakowie 1779. 4. (Bibl. Ossol. L. S.)

b) Dokumenta do spraw dziesięcinnych w Polszcze powtore do druku podane przez W. Jmci Xiędza Jana Polanowskiego Proboszcza Rzeplińskiego we Lwowie w Druk. Bractwa S. Troycy. R. 1781. 8. *68 str.*

Na piérwszej karcie napis: Dokumenta i t. d. z niektoremi wiadomościami y uwagami do nich potrzebnemi dla wygod JOO. JWW. Deputatow Trybunałow Koronnych WW. Sędziow Ziemskich i Grodzkich oraz WW. Palestry w tych Magistraturach stawaiącey, krótko zebrane R. 1779. Zawiera się Breve Urbana VIII Papieża o dziesięcinach r. 1634. i Konstytucie Koronne w tejże rzeczy. r. 1635, 1628, 1678, 1768, 1775.

c) Dokumenta do spraw dziesięcinnych w Polszcze powtore do druku podane przez WJMci Xiędza Polanowskiego Proboszcza Rzeplinskiego. w Lublinie XX. Trynitarzów r. 1788. 8.

Na str. 3 napis: Dokumenta i t. d. dla wygod JOO. JWW. Deputatow Trybunałow Koronnych WW. Sędziow Ziemskich i Grodzkich oraz WW. Palestry w tych Magistraturach stawającey krotko zebrane. R. 1779.

7415. Documenta ad causas decimales in Polonia. Opus impressum Cracoviae in lingua vernacula 1779, nunc vero in latina luci publi-

cae datum. Cracoviae typis Universitatis. Anno 1798. 8. *94 str.*

Na odwrocie karty tytułowej uwiadomienie, że autorem tego dzieła bezimiennie po polsku wydanego jest Józef Olechowski Biskup Uranopolitański, Suffragan i Administrator Krakowski, poźniej Administrator Biskupstwa Krakowskiego, tłómaczem zaś Józef *Szabel*, Teol. D. Kanonik Krakow. Professor wysłużony i przez wiele lat Rektor Uniwersytetu. (L. S.)

7416. a) O Dziesięcinach rzecz czytana na posiedzeniu Towarzystwa Przyiacioł Nauk przez Tadeusza Czackiego. w Warszawie w Druk. XX. Piiarow 1801. 8. (B.)

b) O Dziesięcinach w powszechności a szczególniey w Polszcze i Litwie y o konieczney potrzebie utworzenia zamiany snopowey dziesięciny na snop zbożowy przez Tadeusza Czackiego Członka Zgromadzenia Przyiacioł Nauk — w Warszawie. Edycya druga z małemi przez autora uczynionemi dodatkami. w Krakowie 1802. w Drukarni Jana Maya. 8. *79 str.*

c) Dyssertacya o dziesięcinach i t. d. Umieszczona iest także Historya Gospodarstwa kraiowego w porównaniu z angielskim i niemieckim — Edycya 3 od autora znacznie rozszerzona· w Warsz. 1802. 8. *107 str.*

7417. Des Dîmes en général et particulièrement en Pologne et en Lithuanie; avec l'exposé de la nécessité de changer en redevance, celle qui se leve en gerbe, par Thadée Czacki traduit en français par Alexandre *Potocki* à Varsovie de l'Imprimerie des Ecoles Pienses. 1801. 8. *85 str.*

7418. Compendiosa Catechesis Caput 1mum De oblationibus Deo consecratis — ex jure naturali, et gentium — tandem ex statutis, privilegiis — Regni Poloniae et M. D. Lithu. per annorum series deducta. Caput 2um 1mo de excommunicatione maiori et minori 2do De originali institutione excommunicationis, 3tio de fine excommunicationis a Stanislao Posnaniensi et Varsaviensi Episcopo, tam literis S. R. M. quam propria obligatione ad hanc causam, quae intra suam Dioecesim in Regia Varsaviensi agitabatur, evocato. Varsaviae in Coll. Sch. Piar. 8. $5\frac{1}{4}$ *ark.*

7419. Joann. Chrysost. Polewic. De excommunicatione, Deposito, Mandatario et Nullitate processus, ex Decretalibus, legibus, S. R. E. decisionibus, Ord. S. Dominici Constitutionibus, aliisque gravissimis in Eccl. Dei approbatis authoribus, in subsidium Juris et justitiae, nec non in utilitatem eorum, qui authores habere non possunt, extractum. *b. m. i r.* 4. $2\frac{1}{2}$ *ark.*

Dedykacja dat. z Warszawy 30 April. 1640. Autor był Professorem Theol., Przeorem w Lublinie. (L. S.)

7420. Joan. Staczewicz Cur. in Zbonszyn. de Dispositionibus Lucrativis. Jngolstadii 1657. (Kat. Ju.)

7421. Assertiones Canonicae de Regularibus et Transeuntibus ad Religionem — publicae disputationi propositae a Rev. D. Casimiro Kosztowt AA. LL. et Philos. Magistro SS. Canonum auditore, Praeside R. P. Joanne Rorman S. J. SS. Canonum Professore in Acad. Viln. eiusd. Soc. A. D. 1686.

7422. Decisio Controversiae Juris Canonici -- a Josepho Konstantynowicz Art. et Philos. Magistro S. Theol. et Jur. utr. auditore — publicae disputationi proposita Praesidente — Alexandro Aarone Olizarowski — Vilnae typis Acad. S J. 4.

7423. Sprawy Trybunału Boskiego dekret przeciwko niesłusznie zatrzymuiącym powinne duszom w Czyscu zostaiącym Suffragia, ogłoszony przez X. Jana Staszyńskiego S. J. W Druk. Jasney Gory Częstochow. R. P. 1726. fol. *8 ark.* (Chł.)

7424. Serafin Gamalski Exminister Prowincyi Wielkopol. Zak. S. Franciszka OO. Bernard. Przestrogi Duchowne Sędziom, Inwestyga-

torom, y Instygatorom Czarownic. w Pozn. w Dr. Akad. 1742. 4. (L. S.)

7425. a) Eusebii AMORT Can Reg. Later. Reflexiones et principia meliora de Jurisdictione Ecclesiastica opposita principiis Poloni Nobilis. Francof. et Lipsiae ap. J. Fr. Gaum. 1757. 4. *122 str.*

(Cat. Lib. Rom. Cathol. J. Fr. Korn. Suppl. a. 1763.—Chl.)

b) — — Ulmae 1757. 4. (Kat. Gr.)

7426. Dissertatio Canonico-Civilis auct. GAWARSKI. Cracoviae 1775. 4. (Kat. Friedl.)

✣

7427. Dissertatio iuridica e iure Canonico, Civili et Regio Poloniae, M. D. Lithuaniae nec non Saxonico et Municipali Magdeburg. decisa quam— Praeside D. Joanne Georgio Schauer de Augenburg J. U. Doctore et in eadem Universit. SS. Canon. Ord. Professore defendendam suscepit Andreas MARQUART AA. LL. et Philos. Magister et J. U. Auditor. Vilnae typis Acad. S. J. A. 1647. 4.

✣

7428. Examen literarum quas gallice Legatus Abbas Polignacus ad Episc. Cuiauiensem dedit. *b. m.* 1696. 4. (L. S.)

7429. Kopie listow Teodora POTOCKIEGO Arcybiskupa Gnieźnieńskiego do X. Lipskiego Biskupa Krakow. 1735. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7430. List odpowiedny na proces Xięcia Biskupa Krakowskiego Felixa Turskiego d. 6 Września r. 1794 r. publikowany z okazji śmierci Xięcia Poniatowskiego Biskupa Gnieźnień. *b. m. i r.* fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

---

3) *Procesс.*

7431. Processus Juris Canonici. Cracoviae 1537. 8.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 20.)

7432. a) Processus Judiciarius ad praxim fori spiritualis Regni Polonia conscriptus. Authore Jacobo JANIDLOVIO Bosantino Philos. et J. U. D. in Alma Academia Cracov. publico professore. Cracoviae Mat. Andreovien. 1619. 4. *269 str.*

b) — — Cracoviae Paul. Piątkowski 1643. 4. *266 str.*

(Kat. Dupl. Pul. N. 198, 599.)

7433. Processus Judiciarius Episcopatus Varmiensis proprius. Olivae 1679. 4. (Cat. Janss. 1706.)

7434. De iudicio particulari Dissertatio multifariis comprehensa quaestionibus—auctore R. P. Georgio GENGELL S. J. Theologo-Leopoli typis Coll. Sieniaviani S. J. An. 1725. 8. *92 str. ½ ark. na przodzie.*

Przypis. Jan. Felix. Szaniawskiemu Biskup. Chełmsk.

7435. a) Praxis Commissorialis Fori Spiritualis titulos tres complectens de observandis ante, circa et post Commissionem omnibus Commissariis a Judice primae instantiae deputatis tam habetibus facultatem decidendi causa quam non habentibus pernecessaria, usu et labore M. Stanislai MAMCZYNSKI U. J. Professoris Ecclesiarum Collegiat. S. Michaelis in Arce Cracoviensi Decani, Sandecensis Primicerii etc. Studii Academiae Posnaniensis Directoris A. D. MDCCXXXVIII. cum Appendice scitu necessariorum collecta, reimpressa A. D. 1745. Posnaniae typis Acad. 8. *170 str. oprócz 4 kart na przodzie.*

Przypis. Andrzejowi Myszkowskiemu Dziekan. Poznan.

b) Praxis Commissorialis Fori Spiritualis— compendiosissima usu et labore M. Stanislai MAMCZYNSKI. Reimpressa An. 1755. Posnaniae typis Acad. 8.

7436. Summarium judicii regularis ex sacrosanctis Canonibus et Decretalibus Gregorii IX. prius

per R. P. Remigium a S. Erasmo Religionis nostrae Schol. Piar. concinnatum, novissime vero per P. Laurentium a S. Rosalia S. Theol. Professorum Coll. Varsav. in multis locupletatum et auctum cui de novo accessit Pars I. ex libro 1. Decretalium in pertotum; circa finem vero libri actus XII. totus in quo est adiecta processandi forma, Purgatio Canonica, Collegiorum Visitatio nec non Index rerum et verborum qui in brevi epitome P. Remigii desiderabatur. Superiorum permissu. Anno 1744. Varsaviae typis Sch. Piar. 8. *154 i 82 str. oprócz dedykacyi*: Ignatio Vladislao a S. Stanislao per Poloniam Praeposito Provinciali. *2 karty i regestr.*

Tego Laurentius a S. Rosalia, nazwisko jest, Wawrzyniec Szydłowski, jak to widać z Janockiego Lexic. I. 161.

7437. Krótki sposob rozbierania i rozeznania postępku duchownego przez W. Oyca Tomasza a Jesu, Karmelitow Bosych Prowincyała, z łacińskiego. w Wilnie 1752. 12. (Kat. Pil.)

7438. a) Processus Judiciarius Praxi fori Ecclesiastici Regni Poloniae accomodatus. Varsaviae 1768. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 20.)

b) — — *tam*. 1783. 8. (l. c.)

c) — — reimpressus Vilnae in Typographia Schol. Piar. 12. *158 str.*

7439. Sposob wyprowadzenia Kommissyi Duchowney krótko zebrany na trzy części to iest: Co się ma zachować przed zaczęciem, w samym Akcie, y po zakończoney Kommissyi podzielony, Kommissarzom do Sądów pierwszey Instancyi wyznaczonym, nie maiącym lub maiącym moc decydowania finalnego wielce użyteczny dla potrzebnych tey wiadomości szczegolniey dla Duchowieństwa Dyecezyi Włodzimierskiey y Brzeskiey ułożony w Supraślu. R. 1770. 8. *204 str. i 2 kart na przodzie.*

7440. (Process Duchowny). *tytulu brak*. 8. *204 str.*

7441. Process kanoniczny rządowy i sądowy w teoryi i praktyce zastosowaney do ustaw naywyższych Cesarstwa Wszech Rossyj, ułożony dla pożytku stanów Rzymsko-Katolickiego wyznania różnych obrzędów, pracą Wincentego z Ciechanowca Kiszkę Zgierskiego. Xiążka I. w Druk. XX. Missyonarzów przy Kościele S. Kazim. 1820. 8. *70 str.*

Do tych str. policzone 4 tablice wzorów pisania rapportów, prośb i t. d., i składu hierarchii kościelnej. (Dzien. Wil. 1820.)

---

4) *Ustawy Koncilíów, Bulle i Brewe ś. Stolicy Apostolskiej.*

7442. Epitome Conciliorum tam Generalium quam Provincialium, in Graeca et Latina Ecclesia celebratorum, quaecunque reperiri potuerunt. Itemque Vitarum Romanorum Pontificum, Epistolarum, Decretalium et diversarum Sanctionum eorum: cum chronologica et historica observatione. A Simone Starovolscio, Primicerio Tarnoviensi. Libris XXVI comprehensa. Romae mdcliii. sumptibus Joan. Bapt. et Jos. Corbi Bibliopolarum, typis Ignatii de Lazaris. fol. *384 str. oprócz 3 arkuszy regestru na końcu i 6 arkuszy pism na przodzie będących.* (L. S.)

Bardzo rzadkie.

Dedykacja do Innocentego Papieża, przedmowa do Czytelnika, regestr wszystkich Papieżów i koncyliów. *Zob. Noty.*

7443. Koncilium Trydentskiego, Nowoskończonégo Wyroki y Vstawy: które béło poczęto Roku 1545, dnia świętéy Lucyéy: a skończyło sye dniá czwartégo Grudniá, Roku 1563. Wydáné przez Jana Báptystę Bosołę Łaćinskim ięzykiem: a

Marćin Siemnin, sámy Vstawy tylko ná Polskie przełożył, dla ludu pospolitégo co nakrocey być mogło. W Krakowie, Roku M. D. LXV. 8. 56 kart. *Druk gocki, zda się Łazarza. Zob. Noty.*
(Lel. Bibl. Ks. I. 136.)

7444. a) Decreta Sacrae Sedis Apostolicae, quotannis à Regularibus temporibus certis legenda, cum dubitationibus et resolutionibus suis ex DD. variis collectis et digestis, per Rndiss. Patrem Fratrem Joannem Kery Ord. S. Pauli Primi Erem. Priorem Generalem AA.LL. et Phil. nec non Sacrae Scrip. Th. Doc. A. D. MDCXC. IV. Typis Clari Montis Częstochoviensis. 8. 491. str.
(B. Horodec.)

b) Decreta Sacrae Sedis Apostolicae quotannis a Regularibus temporibus certis legenda — per Rev. P. F. Joannem Kery Ord. S. Pauli.— Primo Viennensibus typis brevi publicae data, nunc vero Typogr. Częstochov. A. D. 1716. 4.

c) Decreta Sacrae Sedis Apostolicae — per Rev. P. Joannem Kery Ord. S. Pauli — compilata denuo ex — mandato Rev. Mariani Pruski S. Th. Mgri. Provincialis Prov. S. Hyacinthi in Russia Soc. Ord. Praedicat.—per R. P. F. Rostkowski S. Th. L. actualem Metaphysices in studio Gener. Leopol. Prof. reimpressa A. 1731. Leópoli typis Confrat. SS. Trinitatis. 8.

d) —— Częstochoviae 1745. 8.

7445. a) Medulla theologica ex Sacris Sripturis Conciliorum Pontificumque decretis et SS. Patrum—placitis. Authore Ludovico Abelly Episcopo Ruttenensi — ordinatione — D. Casimiri — Łubienski Episcopi Chełmensis — tumquoque Capituli Cracovien. in usum sui Seminarii reimpressa. Pars I. II. Cracoviae in Offic. Christoph. Domanski. MDCCVI. 8.

b) —— Crac. 1709. 8.
(Sienk. Dod. po Bent.)

c) —— Crac. 1729. 8.
(Kat. Friedl.)

7446. Zebranie z listów Papieskich które Bullas zowią z Concilíow, wyrokow, odpowiedzi y różnych praw kościelnych dla nauki WW. Panien Zakon. do druku podane R. P. 1710. w Wilnie w Druk. S. J. 4. *20 ark.*

Przedmowa Biskupa Wileń. Konstantyna Kazimierza Brzostowskiego.

7447. Bullae et Brevia Summorum Pontificum Sacrarum Congregotionum decreta nec non Serenissimorum Poloniae Regum diplomata Congregationem Ruthenorum O. S. B. M. Concernentia vel eidem opportuna, iussu Generalis Consultationis cum interventu Provincialium officiorum sub annum Millesimum Septingentesimum Sexagessimum quartum celebratae. Typis Poczaioviensibus. Edita anno 1767. die 1ma Mensis Martii. 8.

Części 3., każda z osobném liczbowaniem.

7448. Summarium Bullae Sanctissimi Leonis Papę cum plenaria indulgentia una cum declaratione eiusdem pro instauratione Castri Camyenyecz Ad Annum Dni MDXVI concessa. 8. *18. kart.*

W druk. Unglera. 1516.
(Bibliot. Warsz.)

7449. Expositio in Bullam Sanctissimi Domini nostri Domini Leonis Papę X. cum plenaria indulgentia una cum declaratione eiusdem pro instauratione Castri Kamieniecz. Quinta Mensis Augusti An. Dni MDXVI. In Regia Civitate Cracoviae Impressum per Florianum Unglerium: impensis Domini Joannis Haller Civis Cracovien. Anno currente. 4.
(Janociana I. 146.)

7450 a) Bulla Leonis X. Pont. M. contra errores Martini luterij et sequacium: iussu Reverendissimi Dni Episcopi Cracovien. denuo impressa. (Tytuł wśród ozdób dru-

karskich z cyfrą H. Victora). 4. 11 kart nieliczb. *Druk łaciń.*

Jan Konarski kazał to drukować r. 1520 (L. S.)

b) Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri, Leonis Divina Providentia Papae X, Bulla Apostolica contra errores Martini Luteri et Sequacium. Serenissimi Piissimique Principis et D. D. Sigismundi Regis Poloniae et M. Ducatus Lituaniae, Edictum contra eosdem. Cracoviae 1526. 4.

Wydał Marcin Dobrogost i przypisał Piotr. Tomickiemu Biskup. Krakow.

(Janociana I. 59.)

7451. Casimirus Posnaniensis, Ord. Min. Reg. Observ. Theol. Observationes in Bullas Leonis X quas vocant Unionis Ordinis S. Francisci quarum prima incipit: *Ite et vos in Vineam meam,* Secunda: *Omnipotens Deus.* Francofurti apud Jacobum Roberger a. 1539. 4.

(Wadding Ser. Ord. Min. p. 88.)

7452. Bula Sixti V. P. P. super Rege Catholico in Polonia eligendo. 1589. fol.

7453. (Breve Apostolskie Innocentiusa P. P. do Kardynała Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 22. Januar. 1698). fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7454. Copia Brevis S. Domini D. Clementis XI. ad Eminentiss. Cardinalem Primatem Regni Poloniae et M. D. L. *Data 6 Junii 1704.*

7455. Pontificis Maximi Clementis XI. Literae ad Sacratissimam Poloniarum Maiestatem Augustum II. et Cardinalem, Regni Primatem, caeterosque eiusdem Regni Proceres. fol. 1½ *ark. Data 3 Aug. 1704.*

7456. Clemens XI. P. P. Erectio et institutio Congregationis Benedictino Polonae sub invocatione S. Crucis ad supplicationem Christini Stanislai Mirecki Abbatis Monasterii S. Crucis Calvomontani. Romae 1712. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7457. S. D. N. D. Clementis D. Pr. Papae XI. Damnatio quamplurium propositionum excerptarum ex libro Gallico idiomate impresso et in plures tomos distributo sub tit.: *Le nouveau Testament en françois avec des reflexions morales sur chaque vercet etc. à Paris 1699* ac aliter: *Abregé de la morale de l'Evangile, des Actes des Apostres, des Epistres Canoniques, et de l'Apocalypse, ou Pensées Chretiennes sur le texte de ces livres sacrez etc. à Paris 1693 et 1694.* Cum prohibitione eiusdem libri et aliorum quorumcunque in eius defensionem tam hactenus editorum, quam in posterum edendorum. Romae MDCCXIII. Reimpressum Varsaviae typis S. R. M. Sch. Piar. 1719 4. *5 ark.*

7458. Sanctissimi D. N. Domini Clementis, Div. Prov. Papae XI. Duae Constitutiones. Quarum una incipit: Unigenitus Dei Filius. Altera initio habet: Pastoralis Officii. Adiiciuntur Eminentiss. D. Thomae Philippi Cardinalis de Alsatia de Boussu, Archiepiscopi Mechliniensis Belgiique Primatis, Epistolae Pastorales, et plura alia, in Constitutionem illarum Apostolicarum Defensionum, edita Varsaviae Typis Schol. Piar. A. D. MDCCXIX. 4. *10 ark.*

Wydał Krzysztof Antoni Szembek Biskup Poznański.

(Jan. Pol. I. 133.)

7459. Innocentius XIII. P. P. Hieronymo Archiepiscopo Edesseno in Regno Poloniae Nuncio Apospolico Breve 5. Julii 1721. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7460. a) Breve Sanctiss. D. N. Clementis Papae XII. continens Constitutiones ad uniforme regimen omnium provinciarum Congregationis Hispaniae Fratrum Discalceat. Ord. Sanctis. Trinit. Redemptionis Captivorum ex mandato N. Rev. P. Joannis a S. Josepho Commissarii Generalis etc. Leopoli S. J. 1731. 8.

b) Breve S. D. N. Benedicti

Papae XIII. continens Constitutiones ad uniforme regimen omnium Provinciarum Congregationis Hispaniae Fratrum Discalceatorum S. Trinitatis Redem. Captiv. Leopoli. 1731. 8.

7461. Breve S. D. N. Benedicti Papae XIII. continens Constitutiones pro bono regimine Provinciae S. Joachimi in Regno Poloniae et M. D. Li. — Typis datum Leopoli S. J. 1731. 8.

7462. Breve Clementis XIV. P. P. ad Caietanum Episcopum Cracoviensem. *b. m.* 1733. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

W Acta H. A. Eccl. A. 1743 p. 509. nast. jest tłómaczenie na niemieckie Breve Benedykta XIV. Papieża do Arcybiskupów i Biskupów Polskich o rozwodach.

7463. Venerabilibus fratribus Archi-Episcopis, Episcopis caeterisque locorum ordinariis Episcopalem Jurisdictionem in Regno Poloniae habentibus Benedictus Papa XIV. 1754. fol.

7464. Literae apostolicae Clementis XIII. P. P. quibus observantia praecipitur concessionum Leonis X. et Clementis VII. super alternativa mensium, quo ad ius conferendi beneficia in Regno Poloniae. Romae 1763. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7465. Sanctissimi in Christo Patris et Domini Nostri Domini Clementis Divina Providentia Papae XIII. Constitutio qua Institutum Societatis Jesu denuo approbatur. Romae MDCCLXV. Typis Rev. Cam. Apostol. 4.

Na końcu aprobacja do przedrukowania, dat. w Wilnie 23 Marca r. 1765.

7466. Konstitucya Oyca Swiętego Klemensa z Boskiey Opatrzności Papieża XIII. Ustawy Towarzystwa Jezusowego znowu swierdzaiąca i pochwalaiąca L. S. Dat. w Rzymie 1765. 4.

Druk tenże co i poprzedzający.

7467. Dekret Klemensa XIII. Papieża którym potwierdza Ustawy Zakonu Towarzystwa Jezusowego. *b. m.* 1765. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7468. Venerabili Fratri Vladislao Archiepiscopo Gnesn. Clemens PP. XIII. fol.

Brewe upominające opierać się Dissidentom na następującym Sejmie, dat. 6. Septembra r. 1766.

7469. Breve abo List S. Oyca do Stanu Ryccrskiego w Polszcze po Łacinie pisany, a na Polski ięzyk przełożony. w Wilnie w druk. akad. 1767.

(Gazety Wileń. 1767. N. XLIII Suppl.)

7470. SS. Domini Nostri Pii D. Pr. Papae VI. Allocutio habita in Consistorio secreto die 13 Novem. 1775 de pretiosa morte Hyacinthi Castanedae Hispani S. Vincentii a Pace Tonquinensis, Ord. Praed. Missionariorum Apostolic. in Regno Tonquini — Impressa Romae 1775. reimpressa Vilnae typis Schol. Piar. A. 1776. fol.

7471. Encyklika Albo List Okolny Oyca S. Piusa VI. do wszystkich Świata Katolickiego Biskupow (z okoliczności wstąpienia na S. Stolicę Apostolską i ogłoszenia powszechnego Miłościwego Lata) pisany w miesiącu Styczniu R. 1776. 4. 1 *ark.*

7472. Constitutio S. in Chr. Patris etc. Konstytucya Oyca Świętego Benedykta z Boskiey Opatrzności Papieża XIV. niektóre towarzystwa abo schadzki *de Liberi Muratori* abo *des Francs Maçons* znowu potępiaiąca i zakazuiąca. Drukiem Kamery Apostolskiey. 4. 2 *ark.*

Pozwolenie na drukowanie datowane w Wilnie r. 1779. Text łaciński i polski obok.

7473. Breve ad Archiepiscopos et Episcopos Regni Poloniae. *b. m.* 1789. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7474. Literae Apostolicae Pii VII. P. P. quibus Societas Jesu in Imperio Romano approbatur et confirmatur 7. Martii 1801. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7475. Przyczyny potępienia Framazonii przez Klemensa XII. i Be-

nedykta XIV. z Bulli tychże Papieżów wyięte z odpowiedzią na mniemane *Zwycięstwo Prawdy* to iest na książeczkę za Framazonią w roku 1777 wydaną *b. m. i r.* 12. *2 ark.*

7476. Sanct. Domini Nostri Clementis XI. Pontif. Max. Homilia in die Sacro Paschatis habita inter missarum solemnia in Basilica Vaticana A. D. MDCCVI. Vilnae typis Univer. S. J. fol.

---

5) *Ustawy Synodalne.*

1) **Prowincionalne.**

7477. Jakób Sliwski. Dzieie Soboru Polskiego w Piotrkowie. 1628. (Siarcz.)

7478. Andreae Plischi Rectoris Ecclesiae Niessoviensis, *Sermo synodicus ex D. Bernardo et Gregorio Nazianzeno Theologo collectus.* In quo, quae sit Sacerdotii Professio, et qualem sacerdotem esse oporteat, docetur. Posnaniae apud Viduam et Heredes Joannis Volrabi, XCXIV. 4. (Janoc. III. 251.)

7479. Oratio in Synodo Provinciali Petricoviensi Praesidente Illustriss. et Reverendiss. Domino D. Joanne Wężyk Archiepiscopo Gnesnensi Legato nato ac Regni Poloniae Primate, primoque Principe, habita ab A. R. D. Joanne Foxio Archidiacono Crac. die 22. Maii 1628. Cracoviae in Officina Andreae Petricovii S. R. M. Typographi A. D. 1628. 4. *3 ark.*

7480. Oratio A. R. D. Joannis Foxii etc. habita in Synodo Provinciali Varsaviae anno 1634 celebrata.

Drukowana w zbiorze Uchwał tego Synodu. (L. S.)

7481. Joan. Broscius. Sermo habitus in Synodo Provinciali Luceoriensi. Crac. in Off. Andr. Petricovii. 1641. 4. (L. S.)

Toż drukowane w uchwałach tegoż Synodu.

7482. Epistola Synodi Provincialis Poloniae celebratae Varsaviae 1643. 12 9bris. 4. *6 str.*

✣

7483. Statuta prouincialia toti provincie Gneznensi. Poznan. wratislauien. Cracouien. ceteris et singulis episcopatibus sub archiepiscopatu contentis valencia. auctoritate apostolica edida ut clare patet ex bullis summorum pontificum hic nisertis (*sic*). 8 maj. *53 kart nieliczb.*

Miejsce druku nie wyrażone. Druk łaciński pełny abrewiacij, zagraniczny, zapewne norymberski lub lipski, podobny do druku pierwszej edycji Statutów Kazimierzowskich. Te statuta przedrukowane w poźniejszych. Dzielą się tu na pięć ksiąg. W księdze I. jest artykuł (65 verso) *De filiis presbiterorum.* Statuta te uchwalone w Wieluniu *za Mikołaja herbu Trąby Arcybiskupa Gnieznieńskiego w roku 1420 23 Septembris. Zob. Noty.*

7484. Statuta Sinodalia et prouincialia etc. (Pod ryciną cały tytuł zajmującą). Cum privilegio. (Oprócz Statutów Biskupów Wrocławskich znajdują się tu: a fol. LI *verso*: Statuta provincialia toti provincie Gneznensi. Poznan. Wratislavien. Cracovien. ceteris et singulis episcopatibus sub Archiepiscopatu contentis valentia: auctoritate Apostolica edita: ut clare patet ex bullis summorum pontificum hic insertis.) 8 mai. CXVII. fol. *Druk gocki.*

Od fol. CII. *recto*: Statuta provincialia nova Reverendissimi in Christo patris et dni: dni Joannis sancte ecclesie Gneznen. Archiepi. moderni. *Na końcu*:..... omni cum diligentia Impssa: Finitaq. Nuremberge oppido Imperiali. Per Hieronymum Höltzel. Expensis providi viri Francisci Klosze de Wratislavia. Anno Dni 1512. vicesima secunda die Mensis May. Cum privilegio. Ne

quis imprimat in decem annis. 8 majori. fol. CXVII. *Druk gocki.* (L. S.)

7485. Statuta prouincialia: toti prouintie Gneznen. valentia auctoritate apostolica edita, ut clare patet ex bullis summorum pontificum hic insertis. *(Herb Korab wśród ozdób drukarskich, z cyfrą Hallera).* 4. *37 str. Druk gocki.*

Są to Statuta Mikołaja Trąby Arcybiskupa Gnieznieńskiego, przedrukowane z woli Łaskiego, do którego nawet na odwrócie tytułu znajduje się dedykacja, z Krakowa r. 1518 datowana, Rudolfa Agricoli młodszego.—W innym exemplarzu, rycina z cyfrą Hallera, a w środku herb Tomickiego, na ówczas Biskupa Przemyślskiego; na odwrócie list Rudolfa Agricoli do tegoż Biskupa, którego kosztem wyszły te Statuta. Data z Krakowa r. 1518, *37 kart i 3 karty na początku nieliczb.* (L. S.)

✤

7486. Sanctiones Ecclesiasticae tam ex Pontificum Decretis quam ex Constitutionibus Synodorum Provinciae imprimis autem Statuta in diversis provincialibus Synodis a se (Joanne Łaski Archiep. Gnesn.) sancita. Cracoviae typis Math. Scharffenberger 1525. 4.

7487. Statuta Provincie Gnesnen. Antiqua Revisa diligenter et Emendata. (Pod tym tytułem rycina: S. Wojciech i S. Stanisław, a między nimi orzeł polski z koroną, niżej zaś Łodzia i Gozdawa. Na ostatniej stronicy taż sama rycina, a nad nią napis): Ductu et impensa Reverendissimi in Christo patris Domini Joannis de Lasko Arciepiscopi Gnesnen. Excussum Cracovie per Mathiam Scharffenberger. In domo Spectabilis viri dni Marci Bibliopole Civis Alme civitatis Cracovien. Dirigen. eundem. H. Stanislao Sudolski. Plebano in Kuthno. Sue Reveren. Paternit. Capellano. Anno Dni M.D.XXVII. 4. *31 ark.*

Jest tu Mikołaja Kotwicza Archidjakona Poznańskiego znana: Decisio de Statuto Provinciali contra raptores. Synod Prowincjonalny czwarty za Jana Łaskiego był rozkazał, aby w Sądach Kościelnych ta decyzja była wykonywana. (Nies. pod Łaskim). *Zob. Noty.* (L. S.)

7488. Statuta Prouintie Gnesnen. Antiqua et Noua. reuisa diligenter et emendata. (Rycina taż sama). *Na końcu:* Excussum Cracouiae in Vigilia Sancti Stanislai. Anno dominice Incarnationis. M.D.XXVIII. Per Mathiam Scharffenbergk. Ciuis ac Bibliopole Cracouien. Laus Deo. 4. *25 ark. Druk łaciński.*

Część pierwsza, obejmująca Statuta dawne, rozciąga się od arkusza A do L. Część 2ga, obejmująca Statuta nowe, z tąż samą ryciną na tytule, od AA—NN.— Oprócz tej jednej ryciny, dwakroć powtórzonej, żadnych innych tu nié ma. (L. S.)

Janocki (Nachr. II. 1.) wymieniając po nazwisku drukarza Macieja Scharfenberga, dodaje: Expensis providi uiri Marci Scharffenbergk. Ciuis ac Bibliopole Cracovien. Laus Deo. *Zob. Noty.*

7489. Constitutiones et Articuli Synodi Lancicien. Anno domini Millesimo quingentesimo septimo celebratae.

Item Synodi Piotrkovien. Anno domini Millesimo quingentesimo tricesimo, die Lunae ante festum sanctae Margaretae celebratae.

Item Synodi Piotrkouien. Anno d. Millesimo quingentesimo tricesimo secundo celebrate. *(Herb Ciołek). Na końcu:* In Regia Vrbe Cracovien. Florianus Vnglerius impressit. Anno ab orbe redempto. Millesimo quingentesimo tricesimo secundo, 5 die Mensis Semptembris. 4. *11 kart nieliczb. Druk łaciński.* (Bibl. Ossol. L. S.)

Synod ten odbyty pod Maciejem Drzewickim.

7490. Decreta et Constitutiones Sacrosanctę synodi Provincialis Petricovię anno Domini 1542, die Martis, decima septima mensis Octobris, pręsidente Reverendiss. in Christo patre et domino, domino Petro à Gamratis, Dei Gratia Archiepiscopo Gnesnen. et Episcopo Cracovien., Legato nato et Primate Regni Polonię, solenniter celebratę. Cracovię, per Mathiam Scharffenberg anno 1544. 4. *Rzadkie.*

Nie wymienia ich Załuski *in Conspectu Synodici Poloniae Orthodoxae.* 1744. 4.— Redaktorem tych ustaw był Kromer.
(*Janoc. Vol. II. p. 102.*) (L. S.) *Zob. Noty.*

7491. Decreta et Constitutiones Synodales: tempore felicis presidentie Reverendissimi in cristo patris et domini domini Petri dei gratia Archiepiscopi Gnesnen. et Episcopi Craccoviensis Legati nati et primatis Regni Polonie editis et factis (?) Piotrkouie, Anno domini M.D.XLII. (*Herb Sulima*). *Na końcu:* Gracchoviae Matthias Scharffenberg Anno M.D.XLIIII. 4. *6 ark. Druk łaciński.*

Na odwrocie tytułu rycina, ukrzyżowanie Chrystusa wyobrażająca. *Zob. Noty.* (Bibl. Ossol. L. S.)

7492. Gnesnensis Metropolitanae Ecclesiae Constitutiones Synodor. Provincial. etc. Cracov. 1574. 4.

Hoppius Schediasm. p. 126. (B.)

7493. Acta et Constitutiones Synodi Provincialis Gneznensis Provinciae A. D. 1577 die 19 Mensis Maij, habitae et celebratae. Cracoviae 1578. 4. *6 ark.* (L. S.)

Synod odbyty w Piotrkowie za biskupstwa Uchańskiego, ale w jego niebytności pod przewodnictwem Aloizego Lipomana. (Załuski, Conspec. p. 10.—B).

7494. Constitutiones Synodorum, Metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis, provincialium, tam vetustorum quam recentiorum, usque ad Annum Domini, MDLXXVIII. Studio et opera Reverendissimi in Christo Patris, Domini Stanislai KARNKOWSKI, Dei Gratia Episcopi Wladislavien. et Pomeraniae, collectae, et ad praescriptum sacrosancti Concilii Tridentini, et S. Sedis Apostolicae, correctae, et in unum volumen redactae. Cracoviae, Andreas Petricovius impressit. Anno Domini, 1579. 4. *192 str. liczb., 8 kart na przodzie i regestr na końcu.*

Przypisanie Królowi Stefanowi Batoremu; list papieża Grzegorza XIII. do tegoż Króla i do Nunciusza w Polsce, a razem do Arcybiskupa i Biskupów Polskich; przemowa do Kleru wierszem, regestr ksiąg i rozdziałów. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7495. Constitutiones et decreta Condita in Provinciali Synodo Gnesnensi quam Excell. et Rev. D. D. Stanislaus KARNKOUSKY, D. G. Archiep. Gnes. Legatus Natus et Regni Pol. Primas, ac Primus Princeps Petricoviae habuit Anno MD.XIC. Sixto V. Pont. Max. Pragae, typis mandabat Joan. Othmarus A. 1590. 4. *125 str. oprócz regestru.* (L. S.)

Janocki Nachr. II. 6. mieni zbiór ten bardzo rzadkim.

7496. a) Concilium Provinciale Regni Poloniae, quod Paulo V. Pontifice, Bernardus Maciejowski, S. R. E. Presb. Card. tit: S. Joannis ante Portam Latinam, Archiepiscopus Gnesnensis, Legatus Natus, et Regni Poloniae Primas, Primusque Princeps, habuit Petricoviae. Anno Domini MDCVII. Cracoviae, in Officina Andreae Petricovii Typographi Regii. Anno Domini, 1609. 4. *77 str., 3 ark. na przodzie i regestr.*

Edykt Prymasa Baranowskiego: *De observandis decretis Concilii Provincialis*), datowany w Łowiczu 1609 r. d. 12 Marca, *3 karty.* Samego textu *77 str.* Na końcu *1 str.* regestru.—Do str. 16 Ustawy Synodalne, 17 i 18 List Pasterski Prymasa Alberta Baranowskiego z Łowicza d. 12 Marca 1609. Od str. 19 do 77 List Pasterski Prymasa Bernarda Maciejowskiego, wydany podczas Synodu w Piotrkowie 1607. Idibus Octobris. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7497 Synodus Dioecesana Gnesnensis ab Ill. et R. Alberto Baranowski Archiep. Gnesn. etc. habita Lovicii A. D. 1612 die 9 Maii Paulo V. Summo Pontifice etc. Crac. in Offic. Andreae Petricovii 1612. 4. *2½ ark.* (L. S.)

b) Concilium Provinciale Regni Poloniae quod Paulo V. Pontifice Bernardus Maciejowski S. R. E. Presb. Cardinalis habuit Petricoviae A. D. MDCVII. Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii. A. D. 1630. 4. *2½ ark.*

Edykt Baranowskiego Listu pasterskiego Maciejowskiego nie ma.—Właściciel Biblioteki w Horodźcu, w przysłanych notatach to samo wymienia z exemplarza z rokiem snać na karcie tytułowej zmylonym: MDCVI, drukarni tejże. Signatura C 3.

7498. Acta Synodi Archidioecesis Gnesnensis A. D. 1620 ...... diebus 13, 14, et 15 Mensis 8bris

Lovicii in Ecclesia Collegiata Tituli B. M. Virginis celebratae. 4. *10 ark.*

Za Arcybiskupa Gębickiego.— Na końcu arkusz przeszło zajmuje mowa, którą na tym Synodzie miał Tomasz Cissowski Kanonik Łowicki. (L. S.)

7499. Synodus Archidioecesana Gnesnensis etc. Crac. Ex Offic. Andreae Petricovii, 1621. 4. *10 ark.*

Na początku położona: Ode paraenetica ad Clerum Dioeceseos Gnesnen. M. Laurentii Smieszkowic Oratoris Tyliciani, 52 wier. Jest to edycja druga poprawna. (L. S.)

7500. Synodus Provincialis Gnesnensis Provinciae sub Ill. et R. D. D. Laurentio Gembicki et Petricoviae A. D. 1621, d. 26 Julii celebrata. Crac. In Offic. Andr. Petricovii, A. D. 1623. 4. *9 ark.* (L. S.)

7501. Synodus Provincialis Gnesnensis Provinciae: sub Illmo et Rndmo Domino, D. Laurentio Gembicki, Dei et Apostolicae sedis Gratia Archiepiscopo Gnesnensi, Legato nato, Regni Poloniae Primate, Primoque Principe, Petricoviae Anno Dni, Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Primo: Die vigesima sexta, mensis Aprilis, celebrata. Cracoviae, In Officina Andreae Petricovij, S. R. M. Typographi, Anno Domini, MDCXXIII. 4.

Odezwy Prymasa Gembickiego do duchowieństwa, w której i Bulla Grzegorza XV, potwierdzająca ten Synod, i list Kardynała Ubaldinus, *4 karty.* Samych Ustaw *20 kart.* Odezwy Prymasa przed Synodem do zgromadzonego duchowieństwa, mowy takoż podczas Synodu mianej, i dwóch bull Papieskich, *11 kart.* Wszystkie nieliczb. Z listu Ubaldyniego okazuje się, że do Rzymu, dla uzyskania potwierdzenia tego Synodu, był wysłany Jan Madalinski, Kanonik Gnieźnieński.

(Bibl. Semin. Dyecez. Wileń.—Rękop. X. Plat. Sosn.)

7502. a) Synodus Provincialis Gnesnensis Provinciae: sub Illmo et Rndmo Domino, D. Joanne Wężyk, Dei et Apostolicae Sedis gratia, Archiepiscopo Gnesnensi, Legato nato, Regni Poloniae Primate, Primoque Principe. Petricoviae Anno Dni, Millesimo, Sexcentesimo vigesimo octavo. Die vigesima secunda, Mensis Maij, celebrata. Cracoviae, In Officina Andreae Petricovij, S. R. M. Typographi, Anno Domini, MDCXXIX. 4.

Tytułu i odezwy Prymasa Wężyka do duchowieństwa, *4 karty;* tu bulla Urbana VIII. potwierdzająca niniejszy Synod, i list Kardynała Ubaldini, uwiadamiający o tém Prymasa.— Ustaw synodalnych naprzód *5 karty* niespełna, dalej list Pasterski Bernarda Maciejowskiego (patrz wyżej N. 7496), *26 kart,* następnie *4 karty* z górą, Deklaracij, *Congregationis Interpretum Concilii Tridentini.* Naostatek *14 kart* także Ustaw Synodalnych, przeplatanych rozmaitemi Papieskiemi dekretami. Kończą rzecz: Mowa Prymasa Wężyka, na Synodzie miana, (*3 karty*), i mowa Jana Foxa Archid. Krakowskiego, także podczas Synodu (*6 kart*). Wszystkiego *60 kart nieliczbowanych.*— W całym tym Synodzie braknie porządku.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

U Załuskiego (Conspec. p. 10), albo u Bentkowskiego (H. 189), mylnie druk piérwszy tych ustaw naznaczony w Krakowie r. 1626.

b) — — 1641. (B. II. 189.)

7503 a) Constitutiones Synodorum Metropolitanae Ecclesiae Gnesnen. Provincialium Authoritate Synodi Provincialis Gembicianae per Deputatos recognitae; jussu vero et opera Illmi ac Rmi D. D. Joannis Wężyk D. et A. S. G. Archiep. Gnesn. etc. editae. Cracoviae, in Offic. Andreae Petricovii, S. R. M. Typographi A. D. MDCXXX. 4. *417 str. oprócz 3 ark. regestru i 3 ark. na przodzie.*

Na przodzie *Paraenesis ad Clerum* Jakuba Vitelliusa, 54 wier. łac.— Jest to zbiór Uchwał dawnych i poźniejszych aż do r. 1630.— Przypis. Królowi Stefanowi od Stanisława Karnkowskiego Biskupa Władysławskiego, dat. Vladislaviae r. 1579. *Zob. Noty.*

b) Constitutiones Synodorum Metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis Provincialium authoritate Synodi Provincialis Gembicianae per deputatos recognitae jussu vero et opera Ill. et Rev. D. Joannis Wężyk — Archiepiscopi Gnesnen. — editae. Cracoviae in Typogr. Coll. Mai. Universit. Cracov. reimpressae A. D. 1761. 4. *411 str., arkusz na przodzie i regestr.*

Przypis. Uniwersytetu Krakow. Władysławowi Alexan. Łubieńskiemu Arcybiskupowi Gniezn. *Zob. Noty.*

7504. a) Synodus Provincialis sub Illmo et Rmo D. D. Joanne Wężyk D. et A. S. G. Archiep. Gnesn. etc. Warsaviae A. D. Millesimo sexcentesimo, trigesimo quarto die decima tertia Mensis Novembris celebrata. Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii A. D. M.DC.XXXVI. 4. *6 ark.*

b) — — *tam. t. r. 7 ark.*

Dodana tu na końcu Mowa Jana Foxiusa, którą miał na tym Synodzie.

c) — — Vilnae 1636.

(Zaluski, Conspec. p. 10.— B.)

7505. Synodus Provincialis Gnesnensis provinciae, sub Illustrissimo et Reverendiss. Domino D. Matthia Łubieński Dei et Apostolicae Sedis Gratia Archiepiscopo Gnesnensi, Legato Nato, Regni Poloniae Primate et Primo Principe. Varsaviae Anno Domini, Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo tertio, Die octava Mensis Novembris celebrata. Ibidem, In Officina Petri Elert S. R. M. Typographi, Anno D. 1646 4.

Prócz V. kart tytułu, przemowy Arcybisk. Łubieńskiego, w której bulla papieska i list Kardynała Karafy umieszczone, samego textu *69 str.* i *VIII kart nieliczbowanych. Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7506. Constitutiones Synodi Archidioecesis Gnesnensis sub Celsissimo et Reverendissimo Domino, D. Stanislao in Słupow Szembek Dei, et Apostolicae Sedis gratia, Archiepiscopo Gnesnensi, Legato nato Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithvaniae Primate, Primoque Principe. Łovicii Anno Domini, MDCCXX. Die XXVI. Augusti, Celebratae. Varsaviae Typis S. R. M. Scholarum Piarum. 4. *102 karty nieliczb. Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

✣

7507. Index omnium quae in Synodis Provincialibus Ecclesiae Gnesnensis Constituta sunt, cum bullis et brevibus Apostolicis, cum decretis et declarationibus Sacrarum Congregationum cum edictis S. R. M. et aliis suô locô citatis in commodum Cleri, tam Saecularis quam Regularis, R. Polon. et M. D. L. collectus et in signum subditi Animi Ill. Excell. et Rev. D. D. Adamo Naruszewicz Eppo Luceorien. et Bresten. Equiti Aquilae Albae et S. Stan. in primo ad suam Cathedram ingressu oblatus. 1791. 4. *4½ ark.*

Autor: Ign. DROZDOWICZ Can. Luccor.— Sign. E 2. Drukowano w Łucku. (Bibl. Horod.)

✣

7508. Acta Synodi Provinciae Varsav. Varsaviae typis Viduae Joan. Rossowski 1634.

(Tęgob. Kaz. o zasł. Ś. Ignac.— Ban. H. D. K. P. II. 172.) Por. wyżej N. 7504.

Synod ten odbył się za biskupstwa Mac. Łubieńskiego.— Mowę na otwarciu jego miał Jan Fox (Foxius).

7509. Constitutiones Synodi Provincialis Varsaviensis. 1643.

(Nies. IV. 637.)

✣ ✣ ✣

7510. Synod Brzeski. w Krakowie: w Drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, 1597. 8. *7 ark.* (L. S.)

Kraszewski, Wilno IV., przytacza to jako druk Wileński r. 1597, i wymienia autora, Marcina Smigleckiego, Jezuitę. Sobolewski w Rękop. swoich całkiem autora przemilcza. *Zob. Noty.*

7511. Synodus Ruthenorum Provincialis, quam Josephus Velaminus Rudzki D. G. Archiepiscopus Kioviensis ac Metropolita totius Russiae, una cum aliis Archiepiscopis et Episcopis Metropoliae Kioviensi subiectis. A. MDCXXVI. die IV Septembris in civitate Kobrynensi celebravit. Poczajov. typis PP. Basilian. 1753. 4.

Jest to powtórne wydanie, dokonane staraniem Andrzeja Bienieckiego, Bazylianina. (Jan. Lex. I. 223.)

7512. a) Synodus Provincialis Ruthenorum habita in Civitate Zamosciae anno MDCCXX. Sanctissimo Domino Nostro Benedicto PP. XIII. dicata. Romae MDCCXXIV. Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide. 4. *143 str. i 3 ark. na*

przodzie, gdzie Taxa Kancellaryi i Index generalny

Przypisanie Ojcu Ś. przez Metropolitę Leona.— Arcybiskupem, Metropolitą Kijowskim i Halickim i całej Rusi był wtenczas Leon Kiszka (Leo Archiepiscopus Metropolitanus totius Russiae).— Bulla Benedykta XIII., potwierdzająca Synod dat. r. 1724 d. 19 Lipca. Dekreta kongregacyi *de Propaganda fide* r. 1724 d. 4 Marca i Kongregacji Koncilium Trydentskiego, r. 1722 d. 5 Grud. Tejże treści mowa Hieronima Grimaldi Nunciusza Papiezkiego w Polsce prezydującego na Synodzie. Synod odprawiał się w Zamościu, bo z powodu grassującego powietrza nie mógł odbywać się we Lwowie.— Uchwalono, aby ustawy tego Synodu i w języku polskim były ogłoszone. Bardzo rzadkie.

b) Synodus Provincialis Ruthenorum habita in Civitate Zamosciae MDCCXX. etc. *jak wyżej*, reimpressa Vilnae A. MDCCLXXVII.

(Krasz. Wilno IV.)

c) — — Vilnae typis PP. Basilianorum. Vilnae 1785. 8. (l. c.)

✣

7513. Ustawy rządu duchownego in ritu graeco unito, diecezyi Przemyskiey na Kongregacyi Soborney uchwalone. Impressum Cracoviae typis Nicolai Alexandri Schedel. A. D. 1694. fol. *20 str.*

(A. Słowik. Noty.)

---

2) Djecezalne.

7514. a) Synodica Benedicti Herbesti Neapolitani, Canonici Ecclesiastae E. C. Posnaniensis Oratio.— Habita est in Synodo Dioecesana per Reuerendiss. in Christo Patrem D. Adamum Konarski, Episcopum Posnaniensem convocata ad VII. Calendas Novemb. Anno Domini 1555. Nissae Silesiorum Excudebat JoannesCruciger. 8. *Przeszło 3 ark.*

Rzadka mowa, miana na 10 lat przed przyjęciem w Polsce Soboru Trydenckiego. Herbest żywo utrzymuje, iż Duch Ś. władał Soborem, i przeklina tych, którzyby go nie przyjęli.— Na odwrócie tytułu jest krótka jakaś apostrofa do członków Kapituły Poznańskiej Stanisława Warszewickiego, natenczas Kanclerza Katedry Poznańskiej. (L. S.)

b) Nissae Silesiorum 1564. apud Joannem Cruciger.

(Sołtykow. p. 335.)

7415. Sebastian. Sleupnerus. Praepositus S. Crucis: Oratio habita in Synodo quae celebrabatur in Cathedr. Eccl. Vratislavien. An. 1563. Nissae 1563. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7516. Oratio in Synodo Dioecesana Cracoviensi Praesidente Illustriss. et Reverendiss. D. D. Martino Szyszkowski Epis. Crac. Duce Seren. habita Ab A. R. D. Joanne Foxio Archid. Crac. in Ecclesia Cathedrali die 10 Febr. A. D. 1621. Crac. in Offic. Andr. Petricovii. 4. *7 kart.* (L. S.)

7517. Monitum Sacerdotale, in Synodo Dioecesana Cracoviensi, 1634 die 18 Octob. Clero Congregato, a R. Sebastiano Nucerino S. Theol. Doctore datum. Crac. in Offic. Franc. Caesarii, 1634. 4. *1 ark.* (L. S.)

Djecezja Gnieznieńska.

7518. a) Statuta Diocesana pro dioesi *(sic)* Gneznen. *Na końcu:* Impressum Cracovie Anno salutis Millesimo quingentesimo tredecimo: decimonono Kalendas Februariis In Ędibus Spectabilis viri dni Johannis Haller. 4. *6 kart nieliczb. Druk gocki.*

Na tytule rycina ma herb *Korab* i herb *Gozdawę* (trzy lilje), w górze rok 1512. (L. S.)

Janoz. Nachr. IV. 157. to samo przywodzi z exemplarza zdefektowanego Biblioteki Załuskich.

b) — — *Na końcu:* Impressum Cracoviae Anno salutis Millesimo quingentesimo tredecimo decimonono Kalās Februarias. In Ędibus

Spectabilis viri dni Johannis Haller. 4. *6 kart nieliczb. Druk gocki.*
(Bibl. Ossol. L. S.)

7519. Constitutiones Synodorum Metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis usque ad An. 1578. Cracoviae 1579.
Friese Beytr. zur Reform. Gesch., przytacza w Cz. II. T. I. str. 29. w nocie, dwie edycje tych ustaw.

7520. Synodus Dioecesana Gnesnensis celebrata Lovicii Anno Christi 1593 die 29 Mensis Martii. Excusa Posnaniae In Offic. Typogr. Viduae et Haeredum Joannis Wolrabi, eodem anno 1593. 4. *50 str.*
Za biskupstwa Karnkowskiego. (L. S.)

7521. (Synodus Diocesana Gnesnensis celebrata Gnesnae Calissii et Lovicii A. 1602. Cracoviae 1602. 4.)
Za biskupstwa tegoż.
(Załuski, Conspec. p. 11.—B.)

7522. Synodus Dioecesana Gnesnensis, ab Illustr. et Reverend. Alberto Baranowski, Archiepiscopo Gnesnensi, Legato Nato — habita Lovicii A. D. MDCXII. die IX Maii. Paulo V. Summo Pontifice, Ecclesiae Dei feliciter Praesidente. Cracoviae ex Offic. Andreae Petricovii. A. D. MDCXII. 4. (Janoc. II. 9.)
Synod ten odbywał się r. 1612 przed d. 5 Lipca. (Załuski l. c.— B.)

7523. (Synodus Dioecesana Gnesnensis ab Illustr. Revmo Laurentio Gembicki Archiepiscopo Gnesnensi habita Lovicii A. 1621. Cracoviae 1623. 4. (l. c.)

7524. (Synodus Dioecesana Gnesnensis ab Illustr. Revermo Joanne Wężyk Archiepiscopo Gnesnensi habita Lovicii A. 1628 d. 22 mensis Maii. Cracoviae 1630. 4.)
(l. c.)

7525. (Statuta Synodi Dioecesanae Gnesnensis ab Illustr. Revermo Matthia Lubienski Archiepiscopo Gnesnensi habitae Unieiovii A. 1643 d. 7 mensis Julii. Varsaviae 1644. 4.) (l. c.)

7526. (Statuta Synodi Dioecesanae Gnesnensis habitae Lovicii A. 1720 d. 26 mensis Augusti Varsaviae 1720.) 4.
Zbiór ten wyszedł staraniem Stanisława Szembeka. (l. c.)

Djecezja Krakowska.

7527. Constitutiones Dioecesana Cracoviensis In diversis Synodis sub Ill. et Rev. Dominis Georgio Cardinali Radziwil, Bernardo Maciejowski, Petro Tylicki Episcopis Cracoviensibus sancitae et promulgatae. Jussu Ill. et R. D. Petri Tylicki Ep. Crac. praelo Mandatae. Cracoviae In Offic. Andr. Petricovii, 1608. 4. *5½ ark.*
Synod za Tylickiego, którego ustawy tu się znajdują, odprawił się tegoż roku 1608 d. 18 Septembra.

✠

7528. Constitutiones Dioecesanae Cracovienses in diversis Synodis sub Ill. et Rev. Dominis Georgio Cardinali Radzivil, Bernardo Macieiowski, Petro Tylicki Episcopis Cracovien. sancitae et promulgatae, jussu Ill. et R. D. Petri Tylicki Ep. Crac. praelo mandatae *b. r. i m.* fol. *30 str.*
Ustawy Tylickiego uchwalone na Synodzie r. 1612 3 Maja. (L. S.) Zob. niżej.

7529. Synodus Dioecesana ab Illmo et Rmo Domino D. Petro Gembicki Episcopo Cracoviensi Duce Severiae celebrata Cracoviae, in Ecclesia Archipresbyterali A. M.DC.XLIII. Cui accessère Constitutiones in diversis Synodis sub Illmis et Rmis Georg. Cardinali Radziwił, Bernardo Macieiowski, Petro Tylicki, Martino Szyszkowski Episcopis Cracoviensibus sancitae et promulgatae. Ex Officina Andreae Petricovii S. R. M. Typ. fol. *40* i *30 str.*

Ustawy Synodu za Biskupa Gembickiego uchwalone mają oddzielny tytuł sztychowany, wyobrażający sessją Synodu wśród kościoła. Są exemplarze same tylko te ostatnie uchwały zawierające. (L. S.)

Już około roku 1550 odbywał się Synod w Krakowie, jak widać z mowy Marcina Kromera na tym Synodzie mianej, drukowanej tego roku w Moguncji.

✣

7530.a) Constitutiones Synodi Dioecesanae Cracoviensis, die xx nona Mensis Martii celebratae, anno Domini M. D. nonagesimo tertio. Cracoviae in Archityp. Regia et Eccl. Lazari A. D. 1593. *29 str.*

Za bisk. Jerzego Radziwiłła Kardynała. (Załuski Conspec.— B.)

b) — — *tam.* 1608. 4. (l. c.)

7531. Constitutiones Synodi Dioecesanae Cracoviensis Celebratae A. D. 1601. x Kal. Junii Crac. in Offic. Archityp. Regia Lazari. 1601. 4. *82 str.*

Za Bernata Maciejowskiego.

Na Synodzie tym miał przemowę po łacinie X. Fabian Birkowski, i znajduje się w zbiorze Kazań jego wydanych w Krakowie, r. 1622, p. 390, 401. (Noty X. Plat. Sosn.)

7532. Constitutiones Synodi Dioecesanae Cracoviensis Cracoviae in Ecclesia Collegiata SS. Omnium die 3 mensis Maii A. D. 1612 celebratae. Praesidente Ill. et R. D. D. Petro Tylicki etc. Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii Typographi Regii A. D. 1612. 4. *32 str.*

7533. Reformationes Generales ad Clerum et populum Dioecesis Cracovien. pertinentes. Ab Illustriss. et Reverendiss. D. D. Martino Szyszkowski D. et A. S. G. Epis. Crac. Duce Sever. in Synodo Dioecesana sancitae et promulgatae An. M.DC.XXI. die decima Februar. Crac. In Officina Andreae Petricovii Typogr. S. R. M. fol. *177 i 9 stron nieliczb. w środku*, gdzie są dodane niektóre bulle Papieskie. Nadto *163 str.*

Tytuł sztychowany i naokoło ryciną ozdobiony.

W 163 str. ostatnich mieszczą się: Doctrina Christiana. Catecheses. Modus *tradendi doctrinam Christianam. Descriptio Officiorum Archiconfraternitatis* Compassionis Christi. Modus *visitandi Septem Ecclesias.*—

To Arcybractwo założył Szyszkowski będąc Kanonik. Krak. za biskup. Kardynała Radziwiłła. Potwierdzone od Klemensa VIII. i Pawła V.

Na trzech arkuszach początkowych jest Przemowa Szyszkowskiego do duchowieństwa i do ludu, oraz regestr.— Rozdział dziewiąty Reformationum generalium zawiera w sobie spis wszystkich kościołów Djecezji Krak., ważny do geografji. (L. S.)

7534. Synodus Dioecesana Cracoviensis (ab Ill. Rev. Casimiro Łubienski Episcopo Cracoviensi habita A. D. 1711 d. 6. mensis Novembris. Cracoviae 1711 fol.

(Załuski Program. Litter. 1743 p. 53., idem Conspec. p. 11.— B.)

Synod Djecezalny Krakowski odbywał się także r. 1634 w Październiku, jak to wskazuje mowa Sebastjana Nucerina podczas tego Synodu miana, drukowana tegoż roku w Krakowie.

Djecezja Płocka.

7535. Synodus Plociae celebrata A. 1593. (Nies. I. 40.)

7536. Synodus Dioecesana Plocensis ab Illmo et Rmo D. D. Stanislao Lubienski D. et A. S. G. Epis. Plocensi, in sua Ecclesia Cathedrali A. D. 1632 tribus diebus ultimis Aprilis cum universo Dioecesis eiusdem Clero celebrata. Varsaviae in Offic. Joannis Rossowski S. R. M. Typographi Anno D. 1632. 4. *42 str.*

p. 31 nast. jest: Partitio antiqua Decanatuum in Archidiaconatu Plocensi, ważne do geografji Polski, bo wszystkie miasteczka wyliczone. (L. S.)

7537. Constitutiones et Decreta in Dioecesana Synodo Plocensi quam pro Serenissimo Principe ac Rmo Domino D. G. Principe Poloniae et Sueciae Epis. Plocensi etc. Perillustris et Adm. Rev. D. Simon Kołudzki Praepos. Gnesn. Scholasticus Vladisl. Custos Plocensis Can. Crac. S. R. M. Secretarius in Ec-

clesia Cathedrali Plocensi habuit anno D. 1643 d. 22 Mensis Septembris et duabus sequentibus condita. *b. m. i r. 4. 12 ark.* (L. S.)

7538. Constitutiones et decreta Synodi Dioecesanae Plocensis sub Illustrissimo Excellentissimo Reverendissimo Domino D. Andrea Stanislao Kostka in Załuskie Załuski Dei, et Apostolicae Sedis Gratia Episcopo Plocensi Poltoviae Anno Domini MDCCXXXIII. Die 4. Augusti. Celebratae. Varsaviae Typis Collegii Regii Societatis Jesu, Anno D. 1735. 4. *Główny tytuł sztychowany.*

Tytułu, regestru przytomnych na Synodzie kapłanów, i wezwania na Synod kart 8.— Samego textu str. 202. Następuje potém: str. 203—205. *Gratiarum Actio in conclusione Synodi Illmo et Revmo Domino Episcopo, a Perillustri et admodum Reverendo Domino Paulo Dominico* Drohler *utriusque J. D. Canonico Cathedrali Plocensi et Pultoviensi dicta.* Dalej od str. 207 do 257. *Appendix ad Synodum.* Od str. 358 do 364: *Concordata inter Illustrissimum Reverendissimum Dominum Episcopum Plocensem, et Venerabile Capitulum Ecclesiae Cathedralis Plocensis, ratione bonorum Mensae Episcopalis sede vacante.* Podwójnego regestru alfabetycznego rozdziałów i rzeczy kart 8.— Cały Synod dzieli się na 47 rozdziałów.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

Djecezja Kujawska.

7539. Constitutiones in Dioecesana Synodo Wladislaviensi, Praesidente Reverendissimo in Christo Patre atque Domino, D. Stanislao Carncovio, Episcopo Wladislaviensi editae. Sub Pontificatu S. D. N. Pii Papae V. etc. Cum indice verborum et rerum locupletissimo.— Accesserunt Admonitiones quinque circa sacramenta faciendae etc. Coloniae, apud Maternum Cholinum Anno 1572. 8.

Constitutiones mają 172 str. i 21 kart regestru. Na odwrocie tytułu herb Karnkowskiego i 8 w. ł., pod nim Symona Goryckiego (Goritius). Do tegoż Biskupa znajduje się tu 31 wierszy łac. Rojziusza.— Od str. 23—40 mieści się Oratio Andreae Pliscii Liberalium Artium Baccalaurei, de forma statuque Ecclesiae atque deformitate ejusdem et officio sacerdotali.— Dodane tu własne pismo Karnkowskiego ma oddzielny tytuł: Admonitiones quinque circa Sacramentorum administrationem faciendae, auctore Reverendiss. D. Stanislao Carncovio Ep. Wladisl. Coloniae apud Maternum Cholinum A. 1572. 8. 97 str. (L. S.)

Synod ten odbył się w Wrocławku r. 1568 d. 16 Marca. (Załuski l. c.— B.)

7540. Synodus Dioecesana Vladislaviensis celebrata anno 1586 mense Septembri. Praesidente Illustrissimo ac Reverendissimo D. Hieronymo Comite a Rozdrazow D. G. Episcopo Vladislaviensi et Pomeraniae, Assensu et approbatione S. Sedis Apostolicae edita. Pósnaniae in Offic. Typogr. Joannis Wolrabi. A. D. 1589. 4. *63 str.* (L. S.)

7541. Constitutiones Synodi Dioecesanae Vladislaviensis die XVII Septembris, anno MDCVII. Vladislaviensi in Ecclesia Cathedrali, ab Illustr. et Reverendis. domino Alberto Baranowski, Episcopo Vladislaviensi et Pomeraniae celebratae. Cracoviae ex Officina Andreae Petricovii, anno 1607. 4.

7542. Synodus Dioecesana Vladislaviensis A. D. 1628 die 4 Maii celebrata. Praeside Illustriss. et Reverendiss. D. Andrea Lipski a Lipe D. et A. S. gratia Episc. Vladisl. et Pomeraniae. Cracoviae in Officina Fr. Caesarii A. D. MDCXXVIII. 4.
(Janociana II. 149).

7543. (Synodus dioecesana Vladislaviensis A. D. 1634 d. 16 mensis Maii celebrata Praeside Illmo et Revmo Mathia Lubienski Episcopo Vladislaviensi. Varsaviae 1634. 4.)
(Załuski Conspec. p. 12.— B.)

7544. a) (Synodus Dioecesana Vladislaviensis A. D. 1641 d. 9 mensis Junii celebrata. Cracoviae 1642.)

b) — — Varsaviae 1711. 4.

Drukowane podobno z aktami Synodu r. 1634 jak się zdaje z Bentkowskiego II. 193. N. 4.

Djecezja Poznańska.

7545. Constitutiones et Decreta Synodi Dioecesanae Posnaniensis Praesidente Illmo ac Rmo D. D. Andrea de Szołdry Szołdrski D. et A. S. G. Episcopo Posnan. An. D. MDCXLII die IX Mensis Septembris Inchoatae et triduo celebratae in Cathedrali Ecclesia. Posnaniae A. D. 1642. 4. *17 ark.*

Wiekiem blizko pierwej, bo r. 1554 2 Pazdziernika, odbył się Synod djecezalny w Poznaniu, o czém świadczy mowa Benedykta Herbęsta na nim miana, drukowana w Nissie. Że uchwały tego Synodu były drukowane, wnosić należy.

7546. Synodus Posnaniensis post gloriosam Alexandri VIII Pontificis Max. ad Vicariatum Dei Hominis exaltationem vigesima die inchoata, sub protectione Joannis III. Poloniar. Regis Orthodoxi celebrata, per Nos Stanislaum in Magna Witwice D. et A. S. G. Epis. Posnan. ejus nominis tertium, in Ecclesia Cathedrali convocata, Anno ab incarnato Verbo 1689. Varsaviae Typis Collegii Scholarum Piarum 4. *68 str. i 1 ark. na przodzie.*

7547. Synodus Dioecesana Posnaniensis sub Illmo et Rmo D. D. Christophoro Antonio in Słupow Szembek D. et A. S. G. Epis. Posn. Nominato Vladisl. etc. per biduum Varsaviae in Insigni Ecclesia Coll. S. Joan. Baptistae celebrata. A. D. 1720 diebus 27 et 28 Mensi Feb. Varsaviae, typis S. R. M. Scholarum Piarum. 4. *16 ark.* Nadto *Additamenta ad Synodum 13 ark.*

Tu się znajdują różne prawa, przywileje i bulle.— Na końcu: Collectio nonnullorum iurium Regni Poloniae contra Haereticos.

7548. Constitutiones et Decreta Synodi Dioecesanae Posnaniensis, per Ill. ac Rev. D. D. Stanislaum de Bezdan Hosium,— Episcopum Posnaniensem, Abbatem perpetuum Commendatarium Czervenensem, Posnaniae, A. D. MDCCXXXVIII. Feria secunda post Festum Visitationis B. Virginis Mariae celebratae. (Jan. Lex. I. 111.)

7549. Stanislai Josephi de Bezdan Hosii, Synodus Dioecesana Posnaniensis, A. D. MDCCXXXVIII diebus VII. VIII. et IX. et Mensis Julii, in Ecclesia Cathedrali Posnaniensi habita. Varsaviae, typis Coll. S. J. 4. *1 alfabet i 17 ark.* (Jan. Pol. I. 104).

Djecezja Lwowska.

7550. a) Acta et Constitutiones Synodi Dioecesanae Leopoliensis Anno Domini 1593 die 14 Mensis Februarii, quae fuit Dominica Septuagesimae, celebratae Leopoli 1593 4. *4½ ark. Na końcu:* Mathias Bernarth excudebat.

Tu się znajduje: Oratio A R. D. Valentino Vargoczki Canonico Leopoliensi in ipsa conclusione Synodi eiusdem Leopolitanae habita. Solikowski ten Synod składał i wiele pożytku zdziałał. (L. S.)

b) — — Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii 1594. 8. *4½ ark.* (L. S.)

7551. Synodus Dioecesana Leopoliensis Praesidente Ill. ac Rev. D. D. Stanislao à Grochowce Grochowski D. et A. S. Gratiâ Archieppo Leopolien. Abbatiae Sieciechovien. Perpetuo Administratore. in Eccla Metropolitana Leopol. A. D. M DCXLI. die 3 Mensis Julij inchoata et Quinta ejusdem finita Leopoli In officina Michaelis Sloska Archiepplis Typgr. A. D. 1641. 4. (L3). *Zob. Noty.* (Bibl. Horod.)

7552. Synodus Dioecesana Leopoliensis sub Celssissimo ac Reverendissimo Dno Dno Venceslao Hieronymo de Bogusławice Sierakowski Dei et Apost. Sedis Gratiâ Archieppo Metropolit. Leopol. Anno Dni 1765 Diebus XX. XXI et XXII Maji. in Ecclesia Metropolitana Leopoliensi Celebrata Leopoli Typis S. R. M. Academicis. Anno Domini 1765. fol. Sign. Qq. (Bibl. Horod.)

Djecezja Przemyślska.

7553. Synodus Dioecesana Praemisliensis An. D. 1621 die III Mensis Martii in Ecclesia Cathedrali Praemisl. habita. Praesidente Illmo et Rmo D. Joanne Wężyk D. et A. S. G. Episcopo Praemisl. Administratore Abbatiae Clarae Tumbae. Jaroslaviae Anno 1622. 4. *95 str.*

Jest tu przedrukowany list Pasterski Maciejowskiego Kardynała wydany r. 1607. Rzadkie. (L. S.)

7554. Synodus Dioecesana Praemysliensis Praesidente Illmo et Rmo D. D. Petro Gembicki D. et A. S. Gratia Episcopo Praemysliensi etc. In Ecclesia Cathedrali Praemysl. A. D. 1641 die 13 Mensis Maij inchoata et triduo celebrata. Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii 1642. 4. *9½ ark.* (L. S.)

7555. (Synodus Dioecesana Praemisliensis A. D. 1636 d. 26 mensis Augusti in Ecclesia Cathedr. Praemisliensi habita Praeside Andrea Szołdrski Episcopo Praemisliensi. Cracoviae 1636. 4.

(Załuski Conspec.— B.)

7556. Synodus Dioecesana Premisliensis, sub Christophoro Andrea Joanne Comite in Slupow Szembek Episcopo Premisliensi etc. praesente universo Dioecesis Clero, celebrata in Ecclesia Praepositoriali Brzozoviensi, Dominica Octava post Pentecosten, die undecima, et sequenti duodecima mensis Julii. A. D. M DCC.XXIII. Cracoviae typis Jacobi Matyaskiewicz. fol. *1 alfabet.*

(Jan. Pol. I. 131.)

Djecezja Chełmska.

7557. Constitutiones Dioecesanae Sacrae Synodi Chelmensis, quae Illmo et Rmo Domino D. Georgio Zamoyski Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopo mandante et praesidente. Nonis Julii A. D. 1604. Crasnostavi coacta et triduo celebrata est. Zamoscl. A. D. 1604. 4. *12 ark.*

Na odwrócie karty tytułowej, pod herbem biskupim, 12 w. l. ad Georgium Zamoyski Episcopum Chelmensem Simon Simonides.— Na końcu jest mowa Melchiora Stefanidesa Kanonika Chełmskiego i Zamojskiego na tym Synodzie miana.

7558. (Constitutiones Dioecesanae Synodi Chelmensis ab Illmo Revmo Mathia Lubienski Episcopo Chelmensi habitae Crasnostaviae A. D. 1624 d. 18 mensis Junii. Zamoscii 1624., 4.

(Załuski Conspec. p. 14.— B.)

7559. Constitutiones Synodales Chelmenses. Cracoviae 1676. fol.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 107).

7560. Synodus Dioecesana Chelmensis per Ill. et Rev. D. D. Stanislaum Hyacinthum in Swiencice Swiencicki D. et Ap. S. Gr. Episcopum Chelmensem Abbatem Lubinensem. etc. Crasnostaviae in Ecclesia Cathedrali, in praesentia Cleri Universae Dioecesis celebrata A. D. M.DCXCIV. die vero XV. Septembris. Varsaviae typis Scholar. Piar. A. D. 1696. 4. *40 str.*

Janoz. Nachr. II. 43.— Załuski in Consp. p. 14. kładzie rok 1694.

7561. Synodus Dioecesana Chelmensis, sub Christophoro Andrea Joanne in Slupow Szembek Episcopo Chelmensi Crasnostaviae in Ecclesia Cathedrali, Praesente universo Dioecesis Clero celebrata. Die decima octava mensis Julii, et aliis duabus sequentibus diebus. A. D. M.DCCXVII. Zamościi typis Universit. fol. *1 alfabet i 10 ark.*

(Jan. Pol. I. 131).

Djecezja Łucka.

7562. Synodus Dioecesana Luceoriensis Zamoscii 1607. 4.

Odbył się ten Synod za Marcina Szyszkowskiego Biskupa Łuckiego w Janowie d. 15 Września r. 1607.

(Nies.— Załuski Conspec.— B.)

7563. Synodus Dioecesana Luceoriensis A. D. 1621 celebrata sub Illustriss. et Reverendiss. in Christo Patre et Domino D. Andrea Lipski Episcopo Luceoriensi, Cancellario regni Supremo. Cracoviae in Officina Typogr. Fr. Caesarii. 1621. 4. (Janoc. II. 149).

7564. Constitutiones Synodi Dioecesis Luceoriensis in A. D. 1641 Celebratae. Jussu Illmi ac Rmi D. D. Andreae Gembicki D. et A. S. G. Epis. Luceoriensis editae. Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii S. R. M. Typographi A. D. 1641. 4. *9 ark.*

Na dwóch ostatnich arkuszach jest: Sermo R. D. Joannis Broscii Phil. et Med. Doctoris S. Theol. Baccalaurei, Parochi Mednicensis, gdzie przeciw różnowiercom żywo powstaje. (L. S.)

7565. Synodus Luceoriensis et Brestensis per Ill. ac Rev. D. D. Stanislaum in Magna Witwica Witwicki D. et Ap. S. Gr. Episcopum Luceoriensem et Brestensem celebrata die Diuo Hieronymo sacra Trigesima Mensis Septembris A. D. Millesimo Sexcentesimo Octogesimo Quarto. Varsaviae excudebat Carol. Schreiber. 4. *61 str.*

(Janoz. Nachr. II. 40).

7566. Constitutiones Synodales Dioecesis Luceoriensis et Epistola Pastoralis Macieioviana. Varsaviae 1720. 4. (Kat. Piar. War. 1822 p. 13).

7567. Constitutiones Synodales Dioecesis Luceoriensis et Brestensis ab Ill. Excell. et Reverendiss. D. D. Stephano Boguslao a Rupniew in Janusowice Rupniewski etc. Luceoriae in Eccl. Cathed. praesente universo Diaecesis Clero et populo latae celebratae et promulgatae A. D. 1726 die 21 Mensis Octobris et aliis duobus sequentibus. Varsaviae Typis Schol. Piiar. fol. *31 ark.*

Na ark. U—Ff, jest wyliczenie dekanatów, probostw, parafji, miast, miasteczek, wsi, i wszystkich kościołów w djecezjach Łuckiej i Brzeskiej.

Synod ten, jak widać ztąd, odprawił się w Łucku nie w Janowie, jak Załuski u Bentkowskiego II. 195 4. (L. S.)

Djecezja Kamieniecka.

7568. Ustawy Dyecezalne podczas Generalney Kongregacyi Dziekańskiey r. 1789 dnia 7. Miesiąca Lipca w Kamieńcu Podolskim... uchwalone.... z roskazu Piotra Bielańskiego Lwowskiego, Halickiego i Kamienieckiego Podolskiego Biskupa do druku podane. w Berdyczowie w Drukarni WW. OO. Karm. Bosych. 8. *3½ ark.* (L. S.)

Djecezja Kijowska.

7569. (Synodus Dioecesana Kioviensis celebrata Żytomiriae A. 1762.) fol. *614 str.*

Exemplarz bez karty tytuł.— Wydał Jan Andrzej Załuski. *Zob. Noty.*

7570. Statuta Synodalne Diecezyi Kiiowskiey z różnemi przydatkami Bullami, Edyktami i t. d. Jmci X. Jozefa Załuskiego Biskupa Kiiowskiego Chełmnie 1767. fol.

(Wiadom. Warszaw. 1767).

Djecezja Wileńska.

7571. Constitutiones Synodorum Dioecesis Vilnensis diversis temporibus celebratarum. Jussu Ill. ac Rev. D. D. Abrahami Woyna, D. et Ap. S. Gr. Episcopi Vilnensis editae. Vilnae MDCXXXIII. 4. *7½ ark.*

Są tu uchwały dwóch Biskupów wileńskich: Benedykta i Abrahama Wojny. Zbiór ten układał, wydał i przypisał Biskupowi Wojnie, z datą w Wilnie 17 Oktobra r. 1631 Mateusz Pogrecki Ob. Pr. D. i Protonotarjusz Apostolski.

(Janozki Nachr. II. 33).

✣

7572. Statuta Vilnen. Diocesis: sinodaliter per Illustrissimum Prin-

cipem et Reverendissimum Dominum dominum Joannem ex ducibus Lithuanie. Dei gratia Episcopum Vilnen. cum suo Capitulo de ..... totius Cleri eiusdem Diocesis. pro Sinodo diocesana congregati consensu ac voluntate edita. laudata atque approbata. *b. m. 4. 3½ ark.*

Na drugiej stronie rycina wystawująca dwóch świętych, siedzących przeciw siebie jeden po lewej, w stroju biskupim z pastorałem, drugi po prawej w mitrze książęcej i z kwiatem lilii w ręku (Ś. Stanisław i Ś. Kazimierz). U dołu tarcza z herbem Pogoni, przy której po stronie prawej figura siedząca naga. W exemplarzu rzadkości tej, zbioru P. Balińskiego rycina ta zaklejona, i trochę uszkodzona; trzech kart także z piérwszego arkusza braknie; od pierwszej stronicy drugiego arkusza (B) zaczynają się same statuta. Druk ten, antykwą, oprócz karty tytułowej i napisów, charakterem gockim, odnosić należy do drugiego dziesiątka wieku XVI. i jak się zdaje, pierwszych lat biskupstwa Jana, z Xiążąt Litewskich, syna naturalnego Zygmunta I. (około roku 1520). *Zob. Noty.*

7573. Synodus Dioecesana Episcopatus Vilnensis Celebrata Vilnae per Illustriss. et Reverendiss. in Christo Patrem ac Dominum D. Benedictum Woynam, D. et A. S. G. Epis. Vil. tertia Martii A. D. 1602. Vilnae in Offic. Acad. Vil. Soc. Jesu 1602. 4. *2 ark.* (L. S.)

7574. (Zbior uchwał Synodu r. 1634 dnia 13 Listop. przedrukowany w Wilnie r. 1636) (?) (Krasz. Wilno. IV.)

7575. Acta Synodi Dioecesis Vilnensis, Praesidente Illustrissimo ac Reverendissimo Domino D. Alexandro *in Macieiow* Sapieha Dei et Apostolice Sedis Gratia Episcopo Vilnensi. Vilnae Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo nono, Die 11. 12. et 13. Mensis Martii celebratae. Ibidem. Typis Academicis impressum Anno ut supra. 4. *38 kart nieliczb.*

Text Synodu poprzedzony przemową Jana Woronowicza Ceremoniarza Katedralnego, do Biskupa Sapiehy. Dedykacja szumnie napisana. *Zob. Noty.*

7576. Acta, Constitutiones et Decreta Synodi Dioecesis Vilnensis Praesidente Ill. ac Rev. D.D. Alexandro Michaele Kotowicz— Episcopo Vilnensi Almae Viln. Acad. Cancellario. A. D. Millesimo Sexcentesimo Octogesimo quinto die 1. 2. et 3 Mensis Septembris celebratae. Ibidem typis Acad. Anno ut supra. 4. *54 str.*

Przypis. Kotowiczowi od Jana Woronowicza Dyrektora Synodu.

7577. Decreta, Sanctiones et universa Acta Synodi Dioecesanae ab Illmo Excellmo ac Revmo D. D. Constantino Casimiro Brzostowski D. et A. S. G. Episcopo Vilnensi Sanctiss. D. Nostro D. Clementi D. Pr. Papae eius nominis XI. Praelato, Domestico et Pontificii Solii Assistente etc. A. Salutis 1717 sub diebus 3tia et 5ta Mensis Februarii in sua Cathedrali Ecclesia Vilnae Celebratae. Et per me Alexandrum Joannem Zebrowski S. Theol. et J. U. Doctorem, Archid. Albae Russiae Praesentis Synodi Secretarium Connotata Vilnae typis Acad. Soc. Jesu. 4. *157 str., 4 karty na przodzie i 2 na końcu.*

Na końcu od str. 135 jest: Ordo ecclesiarum et Catalogus universi Cleri Dioecesis Vilnensis, zkąd można widzieć rozległość ówczesnej Djecezji Wileńskiej. (L. S.)

7578. Synodus Dioecesana Vilnensis ab Illustriss. Excellentiss. ac Reverendiss. Domino D. Michaele Joanne Zienkowicz— Episcopo Vilnensi in Ecclesia Cathedrali sua An. D. MDCCXLIV diebus 10. 11. 12. M. Febr. celebrata typis mandata Vilnae Acad. Soc. Jesu. 4. *194 str. oprócz 6 kart na przodzie, gdzie dedykacja do Biskupa Zienkowicza, u której podpisał się Victorinus Al. Hryncewicz Can. Liv., nadto i mowa Zienkowicza.*

Djecezja Żmudzka.

7579. (Synodus Dioecesana Mednicensis seu Samogitiae sub auspiciis Ill. ac Rev. D. D. Georgii Tyszkiewicz Episcopi Samogitiae ce-

lebrata A. D. 1636 d. 13 mensis Januarii. *b. m.* 1636. 4.

(Załuski Conspec.— B.)

7580. Synodus Diaecesana Medniecensis seu Samogitiae sub auspiciis Illustr. Exc. ac Rev. Domini D. Antonii Dominici Comitis in Łohoysk et Bardyczow Tyszkiewicz D. et. Ap. Sed. Gr. Episcopi Samogitiae Equitis Albae Aquilae in Regno Pol. etc. in Ecclesia sua Cathedrali Vornensi A. D. MDCCLII. diebus 4. 5. et 6. 7bris celebrata. Typis mandata Vilnae Acad. S. J. 4. *242 str. oprócz 4½ ark. na przodzie.*

Na przodzie dedykacja do Tyszkiewicza z podpisem: Casimirus Giec Canonicus Cath. Samog. Causarum Curiae Auditor. Sac. Auth. Apost. Proto-Nrius Synodi Secretarius V. Capituli Procurator. 2. Przedmowa do Czytelnika i 3. Nauka Biskupa Tyszkiewicza zapewne na otwarcie Synodu. Na końcu regestra duchowieństwa Djecezji Żmudzkiej 6 kart i pomyłek drukarskich 1 karta. *Zob. Noty.*

(Bibl. Piar. Wil.)

7581. Collectanea Constitutionum Synodalium Dioecesis Samogitiensis. Vilnae typis Acad. Soc. Jesu 1690. 4. *151 str.*

Wydał Kazimierz Pac Biskup Żmudzki. Są tu ustawy Synodu r. 1636, 1639, 1643 i 1647.

Djecezja Wendeńska i Inflantska.

7582. Synodus Dioecesana Vendensis et Livoniae. Celebrata Rigae per Ill. et Rev. in Christo Patrem et Dominum, D. Ottonem Schenking, Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopum Vendensem Livoniaeque et absoluta die IV Martii, anno Millesimo sexcentesimo undecimo. Adstante Rev. D. Joanne Maria Belletto J. U. D. Clerico Vercellen. Protonotario Apostolico, nec non eiusdem Ecclesiae Apostolico Visitatore. Vilnae apud Joannem Karcanum 1611. 4.

(Janociana II. 246).

7583. Visitationes Apostolicae Stae Ecclesiae Venden. et Livoniae Constitutiones editae. A R. D. Joanne Maria Belleto J. U. D. Vercellen. Prothonotario Apostolico, nec non ejusdem Ecclesiae Visitatore Apostolico. Et impresse jussu Ill. et R. in Christo Patris et D. D. Ottonis Schenking D. et A. S. G. Ep. Venden. Livoniaeque, et supra dictam Visitationem promoventis. Vilnae apud Joannem Karcanum. 4. *4 ark.*

Wizyta odbywała się z polecenia Nuncjusza Simonety w r. 1611. *Zob. Noty.*

7584. Constitutiones Synodales Dioecesis Varmiensis. Brunsbergae apud Georgium Schönfels Anno 1612. 4. *350 str. i 15 kart nieliczb.*

Na końcu: Symon Rudnicki Bisk. Warmiński zebrał i dawniejsze, oraz swoje uchwały, i razem do druku podał.

Oba te ostatnie druki znajdują się wymienione w: Catalogue des livres impr. de la Biblioth. du Roi. Paris 1739. T. I. B. N. 1665. z miejscem druku: Vilnae et Arimini, Joan. Symbenius, 1611 et 1614. 4.

Djecezja Warmińska.

7585. Constitutiones Synodales Dioecesis Varmiensis. Brunsbergae. Apud Georgium Schönfels. A. M.DC.XII. 4. *2 alfabety i 2 ark.*

Wydanie uchwałtych synodalnych sporządził Biskup Rudnicki.— Znajdują się tu uchwały Synodu w Heilsbergu przez Łukasza Watzelroda (wuja Kopernika) złożonego r. 1497, dalej Kardynała Hozjusza około r. 1565, Marcina Kromera z r. 1575, 1577, jako Koadjutora, a r. 1582 jako Biskupa, nakoniec Synodu Heilsbergskiego pod Biskupem Szymonem Rudnickim r. 1610. Data przywileju Królewskiego dat. w Warszawie r. 1611 10 Październ.

(Janoz. Nachr. III. 58.— Bant. H. D. K. P. I. 49).

7586. Statuta Ecclesiae Varmiensis. 1594.

Zebrał Tomasz Treter. (Siarcz.)

7587. Synodus Dioecesana Varmiensis authoritate Cels. et Rev. Principis D. Christophori Joannis— Comitii in Słupow Szembek D. et A. S. Gratia— Episcopi Varmiensis— Terrarum Prussiae Praesidis, cum consilio Rev. Capitali Cathedr. in Archipresbyteriali Ecclesia Heilsbergensi celebrata et cum Actis atque Statutis promulgata. A. D. M.DCC.XXVI. die 14 et sequen. Mensis Julii Brunsbergae typis Coll. S. J. 4. *118 str. i 11 kart na końcu.*

Do tego dołączone dwa listy pasterskie Szembeka 10 kart.

Djecezja Chełmińska.

7588. Constitutiones Synodales Ecclesiae Culmensis A Rev. D. Petro Costka Episcopo Culmensi emendatae et auctae A. D. 1583. Opera et impensis R. D. Odineti Perrenot, Canonici et Officialis Generalis Culmensis in lucem editae. A. D. 1614. 4. *9 ark.*

Oddzielnie na pięciu arkuszach: Acta in Synodo Dioecesana Culmensi et Pomesaniensi habita a Rev. in Christo Patre D. Laurentio Gembicki D. G. Epis. Cul. et Pomesan. die 21 Mensis Junii A. D. 1605.— Wydawca przypisał te ustawy Janowi Kuczborskiemu naówczas Biskupowi Chełmińskiemu. (L. S.)

7589. (Constitutiones Synodales Ecclesiae Culmensis A. Rev. D. Laurentio Gembicki Episcopo Culmensi celebratae A. 1605. A. D. 1605. 4. (Zaluski Conspec. p. 14).

7590. Synodus Dioecesana Culmensis et Pomesaniae ab Ill. et Rndissimo Dno D. Gasparo a Dzialyn Dzialynski D. et A. S. Gratia Eppi Culmensi et Pomesaniae Lubaviae in Eccla Parochiali A. D. Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo primo, die XII mensis Junij et sequen. celebrata. 4. (S.)

(Bibl. Horod.)

7591. Synodus Culmensis et Pomesaniensis sive Constitutiones Synodales editae et promulgatae ab Ill° Exc° et Rev° D. D. Andrea Stanislao Kostka, Comite in Zaluski Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopo Culmensi et Pomesaniensi, Abbate Commendatario Czervinensi et Paradisiensi, Supremo Regni Cancellario, in Dioecesana Synodo celebrata in Ecclesia Archipresbyteriali Lubaviensi diebus XVI. XVII. XVIII. mensis Septembris A. D. MDCCXLV ex omnibus Synodis retroactis Dioecesanis tribus collectae, Summorum Pontificum, Conciliorum et Canonum Decretis vallatae, Sacrae Scripturae Sanctorumque Patrum testimoniis adornatae. Brunsbergae typis Coll. S. J. MDCCXLVI. 4.

(Acta Histor. Eccles. XI Bd. Weimar. 1747 p. 67 i nast.)

Przypis Załuskiemu od Pawła Dominika Dromlera Dokt. Ob. Pr. Kanonika Warmin. i t. d. *Zob. Noty.*

Djecezja Wrocławska.

7592. Synodalia statuta Epi. Conradi. 4. *58 kart nieliczb.*

Oprócz statutów Biskupa Konrada, są też tutaj statuta biskupów innych wrocławskich, Piotra i Rudolfa, który r. 1473—1475 sobory synodalne odprawiał. Tegoż Rudolfa uchwała, de casibus reservatis. Od k. 52 do 117: Statuta provincialia toti provinciae Gnesnensi, Posnan. Wratislavien. Cracovien. ceteris et singulis Episcopatibus sub Archiepiscopatu contentis valentia etc. Na arkuszu Sygnatury b, następnych, znajduje się: Ojcze nasz, po polsku i po niemiecku. Bandtkie, który Statuta te opisuje, (H. Dr. K. P. I. 147 nast.), druk ich odnosi do r. 1475.

7593. Statuta Synodalia antiqua dioecesis Vratislaviensis, Joannis Turzonis Episcopi jussu, Francisci autem Kloss Vratislaviensis Bibliopolae sumtu, Norimbergae per Hieronymum Höltzel, anno domini MDXII. 4.

Od str. LIB—CIB są: Nicolai Trombae Gnesnensis Archiepiscopi et Primatis, Sta-

tuta provincialia toti provincie Gnieznensi Poznan. Wratislavien. Cracovien. ceteris et singulis episcopatibus sub archiepiscopatu contentis valentia etc.

7594. (Acta Synodi Dioecesanae Vratislaviensis etc. Vratislaviae) 1585. 4.

Ustawy Synodu r. 1500 odprawianego za biskupstwa Marcina (Gerstman) z dodaniem ustaw Fryderyka II. Karola IV. Zygmunta III. i t. d. Cesarzów.

(Zaluski Conspec. p. 14.— B.)

6) *Listy Pasterskie.*

7595. Joannis Alexandri Lipski Episcopi Cracovien. Mandata varia publicata A. 1737. sq. fol. (L. S.)

7596. Andreas Stanislaus Kostka Załuski. Mandata publicata in Dioecesi Cracoviensi intra annos 1746 et 1758. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

7597. Venceslai Hieronymi de Boguslavice Sierakowski Ecclesiae Premisliensis Episcopi, Edicta et Ordinationes. Post peractam feliciter Visitationem Generalem omnium Ecclesiarum Dioecesis Camenecensis. Omnibus Jurisdictioni suae spirituali, ad observandum praescripta. A. D. 1742. Mense Julio. Leopoli in Typogr. Confrater. SS. Trinitatis. 4. *10 ark.*

(Jan. Pol. I. 75.)

Zob. o tém: Leipziger Neue Zeitungen von Gelehr. Sachen, na rok 1747. p. 850 nast. (Jan. Lex. I. 151.)

7598. Theod. Czartoryski Episcopi Posnan. Mandata nonnulla publicata An. 1760. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7599. Rozporządzenie Pasterskie na Dyecezyą Kuiawską i Pomorską. 1778. (Kat. Piar. War. 1822. p. 19.)

7600. Rozrządzenia y pisma pasterskie za rządow JO. Xcia Jmci Michała Jerzego Poniatowskiego Biskupa Płockiego etc. do Dyecezyi Płockiey wydane— Tomik I—IV. w Warszawie w Druk. Nadw. J. K. Mci R. 1783—86. 8. *589 str. oprócz 5 kart na przodzie i regestra.*

W przypisaniu do Xcia Poniatowskiego podpis: X. Wiktor Wargowski Katedry Płockiey i Kollegiaty Pułtuskiey Kanonik.

7601. a) Odezwy Pasterskie przy sprawowaniu Swiętych Sakramentów, przy benedykcyach i t. d. ułożone przez X. Winc. Frydryka. w Łowiczu 1819. 8.

b) Odezwy pasterskie przy sprawowaniu świętych sakramentów, przy benedykcyach z powodu odpustów i brackich nabożeństw w potrzebach ważniejszych i przy obrzędach pogrzebowych ułożone przez X. W. Frydrycha. w Przemyślu 1830. 8. (Kat. Friedl.)

✣

7602. Andreae Cricii, Sanctae Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis Archiepiscopi, Legatique Nati et Primatis Regni Poloniae, ad universos Presbyteros totius Provinciae suae: de Libris novis sive legendis, sive conscribendis, Regulae Pastorales. Cracoviae ex Offic. Floriani Unglerii, anno Domini MDXXXVI die XXVII. Novembris. 4.

(Janoc. III. 70.)

7603. Epistola Joannis Cosmii Concionatoris S. R. M. ad Ministros uerbi Dei, omneque adeo genus Sacerdotum, ut se se et in Ministerio praedicationis sinceros et in vitę officijs probos ac imitatione dignos praebeant. *Na końcu:* Cracoviae apud Viduam Floriani Unglerii. *b. r. 8. 50 kart nieliczb. Druk łaciński drobny.*

Dedyk. do Samuela Maciejowskiego Bisk. Krak., datowana: Cracoviae ex suburbanis Hortis Domini Hechler 24 Maii A. D. 1549. Na ostatniej karcie verso holesztych wyrażający Chrystusa na krzyżu.

(Bibl. Ossol.— L. S.)

Przydane: *Sebastiani Myonis Elegia, de Bono et puro Concionatore.* (Janoc. III. 40.)

7604. Przestroga Pastyrska, do miasta Warszawskiego, Księdza Stanisława Reszki Dziekana Warszawskiego. Przydane iest krótkie opisanie nabożeństwa rzymskiego, pierwey potocznego, a potym osobnego w przeszły Jubileusz, abo miłościve lato pokazanego. 4. *192 str. Na końcu*: w Poznaniu w Drukarniey Jana Wolrhaba R. P. 1585. *Rzadkie.*

p. 114. znajduje się: Opisanie Rzymu przez Hozyusza, dla przestrogi i informacyi tych, którzy to miasto Babilonem i nierządnicą zowią, wypisane y przełożone z ksiąg teraz nowo w Kolnie wydanych, De oppresso Dei verbo. p. 141. List Reszki do jednego zacnego Senatora Polskiego pisany z Rzymu r. 1575 o Jubileuszu albo miłościwym lecie. (L. S.)

7605. Petrus Gembicki. Epistola Pastoralis ad Clerum DioecesisCrac. *b. m. i r.* 4. (L. S.)

7606. Do Obywatelow Inflanckich Jaśnie Wielmożnego w Bodze Oyca i Jegomości księdza Jana Dimitra Solikowskiego z łaski Bożey Arcybiskupa Lwowskiego i Korony Polskiey i Wielk. Xięstwa Litew. z inszemi Collegami Wielkiego Commissarza w Inflanciech Oycowskie i życzliwe napomnienie z łacińskiego ięzyka na polski przełożone. R. 1599. w Lwowie drukował Paweł Żelazo. R. P. 1600. 4. *Typ. gocki.* (Ban. H. D. K. P. I. 495.)

7607. a) Epistola Pastoralis bonae memoriae Illustriss. Cardinalis Maciejowski Iterum a sacra congregatione Illustrissimor. Cardinalium S. Concilii Tridentini Interpretum recognita et a SS. N. D. Urbano Papa VIII approbata. Nunc recens pro usu cleri Dioecesis Posnaniensis cum licentia Superiorum edita. Posnaniae in Offic. Alberti Reguli. 1640. 4. *32 kart nieliczb.*

Datowany ten list z Synodu prowincyonalnego w Piotrkowie, 15 Oktobra 1607.

b) Bernardus Maciejowski S. R. E. Cardinalis, Archiep. Gnesn. —Epistola Pastoralis ad Parochos Provinciae Gnesnensis auctoritate Synodorum Provincialium edita.— Crac. in Off. Andreae Petricovii 1641. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

c) Epistola Pastoralis ad Parochos Bernardi Macieiowski S. R. E. Presbyteri Cardinalis, Archiepiscopi Gnesnensis Primatis Regni etc. Reimpressa Anno Domini 1669. Vilnae typis Academicis Soci. Jesu. 4.

(Bibliot. Semin. Diecez. Wileń. Rękop. X. Plat. Sosn.)

List ten znajduje się przy ustawach synodalnych w Piotrkowie r. 1607, zob. wyżej. X. Sosnowski dodaje, iż zawiera on bardzo wiele zbawiennych przepisów.

d) — — *b. m. i r.* 4.

e) Bernardi Maciejowski Epistola Pastoralis curatoribus animarum eximie utilis et necessaria. Olivae 1687. 4. (Cat. Janss. 1702.)

7608. Casimirus Florianus Dux in Klevan Czartoryski, Dei et Ap. Sed. Gratia Eppus Vladislavieu. et Pomer. etc. (Epist. ad Clerum 1669. 11 April) *b. m. i r. Sign. B.* (B. Horod.)

7609. Nicolaus Stephanus Pac— Episcopus Vilnensis etc.

List Pasterski o wybraniu siebie na Biskupstwo, z przyłączeniem Breve Papieskich. Data z Rezydencyi w Choroszczach 4 Junii r. 1682.

7610. Alexander Michał Kotowicz. (Litterae Pastorales, ad Concionatores Dioecesis Vilnensis, die XXIII Novembris mdclxxv.) *po polsku.* w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4. (Janoc. III. 179.)

7611. Eminentiss. et Rev. D. Jo. Casimiri, Tituli S. Joannis ante Portam Latinam S. R. E. Presbyteri Cardinalis Denhoff Episcopi Caesenatensis, Epistola Pastoralis ad Clerum universum. Populumque Civitatis ac Dioecesis suae. Romae 1687. Reimpress. Crac. in Offic. Schedeliana 1688. 4. *1 ark.* (L. S.)

7612. Epistola Pastoralis Theodori Potocki Archiepiscopi Gnesnensis ad Clerum et Populum Archi-Dioe-

cesis Guesnensis. Varsaviae typis S. P. *b. r.* 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7613. Epistola Pastoralis impressa Vilnae typis Universit. S. J. A. D. 1710. 4. *58 str.*

Przytém Appendix eorum quae desiderantur in Epistola. *6 kart.*
List ten jest Brzostowskiego Biskupa Wileńskiego.

7614. Constantinus Casimirus Brzostowski D. et Apostolicae Sedis Gratia Episcopus Vilnensis Universo Clero etc. 4.

7615. Epistola Pastoralis Petri Tarło Episcopi Posnaniensis ad Clerum et Populum Dioecesis Posnaniensis A. 1713.

(Theod. Czartor. Epist. Pasto. A. 1739. w przedmowie).

7616. Petrus Tarło Ep. Posn. Epistola Pastoralis Varsaviae typ. S. P. 1721. fol.

(Zał. Progr. Litter. 1743. p. 56.)

7617. Epistola Pastoralis Joannis de Czekarzewice Tarło Episcopi Posnan. Varsaviae 1723. 4. *1½ ark.*

7618. Christoph. Anton. Szembek Episc. Vladisl. Epistola Pastoralis. Varsaviae typis S. P. 1720. 4.

(l. c.)

7619. Constantinus Felicianus Szaniawski Episc. Cracov. Epistola Pastoralis. Cracoviae typis Fran. Cezary 1720. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7620. Christophori Andreae Joannis Comitis in Slupow Szembek Episcopi Varmiensis Epistola Pastoralis ad Clerum Dioecesos Varmiensis exarata Die vigesima nona mensis Decembris A. C. mdccxxiv. *b. m.* 4. (Jan. Pol. I. 131.)

7621. Christophori Antonii Comitis in Slupow Szembek Episcopi Cuiaviensis, Monita Pastoralia universo Clero et Populo Dioecesis Cuiaviensis et Pomeraniae, data adversus eos, qui cognitiones de Sagis sinistre instituunt. Vratislaviae in Maiori Polonia die 26 Septembris Anni 1727. ***Po łacinie i po polsku.***

Toż samo tłómaczone na niemieckie w Preuss. Todes-Tempel: p. 322 nast.— O życiu Szembeka zob. Lipsien. Germanica Nova Litter. a. 1748. p. 740. i 1749. p. 4 nast. (Jan. Pol. I. 133.)

7622. Steph. Bogusl. a Rupniew in Januszowice Rupniewski Episc. Luceor. et Brestensis Instructio seu monita paterna ad Clerum sibi commissum. Zamoscii 1722. 4. ***100 str.*** (Zał. Progr. Litter. 1743. p. 55.)

7623. Nicolai Geraldi Wyżycki Episcopi Leopol. Epistola Pastoralis. Leopoli typis Confrat. S. Trinit. 1737. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

7624. a) Joannes Alexander Lipski Episc. Cracov. Epistola pastoralis ad Clerum et Populum Dioecesis Cracoviensis. Crac. Typ. Univ. 1737. 4. (L. S.)

b) — — Cracov. Typ. Dominici Siarkowski 1740. 4.

7625. Epistola Pastoralis ad Clerum Dioecesis Samogitiensis ex mandato Ill. Excell. ac Reverend. D. D. Josaphati Michaelis Karp, Dei et Apost. Sedis Gratia Eppi Samogitiensis Aedita et impressa Anno Domini 1737. Vilnae Typ. Acad. Soc. Jesu. 4. ***130 str. i regestr.***

(Bibl. Horod.)

7626. Josephus Thaddaeus de Kiekszkierski Dei et Apost. Sedis gratia Episcopus Bolinensis, Suffraganus Praepos. Cathedr. Sede Vacante Episcopatus Posn. in spiritualibus et temporalibus Administrator Generalis. ***Zob. Noty.***

7627. Epistola Pastoralis Celsissimi Principis ac Domini D. Theodori Ducis in Klewan et Żukow Czartoryski Episcopi Posnaniensis ad universum Clerum et Populum eiusdem Dioecesis mdccxxxix. Varsaviae typis S R. M. et Reip. in Collegio Scholarum Piarum 1739. fol. ***11 ark. Zob. Noty.***

7628. Francisci Antonii Kobielski Episcopi Luceoriensis et Brestensis, Litterae Pastorales ad Universum Clerum et Populum utriusque Dioeceseos: cum annexis ad verbum, in testimonium legis suae, sanctissimi Domini Benedicti Papae XIV. Constitutionibus et Lit-

teris: in Anno 1740, 1741, et 1742 emanatae: ad perpetuam rei memoriam, et intro contentorum executionem, pro unaquaque Dioeceseos Ecclesia, in unum codicem, typis reimpressae Leopoli 1744. 4. *20 ark.* (Jan. Pol. I. 33.)

Kobielski nim został Biskupem Łuckim był Biskupem Antynopolitańskim, Suffraganem Kujawskim, Nominatem Chełmskim. Przydomek Rożyc.

7629. Franciszek Antoni Kobielski Biskup Łucki y Brzeski Nayiaśn. Krolowey Kanclerz. fol.

List Pasterski o zachowywaniu się Chrześcian względem Zydow, z przyłączonym Listem O. S. Benedykta XIV.

7630. Franciszek Antoni na Dmeninie Kobielski z Bożey y Apostol. Łaski Biskup Łucki y Brzeski Nayiaśn. Krolowey Kanclerz. fol.

List Pasterski o niewypuszczaniu dobr kościelnych lub innych, karczem i t. d. Żydóm, niepożyczania pieniędzy od żydow i t. d. dat. 27 Pazdzier. 1751.

7631. Franciszek Rożyc Kobielski. List Pasterski. fol.

Data w Gorczynie 9 Lipca r. 1752.

7632. Josephus Comes de Werbno Pawlowski S. Th. D. in Ecclesia Cathedrali Archidiac. Pseven. Vicarius in Spiritual. et Officialis Gener. Posnan.

Listem tym wzbroniono liczyć do wyznania protestanckiego dzieci, któreby ojca lub matkę miały z katolików. Data 19 Febr. r. 1743.

(Acta Hist. Eccl. A. 1744. p. 370 nast.)

7633. Josephi Dominici Comitis Puzyna, Episcopi Livoniae et Piltinensis, Epistola Pastoralis, seu Monita Paterna ad Clerum et Populum sibi commissum, post felicem in Dioecesim ingressum formata et in lucem data. A. MDCCXLIV. Vilnae typis Acad. S. J. 4. *3 ark.*

7634. (Epistola Pastoralis, Georgii de Exlow Hylzen Episcopi Smolenscensis, ad Clerum universum Dioeceseos Smolenscensis). w Wilnie 1746. 4. *po polsku.* *3½ ark.* (Jan. Pol. I. 29.)

7635. Andreae Stanislai Kostka Załuski Episcopi Cracov. Epistola Pastoralis ad Clerum Dioecesis Cracov. Cracoviae typis Alberti Siarkowski. 1746. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7636. Theodorus Dux in Klewan et Zukow Czartoryski Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopus Posnaniensis et Varsaviensis.

Jest to list Pasterski, wzywający wiernych do pokuty i modlitwy, dla odwrócenia złego, z osiadłych w Szląsku Hussitów blisko Wartemberga i Strzelna, dokąd z Czech przybyli, nabożeństwa swoje odprawować zaczęli. Data tego listu: w Poznaniu 10 Decembra r. 1749.

(Acta Histor. Eccl. XIV. Bd. Weimar 1750. p. 406.)

7637. Woyciech Stanisław Leski Biskup Chełmski List Pasterski. 1751. 4. *5 ark.* (Jan. Lex. I. 94.)

7638. List Pasterski wyraźne w sobie naywyższe Stolicy Apostolskiey uwagi y napomnienia dostateczne zawieraiący, dla zabieżenia, z gruntu wyniszczenia niegodziwych występków, przez niewierne Żydostwo z oczywistym uszczerbkiem wiary świętey y prawa duchownego y oyczystego, zagęszczonych w roku 1752 ogłoszony etc. w Drukarni Zamoyskiey B. Jana Kantego Patrona Korony Pol. y W. X. Lit. fol. *4 ark.*

Ogłosił ten list Józef Szembek Biskup Chełmski. (L. S.)

7639. Antonii Casimiri Ostrowski, Episcopi Livoniae Epistola Pastoralis. Varsaviae typ. Coll. S. J. 4. *1 ark.*

Data w Warszawie 18 Nowembra r. 1753. *Zob. Noty.*

7640. Wacław Hieronym Sierakowski Biskup Przemyślski Epistola Pastoralis. w Lwowie w Druk. Br. Tr. 1753.

O obostrzeniach co do Żydów w Diecezji. (Jan. Lex. II. 188.)

7641. Hyacinthus Lucas Czermiński Officialis Generalis Premisl. Literae ad Clerum Dioec. Prem. intuitu Confessionum. *b. m. i r.* fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7642. Josephi Eustachii Szembek Episcopi Plocen. Epistola Pastoralis ad Clerum et Populum Dioeces. Plocensem. Varsaviae typ. Soc. Jesu. 4. *13 ark.*

Data r. 1753.
(Jan. Lex. I. 159.—Sienk. Dod. do Bent.)

7643. List Pasterski do Owieczek Archidiecezyi Metropolitalney Gnieźnieńskiey dany w Łowiczu 1761. przez Prymassa Władysława Alexandra Pomian Łubieńskiego. w Łowiczu w Dr. JO. Xcia Jmci Prymasa. 4. (Ban. H. D. K. P. I. 433.)

7644. Franciscus Xaverius Radolinski Ecclesiarum Cathedr. Leopolien. et Posnaniensis Canonicus Officialis Calisiensis. fol.

List Pasterski o Sakramencie pokuty, dat. r. 1768.

7645. Mandement de S. Exc. Mgr. l'Evêque de Posnanie et de Varsovie adressé aux fidelles de ses Diocèses. à Vars. 1774. 4. (Kat. Gr.)

7646. Michał Jerzy Poniatowski Biskup Płocki. List Pasterski. w Warszawie w Drukar. Nadwor. J. K. Mci. 1775. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

7647. List Pasterski Andrzeia Młodzieiowskiego Biskupa Poznańskiego i Warszawskiego 1776. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 69.)

7648. Josephus Casimirus de Korwin Kossakowski D. et Ap. Sedis Gr. Livoniensis et Curoniensis Episcopus etc. Venerabili Clero ac Universis Christi Fidelibus etc. Salutem in Domino. 4. *1 ark.*

Data w Wilnie r. 1782 Januar. 7.

7649. Ant. Gołaszewski Episc. Premisl. Epistola Pastoralis. Premisliae typis Ant. Matyaszowski 1787. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

7650. Stefan Lewiński Biskup Koadiutor z następstwem i Administrator z zupełną Juryzdykcyą Łucki i Ostrogski Suffragan Metropolii całey Rusi. List Pasterski do Dyecezalnego Kleru 1789. 4. *Zob. Noty.*

7651. Administracya Duchowna Dyecezyi Wileńskiey Całemu Duchowieństwu Swieckiemu y Zakonnemu, oboiey płci zdrowie y błogosławieństwo. *arkusz otwarty.*

Jest to pierwszy list Rządu tego, Dyecezyi Wileńskiej, co do rozkładu podatku Subsidii Charitativi. Data w Wilnie na Sessyi 6. r. 1789 Grudnia 19. Podpisy: X. Piotr Toczyłowski Biskup Bellineński etc. Prezydent. X. Antoni Kruszewski Kanonik Katedr. Audytor Sądow Zadworn. X. Nikodem Puzyna Kanonik Katedr. Officyał General. X. Jan Kossakowski Koadiutor, Kustosz, Prałat., X. Ignacy Houwalt Scholastyk, Prałat Żmuydzki. X. Wincenty Mikucki Pisarz Administr. Dyecezyi Wileń.

7652. Administracya Duchowna Wileńska wszystkim Wiernym Dyecezyi Wileńskiey zdrowia y błogosławieństwa od Boga. *Na arkuszu.*

Data w Wilnie 12 Maja r. 1790.

7653. Administracya Duchowna Dyecezyi Wileńskiey wszystkim Wiernym Chrystusowym Zdrowia w Panu. *arkusz otwarty.*

Z powodu zgonu Tomasza Zienkowicza Biskupa Aryopolitańskiego Suffragana Wileńskiego Sekretarza W. X. Lit., zmarłego 9 Grudnia 1790. Data 10 Grudnia. Między podpisami podpis X. Dawida Pilchowskiego Kustosza Prałata Inflantskiego.

7654. Administratio Dioecesana Universo Clero tam seculari quam regulari Salutem. *arkusz.*

O ubiorze duchownych. Data 10 Lutego 1791. Sekretarz podpisany Mikołaj Tomaszewski.

7655. Administracya Dyecezyi Wileńskiey wszystkim Wiernym i całemu Duchowieństwu zdrowia i błogosławieństwa od Boga. ½ *ark.*

Z powodu Ustawy Rządowey, z naznaczeniem nabożeństwa w Wilnie 3 Lipca, w innych miastach i miasteczkach 17 Lipca, oraz obchodu dnia 8 Maja Ś. Stanisławowi poświęconego, na wieczne czasy i śpiewania *Te Deum.* Data 17 Czerwca 1791.

Wiele innych pism tejże Administracyi z druku wychodziło dla dziejów ówczesnych, nie bez znaczenia.

7656. Piotr Bielański Biskup Lwowski. List okolny zalecaiący Duchowieństwu Dyecezii Kamienieckiey pilne nauczanie ludu. 1790. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

7657. Piotr Bielański i t. d. List Pastoralny do Duchowieństwa i ludu Dyecezyi Lwowskiey i Przemyskiey z textem ruskim. we Lwowie drukiem Pillerowskim 1795. 4.
(l. c.)

7658. Woyciecha Skarszewskiego Biskupa Hełmskiego Rozporządzenie Pasterskie 1792. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 19.)

7659. Felix Paweł Turski Biskup Krakowski i t. d. fol.

Wszystkim Duchownym i t. d. O odprawianiu nabożeństwa z powodu zawiązania Konfederacji Targowickiej. Data w Krakowie 10 Sierpnia r. 1792.

7660. Ignacy Jakub Xiąże Massalski z Bożey i Stolicy Apostolskiey Łaski Biskup Wileński Całemu Duchowieństwu tak świeckiemu iako też zakonnemu i wszystkim Wiernym Chrystusowym Zdrowie i Błogosławieństwo. *arkusz.*

Naznaczenie nabożeństwa za skonfederowane Stany. Data 12 Marca 1793 z Grodna.

7661. Ignacy Jakub Xiąże Massalski i t. d. *1 ark.*

Naznaczenie Nabożeństwa za duszę Ludwika XVI. Króla Francuzkiego i Testament jego. Data w Grodnie 13 Marca r. 1793.

7662. Officium Generalne Wileńskie Całemu Duchowieństwu i wszystkim wiernym Zdrowie. *1 ark.*

Zalecenie nabożeństwa z powodu powstania r. 1794. Data w Wilnie r. 1794 d. 1 Maja. Podpis: Korneliusz Pocolaiewski SS. Kan. Dr. Konsystorza Generalnego Wileń. Pisarz.

7663. Dawid Pilchowski s. Theologii i Praw Kościelnych Doktor, Prałat Koadiutor Dziekan Katedralny, Nominat Suffragan. Generalny Officyał i Administrator Dyecezyi Sede vacante. *1 ark.*

Nabożeństwo po Ignacym Massalskim Biskupie Wileńskim i przeprowadzenie zwłok z Kościoła Ś. Nikodema do Kościoła Ś. Jana. Data 17 Marca r. 1795. w Wilnie.

7664. Teodozyusz Rostocki z Bożey i Swiętey Apostolskiey Stolicy Łaski Arcy-Biskup Kijowski, Halicki i całey Rusi Metropolita, Kijowo-Peczarski Archimandryta Orderow Orła Białego i S. Stanisława Kawaler. Wiernym Chrystusowym Naszemu Pastérzowaniu poleconym Pokoy i Błogosławieństwo. 4. *1 ark.*

Data z St. Petersburga R. P. 1794 Decembra 10.

7665. Instruction Pastorale etc. Mandatum Pastorale Domini de la Luserne Ill. ac Rever. Episcopi Lingonensis Franciae Ducis et Paris de Schismate Gallico de novo typis mandatum favente et auspice Celsiss. Principe Poniatowski Regni Poloniae Primate etc. Varsaviae apud P. Dufour mdccxciv. 4. *653 str. Po francuzku i po łacinie.*

Przypis. Xięciu Poniatowskiemu od wydawcy, Petit Jean Prieur de Romain mouthiers en Suisse etc.

7666. List Pasterski Ellcona Biskupa Tulonskiego do wiernych swych dyecezanow w roku 1790 pisany, przez X. Michała Sołtyka Referendarza Wiel. Koron. Dziekana Katedr. Krakow. wyłożony przydatkiem not, wykładem prawideł, rządu Kościoła Katolickiego, tudzież stosownemi do listu uwagami politycznemi pomnożony. Pracą i kosztem tłómacza. w Krakowie w druk. Szkoły Głów. 1795. 8. *238 str.*

7667. Antoni Gołaszewski z B. i St. Ap. Ł. Biskup Przemyski Wszystkiemu Duchowieństwu Swieckiemu i Zakonnemu i t. d. Zdrowie i Pasterskie Błogosławieństwo. fol. *1 ark.*

Data, w Przemyślu 18 Kwietnia 1795.

7668. Adamus Stanislaus Naruszewicz D. et Ap. Sedis Gratia Episcopus Luceoriensis et Brestensis etc. 4. *27 str.*

Wybór Examinatorów.

7669. Całemu Duchowieństwu oraz wszystkim Wiernym Diecezyi Wileńskiey. fol.

O grzebaniu ciał na cmentarzach i poświęceniu cmentarza przy Kościele Ś. Stefana w Wilnie. Data $\frac{7}{18}$ Lipca R. 1798. Podpis: X. Pilchowski Prałat, Koad. Dziekan. Kathed.

7670. W Państwie Jego Impera-

torskiey Mości Nayiaśn. PAWŁA I. Imperatora y Samowładcy Całey Rossyi.

Jan Nepomucen Korwin KOSSAKOWSKI — Biskup Wileński i t. d. Całemu Duchowieństwu i t. d. fol.

List Pasterski o tém, iż Wiara Katolicka w zupełnej z Głową Kościoła jedności z wolném i uroczéstém jej wyznawaniem jest zachowana; o ustanowieniu Dieccezij i t. d. Data w Wilnie 9 Pazdzier. 1798.

7671. W Państwie i t. d. Jan Nepomucen Korwin KOSSAKOWSKI i t. d.

List Pasterski zachęcający Plebanów do utrzymywania Szpitalów dla ubogich i ustanowieniu na parafiach Bractw Miłosierdzia podobnych do założonych przez ś. p. X. Skargę. Data 16 Lipca 1799.

7672. In Imperio Suae Imperatoriae Maiestatis PAULI I. Imperatoris et Autocratoris totius Russiae etc. Gaspar Casimirus Columna CIECISZOWSKI, D. et S. Apost. Gratia Episcopus Ecclesiarum Romano. Catholicarum Luceoriensis et Zytomiriensis. Universo Clero Dioecesis nostrae etc. 4. *4 ark.*

Data w Łucku 17 Februar. 1801.

7673. List Pasterski do wszystkich wiernych Chrystusowych Dyecezyi Krakowskiey (Andrzeja Gawrońskiego) r. 1805. 4.

7674. Andr. Aloys. ANKWICZ Archiep. Leopol. Epistola Pastoralis 29 Octobris 1815. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7675. Andrzej Aloizy ANKWICZ Arcybiskup Lwowski i t. d. List Pasterski d. 1 Lipca 1816. fol.

(l. c.)

7676. Kasper Kolumna CIECISZOWSKI. W Państwie J. C. M. Nayiaś. MIKOŁAIA I. wszystkiemu Duchowieństwu. 4.

✧

7677. Epistola Pastoralis Excell. ac Rever. D. Archiepiscopi Mechliniensis Bruxellis, Jussu Ill. Exc. et Rnd. D. Christophori Antonii de Słupow SZEMBEK Episcopi Posnan. typis quoque mandata, eo consilio ut Grex Domini sibi commissus ab iis, qui Constitutionem *Unigenitus* in Regno Poloniae ac universo Catholico Orbe receptam admittere recusant, sese penitus avertat, summumque Pontificem Christi Vicarium in docenda Orthodoxa veritate erroris expertem debita veraque cum obedientia et audire et venerari pergat. Adiunctae sunt in fine Literae Summi Pontificis Clementis XI. in eadem materia. Reimpress. Varsaviae typis Sch. Piar. 4. *5 ark.*

---

7) *Regula zgromadzeń świeckich i zakonnych, ustawy kapitul i t. p.*

7678. Assertiones Canonicae de Regularibus ad religionem Disputationi propositae a Casimiro Kosztowt. Vilnae 1686.

(Krasz. Wilno, IV.)

✧

7679. Michaelis HACKI, Sermones Capitulares. Olivae 1688. fol.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 56.)

Paulini.

7680. Compendium Directorii in visitatione Fratrum Heremitarum Ordinis Sancti Pauli Primi Heremite Regulam Beati Augustini Episcopi professorum patribus visitatoribus sicut utile ita et necessarium. *Na końcu*: In Regia Urbe Cracoviensi Florianus Vnglerius impressit Anno ab orbe redempto 1532 die nona februarii. 8.

(Spis Inkunab. do Bibliogr. Ks. II. T. III.)

7681. Gregorius Teretius. Directorium Spiritualis vitae Fratrum Eremitarum Ordinis S. Pauli Primi Eremitae In Hungaria, Polonia, Croatia, Istria, Svecia etc. consistentium juxta Constitutiones ejusdem Ordinis conscriptum Cracoviae in Off. Viduae et haeredum Andreae Petricovii S. R. M. Typographi 1649. (Ju. MS.)

Jezuici.

7682. a) Regulae Societatis Jesu. Vilnae 1582. 12. (Krasz. Wilno, IV.)

b) — — Vilnae 1619. 24. (l. c.)

c) — — *tam.* 1751. 16. (l. c.)

7683. a) Reguły Societatis Jesu. w Krakowie Roku Panskiego 1623. 8 min. *132 str. Druk gocki.*

Rzadkie i ważne do dziejów Zakonu Soc. Jesu. (Ad. Słowik. Noty).

b) Reguły Zakonu Societatis Jesu. 8. w Wilnie 1682. 16. (Krasz. Wilno, IV.)

7684. Epitome Instituti Societatis Jesu. Vilnae typis Acad. S. J. M.DC.XC. 8. XXVIII. *734 str. i regestr.*

7685. Benedicti Papae XIV. Constitutio super Congregationibus Generalibus Clericorum Regularium Societatis Jesu. Romae 1746. Reimpr. Sandomiriae 1747. 4. *1½ ark.* (L. S.)

Benedyktyni.

7686. Sebastyan Klonowicz. Reguła błogosławionego i Bogu upodobanego Oyca Benedicta S. na polski ięzyk pilnie przełożona. Którą się sprawuią nayprzód Bracia zgromadzenia swiętego, świętey Justyny Padewskiey, a od Klasztoru który samże Benedykt S. założył roku Bożego 528 zowią się de Monte Cassino. Potym iey też poniekąd używaią Zakonnicy Ordinis Cisterciensis — w Krakowie, w Drukarni Andrzeja Piotrkowczyka r. 1597. 4. *Zob. Noty.*

7687. W. O. y P. Jana z Turrekrematu Kardynała S. Sixta na S. Benedykta Opatą Regułę Wykład. w Krakowie w Druk. Andrzeia Piotrkowczyka. 1607. 4. (Ju. MS.)

7688. Reguła S. Oyca Benedykta z łacińskiego przetłumaczona, y z Reformacyą Porządków Chełmińskiego, Torunskiego, Tarnowieckiego, Nieswieskiego y inszych wszystkich w Królest‹w›ie Polskim teyże Reformacyacyy Reguły S. Benedykta, które teraz są y na potym ziednoczeni będą Klasztorow Panienskich. w Lublinie w Drukarniey Pawła Konrada. 1635. 4. *275 str.*

7689. Reguła S. Oyca Benedykta z łacińskiego na polski ięzyk teraz pilniey niż kiedy przełożona teraz powtórnie wydana w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. 1756. 8.

7690. Catechismus monasticus. Sive Regulae S. Benedicti synopsis analytica in gratiam Religiosorum omnium, sub eadem Sacra Regula militantium edita. Studio impensisque, R. P. Szczygielski, Ordinis S. Benedicti. Cum licentia Superiorum. Cracoviae, apud heredes Schedel S. R. M. Typog. Anno Dni M.DC.LXVIII 12. *130. str. Zob. Noty.*

7691. Regula S. Benedicti. Cracoviae ex Typ. Jacobi Monicki. 1674. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7692. Regula S. P. Benedicti Abbatis Monachorum Patriarchae cum Declarationibus et Constitutionibus Patrum Congregationis Cassinensis itemque Constitutionibus Congregationis Benedictino-Polonae ac Bavaricae additisque nonnullis Constitutionibus Summo-

rum Pontificum in unum volumen collectis curis et studiis P. Venceslai Ziołkowski Ord. S. P. Benedicti Professi Tynecensis, Congregationis Benedictino-Polonae, Poenitentiarii Monialium Vilnensium ejusd. Ord. Vilnae typis Basilianis MDCCXCII. 4. *397 str. i 2 ark. na przodzie.*

W odezwie autora do Ojców Zgromadzenia Benedyktynów wyraża autor, że otrzymał pozwolenie do ułożenia tego zbioru na Kapitule r. 1791. Od str. 279 do 344 idą Konstytucje Zgromadzenia Benedyktyńskiego Polskiego S. Krzyża, które poprzedza Breve połączenia klasztorów Benedyktyńskich polskich w związek (Congregatio) pod tytułem S. Krzyża, datowane w Rzymie r. 1709 d. 2. maja.

✣

7693. Constitutiones generalis Capituli Miechoviensis die XIX Mensis Octobris, A. D. 1620 celebrati, Authoritate eiusdem Capituli promulgatae. Cracoviae in Offic. Typogr. Mathiae Andreovien. 4. *50 str., 4 karty na przodzie i 2 na końcu.*

Na herb Macieja Łubieńskiego Ord. Canonicorum Praepositi 8. wierszy łac. Simonis Driovii Zorcensis, Collegae Min. et in Acad. Crac. Profess.

7694. Benignus Chyliński. Coenobii Tynecensis Prior. Congregatio Benedictino-Polona luci publicae praesentata Cracoviae typ. Semin. Ep. Acad. Dioec. 1768. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

7695. Isidorus Schwartz Archi-Coenobii Tinecensis Prior. Congregatio Benedictino-Polona 1774 luci publicae praesentata *b. m.* 8.
(Sienk. l. c.)

Karmelici.

7696. a) Postanowienie Zakonu Karmelitańskiego od Proroka Heliasza przez Błażeja Hoitiusa Palatiusa, Regenta Konventu Poznańskiego OO. Karmelitow. w Poznaniu w Druk. Jana Wolraba. 1612. 4.
b) — — *tam.* 1624. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

✣

7697. Acta Comitiorum Generalium Ordinis Fratrum Beatiss. Virginis Mariae de Monte Carmelo celebratorum a. 1680. Romae 1680 iterum Cracoviae reimpressa. Typ. Univer. 1681. 4. *88 str.*

Franciszkanie, Bernardyni, Kapucyni.

7698. Litterae Monitoriales Ill. et Rmi D. Auditoris Camerae Apostolicae ad favorem et manutentionem Privilegiorum Fratrum Ordinis Min. Con. S. Francisci. *Na końcu:* Crac. in Offic. Nic. Lobii. 1615. 4. *2 ark.* (L. S.)

7699. Józef Ant. Łodziński Franciszkan. Kazanie podczas prowincionalney Konwokacii w Kościele Smarzewskim odprawione. w Kaliszu w Dr. S. J. 1726. fol.
(Sienk. Dod. do Bent.)

7700. Allocutio Clementis XIII. P. P. habita in Comitiis generalibus FF. Min. S. Franc. Conv. celebratis an. 1765. Romae 1765 dein Calissii. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7701. Caietanus Karmowski Ord. Min. Conv. Sermo in Neo-Electi Ministri Provincialis inauguratione Francisco Candido Comiti de Tenczyn Ossoliński consecratus. *b. m.* 1774. 8. (l. c.)

7702. Dominicus Rożański. Oratio ad Patres Ord. S. Francisci Reg. Observ. in conventu Stradomiensi pro Capitulo Provinciali congregatos habita Cracoviae typis Semin. Episc. Acad. Dioec. 4. (l. c.)

✣

7703. Disciplina Conventualium, seu Constitutiones—Pro Reformatione, seu institutione vitae communis in Ordine Fratrum Minorum Conventualium per Reverendissimum protunc Ministrum Generalem ejusdem Ordinis, Philipum GESVALDUM S. T. D. Nunc vero Episcopum Cariatensem, ex Mandato Sancti D. N. Clementis VIII. juxta decreta Sacro-San. Concilii Trid. factae et ordinatae, ac in pluribus Capitulis Generalibus publicatae. Collectae per R. P. M. Hippolitum LIRICIUM S. T. D. de antiqua Sandecia, ac ex Italico in latinum translatae. Studio vero et Opera V. P. Stanislai Krzętowski, ejusdem Ordinis Gvardiani in Radomsko, in lucem editae, cum licentia Superiorum—Crac. In Officina Nicol. Lobii—An. 1615. 12. (Ju. MS.)

7704. a) Ordinarium Provinciae Polonae Fratrum Min. Observ. S. Francisci Crac. typ. Nicol. Lobii 1615. 4.

b) — — Crac. ap. Haer. Fr. Cezary 1666. (Sienk. Dod. do Bent.)

7705. Regula S. Francisci et testamentum. Cracoviae in Off. Andr. Petricovii A. 1637. 24. *185 str.*

7706. Petrus MARCHA. Nucleus expositionis literalis in Regulam S. Francisci. Crac. in Off. And. Petrikovii. 1637. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

7707. Ordinarium ceremoniale Provinciae Minoris Poloniae FF. Minorum S. Francisci Reformatorum. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1688. 4. (Sienk. l. c.

7708. Daniel BRYKNER (Minor. Reform.) Genuina et literalis regulae S. Francisci Fratrum Minor. expositio. Crac. in Off. Nicolai Alex. Schedel. 1691. 8. (L. S.)

7709. Pax Religiosa Theologice, Canonice Historiceque ex Summorum Pontificum, Conciliorum ac SS. Congregationum Cardinal. Decretis, deducta. Et juxta Bonifacii VIII. Regulam LXIV. Quae contra Jus fiunt pro infectis utique habeantur. Sicque his diebus malis Justitia inter Ecclesiasticos, et pax ad aedificationem et imitationem fidelium osculentur. A Patre Stanislao GRODICIO, Ordinis Minorum S. Francisci Regul. Obser. S. T. Lectore, Provinciae Majoris Poloniae Vicario, et Patre, in lucem exposita. Anno a Partu virginis 1692. Posnaniae, Typis Collegij Societatis Jesu. 8. *5 kart, 146 str. i regestru alfabetycznego 10 kart. Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sos.)

7710. Reguła Braci Trzeciego Zakonu S. Franciszka albo Braci Pokutuiących Franc. S. nazwanych. Z Kronik Braci Mnieyszych, Części Pierwszey, Ksiąg Dziewiątych, Rozdziału Trzeciego na dwadzieścia Rozdziałow podzielona a potym — R. P. 1708 do druku podana w Gdańsku u Szymona Keinieriana. 8. *5 ark.* (L. S.)

7711. Regula Ordinis Minorum S. Francisci et Statuta eiusdem Ordinis in Capitulo Provinciali Brzezineni An. 1646 accepta. Vratislaviae 1724. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7712. Regula et Testamentum S. Francisci, Leopoli typ. S. Trinit. 1768. 12. (Sienk. l. c.)

7713. Reguła i życie Braci i Siostr trzeciego Zakonu S. Franciszka w Berdyczowie, w Dr. Karmelu Fortecy N. Panny 1765. 8. (Sienk. l. c.)

7714. Konstytucye Braci mnieyszych Serafickiego Oyca Franciszka S. Kapucynow, z włoskiego na polski ięzyk przetłumaczone. R. P. 1733. w Krakowie w Druk. Jak. Matyaszkiewicza, 4. *102 str.*

7715. Jo. KAMIENSKI. Statuta Fratrum Minorum Observantium S. P. N. Francisci almae Provinciae Mai. Pol. S. Mariae Angelor. ex antiquis ordinationibus B. B. P. P. Ladislai de Gielnow et Raphaelis de Proszowice ac recentioribus constitutionibus gen. et decretis Aposto-

licis compilata Schlichtinkovii 1740. 4. (Ban. H. D. K. P. II. 148.)

7716. Caeremonialis Ordo Romanus, olim ad usum totius Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium. Jussu Rev. P. Magistri Felicis Franceschini de Cassia eiusdem Ordinis Generalis Ministri. Romae primum, deinde Nicolspurgi evulgatus: nunc vero ad commodiorem usum Almae Provinciae Polonae eiusdem Ordinis recusus. Editio nova, correcta, illustrata et aucta ac plurimis S. Rit. Congr. Decretis locupletata. Varsaviae A. D. MDCCXLVI. 4. *1 alfabet i arkuszy 2.*

Wydanie Bonawentury Makowskiego Bernardyna, ś. Teol. Bakałarza, Prowincyi Polskiej Sekretarza i Assystenta. (Jan. I. 43.)

7717. Reguła y życie Braci y Siostr pokutuiących Trzeciego Zakonu. Swiętego Oyca Franciszka od tegoż Serafickiego Patryarchy z woli Chrystusowey napisana Od Mikołaia IV. y inszych Papieżow Rzymskich władzą Apostolską potwierdzona. A należytym porządkiem, na trzy części (z ktorych w pierwszey kładzie się krótka wiadomość o trzech Zakonach S. O. Franciszka, w drugiey Reguła sama z expozycyami swoiemi, w trzeciey Nabożeństwo zwyczayne Terciarzow) Rozdzielona Tymże Braci y Siostrom u WW. OO. Kapucynów zakon trzeci przyimuiącym do zupełney obserwacyi y codziennego używania za pozwoleniem Zwierzchności Duchowney podana—w Warszawie w Drukarni Jego K. M. y Rzc. Pltey Collegium Societatis Jesu Roku P. 1755. 8.

Tytułu, cenzury, Protestacji autora (Protestatio Authoris) 3 karty, samego dzieła 400 str. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7718. Statuta Fratrum Minorum Regularis Observantiae S. P. Francisci Almae Provinciae Russiae Immaculatae Conceptionis B. V. M. Ex decretis apostolicis, Constitutionibus Generalibus, nec non antiquis ordinationibus, aliisque statutis ad praescriptum regulae frigidae nostrae regioni, locorumque in quibus degimus circumstantiis accommodata, compilata pro puriori regulae seraphicae observantia ad inviolabiliter observandum a toto Diffinitorio omnibusque Conventibus praevia eorundem publicatione per totam provinciam sumpta, ac demum de consensu unanimi accedente approbatione Ill. Loci Ordinarii impressa anno 1769 Lublini typis Coll. S. J. 4. *XII i 477 str. Do tego:* Declarationes Summorum Pontificum super praecepta Regulae S. Francisci *49 str.* Formularium receptionum ad S. Habitum, professionum, protestationum, juramentorum, absolutionum etc. *50. str.*

Po przemowie podpis: Benedictus Kotficki Mur. Provincialis.

7719. Przewodnik do ojczyzny niebieskiej zawierający w sobie regułę trzeciego Zakonu Ojca S. Franciszka Braci Pokutnjących, przywileje tego Zakonu i odpusty, roczny kalendarz SS. niektórych Tercyarzów z medytacyami na każdy dzień Mca. R. P. 1772 w Wilnie. u Pijarów. 8. *403 str.*

W pprobacji prowincjalskiej wymieniony jest autor tej książki X. Juwenalis Charkiewicz Bernardyn. Aprobacja druku datowana r. 1758 w Nieświżu. Por. Dzień. Wil. 1825. T. II. p. 210.

7720. Uwagi nad regułą Braci Mnieyszych S. O. Franciszka, zakonney swey braci podane. Przez O. Bernarda z Bononii Kapucyna, więzyku włoskim w Bononii wydane. A na polski ięzyk od iednego (Thadeus à Varsavia) tegoż zakonu Prowincyi polskiey Kaznodziei przetłumaczone roku 1789. w Warszawie w Druk. Piotra Dufour. 4. IV. *829 str.*

(Dzien. Wil. 1819. II. 213.)

Augustynianie.

7721. Zwierciadło duchowne, to iest na regułę B. Augustyna S. Biskupa Hipponeńskiego wykład z łacińskiego Serwaciusza de Lairnes. w Krakowie w Dr. Fr. Cezarego 1617. 4.

Tłómacz Andrzej Zedzianowski. W Katal. Szczepańskiego rok 1619.
(Sienk. Dod. do Bent.)

7722. Modest Lektor Teologii Konwentu Lubelskiego. Krotkie Obiaśnienie Reguły Augustyna S. *b. m.* 1639. 4. (l. c.)

✧

7723. Elekt z wielu na wybor wybrany Przełożony — przy Kongresie Kapitularnym Augustyniańskim w Kościele Witkowskim w Niedzielę 19 po Swiątkach przez X. Tomasza Woycikiewicza Augustyniana — stylem Kaznodzieyskim ogłoszony. R. 1731 d. 23 Września w Krakowie w Druk. Jak. Matyaszkiewicza. fol.

Przypis. Róży Konstancyi z Łosiow Potockiej, Kasztelan. Krakow.

7724. Andreas Goldonowski. Regula S. Augustini. (Siarcz. I. 142.)

Kanonicy Regularni.

7725. Regula Beatissimi Patris Aurelii Augustini Hipponensis Episcopi. De communi vita Clericorum. Huic adiecta Collectio D. Patri Claretae Canonici Regularis, de Domo Rudnicensi, super Statuta Canonicorum Regularium ac modus investiendi atque profitendi in eodem Ordine Canonico ex capitulis Statutorum etc. In usum Canonicorum Regular. Crac. Conventus Eccl. S. Corporis Christi in Kasimiria. *Na końcu:* Cracoviae in Typogr. Matth. Andreov. 1618. 8. *154 str., 2 ark. na końcu, oraz 2½ ark. na przodzie.*

Wydawca Krzysztof Zaniewski, Can. Regul.

7726. Florianus Buydecki. Capitolium virtute et eruditione sublime in applausum Generalis Capituli Can. Reg. Custodum S. Sepul. Miechoviae celebrati instructum. Crac. Typ. Fr. Cezary 1723. fol. *4 ark.*

Tu Bujdecki pisze się: Canonicus eiusd. Ordinis S. Th. auditor. (Bibl. Ossol.—L. S.)

✧

7727. Statuta Canonicorum Lateranensium. Cracoviae in Off. Mathiae Andreovii 1618.
(Ban. H. D. K. P. I. 185.)

7728. Petri Claretae Collectio Statutorum Canonicorum Regularium Cracoviae 1620. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 82.)

7729. Constitutiones Canonicorum Regularium Lateranensium Domus Calissiensis S. Nicolai. Olim iussu piae memoriae *Vincentii Coti*, Sanctae Gnesnensis Ecclesiae Archiepiscopi et Primatis conditae: nunc autem auctoritate Illustr. et Rdssmi Principis ac Domini D. *Andreae* Comitis a *Leszno*, Dei et Apostolicae Sedis Gratia Archiepiscopi Gnesnensis, Legati Nati— recognitae: et iuxta Sacrosancti Concilii Tridentini ac Summorum Pontificum Reformationis Regularium Decreta, correctae per Stephanum *Damalewicz* S. T. D. Ecclesiae S. Nicolai, et dictae Domus Praepositum. Romae typis Rev. Camerae Apostolicae. A. D. MDCLV. 4. (Janoc. III. 89.)

7730. Speculum vitae apostolico-canonicae, digito Dei formatum, virtutibus apostolicis firmatum, et per D. Aurelium Augustinum pristino fulgori redditum. Reimpressum impensis R. D. Adami Małowieski Canonici Regularis Lateranensis Praepositi Błonensis. *Quicunque hanc Regulam secuti fuerint, pax super illos et misericor-*

dia. Ad Galat. 6. v. 16. — Varsaviae Typis Col. Scholarum Piarum. 12. *46 kart nieliczb. wszystkiego.*

Na exemplarzu znajdującym się w Bibliotece Uniwersytetu Wilenskiego dopisane są wyrazy: „1694. *2 Martii obiit.*" I niżej toż samo, z dodaniem: „*in praepositura Błonensi.*" A więc ta książka drukowana przed rokiem 1694.

Połowę zajmuje Reguła S. Augustyna; — a w drugiej połowie mieści się: nabożeństwo do S. Augustyna i Bulla Piusa Papieża V, wydana r. 1570 na rzecz Kanoników Lateraneńskich.

7731. a) Joannis Herculani ex Dowmont Matuszewic, S. Theol. Doctoris Canonici Regular. Lateran. Praepositi Generalis: Canonicus Regularis Lateranensis in Polonia, et M. D. Lituaniae explicatus. Cracoviae typis Franc. Cezary A. D. 1720. 4. *1 alfabet i 5 ark.* (Jan. Pol. I. 114.)

b) Canonicus Regularis Lateranensis in Polonia et Magno Ducatu Lithuaniae per Joannem Herculanum ex Dowmont Matuszewicz S. T. D. Can. Reg. Later. Praepositum Generalem Cracoviae 1720. Typis Francisci Cezary. 4. *VIII i 210 str.*

Przyp. Konstant. Felician. in Szaniawy Szaniawskiemu Biskup. Krakow.

7732. Constitutiones Fratrum Canonicorum Regularium S. Mariae Demetri de Vrbe de Poenitentia Beatorum Martyrum sub regula S. Augustini militantium. Cum licentia Superiorum. A. D. MDCCXXXI. Cracoviae typis Jac. Matyaszkiewic. 4. *15½ ark. Zob. Noty.*

7733. R. D. Augustini Erath Imperialis et Antiquissimae Collegiatae ad B. V. in Wettenhausen Canonici Regularis etc. Tractatus Theologico-Canonicus, in quo Sacrae Canonicorum Regularium vestes, ex Summorum Pontificum Decretis, SS. Congregationum declarationibus stylo Romanae Curiae, iure communi et consuetudine totius mundi, doctorum auctoritate demonstrantur. Calissii 1744. 4. *10 ark.*

Dodane na końcu przez wydawcę Pawła Sebast. Mosańskiego, Kanon. Regul. uwagi niektóre, do historyi Kanoników Regular. w Polsce odnoszące się. (Jan. Pol. I. 51.) Tenże autor miał pracować nad dziełem własném, o zgromadzeniach Kanoników Regular. w Polsce. Staraniem tegoż Mosanskiego wyszły w Kaliszu r. 1741 przywileje Kanonikóm Regularnym nadane od Papieżów, Arcybiskupów Gnieźnień. i innych Biskupów w Polsce. (Jan. Lex. I. 111.)

7734. Jacob. Paul. Radlinski. Synopsis nonnullorum Privilegiorum, Decretorum, Indulgentiarum et aliquarum Praerogativarum Ordinis Canonicorum et Canonissarum Reg. S. Sepulchri 1754.

✦

7735. Constitutiones in generalibus Capitulis, Ordinis Canonicorum Regularium Custodum Sancti Sepulchri D Hierosolymitani, Miechoviae per Illm et Revm D. D. Andream S. R. E. Cardinalem Bathoreum, Episcopatus Varmiensis Perpetuum Administratorem, Praepositum Generalem Miechoviensem Annis ab Homine redempto 1585 et 1587 et 1598 celabratis sancitae. Brunsbergae Georgius Schönfels. 1598. 4. *13½ ark.* (L. S.)

7736. Stanislaus Zakrzewski. Rubus ardens seu Constitutiones Comitiorum Generalium a S. Spiritu in die Pentecostes cum Apost. celebratorum. Cracoviae typis Math. Andreovien. 1618. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7737. Constitutiones Capitulorum Generalium Miechoviensium, Ordinis Canonicorum Regularium, Custodum S. Sepulcri Domini, Hierosolymitani. Sub Ill° et Rev° Dno D. Matthia Lubienski, Praeposito Generali, Professo eiusdem Ordinis — Episcopo Chelmensi, demum Archiepiscopo Gnesnensi etc. A. D. MDCXX ad diem XIX Octobris, et A. MDCXXV die XVI mensis Junii celebratorum, a S. Sede Apostolica approbatae — sub prelum traditae A. MDCXXVI denno recusae A. D. MDCCXLVII. 4. *22 ark.*

Wyszło to staraniem Jakóba Pawła Radlińskiego Zgrom. Kanon. Regular. (Jan. Pol. I. 64.)

Trynitarze.

7738. Andreas Dębołęcki (z Konoiad). Summula Statutorum Communionis Hierarchicae plenitudinis aetatis Jesu pro Redemptione Captivorum institutae. Varsaviae in Off. Joan. Rossowski 1626. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

7739. Zbior praw papiezkich o klauzurze zakonney, o karach za iey przestępstwo i niewzruszoności tych praw. A przytym dowody czułości zakonnych zwierzchnictw i moich poprzednikow na ich zachowanie. w Lublinie 1793. w Druk. XX. Trynitarzow. 8. *52 str.*
Na końcu podpis: X. Ignacy a S. Maria de Mercede Prowincyał. Data w Brześciu 30 Marca r. 1793.— O sobie mówi autor, że kończy urząd prowincjalski.

Dominikanie.

7740. Allocutio Sanctiss. Domini Nostri Pii Papae VI. in Comitiis Generalibus FF. Ordinis Praedicatorum in Conventu S. Mariae supra Minervam in Pervigilio Pentecostes hoc anno 1777 celebratis habita, inter contestationem vero gratitudinis Ill° Capitulo Cracoviensi sacras Exuvias Divinissimi Hyacinthi olim Consodalis sui, ac eiusdem Ordinis per Poloniam Plantatori recurrente annua festivitate illius devote visitanti atque in communis laetitiae significationem reimpressa Varsaviae typ. S. R. M. 1778. 4.

7741. Allocutio ad Venerabiles Patres Electores in Capitulo Provinciali Provinciae Russiae S. Hyacinthi Ord. Praed. die 8. Sept. 1809 Anno Celebrato, in quo electus est unanimi voce in Priorem Provincialem E. A. R. P. S. T. Magister Jacobus Kosinski Prior Conventus Kijoviensis; per praesidem Capituli E. A. R. P. S. T. Magistrum Ex-Provincialem Porphyrium Runowski Priorem Conventus Formalis Luceoriensis habita. 4. *2 ark.*

✣

7742. Constitutiones Provinciae Poloniae Ordinis S. Spiritus Authoritate Illmi ac Rmi D. D. Hieronymi Lanuvii etc. per Adm. R. P. Petrum Saunier S. T. Professorem, Rom. Domus Professum etc. A. D. 1651 facta. Romae 1652. 8. *95 str.* (L. S.)

7743. Regula S. Augustini Episcopi et Constitutiones Fratrum Ord. Praedicat. Cura et impens. Conventus Vercoviensis Congreg. S. Ludovici Bertrandi Ord. Praedic. Vilnae typis Acad. S. J. 1682. 24.

7744. Regula S. Augustyna y Constitucie Siostr wtorego Habitu Zakonu Kaznodzieiow. *b. m. i r.* 4.
F. N. M. Ord. Praed. (Frater Nicolaus Moscicensis). (Sienk. Dod. do Bent.)

7745. Sanctissimi in Christo Patris ac Domini Nostri Benedicti XIII Pontif. Max. Constitutio, qua Privilegia Ordini Praedicatorum a S. Sede hactenus indulta confirmantur, innovantur, extenduntur, declarantur, ac novis etiam concessionibus ampliantur, cum necessariis et opportunis derogationibus. Romae 1727. typis Rev. Camerae Apostolicae. 4. *12½ ark.*
Drukowano w Warszawie. (L. S.)

7746. Hiacynthus Starzeński Ord. Praed. Institutum Ordinis Praedicatorum. Vilnae typis Congregationis Missionis impressum. an. 1811. 8. *368 str.*

✣

7747. a) Summarium Ordinationum Capitulorum Generalium Ord. Praedicatorum omnium fere quae poterant haberi a primo Capitulo sub B. Dominico P. N. Bononiae 1220 celebrato, usque ad Capitulum Romanum 1629 sub R. P. Nicolao Rudolphio Magistro Ordinis celebratum emanatarum. Opera et labore F. Camilli Jasinski eiusd. Ord. ex commissione Superiorum collectum et ordine alphabetico —

dispositum cui etiam ex occasione et iuxta exigentiam materiae insertae sunt particulae constitutionum Ordinis eiusdem. Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii — A. D. M.DC.XXXVIII. 4. *406 str. i 1½ ark. na przodzie.*

Siarcz. (I. 191.) wymienia rok 1639,— Jasinski umarł w Krakowie r. 1651. (Chodyk. de Reb. gest. Ord. Praed. str. 316.)

b) — — Additis Ordinationibus pro toto Ordine Capitulorum Generalium. Romae MDCXLIV.

(Quetif. Script. Ord. Praed. p. 536.)

c) — — curante F. Thoma Bona de Brixia. Valentiae MDCXLVII.

(Quetif. l. c.)

d) — — Brixiae ap. Jo. Ant. de Rizzardis 1654. 4. *466 str.*

(Quetif. l. c.)

7748. a) Directorium electionum Praelatarum ac aliorum officialium in ordine Praedicatorum, peragendarum, in duas partes divisum: per Fr. Camillum Jasinski, dicti ordinis, cum additione formularii literarum eandem materiam concernentium. Cracoviae, apud Christophorum Schedelium 1641. 4. *125 str. i 4½ ark.*

Przypis. Jan. Dioniz. Moscinskiemu Prowincjałowi i Kaznodziei Królewskiemu. (Quetif. Script. Ord. Praed. p. 536).

b) — — Adiectis declarationibus Capitulorum Generalium. Romae 1646.

c) — — Valentiae curante F. Thoma de Brixia.

d) — — Brixiae 1654. 4.

(Quetif. l. c.)

7749. Congregatio Lithuaniae Praedicatorum Ordinis ab Emin. et Rev. D. D. Hieronymo Verospio tit. S. Agnetis in Agone Presbytero Cardinali Comprotectore *(sic)* praedicti Ordinis 5. Kal. Junii 1643 ex speciali Ordine SS. D. N. Urbani divina providentia Papae VIII ultimum conclusa et feliciter inchoata, ad Generalissimum Capitulum a. 1644 in Urbe habendum pro sui in provinciam institutione R. P. F. Joannis Ceslai Baier, Prioris Merecensis, negotii in Urbe apud Ordinem et Sanctam Sedem Apostolicam Procuratoris calamo, Fratrum et Conventum Lithuaniae nomine, cursim in procinctu in Urbem expedita. Merecii, 1644. 4. *58 str.*

(Quetif. l. c. p. 539.)

7750. Acta Capituli provincialis, Provinciae Polonae Ord. Praedicatorum in Conventu Lublinensi a. 1659 celebrati. Lublini apud Viduam Annam Wieczorkowiczowa. 4.

(Ban. H. D. K. P. I. 360.)

7751. Regula S. Augustini Episcopi et Constitutiones Fratrum Ordinis Praedicatorum. — Indulgentiae Regularibus concessae nec non Epistola SS. P. Domini ad Fratres Polonos scripta — reimpressa Vilnae Typis Acad. 1798. 24. *270 str.*

✣

7752. a) Capitulum electivum provinciale Provinciae Lithuanae Ordinis Praedicatorum 9 Junii 1817. Vilnae typ. Basil. 1817. 8.

b) — — 16 Febr. 1818. Polociae typis S. J. 8.

c) — — 24 Junii 1824. Vilnae Zymel 1824. 4.

Piarowie.

7753. Constitutiones et exercitia spiritualia Clericorum Saecularium in commune viventium approbata a Sanctissimo Domino nostro Innocentio Papa XI. juxta exemplar excusum Romae, in Typographia Reverendae Camerae Apostolicae. Cum Facultate Superiorum. Deinde vero reimpressum Varsaviae, apud Carolum Ferdinandum Schreiber S. R. M. Typog. Anno MDCLXXV. 12. *240 str.*

Przepisy te ułożone zostały przez X. Bartłomieja Holzhausera, a potwierdzone naprzód przez Filippa Arcybiskupa Mogunckiego a potym przez Innocentego XI. Papieża. Od str. 3 do 9, Odezwa Klery-

ków spólnie żyjących, do Papieża;— od str. 10—12, Potwierdzenie Papieskie tego Zgromadzenia;— od str. 13—75, Ustawy dla niego;— od str. 76—119: *Stationes quotidianorum exercitiorum spiritualium omnibus huic vitae additis communes;*— od str. 120—220: *Manipulus piarum precum, et exercitiorum, pro usu Clericorum Secularium in commune viventium;*— od str. 221—240, *Brevia* Apostolskie do różnych osób, tyczące się zgromadzenia Kapłanów spólnie żyjących.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7754. a) Constitutiones Clericorum Secularum in communi viventium. Varsaviae 1694. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 84.)

b) Constitutiones Clericorum Regularium Scholarum Piarum cum regulis et bullis Summorum Pontificum. Varsaviae 1768. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 163.)

7755. Privilegia seu Constitutiones Apostolicae religionem Clericorum Regularium Scholarum Piarum concernentes una cum collecta breviter de ejusdem religionis initiis et progressu historia; oppositis etiam quibusdam Apost. et Sacr. Cong. Decretis, in favorem dictorum Clericorum latis. per R. P. Aegidium a S. Joseph. ejusdem religionis sacerdotem, Rectorem Lucoviensem collectae. A. D. 1736. Varsaviae typis Coll. Schol. Piar. 4. *176 str.*

Papiezkie przywileje dochodzą do roku 1736. Od str. 98 do 105 i 130—134, rzecz o Zgromadzeniu Piarów w Polsce. Nazwisko autora jest Madeski. (Jan. Pol. I. 113.)

7756. Regula Cleri tam saecularis quam regularis praesertim in cura animarum laborantis — Studio et opera Simonis Salomo et Melchioris Gelabert — 6a editio — Luceoriae typis PP. Praedicatorum. MDCCCVII. 8.

✦

7757. Ordinationes Visitationis Apostolicae Ord. Scholarum Piarum Pars I—V. 4.

Pars IV. de Scholis, Pars V. de Collegio Nobilium. (Kat. Piar. War. 1822. p. 102.)

7758. Decreta Capitulorum Generalium Ordinis — Scholarum Piarum in Capitulo Generali An. 1742 recognita posterioribus capitulis generalibus usque ad novissimum in anno 1772 habitum — jussu et mandato Rev. D. P. N. Bonaventurae Jarmanski a S. Francisco in Lithuana Provincia Praepositi Provincialis — in unum volumen — collecta A. D. 1780. in Typogr. apud PP. Schol. Piar. 8. *7 ark.*

Cystersi.

7759. Statuta Ordinis Cisterciensis, tam antiqua quam novissima, per Capitula Generalia, ac etiam et Provincialia, pro Polona Congregatione Cisterciensium sancita et definita. *b. m.* 1745. 4. *1 alfabet i 3 ark.*

Zbiór ten zrobił Wojciech Stanisław Leski, wówczas Opat Pupliński, poźniej Biskup Chełmiński (Culmensis). Wiadomość o tém dziele znajduje się w Neue Zeitungen von Gelehr. Sachen auf das J. 1748. p. 777 nast. (Jan. Pol. I. 42.— Lex. I. 94.)

Bazyljanie.

7760. Codex constitutionum Ordinis S. Basilii M. ex Sancitis antiquiorum Capitulorum Congregationis Ruthenorum et Decretorum Sanctae Sedis collectorum, ad textum Regulae S. Patris nostri exactus et conformatus. Typis S. Reg. M. Monasterii Poczajovien. O. S. B. M. 1791 Anno. fol. *262 str.*
(Bibl. Horod.)

Zakonnice.

7761. Reguła S. Augustyna Konstytucye y Directorium dla Siostr Zak. Nawiedzenia Nayśw. P. Maryey przetłumaczone y do druku

podane przez W. X. Woyciecha *Grabieckiego* D. P. S. na ten czas Przeora Warszaw. R. 1664. w Warszawie u Wdowy y Dziedzicow P. Elerta. 12. *420 str., 6 kart na przodzie.*

Przypis. tłómacza do Królowej.

7762. Zebranie z listów Papieskich ktore Bullas zowią z Conciliow, Wyrokow, Odpowiedźi y rożnych praw Kościelnych dlá nauki WW. Pánien Zakonnych do druku podane. Roku Pańskiego 1710 w Wilnie w Drukárni Akádemickiey Societatis Jesu. 4. *20 ark., karty nieliczb.*

Na końcu regestr rozdziałów, i regestr alfabetyczny rzeczy. (*Zob. Noty.*) (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7763. a) Instrukcya Ichmościom XX. Kommissarzom Klasztorow Panien Zakonnych Juryzdykcyi Biskupiey podległych z przydatkiem praw, ustaw i Konstytucyi Kościelnych o Zakonnicach przedrukowana w Krak. w Dr. Bisk. Krak. 1750. 4. (L. S.)

b) — — 1757. 4. *68 str.* (L. S.)

7764. Konstytucye albo Ustawy Panien Kanoniczek Warszawskich. 1745. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 87.)

7765. a) Excerpt Intencyi i ustaw niektórych przez Ordynatową Zamoyską dla Kanoniczek Warszawskich w Xiędze oryginalney Ordynacyą całą zawieraiący wyrażonych 1764. fol.

b) — — 4. (L. S.)

7766. Ceremonie pod czas obłoczyn Kanoniczek regularnych zakonu S. Ducha de Saxia. we Lwowie w Dr. Bractwa S. Trójcy. 1772. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7767. Instrukcye dla Zakonnic Nawiedzenia N. Maryi Panny. Część II. w Krakowie 1769. 4. (Kat. Piar. War. 1822. p. 82.)

8) *B r a c t w a.*

7768. Leges et Statuta Congregatinum (*sic*) B. Virginis, quae in Collegio Soc. J. institutae atque a Sede Apostolica approbatae, variis indulgentiis et gratiis exornatae sunt. Calissii 1604. 12. (L. S.)

7769. a) Bractwo Chordy albo Paska Zakonu S. Franciszka. Posnaniae in Offic. Mart. Wolrabi 1606. 8.

Dedyk. Wawrz. Goślickiemu Bisk. Poznań. (Ban. H. D. K. P. II. 71.)

b) Bractwo Chordy abo Paska Zakonnego S. Franciszka w Krakowie u Braciey Mnieyszych, Conventualium nazwanych mocą Stolice Apostolskiey postanowione y do Arcybractwa Assyzkiego przyłączone. Z sporządzeniem nabożeństwa ktore zwykło bywać na Mszach y Processyach Brackich y z niektoremi modlitwami. Przez X. Hyppolita Lyricyusa z Starego Sącza, Zakonnika Zakonu Franciszka S. Conventualium w Krakowie u Dziedzicow Jakuba Syb. 1612. 8. *176 str.* (L. S.)

7770. Bractwo Żołnierskie S. Michała Archanioła r. P. 1596 zaczęte, a na początku r. 1604 ogłoszone, teraz znowu z nadanym od Oycow SS. Clemensa VIII. y Pawła V. Papieżow Odpustami y niektoremi Nabożeństwami Braciey służącemi przestrogami y modlitwami do druku podane przez Oyca Marcina z Bydgoszczy Zak. Bernardynów Lwowskiego na ten czas Kustosza w Krakowie w Druk. Piotra Piotrkowczyka 1610. 12. *54 str.* (Ban. H. Dr. Kr. 493.)

7771. Officium pro Confraternitate militari sub nomine et patrocinio S. Michaelis Archangeli supre-

mi Christiani exercitus Ducis et Principis congregata—Cracoviae in Offic. Petri Petricovii A. D. 1610. 12. *213 str.* (Ban. l. c.)

7772. Bractwo Swiętey Anny abo Artykuły, Ustawy, Porządki, Odpusty i Modlitwy tego Bractwa. Pierwey przez Oyca Jana Myslawa z Kościana, Bernardynskiego Zakonu Kapłana, zebrane y spisane, a potym w druk podane. w Krakowie w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka. 1612. 8. *129 str.* (L. S.) *Zob. Noty.*

7773. Nauka krotka dla tych ktorzy w Bractwie Barbary S. przy ieyże kościele Krakowskim Soc. Jesu zostawać będą. 8. *2 kartki.* (L. S.)

7774. a) Philadelphia sive Erectio Confraternitatis quatuor Ordinum Mendicantium in Concilio Basiliensi instituta.— Collecta et digesta per R. P. Fr. Hiacynctum Suscium S. T. Doct. Ordinis Praed. A. D. 1605. die 19 Novembris ac per R. P. Fr. Hippolitum Liricium de Antiqua Sandecia S. T. D. Min. Conv. ejusdem Societ. Secret. etc. mandata typis. Cracoviae, Nic. Lobius, 1615. 4. *3½ ark.* (L. S.)

b) Philadelphia etc. collecta et digesta per Rnd. P. Fr. Hiacynthum Suscium etc. A. D. 1615 die 15 Martii, ac per R. P. F. Hippolytum Liricium S. T. D. Min. Conv. eiusdem Soc. Secret. ex mandato RR. PP. Praesidentium mandata typis. Cracoviae ex Offic. Nicol. Lobii. 4. *3½ ark.*

Zakony, które to Bractwo zawarły, są: Dominikanie, Franciszkanie, Augustynianie i Karmelici. (L. S.)

7775. Bractwa S. Urszuli w Krakowie przy Kosciele Farskim S. Szczepana z starodawna założonego prawa i przywileie przez X. Krzysztofa Trzcińskiego Pleb. tegoż Kościoła zebrane i wydane w Krakowie w Druk. Symona Kempiniego. 4. (Ban. H. Dr. Kr. 426.)

Siarczyński, pod nazwiskiem Trzciński, kładzie rok tego pisma 1616.

7776. a) Leges et statuta congregationum Beatiss. Virginis quae in Collegiis Societ. Jesu institutae— sunt. Vilnae in typogr. Acad. An. DCIϽIϽCXXI. 24.

b) — — *tam.* MDC.LXXIX. 12.

c) — — Polociae, in Typogr. S. J. An. 1794. 12.

7777. Porządki i Powinności Bractwa P. Maryi Krolowey Niebieskiey ktore od R. Pańskiego 1333. przy Kościele teyże Rodzicielki Bożey Panny Przenayswiętszey w Rynku Krakowskim zaczęte od Przełożonych kościelnych wielkiemi odpustami nadane i od Nayiasnieyszych i Naypotężnieyszych Krolow Polskich Panow naszych Miłosciwych uczczone do tych czasow bez rozerwania iest dochowane. Y za powodem Wieleb. X. Krzysztopha Trzcińskiego Archypraesbytera y Starszego tegoż Bractwa do Druku podane, w Krakowie w Druk. Andrz. Piotrkowczyka 1629. 4. *3 ark.* (Ju. MS.—L. S.)

7778. Jan Jachnowicz S. J. Pochodnia goreiąca (o założeniu Bractwa SS. Józefa i Nikodema w Wilnie 1630.

(Rostowski Lituan. S. J. Hist. p. 448.)

7779. Ustawy Bractwu Panny Maryi Pod sprawą Societatis Jesu w Krakowie będącemu należące ktore od wszystkich tego zgromadzenia Braciey zachowane bydź maią. Przydane są do tego Litanie i insze modlitewki łacińskie ktore zwykli Bracia tego zgromadzenia odprawować. w Krakowie R. P. 1644. (Ju. MS.)

7780. De Fraternitate S. Spiritus historicus commentarius institutionem, approbationem, complexus. Scribebat Fr. Petrus Saunier Gallus, S. Th. Professor— Cracoviae in Offic. Fr. Caesarii 1651. 8. *183 str. i arkusz na przodzie.*

Przypis. Piotrowi Gembickiemu, Biskup. Krakow., z podpisem: Fr. P. Saunier ex Ord. S. Spiritus, in Polon. Visitator et Commiss. Drugi list do Konsulów Krakow., datowany w Krakowie.

7781. a) Bractwa Miłosierdzia w Krakowie u S. Barbary zaczętego r. P. 1584 mies. Oct. do ktorego aby Pan Bóg serca ludzkie wzbudzić raczył, wydane iest naprzod Kazanie o miłosierdziu i o zaleceniu i przedsięwzięciu Bractwa tego. Ktemu przydane są tegoż Bractwa powinności i porządki teraz znowu w Krakowie w Druk. Dziedzicow Franc. Cezarego przedrukowane 1653. 4.

(Ban. H. Dr. Kr. 461.)

b) — — w Krak. w Druk. Akadem. 1819. 4. *86 kart nieliczb.*

7782. Confraternitas Venerabilium Sacerdotum Archipresbyteratus Allensteinensis. antiquitus ab Illis Episcopis Varmien. erecta. Authoritate SSmi Dni Nostri Nicolai V. felic. record. P. M. anno 1447. perpetuis indulgentiis decorata. per Illum Franciscum olim Episcopum Varmien. anno 1450 post bellum restituta et perpetuis itidem indulgentiis aucta. per Illus. Nicolaum an. 1488 et Lucam anno 1500 olim Episcopos Varmiens., cum augmento indulgentiarum confirmata. postremo ab Ill° Fabiano bonae mem. Episc. Varmien. anno 1517 in meliorem ordinem cum suis legibus et statutis, additis indulgentiis diplomate perpetuo restaurata. Pro commodiore inter Fratres communicatione Impressa A. MDCLXXIV. 4. *3 ark.*

7783. Adamus MURZYNSKI Parochus Łunovicien. Libellus continens Erectionem Indulgentias et Statuta Archi-Confraternitatis Sacerdotalis in districtu Sanocensi. Leopoli Typ. Coll. S. J. 1668. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7784. Lilie polne. Bractwa y Nowenny S. Antoniego Padewskiego i t. d. przez X. Antoniego SZULCA Prow. Rusk. O. Bernardynow, S. Th. Lektora y Kazn. Generalnego Roku P. 1679. 12. *4 ark.*

Dedyk. Samuelowi Jerzemu na Prazmowie Prazmowskiemu, Wojewodzie Płockiemu. (L. S.)

7785. Ustawy przywileie y nabożenstwa Kongregacyey na cześć — Naswiętszey Maryey — w Nieswiżu u S. Michała na gorze Anielskiey S. J. — R. P. 1705. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 12.

7786. Laur Niezwiędłey Niewinnosci do Męczeńskiey Szczepana S. Korony przydany, to iest, Bractwo S. Urszuli, y iedenastu tysięcy Panien y Męczenniczek, w Starodawnym Kościele Farnym S. Szczepana w Krakowie przed R. 1387 założone, nowemi Godzinkami o SS. Pannach y Męczenniczkach, także y Litanią nową ku wzbudzeniu nowego nabożeństwa Archi-Konfraternii y wszystkim zalecone. R. P. 1730. w Druk. Jakuba Matyaskiewicza J. K. M. Typografa. 4. *68 str. i 3 ark. na przodzie.*

Dedyk. do Barbary Urszuli, Ksieni Panien Zak. S. Norberta w Krakowie, i Anny, Prowizorki tegoż Konwentu, Humieckich, siostr rodzonych, podpisał autor lub wydawca Jezuita, literami: X. F. A. L. S. J.

(L. S.)

7787. Archiconfraternitas Sacrosan. Hierosolymitani Sepulchri Domini Nostri Jesu Christi, per Julium Pontificem Max. restaurata et instituta. A. D. 1554 typis impressa. Cura autem et studio M. Jacobi Pauli Radlinski Poloni, S. Theol. Doct. Ordin. Canonic. Regular. — Praepositi Generalis infulati, reimpressa adiunctis in fine aliquot Summorum Pontificum Bullis et diplomatibus patriarchalibus ad honorem S. Sepulchri spectantibus. A. D 1758. Cracoviae typis typogr. S. C. A. S. K. Załuski Ep. Cracovien. Praefecto Rev. D. Petro Antonio Frola. 4. *11 ark.*

(Mizler, Acta, 1756, 237.)

7788. Zrzódło łask nieprzebrane odpustów od świętéy Stolice Apostolskiéy nadanych Arcybractwu pocieszenia Nayświętszéy Maryi Panny dla duchownego pożytku wszystkich nabożnych sług Maryi z różnemi nabożeństwy przykładami czyli uwagami z żywotów SS. Pańskich, którzy nabożnie niegdyś pa-

sek Maryański nosili pod protekcyą W. Imci X. Adryana Kazimierza na Lgocie Lgockiego Kanclerza Katedralnego Inflandzkiego Proboszcza Bocheńskiego Gałuszowskiego Plebana etc. otworzone przez W. X. Piotra Geszkę zakonu pustelników S. Augustyna S. Teologii Bakałarza, Kaznodzieię Krakowskiego. w Krakowie w Druk. Akad. 1766. 8. *569 str.* (B.)

7789. Fortunny Depozyt w Nayświętszym Sercu Jezusowym, to iest wprowadzona Konfraternia do Kościoła WW. OO. Bernardynow Konwentu Torunskiego Wielmożney JM. Pani Annie z Dąmbskich Słuckiey Starościney Gniewkowskiey i t. d. oddany R. 1732. 8. *11 ark.*

Dedykacją podpisał X. Józef Tomasz Słucki Bernardyn. Drukowano w Toruniu. (L. S.)

7790. Jawny Sekret Oczewistego Nabożeństwa ku S. Nepomucenowi, Bractwa niedawno erygowanego w Toruńskim Kościele WW. OO. Bernardynow Patronowi. Dla większey czci y sławy iego wydany. w Roku.....1736. 8. *71 str.*
Drukowano w Toruniu. (L. S.)

7791. Archanielska Michała S. Archikonfraternia od Oyca S. niegdy Pawła V stanowi Rycerskiemu pozwolona, na Gorach Kalwaryi Zebrzydowskiey przez JW. JM. Pana ś. p. Mikołaia Zebrzydowskiego Woiewody Generała, y Starostę Krakowskiego założona, w niniey szym roku 1755 przez O. Jana Kapistrana Połanieckiego Gwardyana Kalwaryiskiego odnowiona. w Krakowie w Druk. Mich. Dyaszewskiego. 8. *20 kart nieliczb.* (L. S.)

7792. Jezus, Marya, Jozef, Teresa Bractwa Tekli s. w Kościele Poznańskim S. Jozefa u XX. Karmelitow Bosych, na ratunek konaiącym postanowione od Oyca S. Klemensa XIV dnia 26 Kwietnia R. 1770 erygowane i t. d. 12. *18 kart nieliczb.* (L. S.)

7793. a) Obiaśnienie o Bractwie albo Kongregacyi nazwaney Doctrinae Christianae czyli Nauki Chrześciańskiey pod tytułem Familii Swiętey, to iest Jezusa Maluczkiego, Maryi i Jozefa S. w Kościele Kathedralnym Dyecezyi Żmudzkiey R. 1630 założoney, a potym wielu Kościołom Parafialnym teyże Dyecezyi, przez aggregacyą udzieloney; w ktorym wykłada się też koniec postanowienia tey Kongregacyi, iako też powinności onego, porządek nabożeństwa arcy pożytecznego, oraz łaski i odpusty od Stolicy Apostolskiey teyże Kongregacyi udzielone, z przydaniem zebraney krotko nauki katechizmowey i różnych modlitew oraz piosnek parafialnym kościołom służących, z woli J. W. JX. Jana Dominika z Łopacina Łopacińskiego Biskupa Żmudzkiego ku wiedzy potrzebney kościołom tym bractwem zaszczyconym a dla pożytku wiernych Chrystusowych wydrukowane w Wilnie w Druk. J. K. M. i Rzeczyp. Akad. S. J. R. P. 1772. 8. *251 str.*

Dedyk. Biskupowi, od X. Tad. Bukatego, Kanon. Smoleń., Proboszcza Szydłow., Spraw Zadw. Audytora. Przywileje Bractwu nadane od Papieżów Pawła V. i Klemensa VIII.

b) Ustanowienie Bractwa Miłosierdzia. w Warszawie 1777. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 70.)

c) Ustanowienie Bractwa Miłosierdzia po Parafiach w Dyecezyi Krakowskiey. w Krakowie w Druk. Szkoły Głow. Nar. 1784. 8. *245 str.*

Jest to odnowienie Bractwa od X. Skargi założonego, z rozszerzeniem na całą Djecezją tego Bractwa przez Michała Jerz. Xięcia Poniatowskiego. Przydrukowane tuż Kazanie Skargi o Miłosierdziu i Czytania jego.

7794. Czytania Bractwa Miłosierdzia na każdą niedzielę roku iedno, z Pisma S. drugie z Doktorow SS. trzecie z przykładow Historyi S. z pewnych y poważnych ludzi, Doktorow Kościelnych zebrane przez X. Piotra Skargę S. J.

z woli Xięcia Massalskiego Biskupa Wileń. dla pożytku swey Dyecezyi kosztem Jego przedrukowane w Wilnie 1792. 8.

(Krasz. Wilno, IV.)

7795. Ustawy Bractwa które pod tytułem Nayświętszych serc Jezusa y Maryi zaprowadzone jest w Połockim Xięży Jezuitow Kościele. Przydano osobliwe niektóre modlitwy dla Osob Bractwa tego, oraz odpusty, których dostępować mogą. w Uprzyw. od J. Jm. M. Drukarni Coll. S. J. R. 1795. 12. *151 str.*

7796. Rys Bractwa Miłosierdzia y Banku Pobożnego w Krakowie d. 7 Października 1584 przez X. Piotra Skargę założonego i dotąd utrzymującego się. Dołączone iest życie X. Piotra Skargi Fundatora. w Krakowie 1814 w Druk. Jana Maja. 8. *31 str.*

Do tego dołączono ½ ark. Dodatku do N. 8 Gazety Krak. z r. 1815, gdzie jest rachunek tegoż Bractwa za rok 1814. (L. S.)

7797. Summa Processiey na wnoszenie Kości swiętych od Akademikow Wileńskich Soc. Jesu sporządzoney. Wozow wszystkich iest małych y wielkich 17. 4. ½ *ark.*

7798. Summa Processyiey Wileńskiey w Dzien chwalebney uroczystości Ciała Bożego od Akademikow Soc. Jesu R. 1639 sporządzoney y na trzy części rozdzieloney. ½ *ark.*

Do Processji tej, na wzór odprawianych w Hiszpanji i Włoszech, wchodziły maski, posągi, malowidła, przebrane osoby za świętych, czartów i t. d.

---

9) *Odpusty, Jubileusze, Missje i t. p.*

7799. (P. Caroli KREITZEN S. J. De indulgentia et Jubilaeo. Brunsbergae 1650.) 12. *Po niemiecku.*

(Nies.)

7800. Andreae KRUGER S. J. Resolutio Canonico-Theologica quorundam dubiorum circa suspensionem indulgentiarum. Vilnae 1700. 8. (Cat. Janss. 1702.)

✣

7801. Bartholomaeus NOWODWORSKI. (List do Grzegorza XV. Papieża. *Po łacinie.*

Prosi w nim Ojca S. o nadanie odpustów tym, którzy zszedłszy się z sobą, mówią: Daj Boże szczęście, lub Pomaga Bóg, i odpowiadają drugim: Bóg zapłać, jako też śpiewającym pieśń: Bogarodzica.

(Siarcz.)

✣

7802. Co znaczy Odpust w ogólności a co Jubileusz w szczególności, i jakim sposobem można bydź uczestnikiem jubileuszowego odpustu, który Jego Świątobliwość Leon XII. do całego kościoła katolickiego rozciągnął. Z niemieckiego tłumaczone. w Warszawie, w drukarni A. Brzeziny przy ulicy Miodowéy Nr. 481. 1826. 8 min. *50 str. i 2 nieliczb.*

Z wizerunkiem Leona XII. Papieża.

(Noty L. Rogal.)

✣

7803. Odpusty nadane od Oyca S. Papieża Syxtusa Piątego, y od wielu inszych przeszłych Papieżow, Zakonowi S. Franciszka, i t. d. podane i pozwolone Arcybractwu Paska S. Franciszka, ktore założone iest w Assyżu i t. d. Do tego przyłozony iest krotki wykład, co iest Odpust, zkąd wzięty, co są Stacya, Jubileusz, y zupełny odpust, także co iest trzeciey albo czwartey części grzechow odpuszczenie, co Quarantana, y insze nauki godne wiadomosci y pożyteczne. Przełożone z włoskiego na polskie przez Zakonnika S. Franc. w Krakowie. Z roskazania W. O. Jana Donata Kaputa z Kupertyna, Prowincyała Zakonu S. Franciszka w Prowincyiey

Polskiey, R. P. 1597. Za pozwoleniem J. O. X. Jerzego Radziwiła, Kardynała y Bisk. Krak. etc. 8. *75 str. i 2 nieliczb.*

30 wierszy Do Braciey, ktora się pod Chorągwią Franciszka S. pasuie, podpisanych: Stanisław Młodecki Roku Panskiego 1599. (L. S.)

7804. Instructio ad visitandas septem Ecclesias Cracoviae, seu modus, quo septem Cracovienses Ecclesiae, Indulgentiis Stationum Septem Romanae urbis Ecclesiarum S. D. N. Pauli V. Pont. Max. liberalitate, et Illustr. ac Rever. D. Martini Szyszkowski, eiusdem Urbis Episcopi et Severiensis Ducis cura, recens exornatae, visitari debent (*sic*). Jussu et mandato ejusdem Illustr. et Rever. Antistitis Crac. typis mandatus. Cracoviae (1621) ex Offic. Fr. Caesarii. 4. *3½ ark.* (L. S.)

7805. a) Siedm Kościołow Krakowskich od Stolice Apostolskiey pozwoleniem odpustow Siedmi Kościołow Miasta Rzymskiego uprzywileiowanych: To iest Informacya o początku nabożeństwa obchodzenia Siedmi Kościołow, tak w Rzymie iako y w Krakowie: y o sposobie jakim toż nabożeństwo w tym tu mieście odprawowane bydź ma. Podane do druku z roskazania ... Marcina Szyszkowskiego z Boż. ł. Krak. Bisk. i t. d. Na ktorego usilną prośbę, ten tak wielki przywiley miastu temu iest pozwolony. w Krakowie w Druk. Fr. Cęzarego. 8. *23 karty nieliczb.* (L. S.)

b) Siedm Kosciołow Krakowskich, od Stolice Apostolskiey, pozwoleniem Odpustow, Siedmi Kosciołow miasta Rzymskiego, uprzywilejowanych: ktore nabożenstwo, naprzod ś. p. J. Mość X. Marcin Szyszkowski Bis. Krak. wprowadził R. P. 1621. A teraz znowu od Alexandra VII Papieża usilną prośbą swoią J. O. y Przenawielebnieyszy Pan y Ociec J. Mość X. Andrzey Trzebicki Bisk. Krak. Xiąże Siewierskie, dla pomocy zbawienia dusz ludzkich wyiednał. R. P. 1661. w Krak. w Drukarni Jana Pawła Cezarego J. K. M. y J. M. X. Bisk. Krak. Typogr. 8. *2 ark.* (L. S.)

7806. (Ignacy Tłuczyński S. J.) Wielki rozmaitych Odpustow skarb z Przywileiow Papieskich y z rożnych doswiadczonych Autorow zebrany z przydatkiem Nabożeństwa w Krakowie 1662. 12.

— — 1671.

— — 1677. (Ja. MS.)

7807. Magnus variarum indulgentiarum Thesaurus ex diplomatibus Pontificum et probatis auctoribus collectus — cum aliis pietatis officiis. Cracoviae typis Schedelianus 1671. 12. *284 str.*

7808. Summaryusz Odpustow Przywileiow y łask od wielu Nayważszych Kościoła S. Pasterzow, tak Zakonnikom, Braci y Siostrom Błogosławioney Panny Maryey z Gory Karmelu, iako też wszytkim wiernym Chrystusowym nawiedzaiącym Kościoły tegoż Zakonu Karmelitanskiego pozwolonych i t. d. Podług autentycznego Exemplarza Rzymskiego dla używania wiernych przedrukowany r. 1679. w Krakowie w Druk. Woyc. Goreckiego. 8. *2½ ark.* (L. S.)

7809. Summariusz Odpustow wiecznych od Oycow Swiętych aż do Klemensa XIV nadanych potwierdzonych i rozszerzonych. *b. m. i r.* 8. *3 ark.* (L. S.)

7810. Thesaurus copiosarum indulgentiarum — a Summis Pontificibus concessus Societati Jesu in compendium reductus Italice a P. Ant. Natale e S. J. — in latinum — traductus. Juxta exemplar Wratislavien. Vilnae typis Univer. S. J. A. 1732. 12.

7811. Andrzey Stanisław Kostka Załuski. Publikacia Odpustow wiecznych od Stolicy Apostolskiey nadanych 1754. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7812. Indulgentiae, Brevia, Decreta. Summorum Pontificum, et SS. Congregationum nec non San-

cita Regni Poloniae et M. Duc. Lithu. Regnante Stanislao Augusto Poloniarum Rege, Magnoq. Duce Lithv. Lata, clerum Saecularem et Regularem utriusque Ritus latini et graeci concernentia compendio collecta. Typis Poczajoviensibus. Edita 1788. 8. Część I. *184*. II. *142 str.* (L. S.)

✣

7813. Odpusty nadane od Oyca S. Pawła Papieża piątego. Na obrazy, koronki, rożańce, krzyżyki y tabliczki poświęcone. Na żądanie JW. Pana Pana Mikołaia Wolskiego z Podhaiec, Marszałka Nadwor. i t. d. *Na końcu:* w Krakowie w Druk. Mikoł. Loba. R. P. 1610. 8. ½ *ark.* (L S.)

7814. Odpusty pozwolone od Grzegorza XV. r. 1622. w Krakowie w Dr. Andr. Piotrkowczyka 1624. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

7815. Odpusty od Oyca S. Grzegorza XV Dla tych, ktorzy Náuki Chrześcianskiey ábo uczą, ábo iey słuchaią, ábo iakim sposobem do pomnożenia icy dopomagaią: Pozwolone Roku 1622 dnia 17 Września. w Warszawie w Drukarni Piotra Elerta J K. M. Typographa. Roku P. 1644. ½ *ark.*

7816. Sposob dostąpienia Odpustow od O. S. Papieża Innocencyusza XII. na koronki, krzyżyki, rożaniec, obrazki z złota albo srebra, lub z innego kruszcu zrobione pozwolonych. Z włoskiego naprzod na łacinski a potym y polski ięzyk przetłumaczony. 8. ½ *ark.*

Drukowane w Toruniu.

7817. *Komput* (Powszechny) albo Formularz Odpustów których Benedykt XIII. Koronkom, Rożańcom, Krzyżom etc. na przyszłe czasy pozwalać będzie — z textem łacińskim. Typ. Częstoch. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

7818. Odpusty od Oyca S. Benedykta Papieża XIV tak nauczaiącym y uczącym się sposobow modlitwy wewnętrzney, iako też y samę modlitwę, to iest nabożne rozmyślania odprawuiącym, wiecznemi czasy nadane r. 1746. *b. m.* 1768. 8. (L. S.)

7819. Indulgentiae Sacrosanctae Lateranen. Ecclesiae—Ecclesiae Maciejoviensi Praepositurali Diaecesis Chełmensis Bonorum haereditariorum Ill. ac Exc. D. D. Petri Miączynski Palatini Czerniechoviae — aggregatae — Lublini typis Coll. S. J. A. D. 1749. 8.

7820. Summaryusz Odpustow Rożańca Sgo w Krakowie w Dr. Mich. Dyaszewskiego. 1757. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

7821. Swiętey Bazyliki Lateranenskiey Odpusty Kościołowi Kamienieckiemu nadane. we Lwowie 1759. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 87.)

7822. Jubileusz Dwuniedzielny— Archidijecezyi Lwowskiey w R. teraz. 1759 pozwolony — we Lwowie w Druk. Bractwa S. Troycy. 12.

7823. Jubileusz powszechny przy podniesieniu na Stolicę Apostolską naywyższego Biskupa Klemensa XIII. w Druk. Akad. Wileń. S. J. R. 1759. 12.

7824. Odpusty ktore Klemens XIII. pozwala Koronkom, Rożańcom, Krzyżykom i t. d. *b. m.* 4 Sierpnia 1767. (Sienk. Dod. do Bent.)

7825. Indulgentiae a S. D. N. Clemente XIII Papa Coronis, Rosariis, Crucibus et Numismatibus Sacris ex occasione Canonisationis Sanctorum Joannis Cantii Presbyteri saecularis, Josephi Calasantii Fundatoris Schol. Piar. etc. etc. concessae. A. D. 1767. 8. *21 kart nieliczb.* (L. S.)

✣ ✣

7826. Przewodnik obchodzącym pamiątkę Zbawiciela naszego Jezusa Pana drog Jerozolimskich w Dyecezyi Wileńskiey na gorach Werkowskich pod Wilnem założonych pod dozorem XX. Zakonu Kaznodz. Prowincyi Litewskiey pod zaszczytem JW. JX. Tomasza Zienkowicza Biskupa Areopolitańskiego —

po innych razach naypoźniey wydany. w Wilnie w Druk. XX. Schol. Piar. 1775. 8.

7827. X. Józef Olechowski. Doniesienie o wyznaczeniu w Krakowskich kościołach ołtarzow na wybawienie dusz z czysca. *b. m.* 1780. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

* *

7828 Stanisław Reszka. O Jubileuszu r. 1585. (Siarcz.)

7829. O miłosciwym Lecie list Jego Miłości Księdza Arcibiskupa Gniezuienskiego. Item list Papieski na nie. Item List Papieski drugi, ktory zową Bullam Cenae (*sic*) Domini, wszytkim duchownym potrzebny. Item Krotkie kazanie na zapowiedzenie Miłosciwego Lata. Wydane nakładem J. M. Ks. Arcybisk. Gniezn. dla pożytku wiernych Krzescianow. w Wilnie, z Drukarni Oswieconego Książęcia Pana a pana Mik. Chrzysztopha Radziwiła etc. przez Daniela Łęczyckiego, Roku 1576. 4. *20 kart nieliczb.* (L. S.)

7830. Sigismundus Gdowski. Thesaurus Sponsae Christi apertum seu elucidatio brevis Jubilaei. 1626. (Nies.)

7831. Zygmunt Gdowski, Karmelita. Skarb Oblubienicy Chrystusa, czyli nauka o Jubileuszu r. 1626. (Siarcz. I. 133.)

7832. Krotka nauka do dostąpienia Jubileuszu przez D. Andrzeia Victorella w Rzymie Roku Swiętego przeszłego w druk wydana. Z włoskiego na Polski przełożona y teraznieyszemu Jubileuszowi Krakowskiemu przystosowana. Za staraniem X. Jana Foxa Archid. Kościoła Krak. w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego R. P. M.DC.XXVI. 4. *1 ark.* (L. S.)

7833. Memoria Jubilei Magni Regno Poloniae ab Urbano VIII Sum. Pont. concessi. A. D. 1626. Crac. ex Offic. Fr. Caesarii. 1626. 4. *40 str.* (L. S.)

7834. Fryder. Szembek S. J. Instrukcya o Jubileuszu y wszelkim innym odpuście. *Na końcu:* w Toruniu r. 1637. 8. *1 ark.*

7835. Frider. Szembek S. J. Instructio de Jubilaeis et aliis indulgentiis. Thorunii 1638. 8. (Nies.)

7836. Krotka informacya dla ludzi pospolitych na odprawowanie y dostąpienie Jubileuszu, abo miłosciwego Lata, ktory Naywyższy Koscioła S. powszechnego Pasterz Innocencius X. hoynie wszytkim prawowiernym w roku teraznieyszym 1648 na dwie Niedzieli pozwolił. Przydane są modlitwy nabożne do odprawowania tegoż Jubileuszu służące. w Krak. w Druk. Fr. Cezarego. 8. *1 ark.* (L. S.)

7837. Georgius Gobat S. J. Sensus et Consensus de Jubileo duplici et suspensione indulgentiarum antea Oeniponti, nunc Crac. in Off. Christoph. Schedel. 1651. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

7838. Jubileus seu Remissa noxarum. Per Simonem Starowolscium Primicerium Tarnoviensem, pro poenitentium ac poenitentiariarum cognitione enodata. Cracov. in Offic. Franc. Caesarii. 1651. 8. (L. S.)

7839. Nauka i Kazusy o Jubileuszu i Odpustach. w Druk. Akad. Żamoyskiey 1759. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

7840. Książeczka zawieraiąca dokładną informacyą o Jubileuszu z przydanym nabożeństwem w Niemieckim ięzyku. w Wilnie w Druk. Akad. 1776. (Gazety Wileń. 1776. N. XXVII.)

Toż. — w Litewskim języku, *tam. i t. r.*

*

7841. Jubileusz Wielki od Oyca S. Papieża Clemensa VIII. Na żądanie Krola J. M. Polskiego y Szwedskiego Zygmunta III. Krolestwu wszystkiemu do Kościoła Kathedralnego Krakowskiego pozwolony. Przez Jana Januszowskiego porządnie spisany. w Krakowie w

Drukarniey Jakuba Sibeneychera. 1603. 4. *37 str.*

Dedykacja Bernathowi Maciejowskiemu Bisk. Krak., w której wyraża: »Ufam M. łasce, o ktorey sobie wiele obiecuię, że się W. M. moy M. Pan odemnie nanizszego sługi swego, tym obrażać nie raczysz: (dotąd aż co znacznieyszego przypadnie, czego iuż u mnie po niemałey części w kącie próżno leży, niemasz się bowiem o czym na świat wychylić,) y mym M. Panem do końca będziesz. etc." (L. S.)

7842. Joannes Januszowski. Jubilaeum magnum. Cracoviae 1603. 4. *Zob. Noty.* (Kat. Ju.)

7843. Jubileusz albo Miłosciwe Lato ktore było w Rzymie R. 1625. od Oyca S. Urbana VIII Papieża na żądanie Krola Jmc. do Krakowa pozwolone ktore będzie trwało od 8 maia do 7 lipca w Roku 1627. w Krakowie w Drukarni Piotrkowczyka 1627. 8.

Nauka o Jubileuszu i sposob obchodzenia go nabożnie, z Modlitwami, Litaniami i pieśniami. (Ju. MS.)

7844. Annus Jubilaeus per Fr. Joannem de Czarnkow S. Theol. Lectorem Coenobii SS. Apostolorum Petri et Pauli Maioris Glogoviae, S. Ord. Fr. Praedicat. Priorem. A. D. 1625. Glogoviae excusus a Joachimo Funccio Calcographo. 4. (Ban. H. D. K. P. III. 69.)

7845. Andreas Fesulanus a S. Theresia Ord. Carmel. Tractatus De Jubilaeo et Indulgentiis. Pragae 1625. 4. (Bibl. Carm. T. 1. p. 81.)

7846. Samuel Strzegolecki. Cerimoniae Romanae sub Innocentio X. ad instaurationem Anni 1650 Jubilaei exhibitae. Cracoviae in Off. Valer. Piątkowski 1650. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7847. Jubileusz abo Miłościwe lato ludziom prostym do zrozumienia krotko opisane. w Krakowie w Dr. Fr. Cezarego 1651. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

7848. Joan. Ern. Schmieden. De Jubileo Romano anni 1650. Dantisci 1654. 12. (Cat. Janss. 1686.)

7849. Informatio brevis de Jubileo concesso ab Alexandro VII. Cracoviae in Offic. Joannis Pauli Cezary 1661. 12. (Sienk. l. c.)

7850. Adamus Komorowski Archiepisc. Gnesn. (Unterricht für die gesammte Gnesener Clerisey bey der allgemeinen Jubel Feyer der Römisch-Katholischen Kirche). *Po łacinie.* 4. *2 ark.* (Jan. Lex. I. 70.)

7851. Ludwik Chybinski. (Memoria Jubilaei a Benedicto XIV Maximo Pontifice, A. D. m.dccxl. concessi. Cui praemittitur: Notitia omnium Jubilaeorum, ipsorum ab origine, nostram usque ad aetatem: in Ecclesia Romana celebratorum. *Na końcu:* Brevis narratio de Electione et Inauguratione Benedicti Eiusdem Pontificis.) w Warszawie 1740. 8. *5½ ark. Po polsku.* (Jan. Pol. I. 15)

7852. Rok łaski albo Jubileusz zwyczayny od— Oyca S. Benedykta XIV na 6 miesięcy w r. 1751 pozwolony. w Druk. Akad. Wileń. S. J. R. 1751. 12.

7853. Brama złota podczas Jubileuszu Ordynaryinego przez Náywyższego Námiestniká Chrystusowego Benedykta XIV Pápieżá do skarbu nieprzebránego, z męki y zásług Chrystusowych złożonego, w Kościele Bożym zostájącego. Náyprzod w samym Rzymie Roku przeszłego 1750. otworzona: a teraz Królestwu Polskiemu y wszystkim Katolickim Páństwom do wniścia prawowiernym Chrystusowym, dlá pozyskaniá łásk y faworow Jubileuszowych w Roku ninieyszym 1751, ná sześć mieśięcy pozwolona z dyspozycyi zaś Jaśnie Osw. Xcia JMci Teodora na Klewaniu i Zukowie Czartoryskiego z Bozey y Stolice Apostolsk. łáski, Biskupá Poznańskiego y Wárszawskiego, w Warszawie dnia ósmego miesiąca Sierpnia dlá całego Archidiakonátu Wárszawskiego wystawiona. Krótką informácyią z przydatkiem niektorych modlitw Jubileuszowemu nábożeństwu służących, przez X. Jána *Wędrychowskiego* ad Campum Electoralem Plebana Wolskiego, przy

Kollegiacie Warszawskiey Capellae Regio-Ducalis Mansyonarza, z dozwoleniem Zwierzchnosci duchowney przyozdobiona. w Warszawie w Drukarni J. K. M. y Rzptey Colleg. Schol. Piarum. 8. *177 str. i 25 kart nieliczb.*

7854. Jubileusz Wielki Powszechny Ordynaryiny Roku Swiętego od Naywyższego Pasterza Oyca S. Benedykta XIV w roku po narodzeniu Pańskim 1751 całemu Katolickiemu światu na sześć miesięcy pozwolony, krotką informacyą dla pospolitego wyrozumienia y pożytku obiaśniony i t. d. w Krakowie w Druk. Mich. Józ. Anton. Dyaszewskiego. 8. *92 str.* (L. S.)

7855. Jubileusz powszechny w początkach Panowania Oyca S. Klemensa Papieża XIV— Gabryel Jan Junosza Hr. Podoski— Arcybiskup Gnieźnien.— wszystkim Duchownym— tudzież Wiernym Chrystus. Archi-Dyecezyi— Gnieźn. fol.

7856. Jubileusz powszechny od Oyca S. Klemensa XIV po szczęśliwym na Stolicę Apostolską swoim wyniesieniu— wszystkim wiernym Chrystusowym nadany. w Krakowie w Druk. Semin. Akadem. 1770. 8. *8½ ark.* (L. S.)

7857. Informacya o Jubileuszu Powszechnym w Druk. Akad. Wileńskiey. S. J. R. 1770. 12.

7858. Allgemeines Heiliges Jubel-Jahr Allgemeines Heiliges unter dem Pabst-Thum Pii des VI. welches 1775. zu Rom celebriret, promulgiret zu Krakau 1776. von Cajetano Ignatio Sołtyk. Gedruckt zu Krakau in der Collegii Majoris Druckerey. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

7859. Jubileusz Wielki od Piusa VI w roku 1776 pozwolony. w Krakowie 1776. 8.

7860. Nauka o Jubileuszu z przydatkiem różnych modlitw, wydana przez X. Antonina Malinowskiego S. T. L. Missionarza Zak. Kazn. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. R. 1776. 8. *88 str.*

7861. Kazanie Guilhelma Kalińskiego C. M. miane podczas Jubileuszu 1776 r. z rozkazu X. Massalskiego wydrukowane. w Wilnie w Druk. J. K. M. 8. *234 str.*
(Krasz. Wilno, IV.)

7862. L. J. C. A. Roku Swiętego Dwudziestu-piątoletniego Jubileusz wielki powszechny Ordynaryiny w Rzymie w przeszłym Roku 1775 uroczyście odprawiony. Od Naywyższego Pasterza Oyca S. Piusa VI Krolestwu Polskiemu w R. P. 1776 na sześć miesięcy pozwolony — Typis Universit. Studii Gn. Crac. 8. *11½ ark.* (L. S.)

7863. Jozef Tadeusz Kierski Biskup Przemyski. Ogłoszenie Jubileuszu pozwolonego przez Piusa VI. Poprzedza Bulla Papieska 1776. *b. m.* 4. (Sienk. l. c.)

7864. Książka Jubileuszowa na Dyecezyą Wileńską z rozkazu JO. Xcia Pasterza r. 1776 w Wilnie w Druk. Schol. Piar. 8.

7865. Książeczka Jubileuszowa skrocona — w Wilnie r. 1776. w Druk. Akad.

7866. Informacya i wypisanie materyi rozłożonych na dni piętnaście co do kazań i nauk Jubileuszowych dla przysługi i wygody Kapłanow Dyecezyi Płockiey. w Warszawie w Druk. Nadw. J. K. Mci. 4.
Pod koniec wieku XVIII.

7867. Nauka o Jubileuszu, który w teraźnieyszym roku 1826, za pozwoleniem Oyca świętego Leona XII. Papieża, przez sześć miesięcy w całym świecie katolickim odprawiać się będzie; z przydatkiem modlitw przy obchodzeniu kościołów, dla pozyskania odpustu Jubileuszowego do odmawiania wyznaczonych; od zwierzchności duchowney archidyecezyi Lwowskiey obrządku łacińskiego, ułożona. we Lwowie, drukiem Piotra Pillera. 8. *59 str.* (Noty L. Rogal.)

7868. Beschreibung und Entstehung des Jubeljahres. Wilna Jos. Zawadzki 1826. 8. *55 str. i 2 karty.*

7869. Indictio Universalis Jubilaei Anni Sancti Millesimi Octingentesimi Vigesimi Quinti. Romae MDCCCXXIV. Ex typographia Rev. Camerae Apostolicae. — Zapowiedzenie Powszechnego Jubileuszu Lata Miłościwego 1825. w Rzymie MDCCCXXIV z drukarni Kamery Apostolskiéy. Przedrukowano w Wilnie R. MDCCCXXV. w drukarni Diecezalney przy Kośc. S. Kazimierza. 8. *70 i 116 stron.*

7870. Zapowiedzenie powszechnego Jubileuszu lata miłościwego tysiącznego ośmsetnego dwudziestego szóstego, miesiąca maja dnia 2. w Rzymie MDCCCXXIV. z drukarni kamery apostolskiey, przedrukowano w Mińsku roku MDCCCXXVI, w drukarni Zymela. 8. *196 str. i tytułu 2 str. nieliczb.* (Noty L. Rogal.)

7871. Piętnaście dni nabożeństwa Jubileuszowego dla uczącey się młodzi i stanu nauczycielskiego, na mocy bulli papieża Leona XII. w Kościele Uniwersyteckim św. Jana, parafialnym wileń. za zgodą władzy edukacyyney i duchowney odprawić się mającego w roku ninieyszym 1826. Wilno. Józef Zawadzki własnym nakładem. 1826. 8. *83 str. i 3 nieliczb.* (l. c.)

* *

7872. Observanda in Missionibus Apostolicis a Patribus Soc. Jesu. *b. m. i r.* 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7873. Jerôme Scipion Evêque Comte de Toul. Mandement pour l'ouverture des Missions fondées par le Roi de Pologne dans les paroisses de ses Etats de Lorraine et Barrois. à Toul 1739. 4. (Sienk. l. c.)

7874. Katolicka Informacya ułożona dla Missyi przez Xiędza Raymunda Brans i t. d. w Częstochowie 1753. 8. (Kat. Friedl.)

7875. Albert Szołucha Zak. Kazn. Sposob godnego i skutecznego odprawowania Missyi. w Wilnie r. 1766. w Druk. XX. Franciszkanów. 8.

10) *Rachuba kościelna. Kalendarze, Indexy, Księgi i t. p.*

7876. Computus nouus et ecclesiasticus totius fere Astronomie fundamentum pulcherrimum continens, Clerico non minus utilis quam necessarius. cum figuris et additionibus noviter apressis. (*Pod tym tytułem rycina: Dwaj geniusze trzymają tarczę, nad nią korona królewska, na niej herby Litwy i Polski, oraz kolumny, ukośnie idące. U dołu na osobnych tarczach herb Akad. Krak. i Krakowa*). *Na końcu:* Impressum Cracouie. p. Florianum Unglerium et Wolfgangum Lern. 1514. 4. *10 kart nieliczb.*

Można trzy epoki naznaczyć wydania tej książki: 1) pod tytułem: *Computus nouus.* 2) *Computus nouus et Ecclesiasticus.* 3) *Summarius Computus.*— W każdej epoce zaszły różne w edycjach odmiany; źródłem zaś zdaje się być Michał Wrocławczyk. (L. S.)

7877. Summarius computus ex varijs computualibus libris breviter recollectus.

Liuide pone tuum tandem exitiale venenum.
Non alium ledis, te furor iste necat.

b. m. i r. 4. *8 kart nieliczb.*

Druk mieszany, tytuł w obwódce drukarskiej. Zdaje się, że druk Unglera. Jedna z pierwszych edycij. (Bibl. Ossol. L. S.)

7878. Computus nouus et ecclesiasticus totius fere Astronomie fundamentum pulcherrimum continens. Clericis non minus utilis quam necessarius: cum figuris et additionibus nouiter apressis. *Na końcu:* Impressum Cracouiae per Hieronymum Vietorem Philouallen. Anno

partus uirginei 1518. Mense Septemb. 4. *8 kart nieliczb. Druk mieszany.* (L. S.)

7879. Summarius computus ex variis conputualibus libris breviter collectus, cum additione declarationum capituli uniuscuiusque, denuo castigatus et reuisus. (*18 wier. łac. z napisem*: *Adhortatio ad Juventutem*). *Na końcu*: Cracouiae per Hieronymum Vietorem. 1541. 8. *14 kart nieliczb.*

Druk mieszany, gocki i ukośny. Dziełko astrologiczne. (l. c.)

7880. Supputationis Ecclesiasticae Rudimenta. *Na końcu:* Impressum Cracovie in edibus Hieronymi Vietoris. Anno salutis nostrę 1543.

Przypis. Joanni Holbegel Abbati Unatharademi... Joannes Spange.. Northusiae 1539 10 Martii.

(Spis Inkunab. do T. III. Bibl. Ks. II. T. III.)

7881. a) Computus Ecclesiasticus in pueriles quaestiones redactus. etc. Authore Joanne Spangenbergio Herdessiano etc. *Na końcu*: Impressum Cracouię in ędibus Hieronimi Vietoris, Anno salutis nostrę 1543. 8.

(Exemplarz bez tytułu, mocno uszkodzony).

b) Computus ecclesiasticus in pueriles quęstiones redactus, Manu, Scalis, Rotulis et Figuris illustratus omnibus studiosis utilis et necessarius. Autore Joanne Spangebergio Herdessiano apud Northusianos uerbi Dei ministro. Nunc primum auctus et recognitus. *Na końcu*: Cracoviae Typis Hieronymi Vietoris Anno Christianae salutis 1546. 8. *44 karty nieliczb.*

c) — — Cracoviae Lazarus Andreae excudebat. Anno 1554. 8. *35 kart nieliczb.* (Bibl. Puł. L. S.)

d) Computus ecclesiasticus in pueriles quaestiones redactus manu: scalis: rotulis: et figuris illustratus: omnibus studiosis utilis et necessarius autore Joanne Spangenbergio Herdessiano apud Northusianos verbi Dei ministro. Cracouiae Hieronymus Scharffenbergus Anno dni MDLII. 8. *8 ark.*

e) Computus Ecclesiasticus in pueriles quaestiones redactus, manu, scalis, rotulis et figuris illustratus, omnibus studiosis utilis et necessarius. Authore Joanne Spangenbergio Herdessiano apud Northusianos Verbi Dei ministro. Nunc primum auctus et recognitus. Cracoviae Lazarus Andreae excudebat, anno 1554. 8. *35 kart nieliczb.* (L. S.)

f) Computus Ecclesiasticus in pueriles quaestiones redactus manu, Schalis, rotulis, et figuris illustratus, ac in annos sequentes renovatus, omnibus studiosis utilis et necessarius. AuthoreJoanneSpangenbergio Herdessiano, apud Northusianos Verbi Dei ministro. Nunc primum auctus et recognitus. Cracoviae apud Matthaeum Siebeneycher Anno M D.LXXII. 8. *44 kart nieliczb.*

7882. Bened. HERBESTI. Epitome Computi Ecclesiastici cum quibusdam grammaticae rudimentis. (B.)

7883. Velificatio seu theoremata de anno ortus ac mortis Dni, deque universa Christi in carne oeconomia in Academia Graecensi publicae disputationi submissa a Laurentio SUSLYGA, Polono; praeside Jo. Deckerio S. J. Graecii 1605. 4.

(Bibl. Król. w Paryżu. L. S.)

Ignacy Potocki w postrzeżeniach nad dziełem Czackiego o Lit. i Pol. Pr. w Pam. War. na m. Lip. r. 1815, p. 393, wymawia niejako Czackiemu, że dziełka tego na swojém miejscu nie przytoczył. Świadczy także, iż w rok potém sławny Jan Kepler przedrukował je w Pradze, pod napisem: *De Jesu Christi Salvatoris vero anno natalitio Consideratio novissimae sententiae Laurentii Susligae Poloni, quatuor annos inusitata epocha desiderantis. Pragae apud Pauli Sessium 1606.* Zdaje się jednak, że tytuł mylnie wypisany, i że to nie jest przedrukowanie, ale raczej uwagi nad rozprawą Susligi. (L. S.)

7884. Novi Cycli Paschalis Elucidator, dass ist Dess newen Astronomischen Instrument, so Peter Krüger aussm Judischen Thalmudt,

durch mithülff eines Rabbinischen Practikenmachers in den Hundstagen zu Dantzig, Anno 1623 anderhalb Jahr erstlich darnach, wie er zuvor von den Judischen Ostern propheceyet, erfunden, und am ende seines Calenders, Anno 1624 beschriben, Dolmetscher, der da Klärlichen aussredet, dass Peter Krüger vorhin ein böser Prophet von den Judischen Ostern gewest, und noch ein viel ärger Beschirmer und Patron derselben. Beschrieben durch Danielem Krusium, Dantiscanum Matheseophilum. *jetzo* in Academia Vilnensi Philosophum. Anno Domini 1624. 4. *2 ark.*

Tego Kruzyusza, który był potém Jezuitą, wspomina Piasecki w historyi, jako autora pisma przeciw Gdańszczanóm względem ich prawa do ceł Gdańskich. Podobno jest to pismo bezimiennie wydane, pod tytułem: *Discursus necessarius.* (L. S.)

7885. Woyciech Kicki. Zwierciadło JMc Panom tak Duchownym jako y Swietckim w Graeckiey wierze będącym z strony Kalendarza, także y o Zwierzchności Papieskiey. w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego. 1640. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7886. Exegesis festivitatis paschalis in Alma Academia Vilnensi S. J. publice proposita e Jacobo Stancykiewicz artium et Philos. Magistro, — A. 1646 — Vilnae typis Acad. S. J. CIↃ IↃCXLVI. 24. *192 str. i 8 kart na przodzie.*

Przypis. Jerzemu Tyszkiewiczowi Biskupowi Żmudzkiemu.

7887. Theodori Skuminowicz Epistola Paschalis in qua antiquum Calendarium Graeco - Ruthenum conformiter Gregoriano corrigitur cum responsione ad eam Joannis Baptistae Riccioli Dantisci 1659. 4.

7888. X. Jan Gawath. Supplement dwom traktacikom o Kalendarzu starym omylnym y niepewnym. we Lwowie 1665. 4. (L. S.)

7889. Józef Olechowski Kanonik Krakowski (potym Archid. Krakow. Biskup Uranopolitański, Suffragan Krak.) Ogłoszenie przeniesioney Wigilii S. Macieia Apostoła z Wtorku zapustnego. *b. m.* 1733. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7890. Punctum juris Canonico-legale de Feriis quod — Praeside P. Andrea Kruger S. J. S. Theol. et SS. Cano. Doctore pro consequendo in utroque iure Licentiatu publicae disquisitioni proposuit — A. R. D. Alexander Żebrowski S. Theol. Licentiatus et SS. Can. auditor — Anno — MDCCI. — Vilnae typis Acad. S. J. 4. *6 ark.*

7891. Clemens Stanislaus Kostka Herka. Quaestio Juridica de Feriis. Cracouiae 1748. fol. *4 ark.*

Przypis. Andrzej. Stanisław. Kostce Załuskiemu Biskupowi Krakowskiemu. (Jan. Lex. I. 48.)

7892. Consideratio Christiana de non minuendo festorum numero per Theophil. Caroli S. P. Varsaviae 1791. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 39.)

7893. Uwaga Chrześciańska o niezmnieyszaniu świąt przez X. Teofila Caroli. w Warszawie 1798. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 39.)

✣

7894. Calendarium Romanum a Gregorio XIII Pontifice Maximo reformatum, publica praelectione in Alma Academia Vilnensi S. J. explanatum et A Rdo Dno Stanislao Myślkowski, Artium et Phil. Magistro, Academicarum Concertationum Moderatore, et S. Theol. Auditore in publicum datum. Vilnae, Typis Acad. S. J. 1637. 4. *5 ark.*

7895. Jezus Marya *Kalendarium Sanctarum.* Kalendarz Święćic: abo Dziennik doroczny: abo Dwor y kompania Przenaświętszey Panny Mariey Matki Bozey, iako Krolowey a Cesarzowey, wszystkich Swiętych, a mianowicie Swięcic. Tu iako Rayskie Lilie, Roże, Słoneczniki, Bożedrzewka, Fiołki, Maierany, Panien, Męczenniczek, Zakonniczek, Pustelniczek, Wdow, Zamężnych, na cały rok z dzienną pamiątką, ku przykładney cnot wdzięczności z Ksiąg katholickich pisarzow o Ży-

ciu SS. Bożych etc. zgromadzone i t. d. W Krakowie: u Stánisława Bertutowica 1643. 8. *6 ark.*

Przemowa do Katarzyny z Stemberku Kostczanki Sieniawskiey Podczaszyney Koronney (gdzie genealogia Sieniawskich) podpisana X. A. M. w B. K. — W pozwoleniu na druk znajdujemy nazwisko X. Andrzeja Malskiego Brzezanskiego Kaznodzieję. — Dziwna praca i mozoł w zebraniu tylu pochwał N. Panny. (L. S.)

7896. Jan Dubowicz Bazylian Archimandryta Monasteru Dermańskiego Kalendarz prawdziwy Cerkwi Chrystusowey. w Wilnie w Dr. Bazylianów 1644. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7897. Kalendarz Polityczny na Rok Pański 1737 Przybyszowy po przestępnym pierwszy zawieraiący w sobie Rewolucye roczne, Lunacye, Zaćmienia słońca y xiężyca, Concilia powszechne, Herezye, Zakony, Seriem Krolow Polskich, dzień narodzenia Panow y inne rzeczy ciekawe do politycznych rozmow służące zebrane przez X. Jana Poszakowskiego S. J. Theol. w Wilnie w Druk. Akad. 32. (Krasz. Wilno, IV.)

7898. Kalendarz Jezuicki Większy na rok przestępny MDCCXL. Societatis Jesu Jubileuszowy wtory, kończący dwieście lat od potwierdzenia tegoż Zakonu, przez Pawła III. Papieża. Zawieraiący w sobie

1. Na każdy dzien Miesiąca Osoby Societatis Jesu, Swiątobliwością, pracą apostolską, męczeństwem y mądrością znacznieysze.

2. Katalog Prowincyi y Kollegiow Societatis Jesu.

3. Kardynałow y Biskupów e Societate Jesu.

4. Generałow, Prowincialow Litewskich, Rektorow Akademii Wilenskiey y innych dawnieyszych Kollegiow.

5. Fundatorow, Dobrodziejow y Fautorow Societatis Jesu, osobliwie Prowincyi Litewskiey.

Zebrany z approbowanych autorow przez X. Jana Poszakowskiego Rektora Collegii Nesvisiensis. Vilnae Typis Sacrae Reg. M. Acad. S. J. 4. *45 ark.*

Ded. do Xięcia Michała Kazim. Radziwiłła Wojew. Trockiego. — Niektóre wiadomości o pisarzach Jezuickich Polakach tu się znajdują, ale podobno ex Bibl. Script. S. J. wyjęte. (L. S.)

7899. Kalendarz mnieyszy Jezuicki Prowincyi Litewskiey na rok Panski 1740. przez X. Jana Poszakowskiego S. J. Rektora Coll. Nesvisien. w Wilnie w Druk. S. J. 12. *9 ark.*

Skrócenie poprzedzającego kalendarza. — Przydany jest regestr Senatorów i Ministrów Królestwa Polskiego.

Janocki (Pol. I. 60.) wymienia Kalendarz Poszakowskiego, wydany w Wilnie r. 1741. 12. *14 ark.*, gdzie mówi o niewiastach świętością życia znakomitych.

7900. Kolęda Warszawska albo Kalendarz polityczny na rok 1759. 36. (Gazette de Varsovie 1758.)

7901. Warschauer Neu-Jahrs geschenke, oder Deutscher Politischer Calender. 1759. 12. (l. c.)

7902. Kalendarz Wileński na rok 1777 który prócz Genealogii etc., zawiera w sobie Summaryusz Konstytucyi Seymu ostatniego, z przyłączoną deklaracyą trzech sąsiednich potencyi, też Konstytucye gwarantuiących. (Gazety Wileń.)

7903. Kalendarzyk Warszawski na rok 1777 służący leśnictwom i fabrykom z przydaniem sposobow suszenia wszelkich zioł i korzeni ogrodowych i t. d.

7904. Vollständiger Haushaltungs und Wirthschafts Kalender, nach dem Gregorianischen und Griechischen Styl eingerichtet auf das Jahr nach Christi Geburth. 1784. Warschau. Gröll. (Gaz. War.)

7905. Kalendarz Wileński polityczny na rok 1778 który prócz i t. d. zamyka w sobie nader ciekawą i potrzebną wiadomość O Starostwach i Królewszczyznach Litewskich emfiteutetycznie expektatywą, dożywociem, summownie i dziedzicznie przez seym roku 1775 i 1776 udysponowanych z przyłą-

czeniem Specyfikacyi Starostw i Królewszczyzn Litewskich z podwoyną Kwartą iaka podług Konstytucyi 1775 do Skarbu Rzeczypospol. importować się powinna. (Gaz. Wileń.)

7906. Kalendarz Gospodarski na rok 1778. z wyrażeniem swiąt do swięcenia pozostałych, tudzież aspektów, wyborów, odmian powietrza, pełni i nowiów, Zaćmienia słońca i Xiężyca etc. z przydaniem na każdy miesiąc obserwacyi gospodarskich, do których dodane są niektóre wątpliwości z krytyką wieszczbiarskiey nauki i przyłączeniem niezawodnych obserwacyi. (Gaz. Wileń.)

✣

7907. Josephi Simoni Assemanni. Bibliothecae Vaticanae Praefecti et Canonici Kalendaria Ecclesiae universae in quibus tum ex Vetustis marmoribus, tum ex codicibus, tabulis, parietinis pictis etc. Sanctorum nomina, imagines et festi per annum dies Ecclesiarum Orientis et Occidentis recensentur, describuntur, notisque illustrantur. Tom I—VI. Romae 1755. 4.

Znajdują się tu wiadomości o początkach Kościoła chrześciańskiego u wszystkich ludów sławiańskich a zatém i w Polsce. (Cat. Bibl. Hung. T. I. p. 42.)

✣ ✣

7908. Andreas Cricius. Ad universos presbyteros totius Provinciae suae de libris novis, sive legendis, sive conscribendis, Regulae Pastorales. Cracoviae ex Offic. Flor. Ungler. 1536. 4. (Chodyk.)

7909. a) Index librorum prohibitorum, cum regulis confectis per Patres a Tridentino Synodo delectos. Auctoritate Pii IIII. primum editus, postea vero a Sixto V. auctus et nunc demum S. D. N. Clementis PP. VIII. jussu, recognitus et publicatus. Instructione adjecta de exequendae prohibitionis, deque sincere emendandi et imprimendi libros ratione. Cracoviae in Offic. Andr. Petricovij, 1603. 12. *7 ark.*

Na czele jest odezwa Bernarda Maciejowskiego Bisk. Krak. do wiernych swojej dyecezji, który też kazał dodać do tego regestru Rzymskiego, oddzielny regestr Autorów Polskich i Ksiąg w Polsce drukowanych, a podług jego zdania, godnych zakazania i potępienia. (L. S.)

b) — — Zamosci, Martinus Lenscius Typogr. Acad. excudebat A. D. 1604. 4. ***150 str. i 1 ark. na przodzie.***

Przedrukowanie z rozkazu Jerzego Zamojskiego Biskupa Chełmskiego. *Zob. Noty.*

7910. Index Librorum Prohibitorum cum regulis confectis per Patres a Tridentina Synodo delectos, et cum adiecta instructione de emendandis, imprimendisque libris, et de exequenda prohibitione. Nunc in hac editione Congregationis Cardinalium edictis aliquot, et librorum nuper scandalose euulgatorum descriptione auctus. Cracoviae in Offic. Andreae Petricouij. An. D. 1617. 12. *8½ ark. oprócz ½ ark. na przodzie, gdzie jest list pasterski Marcina Szyszkowskiego, datowany z zamku Ilzenskiego roku* ***1617.***

W liście tym powiedziano, że przy wstępie na biskupstwo, najsurowsze rozkazy wydał biskup drukarzóm i księgarzóm, drukowania i przedawania ksiąg bez zatwierdzenia katalogów przez władzę duchowną; że wizyta bibliotek także odbyta była, a z nich książki obelżywe i sromotne zabrane i spalone zostały.— Na arkuszu H jest spis autorów dzieł zakonnych w Polsce wydanych.

7911. Index Librorum prohibitorum Innoc. XI. P. M. iussu editus usque ad annum 1681. Eidem accedit in fine Appendix usque ad mensem Junij 1704. Romae typis Rev. Camerae Apost. 1704. 8. ***Zob. Noty.***

7912. Index Librorum Prohibitorum SS. Dom. N. Benedicti XIV. P. M. iussu recognitus atque editus. Romae 1758. 8. ***Zob. Noty.***

11) *Urządzenia co do porządków kościelnych duchowieństwa i t. p.*

7913. Modus et Ordo boni regiminis in Dioecesim Vilnensem introducendi sancitus et ex mandato Ill. Rev. Exc. D. D. D. Nicolai Stephani Pac Episcopi Praeconisati et Administratoris Ecclesiae et Episcopatus Vilnen. traditus typo A. 1682 die 13 Febr. Vilnae typis Acad. S. J. 4. *3½ ark.*

U Janockiego (Janoc. III. 233) tak: sancitus ab Ill. Rev. et Exc. D. D. Nicolao Stephano Pac Dei et Ap. Sed. Gr. Ep. Viln. SS. Dni nostri Innocenti Divi. Provid. Papae XI. Praelato Domestico et utriusque signatura gratiae et iustitia Referendario etc.

7914. R. P. D. Caccia Cracovien. Exemptionis Lunae 16. Januarii 1689. fol. *1 ark.*

Pismo, jak się zdaje, we Włoszech drukowane, z powodu wyroku wydanego przez Kapitułę Krakowską, na Opata Zgromadzenia Cystersów, klasztoru Cyryckiego, za opór, jaki czynił w opłacie dla sędziów duchownych w trybunałach Królestwa Polskiego, do której w ogólności całe duchowieństwo świeckie i zakonne przykładało się.

7915. Joa. Frider. Lucas Sapieha Castell. Trocen. Fundatio Infulatae Praepositurae Kodnensis. Zamoscij 1717. fol.

(Zał. Progr. Litter. 1743. p. 55.)

7916. Antonius Sebastianus Dembowski Episcopus Plocensis. Recta Dioeceseos Plocensis visitandae ratio. Varsaviae 1739. 12. *1 ark.*

(Jan. Pol. I. 19.)

7917. Ordinationes Visitationis Apostolicae Pro Provincia Polona Cler. Regul. P. M. D. S. P.— Pars IV. de Scholis. Pars V. Ordinatio Collegii Nobilium Varsaviensis. *(Bez oddzielnej karty tytuł)*. 4. *208 str.*

Musiały wyjść oddzielnie 3 piérwsze części. (L. S.)

7918. (Unterricht von der anzu stellenden allgemeinen Kirchen-Visitation in der Plotzker Diöces). *Po polsku.* w Warszawie w Druk. Coll. S. J. 1753. fol. *5 ark.*

(Jan. Lex. I. 191.)

7919. Instrukcya WW. Ichm. XX. Wizytatorom Archi-Dyecezyi Gnieznieńskiey Dana R. 1790. fol. *5½ ark.*

Datow. w Gnieznie 18 Lutego 1790.— Podpis: X. Stephan Łubieński Kanonik Metropol. Gniezn. Administrator General. Dyecezyi Gniezn.—Instrukcya pisana umiarkowanie, trafnie i przezornie.

7920. Obwieszczenie o maiącey się odprawić Wizycie Archi-Dyecezyi Gnieźnieńskiey. fol. *2 ark.*

Data i podpis jak wyżej.

❖

7921. *Resolutio* Romana Theologorum a Clemente XII Deputatorum super nullitate juramenti tempore comitiorum Convocationis praestiti. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

7922. Catalogus suspensionum omnium latae sententiae a jure communi. Jussu Ill. et Rev. D. Co. Alexandri Ludovisii Archiep. Bonon. —editus ad commodum—Cleri An. D. m.dc.xxvii Vilnae recusus. 12. *42 str. oprócz regestru.*

7923. Catalogus Excommunicationum quae extra Bullam Coenae Domini sunt reservatae vel Papae, vel Episcopo vel nemini etc. jussu etc. Vilnae recusus m.dc.xxvii. 12. *90 str. oprócz regestru.*

❖

7924. Sacrorum rituum Congregatione sive Eminentissimo et Rndissimo D. Card. Vidono Cracov. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Joannis Cantij. Animadversiones Rndissimi Fidei Promotoris super dubio. An Sententia D. Eppi Laodicen. Suffraganei, Illssimi Eppi Cracov. super cultu immemorabili, et casu excepto a Decretis fel. rec. Vrbani VIII. sit confirmanda. Romae ex Typogr. Rev. Cam. Apost. mdclxxv. Superior. Permissu Deinde Cracoviae. Typis Vniversitatis reimpressum A. D. mdclxxvi. fol. *10 str.* (Bibl. Horod.)

Jest tu wspomnienie o obrazie ś. Jana Kantego, malowanym przez Tom. Dolabellę, do ołtarza w kościele ś. Barbary.

7925. Congregationes Sacrorum ritum sive Eminentissimo ac Rudiss. D. Card. Vidono Cracov. Canonizationis Beati Joannis Cantij Presbyteri saecularis, S. R. Doct. et in Alma Univ. Acad. Cracov. Profess. Positio super dubio an sententia Ill. Eppi Laodicensis Judicis sub delegati, super cultu immemorabili et casu excepto à Decretis fel. recordationis Vrbani VIII sit confirmanda in casu etc. Romae ex Typogr. Reu. Camerae Apostol. MDCLXXV. Super. permissu. Deinde Cracoviae Typis Universitatis reimpressum A. D. MDCLXXVI. fol. *145 str.*

(Bibl. Horod.)

7926. Sacra Rituum Congregatione Emo et Rmo D. Cardinali Corradino, Polona seu Luceorien. Beatificationis, seu Declarationis Martyrii Ven. Servi Dei Andreae Bobola Sacerd. Professi S. J. Positio super dubio an sit signanda Commissio Introductionis causae. Romae MDCCXXVIII. typis Camerae Apostol. fol. *64, 26 i 31 str.*

7927. — Informatio super dubio an constet de Martyrio et causa martyrii in casu, et ad effectum de quo agitur. fol. *tam. 40 str.*

7928. — Summarium super dubio an constet de martyrio et causa martyrii etc. fol. *293 str.*

7929. Sacra Rituum Congregatione Emo et Rmo Dno Card. Aldrovando. Polona, seu Luceorien. Beatificationis et Canonizationis seu Declarationis Martyrii Ven. Servi Dei Andreae Bobola Sacerdotis Professi Soc. J. Responsio facti et juris ad novissimas Animadversiones R. P. Fidei Promotoris super dubio An constet de Martyrio et causa Martyrii, nec non de signis, seu Miraculis in casu et ad effectum, de quo agitur. Romae 1749. Ex Typ. Rev. Camerae Apostolicae. fol. 4. *13, 94, 48 str.*

7930. Sacra Rituum Congregatione Emo et Rmo Dno Card. Aldrovando Polona seu Luceorien. Beatificationis seu Declarationis Martyrii Ven. Servi Dei Andreae Bobola Sacerd. Professi Soc. Jesu. Positio super dubio an constet de Martyrio et causa Martyrii nec non de signis seu miraculis in casu et ad effectum de quo agitur. Romae MDCCLI. ex typogr. Camerae Apostol. fol. *71, 56, 10, 24 i 13 str.*

✣

7931. R. P. Stanislai Sczygielski, Benedictini Tinecensis, Responsio modesta ad Illustriss. et Reverendiss. Domini Andreae Olszowski, Culmensis Episcopi Regnique Poloniae Procancellarii, Quinquaginta singularia iuris Patronatus Regum Poloniae, circa Abbatias Praelatis saecularibus in commendam conferendas. *b. m. i r.* 4.

(Janoc. III. 295.)

7932. De Abbatiis, a Ser. Regibus Poloniae, Praelatis Saecularibus in Commendam datis: Casus singularis cum sua resolutione. *b. m. i r.* 4. (Janoc. III. 296.)

Por. Załuski *Conspectus novae collectionis legum ecclesiast. etc.* p. 47. N. 361, i *Bibliotheca Polona Msta*, T. II. p. 1219, w których pismo to Sczygielskiemu się przyznaje. (Janoc. l. c.)

7933. Lettres patentes pour l'enregistrement de l'Indult concernant la disposition des Bénéfices consistoriaux et autres des Duchés de Lorraine et de Bar. Nancy chez Charlot 1740. 4.

Jest to akt z podpisem Xiążęcia Lotaryngii i Baru, Króla Stanisława Leszczyńskiego. (L. S.)

7934. Theodorus Czartoryski Episc. Posnan. Dispositio devotionis quadraginta horarum 13 7br. 1756. fol. (L. S.)

7935. Caeremoniale Benedicti XIV. Pontificis Max. iussu editum pro Basilica Assisiensi S. Francisci in Patriarchalem et Capellam Papalem erecta. Romae MDCCLIV. Ex typographia Generosi Salmoni in foro S. Ignatii. Denuo impressum Var-

saviae typis R. P. Schol. Piar. 1758. 4. *16 ark.* (Mizler, Acta, 1756, 236)

7936. Franciscus POTKANSKI Episcopus Patarensis, Suffragan. Cracov. Prorogatio supplicationum. 1767. (Sienk. Dod. do Bent.)

7937. Josephi GARAMPI Nuncii Apostolici in Polonia Epistola ad Superiores Provinciarum, Congregationum, Monasteriorum et Conventuum in Regno Poloniae et Magno Ducatu Lithuaniae existentium. *b. m.* 1776. 4. (Sienk. l. c.)

7938. Stanisław Bohusz SIESTRZENCEWICZ z Bożey Łaski Biskup Białoruski, Delegatus Apostolicus i t. d.

List Pasterski, dozwalający Jezuitóm zakładać nowicjaty i przyjmować do zakonu. Data w Mohilowie po S. Pietrze i Pawle r. 1779. Acta Hist. Eccl. nos. temp. VI. Bd. p. 132. Przyłączona do tego Bulla Papieska, umacniająca do tego Biskupa Mohilowskiego, datowana 15 Augusta r. 1778.

7939. Ustanowienie względem odprawiania Kongregacyi Dekanalnych w Dyecezyi Płockiey i Acta habita a Pio Papa VI. w Warszawie 1778. fol. (Kat. Piar. War. 1822. p. 109.)

7940. Doniesienie Biskupa Krakowskiego de Altaribus privilegiatis 19 Lipca 1780. 4. (Sienk. l. c.)

7941. Joan. ALEXANDROWICZ Ep. Hełm. Communicatio binarum literarum Gubernii Clero suo. 1781. fol. (Sienk. l. c.)

7942. Rezolucya Nayiaśn. Pana za zdaniem Rady przy Boku Jego nieustaiącey, względem uskutecznioney Inkorporacyi za Bullą Papieską dwuch Probostw Widziniskiego i Michaliskiego KK. RR. na funduszach Biskupstwa Inflantskiego d. 20 Miesiąca Maia 1783 r. wydana. fol. ½ *ark.*

7943. Uwagi nad Cesarską, Królewską ustawą w sprawach Małżeństw pod dniem 16 Stycznia, 1783. ułożoną — w języku polskim wydanę w Wiedniu w Druk. Jana Tom. de Trattnern, Ces. Król. Typogr. i Bibliop. 1783. 8. *119 str.* (Bibl. Horod.)

7944. Obrządek kolędowania plebańskiego na nowy rok, 1786 z dozwoleniem Zwierzchności Hełmskiey duchowney na Parafie wydany. 8. *1 ark.*

7945. Antonius GOŁASZEWSKI Episcopus Premisl. Intimatio Clero Dioecesis Premisl. Decretorum Gubernialium. 1786. fol. (Sienk. l. c.)

7946. Caiet TĘGOBORSKI Scholast. Cathedr. Premisl. Communicationes dispositionum Gubernii Clero Dioec. Premisl. Premisliae. An. 1786. fol. (Sienk. l. c.)

7947. Porządek Nabożeństwa w Kościele Sgo Jana na dzień szósty Miesiąca Czerwca od Administracyi Duchow. Wileń. naznaczonego na podziękowanie P. Bogu za obronienie Narodu od buntowniczych zamachów. w Wilnie w Druk. przy Akademii R. 1790. 8. *1½ ark.*

7948. Kommissya Rzeczypospolitey Skarbu Koron. — Obwieszczenie o zapadłym prawie pozwolenia puszczenia Kuźnic w dobrach dawniey do Biskupstwa Krakow. należących na fabryki kossowe. fol. ½ *ark.*

Podpis: Tadeusza Czackiego; data 28 Czerwca r. 1791.

7949. Statuta Imperialia Romanae Ecclesiae quae in Rossia spectantia. 4. *66 str. Zob. Noty.*

7950. Regulamen seu Ordinatio pro Clero Romano-Catholico Latino subscripta, propria Manu Suae Imperatoriae Majestatis, hoc modo: Sit Ita. Decembris 11 die, 1800 Anno. fol. *1 ark.*

Podpisy: Biskup Jan Benisławski, Opat Józef Byszkowski, Radźca (Consiliarius) Ludovicus Siestrzencewicz, Assessor Bazyli Kopecki, Sekretarz Bazyli Ranczewski.

7951. Ustawa dla duchownego i Kościelnego Rządu Rzymsko-Katolickiego wyznania. fol.

Ustanowienie Rzymsko-Katolickiego Duchow. Kollegium w miejscu Departamentu Collegio Justitiae. Data Nowembra 23 1801 r.

7952. Collegium Ecclesiasticum Romano-Catholicum ac Archidiae-

cesis Mohiloviensis eiusque regimen Capitulum, Officium, CuriaCollegiatae et Decani Foranei nec non Ecclesiae utriusque Cleri in Decanatus respectivos divisae opera Ill. Metropolitani Archiepiscopi in ann. 1807. Polociae typ. Coll. S. J. 8.

7953. Ustawy szczególne dla Seminaryum Głownego Duchownego przy Imperatorskim Wileńskim Uniwersytecie. fol.

Data Rady Uniwersytetu Wileńskiego 2 Czerwca 1808.

7954. Ukaz Rządzącemu Senatowi. fol. *1 ark.*

Ustanowienie Rzymsko-Katolickiego Seminaryum przy Uniwersytecie Wileńskim.

12. *Rozprawy prawne w rzeczy kościoła lub duchowieństwa.*

7955. Sixtus V. P. P. Literae Processus et Constitutio contra exercentes Astrologiae Judiciariae artem. Cracoviae in Off. Lazari 1586. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7956. Lilia (Petrus) Canonicus Posnan. Praepositus Sreduensis:— Actio III. pro domo ad Praelatos et Canonicos Eccl. Cath. Posn.— Posnaniae ap. Viduam et Haer. Joannis Wolrabi. 1596. 4. (l. c.)

7957. Woyciech Pakostyens. Sprawa o reformacycy klasztoru Chełmińskiego Panieńskiego w Poznaniu w Druk. Jana Wolraba 1618. 4. (l. c.)

7958. Krótka sprawa o nowym Collegium Oycow Societatis Jesu, u Swiętego Piotra w Krákowie, dla niewiádomych wydána, od iednego oboiey stronie życzliwego.— Zá wiádomośćią y wyráźnem dozwoleniem urzędu duchownego. W Krakowie roku Páńskiego, 1625. 4. *Druk gocki*, *kart XIII. nieliczb.* (Noty X. Plat. Sosn.)

Autor sprzyja Jezuitom.

7959. Respons ná statum causae ab asserto Collegio O. Jezuitow w Krákowie, przećiwko PP. Akádemikom Krákowskim in publicum podany. 4. *Druk gocki*, *kart nieliczb. IV.*

Na końcu ostatniej karty wyrażono: Superiorum permissu. W Warszawie, w drukárni Janá Rossowskiego, J. K. M. Typográphá, Roku 1627. (l. c.)

7960. Obrona Kollegium Krakowskiego PP. S. J. w Warszawie w Druk. Jana Rossowskiego 1627. 4.

7961. Declaratia memoriału exorbitantiey, y processu Akademiey Krakowskiey, Miedzy stany koronne drukiem podánego pod czas Interregni Roku 1632. A przytym zaraz pamiętne memorialiście Authorowi tegoż memoriału. 4. *Druk gocki*, *kart nielicz. X.*

Jest to odpowiedź na memoryał, wydany ze strony Akademii Krakow.

7962. Processus causae Lublini 1636 agitatae decretumque contra perfidum Marcum Judaeum latum. 1636. 4. (Kat. Dupl. Puł. N. 601).

7963. Contributionis Capitalis sive Capitationis a Pontifice ad Nuntium in Regno Poloniae quo ad Clerum et Regulares qualiter facienda vel non, declaratio. *b. m.* 1686. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

7964. Fiducia Bonae Causae, in puncto Reatus falso declarati per D. Joannem Franc. Hacki Societ. J. Theol. publicata a Constantino Schützen Ministro Jesu Christi. Dantisci. Typis Johannis-Zachariae Stolii A. 1689. 4. *74 str.* (Bib. Horodec.)

7965. Enucleatio nullitatis Excommunicationis ratione praetensae devastationis Ecclesiarum, bonorumque diaecesis Vilnensis publicatae. Spargitur in vulgus anno 1696. fol. *8½ ark.* (L. S.)

Pismo to ściąga się do owych gwałtownych sporów między Brzostowskim Bisku-

pem Wileńskim a Kazimierzem Sapiehą Wojew. Wil. i Hetmanem, którego Biskup wyklął. Zob. Chochłowski, który może i tego pisma jest autorem. Wreście pisane jest po polsku, chociaż ma tytuł łaciński. Wyszło w Toruniu, Gdansku lub Królewcu. (L. S.)

7966. Epistolae Stanislai Chochlowski, quondam Ordinis Franciscanorum in Conventu Vilnensi Guardiani, de Episcopo litigioso et seditionum in Ecclesia Dei, et in Republica concitatore Constantino Brzostowski, Episcopo Vilnensi. 1695. fol.

Tytułu i dedykacji Panom i przełożonym i t. d. Holenderskim, kart 4., textu 122 str. *Zob. Noty.*

7967. Informatio de bonis dioecesis Vilnensis non desolatis adversus informationem falsam Episcopi Vilnensis. 1695. fol.

(Cat. Janss. 1699).

7968. Declarationes S. R. E. Cardinalium super praeiudiciis Ecclesiae Parochiali Bochnensi per religiosos Ord. Praed. S. Dominici et S. Francisci de Observantia illatis. Cracoviae typ. Fr. Cezary. 1697. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7969. Transakcya Ugody między JW. w Bogu Nayprzewiel. JX. Konstantym Kazimierzem Brzostowskim Biskupem Wileńskim, JW. JX. Alexandrem Horainem Biskupem Żmuydzkim, JW. JX. Alexandrem Horainem Biskupem Smoleńskim y innemi JWW. Ich M. Xiężą Prałatami, Kanonikami pomienionych Diecezyi nomine totius Cleri czyniącemi, A JW. JP. Ludwikiem Konstantym na Rożance y Włodawie Pociciem Kasztelanem Wilenskim i t. d. zawartey Anno D. 1713 dnia 13 Maia. fol. *2 ark.* *Datowano w Wilnie.*

7970. Inductio quasi iuridica causae seu comparatio partium colligantium Magistratus populique Thorunensis ab una et Jesuitarum ab altera super personarum locorumque violatione 1724. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

7971. Summaria Demonstratio Episcopatum Piltinensem subesse S. R. M. totiusque Reipublicae Ordinationi et ius vindicandi seu eximendi huiusmodi Episcopatum posse concedi illi Episcopo, cui salubriter S. R. M. et Resp. consuevit expedire. fol. *2 ark.*

(List Ottona Schenking Biskupa Wradinskiego do Akt przyjęty r. 1644. w Wielką Sobotę.

7972. Informacya względem Pow. Piltyńskiego i w nim dóbr Biskupstwa Kurlandzkiego położonych. fol. *1 ark.*

Wiele tu dat do historji Inflant polskich i Kurlandyi.

7973. Informacya od Kościołow zruynowanych Dyecezyi Wileńskiey Stanom Rzpltey i W. X. L. na Seym w r. 1695 odprawuiący się w Warszawie podana. fol. (L. S.)

7974. Antonii Casimiri Ostrowski Episcopi Livoniae, Status Causae intuitu exemptionis Bonorum Epicopatus Piltinensis sive Curoniae a Possessorum ipsorum Hypothecariis. Varsaviae 1754. fol.

Pismo podane na Sejmie r. 1754.

(Jan. Lex. II. 187).

7975. Instrumentum sententiae latae per Pompeium Aldrovardum pro Collegio S. J. Civitatis Polociae contra Archiepiscopem Polocensem totumque Clerum rit. gr. uniti. Romae 1729. fol. (L. S.).

7976. Deductiones binae quibus demonstratur Episcopis Varmiensi et Culmensi titulum Sambiensis et Posnaniensis nullo modo competere. *b. m.* 1733. 4. (L. S.)

7977. Processus Judiciarius in causa Perill. Adam. Rev. D. Antonii Skorulski Canonici Ecclesiae Cathedralis Vilnensis contra Ill. Adm. Rev. D. Franciscum Gzowski Canonicum Smolenscensem Praeposi tum Curatum Borysoviensem occasione intrusivae praetensionis ad Canonicatum Ecclesiae Cathedralis Vilnensis in utraque instantia formatus, cum aliis adnexis et connexis. Anno 1775. fol. *4 ark.*

7978. Caietanus Ignatius Sołtyk — Episcopus Cracoviensis Dux Severiae. fol. ½ *ark.* *Forma po-*

zwania duchownej osoby przed sąd Biskupi.

7979. Kaietan Ignacy SOŁTYK— Biskup Krakowski Xiąże Siewierski. — Przywiley na Kancelrstwo Xięstwa Siewierskiego, *dla X. Franciszka Ossowskiego, na miejsce X. Józefa Gorzeńskiego, na arkuszu. Data* w Krakowie 13 Lutego R. P. 1782.

Powod do złożenia X. Gorzeńskiego w piśmie tem wymieniony jest ten: iż „kiedy celebrował w kościele, pies znajdował się na gradusach leżący."

7980. Caietanus Ignatius Sołtyk— Episcopus Cracoviensis, Dux Severiae.—List J. O. Pasterza cum monitione ad Capitulum. fol. ½ *ark. data wKrakowie* **11** *Februar.* **1782.**

7981. Caietanus etc. Interdictum et Inhibitio contra V. Capitulum Cathedrale. fol. ½ *ark. Data jak wyżej.*

7982. Carol. MARXEN. Episcopole Judicium contra calumnias Jacobi Gothofredi defensum. Cracoviae typ. Univer. 1776. fol. (Sienk. l. c.)

7983. Wypis listu odpowiednego S. Zgromadzenia Zboru Trydenskiego do Biskupa Płockiego względem stanu Dyecezii swoiey 14 Maia 1779 r. ½ *ark.*

Po łacinie i po polsku.

7984. Uwagi nad Xięstwem Siewierskim. w Wschowie Roku 1786. 8. *1 arkusz.* (Bib. Horodec.).

7985. Przedstawienie Ferdynanda Nuncyusza Papieskiego względem dóbr do Biskupstwa Krakowskiego należących a maiących być na skarb obróconych. 1789. fol. *po polsku i po francuzku.*

(Sienk. Dod. do Bent.)

7986. Prosba Xięży Trynitarzow do Zgromadzonych na Seym Nayiaśn. Rzeczypospolitey Stanow. fol.

Do prośby o zabezpieczenie funduszów XX. Trynitarzów dołączony Regestr wykupionych niewolników przez XX. Trynitarzów Polskich, i okup sam wymieniony.

B. Cerkwi Wschodniej.

7987. Соборъ въ Богоспасаемомъ Градѣ Вильнѣ бывшій 1509 года.
(Sopikow. l. 234).

7988. Оброна Брестскаго Рускаго собора 1595.
(Sopikow. l. 158).

7989. Piotr SKARGA. Synod Brzeski y iego obrona. W Krakowie. 1597. 4. (Nies. III. 719. N. 14).

W dziele Arkudiusza: Autirrhesis, wspomniane są pisma: Obrona Synodu Ruskiego Brzeskiego r. 1597, pismem polskiém i ruskiém bezimiennie wydane przez jakiegoś katolika rzymskiego. Zapewne to jest tož samo. Łączyć i porównać tu N. 7510.

7990. Апокризисъ альбо отповѣдь на книжки о Соборѣ Берестейскомъ именемъ людей старожитной релѣи Греческой черезъ Христофора Филалета врихлѣ дана. въ Вильнѣ 1597. **222** *kart. Bardzo rzadkie.*

Przypisują to pismo Meleciuszowi Smotryckiemu. Przypis. Jan. Zamojskiemu, potym Предмова до Читальника.
(Strojew. 84).

7991. Sobor Kijowski . . . . przez Oyca Piotra Mohile (*sic*) złożony y odprawowany Roku 1640, począwszy od dnia 8 Septembra aż do dnia 18 w ktorym iż wielkie . . . . , y przeciwności Wierze świętey Katholickiey znayduiemy przeto czułością pasterską y staraniem J. W. J. Mci X. Andrzenia Gembickiego, Biskupa Łuckiego, na przestrogę . . . . żeby wiedziała iakiego Pasterza naśladuie: . . . . ? Z Ruskiego na Polski język przez Wielebnego X. Kassiana SAKOWICZA przełożony, y powtore z druku wydany. w Krakowie w Druk. Marcina Filipowskiego. A. 1642. 4. *1½ ark.*

W przedmowie do czytelnika wspomina księgę Ojca Władyki Puzyny, o siedmiu Sakramentach. (Ł. S.)

Na tym Synodzie Metropolita wniosł skargę na Bractwo Lwowskie Wniebowzię-

cia Panny Maryi, że nad zakaz jego drukują xięgi, ewangelie, służebniki etc., co się nie godzi, i zakazał pod klątwą, aby żaden nie ważył się tych xiąg kupować.

7992. **Prawa y Przywileie wyznaniu Uniackiemu Ruskiemu nadane. w Wilnie 1632. w Druk. Bazyl. Monast. S. Ducha i Bractwa S. Trojcy.**
(Krasz. Wilno, IV).

7993. **Prawa i wolności Religii Greckiey i Acta in Scepusio circa tolerantiam. 1767. fol.**
(Kat. Piar. War. 1822, I. 108).

7994. **Грамота окружная Виктора Архіепископа Минскаго, ко всѣмъ вѣрнымъ находящимся въ его паствѣ. 1794. fol.**
(Sopikow. I. 77).

7995. **Грамота Аѳанасія Епископа Могилевскаго и Полоцкаго 1795. fol.** (Sopik. l. c.)

C. Wyznania Augsburskiego i Reformowanego.

7996. a) Heinr. Gottfried Scheidemantel. **Entwurf zum Allgemeinen Kirchen Recht beyder Evangelischen Confessionen in Pohlen und Litthauen die Kirchen-Verfassung, gute Ordnung und Policey betreffend. 4.** *340 str. oprócz regestru.*

Zbiór ten ułożony, za staraniem Augusta Stanisława Barona von der Goltz, Generała Lejtnanta wojsk Koron. Toż dzieło, jako prawo kościoła, wyszło pod tytułem:

b) **Allgemeines Kirchen-Recht beyder Evangelischen Confessionen in Pohlen und Litthauen die Kirchen-Verfassung, gute Ordnung, Policey und rechtliche Thätigheit der Consistorien betreffend. Warschau 1780 gedruckt bey P.** *Dufour*. **8.** *456 str., oprócz 10 kart na przodzie.*

Dedykacja Seniorów ewangelickich obu wyznań do Króla i Stanów Królestwa, przywiléj królewski i regestr; na końcu: Canon über Annahme des allgemeinen Kirchen-Rechts, datowany w Węgrowie, 28 Augusta r. 1780. 4 karty i erraty 1 karta.

c) **Kirchen-Gesetzbuch für die beyden Evangelischen Confessionen in Pohlen und Litthauen, auf ausdrückliches Verlangen der dissidentischen General-Synode entworfen, neuerlich aber von Druckfehlern gereiniget, und mit Anmerkungen begleitet von D. Heinr. Gottfr. Scheidemantel, ordentlichen Lehrer des Lehnrechts zu Jena. Nürnberg und Altorf. 1783. 8.** (B).

Przywiléj wymienia tytuł po polsku tak: Prawo Duchowne Dyssydentow w Polszcze etc., i powiada, że dzieło to w trzech językach, polskim, niemieckim i francuzkim drukować miano. W exemplarzu widzianym, przywiléj ten oddzielnie wklejony do książki nosi sygnaturę: Gg. tak, iż zdaje się że do innego dzieła tego wydania, może w języku polskim lub francuzkim należał. Na str. ostatniéj dzieła 456 powiedziano: że każdy exemplarz dla autentyczności dwóch Seniorów lub dwóch Radźców Konsystorza podpisy nosić będzie. Exemplarz opisany przez Bentkowskiego (T. II. 203) miał podpisy Königsfelsa iTeppera; w widzianym żadnego podpisu niema.—Wydanie to (mówi Bentkowski) jest rzadkie, gdy Goltz dla niedorzeczności wielu, które się do tego dzieła wcisnęły, chciał je zupełnie wyprowadzić z użycia. Zob. Büsching'a Gesch. der Evangel. beyd. Confess. T. II. 78. Por. Acta Histor. Eccl. nost. temp. VIII. Bd. p. 556 w nocie gdzie też i recenzya tego dzieła str. 596 i 793—804.

d) **Allgemeines Kirchen-Recht vor beyde Evangelische Confessionen in Pohlen und Littauen, nach dem Inhalte der Traktaten und Reich-Constitutionen von 1768 und 1775 abgefasst; Wie solches nach erfolgter bedingter Annehmung desselben auf der im Jahr 1780 zu Węgrow gehaltenen und limitirten General-Synode beyder Confessionen aus allen drey Provinzen, laut des, auf der im Jahre 1782 reassumirten General-Synode, von den Ständen der U. A. Confession abgefassten Vten Canons, von der hierzu bevollmächtigten Commission durchgesehen, abgeändert, verbessert und approbirt worden ist. Lissa 1783. Gedrukt bey Samuel Gottlieb Presser. 8.** *368 str. i 12 kart na przodzie.*

Przywiléj na druk na lat 10 wyraża, iż Prawo Duchowne Dyssydentów w Polsce we trzech językach, w polskim, niemieckim i francuzkim miało być drukowane. (Między Kommissarzami do rewizyi wyznaczonemi jest Christian Gottlieb v. Friese *Generalsenior Ducatus Masoviae*). Drugie wydanie ma tytuł:

e) Allgemeines Dissidentisches Kirchen-Recht laut den Tractaten und Reichs-Constitutionen von 1768 und 1775 von der General-Synode abgefasst, von allen Provinzen Synodalisch angenommen, und sämtlichen Gliedern der Evangelischen Kirche U. A. C. in der Crone Pohlen und dem Grossherzogthume Litthauen, zur gemeinschaftlichen Befolgung bekannt gemacht. Lissa 1784. 8. *376 str. i 14 kart na przodzie.* (L. S.)

7997. Krotkie na Pismie S. i rozumie gruntuiące się uwagi nad powszechnym prawem kościelnym w Węgrowie ułożonym dla Ewanielikow oboyga wyznań w Polszcze i Litwie znayduiących się. Roku 1782. 8. *77 str. Zob. Not.*

Na końcu data: w Nowym Boianowie d. 5 Czerwca 1781. W katalogu Grölla rok druku wymieniony 1783.

7998. a) Prawo powszechne duchowne oboicy konfessyi ewangelickiey dyssydentow w Polszcze porządek kościelny, policyą i prawny postępek Konsystorzow zawieraiące. w Warszawie w Druk. P. Dufour. 1781. 8. *599 str., 13 kart na przodzie i 5 na końcu nieliczb., gdzie jest Kanon względem przyjęcia Prawa powszechnego duchownego.*

b) Prawo powszechne duchowne oboiey konfessyi Ewangielickiey dissidentow w Polszcze. w Warsz. 1801. 8. (Kat. Bie.)

✤ ✤

7999. Jacob Philip Franck. Der Kirchen-Process der Evangelischen Gemeinde zu Wilda. *b. m.* 1733. 4. (L. S.)

✤ ✤ ✤

8000. Disputatio theologica de Conciliis ecclesiasticis, quam sub praesidio Clarissimi et Doctissimi Viri D. Antonii Thysii S. Theologiae Doctoris et eiusdem Facultatis in celeberrima Lugduno-Batava Academia Professoris Ordinarii, publice examinandam proponit Andreas Węgierski Polonus. Lugduni Batavorum ex Officina Bonaventurae et Abrahami Elzevir. Acad. Typographi. 1628.

Przypis. Gracyanowi Pastorowi Lesznieńskiemu, Janowi Turnowskiemu Pastorowi Toruńskiemu, Danielowi Mikołaiewskiemu Pastorowi Izbiskiemu, Starszym Zborowym. (Ju.)

8001. Samueli Schelguigii de Concilio Hierozolymitano, quod Actorum XV. describitur, exercitatio theologica in Acad. Gedan. agitata; eo praeside. Gedani, Barthol. Mola. 1678. 4.

(Catal. des livres impr. de la Biblioth. du Roy. Paris 1752. T. III. Dz. N. 309).

8002. Samuelis Schelwigii, Exercitatio historico-theologica de Concilio Gangrensi. Gedani 1690. 4. (Cat. Janss. 1702).

✤

8003. Aktá. Tho iest, Sprawy Zboru Krzesciáńskiego Wileńskiego, ktore sie poczeli Roku Páńskiego. 1557. Miesiącá Decembrá, Dnia 14. Zą sprawą Kxiędzá Simona z Prossowic, tego zboru superintendentá, Kaznodzieie Oswieconego Kxiążęcia pana Mikołaja Radziwiła, Wojewody Wileńskiego. etc. W Brzesciu Litewskiem. M.D. Lix. 8. *55 kart nieliczb. Na ostatniej:* W Brzesciu. Drukował Stánisław Murmelius, Nakładem Oswieconego Kxiążeciá Páná Mikołáia Rádziwiłá Woiewody Wileńskiego. etc. Roku, M. D. Lix. *Druk gocki bujny. Zob. Noty.*

8004. a) Erasmus Gliczner. Consensus Sandomiriensis. Thorunii 1586. 8.

(Chr. Sieg. Thomas Altes und Neues. 1754. p. 3).

b) — — *tam.* 1592. *Zob. Noty.*

8005. *Theses Theologicae* to iest Conclave Synodalne Zboru Wileńskiego. *Defendentur in Coetu, alias* we Zborze Wileńskim ktory iest pod Baranem, na wieży wysta-

wionem *Praeside Clarisimo et utriusque artis peritissimo Ministro Stanislao Sudrovio. Respondente vero dignissimo ipsius Ribaldo, seu locuto Joanne Radvano utroque fidelissimo discipulo Calvina* Francuza piątnowanego y Bezy Sodomity sprosnego iako iegoż własne wiersze o tym świadczą. Defendentur autem Mense Maijo A. D. 1591. 4. *1½ ark.*

Na odwr. Wa. Ty. Student Poznanski do Czytelnika Paszkwil przeciw Nowowiercom. Wiele tu o Sudrowskim, Wolanie, Chrząstowskim i innych. Załuski na exemplarzu swoim zapisał: *Rarissimus, Curiosissimus*. (Wizer. Pocz. Nowy T. II).
Zob. Noty.

8006. Jan Turnowski. Chrześciańskiego Zboru Pańskiego Konstytucyc. w Toruniu 1614.
(Katal. Juszyń.— L. S.)

8007. *Consensus.* w Baranowie z drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, 1628, 8. *66 kart liczb. i 41 nieliczb. Zob. Noty.*

8008. Acta Conventuum et Synodorum in Majori Polonia a Dissidentibus celebratarum. Edidit Jac. Scheidemantel Regis Daniae ab aula, Legationibus Concionator, Antistes Sacrorum apud Coetum Evangelicum Varsav. Sodal. honorar. Societ. Lat. Vnivers. Jenens. Vratislaviae Sumptibus Wilhelmi Gottlieb Korn. 8. *136 str. i 16 kart na przodzie.*

Oprócz dedykacji wydawcy do Synodu w Lesznie odprawionego, datowanej z Warszawy, 2 Lutego 1776., jest *Historia Ecclesiae Neobruchdorffensis alias Slavatycensis.* (Pismo ważne z tegoż względu co i poprzedzające.— L. S.)

8009. Consensus. 2. Timoth. 2. Sectare justitiam, fidem, charitatem, pacem, cum ijs, qui invocant Dominum ex puro corde. W Baranowie, z Drukárniey Andrzeiá Piotrkowczyká, Roku Páńskiego 1628. 8. *Zob. Noty.*
(Ręk. X. Plat. Sos.)

8010. Samuel Strimesius. Consensus Sendomiriensis ab Evangelicis olim initus. Francofurti ad Viadrum 1704. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

8011. Ustawy Synodu Generalnego w Zebraniu trzech prowincyi Krolestwa Polskiego Oboyga Wyznania Ewangelickiego przez Delegatow w Węgrowie dnia 28 Miesiąca zaczętego a dnia 8 miesiąca Września roku 1780 zalimitowanego. w Warszawie w Druk. P. Dufour. 8. *63 str.* (L. S.)

8012. Canones welche auf der General-Synode aller dreyen Provinzer beyder evangelischen Confessionen zu Węgrow im Jahr 1780 abgefasst und festgesetzet worden aus dem polnischen. Warschau. Dufour 1780. 8. *54 str.*

8013. Akta y uchwały Synodu wspolnego Prowincyi Mało-Polskiey z Xięstwem Mazowieckim oboiey konfessyi, w Sielcu dnia 14. 15. 16. 17. 18. Junii 1781. w Drukarni Unii oboyga Wyznania Ewangelickiego w Małey Polszcze i Xięstwie Mazowieckim. 8. *48 str. Obok po niemiecku.* (L. S.)

8014. Canones der General-Synode vom 6. Sept. 1782. Warschau. 1782. 8.

Synod ten odbywał się w Warszawie w mieszkaniu Generał Lejtnanta i Szambelana Goltza.—(Acta Hist. Eccl. IX Bd. p. 535, nota).

8015. Akta Synodalne. w Koźminku 1561.
(Ban. H. D. K. P. I. 139).

8016. Sobor Skrzyński r. 1567.

Łożył na druk Stanisław Cikowski z Wojsławic Podkomorzy Krakowski. Należeli do rozpraw ze strony Arjanów: Jerzy Schoman, Grzegorz Pauli, Jan Siekierzyński (Scurinius), Maciej Bielski (Albinus), Jan Litwin, Marcin Krowiski, Szymon Budny, Jakób Kalinowski; trzymali pióro: Jakób Kościeński i Stanisław Budzyński. Z drugiej strony, Jan Kazanowski, Stanisław Turnowski, Jan Niemojewski, Mikołaj Żylno, Jan Sokołowski, (Falconius) Marcin Czechowicz, Daniel Bliński. (Siarcz. I. 79).

✦ ✦ ✦

8017. a) Corpus Doctrinae. Regiomonti 1567. 1568.

b) Corpus Doctrinae Ecclesiasticae. w Krolewcu 1569. 4. *po polsku. Między innemi jest tu podpis:* Ego Johann Morgenstern Minister Ecclesiae Friedlandensis huic Cor-

pori Doctrinae et Confutationi subscribo 28 Maii 1567.

Albert Fryderyk Książę Pruski, przyjmując inwestyturę na księstwo na Sejmie r. 1569, wyjednał u Króla przywilej na utrzymanie w krajach swoich wyznanie Augsburskie, wedle ksiegi téj, która tém jest dla Pruss, czém Formula Concordiae dla Niemiec.

(Friese Beytr. II Th. I Bd. p. 38 i 425).

8018. Doctrina Ecclesiarum Prussiae. 1570. (Bibl. Heins. p. 91).

8019. a) Verordnung E. E. Raths die Einrichtung der geistlichen Amtsgeschäfte und Kirchengebethe bey der Evangelischen Lutherischen Gemeinde der Stadt Dantzig belangend, publicirt Mense Mart. 1708. Dantzig. 1708. 4.

b) — — 1708. 12.

c) — — 1753. 4.

d) — — 1757. 8.

(Acta Hist. Eccl. nost. temp. VI Bd. p. 755, nota.)

8020. Intimation des Raths der Stadt Dantzig wegen des Jubilaei, Dantzig, durch Jo. Zachar. Stolle, 1717. 4.

8021. Petrus Morszovius Pastor Eccl. Lachovecensis, tunc Crelovieusis, tandem Czarkoviensis. Politia Ecclesiastica sive forma regiminis exterioris ecclesiarum Christianarum in Polonia Francf. et Lips. 1745. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8022. Das geistliche Ministerium und die Kirchenverfassung in Danzig betreffende Nachrichten. Auch etwas von den ietztlebenden Gliedern E. E. Min. daselbst. Aus der Handschrift eines glaubwürdigen Ungenannten Frankfurt und Leipzig 1779. 8. *62 str.*

Autorem jest Karol Benjamin Lengnich, Diakon w Gdańsku. (L. S.)

8023. Von der Kirchenverwaltung der Evangelischen Gemeine Augsburgischer Confession in Warschau von 1778 bis 1782. Victrix causa Diis placuit, victa Catoni. Warschau 1783. 8. *206 str.*

Podług domysłu Büschinga w przedmowie, autorem tego pisma jest Friese. Dodatki str. 12, gdzie duchowni protestanccy bronieni są od zarzutów im czynionych. (L. S.)

8024. Urządzenie kościelne dla dyssydentow oboiey Konfessyi. 8. *po polsku i niemiecku.*

(Kat. Friedl.)

8025. Rede im Nahmen der von der Evangelischen Gemeine U. A. C. zu Warschau verordneten Commission—gahalten in der Versammlung der Gemeine von Hr. Carl Schütz. Warschau 1792. Gedruckt bey Michael Gröll. 4. *5 kart.*

8026. Stephanus Sierakowski. Assertiones Theologicae de Ordinatione Ministrorum Lutheranorum et Calvinianorum. Posnaniae in Officina Joan. Wolrabi 1590. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

8027. Sylvius Wilhelm Ringeltaube. Von dem Character eines Superintendenten und Oberconsistorialraths. Frankfurt 1753. 4.

Do tego dołączone: 1. Nachricht von den Dissidenten in Polen ihrer Superintendenten — oder geistlichen Generalseniorats-wahl, derselben Installirung, und ihren Verrichtungen.—Powtórzone to jest w Acta Histor. Eccles. XVII. Band. Weimar 1753. p. 633—709. 1754. p. 61. nast. 2. Nachricht von den evangelisch reformisten Kirchen, Gemeinden und Lehrern so heut zu Tage in dem Königreich Polen und Grosherzogthum Litthauen befindlich sind. 3. Was wegen der zu bauen angefangenen evangelischen Kirche in Thorun vorgegangen. Ten Ringeltaube r. 1753 był seniorem w xięstwie Oleśnicy i Pastorem polsko-niemieckim w Fürstenel.

D. Izraelitów.

8028. St. Kleczewski. Dissertacya albo mowa o pismach Żydowskich y Talmudzie. 1759 (b. m.) 4. (L. S.)

8029. Chealoth we Techuboth, sive quaestiones et responsiones de jure Judaico autore R. Salomon F. Jechiel Luriae. *po hebr.* Cracoviae. fol. (Catal. de la Bibl. du Roy T.I.A N.933.)

8030. Sepher Zihaion liber me-

moriae, sive Isaci, filii Noach, tractatus de Jure Judaeorum hodierno, stricta oratione, quo facilius memoriae mandaretur, scriptus, *po hebr.* Cracoviae. 4. (l. c. N. 1093).

8031. Aaaron, rabin z Kazimierza Sephir Hemissoth. Talmud. w Krakowie w Druk. Helicza. 1541. (Czacki. II. 33).

8032. Massechet Aboth, capitula Patrum; accedit commentarius R. Salomonis Jarchi, ex perpetuis ad Talmudem notis depromptus: alter R. Judae Gaon, cui titulus Derek Haiim, via vitae, *po hebr.* Cracoviae. 1569. fol.
(Catal. des livres impr. de le Biblioth. du R. etc. T. I. A. N. 899.)

8033. Agugda to iest krotki Zbior Talmudu. w Krakowie w Druk. Izaaka Aaronowicza 1571. (Siarcz.)

8034. Lexicon Talmudicum compendiosum, in quo voces difficiliores quae in toto occurrunt Talmude, explicantur. Hebraice et Germanice. Cracoviae 1592. 4.
(Catal. des Livres impr. de la Biblioth. du Roy T. I. A. N. 855.)

8035. Rab Alphesi compendium Talmudis confectum a R. Isaco Passensi, qui vulgo Rab Alphas, sive Rab. Alphessi, *po hebr.* Cracoviae 1597. 8. *3 vol.*
(l. c. N. 859.)

8036. R. Joseph Matatiae, filii Dilaereti Commentarius in tractatum Talmudicum qui Erubhin, seu mixtiones appellatur, *po hebr.* Lublini apud Zevi B. Abraham Kolonym. 4. (l. c. N. 890).

8037. Talmud Hierosolymitanum cum anotationibus ad marginem, quae non reperiuntur in editione Veneta. *po hebr.* Cracoviae, Isaac Ben Aaron. 1607. aut 1609. fol. (l. c. N. 841).

8038. Talmud Babylonicum. Editio altera, ad fidem editionis Venetae, ex officina Justiniani, in qua nihil omissum, nihil truncatum, quemadmodum in editione Basileensi, quam Inquisitio multis locis quae sunt in Christum et Christianos, mutilavit. Cracoviae 1602—1605. fol. *7 vol.* (l. c. N. 844).

8039. Talmud Babylonicum, seu tractatus varii, ex Talmude Babylonio, videlicet de benedictionibus, de sabbato, de commissione ciborum ad coniungendam societatem inter cives, de Paschate, de die expiationis, de solemnitate Tabernaculorum, de rebus esculentis die festo concessis aut interdictis, de principio anni, de jejunio, de festo sortium, de festo parvo, de fratriis, de contractibus matrimonii, de sponsalibus, de divortiis, de muliere adulterii nomine suspecta, de votis, de Naziraeis, porta prima, porta postrema, de synedriis, de sacrificiis, de ptophanis, de oblationibus, de primogenitis, de mulierum mensibus; adiecti sunt commentarii R. Salomonis Jarchi. *po hebr.* Cracoviae 1616. 4. *8 vol.*
(l. c. N. 845).

8040. Talmud, Lublini XII. Voll. fol. 1611—1622. fol.
S. Rev. Wolfius Bibliote. Hebr. T. II. p. 901. (Vogt. Catal. Libr. rar. Hamb. 1747. p. 654).

8041. (Talmud Jeruzalemski z przypisami. w Krakowie 1629). (Ban. H. D. K. P. I. 248).

8042. — — (Tom I. w Amsterdamie 1710).
Wydanie Ban Jehuda Lew żyda polskiego z Wiśnicza. (Ban l. c. p. 249)

8043. (Talmud Babilonski w XIII. Tomach w Krakowie fol.)
(Ban. l. c.).

8044. Jan Achacy Kmita. Selicernium Talmud, albo wiara. 1642. (Siarcz. I. 219).

8045. Talmud Babyloński z notami Rabbinskiemi. Kopyść 1817. tomów 9. fol.

8046. Sepher Achalath Nazariel (Dziedzina Asaryela) we dwóch częściach przez Pinchasa Lewi syna Azariela. Grodno. 1817. fol.
Kommentaryusz na część Pisma Ś. i na część Talmudu.

8047. Sepher Maarnar haturah wehamiewah. (o zabawie i przykazaniu.) Wilno 1821. 8.

8044. Chaje Adam (życie Czło-

wieka) krótki zbior ustaw kanonicznych z xięgi Orech Chaim, droga życia przez Abrahama Dantzig. Wydanie 3cie Część I. Wilno w Druk. Zymela Nochimowicza. 1825. fol.

8049. Sefer millin derabonon (xięga dowcipnych 1324 słow Rabińskich z Talmudu zebranych i porządkiem alfabetycznym ułożonych, z dodatkiem krótkich objaśnień przez sławnego Rabina Izraela.) Wilno w Druk. Manesa i Zymela. 1824. 12.

8050. Nischmath Adam (Dusza Człowieka) Ukazanie zgodności ustaw kanonicznych względem obrządkow religijnych w Orach Cchaim (Droga życia) zawartych—przez Abrahama Dantzig. Wydanie trzecie. Część 2ga. Wilno w Druk. Zymela Nochimowicza. 1825. fol.

✣ ✣

8051. Marcheved amisenè. Currus secundarius. Cracoviae. Anno Christi 1534. 4.

(Panz. IX. 452).

8052. Isaaei Durensis fil. Ruben PortaeSahare habitationis durae.Cracoviae per fratres Samuel ben Ascer et Eliakim bar Chaiim Eulitz an. 294. Christi 1534. 4.

(Paz. IX. 452.—Ban. H. D. K. P. I. 247).

8053. Sepher Miznoth. Cracoviae 1550. 8.

(Ban. H. D. K. P. I. 248).

Siarczyński (I. 6.) wymienia podobny tytuł z drukarni Izaaka Aaronowicza z tymże rokiem.

8054. Chessed Abraham, benignitas Abraham; conplicatio octo capitum, de doctrina morum, quae R. Moses Maiemonides praeposuit commentariis suis in capita Patrum autore R. Abraham filio Schbti. Hebraice. Lublini 1577 fol.

(Cat. des livres impr. de la Bibl. du Roy l. c. N. 899).

8055. Otiot Sel Ribbi Akiba, litterae Rabbi Akibae sive interpretationes mysticae quaedam litterarum alphabeticarum ad reconditam doctrinam pertinentes, quae R. Akibae tribuuntur. *po hebr.* Cracoviae 1579. 4. (l. c. N. 973).

8056. Schaare Orah, portae lucis, sive liber Cabalisticus percelebris R. Joseph filii Gecatiliae, cum commentariis R. Motaliae de Lakart, *po hebr.* Cracoviae. 1604. 4.

(l. c. N. 974).

8057. Pardes Rimonim, hortus granatorum malorum, liber cabalisticus autore R. Mose Corduaro. *po hebrajsku.* Cracoviae 1632 fol.

(l. c. N. 976).

8058. Avodat Hakodesch, cultus sanctitatis: sive tractatus cabalisticus de simplicitate Dei de cultu divino, de fine ultimo rerum creatarum: de recondita doctrina Legis autore R. Meir filio Gabae, *po hebrajsku.* Cracoviae 1577. fol.

8059. Pircke Aboth, capita Patrum, cum commentariis R. Salomonis Jarchi et R. Judae Leva, F. R. Betsalel. *po hebr.* Cracoviae. fol. (l. c. N. 898).

8060. Gueburot Haschem, potentiae Domini: eiusdem R. Judae Leva, tractatus de ratione sabbati, Paschatis et Pentecostes, de jejunio in mensis Julii diem nonum constituto; de scenopegiis, de principio anni civilis: de solemnitate expiationum. *po hebr.* Cracoviae. 1583. fol. (l. c. N. 1063).

8061. Pirke Avot, capita Patrum, quae et Nachalat Avot, haereditas Patrum, sive antiqua patrum Synagogae praeclare dicta, ad conformationem morum et observationem Legis pertinentia; cum commentariis ex decem praestantissimis Rabbinis R. Mose Maiemon. R. Salomone Jarchi, Abarbanele, R. Obadia, etc. *po hebr.* Cracoviae. 4. (l. c. N. 900).

8062. Derasch Moche, concio Mosis; sive expositio variarum historiarum seu traditionum historicarum quae in utroque Talmudo recurrunt autore R. Mose F. R. Izaac Fizentzino seu ex Pisentz. *po hebr.* Cracoviae Isaac B. Aaron Prostitz. 1589. fol. (l. c. N. 884).

8063. Maamur Hachdut, disputatio de simplicitate, sive tractatus de simplici natura Dei; autore R. Joseph Jaabets. *po hebr.* Lublini 1596. 4. (l. c. N. 980).

8064. Jessod Haamunah, fundamentum fidei: sive eiusdem R. Joseph liber ad explicationem fundamentorum fidei in superiori libro positorum, *po hebrajsku.* Lublini 1596. 4. (l. c. N. 999).

8065. Or Hachaiim, lux vitae; sive eiusdem R. Joseph disputatio adversus eos qui relicta lege divina, philosophiae animum applicant. *po hebr.* Lublini. 1596. 4. (l. c. N. 988).

8066. Chasde Adanai, benignitas Domini; sive tractatus elegans R. Mosis Mordekai filii R. Samuelis, de variis rationibus et viis divinae benignitatis. *po hebr.* Cracoviae 1589. 4. (l. c. N. 982).

8067. Sepher Nachassidion liber piorum. *po hebr.* Cracoviae. 1581. (l. c. N. 1001).

8068. Cad Hahemach, cadus farinae, sive tractatus de ratione vitae, deque virtutibus et vitis a lege praescriptis: autore R. Bechai. Lublini 1596. fol. (l. c. N. 1006).

8069. Reschit Chokmah, principium sapientiae; sive tractatus de timore et amore Dei; de poenitentia, de sanctitate, de humilitate, de urbanitate. etc. autore R. Elia Vida. *po hebr.* Cracoviae 1593. 4. (l. c. N. 1010).

8070. R. Mardochai Sepher Lewusch. w Poznaniu 1604. (Ban. H. D. K. P. II. 94).

8071. Kitsur Abarbanel al Pirke Avot, compendium Abarbanelis in capita Patrum, sive textus Pirke Avot et in hunc commentarii D. Isaci Abarbanelis in compendium redacti a R. Jacob filio Eliakim Heilperon. *po hebr.* Lublini 1604. 4. (Catal. de la Biblioth. du Roi. N. 902).

8072. Schulchon Aruk, mensa instructa additis in hac editione quibusdam R. Mosis Isserles commentationibus, *po hebr.* Cracoviae 1619. 4. 2 vol. (l. c. N. 1074).

8073. Joreh Deah, docens scientiam: opus R. Jacob Baal Hattarim, sive compendium iuris Judaici, secundum rerum ordinem, cum commentario perpetuo R. Alexandri Hacohen, cui titulus, Beth Israel, sive domus Israel. *po hebr.* Lublini apud Isebi Kolonymum. 1625. fol. (l. c. N. 874).

8074. Tania, Libatey amsrim. w Sławucie. (Ban. H. D. K. P. II. 134).

8075. Agudath Eizob (manipulus s. fasciculus hyssopi) a Rabbe Volff Leyzerowitsch Białostocensi Rabino conscriptus.

Myśli o stanie ludzi sprawiedliwych.

8076. Vri Veibs. w Żołkowi r. 1694. fol. (Ban. H. D. K. P. II. 340).

8077. Scheerit Joseph, residuum Josephi; interrogata et responsa, ac expositiones in librum qui Mardochaeus vocatur; in quibus de viis ac rationibus Talmudicis copiose disserit: autore P. Joseph Virga F. R. Mordechai. *po hebr.* Cracoviae 1590. 4. (Catal. des livres impr. de la Biblioth. du Roi. Paris 1739. Tome I. A. N. 854).

8078. Derosch Asnod batawech. (Wykład słupa średniego, przez Jakuba Ischais Izaakowicza z powodu śmierci dwóch białostockich żydów (w Białymstoku) 1814. 4.

8079. Sefer Zyshro Torath Mosze, to iest *xięga,* pamiątka prawa Moyżeszowego. Wilno 1817. 8.

8080. Choszen Miszpat (Napiersnik Sądu) auctore Josepho Caru. w Sławucie 1817. fol.

8081. Tur Eben Haezer (Kolumna kamienia pomocy z trzema wykładaczami Jozefa Karu, Moyżesza Iserles i Keona Chanceler, przez Jakoba syna Aszera. w Sławucie 1817. fol.

8082. Tur Choszen Hamiszpat, Jakóba syna Aszera. w Sławucie 1817. fol.

8083. Sny przez Salomona Alamuli. Wilno 1818.

8084. Sefer Schaare Obodah. Bra-

ma czci. Nauki dogmatyczne starozakonnych. Szkłów 1821. 8.

8085. Abrahama syna Maimonidesa, Listy. Wilno 1821. 8.

8086. Sepher Nachal Dimali (Potok łez nad stratą Chaima Rabina Wołoszyńskiego przez Hirszę Kacenelenbogen. Wilno 1821. 8.

8087. Tauroch aur we derech Chaim (Lex hominis et iter vitae) Kommentarz na pierwszą część Jorch Deych. Wilno r. 1823. fol.

8088. Masecheth, Traktat talmudyczny zwany Baba bathra (porta postrema). Kopyść 1823. fol.

8089. Oniah soarah. w Wilnie w Druk Zymela Nochimowicza. 1825. 12.

Okręt burzą miotany. Podróż po morzu Wschodnio Indyjskiem.

8090. Sepher Emnnath Israel. Wiara Izraelska na 3 kolumny podzielona przez Gedaliahu Abrahamowicza Amsterdamskiego. w Wilnie w Druk. Manesa i Zymela. r. 1824. 8.

8091. Agudath Eizop (fasciculus hyssopi) — Rabbe Volff Leyzerowitsch nunc Białostocensi rabino conscriptus. w Wilnie 1824. fol.

8092. Menoras Hainoer, lumen perlucidum, przez Rabina Izaaka Abuhab Portugalczyka zebrane. (Wyjątki i wykłady talmudyczne) w Wilnie. 1824. 4.

8093. Sefer ischreleb. w Wilnie w Druk. Zymela Nochimowicza. 1825. 12.

Xięga prawych sercem Jakuba syna Efraima Abrahama.

8094. Ebel Kabed (Żal ciężki nad zgonem Szaula z domu Kacenelenbogen przez Abrahama Berkę). Wilno w Druk. Zymela Nochimowicza i komp. 1825. 8.

8095. Nischmath Adam (Dusza Człowieka). Wydanie 3. Część 2. Wilno w Druk. Zymela Nochimowicza. 1825.

Ukazanie zgodności ustaw kanonicznych względem obrządków religijnych w Orach Cchaim (droga życia zawartych).

(Кеппен Библ. Листы 1825. p. 404.)

8096. Namoras Hamoeru. w Sławucie. 1825. 4. (l. c. p. 404).

TEOLOGJA.

(*NOTY*).

Do E) Prawo Kościelne.

7275. Jest to dosyć porządny traktat o ustawach kościelnych w ogólności. W 30 assercjach, z których się on składa, jest mowa o władzach rozmaitych, od których zależy stanowienie praw kościelnych, o przymiotach właściwych ustawóm kościelnym, o obowiązaniu z nich wypływającém, dyspensje i t. p.

Jasnym i wolnym od form syllogistycznych wykładem zaleca się ten krótki rys jednej cząstki nauki prawa kościelnego. Pożądańszą tylko byłoby rzeczą, gdyby autor nie tak powagą Kanonistów, jak raczej wyraźnemi kościelnemi ustawami, twierdzenia swoje wspierał.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

7303. W książeczce tej mówi autor, już to osobno o prawie kościelném i cywilném, już znowu razem w tych punktach, w których one mają związek z sobą. Wylicza wszystkie księgi, z których się te prawa składają, podaje sposoby ich cytowania; nie zapomina o prawach obowiązujących w Polsce; rzuca wiele myśli ogólnych o władzy panującej (*dominativa*), rządzącej (*jurisdictionis*), i prawodawczej, oraz różnych jej rodzajach; mówi też o rubrykach, glossach, klauzułach prawnych, i wielu tym podobnych. Szkoda tylko, że to mnóstwo wiadomości prawniczych, dowodzące obszernej autora w tym przedmiocie nauki, rozsypane jest bez pewnego porządku i w wielu miejscach niewcześnie zmięszane, tak dalece, że *Klucze* niniejsze podane przez gorliwego autora, uczącej się młodzi, bez należytego przewodnictwa, prędzejby jej otworzyły wejście do

krętego labiryntu, niż do przestronnych, jasnych i wspaniałych przybytków kościelnego i świeckiego prawa. (l. c.)

7314. Powiada Janocki, l. c.: *Est hic liber, omnium, quos Szczygielscius foras emisit, rarissimus: inque ipsa Tynecensi Bibliotheca frustra nunc quaeritur. Praeter exemplar suum, aliud nusquam se vidisse, Comes Zaluscius in Conspectu nov. collect.* p. 47. N. 359. *monet. Cf. Janocki Nachr. v. Rar. Büch. II. 99.* W Litwie jednak nie tak rzadkie, znajduje się w zbiorze Mik. Malinowskiego.

7331. Janocki (Nachr. I. 25.) powiada, że znaczna liczba exemplarzy tego dzieła w pożarze w Krakowie zginęła.

Wyjątek z dedyk.: *Cum triennio exacto, per Patrem D. Petrum Ep. Cracovien. tunc etiam Posnanien. Episc. ad Canonicatum illius ecclesiae Posnanien., Reuerende Pater vocatus demumque per D. Joannem Episcopum Posnanien. modernum pacificatus: in eoque confirmatus fuissem.... ne tantorum principum beneficentia: abusus ingratusve iudicari potuissem Studui...... testatum relinquere... vel libelli huius editione quem illic docens collegi. Exploratum habens a pluribus iam annis quibus iura Canonica in academia Cracouien. publice profiteor.... quam utile, percommodum et necessarium sit tam iudicibus quam confessoribus. tot nodos. tot nexus. totque sanctorum patrum sancita. habere in promptu..... Cumque illum laborem iam Calcographis imprimendum iamque pro magna parte excussum demandassem euenit opus et operam simul cum prelis. iri perdidum. dum nostra famigerata urbs Cracouiana infausta ignis conflagratione pessum iret. Obinde* (czy Subinde, czy Deinde) *resumptis exemplaribus. innouare opus non sum grauatus vel neothericis profuturus. etc.*

7332. W dedykacji do Solikowskiego Arcybisk. Lwow., oprócz wyrazów wdzięczności dla niego za doznawane względy, są niektóre szczegóły autora tyczące się. Widać z niej, że Krzysztanowicz przed wyjazdem za granicę był prorektorem szkół Lwowskich, a oddalając się do Niemiec, w domu Arcybiskupa błogosławieństwo na drogę od niego odebrał; że w r. 1600 już trzeci rok upływał, jak oddalił się był z kraju, przeznaczony na przewodnika podróży zacnemu młodzieńcowi Janowi Bełżeckiemu od ojca tegoż młodzieńca, że w Würzburgu poświęcił się nauce prawa. (L. S.)

7336. W 231 punktach zebrane są po krótce wiadomości i ustawy tyczące się Sakramentu małżeństwa. Wystawiają się tu rzeczy szczególniéj pod względem Teologii Pasterskiej i Prawa Kościelnego. Na końcu położona jest króciutka nauka o częściach, z których się składa Prawo kościelne i rzymskie, i o sposobie cytowania różnych miejsc obojga praw.

Książeczka ta dla parochów bardzo pożytecznie może służyć do podręcznego użycia, w razach wymagających prędkiego rozwiązania

trudności, tyczących się małżeństwa, zwłaszcza, że położony na końcu regestr alfabetyczny ułatwia rychłe wyszukanie rzeczy.

7343. W przemowie powiada autor, że jest to zwyczajem przyjętym od kuryi rzymskiej, iż po ogłoszeniu Bulli jubileuszowej, zapraszającej wszystkich wiernych do Rzymu, dla otrzymania zupełnego odpustu, wydaje się też *Breve* apostolskie, zawieszające na cały rok wszystkie odpusty i *facultates* kiedykolwiek udzielone, zewnątrz Rzymu. Ponieważ zaś to ma swoje trudności, ztąd za potrzebne poczytał autor, rozwiązanie ich w niniejszém pisemku, odpowiadając na cztéry zachodzące w tej mierze wątpliwości (*dubia*). Rzecz tę, ile opartą na ciągłych cytacjach, sucho autor prowadzi; syllogistyczny też oschły sposób rozumowania nie najsmaczniejszą ją do czytania czyni. Nie można wszelakoż autorowi odmówić głębokiej znajomości praw kościelnych. (Rękop. X. Plat. Sosnow.)

7351. Aby się nie zdawało, że do pism Zaborowskiego należeć może rzucona bezimiennie na świat książeczka *Monita privata S. J.*, ostrzega się nawiasem: że Kajetan Tągoborski w kazaniu o zasługach Ś. Ignacego r. 1763 w Przemyślu mianém, lubo dla dowiedzenia się o autorze odsyła do Niesieckiego T. IV. sub nom. *Zaborowski*, to jest tylko omyłka drukarska i należy czytać *Zahorowski*, pod którém nazwiskiem Niesiecki o tém piśmie na str. 641 daje dostateczną sprawę. (Nota M. M.)

7354. Bentk. z Czackiego (o Lit. i Pol. Pr. II. 3.) przytaczając to dzieło, wymienia i miejsce wyjścia jego w Królewcu, czego Czacki w wzmiankowaném miejscu nie twierdzi, mówiąc tylko o gatunku małżeństwa, zwanym *ad Morganaticam*, powiada, że mało kto w Polsce mógł zasłużyć na tę naganę, którą w jedném mieście Królewcu, mimo przerwę stu kilkudziesiąt lat, Maczyński i Coccei temu małżeństwu nadali. Ztąd chyba wniósł Bentk. o wyjściu tego dzieła w Królewcu, że Słownik tam jego z druku wyszedł. Wreście kto wie, czy nie jest to omyłka Czackiego, i czy nie jest to toż samo dzieło, które pod imieniem Małeckiego, T. II. p. 36, w nocie przytacza. (L. S.)

7357. Kazanie to przypisane jest Stanisławowi Karnkowskiemu Prymasowi, str. 1—3. Z przypisania okazuje się, że mowa ta nie była wyrzeczona, ale tylko napisana i podana do druku. «*Quod igitur* (powiada Sokołowski) *praesentes*, *viva voce*, *nisi adversa valetudine impediti fuissemus*, *facere debebamus*: *id absentes*, *iuxta Graecorum proverbium*, *κατὰ δεύτερον πλοῦν*, *hoc est*, *remis*, *ubi velis non licet*, *navigantes*, *quod Isocratem aliquando fecisse legimus*, *scripto praestare voluimus*: *ubi quae etc.* Wymownie i pięknie po łacinie mowa ta napisana.

Dedykacją temi słowy kończy Sokołowski: *Nunc te ipsum*, *Antistes Illustrissime*, *erige atque excita*: *ac quantum tibi certamen*, *pro dote et haereditate Ecclesiae Jesu Christi*, *tali tempore incumbat*, *diligenter circumspice*. *Nunc tuum tibi proprium campum apertum*

putes: nunc illud robur, nervumque insuperabilem animi tui, industriae, doctrinae, vigilantiae, studii, diligentiae, perennis cuiusdam animi sollicitudinis, quibus quondam omnia cedere solebant, quibus omnia superasti, intende. Nunc te virum demonstra, atque hac ratione sempiternum monumentum gloriae, ac immortalitatis tuae, ad omnem posteritatis memoriam erige." Należy do zbioru pism wydanych przez X. Melchiora Stefanidesa. (Noty X. Plat. Sosn.)

7364. Piękną, dokładną, uczoną, pełną trafnego sądu i głębokiej krytyki wiadomość o życiu i dziełach Kallimacha napisał i bezimiennie wydał Leon Borowski w Wizerunkach i roztrząsaniach naukowych. Ob. rok 1841, 2go nowego pocztu T. XXI., od str. 25—103.

7366. Wydawca tego pisma, razem z innemi tegoż rodzaju (*Opuscula, etc.*) X. Melchior Stephanides, w przemowie uwiadamia: że autorem jego jest ktoś bezimienny ze stanu świeckiego. Do tego domysłu zapewne były powodem następne wyrazy do duchowieństwa polskiego: »*Qualecunque autem sit quod praestitimus, id vobis totum, Amplissimi viri, do, dono, atque consecro: illudque, Deum Opt. Max. supplicibus oro verbis, ut et Ordini vestro sit emolumento, et adversarios edoceat, decimas vobis per summam iniuriam eripi, et iurisdictionem quam obtinetis, legitimam Reique-Publicae necessariam esse.— Valete.*" Współczesny wszelakoż tym wypadkóm Piotr Ribadeneira Jezuita *In Catalogo Scriptorum e S. J.* (p. 134.) wyraźnie autorem tej książki mieni być Wawrzyńca Artura Jezuitę, Anglika rodem, który w Polsce podówczas mieszkał, i miał wielką wziętość u Polaków dla swej nauki i pobożności. (Noty X. Plat. Sosn.)

7368. b) W tém rozwiązaniu dziesięciu pytań, jest mowa: o dziesięcinach, o juryzdykcji kościelnej, *de foro Spiritualium*, o wolności kościelnej, o annatach Rzymskich, o znoszeniu lub nie, ciężarów publicznych przez kler, o artykule konfederacyi 1573 r. *de pace inter dissidentes in religione tenenda — de jure patronatus*, i o preskrypcjach na dobra kościelne.

Traktat ten, z wielką znajomością rzeczy, porządnie i wyborną łaciną napisany, wiele czyni zaszczytu dla autora. Poprzedza go »Przemowa tegoż autora, do stanow koronnych, imieniem wszytkiego Duchowieństwá, ná Kompozycyą w Wárszáwie, Roku Páńskiego M.DC.VII. przypadáiącą, spisana, y nagotowána." Wyjaśnia w niej X. Lipski 5 krzywd, które są zadane Kościołowi katolickiemu w Polsce. Ze zbioru Stefanidesa. (l. c.)

7373. Zwięźle i dowodnie broni autor praw i swobód stanu duchownego, historycznym wywodem ustaw, w tej mierze, krajowych. Piérwszy raz podane było to pismo do druku przez X. Sebastyana Nucerina, z poruczenia samego autora, który osobiście dokonać tego nie mógł dla oddalenia się na sądy Trybunalskie, na które od kapituły Krakowskiej był delegowanym. X. Nuceryn, który to powiada w o-

dezwie położonej na końcu tego traktatu, dodaje nadto: że jeszczeby lepiej było to pismo wypracowane, gdyby temu na przeszkodzie nie stanęły inne zajęcia się X. Dobrocieskiego, i potrzeba prędkiego wydrukowania, dla nadchodzącego sejmu. Kończy swoję odezwę X. Nuceryn temi słowy, wspominając o niniejszym skrypcie: «Iż wszytek szczerośćią prawdy, iásnośćią dowodow, y styllusem Kápłáńskim, sam śiebie zálecca: ku chwale Bożey, y swemu pożytkowi, chętliwie go rácz Czytelniku przyiąć." Polszczyzna czysta.

W zbiorze Stefanidesa, to pismo Dobrocieskiego zaraz powinno się położyć po książce Smoguleckiego, bo liczba arkuszy na pismie Dobrocieskiego kładziona, jest dalszym ciągiem sygnatury dzieła Smoguleckiego. (N. 4.—R. 1.) I zaraz następuje: *Dyalog o Kompozycyey*. (l. c.)

7374. Dyalog toczy się między Plebanem, Ziemianinem Ewangelikiem i Włodarzem. Całym jego zamiarem jest przekonać o potrzebie oddawania dziesięciny duchownym. Między innemi dowodami umieszcza tu autor *Kazanie Ś. Augustyna o wydawaniu dziesięcin*. To dziełko przechowane w rękopisie w bibliotece X. Jana Baranowskiego Archidiakona Wikaryusza Lwowskiego, zkąd miał je sobie udzielone X. Stefanides wydawca. (l. c.)

7375. W zbiorze tym mieści się 7 rozmaitych pism, tyczących się sprzeczki między duchownym i świeckim stanem. Pisma te są: a) X. Stanisława Sokołowskiego, *Oratio pro dote Ecclesiae*. b) X. Andrzeja Lipskiego, *Quaestionum publicarum decas*. c) Bezimiennego, *De controversiis inter Ordinem Ecclesiasticum et saecularem*. d) Macieja Smoguleckiego, *o Exorbitancyach* i d. d. e) X. Mikołaja Dobrocieskiego, *Informacya o niektórych artykułach między duchownym i świeckim stanem*. f) Bezimiennego, *Dialog Plebana z Ziemianinem Ewangielikiem i Włodarzem*. g) *Deklaracya Konfederacyi* i t. d. Każde pismo osobny ma tytuł i paginacją, jak to niżej zobaczym, i widać że nie tylko w tym zbiorze wszystkie razem, ale też każde osobno, z drukarni, po rękach rozchodziły się. Zbiór niniejszy poprzedzony jest tytułem, tu wypisanym, dedykacyą Janowi Andrzejowi Prochnickiemu, Arcyb. Lwowskiemu, przemową i t. d., co wszystko zajmuje kart 12. Dedykacją i przemowę napisał X. Melchior Stefanides Kanonik Lwowski.

Z dedykacji widać, że w roku 1631 na sejmie czyniono kroki do wzajemnego układu między duchownym i świeckim stanem, które za Stefana Batorego jeszcze rozpoczęto, i z powodu których przedrukowane w niniejszym zbiorze pisma, pojedyńczo wydawane wówczas były. W przemowie, równie piękną łaciną napisanéj, jak dedykacja, mówi Stefanides o treści i zaletach każdego w szczególności dzieła, i o jego autorze. Na końcu dodane Fabiana Birkowskiego o Exorbitancjach Kazania dwoje; tegoż Exorbitancje ruskie i t. d., heretyckie Kazania dwoje, przytym Kwiat opadający abo nagrobek Gustawa Adol-

pha króla szwedzkiego etc., lubo w rejestrze Stefanides o nich nie wspomniał. (l. c.)

7376. Stefanides powiada w przedmowie o Smoguleckim: *In Juris omnis peritia exercitatus et perpolitus; varia multiplici, liberali, et digna homine nobili doctrina ornatissimus; dexteritate maximis in rebus gerendis et sustinendis pollens etc.*"

Całą rzecz autor w tej książce w 14 rozdziałach przebiega, broniąc wszędzie swobód stanu duchownego przytoczeniem służących jemu praw i przywilejów. (l. c.)

7390. Dedykowane to pismo stanowi świeckiemu; wydane zaś z powodu zagrożenia swobodóm i prawóm kościoła polskiego w roku 1725. Umieszczona naprzód: *Apologia pro statu Ecclesiastico*, a potém *Dissertatio de Immunitate Ecclesiastica*, która na 3 dzieli się części: *Pars 1. De Immunitate Eccl. Personali. Pars 2. De Immun. Eccl. reali. Pars 3. De Immun. Eccl. locali.* Części jeszcze mniejsze mają poddziały, a wszystko porządnie i z niepospolitą znajomością rzeczy napisane, dowodzi, że autor umiał korzystać z pism wydanych w tej materji w samej Polsce, które nawet często w swojej książce wspomina. Może tylko za nadto obszernie w niektórych miejscach się rozpisał, dla tego, że o rzeczach obcych od przedmiotu tam mówi. (l. c.)

7391. Książka ta wydana była naprzód z utajoném nazwiskiem autora, pod imieniem Kostrowskiego; lecz J. A. Załuski przez wdzięczność, że z łaski Rostkowskiego otrzymał Koadjutorją Prepozytury Warszawskiej z następstwem, w exemplarzach, które jeszcze nie zostały wyprzedane, odmienił tytułową kartę, kładąc prawdziwe nazwisko autora, i dodał swoję przemowę, w której to wyraził, oraz wiersz X. Rudnickiego Jezuity na pochwalę Rostkowskiego. Wiersz X. Rudnickiego datowany 1729 r. Ta więc odmiana przez Załuskiego zapewne tegoż roku uczyniona, a położony w tytule rok 1728, służy zapewne do piérwiastkowej edycji. Przedmiotem dzieła jest wskazać: *czy duchowni ulegają sądowi świeckiemu i w jakich sprawach*, — *i wzajemnie: w jakich sprawach świeccy ludzie mają stawać przed sądem duchownym?* W 9 rozdziałach rzecz tę autor roztrząsa, a oprócz ogólnego wywodu, potwierdza swoje zdanie ustawami krajowemi, z których wiele całkowicie przytacza. Praca ta nader jest szacowną i pożyteczną.

W liście Senatora, wyżej wspomnianym, podają się rozmaite wątpliwości tyczące się władzy duchownej, a w odpowiedzi Prałat je rozwiązuje; wyznać jednak należy, że nie wszędzie trafnie i mocno odpowiada. (l. c.)

7442. Polskie Synody tu wymienione z notami Starowolskiego, wypisał Janocki (Nachr. I. 72 nast.)

7443. Na ostatniej karcie jest następującej osnowy: »Przemowa do Czytelnika: Pospolićie gdy sye co Nowego stánie, nic iednáko

wszystkim do uszu przychodźi, iáko sye wszczyna álbo dokonawa: skąd więc rozmáithé nowiny albo powieśći rózné pochodzą. Równie sye tákże z tym przeszłym Koncylium sstáło, o którym iż ludźie rádźi słyszeli, á ich żądze rózné béły, przeto téż rózne plotki o tym plećiono: skąd poczęśći prózne cektánia rosły. Bowiem ći co sye nowym rzeczam rádowáli, ći o nich i rádźi słyszeli, y łatbwie im wierząc sámi o tym twiérdźili: owi záś co sye w zwykłych świątośćiach kocháią z przećiwnych sye powieśći frásowáli y niégdy swary záczynáli, z tymi co im ty nowiny opowiadali. Ja podczás tákowé cektánié słysząc, iż sye o rzecz niewiadomą dźiało, bacząc że im tylko o Vstawy szło, które sye pospolitégo stanu tkną, wyiąłem z Láćińskich powieśći, ile sye tákim wiedźiéć godźiło tylko sámy Wpráwy, co ie Láćinnicy Kanony zową, niégdźie ié według słów Láćińskich, niégdźie krócéy á iásniéj, álbo dłużéy rzecz tłumácząc, ták iákoby ludźióm Láćińskiégo nieumiciętnym, naporozumniey byé mogło, chcąc thym ich tesknośé vspokoić, a cektanie niéktórych vtulić. Jeslężem tym wielam posłużył, niewiém, álemći nikogo thym gniewáć nie myślił. Przeto komu będźie przyiemno nie będźie mi łáiał, á komu nie gwoli, ten nie będźie czytał. Z thym sye Láskáwym przyiáźni zálécam, á zá Nowé Láto to wypuszczam. W Krákowie wdźieu Młodźianków, Roku 1564. Marćin Siennik, swą świętálną krotochwilą posłużył." (Bibl. Ks.Dw. T. I. p. 135 nast.)

7483. Na końcu te słowa: »*Et ego iohannes albertt de wielathau clericus gneznen. dioc. publicus imperiali auctoritate notarius quia dictorum statutorum lectioni correctioni moderationi eorumque approbationi penarum et sententiarum promulgationi aliisque omnibus et singulis premissis dum sic ut premittitur coram prefato reuerendissimo in xpo patre domino nicolao sancte gnesnen. ecclesie archiepiscopo ac sancta prouinciali gneznen. sinodo et per ipsum dominum archiepiscopum primatem agerentur et fierent una cum prenominatis testibus presens interfui eaque omnia et singula sic fieri vidi et audiui. ideo me aliis arduis me occupato negociis per alium fidelem notarium scribi feci de mandato quoque ipsius domini archiepiscopi et primatis facta diligenti auscultatione exinde presens publicum instrumentum confeci. et in hanc publicam formam redegi. et me huic subscribsi signo quoque et nomine meis solitis et consuetis una cum appensione sigilli ipsius requisitus consignaui in fidem et testimonium omnium premissorum.*" Po tych wyrazach, na exemplarzu Akad. Duchownej Wileń. dopisano ręką współczesną: ***1411.*** ***in Die transalcionis*** (sic) ***Sti Slai. finiss.***

7487. Na piérwszym arkuszu jest przedmowa krótka do czytelnika i regestr statutów, karty obwódkami drukarskiemi ozdobione. W przedmowie powiedziano, iż Łaski powtóre Statuta dawniejsze przejrzał, w nowy porządek ułożył, wyrzuciwszy mniej potrzebne, dodał nowe, oraz Bulle przez siebie otrzymane, tudzież edykta niektóre Monarchów. Część piérwsza zawiera statuta dawniejsze od A do O, a druga Łaskie-

go AA—RR. Obie na pięć ksiąg podzielone. Druga część ma taki tytuł: »*Statuta nova Inclite provintie. Gnesnen. tempore felicis presidencie Reverendissimi in christo patris et domini domini Joannis de Lasco Sancte Ecclesie Gnesnen. Archiepiscopi primatis Legatique Nati. de consensu omnium Reverendissimorum dominorum coepiscorum. et totius cleri. in diversis provincialibus Sinodis. confecta et approbata.*" (Rycina taż sama). Na odwrócie tego tytułu piękna rycina N. Panny pięcią mieczami przebitej. Druga karta tego piérwszego arkusza ma regestr, trzecia: *Stanislai Hosii Poloni* Epigramma do Łaskiego w. ł. 34. Czwarta *recto: Aniani Burgonii Galli in Operis Commendationem* Epigramma w. ł. 8, *verso:* piękna rycina narodzenia P. Jezusa. Jan Chojeński, naówczas Archidyakon Krak. i Sekr. Król., oraz Jerzy Myszkowski de Przeczyczow Kanonik Gniez. i Kanclerz Arcybiskupi, Obojga praw Doktorowie, do układu i zbioru tych statutów ustawą Synodu Łęczyckiego w r. 1523 byli wyznaczeni. Jest to piękna na owe czasy edycja i bardzo rzadka. fol. DD. nj sq. umieszczona *Bulla Apostolica legationis Nate* (Arcybiskupa Gniezn.), dana przez Papieża Leona X. r. 1515. fol. KK iij Edykt Zygmunta I. przeciwko Luteranom r. 1523. (L. S.)

7488. W Bulli Jana XXIII. Papieża, datowanej w Rzymie roku trzeciego papiestwa jego (r. 1413), do Mikołaja Arcybiskupa Gniezn. są te słowa: »*Exhibita siquidem nobis pro parte tua petitio continebat: quod licet olim in provintia Gnesnen. per nonullos de latere et alios apostolicę sedis legatos ac nuncios, quedam statuta prouincialia pro incremento et salubri statu ecclesiarum, et cleri in illis partibus edita: et extunc ut asseritur per spacium alicuius temporis observata fuissent: illa tamen successu temporis per dissuetudinem neglecta et abrogata fuerint: et licet forsan illa tunc ecclesiis et clero praedictis iuxta cursum illorum temporum utilia esse viderentur: tamen modernis temporibus rebus alias illic dispositis seu immutatis: quia nimis sunt pęnalia et etiam non mediocriter onerosa: ex quo huius modi pro cessit et procedit negligentia: et propterea ecclesie et clerus pręfati in spiritualibus plurima subierint et hactenus et subeant detrimenta. Quare*" *etc.*, gdzie papież pozwala zwołać synod.

Zawierają się tu uchwały Mikołaja Trąby na synodzie Wieluńskim za papieztwa Jana XXIII. i w Kaliszu r. 1420, o których Starowolski w swojém *Epitome Conciliorum* nie wspomina, i następcy jego na arcybiskupstwo Łaskiego, na synodach Piotrkowskich cztérech r. 1510, 1511, ... i 1530, z których Starowolski ostatni tylko wymienia, i na dwóch synodach Łęczyckich r. 1523 (nie 1522, jak przytacza Starowolski) i r. 1527. *Bulla apostolica de Legatione Nata R. D. Joanni de Lasko Archiepis. Gnesn. data* (r. 1515). *Bulla apostolica de non recipiendis plebeis ad ecclesias cathedrales ultra numerum IV.*

Statutum de reformanda Universitate Cracov. Edictum Sigism. I. Regis Pol. contra Lutherum eiusque sequaces (r. 1523).
(Janoz. Nachr. II. 1.)

7490. Mikołaj Kottwitz, (*juris pontificii ac legum Doctor.*), Archidyakon Poznański, Kanonik Gnieznieński, Dziekan Kollegiaty Łowickiej, zebrał w imieniu Zbigniewa Oleśnickiego Prymasa: *Statuta Synodalia pro tota Provincia Gnesnensi a. 1485*, które na widok publiczny nie wyszły. Wyjątek z tego dzieła, pod tytułem: *Doctoris Nicolai Kottwicii Decisio de Interdicto et Excommunicatione*, znajduje się w Statucie Łaskiego, fol. 59 *b* — 74 *a*, tudzież *in Legum Patriarum Volumine I. 316—325.* Wiersze łacińskie, któremi tenże Kottwicz ozdobił grób Zbigniewa Oleśnickiego, przytacza Starowolski *in Monumentis Sarmatarum*, p. 559. (L. S.)

7491. W tych ustawach są niektóre ciekawe artykuły, np. *Quid in scholis legendum. Vestitus Scholarium. De inquirendis Pedagogis. Bibliothece reuidende. De Impressoribus. Scholares a Vitenberga revocandi. Judeorum numerus restringendus. Ne Judei et . . . . . . suo ritu abutantur. Inquisitores constituendi. Hereses extirpande. Libri in parochiis tenendi. Schole uisitande. Libelli Hereticorum* Ten artykuł tak brzmi: *Delatum est ad Synodum sacrosanctam ultra libellos sermonum, lingua polona, per Jacobum Ilza conscriptos et per regnum ad loca diversa missos. Item Samuelem monachum ordinis predicatorum Apostatam, et Lutheri sequacem, libellos quosdam erroris Lutherani plenos sermone Polono imprimi fecisse et in Regnum Poloniae transmisisse, qui etiam in locis plerisque visi sunt. Decrevit Sacrosancta Synodus contra tales esse procedendum per dominos loci ordinarios, secundum Canonicas sanctiones, et edita* (sic zam. *edicta*) *contra Lutheranos et illius sequaces dudum promulgata, ut ordinarius quilibet in sua diocesi per se et per locorum capitaneos et civitatum ac oppidorum praefectos extendi et exequi faciat, contra huiusmodi libellorum venditores, emptores, et illos legentes, habentes, et quoquomodo observantes. Quodque Archidiaconi in suis visitationibus de talibus inquirant, et dominis loci ordinariis puniendos defferant. Ecclesiae Rutenice. Universitas studii Cracouiensis. Canonicatus Plocensis Gumnino* (o Krzyckim). (L. S.)

7494. Cały zbiór podzielony na 5 ksiąg. We cztérech piérwszych, oddzielnych rozdziałach, umieszczają się rozmaite artykuły prawa kanonicznego wzięte z rozmaitych postanowień synodów polskich. *Piąta* zaś księga poświęcona jest całkiem ustawóm synodu prowincjonalnego Gnieznieńskiego, odprawionego w Piotrkowie 1577 r. d. 19 Maja.

Dla uzyskania od Stolicy Apostolskiej potwierdzenia tak ustaw synodu prowincjonalnego z r. 1577, jako też i całego ich zbioru, o którym tu mowa, wysłany był X. Jakób Brzeznicki Kanonik Poznański, imieniem całego polskiego duchowieństwa. Papież w chlubnych

dla króla i duchowieństwa polskiego wyrazach zezwolił na to, jak się okazuje z listu do króla, wspomnianego wyżej, datowanego 1578 r. d. 29 Grudnia, i z listu do Nuncyusza także 1578 r. d. 8 Kwietnia.

Zbiór ten wielce jest szacowny. Układ rzeczy porządkiem prawa kościelnego powszechnego, nie z zupełną jednak ścisłością. Ustawy tu zebrane wzięte są z następujących synodów: Synod Piotrkowski pod Drzewickim 1520. Synod Piotrkowski pod Maciejem Drzewickim 1530. Synod Piotrkowski pod Piotrem Gamratem 1542. Synod Łowicki pod Aloizym Lipomani Bisk. Weroneń. i Nuncyuszem, a razem pod Prymasem Mikołajem Dzierzgowskim 1556 d. 11 Grudnia. Synod Warszawski pod Janem Przerembskim 1561 d. 4 Marca. Synod Piotrkowski pod Drzewickim 1532. Synod Łęczycki pod Mikołajem Dzierżgowskim 1547. (Znajduje się i Bulla Leona X. *de legatione nata* 1515 r. *Idus Julii*). Synod Łęczycki pod Janem Łaskim 1527. (Ogłosił następca jego Maciej Drzewicki). Synod pod Piotrem Gamratem w Piotrkowie 1544. Synod Piotrkowski pod Mikołajem Dzierżgowskim 1551. Synod Piotrkowski pod Mik. Dzierżgowskim 1554. Synod Piotrkowski pod Mik. Dzierżgowskim 1557 Maja 17. Synod Piotrkowski pod Latalskim i Gamratem 1539. Synod Łęczycki pod Maciejem Drzewickim 1522, (*Drugi Łęczycki*). Syn. Łęczycki pod Janem Łaskim 1523, (*Piérwszy Łęczycki*). Synod pod Zbigniewem Oleśnickim Piotrkowski 1485 dnia 22 Stycznia, (*dyecezalny*). Synod Łęczycki pod Janem ze Sprowy 1459, (*dyecezalny*). (Noty X. Plat. Sosn.)

Między innemi są tu uchwały za Macieja Drzewica Arcyb. Gniezn. na synodzie Piotrkowskim i Łęczyckim przyjęte, między któremi znaczniejsze są: 1) Biskupi mają kościoły sobie podległe odwiedzać sami, nie za pośrednictwem Koadjutorów. 2) Biskupi i Sufragani, nie mają dawać święcenia tym, którzy w szkołach publicznych nauk nie odbywali i publicznych examinów nie zdawali, i którzyby o obyczajach swoich świadectwa od nauczycielów swoich nie złożyli. 3) Biskupi mają uczącą się młodź darami pieniężnemi opatrywać. 4) Biskupi mają kacerskie książki niszczyć, z kacerzami zaś jak najostrzej postępować. 5) Opatowie klasztorów mają czuwać nad instytucją osób zakonnych w potrzebnych i pożytecznych naukach, oraz nad ich obyczajami. Także uchwały Synodu Piotrkowskiego za Piotra Gamrata, między któremi na uwagę zasługują te: Biskupi mają się starać osadzać w kancelarjach swoich ludzi, którzyby doświadczeniem i nauką, kacerzóm czoło mogli stawić i do wypleniania ich zdatni byli. Drukarz nie może książki drukować, którąby od Biskupa lub wysadzonej na to osoby utwierdzona i aprobowana nie była. Księgarnie mają bydź corocznie od Biskupów, lub delegowanych od nich duchownych zwiedzane, a książki, w nich znalezione, zakazane, palone, księgarze zaś przewiniający, podług praw sejmowych karani. Młodź ucząca się w Wittenbergu, Królewcu i innych podejrzanych miejscach, w pół

roka czasu ma do kraju powracać, inaczej wszelkiej duchownej pomocy i posług pozbawiona zostanie. Na Synodach: Łęczyckim, Piotrkowskim i Łowickim za Mikołaja Dzierżgowskiego wiele zaszło uchwał przeciw Ewangelikóm. Kacerze tu wymienieni na ostatnim Synodzie Piotrkowskim są: Maciej Skronicki Obójga Praw Doktor, Archidyakon Gniezn., Dawid Poniatowski Kustosz Gniezn., Sebastyan Żydowski Suffragan Gniezn., i Trojan Proboszcz Łaski.

(Janoz. Nachr. II. 11).

7496. Porządek artykułów Synodu następujący: Początek Synodu (d. 8. Październ.) *De doctrina fidei catholicae propaganda. De reformandis Cleri et populi moribus. De luxu vitando. De iuvandis pauperibus. De libertatibus et iuribus Ecclesiae tuendis. De iurisdictione Ecclesiastica. De restitutione Ecclesiarum desolatarum. De compositione cum seculari statu ineunda. De statutis Provincialibus antiquis. De non alienandis bonis Ecclesiae. De Decimis. De Judicibus ad Tribunal deputatis. De Regularibus. De veneratione Sanctorum. De unione Ruthenorum ritus Graeci cum Ecclesia Romana promovenda. De stipendio Academiae Cracoviensi solvendo. De reformatione Collegij Posnaniensis. De Nuncio ad sedem Apostolicam mittendo.*

Artykuły listu Maciejowskiego następne, prócz wstępu: *De ordinatione Clericorum. De modo acceptandi beneficia Ecclesiastica. De fabrica Ecclesiae. De supellectili sacra. De residentia Parochorum. De vicariis. De scholaribus et scholarum Magistris. De praedicatione verbi Dei. De promulgationibus a Concionatore faciendis. De administratione Sacramentorum. De baptismo. De confirmatione. De poenitentia. De sacrosancta Eucharistia. De Sacrificio Missae. De Processione cum sanctissimo Sacramento. De Matrimonio. De extrema unctione. De sacramentalibus Caeremonialibusque et abusu illorum tollendo. De visitatione Parochiarum. De cura et administratione Hospitalium. De vita et honestate clericorum. De conservatione bonorum et iurium Ecclesiasticorum. De funeribus et suffragiis pro defunctis. De rebus post obitum Clericorum relictis. De congregationibus Cleri per Decanos rurales faciendis.* (Noty X. Plat. Sosn.)

7503. a) Konstytucje synodalne dzielą się równie jak i w wydaniu r. 1579, na 5 ksiąg, ale rozdziały niektóre są różne. List pasterski Arcybiskupa Jana Wężyka na czele, datowany z Łowicza r. 1629 w dzień przeniesienia S. Wojciecha, zajmuje kart 3. Następnie dedykacja Prymasa Karnkowskiego do Króla Stefana, 1578 r., wzięta z piérwszej edycji, kart 3. Postanowienie synodu prowincjonalnego 1621 r. względem nowej recenzji ustaw synodalnych karta 1. Regestr ksiąg i rozdziałów kart 2. Samego textu str. 417. Od str. 397 same prawie papie-

skie Bulle lub inne dekreta. Naostatek 12 kart podwójnego alfabetycznego regestru.

Ustawą wspomnionego Synodu z 1621 roku ułożenie ustaw synodalnych prowincji Gnieznieńskiej poruczoném zostało: Janowi Fox (*Foxius*) Archidyak. Krak., Franciszkowi Zajerskiemu Proboszcz. Katedr. Łuckiemu, Archidyak. Sandomir., Marcinowi Kłoczyńskiemu Proboszcz. Kościoła Bożego Ciała, i Mikołajowi Skwierniewskiemu Kanonikowi Łowickiemu, Obojga Praw Doktoróm; z warunkiem, aby po ułożeniu złożyli swoję pracę Prymasowi, któryby to z Biskupami jeszcze przejrzał. Konstytucje synodów pod Karnkowskim i Maciejowskim, w osobnym tomie miały być wydrukowane. Przepisy do tej redakcji tąż ustawą synodu podane były następujące: 1) *Titulorum ratio habita est, ut iuxta ordinem Decretalium iisdem verbis restituti ponerentur.* 2) *Ut capitula sub congruis, quantum fieri potuit, titulis collocarentur.* 3) *Ut Constitutiones, quae Juri communi, Concilio Trid. adeoque sibi invicem contrariae videbantur, ac bis repetitae, uti superfluae, delerentur.* 4) *Ut errores Typographorum multi, item quae contra sensum genuinum irrepserunt verba, vel quae nimis obscura, aut non accomodata ambiguave erant, emendata, declarata, et certiora redderentur.* 5) *Ut fontes Juris, ex quibus constitutiones desumptae sunt, in margine annotatae, quasi digito ostenderentur.* 6) *Ut statuta abrogata delerentur; quae autem in usu non sunt, sed utilia in posterum esse possunt, relinquentur.* Redakcja ta pracowicie dokonaną została. (l. c.)

7503. b) Podzielone są te Konstytucje na pięć ksiąg: z tych cztéry piérwsze obejmują postanowienia do r. 1577; księga zaś piąta zawiera uchwały na synodzie Piotrkowskim w r. 1577 przyjęte. Zbiór ten, równie jak wyżej przytoczony pod N. 7495, Karnkowskiego, zawierający prawa szczególne kościoła polskiego, pełniejszy jest od tamtego.

7505. Przemowa (czyli list pasterski) datowana d. 12 Sierpnia 1646. Z niej wyświeca się, że posłany do Rzymu dla wyjednania potwierdzenia ustaw synodalnych, Jan Mateusz Judycki, Kanonik Gnieznieński, Archidyakon Pomerański, doznał w tej mierze niejakich trudności. Umieszczone w tej odezwie *Breve* Innocentego X. potwierdza te ustawy, a list Kardynała Piotra Aloizego Karafy donosi tak o zachodzących wprzód przeszkodach, jako i o potwierdzeniu. Treść tego synodu, prócz wstępu, w którym wymienieni są wszyscy znajdujący się na nim, w następujących zawiera się artykułach: *De professione fidei. De rescriptis sanctae Sedis Apostolicae. De Festis. De casibus reservatis. De redimendis captivis et Ministris Haereticorum Ecclesiae reconciliatis. De ratione augendi proventus Vicariorum in Ecclesiis Collegiatis. De provisionibus vicariorum non deserendis. De Sculteliis. De pensione Judicum deputatorum. De Pro-*

curatore ad causas Clericorum in Judiciis. De Gratiis. De Clericis fugitivis. De musica docenda. Clerici habitu decenti et modesto utantur. Quomodo occurendum sit Presbytericidiis. Exorcismorum usus passim non permittendus. De bonis Archiepiscopalibus, et Episcopalibus ac juribus Capitulorum. Constitutio Wężykowiana de temere litigantibus innovatur, et declaratur. De suffragiis mortuorum. De unione Ruthenorum promovenda. De Regularibus mendicantibus. De dimissis et eiectis ex Religionibus. De Regularibus. Calices Aurei ab Archiepiscopis et Episcopis, Ecclesiis Cathedralibus dandi. Ne Regularia beneficia a secularibus Clericis sine authoritate Sedis Apostolicae occupentur. Bona Ecclesiastica Judaeis non arendentur. In correctione Cleri ordo juris servandus. Praelati inferiores non residentes habeant suos vicesgerentes. Processus per negligentiam obtenti quomodo tollendi. Interceptores in Judiciis causarum quomodo puniendi, et causae ex judicio Tribunalitio non avocandae. Inhibitiones a Judicibus appellationum iuxta praescriptum iuris extradendae. Incorporationes Ecclesiarum Parochialium ad Regulares. Limites inter Vilnensem et Smolenscensem Dioecesim designandi. De Suffraganeis Culmensi, Praemisliensi, et Camenecensi. Causae Decimarum inter Clericos et Regulares, intra fines Regni decidantur. De usuris. Librorum approbatio et Bibliothecarum revisio. Ne Clerici seculares Regularibus Missam in suis Ecclesiis cantantibus ministrare audeant. De absentibus a Synodo. Deputati ad revidendas et corrigendas constitutiones."

Na końcu poświadczony synod przez Prymasowskiego Notarjusza, a jego poświadczenie upoważnione przez Prymasa. Zamyka rzecz zaświadczenie Kardynała Karafy, że Kongregacja: *Interpretum Concilii Tridentini*, ustawy tego synodu potwierdziła. Od stronicy 45 następują: *Brevia Apostolica et decreta, Episcopos et Clerum Regni Poloniae et M. Duc. Lithuaniae concernentia* dwa z 1642, jedno z 1645 i trzy z 1646 roku.

Dalej na kartach nieliczbowanych umieszczone: *Sermo Illustrissimi et Reverendissimi Domini, Archiepiscopi in Synodo*; a następnie: *Oratio Adm. R. D. Andreae Trzebicki Canonici Gnesnen. et Scholastici Plocensis in eadem synodo habita.* (l. c.)

7506. Wiele rzeczy w tym synodzie powtórzonych z Synodu Gnieznień. 1643. Porządek tytułów następujący: prócz opisania zaczęcia się jego, i przytomnych na nim ojców, mówi się w nim: *De fide Catholica ejusque professione. De doctrina Christiana. De examinatoribus synodalibus. De Judicibus synodalibus. De Conservatoribus Regularium. De divinis officiis. De celebratione missarum. De vita et honestate Cleri. De ordinandis.* Następuje Bulla Innocentego XII. *Speculatores* etc. względem nieopuszczania dyecezji własnej przez osoby duchowne i t. d., wydana 1694 r. d. 6 Listopada.

Następuje potém: *De Seminariis Gnesnensi et Loviciensi. De Vicariis et eorum provisionibus. De transeuntibus ad alias Dioeceses. De Sacramentorum administratione. De ecclesiis desolatis. De novis capellis in Ecclesiis vel ad Ecclesias non aedificandis. De commendis Ecclesiarum Parochialium. De Patronis et collatoribus. De observatione festorum. De hospitali sacerdotum. De Executoribus Testamentorum. De Regularibus. De Clausura Monialium.* (Tu różne papieskie postanowienia, oraz Koncylium Trydentskiego). *De congregationibus Decanalibus. De visitationibus. De reductione missarum. De casibus reservatis. De haeresi. De Judaeis. De Excommunicatione.* Następuje potém: *Ordo et numerus Ecclesiarum Archidioecesis Gnesnensis. Intimatio Synodi Archidioecesanae. Allocutio Celsissimi et Reverendissimi Domini ad synodum* (to jest Prymasa). *Sermo Perillustris et Reverendissimi Guilhelmi Robertson U. J. D. Gnesnensis, Posnaniensis Canonici, Praepositi Infulati Camenensis, Causarum Curiae Suae Celsitudinis Primatialis Generalis Auditoris, habitus in Prima sessione Synodi. Sermo perillustris et admodum Reverendi Andreae Kwapiszewicz U. J. D. Canonici Gnesnen. habitus in secunda sessione synodi.* (l. c.)

Synody Prowincyonalne Polskie,

wedle wiadomości zebranej przez X. Plat. Sosnowskiego, z odesłaniem do Numerów tego dzieła i przydaniem Synodów, z niniejszego zbioru wyjętych, także wedle Numerów wskazanych.

1420, w Wieluniu 25 Września, pod Mikołajem Trąbą. Zob. N. 7483.
1485, Indykcyi Rzymskiej 3 d. 22 Stycznia w Piotrkowie, pod Janem de Sprowa (*).
1507, w Łęczycy. Zob. N. 7489.
1513, w Piotrkowie (*ante festum S. Margaretae*). Zob. N. 7489.
1520, w Piotrkowie, pod Drzewickim.
1522, w Łęczycy, pod Maciejem Drzewickim. (*Synod Łęczycki 1szy*).
1523, w Łęczycy pod Janem Łaskim. (*Synod Łęczycki 2gi*).
1527, w Łęczycy pod Maciejem Drzewickim.
1530, w Piotrkowie, pod Maciejem Drzewickim.
1532, w Piotrkowie, pod Maciejem Drzewickim. Zob. N. 7489.
1534, w Piotrkowie.
1537, w Łęczycy, pod Maciejem Drzewickim.
1539, w Piotrkowie, pod Janem Latalskim i Piotrem Gamratem.
1542 d. 17 Octobr., w Piotrkowie, pod Piotrem Gamratem. Zob. N. 7490.
1544, w Piotrkowie, pod Piotrem Gamratem.
1547, w Łęczycy, pod Mikołajem Dzierżgowskim.

(*) Synod tamże, pod tąż datą, wymienia X. Sosnowski, ze zbioru Karnkowskiego N. 7494, jako Synod diecezalny, odbyty pod Zbigniewem Oleśnickim.

1551 Decembra 11, w Piotrkowie, pod *tymże*.
1554, w Piotrkowie, pod *tymże*.
1555 w Kwietniu, w Piotrkowie. (Acta Histor. Eccl. XV. Bd., Weimar 1751).
1556, w Łowiczu, pod Mikołajem Dzierzgowskim, Arcybisk. Gniezn., w przytomności Aloizego Lipomana, Biskupa Weroneńskiego, Nunc. Papiezkiego.
1561 d. 4 Marca, pod Janem Przerembskim.
1557 d. 17 Maja, w Piotrkowie, pod Dzierzgowskim.
1557, w Warszawie. (Acta Histor. Eccl. l. c.)
1561 d. 4 Marca, w Warszawie, pod Janem Przerembskim, Arcybisk. Gniezn.
1577 d. 19 Maja, w Piotrkowie, pod Jakóbem Uchańskim i Wincentym Laureus, Biskupem *Montisregalis*, Nunc. Papiez. Por. N. 7493. (Przed rokiem 1577 było poruczone zebranie wszystkich (na Synodzie Piotr.) ustaw Synodalnych, XX. Stanisławowi Dambrowskiemu i Franciszkowi Krasińskiemu, obójga praw Doktoróm. W roku 1577, na Synodzie Prowinc. w Piotrkowie, poruczone przejrzenie tychże ustaw Stanisławowi Krasińskiemu, Archidiakonowi i Marcinowi Isdbińskiemu *de Rusiecz*, Scholastykowi Krakowskiemu, Obójga praw Doktoróm).
1578, w Piotrkowie, pod Jakóbem Uchańskim.

(W r. 1579 zbiór tych ustaw wydany został w Krakowie za staraniem Stanisława Karnkowskiego, Biskupa (podówczas) Kujawskiego i Pomerańskiego.)

1589, w Gnieznie, pod Stanisławem Karnkowskim. Zob. N. 7494. (Patrz *Litera Pastoralis etc. D. Stephani Rupniewski*, *edita 1722. In 4to p. 40.* Zob. N. 7622.
1607 d. 8 Octobra, w Piotrkowie, pod Bernardem Maciejowskim. Zob. N. 7496.
(W r. 1607 na Synodzie Prowinc. w Piotrkowie, z powodu rzadkości exemplarzy ustaw Synodalnych, wydanych przez Karnkowskiego, nową ich edycyą uchwalono, której dozór poruczono Mikołajowi Dobrocieskiemu i Janowi Foxowi, obójga praw Doktorów, Kanonikóm Krakowskim).
1612 d. 9 Maja, w Łowiczu, pod Wojciechem Baranowskim. Zob. N. 7497.
1620 d. 13, 14 i 15 Października, w Łowiczu, pod Wawrzyńcem Gembickim. (Por. N. 7498).
1621 d. 26 Kwietnia lub Lipca, w Piotrkowie, pod Wawrzyńcem Gembickim. Zob. N. 7500.

(W r. 1621 na Synodzie Prowinc. dozór nad wydaniem polecono Janowi Foxowi, Archid. Krakow., Franciszkowi Zajerskiemu, Prob. Katedr. Łuck., Archid. Sandomir., Marcinowi Kłoczyńskiemu, Pro-

boszcz. Kośc. Bożego ciała i Mikołajowi Skwierniewskiemu, Kanonikowi Łowickiemu, Obójga praw Doktorów).

1628 d. 22 Maja, w Piotrkowie, pod Janem Wężykiem. Zob. N. 7502.

1634 d. 13 Listopada, w Warszawie, pod Janem Wężykiem. Zob. N. 7504.

1643 d. 8 Nowembra, w Warszawie, pod Maciejem Łubieńskim. Zob. N. 7505.

1720 d. 26 Sierpnia, w Łowiczu, pod Stanisławem na Słupowie Szembekiem. (Synod Archidyecezyi Gnieznieńskiej). Zob. N. 7506.

Recenzja ta, do której podano na wspomnionym Synodzie warunki, (por. Syn. Prowinc. 1621), pracowicie dokonaną została. W skutek jej wydał zbiór Synodalnych ustaw Jan Wężyk, Arcybisk. Gnieznień. 1630 roku. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

7510. Na tym synodzie stanęła unia Kościoła Wschodniego z Zachodnim. Przytomni byli na tym synodzie w Brześciu r. 1596 odprawionym: Metropolit Kijowski i Halicki i wszystkiej Rusi, Michał Rahoza; Hipacyus (Pociej) Prototron Włodzimirski i Brzeski; Cyrillus Terlecki, Exarcha Łucki i Ostrogski; Hermogen, (Grzeg. Herman), Arcybiskup Połocki i Witebski; Jonasz Hohoł, Piński i Turowski; Dyonizy Zbierujski, Chełmski i Bełski Władykowie czyli Biskupi obrządku greckiego. Posłowie Klemensa VIII.: Jan Dymitr Solikowski Arcyb. Lwowski, Bernat Maciejowski, Łucki, i Stanisław Gomoliński, Chełmski, Biskupi. Posłowie Królewscy: Mikołaj Krzysztof Radziwiłł, Xiąże na Ołyce i Nieświeżu, Wojewoda Trocki; Leo Sapieha Kanclerz i Dymitr Chalecki, Podskarbi W. X. L, Starosta Brzeski. Konstantyn Xiąże Ostrogski, Wojewoda Kijowski, lubo wprzód unii żądający, oderwał się z niektóremi Władykami od synodu, i drugi synod złożywszy, wyklął tych, którzy unią przyjęli. Powstały ztąd kłótnie, i dla tego po opisaniu tego Brzeskiego synodu przyłączona tu jest jego *Obrona*. (L. S.)

7538. Przy zakończeniu Synodu 1733 r. miał przemowę do Biskupa Załuskiego X. Paweł Dominik Dromler, obójga praw Doktor, Kanonik Katedralny Płocki i Pułtuski, w której, między innemi, te czytają się słowa: »*Magnus ille dictis et factis Cancellarius Regni Patruus Tuus acta Dioecesanae Synodi clausit, et jam hactenus a quadraginta prope annis tumulata Spiritualis concilii facies, in Te Praesul Vigilantissime e suis assurrexit umbris.*"

7551. Krasicki i Bentkowski za Niesieckim Arcybiskupa Lwowskiego Stanisława Grochowskiego i poetę tegoż imienia za jednę osobę poczytali. Oprócz zbioru tego ustaw synodalnych wydał jeszcze Arcybiskup podobno: *Lavacrum animae*. (L. S.) Jego to, który się kochał w dostatkach, ulubione było słowo, jak świadczy Juszyński Dykcyonarz Poetów: *O światku, światku, kiedyby to nigdy nie umierać.*

7569. Po dedykacji, dat. r. 1773, do Ojca ś., w której mówi Za-

łuski, iż posyła te Statuta przez Kassyana Korczyńskiego, i prosi o względy na wnuka swego Ignac. Rostworowskiego Kasztelanica Zakrocimskiego jadącego do Włoch, oraz o nadanie odpustu w Żytomierzu na dzień ś. Józefa, następują na xxx stronach: »*Homiliae Synodales solis verbis S. Scripturae et SS. Patrum ac Conciliorum constantes. Statuta Synodalia Dioecesis Kijoviensis. Spis Papieżów. Spis Królów Polskich. Spis wszystkich Synodów Polskich. Spis biskupów Kijowskich. Supplementum Synodi Dioecesanae Kijoviensis,*" na 41 str. po polsku: »*Series Ecclesiarum et Cleri Dioecesani Kijoviensis. A. 1767. Consecrationes Ecclesiarum et Episcoporum a J. A. Załuski peractae. Series Procerum Senatorum et Officialium Dioe. Kijov.*" (Chł.)

7572. Na wstępie te wyrazy: »*Ita nos Joannes ex Lithuaniae ducibus oriundi, divina gratia electus, confirmatusque Vilnen. in hanc ecclesiastici regiminis partem etc.*" Tamże o duchowieństwie tak mówi: »*cum pręsentes conspicemur et miremur hoc in magno Lithuaniae Ducatu tam varios Christianae fidei ritus, tot diverticula, et discrimina religionis, quottidie oborientia, miris erroribus involuta, quę universum clerum nostrum miserabiliter invaserunt, quibus simplices et rudes clerici imbuti, pravis moribus et execrabilibus consuetudinibus depravati, quottidie in gravia animarum suarum pericula dilabentes, nedum in Canonicas sanctiones incidunt, contra patrum nostrorum monimenta, effrenam vitam agentes etc.*" W artykule: *De Celebratione Missarum*, zwyczaj odbywania processij publicznych z N. Sakramentem na około kościoła, w dni święte i na nowiu księżyca, praktykowany w Wilnie w kościele S. Jana i w innych kościołach, jest naganiony i wzbroniony, wyjąwszy tylko Boże Ciało i oktawę tegoż święta, chybaby na to osobne były dyspensy. W artykule: *De Magistris*, zalecono, aby przy kościołach były szkoły i domy dla młodzieży uczącej się, i nauczyciele utrzymani, którzyby Ewangelje, Listy Ś. Pawła, litewskim i polskim językiem tłómaczyli.

7575. Oprócz ustaw synodalnych, mieszczą się tu niektóre Bulle papieskie i inne postanowienia, a to, jak się wyraża w synodzie, dla niedostatku ksiąg potrzebnych duchownym, z powodu świeżo skończonej wojny poniszczonych, i dla podwyższonej ich ceny, czyni się ta wygoda. Położona więc tu Bulla Piusa V. 1571. 12 Kal. Octobr.: *De horis canonicis.* Dalej pod artykułem: *De celebratione missarum,* umieszczone za Urbana VIII. decyzje Kongregacji *Concilii Tridentini Interpretum,* tyczące się tego przedmiotu. Dalej następuje potępienie 28 wolnych propozycij w Rzym. 1665 r. Po tych propozycjach taki podpis: *Romae ex Typographia Rev. Camerae Apost. 1665. Deinde Vilnae, Typis Acad. Societ. Jesu 1666.* Przedrukowane więc były osobno w Wilnie. Następuje nowe potępienie innych od 29—45, 1666 r. 23 Marca, i te także drukowane w Rzymie 1666 i przedruko-

wane w Wilnie u Jezuitów, także 1666. Położona też Bulla Urbana VIII. 1638 d. 13 Octobra: *De non ieiunando in vigilia S. Joan. Baptistae quando contingit in die solemnitatis S. Corporis Christi.* Nadto: *Breve* Grzegorza XIII. 1577 r. d. 8 Kwietnia, *in quo Clericis Regni Polon. facultas datur causas in criminalibus per Procuratorem promovendi.*

Znajduje się także: *Decretum de reformatione Matrimonii*, z Konc. Tryd. sessji 24, na język polski przetłumaczone. Bulla *coenae Domini.* W treści po polsku także. Następuje regestr kościołów w Dyecezji Wileńskiej. Mowa przed zaczęciem synodu, miana przez Jana Słupskiego Nominata Biskupa Gracianopolitańskiego, Suffragana Białoruskiego, Kustosza, Prałata i Officjała Wileńsk. Naostatek Mowa miana podczas synodu dnia 2 przez Eustachego Kotowicza, Kanon. Wileń., Sekretarza Królewskiego. (Bibliot. Semin. Djecez. Wileń.—X. Plat. Sosn.)

W pisemku: *Memoriale sciendorum a confessariis*, w Wilnie r. 1674 i 1692 drukowaném, Cz. II. Rozdz. V., z powodu przypadków rezerwowanych Biskupowi Wileńskiemu, wspomniane są synody Wileńskie r. 1613 i ten, 1669.

7580. W przypisaniu Tyszkiewiczowi od Kazimierza Gieca, Kanonika Żmudzkiego, Sekretarza synodu, jest wzmianka, że Korff, wyznania augsburskiego obywatel, fundował kościół katedralny katolicki w Łaukożemach, w Dyecezji Żmudzkiej. Na czele jest mowa Tyszkiewicza, Biskupa Żmudz., na otwarcie Synodu.

7583. Otto Schenking, Inflantczyk, za panowania Zygmunta III. r. 1593 zajął piérwszy miejsce w senacie, jako Biskup Wendenski, tuż po Biskupie Kamienieckim. On piérwszy urządził tę djecezją. Po zdobyciu Inflant przez Szwedów, schronił się Szenking do Polski, i znajdował się na Synodzie Piotrkowskim w 1628, pod prezydencją Arcybiskupa Gnieznieńskiego Wężyka odbytym. Kiedy żyć przestał, nie wiadomo. (Janoc. V. II. p. 245 nast.)

7591. Tu wspomina, że Biskup Działyński przed stem około lat synod ostatni był zgromadził. O Załuskim powiada: *Ut gregis tibi commissi partes in omnibus impleas, nihil antiquius aestimando propagatione religionis orthodoxae, adeoque, haereses extirpare, errantes in viam veritatis reducere, pravas consuetudines abrogare, Decreta salutaria Clero et populo condere, pro summa lege reputas.* Dalej: *Et ne Magistri erroris, qui non fuerunt Disciputi Veritatis,* Virus Draconis in aureo calice Babylonis propinare, *iniquum semen inter electum triticum seminare, fermento pessimo bonam massam corrumpere, Christi membra distrahere, et Catholicae Ecclesiae corpus unum scindere ac more ferae pessimae laniare audeant, omnes haereticae pravitatis cultores scire volumus: Quod fides Catholica in Polonia est velut Domina et Mater familias, eorum vero secta hospes et advena, adeoque ut se eidem fidei Catholicae subiectos esse reco-*

gnoscant, terminosque metasque tolerantiae sibi permissae excedere, aut etiam extra illos ne latum unguem progredi, indulgereque sibi non audeant, hac Synodali monitione praecipimus: .... praesentis Synodi authoritate omnibus Ministris Haeterodoxis Dissidentibus, Protestantibus, ne in domibus privatis Acatholicorum praetensas suas devotiones exercere, occasione baptisandi, vel matrimoniis assistendi, illos adire sive ritu nostro sive officiorum nostrorum Culmensis et Pomeraniae, Fanorum possessionem suscipere, scholas novas privatas sive publicas construere, et in eis iuventutem instruere, aliaque similia cum praeiudicio fidei Romano-Catholicae attentare audeant et praesumant, sub poenis gravissimis inhibemus." Dalej zabrania wyznawcóm kościoła katolickiego dzieci swoje do szkoł heretyckich posyłać, właścicielóm majątków zaleca, aby w miasteczkach heretyków nie cierpieli, pod obawą utraty dóbr doczesnych i wiecznych. Rozkazuje, aby kościoły parafialne herezją sprofanowane, do dawnego swego stanu były powrócone, nad czém Archidjakonowie baczność szczególniejszą mieć mają, aby oniż dawali uwagę, kiedy kościoły luterańskie zbudowane były, mianowicie, czy przed, czy po konstytucjach r. 1632, 1648, 1668 i 1674, i o zniesienie takich, które wbrew prawóm królestwa zostały wzniesione, stosując się do prawa r. 1717, starali się. Dalej toż prawo jest przytoczone. Upomina Plebanów, aby, gdzie heretycy z katolikami zmięszani nie mieszkają, tamtych do parafij swoich nie przyjmowali, spisy jednych i drugich formowali, do Biskupa odsyłali. Właścicielów zaś dóbr dziedzicznych nowych obowiązuje, aby na rzecz protestantów żadnych zapisów i donacij nie czynili.

7626. Jest to list do Dziekanów, Proboszczów, Plebanów i t. d. Dekanatu Wschowskiego, z powodu zabicia Jezuity Michała Krygera, Prefekta szkół Wschowskich, od studenta Wschowskiego Jana Wozsiewicza z miasta Kebłowa. Skutkiem tego zabójstwa, listem tym na kościoły Dekanatu Wschowskiego Interdykt kościelny włożony, podczas którego, prócz dni Bożego Narodzenia, Wielkonocy i Zielonych Świątek, nabożeństwa i dzwonienia w kościołach tych nie miały się odbywać. Lud co niedzielę miał być biciem w deskę zwoływany, i po upomnieniu duchownem, post miał być zalecony i klątwa na winowajcę włożona. Sakramenta też udzielane być w kościołach tych nie mogły, wyjąwszy chrzest i pokutę dla umierających, a pogrzeby całkiem nie miały się odbywać. Toż samo przepisano było i dla kościołów luterańskich i kalwińskich w tymże Dekanacie. Data: w Poznaniu 23 Nowembra r. 1738. (Acta Hist. Eccl. A. 1742. p. 558 nast.)

7627. Jest tu 31 artykułów, z tych 23 po łacinie, reszta po polsku. Idą one jak następuje: 1) *De Parochis per Archidiaconos visitandis.* 2) *De Officio et potestate Decanorum* i *De congregationibus Decanalibus.* 3) *De consultationibus super casibus conscientiae.* Ta-

kic narady miały się odbywać dwa razy każdego miesiąca w Poznaniu i w Warszawie. 4) *De residentia beneficiatorum et pluralitate beneficiorum.* 5) *De confessione et communione paschali, atque Bulla Coenae publicanda* i *De communione infantum.* Bulla ta przeciw kacerzóm, powinna była być czytana przed ludem w wielki piątek, i to po polsku, tłómaczona z rozkazu Biskupa. 6) *De fabrica ecclesiae.* 7) *De ceremoniis ac supellectili sacra.* 8) *De baptismo.* Kacerzom zabroniono tu być ojcami chrzestnymi. 9) *De Sacramento poenitentiae.* 10) *De Sacramento Eucharistiae, de Missa parochiali, de Sacramento extremae unctionis.* 11) *De Sacramento Matrimonii.* 12) *De Sacramentalibus et Ceremonialibus.* Zalecono tu ludowi, mieć sól, wodę, wino i t. d. święcone przeciw czartóm, dla zdrowia ciała i duszy. 13) *De funeribus.* Zalecono tu, aby ciała nagłą śmiercią zeszłych, przed upłynieniem 24 godzin nie grześć, i aby wydatki nie na pompę pogrzebową, ale raczéj na jałmużnę i msze zaduszne obracane były. 14) *De illicitis exactionibus.* 15) *De Praedicatione verbi et doctrina christiana, de frequentandis Parochiis.* Wolą jest Biskupa, aby tłómaczenie Katechizmu rzymskiego na polskie drukowane było, dla nauki ludu wiejskiego. 16) *De Parochiis per Parochos visitandis.* 17) *De cura et administratione Hospitalium.* 18) *De conferendis beneficiis.* 19) *De ordinandis.* 20) *De cura sacerdotum infirmorum eorumque testamentis.* 21) *De vita et honestate clericorum.* 22) *De Regularibus.* 23) *De Monialibus.* 24) *De observatione festorum.* 25) *De Jeiuniis.* 26) *De Haereticis.* 27) *De Judaeis.* 28) *De Patronis Ecclesiarum, earumque reparatione, item de Decimis.* 29) *De miraculis, obsessis a Daemone maleficis et strigibus*, Upirowie. 30) *De rebus post obitum Clericorum relictis.* 31) *De cura paruulorum.* Prócz tego *Appendix*, gdzie: 1) *Ordo seu forma Congregationum Decanalium.* 2) *Methodus consultationum seu collationum super casibus conscientiae Varsaviae et Posnaniae bis in quolibet mense habendarum.* 3) *Bulla, de Coena Domini*, przetłómaczone na polskie. W artykule 26 powiedziano, że w razie, jeśliby Dissident z niewiastą katolicką się ożenił, dzieci płci obojga mają być wyznania katolickiego, co i na przyszłość się stanowi.

(Acta Hist. Eccl. A. 1740. p. 405 nast., 1743. p. 164.)

7639. Mówiąc o sposobie postępowania z Dyssydentami, takie Biskup rady podaje duchowieństwu: »*Verum, ut vestri huius memineritis Officii, iuvabit plurimum meminisse huius, quem incolitis loci. Haec etenim, quibus excolendis delecti estis Provinciae, ut ut numerum Christi fidelium contineant non temnendum, ferunt tamen plures quoque, a vera Fide et Sancta Ecclesia Romana Catholica alienos. Unde, quo facilius hi ad gregem et Ovile Christi adducantur, quo zelo, quo exemplo praeditos vos esse oporteat? Et zelo quidem, sed illo, qui secundum scientiam Christi est, suavi, discreto, modesto,*

temperato. Non in contentione vocis et clamoris, sed in ostensione veritatis, et soliditate doctrinae; non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in fundamentis, et inexpugnabili robore scripturarum. (Jan. Lex. I. 119 nast.)

7650. Przytacza tu nasz korrespondent jedno miejsce, jako dowód wymowy Lewińskiego, w którém tak odzywa się do duchowieństwa: »Bądźcież czułymi w świętych Urzędach waszych, nieleńcie się w dziele zbawienia i służby Chrystusowej — Wystawcie sobie w myśli waszej lud swój jak dzieci wam od Boga dane, siebie zaś jak matkę karmiącą też dzieci, a naukę z dobrym przykładem w ustach waszych, uważajcie jak pokarm dla nich, i czyńcie to, co dobra matka czyni, chcąc zdrowym dzieci zasilać pokarmem, a strzeżcie się wszystkiego, co zdrowy pokarm psuć może; tak się zachowując, i siebie i tych, co zasilacie zdrowymi mieć będziecie: «To bowiem czyniąc (mówi Apostoł Paweł), i sam siebie zbawisz i tych, którzy cię słuchają.”

(Noty Ad. Słowik.)

7686. Na końcu z Bernarda Ś. zalecenie życia klasztornego i List imieniem Heliasza mnicha, napisany do rodziców, chcących go od zakonu odwieść.

Wykład tej Reguły zaleca czysta polszczyzna, *np.* w przemowie do Wereszczyńskiego Opata Sieciechowskiego, o cnotach zakonnych tak pisze: »Pokora iest początkiem wszelakiego szczepienia i budowania. A przetoż ieśli kto chce bydź drzewem oliwnym owoc niosącym w domu Pańskim, a chce żeby go lada wiatrek niewywrócił: ten się co naygłębiey niech uniża i korzy abo radniey korzeni. Kto chce wysokim urość u P. Boga: niechay się co naniżey spuści na dół u świata. Ta szczera a nieobłudna pokora i utulność umysłu, iest gruntem i ozdobą wszystkich cnot. Niskie rzeczy ku gorze powstaią, małe wzrastaią, podłe do ceny przychodzą, ziarno obumarłe owoc przynosi. I przeciwney zasie miary: wysokie, a zwłascza bez gruntu rzeczy, upadaią, dostałe i doyzrałe się starzcią, nadęte się pukaią, rwą się nazbyt wyciągnione, wielkie samy ciężaru swego niestrzymuią, drogie za czasem tanieią, wysokie sosnie wiatr wywraca, na wyniosłe dęby pioruny biią, a niskie drzeweczka pokoy maią.” W tejże przemowie wylicza pisma Wereszczyńskiego jak następuje: »Jako nayprzód pierwszey edycyey żniwa W. M. czytamy Passyą albo Kazania na wielki piątek z osobliwemi naukami. Item wizerunek naksztalt Kazania uczyniony, o wzgardzie śmierci i świata tego nędznego, tudzież tesz o chwale onego wdzięcznego a wiecznego Królestwa niebieskiego. Item Kazanie na dzień zaduszny, dowodząc być czyściec prawdziwie, z dowodem pisma S. tak starego iako i nowego Zakonu. Item Instrukcya albo nauka o Spowiedzi, iakim sposobem powinien ią każdy chrześciański człowiek czynić P. Bogu. Item Gościniec pewny niepomiernym moczygębom a obmierzłym wydmikuflom swiata tego, do prawdzi-

wego obaczenia a zbytków swych pohamowania. Item Kazanie przy przyimowaniu swiętości Małżeństwa dosyć ucieszne. Item Kazania abo ćwiczenia chrześciańskie na 18 niedziel, z wykładem, tak na Ewangelie, iako też na 12 Członków wiary chrześciańskiey. Item z zrządzenia ducha Bożego iest przez W. M. wydane Suffragium do Ich M. Braciey Królestwa Polskiego i Xięstwa Litewskiego, z opłakaniem ś. pamięci zmarłego Stefana Króla Polskiego; tudzież też na miesce iego o obieraniu Króla nowego z domu Jagiełowego J M. Zygmunta syna Krola Szwedzkiego, Gotskiego, Wandalskiego, i Xiążęcia Finlandzkiego. Item napominanie nader sztuczne do Ich M. stanu tak duchownego iako i Swieckiego; wiodąc Ich przed Elekcyą drzewiey (t. j. wnet) do zgody za poniewieraniem wnętrzney między sobą obłudności i nienawiści, a iżby więcey Publikę aniżeli prywatę mieli na baczności. Item Regułę, to iest naukę abo postępek dobrego życia Króla każdego Chrześciańskiego. Item drogę pewną do prędszego i snadnieyszego osadzenia w Ruskich krainach pustyń Królestwa Polskiego, iako też względem drożnieyszey (t. j. właściwszej) obrony wszystkiego ukrainnego położenia od nieprzyiacioł Krzyża S. Item Excytarz do podniesienia woyny ś. przeciwko Turkom i Tatarom iako głównym nieprzyiaciołom wszystkiego Chrześciaństwa. Item pobudkę na Jego Cesarską M. wszystkiego Chrześciaństwa, iako też na J. K. M. Króla Polskiego, tudzież też na Jaśnie oświeconego Kniazia wielkiego Moskiewskiego: do podniesienia woyny ś. spolną ręką przeciw Turkom i Tatarom. Item Publikę, z strony fundowania szkoły Rycerskiey synom Koronnym na Ukrainie, iako też Krzyżaków według reguły Łazarza s. w sąsiedztwie z Pogany i z . . . . na wszystkim zadnieprzu, dla snadnieyszego ochronienia Koronnego od niebespieczeństwa wszelakiego. Item, sposob osady nowego Kijowa, i ochrony niegdy stolicę Xięstwa Kijowskiego od niebespieczeństwa wszelkiego, bez nakładu J. K. M. i kosztu Koronnego. Nie wspominam innych xiąg iescze do druku nie podanych, iako Postyllę, to iest, Kazania na Epistoły na każdą niedzielę i na każde święto przez cały rok, dla pospolitego człowieka napisaney. Katechizm też Trydencki wszystek na Kazania Polskie przeistoczony. Także Kazań piętnaście o ofierze Mszy S. przetłumaczonych, iako też i iądro o teyże ofierze mszy przenayswiętszey na polskie wyłusczone i na czternaście rozdziałów rozdzielone. Tudzież też wydałeś W. M. na pismie znowu inszą Passyą, to iest, historyą męki i smierci P. naszego, iako w naydostoynieyszey ofierze Mszy ś. ma być rozczytana. Niemniey też pochwały godna wydałeś W. M. na pismie Korrekturę Trybunału, przy niey też i Piosneczkę żałosną, wyliczaiąc w niey wszystkie sztuki prawne względem odwłoczney sprawiedliwości Polskiey. Widziałem też uważenia godną Ewangelią Nikodema s. przez W. M. na polskie przetłumaczoną. A co prywatnych xiąg nakształt listow wydanych o podniesieniu s. woyny z nieprzyiacioły Krzyża s. do oyców s. Papieżów, iako naprzód

ad sanctis: Sixtum V. summum Pontificem Romanum. Nuż też *ad S. Caesaream Majestatem Rudolphum secundum.* Jako też *et ad Magnum Moschoviae Ducem Fedorium Iwanowicz.* Niewspominam listu któryś W. M. napisał przez objawienie Anielskie do Machometa ostatniego Cesarza Tureckiego, tusząc mu, że za przyięciem przezeń wiary Chrześciańskiey i chrztu świętego, iako też za oddaniem obedyencyi Oycu ś. Papieżowi Klemensowi 8. iednowładzcą go być pewnym wszystkiego świata. Inszych xiąg, wiem to dobrze, było napisanych, które (czego się Panie Boże pożal) łupem zostały na Ukrainie w Biskupstwie W. M. ile od ...... i heretyków."

W tejże przemowie namienia tłómacz, iż go Wereszczyński do tłómaczenia dzieła tego z łacińskiego zachęcił: »z czego aczem ia się wymawiał, iako człowiek inszey professyi, ale WMść powiadasz, iż słudzy a chleboiedzcy klasztorni, są i maią być iako słudzy kościelni, iakoby owi Hierophantae Ateńscy. (Ju.)

7690. Jest to wyciąg z reguły S. Benedykta, w krórym szczególne przepisy rozrzucone w regule, w pewnym systemacie wystawują się. Taki wyciąg uczynił naprzód Haeftenus, a X. Szczygielski krócej to samo w niniejszej książeczce zamknął. Zawiera ona 6 rozdziałów, w których wykładają się obowiązki zakonnika względem Boga, względem starszego, zakonu, samego siebie i względem braci zakonników. W ostatnim rozdziale mówi o obowiązku Przełożonego. Potém idzie: *Parergon 1. Quodnam sit Summarium regulae Benedictinae. Parergon 2. Abecedarium Benedictinae Scholae. Parergon 3. Idea monasterii bene formati.* Na ostatku zaś: *Spirituale monasteriolum*, którego szczególne artykuły w tym sposobie ułożone: »*Monasterii Pater, Discretio. Collega Patris Providentia. Mater, humilitas. Vicaria, Mansuetudo. Procuratrix, Sollicitudo*" *etc.* (Noty X. Plat. Sosn.)

7709. Traktat niniejszy napisał autor z powodu, że niektórzy z duchownych nawet, nie znając przywilejów zakonnikóm wyjętym z pod juryzdykcyi Biskupiej służących, rozmaitemi sposobami z różnych powodów ich ścigają. Aby więc od tych nieprzyjemności ich uwolnić, aby oświecić niewiadomych, i pokój z tego powodu niejednokrotnie między duchowieństwem zakłócony, przywrócić i ustalić, przedsiębierze autor z zasad nauk Teologicznych, z Papieskich postanowień, ustaw miejscowych i ciągłego zwyczaju, wyświecić prawa służące zakonnikóm, poddanym bezpośredniej władzy Papieża, w następujących punktach: *Quaestio I. De Sepulturis. Quaestio II. De annua confessione. Quaestio III. An Regulares possint Eucharistiae Sacramentum ministrare fidelibus quovis tempore. Quaestio IV. An fideles satisfaciunt praecepto Ecclesiae, audientes missam Dominicis et Festis diebus in Ecclesiis Regularium. Quaestio V. An teneantur Parochiani diebus Dominicis et festis interesse concioni in Parochia sua? Quaestio VI. An Regulares possunt vocari, pro Processionibus*

juxta placitum Parochorum. Quaestio VII. An constitutiones Synodales, obligant Regulares contra eorum Privilegia. Quaestio VIII. Quas poenas incurrunt, qui violant debitam reverentiam Episcoporum, vel qui concessa Regularibus Privilegia impugnant. Quaestio IX. An capitulum sede vacante succedat Episcopo in potestate contra exemptos.

Uczony autor tej książeczki aż nadto z wielką gorliwością broni praw i przywilejów zakonnych. Exempcje zakonników zawsze dawały powód do sprzeczek i utarczek z władzami Djecezalnemi. W tym czasie, kiedy X. Grodzicki tę książeczkę pisał, w Djecezji Wileńskiej podobno, szczególniej to miało miejsce.

7732. Na przodzie jest: *Exhortatio Reverendiss. Patris Generalis in Capitulo suo Generali Cracoviae celebrato ad Fratres sui Ordinis A. D. MDCVIII. ipso die S. Michaelis Archangeli*, gdzie jest wiadomość o wprowadzeniu zakonników tej reguły przez Bolesława Wstydliwego Xięcia Krakowskiego i Sandomirskiego r. 1257, w którym było silne trzęsienie ziemi w Krakowie. Bolesław Wstydliwy wystawił dla zakonników tych kościoł S. Marka w Krakowie, dalsze klasztory były: w Libichowie r. 1282, w Mussynie (Mussina) przez Króla Kazimierza r. 1400, w Togoborzu r. 1400 przez Habdi de Rostein, w Limanowie r. 1528 przez Achacego Jordana, w Dubnie, w Hertlowie, Knurowie i Slachinberku w djecezji Krakowskiej za Bonifacego Papieża, w Bystrzycy, r. 1390 przez Władysława Jagiełłę, w Miednikach, w djecezji Wileńskiej r. 1391, w Twereczu przez Mikołaja syna Jerzego Wazgławica r. 1501.

Na końcu jest zatwierdzenie Reguły przez Nuncjusza Papieskiego, Franciszka Simoneta, datowane w Wilnie, w klasztorze Bernardynów, 11 Decembra r. 1610. R. 1612 wysłani byli do Rzymu dla uzyskania sankcji Stolicy Apostolskiej, Adam Cracoviensis Presbyter i Demetrius Accolytus, co widać z listu Przeora Albina Zuchowskiego, datowanego 25 Apryla t. r. Sankcja ta nastąpiła 17 Julji t. r.

7762. Traktat ten, dzielący się na 12 nauk, jest troskliwym zbiorem wszystkich ustaw, tyczących się zakonnic. Należycie zachowany w nim porządek, ścisła we wszystkiém dokładność, jasne a gruntowne wyłuszczenie rzeczy, polszczyzna czysta, są to cechy zalecające tę wielce pożyteczną dla zakonnic i ich kapellanów książkę, którą pracowicie dostojny mąż, Biskup Wileński Brzostowski ułożył, jak to pokazuje się z samego jej początku, który tak brzmi: »Cośmy dawno zámyśláli, á dla ustáwicznych kłopotow, y gwałtownych nátarczywości wykonáć tego nie mogli; teraz do skutku przywodźiemy, miawszy nieco czásu od zabaw pospolitych wolnego, za granicy do przeyrzenia Praw Kościelnych, á miánowićie, iż dał nam pochop y pobudkę do wydánia tych náuk dla Pánien zakonnych władzy y stáraniu nászemu powierzonych, list Oyca S. Clemensa XI. szczęśliwie kościołem Bożym rządzącego" i t. d. (Noty X. Plat. Sosn.)

7772. W przedmowie obszerny jest wywod o pożytkach i starożytności tego bractwa. Jak zaś w Polsce zostało wznowione i rozkrzewione, dają znać następne wyrazy: »Wzbudził (Bóg) za czasem Jasnie Wielebnego Oyca J. M. X. Jana Dymitra Solikowskiego, na ten czas Szkolastyka Łęczyckiego, a potym Arcybiskupa Lwowskiego: ktory odprawuiąc legacyą Krola J. M. sławney pamięci Stephana I. do Rygi, za pewnymi przyczynami będąc w Łomzie na Podlaszu, to Bractwo znowu wzbudził, y Artykuły zachowania y sprawowania tego bractwa podał. Ktore tak być poważne y zacne, y kosciołowi Bożemu użytecznę Stolica Apostolska uznała, że zaraz od Legata *à latere*, Jana Andrzeja Caligariusa potwierdzone były, y niektore duchowne skarby przydane do tego Bractwa: czego są trzy Oryginały do Bernardynow w Wilnie, w Warszawie y we Lwowie dane. Potym gdy tenże Wielebny Ociec, J. M. X. Jan Dymitr Solikowski Arcybiskup Lwowski, odprawował Legacyą Koronną y poselstwo w Rzymie do Syxtusa V. Papieża, od Krola J. M. sławney pamięci Stephana pierwszego, otrzymał to od Oyca S. że nie tylko to bractwo potwierdził, ale y Archi.Confraternią w Warszawie w Kosciele Zakonu S. Franciszka *de Observantia*, to iest, u Oycow Bernardynow, dla pomnażania y porządnego rozdawania tego Bractwa, y zgodnych obrządkow iego, założył y postanowił. Także niedługo potym tenże Ociec S. za staraniem Jaśnie Oswieconego Xiążęcia Jego M. X. Jerzego Radziwiła, Kardynała, Biskupa na on czas Wileńskiego, a potym Krakowskiego: ktory też sam tegoż Bractwa, niedługo po iego zaczęciu y wznieceniu, chętliwym bratem y patronem był został: to Bractwo według tychże Artykułow iego zacnemi y wielkiemi odpusty ozdobił, tak iako to szeroko w Oryginale Bractwa tego snadnie znaleść................ Temi y inszemi pobudkami, wiele ludzi wzbudziło się, iż skoro to Bractwo rozsławiło się w Koronie Polskiey, y we wszystkich Panstwach Koronnych tak iako Katholickiey wiary ozdobę y cnot pobudkę, z wielką chęcią tak stanu Pańskiego y Szlacheckiego, iako y rozmaite insze stany to Bractwo przyięli. Naostatek, iako do Lwowa przez tegoż X. Arcybiskupa Lwowskiego, fundatora Bractwa tego, y do Krakowa przednieyszego miasta Korony Polskiey wprowadzone było, tak y w Poznaniu, przez J. M. X. Łukasza Kościeleckiego, Biskupa Poznanskiego, r. p. 1583 na dzień S. Anny postanowione iest, y ochotnie z wielką radością wszystkich ludzi przyięte" etc. (L. S.)

7842. Ghilini (Teatro d'huomini Letteratà Parte II. p. 126 nast.) oprócz *Statutu* i *Jubileuszu*, wylicza następujące pisma łacińskie Januszowskiego: *Defensio Statuti Latino-Polonici*; *Ortographia-Polonica*; *Syon infirmata*; *Solii Davidis Partes tres*; *Idea Reipublicae*; *Censor*; *Rosarium B. V. M.*; *Ars moriendi*; *Officia Confraternitatum Sanctae Annae et Compassionis Christi et Misericordiae. De Jejunio et cibis vetitis Tractatus.* W mowie ojczystéj: *Questor* Sokołowskiego; *Chio*

niemocą złożona (La Scio ammalata). Niedrukowane pisma, pozostałe po nim, były: *Thronus Regius*; *Constitutiones Provinciales Regni Poloniae*; *Solii Davidis Pars Quarta*; *Syon infirmata*; *Concionum fasciculus*; *Correctura Jurium*; *Comitia Varsoviensia Anni 1612*; *Historia sui temporis*. Tłómaczył z łacińskiego, Orzechowskiego, także niewyszłe na widok: *Archidiaconatus*; *Życia Cesarzów Rzymskich*; *Trzy Turcyki*; *Subditus fidelis*.

7909. 7910. W Indexie ogólnym (który tenże sam jest w obu edycjach), te imiona Polaków znajdują się:

Andreas Fricius Modrevius; *Andreas Critius* (Krzycki) *Polonus*; *Andreas Volanus*; *Joannes à Lasko*; *Joannes Przybram*; *Joannes Amplia*, *Polonus*, (całe nieznany); *Joannis Rutheni Tabulae locorum communium utriusque testamenti*, *nisi corrigantur*; *Nicolaus de Pielchrzimów* (Pielgrzymowski zapewne, ale nieznany); *Nicolaus Radivil Palatinus Vilnensis*; *Petrus Statorius*; *Stanislaus Sarnicius*. Zob. N. nast.

W edycji Krakowskiéj 1617 (z rozkazu Marcina Szyszkowskiego Bisk. Krak. wydanej), jest jeszcze nowy dodatek: *Auctuarium Librorum haereticorum et prohibitorum 1617 editum*. W nim imiona Polaków lub tytuły dzieł w Polsce wydanych są następujące:

Abrahami Sculteti opera; *Antonii Arnoldi actio 1. contra Jesuitas*; *Bartholdi Kralewicz de Coena Domini* (niepewna czy Polak?); *Cathechesis Ecclesiarum Hier. Moscorouii*; *Cathedra abo Kazanie X. J. z Nowego Targu*; *Consilium de Stabilienda pace in Polonia*; *Danieckiego pisma* (nieznane); *Deklaracia o niewinności X. J. z Nowego Targu*; *Dziennik X. Krzysztopha Krainskiego*; *Epicherema missionem Ministrorum propugnans*; *Equitis Poloni contra Jesuitas actio*; *Examen Macieja Rosentretera*; *Frant*; *Fraszkolas*, *bądź pisany*, *bądź drukowany*; *Fraszki nowe Sowizrzałowe*; *Jacobi Zaborovii Ministri Calviniani opera*; *Joannis Zygrovii Wieruszovien. Scripta*; *Krotofile y żarty rozmaite*; *Lekcye Kupidynowe*; *Monita privata Societatis Jesu*, *falso Societati adscripta*; *Napominania priwatne Societatis Jesu*, po polsku; *Obrona prawdy Listów Toruńskich*; *Papapompe*; *Patrocinium veritatis litterarum Torunen.*; *Quaestio*, *an liceat Ecclesiasticis personis bona temporalia emere*, *vendere*, *possidere*; *Refutacye książek X. Jakuba Wuyka o Bostwie Syna Bożego y Ducha S.*; *Seym Panienski Jana Oleskiego*; *Seym białogłowski*; *Sinopsis Danielis Mikołajewski*; *Snow wykład Daniela Proroka*; *Sowizrzał nowy*; *Szkatuła Kupidynowa*; *T. Pisecii a Martowice responsio ad 10 rationes Edmundi Campiani*; *Valentini Smalcii opera*; *Ucieszne pieśni*, *Tance*, *Padwany*.

Index Auctorum et Librorum prohibitorum in Polonia editorum.
(Z Edycji Zamojskiej, 1604. 4.)

Adamus Thobolius; *Andreas Samuel*; *Andreas Chrzastovius* (od r. 1617 *Chrąstovius*). *Edidit de Purgatorio contra Bellarminum et Bellum Jesuiticum, sive 205 Jesuiticarum contradictionum: Indicem: Postillam.* etc.; *Andreas Volanus Lvovcensis*; *Andreas Fricius Modrevius*; *Andreas Prasnovius*; *Andreas Tricesius*; *Albertus Widaviensis*; *Albertus Zakrzewski Contra Imagines nomine suppresso*; *Albertus à Nowemiasto*; *Bernardus Lublinensis. Citatur ab Illyrico*(*) *in Catalogo testium viritatis*; *Biblia Brzeska, Biblia Nieswiezka*; *Bartholomaeus Bithnerus*; *Christophorus Trecius*; *Christophorus Peripateticus Leopolitanus, alias* Przechadzki (*v.* cki); *Christophorus Ostorod Scotus, polonice disputationem cum R. D. Hieronymo Povodovio edidit*; *Daniel Bielinski*; *Daniel Mikolajewski*; *Erasmus Glicnerus*; *Eustachius Trepka, Postillae Corvini interpres*; *Faustus Socinus*; *Gallus Koscielecki* (w edycji Krak. 1617. 12. *Gallus Koscielski*, (czy też *Gallus* nie jest imieniem chrzestném naszego dziejopisa?); *Gregorius Paulus Brzezinensis*; *Gregorius a Żarnowiec, cuius exstat Postilla cum Apologia*; *Gregorius Orsacius, cuius exstat Postilla*; *Hieronymus Malecki. Postilla domowa Luterska*; *Jacobus Niemoiewski*; *Jacobus Przyłuski Jessovius*; *Jacobus Sylvius*; *Joannes Mączynski*; *Joannes Lassicius*; *Joannes à Lasko*; *Joannes Kosminius sive Kosmius*; *Joannes Niemoiewski*; *Joannes Gasper*; *Joannes Seclucianus*; *Joannes Turnovius*; *Joannes Licinius*; *Joannes Grotowski Diosymposeos albo Biesiada Swiętych*, drukowana w Krak. u Wierzbięty, A. 1570, (opuszczony w edycji Krak. 1617); *Jodkonis Lithuani Carmen Polskolatinum cechu piiackiego*, w Krak. 1600, (opuszczony w edycji Krak. 1617); *Laurentius Kriskovius*; *Laurentius Prasnicensis*; *Martinus Kwiatkowski*; *Martinus Czechovicius*; *Martinus Krowicki*; *Martini Bielscii Sprawa Rycerska*, drukowana u Mateusza Siebeneychera, Roku 1569. *Et alia omnia quaecunque exstant dicti auctoris opera prohibentur. Martini Murinii Ministri Levartovien.* Inwentarz pewny dla snadnego naliezienia mieysc pisma swiętego, o celnieyszych artykulach wiary, y naukach człowiekowi Chrześcianskiemu potrzebnych, wedle obiecadła zebrany. Drukowany u Wierzbięty Roku 1585, (opuszczone w edycji Krak. 1617). *Nicolaus Rey*; *Nicolaus Kownaki*; *Nicolaus Pacius, Pseudoepiscopus Kiiovien*; *Nicolaus Wędrogowski*; *Nicolaus Christoporski. Niniwe miasto wykonterfetowane.* Drukowane u Wierzbięty Roku 1572. *Item Slachcic* tamże drukowany roku 1573, (opuszczone w edycji Krak. 1617). *Paulus Glodius Zbassinensis* (ze Zbąszyna); *Paulus de Montanis*; *Paulus Gilovius*; *Petrus Goniec* (Piotr

(*) Flaccius Illyricus. Dzieło to jest ogromne. Cfr. Friese in Beyträge zu der Reformationsgeschichte. Zw. Th. Erster Band. p. 32.

z Goniądza, Gonesius); *Petrus Artomius, alias Kresichleb; Petrus Statorius; Stanislaus Tarnovius*, (w edycji Krak. 1617 *Stanisl. Farnovius*, i tak być powinno); *Stanislaus Sarnicius; Stanislaus Wisniewski; Stanislaus Lutomierski; Simon Budnaeus; Simonis Th. Turnovii Poznaczenie krotkie niektorych quaestiy o Kosciele Bożym z kazania Ewangelickiego Dominica Quarta et Quinta post Epiphaniarum w Warszawie na Seymie Roku 1585. Et alia omnia quaecunque extant; Stanislaus Kosicki; Thomas Falconius*, (tak w obu edycjach, powinno być: *Falconius*); *Valentinus Neotebulus; Valentinus a Brzozow.*

Incertorum auctorm libri prohibiti.

Agendy: (w edycji 1617 dodano jeszcze: *Wieczerze*); *Bacchus, przy nim na ostatnie trzy dni szalone Kazanie Dworskie, y trzy pieśni po kazaniu. Excussus Roku 1586*, (opuszczone w edycji 1617). *Barnabasz. Historia iako sie zacny kupiec z drugim kupcem na cnotę żony swey założył o zakład nie mały: wszystkim cnym Paniom ku przestrodze.* Drukowany u Wierzbięty, 1583, (opuszczone w edycji 1617); *Confessio fratrum Bohemicorum*, (w edycji 1617 dodano: *vel Picardorum*); *Confessio Sendomirien.; Confessio Augustana; Confessia Wilenska; Contra Papam Antichristum — Christi divinitatem — Infantium Baptisma — Immortalitatem animae. Katechizmy, Kazania*, (niewiedzieć czyje?). *Macaronicum carmen de eligendo vitae genere. Cracoviae Anno 1600*, opuszczone w edycji 1617). *Modlitwy*, u Wierzbięty w Krakowie, w Wilnie, w Toruniu, w Królewcu, w Rakowie, (drukowane). *Obrony Zborow; Odpowiedz Kaznodzieie Ewangelickiego na Kazanie X. Stanisława Sokołowskiego, ktore miał o poście w Popielec Roku 1581*, (opuszczone w edycji 1617); *Okazanie że Ewangelikowie w Polscze y Litwie maią się ziednoczyć z Arriany y Ebionity; Pieśni, Hymny, Psalmy. Sine nomine auctorum* wydane, (opuszczone w edycji 1617). *Pisma wszelakie Nowochrzczencow y innych Nowowiernikow po polsku wydane; Postille rozmaite; Prostaka do Sigmunta pieśni; Synody rozmaite. Sendomirski. Torunski; Wieczerze; Zywot rymami złożony AEsopa Phryga obyczaynego mędrca, y z przypowieściami iego, z niektorych też innych mędrcow przykłady osobliwemi, barzo smiesznemi i krotochwilnemi. Drukowany u Szarffenberga, Roku 1585*, (opuszczony w edycji 1617). (L. S.)

7911. Tu imiona Polski tyczące się nowe: *Adamus Niesielski. Vide: Joannis Markiewicz: Speculum Zeli. Apologia pro Valeriano Magno. Bartholomaei Kerkermanii* (Keckermanni) *Dantiscani Gymnasium Logicum. Exercitii. Exercitii Spirituali etc.* (zob. niżej *Ind. Libr. Proh. a. 1758*, pod wyrazem *Clodinio*). *Cento Discorsi*, zob. tamże. *Consilium etc.* zob. tamże, pod wyrazem *Consilium. Joannes a Lasko*, zob. tamże, pod *Lasco. Joannis Jonstoni*, też same pisma wymienione co w Indexie r. 1758, wyjąwszy: *Polymathia phi-*

lologica. Speculum zeli a pessimis ad exemplar malitiae contra Sac. Canones, et iurisdictionem Ecclesiasticam elucubratum et sic sub nomine ficti cuiusdam Adami Niesielski ad contemplationem et censuram Joanni Markienuicz Canonico Varmiensi in forma famosi Libelli dedicatum et oblatum, ab eodem contemplatum, consecratum, et tanquam pestiferum et scandalosum refutatum. Nicolaus Copernicus, zob. *Index an. 1758. Nicolaus Radivil*, zob. także: *Radivil. Speculum Zeli pro Clero in materia decimarum aduersus Polonos Soc. Jesu per replicationem titulo canonicam a Reu. Joanne Marchieuuicz pessimis ad exemplar malitiae lucubrati Illustri et Admodum R. Domino Joanni Markiewwicz Canonico Varmiensi, etc. ab Adamo Niesielski S. R. E. Presbytero dedicatum et oblatum.*

7912. Tu pisarze Polscy następujący: *Amplia (Joannes) Polonus. I. Cl. App. Ind. Trid. Nicolaus Arnoldus. Religio Sociniana, seu Catechesis Racoviana maior refutata. Decr. 15 Jan. 1714. Ascesis Spiritualis pro Confraternitate S. Joseph edita a Confratribus dictae Confraternitatis in Ecclesia Varsaviensi Carmelitarum Discalceatorum congregatis. Decr. 30 Junii 1670. Bibliotheca Fratrum Polonorum. Decr. 10 Maii 1757. Joh. Henr. Bisterfeldius, de uno Deo, Patre, Filio, ac Spiritu Sancto Mysterium pietatis contra Joh. Crellii de Uno Deo Patre libros duos. Decr. 18 Decemb. 1646. David Blondellus Actes authentiques des Eglises roformées de France, Germanie, Grande Bretagne, Pologne, Hongrie, Pais Bas. Decr. 4 Maii 1709. Burcardii (Franciscus Vilnensis Superintendens). I. Cl. Ind. Trid. Clodinio, ovvero Klodzinsky Girolamo, Exercitii Spirituali da farsi nelle cinque Novene, e Solennità de Giorni, e per altre festività della gran Madre di Dio. Decr. 30 Julii 1678. Cento discorsi per le cinque Novene, e solennità della gran Madre di Dio. Decr. 17 Octob. 1678. Consilium datum amico de recuperanda, et in posterum stabilienda pace Regni Poloniae. Decr. 7 Septemb. 1609. Copernicus Nicolaus de Revolutionibus Orbium Coelestium Libri VI. Nisi fuerint correcti iuxta emendationum editam anno 1620. Decr. 15 Maii 1620. Cosmius Joannes. I. Cl. Ind. Trid. Coxus Leonardus. I. Cl. App. Ind. Trid. Coxus Richardus. I. Cl. App. Ind. Trid. Crellius Johan. de uno Deo Patre. Decr. 18 Decemb. 1646. Herbinius Joan. Religiosae Kiovienses Cryptae, sive Kijovia subterranea. Decr. 18 Maii 1677. Jonstonus Johan. Naturae Constantia. Decr. 23 Aug. 1634. Id. Thaumatographia naturalis. Decr. 23 Aug. 1634. Id. Historia universalis civilis et ecclesiastica. Decr. 18 Junii 1651. Id. De Festis Hebraeorum et Graecorum Schediasma. Decr. 20 Junii 1662. Id. Polymathiae philologicae, seu totius rerum universitatis ad suos ordines revocatae adumbratio. Decr. 29 Aug. 1690. Judicium et Censura Ecclesiarum piarum de dogmate in quibusdam provinciis Septentrionalibus contra adorandam*

Trinitatem per quosdam turbulentos noviter sparso. App. Ind. Trid. a Lasco, seu Lasko (Joannes) Polonus. I. Cl. Ind. Trid. Lasitzki Joannes, De Russorum, Moscovitarum et Tartarorum religionibus, sacrificiis, nuptiarum, et funerum ritu e diversis scriptoribus. Decr. 7 Aug. 1603. Lubieniecius Stanislaus, Historia Reformationis Polonicae, in qua tum Reformatorum, tum Anti-Trinitariorum origines progressus in Polonia narrantur. Decr. 27 Maii 1687. Magnus Valerianus. Apologia contra imposturas Jesuitarum. Decr. 13 Jan. 1665. Markiewicz Joannes, Scandalum expurgatum in laudem Instituti Societatis Jesu. Id. Speculum zeli etc. Decr. 24 Novembr. 1655. Id. Veritas bonae vitae, ex occasione occupatae haereditatis Jaroslaviensis, Patribus Societatis demonstrata. Id. Summus Pontifex Innocentius X. de duplici Instituto Societatis, eiusque Constitutionibus, et declarationibus interrogatus. Decr. 4 Decemb. 1674. Modrevius Andreas Fricius. I. Cl. Ind. Trid. Niesielski Adamus. Speculum zeli etc. Decr. 4 Julii 1661. De Pelhrzimow, seu Pelhizimow (Nicolaus) Thaboren. sive Pseudo-Episcopus. I. Cl. Ind. Trid. Radivil, seu Radzivil (Nicolaus) Palatinus Wilnens. I. Cl. Ind. Trid. Ruthenus Johannes. I. Cl. Ind. Trid. Id. Tabulae locorum communium praecipuorum Veteris et Novi Testamenti. Donec corrigantur. App. Ind. Trid. Sarnicius Stanislaus. I. Cl. App. Ind. Trid. Tzapko, seu Czapko Joannes. I. Cl. Ind. Trid. Volanus Andreas. I. Cl. App. Ind. Trid.

7949. Prócz tytułu rzeczywiście, str. 103 i 104. Osobno tu idzie text rossyjski a osobno łaciński, i dla tego karty podwójną mają numeracyą.

Przypisany ten zbiór Stanisławowi Siestrzeńcewiczowi Biskupowi Kościołów Rzymsko-Katolickich w Rossji, przez Filipa Henryka Dilthey, który się tytułuje: *U. J. D. eiusdemque et Historiarum P. P. O. nec non Advocatus iuratus consistorii Passaviensis, quod est Viennae.* Zapewne on też jest i tłumaczem tych ukazów i urządzeń na język łaciński. Zaczyna się ten zbiór od Regulaminu dla Kościoła katolickiego w Petersburgu, przepisanego przez Cesarzową Katarzynę II. 1769 r. d. 12 Lutego. Dalej: Diploma na Biskupstwo katolickie w Rossyi, datow. w Carskiém Siele (*in Villa Nostra Regia*) r. 1774. Mianowanie Stanisława Siestrzeńcewicza Biskupem Białoruskim datowane tamże 22 Nowembra r. 1773. — O Dystynktoryach kanonicznych, kommunikacya Generał-Gubernatora Białoruskiego Czerniszewa do Siestrzeńcewicza 1 Oktobra r. 1778. — Mandat o nieprzyjmowaniu Wizytatorów i Kapłanów obcych, tegoż do tegoż datowany z Jaropola 13 Julii r. 1779. — Manifest tejże treści 2 Januaryi r. 1780 — Ukaz r. 1780 d. 2 Stycznia. Od str. 55 zaczyna się część druga, z takim osobnym tytułem: »*Statutorum Imperialium Romanas Ecclesias quae in Rossia, spectantium latine redditorum per Clariss. Phil. Dilthey Prof. Publ. Ord. in uni-*

versitate Moscuensi Continuatio a P. A. R. D. A. B. C. et S. M. Mohileviae in Typographia Privilegiata Archiepiscopali."

Do karty 87 idą ukazy i różne rozporządzenia od r. 1782 do 1791; a potém następują wyjątki z rozmaitych ukazów i rozrządzeń odnoszących się do duchowieństwa Katolickiego w Rossyi, jako to: Założenie Biskupstwa Mohilewskiego, datowane w Petersburgu d. 26 Januaryi r. 1782.—Nominacja Sufragana Zadźwińskiego, datowana tamże 19 Decembra r. 1780.—Mandat o wybraniu Generała Jezuickiego, tamże 4 Julii r. 1782.—Mandat o Jezuitach, aby podlegali Arcybiskupowi Mohilewskiemu, z datą 12 Septembra r. 1782.

Piérwsza część drukowana także w Mohilewie, taki sam bowiem druk, format i papier.

Zbiór taki bardzo jest pożyteczny. Nader pożądane byłoby powtórzenie podobnego wydania ukazów odnoszących się do Rzymsko-Katolickiego duchowieństwa w Rossji, z dodoniem poźniejszych urządzeń. Drukowano po 1791 roku. (Noty X. Plat. Sosn.)

7966. Mieści się tu listów 5, pisanych do niejakiegoś Lipsemberga do Czech. Na końcu list Lipsemberga do Chochlowskiego. Zamiarem autora jest okazać niesłuszność postępowania Biskupa Brzostowskiego z Sapiehą Wojewodą Wileńskim i jego stronnikami; i dla tego do swoich listów dołącza tyczące się téj rzeczy pisma urzędowe królewskie, Papiezkie, Biskupie i t. d. Wszędzie autor okazuje stronnictwo, a ducha partji usiłuje pokryć gorliwością religijną, której wszelakoż miał bardzo mało, kiedy nakoniec z Katolika został w Rydze Protestantem. Za całą przyczynę takowej odmiany, (w przemowie do niniejszéj książki i w ostatnim liście do Lipsemberga, jako też w załączającym się przy nim (p. 114, 115) liście do Sapiehy Wojewody Wileńskiego), kładzie mniemane nadużycia Brzostowskiego.

Ze wszystkiego się okazuje, że uczony Chochlowski źle swoich zdolności użył, a mającego dobre zamiary i mocno przy kościelnych i szlacheckich swobodach, przeciwko przewadze możnych panów, obstającego Brzostowskiego, niesłusznie tu pomówił i niejednokrotnie najuszczypliwiej oczernił. 4 listy piérwsze pisane są z Wilna, kiedy jeszcze był Katolikiem Chochlowski; ostatni zaś z Rygi, po odmianie już religji. Te listy pisane między rokiem 1693 a 1695.

(Noty X. Plat. Sosnow.)

7997. Na końcu jest następna *Przestroga*: »To pismo nie innym końcem iest wydrukowane, iak tylko aby przez nie Publikum przeświadczyć, że Starsi i Reprezentanci Ewanielicznego zgromadzenia Warszawskiego żadnym sposobem prawa tego kościelnego przyiąć nie mogli; do którego przyięcia chciano ich gwałtem i wielkim prześladowaniem nakłonić. Nie mogli go zaś przyiąć bez sprzeciwienia się prawom oyczyzny swoiey.

»Nie poznano dobrze intencyi tych szczerych ludzi, ktorzy za swoim zgromadzeniem zastawiać się musieli, ich prawdziwą patryotyczną gorliwość za upor i pychę uznano. A dla wprowadzenia prawa kościelnego, to kwitnące zgromadzenie poróżniono!" (L. S.)

Na końcu data: w Nowym Boianowie d. 5 Czerwca 1781. W Katalogu Grölla rok druku wymieniony 1783.

8003. Wtenczas, gdy rozmaite wyznania protestanckie między sobą toczyły wojnę względem niektórych artykułów wiary, a mianowicie o przytomności Ciała i Krwi w wieczerzy pańskiej, na schadzkach zboru Wileńskiego, X. Simon Zacius Superintendent podawał w tej mierze nauki swoje z Pisma Świętego. Nauki te, za pożyteczne uznane, posłano do drukarni Brzeskiej, świeżo założonej, i w kształcie protokułu schadzkowego wydrukowano. To się wyświeca z dedykacji do Mikołaja Lutumierskiego, Kasztelana Czechowskiego, Wojskiego Sieradzkiego, którą podpisali: *Bracia zakonu krzescianskiego w Wylnie.* Wzmiankują oni, iż od Andrzeja Trzecieskiego, który często na ich schadzkach był obecnym, słyszeli wiele dobrego o Lutumirskim.

W r. 1557 w Grudniu schadzki te zaczęły się i dwie ich było w tym roku; opisane są w krótkich słowach. Dalej: »*Poczynaią się Sprawy Roku Panskiego 1558 zebrane przez Jana Zarębę. Na pierwszey schadzce 11 Januarii Simon* (Zacius, z Prossowic) *Kaznodzieja, zboru w Litwie y na Podlassu ku Ewangeliey Pana Chrystusowey odrodzonego Superintendent*, uczyniwszy rzecz do zboru o pożytku Katechizmu postanowił Symona Budnego Katechistą. Na drugiej schadzce 18 Januarii tenże Simon *chcąc uczynic dosyć pismem swiętym niektorym bratom, ktorzi twierdzili o wieczerzey Panskiey, aby tam było cielesnie ciało Pana Chrystusowo pożywane*, *podał na pismie naukę o wykładaniu swięthego pisma pod them titułem y themi słowy, iako tu niżey, o to dla wyrozumienia tych słów*: *To iest Ciało moie.* Nauka ta o wykładaniu pisma ciągnie się przez trzy schadzki. Na Schadzce 5tey d. 8 Lutego postanowili bracia Katechiscie Simonowi Budnemu, na Quartał pewne mytho, dziesięc złotych Polskich. A stół zasię ziednali u B. Jakuba Kurnickiego za 12 złotych polskich na Quartał ktory ma być liczon od d. 11 Stycznia. A then Catechista ma uczyć Catechizmu w każde niedzielne dni, w święta przednieysse we wtorki i w piątki po obiedziech, godziny na połzegarzu pierwssey." Na schadzkach 6 i 7mej (ostatniej) ciągnie się dalej nauka Simona Superintendenta i żadnych więcej uchwał niema. Rzadka to książka, należy podobno do najpierwszych z drukarni Brzeskiej wydanych. (L. S.)

8004. Znajduje się przedrukowana u Jabłonskiego *Historia Consensus Sendom.* jak świadczy Thomas *l. c.* Oprócz tego jest: *Synodus Gostinensis, celebrata Anno Domini MDLXV. die decima quinta Junii, praesentibus multis Magnificis ac Nobilibus Viris, atque item Rev. Verbi Dei Ministris, descripta per Erasm. Glicznerum*, wydru-

kowana po raz pierwszy w témże dziele Thomas'a p. 11—21 z rękopismu Barth. Crossius'a Pastora Ewangel. w Gromadnowie, który z polecenia zwierzchności swojéj r. 1567 pisał Zbiór Synodalny, i tak się o tém w dedykacji wyraża: »*Quoniam autem a Vobis id negotii humeris meis impositum est, ut obiter in Synodis necessaria et digna memoratu annotarem, eaque libro publico demandarem: Vestris animis hac in re morem gessi, qualique potui pro loco et persona mea, Minerva exoravi, adiutus opera Clariss. Viri Domini Er. Gliczneri, Ecclesiarum nostrarum Superintendentis.*" Zob. tamże p. 11 n.—Pismo to Glicznera składa się z trzech części: I. *de Rebus.* II. *de Personis.* 1) *Spiritualibus.* 2) *de Secularibus Personis.* III. *de Actionibus.* W części II. Art. 1., godna jest uwagi, że *dwóch* superintendentów kościoła Ewangel. w Polsce tu naznaczono, kiedy w poźniejszych czasach był zwyczajnie jeden tylko, i przydawano jemu pospolicie dwóch Con-Seniorów. Erazm Gliczner był rodem z Wielkiéj Polski, z miasta Znin, umarł w Brodnicy, w Prusiech Polskich, 26 Jan. 1603. Thomas l. c.

8007. W zbiorze tym są następujące acta: 1) Konsens Sendomirski, naprzód w Sędomirzu r. 1570 na synodzie generalnym uchwalony, potym na innych, a naostatku na Włodzisławskim generalnym r. 1583 potwierdzony, i Królom Polskim Zyg. Augustowi, Henrykowi i Stefanowi podawany.

2) Opisanie artykułów potrzebnych ku potwierdzeniu i zachowaniu zgody zobopolney w Sędomirzu r. 1570 dnia 14 kwiet., w prawdziwym nabożeństwie postanowioney: między Ministrami Confessyey Augspurskiey, a Bracią Czeskiey Confessyey w Poznaniu Roku 1570 dnia 20 maia uczynione, a od Ministrow i Patronow oboiego zgromadzenia uchwalone a przyięte.

3) Krakowskiego Synodu Generalnego sprawy y postanowienia, abo Artykuły, R. 1573 wrzesnia 29. Na ten Synod przybyli też niewezwani Nowokrzczency czyli Aryanie; lecz im jako odszczepiencom od koscioła Ewangelickiego, nie dano posłuchania.

4) Piotrkowski Synod generalny r. 1578 pierwszych dni Czerwca.

5) Włodzisławski Synod Generalny r 1583 d. 19 Czerwca.

6) Sprawy i uchwały Synodu generalnego Torunskiego r. 1595, w Auguście. Wszystko po łacinie i po polsku (Zbiór ten wart przeyrzenia, mianowicie podpisy Panów Polskich i Ministrów, z których się pokazuje kto do jakiego wyznania należał, czém był, gdzie mieszkał i t. d. (L. S.)

8009. Na karcie piérwszej na odwrócie obszerniejszy tytuł, po lewej stronie łaciński, po prawej polski. I całe pismo takimże porządkiem, na jednej stronicy text łaciński, na drugiej polski; piérwsze stronice numerują się liczbą rzymską, drugie arabską.

Tytuł łaciński w te brzmi słowa: «*Consensus in fide et religione*

Christiana, inter ecclesias avangelicas maioris et minoris Poloniae, Magnique Ducatus Lituaniae, et caeterarum eius Regni provinciarum, primò Sendomiriae Anno M.D.LXX. in Synodo generali sancitus, et deinceps in alijs, ac demum in Wlodislauiensi generali Synodo Anno M.D.LXXXIII. confirmatus, et Serenissimis Poloniae Regibus, Augusto, Henrico, ac Stephano oblatus: nunc autem ex decreto Synodico in publicum typis editus, Anno Christi M.DC.XXVIII. Psal. 50 et 122.

»*Benigne fac Domine in beneplacito tuo Syoni, et aedificentur muri Jerusalem.*

»*Sit pax in propugnaculis eius, et prosperitas in palatiis eius.*"

Takiż sam tytuł po polsku. Następuje potém przemowa do czytelnika. A od kar. IX sam *Consensus* Synodu Sendomirskiego z 1570 r. 14 apryla.— Od kar. XXI Synod Poznański 1570 r. d. XX maja.— Od kar. XXXII Synod generalny Krakowski 1573 r. 29 Septembra.— Od kar. XLIX Synod Piotrkowski 1578 r. d. 1, 2 i 3 Czerwca.— Od kar. LVI Synod Włodzisławski 1583 r. 19 czerwca. Kończy się na kar. LXVI.

Po czém następują: »*Acta et conclusiones Synodi generalis Toruniensis*; Sprawy y uchwały Synodu generalnego Toruńskiego. *Anno Dom. 1595. Mense August. Micheae 4. v. 5. Omnes populi ambulant, quisque in nomine Dei sui: nos autem ambulabimus in nomine Jehovae Dei nostri in seculum et in aeternum.*" Podobnymże sposobem jak i poprzedzające drukowany, i na tymże papierze i tymże drukiem, tegoż miesiąca, roku i w témże miejscu co tamte; alfabet dalej się na kartach ciągnie, kart zajmuje nieliczbow. 41. (Noty X. Plat. Sosnow.)

W dziele: *Acta Histor. Eccl. XV. Bd. Weimar 1751, p. 937,* jest także wzmianka o Synodzie wyznania Braci Czeskich, Augsburskiego i Szwajcarskiego, odbytym w Sandomierzu r. 1570. W dalszym ciągu tegoż dzieła: *A. H. E. nostri temp. VIII. Bd. p. 271,* są: »*Akten und Schlüsse der gemeinschaftlichen Synode der evangelischen Stände der Provinz Kleinpolen und des Herzogthums Masuren gehalten zu Sielec den 14—18 Jun. 1781.*

Acta Synodi Miloslaviensis Fratrum Confessionis Augustanae in Maiori Polonia celebratae a. 1607 d. 12 Julii, zob. w *Sammlung von alten und neuen Theol. Sachen. An. 1731. p. 179—202.—Puncta eius Synodi zu Boianowo in Gross-Pohlen gehalten a. 1651 d. 21 Novemb. ex Msto* tamże. *An. 1744. p. 226—229.* Cf. *Cat. Bibl. Bunav. III.* 293.

Rada Kościoła Ewangelickiego w Gdańsku r. 1645 d. 11 Apryla wydała zakaz drukowania książek teologicznych w mieście tém, bez cenzury *Ministerii Orthodoxi.*

TEOLOGJA.

(BIBLIOGRAFJA).

F) Dzieje Kościoła.

I. wszech miejsc i czasów.

a) w ogólności.

8097. Wstęp do Historyi Powszechney mianowicie Kościelney przez Klerykow Seminarium Generalnego Dyecezyi Wileńskiey. w Wilnie w Druk. J. K. M. y Rzeczyp. u XX. Schol. Piar. 1775. 8. *72 str. i 3 karty na przodzie.*

Przypis. X. Tomasz. Husarzewskiemu Regens. Semin. Dyecez. Wileń., z powinszowaniem Imienin od Kleryków.

8098. Uwagi nad historyą Kościelną z Francuzkiego na polski język przełożone R. 1772. w Wilnie u Piiarów 8. *239 str. i 8 kart na przodzie.*

Klerycy Seminarium Wileńskiego przypisali tę księgę Tomaszowi Hussarzewskiemu e Congreg. Missionis, naówczas Regensowi Seminarium. — Po przemowie jest następująca *Przestroga*: » Względem tłumaczenia tey książeczki to wiedzieć należy, że chociaż pilnowano wiernie ducha autora, aby w własnym iego sensie było wszystko wytłumaczono, wszakże zażyto oraz i tey wolności, aby, czyli myśl swoią własną, czyli annotacie jakie dla większey iasności przydano. Opusciły się w niektorych mieyscach te myśli y wyrażenia, ktore się w kraiu Polskim mogły poczytać za niezwyczayne ieszcze, w inszych zaś znowu mieyscach przydane są wiadomości kościelne niektore, ktore się mogły rozumieć bardziey przyzwoite. (L. S.)

8099. De studio historiae ecclesiasticae M. Jos. Aloy. Putanowicz S. T. D. et Prof. cum primum Theologicam Cathedram in Universitate Cracoviensi conscenderet Oratio inauguralis 1773. 6to Idus Novembres. 4. $1\frac{1}{2}$ *ark.* (L. S.)

✣

8100. Pet. Kwiatkowski. Historia veteris et Novi Testamenti. Augustae Vindel. 4. (Cat. Gr. 1793.)

8101. Historya o stworzeniu nieba i ziemi z Pisma ś. wybrana. 8. (Kat. Gr. 1793.)

8102. Zebranie krotkie Historyey z Pisma S. o Judycie ktorą reprezentowano r. 1635. w Warszawie, u Wdowy Jana Rossowskiego 1635. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8103. Historya Ludu Bozego od początku zaczęcia (*sic*) swego aż do Narodzenia Messyasza, wyięta z samych Xiąg swiętych albo Textow swiętych Starego Testamentu w iedno Corpus Historyi zebrana. Przez X. Izaaka Jozefa Berruyer Zakonu Soc. Jesu. na polski z francuzkiego przetłumaczona Roku P. 1740. Tom drugi. w Warszawie u Piiarow. fol. *418 str. i 3 karty na przodzie. Zob. Noty.*

8104. Selectae e Veteri Testamento historiae. Varsaviae 1758. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 125.)

8105. Ex Sulpicio Severo Excerpta Sacrae Historiae. Varsaviae 1771. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 119.)

8106. Tentamen publicum ex Historia Ecclesiastica, quod ex praelectionibus Joan. Bapt. Finsiger S. T. D. Hist. Eccl. Prof. P. O. in Universitate Leopoliensi A. M.DCCLXXXIV. subibit R. Fr. Faustus Smietanka Ord. S. Bened. Professus Monast. Tynecensis. 8. *2 ark.* (L. S.)

W notatach Sienkiewicza autor nazwany Arseni Rodkiewicz Bazylian. Rok wydania ten sam.

8107. a) Krotkie Zebranie Historyi Swiętey Starego Zakonu przez X. Fleury. w Wilnie 1769. 8. (Kat. Gr.)

8108. Pamiętnik za dawnością i powszechnością wiary ś. katolickiey przez Wincent. Lirineyskiego Kapłana. w Kaliszu 1780. 8. (Kat. Gr. 1793.)

b) — — w Sandomierzu 1781. 8. *75 str.* (L. S.)

8109. Podział Historyi Swiętey zawieraiący w sobie cztery rodzaie rządu ludu Bożego przez Ant. Apolskiego w Łowiczu 1782. 8 (l. c.)

c) Zebranie krotkie chronologiczne Historyi Kościelney napisaney przez X. Fleury. Tomik I. II. w Krak. 1786. 8. (L. S.)

8110. Obyczaje Izraelitow przez Xiędzą *Fleurego* z języka francuzkiego napisane (*sic*). w Drukarni Supraslskiey 1783. 8. *438 str.* (L. S.)

8111. Podział historyi Swiętey na cztery części zawieraiących w sobie cztery rodzaje rządu ludu Bożego z przydaniem ieografii w Pismie S. wyrażoney dla młodzi szkolnych służący. Przez Antoniego Opolskiego Professora Języka Hebrayskiego w Akademii Poznańskiey. T. I. w Lwowie. w Druk. Kazimierza Szlichtyna 1782. 8. *143 str. i dwie karty na przodzie.* Tom II. *tam. t. r. 122 str.*

Dedyk. do Pani z Bekierskich Bielskiej Kasztelanowej Halickiej, Damy Orderu Krzyża gwiaździstego. W tym Tomiku są dwie części tej historji. (L. S.)

8112. a) Historya Powszechna Ludu Bożego przez X. Wyrwicza. w Warszawie 1787. 8. (Kat. Gr. 1793.)

b) — — *tam.* 1793. 8.

8113. Zbiór historyi Ludu Izraelskiego y uwag nad nim politycznych z Xiąg Pisma Swiętego Starego Zakonu wyięty Przez X. S. B. (Szymon Bielski) Scholar. Piarum. w Warszawie u Piiarów 1793. 8. *386 str.* (L. S.)

8114. Historya Starego Testamentu zamykaiąca dzieie i obyczaie Izraelitów z Xiąg Pisma Swiętego wyięta przez X. S. Bielskiego Piiara. Na Klassę 1ą i 2gą, w Warszawie 1812. w Druk. Xięży Piiarów. 8. *315 str. oprócz 3 kart na przodzie i regestru.* Tom II. *pod tytułem:* Historya Nowego Testamentu z xiąg Pisma Swiętego zamykaiąca Życie i Nauki Jezusa Chrystusa y obyczaie dawnych Chrześciian przez X. S. Bielskiego Piiara na klassę trzecią. *tam.* 1815. 8. *246 str. oprócz 2 kart na przodzie.*

8115. Bibliyna historya dla dzieci, wyięta z ważnieyszych i większych dzieł Pana Schmidsa we dwóch częściach, z których pierw-

sza stare Przymierze, druga nowe w sobie zawiera z niemieckiego na polski ięzyk przetłumaczona przez X. S. Arluth. Wrocław nakł. W. B. Korna 1820. 8. *188 str.*
(Dzien. Wil. 1824.)

✣

8116. Anselmus Polonus Ord. Min. de Observ. Descriptio Terrae Sanctae eiusque Itinerarium. Cracoviae 1514.
(Bibl. Univ. Franc. J. a S. Ant. T. I. p. 88.)
Znajduje się także w Antiquarum Lectionum Henrici Canisii Ingolstad. 1601. T. V.

8117. Excidium Hierosolymitanum, sive de causis ultimis Excidii urbis illius ad Serenissimum Stephanum Poloniae Regem, Stanislai Socolovii Concio Cracoviae in Offic. Lazari. A. D. 1580. 4. *43 str.*

8118. Casim. Gothofr. Obrynski. Mavors Israelis Dux seu de educatione populi sacri ex captivitate Pharaonis deque universa Bibliorum historia Libri II. 1653. 12.
(Nies.)

8119. Sam. Schelguigii Exercitatio historico-ecclesiastica de antiquitate consecrationis nuptialis. Gedani, 1689. 4.
(Cat. Bibl. Bunav. III. 421.)

8120. a) Peregrynacya prawdziwego opisania Ziemi Świętey Betleem i Jerozolimy gdzie Pan nasz Jezus Chrystus żyiąc nauczał i za nas grzesznych w teyże ziemi umarł i pogrzebion. Naprzod przez ludzi godnych duchownych i świeckich peregrynuiących w roku 1509 łacińskim ięzykiem wydana, a polskim w roku 1595 do druku podana i teraz pozyskawszy *(sic) extraregnum* ponowiona w roku 1698. 8.

Przypis. Maryey Kazimierze Królowej Polskiej, u którego podpis: X. Antoni Rybiński Prowincyał W. X. Lit. ze wszystką bracią zakonu Bernardyń.
(Dzien. Wil. 1825).

b) — — w Supraślu 1725. 8. *160 str. Wydał swoim kosztem Jerzy Krakiewicz obywatel Wileński. Zob. Noty.*
(Bibl. Pol. 1825. T. IV. p. 48.)

8121. Rys Moyżeszowego Prawodastwa w głosie Professora Golańskiego na publiczney sessyi Imperator. Uniwersytetu 15 Września 1804. w Wilnie w Druk. Dyecezal. u XX. Missyonarzów R. 1815. 8. *32 str.*

8122. Książki Wincentego Francuza o dawności y szerokości powszechney wiary Krześciańskiey na polski ięzyk przełożone przez Jana *Herbesta* z Nowego Miasta. *b. m.* 1563. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

8123. Josephus Wilkoszowski. Propositiones Theologicae ex S. Ecclesiae historiae Seculi primi desumptae.
(l. c.)

8124. a) Roczne dzieie Kościelne, od Narodzenia Christusa, wybrane z Rocznych dzieiow Kościelnych Cesara Baroniusza, Kardynała S. R. K. nazwanych Annales Ecclesiastici, przez X. Piotra Skargę, z dozwoleniem tegoż Kardynała y starszych. Te księgi zamykaią w sobie dziesięc Tomow, to iest lat tysiąc. w Krakowie w drukarniey Andrzeja Piotrkowczyka, 1603. fol. *1016 str. oprócz regestru i kart na przodzie, których treść zob. w edycji następnej.*

b) Roczne dzieie Koscielne od Narodzenia Pana i Boga naszego Jezusa Chrystusa wybrane z rocznych dzieiow Kościelnych Cesara Baroniusza Kardynała S. R. K. nazwanych Annales Ecclesiastici przez X. Piotra *Skargę* Soc. Jesu. Z dozwoleniem tegoż Kardynała y Starszych. Te księgi zamykaią w sobie dwanaście tomow, to iest lat Tysiąc y dwieście. wtorym wydaniem — w Krakowie w Drukar. Andrzeia Piotrkowczyka. R. P. 1607. fol. *1202 str., 4 ark. na przodzie i regestr.*

Druk gocki. — Na odwrócie tytułu herb

Karnkowskiego, Baran, z którego dwóch stron SS. Wojciech i Stanisław.—Przypis. do tegoż Stanisława Karnkowskiego Arcybisk. Gniezn., gdzie powiada, iż on go do pracy tej pobudził i potrzebami do wydania jej opatrzył. Data tej dedykacji w Krakowie r. 1603. Dalej list Baroniusa do Karnkowskiego, datowany z Rzymu r. 1592, w którym daje pozwolenie na tłómaczenie dzieła swego na polskie, i list tegoż do Skargi, datowany 4 Septembra r. 1593.

8125. Дѣянія Церковныя и Гражданскія отъ Рождества Христова до тринадцатаго столѣтія Сочиненіе Кардинала Баронія Библіотекаря Ватиканскаго; переведено съ Польскаго кромѣ явныхъ Церкви Восточной противностей Римскихъ у Баронія обрѣтающихся. 2 Части. Москва 1719. fol.
(Sopik. I. 84).

Vogt Catal. Libr. rar. Hambur. 1747, p. 74, zapewne o tym przekładzie wspomina. J. P. Kohl in Hist. Litt. Slav. powiada, że widział exemplarz w Petersburgu.

8126. Commentarius de Baronii historica relatione, de Ruthenorum origine eorumque miraculosa conversione. Coloniae impensis Nicol. Stein. 1598. 8.

Pismo to z wielą dodatkami Maximiliana Ryłło, Bazyliana, przedrukowane było w Supraślu u Bazylianów około r. 1755.

8127. a) Annalium Ecclesiasticorum post Ill. et Rever. Caesarem Baronium S. R. E. Cardinalem Bibliothecar. T. XIII. rerum in orbe Christiano ab An. Dni 1198. ad annum 1299 gestarum, narrationem complectens, auctore R. P. F. Abrahamo Bzovio Polono S. T. D. Ord. Praed. Coloniae Agrippinae ap. Ant. Boetzerum a. 1616. fol. ***1118 str., oprócz dedykacji i t. d.***

Przypisanie Papieżowi Pawłowi V. i drugie do Kardynała Montalta.— Wiersze do tegoż i do Bzowskiego, Jana Fryder. Mathenesius.

—Tomus XIV. *tam.* 1618. *1579 str.*

Przypis. Papież. Pawłowi V. i drugie do Kardynała Scipiona Cobellutio.

—Tomus XV. *tam.* 1622. *764 str.*

Przypis. do Pap. Grzegorza XV. i do Kardynała Franciszka Sforzia i Alexandra Ursina.— Wiersze na pochwałę autora. Przydane na końcu: Animadversiones et scholia Nic. Jansoni in vitam et Apol. Joan. Duns Scoti.

—Tomus XVI. *tam.* 1624. *803 str.*

Przypis. do Pap. Urbana VIII. Wiersze różnych na pochwałę dzieła, między temi Oda Sarbiewskiego: Quam e rivosis Eridanus iugis.

—Tomus XVII. *tam.* 1625. *867 str.*

Przypis. do Pap. Urbana VIII. Wiersze różnych.

— Tomus XVIII. *tam.* 1627. *618 str.*

Przypis. do Pap. Urbana VIII. i wiersz do tegoż, przez Wawrzyńca Smieszkowica Akademika Krakow.

—Tomus XIX. *tam.* 1630. *910 str.*

Przypis. do Ferdynanda Cesarza i Ferdynanda II. Mediceusza Xiążęcia Etruryi.

— Tomus XX. *tam.* ap. Joan. Munich 1640. *601 str.*

Przydane tu są: Pietas Romana paucis ab Amydeno delineata: Sylvester II. Pontif. Max.— S. Adalberti Pragensium Antistitis et Martyris passio nunc primum in lucem edita.— Przypis. księgarza, Vernerowi a Spies Ord. Teuton.— Jest tu nadto wyjątek o Bzowskim, ze Starowolskiego, Centuria Script. Pol., list Władysława IV. do Papieża Urbana VIII. i ze Starowolskiego wiersze pochwalne Mikołaja Zorowskiego, Anton. Quaeringa, Mikoł. Geldrius i Smieszkowica.

Tom XIII. XIV. i XV. wyszły powtórnie w Kolonii u Boetzera. r. 1621—1623. Hac secunda editione ab eodem (auctore) in locis hoc signo notatis, recognitus et auctus. W edyeji tej wyrzucone są wyrazy o Szkocie, pod rokiem 1294: hoc anno volens nolens ex humanis abiit Joannes Dunsius. W tomie znowu XIV. zmieniona jest powieść o Ludwiku IV. Cesarzu i przyłączone diploma Herwarta względem jego elekcji.

b) Historiae Ecclesiasticae ex Ill. Caesaris Baronii S R. E. Cardinalis Bibliothecarii annalibus aliorumque virorum Illust. ecclesiasticis historicisque monumentis. Tomus I. II. III. Auctore R. P. Fr. Abrahamo Bzovio Polono. SS. Theolog. Doct. Ord. Praedic. Coloniae Agrippinae sumptibus Ant. Boetzeri An. M.D.CXVII. fol. ***1732, 383 i 254***

str., albo raczej kolumn, których na każdej stronicy 2, oprócz kart na przodzie i regestrów.

Przypis. Tomu I. Pawłowi V. Papieżowi. Tomu II. Królowi Zygmuntowi III. i Władysławowi synowi jego, datowane z Rzymu.

c) *Toż.*— Antverpiae ap. Plant. 1617. fol. *3 tomy.* (B.)

d) Continuatio Annalium Ecclesiasticorum Baronii. fol. *Tomów 8 czy 9.* (B.)

8128. Pius V. Romanus Pontifex Maximus, sive Annalium Ecclesiasticorum auctore R. S. F. Abrahamo Bzovio etc. Tomus posthumus et ultimus, Michaelis Herculis 1672. fol.

Wydał Magister Ordinis F. Joannes Thomas de Rocchetti i przypisał Papież. Klemensowi X. Idą tu dzieje od r. 1560 do 1572.

(Script. Ord. Praedic. p. 490.— Ossol. I. 97.)

Bzowski począł historją Kościelną od tego miejsca, na którém był stanął Baronius, to jest od r. 1598. Wyszło tomów 9. nie więcej, pomimo błędnie od Starowolskiego podanej wiadomości o tomach dwónastu, którą inni na jego wiarę wciąż powtarzali. (Ossol. I. 92 nast.)

8129. *Ludovicus Quartus* Imperator defensus; *Bzouius* iniuriarum postulatus, quod eundem Diuae memoriae Imperatorem Serenissimorum Bauariae Ducum progenitorem, contra ius, fas, aequum, verum in mendosissimis Annalibus suis insectatus, gravissimis calumniis onerârit, ab *Joanne Georgio Heruuarto ab Hohenburg*, Serenissimo Bavariae Duci ab intimis consiliis etc. Accessit mantissa aliorum *Bzovii* errorum. Monachii apud Nicolaum Henricum. cIↃ.IↃ.XIIX. 4. *Zob. Noty.*

8130. Abrahami Bzovii O. P. Retractatio de electione Ludovici IV. Imperatoris. Ingolstadii 1628. 8.

(Ossol. I. 81. 96.)

8131. Matthaei Ferchii Venglensis Ord. Min. Conv. S. T. De Apologia pro Joanne Duns Scoto Doctore Subtili Libri tres; I. in Joannem Fridericum Mathenosium, II. in Abrahamum Bzovium Polonum; III. in Paulum Jovium Novocomensem Bononiae apud Sebastianum Bononium 1620. 8. (Ossol. I. 73.)

Artykuł Bzowskiego, przeciw któremu wymierzone są dwa poprzedzające pisma, znajduje się w jego Annales Ecclesiastici T. XIII. pod tytułem: *Joannis Scoti mors et laudes*, gdzie tak o nim mówi: Hoc anno etc.— notissimus.

8132. Nicolaus Jansenius. Animadversiones et Scholia in Apollogiam nuper editam de vita et morte Joannis Duns Scoti adversus R. P. F. Abrahamum Bzovium Ord. Praed. S. Theolog. Mag. et Historiae Ecclesiasticae scriptorem. Coloniae, Boetzer 1622. 8.

Pismo w obronie Bzowskiego, przypisane od Wincentego Justiniana, Franciszkowi Montoremu, Legatowi Papiezkiemu. Toż samo znajduje się przy Tomie XV. Annalium Bzowskiego.

8133. Apologia pro Scoto vindicando ab iniuriis illatis, per Abrahamum Bzovium. Antverpiae apud Korbergium 1620.— Apologia Apologiae supra dictae pro Scoto scriptae, in qua respondetur Nicolao Jansenio Ord. Praed. Abrahami Bzovii partes suscipientis non sive gravi Scoti et Regni Hiberniae iniuria. Parisiis apud Michaelem Sonnium 1623.

Wyszło pod imieniem Magnetiusa, prawdziwym autorem jest Hugo Cavelli, nauczyciel tamtego. *Zob. Noty.* (Ossol. I. 73.)

8134. Christoph. Sandii Nucleus Historiae Ecclesiasticae cui praefixus est Tractatus de veteribus scriptoribus ecclesiacticis. Cosmopoli 1669. 8.

(Vollst. Catal. Vol. Cammerer. 2 Bd. p. 657.)

8135. Johannes Jonston. De communione veteris Ecclesiae. Amstelod. 1658. 12. (B.)

8136. Joan. Stubneri. Introductio in historiam ecclesiasticam per tabulas. Dantisci, 1685. fol.

(Cat. Janss. 1686.)

8137. Joan Godlieb Molleri. Recensio centuriarum historiae ecclesiasticae Magdeburgensis. Gedani 1696. 4. (Cat. Janss. 1702.)

8138. Apocalypsis alba Obiawienie S. Jana Ewangielisty w ktorym się zawiera Historia kościelna poczawszy od tego Swiętego czasow, aż do skonczenia swata (*sic*). Prorockim sposobem napisana. A teraz wytłumaczona wedle litery przez X. Woyciecha Tylkowskiego Soc. Jesu Theologa. Drukowana w klasztorze Oliwskim. R. P. 1.6.94. *185 str.*

8139. Roczne dzieie kościelne od r. Pan. 1198 aż do lat naszych przez X. Jana Kwiatkiewicza S. J. wydane. w Kaliszu w Koll. S. J. R. P. 1695. fol. *900 str., 3 karty na przodzie i regestr.*

Przypis. Andrz. Załuskiemu Biskup. Płock.— Autor zaczyna od tego punktu czasu, na którym Baroniusz i Skarga stanęli.

8140. Przydatek rocznych dzieiow koscielnych zebranych przez W. X. Jana Kwiatkiewicza S. J. aż do lat naszych do druku podany. R. P. 1706. w Druk. Collegium Calisk. S. J. fol. *901—1009 str. i 2 karty regestru.*

8141. Historya starego y nowego Testamentu. Z Tłumaczeńiem do zbudowańiá wydana, wźiętym z Oycow Swiętych, dla nauki Obyczaiow każdego Stanu Ludźi. Z Francuskiego wierszem Polskim. Przetłumaczona. (*Herb Królestwa Polskiego, W. X. Litewskiego i domu Leszczyńskich*). W Nancy, w Drukarni Piotra Antoine, Jego. Krolewskiey Mci. y Miasta Typografa. Roku Pańskiego M.DCCLXI. fol.

Każda karta naokoło z ozdobami drukarskiemi.— Tytułu i odezwy (po francuzku) Xięgarza i Wydawcy, Piotra Antoine, kart nieliczbowanych 3.— Na stronicy 1 w 14 wierszach przemowa tłómacza do Królowej Marji, żony Ludwika XV., a córki swojej.— Na str. 3 i 4 Przestroga o niniejszém dziele; dalej aż do str. 734 sama rzecz; reszta od str. 735—743 regestr materji.— Wiersz płaski. *Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

8142. Historya starego i nowego Testamentu, według porządku Chronologii zebrana przez J. O. X. Jmci Andrzeia Załuskiego Biskupa Warmińskiego, Kanclerza Wielkiego Koronnego, z Francuskiego na polski ięzyk Przetłumaczona. w Warszawie 1776. w Drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum. 8. *444 str. Zob. Noty.*
(l. c.)

8143. Institutiones historiae ecclesiasticae ad usum praelectionum scholasticarum quae in seminariis dioecesanis traduntur impressae anno 1806. Tomus I. conplectens duas epochas priores, Tom. II. complectens duas epochas posteriores. Vilnae in Typogr. Diaecesana ad domum Montis ss. Salvatoris Congr. Missionis. 8.

Przypis. XX. Missyonarzów Wileńskich Janowi Kossakowskiemu Biskupowi Wileń.

8144. a) Historya Kościoła Powszechnego z dzieła Francuzkiego zebrana i do czasow naszych doprowadzona przez X. Symona Bielskiego Piiara. w Warszawie u Piiarów 1809. 8. *423 str. oprócz regestru i 5 kart na przodzie.* (L. S.)

b)— — Przedruk. r. 1812. 8. (B.)

c) — pomnożona i przedrukowana. w Warszawie u Piiarów 1819. 8. *3 tomy.*

Jest to tłómaczenie dzieła: Les Elémens de l'histoire ecclésiastique.

8145. Katechizm historyczny krótko zawieraiący w sobie Pismo S. i naukę chrześciańską przez X. Fleury. Wilno 1812. 8.
(Kat. Friedl.)

8146. Institutiones historiae ecclesiasticae N. T. Matthiae Dannemayr. Pars I. II. Vilnae sumptibus Josephi Zawadzki. *408 i 328 str.*
(Dzien. Wil. 1821.)

8147. a) A. J. Frankiewic. Jeruzalem jákie było zá czasow Chrystusá Pana Przedmieśćia y co przedńieysze Mieyscá opisáne, przez Chrystiana Adrychomivsza A teraz świeżo dla pożytku większego zbáwiennego ná Polski język przełożone. Przez Jednego z Duchownych, Jeruzalem Nowego pod Czerskiem. Roku 1671 dnia 1. Stycznia. Drukowano w Warszawie. 8. *109*

(*rzeczywiście 209*) *str. oprócz 1½ ark. na przodzie.*

W kartach przednich zdania z Pisma S., herb Królestwa Polskiego z herbem Wiśniowieckich; u spodu jego 6 wierszy polskich z napisem: *na herb Krola JMośći.*— Przypisanie do Michała Króla Polskiego, datowane jak wyżej, w Nowém Jeruzalem, i przedmowa *do Czytelnika Pobożnego. Do tego należą dwie następne książki, jak widać z przedmowy:*

Historya Zywota Mátki y Syná Mariey y Jezvsa, Przenáśwtętszey (*sic*) Bogarodzice, z proroctw, taiemnic, Figur, Pismá świętego, y od czásu iey szczęśliwego Národzenia, zebrana. Jezvsa Pana z świętych Ewangelistow, Cudow, dzieł, Męki, y śmierći iego zkompendiowana. Obiedwie, tu dla nabożnych, Jezusa y Maryą kocháiących poćiechy położone, y nápisáne. Przez tegoż, co y pierwsza Książeczká. *tamże, tegoż roku.* 8. *149 str.*, *oprócz 5 kart na przodzie.*

Przypisanie: Eleonorze Mariey Jozephie Polskiey Krolowey i t. d. *Na tejże herb na odwrócie karty tytułowej wysztychowany, 6 wierszy polskich.*

Jeruzalem Nowe we wsi z dawna nazwaney Gora obiawione przez cudowne widzenie na niebie Krzyza Swiętego na gorze teraz Kalwaryey w roku 1667. Dnia 26 miesiąca Grudnia w nocy po nabożeństwie Národzenia Pánskiego, godźin dwie trwaiącego przez Andrzeia Jana Frankiewica Philosoph. Bak. z Kaplicami Męki Pańskiey wierszem opisane. w Warszawie, R. P. 1680. 8. *180 str.*

Przypisanie wierszem: do Stephana Wierzbowskiego Biskupa Poznańskiego.— *We wszystkich trzech książkach druk antiqua.*

b) Jeruzalem jakie było za czasów Chrystusa Pana przełożone na polskie przez iednego duchownego, w Warszawie w Druk. Coll. S. J. 1726. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8148. Historya o Krucyatach na wyzwolenie Ziemi Swiętey przez Ludwika Maimburga S. J. przedtym francuzkim ięzykiem opisana a teraz na polski przez W. X. Andrzeia Wincentego z Unichowa *Ustrzyckiego* Proboszcza Katedral. Przemyskiego przełożona. R. P. 1707. w Krakowie w Druk. Fran. Cezarego. fol. *460 str.*, *3 karty na przodzie i regestr.*

8149. a) Opisanie historyczne Obyczaiow pierwszych Chrześcian y Koscielney karnosci, tudziesz przyczyn dla ktorych w niey w nastempuiących wiekach aż do naszych czasow, rożne odmiany z Przednieyszych autorow y dziejow Koscielnych wybrane, a w polskim ięzyku wydane przez pewnego Biskupa y Senatora Polskiego Roku 1746. 8. *Część I. i II. 205 str. Część III. i IV. 212 str. Na przodzie 6 kart nieliczb. Zob. Noty.* (L. S.)

b) Obyczaie Chrzescian przez Xiędza Flewrego (*sic*) przetłumaczone z Francuskiego. W Drukarni Supraślkiey J. K. M. u XX. Bazylianów, Roku 1784. 8. *648 str.* (Bibl. Horod.)

8150. a) Obyczaie dawnych Chrześcian i t. d. w Warszawie 181?. 8. (Cat. Friedl.)

b) Obyczaie dawnych Chrześcian z francuzkiego na polski ięzyk przełożone przez X. Symona Bielskiego Piiara. Na Klassę Czwartą. w Warszawie 1815. w Druk. Xięży Piiarów. 8. *240 str.*

8151. Akademia z Historyi Kościelney ku czci Matki Boskiey Maryi na cztery epochy albo wydziały czasow na wieki przed narodzeniem iey: za życia: przez pierwsze pięć wiekow od Wniebowzięcia, y poźnieysze lata podzielona etc. Odprawiona od Szlachetney Młodzi Szkół Przemyskich S. J. Iwona Drohoiewskiego, Wacława Sierakowskiego, Franciszka Łaszowskiego, Kaietana Tęgoborskiego. w Przemyślu w Druk. Adama Kleina J. K. M. y X. Biskupa Przemys. Ord. Typografa 1756. 4. *48 str.* (L. S.)

8152. a) Christ. Guil. Franc. Wal

CHIUS De persecutionum Christianorum causis non solum politicis sed etiam religiosis Commentatio. Leopoli typ. Josephae Piller. 1770. 8.

b) — *tam.* 1784. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

8153. a) Okrąg mądrości y pobożności, srzodek; krzyże, boskich y ludzkich nauk błogosławieństwo, zbroyna ręka, cnotliwych y uczonych obrona, Herbowne zaszczyty JJWW. Leduchowskich domu na podobieństwo . . . . Tomaszu, Dymitrze y Alexandrze—obraz doskonałości składaiące — w naukach duchowno y swiecko obyczaynych — na publiczne światło wystawiono od Konwentu Kisielińskiego WW. XX. Karmelitów Daw. Żak. Obserw. w R. 1774. 4. *395 str. 4½ ark. na przodzie.*

W przypisaniu podpis: X. W. G. P. K.— W aprobacji do druku dzieło wymienione pod tytułem: Kosciół Chrystusow woiuiący przez X. Marcina Rubczyńskiego.

b) Kosciół Chrystusow woiuiący naymocnieyszemi całego piekła siłami niezwycięzony w swoicy ku Bogu wierności zawsze chwalebny albo Wiadomość o pierwszych Chrześcianach, ktorych życia sposob, pobozność, y świątobliwe zwyczaie krotko zebrane, są wyrażone, przez X. Marcina RUBCZYNSKIEGO S. T. D. Ex-Prowincyała Prowincyi Ruskiey Zakonu Karmelitanskiego D. O. Roku Panskiego 1777. w Berdyczowie, w Drukarni Fortecy Nayświętszey Maryi Panny Za Przywileiem J. K. Mci. 4. *395 str. i 7 kart na przodzie, gdzie Approbacje Cenzorów, regestr. XXXII rozdziały i przedmowa.* (L. S.)

8154. Disciplina populi Dei in novo Testamento ex scriptoribus sacris et profanis collecta a Domino FLEURY gallice scripta, latine reddita per Sacerdotem S. J. Leopoli typis Casimiri Szlichtyn. S. R. M. Typogr. A. D. 1784. 8. *327 str.*

8155. Gloria Sacrosancti Hierosolymitani SEPULCHRI, Christi Domini, illo Isaiae prophetae fatidico oraculo: Et Erit Sepulcrum Eius Gloriosum, praenuntiata, et per figuras veteris et novi testamenti desumtas ampliata, testimoniis SS. patrum Doctorum et Historicorum tribus libris illustrata per R. P. Venceslaum MURATOWICZ, Polonum S. Th. D. Ordinis Canonicorum Regular. Custodum S. Sepulchri, Conventus Miechoviensis Custodem, Prevorscensis Praepositum, multoties per Russiam Provincialem. Opus vivo adhuc auctore imprimi coeptum, eoque mortuo absolutum. Varsaviae et Lipsiae apud B. Heinsii Haeredes. A. S. 1755. 4. *5 alfabetów i 8 ark. Zob. Noty.*

8156. Historya prześladowania Kościoła Bożego, i dzieiow męczeńskich, przez X. J. L. (LEGATOWICZ) S. Teol. D. Pl. Kość. Korkożyskiego krótko zebrana. R. P. 1788. w Wilnie w Druk. Sch. Piar. 8. *249 str. i regestr.*

8157. Cudowny schyłek ośmnastego wieku czyli cudów (?) 1796, 1797. w Wrocławiu 1814. 8.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 124.)

8158. Wypis z Historyi Swiętey Starego i Nowego Testamentu dla szkół początkowych w ięzyku niemieckim wydany przez Jozefa Kabath. w Wrocławiu 1828. 8.

(Kat. Friedl.)

* *

8159. Joannis SARTORII Eloq. et Poes. in Athenaeo Gedanensi Prof. Publ. de Hypocrisi Gentilium circa cultum Deorum Schediasma literarium, Lipsiae Impensis Joh. Ludov. Gleditschii et Maur. Georg. Weidmanni A. MDCCXIII. 4. *168 str.* (L. S.)

8160. Japonorum Regum Legatio Romae coram Summo Pontifice Gregorio XIII. 23 Martii habita A. 1585. Addita etiam est brevis in calce descriptio Insulae Japonicae. Romae ap. Fran. Zannetum. Bononiae ap. Alex. Benatium, et Cracoviae in Offic. Lazari 1585. 4. *2 ark.* (L. S.)

8161. Acta audientiae publicae a SS. D. N. Paulo Papa V. pro Regis Voxii Japonici Legatis, Romae die iij Novembris in Palatio Apostolico apud S. Petrum M.DC.XV. Cracoviae ex exemplari Romę impresso apud Jacobum Muschardum. 4. *2 ark.*

To się znajduje w tłómaczeniu Sliwskiego, niżej położoném.

8162. Posłowie Japonscy do Pawła V. Biskupa Rzymskiego, Narod i droga ich, z włoskiego w polski ięzyk przełożona. Przez X. Jakuba Sliwskiego J. V. D. Kapellana Jasnie Oświeconey Xiężny Ostrogskiey W. W. B. O. Roku 1615 w Rzymie. w Krakowie w Druk. Franciszka Cezarego R. P. 1616. 4. *112 str. i 2 ark na przodzie.*

DedykacjaTłumacza do X. Ostrogskiey.— Autorem jest Scipio Amatus Romanus.— R. 1628, in Postulato Universi Cleri in Synodo Provinc. Petricov., podpisał się Sliwski Archidiakonem Przemyskim. (L. S.)

8163. O Rozszerzeniu Wiary S. Chrześcianskiey Katholickiey w Americe na nowym świecie, zwłaszcza w Krolestwie Peru, opisanie krotkie Księdza Jakuba Torres Soc. Jesu, Prokuratora Prowinciey Peru. Gdzie się też przypominaią niektóre osobliwe y znaczne sprawy lat blisko przeszłych. Na koncu przydany iest list roczny wysep Philippin., Roku 1600. Na polskie z włoskiego przełożone. w Krakowie, Andrzey Piotrkowczyk, 1603. 4. *61 str.*

List ten z wysp Filipińskich, czyli raport roczny, pisał Franciszek Waez Jezuita do Generała Zakonu Claudiusa Aquavivy. (L. S.)

8164. Nowiny Chińskie z włoskiego X. Mikołaia Trigwata tłumaczone przez X. Szymona *Wysockiego.* w Krakowie w Drukarni Łazarzowey, Maciey Jędrzeiowczyk. 1616. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8165. Paweł Zamachowski Prefekt kongregacyi Poznańskiey. Widok stateczności Japońskiey przez ktorą sto osmnascie zacnych męczennikow okrutnemi mękami dla Jezusa Xtusa zamordowani przez miecz ogień i wodę korony niesmiertelney dostąpili 1622. w Poznaniu w Druk. Jana Wolraba 1625. 4. (Ju. MS.)

8166. (Lettres Edifiantes et curieuses, ecrites des Missions étrangères etc. par quelques Missionaires de la Comp. de Jesus.)

Tom I. tłómaczenia tego dzieła przez Michała Juniewicza był w druku w Warszawie około r. 1755. (Jan. Lex. I. 64.)

8167. a) Listy rożne ku chwalebney ciekawości y chrześciańskiemu zbudowaniu służące z Azyi, Afryki, Ameryki, niegdyś od Missyonarzów Societatis Jesu w rozmaitych ięzykach do Europy przesłane. Teraz dla pragnących wiedzieć o progressach Wiary S. Katolickiey Rzymskiey w tamtych kraiach, iako też o obyczaiach, tak odległych narodów, o sytuacyi Państw, Miast, Rzek, Gor etc. Polskiemu światu ięzykiem oyczystym kommunikowane. R. 1756 przez iednego kapłana Soc. Jesu. w Warszawie w Druk. Koll. Soc. Jesu. 4. Część Pierwsza *190 str. i ark. na przodzie.*

Część Druga Listy ex Insulis Marianis et Philippinis. *191—372 str.* (L S.)

b) Listy różne i t. d. w rozmaitych ięzykach pisane. Teraz dla pragnących wiedzieć o pomnożeniu Wiary naszey i t. d. iako też y obyczaiach onych narodow po polsku przełożone przez iednego Zakonnika S. J. (Franciszka *Bohomolca*). *tam.* 1767. 4. *541 str.*

8168 a) Historya prześladowania i t. d., *jak niżej.* w Poznaniu 1763. 8. *204 str.* (Chł.)

b) Historia prześladowania wiary chrześcianskiey w Japonii, w dzieiach Towarzystwa Jezusowego od Jozefa Juwenciusza, tegoż zakonu Kapłana po łacinie opisana. Na polski ięzyk przez Franciszka Rzepnickiego S. J. przełożona, z dozwoleniem starszych do druku podana 1769. w Drukarni Poznanskiey Soc. Jesu. 8. *204 str. dro-*

bnym drukiem, 8 kart na przodzie i 4 na końcu. (L. S.)

Dedykacja do Zofji z Czarnkowskich Radzewskiej Podkomorzynej Poznańskiej. Od str. 191 dodane *Życie Wielebnego Xiędza Woyciecha Męcinskiego Polaka S. J. Męczennika Japonskiego.* (L. S.) *Zob. Noty.*

8169. Historya o początku i końcu świata z pisma i różnych rewelacyi wzięta przez Jacka Więchowskiego Burgrabiego Grodzkiego Liwskiego. W Krakowie d. 22 Grudnia 1791 do druku podana. 8. *34 str.*

b) *w szczególności.*

1) Żywoty Christusa P. (*) i N. Maryi P.

8170. Stephani Crebanii Hirspergen. Silesii, Historia Nativitatis Domini nostri Jesu Christi. Cracoviae apud Hieronymum Vietorem. M.D.XLIIII. 2 Calend. Januar. 4. (Janoc. III. XXVI.)

8171. a) Historia totius vitae et passionis Domini nostri Jesu Christi. Ex quatuor Evangelistis collecta a Fratre Joanne de Stobnicca ordinis Minorum de observantia. Regia in Civitate Cracovia: impressum opera et impensis spectabilis viri, Domini Joannis Haller, Civis et Consulis Cracovien. Anno post Christi adventum M.D.XXIII. (Janoc. I. 258.)

b) — — *t. u t.* Anno a salutifera Incarnatione M.D.XXV. 4. (l. c.)

8172. Tomasz Falconius. Sprawy i słowa Jezusa Chrystusa. w Brześciu Litew. 1566. fol. (Bant. I. 58.)

Bentk. (T. I. 252.) cytuje tego *Falconiusa* pod nazwiskiem Sokołowicza, i przytacza o nim z *Olofa Poln. Liedergesch.*, że w r. 1566 był on Kaznodzieją przy Kościele Kleckim, u Mikołaja Radziwiłła, i pomagał Budnemu do tłómaczenia Biblji. Powiada także, że on jest autorem *Harmonii Evangelistów*, co jak z opisu przez Bantkiego l. c. umieszczonego, jest właśnie pismo tu przytoczone. Mówi bowiem Bantkie o tém pismie: »jest to rodzay Harmonii Ewangeliczney z Brzeskiey Biblii."

8173. Erazm Gliczner. Kronika żywota Jezusa Chrystusa. w Grodzisku 1579. 4. (Siarcz. I. 139.— Hoffmann, p. 36.)

Hoffman (p. 36, wymienia to z Officyny Nerynga, bez roku.

Węgierski, Hist. Eccl. Slav., Hoffman l. c., Friese II Th. 2r Bd. p. 279., Bandtkie H. D. Kr. P. I. 116.—Bentkowski, przytaczają tytuł łaciński: Chronicon doctrinae et operum Jesu Christi ex quatuor Evangelistis collecta. Siarczyński niewiadomo czy widział kiedy exemplarz tego dzieła, czyli na domysł przetłómaczył tytuł łaciński, co zdaje się podobniejsza.

8174. Christophori Varsevicii. De factis et dictis Jesu Christi Commentarius. Cracoviae in Offic. Lazari, 1583. 4. *28 kart nieliczb.*

Przypis. Królowi Stefanowi ex Castris ad Plescoviam XXVIII Augusti 1581. (L. S.)

(*) W języku polskim najdawniejsza książka w tym rodzaju jest, jak wiadomo: Żywot Christusa Pana przez S. Bonawenturę, tłómaczenia Opeica, wymieniony i opisany z defektowego exemplarza Biblioteki Warszawskiej, pod N. 6024. Tam już odesłaliśmy po dokładniejszą wiadomość do Lelew. Bibl. Ks. Dw. Tom I. str. 117 nast., gdzie i tytuł dokładniej jest wypisany. Tu jako dopełnienie do tego N., wymieniają się wydania tegoż dzieła następujące: r. 1687 (Lel. l. c.); w Krakowie u Mikol. Alex. Schedla r. 1688. 4. (Ban. H. D. K. P. I. 266); w Krakowie w Druk. Akad. r. 1692. 4. (Lel.); r. 1701; tam. w tejże druk. 1731. 4; w Minsku r. 1830. Do tegoż dzieła Lelew. (I. 124) odsyłamy po dokładniejszy opis Żywota P. Jezusa przez Jana Wuchaliusza Leopolitę, wspomnianego pod N. 6026.

8175. Żywot y nauka Pana naszego Jesu Christa Albo Ewangelia ze czterech iedna. Na sto y pięćdźieśiąt Rozdźiałow z Modlitwámi porządnie rozłożona. Każdemu Krześćianinowi ku vstáwicznemu rozczytániu y rozmyślániu nie tylko bárzo pożyteczna, ale y potrzebna. Nowo zebrána y wydána przez Jakuba Wuyká Theologa Societ. Jesu. — W Krakowie, W drukarni Jákuba Sibeneycherá, R. P. 1597. 8. *392 str. i 20 kart nieliczbow. Druk gocki.*

Przypis. autora, Dorocie z Zayrzanowa Barzyney Wojewodzinie Krakow. Na odwrócie rycina, popiersie Chrystusa. (Lel. Bib. Ks. I. 126.)

8176. Żywot Panny Mariey Matki P. Jezusowey. Na części abo Rozmyślania pięćdziesiąt rozdzielony. Z Ksiąg łacińskich na polski ięzyk przełożony, y rozmaitemi przydatkami rozszerzony. Dla pożytku y pociechy ludzi nabożnych przez X. Jana Wuchaliusza S. J. w Krakowie w Drukarni Jak. Sibeneychera R. P. M.D.XCVII. 4.

Dedykacja Jadwidze z Szczekanowic Mniszkowej, Wojewodzinej Sendomirskiej, Żupnikowej Ruskiej, Starościnej Lwowskiej etc.

Autor w przedmowie powiada: »Już to czwarty rok, iakom w Polszcze wielkiej mieszkaiąc na ten czas, wydał był na świat xiążki: *Rozmyślania na żywot Pana naszego Jezusa Chrystusa w sobie maiące.*" etc. Jak dalej oświadcza, tedy zdaje się, że i powyższe dzieło u tegoż samego Sybeneich. z druku wyszło. (Ju. MS.)

8177. Laurentius Susliga S. J. Theoremata de anno ortus et mortis Domini, deque universa Jesu Christi in carne oeconomia Graecii 1605. 4. (Cat. Bibl. Franc. Becm. — Siar.)

8178. Jakób Ostrowski Kanonik Krak. Jezusa Chrystusa Boga żywot na świecie krótko powiedziany. w Krakowie 1609. 4. (Nies.)

8179. Szymon Ugniewski S. J. O śmierci Jezusa Chrystusa. R. 1615. (Siarcz.)

8180. (Historya o Umuczenj a smrti Pohrbu y Wzkrjsenj Pana nasscho Gożisse Krysta ze wssech ctyr Ewangelistii zebrana, a w gisty poradek uwedena. Lessne Polskem 1631.)

O wydaniu tém jest wzmianka na tytule wydania poźniejszego (Ban. H. Dr. Kr. P. I. 332) w Amsterdamie r. 1636.

8181. Jan Jachnowicz S. J. Życie w młodości Zbawiciela Naszego. 1639. (Siarcz. I. 186.)

8182. Żywot Przenaychwalebnieyszy Bogarodzice Panny Maryey świadectwy Doktorów Świętych objaśniony przez Wieleb. Oyca Księdza Andrzeia Końskiego Soc. Jesu wydany w Krakowie 1648. 8. *446 str. z górą. Druk gocki.*

Aprobacja druku datow. 4 Marca 1648. — Dedykacja Zofji Pudenciannie na Ostrogu i Zasławiu Hrabiny na Tarnowie Wojewodzinie Sandomier. *14 kart nieliczb.* (Kat. Piar. War. 1822. p. 1221.)

8183. (Dyáryusz o Męce Páńskiej). 8. *100 str. rzeczywiście 91. Druk gocki niewątpliwie Toruński z połowy wieku siedmnastego.*

8184. Historia Passionis Christi. — Editio 2da. Cracoviae ap. L. Kupisz. A. 1652. 12.

8185. Historya Żywota Mariey y Jezusa. w Warszawie 1671. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

8186. W wieniec Bozey matki, SS. Oycow Kwiatki. Nayświętszey Panny *Sertum*, ex *floribus SS. Patrum decerptum.* Y ten ktory sobie sprzyia aby zakwitło ciało iego, z ziemie swey, obracaiąc się w ziemię, na Wieniec Kwiatki przynosi Jasnie w Bogu Przeoświecony Jc. Mść Ociec Łazárz Baranowicz Prawosławny Archiepiskop Czernichowski Nowogrodzki, y wszystkiego Siewierza. Z Typographiey Archiepiskopskiey Czernichowskiey Roku od Narodzenia Panskiego 1680. Przybyszowego. 4. *143 str. i 4 karty na przodzie.*

Piérwsza karta tytułowa sztychowana, gdzie napis: *Wieniec wziął Oblubieniec.* (L. S.) *Zob. Noty.*

8187. a) Sol Marianus Triplex, nuper in Polonica Societate Jesu exortus, nunc in Germania novo

typo resplendens; seu Joan. Kwiatkiewicz, Dan. Pawłowski et Theoph. Rutka, Soc. Jesu panegyres Marianae. Viennae, Mart. Endferus. 1701. 12.

(Catal. de la Biblioth. du Roi. T. II. N. 6413.)

b) — — Norinb. 1701. 12. (Cat. Jans. 1702.)

8188. Dionysius Chełstowski Ord. S. Pauli P. Erem. Scrutinium vitae Marianae. Typ. Częstochov. 1710. 4. (L. S.)

8189. Monumenta albo zebranie starożytnych ozdob Przenayczystszey Boga Rodzicy Panny Maryi zebrane przez X. A. Stawskiego. w Warszawie 1723.

8190. Mistyczne miasto Boskie — Historya Boska y Zywot Przenayśw. Maryi Panny — obiawiona w tych ostatnich wiekach od teyże Pani, Służebnicy swoiey Wielebney Maryi od Jezusa Xięni Konwentu Niepokal. Poczęcia w mieście Agredańskim — pierwey z ięzykow hiszpańskiego, francuzkiego y włoskiego na łaciński teraz na polski przetłumaczona, y do druku podana, pracą y staraniem X. Stefana od S. Woyciecha Schol. Piar. Rektora Kolleg. Krakow. — Część I. II. III. w Krakowie w Druk. Michała Cezarego. R. P. 1730. fol. *205, 262, 356, 286, 101 str. i 4 ark. na przodzie.*

Przypis. tłómacza Ewie z Leszczyńskich Szembekowej Kanclerzynej W. Kor.

8191. a) Miasto Swięte i t. d. *jak niżej.* w Kaliszu w Dr. S. J. 1731. 8. (L. S.)

b) Piotr Kwiatkowski S. J. Miasto Swięte Niedoscigłemi taiemnicami ubłogosławione Cud cudow — Przepaśc łask. — Wszechmocnosci Mądrosci, Miłosci Boskiey — Zycie przedziwney Matki wcielonego Boga Maryi, Krolowy naszey, na oswiecenie Swiata, Kosciołа Bożego pociechę, i całego narodu ludzkiego zbawienie Wielebney Maryi a Jesu Zakonu Franciszka S. de Observantia Xieni w miescie Agreda Obiawione. a teraz wyrazną krotkoscią do druku podane. — w Lublinie w drukarni S. J. 1732. 4. *Prolog 44 str., 124, 120, 128 i 154 str. oprócz regestru.*

8192. Alexander Dowgiałło Dominikan. Purpura zbawienna, to iest Męka Jezusowa (pierwey r. 1707, a teraz za staraniem Jozefa Grzegorza Szymaka przedrukowana) w Wilnie w Dr. Akad. S. J. 1747. 4. (L. S.)

8193. Opus vitae Jesu Christi per Ludolphum de Saxonia Ordin. Carthus. collectum. Posnaniae typ. Acad. 1750. fol.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 107. — Lel. I. 217. n.)

8194. Vita Jesu Christi Redemptoris nostri ex medulis Evangelicis et approbatis Ecclesiae Doctoribus sedulo per Ludolphum de Saxonia Ordinis Carthusiensis collecta per Sim. Wosinski. Posnaniae 1756. fol. *2 tomy.* (Kat. Friedl.)

8195. Życie Jezusa Chrystusa w Sakramencie Ołtarza zawarte na uroczystość Bożego Ciała i iego Oktawę w ośmiu kazaniach ku czci tegoż sakramentu przez W. X. Ludwika Bourdaloue S. J. pokazane a przez X. Jerzego *Dewina* S. J. przełożone na polskie. w Kaliszu 1770. 8.

8196. Życie Jezusa Chrystusa przez *Saint* Reala w ięzyku Francuzkim napisane wydrukowane w Supraślu. Roku 1782. 8. (Ff.) *Karty nieliczb.* (Bibl. Horod.)

8197. Żywot Zbawiciela Pana i Odkupiciela Naszego Jezusa Chrystusa i Przeczystey Boga Rodzicy Maryi Panny czyli droga zbawienna według Historyi Ewangelistow świętych. w Wilnie 1789. 4. (Kat. Gr.)

8198. Życie Pana i Zbawiciela Naszego Jezusa Chrystusa z francuzkiego na polski ięzyk przełożone. R. P. 1793. w Piotrkowie. 8. *110 str.* (L. S.)

8199. Historya życia Jezusa Chrystusa i obyczaie dawnych Chrześciian przez X. Szymona Bielskiego

Piiara w Warszawie 1794. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 124.)

8200. Historya świętey młodości Jezusa Chrystusa, wyięta z Ewangelii, w sposobie rozmów ułożona, z maxymami i prawidłami życia dla młodzieży płci oboiey, z teyże historyi wyprowadzonemi; pomnożona wielu budującemi uwagami i ważnemi radami, względem przepędzenia życia świętobliwego. Przekład Modesta Watta *Kosickiego*, filozofii doktora, wedle ostatniey w języku francuzkim edycyi. w Warszawie, w drukarni Kom. Rz. wyz. rel. i oś. p. 1826. 8. *XVI. i 292, str. i 3 nieliczb.* (Noty L. Rogal.)

❖

8201. a) Abraham Bzovius. Thesaurus laudum SS. Deiparae super Canticum Salve Regina, in quo omne id, quod vel ad cultum B. V. M. vel ad hominis Christiani animum praeclaris doctrinis exornandum atque illustrandum spectat, 4 concionibus demonstratur. Venet. ap. Societ. Min. 1598. 4. *309 str.*

Dedykacja Klemensowi VIII. dat. w Weneeyi, e Conventu Dominic.
(Ossol. I. 108.)

b) — — Coloniae Agrippinae 1615. 4. (L. S.)

c) — — altera editio. Coloniae apud Boetzerum 1620. 4. *392 str.*
(B.— Ossol. l. c.)

8202. O Naszladowaniu Paniey naszey, Panny Przeczystey Bogarodzice Maryey książka w ktorey się wyraźny opis poiedynkowych teyże Panny cnot zamyka, ktorych chrześcianin każdy ku niey nabożny ma naszladować przez W. O. Franciszka Ariasza S. J. napisana a przez X. Symona *Wysockiego* tegoż Zak. na polskie przełożona. w Krakowie w Druk. M. Loba. R. P. 1613. 12. *569 str., 7 kart na przodzie i regestr.*

8203. Drogi troiakiey N. P. Maryi Nowa pamiątka, przez X. Mik. Skarbimierza, 1633. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 86.)

8204. a) Discurs Nabożny z kilku słow wzięty o Wysławieniu Naświętszey Panny Bogarodzicy Mariey przez Albrychta Stanisława Radziwiłła Kanclerza W. X. L. napisany y wydany. w Wilnie R. 1635. 4. *36 ark. oprócz ark. na przodzie.*

Przypis. Krystynie Eufemii Radziwiłłównie Ksieni klasztoru Nieświskiego Zakonu S. Benedykta, rodzonej siostrze autora.

b) — — *tam.* 1636. 4. *38 ark.*

c) — — teraz świeżo powtore drukiem wydany. w Krakowie w Druk. Łuk. Kupisza 1651. 12.

d) — — w Wilnie 1812. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 124.)

8205. O Naswiętszey Bogarodzicy Pannie Uważania y Rozmyslania pewne, przez X. Jana Nieliskiego Kapłana Zakonu Soc. J. wydane. w Krak. u Fr. Cezarego, 1636. 8. *701 str., 4 karty regestru.*

Dedyk. Mariannie z Sczekarzewic Tarłownie Konwentu Zakonu S. Benedikta w Radomiu Ksieniey. (L. S.)

8206. Jan Łopeski. Pamiątka niewinney męki Zbawiciela naszego pospołu z smutkami Nayświętszey Panny etc. W Krakowie w Druk. Woyciecha Zyzowicza.

Przypis. Dorocie Kąckiej Xieni Zwierzynieckiey, datowane r. 1638 mense Martio.

8207. Porta seu Asylum nostrum est Beatissima Virgo Maria. Excussum Vilnae anno 1670. fol. *w polskim języku.*

Autor w dedykacji do Króla Michała podpisany: Alexander na Czerznicach Czerznicki Podstoli Wileński, Sekret. Król. (L. S.)

8208. Nicol. Czeski. Dilectum Cor Marianum sacra religione carmelitica celebratum Leopoli 1670. Cracoviae Schedel. 1673. fol.
(Kat. Dupl. Puł. p. 339.)

8209. Aeg. Kordecki. Fidelis Prophetissa seu impletum B. M. Virg. Vaticinium Beatam me dicent etc. Typis Monasterii Oliven. Ord. Cist. 1674. 4. (Bibl. Slus. p. 100.)

8210. Deditio Marianopolis Deo exercituum Domino facta per Albertum Adamum Małachowski. Posnaniae typis Viduae Alberti Reguli imprimebat Albertus Młodniewicz. 1675. 4. (Ban. H. D. K. P. II. 77.)

8211. a) Mundus Crucifixus sive Scintillae Divini amoris per iugem memoriam Passionis Dominicae, ex qualibet re occurente et occasione accensae, opera et Studio Michaelis Rychalski E. C. V. Poenit. S. P. — m.dc.lxxxi. Posnaniae Typ. Adm. Rndi D. Alberti Laktanski. 4. *60 str.*

Dedyk. do Piotra Pawła z Mieszkowa Odrowąsa Mieszkowskiego, Bisk. Marochienskiego etc.

b) — — 1686. 8. (Cat. Jans. 1699.)

8212. Oraculum parthenium Joannis Agnensis. Cracoviae 1682. 12. (Kat. Piar. War. 1822. p. 97.)

8213. Joann. Jansenii Ord. Cister. Trifolium ad ideam Sacrae paginae in honorem Sacrosanctissimae Triadis Olivae 1688. fol. (Cat. Jans. 1695.)

8214. Christus patiens przez X. Stanisława a Jesu Maria Karmelitę Bosego. w Warszawie w Druk. Kar. Ferdyn. Schreibera. R 1690. 8. *90 str.*

8215. Virctum Jesu et Mariae quindecim floribus Narcissi confectum. Cracoviae in Offic. Chr. Schedelii 1697. 24. *731 str. i kalendarz na przodzie.*

8216. Filii Mariae Eorumque Obligatio, in gratiam eorum qui se Beatissimae Virgini in aliqua ejus Sodalitate dicarunt compendio descripta a P. Joanne Brictio Soc. Sesu. Vilnae Typis Academicis 1697. 8.

Przypis. Jerzemu, Walterowi, Samuelowi, Gotardowi Zybergom. Frontispicium sztychowane. (Ju. MS.)

8217. Sebast. Joan. Piskorski. Sanctissima Dei Matris Maiestas. Cracoviae 1698. fol. (Cat. Ju.)

8218. Regia geminae Maiestatis Jesu Christi et Mariae per Constantinum Felicianum Szaniawski Ep. Crac. consecrata et adoperta per Colleg. Crac. Schol. P. 1708. Crac. typ. Jacobi Matyaszkiewicz. fol. (Ban. H. D. K. P. I. 312.)

8219. Gościniec prosty do nieba życiem Syna Bożego i iego SS. kochankow. 1733. 8. (Kat. Friedl.)

8220. Franciszek Szyrma. Skarb niebieskiey wiadomości w wyrokach o naśladowaniu Chrystusowym przez Tomasza a Kempis. r. 1733.

8221. Cześć Codzienna ku — Narodu ludzkiego Odkupicielowi — Jezusowi ukrzyżowanemu — w Wrocławiu w Akademii S. J. pierwey po łacinie, a teraz po polsku przez iednego kapłana S. J. — wydana drugi raz. w Druk. Coll. Lwow. S. J. R. 1743. 8. *364 str., arkusz na przodzie i regestr.*

Przypis. Drukarza Teressie z Komorowskich Bekierskicy Starościnie Ostrowskiej.

8222. O Naśladowaniu N. Panny Maryi tłómaczenia Kazimierza *Wyszyńskiego* Piiara. w Warszawie w Druk. Coll. S. J. 1749. 4.

8223. Corona Divini amoris aurea super caput Beatae Virginis semper Mariae — Luce secunda refulget. Nesvisii typogr. Radiuilianae A. D. mdccli. 12.

8224. Akademia z Historyi kościelney ku czci Matki Boskiey Maryi z Dyaryuszem i t. d. przez W. Sierakowskiego. w Przemyślu 1756. 4. (Kat. Friedl.)

8225. Cuda i łaski Nayświętszey Maryi Panny Karmelitańskiey t. i. Szkaplerney: z Włosk. przetł. przez X. Konstantyna Stanisława Strzałkowskiego S. T. D. Prowinc. Zakon. Karm. d. reg. w Krakowie w Druk. Seminar. Bisk. Akad. 1762. 4. *474 str.*

Na odwrócie pod herbem Lubeckich i Ossolińskich 8 wierszy polskich. Dedykacja Dorocie z Hr. z Tęczyna Ossolińskich Lubeckich Kasztel. Mińsk.

8226. O Naśladowaniu Maryi Panny Ksiąg dwoie dawniey przez X. Sebastyana Sailer Kanonika Premonstrateńskiego wydane teraz — na polski ięzyk przetłumaczone przez X. W. S. S. P. B. W. R. P. 1780. w Wilnie w Druk. przy Akad. 12.

8227. Cud miłości Boskiéy, czyli o cudach i czci Jezusa Chrystusa w Naysw. Sakramencie: przez W. O.

Tomasza z Akwinu od S. Ignacego Karmelitę Bosego, Konwentu Warszawskiego Przeora; do druku podany, w Warszawie, w Drukarni Piotra Zawadzkiego, Roku 1790. 4. *w 28 Częściach. 1008 str.*

8228. X. Andrzey Białecki. Niebieskiego dzwięku y monarchiey w ludzkiey natury z boztwem złączoney ciele, Zegar zbawienny, ktory na krzyżowey wieży, siedm słow z ust swoich przenaświętszych, iako godzin wybiiał, kończąc odkupienia narodu ludzkiego. *b. m. i r. 4. 6 ark.* (L. S.)

8229. Dzień Krzyża Męki Jezusowey etc. w Toruniu w Slachet. Magistratu Drukarni Filipa Forka SS. Theol. Studiosi.

Tłómaczenie z niemieckiego.
(Ban. H. D. K. P. II. 165.)

---

2) Żywoty i wychwalania SS. Pańskich i Błogosławionych.

8230. Stanislaus Leopoliensis. De Sanctis interfectis a Judaeis. Cracoviae ap. Unglerium. 1543.
(Czacki T. I. p. 96. 97 — L. S.)

8231. De Heroibus in Dei Ecclesia liber unus ad Sereniss.— Principem et dnum Stephanum L. D. G. Regem Poloniae— scriptus ab Helia Pilgrimovio S. eius M. R. M. D. Lith. Secretario et Aulico Lithuano. Cracoviae in Offic. J. Siebeneycher A. D. 1585. 4. *13½ ark.*

Przypis. Królowi Stefanowi. Datum ex praediolo meo Datnovien. etc. Zaczyna autor od Adama, piérwszego człowieka, kończy na Artaxerxesie II.— Ryciny takie jak w Kronice Marcina Bielskiego.

8232. Martyrologium Koscioła Rzymskiego. To iest: Poczet ábo Dziennik Męczennikow, y innych wszelákich swiętych: w ktorym się opisuie, ktorego wieku, ktorego dniá, ná ktorym mieścu, y iako który szczedł z tego świátá ná on żywot wieczny. Na każdy dzien przez cały rok według nowego kalendarza rozpisany. Teraz swieżo na polskie przełożony. Przydane są y Żywoty Swiętych znakomitszych, iako są opisane w Rzymskim Brewiarzu, na polski także język przełożone. W Krakowie. w Drukarni Andrzeja Piotrkowczyka Roku Pańskiego 159..... 4. *156 kart po jednej stronie liczbowanych i 3 ark. na prodzie.*

W dedykacji do Bernata Maciejowskiego, naówczas Bisk. Łuckiego, datowanej z Krakowa 10 Junii 1591 r. podpisany tłómacz: Simon Nicovius. (W exemplarzu Puławskim rok druku dopełniony tak: 1593, ale zdaje się mylnie. Nie staje też tu części drugiej, która zawierała w sobie opisy obszérniejsze żywotów z Brewiarza Rymskiego; exemplarz więc defektowy). (L. S.)

8233. Przewodnik szczęśliwy jęczącym u pogan więzniom do nieba z nieba dany to iest życie S. Jana de Matta y S. Felixa Walezyusza Fundatorow y Patryarchow Zakonu Troycy Nayśw. od Wykupienia niewolnikow— od pewnego tegoż Zak. kapłana, krotko zebrane, z łacińskiego na polski język przetłumaczone. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1750. 8.

8234. a) Żywoty Swiętych Starego i Nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok wybrane z poważnych pisarzow i doktorow kościelnych — do ktorych przydane są niektóre duchowne obroki y nauki przeciw kacerstwom dzisieyszym— przez X. Piotra Skargę S. J. w Krakowie u Piotrkowczyka 1601. fol. *1176 str. oprócz regestrów, dedykacji i przemowy.* (L. S.)

b) — — *tam.* 1615. (Nies.)

c) — — *tam.* w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka R. P. 1619. fol. *1183 str., 5 ark. na przodzie i regestr.*

Przypis. autora Królewiczowi Władysławowi, dat. z Wilna r. 1610.

d) — — *tam.* 1626. (Nies.)

e) Żywot Swiętych Starego i

Nowego Zakonu, na każdy dzień przez cały rok — wybrane z poważnych pisarzow i Doktorów Kościelnych, ktorych imiona niżey są położone — Do ktorych przydane są niektóre duchowne Obroki i Nauki, przeciw kacerstwom dzisieyszym, tam gdzie się żywot ktorego Doktora starożytnego położył. Ktemu Kazania Krotkie na te Swięta, które pewny dzień w miesiącu mają — przez X. P. Skargę S. J. przebrane, uczynione, i w ięzyk polski przełożone, i od niegoż po osmy raz przed smiercią do Druku przeyrzane, i z Rocznemi dzieymi Kościelnemi Kardynała Baroniusza porownane, z przydatkiem niektórych Żywotów na końcu—Teraz nowo przydane iest Kazanie, na pogrzebie tegoż Autora miane — w ktorym żywot iego krotko iest opisany — z dozwoleniem Starszych, cum Gratia et Privilegio S. R. M. — w Krak. w Dr. And. Piotrkowczyka K. J. M. Typ. R.—1644. (Ju MS.) *Zob. Noty.*

f) — — w Poznaniu 1700. fol.
(Ban. H. D. K. P. II. 91.)

g) Żywotow Swiętych Pierwsza Część Starego y Nowego Zakonu— przez X. Piotra Skargę S. J. zebranych y na polski ięzyk przełożonych — R. P. 1747. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. fol. *1609 str. i 2 karty na przodzie.*

Tytuł sztychowany; na odwrócie portret X. Skargi, sztychu Franciszka Balcewicza w Wilnie.

h) Żywoty Swiętych Starego y Nowego Zakonu i t. d. przytym Kazania krotkie na te Swięta ktore pewny dzień w miesiącu maią przez X. Piotra Skargę S. J. zebrane na ięzyk polski przełożone y za życia autora dziewięć razy, a po zeyściu iego powtornie przedrukowane R. P. 1780. w Wilnie w Druk. Król. przy Akademii. fol. *485 i 458 str. oprócz 5 ark. na przodzie i 12 ark. regestru na końcu.*

Wyszło to staraniem X. Dawida Pilchowskiego. — Przypis. Drukarni Akad. Tadeuszowi i Jadwidze z Załuskich Ogińskim Wojewodóm Trockim. *Zob. Noty.*

8235. a) Icones ac miracula Sanctorum Poloniae etc. Romae 1602.

b) — — Cracoviae 1604.
(Siarcz. I. 18.)

c) Icones et Miracula Sanctorum Poloniae: auctore Martino Baron, Polono. Coloniae sumptibus et formulis Petri Overradii. A. D. 1605. fol. *Bardzo rzadkie.*

Nazwiska świętych, których wizerunki czysto wykonane w całkowitych postawach są tu dołączone, są: S. Salomea, S. Jadwiga, S. Kunegunda, S. Florian, S. Wojciech, S. Stanisław Biskup Krakowski, S. Jacek, S. Kazimierz, S. Czesław, S. Jan Kanty, S. Stanisław Kostka Soc. Jesu.

d) — — Cracoviae 1608.
(Janoz. Nachr. I. 42 nast.)

e) — — *tam.* ap. Joan. Skalski.
(Siarcz. l. c.)

8236. X. Tomasz Roman L. Katalog albo summaryusz żywotow świętych zakonu Premonstrateńskiego z różnych kronik zebrany. w Krak. u Szym. Kempiniego 1615. 4. (Ju.)

8237. Samuel Dambrowski. Fünf geistliche Wittwen-Kron. Königsberg 1621. (Siarcz. I. 92.)

8238. Fabian Birkowski. Pamięć Swiętych Wyznawców czyniona w Warszawie u S. Ignacego. 1622. fol.
(Osiń. O Życiu P. Skar. p. 91.)

8239. a) Nomenclator Sanctorum ex professione Medicorum, anniversariam quorum festiuitatem universalis celebrat Ecclesia, cura Fr. Abrah. Bzovii S. Th. Mag. Ord. Praed. Coloniae Agripp. sumptibus Antonii Boetzeri haeredum a. 1623. 12. *39 str.*

b) — — Coloniae 1624. 12.

Oba wydania rzadkie.
(Ossol. I. 103. 40.)

8240. a) Vitis Aquilonia seu Vitae Sanctorum qui Scandinaviam magnam Arctoi Orbis Peninsulam, ac praesertim Regna Gothorum Sueonumque olim rebus gestis illustrarunt. Opera et studio Joannis Vastovii Gothi, Protonotarii Apostolici, Canonici Varmiensis Ser.

Sigismundo III Poloniae ac Sueciae Regi a Sacris et Bibliotheca. Coloniae Agrippinae ex Officina Antonii Hierati Anno 1623. fol. *199 str. i 6 ark. na przodzie, oprócz sztychow. ark. tytułowego.*

Po dedykacji do Króla idzie: Ode ad Principes Divos Sueciae Gothiaeque Tutelares, Wawrzyńca Bojera Jezuity.— *In Vitem Aquiloniam* długi wiersz Grzegorza Borasta Sekr. Król., z datą w Krakowie r. 1619.— Regestr Chronologiczny Swiętych, w dziele tém opisanych. (L. S.)

b) — — emendavit et notis illustravit Eric Banzelius, Fil. Upsaliae Joan. Henr. Werner 1708. 4. *28 ark.*

W przedmowie do Czytelnika te słowa: Monuisse te oportet, pontificiae religioni Vastovium addictum fuisse, noli itaque mirari, si de nostra passim iniquus iudicet, praesertim in hac ad Sigismundum III Regem, operis sui dedicatione etc.
(Biblioth. Sveo Goth. IV. 24.— Janoc. III. 344.)

8241. Widok stateczności Japońskiey przez ktorą Sto szesnaście zacnych Męczennikow okrutnymi mękami dla Jezusa Chrystusa zamordowani przez miecz ogień y wodę korony chwały nieśmiertelney dostąpili R. 1622. w Poznaniu w Dr. Jana Wolraba 1625. 4. 3½ *ark.* (L. S.)

8242. a) *ΠΑΤΕΡΙΚΟΝ* albo Zywoty SS. Oycow Pieczarskich obszyrnie Słowieńskim ięzykiem przez Swiętego Nestora Zakonnika y Latopisca Ruskiego przedtym napisany. Teraz zaś z Graeckich, Łacinskich, Słowianskich, y Polskich Pisarzow obiasniony y krocey podany. Przez Wielebnego w Bogu Oyca Silvestra Kossowa, Episkopa Mscisławskiego, Orszańskiego, y Mohilewskiego. W Kiiowie, w Drukarni S. Lawry Pieczarskiey Roku 1635. 4. *181 str., 6 kart na przodzie, 15 kart regestru na końcu i jedna karta.*

b) — — 1661. (Stebel. T. I.)

Na odwrócie karty tytułowej herb domu Kisielow i 6 wier. pol. autora. Następna karta ma wiersze na tenże herb *Athanazinsza Kalnofoyskiego.* Dalej idzie dedykacja *Adamowi Swientoldyczowi z Brusiłowa Kisielowi, Podkomorzemu Czernihowskiemu, Staroście Nossowskiemu, Pokojowemu Dworzaninowi Jego Krolew. Mci pobożnemu, Statecznemu Wschodniey Cerkwie Synowi etc.*— Żywoty Swiętych zabierają tu 166 str., resztę zaś *Chronologia o Prawosławnych Metropolitach Ruskich począwszy od okrzszczenia Rusi áż do Dzisieyszego w Bogu Jego Mosci Oyca Piotra Mohiły Archiepiscopa Metropolita Kiowskiego, Halickiego y wszystkiey Rusi: Exarchy Swiętego Thronu Konstantinopolskiego, Archimandryty Pieczarskiego.*— Podług Kossowa, Mohiła był XLVI. Metropolitą.— Na końcu po regestrze jest jedna jeszcze karta, na której *recto* wyrażeni są pisarze, z których niniejsze dzieło czerpane, jakiemi są: S. Simeon Epis. Suzdalski, S. Polikarp Ihumen Pieczarski, S. Nestor Zakonnik Pieczarski, Zonaras Historik Graecki, Stricovius, Vapovius, Bielscius, Cromerus. — *verso* omyłki drukarskie.

8243. Jezus Maria Kalendarium Sanctarum, Kalendarz Swięcic. przez X. A. M. w B. K. w Krakowie u Stan. Bertutowica. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

8244. Viti Bremer, Krönenburg, der Gott ergebene keusche Jünglinge und Jungfrauen. Dantzig 1653. 8.
(Cat. Janss. 1688.)

8245. Żywoty Swiętych z naukami Doktorow Kościelnych, na każdy dzień przez cały rok nabożnie, a krotko opisane. Wszelkiemu stanowi do czytania i naśladowania wielce potrzebne przez Albrychta Stanisława Radziwiłła Xiążęcia na Ołyce i Nieświeżu Kanc. W. X. L. i t. d. w Krakowie w Druk. Łukasza Kupisza J. K. M. Typogr. R. P. 1653. 12.

Tłómaczenie dzieła jakiegoś Jezuity.— Przypisanie tłómacza żonie, Krystynie Annie z Lubomirskich datowane w Tucholi r. 1653 Maja 20.

Juszyński w MS. swoich powiada, że toż samo pomieszczone jest w dziele jakiémś, w Wilnie wydaném w Druk. S. J., które posiadał bez karty tytułowej.

8246. a) Hiac. Pruszcz. Forteca Monarchow y całego Krolestwa Polskiego Duchowna z żywotow SS. tak iuż kanonizowanych i beatyfikowanych, iako też swiętobliwie zyiących Patronow polskich i t. d. wiernym Katolikom do nasladowa-

nia, Oyczyznie na obronę wystawiona. w Krak. 1662. 4. *248 str.*

b) — — Powtórnie z Additamentami swemi do druku podana. w Krak. 1737. 4. *340 (330) str. oprócz regestru z wizerunkami Monarchów na drzewie rznięterni, do Augusta II.* (Chł.— L. S.)

8247. Suppetiae Militares ex Divis Polonae Lituanaeque gentis Tutelaribus nec non Sanctis militibus scriptae et Ill. D. D. Michaeli Pac Palatino Vilnensi Supremo M. D. L. Exercituum Duci etc. oblatae ab Andrea Młodzianowski. 1671. 4. *18 ark., z 2 rycinami.* (L. S.)

8248. Zywoty Oycow, albo Dzieje i Duchowne powieści Starcow, Zakonnikow, Pustelnikow Wschodnich, przez S. Hieronima, i inszych pisane, ktorych czytanie oczom ludzkim Niebo otwiera, grzesznego człeka zakamiałe serce kruszy, do miłości Boskiey wzbudza, na drogę zbawienia prowadzi.—Staraniem i nakładem JO. Xiężny JM. Pani P. Katarzyny z Sobieszyna Xiężny Radziwiłłowey, Podkanclerzyney, i Hetmanowey W. X. Litewskiego etc. od X. M. Sebastyana Piskorskiego Kan. S. Anny V. J. D. w Akademii Krak. Professora, Archid. Kosciola WW. SS. Krak. etc. Pustyni B. Salomei na skale Presbitera, na Polski Język przetłumaczone, i do druku podane r. 1688. w Krakowie w Druk. Akad. fol. *86 str. i 12 ark. regestru.* (Chł.)

W przedmowie mówi P., iż do tłómaczenia tej księgi skłoniła go Konstancja z Pobieszyna Radziwiłłowa, której kosztem to dzieło wydane ofiarował. Tłómaczył z dzieł Celsi J. U. Licentiati. Lugduni 1512, i z Rosweyda, wydania Antwerp. r. 1618.

8249. Nicolai Swirski Episcopi Cracov. Citren. Suffrag. Corona Sanctorum. Zamosci typ. Acad. 1671. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8250. Nowy cnot chrześciańskich przykład abo żywot niektorych sług Bożych z naymnieyszego Zakonu Soc. Jesu szeroko od rozmaitych autorow opisane, a kroccy zebrane y na polski ięzyk przełożone przez X. Zachariasza *Modzelewskiego* S. J. w Warszawie w Druk. Schol. Piar. R. 1695. 4. *201, 193, 101 str. i 2 karty na przodzie.*

Kraszewski (Wilno) liczy to do druków Wileńskich, z tymże rokiem. Rzecz do sprawdzenia, gdy nie wyraża z jakiej drukarni wyszło. Pijarowie, nie zdaje się, aby drukowali w Wilnie około tego czasu.

8251. Józef Werbski Kanonik Chełmski. Zwierciadło Matronom polskim albo żywoty pobożnych panien, matron y wdow polskich. w Lublinie 1697. 12. (Nies.)

8252. Joannis Drews S. J. Geistlicher Kinder-Spigel oder ausserlesene Leben, etlicher heiliger Kinder. Braunsb. 1701. 12. (Cat. Janss. 1702.)

8253. Житія Святыхъ, имеиуемыя просто *Минеи Четьи*, собранныя изъ древнихъ Славенскихъ Греческихъ и Латинскихъ писателей св. Димитріемъ Митрополитомъ Ростовскимъ расположенныхъ на 12 мѣсяцовъ 4 книги. въ друкарнѣ братства Богоявленія господнія, стараніемъ и коштомъ Максима Вощанки три мѣсяца Сентябрь, Октябрь и Ноябрь. Могилевъ 1702. fol.

Wychodziło nasamprzód w Kijowie od r. 1689 i w następ. (Sopik. I. 98.)

8254. Pamiątka szczęśliwey śmierci niektorych Zakonnikow Soc. Jesu częścią Męczeńską koroną, częścią żywota świątobliwością znacznych. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. 1717. 4. *104 str. i regestr. Przydatek 11 str.*

8255. Illustres Umbrae id est Principes Religionum, Patriarchae et Religiosi ordinis Historico-Elogiari cultu—expositae a P. Casimiro Wieruszewski S. J. An. MDCCXIX. typis Coll. Posnanien. S. J. 4. *303 str., 22 karty na przodzie.*

Przypis. Piotrowi Tarło Biskupowi Klaudyopolitańskiemu. Portret tegoż i rycina wyobrażająca raj, sztychu Derpowicza.

8256. Cyprian Sapecki Zak. Kazn. (Kalendarz niebieski z żywotow świętych Zakonu Kaznodz.) 1722.

(Chodyk. de reb. gestis Ord. Praed.) wy-

mienia nadto Kazania tegoż różne, Rożaniec Kaznodziejski i Kazania o Passji Chrystusowéj.

8257. Series Vitae S. S. Patrum quos Eremus Paulina transmisit Astris, nec non quos Coenobitica claustra, in conspectu Dei hominumque reddidit gratiosos excerpta ex fragmine Panis seu Annalibus Sacri Ordinis Paulinor. ab a. Salutis 342. ad Annum 1653. Viennae Austriae impressis, reimpressa cura T. Innocentii Pohorski Or. S. Pauli P. E. Vicarii Provinciae Polonae Prioris Varsaviensis. A. 1730 Varsaviae typis in Coll. Schol. Piar. 8.
(Ju. MS.)

8258. a) Nowe zywoty Swiętych dotąd polskim ięzykiem niewydane, w swiętych swoich Boga sławiące, dziwnemi dziełami cnot rozmaitych przykładami i pobożnemi rewolucyami pełne, dla pragnących Swiętych obcowania, i nienasyconego nigdy w czytaniu ukontentowania dusz Chrześciańskich na każdy dzień przez cały rok wybrane z poważnych pisarzow przez W. X. Stefana Wielewieyskiego Societatis Jesu, a po śmierci iego wydane za dozwoleniem Starszych Roku pańskiego 1735. Część I—III. w Kaliszu w Drukarni Collegium Societatis Jesu. fol. Część I. *319 str.* Część II. *324 str.* Część III. *229 str.* Część IIII. *238 str., oprócz regestrów przy każdej części.* (Ju. MS.)

b) — — *tam.* 1739. fol. (B.)

8259. Raymund Bębnowski. Historya o SS. Męczennikach. w Sandomierzu u Jezuitow 1736. fol.
(Kat. Ju.)

8260. Elogia Patriarcharum sive Christi Salvatoris genealogia per mundi aetates traducta a Domino Emmanuele Thesauro Patritio Taurinensi comite, et Magnae Crucis Equite Sanctorum Mauritii et Lazari. Olim impressa Francofurti. Nunc reimprassa Vilnae Typis Academicis S. R. M. Soc. Jesu. Anno Domini 1740. 12. *2 karty i 412.*

Małej wagi dzieło. (Noty X. Plat. Sosn.)

8261. M. Ł. (Professor Witowski). Pochodni Dwanaście, to iest dwanaście błogosławionych S. Pańskich Zakonu Norberta S. w Warszawie 1741. 4.

8262. Dni roczne Swiętych, Błogosławionych—Zakonu Kaznodz.—z Dyaryusza X. Markiezego, Bzowiusza, ksiąg y innych autorow,—także z opisaniem Kosciołow y Klasztorow Prowincyi Polskiey zebrane a przez W. X. S. Teol. Doktora Michała Sieykowskiego, Dominikana, na ten czas w kościele Katedr. Krakow. Kaznodzieię—do druku—R. 1743 podane. w Krakowie w Druk. Akad. 4. *12½ ark.*

Wiele tu rzeczy dotyczących Dziejów Zakonu Kaznodz. w Polsce.

8263. Florianus Buydecki. Vitae Sanctorum et Sanctarum Ord. Canonicorum Regularium S. Hierosolym. Ecclesiae, Custodum S. Sepulchri in quibus res in Palaestina gestae, Historia Orientalis, status Hierosolymitanae Ecclesiae, notitia Ordinis continentur. Cracoviae in Offic. Dominici Siarkowski 1743. 4.
(Jan. Pol. 12.—L. S.)

Janocki l. c. dziwi się, że Buydecki mówiąc w dziele tém o S. Cyrillu i wyliczając jego *Catecheses*, nie uczynił żadnej wzmianki o Jakóbie Uchańskim, Arcybiskupie Gniezn., i o jego pracach około pism tego świętego.

8264. Clementis Chodykiewicz Ord. Praed. Trias Dissertationum de Septem Diaconis, deque Epistolis ad Corinthios, et Martyrio S. Clementis Pontificis Maximi. Romae 1749. fol. *5 ark.*

Przypis. Królewiczowi i Xiążęciu Saskiemu Klemensowi. Zob. o tém pismie: Neue Beyträge von alten und neuen theolog. Sachen, 1753, 4es Stück, p. 476—480.
(Jan. Lex. I. 22.)

8265. Ozdoba Karmelu Zakonnego w splendorach Swiętych i życia doskonałością znaczniejszych Karmelitów i Karmelitanek w Lublinie 1746. fol. *3 tomy.* (Kat. Friedl.)

8266. Jana Włockiego. Przykłady z życia Swiętych zebrane. w Krakowie 1750. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 62.)

8267. Antoni Józef Kraszewski Opat Witowski Zakonu Norbertanów. Zycie świętych i w nadziei świątobliwości zeszłych Sług Boskich Zakonu Przemonstrateńskiego. Część I. II. w Warszawie w Drukarni Piarow 1752. fol. *301 str. Na każdy dzień miesiąca. Czytanie na caly rok.*

Przypis. Adam. Ignac. Komorowskiemu Prymasowi.

(Ju. MS.— Jan. Lex. I. 220. II. 194.— Kat. Piar. War. 1822. p. 108.)

8268. Daniel Kraszewski Ord. Praemonstrat. (Allgemeine Geschichte der Heiligen des Prämonstratenser-Ordens. *po polsku.* w Warszawie w Druk. Schol. Piar. 1755.

Jan. (Lex. I. 81.) powiada, iż dzieło to jest właśnie w druku.— Janocki l. c. powiada, że Kraszewski zajmuje się układem pisma o wprowadzeniu i rozszerzeniu Zakonu Premonstratensów w Polsce.

8269. X. Grzegorz Szymak. Żywoty Swiętych Pańskich Zak. Kazn. na każdy dzień całego roku. w Wilnie r. 1760. fol. *440 str.*

8270. Żywoty SS. BB. y WW. Braci i Siostr Zakonu Kaznodzieyskiego na każdy dzień całego roku z domowych kronik y rożnych poważnych pisarzow zebrane y na polski ięzyk przetłumaczone przez X. Zygmunta Hilaryona Piskowskiego S. Teol. Doktora, tegoż Zakonu Prowincyi Litew. z przydanymi codziennymi duchownymi reflexyami.— w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1760. fol. *220 str., 3 karty na przodzie i regestr.*

8271. Ergo w konkluzyi uroczystości Chrystusowych męczennikow illacyą kaznodzieyską wniesione, to iest Kazanie na Sandomierskich Męczenników, i t. d. przez X. Jana Kiszczyca Zak. Kazn. R. 1760. w Sandomierzu w Dr. C. S. J. fol. *6 ark.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

8272. Kalendarz seraficzny zamykaiący w sobie żywoty wielebnych sług Boskich Zakonu S. O. Franciszka Reformatow Polskich osobliwą świątobliwoscią znamienitych przez X. Stanisława Kleczewskiego, tegoż Zakonu kapłana zebrany, dla pożytku wiernych, y naśladowania cnoty do druku podany Roku panskiego 1760. w Lwowie. w Drukarni J. K. M. y Bractwa Swiętey Troycy. fol. *410 str.*

Dedyk. JW. Wiktoryi z Potockich Pocieiowy Strażnik. W. X. Lit. Olkin. etc.

W przemowie wymienia źródła, z których czerpał, a mianowicie rękopisma: Chronicon Archiepiscopatus Leopoliensis, Jana Tom. Jozefowicza kanonika Lwow. Chronologia Reformationis R. P. Ambrosii Stalicki, który żył na początku reformy, Monumenta Provinciae Polonae Flor. Jaroszewicza, Archiwa klasztorów. Od str. 176 jest wiadomość o And. Max. Fredro. (Zob. Dzien. Wil. 1819. II. 221 nast.)

8273. Korona całego roku tyle drogiemi kleynotami ile Swiętych Pańskich przykładami ozdobiona J. O. Xiężnie Jmci Barbarze z Zawiszow Radziwiłłowey Woiewodzinie Nowogrudzkiey — od X. Władysława od S. Dionizego Karmelitow Bossych Prow. Litew. Prowincyała ofiarowana R. 1762. w Wilnie w Druk. XX. Schol. Piar. 8. *584, 626 str. 6 kart na przodzie i regestra.*

8274. Poczet Swiętych Pańskich dwoiakim obrzędkiem ozdobiony w r. 1766. b. m. 18.

(Sienk. dod. do Bent.)

8275. Matka Swiętych Polska, albo Żywoty Swiętych Błogosławionych, wielebnych świątobliwych Polaków y Polek. Wszelkiego stanu y kondycyi każdego wieku od rozkrzewioney w Polszcze chrześciańskiey wiary osobliwą życia doskonałością słynących. Z Rożnych autorow y pism tak polskich iako y cudzoziemskich zebrane y spisane. Przez X. Floryana Jaroszewicza Kapłana Zakonu S. O. Franciszka Reformata. Dla zbudowania żyiących y potomnych, dla pociechy duchowney swoich Krewnych do druku podane R. P. 1767. w Krakowie w Drukarni Stanisława Stachowicza J. K. Mci Typografa. fol. *694 str. 5½ ark. na przodzie.* (L.S.)

Dzieło podobne do *Fortecy* X. Pruszcza ale bez porównania obszerniejsze. Za

wiera niemało rzeczy do Historji nauk w Polsce. Na czele wymienionych sto pięćdziesiąt dzieł drukowanych lub rękopismów, z których w tym zbiorze korzystał.

8276. Kalendarz Benedyktynski na każdy dzień całego roku życiem Swiętych Panskich Zakonu S. Oyca y Patryachy Wielkiego na Zachodzie Benedykta — napisany — w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow y w Druk. XX. Schol. Piar. R. P. 1768. fol. *638 i 554 str. 3 ark. na przodzie i regestra.*

Przypis. JPannie Franciszce Annie Wołowiczównie Xieni Klasztoru Wileń. Zakonu S. Benedykta, u którego podpis autora: X. Karol Andrzejowski Benedyktyn Lubiński.

8277. Ignacy Kulczynski. Monologium Bazyliańskie to iest Żywoty Swiętych Pańskich oboiey płci Zakonu S. Bazylègo. Część I. II. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. 1771. fol. (L. S.)

8278. Zbior dwoiaki Żywotow SS. Panskich od baiecznych y wątpliwych powieści—przeczyszczony z przydanym żywotem Zbawiciela Pana Naszego y Naysw. Maryi Panny z włoskiego ięzyka na polski przez X. Porfirego *Skarbka Ważynskiego* Zak. S. Bazylego W. Ex-Generała Opata Zidiczynskiego y teraz Prowinciała Litew. przetłomaczony. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. R. 1786. 8. *55½ ark. i 39 kart na przodzie.*

Oryginał jest przez X. Massini. W przemowie tłómacza wymienione są: 1. Żywot Zbawiciela przez Baltazara Opecia Akad. Krakow. Doktora przetłómaczony z S Bonawentury i Elżbiecie córce Zygmunta W. ofiarowany, drukow. w Krakowie r. 1522, przedruk. piąty raz w Krakowie r. 1731. 2. Żywot P. Jezusa wierszem polskim przez Adama Wasilewskiego Pisarza Ziemsk. Krzemieniec. w Warszawie r. 1746 drukowany. 3. Żywot P. Jezusa przez X. Jana Wuchaliusza Leopolitę S. J. drukowany w Krakowie r. 1592. 4. Żywot P. Zbawiciela z francuskiego wytłómaczony, drukowany w Supraślu *przed kilką laty.* 5. Żywot Matki Boskiey przez X. Andrzeia Kariskiego S. J. drukowany w Krakowie r. 1648.

8279. Святыя въ пользу душамъ Христiанскаго народа многочисленнаго великiя Россiи съ краткимъ описанiемъ житiя каждаго святаго, и съ Пасхалiаю. Съ древняго изданiя напечатано Старообрядцами. Въ Супраслѣ 1786. 16.
(Sopikow. I. 195.)

8280. Martyrologium kosciola Rzymskiego za rozkazem i powagą Grzegorza XIII i Klemensa X. wydane, to iest Poczet albo dziennik Męczennikow i innych wszelakich Swiętyćh, w ktorych się opisuie, ktorego wieku którego Dnia, na ktorym mieyscu, i iako ktory szedł z tego Swiata na Zywot Wieczny. Na kazdy dzien przez cały rok podług Nowego kalendarza rozpisany, z przydatkiem S. tych ktorzy Nowo do tego Martyrologium przybyli podług edycyi Antwerpski R. 1701. i Wenecki 1736. po Polsku Znowu przedrukowany. w Berdyczowie w Drukarni Uprzywiliowany WW. OO. Karmelitow Bosych 1799. 4.

8281. Historya kościelna czyli Zbiór Zywotow Swiętych Pańskich w okręgu całego roku z włoskiego przez W. J. X. Wacława Sierakowskiego Proboszcza Kat. Krak. 13 tomow. w Krakowie w Druk. Akad. 1799. 1800. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

8282. a) Honor Sanctorum reliquiis publice deductis susceptisque Vilnae habitus Anno MDCXXXI. Prid. Non. Jul. *2 ark.*

b) — — tam. M.DCXXXIV. 4.

Mowa M. K. Sarbiewskiego i opisanie processji dla złożenia relikwii Swiętych w kościołach katedralnym, S. Jana, S. Kazimierza i S. Ignacego w Wilnie, oraz obchodów i wystaw, jakie z powodu tego w mieście czynione były.

8283. Legende sanctorum Adalberti. Stanislai. Floriani inclyti regni polonie patronorum: ac de translationibus eorum, in forma lectionum breviter ordinate, pro simplicibus predicatoribus verbi dei perutiles. *Tytuł wśród ozdób drukarskich z cyfrą Hallera w górze. Na końcu:* Impressum Cracovie-opera et impensis providi viri domini Joannis Haller ciuis Cracouien. Anno

17. supra millesimum quingentesimum. 4. *4 ark.*

8284. Krótkie zebranie Świątobliwych żywotow i niektorych znacznieyszych cudow S. Ignacego Loyole Fundatora Soc. Jesu. S Franciszka Ksawiera nowo kanonizowanych przez Grzegorza XV. w Rzymie dnia 12 Maia w koście Piotra S. na Watykanie R. P. 1622. Na pociechę ludzi nabożnych z ksiąg dawno urzędownie aprobowanych y s processu kanonizacyey wypisane. w Poznaniu 1622 u Jana Rossowskiego. 8. *8 kart nieliczb. Druk gocki.* (A. Zaw. Noty).

8285. Krotkie zebranie świątobliwych Zywotow S. Isidora Rolnika z Madryki, S. Ignacego Loyole Fundat. Soc. Jesu, S. Franciszka Xawiera Wyznawce tegoż Zak. S. Philippa Nev. Fund. Congregationis Oratorii Romani. Nowo kanonizowanych. i t. d. w Jarosławiu R. 1622. 4. *1½ ark.* (L. S.)

8286. Fryderyk Szembek S. J. Pomoc z nieba na uspokoienie Prus zdawna Polakom od P. Boga nagotowana to iest: SS. Patronowie kraiow Pruskich, woiną teraznieiszą utrapionych, y życia ich świątobliwego krotkie opisanie. Za ktorych pomocą, pożądanego końca teraznieyszego zaciągu spodziewać się możemy— w Toruniu R. 1627. 8. *1 ark.*

Przypis. Rycerstwu woyska Koron. w obozie pod Czczowem z J. K. M. będącemu, u którego podpis: J. P. — Jest tu żywot S. Jutty, Błog. Jana Prussaka i S. Doroty. (*Zob. Noty*).

8287. a) Fryd. Szembek S. J. Życie S. Doroty Wdowy Patronki Pruskiey y S. Jutty Brunswickiey y iey spowiednika Jana Lobedanka y innych Patronow SS. Pruskich. w Toruniu 1638. 8.

b) — — 1698. 8.

Nakład. Adr. von der Linde Kanonika Warmińskiego. (Nies.)

8288. Niebieski wieku łaskawego Kalendarz w Kościele Warszawskim kazaniem wystawiony przez Oycow Dominikanow podczas odpustu Wielkiego względem Confraternitatis Nominis Jesu etc. przez W. X. Stan. Hiacynta Swięcickiego Kanonika Lateraneń. Przeora Czerwińskiego. w Warszawie w Druk. P. Elerta. 1644. 4. *19 str., 5 nieliczb.* (L. S.)

8289. Coronamentum Sanctitatis et vitae SS. Ludovici et Rosae dum ad solennem Canonizationis actum triumphali ritu ad aedes SS. Triadis— a M. Andrea Gregorio Krupecki Phil. Doct. ac Prof. Celebratum A. Salut. 1671 die 11 Octobr. Cracov. In off. Schedeliana S. R. M. Typogr. fol. (C2). (Bibl. Horod.)

8290. Xiężyc mistyczny w pełni łaski Boskiey zostaiący Anna y Jozef swięty i. t. d. przez X. Adry. Seriewicza Bern. 1726. w Lwowie w druk. Coll S. J. fol. *5 ark.* (Noty X. Pl. Sosn.)

8291. Józef Jędrzey Załuski. Kazanie przy Introdukcyi Nowokanonizowanych SS. Stanisława Kostki y Aloizego. w Warszawie 1727. fol. (Nies.)

8292. Relatio Introductionis Sanctorum Stanislai Kostka et Aloysii Gonsaga S. J. Confessorum celebratae Vilnae A. D. 1728. 4. *1½ ark.*

Z tablicą sztychowaną ogniów sztucznych i podpisem u niéj: Christian Salomon Seyffert Capitan Artiller. W. X. L. (L. S.)

8293. Jana Humanskiego Wymiar świątobliwey wielkości na Kanonizacyi SS. Stanisława Kostki i Aloizego i inne kazania. w Warszawie. 1728. fol. (Kat. Piar. War. 1822. p. 58)

8294. Synowie koronni niemieckiey korony SS. Jakob Marchian, Franciszek Solanski, S. Franciszka Wyznawcy przy solenney nowo kanonizowanych introdukcyi do korony Polskiey wprowadzeni kaznodzieyskim stylem w Bazylice S. Anny WW. OO. Bernardynow Prowincyi Wielko pol. Konwentu Warszaw. ogłoszeni—przez X. Romualda Włoszkiewicza Ob. Pr. Doktora Kanonika Warszaw. Roku 1728.

w Warszawie w Druk. Schol. Piar. fol.

8295. Punkt honoru SS. Józefa, Joachima y Anny, jako respektem ich godności drobny, tak do kamyka Danielowego podobny z punktu, w wielką górę całą ziemię napełniaiącą przemieniony, sławą, cnotami, cudami etc. wielkich tych Swiętych świat litewski napełniący przez X. Jana Korsaka S. J. Prowincyi Litewskiey Teologa razem z prochem do nog tych wielkich Swiętych upadaiącego w roku Jubileuszowym 1750 opisany. w Warszawie w Druk. Koll. S. J. 8. *510 str.*

Dedykacja do Sołłohubów.
(Dzien. Wil. 1818. II. p. 493.)

8296. Troista ofiara w Prymicyach S. Franciszka Seraficznego Patryarchy, we mszy S. Jędrzeia Awellina y w professyi — S. Stanisława Kostki S. J. — wyrażona — przez X. Klemensa Chodykiewicza S. Teol. Lektora Profes. — w Kon. Lwow. S. Maryi Magdaleny, Zak. Kaznodz. Prow. Ruskiey w Lwowie. w Druk. Coll. S. J. R. P. 1753. 4. *7½ ark.*

Przypis. Michał. Franciszk. Dominik. Potockiemu Staroście Trembowelskiemu.

8297. Vitae Sanctorum Joannis de Matta et Felicis Valesii Fundatorum Ordinis Sanctiss. Trinitatis de Redemptione Captivorum quas olim R. P. M. Fr. Franciscus a S. Augustino Macedo-Minorita Lusitanus eleganti latinitate conscripsit iuxta exemplar romanum reimpressae. Editio 2da Leopoli typis haeredum Pauli Golczewski S. R. M. Typographi 1754. 8. *148 str.*

Wydał Marian Sikorski Zak. Tróycy Przenayśw.

8298. a) Krotka relacya Historyczna o męczeństwie SS. Obywatelow Rzymskich Primusa y Felicyana z włoskiego tłomaczył ktory imieniem Jozef iest żarliwy Zelant Zakonu Religią Rzymską rozszerzaiącego Klerykow Kalassantego Kanonizacii godnego. b. m. 1754. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

b) J. J. Załuski. Krótka relacya i t. d. 1758. 8. (Kat. Gr.)

8299. Wybor Serafickiey Hierarchii albo honor osobliwszych Swiętych Zakonu S. Franciszka. Cracoviae typ. Praefecti Typographiae suae Celsitudinis. R. P. A. Frola 1757. 12. (Sienk. l. c.)

8300. Dwa wielkie Swiatła na horyzoncie Połockim z cieniow zakonnych powstaiące, czyli Żywoty SS. Panien y Matek Ewfrozyny y Parascewii Zakonnic y Hegumeniy pod ustawą S. O. Bazylego W. w Monastyrze S. Spasą za Połockiem żyiących z Chronologią y przydatkiem niektorych służących do tego pożytecznych Krajowych wiadomości, z rozmaitych Dzieciopisow y Pism zebranych, przez W. X. Ignacego Stebelskiego Zakonu S. Bazylego W. Prowincyi Litew. okazane, y za pozwoleniem Zwierszchności (*sic*) do Druku podane Roku Panskiego 1781. Tomik I. w Wilnie w Drukarni Bazylianskiey. 8. *220. str. 7 ark. na przodzie i 3 na końcu.*

Następne dwa tomiki mają takie tytuły:

Chronologia, albo porządne według lat zebranie znacznieyszych w Koronie Polskiey y w Wiel. Xięstwie Litew. a mianowicie na Białey Rusi w Połocku dziejow y rewolucyi, zwłaszcza tych, ktore się tyczą tak starodawnego Monastyru S. Spasa za Połockiem, niegdyś przez SS. Panny y Matki Ewfrozynę i Parascewię Hegumenie rządzonego, iako też teraznieyszego Klasztoru na Zamku Połockim załozonego. Tomik II. tam. 1782. 8. *474 str. i 30 kart regestru na końcu.*

Przydatek do Chronologii to iest, rzeczy te, ktore w poprzedzaiących dwoch tomikach częstokroc się namieniały, a przez obszerność swoią umieście się wygodnie tamże nie mogły, tu zręcznie przez samego Autora W. X. Ign. Stebelskiego etc. odłozone. Tomik III. tam. 1783. 8. *364 str. 19 kart regestru na końcu. Zob. Noty.*

8301. Doniesienie kanonizacii BB. Jana Kantego, Jozefa Kalassantego, Jozefa z Kopertynu i innych. *b. m.* 1764. 4. (Sienk. l. c.)

8302. Jutrzeńka albo S. *Agnieszka* Montepolicyańska. w Warszawie 1722. 8.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 122).

✤

8303. Żywot Błogosław. *Alberta Willeonieńskiego* Tercyarza Zak. S. Oyca Dominika z łacińskiego drukowanego w Rzymie 1748 — na oyczysty — ięzyk przetłumaczony — przez X. Grzegorza *Szymoka* P. S. Doktora Pisarza Apostol., Łukiskiego Przeora Zak. Kazn. R. P. 1752. w Wilnie w Druk. XX. Franciszkanow. 8. *58 str. i 3 karty na przodzie.*

Wizerunek świętego ma podpis sztycharza: Fr. Balc. Vilu.

✤

8304. Krótkie opisanie żywota y cnót *Alexego* a S. Bernardo Polaka Lubelczyka przez Jędrzeja a Jesu Karmelitę Bos. w Krakowie w Druk. Andr. Piotrkowczyka. 1610. 8. (L. Sob.)

8305. Niesłychany świątobliwości przykład ś. *Alexy*, Alexemu Carowiczowi ofiarowany. *b. m.* 1710. fol. (Sienk. l. c.)

Vita s. *Alexii* Metropolitae Kiioviensis in Russia ex MS. Lituanico cum Comment. histor. Godofr. Henschemi, zob. Acta SS. Februar. T. II. p. 639—41.

✤

8306. Laudatio Beati *Aloisii* Gonzagae Ferdinandi Marchionis Castilionis Sacri Romani Imperii Principis Filii, qui Anno salutis 1585 die Divae Catharinae sacro societatem Jesu ingressus, ex eodem Anno 1591 die 21 Junii, Annum vigesimum quartum agens, ad coelum evocatus miraculis coruscat. Dicata Illmo Domino D. Sigismundo Myszkowski Gonzagae Marchioni de Myrow, Regni Poloniae supremo Marszalco, Korczynensi, Grodecensi etc. etc. Capitaneo. A Philone Chulewicz Collegii Lublinensis Societatis Jesu. Eloquentiae Studioso. Cracoviae ex Offic. Typ. Andreae Petricovii. A. D. 1606. 4. *3½ ark.* (L. S.)

Niesiecki toż samo wymienia pod nazwiskiem: Hulewicz.

8307. Żywot Błogosł. *Aloyzego* albo Ludwika Gonzagi S. J. Ferdinanda Gonzagi S. Rom. Imp. Principis, Margrabie Kasztillionu syna pierworodnego od X. Virgiliusza Ceparina tegoż zak. kapłana po Włosku napisany, y na trzy części rozdzielony: a na polskie przez X. Symona *Wysockiego* także S. J. kapłana przełożony — w Krakowie w Druk. M. Loba. R. P. 1609. 8. *511 str. i ½ ark. na przodzie.*

Przypis. tłómacza Tomasz. Zamojskiemu Staroście Knyszyńskiemu.

8308. Karol Sawicki S. J. Prawdziwe Zwierzciadło niewinności to iest życie S. *Aloizego* Gonzagi w Poznaniu 1725.

Rządził Kollegia Krakowskie i Gdańskie. Umarł we Lwowie r. 1733. (Nies.)

8309. Juvenis Angelicus S. *Aloysius Gonzaga* in Exemplum recte vivendi propositus per aliquas considerationes praecationes regulasque et exempla virtutum etc. opere primum in lingua Italica edito nunc vero in latinum idioma translato. Calissii typ. S. J. 1741. 16. (Ju. MS.)

✤

8310. Propugnaculum fortissimum Orbis Christiani in D. *Andrea* Apostolo Crucem in manibus gestante exhibitum et Dno Andreae de Gorynino Gorynski a Stanislao Michaele Szurowski dedicatum. Cracoviae 1688. fol. (Ad. Zaw. Noty).

✤

8311. Liga wieczności z godzinami życia S. *Andrzeia Awelina*, albo kazanie o tym Swiętym przez Jana Gawłowicza Gedani typis Joan. Stollii. 1713. fol.

8312. Życie cnoty i cuda wielkiego w koście Chrystusowym Wyznawcy S. *Jędrzeia Awelina*, Zakonu Klerykow pod regułą żyiących Teatyna z włoskiego ięzyka na polski przez X. Krzysztofa Jozefa *Bernatowicza* Alumna Papieskiego, S. Th. Licencyata, Proboszcza S. Anny y S. Jakóba w Monasterze Ormiańskim Lwowskim, Notaryusza Apostolskiego przetłumaczone i do druku podane. Roku—1772. we Lwo-

wie w Druk. Brackiey SSS. Troycy. 4. VII. X. i *118 str.*

Przypis. Augustynowiczowi Arcybisku. Lwow.

(Dzien. Wil. 1818. II. p. 192).

8313. Polona seu Luceorien. beatificationis *Andreae Bobola* S. J. Positio an sit signanda Commissio introductionis causae. Romae 1728. fol. (Sienk. l. c.)

8314. Krotka Relacya o osobliwey mocy y władzy nad złemi duchami, ktorą otrzymał od Boga Błog. *Andrzey Konty* i t. d. R. P. 1723 w Konwencie Kaliskim OO. Franciszkanow z włoskiego ięzyka na polski przetłumaczona. 4. *2 ark.* (L. S.)

8315. Relacya życia B. *Andrzeia Kontego* z Aragonii i t. d. w Lublinie w Druk. Coll. S. J. 1724. 4. *4 ark.*

W Dedykacyi do Dominika na Stawiszynie Stoinskiego Czesn. Trembowelskiego i t. d. i żony jego Teressy z Pisarskich, podpisał X. Gabryel Karkutkiewicz Franciszkan, który relację tę z włoskiego tłómaczył. (L. Sob.)

8316. Floryan Siewierski Zak. Kazn. Beatyfikacya Bł. *Andrzeia de Comitibus* kazaniem ogłoszona. w Warszawie w Dr. Sch. Piar. 1725. fol. (Sienk. l. c.)

8317. Żywot S. *Jędrzeia Karsyna,* Biskupa Fesulańskiego, przez Oyca S. Urbana VIII. Teraz świeżo w poczet swiętych Biskupow policzonego R. 1629. d. 22 Kwietnia. Od wielu poważnych Pisarzow Kościoła S. a osobliwie teraz nowo od Jaśnie Wieleb. Oyca Franciszka Wenturyussa Biskupa S. Sewera spisany, a przez X. Bazylego *Jarockiego*, Zakonu Karmelitow i t. d. na polski przetłumaczony. w Krakowie u Macieia Andrzeiowczyka. 1629. 4. *5½ ark.*

Dedyk. Jadwidze Jazłowieckiey Bełzeckiey z Buczaca. (L. S.)

8318. Relatio facta in Consistorio Secreto coram S. D. N. Urbano PP. VIII., a Joanne Baptista Epis. Partnensi, S. R. E. Card. super vita, sanctitate, actis Canonizationis et miraculis B. *Andreae Corsini* etc. Romae M.DC.XXIX. deinde Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii. 4. *3 ark.* (L. S.)

8319. Oratio Comitis Antonii Montecatini Consistorialis Aulae Aduocati coram Sanctiss. D. N. Vrbano Octavo in publico Consistorio supplicantis pro Beato *Andrea Corsino* Carmelita et Fesulano Episcopo in Sanctorum numerum referendo habita die xx Martij MDCXXIX. *Na końcu*: Cracoviae in Offic. typ. Math. Andreovien. A. MDCXXIX. 4. *2 ark.*

8320. a) Antonius Gerardi Romanus. Brevis enarratio solemnitatis habitae Romae in Canonizatione B. *Andreae Corsini* ex italico per Anonym. Carmelitam Crac. Cracoviae Typ. Math. Andreov. 1629. 4. *1 ark.* (L.S.)

b) Brevis enarratio Solemnitatis et Processionis habitae Romę in Canonizatione Sancti *Andreae Corsini*, Florentini Ord. Carmel. etc. descripta idiomate italico, ab Antonio Gerardi Romano, sollicitatore Canonisationis. Nunc in Latinum a Carmelo Cracov. in Arenis traducta Crac. Typ. Matthiae Andreov. A. D. 1629. 4. *1 ark.*

8321. Przyiaciel w życiu ludzkim nayprawdziwszy to iest Kazanie o Swiętym Aniele Stróżu Roku 1663. w Mediolonie miane od Wiel. Xiędza Pawła Segney zakonu Towarzystwa Jezusowego. Teraz z włoskiego na język Polski przetłumaczone i t. d. 8. *25 kart nieliczbow.*

W dedykacji Karol. z Wolda Meiorowi Wojskowiczowi Pttu Kowieńskiego, Starościcowi Podborskiemu, podpisany X. Jan Mackiewicz Karmelita. Approbacja datowana w Wilnie 1772 roku. W dedykacji i Kazaniu polszczyzna czysta, styl jasny, pełny i mocny. Tłómaczenie jak widać dokładne, bo wszędzie z łatwością zrozumiałe. W dedykacji wspomniawszy tłómacz, że niektórych kazań włoskich przekład z polecenia rodziców Meiora przedsięwziął, zachęca go do słuchania i szanowania aniòła Stróża, a potém, wystawiwszy zalety trzech Karolów, to jest: S. Karola Borromeusza, Karola Wielkiego i Karola V. Cesarzów,

do naśladowania ich pobudza. (Noty X. Plat. Sosn.)

8322. Krotkie Zebranie życia Sługi Bożego Błogosł. Anioła Augustyna Mazzinghi czyli pospolicie zwanego *Angelina* Kapłana y Wyznawcy Zak. Karmel. Dawney Obserw. w poczet Błogosławionych od Oyca S. Klemensa XIII. R. 1761 d. 7 Marca policzonego. w Krakowie, Druk. Seminar. Bisk. Akad. 4. *5 kart.* (L. S.)

8323. Legenda Sanctissimae matronae *Annae* Genitricis Virginis Mariae Matris et Jesu Cristi Aviae. Cracoviae typis Scharfenbergianis. Cura et studio Joannis de Stobnica, Decani S. Annae ad Cracoviam.

X. Juszyński na exemplarzu żywota S. Anny wydania Lipskiego u Lottera r. 1512, daje wiadomość o tém wydaniu Krakowskiem. Niepewna jednak czy to jest to samo, co pierwsze. Lipskie tak się zaczyna: Anna matrona beatissima: regalis plantula ex stirpe Davidica cristi ihesu inclita domina etc.

8324. † Panie Boże w Imię twoie. Historya o Swiętey *Annie:* Panny Máryey Mátki Páná Jezusowey, Matce: a Páná Christusowey Starce. Przez Księdza Mikołaia z Wilkowiecka: Zakonnika Pawla S. Pustelniká pierwszego, a Profesá Klasztorá Częstochowskiego. Z własnym dozwoleniem Przełożonego swoie°. Polskim ięzykiem według Historiy Lácińskich nápisána — Drukowano w Krákowie u Stánisłáwá Szarffenbergá. Roku 1577. 8. *20 kart. Druk gocki.*

Na odwr. tytułu rycina: Maria, Dzieciątko i S. Anna. (Lel. Bi. Ks. I. 146.)

8325. Krotkie Opisanie życia i drogiey śmierci B. *Antoniego Lucio* Biskupa Bowińskiego, Zak. Br. Mnieyszych Konwentualnych S. O. Franciszka, wprzod włoskim w Rzymie a teraz oyczystym ięzykiem wyrażone przez X. Felixa *Szyszczyńskiego* S. Th. D. Definitora y Oyca Prowincyi Pol. tegoż Zakonu. w Krakowie w Druk. Stanisława Stachowicza, Bibliopoli Przesł. Akad. Krak. 1754. 4. *5 ark.*

Dedyk. do X. Floryana Gotartowskiego, Zak. Cyster. Opata Czyrzyckiego. Z wizerunkiem Bł. Antoniego, pod którym podpis: Andreas Radwański fuit Cracoviae A. 1754. (L. S.)

8326. Franciscus a Rodrasem (a Rozdrażew) Polonus Ord. Min. Vita S. *Antonii de Padua* cum diversis doctrinis et resolutionibus difficultatum, pro satisfactione vulgi. Pragae, a. 1645, 1646 typis Georgii Zypars. 4.

(Wadding Scr. Ord. Min. p. 134 — Joan. a S. And. Bibl. Univ. Franc. T. I. p. 432). Joan. a S. Ant. Bibl. Univ. Franc. tytuł wymienia: *Vita S. Antonii Ulyssiponensis etc.*

8327. Miraculum Hispanicum S. *Antonius Paduanus*, Miraculum Hispanicum transplantatum in hortum alterum floret pulchrius S. Antonius Canonicus Regularis transplantatus in hortum Seraphicum vita floruit et doctrina, virtutibus et stupendis miraculis factus Miraculum Sanctitatis appellatus Miraculum totius Mundi etc. per P. Fratrem Adrianum Schindler Ord. Min. Reformatorum Secerdotum. Schlichtingsheimii typis Joan. Christoph. Wildii. A. 1693. 8. *92 str.*

(Ban. H. D. K. P. II. 149.)

8328. Grzegorz Gizicki Kazanie na S. Antoni w Radomiu miane. w Warszawie w Druk. Schol. Piar. 1724. 4. (Zał. Progr. p. 48).

8329. Joh. Sartorii Dissertatio de *Athanasio* in persecutione fugiente. Thorunii 1697. 4.

(Bibl. Bunav. I. 1046.)

8330. Wieniec przezacnemu w kościele Bożym Biskupowi y Doktorowi S. *Augustynowi* od X. Jacka Liberiusza S. T. D. uwity. w Krakowie w drukar Waleryana Piątkowskiego R. P. 1644. 4. $3\frac{1}{2}$ *ark.*

8331. a) Speculum Vitae Apostolico-Canonicae sapientia et discretione Divi *Aurelii Augustini* Episcopi Hipp. Max. Ecclesiae Doctoris et Canonicorum sub Regula

sua militantium Reformatoris refulgens. Nunc iterum — publicae luci reproductum. Varsaviae Typis Col. S. J. 1741. 8. *160 str.* (L. S.)

b) Speculum vitae apostolico-canonicae D. Aurelii *Augustini* pristino fulgori redditum, reimpressum — Varsaviae typis Col. Schol. Piar. 12.

8332. Trybut obligowany synów wdzięczności S. Oycu naszemu Augustynowi. 8.

(Kat. J. L. Kocha 1792).

8333. *Augustyn* Francuzki miłosiernemu zwycięzcy Bogu, powinne poddaństwo z stateczną wiernością przyrzekaiący i t. d. przez iednego kapłana S. J. Prowincyi Polskiey z francuzkiego przełożony w Kaliszu w druk. S. J. 1759. 8. *331 str.*

8334. Dzieło osobliwe wszechmocney prawicy Boskiey to iest cudowne nawrocenie S. *Aureliusza Augustyna*—po francusku napisane przez X. Mikołaia Kausino S. J. na ięzyk włoski przetłumaczone od P. Zinata— z włoskiego zaś na polski przez X. Jana *Mackiewicza* S. Th. Doktora, powtore Prowincyała Prowincyi Litew. WW. SS. Żak. Karmelitań. — w Wilnie 1786. w Druk. XX. Bazylianow. 8.

Przypis. tłómacza Annie z Łopacińskich Billewiczowey. Ciunowey Twerskiey.

✣

8335. Martinus Baronius. Vita *Barnabae Andreae* etc. Cracoviae Skalski. 1609. Pars II. 4.

(Ju. MS.)

✣

8336. Phoenix Graeciae S. *Basilius* Magnus etc. authore Didaco Nysseno interpr. per JO. *Freiling*. Tomus V. Cracoviae 1659. 4.

(Kat. Friedl.)

✣

8337. Zycie i Ustawy S. Bazylego 1686. fol.

(Katal. Mac. Szczepań. 1793).

✣

8338. O Życiu y cudach S. *Benedykta* Opata wielu zakonow w kosciele Zachodnym sławnego Patryarchy Traktat przytym S. *Scholastyki* Księni. S. Maura Opata, S. Placyda Opata y M. żywoty y cuda od starodawnych pisarzow po łacinie pisane, a teraz na polski ięzyk, przez W. X. Stanisława *Szczygielskiego* Opata Trockiego, Zak. S. Benedykta przełożone y do druku w Wilnie w Typogr. S. J. R. 1683. podane. 4. *268 str. arkusz na przodzie i 2 karty na końcu.*

Na str. 1. napis: S. Grzegorza W. Papieża o żywocie S. Oyca Benedykta—Dialogow albo Rozmowa Księga Wtóra z łacińskiego na polski ięzyk—przełożona.

✣

8339. Złote Żniwo to iest Żywot S. *Benedykta* XI. Papieża, przez X. Woyciecha Ochabowicza Exprowincyała, natenczas Przeora Konwentu Warszawskiego WW. OO. Dominikanow w Warszawie.

Dedykacja Wyszyńskiemu.

Jest tu wiadomość o familji Wyszyńskich herbu Roch. (Duńcz. II. 347).

✣

8340. Icon exemplaris vitae etc. seu Vita Summi Pontificis Benedicti XIII.—Variis in locis vario idiomate impressa, nunc recenter reimpressa. Varsaviae 1726. 4. *63 str.*

(L. S.)

Załuski Spec. Cat. autora mieni Anton. Barry, druk piarski. Tenże wspomina dodatki swoje do tego pisma, o familii Ursinów.

8341. Zywot Swiat cały informuiący, *albo* Zycie bez Umbry Naywyż. Pasterza Koscioła Kat. Rzym., Oyca S. Benedykta XIII. Zak. Kaznodz. wprzod po włosku wydany, a teraz na oyczysty ięzyk z przydatkiem niektorych cudow y innych w cale (*sic*) rzeczy wiadomości godnych przetłumaczony y do druku podany. Przez X. Jozefata Hoffmana Kaznodzieię Ordynar. y Promot. Konfraternii Anny S. w Kosciele Mordzkim, Dominikana. W Warszawie u Piiarów 1734. 4. *177 str., 3 ark. na przodzie.*

Dedyk. do Baltazara (z Xiążąt Ursynów na Ciecierzynie y Szpiczynie) Ciecierskie-

go, Stolnika y Marszałka Sądow Kapturowych Ziemi Drohickiéj etc. etc. (L. S.)

8342. Stanisław Stefan Grabia. De Beatissimi Bennonis Canonici primum Regularis Hildecieusis, postea Episcopi Misnensis, vita et miraculis deque singulari eiusdem, apud Polonos et Tresmenenses praesertim cultu opusculum. w Kaliszu 1730. 8. *7 ark. po polsku.*

Dziełko ważne do historyi Kanoników Regularnych w Polsce. (Jan Pol. I. 23.)

Janocki (Lex. I. 39) wymienia nadto inne dzieło tegoż Grabi o pochodzeniu Kanoników Regularnych S. Augustyna w Królestwie Polskiém od Kanoników Regularnych Congregationis Lateranensis, drukowane w Kaliszu r. 1747. 4. *3 ark.*

8343. Simonis Starowolscii Mellifluus Bernardus seu de laudibus et vita melliflui Ecclesiae Doctoris D. Bernardi Oratio. Cracoviae, in Officina Matthiae Andreoviensis A. D. 1622. 8. (Jan. Exc. I. 96.)

8344 a) S. *Bogumili* Archiepiscopi Gnesnensis, Eremitae Camaldulensis, a Stephano Damalevicio S. T. D. Canonicorum Regularium Congregationis Censore Ordinario, ex antiquissimis gravium auctorum Chronicis excerpta. Romae typis Ignatii de Lazaris, anno partus Virginei MDCLXI. 8.
(Janoc. III. 89).

b) — — Varsaviae ex Typographia Coll. Schol. Piar. a. D. MDCCXIV. 8.
(Janoc. I. c.)

c) — — Calissii 1803. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 119).

8345. a) Historia Swiętobliwego Życia Błogosławionego *Bogumiła* niegdyś arcybiskupa Gnieznieńskiego a potem przez lat 12 w pustyni Dobrowskiey w dziedzictwie własnym poboznego Eremity ktorego drogi ciała Depozyt wielkiemi cudami i łaskami słynący, w kollegiacie Unieiowskiey złozony iest z dawna łacińskim opisana stylem a teraz przetłomaczona w Kaliszu w Drukarni S. J. 1748. 4.

Tłómacz Bartłomiej *Sokołowski* Kanonik Płocki, Kustosz Officiał Uniejowski. Na końcu są Exorty czyli 21 Przemów na przywitanie kompanii przychodzących do Uniejowa do grobu B. Bogumiła przez tegoż Sokołowskiego mianych.

Ta książka dla części drugiej wyliczającej cuda ma tu miejsce; w części zaś pierwszej, historyczne wiadomości godne uwagi, jako tyczące się dziejow krajowych, ale uledz powinny krytycznemu rozbiorowi. (Ju. MS.)

b) — — w Kaliszu 1806. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 124).

8346. Seraphin ognisty, ziemski *Bonawentura* Sty. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 1695.
(Sienk. Dod. do Bent.)

8347. Uwiadomienie o życiu i cnotach, śmierci i cudach Sgo Bonawentury z Potencii Franciszkana. w Krakowie w Dr. Sem. Bisk. Akad. 1775. 12.
(Sienk. l. c. — Kat. Piar. War. 1822. p. 125.)

8348. Życie Błogosł. Wyznawcy *Bonawentury*. — Oraz nabożeństwo do tegoż Wyznawcy przez pewnego Franciszkana Prowincyi Ruskiey napisane. we Lwowie w Druk. Bractwa SSS. Troycy. 1777. 12 *35 kart.* (L. S.)

8349. Zbior życia i nabożeństwo do S. *Bonifacego*. w Warszawie 1777. 8. (Kat. Mac. Szczepań. 1793.)

8350. Połow zbawienny B. *Bronisława* przez Krzysztofa Domańskiego Typografa J. K. M. w Krak. 1709. 4. (L. S.)

8351. B. L. S. Leben *Brunonis* Preussischen Apostels. Halae 1714. 8.
(Lilienthal Hist. B. Dorotheae, Praef.)

8352. Summariusz Historiey o S. *Cycyliey* i t. d. na weselu Władysława IV i Cecyliey Rakuzkiey. 1637. 4. (Noty A. Zaw.)

8353. a) Tutelaris Silesiae, seu de vita rebusque B. *Ceslai* Odrovansii Ordinis Praedicatorum Commenta-

rius ex fragmentis variarum antiquitatum, praesertim vero Vratislaviensis Monasterii S. Adalberti summa fide collectus. Cracoviae ap. Andr. Petricovium. 1608. 4. *26 str.*

Dedykacja podwójna, jedna Kapitule Wrocławskiej, druga Janowi Biskupowi Wrocławskiemu, datow. r. 1608 z Konwentu Wrocławskiego S. Wojciecha, Bzowski pisze się tu Piiar Vratislaviensis. Vicarius et Commissarius Siles.— Po dedykacji wiersze do S. Czesława, Joannis Fersii Vratislavien.— Bzowski czerpał wiadomości z autentyków dawnych, pozostałych od pożaru Konwentu Wrocławskiego, przy splądrowaniu go przez Lutrów r. 1525. (Ossol. I. 107. 45.)

b) Tutelaris Silesiae seu de vita Rebusque praeclare gestis B. *Ceslai* Odrovansii Ordinis Praedicatorum Commentarius ex fragmentis variarum antiquitatum praesertim vero Vratislaviensis Monasterii S. Adalberti summa fide collectus et servatis servandis post annos prope 100 a sua incursione prima fideliter reimpressus Vratislaviae ex Typogr. Andreae Pega 1703. 4.

Prócz godzin Kapłańskich o S. Czesławie są wiadomości interesujące Historją. Na końcu wzmianka o uczonych i pobożnych Dominikanach klasztoru Wrocławskiego, wyliczająca uczone ich prace. (Ju. MS.)

8354. a) Acta Canonizationis B. *Ceslai* Odrovansii Ord. Praed. Romae 1710. fol.

b) — — *tam.* 1712. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

S. Ceslai Odrovantii Acta, auctore Abrah. Bzovio, cum MSS. fragmentis Vratislaviens. monasterii S. Adalberti collata, cum commentario praevio et notis Guil. Caperi. Zob. Acta Sanct. Antverp. T. IV. p. 182—199. (Catal. Bibl. Bunav. III. 691.)

❖

8355. Żywot Wyznawce Swiętego *Dominika*, Zakonu Kaznodzieyskiego Fundatora, przez W. O. Br. Mikołaia Janseniusza łacińskim ięzykiem napisany a przez W. O. Br. Fabiana *Birkowskiego* na polskie przełożony, tegoż Zakonu obudwu, w Krakowie w Druk. Andrzeia Piotrkowczyka r. 1626. 4. *166 str.* *oprócz approbaty, przedmowy i summaryusza.*

Przypis. Stanisł. Radziejowskiemu Wojew. Rawsk. (Ossol. I. 149—167.)

❖

8356. Des Leben der zelygen Frawen *Dorothee* clewsenerynne yn der thumkyrchen tzu Marienwerdir des Landes tzu prewssen. *Na końcu*: Hy endet sich das Leben der zeligin Frawen Dorothee Clewsenerinne tzu Marienwerdir im Thume des Stiffts Pomesan im Lande tzu Preussen. Gedruckt unde volendit in der Stat Marienborck durch mich Jacop Karweysse Goltsmyd. Den Dingstag nach Gregory als man tzelete mccc unde cxii Lobsey Gote. 8 min. *Alfabet i 9 ark.*

Na przodzie (p. 2.) obraz Ś. Doroty, w prawej ręce trzyma książkę w worku uwiązaną (Boocks-Beutel), w lewej różaniec. Pięć strzał ją przeszywają. W przemowie autor świadczy, że życie to dyktowała sama Ś. Dorota swoim spowiednikóm.

Lilienthal Hist. B. Doroth. p. 3 nast., obszérniejszą dając wiadomość o tej książce dawnej, idzie za domysłem Mich. Chr. Hanoa *Denkmahl der Dantziger Buchdrucker*, który utrzymuje, iż rok druku mylnie jest wydrukowany, zamiást mccccxcii (1492). Litery inicialne albo małe, albo żadne; brak znaków ortograficznych, liczb stroniczych; papier, farba czérwona (rubrum). Pisownia i wszystkie zewnętrzne znaki dowodzą, że ta książka była drukowana w wieku XV. Rozbiór tej książki w *Gelährte Preussen* Part. III. p. 126.

8357. (Vita B. Dorotheae). Cracoviae in Officina Basilii Skalski. 1609.

(Hist. B. Dor. ill. Lilienthal. p. 12 nast.)

Wyszło z pozwoleniem Bernarda Maciejowskiego Kardynała.

8358. Pezołka w Burstynie, to iest *Dorotha* S. w imieniu swoim pokazana słuchaczom i t. d. przez X. Fr. Zamoscena Bern. 1627. (w Krakowie). 4. *6 ark.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

8359. Vita magnae beatae *Dorotheae* Pruthenae, Viduae in Ecclesia Pomezaniensi reclusae, Patronae non solum viventium, sed et vita functorum, tam in partibus Prussiae, quam etiam in aliis vicinis nationi-

bus. Item miracula eiusdem beatae, desumpta ex libris manuscriptis Bibliothecae arcis Heilsbergensis et Electoralis Regiomontanae. Impressa sumtibus perillustris et Reverendiss. Dni Andreae Adriani de Linda, Canonici Varmiensis. A. D. MDCCII. die 31 Augusti. Typis Monasterii Olivensis. 4. *168 str.*

W aprobacji Symon Rudnicki Biskup Warmiński poświadcza, że manuskrypt Heilsberski dany był Królowi Zygmuntowi III. r. 1621, 29 Czerwca, od Fryder. Szembeka.— O wierném skróceniu manuskryptu Królewieckiego r. 1682, zrobioném przez F. Tad. Kobera, poświadcza Jan Fr. Holtz. Aprobacja druku Krzyszt. Szembeka, Officiała Gdańskiego, dat. r. 1702, 9 Lutego.

(Lilienthal Hist. B. Doroth. p. 10 nast.— L. S.)

8360. Historia Beatae *Dorotheae* Prussiae Patronae fabulis variis maculata, quam e documentis manuscriptis pariter ac impressis veritati historicae restituit, notisque historico criticis illustravit Theod. Christoph. LILIENTHAL. Art. Mag. Dantisci apud Georg. Marc. Kochium. MDCCXLIIII. 4. *161 str. i 2 karty na przodzie. Zob. Noty.*

Na przodzie rycina gruba Świętej, z Życia S. Doroty, po niemiecku wydanego. Patrz wyżej.

8361. Zierlicher Abriss eines christlichen Vorbereitens zum glücklichen Tode—Das ist Das gottselige Leben der heiligen *Dorotheä* einer Wittwen aus Preussen. etc. Ausführlich durch den ehrwürdigen Herrn Pater Fridricum SCHEMBECK Priestern der Societät Jesu in Polnischer Sprache beschrieben anjetzo ins Deutsche übersetzet durch Johannem Thaddäum *Kober* Ertzpriestern und Pfarrern zu Frauenberg. Gedruckt im Kloster Oliva durch Geor. Franc. Fritsch, Factor 1681. 8. *5 ark.*

(Lilienthat Hist. B. Doroth. p. 12 nast.)

✤

8362. Andr. Adr. de LINDA Vita Magnae Beatae Dorotheae, Prutheniae Viduae Patronae. Dantisci 1745. 4. (Catal. Gröll. 1793, p. 197.)

8363. Żywot S. *Dydaka* Zakonu Braci Mnieyszych. S. Franciszka i t. d. zebrany przez iednego Franciszkana. R. 1725. *b. m.* 4. $2\frac{1}{2}$ *ark.* (L. S.)

✤

8364. Żywot S. *Eligiusza* Biskupa Nowiomenskiego Apostoła Flandryey Patrona Zgromadz. Złotniczego i t. d. Opera Francisci *Haraei* Ultraiectini, S. Th. Licent. napisany do słowa wyięty y na polski przetłumaczony. R. P. 1687. w Krakowie w Druk. Fran. Cezarego. 4. $1\frac{1}{2}$ *ark.*

W dedyk. do Mikołaja Oborskiego Bisk. Leodyjskiego, Suffrag. Krak., podpis: Jan Ceypter. (L. S.)

✤

8365. Góra Libanu cedrami cnot *Erazma* Sgo zaszczepiona. w Drukarni Akademii Zamoyskiey 1743. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

✤

8366. Relatio historica de S. *Felicissimo* cum Indice reliquiarum in Ecclesia Tarnoviensi repositarum. *b. m.* 1700. fol. (l. c.)

✤

8367. Wizerunek wiktymy to iest Relacya cnot i życia Wieleb. Matki *Elżbiety de Breme* Bendilety. w Warszawie 1740. 8. (Katal. Mac. Szczepań. 1793.)

✤

8368. Patron szczęśliwości ludzkiey według duszy i ciała S. *Felix* Wyznawca. w Krakowie 1752. 8. (Kat. Friedl.)

✤

8369. Wierny Sługa Chrystusow S. *Fidelis.* 12. (Kat. J. L. Kocha 1793.)

✤

8370. Żywot S. *Philippa Neriusza*, Congregationis Oratorii Romani Fundatora y Bractwa Anyoła stroża w Polszcze zaczętego Patrona. Od ś. pamięci Grzegorza XV między swięte wpisanego. Teraz nowo krotko spisany, y do druku podany, za okazyą wniesienia Re-

likwiy znacznych iego do Kościoła Naświętszey Panny na Jasney gorze. Przez X. Andrzeja *Goldonowskiego* Zakonu S. Pawła pierwszego Pustelnika. w Krak. w Druk. Fr. Cezarego. R. P. 1625. 4. *4½ ark.*

Ded. Janowi Szypowskiemu z Biały. (L. S.)

8371. Życie S. *Philippa Neryusza* z włoskiego na polski iężyk tłómaczone przez Łukasza *Dąbskiego* Kanonika Krakow.

Około połowy wieku XVII. (Nies.)

8372. Piotr Jakób z Areltu Bakcius. Żywot S. *Filipa Neriusa*, przekładania Adama *Konarzewskiego*. w Lesznie Mich. Buk. 1683. 4. (L. S.)

8373. Hippolit Liricius z Starego Sącza, Zakonu S. Franciszka. Wzory Cnot albo Żywot S. *Franciszka* w Krakowie w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka. 1608. 4. (L. S.)

8374. Kleynoty od Troyce Przenayświętszéy do Patryarchy Franciszka swiętego, przez X. Przecława Niewiarowskiego Dom. przeniesione. R. P. 1653. W Krakowie w Druk. Wd. y dzied. Fr. Cezarego. 4. *4 ark*,

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

8375. Abyssus plena Deo, albo przepaść pełna Bogiem, Seraphicki Ociec *Franciszek* święty przez X. Sylw. Koncessa Rotkiewicza F. D. i Prof. otworzona. w Krakowie w Druk. Akad. 1689. 4. *5 ark.*

8376. Vita Beatissimi P. *Francisci* Assiziatis etc. Cracoviae 1754. 8. (Kat. Friedl.)

8377. Joannes Zielinski. Verum Exemplar Christi S. *Francisci* Vita. Cracoviae In Officina Martini Philipowski. (Sienk. Dod. do Bent.)

✣

8378. Vita B. *Joannis Francisci Regis* S. J. — per R. P. Mathiam Tanner S. J. — Viennae Austriae — edita A. 1704 nunc vero — recusa — Typis Coll. Brunsberg. S. J. A. D. mdccxvi. 8.

8379. Żywota B. *Jana Franciszka Regis* Soc. Jesu Wyznawcy z rożnych zycia Jego pisarzow zebrany i na pierwszą uroczystość Beatyfikacyi wydany przez iednego Societatis Jesu Kapłana. w Krakowie w Druk. Franc. Cezarego 1716. 8.

Autor anonym, Nieprski Alexander Jezuita. (Nies.)

8380. Vita B. Joannis *Francisci Regis* e Soc. Jesu, authore P. Antonio Boneto ex eadem Societate. Reimpressa typis Collegii Sandomiriensis Soc. Jesu. A. D. mdccxvi. 8. *136 str.*

8381. Wieloraka i Naywyzszych oraz korona albo konkluzya przy pierwszey B. *Jana Franciszka Regis* S. J. Inauguracyi pod naypierwszą Beatyfikacyi Jego solenizacyą na — jedenasty dzień Pazdziernika — w mieście Krakowskim w Kościele SS. Piotra y Pawła Coll. S. J. pierwszym kaznodzieyskim panegirykiem — przez X. Jana Gzowskiego — także Societ. wywiedziona. Roku — 1716 w Sandomierzu w Druk. Coll. S. J. fol.

8382. Multiplex Corona sive conclusio ad primam B. *Joannis Francisci Regis* inaugurationem deducta. Sandomiriae Typ. S. J. 1716. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

8383. Acta Canonizationis SS. Pii V. P. M. Andreae Avellini Felicis a Cantalicio et Catharinae de Bononia; nec non Jo. Francisci Regis. Romae 1720. fol. *Z rycinami. Cena zł. 54.* (Catal. Gröll 1793.)

8384. Niebo w koronie azardowanemu życiem S. *Janowi i Franciszkowi Regisowi* Wyznawcy Soc. Jesu przez łaskawy dekret Naywyższey Koscioła S. Głowy Klemensa XII. przyznane pod powiatu Krzemienieckiego kadencyą — w kościele WW. Oycow Jezuitow w terminach kaznodzieyskich skonkludowane przez X. Henryka Russyana S. Theol. Lektora Przeora na ten czas konwentu Bradzkiego OO. Dominikanow. — Roku 1738 d. 5 Lutego. we Lwowie w Druk. Brackiey

Troycy Przenayśw. fol. *6 ark. i 2 ark. na przodzie.*

Przypis. Xciu Januszowi Korybut Wiszniowieckiemu Kasztelanowi Krakow.

8385. Szczęśliwość z świętym tytułem *Jana Franciszka Regisa* Wyznawcy Soc. Jesu przy solenney Introdukcyi do Kościoła SS. Apostołów Piotra y Pawła Collegii Societatis Jesu w mieście J. K. M. Sandomierzu Wprowadzona á panegirycznym Kazaniem ná przywitaniu dnia 23 miesiąca Májá przez X. Alexandra Sobieszczańskiego Soc. Jesu Káznodzieię ordynaryinego wywiedziona Roku pańskiego 1738. fol.

Ded. Janowi Kossowskiemu. (H.)

8386. Zrzodło obfite wszystkich swiętych honoru w Janie Swiętym *Franciszku Regisie* Societatis Jesu od Klemensa XII nowo Kanonizowánym w herbownych rzekach J. W. JM. Xiędza Onufrego na Wielkich Szumlanach Szumlańskiego— Biskupa Przemyślskiego, Samborskiego y Sanockiego nayobszernieysze. w Kościele Przemyślskim WW. OO. Jezuitów, przez Xiędza Jozefa Ignacego z Biberszteynow Rogalę *Kocieńskiego*, Kanonika Katedralnego Przemyślskiego dobyte Roku— 1746. we Lwowie w Drukarni Collegii Soc. Jesu. fol. (Bibl. Horod.)

8387. Wielki Obrońca upadłey grzesznikow przed Bogiem sprawy abo gorliwy o zbawienie dusz ludzkich Missionarz S. *Jan Franciszek Regis* Soc. Jesu Wyznawca—życie swe do naśladowania y uwagi—podaiący. R. P. 1755. w Wilnie w Druk. Akad. Soc. Jesu. 4. *30 ark. oprócz 2 ark. na przodzie.*

Dedykacja od Missji Błońskiej do Antoniego z Kosarzowa Borzęckiego Starosty Krzywosielskiego, gdzie wiadomość o familii Borzęckich.

✤

8388. Żywot S. *Franciszka Salezyusza* Biskupa y Książęcia Geneweń.—z francuskiego ięzyka na polski przełożony przez J. M. P. Franciszka *Janickiego* Miecznika Lwow. y swieżo do druku podany, przez — Zakonnice Nawiedzenia Naśw. Panny Konwentu Warszaw. pierwszego klasztoru w Polszcze. w Warszawie Druk. K. F. Schreiber. R. P. 1683. 4. *291, 32 str. i regestr.*

Przypis. Michał. Radziciowskiemu Biskup. Warmiń. od tychże Zakonnic.

8389. Zyie † Jezus. Jasna Pochodnia Zywota Wielkiego Sługi Bozego S. *Franciszka Salezyusza*, Xiązęcia i Biskupa Genewenśkiego Fundatora i Patryarchy Zakonnic Nawiedzenia Nayświętszey Panny, z Francuzkiego Języka na Polski przetłumaczona: pod wielkim Imieniem JO. Xiążęcia JMości Prymasa, Arcy Biskupa Gnieznieńskiego, przez Córki tegoż S. Oyca Konwentu Krakowskiego na Biskupiu będące w Roku P. 1718 do druku podana. w Krakowie w Druk. Franc. Cezarego. 4. *292 str.*

Oryginał Ludw. Abelly.
(Zał. Progr. p. 47.—Ju. MS.)

8390. Życie S. *Franciszka Salezyusza* Biskupa Geneweńskiego przez Henryka *de Datar*. w Krakowie 1718. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 116.)

✤

8391. Joan. Franc. Hacki, S. J. Christi und Apostolischen Geistes-Spiegel im Leben des Heil. *Xaverii*. Oliva 1680. 12. (Cat. Janss. 1679.)

8392. Vita S. *Francisci Xaverii* e S. J.—compendio descripta—Lublini typis Coll. S. J. A. 1691. Reimpress. Gedani literis J. J. Preussii. 1736. 8. *80 str.*

Na końcu pieśń o S. Franciszku, po polsku.

8393. Cudotworca świata, opieka Krolestw, miast obrona i t. d. Patron S. *Franciszek Xawery*. w Kaliszu 1765. 8. (Kat. Friedl.)

8394. Zebranie doskonałości chrześciańskiey w życiu y cnotach S. *Franciszka Xawerego* S. J. Indyiskiego Apostoła wydaiące się. Na dziesięć uwag przez tyleż Decenny do Niego Piątkow, dla szczególniey

nabożnych do tego S. rozłożone. w Kaliszu w Druk. Coll. S. J. 1769. 12. *186 str. i 8 kart na końcu.*

Na końcu: Pieśń o S. Franciszku i cudowne uleczenie przez tegoż S. naprzód w Rzymie r. 1762 po włosku, potém w Warszawie i Poznaniu po polsku drukowane.

✣

8395. Żywot S. *Franciszki* Rzymianki, pełen dziwnych przykładow y nauk, która w klasztorze przy Zwierciadlney wieży w wielkiey bogomyślności mieszkaiąc, Anyoła stróża swego widomie przy sobie miała. Roku 1608. xxjx dnia Maia od Pawła V. Papieża między swięte z wielkim tryumfem miasta Rzymskiego iest policzona. Teraz nowo za pracą y nakładem Franciszka *Cezarego* z pewnych Pisarzow zebrany y wydrukowany. Na wzor y pociechę Pannom Zakonnym Swietckim, Mężatkom y Wdowom. W Krak. z Drukarni Fr. Cezarego 1617. 4. *10 ark.*

Dedyk. do Anny z Kurlandu Radziwiłłowej W. Ks. Lit. Marszałkowej Najwyższej. Widać, iż Cezary z łacińskich i włoskich biografów zebrał ten żywot.

✣

8396. Andrzey Zbylitowski. Historya S. *Genowefy.* 1599.

Przypisanie żonie autora. (Siarcz.)

✣

8397. Poseł Boskiey łaskawości, albo wielkich łask duchownych Przedziwney Pannie y Zakonnicy Reguły Benedikta świętego *Gertrudzie* S. bogomyślnością wielce sławney obwieszczenia. Piącią części tey Xiązki opisane. Przez X. Jakuba Gawatha, w Archidiaecezyey Lwowskiey Plebana Wiznianskiego, z Łacińskiego na Polski ięzyk przetłumaczone. we Lwowie w Druk. Coll. Soc. Jesu, u Sebastyana Nowogorskiego, 1648. 4. *579 str., 5 kart regestru i 4 na przodzie.*

Dedykacja do Doroty z Zurowa Daniłowiczownej, Zakonnic Reguły Banedykta S. Conwentu Lwowskiego przy kościele Wszystkich SS. Xienicy, i wszystkim Zakonniczkom tegoż Konwentu.

8398. Życie S. *Gertrudy* i różne obiawienia Jey od Chrystusa Pana użyczone. w Wilnie w drukar. XX. Piarów.

(Kuryer Litew. R. 1763. N. XLIV.)

Tamże dodano: »Ktoby icy potrzebował, dostanie u Stanisława Jankowskiego xięgarza mieszkaiącego na ulicy Zamkowey."

✣

8399. Compendium Vitae S. *Gothardi* Episcopi Hildesemensis Ill. et Rev. D. D. Gothardo Tyzenhauz Episcopo Smolenscensi etc. — Natalem diem. D. Cognominis 4. Maii celebranti a devoto suae Celsitudini cultore dedicatum. Vilnae Typis Acad. S. J. 1669. 4. *1½ ark.*

✣

8400. Żywot — S. Oyca naszego *Honoryusza* Wielkiego Krolewica Perskiego — napisany po grecku od S. Pafnucyusza Mnicha a teraz z rożnych exemplarzow łacińskich y iednego dawnego Słowieńskiego, z greckiego ięzyka przetłumaczonych, a naybardziey z włoskiego — w iedno zebrany y polskim ięzykiem z przydatkiem godnych wiadomości — notacii do druku podany przez Nay W. Jozepha *Pietkiewicza* Protoarchimandrytę Zak. S. Bazylego W. Hegumena Monastyra Nowicyac. Bytenskiego. — W Wilnie w Druk. S. J. R. P. 1686. 4. *10 ark.*

Przypis. tłómacza Jan. Kazim. Wołłowiczowi Staroście Fejdańskiemu.

8401. a) De vita, miraculis et actis Canonizationis Sancti *Hyacinthi* Confessoris Ordinis Fr. Praed. authore R. P. F. Severino Cracov. Mag. S. Th. ejusd. Ord. Romae in Typogr. Gabiana 1594. 8. *399 str. oprócz dedykacji i regestru.*

Przypis. Królowi Zygmuntowi III.

b) Thaumaturgus Polonus seu de vita et miraculis S. *Hyacinthi* Confessoris Ord. FF. Praedicatorum Commentarius. Venetiis 1606. 4. *72 str.*

Dedykacja do Stanisława Mińskiego Wojewody Łęczyckiego. (Ossol. I. 105.)

Acta Sanctorum M. Augustus d. 16.

wspominają rękopism chowany w Konwencie Krakowskim: *F. Stanislai de vita et miraculis S. Hyacinthi Ord. Praed.*, który posługiwał do Kanonizacji tego świętego. (Ossol. l. c.)

8402. O cudach żywocie y postępku Kanonizacyi S. *Jacka* tłóm. X. Antoniego *Grodzickiego* Przeora Konwentu Krakow. S. Troycy. w Krakowie z Drukarnie Woyciecha Kobylinskiego R. 1595 dnia 20 Lipca. 8. *529 str.*

Sobolewski widział dwa exemplarze bez tytułu. Ten wzięty jest po większej części z Niesieckiego, T. III. p. 406.—Dedykacja Leonowi Sapieży (*sic*) Kanclerzowi Naywyzsz. W. X. Lit.— W przedmowie mówi autor o pisarzach życia S. Jacka. Nazywa go ciągle Jacinktem. Jest to tłómaczenie powyższego traktatu.

8403. Histoire de la vie, miracles et canonization de S. *Hiacinthe* Confesseur de l'Ordre des Frères Prècheurs, divisée en quatre livres, composée en latin par le R. P. F. Severin etc. depuis traduite en français par F. Estienne le Clor etc. Arras 1602. 8. *336 str.*
(Ossol. I. 140.)

8404. Tryumph na dzień chwalebny *Jacka* świętego Wielkiego Patrona y Apostoła Polskiego, Xięstwa Litewskiego i t. d. przez X. Paw. Ruszla Dom. w Wilnie Kazaniem ogłoszony, a z roskazania starszych do Druku podany. A. D. 1641. 4. *2 ark. i 98 str.*

Przypis. Janowi Alf. Lackiemu Kaszt. Żmudzkiemu.— Zawiera wiele do Historji Kościoła Polskiego.— Niektóre szczegóły patrz w Chłędow. str. 48. 49.
(Noty X. Plat. Sosn.)

8405. Giffre de Rechac. La vie du glorieux S. *Hiacinthe* favori de la Sainte Vierge. Paris 1643. 8.
(Ossol. I. 134.)

8406. Vita di S. *Giacinto* dell' Ordine de' Predicatori. Tratta da Severino, Ribadeneyra, Castillo, Montalcino, Bzovio, Croiset, Pio, Rollandi, Touron ed altri. Raccolta in ristretto per uso de' suoi divoti da un Sacerdote del medesimo Ordine. In Venezia, MDCCXLIX. appresso Simone Occhi. 8. *4½ ark.*

Autor niemianowany, jest Klemens Chodykiewicz Zak. Kaznodz., który w powrócie ze Włoch pismo to wydał w Wenecji.

8407. Adam Opatowiusz. Życie S. *Jacka*. Zak. Kazn (Siarcz.)

8408. Klemens Szmid Kan. Reg. Złote Żniwo z prac Apostolskich *Jacka* S. zebrane. w Krakowie w Druk. Mik. Joz. Ant. Dyaszewskiego 1749. fol.
(Sienk. Dod. do Bent.)

8409. Jacek Kliszowski Zak. Kazn. (Życie S. Jacka). 1759.
(Ju. MS.)

Vita S. *Hyacinthi*, Conf. Ordin. Praedicat. in Polonia auctore Leandro Alberto, zob. Surias d. 16. Aug. p. 170.)

Eadem cum commentario praevio et notis Guil. Cuperi, zob. Acta Sanstorum, T. III. p. 339—344.

Miracula eiusdem collectore Severino Cracoviensi, zob. tamże p. 344.
(Cat. Bibl. Bunav. III. 811.)

Jul. Nigrani Laudatio S. *Hyacinthi*, zob. Orationes Jul. Nigrani Par. II. p. 575. Mediol. 1625. 12.

✣

8410. Mowa Oyca S. Naywyż. Past. Kościoła Piusa VI. miana na Konsystorzu Kardynałów dnia 13 Listopada R. 1775 o drogiey śmierci *Jacka Kastanedy* Hiszpana i *Wincent. a Pace* Tonquineńczyka, Zak. Kaznodz. Missyonarzów Apostolskich i t. d. w Warszawie 1776. 4. *1 ark.* (L. S.)

✣

8411. (Legenda der heyligen *Hedwigis*). fol. *112 kart nieliczb. Exemplarz Bibl. Puławskiej bez tytułu. Na ostatniej karcie*: Gedruckt un volendet In der koniglichen Stat Breszlaw, Durch mich Conradum Baumgarthen, Am mitwochen vor Johannis des teuffers, Nach Cristi geburtt Tausend funffhundert und ym vyrden yare. (1504). Herb drukarza.

Pełno w tej księdze jest drzeworzeczów kolorowanych. Kilka mogłoby zdobić dzieło bibliograficzne, jako zabytki sztuki sztycharskiej owego wieku. (L. S.)

8412. Zwierciadło przykładności t. j. Świętobliwy żywot wielkiey służebnicy Boskiey S. *Jadwigi*

przedtém polskiey i slązkiey Xięzny a teraz osobliwey Patronki sławnego Klasztoru Trzebnickiego dla Zakonnic Cystercyenskiego Zakonu nayszczodrobliwszey Fundatorki przez Ks. Ludwika Miskę S. T. D. Regenta Poznanskiego i Deffinitora Prowincyi Zakonu Braci Mnieyszych S. Franciszka Conventualium Napisany etc. Roku P. 1724. w Krakowie w Drukarni Jana Domanskiego J. K. M. Typografa. 4. *XXVIII. i 580 str.*

✣

8413. Życie Bł. *Jakuba* z domu i herbu Strzemię Arcyb. Halickiego. we Lwowie w Druk. Ant. Pillera. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

✣

8414. Fulgenty Dryacki Podprzeor Klaszt. Krak. Zywot B. *Jana Bonera.* w Kazimierzu przy Krakowie w Druk. Balcera Smieszkowica. 1670. 4. (L. S.)

✣

8415. Zywot B. *Jana Bozego*, Zakonu Dobrych Braci nazwanego, Fundatora, z pozwoleniem Starszych wydany. (*Taki tytuł główny sztychowany*). Zywot Smierc y cuda Błogosławionego *Jana Bożego*, Zakonu Służących Chorym Dobrych Braci nazwanego, Fundatora. Z Hiszpanskich y Włoskich Historyey, a naosobliwiey z Processu Beatyfykacyey jego zebrany, y na Polski ięzyk przełożony przez X. Ludwika *Ciosnowskiego* Ord. B. Joannis Dei. w Krakowie, w Druk. Fran. Cezarego, 1645. 4. *328 str., 6 kart na przodzie i 8 na końcu.*

Na końcu bulle Papieżów.—Dedyk. do Stanisł. Koniecpolskiego Hetm. W. Kor. podpisał tłómacz: Brat Ludwik Ciosnowski niegodny Kapłan y Kaznodzieja Ordinis B. Joannis Dei.

Rozdział ostatni, o Wprowadzeniu Braci Miłosierdzia do Polski i Bulla Pawła V. wyjmująca ten Zakon zpod władzy Biskupiej.—Jest między innemi o żywocie tym wzmianka, że Abraham Wojna, Biskup Wileński, wyprawiwszy dyssydentów z miasta na przedmieście, Bonifratrów do Wilna sprowadził i ufundował r. 1635. Umarł Wojna r. 1649.

8416. Żywot B. *Jana Bożego* Fundatora Zakonu dobrych Braciey. Z włoskiego ięzyka na polskie przełożony, przez Krzysztofa *Nyklaszewskiego*, w Philozophiey y Medycynie Doktora. Za staraniem Br. Jerzego Makalufiego tegoż Zak. do druku podany. w Krak. w Druk. Andrz. Piotrkowczyka, 1627. 4. *70 str. i 6 kart.*

Tego Nyklaszewskiego medyka z zaletą wspomina Starowolski, in Laudatione Almae Univer. Cracoviensis. *Zob. Noty.*

8417. Mikołay Swinski. Kazania dwoie, iedno na dzień S. *Jana Bożego*, drugie na introdukcyę OO. Bonifratellow do Lublina. w Zamosciu 1654. 4. (Nies.)

8418. Lochman. Zywot Bł. *Jana Bożego.* w Krakowie w Druk. Akad. 1690. 4. (L. S.)

8419. Żywota y Cudow Chwalebnego Patryarchy y litościwego Ubogich Oyca S. *Jana Bożego* Zakonu Braci od Miłosierdzia nazwanych Fundatora Krótkie zebranie, naprzod w Krakowie wydane a teraz staraniem W. Oyca Kazimierza Kredzińskiego Przeora S. Krzyża Kanon. Wileń. przedrukowane. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 1709. 4. *128 str.*

Odmienny od tego, który wydał Nyklaszewski r. 1627.

p. 117—125, jest rzecz o wprowadzeniu Bonifratrów do Polski i Litwy. Piérwsza edycja Krakowska wyszła zapewne około r. 1690. (L. S.) Por. N. poprzedzający.

✣

8420. Lucas Michael Sapiewicz in Univ. Crac. Theol. Auditor. Nativitas et vita *Joannis Baptistae.* Cracoviae typ. Univ. 1685. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

8421. Antoni Mikoł. Krząnowski Akad. Krak. Kazanie na S. *Jana Chrzciciela.* w Poznaniu. 1727. fol. (Zał. Progr. p. 49.)

✣

8422. Thaumaturgus Russiae Beatus Servus Dei *Joannes de Duchla* Ordinis Min. S. Francisci Observantium Confessor. Suapte in Histo-

ria vitae exacté effigiatus Per viros singulariter sibi devotos— Stylo latino pariter vernaculo qua In domo Virtutis et honoris celebratus qua In Palma frugibus decora laetis exaltatus qua Lampadibus Seraphicis illustratus Opera et Studio P. T. Cypriani Damirski ejusdem instituti Minorum minimi, luci publicae ad propagandum Servi Dei cultum et honorem. Cum benedictione Superiorum consecratus. Leopoli In Typographia Regia M. Jacobi Moscicki Phil. Doctoris Anno Dni 1672. 4. *4 ark.*

Przypisanie Urzędnikóm Wojew. Ruskiego. (L. S.) *Zob. Noty.*

8423. Transumpta ex Variis historicis et Scriptoribus de Venerabili servo Dei *Joanne Duclano. b. m. i r.* 4.

Jest to zbiór różnych pism i wyjątków, dowodzących świątobliwości Franciszkana a potém Bernardyna Jana z Dukli, miasteczka na granicy niegdyś Węgierskiej położonego, na Podgórzu w powiecie Sanockim, djecezji Przemyślskiej. Urodził się r. 1414.— Cytuje się tu, oprócz źródeł wymienionych w nocie do N. poprzedzającego: Georgius Jędrzejowski, Żywot Jana z Dukli, pod tytułem: *Cudotworca Kraju Sarmackiego.*

8424. Jan Tomasz Jozefowicz. Krotkie Zebranie życia *Jana z Dukli.* w Lwowie w Druk. S. J. 1702. 4.

8425. Słońce w znaku Lwa ukoronowanego rozlicznych łask y cudow promieniami iaśniejące Błog. *Jan z Dukli* Krolestwu Polskiemu a osobliwie Ziemiom Ruskim y stołecznemu miastu Lwowowi od Krolowey Polskiey Naysw. Maryi za Patrona dany rożnemi nabożenstwy po translacyi Jego SS. Relikwii w Wielkim Ołtarzu przywitany R. 1740 d. 29 Julii. we Lwowie w Druk. Coll. S. J. 8. *6¾ ark.*

Przypis. Kandydzie Cieszkowskiej Stolnikowej Stężyckiej od X. Wenantego Tyszkowskiego Lektora Filoz.

8426. Krotkie zebranie życia wielebnego *Jana z Dukli* do wiadomości przez punkta następuiące nabożnemu czytelnikowi podane. *b. m. i r.* 4. *6½ ark.*

✣

8427. Józef Mankowski. Kazanie na S. *Jana Ewangelistę.* w Warszawie w Druk. Schol. Piar. 1724. 4. (Zał. Progr. p. 48.)

✣

8428. Joannes Sacranus. Modus epistolandi Acc. Vita S. *Joannis Cantii.* Cracoviae in edibus Joan. Haller. 1520. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

8429. Paulus Swiętkowicz. Vita Beati *Joannis Cantii.* Crac. Basilius Skalski. 1608. (Ju.)

8430. Perennis memoria amplissimi Beneficii Servo Dei. D. *Joanni Cantio*, olim in Acad. Crac. S. Th. Doct. et Professori. et patriae ab Ill. et Rev. Dno Jacobo Zadzik Eppo Crac. etc. in Anno 1638 Liberaliter praestiti per M. Jacobum Vitellium Regium in Academia Crac. Profess. Ecclesiae S. Annae Canonicum; ad posthumam posteritatem relata. *2½ ark.*

(Bibl. Horod.)

8431. a) Vita Eximii viri *Joannis Cantii* S. Th. Doctoris et in Crac. Acad. Professoris. Tum ex MS. Collegii Maioris et Ecclesiae S. Annae (in qua Sacrum eius depositum quiescit) in Archivo eiusdem asservato: tum ex Matthia de Miechovia rerum polonicarum Historiographo; et ex aliis recentioribus fide dignis, qui gesta vitae eius celebrarunt, pro beatificatione illius consequenda, collecta et descripta. Studio et opera M. Adami Opatovii S. Th. Professoris, ad S. Annam Decani. Cracoviae ex Offic. Fr. Caesarii 1628. 4. *48 str.* (L. S.)

b) — — Cracoviae 1712. 8.

(Zał. Progr. Liter. 1743. p. 53.)

8432. Zywot y cuda Wielebnego *Jana Kantego* Doktora w Pismie S. y Prof. Akad. Krak. z Manuscriptow Wielkiego Collegium etc. wybrany y wypisany przez X. Adama Opatowiusza, Pisma s. Dokto-

ra y Professora, Kościoła ś. Anny Dziekana w Krakowie, w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka, 1632. 4. *166 str. i 1 ark. na przodzie.*

Dzieło od poprzedzającego nierównie obszérniejsze; na czéry Części podzielone. (L. S.)

8433. Excerpta ex historicis variis de *Joanne Cantio. b. m. i r.* 4. (L. S.)

8434. Lapis Angularis. Kamien Węgielny abo kątny na podparcie osłabiałey ...... w świątobliwym mężu y słudze Bożym *Janie Kantym* — upatrzony a przy zaczęćiu Kommisyey od ś. Stolice Apostolskiey na dalszą o świątobliwośći, cudach, y czći iego w wiernych informacyą naznaczony. W Kazaniu we Srodę po wtorey Niedzieli Postu świętego, Roku Pańskiego 1667 dnia 9 Marca pobożnemu auditorowi pokazany od X. Jacka Liberiusza S. T. D. teyże Akádemiey Mistrzá y niegdy Professorá, Proboszczá Bożego Ciáłá, Canonicorum Regularium na Káżimierzu przy Krákowie. w Krakowie w Drukarni Franciszka Cezarego J. K. M. Typographa. 4. *2 ark. Druk gocki.*

8435. Troiste echo głosu wołaiącego na okropney świata pustyni abo kazanie przy Feśćie B. *Jana Kantego* przez X. Stan. Ormieńskiego. w Krakowie w Druk. Stan. Piotrkowczyka. 1668. 4. *2 ark. Druk gocki.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

8436. Hecatombe Lectorum ex vita, morte, miraculis servi Dei *Joannis Cantii* Acroamatum i t. d. per Nob. ac gener. Almae Univ. Crac. Juventutem devota. A. D. 1668. Cracoviae in Off. Alberti Siekielowicz. fol. *6 ark.*

Dzieło 100 studentów Krak. z piérwszych domów polskich. (Chlęd.)

8437. Słońce iasne wielkiemi cnotami w B. *Janie Kantym* świecące, Kazaniem r. 1668. przez X. Jac. Jaskrowicza wyprowadzone. W Krakowie u Schedlów J. K. M. Typographów. 4. *2½ ark. Druk gocki.* (Chl.)

8438. Fons minimus felici virtutum diluvio in immensum succrescens sive Oratio de Vita, Meritis, obitu et miraculis Beati *Joannis Cantii* Sacr. Theol. Doct. ejusd. in Al. Univ. Crac. Profess. Regn. Pol. ejusq. Generalis ac Vnicae Scholae Patroni ipso solenni anniversariae ejus memoriae Die ad ejus Mortalitatis exuvias in Ecclesia Divae Annae Collegiatâ ad IX Calendas Decembris A. D. 1670 in Amplissima magnorum virorum Corona et totius Academici Senatûs concessu a Marrtino (*sic*) Ignatio Frankowicz. Art. et Phil. Baccalaureo habita luciq. publicae, superiorum permissu consecrata A. D. 1671. die 6 Men. Febr. Cracov. Ex Off. Schedeliana S. R. M. Typ. fol. C2. (Bibl. Horod.)

8439. Cracovien. Canonizationis Beati *Joannis Cantij* Sacerdotis et Prof. Theol. Responsio Juris Jacobi Bernardini Advocati ad oppositiones super dubio an Sententia Dni Eppi Laodicensis Suffr. Ill. Eppi Cracov. super cultu immemorabili, et casu excepto à Decretis felicis recordationis Vrbani Octavi, sit confirmanda. Cracoviae typ. Univ. 1676. fol. *6 str.* (Bibl. Horod.)

8440. Michel Angelo Barbiellini. Vita di S. *Giouanni Canzio.* Roma 1678. 4. (L. S.)

8441. Doctor gratiosus D. *Joannes Cantius* seu Conclusiones Theologicae de gratia Dei de iustificatione, et de merito. Crac. 1709 typ. Christophori Domański. fol.

Podpis: Carmelit. Discalc. Collegii Crac. S.T. Studentes. (Ban. H. D. K. P. I. 310.)

8442. Adamus Opatovius Decan. ad S. Annam Crac. Vita Servi Dei *Joannis Cantii* Almae Acad. Crac. olim Professoris impressa Cracoviae ap. Lucam Kupisz 1648. Reimpressa typis Univers. 1712. 8. *22 str.*

8443. Fortunat Łosiewski Fran-

ciszkan. Promocia Kanonizacii Bł. *Jana Kantego* kazaniem ogłoszona. w Krakowie w Druk. Akad. 1732. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

8444. Maciey Jozef Łubieński Archid. Kat. Krak. Mowa w dzień uroczystego obchodzenia Kanonizacii Bł. *Jana Kantego*. w Poznaniu w Druk. Akąd. 1769. fol. (Sienk. l. c.)

8445. Kapitalista w ekonomii niebieskiey albo gospodarz głowny plenną cnot y zasług krescencyą na głowę zbieraiący *Jan Kanty* błogosławiony przy anniwersalnym tego błogosławionego Polskiey Korony y W. X. Litew. Patrona, przesławney akademii Krakowskiey doktora niegdyś y Professora Feście — w katedralnym kościołów wszystkich Froncie prześwietney Poznańskiey Bazylice udarowany i tamże — akcyą kaznodzieyską pokazany przez xiędza Piotra Skoczyńskiego Zakonu braci mnieyszych S. O. Franciszka Sciśleyszéy Obserwancyi Reformata ordynaryusza (na ten czas) katedralnego Poznańskiego — roku — 1745. dnia 24. Pazdziernika. w Poznaniu w Drukarni akademickiey. fol. *31½ ark. oprócz dedykacji.*

Przypiski, czyli raczej część jedna tego pisma poświęcona wywodowi historycznemu o Akademji Krakowskiej, lecz mało się tu można dowiedzieć, bo chwast panegiryczny przygłusza historyczną powieść. (Noty X. Plat. Sosn. — Bentkow.)

8446. Compendium vitae, virtutum et miraculorum nec non actorum in caussa Canonizationis B. *Joannis Cantii*. Romae 1764. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8447. Decretum Canonizationis B. *Joannis Cantii* 2 Febr. 1767. fol. (Siek. l. c.)

8448. Życie Bł. *Jana Kantego* krotko łacińskim ięzykiem zebrane. *b. m i r.* 4.

7449. Vita S. *Joannis Cantii*. Romae 1767. 4. (Sienk. l. c.)

8450. Cultus Dulcae S. *Joanni Cantio* a B. Isaja Bonero exhibitus. 1768. 4. (Sienk. l. c.)

8451. Pamiątka Obchodu Kanonizacii S. *Jana Kantego* w roku 1768 przez Akademią Poznańską. w Poznaniu w Druk. Akademii 1769. 4. (Sienk. l. c.)

8452. Kurzer Entwurf des Lebens und der Wunderthaten des heil. *Johann von Kent*. Wien 1769. 8. (L. S.)

8453. Życie cudą y dzieie Kanonizacyi S. *Jana Kantego* Kapłana świeckiego w Akademii Krakowskiey Pisma Bożego Doktora y Professora uroczystym osmiodniem w Stolicy Krolestwa miescie Krakowie R. — MDCCLXXV. uwielbione przez X. M. Jozefa Aloyzego Putanowicza Pisma S. Doktora y Professora Kanonika Katedr. Płockiego Kollegiaty WW. SS. Proboszcza — 1780. w Druk. Akad. Krakow. fol. *96 ark., 2½ ark. na przodzie i 2 na końcu.*

Przypis. do Kajetana Ignacego Sołtyka Biskupa Krakowskiego i Michała Jerzego Poniatowskiego Biskupa Płockiego. Na przodzie wiersz łaciński i polski do S. Jana Kantego, przez X. Ignacego Wilczka.

8454. M. Stanisław Kostka Kruszyński. Radość z Kanonizacyi S. *Jana Kantego* 1775. *b. m.* 4. (L. S.)

8455. Kązanie miane na uroczystość swiętego *Jana Kantego* w czasie otwarcia głownego Seminarium przy Imperatorskim Wileńskim Uniwersytecie Obranego za Patrona Klerykow maiących się uczyć w témże Seminarium przez X. Augustyna Tomaszewskiego Z. S. B. W. Swiętey Teologii Doktora, Publicznego Teologii Dogmatyczney i Historyi Kościelney Professora w Uniwersytecie Wileńskim, Examinatora Diecezalnego, Członka Rady Głównego Seminarium. w Wilnie 1808. w Drukarni XX. Bazylianow. 4. *22 str. prócz kartki tytułowej.*

Kazanie to zwrócone szczególniej do Młodzi Seminaryjskiej, ma za cel okazać, że chcąc się stać mężem świętym, należy 1) *szukać światła i strzedz cnoty*, 2) *a nabywszy tego obójga, przyświecać spół-*

braciom. Czego wzór okazuje się w Janie S. Polsczyzna czysta, styl męzki.
(Noty X. Plat. Sosn.)

8456. Gratia, Crucis et Virginis proles, B. *Joannes a Cruce* S. Ord. PP. Carmelitarum Discal. primus Religiosus etc. in primo beatificationis suae triumpho, oratione panegyrica ad Eccl. sui Ordinis, Conventus Posnaniensis demonstratus per M. Sebastian. Joannem Lesczenski, Phil. D. et in Collegio Lubransciano Posnanien. Eloquentiae Prof. MDCLXXV die 20 Octob. *Na końcu*: Lesnae Imprimebat Michael Buk. fol. *4 ark.* (L. S.)

8457. Abrys Zywota B. *Jana od Krzyża*, pierwszego Karmelity Bosego, w reformowaniu Karmelitańskiego Zakonu S. Matki Teresy wiernego pomocnika i t. d. w Krakowie w Druk. Schedlow. 8. *64 str. Druk gocki.*

Dedyk. do Jakóba Sobieskiego Królewica Polskiego. (L. S.)

8458. Zbiór życia Błog. *Jana Józefa od Krzyża* Reformata. w Warszawie 1794. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 124.)

8459. Życie S. *Jana od Krzyża*. 8. (Kat. Mac. Szczepań. 1793.)

8460 a). Forteca ręką boską wystawiona, to iest, śmierć, czczenie B. *Jana Nepomucena*, z Godzinkami, Litanią y Nowenną etc. w Krakowie. 1716. 16.
(Catal. Bibl. Bunav. III. 823.)

b). Forteca ręką boską wystawiona—to iest życie, smierć y czczenie S. *Jana Nepomucena* męczennika—niegdys z łacińskiego na polski ięzyk przetłumaczone y w Krakowie R. P. 1716 drukowane, a teraz—powtornie do druku podane R. P. 1736. 12.

8461. Zycie S. *Jana Nepomucena* z niemieckiego przetłumaczone przez Gembickę z domu Ponińskę Kasztellanową Nakielską. w Poznaniu 1724. 8.
(Zał. Progr. p. 47.)

8462. Marcelli Franciszkan. Sekretarz Ducha S. Błog. *Jan Nepomucen* w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego 1726. fol. (L. S.)

8463. Historya życia, męczeństwa, y cudow S. *Jana Nepomucena* Kanonika Pragskiego dla Sákrámentálnego Spowiedzi sekretu nie przełamánym státkiem dochowanego w rzece Mołdáwie utopionego z pozwoleniem starszych, ná stárey Prádze, w Drukárni Karola Jana Hrábá. drukiem podana. Roku 1729. A teraz z łacinskiego po polsku przetłumaczona y ná Jásney gorze Częstochowskiey. Roku 1740 wydrukowana. 4. *405 str.*

Ded. Ś. Janowi Nepomuc. i Kardy. Lipskiemu przez tłómacza, który się podpisał: S. J. W. R. (Stanisław Jabłonowski Wojewoda Ruski). K. O. B. S. B. M.
(Bibl. Horod.)

8464. Josaphat Hoffman Ord. Praed. Vita S. *Joannis Nepomuceni*. Varsaviae (?) 1741.
(Chodyk. de Reb. gest. Ord. Praed. p. 321.)

8465. Główny na sławę patron S. *Jan Nepomucen* pod obmyślaiącą pomnożenie honoru Jego Wielmożnego Pomianu głową wsławiony przez iednego kapłana Societatis Jesu Roku 1757. za pozwoleniem starszych. w Kaliszu w drukarni Coll. Soc. Jesu. 8. *163 str.*

Ten rok jest położony u Bentkowskiego, lecz zdaje się, że powinien być: 1737.
(Noty X. Plat. Sosn.)

8466. Kazimierz Kosiński. Trojaka Korona S. Jerzemu przesłana i przez scenę praesentowana. *b. m.* 1698. 4. (Sienk. l. c.)

8467. Zywota *Ignacego Loiole* Societatis Jesu Przodka i Fundatora przez Piotra Rybadeneira tego Zakonu Kapłana dawno po łacinie napisanego a teraz w polski iezyk przełozonego przez Jakoba *Szafarzyńskiego* S. J. Pięciory Księgi.—w Ktorych Societatis Jesu początek, cel, rozkrzewienie, i prawie dostateczny wizerunk iest wykształtowany — w Krakowie w drukarni Jak. Sybeneychera. R. P. 1593. 4.

Cztery księgi są historją życia tego świętego, ale piąte księgi opisują cnoty i wizerunek zakonnych doskonałości S. Ignacego, i dla tego tu należą. Polszczyzna wyborna. W przedmowie zbija wszystkie potwarze, które dzieła: Eques polonus i Konterfekt, o Jezuitach rozsiały; w księgach czwartych w sześciu rozdziałach zamknął historją fundacji Kollegjów w Polsce. (Ju. MS.)

8468. Życie Błog. *Loioli.* w Krakowie 1600. 8.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 122.)

8469. Żywot Błogosł. Oyca *Ignacego Loiole* Fundatora Zak. Societ. Jesu, od X. Piotra Ribadeneira naprzod po łacinie napisany— a teraz na polskie przez X. Simona *Wysockiego*, tegoż Zak. przetłomaczony. w Krak. w Druk. Mik. Loba. 1609. 8. *211 str. i 4 karty na przodzie.*

Przypis. tłómacza Barbarze z Tarnowa Zamojskiej Kanclerzynej Kor.

8470. Relacia uczyniona w Consistorium Taiemnym przed Nayśw. Oycem Grzegorzem Papieżem XV. od Franciszka Maricy Bisk. Partneńskiego S. R. K. Kardynała d. 19 Stycznia 1622. O żywocie, świątobliwości, Aktach Canonizacyi y Cudach Bł. *Ignacego* Fund. S. J. w Wilnie. w Druk. Akad. S.J. 1622. 4. *22 str.* (L. S.)

8471. Oratio Nic. Zambecari Cons. Aulae Advocati coram S. D. N. Gregorio XV. pro b. b. *Ignatio Loiola* fundatore S. J. eiusque socio Fr. Xaverio in Sanctorum numerum referendis habita XXI Jan. A. D. 1622. Romae ap. haeredem Barthol. Zanetti 1622. deinde Cracoviae ap. Fran. Cesary. *b. r.*

(Ban. H. Dr. Kr. 470.)

8472. a) Gloria S. *Ignatii* Societatis Jesu Fundatoris — Cracoviae in Off. Andr. Petricovii. A. D. 1622. 8. *152 str. i ½ ark. na przodzie.*

b) Gloria S. *Ignatii* Soc. Jesu Fundatoris—Vilnae typis Acad. A. 1624. 12. *153 str., 6 kart na przodzie.*

Aprobacja druku Sebastjana Nucerina, datow. w Krakowie r. 1622.

8473. Przyłbica zołnierska z bogatym pszczoł roiem w oktawę—S. *Ignacego*, przy konkluzycy nabożenstwá, y dziękowaniá P. Bogu za szczęśliwie przeżyty wiek, abo sto lat Societatis Jesu Roku 1640 dnia... Augusta, w Kosciele S. Barbary Oycow Jezuitow ná Kazániu. zalecona. od X. Jacka Liberiusza S. T. D. Ná ten czás Káznodzieię, á teraz Proboszczá Bożego Ciała. Canonicorum Regularium ná Kázimierzu przy Krakowie. w Krak. w Drukárni Balcera Smieszkowica J. K. M. Typ. 4. *2½ ark. Typ gocki.*

(Bibl. Horod.)

8474. Jędrzey Załuski Bisk. Warm. Kazanie na S. Ignacy w Reszlu miane. w Brunsbergu 1700. 4.

(Zał. Progr. p. 48.)

— — na niemieckie przetłumaczone przez Adama Jana Rahdt. *tam.* 1700. 4. (l. c.)

8475. Zycie S. *Ignacego* Patryarchy Carogrodzkiego, tłumaczone z greckiego przez Joachima *Morachowskiego.* w Zamościu 1624.

(Siarcz. I. 331.)

✣

8476. Zywot Johanny Franciszki Fremiot pierwszey Wizytki, z francuzkiego Henryka de Maupas du Tour Biskupa Anicieńskiego przez Zakonnice Nawiedzenia N.P. tłómaczony w Warszawie w Druk. Schol. Piar. R. P. 1693. 4.

(Zał. Progr. p. 47.)

8477. Krotkie zebranie życia Błogosł. *Joanny Franciszki Fremiot de Chantal* Zakonu Panien od Nawiedz. P. Maryi nazwanych. Fundatorki z Francuskiego na polski język przetłumaczone w R. P. 1752. w Warszawie u Piiarow. 8. *151 str. i ark. na przodzie.* (L. S.)

Tłómacz Tomasz Chojnacki Schol. Piar.

8478. Kazania na uroczystość B. *Joanny Franciszki Fremiot du Chantal* pierwszey prześwietn. Nawiedzenia N. M. P. Zakonu Matki w Kościele Wileńskim Wielebnych JW. Panien tegoż Zakonu w r. 1764 przez XX. Bazylianow miane y dla pomnożenia czci teyże Błogosła-

wioney Matki do druku podane. w Wilnie w Druk. Akad. fol. *41 str.* (Krasz.)

8479. Zywot, Cuda, Zachwycenia, Obiawienia i Łaski Błogosławioney *Joanny della Croce* nazwaney Zakonnicy trzeciey Reguły S. Franciszka z hiszpańskiego L. Antoniego *Dazza* przełumaczone przez Wincentego *Morawskiego* Zak. Br. Mniey. Bernardynow. w Warszawie 1621. 8. *278 str. 30 kart regestru i Przypisania Królowej Konstancji.*

Siarczyń. (l. 330) datę tłómaczenia tego kładzie rok 1615.

8480. Nowe łask cudo Żywot Wieleb. Matki Siostry *Joanny Jezus Marya* Zakonnicy — S. Klary klasztoru w Burgu pierwey hiszpańskim ięzykiem spisany, potym po niemiecku, po trzecie po łacinie, naostatek — przez iednego — przyiaciela Zakonu Oyca Seraficznego Franciszka S. polskim stylem uwieńczony — w Wilnie w Druk. Akad. S. J. Roku. 1699. 4. *61¼ ark. i ½ ark. na przodzie.*

8481. Relacia o zamordowaniu okrutnym y osobliwey świątobliwości w Bodze Wielebnego Oyca *Jozaphata Kuncewicza* Archiepiszkopa Połockiego krotko a prawdziwie opisana. w Zamościu R. P. 1624. 4. *5 ark.*

Druk łaciński ukosny. (Chł.)
Juszyński w rękopismach swoich zanotował, iż wydał w Zamościu w tym roku (1624) życie Jozafata, Grzegorz Michałowicz Władyka Piński. Siarczyński znowu toż samo przyznaje Joachimowi Morochowskiemu.

8482. Primitiae honorum B. *Josephato Kuncewicz* Archiep. Połoc. Vilnae 1643. 4.

Autor Melchior Sawicki Wojew. Brzeski. T. D. (Niesiecki. IV. 44. ap. Krasz.)

8483. Krwawa Chrystusowa winnica abo kazanie o B. Jozafacie Kuncewiczu Archiepiskopie Połockim Władyce Witepskim i t. d. miane w Żurowicach przez X. Kaz. Ja. Woysznarowicza. w Krakowie w dr. Fr. Cezarego 1647. 4. *5½ ark.*

Przypisane Ant. Sielawie Archiep. Połoc. Metr. Kijowskiemu. (Chł.)

8484. Żywot y Męczeństwo B. *Jozaphata* Biskupa y Męczennika szeroko zebrane przez X. Stanisława Kosinskiego Soc. Jesu. Teraz dla pospolitego wiernych zbudowania krotko do druku podane przez iednego Kapłana teyże Societatis. w Wilnie 1665. 4. *22 karty.*

Na odwrócie wyobrażenie Kuncewicza. Autor umarł r. 1657. (Nies.)
Na str. A 4 jest wmianka, że Kuncewicz nauk teologicznych w Akademji Wileńskiej u Prof. Fabrycyusza Grozy osobno językiem ruskim tłómaczącego słuchał. str. B 2 verso nast. opowiada autor, jak B. Józafat nocne strachy z cerkwi Ś. Trójcy wyganiał.

8485. Cursus vitae et certamen martyrii B. *Jozaphat Kuncevicii* Archiepiscopi Polocen. Episcopi Vitepscen. et Miscislavien. Ord. D. Basilij Magni. Calamo Jacobi Susza Episcop. Chelmen. et Belsen. cum S. R. E. Uniti Ord. eiusdem adumbratum. Romae ex typogr. Varesij MDCLXV. 4. *151 str. oprócz 9 kart na przodzie.*

Po karcie z herbem Papieża Alexandra VII., pod którym 8 wier. łac., dedykacja autora temuż Papieżowi. (Zob. Noty.)

8486. Korona złota nad głową zranioną B. M. *Jozaphata Kuncewicza* Arcyb. Połockiego Zakonu S. Bazylego W. . . . . drogiemi Kamieńmi cudow co przednieyszych y dobrodzieystw Boskich sadzona. A od iednego Kapłana Zakonu Kaznodzieyskiego Prowinciey Ruskiey..... z łacińskiego ięzyka na polskim objaśniona, y do druku podana. w Wilnie w Druk. S. Troycy WW. OO. Bazylianow R. P. 1673. 4. *12 ark.*

Na końcu są *rythmy* o żywocie y męczeństwie B. Jozafata, z łacińskiego przełożone. W samém zaś dziele 186 cudów wyliczono. (L. S.)

8487. Icones symbolicae vitae et mortis B. *Josaphat Martyris* Archiepiscopi Polocensis expressae, et Perillustri Domino D. Georgio Stanislao Sapieha Palatinidae Polocensi, Capitaneo Borissoviensi Oblatae

ab Andrea Młodzianowski Soc. Jesu. Vilnae Typ. Acad. S. J. Anno Dni 1675. 4. *19 ark.*

Są to suche pochwały tego męczennika z 60 rycinami allegorycznemi, pod każdą 6 wierszy łacińskich, i pod każdą: *Elogium* wierszem. Bardzo rzadkie.

Przypis. Jerzemu Stanisł. Sapiezie Wojew. Połockiemu. (L. S.)

8488. Kazanie o Błogosławionym Jozafacie Arcy-Biskupie Połockim y Męczenniku w Cerkwi Wileńskiey Troycy Nayświętszey WW. OO. Bázylianow przy wálney Duchowieństwa Processyi z Kátedrálnego Kościoła Roku 1717 miane, zá dobroczynnośćią Wielmożnego Jego Mośći Páná Jozafata ná Wiślingu Zyberka Kráyczego Xięstwá Inflántskiego, Do Druku podáne przez X. Jerzego Barszcza Societatis Jesu Káznodzieję w Kościele Farnym Swiętego Jáná. w Wilnie w Drukarni Akádemickiey Societatis Jesu. 4. *12 kart.*

Na odwrócie karty tytułowej herb Zyberków z Epigrammatem; na następnych 3 kartach dedykacja do Wiel. JM. Pana Krajczego Inflantskiego i approbacja Karola Biskupa. Na 12 karcie poczyna się kazanie drugie o tymże Swiętym Męczenniku Arcy-biskupie Połockim w Wilnie miane. (Noty X. Plat. Sosn.)

✧

8489. a) Istoria o świętym Jozefye Patryarsze starego Zakonu, ktorego byli bracya zaprzedali. *Na końcu*: Drukowano w Krakowie przez Jeronima Wietora Anno 1 5.3.0. 8. *Typ. gocki.*

(Ban. H. D. K. P. I. 442.)

b) — — Cracoviae ex Officina Ungleriana. A. D. 1540. 8. *2½ ark.*

Na tytule wizerunek Ś. Józefa.

8490. Jozef Rey. Zywot *Jozefa* Syna Jokubowego. Wybiiano u Heleny Florianowey Wdowy. 8.

Pod dedykacją rok 1545. (Sienk. l. c.)

✧

8491. Cuda i łaski S. *Jozefa* Oblubieńca Maryi. w Kaliszu 1780. 4.

(Kat. Piar. War. 1822 p. 116.)

8492. Kazania podczas czterdziesto-godzinnego nabożeństwa od Zwierzchności — na podziękowanie Bogu, że przy obrazie *Józefa* Swiętego, w kollegiacie Kaliskiey ucię kaiącym się ludziom do przyczyny iego, w każdych potrzebach miłościwie łaski i cudow wyświadcza, naznaczonego, od niżey wyrażonych kaznodzieiów w Kollegiacie wyżey wyrażoney powiedziane Roku 1774. mogące bydź przydatnemi w podobnych łask i cudów ogłoszeniu i po innych mieyscach. w Kaliszu w drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolitey R. P. 1779. 4. *170 str.*

Kaznodzieje ci są: Jerzy Trędel, Innocencjusz Kłossowski, Idzy Macikowski, Arsenjusz Łubiński, Benedykt Łapiński, Jan Bronikowski, Stanisław Gorzewicz, Franc. Chrzanowski, Gaziński, Maurycy Bocheński, Lipski, Smoliński, Rychlewicz, Krupczyński.

8493. Jan Kajetan Jabłonowski. Paralelle dwoch Swiętych Józefów (we Lwowie) 1749. 4. *8 ark.*

(Anecd. Jablon. p. 619).

Przypis. Jabłonowskiemu Cześnik. Litew.

8494. Żywot przedziwny zachwyconego męża S. *Józefa Dezy z Kopertynu* Kapłana Serafickiego Zakonu Braci Mnieyszych S. Franc. Konwentualnych albo Franciszkanow — krotko zebrany, a teraz z przydatkiem Nabozenstwa przedrukowany. w Krakowie, w Druk. Semin. Bisk. Akad. 1768. 12. *155 str. i 30 kart nieliczb.*

Wydawca X. Antoni Ledecki, Gwardjan Starosądecki, przypisał ten Żywot Wolskim, przydomku Rzemyk, a herbu Lubicz. (L. S.)

✧

8495. De vita et gestis venerabilis Servi Dei P. Josephi a Matre Dei, olim *Josephi Calasantij* etc. Commentariolus Auctore Dominico Francisco Maria Maggio Clerico Regulari Panormitano. Neapoli 1680 impressus. Varsaviae 1730 reimpressus Typ. Schol. Piar. 8. *131 str.* (Bibl. Ossol. — L. S.)

8496. Dom mądrości pobożney y pobożności mądrey w życiu Wieleb. Sługi Boskiego *Jozefa* od Matki B. *Kalasancyusza* Zak. Kler. Regul. Schol. Piar. fundatora z niektorych autorow przez X. Łukasza od S. Franciszka tegoż Zak. S.

Theol. Professora y katedry Wileń. Kaznodzieię — R. MDCCXXXVI. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4. *402 str., 6 kart na przodzie i regestr.*

Portret S. Józefa Kalasancyusza sztychu Labingera w Warszawie. Łukasz od S. Franciszka w Zakonie, u Janockiego (Pol. Liter. i Lexicon) Rosockim, u Bielskiego (Vita et Ser.) Rosoleckim nazwany; i to jest prawdziwe nazwisko. Janocki (Pol. I. 69) powiada, że miał także podać do druku: Historia Familiae Tyskieviciae, Lituanorum vetustissimae ac clarissimae, po łacinie napisaną.

8497. Historya Swiątobliwego życia Wieleb. Sługi Bożego *Jozefa* od Matki Boskiey *Kalasancyusza* Zakonu *Scholar. Piarum*, Fundatora y Pierwszego Generała przez Xiędza IDZIEGO OD S. JOZEFA, tegoż zakonu Teologa napisana w Warszawie w Druk. Piiarow 1744. 4. *420 str. i 6 kart na przodzie.*

Dedyk. do Anny z Czapskich Nieborowskiej, Staroś. Ciechanowskiej.— Jan. (Pol. I. 113) wymienia to pod nazwiskiem Madeyskiego Piara.

8498 a) Zebranie historyczne y chronologiczne życia y cudow B. *Jozefa* od Matki Bożey *Kalasancyusza*, Fundatora y pierwszego Generała Zakonu Szkoł Pobożnych od Benedykta XIV w regestr Błogosławionych w R. 1748 d. 18 Sierpnia policzonego, z włoskiego języka na polski przetłumaczone R. 1749. w Warszawie w Druk. Schol. Piar. 8. *11½ ark.* (L. S.)

b) Zebranie historyczne y chronologiczne życia y cudow S. *Jozefa* od Matki Boskiej Kalasancyusza Fundatora Szkoł Pobożnych od Benedykta XIV. w regestr błogosławionych w r. 1748 dnia 18 Sierpnia a od Klemensa XIII w poczet Swiętych R. 1767 dnia 16 Lipca policzonego. w Warszawie w Druk. Sch. Piar. 8. *411 str. Tłómaczenie z włoskiego.*

Pozwolenie druku datowane w Warszawie 14 8bra 1748.

8499. Relacya Aktu Beatyfikacyi Bł. Jozefa Kalasantego odprawioney w Krakowie w Kościele XX. Schol. Piar. *b. m.* 1749. 4. (Sienk. l. c.)

8500. De laudibus Divi *Josephi Calasantii* a Matre Dei Clericorum Regular. Schol. Piar. fundatoris primique Praepositi Generalis Oratio Vilnáe in Ecclesia Cathedrali sub actum Beatificationis Eiusdem habita XV. Kal. Julii A.D. MDCCXIX. 4. *2½ ark.*

Przypis. Józef. Stanisł. Sapiezie Biskup. Diecezal. z podpisem: Georgius a S. Bernardo Schol. Piar. (Ciapinski).
(Dzien. W. 1825).

8501. a) (Krótkie zebranie życia cnot, śmierci cudow S. *Jozefa Kalasancyusza*, Fundatora Scholarum Piarum. w Warszawie w Druk. Coll. Schol. Piar. 1753. 8.)

Autor zakonne nazwisko miał a S. Laurentio, familijne, Ambroży Klisiewicz (Jan. Lex. II. 147.)

b) — w Krakowie 1753. 8.
(Kat. Friedl.)

8502. Życie S. *Josefa Kalasantego* fundatora Zakonu Szkoł Pobożnych. w Wilnie w Drukarni JKM. y Rzeczypospolitey XX. Schol. Piar. R. 1768. 8. (*z rysunkiem*).

Dedyk. JW. Ogińskiéj Kaszt. Wileńsk. *96 str.* (Bibl. Horod.)

8503. Człowiek od Boga posłany niegdyś na swiat S. Jozef Kalasancyusz i t. d. przez X. Stanisława Kaszowskiego Dziekana Archikollegiaty Łęczyckiey, Kanonika Łowickiego y Proboszcza Brzezińskiego w Łowiczu 1770. fol. *20 str. i ark. na przodzie.*
(Ad. Słowik. Noty.)

8504. Krotki zbior Zycia S. *Jozefa Kalasantego* Zakono-dawcy Szkoł Pobożnych tudzież współczesnych Towarzyszów jego przez X. M. T..... z włoskiego języka na oyczysty przetłómaczony y za pozwoleniem Cenzury Wilenskiey wydrukowany w Wilnie u XX. Piiarow R. 1803. 8. *296 str., 4 karty na przodzie i regestr.*

Aprobacja do druku datowana w Szczuczinie 8 Augusta r. 1806.

8505. Zycie S. *Jozefa Kalasantego* Fundatora Zakonu Szkół Pobożnych z przydaniem nabożeństwa do tegoż Swiętego. Po różnych wy-

Janiach za pozwoleniem Metropolitalney Zwierzchności przedrukowane w Polocku w Druk. XX. Piiarów R. 1824. 8. *196 str.*

✣

8506. Zywot sługi Bożego W. O. *Jozefa z Kopertynu*, Kapłana zakonu S. Franciszka *Minorum Conventualium* albo Franciszkanów, ktory zszedł z tego swiata dnia 18 Miesiąca Września R. P. 1663, y pogrzebiony w Kościele S. Franciszka u Oycow tegoż zakonu w Rzymie. Napisany przez W. O. M. Roberta Nutego a powtornie z Włoskiego na polskie, przez W. X. Franciszka *Jabłonskiego* Nauk wyzw. i Pisma Ś. D. Pol. Prow. Diffinitora, etc. przetlumaczony Roku 1688 w Krak. w Druk. Mikołaia Alexandra Schedla. 4. *466 str. oprócz dedyk. i regestrów.*

8507. Znakomitość nowey ozdoby Koscioła Katolickiego i t. d. w pochwałach Swiętego z Kopertynu Jozefa, Kapłana Zakonu S. Oyca Franciszka Minor. Conventualium, w poczet Swiętych od Klemensa XIII. policzonego, podczas trzydniowego Kanonizacyi iego uroczyscie ogłoszenia, w Kosciele Przemyskim Franciszkańskim przez Kaznodziejow wyrazona R. 1769. 4. *21½ ark.*

Dedyk. Alexandrowi z Morska Morskiemu Podkomorzemu Przemyskiemu przez X. Grzegorza Ostrowskiego, Gwardyana Franciszkanów Przemyskich. Na czele położone. I. Kazanie miał X. Józef Drohojewski, Reformat. Kazn. Katedr. Przemyski. II. X. Gaczynski, Kommendarz Krasiczynski. III. X. Gliwowicz, Wikaryusz Katedr. Przemys. IV. X. Barnaba Kędzierski, T. D. Filozofii w Konwencie Lwowskim Prof. V. X. Jan Ewangelista Romankiewicz, Dominikan. VI. X. Norbert Wyszyński Dominikan, Prof. Filozofii. VII. X. Jan Filipecki Soc. J. Prof. Fil. VIII. X. Franciszek Borowski S. J. — Na końcu dodane: *Krótki Opis* całej uroczystości, i *Pieśń* o Ś. Józefie z Kopertynu. (L. S.)

✣

8508. Mężny rycerz — pod znakiem Chrystusowego krzyża — woiuiący S. *Justyn*—przez Jana Antoniego Gwadagni Zak. Karmelitow Bossych, Kardynała i t. d. WJP. Antoniemu de Kossin Koszczycowi Staroście Zarzyckiemu R. P. 1759 d. 29 Marca za Patrona ofiarowany. Teraz zaś w Staro-Miadzielskim kościele WW. OO. Karmelitow Bossych sumptem tegoż Pana — fundowanym od pobożnego w wszelakich potrzebach Patronem y Cudotworcą doznany w Wilnie w Druk. XX. Franc. 8.

✣

8509. Fryderyk Szembek S. J. Żywot Błogosław. *Izaaka Bochnara.* (Siarcz.)

✣

8510. Walenty, Dominikan. Przykład zbawienny albo żywot S. *Izabelli* z łacińskiego w Dr. Mik. Alex. Schedla 1688. 4. (Sienk. l. c.)

✣

8511. Marcin Baronius, Życie i cuda Błog. *Izaiasza.* w Krak. u Baz. Skalskiego r. 1600. 4. (Ju. I. 14.)

8512. Vita, gesta et miracula Beati Esaiae Poloni Cracoviensis, Doctoris, Ord. Fr. Eremitarum S. Augustini, Casimiriae ad Cracoviam in templo S. Catherinae formulati, A. D. 1471 die 8. Febr. ex diversis authorum — fragmentis excerpta in Catalogo Sanctorum Regni Poloniae Patronorum seriae (*sic*) est congesta, et nunc primum in lucem aedita: authoritate Ill. D. Bernardi Maciciowski S. R. E. Cardinalis Archiepiscopi Gnesn. 1606 a Martino Baronio Jaroslaviense Clerico. — Cracoviae, Basilius Skalski impr. A. D. M. DC. X. 4. *24 str.*

Nazwisko tego Błogosł.: Bouer. Na karcie 2ej od końca verso wspomniany jest Andreas de Cracovia Biskup Kijowski Zakonu Dominikańskiego, na co przytoczone jest świadectwo w wyrazach: jako to Pr. Simon Okolski in Serie Episcoporum Kijoviensium pokazuje. Dzieło to Okolskiego zkąd inąd nie znane. Na ostatniej karcie cytowany jest Andrzej Wargocki, jako autor dzieła: De Ligno S. Crucis Lublinensis. (L. S.)

✣

8513. Krotkie zebranie Swiątobliwego żywota S. *Isidora* Rolnika z Madryki Od ś. pamięci Grzegorza XV. między święte wpisanego.

Przy nim Przydane są krotkie nauki abo powinności kazdego Gospodarza Chrześcianskiego. przez X. Andrzeja *Gołdanowskiego* (*sic*)Zak. S. Pawła etc. w Krak. w Druk. Antoniego Wosinskiego R. P. 1629. 4. *13 ark.*

Żywot S. Izydora tylko arkusz jeden tu zajmuje; lecz autor obiecał na końcu wydać go potém obszerniej. W dedykacji podpisał się także Gołdanowskim nie Gołdonowskim. Tak go i Pruszcz cytuje w Fort. Duch. p. 135. ed. 1. (Bibl. Ossol. L. S.)

8514. W. Ostrowski. Praca S. *Izydora* Rolnika. *b. m. i r.* 8.
(Bibl. Konst. Swidz. L. S.)

8515. Diwotworny Rzeholniho Knezstwa Patriarcha S. *Caietanus*, Kralowstwi Sicilianskich a Baworske Kragini plnomocne wywoleny Patronus. Gehožto S. Ziwot z Wlaske, Latinske, á Nemecke Rzeci w Kratickosti gest na Swietło wydany, a Starozitnemu G. M. P. P. z Talmberka Rodu, gakozto Wzacne sprzizńenym G. M. P. P. Przatelum. a Milostiwym Patronum przipsany. Praci P. D. Maximiliana Wratislawa, Rzadu nadgmenowaneho S. Otce, Missionaria Aposstolskeho. Wytissteno s Powolenjm Wrchnosti w Leopoli 1693. Apud Albertum Milcewski. J. K. M. Typog. 4. *16½ ark. Karty mylnie liczb.*

Jesto to żywot S. Kajetana, po czesku, albo raczej po morawsku. (L. S.)

8516. Ogrod liliowy y cedrowy zapachem cnot anielskich kosciol Chrystusow rozweselaiący, albo żywot, cnoty y cuda S. *Kaietana* klerykow pod regułę żyiących Patryarchy y Fundatora z włoskiego ięzyka na polski przez X. Anioła *Ostroroga* S. P. M. Karmelitę dawney Obserw. przetłomaczony. R. P. 1719. w Krakowie w Druk. Jana Domanskiego R. P. 1719. 4. *348 str., 9 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Konstantemu (Sobieskiemu) Królewicowi Polskiemu.

✦

8517. S. *Karola* Kardinała *Borromeusza* Arcybiskupa Mediolanskiego od Pawła V. Papieża R. 1610. d. 1 Listopada kanonizowanego, Zywota, śmierci, cudow y kanonizacyey krotkie opisanie. Z processow dowodnych dla kanonizacyey iego, z roskazania Stolice Apostolskiey spisanych przez Franciszka Pegnie S. Rotae Romanae Dziekana pilnie uczynione y po włosku w druk podane. A teraz przez iednego kapłana N. na żądanie J. W. Pana P. Jana z Rusesa Branickiego, Bieckiego Kasztellana etc. na polszczyznę przetłumaczone y za staraniem iego wydrukowane. *Na końcu*: w Krakowie w Druk. Andrzeia Piotrkowczyka Typographa K. J. M. R. 1611. 8. *61 str. Rzadkie.* (L. S.)

✦

8518. Żywot przedziwny swiętey dziewice *Katharzyny* Senenskiey przez wieleb Oyca Raymunda Kapuana Generała Zak. Dominika S. — napisany, y od niegoż, Theologia mystica, nazwany — z łaciń. na polskie przez X. Symona *Wysockiego* Soc. Jesu przełożony, y tu y owdzie potrosze skrocony — w Krak. w Druk. Mykołaia Loba. R. P. 1609. 8. *520 str. i ark. na przodzie. Druk gocki.*

Przypis. tłómacza, Katarzynie Roszkowskiej Kasztelance Przemyskiej.

8519. Jędrzey Wargocki — Żywot S. *Katarzyny*. w Krakowie w Druk. Szymona Kampiniego 1610. 4. *12 str.*
(Osiń. O życiu P. Skar. p. 90.)

8520. Fawor miłości Boskiey, przez cudowną panieńskiego serca zmianę S. *Katarzyny* Seneńskiey od Chrystusa Pana iey Oblubieńca uczyniony. w Krakowie. w Dr. Anny Teressy Wdowy And. Piotrk. 1663. 4.

Sienkiewicz w Dodat. do Bentkowskiego wymienia to anonyme, Siarczyński zaś autora przytacza, Jadwigę z Prężynow Piotrkowiczowę.

✦

8521. a) Vita Beati *Casimiri* Confessoris ex serenissimis Polonię regibus et magnis Lituanię ducibus

clarissimi a Reverendissimo patre dno Zacharia Ferrerio Vicentino pontifice Gardien. in Poloniam et Lituaniam legato apostolico ex fide dignorum testium depositionibus scripta.— *Na tytule obraz S. Kazimierza z podpisem* : B. Casimirus Regis Casimiri filius quattuor Regum et unius Cardinalis germanus ac Ludovici Hungariae et Boemiae Regis patruus.— (*Na odwrócie wizerunek autora piszącego*). *b. m. i r.* 4. *7 ark. Druk łaciński.*

Są tu hymny autora na cześć Ś. Kazimierza—Lecz na dwóch ostatnich arkuszach są mowy tegoż legata.

1. Oratio Reverendiss. Patris Zachariae Ferrerii Vincentini Pontificis Gardiensis in Poloniam et Lituaniam Legati Apostolici habita Thorunii in Prussia ad Serenissimum Poloniae Regem Sigismundum pro eodem Rege et Magno Prussiae Magistro apostolica authoritate invicem reconciliatis. Z datą: Nono Cal. Martias 1520.

2. Ad Serenissimum Pol. Regem Sigismundum pro belli pruthenici suspensione ac armorum depositione impetrata, gratiarum actio. Z datą: Thorunii in Prussia VII Idus Aprilis 1521.

Autorowie Żywota S. Kazimierza w wielkim zbiorze J. Bollanda, Godfryd Henschenius i Daniel Papebroch powiadają, że i samo dzieło Ferrerjusza wyszło w Toruniu, roku 1521. (Cfr. J. Bolland, Acta Sanctorum Martii, Tomus I. Antverpiae 1668 in fol. p. 338.)

b) Vita Beati *Casimiri* etc. scripta Vilnę, anno Salutis MDXX. Cracovię in ędibus Joannis Haller, eodem anno excusa. 4.

Janocki (Janoc. II. 91.) to przywodzi, dodając, że ten Żywot pomieszczonym został w dziele J. Bollanda: Acta Sanctorum Martii, T. I. p. 347—351. Alež tam przedrukowany jest Żywot B. Kazimiérza, 1521 r. w Toruniu wydany; a legat Zacharyasz Ferrerjusz biskup gardyeński, poruczone sobie od Leona X. papiéża sprawdzenie świątobliwości życia i cudów Królewicza Polskiego Kazimiérza, przybrawszy do pomocy Jana z Książąt Litewskich biskupa wileńskiego, Jana Filipowicza biskupa kijowskiego a prałata kustosza wileńskiego i Jakóba biskupa Kaffy albo Teodozyi, zaledwie ukończył i podpisał dnia 23 Listopada 1520 r. w Wilnie. (Cfr. J. Bolland, O. et T. c. p. 338 et 351.)

8522. Theatrum S. *Casimiri*, in quo ipsius prosapia, vita, miracula et illustris pompa in solemni eiusdem apotheoseos instauratione, Vilnae Lithuaniae Metropoli, V. Id. Maij, Anno Dni M.DC.IV. instituta graphice proponuntur. Editum ibidem, eod. anno, operis typogr. Acad. S. J. 4. *5 kart nieliczbowanych na przodzie i 7 na końcu.*

Na odwrócie karty tytułowej herb króla Zygmunta III. z przydanym u spodu ośmio wiérszem.

Dzieło to, uwieczniające pamiętną dla Kościoła Polskiego uroczystość, w Wilnie dnia 10 maja 1604 roku odbytą, t. j. ogłoszenie kanonizacji i wprowadzenie chorągwi S. Kazimiérza Królewicza, od Klemensa VIII. papiéża poświęconej, wydane było za staraniem Lwa Sapiehy, kanclerza wielkiego W. Ks. L., który w zastępstwie nieobecnego króla przyjął chorągiew świętą z Rzymu przesłaną, i całemu obchodowi przewodniczył. Przypisane téż, od kanclerza, królowi Zygmuntowi III. Zawiérają się w niém:

Żywot S. Kazimiérza Wyznawcy, napisany przez ks. Grzegorza Święcickiego, kanonika wileńskiego, który i *Breve* Apostolskie kanonizacji i chorągiew uwielbienia (labarum consecrationis) świętego Królewicza z Rzymu był przyniósł. Wzięty on jest wprawdzie z Ferrerjusza, ale umiejętnie przerobiony, ze sprostowaniem kilku omyłek tyczących się chronologii i miejscowości, oraz przydaniem osobnéj części drugiéj, opisującéj pośmiertne cuda Św. Wyznawcy. Ten właśnie żywot Ś. Kazimiérza, z opuszczeniem jednak części drugiéj zawiérającéj cuda, kardynał Bellarmin pomieścił w dziele swojem: De officio principis christiani, Cap. 10. Lib. 3.; z Bellarmina zaś przedrukował go A. Bzowski w wielkiém dziele: Annales Ecclesiastici, Tomus XVIII. ad annum 1484, numero XXVII. (Cfr. J. Bolland O. et T. c. p. 338.)

Świadectwo autentyczne o otworzeniu grobu i podniesieniu wsławionych szczędów S. Kazimiérza dnia 16 Sierpnia 1604 r.

Breve Apostolskie Klemensa VIII. papiéża, pod dniem 7 Listop. 1602 roku, o obchodzeniu uroczystości S. Kazimiérza, dnia 4 Marca, *sub duplici ritu*, po całém Królestwie Polskiém i W. Ks. Litewskiém z podległémi prowincyami: (co wkrótce potém Paweł V. papiéż do całego Kościoła Powszechnego, *sub ritu semiduplici*, rozciągnął).

Officium albo nabożeństwo na uroczystość S. Kazimiérza, przez Kongregacją świętych obrządków przepisane.

Hymny o S. Kazimiérzu, wiérszem tak zwanym Safickim, niegdyś przez legata Z. Ferrerjusza, biskupa gardyeńskiego, do

użycia w przedniejszych godzinach kapłańskich napisane, i naprzód w Toruniu przy żywocie B. Kazimiérza 1521 r., a późniéj osobno w Rzymie u Ludwika Vicentiua roku 1549 wydrukowane, które, lubo nie weszły do brewiarza rzymskiego, niemniej jednakże potwierdzone być miały w swoim czasie, jak o tém wspomina A. Possewin, przez Klemensa VII. papieża. (Cfr. J. Bolland O. et T. c. p. 338.)

Nagrobek S. Kazimiérza, przez tegoż Ferrerjusza w r. 1520 hexametrem ułożony, a tu nieco poprawiony przez kanonika G. Swięcickiego.

Modlitwa do Najświętszéj Panny, albo hymn przez S. Kazimiérza Królewicza napisany: Omni die dic Mariae. *Zob. Noty.*

Najznaczniejszą część dzieła, od str. 38 do 127, zajmuje panegiryk opisowy pod osobnym tytułem: Pompa Casimiriana, siue de labaro D. Casimiri, Casimiri Regis Poloniae etc. F., Jagellonis N., M. D. Lith. Principis etc. a Leone X. Pontif. Max. in Divos relati, ex urbe transmisso, et Vilnam Lithuaniae Metropolim solenni pompa, ad 6. Idus Maij, Anno M. DC. IV. illato. Quirini Cnogleri Austrii Sermo Panegyricus. W panegiryku tym, przesłanym do Jana Pistoriusa, Teologii i O. P. doktora, Kwiryn Knogler Austryak rozpowiada wszystkie szczegóły uroczystego ogłoszenia kanonizacji S. Kazimiérza; szyk i porządek wielkiéj processji, z katedry wileńskiéj do kościoła S. Stefana na przedmieściu Rudnickiém przez biskupa Benedykta Wojnę prowadzonéj; kładzie mowy kanonika Grzegorza Swięcickiego i kanclerza Lwa Sapiehy, przy oddawaniu i przyjęciu świętéj chorągwi, w kościele tym miane; troskliwie opisuje podniesioną i rozwiniętą chorągiew uwielbienia S. Kazimiérza, którą w powrócie processji niósł sam kanclerz litewski L. Sapieha, przy pomocy dwóch diakonów postrojonych w bogate dalmatyki; następnie, w zupełności wypisuje trzy łacińskie i jeden polski dialog, które w dalszém iściu wyprawione były na cztérech bramach tryumfalnych, umyślnie w tym celu wystawionych, a w mnogie wizerunki S. Kazimiérza, allegoryczne malowidła, napisy, herby, emblemata i t. p. świetnie przybranych; wychwala i podziwia ognie sztuczne, na rynku przed ratuszem spalone; opowiada wreszcie tryumfalne wprowadzenie rzymskiéj chorągwi i złożenie jéj na grobie S. Książęcia Cudotwórcy, a potém trzydniowe w kościele katedralnym uroczyste nabożeństwo, w którego dniu trzecim, t. j. 12 maja, położony był kamień węgielny kościoła S. Kazimiérza w rynku wileńskim.

Do tego dołączone: Theatridium poeticum Sanctiss. et Castiss. Poetae D. Casimiro Academici Parthenii Vilnae monumentum immortale P. P. 66 str. 2. Genealogia S. Casimiri collecta a P. D. Gregorio Swięcicio Canonico Viln. 7 kart nieliczb. Ten wywód zaczyna się od Witenesa ojca Gedymina.

8523. Laurentius Boier S. J. Pompa Casimiriana, id est Celebritas, qua Imago Sancti *Casimiri* ex Urbe Vilnae illata est, heroico poemate descripta. Brunsbergae. 4. *b. r.*

(Nath. Sotvellus. Bibliotheca Scriptorum S. J. p. 539.)

8524. Zywot przechwalebnego Wyznawce S. *Kazimierza* Krolewica Polskiego z łacińskiego na polskie przetłumaczony przez Chryzostoma Wolodkiewicza Woyskiego y Pisarza Ziemskiego Żmudzkiego. w Wilnie 1606. 8.

8525. Hilarione di S. Antonio. Compendio della vita, morte etc. del Principe *Casimiro.* In Napoli 1629. 4. *z figurami.*

(Kat. Elek. Sask.)

8526. (Zywot S. *Kazimierza*) (w Wilnie) r. 1631.

Siarczyński (I. 77) mianuje autorem Bartłomieja Cieciszewskiego, i przyznaje jemu przekład na polskie hymnu S. Kazimierza o N. Pannie. Prawdziwe nazwisko będzie zapewne: B. Cieszyński, którego panegiryk podobno tu omylnie z łacińskiego na polskie przedzierzgniono. *Cfr. N. 5267.*

8527. Oratio panegyrica habita in praesentia Sereniss. ac Invictiss. Vladislai IV. Poloniae et Sueciae Regis a R. P. Matthia Sarbiewski Soc. Jesu S. Theol. Doctore et Sacrae Regiae Maiestatis Concionatore. In Solenni Corporis D. *Casimiri* translatione, priusquam publica Processione per Vrbis Vilnae plateas in Regium Cathedralis templi Sacellum deferretur. An. 1636. 14 Augusti. Vilnae typis Acad. S. J. A. D. 1636. 4. *9 kart.*

Wyborną tę mowę Sarbiewskiego przedrukował Adam Naruszewicz przy wydaniu dotąd nie ogłoszonych, lub pod przybraném imieniem dawniéj już drukowanych poezyj autora: R. P. Mathiae Casimiri Sarbiewski e Soc. Jes. Poemata etc. Quibus accedit Oratio ab eodem habita in translatione Corporis D. Casimiri etc. Vilnae 1757. 4. (a pag. 137 ad 150.)

Był na tym wspaniałym obchodzie, oprócz króla Władysława IV. i jego siostry, kró-

lewny Anny Katarzyny, nunciusz apostolski Marius Philonardus. Najwierniéj zaś całą uroczystość przeniesienia szczątków S. Kazimiérza do nowéj kaplicy Królewskiéj opisał naoczny jéj świadek i uczęstnik, książę Albrycht Stanisław Radziwiłł, ówczesny kanclerz w. litewski. Ob. Pamiętniki tegoż, wydane z rękopismu przez E. hr. Raczyńskiego. Poznań, 1839. T. I. str. 322—324.

8528. Triumphus quem Divo *Casimiro* Principi Serenissimus ac Invictissimus Vladislaus IV. Poloniae et Sueciae Rex, magnifica ac pia in augustum Paternae liberalitatis Mausoleum deductione, Anno 1636. Augusti XIV. Vilnae exhibuit, Panegyrico repraesentatus, et Serenissimis Poloniae ac Sueciae Principibus, Joanni Casimiro et Carolo Ferdinando, Fratribus a P. Joanne Rywocki S. J. dedicatus. Vilnae 1637.

(J. Bolland. O. et T. c. p. 344. cfr. p. 342.)

Nathanael Sotvellus (Bibliotheca Scriptorum S. J. etc. Romae 1676, p. 500) przywodzi tytuł dzieła J. Rywockiego niedokładnie i w skróceniu: Deductio S. Casimiri in Mausoleum ipsi a Sigismundo III. Rege Poloniae Vilnae extructum. Vilnae 1637. Z niego wypisując ten tytuł Niesiecki (T. IV. str. 927.) mylnie położył rok wydania 1633: gdyż samo przeniesienie zwłok S. Kazimiérza do nowéj kaplicy Królewskiéj, świeżo ukończonéj, zaledwie w roku 1636, dnia 14 Sierpnia nastąpiło.

St. Rostowski (Litvan. S. J. Historiar. Part. I., p. 453.) panegiryk J. Rywockiego również niedokładnie i w skróceniu, ale pod właściwym rokiem, tak wymienia: Descriptio triumphi S. Casimiri in sui translatione corporis in Mausoleum ipsi a Sigismundo III. extructum. Vilnae 1637.

Autorowie żywota S. Kazimiérza w zbiorze J. Bollanda wychwalają ten panegiryk z czystego, poprawnego i wspaniale toczącego się stylu, i spore z niego wypisy umieszczają.

8529. Hieron. Povodovii, De Sancto *Casimiro*. (Nies.)

8530. Widok ciekawy w Pałacach y Pokoiach Krolewskich rozumnym okiem upatrzony. A przy uroczystośći Przenieśienia *Kazimierza* Swiętego Krolewica Polskiego Patrona Korony Polskiey y Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Przez X. Szczęsnego Orawskiego S. Theologiey Doctora y Przeora Wileńskiego Zakonu Eremitow Augustyna S. Biskupa Hipponeńskiego y Wielkiego w Kośćiele Bożym Doktora y Zakonodawce, w Kośćiele Kathedralnym Wileńskim mową panegyryczną podczas Mszy Wielkiey publikowany. W Roku 1691. dnia 26 Augusta. 4. *kart niel. 17.*

Na odwrócie karty tytułowéj herb Konstantego Kazimiérza Brzostowskiego, biskupa wileńskiego, z łacińskim u spodu ośmiowiérszem. Przypisanie temuż biskupowi.

8531. Jan B. Lampugnani. Transito di B. *Casimiro* etc. Zeyście S Kazimierza. w Warsz. 1695. 4.

Tłómacz na polskie niewiadomy.

8532. Krolewska droga do Nieba albo życie S. *Kazimierza* Krolewica Polskiego opisąne r. 1752. w Warszawie. w Dr. S. P. 4. *151 str. i 7 kart niel. na przodzie.*

Dedykacja do Augusta III. i Maryi Józefy, w jezyku łacińskim i francuzkim, podpisana przez Ks. Antoniego *Tyszkiewicza*, Biskupa Żmudzkiego, Proboszcza Kaplicy S. Kazimierza w Wilnie, wydawcę i tłómacza razem. W przestrodze bowiem do czytelnika, na str. 10, uwiadamia, iż przetłómaczył to dzieło z Żywota S. Kazimiérza, który „ięzykiem łacińskim w roku tysiącznym siedemsetnym iest złożony." Ale nie daje wiedzieć, czyli ten Żywot łaciński był drukowany, lub, co podobniejsza, tylko w rękopismie, i kto był jego autorem? Aprobacja podpisana w Wilnie, jeszcze w roku 1740, d. 3 Kwietnia, przez Michała Zienkowicza, biskupa wileńskiego.

8533. Trybut powinney wdzięczności Swiętemu *Kazimierzowi*— imieniem wdzięczney za dawnieysze y teraznieysze dobrodzieystwa Litwy rożnemi pochwałami—przez X Jana *Korsaka* S. J. Prow. Litew. Theologa wypłacony. R. 1751. w Nieswiżu w Druk. J. Xiąż. M. S. J. 8. *19¼ ark.*

8534. Kazanie na dzień Swiętego *Kazimiérza* w Katedrze Wileńskiey miane przez proboszcza Jego kaplicy, Prof. Golańskiego. w Wilnie w Drukarni Dyecezalney u XX. Missyonarzów. Roku 1811. 8. *kart. niel. 12.*

Vita S. Casimiri Confessoris *zob.* Acta Sanctorum Martii. a Joanne Bolland S. J.

colligi feliciter coepta, a Godefrido Henschenio et Daniele Papebrochio eiusdem Soc. Jes. aucta, digesta et illustrata. Tomus I. Antverpiae 1668. fol. p. 337 nast.

Miracula S. Casimiri, auctore Gregorio Swiecicio, Ibidem, p. 351—356.

Apparitiones S. Casimiri factae an. 1654 et eiusdem hymnus ad B. Virginem Mariam. Ibid. p. 356—357.

✣

8535. Żywot S. *Kunegundy* Zakonu Swiętey Klary Xiężney Polskiey. Za powodem W. X. Jana Foxa Archid. Krak. etc. Wizytatora tegoż Zakonu, z łacińskiego na polskie przez X. Przecława *Moieckiego* Dziekana Kamienieckiego przetłumaczony. w Krakowie U Franciska Cesary. R. 1617. 4. *288 str., 6 kart regestru, 4 karty na przodzie.*

Dedykacja tłómacza do Marcina Szyszkowskiego Bisk. Krakow. *Zob. Noty.*

8536. Wizerunek swiętey doskonałości w Błogosławioney *Kunegundzie* Krolowey Polskiey iaśnieiący przez X. Marcina Ignacego FRANKOWICZA Kustosza Sandeckiego i t. d. w Krakowie w Druk. Franc. Cezarego 1718. fol. (Ju. MS.)

W rękopismie biblioteki Załuskich N. 1977, in 8. maj. na pargaminie pisanym, a Króla Stanisława Augusta nakładem wspaniale oprawnym, znajdowało się życie S. Kunegundy. Wyrazy początkowe: *Incipit prologus in vitam Felicis* Kinge (Kinga, było imie Konegundy w owych czasach, jak świadczy Długosz pod rok. 1239) ducisse Cracouien. Na końcu: *Explicit epilogus de Sancta* Kinga *ducissa Cracouiensi. Anno D. 1400 primo finitus: in crastino Sancte Annae feria quinta.*— Autor nie wiadomy. (Janoc. Vol. II. p. 66 et sq.)

W tymże rękopismie i tegoż niewiadomego autora *Vita S. Salomeae, Reginae Haliciae.* (Janociana Vol. II. p. 236.)

8537. Gius. Maria FAVINI. Vita di S. *Cunegonda.* Roma 1716. 8. (Zał. Progr. p. 52.)

8538. Vita de la Venerabile *Cunegonde* Reina di Polonia, di Ranuccio Pico Secretario del Serenissimo Duca di Parma de Piacenza, data in luce dal R. P. M. F. Abrahamo BZOVIO dell Ordine de'Predicatori. In Roma appresso Francesco Cavalli 1623. 4. *173 str.*

Dedykacja Bzowskiego do Konstancyi Barberini siostry Pap. Urbana VIII. dat. z Rzymu 17 Januar. 1623. (Ossol. I. 103. 40.)

8539. Vita Beatae *Cunegundis* Regiae Hungariae Principis ac deinde Reginae Poloniae et Patronae Polonico Idiomate a Martino FRANCOVICZ Custode Sandecensi, ex variis authoribus olim collecta, nunc vero in brevius compendium redacta, ad regni nativi Hungariae decus et utilitatem latinitate donata per Franciscum *Petrykovski*, Abbatem B. M. V. de Paroszlo Custodem et Officialem Sandecensem Praepositum in Veteri Sandecz et Igloviae parochum. Tyrnaviae 1744. 4. *162 str. 1 ark. regestru na końcu i 13 kart na przodzie.*

Dedykacya do Maryi Teressy. *Zob. Noty.*

✣

8540. Michał WOYNIŁOWICZ Zak. Kazn. Summaryusz życia i cudow niektorych S. *Ludwika Bertranda* Zakonu Kaznodzieyskiego od Klemensa X. kanonizowanego. w Wilnie 1672. 4. (Nies.) *Zob. Noty.*

✣

8541. Bartł. PAPROCKI. O Nawroceniu S. *Maryi Magdaleny.* (Nies.)

8542. Wawrzyniec SOLARSKI. Wizerunek miłości Boskiey w żywocie S. Marii *Magdaleny. b. m.* 1686. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8543. Romans zbawienny albo opisanie życia S. *Maryi Magdaleny* w trzech częsciach. w pierwszey. Opisuie się życie jey swiatowe, y nawrocenie. w drugiey Szczera pokuta. W trzeciey. Dokończenie pokuty y smierć chwalebna, przez Xiędza Karola KWINTĘ Prowincyi Ruskiey Prowincyała do druku podany R. P. 1779. w Berdyczowie, w Drukarni Fortecy Nayśw. Maryi Panny zá przywileiem J. K. Mci. 4. *198 str.*

Wyszło kosztem Konstancyi Łaskiej Podczaszyn. Lwowskiej. (B. Horod.)

8544. X. Poniński. Kazanie na Oktawę S. *Maryi Magdaleny*. fol.
(Katal. J. L. Kocha 1792.)

8545. Kazanie na swięto S. *Maryi Magdaleny* przez X. Klemensa Chodykiewicza Ord. Praed. we Lwowie 1771. fol. *5 ark.* (Ad. Słowik. Noty.)

✣

8546. Albertus Czepelius alias Cephelius Ord. Carm. Vita, miracula et transitus B. *Mariae Magdalenae de Pazzi* Libri II. Cracoviae 1628.
(Bibl. Carm. T. I. p. 18.)

8547. Mons Pietatis albo Gora Karmelu w gorę pobożności przemieniona w ktorey nieoszacowane summy depozytowane cnot *Maryi Magdaleny de Pazzis* Karmelitki i t. d. pokazuie X. Franc. Wolscius Reformat. w Krakowie w Druk. Stanisława Piotrkowczyka. R. 1670. 4.

8548. Lylya Florencka albo cudowny żywot — S. M. *Magdaleny de Pazzis* z miasta Florencyey Zakonu Karmelitań. dawney Obserw. teraz nowo z włoskiego ięzyka na polski przełożony—przez OO. Karmelitow Krakow. P. Maryey z Piasku — w Krakowie w Druk. Dziedzicow P. Schedla — R. P. 1671. 4. *438 str. i $2\frac{1}{2}$ ark. na przodzie.*

Przypis. Gryzeldzie Konstancyi na Zamościu Korybutowej, Wojewodzinej Ziem Ruskich.

✣

8549. a) Życie *Maryi Małgorzaty A-la-Kok* z francuzkiego przez Zakonnice Nawiedzenia N. M. P. tłómaczone. w Krakowie 1719. 8.
(Zał. Progr. p. 48.)

b) Życie Wielebney *Małgorzaty Alakok* Zakonu od Nawiedzenia N. Maryi Panny zwanego, ktore z rozkazu swego spowiednika własną ręką napisała. w Wilnie 1724. 8.
(Krasz.)

✣

8550. Wonia naywdzięcznieysza, albo naypierwsza relacya życia *Kata. Methildy* Fundatorki adoracyi Przenayświętszego Sakramentu. w Warszawie 1738. 8.
(Kat. Mac. Szczepań. 1793.)

✣

8551. Zbior życia, cnot, cudow, zdań, rad i nauk seraficznego sługi Bożego *Michała* 8.
(Kat. J. L. Kocha 1792.)

✣

8552. Jędrzej Gronowski. Żywot Błogosławionego *Michała Giedroycia.* w Krakowie w Dr. Symona Kempiniego 1615. 4. (L. S.)

Jest tu *Wotum* do tego Błogosławionego, wierszem przez Jana Achacego Kmitę.
(Ju. I. 184.)

8553. Zywot pobożny, cuda znaczne y smierć szczęśliwa B. *Michała Giedroycia* Xiążęcia Litewskiego Zakonnika Ord. Canonici S. Mariae Demetri de Urbe, Fratrum de Poenitentia BB. Martyrum sub regula D. Augustini militantium którego swiątobliwe ciało odpoczywa w kosciele S. Marka Ewangelisty w Krakowie z oryginałow własnych y rożnych historykow, tak polskich iako cudzoziemskich, przez Grzegorza Wiwianiego Nauk Wyzwol. y Filoz. Dokt. Akad. Krak. Profess. napisany przez W. JX. Samuela Brzezewskiego S. Th. Licencyata Kaznodzieię Ordyn. Kościoła S. Marka Ewangel. tegoż zakonu, gdzie autor za nastąpieniem śmierci pisać przestał; od Rozdziału 7 dokończony y do druku podany, a gdy zaś po setnym trzynastym roku, iak trzeci raz z pod prasy drukarskiey wyszedł ten żywota exemplarz—za staraniem y nakładem W. JX. Anastazego Sołtykiewicza — czwarty raz przedrukowany R. P. 1769. w Krakowie w Druk. Semin. Dyecez. 4. *136 str. i 2 ark. na przodzie.*

Pierwsze wydanie było r. 1655.

Niesiecki (II. 199) między pisarzami życia Bł. Gedrojcia wymienia nasamprzód Jana z Trzciany (Notarius Publ. Apostol.) a potém Kanonika Lwow. r. 1544, dalej Krzysztofa Przeworskiego Proboszcza Libichowskiego, wyd. Krakow. z kommentarzem i notami Dan. Papobroch. r. 1605, Jędrzeja Wiwiani i Samuela Brzeżewskiego

S. J. 1655. Prócz tego Pruszcz w Fortecy str. 151, Gabr. Pannotus, de Canon. Regul. Zob. Acta SS. Antverp. Maii T. I. p. 552. Por. Catal. Bibl. Bunav. III. 888.

8554. Tomasz Strzechowski. Xiąże u świata i nieba *Michał Giedroyć*. w Krakowie w Kościele S. Marka spoczywaiący różnemi łask i cudów znakami słynący. w Krakowie 1736. (Ju. MS.)

8555. Thomas Strzechowski Ein Fürst vor der Welt und vor Gott, *Michael Gedrutius* aus dem Sarmatischen übersetzt von Joannes Rohn. Prag. 1740. 4. (Sienk. l. c.)

8556. Compendium życia *Michała Giedroycia*. w Wilnie 1741. (Krasz.)

8557. Vita Beati *Michaelis Ord. S. Mariae de Metro* de Poenitentia Beatorum Martyrum Conventualis S. Marci Crac. Opera et sumptu V. P. Christophori Przeuorscen. in lucem emissa. Cracoviae in Offic. Simonis Kempinii. A. D. 1605. 4. *3½ ark.*

Krzysztof z Przeworska jest wydawcą tylko. (L. S.)

8558. Zbior cnot i cudow Bł. *Michała de Sanctis*. w Berdyczewie w Dr. Fortecy N. M. Panny. 1780. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

8559. Compendium życia B. *Micheliny* albo Michaeliny Zakonnicy Instytucyi Trzeciego Zakonu S. O. Franciszka w r. 1737 Beatyfikowaney i t. d. przetłumaczone przez X. Michała *Halkiewicza* Franciszkana z Rocznych Dziejow Waddynga y innych Historykow. w Warszawie w Druk. Sch. Piiar. 1737. 4. *2 ark.*

8560. Jozef Pietkiewicz Zak. S. Bazyl. W. Protoarchimandrita Monastyru Nowicyackiego Byteńskiego. (Zywot S. *Onufryusza* Pustelnika). 4.

8561. Jozef Pietkiewicz. Żywot S *Pafnuciusza*. Wien (?) 1686. 4. (Kat. Elek. Sas.)

8562. a) Zywot S. *Patrycyusza* oraz krótkie zebranie o czynie tegoż S. wyięty przez X. J. Wielewieyskiego S. J. w Krak. 1761. 8.

b) — — w Krakowie. 1791. 8. (Kat. Mac. Szczepań. 1793.)

8563. WzorDoskonałościS.*Pawła Pustelnika*. 8. (Kat. J. L. Kocha. 1792.)

8564. Gruntowne statkowanie kościoła Bożego; Kazaniem w dzień SS. Apostołow *Piotra y Pawła* i t. d. przez X. Ant. Stephanowica ukazane. w Krakowie w druk. Stan. LenczewskiegoBertutowicaR.1654. 4. *1½ ark.* (Noty X. Plat. Sosn.)

8565. Kazania na uroczystość SS. *Piotra y Pawła* Apostołow miane w obecności X. Biskupa Massalskiego. w Wilnie 1785. 8. (Krasz.)

8566. Michał Karpowicz. Kazanie na dzień. SS. *Piotra y Pawła*. w Wilnie 1788. 8. (l. c.)

8567. Synopis Vitae Virtutum et miraculorum S. *Petri de Alcantara* Ord. S. Francisci Strictioris Observantiae Hispaniae—Collecta ex Authenticis Scriptoribus infra nominandis R. P. Antonio Broudino Hiberno ejusdem instituti alumno Theol. Primum Pragae, deinde reimpressa Cracoviae 1670. Typis Schedelianis. 12. *69 str.*

Przypisanie drukarza Mikołajowi Bieganowskiemu Kasztelanowi Kamienieckiemu. (Ju. MS.)

8568. Wypis zywota Błogosławionego *Piotra Dunina*. 8. (Katal. Mac. Szczepańsk. 1793.)

8569. X. Jakub Falkowski Zak. Kazn. Kazania trzy na wprowadzenie uroczystości B. *Piotra Kappukcyusza* Zak. Kazn. miane w Grodnie. w Grodnie 1816. 8. *75 str.*

8570. Compendium Zywota albo krotkie zebranie cnoty y cudow S. *Piusa* Piątego Naywyż. Biskupa Rzymskiego Zakonu Dominika S.

Kaznodz. w poczet SS. Bożych od Klemensa XI. solennym aktem policzonego etc. w Krakowie w Druk. Akad. 4. *5 ark.*

W pozwoleniu na druk daném r. 1713, tłómaczem z łacińskiego tego żywota nazwany jest Bazyli Filipkowicz Dominikan.

8571. Compendium Vitae, Virtutum et Miraculorum nec non actorum in causa Canonizationis B. *Pii* Quinti S. P. ex Secretariatu Congregationis Sacrorum Rituum. Vilnae typis Universit. S. J. A. D. MDCCXIII. fol. *3 ark.*

8572. Pankracy SKAWIŃSKI Franciszkan. Chwalebna Ozdoba... Kazanie miane na Introdukcii Reliquii *Piusa* S. w Lublinie. w Sandomierzu w Druk. S. J. fol.
(Sienk. l. c.)

✣

8573. Vita Servi Dei B. RAPHAELIS PROSZOVIANI S. B. D. V. C. G. Posnaniae typ. Alberti Laktanski 1686. 4.
(Sienk. l. c. Kat. Friedl.)

✣

8574. Acta beatificationis et Canonizationis RAPHAELIS CHYLINSKI. Romae 1786. fol. (Sienk. l. c.)

✣

8575. Roza Indyiska albo przedziwny Żywot y cuda B. *Roży* Indyanskiey, trzeciego habitu S. Dominika, przez Przewieleb. Oyca Leonarda HANSENA ięzykiem łacinskim do druku podana—Na polskie przełożona przez W. O. Tomasza *Tomickiego* Dominikana. w Krakowie w Druk. Dziedz. y Sukcess. Łukasza Kupisza 1666. 4. *276 str. i 1 ark. na przodzie.*

Dedyk. Annie z Szteinberku Kostczance Xieni Jarosławskiej zakonu ś. Benedykta.

b) — w Krakowie w Druk. Akad. Krak. 1677. 4. *265 str.*

2 karty różanego wieńca wierszem . 6 kart regestru i ark. na przodzie. Tłómacz wydanie to przypisał Królowej Nieba i Ziemi. (L. S.)

8576. Sponsa Christi B. *Rosa* de S. Maria Virgo Peruana Tertii Ord. S. P. Dominici compendio enarrata. Prius Romae nunc iterum in Polonia recusa. Cracoviae apud Stanislaum Piotrkowczyk S. R. M. Typogr. A. 1668. 8. *84 str.* (L. S.)

8577. Błogosławiona *Rosa* Indyanka Zak. kaznodz. Dominika S. krotko opisana. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1668. 4. *Druk gocki.*

Przypis. Izabelli Lackiej Chodkiewiczowej Starośc. Mozyr., u którego podpis: X. Michał *Woyniłowicz* S. Th. D. Prowincyał Litew. Z. K.

8578. Rosa Occidentalis Indiae seu compendium vitae B. Rosae de S Maria Limanae authore A. R. M. F. Antonio GONCALEZ — Romae deinde Varsaviae im. Schol. Piar. 12.

✣

8579. Rosa caelestis recens patefacta; contra grassantem pestilentiam salutare remedium: seu Sanctae *Rosaliae* Siculae—Brevis Vitae enarratio ex ijs, quae hactenus Romae de ea Typis vulgata fuerant, confecta, cuius sacrum corpus — Anno tandem 1624. Idibus Julijs inventum est. Adversus debachantem luem celebratissimum amuletum ex quo pars costae unius, cortice eodem convestita. et parti ossis alterius annexa, Cracoviam Anno hoc, 1630 die 27 Mensis Julij, transvecta; in Ecclesia Domus Professae Societ. Jesu. S. Barbarae Virgini et martyri sacrâ, authoritate publicâ, publicis colenda honoribus, ritu solemni exponetur mensis huius Septembris, die 21 vt sit cum caeteris, Sanctorum urbis huius tutelarium, sacris cineribus, contra imminentia ab epidemiae malo pericula, toti Regno praesens antidotum. Cracov. in Off. Andreae Petric. S. R. M. Typogr. 1630. 4. *10 str.*

Dedyk. Piotr. Gembickiemu kościoła Katedr. Krakow. dziekan. z podpisem: F. S. E. S. J. (Fridericus Szembek e Soc. Jesu).
(B. Horod.)

8580. Frydryk SZEMBEK, S. J. Wiadomość o S. *Rozalii* Sycyliance, o Odpustach i t. d. w Toruniu R. 1630. (Siarcz.)

8581. Duchowne Morowego Po-

wietrza Lekarstwo. S. Rozalia Panna osobliwa J. C. oblubienica z Królów Sycyliyskich i Karola Wielkiego Cesarza Rzymskiego Familiey Xiężna. Przesławna na Kwiskwinij i Rózach Hrabina. Wychowana między skałami gorzystemi Pustelnica od Stolice Swiętey Apostolskiey deklarowana skuteczna przeciw śmiertelnym zarazom Patronka, Cudownym życiem wsławiona, i do Polskiey wiadomosci z Autentycznych Włoskich i Łacińskich Hystoryków, piorem Polskim uprzeymie zalecona, przez W. X. Dominika Frydrychowicza S. Theolog. Doktora Zakonu Kaznodzieyskiego Roku P. 1705. Przydane iest na koncu osobliwe przeciw morowemu powietrzu Nabożeństwo, i godzinki do teyże S. Rozalij Patronki, Przestrogi także uczonych Doktorow i Medyków, są opisane z Receptami skutecznemi smiertelność morowego Powietrza odpędzaiącemi i ratuiącemi. w Krakowie w Drukarni Akademickiey. 4.

Na karcie 105. Godzinki o S. Rozalij, tłómaczone przez Kaspra Lackiego Kustosza Tarnowskiego. Na karcie 145 zaczyna się nauka jak się sprawować czasu morowego powietrza, przez Jana Innocentego Petrycego Doktora napisana 1622. (*Zob. Noty*). (Ju. MS.)

✦

8582. Zywot y Cuda W. *Salomei*, Krolowey Galickiey abo Halickiey: Corki Leszka Białego, Siostry Bolesława Pudika, Monarchow Polskich. Pokorney służebnice Pańskiey, w Regule S. Klary, y iey zakonu, w krolestwie Polskim Fundatorki. Z Manuskryptow Żywota y Cudow, W. W. Salomei y Kunegundy, ktore w Klasztorach S. Jędrzeja, y Starego Sącza są w schowaniu: y z Przywileiow Klasztorowi S. Jędrzeja nadanych: y z wielu pism od Stolice Apostolskiey zesłanych, także y Historyographow Polskich, zebrany y wypisany. Przez X. Adama Opatovivsza. Pisma S. D. y Prof. Dziek. S. Anny, na ten czas Spowiednika Klasztoru S. Jędrzeja. — *Na końcu:* W Krakowie w Druk. Macieja Jędrzejowczyka, R. P. 1633., 4. *364 str. i ark. na przodzie.*

Dedyk. Jadwidze Gniewkownie Xieni, i całemu zgromadzeniu Panień klasztoru S. Jędrzeja.

8583. Gius. Guarnieri. Vita e miracoli della B. *Salomea* Regina d'Alicia. Roma 1689. 8. (Kat. Elek. Sask.)

8584. Canonizationis B. Salomeae Summarium. *b. r. i m.* fol. (L. S.)

8585. Flores Vitae B. *Salomeae* Virginis, Principis Poloniae, Reginae Haliciae, Ordinis S. Clarae primae in Polonia Fundatricis. Auctore Sebastiano Piskorski U. J. D. et Professore in Alma Academia Cracovien. Cracoviae 1691. 4. *7 ark. (po łacinie i polsku).*

Accessere: Flosculi Sacrae Eremi B. Salomeae Virginis in Lapide S. Mariae Religiosissimae in Christo Virgini Ludovicae Salomeae Zamoyska Abbatissae. 3 *ark.* (L. S.)
Wspomina autor w pismie tém o niejakim Alexandrze Soboniawskim, Obożnym Hetmana P. K. a poźniej pustelniku na tej skale, który zostawił Pismo S. w składzie rymu przełożone. Pierwsza księga między osobliwościami Biblioteczki Pustelniczej jest położona, druga Nowego Testamentu uniesiona przez kogoś została. Umarł ten Sobaniawski r. 1674 i pochowany przy ścianie oltarza B. Salomei.

8586. Joh. B. Beltrami. Vita di S. Salomea Roma 1716. 8.

Wydał Grabia Franciszkan Polski. (Zał. Progr. p. 52).

8587. a) Sebastianus Piskorski Flores vitae B Salomeae Virginis etc. Cura S. Dembinski. Cracoviae 1734. 4. *z figurami.* (Kat. Elek. Sask.)

b) Flores vitae Beatae Salomeae Virginis, Principis Poloniae, Reginae Haliciae etc. Varsaviae Typis Schol. Piar. 1735. 4. *10 ark. po łacinie i po polsku z rycinami. Wydawcą Franciszek Rożyc Kobielski Biskup Antynopolitański.* (Jan. Pol. N. 34).

✦

8588. Długosz. Vita beatissimi *Stanislai* Cracoviensis episcopi.

Necnon legende sanctorum Polonie, Hungarie, Bohemie, Moravie Prussie et Slesie patronorum. In Lombardica historia non contente. (*Pod tym tytułem rycina: Swięty Stanisław wskrzesza Piotrowina*). *4. 131 kart po jed. str. liczb., i 4 nieliczb. (na końcu) regestru.*

P. 131 *verso* czytamy: Finit feliciter vita beatissimi Stanislai Cracoviensis episcopi et polonorum prothomartyris mirifici: edita per egregium virum dominum Joannem Dlugosch canonicum cathedralis ecclesie Cracovien. Anno dni 1465. Et alie legende sanctorum polonie: hungarie: bohemie: morauie: prussie: et slesie patronorum. Impressum Cracovie in edibus providi viri Joannis Haller. Anno partus virginalis Millesimo quingentesimo undecimo: die Mercurij.vegesima quarta mensisDecembris. Autor kładzie na początku przemowę do Sędziwoja Czechela (Sandivogius de Czechel) Ar. et thel. mag. Kanonikow Regular. zakonu S. Augustyna w Kłodawie Proboszcza, któremu wielkie składając pochwały, dzieło swoje skromnie pod sąd i poprawę oddaje. fol. 85 *verso* jest zamknięcie (Conclusio operis), gdzie znowu do tegoż Sędziwoja mowę obraca autor. Na końcu data pridie kalendas Julias. Anno dni Millessimo quandringentesimo sexagesimo quinto, i to jest data napisania dzieła. fol. 86 *recto*—88 *verso* znajduje się odpowiedz Sędziwoja: Spectabili venerandoque dictatori dno Joanni Longini Canonico Cracovien. preceptori suo precelebri. Frater Santhko de Czechel monasterii beati Egidij Clodauien. clericorum regularium inutilis seruus. etc. Do strony 90 recto są nowe cuda S. Stanisława; dalej zaś idą Legendy Świętych: Wojciecha, Floriana, Wacława, Zygmunta Król., S. Antoniego z Lizbony, Władysława Króla, Zoeranda i Benedykta, Stefana Króla, Gerarda, Demetryusza, Emeryka, Jadwigi i t. d.
(Bibl. Ossol. L. S.) *Zob. Noty.*

8589. Decus Polonorum S. *Stanislai* EpiscopiCracoviensis etMartyris Vita olim a Joanne Dlugosso Canonico Cracoviensi scilicet a. 1465 typis edita, nunc iterum singulis capitibus summatim praefixo compendio, et latini idiomatis asperitate nonnihil castigata a Stanislao Dobielowicz Decano Chodoliensi, additis insuper, quae in tabulis Ecclesiae Piotrovinensis reperiuntur, miraculis. Cracoviae, apud viduam et Heredes Francisci Caesarii, anno Salutis mdclxvi. 4.

8590. Lauretum Stanislaetum. Zamoscii. Alexander Pawłowicz. 1640.

Z okoliczności wystawienia kościoła w Żółkwi na cześć S. Stanisława i Wawrzyńca Męczenników, przez Stanisława Żołkiewskiego. (Ju.)

8591. Oratio de virtutibus ac meritis D. *Stanislai* Episcopi Cracoviensis, Martyris et Patroni Poloniae per Stanislaum Lukowski habita. Cracoviae in officina Piątkoviana. 1645. 4. *11 ark.*

8592. Purpurata felicitas quam Polono sanguine d. *Stanislaus* etc. universo Christiano Orbi sed potissimum Polonae gloriae comparavit— a Stanislao Sarnowski Equite Polono adumbrata. Romae typis Ludov. Grignavi. A. D. mdcxli. 4 major. *1 ark.* (L. S.)

8593. Byssus et Purpura seu vita et martyrium D. *Stanislai* Episcopi Cracoviensis Historico stylo, insertis etiam nonnullis encomiorum flosculis Contexta, a Pr. Bartholomaeo *Sotarevio* Ord. S. Pauli primi Eremitae Presbytero. Typis Clari Montis Częstochoviensis, 1693. 4. *127 i 32 str.*

Ostatnie 3 karty mają życie S. Stanisława anagrammatycznie i epigrammatycznie ułożone. *Zob. Noty.*

8594. Epitaphia Diui Martyris *Stanislai* Episcopi Cracoviensis in Rupella post necem tumulati, Quibus annectuntur epitaphia Petravini resuscitati a D.Stanislao; Długosii Canonici Cracov. Chronologia D. Stanislai, Boleslai Regis Occisoris, a Ill. D. Francisci Szembek Dapiferi Regni Magni Cultoris D. Stanislai indigno servo— F. Dionysio Chełstowski Ord. S. P. P. E. conscripta typis—Clari Mortis Częstochoviensis 1713. 8.

8595. Mikołay Wyżycki Dziekan Krak. Kazanie na S. Stanisława miane w Krakowie 1725. fol.
(Zał. Progr. p. 48).

8596. (Tłuczyński). Vita S. *Stanislai.* (Nies. III. 387).

Zapewne Macieja Ignacego Tłuczyńskiego

S.J., który pisma swoje wydawał bezimiennie. Por. Niesiecki w Tomie IV. str. 352.

8597. Andrzey Stanisław Kostka Załuski. Zebranie życia S. *Stanisława* Biskupa Krakowskiego w Krakowie w Pałacu Biskupim 1753 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

8598. a) Compendio della Vita, virtute miracoli di S. *Stanislao* Vescovo di Cracovia. Roma 1753. 8.

b) — — tam. 1766. 8. (Sienk. l. c.)

8599. Kazanie na uroczystość S. *Stanisława* Biskupa przez X. Kniaziewicza. 4. (Krasz.)

✣

8600. Vita, gesta et miracula Beati *Stanislai* Poloni, Casimiria ad Cracoviam oriundi Canonicor. Regular. Lateranen. S. Salvatoris, Ordinis D. Augustini etc. Nunc primum in lucem edita — authoritate Ill. D. Bernardi Macieiowski S. R. E. Card. Archiep. Gnesn. Cui in fine additus est Catalogus aliorum Polonorum eiusdem nominis Sanctorum, vitę sanctitate vel morte pro Christo fortiter obita illustrium. Authore Martino *Baronio* Jaroslaviense Clerico. Cracoviae in Offic. Basilii Skalski. A. D. 1609. 4. *55 str.*

Wylicza tu autor przeszło dwódziestu świętych i błogosławionych tego imienia Polaków. Oprócz tego dodane są króciuchne żywoty następujące: Beati *Meinhardi* Episcopi Livoniensis, B. *Bertoldi* Ord. Cistercien. Episc. Livoniae, B. *Juttae* Viduae Prutenae, Vita S. Juttae ex polonico Freder. Schembek interp. Joanne Suini, zob. Acta SS. Antverp. Maii T. VII. p. 602—613. B. *Dorothaee* Viduae Pruthenae, B. *Martini Baryczka* Warsavien. oraz P. *Martini Laternae* Poloni Soc. Jesu vitae felicisque mortis descriptio, occisus A. D. 1598 die 30 Septembris. (L. S.)

8601. a) Cnotliwy i Cudowny Zywot Wielkiego Sługi Bożego B. *Stanisława Kazimierczyka* nayprzod w przesławney Akademij Krakowskiey S. Teologij Bakałarza potem w Konwencie Bożego Ciała, na Kazmierzu przy Krakowie Kanonikow Zakonnych Lateraneńskich Świętego Augustyna Professora i Przeora, wżyciu i po śmierci cudami sławnego, nayprzód od Marcina *Baroniusza* Kleryka Jarosławskiego w Roku 1609. Stylem Łacińskim wypisany, potym przez X. Krzysztofa Łoniewskiego tegoż Konwentu Kanonika w Roku 1617. ku czci i chwale Bożey po polsku wydany, za czasem iasną pochodnią życia Apostolskiego przez X. Stefana Ranatowicza tegoż Zakonu w Roku 1660. oświecony. Znowu w Roku 1702. od X. Michała Akwilina Gorczyńskiego, Prawa Duchownego i Pisma S. Doktora i Professora S. Stolicy Apostolskiey Pisarza tegoż Zakonu Kanonika stylem i Konceptami z przydaniem cudów przyozdobiony. w Krakowie w Drukarni Akademickiey Kollegium Większego. (Ju. MS.)

b) Żywot B. *Stanisława Kazimierczyka* Kan. Reg. Lat. w Konwencie Bożego Ciała na Kazimierzu przy Krakowie, w życiu i po śmierci cudami sławnego — w Roku 1609. przez Marcina Baroniusza w Języku Łacinskim napisany w roku 1617. przez X. Krzysztofa Łoniewskiego Kan. Reg. Later. na język Polski przełożony — w roku zaś 1763. staraniem X. Woyciecha Grabowskiego K. R. L. z przydaniem Cudow 4ty raz przedrukowany — w Krakowie w Drukarni Akademickiey. 4. *VI i 136 str.*

Dedyk. do WJX. Chmieleckiego Prałata Generalnego Kongregacyi Krakowskiej Chłędowski (99) mieni tę edycją piątą. Poprawił tam omyłkę: Marcina Bavriana zam. Marcina Baroniusza, i drugą, że tłómaczem jest Grabowski, miasto Łoniewski.

8602. Stefan Ramotkowicz Kanonik Lateraneń. Jasna Pochodnia życia Apostolskiego Bł. Stanisława Kazimierczyka. wKrakowie wDruk. Dziedz. Stanisł. Lenczowskiego Bertut. 1660. 4. (Sienk. l. c.)

8603. Aquilinus 'Michael Gorczynski Canon. Reg. Lateran. Via B. *Stanislai Casimiritani* demonstrata. Propositiones philosophicae Cracoviae typ. Univer. 1693. fol. (L. S.)

8604. Żywy wzór Apostolskiey doskonałości B. *Stanisław Kazimierczyk* — Akademiey Krakowskiey Professor y S. Theologiey Bakałarz Zak. Canonicor. Regular. S. Salvatoris Lateranen. Theolog y Przeor pod cieniem krzyża S. — przez X. Aquilina Michała Gorczynskiego Prawa Duchow. y Pisma S. Doktora y Professora S. Stolice Apostol. Pisarza, tegoż Zakonu u Bożego Ciała na Kazimierzu Kanonika — roku 1702. w Krakowie w Druk. Akadem. 4. *164 str. i 5 kart na przodzie.*

Przypis Jadwidze z Czekarzowic Lanckoronskiej Kasztelanowej Radomskiej.

8605. Vita B. Stanislai Canonic. regular. Lateran. Casimiriae, auctore Mart. Baronio, recognita a. Frider. Szembek et miracula primo post obitum anno patrata ex MSS. cum commentario praevio et notis Godefr. Herschenii.

(Catal. Bibl. Bunav. T. III. p. 888).

✧

8606. a) Vita B. *Stanislai Kostkae* Poloni e S. J. autore Franc. Sacchino Soc. eiusd. Ingolstadii in typ. A. Sartorii. A. M.DC.XI. 8. *58 str. i 2 karty na przodzie.*

Przypis. autora Władysławowi synowi króla Zygmunta III.

b). Franc. Sacchini Vita B. *Stanislai Kostkae*, Poloni, e Soc. Jesu, ab auctore recognita et aucta. Colon. ap. Jo. Kinchium, 1617. 12.

(Catal. Bibl. Bunav. III. 566).

8607. Vita del Beato *Stanislao Kostka* della Compagnia di Giesu composita dal P. Francisco Sacchini della medesima Compagnia et ristampata con l'aggiunta d'alcuni miracoli dell istesso Beato. Roma appresso Bartolomeo Zannotti 1620. 12. *282 str.*

Na str. 98 jest wzmianka, że Stanisław Warszewicki pierwszy opisał życie S. Stanisława Kostki. Niepewna czy było kiedy drukowane. (L. S.)

8608. Joseph Cassani Vida, Virtudes y Milagros de S. *Stanislao Kostka*, de la Compania de Jesus. En Madrid, en la Imprenta Real, 1715. 8. (Catalog. Bibl. Bunaw. l. c.)

8609. Capitolium Sanctioris triumphi caput S. *Stanislai Kostka* adoratum. Cracoviae Typ. Jacobi Matyaszkiewicz. *b. r.* fol. (L. S.)

Głowa ś. Stanisława Kostki przysłana została z Rzymu do Polski od O. S. Grzegorza r. 1621.

8610. Relacya abo krotkie opisánie cudow niektorych y dobrodzieystw przednieyszych, B. *Stanisława Kostki* Soc. Jesu; ktoremi, ná wzywánie pomocy iego, Pan Bog ludźi stanow wszelákich, cudownie w Krolestwie tym pocieszyć raczył, z processow, w Archidiaecezyey Gnieznienskiey y Lwowskiey, tákże Biskupstw niektorych w koronie tey; z roskazánia Stolice Apostolskiey dla Kánonizácyey iego czynionych. Cudow innych rozmaitych, ktoremi po ták wielu odległych kraiach słynie, dla krotkości nie wspomináiąc. Z dozwoleniem Stárszych Zakonnych, y Urzędu duchownego. w Krak. w Drukarniey Andrz. Piotr. Typogr. K. J. M. Roku Panskiego 1630. 4. *Typ gocki. 76 str.* *Zob. Noty.*

8611. (Ignacy Tłuczyński S. J.) Lilia Nieba y Ziemi wdzięczna to jest Zywot S. *Stanisława* Kostki. w Krakowie 1673. 12.

8612. a) Pierre Joseph d'Orleans S. J. La Vie de B. *Stanislas Kostka* à Paris 1712. 8.

(Zał. Progr. p. 5.)

b) — — Nouvelle édition revue et augmentée Paris 1732. 8.

(Sienk. l. c.)

8613. Gwilhelm Robertson Kazanie na S. Stanisława Kostkę miane w Poznaniu 1714. fol. (l. c.)

8614. a) Della vita e miracoli del B. *Stanislao Kostka* della Comp. di Giesu scritta dal P. Danielo Bartoli della medes. Comp. Libri due. Editione secunda accesiuta dal autore — In Roma M.DC.LXX. alle spese d'Ignatio de'Lazari 8. *408 str. i 6 kart na przodzie.*

b) — in Roma et in Milano, 1674

per Federico Agnelli. 24. *566 str. i 16 kart na przodzie.*

8615. O Żywocie i Cudach B. *Stanisława Kostki* z Zakonu Zebrania Pana Jesusowego Księgi dwie napisane po włosku przez W. X. Daniela Bartola a potym przez W. X. Woyciecha Tylkowskiego tegoż Zakonu na polski język przełożone. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1674. 4. *234 str. i 6 kart na przodzie. Druk gocki.*

Przypis. tłómacza Jędrzejowi Kazimierzowi Ossowskiemu Kanonikowi Wileń. i t. d.

8616. Compendium vitae, virtutum et miraculorum necnon Actorum in causa Canonizationis B. *Stanislai Kostkae* Novitii Soc. Jesu. ex Secretaria Congregationis Sacrorum Rituum. Romae typis Rev. Camerae Apostol. 1726. fol. *6 kart. Zob. Noty.*

8617. Vita S. *Stanislai Kostcae* S. J. Viennensis olim Academici 100 Symbolis illustrata. Viennae 1715 8. *z rycinami anonyme.* (Zał. Prog. p. 39.)

8618. Galuzzi S. J. Vita di S. *Stanislao Kostka* Roma 1727. 8. (l. c.)

8619. a) Vita S. *Stanislai Kostcae* Emblematibus illustrata. Dilingae 1727. 4.

(Zał. Progr. p. 39.—Catal. Libr. Theol. Cathol. Norimb. 1731.)

b) — — 2 Edit. Vratislaviae 1731. 8. *bez rycin.* (Zał. l. c.)

8620. Floryan Loba Zak. Cyster. Wielka nieba y całego świata exsspektacya na kanonizacyi SS. *Stanisława Kostki y S. Aloizego Gonzagi* ogłoszona w Krakowie w Dr. Jak. Matyaszkiewicza 1727. fol. (L. S.)

8621. Jan Gzowski S. J. Beatyfikacya S. *Stanisława Kostki* ogłoszona kazaniem. w Krakowie w Druk. Jak. Matyaszkiewicza. 1727. fol. (L. S.)

8622. Vita del Beato *Stanislao Kostka.* In Bologna per l'Herede del Benacci. *b. r.* 16. (Sienk. Dod. do Bent.)

8623. Nuove Considerazioni sopra la vita di S. *Stanislao Kostka.* Roma 1728. 8. (Sienk. l. c.)

8624. S. *Stanislai Kostka*, S. J. Vita symbolis et doctrinis moralibus illustrata ac ejusdem Divi sacris honoribus denuo consecrata — Wratislaviae typis Coll. S. J MDCCXXXI. 8. *256 str.*

8625. Oratio die sacra S. *Stanislai Kostka* in templo Colleg. Leopol. S. J. dicta a P. Franc. Wilczewski S. J. 1747. 12. *20 str. nieliczb.* (Ad. Słowik. Noty).

8626. Seraficki Młodzieniaszek Swięty *Stanisław Kostka*, wystawiony na wzor dobrego życia przez niektore uwagi modlitwy cwiczenie cnot, i przykłady przez X. Paschalica de Malteis Zgromadzenia Jezusowego włoskim językiem wydane w Neapolu a teraz na polski przetłomaczone w Kaliszu w Drukarni S. J. 1757. 8.

W liście ofiarnym podpisali się Domus Probationis Cracoviensis. Całe życie Kostki wystawia jako wzór wielu cnot, i z przykładow jego piękne dla młodzieży nauki. Na końcu jest dziesięć uwag na 10 dni niedzielnych o przedniejszych zasługach Swiętego i wiele modlitw. (Ju. MS.)

8627. Mikołay Oborski S. J. Wypis z processu Kanonizacii S. *Stanisława Kostki* o smierci i życiu Woyciecha Kossaka w Przemyślu w Druk. S. J. 1769. 8. (Sienk. l. c.)

8628. Wdzięczność wiekopomna wiecznie należąca dobroczynnemu ojczyzny Patronowi S. Stanisławowi Kostce, Wyznawcy Zakonu Towarzystwa Jezusowego w sto lat po obraniu jego za Patrona w Wilnie 1774. 8. (Katal. Grölla 1793.)

8629. a) Vie de *Saint-Stanislas Kostka*, de la Compagnie de Jésus composée en italien par le P. Virgile *Cepari*, de la même compagnie, traduite par M. Calpin, ex-pénitencier du pape. Nouvelle édition, corrigée par A. M. D. G. à Paris, Impr. d'Egran. 1816. 12. *5 ark.* (Bibliogr. de la Fr. T. VI. 210.)

b) — — à Paris Imprim. de Forestier. 1818. 12. $4\frac{5}{8}$ *ark.*
(l. c. Ann. 1818 p. 402.)

8630. La Vie du bienheureux *Stanislas Kostka*, novice de la compagnie de Jésus. à Avignon Imp. de L. Aubanel. 12. *5 ark.*
(l. c. Ann. 1821. p. 71.)

✣

8631. Ręka Prawa Kościoła Chrystusowego Swięty *Stefan* Król Węgierski, we Lwowie w Druk. Ant. Pillera. 1775. 8. (Sienk. l. c.)

✣

8632. Żywot Bł. *Szymona z Lipnice* w Krakowie w Druk. Woyc. Kobylińskiego. 1611. 4.

Dedykacja Janowi Niemscie z Krzecic Dworzaninowi i Trukczaszemu J. K. M. Autor. Zakonnik Bernardyn Konw. Krak. Data Dedyk. r. 1610. (Sienk. l. c.)

8633. a) Vita Gloriosi Servi Dei B. *Simonis de Lipnica* Ord. Min. de Observ.—collecta Per Fr. Ludovicum Skrobkowic eiusdem Ord. minimum. 4. *48 str. — i obraz tego świętego.*

Na końcu Oda na 3 stronicach na cześć Świętego przez Jakóba Vitelliusa, Prof. Krak. (Divo Simoni Lipnicio Sacrum.)

b) — Brunsbergae Typis Casparis Weingartneris A. 1636.

W regestrze autorów, z których Skrobkowic czerpał, wymienieni są nazwiskami oprócz znanych: Adam Miecznikowski, Andrzej Gronowski, Jan z Komorowa, Maciej Ubiszewski, Mateusz z Warszawy, Mikołaj de Sokolniki. Niewiadomo co oni pisali. Jan z Komorowa zostawił w rękopismie Kronikę Franciszkańską pod napisem: Incipit Tractatus Cronicae Fratrum Minorum Observantium tempore Constantiensis Concilii, et specialiter de Provincia Poloniae per Fratrem Joanem de Komorowo ejusd. Ordinis minimum collectus. Żył w końcu 15 wieku. Cytowana ta kronika jest w zbiorze: Transumpta ex variis historicis et scripitt. de Vener. Servo Dei Joanne Duclano.

8634. Sac. Rituum Congregatione Eminentiss. ac Reverendiss. D. Card. Pamphilio Cracovien. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei *Simonis de Lipnica* Sacerdotis Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia.— Positio super dubio: An sententia judicis subdelegati super cultu immemorabili et casu excepto etc. lata, sit confirmanda in casu. Romae, Typis Reverendae Camerae Apostolicae, 1685. fol. *56, 6, i 10 str.*

8635. a) Wizerunek doskonałości Apostolskiey albo żywot Bł. *Szymona z Lipnice.* w Krak. w Dr. Fr. Cazarego 1703. 4.

b) — — w Krakowie w Dr. Jakóba Matyaszkiewicza 1735. 4
(Sienk. Dod. do Bent.)

8636. Życie wiernego sługi Bożego B. *Szymona* Wyznawcy z Krwi Rochasow Hiszpana Zák. Troycy Przenayśw. — z włoskiego ięzyka na polski przełożone. R. 1767. we Lwowie w Druk. Akad. S. J. 8. *77 str.*

Przypis. Annie Potockiej, od Zgromadz. Lwowskiego XX. Trynitarzów.

8637. Błogosławieństwo zaczęte w życiu, ztwierdzone w konaniu, dopełnione po śmierci Wiernego sługi Bożego *Szymona* z krwi *Rochasow* Hiszpana Zak. Troycy Przenayśw. od wykupienia niewolnikow — przy wprowadzeniu do Kościoła WW. XX. Trynitarzow Stanisławowskich obrazu iego — ogłoszone w Stanisławowie R. P. 1708. d. 26 Wrzesnia od X. Ludwika Brzyskiego S. J. Kaznodzieię Ordyn. Kollegiaty Stanisławowskiey. w Druk. Lwowskiey Akad. S. J. 8. *32 str.*

✣

8638. Brevis descriptio vitae B. *Simonis de Rochas* Ordinis Trinitariorum. Leopoli 1774. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 119.)

✣

8639. Skarb dobrey sławy S. *Tadeusz Apostol.* 12.
(Kat. J. L. Kocha. 1792.)

8640. Zywot S. *Tekli* Panny i Męczenniczki. 8.
(Exemplarz bez tytułu. (L. Sob.)

✣

8641. Zywot S. *Teressy* zakonu Karmelitow y Karmelitanek Bosych Fundatorki przez S. Sebastiana Ny-

CERINA w Piśmie S. Doktora etc. z włoskiego na Polskie przełożony y skrócony, w Krakowie u wdowy Jakuba Sibeneychera, R. P. 1608. 4. *188 str. i 4 karty na przodzie.*

Na odwrócie tytułu wizerunek S. Teressy. Ded. Konstancyi z Mirowa Bużenskiey, Staroscincy Brzeznickiey y Dobczyckiey. Wyraża tlumacz, iż Pani Starościna, gdy na naukach kapłańskich w cudzych stronach bawił, znacznie go ratowała. (L.S.)

8642. Żywot i śmierć Wieleb. Matki *Teressy* od Duchą S. Karmelitanki Bosey na swiecie Xiężncy Moltaktańskiey przez O. HIERONIMA a JESU MARIA Karmelitę Bosego 1668 roku. *VI. 156 str.*
(Bibliot. Karmel. Bos. Wileń.)

8643. Relacya Żywota y Smierci Wielebney Matki *Teressy* od Duchá S. Karmelitanki Bossey i t. d. napisana wprzód po włosku przez W. O. EUGENIEGO OD. S. JOZEPHA... potym przełożona na ięzyk hiszpański, przez W. O. *Gaspra od Zwiastowania*, a naostatek na polski przez O. Hieronyma a Jesu Maria tegoż Zak. Prow. Polskiey Definitora. w Krakowie w Druk. Mik. Alex. Schedla 1691. 4. *156 str.*

Dedyk. Teofili Ludowice z XX. Ostrogskich Lubomirskiey Koniuszyney Kor.(L.S.)

8644. Żywot i wysokie cnoty W. Matki *Teressy* z manuskryptu W. Oyca IGNACEGO. we Lwowie 1752. 4. (Kat. Friedl.)

✣

8645. Szczęśliwy w zakonie Dominikańskim marnotrawca THOMASZ z *Aquinu*, to iest Kazanie na Swięto Doktora Anyelskiego Thomasza S. od X. Hiac. MIIAKOWSKIEGO R. P. 1643. W Krakowie w druk. And. Piotrkowczyka. 4. *38 str.*
(Noty X. Plat. Sosn.)

8646. Violae vernantes Horti Thomistici Fratris Alberti Rusiecki Ord. Praed. Cracoviae in Offic. Lucae Kupisz. 1653. 4. *2 ark.* (L.S.)

8647. Facies Abyssi—seu D. *Thomae Aquinatis* Adumbratio. Posnaniae typ. Vid. et Haer. Alberti Reguli. impr. Albertus Młodniewicz. 1665. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.

8648. Słońce Aquinatyczne S. *Tomasz Doktor Anielski.* 4.
(Katal. J. L. Kocha 1792.)

8649. Hyppolitus JANOWSKI S. P. Oratio de laudibus D. *Thomae Aquinatis.* Varsaviae 1700. fol.
(Biel.)

✣

8650. Krótkie Zebranie życia, cnot śmierci y cudow Błogosł. *Tomasza Bollacego* Zak. S. O. Franciszka Braci Mnieyszych Konwentual. Laiczka Professa. Z włoskiego na polskie przetłumaczone. w Krakowie w Druk. Akad. 1777. 12. *69 str.*

✣

8651. Krótka Relacya abo opisanie Kościoła S. Piotra w Rzymie pod czas kanonizaciey S. *Thomasza di Villanova*, etc. w Warszawie w Druk. Dziedz. Piotra Elerta M.DC.LIX. 4. *1 ark.* (L. S.)

8652. Divi *Thomae de Villa Nova* Eleemosynarii, AEppi Valentiae ab Alexandro P. VII. in Sanctorum numerum relati vita sanctissima septem elogiis, i t. d. a St. J. BIEŻANOWSKI celebrata. Cracoviae in Offi. apud haer. Stanislai Lenczewski Bertut. 1663. fol. *4½ ark.*
(Noty X. Plat. Sosn.)

8653. Zywot S. *Thomasza à Villa nova*, Arcybiskupa Walenckiego, Jałmużnika wielkiego, Zak. Braci Eremitow Augustyna S. w dzień wszystkich SS. R. P. 1658 Kanonizowanego, według włoskiego do druku podany za pozwol. zwierz. przez X. Fulgentego *Dryiackiego* Podprzeor. Klaszt. Krak. w Krakowie, w druk. Dziedzic. Krzysztofa Schedla 1669. 4. *5 ark.*

Dedyk. Maciejowi Kazimierzowi Treterowi, Rzymskiego Państwa *Equiti*, Przesław. Akad. Krak. Filozofiey i Prawa Oboyga Doktorowi, Zup Wielickich Podżupkowi, J. K. M. Sekretarzowi.— Nie zapomniał tu Dryjacki o Tomaszu Treterze Kanoniku Warminskim i przypisuje mu, oprócz *Żywotów Biskupów Poznań.*, jeszcze jakiś

Symboliczny Żywot Chrystusowy, i *Cuda Benedykta S.* (L. S.)

❖

8654. Kazimierz Ausprurger. Historya o iedynastu tysiącach dziewic *S. Urszuli* towarzyszek. *b. m.* 1674. 4. *128 str.*

❖

8655. Anioł w ciele, Apostoł S. *Wincenty Ferreryusz* Zak. Kaznodz. R. 1748. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8.

8656. Zycie Zachodnich krajow Apostoła, od boku Chrystusowego Legata, Apokaliptycznego Anioła *S. Wincentego Ferreryusza* Wyznawcy Zak. Kaznodz. Wielkiego Cudotworcy, przez W. X. Antonina Theologa, tegoż Zakonu w Rzymie stylem Włoskim R. P. 1736 wydane, potym przez W. X. Kassyana *Konieczkiewicza* S. Teologii Prezentata tegoż Zakonu, z Włoskiego na polskie przetłumaczone, teraz przez niegodnego tegoż Instytutu Kapłana S. Jackowi z Odrowążow Wyznawcy i t. d. dedykowane. R. P. 1750 w Krak. w Druk. Akad. 4. *75, 111, i 171 str.*

Na początku jest niby dedykacja, a w rzeczy samej Życie i cuda S. Jacka przez wydawcę Jacka Klissowskiego Dominikana zebrane. Dalej w dwóch częściach Żywot S. Wincentego Ferreryusza. Obu Świętych są gładkie wizerunki.

8657. Życie *S. Wincentego Ferreryusza.* w Krakowie 1750. 4. (Kat. Mac. Szczepań. 1793).

❖

8658. Vita et Miracula Servi Dei *Vincentii Kodlubkovic.* Episcopi quondam Cracoviensis, postea Monachi Cisterc. Simone Starovolscio scriptore. Cracoviae in Offic. Schedel. 1642. 4. *256 str. i 7 kart na przodzie.*

Dedyk. Piotr. Gembickiemu Bisk. Krak. (L. S.)

Por. Joan. Dlugossi Histor. Polon. Tom II. Lips. 1712. p. 18 Götzens Merkwurdigk. der K. Bibliothek zu Drezden T. III. p. 136.

8659. Zapach Róży w Morymundzie Polskim przez żywot świątobliwy B. sługi Bożego *Wincentego Kadłubka.* w Krakowie u Franc. Cezarego r. 1682.

Przypis Jan. Małachowskiemu Biskup. Krakow. (Ossol. II. 444.)

8660. Jan Kanty Laskiewicz Kanon. Grobu Chryst. Chwała B. *Wincentego Kadłubka* wyrokiem Klemensa XIII. potwierdzona, w Krak. w Druk. Akad. 1765. 4. (L. S.)

8661. Mikołaj Szymborski Kanonik i Kaznodzieja Kielecki. Kazanie miane przy obchodzie Beatyfikacyi *Wincentego Kadłubka.* 1765. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8662. Zwyciężca siebie i świata Bł. *Wincenty Kodłubek* nabożeństwem uczczony. w Krakowie w Druk. Semin. Biskup. Akad. 1765. 12. (l. c.)

8663. Marcin Franc. Jasinski Kanonik i Kaznodz. Kollegiaty Kielec. Kazanie miane przy beatyfikacyi *Wincentego Kadłubka* 1765. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8664. Franciszek Ziębiński Dziekan Kolleg. WW. SS. w Krakowie. Kazanie i t. d. *jak wyżéj.* 1765. 4. (l. c.)

8665. Żywot Sługi Bożego Wincentego a Paulo Fundatora y pierwszego Generała Congregationis Missionis przez X. Dominika Akaniego z tego co o nim Ludwik Abelly— ięzykiem francuzkim napisał zebrany y do druku po włosku podany a teraz na polskie przez iednego kapłana teyże Kongregacyey Missionis Cracovien. przetłumaczony. w Krakowie w Druk. Fran. Cezarego. R. P. 1688. 4. *408 str., 4 karty na przodzie i regestr.*

Przypis. tłómacza Janowi Małachowskiemu Bisk. Krakow.

8666. Abregé de la vie et des vertus du Bienheureux *Vincent de Paul* Instituteur de la Congreg. de la Mission — Suivant la Copie imprimée à Paris reimprimé à Varsovie chez les PP. Schol. Piar. M.DCCXXIX. 8.

Portret S. Wincent. sztych. J. F. Mylinsa w Warszawie.

8667. Krotkie zebranie życia Bł. *Wincentego a Paulo*. w Warszawie 1729. 8.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 123.)

Jest to zapewne to, co wymienia Janocki (Pol. I. 77.), gdzie autor oryginału francuzkiego nazwany jest X. Noiret, tłómacz zaś X. Piotr Hyacynt Sliwicki Missionarz Wizytator i Przełożony Kościoła S. Krzyża w Warszawie.

8668. Beatyfikacia B. *Wincentego a Paulo* Kaznodzieiow mową wsławiona. w Krakowie w Druk. Jak. Matyaszkiewicza 1731. fol.
(L. S.)

Kaznodzieje, którzy mieli kazania, są: Aug. Macedoński Prob. Łaszczow., Marcin Waleszyński Kan. Krak., Jan Stan. Pierzycki, Ant. Józef Rozmarinowski.

8669. a) Canonisatio B. Fundatoris Presbyterorum Saecularium Congregationis Missionis et Societatis Puellarum quae Charitatis nuncupantur. Crac. typ. Acad. 1738. 4. *4 ark.*

b) — — Vilnae typis Acad. S. J. 1739. 8.

✣

8670. Żywot S. *Władysława* Króla Węgierskiego Pobożnym nazwanego, wyięty z kronikarzów Węgierskich, Polskich, Antoniego Bonfiniusza, Michała Ritiusza, Marcina Kromera y inszych pisarzow, Jana Długosza, Pelbarta, Temdewara y Erazma Biskupa Płockiego, w Brewiarzu swey Dyecezyey etc. Żył około R. P. 1040 K woli Nayiaśn. Władysławowi, Z Bożey łaski Krolewicowi Polskiemu y Szwedzkiemu, obranemu Wielkiemu Carowi Moskiewskiemu, Smoleńskiego, Siewierskiego, Czernihowskiego (*sic*) Xięstwa Administratorowi krótko wypisany przez iednego kapłana Soc. Jesu. R. 1630. Julij 30. 4. *2 ark.*

Autorem może być Ugniewski Jezuita. Siarczyń. wymienia Życie S. Władysława przez tegoż z rokiem 1636.

✣

8671. Wincenty Morawski Berardyn. Opisanie żywota Bł. *Ładysława z Gelnowa*. w Krakowie w Druk. Mik. Loba. 1612. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

✣

8672. Lucerna Perfectionis Christianae sive Vita B. *Ladislai Gielnovii* etc. qui natus in oppido Gielnow vixit et virtutibus floruit in Ordine Fratrum Minorum de Observantia, mortuus et sepultus Varsaviae in Ecclesia S. Annae Eorundem Fratrum, in praesentem diem claret miraculis etc. etc. Authore Rev. P. Fr. Vincentio Morawski ejusdem Ord. Diffinitore Lectore S. T. et Praedicatore Generali, Procuratore Canonisationis ejusdem Beati, bona et integra fide Anno D. 1633. Varsaviae, In Offic. Joannis Rossowski S. R. M. Typ. 4. *238 str. i 3 ark. na przodzie.*

W regestrze autorów, z których autor czerpał, wymienieni są nazwiskami: Joannes de Komorowo, Fabianus Orzeszkowski, Venceslaus Nieporęt. Nie wiadomo o czém oni pisali. Przyp. Król. Władysławowi IV. i Stanóm Xięstwa Mazowiec. Jest to trzecie wydanie, autor bowiem cytuje dwa piérwsze. Tłómaczenie na polskie przez Macieja Rosnerskiego Bernardyna wyszło w Warszawie r. 1746. 4. Tenże zamierzał wydać: Delectus testimoniorum ex antiquissimis Bibliothecae Zaluscianae codicibus, quibus Res Beati Ladislai Gielnovii illustrari ac comprobari possunt. i Acta Beatificationis et Canonizationis B. Ladislai de Gielnow. Rosnerski ten był Prokuratorem kanonizacyi tego Swiętego. wysłany był od Prowincyi na Kapitułę do Hiszpanii, zkąd powróciwszy, wybrany był Prowincyałem. *Zob. Noty.*
(Jan. Pol. I. 68.— Lex. I. 139.)

NB. Vita B. Ladislai Gielnovii, Ord. Minor. de Observantia Varsaviae, auctore Vincent. *Morawski* cum commentario praevio Godofr. Hurschenii zob. Acta SS. Antwerp. Maii T. I. p. 560—616.

8673. Posnanien. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei *Ladislai de Gielnow* Beati Nuncupati, Ord. Min. Obser. S. Francisci Summarium super dubio: An sit signanda Commissio reassumptionis causae. *b. r.* i *m.* fol. *99 str.*
(L. S.)

8674. Acta Beatificationis et Ca-

nonizationis V. S. D. *Ladislai de Gielnow*. Romae 1685. fol. (Catal. Gröll. 1793.)

8675. a) Wybor Życia i Cudow Błog. *Ładysława z Gielnowa* Zak. Serafic. WW. OO. Bernardynow w Warszawie w Kaplicy u tychże Ojcow świątobliwie spoczywającego z Księgi w r. 1632 approbowaney wyięty, teraz świeżo po polsku przedrukowany. w Warszawie r. 1746. 4. *8 ark.*

b) — — *tam.* w Druk. Schol. Piar. 1754. 4. (Sienk. l. c.)

8676. Historya o *Zuzannie* S. i o matce niektórey z siedmią synow od Antyocha umęczoney przekładania Samuela *Dowgirda* z Pogowia. w Lubczu u Piotra Blastusa Kmity. 1624. 4. *2 ark.* (B.)

---

3) Żywoty ludzi świątobliwych.

8677. a) Żywot pobożnych y świątobliwych cnot człowieka szlachetnego Tomasza Zieleńskiego w Wielkiey Polszcze przed trzydziestą siedmią laty zmarłego zebrany i wydany na onczas przez Hieronima Powodowskiego Kanonika Krakowskiego i Poznańskiego. w Poznaniu 1622 u J. Kaczorowskiego. 4. *25 str. druk gocki.* (A. Zaw. Noty).

b) Żywot pobożnych i świątobliwych cnot człowieka Szlachetnego Tomasza Zielinskiego w Wielkiey Polszcze przed piętdziesiąt dziewięc lat zmarłego zebrany i wydany na on czas przez X. Hieronyma Powodowskiego Kanonika Krakowskiego i Poznańskiego. w Poznaniu w Druk. Woyc. Regulusa 1644. 4.

Wydawca na końcu podpisany: X. Franciszek Kamomilla Przemyślczyk. Umarł ten Zieliński r. 1585. (Nics.— Ju. MS.)

8678. Żywot — Helżbiety z Leżeniec *Sieniawskiey* Marszałkowey Koronney Starościny Ratynskiey etc. pisany przez X. Wawrzyńca Susligę S. J. W Krak. w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka. 1629. 4. *7 ark.*

Niesiecki żywot pobożnej Sieniawskiej szeroko opisuje w T. II. 279—286. (L. S.)

8679. Wzory y Wizerunki Swiętey i dziwney Swiątobliwości, to iest, Żywot i Smierć pobożna Jeymosci Pani Zofii z Tylic *Tomicki* przez Xiędza Stanisława Brzechfę Soc. J. do druku r. 1634 podana a z rozkazu Felixa Ignacego z Kretkowa Kretkowskiego Biskupa Chełminskiego y Pomesanskiego przedrukowana r. 1728. w Thoruniu u Jana Nicolai. 4. *przeszło 16 ark.* (L. S.)

8680. Relatia o męczeństwie X. Rudolfa *Corbeusza* Anglika Soc. Jesu w r. podiętym 17 Septembra 1644 z łacińskiego przetłumaczona w Warszawie w Dr. Piotra Elerta *b. r.* 4. *1 ark.* (L. S.)

8681. a) Dziwowisko Łaski. Swawolna młodość niechwalebną śmiercią, chwalebnie dokonczona abo Relacya o Swiątobliwym ześciu y przygotowaniu na śmierc JW. niegdy Pana Jego M Pana Troila *Sawella* Przedniego Panięcia y Kawalera Rzymskiego. Z originalney Włoskiey przetłumaczona. R. P. 1646. w Krakowie w drukarni Krzysztofa Schedla. 4. *71 str. druk gocki.*

b) — — w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 1739. 8. *68 str.* (L. S.)

8682. Vita et mors gloriose suscepta R. P. Alberti *Męciński* Poloni e Soc. Jesu. In odium sanctae Fidei Catholicae apud Japones una cum aliis quatuor ex eadem Societate Patribus interempti A. D. 1643. 23 Martii.— Cracoviae ap. Vid. et Haeredes Fr. Cezary, 1661. 8. *197 str.*

Dedyk. do Stanisł. Skarszewskiego Starosty Samborskiego i Drohobickiego.— Na odwrocie tytułu wymienieni czterej pisarze, którzy jego żywot opisali: 1. Alegambe S. J. po łacinie. 2. Franciszek Rosini po włosku. 3. Franciszek Roas S. J. 4. Jan Bieżanowski S. J. z poprzedzających autorów i z innych źródeł.— Z nich wszystkich czerpał zapewne anonym tego pisma. (L. S.)

8683. Żywot Wieleb. Xiędza Woyciecha *Męcińskiego* Soc. Jesu Męczennika Japońskiego z różnych pisarzow przez Xiędza Rafała Skrzyneckiego zebrany R. 1781. w Kaliszu w Dr. J. K. M. i Rzplity. 8. *139 str.*

8684. a) De vita et moribus R. P. Laurentii *Bartilii* e Soc. Jesu. Liber unicus auctore Alberto Wiiuk Koialowicz Soc. Jesu. Vilnae Typ. Akad. Soc. Jesu. 8. *214 str.*

Approbacja datowana r. 1645. Bardzo rzadkie. Autor oświadcza na przodzie, że, stosownie do wyroków rzymskich, nie ma zamiaru przywłaszczać temu, którego żywot opisuje, tytułu świętego. — Sotvell, Biblioth. Script Soc. Jesu p. 19. wymienia rok druku 1647. (L. S.)

b) — — *tam.* 1648. 8. (Nies.)

c) — — *tam.* 1654. 8.
(Kat. Piar. War. 1122. p. 116.)

8685. Kwiat świątobliwego żywota szlachetney Panny Barbary *Langi* wystawiony ku chwale Bożey od Wieleb. Oyca X. Adama Makowskiego S. J. w Krakowie, u Wdowy y Dziedzicow Fr. Cezarego, 1655. fol. *218 str., 1 karta na końcu i 5 kart na przodzie. Tytuł sztychowany.* (L. S.)

8686. Krótkie Opisanie Pożycia y Cnot Wielebnego Brata Alfonsa Rodrigweza Zakon. Soc. Jesu Hiszpańskim ięzykiem wydane w Maiorycce R. 1627 dnia 30 Kwietnia. *Na końcu:* w Wilnie w Druk. Akademiey S. J. R. mdclxvi. 4. *3½ ark. Druk gocki.*

8687. Vita P. Gasparis *Drużbicki* Poloni Soc. Jesu. Conscripta per P. Danielem Pawłowski Sacerdotem Theologum, Ejusdem Societ. Jesu. Anno Vitae Christi 1670. Cracoviae ex Offic. Schedeliana. 8. *341 str. i 9 kart na przodzie.*

Dedyk. do Jana Dobrzickiego, którego kosztem dzieło to drukowane.— Oddzielnie na końcu: *Decades Actuum Heroicorum P. Gasparis Drużbicki S. J. 32 str.*

8688. Wierna życia Wieleb. X. Kaspra *Drużbickiego* e Soc. J. Relacya, teraz oyczystym ięzykiem swiatu Polskiemu z łacińskiego przetłumaczona w roku 1697. W Zamościu, w Druk. Akad. 1700. 4. *174 str.*

Życie to oryginalnie po łacin. przez Pawłowskiego Jezuitę wydane było. Tłumacz niewiadomy.

8689. Węzel święty abo świątobliwy żywot wielkiego sługi Bożego Aloyzego *Lanuza* Kapłana S. J. w R. P. 1656 szczęśliwie zeszłego— przez X. Zachariasza Modzelewskieo S. J. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. 1691. 4. *42 str. i arkusz na przodzie.*

Przypis. Krzysztof. Chaleckiemu Staroście. Nowosielsk.

8690. Vita Vener. P. Nicolai *Lancicii* e S. J. compendiosius scripta, primum a R. P. Casimiro Wijuk Kojałowicz S. J. S. Theol. Doct. nunc vero curis secundis revisa, denuo conscripta et claritatis gratia, certis capitibus divisa ac plus quam dimidia parte aucta a R. P. Bohuslao Balbino S. J.— Pragae typis Universit. Car. Ferd. in Coll. S. J. ad S. Clementem per J. C. Muxel. A. m.dc.xc. 8. *250 str., 2 karty na przodzie i regestr. Z ryciną Łęczyckiego.*

Sobolewski widział w Bibliotece Puławskiej książkę zdefektowaną formatu ćwiartk. str. 119 do 193. Na stronie 119 napis: Żywot W. X. Mikołaia Lancicego albo Łęczyckiego S. J. Pisany od Kazimierza *Koiałowicza* y Bogusława *Balbina* Czecha tegoż Zakonu Kapłanow. Jest to, jak widać, tłómaczenie powyższego dziełka.— Urodził się Łęczycki w Litwie z rodziców Kalwinów r. 1574, um. r. 1652. Wyliczają się tu cuda jego, zachwycenia, objawienia, proroctwa i uzdrowienia konających.

8691. Casimiri Koiałowicz S. J. Leben Patris Nicolai *Lancicii.* München. 1701. 8.

(Cat. Janss. 1702.)

8692. Historya świątobliwego ży-

cia Wieleb. O. Dominika a Jesu Marya Oycow Karmelitow Bossych niegdy Generała przez W. O. Philippa od S. Troyce po łacinie napisana, a od iednego z Oycow tegosz Zakonu na polskie przetłumaczona y do druku podana. w Krakowie u Dziedzicow Krzysztofa Schedla 1675. 4. *325 str. oprócz dedyk. i regestru.*

Dedyk. Katarzynie z Komorowa Lackiey Marszałk. Nadw. W. X. L. (L. S.)

8693. Żywot P. X. Mikołaia *Somowicza. b. m.* i *r.* 4. *5 ark.* (B.)

Somowicz ten był spowiednikiem Panien Zakonnych S. Benedykta w Żukowie, o czém zob. Niesiec. T. IV. 168. (L. S.)

8694. Labirynt piekielnego Dedala sztuką na zgubę cnoty w cyrkule bezbożnych erygowany, a na przestrogę kochającey cnotę młodzi w przykładzie prawdziwego Tezeusza *Landelina*, naprzod przez W. X. Gabryela Hewensa S. J. pokazany, teraz zaś — polskim stylem opisany, w Wilnie w Druk. Akad. R. P. 1722. 8. *111 str.*

Na końcu dedykacji podpis: Adam Eysymont C. G.

8695. Vita V. P. Ludovici de *Bessuy* Soc. Jesu ad praxim religiosae Perfectioni studentibus proposita per P. Casimirum Wierzbicki Ejusdem Societ. Theologum. Anno Vitae Christi 1738. Vilnae Typis Acad. S. J. 4. *369 str. i ark. na przodzie. Zob. Noty.*

8696. Mowa ciekawa Kardynała przed Oycem S. Piusem VI. z Zgromadzenia SS. Obrządkow, kiedy sprawę, względem samych poznania cnot heroicznych Wieleb. Jana *Pallafoxa*, Bisk. Osimenskiego roztrząsano; w r. terazn. 1777 dnia 28 Stycznia miana. 4. *2½ ark.* (L. S.)

8697. Elogium *czyli krótkie zebranie cnot Sługi Bożego Mariana* Rodriguez *niegdy w Zakonie* Jezuickim *Braciszka, rodem* Hiszpana, *wygnańca ze wszystkiemi innemi* Jezuitami z Hiszpanii, *we* Włoszech *w mieście* Pesaro, *czyli* Pizaurze, *roku terazniejszego 1785. dnia 2go Sierpnia w wielkiey świątobliwości zmarłego, za roskazem Biskupa tamecznego Jozefa Maryi* Luini di Lugano *z Zakonu* Kapucyńskiego, *na pargaminie napisane, w puszkę ołowianą zamknięte, y do truny tegoż zmarłego dla wiadomości potomnym wiekom włożone.* 4. *2 karty.*

8698. Życie X. Bodouina Założyciela Szpitalu Dzieciątka Jezus. w Warszawie 1818. 8.

(Kat. Piar. War. 1822 p. 124.)

---

4) Papieże Rzymscy.

8699. Jac. Sadoleti Oratio de emendandis vitiis Curiae Romanae. Cracoviae 1561. 8.

(Kat. Elek. Sask.)

Piotra du Moulins La nouveauté du Papisme, wydaną w Sedan r. 1613, przełożył na polskie Samuel Swiatopełk Bolestraszycki, Biskup Przemyślski Achacy Grochowski pozwał go o to na trybunał koronny, tłómacz został skazany na karę i wywołanie, a książka skazana na ogień. (Siarcz. I. 39.)

8700. a) Pontifex Romanus, seu de praestantia, officio auctoritate, virtutibus, foelicitate, rebusque praeclare gestis summorum Pontificum a S. Petro usque ad Paulum V. Commentarius Fr. Abr. Bzovii Ord. Praed. Coloniae Agrip. Ant. Boëtzerus 1619. fol. *660 str.*

(Catal. de la Bibl. du Roy. T. I. E. N. 1410. Script. Ord. Praed. p. 491. — Ossol. I. 100.)

b) Pontifex Romanus *b. r.* i *m.* *660 str., oprócz kart na przodzie.*

Przypis. Królowi Zygmuntowi III. datowana w Rzymie Calend. Jan. 1619. Przedmowa do czytelnika i wiersze różnych na pochwałę dzieła. (Ossol. I. 101.)

c) — Parisiis. 1622. (Ossol. I. 39.)

Toż samo przedrukowane w Bibliotheca Pontificia Maxima, wydana przez Jana Tomasza Roccaberti we 23 tomach.— Pismo to liczy się do najrzadszych Bzowskiego. (Ossol. I. 39. 102.)

8701. a) Pontificum Romanorum Effigies, compendiosa descriptione illustratae. et Serenissimo Principi et Domino, Andreae S. R. E. Card. de Austria dedicatae, a Thoma TRETERO Posnaniensi Romae ex Typogr. Domin. Basii. MDLXXX. 8.

b) *tam.* CIↃ. IↃ. XCI. 8. (Jan. Exc. 19.)

8702. Ordo ac series Summorum Pontificum Romanorum; A Sancto Petro ad Clementem XI. sibi legitime succedentium, patriam cuiusque, tempus regnandi describens, cum adjunctis Concilijs Generalibus, Schismatibus, Prophetijs Sancti Malachiae, ac praecipuis cujuslibet gestis. *Cui adjunguntur*: Series Historica, Sacrosancti Concilij Oecumenici et Generalis Tridentini, ac demum discursus de ortu musicae: *Omnia in Metrum ad usum Legentium summatim reducta.* Opera A. R. P. M. Alani BARDZIŃSKI Ordinis praedicatorum. *Cum permissu Superiorum.* Anno Domini 1707. Cracoviae Typis Nicolai Alexandri Schedel S. R. M. Ord. Typogr. 4.

Tytułu, dedykacji Andrzejowi Żydowskiemu i approbacyi kart 4. Samego textu str. 116.— Wiersz dobry. Rzeczy bardzo krótko i fałszywie w niektórych miejscach opisane.

8703. Disputationes historicae Antonii Sandini ad vitas Pontificum Romanorum honoribus Ladislai Krucsai de Nad-fö, dum in Alma Episcopali S. J. Universitate Cassoviensi suprema AA. LL. et Phil. laurea ornaretur, a Condiscipulis Neo-Magistris dicatae A. MDCCLIII. Mense Julio Cassoviae. Typ. Acad. 8.

Między temi współuczniami są: Andreas Kunikovics, Civ. Polon. Jordan. e Palat. Cracov. e Sem. Kisd. S. Lad. R. H.— Mathias Zihovics, Polon. Ostrofkien. e Palat. Cracov.

8704. Vitae Summorum Pontificum latine et polonice cura Adami Łabęcki. Varsaviae 1800. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 120.)

8705. Historia o Papieżu Janie tego imienia VIII. ktory był Gilberta biała głowa z Angliey: y o innych wielu Papiezoch, ktorzy przed nią y po niey byli. Prawdziwie zebrana a z Łacinskiego na polskie pilnie wyłożona. Roku 1560. 8.

Na karcie tytułowej i na końcu znaki oficyny Wierzbięty.— Dziełko to nieznaném było Ossolinskiemu: inaczej bowiem wspomniałby był o niém w swoim Marcinie Polaku. (Józ. Łukasz. Noty).

8706. Gloria Clarissimi Imperatorio sanguine Sanctissimi Apostolorum Discipuli— Clementis Romani Pontificis huius nominis primi, Opera et studio P. Clementis Chodykiewicz S. J. Lectoris, eiusdemque Professoris— in Studio Leopoliensi Theologico, S. Mariae Magdalenae Ord. Praedicat. Provinciae Russiae veritati et pietati vindicata. Anno— 1757 Leopoli tipis (*sic*) Confrat. SS. Trinit. 4. ***529 str., 10 kart na przodzie.***

Rycina sztychu Filipowicza.

8707. Scrutinium unicae veritatis in historia triplici scilicet 1. De lapsu Sancti Papae Marcellini. 2. De S. Dionysio Parisiensi. Unusne est cum S. Dionysio Areopagita. 3. De S. Gregorio Magno precibusne ille suis liberavit ex inferno animam Traiani Imperatoris? auctore R. P. Georgio Gengell S. J. Theologo. Typis Coll. Sieniaviani S. J. Leopoli An. 1725. 8. ***128 str., arkusz na przodzie i regestr.***

Przypis. Jan. Felix. Szaniawskiemu Biskup. Chełmskiemu.

8708. Silvester II. Caesius Aquitanus Pontifex Maximus a calumniis vindicatus. Cui subiuncta est S. Adalberti Ursini Comitis Rosenbergi Pragen: Episcopi, Gnesnensis Archiepiscopi et Martyris, Boemorum, Hungarorum, Polonorum, Prussorum Apostoli vita et passio ab eius synchrono et familiari Silvestro II. P. M. edita, nunc primum ex Bibliotheca Cassinensi in capita distincta, clarioribus notis illustrata. Romae typis Camerae 1629. fol.

Przypis. Janowi Olbrachtowi Administrat. Warmiń. i Ferdynand. Biskup. Wrocław. królewicom polskim. Życie zaś S. Wojciecha Prymasowi Jan. Wężykowi i Pawłowi Jordanowi Rosini Xiązęciu Bracchiano. Toż, przy XX. Tomie Annalium, drugiego wydania Kolońskiego u Municha. (Ossol. I. 37. 99.)

8709. Krotkie wypisanie o Papieżu nowo obranym: ktoremu imię własne Joannes Angelus: A teraz go gdy wstąpił na Stolec Papieski Pius IIII. przezywaią: Zkąd a co zacz iest: A czego od niego spodzyewać się maią wszytcy wierni Boży tych czasow. Z Łacinskiego na Polskie słowo niemal od słowa wyłożone. 8. sig. Giii. *b. m.* i *r.*

Na karcie tytułowej dwa znaki drukarskie oficyny Wierzbięty, typy takie same jak w Zwierciedle Reja druku tej samej oficyny. Jest to dziełko dyssydenckie. (Józ. Łukasz. Noty).

8710. Krotkie zebranie życia i cudow S. Piusa V. Papieża. w Warszawie 1712. 8. (Kat. Piar. War. 1822 p. 122).

8711. Paulus V. Burghesius P. O. M. Fr. Abr. Bzovii S. T. Mag. Ord. Praedic. In memoria aeterna erit iustus ab auditione mala non timebit. Ps. CXI. Romae ex Typogr. Stephani Paulini 1624. fol. *88 kart, oprócz dedykacji do Papieża Urbana VIII.*

Toż drukowane z żywotami Papieżów Platiny ed. w Kolonii r. 1625. i Weneckiej r. 1633. i w Annalium Tomie XVII. (Ossol. I. 100. 38.)

8712. Remonstratio contra cujusdam D. Lutherani mellite Maledicam de Sanctissimo D. Nostro Benedicto XIII. demonstrationem. Ejusdem supremi Capitis a lingua dolosa, et a labijs Operantium mendacium vindicativa Per P. Stephanum *Sczaniecki* S. J. Theologum Brevi Calamo, Orbi Monstrata Anno Vindicati per Verbum Generis Humani. 1727. Typis Clari Collegij Posnaniensis Soc. Jesu. 4.

Na odwrócie tytulu herb domu Potockich. Dalej na pięciu nieliczbowanych stronicach dedykacja Teodorowi Potockiemu Arcybisk. Gniezn. Prym. Opat. Tynieckiemu, i stronica approbacji. Od 1—63 stron. samo pismo, od 65 str. do 124: *Appendix libelli de famoso Dissidentes inter, atque Catholicos, Negotio Thorunensi 17 Julii 1724. coepto, et 7. Decembris ejusdem anni, terminato ac perfecto.* *Zob. Noty.*

8713. Zachęcenie do nayglębszego dziękczynienia Bogu za szczęśliwe obranie Naywyższego w Kościele Bożym Pasterza, a mianowicie za obranie na ten urząd Franciszka Wawrzynca Ganganelego pod imieniem Klemensa XIV urodzeniem z Urbinu Włoskiego miasta, powołaniem Zakonnika z Zakonu S. O. Franciszka Minorytow Konwentuałow w Polszcze Franciszkanami rzeczonych, godnością Kardynała S. Kościoła Rzymskiego dla szczególniejszego przywiązania do niego całego Zakonu, podczas solenney o Duchu S. Wotywy dnia 30 Lipca roku 1769. w Kościele Lwowskim Franciszkańskim S. Krzyża w Kazaniu mianém przez Ks. Barnabę Kędzierskiego Nauk Wyż. i S. T. Doktora Filozofii w Konwencie Lwowskim Professora pomienionego Zakonu Prowincyi Ruskiey i na teneczas Deffinitora Uczynione — We Lwowie w Drukarni JKM i Bractwa S.S.S. Troycy. 4. *11 i 20 str.*

8714. Listy Papieża Klemensa XIV Ganganellego. Tom I. Tomu II. Część 1 i 2. w Krakowie 1778—79 kosztem Ignacego Gröbla Bibliopola J. K. Mci. 8. *VIII, 386, VIII i 497 str., oraz regestra, i 3 karty na przodzie.*

W Tomie I. p. 40 i 118 jest wzmianka, że autorem księgi: O Naśladowaniu Chrystusa, nie jest S. Tomasz a Kempis, ale Włoch Gersen. Tom II., oprócz listów, zawiera kazania, bulle etc. tego papieża. Tłómaczenie małej wartości. (L. S.)

8715. Kazanie na solennych exekwiach Papieża Klemensa XIV. przez X. Szym. Mantzel miane. w Krakowie 1788. 8. (Kat. Gr.)

8716. Podróże papieżów. 1788. w Krakowie. w Drukarni Greblowskiey. 8. *52 str.* (Bibl. Horodecka).

8717. a) Propozycye J. Świąto-

bliwości Papieskiey Piusowi VI. przedłożone. Z francuzkiego manuszkrypta J. M. P. Delauriera, na niemiecki przez Rautenstraucha przeniesione. Teraz ale na polski przełożone język. *Difficile est veritatem non dicere.* 1782. 8. ***31*** *str.*

b) Propozycye J. Świątobliwości Papieskiey Piusowi VI. przedłożone od P. de Laurier Roku 1782. w Wiedniu, z odpowiedziami z strony Piusa VI. wydanemi od JPana Audytora, (w Warsz. w Druk. P. Dufour.) 1785. 8. ***159*** *str.*
(Gaz. Wil.)

8718. a) Życie Papieża Piusa VI. *b. m.* 1804. 8. ***230*** *str.*
(A. Słowik. Noty).

b) — w Krakowie 1804. 8.
(Kat. Piar. War. 1822.)

8719. Hieronim Juszyński. Kazanie na exekwiach za Piusa VI. odprawianych w Krakowie w Dr. Jana Maja 1799. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

8720. Rzecz o Piusie VII. Papieżu od r. 1808. w Warszawie 1814. 8.
(Kat. Piar. War. 1822 p. 124.)

8721. Kazanie na Obchod żałobny Pamiątki zeszłego Piusa VII. Papieża miane w kościele Uniwersyteckim S. Jana w Wilnie dnia 11 Października 1823 roku przez X. Jędrzeja Kłągiewicza Fil. i Teol. Dok. i t. d. w Wilnie w Druk. A. Marcinow. 1823. 8. ***32*** *str.*

Kościoły.

w Polsce, Litwie i u obcych.

a) Kościoł Rzymsko-katolicki.

1) *Wiadomości ogólne.*

8722. Miscellanea rerum, ad Statum Ecclesiasticum in Magno Lituaniae Ducatu pertinentia. Collecta ab Alberto Wiiuk Koiałowicz Soc. Jesu S. Theol. Doct. Almae Univer. Vilnen. Procancellario et Ordinario S Theol. Prof. vulgata. Vilnae Typ. Acad. M.D.C.L. 4. ***128*** *str.* (Janoz. Nachr. II. 85.) ***Zob. Noty.***

8723. Norindus Chalcedonius. Epistola de zelo fidei Romano — Catholicae in Polonia. Romae. 1707. 4. (L. S.)

8724. Polonae gentis religio, ejusque intemerata erga Apostolicam Sedem observantia, adversus Pseudo-Poloni Equitis Epistolam, inscriptam: *De potestate Pontificis Romani, et ejus decreto adversus Primatem et Episcopos Regni Poloniae Senatores.* Vindicata a Fr. Joseph Maria *Perrimezzi* Ordinis Minimorum S. Francisci de Paula. Sanctissimi Domini nostri Praelato Domestico, ac Pontificio Solio Episcopo assistente. etc. ad Sanctissimum Dominum Nostrum Benedictum XIII. Pont. Opt. Max. Romae, 1727. 4. ***223*** *str.*

List ten, przeciwko któremu pisał Perrimezzi, wyszedł r. 1705. (L. S.)

8725. Dzieie y prawa Kosciola Polskiego przez X. Teodora Ostrowskiego S. P. krotko zebrane Tom I—III. w Warszawie w Drukarni Schol. Piar. M.DCC.XC.III. 8. ***404, 632, 682*** ***str. i 5 kart na przodzie.***

(Zob. o tém dziele Leipz. Litt. Zeit. r. 1813. N. 181.

Teodor Ostrowski ur. się na Podlasiu r. 1750, um. we Lwowie r. 1802.

8726. a) Oratio ad Pont. Max. Leonem X. In obedientia suae sanctitati nomine Sereniss. Principis domini Sigismundi Regis Polonię Magni ducis Lihuanię, Russię, Prussięqu: dni et heredis etc. pręstita per Reverendiss. dnum Joannem de Lassko, Archiepis. Gueznen. et primatem Regni Polonię: coastante sibi Magnifico Stanislao de Ostrorog Castellano Calissiensi, collega suo, in Consistorio publico habita, die Lunae Xiij Mensis Junii A. D. 1513. 4. *5 kart. Bibl. Puław. Bardzo rzadkie.*

Na karcie tytułowej jest: Carmen Joannis Lupuli Bodmanensis ad Rev. D. Joan. de Lasko etc. sapphicum extemporaneum 4 strof. Na boku herb Łaskiego, a pod nim wyrazy: Venundatur apud Florianum Unglerium. Lupulus nie wahał się tu powiedzieć, że Łaski wymową przewyższa Cicerona. Na końcu herb miasta Krakowa.

W mowie tej wzywa Łaski (imieniem Króla Zygmunta) Papieża, aby Monarchów Europejskich powołał do wojny przeciw Turkóm, Tataróm, nieprzyjaciołóm całego chrześcjaństwa.

(Noty X. Plat. Sosn. — L. S.)

b) *Toż b. m. i r.* (zapewne w Rzymie) 4. *7 kart nieliczb.*

Druk piękny. (Bibl. Ossol.—L. S.) *Zob. Noty.*

8727. Des. Erasmi Roterodami Epistola ad Inclytum Sigismundum Regem Poloniae etc. mire elegans in qua horum temporum conditionem graphice describit. Eiusdem ad amicum quendam Epistola pia iuxta et elegans, qua calumniam sibi intentatam quod aliter atque par erat de Sacratissimo Christi Corpore sentiret, scite breviterque refellit. *Na końcu*: Cracoviae per Hier. Viet. 1527. 4. *2½ ark.*

Wydał ten list Stanisław Hosyusz i przypisał Piotrowi Tomickiemu Bisk. Krak. Po liście do Zygmunta położone epigramma Jana Langa na cześć Erazma (*20 w*). Ostatnia karta ma z jednej strony portret Erazma, z drugiej herb Tomickiego, i jedno i drugie z epigrammatem. (L. S.)

8728. Cohortatio sarmaticarum Ecclesiarum ad antiquae et avitae religionis observationem. (Herb Sulima). *Na końcu*: Impressum Cracoviae per Hieronymum Vietorem Anno Domini Millesimo quingentesimo quadragesimo tertio mense mart. 8. *32 karty nieliczb.*

Dedykacja Piotrowi Gamratowi Arcyb. Gniezn. Bisk. Krak. — Autorem jest *Matheus a Costen Cracoviensis Ecclesiae poenitentiarius.* Na ostatnich dwóch kartach dwa wizerunki S. Stanisława. Swięty Wojciech i S. Stanisław, są tu wystawieni jako prawdziwi opowiadacze słowa Bożego. Pieśń S. Wojciecha tu się znajduje po polsku z kommentarzem łacińskim. Między innemi autor wchodzi w przyczynę, dla czego S. Wojciech nie wspomniał nic o Trójcy.

8729. Exhortatio ad consacerdotes Michaelis Hillebrandi Doctoris. Cracoviae excusum apud Viduam Floriani. 1545. 8. *11 kart nieliczb.* (L. S.)

8730. Paraenesis Christiana ex incorruptis divinarum literarum monumentis, quomodo in illis orbis christiani procellis Divinum numen iratum vera poenitentia ac supplicibus precibus placandum sit. Ant. Mat. Franconii ad lectorem distich. Cracoviae MDLI Mense Novemb. 4. *16 kart. Na końcu:* Cracoviae apud Viduam Hiero. Vieto. Anno. MDXLIX.

(Rękop. do Bibl. Ks. T. III.)

8731. (Joannes Cosmius) Oratio ad Julium III. Pontificem Romanum pro indicendo libero et Catholico Concilio, ac reformatione canonica in Ecclesia facienda. Cracoviae, apud Viduam Floriani Unglerii. MDL. 8.

Przydane: Henrici Schofferi Eipistola Consolatoria ad D. Franciscum Stancarum captivum.

Jan Kozmińczyk był professorem wymowy a poźniej teologii w Akademii Krakow., potém kaznodzieją zwyczajnym Króla Zygmunta Augusta. Stanisław Sarnicki in Descriptione Poloniae wspomina go jako nauczyciela swego. (Janoc. III. 40.)

8732. a) Alberti Novicampiani Oratio in Comitiis Colosuarini, de corruptissimis eius seculi moribus et variis turbulentisque in religione Christiana doctrinis. Quid denique

in iis pio homini agendum sequendumve sit. Ubi non paucae opiniones pravae hisce temporibus vigentes obiter refelluntur. *Na końcu*: Cracoviae, apud Haeredes Marci Szarffenberger Civis ac Bibliopolę Cracovien. A. D. M. D.LVII. 8. *6½ ark.*

Na przodzie krótka jest dedykacya do Królowéj Izabelli i Jana syna jej a ucznia Nowikampiana, datowana Colosuarini XXVI Nouembris A. D. 1556. — Zaczyna mowę od tych wyrazow: *Esti genere Polonus sum.* — Na końcu *Epigramma* V. G. à Sambor na tę mowę 16 w. ł. i drugie podpisane literami S. H. 20 w.— Samborczyk mówi o nim: *In campo natum, moenia nostra, Novo.* Stąd się okazuje, że Polak rodem, i że miejsce jego urodzenia zwało się po łacinie *Novus campus*, stąd Novicampianus. (Bibl. Puł. L. S.)

b) — Coloniae apud Maternum Cholinum. MDLXI. 8.

Dodane w tej edycji: Erasmi Roterodami Epistolae duae i Doctrina de moribus Pseudoevangelicorum. (Janociana I. 194.)

c) — Lugduni, apud Alexandrum de Marsiliis. M.D.LXXII. 12. (Janoc. 1. c.)

Juszyński (II. 162) wymienia wydanie r. 1551, ale zapewne mylnie, kiedy data dedykacji jest roku 1556.

W dziele Apologia wspomina inną mowę pod tytułem: Oratio altera de potestatibus geminis quibus regitur mundus ecclesiastica ac regia, ale ta nie była drukowana. (Janoc. 1. 144.)

8733. Andr. Zebridovii Episcopi Crac. pro sua et collegarum religione ac jurisdictione *Oratio* postrema. Ad Regem et senatum, in comitiis Vorsoviensibus habita. Adjecta est Epistola *Ejusdem* ad suae diocesis homines — Sub initium Comitiorum conscripta. 8. *28 kart. Zob. Noty.*

8734. Ad Serenissimum Sigismundum Augustum Dei gratia Poloniae regem, M. L. D. etc. De legato Papae in Poloniam destinato, ut colloquium a sua sacra majestate regia, in causa religionis instituendum impediat, Epistola *Vergeri.* — 1558. 8. *7½ arkusza.* (Janoz. Nachr. v. var. Büchern. II. 74.)

8735. Rada niektorich Biskupow w Bononiey zgromadzonych: Podana na liście Papieżowi Pawłowi tego imienia czwartemu, ktorym sposobem może być utwierdzony Kościoł rzymski. Imiona tych Biskupow są ty: I. Vincencius Durandus Biskup Bryzyeński. II. Egidius Faluta, Biskup Kapnelański. III. Gerhardus Busdragus, Biskup Thessolonieński. 8. sig. f. 3. *b. r. i m. Na końcu znak Officyny Wierzbięty.* (Noty Jan. Łukasz.)

Papież Paweł IV. panował od r. 1555 do 1559.

Oba te pisma wydane od Dyssydentów Polskich.

8736. Orationes in Concil. Tridentino typis Birkman. 1565. 8.

Jest tu mowa Walentego Herburta miana na Koncilium tamże. (Nies. II. 358.)

8737. Kroniká stárodawna y ktemu pobożna, o poważnych rozmowach Ptolomeá Filádelfá Monárchi Egiptskiego, ktore miał z uczonemi Hebreyczyki, ktorych pospolićie śiedmdźiesiąt wykládáczow ábo Tłumáczow zakonu Bożego zowią, o porządnym y spráwowániu y záchowániu krolestwá swoiego. Przez Arysteásá Sekretarzá iego, przed 1928. lat po Grecku nápisána. A teraz nowo, (zá szczęsnego pánowánia Jego Krolewskiey Miłośći Stefana pierwszego Krolá Polskiego. Roku po národzeniu Christusá Páná. (1578.) pracą Woyćiecha Rzymskiego z Wárszáwy ná polskie przełożona. Drukował Alexánder Turobińczyk. Roku od narodzenia Jezusá Christusá syná Bożego. 1578. 4. *Druk gocki.*

Na odwrócie kartki tytułowej herb Łodzia z epigrammatem, dalej 2 kartki *przedmowy* (dedykacji) *Jaśnie Wielmożnym Hrabiom z Gorki. Andrzejowi i Stanisławowi*, i t. d. Kartka argumentu tej kroniki, kartka imion 70. tłumaczów. Samego pisma nieliczbowanych kart 24.—Cenzury żadnej.

8738. a) Compositio sive pro dote ecclesiastica et haereditate Christi ad Ordines Poloniae Regni. Stanislai Socolovii Concio. Cracoviae in Offic. Lazari A. D. 1582. 4. *96 str. i 1 ark. na przodzie.*

Na odwrocie herb Karnkowskiego Arcyb. Krak. Junosza i 4 w. ł. podpisane literami

B. G. (Basilius Golinensis?). W dedykacji do Arcybiskupa wyraża autor na początku powod i cel swego pisania.

b) — — Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii S. R. M. Typ. A. D. 1632. 4. *64 str.*

8739. Pro Christi fide et Petri sede Orationes tres, prima ad Regem, secunda ad Senatum, tertia ad Equites. Cracoviae typis Andreae Petricovii 1583 4. *13 ark.*

Dedyk. autora Krzyszt. Zamojskiego do Jana Zamojskiego z datą: Varsaviae XVIII Novembr. An. D. 1592. (?)

8740. Okazanie iż Kosciol Rzymski Papieski nie iest Apostolski ani święty, ani ieden, ani powszechny. Przez Jana Niemoiewskiego. Przytym odpowiedź na potwarzy Doktora Wilkowskiego, ktorym zbór pana Christusow zelżyć y schydzić chce, zmyślaiąc sobie niesprawiedliwe przyczyny, swego niepobożnego, y nieporządnego odstania. *b. m. i r.* 4. *357 str. Zob. Noty.*

8741. Religionis et Reipublicae Querimonia per Andream Cricium conscripta et iussu Illmi et Reuerendmi D. Laurentii Goslicki. D. G. Episcopi Posn. e tenebris vetustatis eruta et in lucem restituta. *Na końcu:* Posnaniae Anno Domini 1606. 4. *1½ ark.*

Na odwrócie krótki list Piaseckiego do Goślickiego. — Dalej 32 wiersze z nadpisem: *Joannes Benedicti Medicus Regius,* których początek:

Non passerculus hic Catullianus
Non mordax Epigramma Martialis
Non docti canit aut Venus Properti,
Sed fervore pio Poeta ductus
Cantat versibus haec Maronianis
Quae sunt temporibus monenda nostris etc.

8742. Illustrissimi et Excellentissimi Domini, D. Georgii Ossolinii, Domini in Ossolino, Comitis de Thęczyn, Thesaurarij Curiae Regni Poloniae, praefecti Bydgostiensis, Ricensis, Adzelensis, etc. Oratio: habita ab eodem Illustriss. et Excellentiss. D. Romae, in Aula Regia Vaticana, sexta Decemb. M.DC.XXXIII. Cum Sereniss. ac Potentiss. Vladislai Quarti, Regis Polon. et Succiae, Electi Magni Moschorum Ducis nomine, SS. D. N. Urbano VIII. Pontif. Max. obedientiam praestaret. A Dominico Roncalio, Prothonotario Apostolico, Sacrae Regiae Maiestatis Secretario, in lucem edita, atque Illustriss. et Excellentiss. D. D. Gaspari de Denoff, S. R. imperij Comiti, Palatino Derpatensi, praefecto Wielunensi Layscen. Boleslavien. Radomscen. etc. Dicata. Romae, Apud Franciscum Caballum. M.DC.XXXIII. Deinde Crac. in Offic. Andreae Petricovij, S. R. M. Typ. 4. *10 kart.*

8743. Eustach. Knobelsdorf. Ecclesia catholica afflicta. Sigismundo II. regnante Nissae 1577. 4. (Kat. Elek. Sask.)

8744. Okrucieństwo Kacyrskie przeciw Katholikom w Angliey, krotko a prawdziwie przez iednego z tegoż narodu opisane a na polski ięzyk przełożone. *b. m.* 1582. 12. (Sienk. Dod. do Bent.)

8745. J. N. J. Catholicum responsum de Catechesi Christiana, Sanctae Romanae Ecclesiae, Fr. Patris Sebastiani Hagenski, S. T. D. et pro tunc Studii Culmensis Regentis Ord. Minorum Conventualium S. Francisci, Contra Pseudo-Christianum et Scommaticum Scriptum Sebastani Loranowicz Gueznensis, Apostatae Religiosi, Regiomonti non ita pridem in lucem proditum, cum Titulo: *Apostasia Neo-Romanae Ecclesiae etc.* Typis excusum Anno 1672. 4. *152 str.*

Dedyk. do Gaspra Chudzyńskiego S. Theolog. et Juris V. Doktora Protonotar. Apostol. Kanonika Gnieźnieńskiego. Hagenski częściami całe tu pismo przeciwnika swego położył i zbijał. Sebastjan Loranowicz, syn Łukasza, mieszczanina Gnieźnieńskiego, Księdzem będąc, przyjął wyznanie Luterskie, ożenił się, i przeciw Kościołowi Rzymskiemu wydał pismo, nieznane skąd inąd. (L. S.)

8746. Joan. Thomas Jozefowicz. Asylum periclitantis Ecclesiae Clypeus Joannis III. Cracoviae typis Fr. Cezary. 1692. fol. (L. S.)

Może być panegiryk Janowi III.

8747. Venceslai a S. Elia Carmel. Discal. Echo salutis aeternae, Discursus de unione Ecclesiarum in occidente in continuationem tubae pacis Matthiae Praetorii per Venceslaum a S. Elia Carmel. Discal. Cracoviae. fol. 4.
(Cat. Jans. 1706.)

8748. a) Copiae litterarum Clementis XI. P. P. ad Regem Poloniae Augustum II. et nonnullos Proceres Regni Poloniae 1704. fol.
b) — — 4. (Sieńk. Dod. do Bent.)

8749. Catholica Religio in tuto, vicinia in tuto, Regni Poloniae vindicatis Silesiae ducatibus, adversus Austriacam vim. Latine et germanice *b. m.* 1741. 4. (Sienk. l. c.)

8750. Adamus Ignatius NARAMOWSKI S. J. (Conciones de ordinum sacrorum auctoribus et magistris in templo Vilnensi Academico habitae) *po polsku.* w Wilnie R. P. MDCCXXIII. 4. *2 alfabety i 7 ark.*

Pisał tamże nadto: De studiorum in Provincia Societatis Jesu Polona forma corrigenda emendandaque. Nie wyszło z druku. (Jan. Pol. I. 119.)

8751. Litterae Clementis XIII. P. P. ad Archiepiscopum Gnesnensem. 1766. fol. (Sieńk. Dod. do Bent.)

8752. Listy Piusa VI. do Kazimierza Krasińskiego Obożnego Marszałka Seymowego. po polsku i po łacinie. 1782. fol.
(Sieńk. Dod. do Bent.)

8753. Korrespondencya szescioletnia Władz duchownych z rządem Xięstwa Warszawskiego. w Berdyczowie u OO. Karmelitów. 1816. 8.

Drukowano zapewne w Warszawie u Missyonarzów. (Ban. H. D. K. P. I. 41.)—(L. S.)

---

2) *Kościoły i obchody ich.*

8754. a) Morze łaski Bożey, które Pan Bog w Koronie Polskiey po rożnych mieyscach, przy obrázách Chrystusa Pana, y matki iego przenaświętszey, ná sercá ludzi pobożnych, y w potrzebách rátunku żądáiących, z głębokości miłosierdźia swego nieprzebránego, co dzień obficie wylewa. a żeby tá szczodrobliwa łáská Boża, wszytkim wiernym záwsze pokázywána, byłá wiádoma; przez Piotra Hyacintha Pruszcza dobrze uważona, od ludzi bogoboynych. z rożnych mieysc referowána, pilnie y szczerze *ex Commissionibus loci ordinariorum* wypisána, y przez druk do wiádomosci podana. *Cum gratia et privilegio* S. R. M. w Krakowie. w Drukarni dźiedzicow Stanisława Lenczewskiego Bertut. Roku 1662. 4. *463 str. Druk gocki.*

Na odwr. pod herb. 10 wiersz. Ded. Mikołaj. z Granowa Sieniawskiemu podpisali: Woyciech Józef, Stanisław Lenczowscy wzwyż pomienionej drukárnie dźiedźicowie y Stud. Akád. Krák.
(Bibl. Horod.)

b) Morze łaski Boskiey, i t. d. Naprzod przez Piotra Hiacyntha Pruszcza dobrze uważana, od ludzi bogoboynych z roznych stron referowana, pilnie y szczerze ex Commissionibus loci Ordinariorum wypisana, y przez druk do wiadomości podana. Potym z additamentami swemi powtornie R. P. 1740 przedrukowana. w Krak. w Druk. Akad. 4. *72 str.*

Jest to krótki zbior historyi o cudownych obrazach Maryi Panny w Polsce. (L. S.)

8755. Stan Kosciołow y duchownych opisany albo Kazanie na Uroczystość poświącania Reformowanego kościoła Katedralnego Lwowskiego J. X. Jana KOWALSKIEGO Kanonika Kollegiaty Lwowskiey Teologa Arcybiskupiego. Miane dnia 23 kwietnia R. 1776. Podane do

druku za pozwoleniem zwierzchności R. MDCCLXXVIII. 8. *108 str.*
(Bibl. Horod.)

8756. Adam Zbytniewicz z Olkusza. Hasło albo Chorągiew Duchowna Chrześciańska to iest o Bractwach Kościoła Katolickiego. w Krakowie w Druk. Jak. Siebeneychera. 1594. 8.

8757. Joan. Drews S. J. Methodus peregrinationis menstruae Marianae ad imagines Deiparae per Poloniam et Litvaniam miraculis celebres. Vilnae 1684. 12.
(Cat. Janss. 1686.)

8758. Mariae Virgini Matri Potentissimae,— se suaque omnia DD. CC. subiectissimum mancipium J. D. S. J. (Joannes Drews Soc. Jesu) *b. m.* 12. *11 ark.*

Z wyobrażeniami cudownych Obrazów N. Maryi Panny w Polsce. Pozwolenie do druku datowane w Wilnie 20 Apr. An. 1684.

✣ ✣

Kościoł Berdyczowski.

8759. Anioła z obronną ręką to iest Prześwietnego Wojewodztwa Kiiowskiego wprowadzaiącego Korony od Oyca Swiętego Benedykta XIV. własnym sumptem konferowane, na ukoronowanie obrazu Nayśw. Panny Maryi do Kościoła OO. Karmelitow Bosych Konwentu Berdyczowskiego Relacya, Roku—MDCCLIII. fol. *10 ark.*

Exemplarz z obciętemi brzegami. Niewiadomo czyli w Berdyczowie, lub gdzie indziej drukowano.
(Ban. H. D. K. P. I. 41.)

8760. a) Ozdoba y Obrona Ukraińskich kraiow Przecudowna w Berdyczowskim Obrazie Marya Watykańskiemi Koronami od Benedykta XIV Papieża— własnym Jego kosztem sporządzonemi przez — JO.— Xiążęcia JM. Kaietana Ignacego Sołtyka Krakowskiego, na ten czas Kiiowskiego Biskupa— w roku 1756 dnia 16 Miesiąca Lipca ukoronowana przy— protekcyi JWW. Tyszkiewiczow y Białozorow światu Polskiemu pokazana, to iest Opisanie tejże Koronacyi na dwie części rozdzielona przez X. Grzegorza od Ducha S. Karmelitow Bosych Prowincyi Polskiey Definitora w Konwencie Lubelskim Ś. Teologii Professora R. P. 1765. w Berdyczowie w Druk. Karmelu Fortecy N. Panny Maryi— Za Przywileiem J. K. M. fol. Część I. Sygn. a—12 i A—Dddd2. Część II. A—Aaaaaa2. *Zob. Noty.*

b) — *tam.* przez XX. Karmelitow Bosych Konwentu Berdyczow. do druku podane 1767. fol.

8761. Rok Koronacyi Przecudownego w Berdyczowie Maryi Obrazu— Kaznodziejskim stylem podczas Konkluzyi Anniwersarza tejże Koronacyi w Berdyczowskim Kościele XX. Karmelitów Bossych ogłoszony — JW. Nayprzewieleb. JMci X. Antoniemu — Tyszkiewiczowi Biskupowi Żmudzkiemu — poświęcony przez X. Grzegorza od Ducha Św. Karmelitę Bossego, w Kollegium Warszaw. Filozofij Professora. R. 1758. Varsaviae typis Schol. Piar. fol. *9 ark.*

✣

8762. Pełność łaski y władzy Maryi kazaniem ogłoszona. *b. m.* 1766. fol. (L. S.)

✣

K. Berestecki.

8763. Mowa JW. JX. Cieciszowskiego Biskupa Łuckiego i t. d. miana przy Konsekracyi Kościoła Parafialnego Beresteckiego XX. Trynitarzów d. 5 Maia 1801 roku w Łucku w Druk. XX. Dominik. 4.

✣

K. Białynicki.

8764. Maiestas super omnes coronas dignissima omnibus Coronis in Augustissima Coelorum Terrarumque Imperatrice — Gloriosiss. Dei-Para Virgine Maria in sua Białynicensi Imagine — adorata Anno 1761. Vilnae typis S. R. M. A. 1761. fol.

✣

K. Bikoszowski.

8765. Port bespieczny we łzach tonącey Ojczyzny. Nayswietsza Marya w Bikoszowskim Obrazie nad człowiekiem wisząca, sprawiedliwość Boską krwawemi łzami opłakuiąca i na porcie bespiecznym stawaiąca albo Cuda Obrazu Bikoszowskiego teraz powtornie do druku podane 1744. w Lwowie w drukarni Jozefa Golczewskiego. 8. *z ryciną obraz wystawiającą.*

W aprobacji wzmieniony autor Adam Tarło Starosta Goszczyński.
(Dzien. Wil. 1819. II. 557.)

✣

K. Bocheński.

8766. a) Tomasz Rościszewski Dominikan Przeor Bocheński. Puklerz złoty na obronę obrazow Katolickich wystawiony. Przy tym łza krwawa obrazu Bocheńskiego N. Panny w Krak. w Dr. Chrzysztofa Schedla 1639. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

b) Łzy krwawey obrazu Bocheńskiego N. Panny Maryey. w Krak. w Dr. Dziedzicow Stanisł. Bertutowica 1664. 4.

Autor nie wymieniony. (Sienk. l. c.)

✣

K. Bogoryjski.

8767. Dyaryusz do wprowadzenia Szkaplerza S. do Kościoła Bogoryjskiego przez X. S. K. P. B. w Krakowie w Druk. Jak. Matyaszkiewicza 1728. fol. (L. S.)

✣

K. Bohuszowski.

8768. Sermo concionatarius in electione Pastoris Provinciae sub tempore Venerabilis Capituli Boussoviae celebrandi dicendus per R. P. Albertum Hynck S. J. Magistrum Leopoli typis Joannis Filipowicz fol. *4 ark.*

Na elekcji Prowincjała Karmelit.

✣

K. Borkowski.

8769. Bartłomiey Celeiowicz Pleban Borkowski. Z góry Karmelu na dolinę Jozafatową spłyniony i użyczony skarb, to iest do kościoła Farnego Borkowskiego tytułu Wniebowzięcia Panny Maryi Bractwo szkaplerza nadane i wprowadzone przytym krotkie uwagi i nauki z Ewangelii i Epistoł z modlitwami kościelnemi na Niedziele i na Swięta przednieysze z innemi przydatkami potrzebnemi wydane. 1675. w Krak. w Drukar. Woyciecha Goreckiego. 8. (Ju. MS.)

Mnostwo modlitw, rozmyślań, i rożnych przypomnień tak z Brewiarza jako i Żywotow Swiętych, wiele pieśni w sposobie owoczesnej poezji, i dwa Dyalogi na Wniebowzięcie N. Panny i Wielki Piątek. Stacje Męki Pańskiej z dawnego wiersza przerobił i poprawił. (Ju.)

✣

K. Borkowski nad Tyczynem.

8770. Raymund Mojecki. Zak. Kazn. Obraz N. P. Maryi w Borku nad Tyczynem kazaniem ogłoszony. w Krakowie w Druk. Akad. 1701. 4.

✣

K. Boruński.

8771. Morze łask to iest cuda N. Panny Boruńskiey. w Supraślu 1742. 4. (Kat. Piar. War. 1822. p. 115.)

✣

K. Bratyański.

8772. Pastwa Słowa Bożego na sławnych cudownym Bogorodzicy P. obrazem Łąkach Bratyańskich zebrana — przez X. M. Michała Łosiowica Zak. S. Franciszka Prow. Wielkopol. Reformata Część I. II. Thorunii Nakł. J. C. Laurera A. 1706. 4. *701, 635 str., oprócz kart na przodzie i regestru. Od str. 233—568, stronice są potrójną i podwójną liczbą znaczone.*

Część I. przypis. Tomasz. Część II. Teressie Działyńskim Wojewodóm Chełmińskim. *Bratyan* miasto w wojew. chełminsk.

✣

K. Buski.

8773. Konsekracya kościoła dwoiakiego albo błogosławieństwo konsekruiących się na usługi Bogu przy uroczystości poświęcenia Kościoła w Busku i przy pamiątce Benedykcyi na przełożeński urząd Joanny Katarzyny Bobrownickiey, Xieni Buskiey kazaniem remonstrowane przez X. Jana Nepomucena Rymińskiego Ord. Can. Praemonstr. w Krakowie w Druk. J. O. X. Biskupa Krak. przy administracyi Jozefa Haika Bibliopoli Nadwor. 1756. fol.

✣

K. Chełmski.

8774. a) Jakób Susza. Phoenix Redivivus. w Zamościu 1646. 4.

Sienkiewicz w Dod. do Bent. wspomina exemplarz bez tytułu.

Dedyk. Alexandrowi Sanguszkowi Olgierdowiczowi Koszyrskiemu dat. w Chełmie r. 1646.

b) Jakób Susza Episkop Chełmski i Bełski. Phoenix iterato Redivivus albo Obraz starożytny Chełmski, Matki Bożey przez cudowne oney przy nim dzieła, powtóre czyli w Roku Pańskim 1653 na swiat wydany w Lwowie w Drukarni Michała Słoski. 4.

Przypisane Janowi Kazimierzowi Królowi Polskiemu. W pierwszej części historja tego obrazu, a razem i historja zdarzeń w ziemi Chełmskiej tyczących się tego obrazu, w drugiej cuda, które działy się przy tym obrazie. (Ju. MS.)

c) Phoenix tertiato Redivivus sive Imago longe vetustissima Virginis Matris Chelmensis, gloria gratiarum et miraculorum illustrata. Labore Illustrissimi et Reverendissimi Jacobi Susza Episcopi Chełmensis et Bełzensis Ritus Graeci, Archimandritae Zidicinensis Tertio divulgata. Aerâ (*sic*) Divina M.DC.LXXXIX. Zamoscii Typis M. Stanislai Niewieski Professo. in Acade. Zamos. 4. *382 str., 14 kart nieliczb. na przodzie, i 6 kart regestru na końcu.*

Na odwrócie wizerunek N. P. Chełmskiej, niezgrabnie ryty przez Alexandra Tarasewicza, z podpisem: *Uniti Dei cum homine unica Mater. Unitorum Thaumaturga Chelmensis. Tartarorum et Cosacorum ad Beresteckum gloriosa ac memoranda profligatrix.* — Dedykacja: Bernardo Ignatio S. R. I. Comiti a Martinitz, Aurei Velleris Equiti, S. C. R. M. Intimo et Actuali Consiliario, Camerario, Locumtetenti in Regno Bohemiae et Supremo Burgravio Pragae, datowana z Chełma 9 Marca 1684. *Zob. Noty.*

8775. Koronacya Cudownego Obrazu N. M. Panny w Chełmskiey Katedrze obrządku greckiego odprawiana r. 1765 d. 15 Września a zaś do druku podana w Berdyczowie w Dr. Fortecy N. P. M. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

✣

8776. Wdzięczność Seraficzna przed Bogiem obowiązek Synow Franciszka S. przed Matką Boską przyrzeczenie nie zawodne przed swiętemi panskiemi y niebem JW. JM. Panu Franciszkowi Salezyuszowi Potockiemu Kawal. Orła Biał. oraz JWJ.MPani z Potockich Annie Potockiey Woiewodom Głłom Ziem Kiiowskich, Bełskim Rubieszowskim Jabłonowskim etc. Starostom Syndykom Apostolskim. Opiekunom, protektorom, fundatorom y dobrodzieiom, za wspaniałe fundusze hoyne łaski obfite dobrodzieystwa przepisana i t. d. Kazaniem Koronacyinym, w Chełmie 1765 u WWXX. Bazylianow przez X. Paulina Urbanowskiego Gwardyana Konwentu Sokolskiego y Prokurat. Kanoniz. B. Jana z Dukli mianym oswiadczona, a pod czas Kapituły w Konwencie Chrystynopolskim sumptem Panskim zaszczyconey, na prezent złożona R. P. 1766. w Druk. Akad. S. J. Coll. Lwowskiego. fol. (Bibl. Horod.)

8777. Pełność łaski y władzy ukoronowany Maryi obraz w Kościele Katedr. Chełmskim obrządku Greckiego zdobiąca kaznodzieyską mową ogłoszona przez X. Grzegorza od Ducha S. Karm. Bos. Konwentu Lubel. Przeora R. 1766. fol. *9 ark.* (L. S.)

8778. Augustissimae Coelorum Terrarumque Reginae Virgini D. Gr. Mariae in Effigie sua Chełmensi de Poloniae Regno quod illius salutem, fortunam et dignitatem nefario olim ac acerbo Scythico bello fractam et afflictam stupenda vi restituisset: de Populo Christiano quod aegris medicinam, calamitate fractis levamen, moerore exanimatis solatium, calamitosis praesidium praesentissimum tulerit semper et ferat de Unione Rutheno-Catholica quod Heterodoxorum vehementissimos in eam impetus identidem factos semper gloriose repulerit etc.— Studium Basilianum Vilnense — sub celeberrimum Coronationis suae triumphum humillima, iusta, debita officia — in expositis theologicis thesibus D. D. D. Vilnae typis S. R. M. Monachorum Basilianorum. 4.

✣

K. Chełmski w Szląsku.

8779. Wacław Waxmanski. Nowa Jerozolima albo Kalwarya całey Męki Jezusowey i Bolesney Matki Jego Maryi Panny wyrażaiąca Drogi w górnym Sląsku na górach Chełm, teraz Anny S. nazwanych od Jasnie Wielmożych Fundatorów Grafów de Gaschin wystawiona, Roku zaś P. 1764. w Uroczystość Podwyszenia Krzyża S. wprowadzona, zupełnemi odpustami od O. S. P. Klem. 13 nadana, a dla wygody pobożnego ludu, służącemi na tę S. podroż, Uwagami, Modlitwami, i piesniami: z przydatkiem krótkiego Nabożenstwa do Anny S. na tey górze cudami i łaskami sławney opatrzona, i za dozwoleniem zwierzchnosci do druku podana. R. P. 1767. w Wrocławiu. Druk. Ak. Soc. Jesu. (Ju. MS.)

K. Chobienicki.

8780. Na poświęcanie kościoła kazań dwoie iedno w sam dzień poświęcania miane w Chobienicach R. 1783. przez X. Józefa Płochockiego teraz z przydatkiem na końcu niektórych wiadomości kościelnych

wydane. W Warszawie w drukarni Nadworney J. K. Mci 1785. 8. *278 str.* (B.)

Bentkowski nazywa autora Płochowskim.

✣

K. Czerejski.

8781. Tradycya Nowa o Starodawnym Obrazie Czerejskim Nayświętszey Maryi Panny z Xsięgi W. X. Gwilhelma Gumperberga, Soc. Jesu pod tytułem: *Atlas Marianus* y z różnych manuskryptow wyięta. w Roku 1764 do druku podana za staraniem W. Nay. Jmj. Xiędza The. Chrapkowicza Superiora tegoż Klosztoru *(sic)* Zakonu S. Bazylego W. w Królewcu 1764. 4. *16 str.* *Zob. Noty.*

✣

K. Czerwieński.

8782. Łukasz Paprocki. Opisanie cudów N. Panny w Czerwieńsku. 1650. (Siarcz.)

✣

K. Częstochowski.

8783. Historia pulchra et stupendis miraculis referta, Imaginis Marię, quo et unde in Clarum montem Czastochouuię et Olsztyn aduenerit. (Na tytule wizerunek N. P. Częstochow. na drzewie rznięty). *Na końcu:* Impressum Grachoviae per Florianum Vnglerium, Anno Virginei partus. 1523. 8. *24 karty nieliczb.*

Druk łaciń., wyjąwszy dedykacją Piotra Rysinskiego do Andrzeja Krzyckiego, naówczas Bisk. Przemyśl. na odwrócie karty tytułowej drobnym gockim drukiem wybitą. *Zob. Noty*

8784. Petrus Rosprza Academicus Cracov. Origo, Gratiae, Magnalia Divae Claromontanae. *Zob. Noty.*

8785. Conclusiones salutares factę in Claro Monte supra Oppidum Częstochowa per Patres Ord. S. Pauli Primi Eremitę. Cracoviae in Offic. Joc. Sibeneycher. 1596. 4. *3 ark.* (L. S.)

8786. (Historya obrazu P. Maryi Częstochowskiey. w Krakowie w Druk. Marcina Horteryna. 1617. 8.) *Exemplarz bez tytułu.* (Ban. H. D. K. P. I. 298.)

8787. Skarbnica Koscioła Jasney Gory Częstochowskiego: w ktorey się zamyka Historya o cudownym obrazie Panny Maryey, z dawnych Historiy pilniey niż przedtym zebrana y do druku znowu podana. Przez X. Andrzeja Zymicyusza Zakonu S. Pawła pierwszego Pustelnika, Professa. W Krakowie w Drukarni Franciszka Cezarego. 1618. 4. *78 str. i 3 karty naprzodzie.* *Zob. Noty.*

8788. Droga Częstochowska, albo Kazania Podrozne o Nayśw. P. Maryey. przy Kompaniey Błońskiey Rozanca Swiętego. Przytym Kazanie o S. Ignacym Fundatorze Zakonu Oycow Jezuitow. Przez X. Stanisława Zakrzewskiego Can. Reg. w Pismie S. Lektora, Kaznodzieię Warszawskiego u S. Jerzego. w Poznaniu. W Drukarni Jana Rossowskiego, Roku 1623. 4. *przeszło 115 str., i 2 karty na przodzie.*

Dedykacja do Królowej Konstancji żony Zygmunta III, której kosztem drukowane te 7 kazań.— Niezmiernie rzadkie. (L. S.)

8789. a) Abr. Bzovius Monile Gemmeum etc. *jak niżej* Venetiis 1614. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

b) Monile Gemmeum Divae Virgini Dei parenti Sacrum duodenas virtutes Sacrosanctae Deiparae totidem laudationibus explicans, et viginti quatuor miracula insignia

apud iconem eiusdem magnae Matris a D. Luca depictam, et apud Polonorum Clarum Montem religione cultam, patrata referens, atque repetens. Venetiis 1624. ap. Ambros. et Barthol. Dei fratres. 4. *248 str.*

Przypis. do Mikoł. Komorowskiego, Comitem Avariae et Liptoviae.

c) — Coloniae ap. Boetzerum 1615. 4. *170 str.*

Approbacia dat. w Rzymie w Styczniu, Marcu i Grudniu r. 1613.
(Ossol. I. 113.)

8790. Simonis Starovolsci Diva Claromontana seu oratio de laudibus Beatae Mariae Virginis, cuius imaginem D. Lucae penicillo depictam, apud Czenstochoviam in Claro Monte Poloni circumque vicinę gentes pie religioseque venerantur. Cracoviae In Offic. Christ. Schedelii S. R. M. Typ. A. D. 1640. fol. *40 str. i 5 ark. na przodzie.*

W pięciu arkuszach tych dedykacja autora do Kazimierza Leona Sapiehy, oraz ad Divam Claromontanam Czenstochovien. ab Adm. Rdo Simone Starovolscio laudibus celebratam. M. Joannis Cynerski Rachtamovii Coll. Majoris, Regii P. *Melos Votivum*, które zajmuje trzy ark. bujnego druku. (L. S.)

8791. Odpowiedź krześciańska, na list, ktory pod Titułem Matki Bożey do mnichow Częstochowskich, napisał Behemot Kanclerz Lucipera książęcia piekielnego, przez podpiski swoie, iako naczynia y posłance Antichristusowe. Ksiązki do oczywistego wyrozumienia teraznieyszych różnic około wiary, barzo pożyteczne, teras nowo wydane. Przez Księdza Hieronyma Powodowskiego Kanonika Poznanskiego. W przypowieściach: xxvj. Odpowiedz szalonemu podług szalenstwa iego, by się sam sobie mądrym być nie zdał. *b. m. i r.* 12. *11 ark.*

Bardzo rzadkie. Pismo to w kształcie listu Najświętszej Panny do Mnichów Częstochowskich nieznane jest skądinąd, tylko z tego odpisu, ktory nań uczynił Powodowski. Z odpowiedzi tej widać, iż w liście powstawano przeciw mniemaniu, jakoby Ś. Łukasz malował obraz Częstochowski, przeciw cudóm tegoż obrazu, i w ogólności przeciw wzywaniu świętych. Pobożny Kanonik odpowiada na to ze zwyczajną sobie żarliwością, autora listu porównywając do owej bestyi Apokalipsy Ś. Jana. (L. S.)

8792. Diva Claromontana, seu imaginis eius origo, translatio, miracula. Per Adm. R. P. Fratrem Andream Goldonowski, Ord. FF. Eremit S. Pauli Primi Eremitae, per Poloniam ac Silesiam priorem Provincialem, accuratissime conscripta.— Cracoviae, in officina Andreae Petricovij, S. R. M. Typographi. Anno Domini 1642. 8. *304 str., 4 karty na przodzie i regestru kart 8.*

Dedykacja Cecylii Renacie Królowej Polskiej. Pismo to dzieli się na dwie części. *Część I.* z przemowy i 8 rozdziałów złożona (str. 1—47) opisuje historję obrazu Najświętszej Panny Częstochowskiej; *częsć* II, mieszcząca w sobie oprócz przemowy rozdziałów XVII, wylicza systematycznie cuda doświadczone za ofiarowaniem się do Najświętszej Panny Częstochowskiej. Początkową historję tego obrazu niedokładnie autor przechodzi.

8793. Andrzey Goldonowski. Summaryusz Historyi Obrazu Częstochowskiego i t. d. 1642.

Juszyński, jak widać z dopisku jego, nieznał tej książki.

8794. Przenosiny trumfalne — przez Jana Łobżynskiego, Ord. S. Pauli, Primi Eremitae. w Krakowie u Stanisława Bertutowica. 1744. 4. *120 str.*

Kazanie z powodu przeniesienia Obrazu N. Panny Częstochowskiej do nowej kaplicy wystawionej nakładem Macieja Łubieńskiego Prymasa. (L. S.)

8795. a) Nova Gigantomachia, contra Sacram Imaginem Deiparae Virginis a Sancto Luca depictam et in Monte Claro Częstochoviensi apud Religiosos Patres Ordinis S. Pauli Primi Eremitae, in celeberrimo Regni Poloniae Coenobio Collocatam per Succos et alios haereticos excitata etc. conscripta a R. P. Fr. Augustino Kordecki praedicti Ordinis, pro tunc Clari Montis Priore A. D. M.DCLI. Cracoviae in off. Viduae et Haeredum Fran. Caesarij

S. R. M. Typ. 4. *188 str. Tytul sztychowany.*

Dedyk. Król. Janowi Kazimierz. od autora. (Bibl. Horod.)

b) — — *tam.* 1655. fol. (Bibl. Sluc. p. 101.)

c) — — *tam.* 1657. fol. *127 str.* (Ban. H. D. K. P. I. 67.)

d) — Editio Secunda, typis Clari Montis Czestochoviensis 1694. 4. *298 str., i 4 karty na przodzie.*

Jest tu na końcu p. 279—284. *Ode Tricolos tetrastrophos* na cześć Maryi Panny Stefana Damalewicza. Wiersz Tomasza Angelina Siemszyckiego, Fil. i Medyc. Doktora do Kordeckiego p. 285—288. Wiersz do tegoż przez J. B. Soc. Jesu p. 288—297. Na ostatniej karcie wiersze Piotra Lasoty Ord. S. Pauli Primi Eremitae. Ten to sam Kordecki mężnie bronił Częstochowy przeciwko oblegającym ją Szwedóm za Jana Kazimierza; będąc bowiem Przeorem Częstochowskim, był razem Komendantem fortecy. Zob. Kobierzycki *in Obsidione Clari Montis Częstochov.*

e) — Nunc tertio reimpressa *tam.* 1711. 4. *146 str. i 4 karty na przodzie.*

Aprobacja Cenzora dat. 20 Oktobra 1657. (L. S.)

8796. Analecta mensae Reginalis, seu Historia imaginis odigitriae Divae Virginis Claromontanae Mariae, a Divo Luca Evangelista in Cupressina domus Nazareae mensa depictae, Origine Magnae, miraculis gratiis admirabilis et amabilis ex vetustis Graecis et Latinis tum ex recentioribus authoribus collecta, per Fr. Ambrosium Nieszporkowitz. A. D. 1681. Cracoviae ex offic. Schedeliana. 4. *336 str., prócz regestrów i dedykacyi do Króla Jana III.*

(Chł.— Ban. H. D. K. P. I. 64.)

8797. Gnad und wundervolle Brosamen etc. durch den wohl ehrwürdigen Fr. P. Xaverium Rotter obbenanten heil. Ordens Priester und dermahligen Nowitzmeister 1750. Breslau bey Frantz Kreutzer. 4. *583 str. i 17 nieliczb. z rycinami.*

Przypis. Franciszkowi Wojciechowi na Tęczynie Dziedzicowi wielu dobr w Szląsku. Jest to tłómaczenie dzieła poprzedzającego. Między innemi przytacza ten szczegół, iż Piotr Skarga w chorobie posłał przed obraz Częstochowski wielką świecę własną ręką zrobioną, która równo z życiem jego zgasła.

(Bant. H. D. K. P. I. 60.)

8798. a) Odrobiny Stołu Krolewskiego abo Historya o cudownym obrazie N. P. Maryey Częstochowskiey, od Łukasza S. na Cyprysowym domu Loretanskiego stole malowanym w Żydowskiey i Greckiey ziemi w Rusi na Zamku Bełskim, a potym w Koronie Polskiey na Jasney Gorze Częstochowskiey Diec. Krakowskiey, gdzie pod strażą braci S. Pawła Pustelnika pierwszego iuz na czwarte sto lat w godnym od Krolestw Europy zostaie poszanowaniu wielkiemi cudami i łaskami wsławiona. Z greckich y łacinskich historyków y Pisarzów Koscioła Jasnogorskiego zebrana, na X części rozdzielona Przez X. Ambrozego Nieszporkowitza Zakonu S. Pawła. S. Th. D. na Jasney Gorze Apostol. Poenitencyarza do druku podana. w Krakowie w Druk. Franciszka Cezarego. 1683. 4. *169 str. i ark. na przodzie.*

Dedyk. do Maryi Kazimiry Król. Pol.

b) — — *b. m.* 1706. 8.

c) — — *tam. b. r.* 8. *306 str.*

d) Odrobiny z stołu Krolewskiego etc. zebrane przedtym przez A. Nieszporkowitza, a teraz dobrą y nową dyspozycyą do druku podane przez X. Pawła Dolińskiego, tegoż Zakonu. w Dr. Częstoch. 1720. 4. (Ban. H. D. K. P. I. 64.)

e) — — a teraz przez innego tegoż Zakonu i Klasztoru Kapłana nowo dobrane i nową dyspozycią do druku podane. *tam.* R. P. 1733. 4. *468 str. i 6 nieliczb. Wydawca, Doliński. Zob. Noty.*

f) — — *tam.* 1757. 4. *483 str. i 12 nieliczb. z rycinami.*

g) — — *tam.* 1759. 4. (Kat. Piar. War. 1822.)

8799. Szczęśliwy powrot Nieba y ziemi Monarchini Maryey w cudownym obrazie od Łukasza S. ma-

lowanym, u Graekow z starodawna *Odigitria* nazwanym etc. kazaniem kredensował S. Stanisław Baltazar Matecki Kanonik Kiiowski, Kruszyński, Borowinski Proboszcz J. P. M. S. w Krakowie. w Druk. Fran. Cezarego. 1691. 4. *2 ark.* (L. S.)

8800. Oracya kaznodzieyska z cudzey głowy konceptu na przywitanie— Nayswiętszey Maryi Panny— w Cudownym Częstochowskim Obrazie na Jasney Gorze— ukoronowaney— przez X. Cypryana Papeckiego Zak. Kaznodz. R. 1718. w Krak. w Druk. Fr. Cezarego. fol. *7 ark.*

Przypis. Michałowi Szembekowi Biskukowi Paptenskiemu.

8801. Relatio de solennissimo et triumphali Actu Coronationis Archi Taumaturgae Imaginis B. Mariae Virginis Deiparae in Claro Monte Częstochoviensi in Regno Poloniarum die 8 Septembris A. D. 1717. feliciter peracto et absoluto. 4. *3 ark.*

8802. Homagium Augustissimae ac Invictissimae Coeli et Terrae Imperatrici Poloniarum Reginae Clementissimae in Claro Monte Częstochoviensi miraculis clarissimae— ipso inaugurationis solenni die nomine universorum Ordinum Regni et M. D. L. humiliter praestitum Oratore P. F. Remigio Scisłowski Theol. Mor. Professore. Anno 1717 die 8 Septem. Typis Clari Montis Częstochov. fol.

8803. Nowa korona chwały naywyższey Monarchini niebá y ziemie Nayiaśnieyszey Krolowey Polskiey Maryi Pannie wielkiey Zbawiciela naszego matce, w przecudownym Rytrákcie ná iasney gorze Częstochowskiey z woli Oyca Świętego Klemensa XI. naywyższego Pasterza kościoła bożego, roku páńskiego, 1717. dniá 7. Septembrá. Przez Jasnie Wielmożnego J. M. Xiędza Krzysztofa z Słupowa Szembeka, Biskupa ná ten czás Chełmskiego ukoronowaney, przez tryumfalną szczęśliwey Inaugurátij Oktawę, drogimi Perłámi Pánegirycznych Kazań, od Nayprzewiel. y przewiel. Práłatow i t. d. przybrana i t. d. Na Jásney Gorze Częstochowskiey pod pracę y prásę drukárską podána, Roku 1718. 4. *520 str. i kart 2 nieliczb.*

W dedykacji podpisany: Niegodny Kapellan, X. Antoni Nowakowski, Typográphii Jásnogorskiey Director. Dedykacja XX. Jerzemu i Magdalenie Lubomirskim Podkomorzym Koron. *Zob. Noty.*

8804. Ray nowy Nayświętsza Marya i t. d. przez W. O. Izydora Sobańskiego Zak. S. Pawła Pierwszego Pustelnika Prof. Teol. Moral. na Jasney Gorze. W Drukarni Jasney Gory Częstochow. 1720. 4. *9½ ark.*

Dedyk. do Zofii z Pociejów Wężykowej Kasztelan. Wieluńskiej.

8805. Relatio de Solenissimo et triumphali Actu Coronationis Archi-Thaumaturgae Imaginis Beatissimae Mariae Virginis Deiparae in Claro Monte Częstochoviensi in Regno Poloniorum etc. Reimpr. Brunsbergae Typis Coll. S. J. 1730. 4. *36 str. i ark. na przodzie.*

Sobolewski powiada, iż widział to i w języku polskim.

8806. Animadversiones Rev. Fidei Promotoris super dubio, an sententia D. Episcopi Laod. Suffr. Ill. Episcopi Cracov. super cultu immemorabili etc. sit confirmanda. *tam. t. r. 7 str.*

8807. Responsio ad Animadversiones Rmi D. Promotoris Fidei. *10 str.*

8808. Responsio iuris Jacobi Bernardini Advocati ad Oppositiones super dubio etc. *6 str.*

Suffraganem Krakow. był wówczas Mikołaj Oborski. (L. S.)

8809. Krasowski Kanonik Przemys. Wytłumaczenie abo opisanie Ornatow Benedyktowi XIII. Papieżowi y do Częstochowy danych. w Warszawie 1726. fol. (Nies.)

8810. Refugium Peccatorum seu devotus Afflictorum recursus ad Thaumaturgam Czenstochoviensem

Matrem, ibidem jam ab annis trecentis sexaginta septem Gratiis ac Miraculis clarissimam a Fratre Xaverio Rotter, Ord. S. Pauli primi Eremitae Presbytero. etc. collectus. Wratislaviae. Typis Acad. S. J. 1749. 8. *72 str.*

Przypisanie: Francisco Adalberto S. R. J. Comiti de Tenczin S. Caes. M. Camerario intimo etc. Sacri Ordinis nostri S. Pauli primi Eremitae Confratri Dignissimo. (L. S.)

8811. Jacobus Paulus Radlinski. Imago Thaumaturga B. V. Mariae seu historia Imaginis B. V. Mariae in Claro Monte Częstochoviensi. Crac. typ. Mich. Dyaszewski 1756. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8812. Mensa Nazarea abunde specialibus indesinentium miraculorum et gratiarum dapibus illiciisque referta et liberaliter cuiuscunque conditionis hominibus aperta s. Historia Imaginis Divae Claromontanae a S. Luca Evangelista depictae proposita ab A. R. P. Anastasio Kiedzynski Ord. S. Pauli primi Eremitae Provinciae Polonae Patre SS. Theol. D. Typis Claromontanis 1763. 4. *386 str. i 14 nieliczbow.*

Jest to wypis z dzieła Nieszporkowitza. (Ban. H. D. K. P. I. 67).

— — *tam.* 1769. 4.

(Ju. MS. w Katal. Piar. War. 1822, p. 110, rok 1759.)

8813. Pamiątka od wprowadzenia Przecudownego obrazu Boga Rodzicy Panny z Bełskiego Zamku na Jasną Gorę czwartego zakończonego a zaczętego piątego wieku uroczystością ośmiodniową w miesiącu Wrześniu R. P. MDCCLXXXII uwielbiona — Na Jasney-Gorze Częstochowskiey R. P. 1784. 4. *379 str.*

8814. Krotkie podanie historyi starożytnego obrazu, Bogarodzicy Maryi na Jasney Gorze przy Częstochowie przez Wł. Xiążęcia Opolskiego w r. 1382 złożonego. w Krakowie. 8. (Kat. Friedl.)

8815. Zaświadczenie JP. Ignacego z Bobrowki Bobrowskiego Cześnika Xięstwa Zatorskiego y dwoch tegoż sług w Konsystorzu Krakowskim roku teraźnieyszego 1786 d. 1 Lipca urzędownie zaprzysiężone, a to na to: Jako corka pomienionego JP. Cześnika, imieniem *Tekla* ciężkiemi i nieuleczonemi chorobami od lat kilku zdięta, do Częstochowy potym na usilne swe proźby sprowadzona, y do tameczney kaplicy *Nayświętszey Panny* w łóżku zaniesiona, nagle (podczas Wotywy za nią tamże odprawuiącey się) od ciężkiey choroby y długiego kalectwa, w przytomności patrzącego na to ludu, przez przyczynę *Bogorodzicy Panny*, uwolnioną została, Roku teraźnieyszego 1786. dnia 29 Maia. (Gaz. War. 1786.)

8816. Dionysius Chełstowski Paulin. Maiestas Claromontanae imaginis adorata. Typ. Częstochov. fol. (L. S.)

8817. Posiłek zbawienny tak dla ciekawey mysli jak dla pobożney duszy, z odrobin stołu nazarenskiego Krolowy nieba i ziemi zebrany czyli krotka wiadomość o cudownym obrazie Nayswiętszey Panny Maryi Częstochowskiey od Łukasza S. Apostoła i Ewangelisty malowanym, z przyłączonym nabożenstwem, i przygotowaniem się do spowiedzi doskonałey drukiem odnowiona. Na Jasney gorze Roku 1812. 8. *152 str. z rysunkiem.* (B. Horod.)

8818. Explicatio Sacri Apparatus ad Clarum Montem Częstochoviensem oblati. *b. m.* i *r.* fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

8819. Wytłumaczenie ołtarzowego aparatu do Jasney Góry Częstochowskiey danego. *b. m.* i *r.* fol. (l. c.)

8820. Utiecha Hressnikow aneb horauca nabożnost do Naysw. Panni Maryi etc. na Jasney Hore (Częstochow) Roku Pane 1800. 8.

✣

8821. Wiersze od nayostatnieyszego sługi Matki Nayświętszey

w Częstochowskim kościele Cudami y Łaskami słynącey, nie poetycznie ale naturalnie napisane, niech będą na Jey Chonor po świecie publikowane, dla większey Jey czci y chwały y uszanowania. fol. *3 str.* W połowie zapewne 18 wieku. Na końcu położone głoski *J. B.* oznaczają zapewne imie i nazwisko autora. Wiersz bardzo błahy. Zaczyna się: Ach Matko w Częstochowie Nayświętsza Marya! etc. (*)

✣

K. Druszkopolski.

8822. Kazanie w dzień poswięcenia Nowego Kościoła Druszkopolskiego Zakonu Braci mieyszych Konwentuatow miane Roku 1779 dnia 5 Wrzesnia — miane przez X. Antoniego Meryckiego Gwardy. Konw. Druszkopol. Franciszkana we Lwowie w Drukarni Antoniego Pillera. 8. *VI str.*

✣

K. Dzikowski.

8823. a) Wonność Róże Jerychońskiey Lubo, Łask dary nadprzyrodzone nabożnym ludziom, w różnych potrzebach, przypadkach, chorobach, niebespieczeństwach, od szczodrobliwości Boskiey oswiadczone Zą przyczyną Przeczystey Bogarodzice Panny Maryey w obrazie Dzikowskim Kosciele Klasztoru Dominikańskiego Cudowney pilnie zebrane, wiernie wypisane przez X. Wawryńca Swięcickiego Kaznodzieię Generalnego tegoż Zakonu, a tamtego Klasztoru Przełożonego. Stolice Apost. Pisarza. Za dozw. starszych. Ludskiey podane wiadomości, na podnietę Chrzescianskich Serc do gorętszego ku Pannie Przenayś. nabożenstwa w Krakowie w Druk. Akademickiey R. P. 1686. (Ju. MS.)

b) — Staraniem BazylegoBarskiego Przeora Dzikowskiego przedrukowana w Sandomierzu 1754. 4. (Ju. MS.— Kat. Friedl.)

✣

K. Frauenburgski (w Warmii).

8824. Christliche Unterweisung derer Brüder und Schwester der löblichen Brüderschafft des H. Josephi — welche Confraternität aufgerichtet in der Frauenburgischen und Allensteinischen Phar Kirchen im Jahr 1699 typis Coll. Brunsberg. S. J. An. 1700. 12.

✣

K. Gdański PP. Brygitek.

8825. Casper. Sawicki S. J. Dialogus Cursoris et Nautae in quo de violenta Gedanensium Monialium S. Brigittae per haereticos facta proscriptione narratio instituitur. (Nies.)

8826. Kasper Sawicki Dialog albo rozmowa Flisa z Cursorem ktorzy w towarzystwie do Warszawy z sobą idąc, to i owo sobie ochotnie powiadają, aż ich miło słuchać. Wydany przez X. Łukasza Linowskiego. Na końcu: w Krak. w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 1611. 4. *3 ark. prozą. Zob. Noty.*

✣

(*) Wiersz ten i kilka innych miały zająć miejsce w oddziale Poezyi, tu jako wskazówka się kładąc, że mnóstwo jest innych tego rodzaju pism do rozmaitych miejscowych kościelnych wydarzeń odnoszących się, tu umyślnie pomienionych, wedle układu dla całego dzieła przyjętego.

K. Gidelski.

8827. Jerzy Trebnic Zak. Kazn. Historya o cudownym obrazie P. Marii w Gidlach. w Krakow. w Druk. Macieia Andrzeiowczyka 1636. 4.

Siarcz. przytacza rok druku 1610. (Sienk. dod. l. c.)

8828. Historya o Cudownym Obrazie Przenayś. Panny Mariey, ktory iest w Gidlach, w Kościele Braciey Zakonu Kaznodz. S. Dominika. Pisana przez iednego z Braciey tegoż Zakonu r. 1635. w Krakowie w Druk. Macieia Andrzeiowczyka 1636. 4. *11½ ark.* (L. S.)

8829. Tomasz z Pilzna Przeor Gidzielski Zak. Dominika S. Historia obrazu cudownego P. Maryey Gidzielskiey. w Krakowie w Dr. Waler. Piątkowskiego 1645. 4. (Sienk. l. c.)

8830. Thomas Pilsnensis Historya Divae Gidlensis 1645. (Ju. MS.)

8831. Skarb wielki Województwa Sieradzkiego na roli Gidelskiey znaleziony, każdemu potrzebuiącemu wspomożenia otwarty, to iest, Obrazu Gidelskiego Naysw. P. Maryi w Wojew. Sieradzkim na roli Gidelskiey znalezionego Cuda wielkie i łaski przez podanie do druku ogłoszone przez Xiędza Ambrożego Zagaiowskiego, Zakonu Kaznodz. Pisma S. Dokt. Roku 1724. w Drukarni wdowy i Dziedzicow Franciszka Cezarego. 4. *Część I. ark. 9. Część II. 131 str. 11 kart na końcu.* (L. S.)

W księdze II. części 7. Rozdz. 4. jest wzmianka o cudownym nawróceniu Alexandra Schlichtynga Arjanina. (Ju. MS.)

K. Gorski.

8832. Andreas Joannes Frankowicz Jeruzalem nowe we wsi zdawna nazwaney Góra. w Warsz. 1620. 8. (L. S.)

8833. Jura et privilegia Gorensi Ecclesiae Parochiali antiquitus concessa Varsaviae, Carolus Schreiber, Typogr. regius, 1680, fol. Janociana Voll. II. p. 12.

8834. Vinea Christi, sive Jura et Privilegia antiquitus Gora, nunc Neoierosolymitana, ex Actis Castrensibus descripta, et hic ordine suo connotata. A. D. 1678 die 1. Januarii — Varsaviae excudebat Carolus Schreiber. A. D. 1680. fol. *65 ark.*

Wydanie kosztowne Stefana Wierzbowskiego Biskupa Poznań.

K. Gostyński.

8835. Prospekt wesoły z góry Gostyńskiey albo zebranie cudow przy Obrazie N. Panny przed Gostyniem doznanych w Poznaniu w Druk. Akad. 1726. 4. (Sienk. l. c.)

K. Grodzieński P. Maryi.

8836. Summaryusz cudow y łask znakomitszych Nasw. Panny Maryey Studentskiey w Kongregaciey Grodzieńskiey Jchm. PP. Studentow pod titułem Annuntiationis u WW. Oycow Soc. Jesu — w Wilnie w Druk. S. J. R. 1686. 4. *91 str.*

Przypis. Kongregacyi, Helenie Joannie Ogińskiej Wojewodzinie Połockiej. Herb sztychowany przez Leona Tarasewicza.

K. Gorzdowski.

8837. Novae Hierusalem Fax nova ingentem Christi gratiarum thesaurum in Samogitia per Ill. ac Rev. D. D. Georgium Tyszkiewicz vigilantissimum Pastorem suum, Gorsdianis in montibus nuper abscondi-

tum peregrinis revelans coram invisente Calvariam Ill. D. D. Casimiro Leone Sapieha Marschalco Curiae M. D. Lith. Słonimensi, Volpensi, Luboszanensi etc. Gubernatore facta nec non accensa, eidemque Ill. dicta a Nicolao Bardowski Nobili Samogita Philosopho vulgata. Vilnae fol.

✣

K. Horodyski.

8838. Sermo religiosus de eligendo bono pastore in Ecclesia Carmeli Horodiscensis post decantatam solemnem de Spiritu Sancto missam ante electionem novi prioris Provincialis ad congregatos ibidem pro Venerabili Capitulo RR. Patres Gremiales provinciae Russiae S. Joseph Ordinis fratrum Beatissimae virginis Mariae de Monte Carmelo antiquae Regularis observantiae habitus a M. R. patre Florentio *Lewkiewicz* S. R. Magistro Ejusdem Capitularis Gremii Vocali A. D. 1758 die 17 Julij. Leopoli Typis S. R. M. Et Collegij Leopolien. Soc. Jesu (F2) fol. (Bibl. Horodeciana.)

✣

K. Hyzneński.

8839. Ant. Piotr Nawrotowski Pamiątka Wiekopomna Wizyty Generalney Kościoła Hyznenskiego przez Wacława Hier. Sierakowskiego Biskupa Przemyślskiego odprawioney etc. w Lwowie 1751. 4. (L. S.)

✣

K. Jarosławski.

8840. Morze łask y pociech Bolesna Matka Boża Marya, abo cuda y Łaski różne przy obrazie polnym Jarosławskim Nayśw. Panny w Kościele OO. Soc. Jesu złożonym doznane y pilnie zebrane. Przez W. X. Jana Kwiatkiewicza S. J. Przedrukowane we Lwowie w Druk. S. J. 1744. 8. *27 ark. i 4 kartki na przodzie.*

Dedyk. do Anny z Rysin Potockiej Kaszt. Krak.

8841. Dyaryusz Aktu Koronacyi Statuy Matki Bożey w polu Jarosławskim w Kościele S. J. odprawianego *b. m.* 1755. 4. (L. S.)

8842. Aukcyia Woyska—niebieskiego, z upadku wolnosci———grzesznych, uchwalona na Seymie pacificationis Jarosławskim po koronacyi krolowey nieba y ziemi Nayświętszey Maryi Bolesney na popis mieczami uzbroiona pod komende *utriusque Gentis* wielkiey dzielności wodzow JOO. JWW. Hetmanow Jana Klemensa Branickiego Krosinsk. Mościckiego, Janowsk. Grodeck. Starosty Woiewody Krak. Hetmana W. Koronnego Michała Xiążęcia Radziwiłła Człuchowsk. Kamieniec. etc. Ssty Wdy Wilensk. Hetmana W. W. X. L. Wacława Rzewuskiego Drohobycz. Chełmssk Ssty. Wdy Podolsk. Hetmana Polnego Koron. Michała Kniazia Massalskiego Kasztell. Wil. Hetm. Poln. W. X. L. oddana artykułami kaznodzieyskiemi jak woyskowemi zregulowana przez X. P. Urbanowskiego Bernardynskiey Ruskiey Prowincyi, Kanonizacyi B. Jana z Dukli Prokuratora, z Ambony WW. XX. Jezuitow Jarosławskich, Likwidowana do druku podana roku od werbunku Infanteryi przez Heroda do Munduru niebieskiego 1756. we Lwowie, w Drukarni Jana Szlichtyna J. K. M. uprzywileiowanego Typografa. fol. (H.)

— X. Paulin Urbanowski jezdził zbierać na ten przedmiot składki wiernych po całej prawie Europie i Królewskich dworach, przywiózł bardzo znaczną summę, która dla okoliczności czasowych inaczej użyta została. (Bibl. Horod.)

✣

K. Jasielski.

8843. Ignacy Zubacz Olszewski Kanonik Kiiowski, Gorlicki Proboszcz. O. N. Pannie Jasielskiey Statuy Krotka Informacya. *b. m.* 1734. 4.

Przy końcu Przestroga, że prawdziwy autor tego pisma jest Senator jakiś: Jusasi nus Thirubok de Wiecsiwno. (Janussius Koributh Dux Wisniowiecki Castell. Crac.) (Sienk. l. c.).

K. Jędrzejowski.

8844. Lux Ecclesiae Andreoviensis S. Catharinae, sive historica status, inventarii, et rerum gestarum Relatio, ab Alexandro Mathia Rudzki Vielunensis Collegiatae, ac eiusdem Ecclesiae Andreoviensis Praeposito, Protonatario Apostolico facta. Annotationibus ab Ill. et Adm. Rev. Dom. Stephano Damalevicio, S. Th. D. etc., illustrata. Romae e Typographia Michaelis Cortellini. MDCL. 4. (Ju. MS.)

8845. Origo et progressus Ecclesiae Parochialis Andreoviensis atque adeo religionis Christianae in Regno Poloniae Alexandro Septimo Potif. Max. devota opera Alexandri Mathiae Rudzki Praepositi Ecclesiae Andreoviensis etc. Romae 1655. 4. *52 str.*

Portret Papieża Alexandra VII. na tytule. (Noty Ad. Zawadz.)

8846. Sol Andreoviensis S. Mariae Virginis propulsans Errorum Tenebras a Domino Mathia Alexandro Rudzki, sub titulo *Lux Ecclesiae Andreoviensis, sive historica status, inventarii et rerum gestarum relatio*, Offusas. Per Religiosum Patrem D. Emericum Zajaczowski S. Th. D. Archi-Coenobij Andreoviensis inclyti Ordinis Cisterciensis Superiorem et Procuratorem renunciatus. Romae, apud Jacobum Dragondelium 1656. 4. *85 str.*

Dedyk. do Marka Antoniego Franciotta Kardynała, Protektora Zakonu Cystersów. Jest to refutacja dzieła Rudzkiego: *Lux Ecclesiae Andreoviensis.* Zajaczowski zowie go Rektorem u S. Katarzyny w Jędrzejowie. Mówi dalej: In eo siquidem sub titulo Lucis, tenebrę errorum abduntur, sub erectione Ecclesiae Parochialis, Coenobii status impugnatur, Regulariumque fundatio; sub dulcedine favi, amaritudo occultatur absynthij.

K. Kaliski.

8847. Modlitwa naymilsza Bogu ofiarowana za umarłych, albo Kazanie pod czas Kapituły Franciszkańskiey przy Exekwiach za Braci zmarłych w Kościele Kaliskim ś. Stanisława miane R. 1721 d. 1 Lipca przez X. Jozefa Antoniego Łodzińskiego S. Th. D. Diffinitora Prowincyi Polskiey na ten czas Kaznodzieię Kaliskiego. w Kaliszu w Druk. Coll. S. J. 1725. fol. *5 ark.*

K. Kalwaryjski.

8848. Mikołay Skarbimierz Zak. S. Fran. Kalwarya albo Historya o fundacii mieysca. w Krakowie w Druk. Mac. Andrzeiowczyka. 1632. 8. (Sienk. l. c.)

8849. Zebranie krotkie z historykow o przeniesieniu drzewa Krzyża Sgo na Górę Łysą w Krakowie w Dr. Mac. Andrzeiowczyka. 1635. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

8850. Kalwarya albo Nowa Jeruzalem na polach Zebrzydowskich zasadzona a przez Oyca Franciszka Dziełowskiego Zakonu Franciszka S. Minorum de Observantia, Kustosza Krakowskiego krotko

z fundamentu swego wywiedziona. w Kazimierzu przy Krakowie w Druk. Balcera Swierzbowicza. R. P. 1669. 8. *444 str. oprócz 7 kart na przodzie.*

Dedykacja Janowi Cześnikowi Koron. i Helenie na Zabrzydowicach Opalińskim. Tytuł sztychowany i ryciny wyobrażające mękę Pańską. *Zob. Noty.*

8851. Ozdoba Korony Polskiey po S. Jerozolimie pierwsza S. Jerozolima Zebrzydowska, nieustannemi nieba faworami słynąca Kalwarya nazwana — z druku nowo wychodząca za staraniem X. Jana Kapistrana Połanieckiego S. T. L. — w R. P. 1760 w Krakowie w Druk. Seb. Fab. Hebanowskiego. 8. *105 str., oprócz przedmowy.* (Ban. H. Dr. Kr. 488).

8852. Jeruzalem nowe we wsi z dawna nazwaney Gora obiawione przez cudowne widzenie na Niebie Krzyża swiętego na gorze teraz Kalwaryey w Roku 1667. Dnia 26. Miesiącá Grudnia W nocy po Nabozenstwie Narodzenia Pánskiego godzin dwie trwaiącego, przez Andrzeia Jana Frankiewicza Philosoph. Bak. z Kaplicami Męki Panskiey wierszem opisane. w Warszawie R. P. 1670. 8. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

8853. Compendium historiae Congregationis Nobilium sub titulo Assumptionis B. Mariae V. et S. Barbarae V. M. per Ill. olim Nicolaum de Zebrzydowice Zebrzydowski etc. fundatae. Cracoviae typis Univer. 1744. 4. *141 str.* (Chł.)

Wymieniono tu, że między obrazami do Oratorium tego zgromadzenia były obrazy Tom. Dolabelli, a na str. 39 obraz N. Panny Wniebowziętej tegoż malarza, za którą zapłacono mu ośm zł. węgier. (18 zł. pol. gr. 20).

K. Kiciński.

8854. Klemens Stanisław Herka. Taiemnica i t. d. Kazanie przy Konsekracyi Kościoła Kicińskiego. w Poznaniu w Druk. Akad. 1752. 4. (L. S.)

*

K. Kłodawski.

8855. Oboz zbawienny woiuiącego kościoła — w trzech bractwach Opatrznosci Boskiey, Szkaplerza Maryi Panny y Jozefa S. umocniony — przez WW. OO. Karmelitow Kłodawskich. R. P. 1753. w Warsz. w Druk. Schol. Piar. 8. *276 str. i 17 kart na przodzie.*

Przypis. Wojciechowi Stolnikowi Inowłockiemu i Józefowi Cześnikowiczowi Łęczyckiemu, Bordzinskim.

*

K. Kobylański.

8856. Zebranie niektórych wiadomości o obrazie Chrystusa Pana w Kościele Kobylańskim przez Franciszka Gorskiego Archidiakona Tarnowskiego Plebana Kobylańskiego. w Krakowie w Druk. Akad. 1780. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

8857. Collectio nonnullorum notitiarum de imagine gratiosa Crucifixi Domini Nostri Jesu Christi in Ecclesia Parochiali in Kobylanka. Cura R. D. Jos. Fran. Gorskii U. J. D. Archid. Tarnov. — Cassoviae ex typogr. Landereriana. (1784). 8. *52 str.* (Chł.)

Soboiewski i Sienkiewicz w Dod. do Bent. wymieniają rok druku 1781. 8.

*

K. Kodeński.

8858. Historia Przezacnego Obrazu Kodeńskiego i t. d. z dowodem autentycznych y powaznych autorow niżey położonych wyczerpnio-

na y wierszem polskim krotko wywiedziona, z przydatkiem opisania miasta, y różnych fundacyi Kodenskich przez X. Jakuba Walickiego Altarystę Kodeńskiego. Thorunii apud Johan Christian Laurer. M.D.CC.XX. 4. *207 str., 4 karty na przodzie, i 2 na końcu, z wizerunkiem arkuszowym.*

Dzieło dzieli się na *cztéry* części. *Pierwsza,* przypisana Joachimowi Hrabi na Prebendowie Przebendowskiemu, Biskupowi Łuckiemu i Brzeskiemu, zawiera w sobie *Historyą obrazu wierszem* krótko opisaną. Nierównie więcej zabierają świadectwa o nim z różnych autorów, oraz opisanie relikwii i wotów. *Druga,* przypisana Kazimierzowi Janowi Sapiezie Wojew. Wileń., zawiera w sobie *opisanie miasta Kodnia. Trzecia,* Janowi Fryderykowi Łukaszowi Sapiezie Kaszt. Trockiemu poświęcona, ma w sobie: *Opisanie Kościoła Kodeńskiego i fundacyi różnych,* i ta jest najobszerniejsza. *Czwarta,* Władysławowi Józafatowi Sapiezie Wojew. Brzeskiemu przypisana, opisujc wierszem *zamordowanie przez żydow Kodeńskich dziecięcia Chrześciańskiego* i 6 kart tylko zajmuje. Wyjąwszy więc 6 kart wierszy w Ks. I. i księgę króciuchną *czwartą,* całe dzieło jest prozą, i odnosi się bardziej do historyi Domu Sapiehów, mianowicie dla wyprowadzonych genealogii w dedykacyach i dokumentów w samém dziele będących, niżeli do historyi Obrazu Kodeńskiego. (L. S.)

8859. Monumenta Antiquitatum Marianarum in imagine vetustissima, vulgo Gregoriana a S. Augustino Romano depicta, integerrimae Virginis Deiparae de Guadalupe Codnensis etc. a Joh. Friderico Luca Comite Sapieha, Castellano Trocensi Capitaneo Brestianensi ex archivis Ecclesiae Praeposituralis Infulatae sub titulo D. Annae ejusdem loci, tum Domus suae authenticis Documentis et selectorum authorum testimoniis excerpta, ac opere bipartito digesta. Pars prima Typis Coll. Reg. Vars. Soc. Jesu. 1721. fol. *153 str., oprócz dedykacji autora do Innocentego XIII Papieża, która 136 str. zajmuje, i 8 ark. Przedmowy do Czytelnika, regestru i omyłek druk. Pars secunda 184 str. i 66 str., dedyk. do Króla Augusta II.*

W exemplarzu XX. Trynitarzów Wileńskich na czele Tomu I. portret autora pięknie rytowany, z podpisem sztycharza M. B.

Toż samo przełożone po polsku:

8860. Monumenta albo zebranie starożytnych ozdob Przenayświętszey Bogorodzicy Panny Maryi w dawnym wielce obrazie Kodeńskim i t. d. przez J. W. JMci Pana Jana Fryderyka Łukasza Hrabię Sapiehę i t. d. wprzod po łacinie, a teraz po polsku z przydatkiem wielu rzeczy wiadomości godnych wypisane, y na dwie części podzielone. Za Staraniem zaś X. Albrychta Stawskiego do druku podane Roku 1723 Typis Coll. Regii Varsav. S. J. 4. *Część I. 205 str., oprócz 10 ark. na przodzie z wizerunkiem arkuszowym obrazu Kodeńskiego Część II. 302 str., oprócz dedykacji na przodzie, omyłek drukarskich i regestru na końcu.*

Przypis. wydawcy, Cz. I. Stefan. Rupniewskiemu Biskup. Łuckiemu; Cz. II. Władysław. i Józafatowi Sapiezie Wojew. Brzeskiemu. Przy niektórych exemplarzach znajduje się rycina Sapiehy z rysunku Czechowicza.

Kościoły Krakowskie.

8861. Piotra Pruszcza Kleynoty albo Kościoły Miasta Krakowa. w Krakowie 1745.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 115).

8862. Piotr Skarga. Bractwo miłosierdzia, w Krakowie, u S. Barbary záczęte. R. 1584. Mieśiącá Octobrá. Do ktorego áby Pan Bog sercá ludzkie wzbudźić ráczył: wydáne iest naprzod Kazánie o Miłośierdźiu, y o záleceniu y przedśięwźięciu Bráctwá tego: K temu przydáne są tegoż Bráctwá Powinnośći y porządki, y Czytánia z Pismá ś. z Doktorow y z Żywotow świętych, o Miłośierdźiu y Jálmużnie. Ná cześć Pánu Bogu, y rozmnożenie miłośiernych uczynkow. Teraz znowu przedrukowáne. W Krakowie, w Drukárni Wdowy, y Dźie-

dźicow Fránćiszká Cezárego J. K. M. Typog. 1653. 4. *192 str.*

Czytania rozłożone są na niedziele całego roku. Na końcu dodana jest wiadomość o *skrzynce Ś. Mikołaja* przy témże Bractwie utrzymywanej, z której pieniądze iść powinny na posagi dla biednych panienek. Wiadomość ta dwie karty nieliczbowane zajmuje. W pierwszej Exhortacji do tego Bractwa X. Skarga trzy cele jego naznacza: 1. Wzajemną miłość. 2. Budowanie dobrym przykładem. 3. Wzajemną pomoc. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

8863. Poselstwo od SS. Patronow Korony Polskiey do wszystkich Stanow Rzeczyp. po wielkim Jubileuszu Krakowskim. R. 1603. w Druk. Łazarzowey. 4. *22 str.* (Chł.)

8864. Bractwo Compassionis albo Męki P. Jezusa y B. P. Mariey w Krakowie u S. Franciszka założone. w Krakowie w Druk. Łazarzowey. 1607. 8. *Zob. Noty.* (Sienk. Dod. do Bent.)

8865. Jacek Duracz Karmelita, Historya o cudownym obrazie Panny Maryi ktory iest u Karmelitow. w Krakowie na Piasku w kaplicy po-bok na murze wymalowany. w Krakowie w Druk. Szym. Kempinskiego 1610. 4. (L. S.)

8866. Jan Miłopolski Obrona Panien Klasztoru S. Agnieszki. w Krakowie. 1612. *Zob. Noty.*

8867. a) Hippolit Licinius Zak. S. Franciszka. Bractwo Chordy, abo Paska Zakonnego S. Franciszka. w Krak. u Dziedzicow Jakóba Sybeneychera 1612. 8.

b) — w Krak. w Dr. Macieja Jędrzejowczyka. 1625. 8.

8868. Funiculus triplex Confraternitatis Chordigerarum S. Francisci. Crac. in Typogr. Lazari, apud Mathiam Andreov. 1617. 12.

8869. Andreas Liszewski. Sacratissimarum reliquiarum a. 1613 in Eccl. Cath. Crac. demonstrandarum succincta descriptio. Crac. in Offic. Nicolai Lobii. 1613. 4.

Przypis. Wawrzyńcowi Gembickiemu Bisk. Kujaw. Juszyński wspomina tego Liszewskiego z tytułem Instygatora Koron., ale niewłaściwie, gdy tytuł ten służył Andrzejowi Lisieckiemu. (L. S.)

8870. a) Dziesiętnica to jest Zabawa duchowna gościom na Miłościwe Lato w Krakowie będącym. w Krakowie u Piotrkowczyka 1621. 8. *47 str.*

b) — — *tam.* 1627. 8. (Ju.)

8871. Modus publicandi septem Ecclesias Cracoviae. Crac. ex Officina Fran. Cezary. 1621. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8872. Justus Pomorski Zak. B. Mariae Virg. de Metro. Bractwo S. Zofii. w Krakowie. 1627 8. (Nies.)

8873. a) Bractwo S. Anny Samotrzeciey przedrukowane w Krakowie w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 1630. 8.

b) — — *tam.* 1634. 8. *Zob. Noty.* (Sienk. l. c.)

8874. Nauka Bractwa Dusz w Czyscu zatrzymanych, i ludzi w grzechach zatwardziałych. Przy Kościele P. Maryi w Rynku Krakowskim fundowanego, przez Kapłany tegoż Kościoła. w Krakowie w Drukarni Waleryana Piątkowskiego Roku 1643. (Ju.)

8875. Justus Słowikowski Canon. et Archipresb. Cracov. Salutaris Christianae pietatis Ros contra purgatorii aestum, sive Confraternitas pro eliberandis animabus e purgatorio Crac. in Off. Andr. Petricovii 1643. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

8876. Odpusty na Koronkę P. Naszego Jezusa Chrystusa według zwyczaiu odprawowania Oycow Pustelnikow Swiętego Romualda Kamaldulensow przy Krakowie na gorze srebrney mieszkaiących. w Krakowie w Druk. Cezarego 1646. 8. (Ju. MS.)

8877. Kazanie abo Peregrinacya w gore na Reforme Obyczaiow Dworskich, przeczystey Panny Mariey, w dzień święta Nawiedzenia iey w domu Elżbiety. w Krakowie na Piasku, przez X. Kaź. Ja. Woysznorowicza J. K. M. Sekr. r. 1647. wystawiona. w Krakowie w dr. Fr. Cezarego. 4. *3 ark.*

Przypis. Marcian. Ogińskiemu Wojew. Wileń. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

8878. Brama herbowna Miasta Krakowa Marii otworzona. *b. m. i r.* fol. (Sienk. l. c.)

8879 Krotka Informacia na dostąpienie Jubileuszu ktory Innocenty X. pozwolił. w Krakowie w Druk. Fran. Cezarego. 1648. 8. (l. c.)

8880. Zelus Vitovianus a M. Joanne Alexandro May Phil. D. Acad. Crac. Professore expositus. Cracoviae apud Valerianum Piątkowski 1649. fol. *5 ark.*

Panegiryk z okazji poświęcenia Kościoła pod nazwaniem Wniebowzięcia P. Marji wystawionego przez Stanisł. z Popowa Witowskiego Kasztelana Sandomir. Por. Nies. T. IV. 557.

8881. Przecław Domiechowski Prawdzic. Przeor Mogilski. Zakonu Cystersow Zebranie Przywileiow łask i odpustow starodawnego i Przezacnego Bractwa skaplerza S. Błogosławioney Panny Maryi z gory Karmelu. w Krakowie. w Drukarni Lenczewskiego Bertutowicza 1650. 4. (Ju. MS.)

8882. De fraternitate S. Spiritus historicus commentarius. Institutionem, Approbationem, et praerogativas gratias complexus. Scribebat Fr. Petrus Saunier Gallus, S. Th. Professor, Ordinis S. Spiritus Professus Romanus, in ultramontanis Provincijs Commissus et Visitator. Cracoviae, In officina Francisci Caesarij, S. R. M. Typog. 1651. 8.

Podwójny tytuł (jeden z ryciną), przypisanie, odezwa do braci, regestr kart 8, w innych exempl. kart 9. Text, str. 183. i na końcu str. 1. odezwy do czytelnika. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

8883. Grzesznik w Jubileusz pokutujący z ran Chrystusowych ochłodę duszy biorący. Przez śpiewanie w kościele SS. Piotra y Pawła Soc. Jesu Krakowskiego wystawiony R. 1651 Wielkiego Jubileuszu. w Krakowie w Druk. Łukasza Kupisza. 8. *6 kart. Pieśni pobożne.* (L. S.—Ju.)

8884. Prorok Swięty i t. d. Kazanie o Obrazie Cudownym Panny Przenachwalebnieyszey, na mieyscu Piaskiem nazwanym przy Kościele y Klasztorze Krak. Wieleb. Oycow Karmelitow *Antiquae Observantiae* gdy po zburzeniu woiennym Fabrykę Kościoła y Kaplice promowowano: miane od X. Franciszka Wolsciusa, Reformata Zak. S. Franciszka u S. Kazimierza w Krakowie Kaznodzieię. R. 1664. d. 7 Lipca. w Krakowie u wdowy y Dziedz. Fr. Cezarego. 4. *2 ark.* (L. S.)

8885. Nicolaus Czeski Conv. Crac. B. V. M. in Arenis Prior. Violetum Arenense post desolationem revirescens. Cracoviae typ. Schedel. 1679. fol. (Sienk. l. c.)

8886. Przyiaciel w ostatniey potrzebie doznany, albo Bractwo Nayświętszego odkupiciela Ukrzyzowanego na ratunek dwu wielkich nędzarzy ostatnim niedostatkiem scisnionych to iest ludzi zakamiałych i dusz w Czyscu goreiących przy kosciele Archipresbyteralnym Krakowskim Nayswietszey Panny w Rynku założone a tą Księgą obiasnione przez Dominika Frydrychowicza Zak. Kazn. w Krakowie w Drukarni Dziedzicow Krzysztofa Schedla J. K. M. Typogr. 1669. 4. *Zob. Noty.*

8887. Diva Virgo Cracoviensis Carmelitana in Arenis seu Violeto. Toto Regno Poloniarum miraculis celeberrima. Olim a Perillustri et A. Rev. D. Nicolao Grodziński S. R. M. Secretario ex voto scripta: nunc vero ob majorem in dies miraculorum gloriam, a devotis ejusdem Arenensis Carmeli cultoribus ac Fratribus luci publicae exposita. Anno a partu Virginis 1669. Cracoviae ex Offic. Schedeliana. fol. *225 str. i 5½ ark. na przodzie.*

Przypis. Karmelitow z Piasku Michałowi Król. Polsk.

8888. Ogrod Fiiołkowy Karmelitanski na Piasku przy Krakowie od Nayiaś. nieba i ziemie Krolowey, Przenayśw. Maryey Panny zdawna obrany i t. d. To iest Powazna Hi-

storya o wielce cudownym obrazie i t. d. dawno przedtym Od Przew. X. Mikołaja Grodzińskiego J. K. M. S. ze ślubu opisana: teraz zas swieżo Dla szerzącey się codzien, cudow chwalebnych sławy, od pobożnych tegoż Karmelu Piaskowego Braci, z przydaniem nowych cudów, dla pożytku pospolitego wydana. Roku 1673. w Krakowie, u Dziedzicow K. Schedla. fol. *179 str. i 5 ark. na przodzie.*

Dedyk. do Michała Korybuta Króla Pol. (L. S.)— Znajduje się tu wiersz Marcina Behma tegoż Zakonu. (Ju.)

8889. Dzień Skarbu y serca Boskiego, dzień Koronacyi N. P. Maryey i t. d. ogłoszony przeż W. X. Sylwestra Koncessa Kotkiewicza Zakonu Kan. Regul. od Pokuty BB. MM. w Przesł. Akad. Krak. Phil. Dok. y Professora w Konwencie S. Marka Ewang. Definitora tegoż Zakonu pierwszego w Krakowie w Druk. Akad. 1688. 4. *49 str. i 10 kart dedykacji.*

Dedyk. Andrzejowi z Wielk. Skrzynna Duninowi z Karwic Karwickiemu Podczasz. Inowrocł. (L. S.)

8890. Gloria Domini Super Templum S. suum, ad Solennes Encaeniorum primitias Ecclesiae Collegiatae Crac. S. Annae Ope Divinae Providentiae recenter a fundamentis erectae, Relucens: et posteris brevibus literarum modulis M. Andreae Buchowski, Ejusdem Ecclesiae S. Annae, Canonici enarrata, die 21 Octobris. Anno Domini 1703. Cracoviae, Typis Academicis. 4. *13 ark.*

Jest to opisanie, jak nowy kościoł S. Anny przy Akademii Krak. został założony, z powodu, iż stary był nadto szczupły i groził upadkiem. Węgielny kamień tego kościoła położył r. 1689 d. 22 Maja Jan Małachowski Bisk. Krak., a kierował całą fabryką Seb. Piskorski, Obójga P. Dok. i Prof. Kan. Katedr. Krak. (L. S.)— Wspomina tu Buchowski Karola Dankwarta Nisseńczyka, jako przedniego malarza obrazów w kościele S. Anny. (Ju.)

8891. Kamień nowego przybytku boskiego gruntowny, w krótkim kazaniu przy pierwszego kamienia założeniu na kościoł Anny S. przesiawney Akad. Kra. od X. Stan. Ormińskiego Dominikana r. p. 1689. pokazany. w Krakowie w Druk. Akad. 4. *2 ark.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

8892. Stanisl. Joseph. Biezanowski, Fundamentum Civitatis Dei, omni lapide pretioso ornatum. Cracoviae. 1689. fol.

Wiersz z powodu tego samego, co kazanie poprzedzające.

8893. M. Martinus Bielecki. Regia Solis Justitiae Augusta Crac. Typ. Univ. 1695. fol. *3 ark.*

(L. S.)

Na poświęcenie Kościoła Panien Zakonnych Wizytek, pod tytułem S. Franciszka Salezyusza, fundowanym i poświęconym przez Jana Małachowskiego Bisk. Krak.

8894. a) Dominicus Frydrychowicz Ord. Praed. Modus Archi-confraternitatis Rosarianae introducendae et fundandae Crac. Typ. Acad. 1704. 4. (L. S.)

b) — *toż.* 1764. 4. (L. S.)

8895. Marcelli Dziewulski Franciszkan. Owoc na Piasku zdarzony N. Maryi Panny Kazanie. w Krak. w Druk. Fr. Cezarego 1718. fol.

(L. S.)

8896. Paradisus coelestis dulcissimum Jesu cor deliciis spiritualibus cordium humanarum abundans a Clemente XI concessis Regno Poloniarum reseratus in Ecclesia Sanctimonialium sub titulo Visitationis Sanctiss. Virginis Mariae in fundo Episcopali plantatus. Anno 1718. die 6 Junii. 8.

Przypis. Jan Szembekowi Kanclerz. Koron. od PP. Wizytek Krak.

8897. Mikołay Denhoff Kan. Krak. Kazanie na wieździe Xięcia Biskupa Krakowskiego. 1721. fol.

(Zał. Progr. p. 48).

8898. Mikołay Wyżycki. Kazanie przy Introdukcyi Karmelitek w Krakowie na S. Annę. w Krakowie 1725. fol.

8899. Stefan od S. Woyciecha. Rok na rok albo Jubileuszowe Ka-

zanie pierwsze. w Krakowie u Jak. Matyaszkiewicza. 1726. fol. (Sienk. l. c.)

8900. Laur niezwiedły niewinnosci do męczeńskiey S. Sczepana Korony przydany to iest Bractwo S. Urszuli i iedenastu tysięcy S. Panien i męczenniczek w starodawnym Kosciele S. Sczepana w Krakowie przed rokiem 1387. załozone nowemi godzinkami o S. Pannach i męczenniczkach także i litania nowa ku wzbudzeniu Nowego Nabożenstwa Archikonfraternii i wszystkim zalecone 1730 w Krak. w Drukar. Matyaszkiewicza. 4. *68 str.* *Zob. Noty.*

8901. Swiątnica Pańska to iest kościoł Boga w Troycy S. Jedynego z klasztorem WW. OO. Dominikanow w Krakowie znacznemi Swiętych Pańskich relikwiami, kaplicami, ołtarzami, obrazami i różnemi apparencyami przyozdobiony— przez X. Mich. Sieykowskiego S. T. D. w Krakowie w Druk. Akad. 1743. 4. *408 str.* (Chł.)
Od str. 310 jest krótka wiadomość o *Doktorach, Skryptualistach, Historykach Zak. Kaznodz. w Polsce.*

8902. Głos Boski do serc ludzkich albo Kazania podczas Wielkiego Jubileuszu w Kościele naszym Schol. Piar. Kolleg. Krakow. na ostatniey Missyi miane przez X. Antoniego Choynackiego od S. Jana Nepomucena Schol. Piar. Kaznodz. Katedr. Krak. miane r. 1752. Część I. II. w Krakowie u Dyaszewskiego. 4. *303 i 225 str.*

8903. Jan Kapistran Połaniecki Gwardyan Konwentu Kalwar. Archanielska Michała ś. Archikonfraternia. w Krakowie w Druk. Michała Dyaszewskiego. 1755. 8. (Sienk. l. c.)

8904. Jan Kapistran Połaniecki. Nabożeństwo Bractwa Niepokalanego Poczęcia N. Marii Panny. 8.
Exemplarz bez tytułu. Dedyk. Adam. Gołuchowskiemu ob. r. 1755. (Sienk. l. c.)

8905. Abrys Koronacyi Nayświętszey nieba i ziemi Krolowey przez Czelejowskiego. w Krakowie. 1757. 4. (Kat. Friedl.)

8906. Kazanie na pogrzeb uroczystego pochowania kości. przez X. Józefa Męcińskiego Reformata. w Krakowie w Druk. Semin. Biskup. Akad. 1780. 8. *3 ark.*
Dedyk. do Jana Chrzciciela, oraz Jana Kantego z Raciborska Morsztynow, synow Kasztelana Konarskiego, Krakow. i Wielick. Apostolskich Syndyków. (L. S.)

8907. Archiconfraternitas Sacrosancti Hierosolymitani sepulchri auct. M. Jacobi Radlinski. Cracoviae. 1758. 8. (Kat. Friedl.)

8908. Józef Płochocki S. J. Kazanie miano przy wprowadzeniu Bractwa Serca Jezusowego do Kościoła Krakowskiego SS. Piotra i Pawła. w Poznaniu w Dr. S. J. 1766. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

8909. Zrzódło łask nieprzebrane odpustów od świętey stolice apostolskiey nadanych arcybractwu pocieszenia nayświętszey Maryi Panny dla duchownego pożytku wszystkich nabożnych sług Maryi z różnemi nabożeństwy przykładami czyli uwagami z żywotów SS. Pańskich, którzy nabożnie niegdyś pasek Maryański nosili pod protekcyą Wielmożnego Jmci X. Adryana Kazimierza na Lgocie Lgockiego Kanclerza katedralnego Inflandzkiego Proboszcza Bocheńskiego Gałuszowskiego Plebana etc. otworzone przez W. X. Piotra Geszkę zakonu Pustelników S. Augustyna S. Teologii Bakałarza, kaznodzieję Krakowskiego. w Krakowie w drukarni Akademickiey. 1766. 8. *569 str.* (Noty X. Plat. Sosn.)

8910. Michał Jerzy Poniatowski Biskup Płocki. Nakazanie opisow położenia Far Dyecezyi Krakowskiey dla ułożenia Mappy geograficzney. 1783. fol. (Sienk. l. c.)

8911. Series monumentorum Ecclesiae cathedralis Cracoviensis. 8. *130 str. i 3 karty regestru.*
W książce tej wypisane są wszystkie nagrobki znajdujące się w Katedralnym Kra-

kowskim kościele. Niektórych Królów krótkie opisanie czynów sam autor w tej książce dodał. Na stronicy 4 powiedziano, że to opisanie nagrobków uczynione staraniem i pracą Michała Sołtyka Dziekana Katedralnego Krakowskiego 1785 roku.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

8912. Kazanie przy uroczystym obchodzeniu zakonczonego wieku pierwszego Zafundowania przy Krakowie XX. Kapucynow w Kościele tychże Oycow przez X. Agnella od Ofiarowania Maryi Karmelitow Bosych Prow. Pol. Definitora i Kaznodz. Katedr. Krak. Roku 1795 d. 5 Sierpnia miane. w Krak. w Druk. A. J. Gröbla. 8. *34 str.*

P. 9 i następ. są pozbierane daty zaprowadzenia różnych zakonów w Polsce; p. 12 w nocie fundatorowie Kapucynów wymienieni. (L. S.)

8913. Wiersz pisany imieniem zakonnic *Visitationis B. V. Mariae* do Jana Małachowskiego, Bisk. Krak. z okazyi uroczystego ich wprowadzenia do Klasztoru na Biskupiu przy Krakowie, przez niegoż fundowanego. (L. S.)

8914. Poświęcenie Kościoła ś. Jadwigi Patronki Polskiey na Stradomiu kazaniem X. Andrzeja Karpia Zakonu Cistercyeń. o Mogile Professa ozdobione. w Krak. 1674. 4. *56 str.*

Tytuł i data wyjęte z aprobacji Cenzora. Kościół ten na przedmieściu krakowskiém Stradom zwaném już nieistnieje. Por. Grab. Opis. M. Krak. wyd. 2. str. 193.

Koll. Krożskie.

8915. Sacra Lithothesis in prima templi Magnae Virgini Matri Dedicati Erectione a Patribus Collegii Crosensis Soc. Jesu Liberalitate Ill. D. D. Joannis Caroli Chodkiewicz Palatini Vilnensis etc. auspicato celebrata ab eiusdem Collegii Chodkieviciani Studiosa iuventute descripta et honori eiusdem Fundatoris oblata. Vilnae typis Acad. S. J. An. 1621. 4. *3 ark.*

W dedykacji podpisał się: Stanislaus Szemeth.

Wiersze będące tu na pochwałę zwycięzcy Turków Jana Chodkiewicza, są pióra Sarbiewskiego. Por. Nies. T. IV. p. 39. Przytém cztéry ryciny stosowne do rzeczy. Wiersze te tłómaczone na polskie przez Szymona Zabiellę, wydane były w Wilnie r. 1766 pod tytułem *Nieśmiertelna pamięć* i t. d. Kamień węgielny budowy kościoła Krożskiego położony został d. 2 Maja r. 1621 przez Stanisława Kiszkę Biskupa Żmudzkiego.

K. Kruszyński.

8916. Stanisław Baltazar Matecki Kanonik Kiiowski. Architektura... Kazanie przy dorocznym poświęcaniu Koscioła Kruszyńskiego. w Dr. Częstochow. 1694. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

K. Krzemieniecki.

8917. Wstęp Wieleb. Xięży Trinitarzow do miasta J. K. M. Krzemieńca d. 13 mies. Maia R. 1764 uczyniony przy łaskawym Prześw. Powiatu przyięciu przez osobę krokow tego wstępu świadomą, oboiętnym wierszem określony. *b. m.* fol. *1 ark.*

K. Książki.

8918. Albertus Niczincius. De violato atque everso in Ecclesia Ksyążnensi antiquo religionis cultu deque Cracoviensis Episcopi in eo reparando cura et studio Epistola ad Raphaelem Celestinum. *b. m.* 1558. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

K. Lendzki.

8919. Viva Cisterciensium Cisterna Olim e Divo Bernardo Fontanis Burgundiae orta, Nunc rudi Stylo Laudae In Adm. RR. PP. Cisterciensium Coenobio aperta. Cracoviae apud Schedel. 1667. 4. *9 kart.*

Dedyk. do Jana z Roxyc Zapolskiego Opata Landenskiego podpisał Autor Casimirus G. Filipowski T. P. M. M. (L. S.)

8920. Fundacya Kosciołа y Klasztoru Lendzkiego S. Zak. Cystercyenskiego, szescią wiekami trwałości swoiey stwierdzona, przy solennym osmiodniowym, na podziękowanie P. Bogu za konserwacyą Zakonu, odpuscie, panegyricznym Kazaniem, przez X. M. Kazimierza Jarmundowicza, P. O. Professora, Kollegiaty WW. SS. Kanonika, Olkuskiego Dziekana na ten czas Akad. Poznań. Dyrektora, y Ksiąg przez Dyecezyą Poznań. Cenzora, Sądow Konsystorskich Assessora, R. P. 1745 d. 6 czerwca ogłoszona, w Poznaniu w Druk. Akad. fol. *11½ ark.*

Oprócz Kazania, jest tu opis całej uroczystości z ryciną, oraz *Series Chronologiczna o Konwencie, progressach, szczęściu i procederach Klasztoru Lendzkiego*, tudzież pochwała ówczesnego Opata Mikołaja Antoniego Łukomskiego. (L. S.)

K. Leżajski.

8921. Relacya Koronacii N. M. Panny w Leżajsku. we Lwowie w Druk. Bractwa S. Troycy 1752. fol. (Sienk. l. c.)

X. Sosnowski cytuje podobne pismo, z exemplarza bez karty tytułowej z napisem: Opisanie koronacyi obrazu Najświętszej Panny w Leżajsku u OO. Bernardynów, odprawionej 1752. r. d. 8. Września przez W. H. Sierakowskiego Biskupa Chełmskiego, z wymienieniem okoliczności akt ten poprzedzających, i t. d. fol. *10 ark.*

K. S. Lipki.

8922. Linda Mariana, sive de B. Virgine Lindensi Libri V. Coloniae Ubiorum. Apud Joan. Anton. Kinchium. Anno MDCLIX. 8. (Jan. Exc. 27.)

Jest to pismo Tomasza Clagiusa S. J., pod nazwiskiem Didyma Hermanovillana. Zob. Bibl. Scr. S. J. p. 761. (Sienk. l. c.)

8923. Gründlicher Bericht von Catholischer verehrung unserer lieben Frauen und Gottes Gebährerinn Maria. Zu derselben Ehre an dem H. Ort *Linde* genannt grössserer vermehrung: aller Lutherischen aber sonderlich denen, so dem H. Ort *Linde* benachbahret sind, zu heylsamen unterricht— Gedruckt zu Braunssberg bey Heins. Schultz Buchhändleren daselbsten. Im Jahr 1667. 12. *179 str.* (Bant. H. D. K. P. I. 53.)

8924. Informatio historico-juridica de fundo ac Templo Beatis. Virginis Mariae, ad sacram Tiliam sitos vulgo Lindensi: unà cum Demonstratione Juris Dominij Proprietatis super Lindensia Bona, et Juris Patronatus ad eandem Ecclesiam, Venerabili Capitulo Varmiensi competentis; ac Dominij utilis Patribus Societatis Jesu ibidem residentibus legitimè collati. A. MDCCXXV. 4. *52 str.* (Bibl. Horod.)

8925. Succincta Enodatio Scripti quod nuperrime sub titulo Informatio historico-iuridica de Fundo ac Templo Beat. Virginis Mariae ad Sacram Tiliam sitam vulgo Lindensi. una cum demonstratione iuris etc. ac dominii utilis Patribus S. J. ibidem residentibus legitime collati. *b. m.* prodiit. Anno MDCCXXVI. 4. *7 ark.*

8926. Expositio brevis Juris, Sacrae Regiae Majestati Prussiae circa Templum ad sic dictam Lindam Marianam competentis cum adiunctis sub A. et B. A. M.DCCXXV. 4. (X 3). (Bibl. Horod.)

✠

K. Łopatyński.

8927. Swiadectwo o cudach P. Marii Łopatyńskiey. we Lwowie. w Druk. Bractwa S. Troycy. 1769. 8. (Sienk. l. c.)

Koll. Łowicka.

8928. Kazanie na zaczęcie Jubileuszu Wielkiego w Kościele Prześw. Kollegiaty Łowickiey R. 1751. d. 16 Maja— przez X. Dymitra Franc. Kola Zak. Schol. Piar. w Warszawie w Druk. Coll. Schol. Piar. fol.

K. Lubelski.

8929. Historya krotko opisana o Przenayświętszym i zbawiennym drzewie Krzyża Pańskiego iako z Jeruzalem do Carogrodu, a ztamtąd do Kiiowa, z Kiiowa zasię do Lublina za sporządzeniem Boskim przywiezione y Oycom Zakonu Kaznodz. cudownie darowane iest, wydana w łacińskim ięzyku przed 186 lat, a teraz na polski przełożona przez Gabriela Godzimirskiego Dominikana. w Krakowię. w Druk. Andrz. Piotrkowczyka. R. P. 1618. 4. *3 ark.*

Tłómaczenie z oryginału łacińskiego pisanego na pargaminie r. 1432, który się w bibliotece klasztoru tamtejszego znajdował. (Chł. 91.— Siarcz. I. 141.)

Chłędowski powiada, że to jest tłómaczenie przez X. Tomasza de Ascoli; Siarczyński zaś, iż ten Pisma Ś. Lektor, i Regent Dominikanów Lwowskich wydawcą był tylko.

8930. O Krzyżu y Ukrzyżowanym: nadto: o Drzewie Krzyża S. dziwnie cudownym u Oycow Dominikanow w Lublinie Ksiąg Dwoie Rzeczy zaprawde godne czytania, poważne, zbawienne. Napisał X. Andrzey Wargocki. W Zamościu, w Drukarniey Akad. Zamoyskiey Drukował Symon Niesiołkowic R. P. 1620. 4. *137 str.*

Dedyk. Xiężnej Ostrogskiej Wojew. Wołyń. dat. tegoż r. z Zamościa. Dołączony wizerunek na złożonym arkuszu drzewa Krzyża Ś. Lubelskiego. (L. S.)

8931. Mariae mancipium: sive modus tradendi se in mancipium Deiparae Virgini. Multis ante saeculis sancte usurpatus nunc locupletior in lucem datus. Opera et studio Francisci Stanislai Phoenicii Societatis Jesu. Superiorum permissu. Lublini, Typis Pauli Conradi, Anno Domini, M.DC.XXXII. 12.

Tytuł, przypisanie Janowi Mikołajowi Daniłowiczowi, odezwa do czytelnika, kart 5.; text str. 170. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

8932. Podobieństwa y Sympathie Domku Przenaśw. P. Maryey Lauretańskiego z Domem B. Jana Bożego, 10 Decem. A. D. 1654. w Lublinie u OO. Bonifratellow przez Jednego Augustyniana na kazaniu wystawione. U Jana Wieczorkowicza. 1655. 4. *3½ ark.*

Dedyk. Stanisł. z Popowa Witowskiemu Kasztelan. Sendomir. (L. S.)

8933. a) Skarb nigdy nieprzebrany i t. d. w Lublinie 1650. 4.

b) — — w Lublinie w Druk. Jana Wieczorkowicza 1655. 4.

c) Skarb Nigdy Nieprzebrany Koscioła Swiętego Katholickiego, Krzyz Panski, o ktorym tu są trzy księgi, z Doktorow Swiętych y Historykow poważnych napisane. Przez X. Pawła Ruszla, Pisma ś. Dokt. Zakonu Kaznodzieyskiego, Promotora Drzewa Krzyża Swiętego Lubelskiego. Z okazyey wielkich cudow tego drzewa krzyża Chrystusowego, którego wielka część w Lublinie w Kościele Oycow tegoż Zakonu cudownym sposobem znayduie etc. w Drukarni Jasney Góry Częstochowskiey. *b. r.* 4. *544 str. i ark. na przodzie.*

Aprobacja datowana r. 1654. Jest to tylko księga piérwsza na sześć części podzielona. Księga wtóra w Druk. Jasnej Gó-

ry Częstochowskiej R. P. 1725. 4. *230 str. oprócz rejestru.* Księga trzecia *tam.* *112 str.*

d) — — w Berdyczowie w Druk. Karmelu. Fort. N. Pan. Maryi. 1767. 4. *877 str. oprócz kart na przodzie.*

(Dzien. Wil. 1819. II. 315).

8934. Kazanie podczas Koronacyi Obrazu Nayśw. Panny Maryi u WW. OO. Dominikanow miane r. 1751. d. 6 Lipca od X. Anton. Bieykowskiego S. J. w Lublinie fol. *6 ark.* (L. S.)

8935. Mrowiński. Kazanie na dzień Koronacyi N. M. Panny w Lublinie 1776. 8.

(Kat. Piar. War. 1622. p. 70).

8936. Kazanie w Oktawę przeniesienia Obrazu Cudowney Nayśw. Panny Maryi z Kaplicy Cmentarzowey do Kosciola przez W. J. Xiędza Woyciecha Strykowskiego, Kosciołow Katedral. Lwow. Kanonika, Kollegiaty Lubel. Kustosza, miane. w Lwowie w Druk. Bractwa SSS. Troycy. 4. *3½ ark.*

Dedyk. Xiężnie Zofii z Hrabiów Krasińskich Lubomirskiej, Wojewodzinie Lubelskiej. (L. S.)

8937. Pewność zbawienia ukochanie Boga z uniknienia grzechow do zgonu życia przy solenney konkluzyi Uniwersalnego Jubileuszu w Kościele S. Michała Kollegiaty Lubelskiey ogłoszona przez X. Woyciecha Strykowskiego, Kustosza Lubelskiego. R. 1751. w Lublinie w Druk. Coll. S. J. fol.

Przypis. Andrz. Stanisł. Kostce Załuskiemu Biskup. Krakow.

8938. Appendix de indulgentiis sodalibus B. M. Virginis Annuntiatae ad Collegium Romanum Soc. Jesu, à Sancta sede concessis, et aliis congregationum Sodalibus ejusdem SSmae Matris sub hoc, vel alio titulo, ubicunque ad collegia vel Domos Soc. Jesu erectarum, per participationem cum illa Romana Congregatione, communicatis. 8. *8 kart.*

Znajduje się to na końcu xiążki X. Marcina Ługowskiego: *Via ad salutem aeternam* etc. Lublini 1724. 8. i drugiej: *Eruditio spiritualis per doctrinas practicas* etc. VII. 3.

W przystępie do tego appendixu powiada Ługowski, że Bractwu zwiastowania Najśw. Panny, przy kościele Jezuickim w Rzymie założonemu, nadane zostały od Stolicy Apostolskiej rozmaite odpusty, z pozwoleniem, że przez Generałów Jezuickich mogą one być udzielonemi tymże lub im podobnym bractwom (*Sodalitatibus*) zaprowadzanym gdziekolwiek bądź przy kościołach Jezuickich.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

K. Lubuski.

8939. Krasna Góra Lubuska cudami bożemi w Kościele Lubuskim N. M. P. wsławiona Drugą razą przez Siatkiewicza Kan. Warsz. w Poznaniu 1762. 8.

(Przyj. Lu. 1835. 62).

✝

K. Łucki.

8940. Ignacy Kownacki Dominikan Przeor Konwentu Łuckiego. Sparta Polska niezwyciężonemi Łaskawości piersiami mocna, Panna Nayświętsza Marya w Cudownym Obrazie Miasta Stołecznego. Województwa Wołyńskiego, w Kościele Łuckim Dominikańskim, Cudami, łaskami apparycyami i innemi niezliczonemi Dobrodzieystwy Boskiemi, Konferowanemi, uciekaiącym się nabożnie ludziom, w rożnych Paroxyzmach wystawiona etc. A za staraniem WX. Ignacego Kownackiego S. T. Prezentata, natten czas Przeora Łuckiego, Zakonu Kaznodzieyskiego, Wikarego Kontraty Wołyńskiey i Swietey Stolice Apostolskiey Pisana do Druku podana. Roku 1703. w Zamościu w Drukarni Akademickiey. fol. *264 str.*

Na końcu życie świątobliwego Karola Franka Dominikana urodzonego w Ołyce, w Łucku zmarłego. (Ju. MS.)

Dedyk. Annie Sanguszkównie Radziwiłłowej Kanclerzynej W. X. L. Rycina na str. 251. Sztychował S. A. Niedbałowic we Lwowie.

8941. Ergo niebu y swiatu nayfortunnieysze z konkluzyi Nowenny Expektacyi Nayswiętszey Maryi Panny w kosciele Łuckim WW. OO. Dominikanow kaznodzieyską illacyą wniesione— przez X. Franciszka od S. Kazimierza, Magistra Studentium Philosophiae w Kollegium Łuckim Zak. Troycy Przenayśw. od Wykupienia Niewolnikow, Prowincyi Polskiey, pod tytułem S. Joachima Roku 1739. (w chronostichu) we Lwowie w Druk. Troycy Przenayśw. fol. *13½ ark. i 2 ark. na przodzie.*

Przypis. Janowi Chryzostomowi Kozickiemu ex-Prowincjałowi Prowincji Polskiej.

8942. Augustyn Filipowicz Dominikan. Kazanie na Oktawę Koronacii Obrazu N. P. M. w Kościele Łuckim miane. w Poczajowie w Druk. Bazyliańskiey 1749. fol. (Sienk. l. c.)

8943. Abrys koronacyi Nayśw. Nieba y Ziemie Krolowey w obrazie od Oyca S. Klemensa VIII. JW. JX. Bernardowi Maciejowskiemu, Biskupowi na ten czas Łuckiemu ofiarowanym a do kościoła WW. OO. Dominikanow w Łucku przez niegoż oddanym, więcey jak od 150 lat — cudami wsławionym — Roku — 1757. w Krakowie w Druk. M. Dyaszewskiego. 4. *214 str., arkusz na przodzie.*

Pod obrazem N. Panny podpis sztycharza: M. Z. K.

8944. Mowa Pasterska JW. Jmci Xiędza Kaspra Kazimierza Kolumny Cieciszewskiego Biskupa Łuckiego i Żytomierskiego etc. miana w Kościele Katedralnym Łuckim w Niedzielę XIX po Swiątkach przy dorocznym — obchodzie konsekracyi tegoż Kościoła i przy pierwszym swoim na Katedrę Biskupią Łucką wstąpieniu. Dnia 26 miesiąca Września 1798 roku. 4. *27 str.*

8945. Kazanie miane w kościele katedralnym Łuckim Rzymsko-Łacinskiego obrządku, z okoliczności wyborów Sędziow dożywotnich przez obywatelow Powiatu Łuckiego dnia 23 Maja 1800 Roku. Za pozwoleniem Zwierzchności duchowney. 8. *2 ark.*

Autor X. Michał Skirniewski Kanclerz Katedr. Łucki. (Bibl. Horod.)

K. Lwowski.

8946. Jan Januszowski. Trzy duchowne Bractwa miasta Lwowskiego Ciała Bożego, Rożanego Wianku i S. Anny. w Krakowie. w Druk. Łazarzowey. 1585. 12. (Ban. H. Dr. Kr. 385).

8947. Narratio epistolica Alberti Bałazy Phil. in Leopol. S. J. Coll. Auditoris ad A. R. Patrem P. Joannem Argentum S. J. nuperrime in Polonia Praepositum Provincialem, nunc in Austria Visitatorem, in qua referuntur Feriae post acceptum de SS. Ignatio et Xaverio in Divos cooptatis nuncium, institutae Leopoli A. 1622. Jaroslaviae apud Joannem Szeligam. 4. *3 ark.*

8948. Panegyricus ad sublevationem et translationem ossium SS. Valentini, Lucillae, Basilii aliorumque Leopolim alatorum, conscriptus et habitus a P. Raphaele de Leopoli Ord. Praed. Leopoli in officina Joannis Szeligae Archiepiscopalis Typographi. 1627. 4. (Ban. H. D. K. P. 400).

8949. Relacya Koronacyi Cudownego Obrazu Nayśw. Maryi Panny na Gorze Rożancowey WW. OO. Dominikanow Prow. Ruskiey i t. d. odprawioney R. 1727. Mca Sierpnia d. 15. w Lwowie w Druk. Brackiey S. Troycy. 4. *4 ark.* (L. S.)

8950. Hasło Słowa Bozego, Ła-

skę Pokoi i Chwałę wcielonego Słowa, Matki Berłowładney Woiującego i Tryumfuiącego kosciola Monarchini Nayswię: Boga Rodzicy i Panny Maryi, od Zwycięztwa sławney w Obrazie Lwowskim od S. Łukasza Ewangelisty Malowanym, od Naywyszego Pasterza Rzymskiego Benedykta XIV przez ręce JOX. Mikołaia Ignacego z Geraldow Wyzyckiego Arcybiskupa Lwowskiego Ukoronowaney. Roku Generalnego Jubileuszu 1751. pod Zwycięzkim Pilawy Znakiem przy prawnym Herbowych Pior Skrzydle JO. Ludwiki z Mniszchow Potocki Kasztelanowy Krakow Hetmanowy W. Kor. Fundatorki Nayłaskawszy głoszące czyli Kazania przez całą Solenną oktawę tak Koronacyi iako i Aniwersaz teyze w Kosciele Lwowskim, Bozego Ciała Zakonu Kaznodzieyskiego Prowincyi Ruskiey miane od roznych Naygodnieyszych Kaznodziejow zebrane teraz i na Publiczne Swiatło wydane Roku ktorego Syn Boski otrzymał Zwycięztwo na Krzyzu 1754. we Lwowie w Drukarni Bracki SSS. Troycy.

Ryciny Obraz Najśw. Panny z obrządkiem całej Koronacji i 27 Cudami, nad któremi w tyluż językach i charakterach różnych narodów napisy. *Zob. Noty.*

(Noty W. Michałowskiego z Sołowiowki).

8951. Szczęśliwy Ingres y Intromissya wieczna ziemianow — aboli kazanie przy konkluzyi Oktawy Wniebowzięcia Matki Boskiey w kościele Archikatedral. Lwowskim oraz przy pierwszym ingressie do teyże Archikatedry J. W. J. X. Mikołaia Geralda na Wyżycach Wyżyckiego Arcybiskupa Lwow. przez X. Adrijana Seriewicza Minorytę Obserwanta R. 1737. d. 22 Sierpnia we Lwowie w Druk. Coll. S. J. fol.

8952. Relatio Coronationis Thaumaturgae Imaginis Deiparae Virginis Mariae, in Ecclesia Sacratiss. Corporis Christi et SS. Petri et Pauli Apostolorum, Fratrum Praedicatorum Provinciae Russiae Leopoli adservatae, Rever. Patri Antonio Bremond Generali Magistro totius Ord. Praedic. a Conventu Generali Leopoliensi oblata. MDCCLII. 4. *3 ark.*

Autor niemianowany, Klemens Chodykiewicz Zak. Kazn. (Jan. Lex. II. 176).

8953. Hieronym Waxmański. Kazanie na Koronacyą Obrazu N. Maryi Panny we Lwowie r. 1752.

(Chodyk. de reb. gest. Ord. Praed. p. 319).

8954. Mowa Pasterska ná zaczęciu wizyty w kościele kathedralnym Lwowskim do duchowieństwa y stanów świeckich roku 1759. dnia 11. Lutego miana przez JO. Xćia JMći Prymasa Władysława Alexandra Pomiana z Łubny Łubieńskiego, Arcy-Biskupa Gnieznieńskiego, natenczas Lwowskiego. A na prozbę i żądanie teyże Metropolij Lwowskiey ku pamięci y pożytkowi duchownemu powszechnemu przez Jmći X. Jozefa Grygołowicza Proboszcza Chroslińskiego Tegoż J.O. Xćia JMci Podskarbiego do druku podana w Roku Pańskim 1761. w Łowiczu w Drukarni JO. Xcia JMći Prymasa y Arcy-Biskupa Gnieznieńskiego. fol. *4½ ark.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

8955. Ignacy a S. Maria de Mercede Trynitarz. Kazania na Missyi miane we Lwowie w Dr. Sukcessorow Szlichtyna 1764. 8. (L. S.)

8956. Ręka prawa Kosciola Chrystusowego S. Stefan pierwszy Krol y razem Apostoł zacnego Krolewstwa Węgierskiego w S. relikwii swoiey, to iest, w cudownie zachowaney prawey ręce iego w Kościele Lwowskim OO. Franciszkanow Observantow, w Polszcze Bernardynami nazwanych, w ktorym ta S. spoczywa relikwia, publicznym nabozenstwem od chrzescianskiego ludu uczczony, w Legendzie świątobliwego y apostolskiego życia do nasladowania zalecony, w Lwowie w Druk. Antoniego Pillera. Ces. Krol. Guber. Typografa. 1775. 8. *96 str.* (L. S.)

8957. Kazanie między Oktawą

uroczystey Koronacyi N. P. Maryi przez X. Anioła od S. Ducha Karmelitę Bosego we Lwowie w Druk. Antoniego Pillera r. 1778. 4. *102 str.* (Bibliot. Karmel. Bos. Wileń.)

✣

K. Łysiecki

8958. a) Historia o drzewie krzyża swiętego i t. d. *jak niżej.* w Krakowie w Druk. Jakuba Siebeneychera. R. 1604. 4. *Druk gocki.* (Ban. H. D. K. P. I. 286.)

b) Historia o drzewie Krzyża Swiętego na górę Łysą przyniesionym. Spisana przez X. Woyciecha Ruffina S. Mnicha tegoż Klasztoru. Teraz powtore przeyźrzana, poprawiona, y z przydatkiem pewnych cudow. W Krakowie, u Dziedzicow Jakuba Siebeneychera. 1611. 4. *4 ark.*

Dedyk. do Michała Maliszewskiego Opata Klasztoru na Łysej Górze czyli Świętokrzyżskiego, datowana r. 1603.

8959. Powiesc Rzeczy istney, o założeniu klasztorá na Łysey Gorze, Braciey Zakonu świętego Benedyktá. I tez o tym, iáko drzewo Swiętego Krzyżá ná tę Gorę iest przyniesione. 8. *1½ ark.*

Na odwrócie rycina Chrystusa ukrzyżow. Na ostatniej karcie recto znak drukarni Szarffenbergerów.

8960. a) Krzyż święty i t. d. *b. m.* 1681. 4. (Kat. Elek. Sask.)

b) Krzyż Swięty na Swietney gorze Swiętokrzyskiey Łysiec nazwaney w Sendomirskim Wojewodztwie od Roku Panskiego Tysiącnego szostego do tych czas rozlicznemi cudami sławny pod strażą y opieką Zakonnikow Benedikta S. zostaiący Teraz nowo historyą swoią obiasniony przez X. Marcina Kwiatkiewicza Tegosz Klasztoru S. Krzyża Reguły Benedykta S. Zakonnika. *Na końcu:* w Krakowie w Druk. Mikołaja Alexandra Schedla, 1690, 4. *102 str. i 1½ ark. na przodzie.*

Dedyk. Alexandrowi Wyhowskiemu Opatowi Swiętokrzyskiemu. (L. S.)

Na świadectwo dziejów, oprócz kronikarzy polskich, przywodzi autor: Andrzeja Krzyckiego, Akta i rękopisma klasztorne, rękopisma krakowskie i Historją Góry Świętokrzyskiej pisaną w języku Czeskim. (Chł.)

✣

8961. a) Drzewo Żywota z Raiu na górze Łysiec przesadzone. historycznie opisane, przez Jacka Jabłońskiego Zak. S. Benedykta Proboszcza S. Michała w Słupi w Krakowie w Druk. Jak. Matyaszkiewicza. 1736. 4. (L. S.)

b) — *tam. u t.* 1737. 4. (L. S.)

K. Miechowski.

8962. Jan Kanty Laskiewicz Kanon. Grobu Chryst. Kazanie pod czas przeniesienia ukrzyżowanego P. Jezusa z krużganku do nowego Kościoła Miechowskiego. w Krakowie w Druk. Semin. Akad. 1771. 4. (L. S.)

K. Milatyński.

8963. Zrzódło żywota wiecznego, czyli Historya o początkach wsławienia się cudami i łaskami ukrzyżowanego Pana Jezusa w obrazie swoim w Milatynie u OO. Karmelitów Bosych, z przyzwoitem do niegoż nabożeństwem przez X. Ignacego od N. Maryi Panny Anielskiéy Karmelitę Bosego, Przełożonego Milatynskiego Klasztoru, do druku podane we Lwowie, w drukarni Jana Filipowicza R. 1757. 8. *160 str.*

K. Dominikański w Mińsku.

8964. Prawdy Moralne Theologiczne oraz kazania i kontrowersye pod czas Missyi Dominikanów w Mińsku dowiedzione, wydane przez X. Dominika Kochańskiego Prefekta Missyi. w Wilnie u XX. Schol. Piar. r. 1763. 4. *420 str.*

K. Mołodeczański.

8965. Opisanie publiczney Introdukcyi Bractw Troycy S. i P. Jezusa Nazareńskiego, także relikwii dwu Swiętych Męczenników Felixa i Klemensa, tudzież Błogosławionego Szymona de Roxas Trynitarza z Łaski Stolicy Apostolskiej w przeszłym roku Beatyfikowanego, która się odprawiła do kościoła JJ. XX. Trynitarzów Mołodeczańskich kosztem i wielkim nakładem JW. JMści Pana Thadeusza z Kozielska Ogińskiego, i samey JW. z Załuskich Jadwigi Ogińskiey Kasztelanów Trockich, iako Fundatorów tychże Jchmciów XX. Trynitarzów. Roku 1768. dnia 7. Września. 4. *4 karty.*

K. Myślemicki.

8966. Historya o cudownym Matki Bożey obrazie w Myslemicach, z Inquizycyey Jego Mosci X. Erazma Kretkowskiego Archidyakona i Officyała Krak. Sekr. K. J. M. zpisana. A przez X. Woyciecha Offiarowicza Proboszcza y Kaznodzieię Myslemickiego, Dziekana Dobczyckiego, do druku podana. w Krakowie w Druk. Stanisł. Bertutowica. R. 1642. 4. *24 ark.*

Dedyk. Stanisławowi Koniecpolskiemu, Kaszt. Krak. Het. W. K. Myślemice, miasteczko na Podgórzu, od Krakowa mil 4.

K. Neklański.

8967. Kazanie przy nowo poświęcaniu kościoła w Nekli, Dyecezyi Poznańskiey przez X. M. Karola Marxena Ob. Praw Professora, Kościołow Koll. WW. SS. w Krakowie Archidyakona, Farnego S. Mikołaia Proboszcza, Akad. Poznań. Rektora d. 30 Listop. 1767. miane. w Poznaniu w Druk. Akad. 8. $2\frac{1}{2}$ *ark.*

Dedyk. do Stanisława i Barbary z Bielskich Petryczynów. (L. S.)

K. Nowogrodzki.

8968. Nowa Obrona Vtrapioney Oyczyznie od Boga z Nieba dana w obrázie Nowo-Cudownym Bogarodzice Panny Maryey przy Kościele Nowogrodzkim Soc. Jesu. W Nowogrodku y w okolicy cáłego Wojewodztwá Nowogrodzkiego, W rożnych potrzebách, od rożnych osob doznána. Za pozwoleniem, y wyráźną ápprobácyą Urzędu Duchownego do druku podána. w Wilnie w druk. Akádem. S. J. R. 1673. Msca Julii dnia 14. 4. $7\frac{1}{2}$ *ark. z obrazem N. M. Panny sztychu. L. Willontz. Drukgocki. Zob. Noty.*

K. Oliwski.

8969. Confraternitas SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum in Monasterium Olivense S. Ord. Cisterciensis noviter introducta — per P. Fr. Joan. Augustinum Hoffman S. Ord. Monasterii Olivensis Profess. — typis eiusdem Monasterii Oliven. A. D. 1673. 12.

8970. Informatio generalis adtrutinam totius orbis ratione Abbatiae Monasterii Olivensis pro vacante declaratae. An. 1697.
(Sienk. Dod. do Bent.)

K. w Opawie.

8971. Książeczka braterska bractwa S. Barbarki. W Dr. Opawskiey 1740. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

\+

K. na Piaskowie przy Ostrorogu.

8972. Swiatła i ognie nocne różnych czasów widziane w Kościele y około kościoła S. Jakuba Apostoła na Piaskowie przy Ostrorogu. Dobrodzieystwa także y łaski boskie otrzymane. O sierpie przytym do ręki przyrosłym ktory na tymże mieyscu przy Mszy ś. odpadł i t. d. Przez X. Piotra Rossigrocha Proboszcza Ostrorogskiego do druku podane dnia 1 Lipca Roku.... 1674. w Poznaniu. w Druk. Dziedzicow Woyciecha Regulusa. 4. *3½ ark.*

Dedyk. do Wacława na Otoku Zaleskiego Chorążego Łęczyckiego, dziedzica Ostrorogu zwyczajne opisywanie cudów. Bardzo rzadkie.

8973. Summaryusz powtorny łask y dobrodzieystw boskich po cudownym S. Jakuba mieyscu, w Wielkiey Polscze przy Ostrorogu declarowanym etc. Także Piesń o S. Jakubie przez W. X. Piotra Rossigrocha Dziekana Lwoweckiego Proboszcza Ostrorog. złozona. w Poznaniu w Drukarni Woyciecha Regulusa Młodniewicza 1676. 4. *1½ ark.*

K. Piekarski.

8974. Matka przedziwna w Piekarach czyli Nabożeństwo do N. Panny i innych Swiętych. w Sandomierzu 1726. 8.
(Kat. Szczepań. 1793).

K. Pilecki.

8975. Dyaryusz uroczystości wprowadzenia Szklaplerza S. do Kościoła Kanonikow Zakonnych w Pilcy przez X. S. K. R. w Krakowie w Druk. Akad. 1695. fol.
(L. S.)

K. Pilznieński.

8976. Gabriel Węgrzynowic Speculum sive doctrina brevis serviens informationi Confratrum tam spiritualium quam secularium Confraternitatis sacerdotalis pro defunctis in Ecclesia Pilznensi erectae. Cracoviae ex Offic. Georgii et Nicolai Schedel. 1679. fol.
(Sienk. Dod. do Bent.)

8977. Ant. Paululinski Pleban Dobrkowski. Zwierciadło informacyą bractwa kapłańskiego w kościele farnym Pilznieńskim reprezentujące — w Krakowie w Druk. JX. Bisk. Krakow. przy administracyi Józefa Haika Bibliopoli. 8. *128 str.* (Chł.)

K. Płocki.

8978. Pamiątka Pasterskiego affektu przy tranzlacyi z Płockiey na Warmińską katedrę w obrazie prawdziwego kapłana od Oyca Jozefa Marti Kapłana Kongregacyi S. Filipa Neryusza napisanym, a od X.

Andrzeia Załuskiego Bisk. Płock. Nomin. Warminsk. przetłumaczonym. w Warsz. 1699. fol.
(Kat. Pilch.)

K. Poczajowski.

8979. Gora Poczaiowska słodką cudownie z niey wypływaiącą wodę i Obraz Cudowny Maryi Panny. w Poczajowie 1767. 4.
(Kat. Szczepań. 1793).

8980. Kazania na uroczyste— Cudownego Poczaiowskiego obrazu— Maryi Przeczystey BogorodzicyPanny uwienczenie w r. 1773 w dzień Nayśw. Jey urodzenia— przez całą oktawę od znamienitych roznych kaznodzieiow miane. R. 1776. w Druk. Monasteru Poczaiowskiego. fol.

Przypis. od monasteru Poczaiowskiego Janowi Hrabi Tarnowskiemu Generałowi Majorowi wojsk Kor.— Autorowie kazań tu będących są: X. Teodory Brodowicz Eklexiarcha Katedr. Ruski, Paroch Cerkwi Ś. Dymitra, Dziekan Łucki; X. Jan Kanty Bożydar Podhorodeński, Ob. Prawa Doktor, Archidiakon Katedr. i Officyał Łucki; X. Jan Hieronim Nerczyusz Zak. Ś. Bazylego, Archimandryta Brasławski; X. Alexander Koziarowicz Ś. T. Prezentat, Przeor Jeżopolski, Wikary Prowincyalski klasztorów Pokuckich; X. Barnaba Kędzierski Nauk i Ś. Teol. Doktor, Protonotarjusz Apostol., Regent i Definitor z Prowin. Ruskiej, Franciszkan; X. Alexy Bieganski Zak. Ś. Ojca Franciszka Obserwantów, Kaznodzieja Ordynarjusz Konwentu Lwowsk.; X. Rychard Horn Ex-Prowincyał Prowincji Ruskiej OO. Reformatów; X. Wojciech Hynka Karmelita dawnej obserwancji, Definitor, Ś. Teol. Magister; X. Marcellian od S. Henryka Karmelitów Bosych Kaznodzieja Ordyn. Lwowski; X. Józef Michałowski Z. Ś. B. W. klasztoru i szkół Buczackich Rektor; X. Stanisław Filipecki Kapucyn, Lektor Ś. Teologii; X. Gimnazy Lewicki Z. S. B. W. Teologii w klasztorze Trębowelskim Professor; X. Daniel od B. Jozafata Ś. Teol. Lektor, Kaznodzieja Ordyn. Rezydencyi Krzemienieckiej Zak. Ś. Trójcy; X. Onufry Krzyżanowski Z. S. B. W. Teologii w monasterze Kamienieckim Professor; X. Walerian Sienicki Z. S. B. W. Teologii Professor Trębowelski; X. Adrian Szutowicz Z. S. B. W. Filozofii Zakonnéj Trębowelskiéj Korrepetytor.

8981. Dzieło uroczystego uwienczenia Rzymskiemi Watykańskiemi Koronami cudownego Poczaiowskiego obrazu przeczystey Bogorodzicy Maryi Panny Nayświętsze Niemowle Jezusa na łonie swym piastuiącey, szczodrotą Jasnie Wielmożnego Mikołaia Potockiego Woiewodzica Bełzkiego Kawalera Maltanskiego czynnością J. W. Sylwestra Łubienieckiego Rudnickiego Exarchi całey Rusi, Łuckiego y Ostrog. Biskupa: Kawalera Orderu S. Stanisława, w Roku 1773. w dzień Nayśw. Jey Narodzenia szczęśliwie wykonane Kazaniami znamienitych różnych Kaznodzieiów przez całą Oktawę w Cerkwi Monasteru Poczaiowskiego Z. S. B. W. wysławiane, na publiczny widok światu wydane w Drukarni J. K. Mci. Monasteru Poczaiowskiego. Roku 1775. fol. ***129 str. w jedną stronę liczbow.***

Dedyk. Bisk. Rudnickiemu. Na odwr. pod herb. *8 wierszy.* (B. Horod.)

8982. Przeslawna Gora Poczaiowska dawnością cudow Przenayśw. Bogarodzicy Panny od cudotwornego iey obrazu wynikających iaśnieiąca, tak z wyrażeniem niektórych iey łask, iako też z opisaniem uroczystego tegoż cudotwornego obrazu uwieńczenia w R. 1773. Za dozwoleniem Nayśw. Oyca Klemensa XIV. za panowania N. Król. Pol. i W. X. L. Stanisława Augusta dnia 8 Września szczęśliwie wykonanego. w Poczaiowie u WW. OO. Bazylianow 1778. 4. ***254 i 20 kart na przodzie.***
(L. S.)

8983. Гора Почаевская стопою чудесно изъ нея истекающую, чудодѣйственную воду имущую и иконою чудотворною Пресвятыя Дѣвы Матере Божія Маріи почтена, всему міру ясна и явна въ Почаевскомъ монастырѣ 1793. 4.
(Sopikow I. 71).

K. Podkamieniecki.

8984. Cuda Podkamieńskie 1644. (Nies. IV. 10).

8985. Gora Swięta Nayświętszey Panny Rożańca S. w Łuckim Biskupstwie na Wołyniu nad miastem Podkamieniem, przedziwnemi cudami i stopkami Panieńskiemi, dekretem Pasterskim i wielu pielgrzymowaniem wsławiona. Przez Wieleb. Oyca Szymona Okolskiego Prior Jesupolskiego światu podana, w Krakowie w Druk. Łukasza Kupisza J. K. M. Typogr. R. P. 1648. 4. *13 ark.*

Przypis. Alexandr. Cetnerowi Chorąż. Podolsk.

(Ossol. I. 191.— Ju. MS.)

8986. Forma Divinitatis in qua — Virgo Maria in Ecclesia Podcamenecensi Ord. Praedic. corona gratiis— panegyrico cultu adumbrata. Leopoli typis Coll. S. J. 1727. fol.

Przypis. Michał. Potockiemu Wojewodzie Wołyń., u której podpis: Conventus Podcamenecensis O. P. per P. F. Casimirum Staszkiewicz Theologum laureatum.

8987. Inscriptiones Sancti Montis Sacratissimi Rosarii apud R. R. Patres Sacri Ord. Praedicatorum Provinciae Russiae prope civitatem Podkamień inter fines Russiae et Wolhyniae ab anno 1464 celeberrimi in dioecesi Luceoriensi. Reimpr. Leopoli typis S. J. 1724. 8.

8988. Jędrzey Barszczewski Zak. Kazn. (Kazanie na zamknięcie Oktawy Koronacyi Obrazu Cudowney N. Panny Maryi w Kościele XX. Dominikanów w Podkamieniu we Lwowie w Druk. Brackiey SSS. Troycy R. 1727.

(Bibl. Carm. T. I. p. 69).

8989. a) Zbior na wybor panegiryczno Kaznodzieyskich pereł honor— dawno od Troycy SSS. w Niebie a teraz od Oyca S. Benedykta XIII. na ziemi Nayśw. Maryi P. y Matki w cudownym iey obrazie na S. Gorze Rożancowey nad Podkamieniem pod strażą czułego Zakonu Kaznodzieyskiego Szczeniuka R. 1727. ukoronowany— pracą W. O. Makarego Rostkowskiego S. Th. Lektora, Aktual. Professora z teyże Gory, tegoż Zakonu y Prowincyi Roku po Koronacyi Czwartego — 1731 we Lwowie w Druk. Brackiey Troycy SSS. fol. *180 str. i 6 kart na przodzie.*

Przypis. Józefowi Potockiemu Wojewodzie Kijowskiemu.— Autorowie kazań tu będących są: Grzegorz *Gizicki* Kamieńca Litew. Proboszcz; Stefan *Rupniewski* Biskup Łucki; Wojciech *Temedzwar* Kanonik Kamieniecki; *Arnold od S. Floryana* Karmelita Bossy, Kaznodzieja Lwowski Ordyn.; X. *Jędrzej a S. Agnete* Minister Coll. Leopol.; Jan *Marya* Zak. Mniejszego S. Franciszka Kapucyn, Kaznodz. Lwow., Józef *Wieloborski* Ord. SS. Trinit.; Bartłomiej *Dziewiatynski* S. J., Kaznodzieja Katedr. Łucki; Kazimierz *Gruszecki* S. J.; Rajmund *Jezierski* S. Teol. Lektor, w Konwencie Lubel. Professor, Zak. Kaznodz.; Stanisław *Tomaszewski* Kanonik Katedr. Łucki, Kanclerz Kijowski, Deputtat Trybunału Kor.; Piotr *Prasolowicz* S. Th. Doktor, Przeor Brodzki, Zak. Kaznodz.; Maryan *Pruski*, S. Teol. Doktor, Przeor Jaworowski; Antoni *Mekoni* S. J.; X. Jędrzej *Barszczewski* S. Teol. Doktor, Prowincyał Zak. Braci N. P. Maryi z Gory Karmelu dawnej obserwancyi.

To samo pod tytułem:

b) Echo wdzięcznych panegiryczno-kaznodzieyskich głosow i t.d.

Dedyk. do Józefy Maryi z Wesslow Sobieskiej Królewicowej Polskiej. (L. S.)

Rostkowski umarł przed rokiem 1750. (Jan. Pol. I. 27).

K. Pogwizdowski.

8990. Kazanie na uroczyste pochowanie kości, w kościele Farnym Pogwizdowskim miane przez M. Stanisława z Kruszenice Pomian Kruszyńskiego w Akad. Krak. Fil. Doktora Matem. Prof. Szkoł Kazmierskich Seniora. w Krakowie w Druk. Semin. Bisku. Akad. 1775. 4. *4½ ark.* (L. S.)

K. Połocki Jezuitów.

8991. Informacya o fundacyi Kollegium Połockiego Societatis Jesu y Dobrach onego, że są ex Origine et Natura sua Ziemskie, Szlacheckie, a nie Krolewczyzny, zkąd też immunitatibus Dobr Ziemskich Szlacheckich *gaudent* a żadnym Krolewczyzn ciężarom nie podlegaią. Do ktorego to Collegium y Dobr iego naznaczona iest per *Constitutionem* Seymu Warszaw. Anno 1699 Commissya na discernentią, ieśliby one Ziemskie czyli krolewczyzny były? y doszła taż Commissya. fol. *5 ark.*

K. Poznańskie.

8992. Piarum Institutionum Libri tres in usum Sodalitatis B. Mariae Virginis primum conscripti nunc vero omnium Christianorum Pietati ac Devotioni destinati una cum S. D. N. D. Gregorij XIII Ponti. Maximi dictae sodalitatis aprobatione gratiis et Indulgentiis eidem Sodalitati concessis. Posnaniae in Officina Typogra. Joannis Wolrab. A. D. 1583. cum gratia Ex Privile. S. R. M. 8.

Ślicznym drukiem przedrukowane Nabożeństwo Towarzystw. Kolońskiego dla Towarzystwa Poznańskiego. (Ju. MS.)

8993. Łukasz Waitovius Karmelita. Summaryusz darow bożych y odpustow Zakonu y Bractwa P. Maryi z góry Carmelus z łacińskiego. w Poznaniu w Druk. Marcina Wolraba. 1604. 4. (Sienk. Dod. do Bent).

8994. Bractwo Chordy albo Paska ś. Franciszka. Posnaniae in Offic. Martini Wolrabi 1606. 8. (Sienk. l. c.)

8995. Tomasz Rerus, Karmelita. Historya o nalezieniu Ciała Bożego na tym mieyscu gdzie teraz w Poznaniu Kościoł Bożego Ciała zową znowu na druk wydana. w Krakowie w Druk. Stan. Scharffenbergera. 1583. 8. (Sienk. l. c.)

8996. Sacratissimi Corporis Christi Historia et Miracula, quae in Ecclesia Posnaniensi Ordinia S. Mariae Carmelitarum divina bonitas operatur. Studio et labore Thomae Treteri, Posnan. Custodis et Canon. Varmien. ex antiquis MS. libris et majorum traditione, fideliter collecta. Et aeneis typis per Blasium Treterum Vic. Varmien. illustrata. Anno Dom. M.DCIX. 4. *5 ark.*

Dedyk. Andrzejowi Opalińskiemu Bisk. Poznań., z którym autor razem w Rzymie dawniej przebywał; teraz już siebie starcem słabym nazywa. Bawił Treter w Rzymie lat blizko 25, jak sam pisze. Jest tu dziesięć rycin na miedzi, lecz niezgrabnie rzniętych.

Opisanie cudów: *Votiva Corporis Christi Miracula in capita compendiose redacta*, zajmuje oddzielnych arkuszy 7, z wizerunkiem sztychowanym Monstrancyi. *Na końcu*: Brunsbergae apud Georgium Schönfels. A. D. 1609.

8997. Poznańska Historya Cudotwornych onych za Jagiellona ieszcze Swiętych Hostyi skłotych, nayświętszą z nich krwią wytryśnioną napisana.

(Droga Orla w Wilnie 1724, p. 25).

8998. a) Palaestra Pietatis etc. Posnaniae 1669. 12. (Nies.)

b) — — Cracoviae 1683. 12. (B.)

c) Palaestra Pietatis, continens documenta sancte vivendi et moriendi. Athletis Marianis in Sodalitate immaculate conceptae Virginis Deiparae, ad collegium Posnaniense Soc. Jesu. Aperta opera R. P. Joannis Morawski ejusdem Societatis Sacerdotis anno Dei hominis 1685. Superiorum permissu. Calissii typis Collegij Societatis Jesu. 12. *186 str. prócz kartki tytułowej i kartki regestru na końcu.*

Traktat ten z 20 składa się rozdziałów. — Podają się w tej książeczce sposoby do cnotliwego życia i do pobożności ku Jezusowi Chrystusowi i Maryi Pannie. Służące więc do tego umieszczają się rozmyślania, modlitwy, przykłady i t. d. A wszystko

szczególniej zastosowane do Sodalisów Maryańskich. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

d) — Editio quinta. Anno Dei hominis 1690. Superiorum permissu. Posnaniae, typis Collegii Societatis Jesu. 12. *154 str. prócz kartki tytułowej i na końcu Protestacyi autora i regestru 2 kartek.*

W approbacji podpisany rok 1676. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

8999. Woyciech Tymieniecki S. J. Klucz do złotey bramy Duch S. Kazanie na otwieranie się Jubileuszu 1722. w Poznaniu. fol. (Nies.)

9000. Monumenta Conventus Posnaniensis. (Droga Orla w Wil. 1724).

9001. Bractwo Serca Jezusowego w Kościele Poznańskim S. J. założone powtornie do druku podane. w Poznaniu w Druk. S. J. 1743. 8 (Sienk. Dod. do Bent.)

9002. Memoriale pro parte et in rem Ecclesiae Cathedralis Posnaniensis. *b. m. i r.* fol. (Sienk. l. c.)

9003. Stanisl. Patelski. Memoriale epitaphiorum, inscriptionum et aliorum scitu dignorum in Ecclesia Cathedrali Posnaniensi reperibilium. Posnaniae typis Acad. 1760. (Sienk. l. c.)

K. Przemyślskie.

9004. Wacław Hieronym Sierakowski z Bogusławic Biskup Przemyski. Kazanie na dzień Konsekracii Kościoła Przemyskiego miane. *b. m.* 1744. fol. (Sienk. l. c.)

9005. Kazanie na zaczęcie Wielkiego Jubileuszu w Kościele Katedralnym Przemyślskim w dzień uroczysty Troycy Przenayśw. R. P. 1751. miane przez X. Jędrzeia na Prusach Pruskiego Biskupa Taneńskiego, Sufragana Przemyślskiego do druku podane 1755 w Przemyślu w Druk. Adama Kleina J. K. M. i JW. JX. Biskupa Przemyślskiego Ordyn. Typografa. fol. *6 ark.* (Ban. H. D. K. P. II. 99.)

9006. Jan Hulewicz S. J. Kazanie o poświęceniu Kościoła w Przemyślu 1760. w Druk. S. J. 8. (l. c.)

9007. Kazanie między oktawą Koronacyi Obrazu Nayśw. Panny Maryi w Kościele Przemyślskim przez X. Zygmunta Roika Szkoł Pobożnych Prefekta. we Lwowie w Druk. Kazim. Szlichtyna r. 1774. 4. (Ban. H. D. K. P. I. 418).

9008. Kazanie o prawdziwey człowieka szczęśliwości przy dokończeniu wielkiego Jubileuszu w Kościele Katedralnym Przemyskim dnia IV. Grudnia R. MDCCLXXVI. miane przez Michała Romana Sierakowskiego, Kanon. Katedr. i Sędziego Surrogatora Przemyskiego. w Przemyślu w Druk. J. K. C. M. 8. *3½ ark.*

Dedyk. do Wojciecha Hier. z Bogusławic Hrabi Sierakowskiego Arcyb. Lwow. i Józefa Tadeusza z Kiekrza Kierskiego Biskupa Przemyskiego. (L. S.)

9009. Opisanie Koronacii Obrazu N. Marii Panny w Kościele Przemyskim 1777 r. odprawioney. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9010. Michał Węgrzynowicz. Kazanie na zaczęcie Koronacii N. Panny Obrazu Przemyskiego miane. we Lwowie w Dr. Kazim. Szlichtyna 1777. 4. (Sienk. l. c.)

9011. Kazanie między Oktawą Koronacii N. Panny Przemyskiey miane przez X. Anioła od Ducha S. Karmelitę Bos. we Lwowie u Ant. Pillera 1778. 4. (Sienk. l. c.)

9012. Kazanie na Konkluzii Nabożeństwa Koronacii Mátki Boskiéy w Kościele OO. Franciszkanow Przemyskich miane przez X. Jana Suchodolskiego Kanonika Kiiow. 4. (Sienk. l. c.)

9013. Wiadomość o Wizerunku N. P. Maryi Tarnowieckiej. w Przemyślu w Druk. Antoniego Matyaszowskiego. 1789. 8. (Sienk. l. c.)

9014. Ignacy Jarocki. Kazanie o Niepokalaném Poczęciu Maryi P. w Przemyślu w Dr. Ant. Matyaszowskiego. 1784. 8.

9015. Sermo sacer dictus in Ec-

clesia Cathedrali Premisliensi die IV Octobris. MDCCC. Anno divi Francisci propria festiva genethliacae memoriae Augustiss. S. Caesareae Maiestatis, mandante inclyto Circulari Officio ab ordinario praefatae Ecclesiae Concionatore Gabriele JAKUBOWSKI Ord. PP. Carmelitarum Discalc. Presbytero Curato Zuravicensi latinitate donatus. Peremisliae typis Joannis Gołębiowski Ep. Typ. 8. (Ban. H. D. K. P. II. 102.)

K. Rożanostocki.

9016. a) Cuda N. Panny w Obrazie Rożanostockim w Kościele Wieleb. Oycow. Dominikanow Prowincyi Litew.— tak dawieysze w r. 1687 drukowane, iako też potym przybyłe, do druku podane w r. 1756 w Supraslu w Druk. OO. Bazylianow. 4. *188 str. i 5 kart na przodzie.*

b) Wonność mistyczney roży z kościoła Rożano-Stockiego WW. OO. Dominikanow Prowincyi Litew. funduszu JJ. WW. II. PP. Tyszkiewiczow na całą .... naszą wdzięcznie się rozchodząca albo cuda przez łaskę Przenayśw. Maryi Panny od wielu — doznane, y zaprzysiężone nayprzod w R. 1677 drukiem ogłoszone, powtornie w R. 1756 w Supraślu przedrukowane, a teraz nowo przybyłemi — do druku podane, całemu szlachetnemu miastu J. K. M. Witebskowi oraz wszystkim tegoż miasta — Officyalistom y Obywatelom ofiarowane R. P. 1760. w Wilnie w Druk. XX. Franciszkanow. 4. *193 str., 7 kart na przodzie i 1 na końcu.*

c) Rożany Potok kwitnących łask Oyca miłosierdziow Boga wszystkiey pociechy Marya — z cudownego obrazu Rożanostockiego — w kościele WW. OO. Xięży Dominikanow — z pod Grodna o mil cztery— do wiadomości Czerwoney Rusi i Koronnych Prowincyi płynie w Roku—1763. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4. *196 str. i 2 ark. na przodzie.*

Przypis. Pannie Honoracie Ogińskiej Siostrze Zak. Kaznodz. Klasztoru Lwow. S. Dominika.

d) Morze litości i łaski Bożey — z Rożanego-Stoku wylane — to iest obraz Bogarodzicy Maryi — w Missyonarskim Zak. Kaznodz. kościele Rożanostockim w — cuda od sta lat opływający. — w Wilnie w Druk. XX. Franciszkan. R. 1767. 4. *193 str. i 5 kart na przodzie.*

W aprobacji do druku powiedziano, że książka ta kilkakroć pierwéj pod różnemi tytułami drukowana była.

K. Rzeszowski.

9017. Kazanie pod czas Aktu Koronacii Statuy Matki Boskiey w Rzeszowie miane przez Tomasza Alexandra MAŁYSZKO Nowodworskiego Retoryki Professora. w Krakowie w Druk. Semin. Biskup. Akadem. 1763. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

K. Rytkowski.

9018. Tarcza mocna dla obrony Rzymskiey Religii wystawiona roku 1790. *b. m.* 8. *77 str.*

Dalej idą wiersze pobożnej treści str. 40.

Na karcie 74 powiedziano: »przez JP. Jacka Więckowskiego Burgrabiego Grodzkiego Liwskiego pismo to do druku podane.” Jest to opisanie cudów Najświęt. Panny Rytkowskiej.

K. Serocki.

9019. Pamiątka w założeniu murowanego Kościoła Serockiego na honor niepokalanie poczętey Maryi Panny i t. d. Jozefowi Rybinskiemu Biskupowi i t. d. od X. Jozefa z Prądzony Anbracht PRĄDZYNSKIE-

go, Kanon. Inflant. Dziekana Swieckiego, Rządcy Kościoła Serockiego, Examinatora Synodal. Diecez. Pomorskiey podana Roku 1791. 4. *2 ark.* (L. S.)

K. Siennenski.

9020. Pobozność ku Swiętemu Fortunatowi JWch Jadwigi z Załuskich i Tadeusza z Kozielska Ogińskich Woiewodow Trockich na Hanucie, Luczaju Mołodeczney etc. Hrabiow Retowskich Babiliskich etc. Starostow i t. d. przy uroczystém wprowadzeniu do Kościoła Siennenskiego Relikwii tegoż Swiętego Męczennika przez XX. Franciszkanow Litewskich imieniem Konwentu Sieńskiego etc. Fundatorom ogłoszona.— w Wilnie w Drukarni J. K. M. XX. Franciszkanow Roku 1772. fol. *25 str.*

9021. Kazanie pod czas uroczystey Introdukcyi ciała S. Fortunata Męczennika od Stolicy Apostolskiey przez terazn. O. S. Klemensa XIV za usilném staraniem JWch PP. Tadeusza z Xiąząt na Kozielsku i t. d. Ogińskich i t. d Siennenskiemu Parafialnemu XX. Franciszkanow Kościołowi z Rzymu łaskawie pozwolonego miane — dnia 28 Junii—przez Ks. Wiktorego Stepurewicza S. T. Doktora Deffinitora Kustodyi Połockiey Kaznodzieię Wilenskiego w Wilnie w Drukarnii J. K. M. XX. Franciszkanow. fol. *11 str.*

K. Sieprski.

9022. Łaski Cudowne przy Kościele Sieprskim Wniebowzięcia Pełney łaski Bogarodzice Panny w Wojewodztwie Płockim opisane a do druku podane przez X. Łukasza Paprockiego Soc. J. Theologa, R.P.1652Miesiąca Stycznia. w Warszawie, w Druk. Piotra Elerta J. K. M. Typogr. 4. *72 str. i 1 karta, na której Pieśń o Najśw. P. Sieprskiej.*

Dedyk. do Katarzyny z Potulic Potulickiej Ksieni Sieprskiej. Do tejże książki dodane jest na końcu: Origo Stemmatis Grzymała, abo co iest? od kogo? kiedy? komu? za co nadany? y zkąd tak nazwany Grzymała? Kleynot herbowy Domu Ich Mciow PP. Potulickich y inszych zacnych w Polszcze Domów. *2½ ark.*

Autor miał zamiar nowy polski Herbarz wydać, jak sam na początku tego pisma wspomina, a na końcu wyraźnie zapowiada temi słowy:... Genealogie wypisane czytać będziesz u mnie *w Reformowanym Gniazdzie Cnoty* Bartholomaei Paprocki Historici Poloni Stryia mego, jeśli zdrowie posłuży. Wszakże oprócz tej małej probki nic więcej w tej mierze nie wydał. Jego krewni wydali coś poźniej.

K. Siewierski.

9023. Stanisław Józef Bieżanowski. Nowa zakwitaiącego Karmelu w Xięstwie Siewierskim ozdoba i t. d. w Krakowie w Druk. Akad. R. 1681. 4. *2 ark.*

Wierz na zaprowadzenie do Fary Siewierskiej Bractwa Szkaplernego przez X. Szymona Stankiewicza Plebana Sączewskiego.

K. Skierniewicki.

9024. Kazanie o wielkiey potrzebie dobrych Pasterzow — miane w Skierniewicach r. 1767 dnia 3 Lutego. *b. r. i m.* 8. *38 str.*

Dedyk. do Andrzeja Stanisł. Kostki Młodziejowskiego, przy którego święceniu na biskupstwo Przemyślskie miał je X. Franciszek Salezy Bagieński Prob. Łękiński. Na końcu wiersz autora do tegoż Biskupa.

K. Smarzowski.

9025. Ludwik Chyliński. (Historia Conventus Smarzeviensis, a Divina Anna cognominati). w Warszawie 1731. *14 ark. Po polsku.* (Jan. Pol. I. 15.)

K. Sokalski.

9026. Actus Coronationis Imaginis Socaliensis B. V. Mariae 1724. explicitus. *b. m.* 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9027. Apparatus Solennissimi Actus Coronationis B. V. Mariae Socaliensis. *b. m. i r.* 4. *7 ark.*

9028. a) Chwała koronna szczęśliwa koronacya Monarchini całego świata Maryi w cudownym Jey obrazie Sokalskim — Roku 1724 d. 8 Września od rożnych kaznodzieiow — w Kościele WW. OO. Bernardynów, przez całą oktawę aktu tego wysławiona. R. 1726 we Lwowie w Druk. Coll. S. J. 4. *361 str.*

Przypis. Michałowi Potockiemu Wojewodzie Wołyń., Syndykowi General. Zak. S. Franciszka. od X. Ignacego Orłowskiego Gward. Zak. Sokal. S. Franciszka.

Autorowie Kazań są: Jan Tomasz *Jozephowic* Kanonik Lwow.; Grzegorz *Stetkiewicz* Kaznodzieja i Wikary kościoła Archikat. Ormieńskiego Lwow.; Adryan *Sergewicz* Minoryta, Obserwant Konwentu Sambor, Filoz. Lektor; Rajmund *Jezierski* S. Teol. Lektor, Zak. Kaznodz.; Paweł *Misiaszkiewicz* Prowin. Małopol. Reformat; Stefan *Puzyna* S. J. Prow. Litew., S. Teol. i Kanonow Professor; Franciszek z Warszawy Kapucyn Gwardyan Konwentu Lwow.; Augustyn *Macedoński* Proboszcz kościoła Łaszczowskiego; Fabian *Łuszczyński* Definitor Prowincyi Ruskiej Zak. Braci Mniejszych S. Franciszka, Kaznodzieja Konwentu Leżajskiego; Jan Kapistran *Okolski* Zak. Franciszka S. Regul. Observan., Kaznodzieja General. Prowincyi Ruskiej, Kustosz i Ex-Minister; Andrzej *Barszczewski*, S. T. Magister i Regent, Zak. Karmelit. D. Ob. Prow. Ruskiej Definitor; Mikołaj *Kieremowicz* S. J. Lwow. Kaznodzieja; Walenty *Wcisłowski* Kanonik Zamojski, Proboszcz Tomaszowski.

Kazania te po największej części oddzielnie sposzywane, z tymże rokiem druku, chociaż pod ręką były, opuszczają się w niniejszym spisie. To samo i o innych zbiorach sądzić należy.

b) Słuszna sprawa koron Jezusa y Maryi — przez całą oktawę — aktu koronacyi cudownego Sokalskiego obrazu N. Maryi Panny i t. d. obwołana. we Lwowie w Druk. Koll. S. J.

Toż samo, co *Chwała Koronna* i t. d. z przypisaniem tylko odmiennèm Franciszkowi Salezyuszowi Potockiemu Marszałkowi Trybunału Kor. Lubelskiego.

9029. Ant. J. Rozmarynowski Prob. Gostecki. Kazanie pod czas Oktawy Karonacyi N. P. Sokalskiey. 1727. fol. (Zał. Progr. p. 49.)

9030. Kazanie między Oktawą Koronacii Nayśw. Maryi Panny Sokalskiey i t. d. przez iednego Brata Zakonu OO. Bernardynów.

9031. Skarb Nieoszacowany Prześwietney Bazyliki Klimuntowskiey Jezus Marya Jozef i t. d. przez niegodnego Kaznodzieię W. X. J. M. Nagawskiego wystawiony 1733 w Krakowie u Jakuba Matyaszkiewicza. 4.

6032. Adoracya Jezusa y Maryi w dzien Narodzenia Oney przy solenney Koronacyi Obrazu Sokalskiego w Kościele WW. OO. Bernardynow — od X. Jana Tomasza Jozephowicza Kanonika Lwow. i t. d. uczyniona. we Lwowie w Druk. Brackiey SSS. Troycy. fol.

Przypis. Michał. Potockiemu Pisarz. Koronnemu.

9033. Wieczność nieustaiącey pamiątki w Koronach złotych Obrazu N. Maryey Panny przy iego Koronacii w Sokalskiey Bazylice wystawiona 1724 d. 8 Sept. w Druk. Akad. Zamoyskiey. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

9034. Jędrzey Barszczewski Karmel. (Kazanie na zamknięcie Oktawy solenney Koronacyi Obrazu cudownego Nayświętszey Maryi Panny, w kościele XX. Bernardynów Sokalskich. we Lwowie w Druk. Brackiey SSS. Troycy. R. 1725. (Bibl. Carm. T. I. p. 69.)

K. Strawczyński.

9035. Zdobycz fortunna z nieprzyiaciela dusznego w Skarbie Karmelitańskim znaleziona dla duchownego pożytku Braci i Siostr Szkaplerza S. obiaśnieniem fundacyi, przywileiow, reprezentowana. A na — pamiątkę nabożeństwa Szkaplerznego w Kościele Farnym Strawczyńskim od X. Jozefa Anton. Olszewskiego Filoz. Dokt. Kustosza Kurzelow. Proboszcza Strawczyńskiego zawieszona Roku — 1736. w Krakowie w Druk. Koll. Większego Akad. Krak. 4. *205 str., 6 ark. na przodzie i regestr.*

Przypis. Adam. Tarłowi Goszczyńskiemu Staroście.

K. Sulisławski.

9036. Swiatło sławne Słońca Solisławskiego albo obrazu wsławionego cudami sulisławskiego krótkim kazaniem przez X. Ant, Szulca deklarowane r. 1676. w Krakowie w Druk. Woyc. Goreckiego. 4. *3 ark.* (Chł.)

K. Suriański.

9037. Niebieskich farb z ziemskimi przywitanie, albo Obraz niebieski Dominika S. Surianski od Naswiętszey Bogarodzicy darowany z zupełną historią, z włoskiego na polskie przetłumaczoną. Przez Wielebnego Oyca Jana *Damascena* Zakonu Dominika S. wydany, y nowo Krajom Pułnocnym ukazany. w Wilnie 1639. 4. *9 ark.*

Dedyk. Alexandrowi Słuszce Wojew. Nowogrodz. — Same baśnie. — Książka, niewiadomo dla jakiej przyczyny, niezmiernie rzadka. (Bibl. Ossol. — L. S.)

Damascenus rodem był ze Lwowa. Suriano leży we Włoszech.

K. Swierzneński.

9038. Pełnia albo pełność dobrodzieystw Matki Boskiey w Obrazie Swierzneńskim, niegdyś przez X. Piotra Dungowskiego swiatu pokazana, a teraz z przydatkiem drugiey części do druku podana przez Innocentego Jastkiewicza. w Nieswieżu w Druk. J. X. Mci 1754. 4. (L. S.)

K. Szydłowiecki.

9039. Miłosierdzie Bogarodzice Maryey nad Bractwem Szkaplerza S. pokazane w Szydłowcu na Kazaniu A. D. 1650. przez X. Jac. Przetockiego Dziekana Radom. w Krakowie w Dr. Fr. Cezarego. 4. *3½ ark.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

K. Tarnowski.

9040. M. Martinus Bielecki. Hilaritas Universa ex introductione reliquiarum B. Martyris Felicissimi ad Ecclesiam Tarnov. Cracoviae typ. Univ. 1700. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

9041. Michał Marczewski Proboszcz Szpitalny Bocheński. Relacia introdukcii SS. Męczennikow do Kollegiaty Tarnowskiey. *b. m.* 1700. fol. (Sienk. l. c.)

9042. Kazanie Jubileuszowe w Kościele Katedral. Tarnowskim miane przez X. Józ. Winc. Łancuckiego S. P. 13 Czerw. 1795. 8. *42 str.* (Chł.)

9043. (M. Hieronim Juszyński). Kazanie Jubileuszowe w Kościele Katedralnym Tarnowskim miane dnia 1 Czerwca R. 1795. 8. *32 str.* (L. S.) *Zob. Noty.*

K. Tomaszewski.

9044. Kazanie o Niepokalanym Poczęciu Przenayśw. Maryi Panny Matki Boskiey w R. P. 1740 w Kościele Tomaszewskim u WW. OO. Trynitarzow na Piasku przez X. Proboszcza tamteyszego Farnego i t. d. miane po Kazaniu zaś przez J. W. J. P. Mikołaia Kurdwanowskiego Kasztelana Halickiego — do druku podać rozkazane. Wydrukowane zaś R. P. 1741. d. 23 Stycznia we Lwowie w Druk. P. J. Golczewskiego. fol.

9045. Zrzódło dla wszystkich spragnionych obięte N. Marya Panna cudownemi łask nieprzebranych strumieniami przy assystencyi Woyciecha S. Arcyb. Gnieźnień. i Męczennika Patrona Korony Polskiey i W. X. Lit. w kościele WW. OO. Trynitarzow Bosych od Wykupienia Niewolnikow na Piaskach Tomaszowskich płynące, teraz szczupłą liter zkompendyowanych dyspozycyą wyiawione przez X. Antoniego od Ducha S. Sw. Th. Lektora Zak. Tr. Przenayśw. od wykupienia niewolnikow. we Lwowie w Druk. Colleg. Soc. Jesu R. P. 1746. d. 8 Maia. 8. *132 str.*

Obraz N. Panny rytowania Józ. Filipowicza. (Ban. H. D. K. P. I. 409.)

9046. Pustynia w Ray zamieniona — Matka Nayświętsza Marya w maleńkim papierowym portrecie swoim przy Krasnobrodzie w puszczy Tomaszowskiey cudownie obiawionym miłościwym zawsze latem sprzyiaiąca. Za usilnym staraniem Przew. Oyca Patrycego Rossołowskiego Zak. Kaznodziey. przy tymże cudownym mieyscu na ten czas Przeora publicznemu widokowi prezentowana. Roku—1753. w Lubelskiey Druk. S. J. 4. *211 str. i 2 ark. na przodzie.*

W aprobacji do druku autor wymieniony X. Hiacynt Maiewski Concionator Tribunalis Regni Poloniae in Conventu Lublinensi.

K. Toruńskie.

9047. Mowa Koscielna, przy odebraniu Kosciola Torunskiego Jakuba Swiętego z Rąk Dissydenckich, a oddanego Pannom Zakonnym, Reguły Swiętego Benedykta. Przez J. M. X. Jana Ludwika Strzèzá, Kustusa Katedralnego y Archipresbitera Chełmińskiego, Proboszcza Sanockiego J. K. M. Sekretarza, Wyprawiona. w Toruniu, d. 19 Lipca R. P. 1667. W Krakowie u Schedlow. 4. *3 ark.*

Dedyk. Pawłowi z Sczawina na Lubrancu Sczawinskiemu, Kasztel. Inowłocławskiemu, Brzeskiemu Kujawskiemu Staroście, Walney Kommissyey Toruńskiey Direktorowi.—Ojciec jego Jakób Sczawiński, Wda Brzeski, Kujawski, w r. 1600 odbierał kościoł S. Jana od Dyssydentow Toruńskich; co w dedykacji wyrażono. (L. S.)

9048. Maciey Przanowski S. J. Dekret Boski to jest sprawa Boska w restytucii Kościoła Toruńskiego pokazana. w Kaliszu w Druk. S. J. 1725. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

9049. Anzelm od S. Franciszka Sch. Piar. Korona polska etc. Kazanie przy odebraniu do rąk katolickich kościoła Toruńskiego. w Warszawie w Dr. Sch. Piar. 1725. fol. (Sienk. l. c.)

K. Trocki.

9050. Casim. Sarbievius S. J. Quatuor Leucae Virginis Matris, seu publica ac solemnis ad aedem B. Virginis Matris Trocensem processio Odis 4. Antverpiae typis Mouti. 1624. (Bibl. Mar. P. II. p. 108.)

9051. Regina Regni Poloniae et Magni Ducatus Litvaniae in Thaumaturga sua cum Parvulo Jesu Icone *ad Praepositalem Palatino Trocensis Civitatis Basilicam* missis e Clementissimo Sanctiss. D. N. Cle-

mentis D. Pr. Papae XI. placito a Reverendissimo Vaticano Capitulo Diadematibus per Ill. Exc. ac Rev. D. D. Constantinum Casimirum Brzostowski D. et Ap. S. Gr. Episcopum Vilnensem, eiusdem S. D. N. Praelatum Domesticum et Pontificii Solii Assistentem An. Chr. 1718 4 7bris coronata. A Palemonio-Academica S. J. Universitate in laborum coronam electa ac philosophici operis Coronide adorata. Dicatas honori eiusdem SS. Matris etc. ex universa philosophia theses defendente Erudito ac A. R. D. Simone Butrimowicz SS. D. N. Alumno AA. LL. et Philosophiae Magistro, in Academia Vilnensi post absolutum nuper cursum philosophicum S. Th. et Sacrae Linguae Auditore Praeside R. P. Adamo Minkiewicz S. J. AA. LL. et Phil. D. eiusdemque in eadem Universitate nuper Professore, hodie ad aulam Ill. Loci Ordinarii Vilnensis Theologo Domestico. Trocis An. 1718 die 11. Septem. scilicet in Octava Festi Coronationis, ad praesentiam Universitatis Academiae. Horis pomer. Vilnae typis Universit. S. J. fol. *4½ ark. Żob. Noty.*

9052. Solennitas Coronationis B. Virginis Mariae in antiquissima ad Praepositalem Palatino Trocensis Civitatis Basilicam a temporibus Alexandri, Vitoldi M. Lituaniae Ducis gratiis et miraculis Clara Icone — ab Ill. Excell. ac Rever. D. D. Constantino Casimiro Brzostowski Episcopo Vilnensi — celebrato. Vilnae typis Univer. S. J. A. D. 1719. 4. *33 str.*

K. Tuchowski.

9053. Wonność wdzięczna Róży Niebieskiey Panny Przenaswiętszey Mariey w Kosciele Tuchowskim Zakonu Swiętego Oyca Benedykta, przez wielkie łaski, dobrodzieystwa i cuda zbawiennie się wydawająca. Objawiona y odkryta przez X. Marcina Melaniusza tegoż Zakonu Kapłana. W Krak. w Druk. Wdowy y Dziedzicow Andrzeja Piotrkowczyka. 1648. 4. *4 ark.*

Dedyk. Stanisł. Pstrokońskiemu, Bisk. Chełmskiemu. — Niezmiernie rzadkie. — Załuski jeden tylko exemplarz widział, który miał w swojej bibliotece. Może być, iż ogień zniszczył wybite exemplarze, bo drukarnia ta gorzała w r. 1649, jak świadczy Czacki na exemplarzu Puławskim. (Ł. S.)

9054. Illibatae Deiparae Virginis Tuchoviensis mirabilia operum Symbola per Stanislaum Szczygielski Benedictinum Tinecensem. Cracoviae in Off. Viduae et Haeredum Fr. Cezary 1661. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

9055. Bonifacius Rostocki Prior Tynecensis. Fons miraculorum sive Miraculorum V. Mariae Tuchoviensis Synopsis. Crac. typ. Univ. 1695. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

K. Turobiński.

9056. Andreas Abrek. Navis Christi, una, sancta, catholica apostolica Ecclesia, quam in Solenni Templi Turobicensis dedicatione A. 1650 exhibuit. Cracoviae. fol. *5½ ark.*

Dedykacja do Benedykta Żelechowskiego O. P. D., Kanonika Zamojskiego, Proboszcza Turobińskiego. (Ł. S.)

W dedykacji wyraża autor, że z Żelechowskim razem z Akademji Krakow. do Zamojskiej przez Tomasza Zamojskiego był powołany r. 1629, że Żelechowski był Professorem Prawa Kanon. przez lat 16, i nieraz Rektorem Akademji, że od niego sam Abrek wieniec Doktora Ob. Prawa otrzymał, że Żelechowski zostawił potomności: *Monumenta Vigiliarum Cleantinarum, Cedro donata Apollinari,* że był ulubionym Kaznodzieją. Na końcu Mowy i 26 wierszy łac. Bazylego Rudomicza z tejże okazji. (Ł. S.)

K. Turski.

9057. X. Adam Cedrowicz. Kazanie przy przeprowadzeniu Obrazu N. Maryi Panny w Tursku. w Kaliszu 1786. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 71.)

K. Tyniecki.

9058. A. C. Łapczynski. Kazanie na Prymicyach dwoch Benedyktynek w Tyńcu. w Warszawie w Druk. S. P. 1726. 4. (Zał. Progr. p. 49.)

9059. Kazanie przy nowo poświęcaniu Kościoła Farnego w Tyńcu przez X. M. Jana Kantego Toryaniego S. T. D. OO. Pr. Prof. Kościołow i Kolleg. WW. SS. w Krak. Kustosza, Farnego w Liszkach Plebana, Katedr. Krak. Kaznodz. w Krakowie w Druk. Akad. 1778. 8. *2½ ark.* (L. S.)

K. Warmiński.

9060. Summarium complectens originem et statum Ecclesiae Varmien. Quae, Sedis Apostolicae speciali beneficentia fundata ac dotata, in Terris Prussiae, a Sacro Ordine Teutonico olim conquisita. Demum, inter uicissitudines eiusdem Prussiae, cessit in fidem et protectionem Sereniss. Poloniae Regum, non decedens a primaeva naturali sua libertate, praeseruatisque antiquis suis iuribus, eorumque perenni usu; sicuti luculentissima testantur Pontificia, Imperialia, et Regum quoque Poloniae diplomata, atque probatissimorum, tam veterum, quam recentiorum scriptorum monumenta, in unum hoc collecta Compendium. Romae typis Zinghi et Monoldi. 1724. 4. *15½ ark.* (Janoz. III. 65.)

K. Warszawskie.

9061. a) Bractwo Miłosierdzia przez X. Skargę w Krakowie 1584 a 1594 w Warszawie zaprowadzone. 4. (Kat. Piar. War. 1822 p. 79.)

b) Bractwo Miłosierdzia. 1763. 4. *Cena zł. 6.* (Cat. Poser. 1775.)

9062. Stanisł. Cornicius. Opisanie Bractwa (?). w Warszawie 1634. 4. (Kat. Elek. Sask.)

9063. Niebieski wieku łaskawego Kalendarz, w kośćiele Wárszáwskim u Oycow Dominikanow, pod czás Odpustu Wielkiego, względem *Confraternitatis Nominis Jesu*, Roku szczęśliwie záczętego 1644. dnia 1. Styczniá. Przez W. X. Stanisława Hiacynta Swięcickiego Kánoniká Láteráneńskiego, Przeorá Czerwieńskiego, wystáwiony y wydány. — Z pozwoleniem urzędu Duchownego. W Warszawie, w drukarniey Piotrá Elerta J. K. M. Typográphá. 4. *Prócz 2 kart tytułu i przypisania Królewicowi Karolowi Ferdynandowi, Płockiemu i Wrocławskiemu Biskupowi, 19 str. Druk gocki.*

Niedorzeczne i co do całego ogólu, i co do szczegółów kazanie. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9064. Kazanie J. X. Jerzego Albrechta Denhoffa Biskupa Przemyslskiego — przy solenney introdukcyi Reliquiy S. Panny i Męczenniczki Felicyssymy podczas Elekcyi odprawuiącey się R. 1697. dnia 27 Maia w Kościele Wieleb. XX. Congregationis Missionis Warszawskim miane. w Warszawie w Druk. Coll. Schol. Piar. *b. r. 4. 8 ark.*

Przypis. Michał. Stefan. Radziejowskiemu Arcybisk. Gnieźń.

9065. Jan Franciszek od S. Jo-

ZEFA S. P. Łaskawa od tronu N. Panny Nieba y ziemie Augusty Deklaracya z ambony Warszawskiey publikowana. w Warszawie w Dr. Sch. Piar. 1723. fol.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9066. Dominik RUDNICKI S. J. Relacya o cudownym ukrzyżowanego Chrystusa obrazie w Warszawie w kosciele Jezuitow. w Warszawie 1724. (Nies.)

9067. Jedność wszystkim Stanom zalecona, albo Kazanie poczas Prowincyonalney Konwokacyi w Kościele Warszawskim S. Franciszka R. 1772 odprawione przez X. Jozefa Antoniego ŁODZINSKIEGO S. Th. D. i t. d. w Warszawie 1725. fol. *6 ark.*

9068. Legacya Swiętsza dwu pełnomocnych Serafickich Legatow Błogosł. Jędrzeia de Comitibus y B. Salvatora de Horta Zak. S. Franciszka — przy Akcie solennego wprowadzenia do Bazyliki WW. OO. Bernardynow Warszawskich podczas Seymu Walnego Warszaw., Kaznodzieyskim stylem opisana przez W. X. Kazimierza BRZOŻOWSKIEGO Soc. Jesu a potym W. J. P. Sebastyan. Rybczynskiemu Pisarzowi Dekretow. Koron. ofiarowana. w Druk. Colleg. Soc. Jesu. Roku 1725. fol.

9069. Kazania panegiryczne miane podczas solenney introdukcyi do Warszaw. Soc. Jesu kosciola, nowo kanonizowanych Swiętych Ludwika Gonzagi y Stanisława Kostki — w Warszaw. Coll. S. J. Typogr. R. P. 1719. fol. *14 ark. i 3 karty na przodzie.*

Przypis. Teodor. Jędrz. Potockiemu Archi-Metropolicie Gniezn. — Są tu Kazania Jana Aloiz. Humańskiego, Kanonika Płock.; X. Romual. Włoszkiewicza, Kanonika Warszaw.; Mikołaja Mateusza Zachniewicza, Kanonika Warszaw.; Mikołaja Wodzinskiego Augustyniana; Ludwika Miske Zak. S. Franc.; Fortun. Łosiewskiego, Franciszkana; Jana Kantego a B. V. M. de Monte Carmelo.

9070. Michael Joannes AWEDYK. Pantheon veri numinis sub titulo SS. Theresiae et Joannis a Cruce fundati a Joanne SZEMBEK. Crac. typ. Jac. Matyaszkiewicz. fol.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9071. Florenty PODKANSKI S. P. Na applauz etc. 1743. fol. (Ju.)

Na założenie węgielnego kamienia Zgromadz. Kanoniczek Warszaw.

9072. Brama złota podczas Jubileuszu Ordynar. p. Benedykta XIV. Otworzona, Warsz. 1751. 8.
(Bibl. XX. Piar. Cc. 310, — Kat. 1822.)

9073. Kazanie J. W. Jego Mci X. Michała Bartłomieja z Czekarzowic TARŁA Biskupa Poznańskiego, Opata Wąchockiego przy konkluzyi nabożeństwa czterdziestogodzinnego w Kollegiacie Warszawskiey S. Jana d. 4 Lutego r. 175 (?) (czy nie 1775) miane. w Warszawie w Druk. OO. Schol. Piar. fol. *8 ark.* (L. S.)

9074. Tarcza przeciwko strzałom gniewu Bożego albo kongregacya Nayśw. Panny Łaskawey przeciwko złey y nagłey śmierci a osobliwie morowemu powietrzu zdawna w Kościele Warszawskim XX. Schol. Piar. złożona, teraz nowo przydanemi nabożeństwami ozdobiona. R. P. 1775. w Warszawie w Druk. XX. Schol. Piar. 8. *184 str. i 6 dedykacji.*
(Dzien. Wil. 1825.)

9075. Odpowiedź na pismo pod tytułem: Nota Anonima do Nayiaśn. Stanów względem Fundacyi i sprzeciwienia się oneyże Panien kanoniczek Warszawskich dnia 28 Lipca 1789 r. wydana. (L. S.)

9076. Kazanie na zakończenie czterdziestogodzinnego nabożeństwa o dobrodzieystwach Boga dla Narodu Polskiego, i ufności w nim . . . . miane w Kościele XX. Piiarow przez X. Konstantyna WOLSKIEGO S. P. w Warszawie 1792. 8. *50 str.* (L. S.)

9077. Nauki, modlitwy i pieśni dla bractwa Opatrzności Boskiey. w Warszawie 1800. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 103.)

9078. Wiadomość o Obrazie N.

Panny Maryi. w Warszawie 1813. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 89.)

9079. Kazanie na uroczyste wprowadzenie Statuy Nayśw. Maryi Panny Loretańskiey do nowey kaplicy przez X. Piotra Błachowicza Bernardyna powiedziane. Warszawa 1822. 8. *16 str.* (Dzien. Wil. 1823.)

K. Węgrowski.

9080. Konsekracya Kościoła duchownego i t. d. przy poświęceniu dwoch kościołow farnego y Oycow Reformatow w Węgrowie ogłoszona przez X. Jakuba Wolskiego, Zak. S. Franciszka *strictioris Observant.* R. P. 1711. d. 26 Maia. w Druk. Warszawskiey Schol. Piar. 4.

Dedyk. Jan. Bonawen. na Krasnym, Węgrowie y Dobromilu Krasinskiemu Wojewodzie Płockiemu, Prasnyskiemu, Sztumskiemu, Nowomieyskiemu Staroście. (L. S.)

K. Wileńskie.

9081. Sermo de Indulgentijs Bullaque iubilei pro fabrica ecclesie Cathedralis Vilnensis: a sede apost. concessae: Resolutio, 1532. *Na końcu*: In Regia urbe Cracovien. Forianus (*sic*) Unglerius impressit. Anno ab orbe redempto 1532. 8. *18 kart nieliczb. Druk gocki.*

Na odwrócie tytułu: Gregorius Szamotulanus, Jurium doctor, czyni odezwę do czytelnika, z której tyle tylko dowiedzieć się można, że o Odpustach i Jubileuszu z rozkazu starszych publicznie rozprawiał i rzecz tę do druku podał. (L. S.)

9082. Nabożeństwo dla Bractwa Bożego Ciała w Wilnie. 1630. (Siarcz. I 186.)

9083. Jan Jachnowicz S. J. Bractwo S. Jozefa i Nikodema 1630.

Sam Jachnowicz był założycielem Bractwa S. Nikodema w Wilnie. (Siarcz. I. 186.)

9084. Na solenney introductyey Obrazu Przenałaskawszey Miłosierdzia Panny Maryey od J. W. JM. X. Jerzego Tyszkiewicza Bisk. Wileń. w Antokolu do Kościoła S. Piotra Oycow Kanonikow Regular. R. 1653. Aprila 14 dnia odprawioney, Mowa X. Baltazara Stanisława Przyłuskiego. w Wilnie typ. Acad. S. J. 4. *3 ark.*

9085. Skarbnica Niebieska zdawna y temi czasy iasnicy otwarta przy Obrazie Bogarodzice Maryey Panny w Kosciele Michała Swiętego w Wilnie Pánien Zakonnych Zakonu Franciszka Swiętego Fundaciey Sapieżyńskiey, codziennemi, iawnemi, autentycznemi cudami ubogacona ku pociesze duszney Wiernych Chrystusowych na świat wydana. w Wilnie w Druk. Oycow Jezuitow. Roku Pan. 1671. 4. *Sygn. H2. Karty nieliczb. Druk gocki.*

Przypis. Theodorze Sapieżance Naruszewiczowey Podkancl. W. X. L. od Konstancyi Sokolińskiey Zak. S. Fr. Przełoż. (Krasz., Wilno.)

Książka ta już w Wieku 18tym była rzadkością.

9086. Leges et Statuta Congregationum Virginis quae in Coll. S. J. institutae sunt. Vilnae 1679. 24. (Krasz., Wilno, IV.)

9087. Informacia od Kościołow zrunowanych Dyecezii Wileńskiey Stanom Rzeczypospolitey i Wielkiego Xięstwa Litewskiego na seym w R. 1695 odprawujący się w Warszawie podana. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

9088. Joan. Włocki a S. Josepho S. P. Conciones in Cathedra Vilnensi de Mysteriis Passionis habitae tempore Quadragesimae. Vilnae 1729. 4. (Krasz., Wilno).

9089. Joan. Włocki. Conciones habitae sub tempus Supremi Tribunalis M. D. L. Vilnae 1730. fol. (Krasz. l. c.)

Oba te pisma zapewne mają tytuły polskie, ale ze źródła jakiegoś łacińskiego zapewne wypisane.

9090. Filii Mariae eorumque obligatio in gratiam eorum, qui se Beatissimae Virgini in aliqua eius Sodalitate dicarunt, compendio descriptae à P. Joanne Brictio Soc.

Jesu. Vilnae typis Academicis Soc. Jesu. Anno 1697. 8.

Tytuł, facultas i dedykacja Stanisławowi, Piotrowi i Xaweremu Sibergóm, *kart 4*. Textu *str. 570* omylonych. Na końcu regestru alfabetycznego *kart 9*.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9091. Nowy Aaron Nazareński Jezus — w Trynitarskich Bazylikach Prowincyi Polskiey y W. X. L. wielkiemi słynący łaskami — przez X. Onufrego od Nayśw. Sakramentu, Theologii Lektora, Ministra Collegii Sapiehani Antecolensis Zak. Troycy Nayśw. innotescencyą kaznodzieyską światu ogłoszony Roku — 1730. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4. *435 str., 3 ark. na przodzie i regestr.*

Przypis. Alexandrowi Pawłowi Sapiezie Marszałkowi W. X. L.

9092. Zrzodło krwawo strumieniste albo Bractwo Pięćiu Ran Pana Jezusa w Wilnie na Antokolu u WW. Xięży Kanon. Regularn. Lateraneńskich. w Kościele SS. Apostołow Piotra y Pawła Hoynemi łaskámi y Odpustámi obfituiące Teraz od tychże Xięzy Potrzecie do druku podane dla lepszey Braći y Siostr Pięćiu Ran Pańskich w Nabożeństwie wygody ponowione drukiem. w Wilnie w Druk. J. K. M. Akad. S. J. R. P. 1739. 12. *230 str.*

9093. Wdzięczność Prawdziwa Matce Nayświętszey za dobrodzieystwa Jey świadczone narodowi ludzkiemu z okazyi Koronacyi Jey Obrazu Cudownego w Wilnie w Kościele S. Michała r. 1750. dnia 8 Września wywiedziona — przez X. Łukasza od S. Franciszka Schol. Piar. Rektora Wileńskiego. w Wilnie w druk. Akad. S. J. roku 1751. fol. *4 ark.*

Przypis. do Xiężny Brygidy z Sołłohubów Radziwiłłowej Generałowej Artylleryi W. X. L.

9094. Kazanie na Solenney Wotywie przy zaczęciu powszechnego Jubileuszu w Niedzielę piątą po Wielkieynocy w kościele Katedr. Wileńskim Miane przez X. Jerzego Ciapińskiego a S. Bernardo Schol. Piar. R. 1751. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4.

9095. Korona z herbownych JW. Sapiehow strzał złożona a drukarską innotescencyą w cudownym Obrazie Nayswiętszey Panny w Kościele Wileńskim WW. Panien Bernardynek pod tytułem S. Michała będących y o solenney tegoż Obrazu Koronacyi — ogłoszona R. P. — M,D,C,LL,XXX VV.IIIIIIIIII (1751). w Supraślu w Druk. WW. OO. Bazylianow. 4. *5 ark.*

Dedyk. od Bernardynek Klasztoru S. Michała, Alexandr. Hr. Sapiezie Podskarb. Nadwor. W. X. L. Jest tu wiadomość o kościele ś. Michała, fundowanym od Lwa Sapiehy r. 1596. Roku 1655 uległ pożarowi. Sam obraz znajdował się piérwéj u Bernardynów Wileńskich, ztamtąd na wdanie się Lwa Sapiehy przeniesiony do kościoła św. Michała.

9096. Adam Abramowicz S. J. Kazanie II. na niedzielę trzecią po Wielkieynocy przy powitaniu Trybunału — miane r. 1749. w Wilnie w Druk. Soc. Jesu. 4.

9097. Kazanie III na niedzielę XXII po Swiątkach przy powitaniu Głów. Trybunału miane r. 1748. w Wilnie w Druk. S. J. 1750. 4.

9098. Kazanie na solenney wotywie przy zaczęciu Jubileuszu w Niedzielę 5tą po Wielkieynocy w Kościele Katedr. Wileń. miane przez X. Jerzego Ciapinskiego a S. Bernardo Sch. Piar. Ordyn. Katedr. Wileń. Kaznodzieję. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 1751. 4. *2½ ark.*
(L. S.)

9099. Kazanie na solenney Wotywie w Kościele Katedralnym Wileńskim przy zaczęciu Trybunału Gł. W. X. Lit. miane, temuż JO. Trybunałowi pod dyrekcyą Marszałkowską JW. JMP. Konst. de Broel Platera Pisarza W W. X. L. Inflant. Dynabursk. etc. Star. Marszałka Koła W. przypisane przez X. Innocent. Bieniewskiego S. P. Ordynar. Kat. Wileń. Kazn. w Wilnie w Druk. Akad. 1754. fol.
(Krasz., Wilno.)

9100. Opisanie Solenney Konsekracyi Kościoła Antokolskiego Wileńskiego WW. XX. Trynitarzow. Roku 1756 dnia 12 Septembra odprawiony. 4. *1 ark.*

9101. Kazanie na uroczystość Znalezienia Krzyża S. z okoliczności solennego wprowadzenia łaskawego Krucifixu z Lublina do Kościoła Wileńskiego XX. Karmelitow Bosych sprowadzonego miane w tymże kościele d. 3 Maia r. 1764. przez X. Maxymiliana od N. P. Maryi Karmelity Bosego — w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. R. 1765.

Przypis. Szymon. i Petronelli z Wołodkowiczów Syruciόm Kasztelanόm Witebskim.

9102. Kazanie Jubileuszowe w porządku 80 z rozkazu JO. Xcia Jmci Pasterza dnia 24 Września w Kościele S. Ducha miane o powinney poddanym od Panow miłości względem ich duszy, a zatym o powinności wyprowadzenia ich z tey grubości rozumu, w ktorey zostaią i o szkołach parafialnych.— Słowo w słowo tak iak z ambony opowiedziane — było. w Wilnie w Druk. Akad. 8.

W Przypis. do Xięcia Massalskiego Biskupa Wileńskiego, podpis: X. Mich. Karpowicz.

9103. Kazania i Nauki na Missyach Dominikanow w roku 1761, 1762 i 1769 miane w różnych Xięstwa Litewskiego mieyscach, drukowane w Wilnie r. 1770 przez X. Dominika *Kochańskiego* Prowinciała. 4. *1072 str.*

Nauki Missyjne X. Jana Styrpejki Zak. Kazn. miały być w części drukowane w Petersburgu.

9104. Missya domowa w przymierzu apostolskim na większą chwałę Boską i dla zbawienia dusz ludzkich zawarta, od jednego Missyonarza Societatis Jesu prowincyi Litewskiey w roku 1767. ogłoszona i zalecona. To jest: sposob pobożny i pożyteczny, jak można siebie samego, domownikow, i innych ratować, i Panu Bogu pozyskać. Na większą jego chwałę. W Wilnie, w drukarni J. K. M. Akademickiey Societatis Jesu. 8.

Tytułu, dedykacji, pozwolenia druku i przemowy *kart nizliczb. 8.* Sam text w dwóch częściach zawarty, ma *str. 22* i *16.— Część 1.* zawiera w sobie treść tego przymierza. *Część 2.* zawiera niektóre uwagi wszystkim sprzymierzonym potrzebne.— W przemowie uwiadamia autor, że ustanowicielem tego nabożeństwa był X. Jan Drew S. J., który je w 1701 innym językiem do druku podał, to właśnie teraz obszerniej po polsku wychodzi.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9105. Obrona Monastyrá Wileńskiego Cerkwi Przenayświętszey Troycy y zupełná informacya przez Wielebnych OO. Bazylianow Wileńskich Vnitów przy teyże Cerkwi zostaiących na przyszłą da Bóg Generalną tegoż Zakonu przypadaiącą Kongregacyą sporządzona y do druku w roku 1702 podána, z obiaśnieniem jak dawno, y przez kogo Cerkiew Wileńska S. Troycy fundowana iest; jakie *ab antiquo* nadanie miała y co za przyczyną że one zá Dizuniey utráciła. Y na iákich potym Dobrach ciż Oycowie Bazyliani ufundowani są. Żeby się pokazało; iż niesłusznie tytuł Praelatury Archimandryey ná ten Klasztor był wnoszony; y że Krolowie Ich Mość nie są żadnemi tego mieysca fundatorami y Collatorami. A zátym ktorzykolwiek na wolny Klasztor y na dobra ziemskiemu prawu podległe, á *merè* Zakonnikom fundowane, Przywileia *ad male narrata cum absoluto Dominio* wyprawowali, wielką krzywdę temu mieyscu czynili, y wolną Elekcyą w obiéraniu starszego abo tytularnego Archimandryty gwałcili. w Wilnie 1772. fol. *7 ark.*

(Krasz., Wilno.)

Druk zapewne Bazylianów.

9106. Mowa X. Kalińskiego miana przy rozpoczęciu nauk w Głownem Seminarium Dyecezyi Wileńskiey. w Wilnie 1775. 8. *8 kart.*

(Krasz., Wilno.)

9107.. Obrona zdrowia y życia ludzkiego od powietrza, głodu y woyny Niepokalanie poczęta Panna

oraz y Matka Boska Marya łaskawa w Kościele SS. Apostołow Piotra y Pawła na Antokolu przy Wilnie Kanonikow Zak. Lateraneń. nieprzeliczonemi cudami wsławiona, w krotkim roznego nabożeństwa zebraniu — przez iednego tegoż Zgromadzenia Zakonnika — obwieszczona. w Winie (*sic*) w Druk. Schol. Piar. R. 1775. 8.

9108. Repozycye Szlachetnego magistratu Wileń. i Proboszcza Kaplicy Magistratowey Bożego Ciała w Kościele Wil. S. Jana fundowaney na pretensyc JX. Nakcianowicza Altarysty formowane. fol. $2\frac{1}{2}$ *ark. Zob. Noty.*

9109. Kazania X. Gwilhelma Kalinskiego C. M. miane podczas wielkiego Jubileuszu roku 1776. a z rozkazu JO. Xiążęcia Jmści Massalskiego Biskupa Wileńskiego wydrukowane. W Wilnie w drukarni Królewskiey. 8. *234 str.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9110. Splendido Ecclesiae Lumini etc. D. Antonio Paduano, cuius gratia ac patrocinio cum iam ad mentem Venerandi Deffinitorii Scholasticum Cursum meum compleverim quae ergo Te Duce, Adiutore didici haec nunc — tibi consecro ac dedico, demum — R. P. M. Antonio Karęga S. Th. D. Exprov. Guard. ac Patri huius Conventus ac Gener. Viln. — nec non A. R. P. M. Cleto Bohusz S. T. D. Exprov. Guard. ac Patri Conventus Giełvanens. — A. R. P. M. Victori Stepanewicz S. T. Perp. Deffinitori Prov. Secret. et Assist. — A. R. M. Ludovico Skoczyński S. T. D. Patri Conv. Lzcybakpoliensis — exercitationem hanc Theologicam publice in Ecclesia S. Mariae in Arenis Vilnae habitam obiicientibus AA. RR. PP. MM. S. Ord. Praedicat. Regentibus ac Professoribus sapientissimis Fr. Placidus Nowicki in Ord. Minor. S. Patr. Franc. Convent. S. Theol. Magister eiusdemque Regens, ac Deffinitor Vilnen. cum suo Alumno obiectis satisfaciente, R. P. Baccal. Placido Jaszczułt a. MDCCLXVIII. mense Junio die D. D. D.

Tytuł daleko obszerniejszy zob. u Krasz. Wilno, IV, p. 330.

9111. Kazania Jubileuszowe X. Michała Karpowicza. *b. m. i r.* 8. *238 str.*

Dedykacja do JO. Xcia Biskupa Massalskiego. Jest tu Kazań 10, których treść jest z Ekonomji Politycznej o powinnościach panów względem poddanych. Nawet p. 16 w nocie, wytknięte jest źródło rozumowań autora, to jest: *Table raisonnée des principes de l'Economie politique*, którą przy pomocy Konsyliarza swego Du Pont ułożył Margrabia Badeński, i rozsyłając ją najznakomitszym mężóm w Europie, przysłał jeden exemplarz Biskupowi Massalskiemu. Regestr tych Kazań nosi napis: *Porządek Kazań w Tomiku drugim.*

9112. Kazanie w dzień uroczystego wystawienia ku powszechney czci dwóch ciał męczeńskich Adaukta i Wiktoryi w Kościele Wileńskim WW. PP. Wizytek przez Damascena Rymaszewskiego miane. w Wilnie 1781. 8.

9113. Kazania Jubileuszowe, przez X. Zygmunta Łastowskiego. w Wilnie 1786. 8.

9114. Wiadomość o funduszu y dochodach Szpitala i Probostwa S. Troycy w M. Stołecznym W. X. L. Wilnie będącego — Kommissyi Woiew. Wileń. do wyprowadzenia podatku ofiary na woysko przeznaczoney dana d. 21 Września r. 1789. 4. *2 ark.*

9115. Relacya o Cudownym Obrazie Nayświętszey Maryi Panny ktory w Wilnie na Ostrey Bramie przy Kościele WW. OO. Bossych Zakonu Braci N. M. P. z Góry Karmelu pierwszey Obserwancyi, w onychże Possesyi od lat 93 będący nieustannemi słynie cudami. Z Historyi Zakonnych Konwentu Wileńskiego tychże WW. Ojców Karmelitów Bossych zebrana a przez X. Hilaryona od S. Grzegorza Karmelity Bossego Prowincyi Litew. Definitora — R. 1761 wydana a staraniem X. Hilaryona od S. Raymunda Karm. Bos. Prowincyi Litew. Definit. do przedrukowania poda-

na. Wilno w Druk. Dyecez. przy K. S. K. R. 1823. 8. *146 str. i 4 na przodzie.*

9116. Kazania w czasie jubileuszu w kościele S. Jana Uniwersyt. Parafialnym Wileńskim miane na nieszporach i Kompletach od dnia 28. marca do 13. kwietnia 1826. roku. Wilno. Józef Zawadzki własnym nakładem. 1826. 8.

Tytułu podwójnego, odezwy do czytelników i regestru Kazań *kart 4*, textu *str. 332*. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9117. Zbiór niektórych Kazań mianych w czasie wielkiego jubileuszu roku 1826. miesiąca Stycznia w mieście gubernskim Wilnie odbytego.— Wilno. nakładem i drukiem drukarni dyecezalney Wileńskiey. 8. *Wszystkiego 280 str. (powinno być 271) i karta regestru Kazań.*

Wydanie to pelne jest drukarskich pomyłek. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

K. Witebski XX. Trynitarzów.

9118. Divinissimo libertatis generis humani Assertori— Jesu Nazareno Palatinatus Vitebscensis maximo Delicio suo in Icone a Clemente XIII. Pontifice Maximo abusque Urbe missa ac publicae venerationi exposita apud PP. Ordinis Discalceatorum SSS. Trinitatis— Conventus Vitebscensis se unamque triennio novatam philosophico studio operam Collegium Antocollense Vilnense eiusdem Ord. in perenno Obsequii monumentum D. D. D. Vilnae typis PP. Basilianorum. A. 1762. 4.

K. Witkowski.

9119. Elekt z wielu na wybor wybrany Przełozony, Przy Kongressie Kapitularnym Augustyniańskim, w Kosciele Witkowskim, przez X. Tomasza Woycikiewicza Augustynianina, S. Th. Lekt. Przeora Konwentu Olkuskiego, stylem Kaznodzieyskim ogłoszony r. 1731. d. 23 Wrzesnia. w Krak. w Druk. Jak. Matyaszkiewica. fol. *9 ark.*

Z okazji obrania nowego Prowincjała. (L. S.)

K. Włodzimierski.

9120. Kazanie na dzien uroczysty S. Stanisława Kostki przy pierwszym otwarciu Kościoła Soc. Jesu w Włodzimierzu miane przez X. Michała Pisarskiego S. J. d. 16 listop. 1766. w Lublinie w Druk. Coll. S. J. 8. *2 ark.* (L. S.)

K. Worniański na Żmudzi.

9121. Obiaśnienie o Bractwie albo kongregacyi nazwaney Doctrinae Christianae, czyli nauki Chrześciańskiey, pod tytułem Familii Swiętey, to iest: Jezusa Maluczkiego, Maryi i Jozefa S. w Kościele Katedralnym Dyecezyi Zmudzkiey Roku 1630 założoney. a potym wielu Kościołom Parafialnym teyże dyecezyi przez Agregacyą udzieloney.— w Wilnie w Druk. J. K. M. i Rzpltey Akad. Soc. Jesu. R. P. 1772. 8. *250 str. i 4 karty regestru.* (Bibl. Horod.)

9122. Kniga Jasapa S. apey wisokias Bractwas, be pradzias, iszpausta apey metus 1740.

Aprobacja Biskupa Żmudzkiego Horaina. (Dzien. Wil. 1824. I. 386.)

9123. Knigiale apraszanti bractwa pamoksła krikszczianiszka po wardu families s. tay ira: Jezusa; Maryos y Jozupas etc. Xiążeczka opisuiąca Bractwo nauki chrześciań-

skiey pod imieniem Familii s. to iest Jezusa, Maryi i Józefa S. etc. Z rozkazu i polecenia Łopacińskiego Biskupá Żmudz. Z ięzyka polskiego na litewski przełożona. w Wilnie 1773.
(Dzien. Wil. 1824. I. 386.)

9124. (Ustawy i pieśni nabożne Bractwa S. Izydora).
Po litewsku wydał Jan Jachnowicz S. J.
(Siarcz. I. 186.)

K. Zamojski.

9125. Societas S. Annae, Aviae Maternae Christi, Servatoris Nostri in Polonia, sub Rege Stephano, et Anna Jagellonia Regina instituta M.D.LXXVIII. Symbolum primum. Samosci in Typogr. Acad. A. D. 1599. 4. *86 str.*

9126. a) I. Mislanius. Societas S. Annae etc. *jak niżej*. Samosci Typ. Acad. 1598. (Sienk. Dod. do Bent.)

b) Societas S. Annae Aviae Maternae Christi, Servatoris Nostri, in Polonia sub Rege Stephano et Anna Jagellonia Regina, instituta 1578. Samosci in Typographia Academiae A. D. 1599. 4. *86 str.*

Autorem jest Symon Hagenav Kanonik na Wolborzu, ułożył to dziełko po polsku, tłumaczył je zaś na łacińskie z polecenia Jana Dymitra Solikowskiego Arcyb. Lwowskiego założyciela Bractwa ś. Anny, Jan Mislanius Bernardyn.— Dedykował pracę swoję Janowi Zamojskiemu Kancl. i Hetmanowi Koron.— Było zaś wprzód, i to wiele razy, w języku polskim drukowane, Protektorką tego Bractwa S. Anny była Królowa Anna, która je do Bernardynów Warszawskich wprowadziła. Pochowana nawet była z medalem złotym na łańcużku, na którym medalu pamiątka ustanowienia tegoż bractwa jest wyrytą.— Ten medal i łańcużek znajdywały się w Swiątyni Sybilly w Puławach.— Rzadkie. (L. S.)

9127. Fr. Julianus CASUMENUS Augustinianus. O zacności y dawności Paska rzemiennego. 4. *32 str.*

Exemplarz bez początku w Puławach.— Podobno w Zamościu drukowane.— Było w Polsce Bractwo *Confraternitas Corrigiatorum* (paska rzemiennego) Ojca S. Augustyna i Moniki S.— Są tu także odpusty temu Bractwu nadane, powinności członków, i sposób ich przyjmowania.
(L. S.)

9128. Civitas Dei manentis cum hominibus postridie dedicationis Basilicae Collegiatae Zamoscen. XIIII Kalend. Decemb. A. D. 1637. ab Ill. piae memoriae Thoma Zamoyski Supr. Regn. Pol. Cancell. Generali Cracov. Capitan. etc. religiosissimè instauratae exhibita per M. Andream ABREK Leop. Ordin. Eloq. In Acad. Zamosc. Professorem. Zamoscl, In off. Typ. Acad. Zamoscen. A. D. 1638. fol. *Sig. H.*
(Bibl. Horod.)

9129. Ecclesia militans in encomiis Basilicae Collegiatae Zamoscensis A. D. M.DC.XXXVII. Novemb. XVIII institutis ad applausum publicum per nobilem iuventutem Acad. Zamosc. introducta Zamosci. Excud. Andr. Jastrzębski. 1637. 4. $3\frac{1}{2}$ *ark.* (L. S.)

9130. Exoche Ecclesiarum. Zamoscii Typ. Acad. excudebat Andreas Jastrzębski 1639. 4.
(Ban. H. D. K. P. II. 332.)

K. Zdzierzewski.

9131. Obrona y sława Krolestwa Polskiego ozdoba Wielkiey Polskiey Cudowna Matka Boska, w kościele Zdzierzkowskim przy Borku wielkiemi darami z nieba wsławiona a krotko przez Mac. Kazi. Tretera Nauk. Wyzwol. y Phil. w Sław. Ak. Krak. Bak. ku wiadomości podana. R. P. 1647. w Krakowie w Dr. Fr. Cezarego. 4. $3\frac{1}{2}$ *ark.*
(Chł.)

9132. Thomas TRETER. Magnalia Deiparae ad imaginem Zdzieszkoviensem gratiis et miraculis coruscantiia, discursu de cultu et antiquitate imaginum evulgata. Crac. Typ. Fr. Cezary. 1682. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9133. Cudotworne dzieła Przenayświętszey Bogarodzicy Panny przy obrazie iey Zdzieszewskim przed Borkiem jaśniciące. w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego 1683. 4. (Sienk. l. c.)

K. Zuliński.

9134. Kazanie przy uroczystym obrządku poświęcenia Kościoła Parafialnego Żulińskiego. Przez X. Woyciecha Zgierskiego Kanon. Metrop. Lwowskiego Proboszcza we Lwowie u S. Jędrzeia miane w Żulinie d. 10 Pazdzier. 1802. w Lwowie drukiem Pillerowskim 1803. 8. $2\frac{1}{2}$ *ark.*

Dedyk. Fundatoróm Młockim Kasztelaństwu Wołyńskim.

K. Żyrowicki.

9135. Historia abo Powieść zgodliwa przez pewne podanie ludzi wiary godnych, o Obrazie Przeczystey Panny Maryey Zyrowickim cudotwornym W. X. L. W powiecie Słonimskim, Y o rożmaitych cudach, które się przy nim aż po dziś dzień za iey przyczyną wszechmocnością Bożą dzieią, pilnie zebrana, i iuż to drugi raz w druk podana. Przez Oyca Theodozego Borowika Professa Zakonu S. Bazilego. w Wilnie w Drukarni Oycow Basilianow przy Cerkwi Swiętey Troycy. Roku 1628. 4. *16 ark.*

Dedyk. Królowej Konstancji.— Mówi tu Borowik, że i pierwsze wydanie tejże Królowej było przypisane. Sama historja obrazu jest krótka, ale regestr cudów bardzo długi. (L. S.)

Krasz., Wilno, przywodzi rok druku 1629.

9136. Historia Sanctae Mariae Zyrowicensis, ab Isidoro Nardo scripta lingua italica. *Po polsku.* w Supraślu w Druk. Bazyl. 1728. 8. *4 ark.*

Tłómaczył Ignacy Kulczyński Bazylian. (Jan. Pol. I. 109.)

9137. Aquila Grandis magnarum alarum in Zyroviciana solitudine nidificans— Beatiss. Virgo Maria, in parva (*) sua, sed pretiosissima gemma— dextera Ill. Excell. ac Rev. D. D. Athanasii in Szeptyce Szeptycki Archi Episcopi Metropolitani Kijoviensis — coronata. Supraslii typis Ord. D. Basilii M. A. 1730. 4. *128 str. i 3 ark na przodzie.*

Do wyrazu *parva* jest przypisek drukowany na brzegu karty tytułowej: " Imago Zyroviciana non adaequat in magnitudine ovum anserinum.— W dedykacji do X. Hier. Floryana Radziwiłła podpis: Theophilus Jętkiewicz O. D. B. M. SS. Domini nostri Alumnus AA. LL. et Phil. Doctor, Conc. Ord. Zyrow.

9138. Signum magnum quia coronatum olim a dilecto Dei hominis discipulo in Caelo visum; nunc vero in Orbe Palaemonio jam in tertium Saeculum splendidissimis miraculorum radijs coruscans hoc est. Serenissima Caelorum Terrarumque Regina Maria Virgo in Thaumaturga Icone Zyrovvicensi continuis gratiarum operationibus clarissima. Per Illustr. et Rudiss. Dnum Archieppum Kioviensem et Metropolitam Russiae coronata et a PP. Basilianis Caenobij Zyrovvicen. adorata. A. Coronatae per unionem verbi humanitatis MDCCXXX. Romae MDCCXXXII. Ex Typographia Ansillion in Via Coralij. Super. Perm. 16. *83 str.*

(B. Horodeciana).

9139. Oratio de Beatissimae Virginis Mariae Imagine Zyrowicensi, miraculis longe clarissima: ab Ill. et Rev. D. Athanasio Szeptycki, Archiepiscopo Kiioviensi, et Metropolita Russiae anno huius saeculi trigesimo, corona solenniter exornata. Romae MDCCXXXII. Ex typographia Ansillion in via Coralii. 12. *4 ark.*

9140. Il Diaspro Prodigioso di Tre Colori ovvero Narrazione istorica delle tre Immagini Miraco-

lose della Beata Virgine Maria: La prima, di Zyrovvice in Litvania, la seconda, del Pascolo in Roma, e la terza Copia della seconda parimente in Zyrovvice detta da quei Popoli Romana. scritta da Ignazio Kulczynski Procuratore Genarale de Monaci Basiliani Ruteni, e Rettore de SS. Sergio, e Bacco, a i Monti dedicata all' Illm ed Eccmo Signore, il Signor Cavaliere F. D. Maria Chigi. In Roma MDCC XXXII. Nella Stamperia dell' Ansillioni al Corallo. 16. *XXIV i 253 str.*

Z obrazkiem na miedzi rzniętym. (Bibl. Horod.)

Od str. 67 do 166 jest wyciąg z dzieła Jakóba Suszy: Cursus Vitae B. Josaphat Kuncevicii. (Janoz. Nachr. III. 31.)

---

3) *Duchowieństwo.*

9141. Epistola de miseria Curatorum seu Plebanorum. (*Tytuł ten wśród ozdób drukarskich z herbem Krakowa*). *Na końcu:* Explicit epla de miseria curatorum seu plebanorum per Florianum Unglerium Craconie impressum. 4. *6 kart nieliczb. Druk gocki. Zob. Noty.*
(Bibl. Ossol.— L. S.)

9142. Epistola Joannis Cosmii Concionatoris S. R. M. ad Ministros uerbi Dei, omneque adeo genus Sacerdotum, ut se se et in Ministerio praedicationis sinceros et in vitę officijs probos ac imitatione dignos praebeant. *Na końcu:* Cracoviae apud Viduam Floriani Ungleri. s. a. 8. *5 kart nieliczb. Druk łaciński drobny.*

Dedyk. do Samuela Maciejowskiego Bisk. Krak., datowana: Cracoviae ex suburbanis Hortis Domini Hechler 24 maii A. D. 1549. Na ostatniej karcie verso holcsztych wyrażający Chrystusa na krzyżu.
(Bibl. Ossol.— L. S.)

Przydano: *Sebastiani Myonis Elegia, de bono et puro Concionatore.* (Janoc. III. 40).

9143. De Dignitate Ordinis Ecclesiastici Regni Poloniae. Authore Augustino Rotundo Mieliesio J. V. Doctore, Praetore Vilnensi. *Jussu et mandato Illustriss. ac Reverendiss. D. D. Achiep. Gnesnensis* etc. Cracoviae in Officina Lazari: Anno Domini MDLXXXII. 4. *38 stron.*

Znajduje się tu: 1) List Rotunda do Wolana, który jest drukowany przy dziele tegoż Wolana *De libertate politica.* 2) Appendix ad libertatem Volani adjecta. Sacrosanctum Pontificum et Sacerdotum in Polonia Collegium, ad praecipuum nobilitatis et militiae ordinem referri: quorum auctoritatem qui imminuere audent, optimam se publicae libertatis partem violare non vident. (L. S.)

9144. Sebastianus Nucerinus. Oratio in inceptione lectionum in Domo ordinandorum. Cracoviae A. Petricovius 1603. 4.
(Kat. Dupl. Puł. N. 322.)

9145. Jacobus Sliwski. Defensio Spiritualis Plebanorum ratione agrariorum. Jaroslaviae 1623.
(Siarcz.)

9146. Apologeticon honestatis Episcoporum Titularium seu Suffraganeorum a R. Venceslao Paprocki Episcopo Margariten. et Suffraganeo Vladislaviensi conscriptum A. D. 1642. Cracoviae in Offic. Typogr. Francisci Caesarii. 4. *72 str.*
(L. S.)

9147. Grzech Achanow, Toiest Diskurs potrzebny tych czásow, słucháiącym Spowiedźi, y spowiadáiącym się. *b. r. i m.* 12. *78 str. Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9148. Informatio de bonis ecclesiasticis diaecesis Vilnensis non desolatis neque ruinatis, contra informationem falsam Constantini *Brzostowski* Episcopi Vilnensis. a. 1695. fol. *7½ ark.*

9149. Jawne dowody o nieuwolnieniu dobr duchownych przez Wielkich Xiążąt Litewskich od obrony Rzeczypospolitéy, przeciw-

ko Informacyey drukowaney, y na Seymie Warszawskim 1695 przez Duchowieństwo Swieckie Diaecezyi Wilenskiey publikowaney. fol. *8 ark. Zob. Noty.* (L. S.)

9150. Zdanie Jasnie Oswieconego Senatu Swieckiego y poselskiey Izby przeciwko zdaniu — Stanisława *Zbąskiego* Biskupa Warwinskiego o lokowaniu woyska w dobrach biskupstw W. X. L. Luci publicae podane a. 1696. fol. *6 ark.* (L. S.)

9151. Informacya albo Diariusz Aktu ugody Jegomości Xiędza Biskupa Wileńskiego z Jegomoscią Panem Woiewodą Wilenskim Hetmanem W. W. X. L. zaczętego 24 nowembris 1695 w Warszawie. fol. *5 ark.*

9152. Jo. Frid. Mayeri. Apologia Pontificum Romanorum pro Archiepiscopis atque Episcopis Regni Poloniae Dissertatio adversus Censuram Clementis XI. resp. M. F. Quad. Gryphswaldiae 1705. 4. (Kat. Elec. Sask.)

9153. Paciferi Veredarii, Nova et Vetera, liberas ab antiquo, electiones Regularium Abbatum Poloniae concernentia. Pro certa Rerum polonicarum notitia acquirenda, et earum veriori specie imprimenda, Auctori Anonymo operis intitulati: »Nova Polonica, ex Comitiis Grodnensibus de Legatis Pontificis Maximi et Regis Magnae Britanniae, nec non de iure patronatus, aliisque ad historiam recentiorem Poloniae et Civitatis Thorunensis spectantibus rebus, Anno 1728. Typis Coloniensibus, in Officina Unochiana, impressi porrecta. Cunctisque Annalium Poloniae fidis historiographis, ac eorum lustratoribus, novissime in lucem, gratia utilissimae eruditionis, et maioris illustrationis edita. Anno qVo IVs eLeCtIs a Deo Lege noVa restItVtVM (1728). 4. *36 ark.*

Autor Filip Borzkowski Zak. Cystersów, Doktor Teol. (Jan. Pol. I. 8.)

9154. De Cardinalitia Cracoviensis Episcopi dignitate, Archiepiscopi Gnesnensis iuribus non derogante. a. MDCCXLI. *forma mai.*

Autor nie wyrażony. Przypisują to pismo Krzysztof. Anton. Szembekowi Arcybisk. Giezn. (Jan. Pol. I. 134.)

W dziele Itinerario della Corte di Roma Valenza 1675. 12 Parte III, jest wiadomość o Kardynałach rozmaitych państw katolickich, między innymi i o polskich. (Cat. Bibl. Bunav. III. 481.)

9155. List Plebana do korrespondenta Warszawskiego. *b. m. i r.* 8. *2½ ark.*

O tém, aby nie samo Duchowieństwo powiększone podatki znosiło.

9156. a) List pewnego Prałata do Przyjaciela z okazii obiekcii na Duchowieństwo pisany r. 1759. fol.

b) — — 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9157. Krzysztof Kluk. O szacunku i miłości kapłanow.

Kazanie miane na Kongregacyi Dekanatu Drohickiego. (Chodyn.)

9158. Matthaeus Dziwisz Piskorewius. (List do Piotra Kostki Kanonika Warmiń.). Olomutii. (Siarcz.)

9159. Granica między władzami Sądowemi duchowną y swiecką w obserwacyi około Kompozycyi *inter Status* wiznaczona (*sic*). Anno 1765. *54 str. i 4 karty na początku i dedykacja do Stanisława Augusta.*

9160. Prawda y Sprawiedliwość istotna o Dziesięcinach y ich własney iurisdikcyi przez Ziemianina polskiego, z prawdą y z sprawiedliwoscią rowno kochaiącego Oyczyzny pobliczne dobro, z Pisma S. Kanonow, Koncyliow, a naywięcey z oyczystego Prawa Konstytucyi koronnych wyłuszczona, w danych 14 Rezolucyach, na odezwę listowną Sąmsiadowi Ziemianinowi, dla wszystkich serc pojednanie kochaiących Oyczyzny Synow R. P. 1765 wywiedziona. 4. *167 str., 8 kart regestru i erraty, a na początku 4 karty większego formatu dedykacji do Stanisława Augusta, gdzie świetność jego rodu od Cesarzów Rzymskich i innych Monarchów wyprowadzona.*

9161. Dukt dawny, oczywisty,

prawdziwy y prosty, prawami nieobiętnemi (*sic*) ograniczony, wieków Possesyą stwierdzony nad okazane świeżo i modnie Granice Władzy Duchowney i Swieckiey, albo Contra Obserwacya R. 1766. Na Obserwacyą R. 1765. 8. *107 str. i 7 kart na początku.*

Dedykacja też do Króla.

9162. Krzywda o Granicę między władzami sądowemi Duchowną i Swiecką Najasnieyszemu Krolowi Polskiemu Stanisławowi Augustowi etc. przez całe Duchowienstwo z głębokim religii żalem przełożona w Warszawie Roku Kompozycyi 1765. 4. *10 ark.*

Jest to *Dukt* przedrukowany z inną odezwą do Króla i do Czytelnika, oraz dodaniem (na końcu) listu *Do Autora Granicy*, gdzie mu zarzucają, iż jest uczniem i naśladowcą De la Borda, wskrzesicielem nauki Lutra, Kalwina, Wiklefa, i zadają występek *laesae Majestatis divinae*, *regiae* i *statûs*.

9163. Prawdziwy Stan Duchowienstwa w Polszcze. Przez J. X. Woyciecha Leszczyca Skarszewskiego, Kanonika Katedr. Kamienieckiego. w Warszawie w Druk. Nadw. J. K. M. 1776. 8. *137 str.*

Jest to dziełko w umiarkowanym duchu napisane i bez teologicznych wywodów. Sam autor tak się w tej mierze p. 7. tłómaczy: «W podobnych okolicznościach zwykł stan duchowny czerpać dowody z tych źrodeł, na ktorych wspiera się religia nasza. My niechcąc odrażać myślących po filozofsku i niezbyt ciekawych w takiej rzeczy, jaka jest ta za duchowieństwem, pójdziemy za samém rozumu światłem i nauką doświadczenia: przy tej pochodni pokażemy potrzebę duchowieństwa w Polsce; pożytki z niego wypływające na Rzeczpospolitą, otworzymy mniemane bogactwa naszego stanu etc., zgoła, chcemy wszystko wyłuszczać, i o wszystkiém mówić nie jako Duchowni, ale jako Politycy." (L. S.)

Biblioteka Horodecka posiada to samo pismo z tąż liczbą stronic, z rokiem 1777.

9164. Uwagi Polityczne imieniem Stanu Duchownego do zbioru Praw Polskich podane r. 1778. w Kaliszu. 8. *138 str.*

Uwagi te wtenczas wydane zostały, gdy Andrzej Zamojski, z woli Sejmu, miał sobie poruczony układ księgi praw krajowych.— Autor bezimienny ledwo że nie radzi inkwizycji hiszpańskiej. (L. S.)

9165. Odpowiedz X. Jana Węgrychowskiego niegdyś Plebana w Wielkiey Woli pod Warszawą na zarzuty podane w sprawie względem zaległego mesznego, temuż Kościołowi ze wszystkich gruntów całey wsi Wielka Wola zwaney należącego. W Sądach J. K. Mci Referendarskich agituiącey się, teraz dopiero w r. 1778 uczyniona. 8. *2½ ark.* (L. S.)

9166. Adam Komorowski Arcybisk. Gniezn. († 2 marca 1759). Obrona Duchowieństwa Polskiego, przeciw zarzutom stanu świeckiego. fol. *3 ark.* (Jan. Lex. I. 70.)

9167. Odpowiedź Plebana na zarzuty przeciwko Duchowieństwu polskiemu. *b. m.* 1789. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

9168. Odpowiedź Plebana na nowe zarzuty przeciwko Duchowieństwu polskiemu 1789. 8. (Katal. Mac. Szczepań. 1789.)

9169. Obywatelskie uwagi nad proiektami względem Duchowieństwa. 8. *45 str.*

Pismo około r. 1790 wydane, zawiera wiele uwag o duchowieństwie i nadużyciach administracji majątków duchownych.

9170. Gandzara Prawdy niecnotliwego Cygana chłoszcząca, czyli na paszkwil pod tytułem: *Cygan Cnotliwy* Gandzarą Prawdy nieład chłoszczący odpowiedź, Dedykowana temuż Cyganowi przez autora U. N. P. P. S. w Warszawie w Druk. P. Dufour i t. d. 1792. 8. *XII. i 142 str.*

Rzecz tycząca się duchowieństwa i funduszów duchownych.

9171. Przestroga duchowieństwa francuskiego ziednoczonego w Paryżu prawowiernym całego Królestwa podana przez X. J. Ceraty. w Warszawie 1774. 8. (Kat. Friedl.)

9172. List pisany z Manheymu 1 Stycznia 1794 r. 4. *2 karty.*

Podpis: Cayla N. K. Z. M.

O Missyonarzach zagranicznych i ich powodzeniu.

9173. Sześcioletnia Korrespondencya władz duchownych z rządem świeckim Xięstwa Warszawskiego służąca do historyi kościoła polskiego. Do druku podana 1816. 8. *2 karty Przedmowy, 570 str. textu, a 9 kart regestru tej korrespondencji.*

Miejsce druku tego dzieła nie jest wyrażone, lecz druk jest ten sam, co i w tłómaczeniu Barruela Historji Jakobinizmu, to jest w Warszawie, zapewne u Wiktora Dąbrowskiego. Wydawcą jest niewątpliwie Ignacy Raczynski Arcybiskup Gnieźnieński.— Dzieło całe podzielone jest na trzy części, z których *pierwsza* zawiera korrespondencją z Królem; *druga* z Ministrami i innemi władzami cywilnemi; *trzecia* tycząca się Dyecezji Warszawskiej. (Noty Bentkow.)

9174. List prowincyonalnego do Warszawskiego Filozofa. w Wilnie 1817. 8. *112 str.*

Pismo wydane przeciw artykulóm w Gazecie Korrespondenta Warszaw. umieszczonym: O Znaczeniu Władzy Duchownej obok świeckiej przez Stanisława Węgrzeckiego.— Data pisma tego bezimiennie wydanego taka: D. E. F. we Massonowie dnia 15 miesiąca VIII. R. praw. św. 5817.

9175. Historya Duchowieństwa w czasie Rewolucyi Francuzkiey przez X. Barruel po francuzku i angielsku wydana w Londynie R. 1801 przełożona na polski język Tom I— w Krakowie R. 1815. 8.

---

4) *Arcybiskupstwa i Biskupstwa.*

9176. Vitae Praesulum Poloniae, Magni Ducatus Lithuaniae, res praecipue illorum temporibus gestae ad annum MDCCLX. Origo Ecclesiarum Cathedralium quatuor libris comprehensae Opera P. Francisci Rzepnicki e Soc. Jesu luci publicae cum permissu Superiorum propositae. Typis Posnaniensibus Coll. S. Jesu. Tomus I. 1761. Librum primum continet. 8. *384 str.* Tomus II. 1763, Libros secundum et tertium comprehendit. *396 str.* Tomus III. Librum quartum complectitur 1763. *288 str., oprócz kart na przodzie i regestru na końcu każdego Tomu.*

✣

9177. Cornucopiae Infulae Chełmensis usq. ad quartum à fundato Episcopatu Chełmensi Saeculum occlusum, tandem sub tempus Synodi Dioecesanae quam Ill. at Rendiss. D. D. Christoph. Joannes in Słupow Szembek. D. et A. S. Gratia Eppus Chełmensis Praep. Gener. Miechovien. in Eccla Cathedrali Crasnostavien. praesente universo Diocesis Clero, et numerosissimo Populo per triduum memorando Saeculis apparatu et ordine celebravit reseratum, et luci publicae a Michaele in Piechowice Piechowski J. V. Lic. Ecclarum Cathedr. Chełm. et Coll. Scarbimirien. Canonico, Causarumq. Curiae Eppalis Chełmen. Auditore Gnli ac Judice expositum, anno à Nativitate Christi Jesu, in quo sunt omnes Thesauri Sapientiae et Scientiae absconditi. MDCCXVII. Superiorum Permissu Zamoscli Typis Univers. fol. (I.) (Liber Romae non approbatus, uti testificat inscriptio Bibliotecarii Varesen.). (Bibl. Horod.)

Od początku: De Episcopatus Chelmensis fundatione, Samuelis Nakielski enarratio. (Chł.)

✣

9178. Andreae Olszowski Archiepiscopi Gnesnensis etc. etc. de Archiepiscopatu Gnesnensi. *b. m. i r. 4. 200 str. Bez osobnej karty tytułowej.*

Mówi w tym traktacie Olszowski już to w ogólności o godności Arcybiskupiej, jej przywilejach i t. d., już w szczególności o Arcybiskupstwie Gnieźnieńskiém.— Przywodzi na jedno i drugie cytacje z histo-

ryków, Ustawy Papieskie i Synodalne, Sejmowe, Królewskie i t. d.

Traktat ten z obszerną znajomością rzeczy napisany. Styl płynny, język piękny. To samo znajduje się w Załuskiego Epistolae hist. fam. T. I. p. 1. A—K4.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9179. Series Archiepiscoporum Gnesnensium atque res gestae, e vetustis antiquitatum ruderibus collectae. Et mandato ac sumptu Illmi et Rmi Principis D. Matthiae Lubieński Archiep. Gnesn. in lucem productae. Per Stephanum Damalevicium Vartam, S. Th. Doct. Canonicorum Regularium Congreg. Lateranen. ad S. Nicolaum Calissii Praepositum, quondam Illustri. SS. Celsitudinis Theologum. A. Dni 1649. Varsaviae, Typis Petri Elert S. R. M. Chalcographi. 4. *406 str., 7 kart na przodzie i 1 na końcu. Przeplatane sześciowierszami na pochwałę Arcybiskupów. Herbów niema.*

W katal. Janss. na rok 1679 wymieniony rok druku w Warsz. 1643. Janocki, Janociana III. 88, mianuje to dzieło: *longe rarissimum. Zob. Noty.*

9180. Katalog albo porządne opisanie Arcybiskupow Gnieźnieńskich.

Wierszem. Przypis. Prymasowi Wojc. Baranowskiemu.

✣

9181. Vitae Archiepiscoporum Haliciensium et Leopoliensium. Per Jacobum Scrobissevium Canonicum Leopoliensem editae. Leopoli, In Officina Typographica Joannis Szeligae, Archiepiscopalis Typographi, A. D. 1628. 4. *79 kart nieliczb.*

Po dedykacji Janowi Andrzejowi Prochnickiemu Arcybiskupowi Lwowskiemu, idzie rzecz o początkach i wzroście Metropolji Ruskiéj, w 12 rozdziałach; potém krótkie opisania życia Arcybiskupów Lwowskich, od Krystyna (pierwszego) do Prochnickiego; nareszcie herby tychże Arcybiskupów, a u dołu podpisy po 4 wiersze łacinskie na pochwałę każdego z Arcybiskupów. Dla niektórych jeszcze i inne, rozmaitych poetów, położone są wiersze.

Nader ważne w swoim rodzaju to dziełko, mianowicie co się tycze wiadomości ogólnych o Metropolji Lwowskiéj, które z oryginalnych pism są czerpane, i z krytyką od autora przywodzone.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

Na exemplarzu Szczorsowskim zapisano: że Skrobiszewski r. 1609 Doktorem Prawa w Akademji Krakowskiej zostawszy, napisał z tego powodu rozprawę: De Praescriptionibus. (L. S.) Cf. Janocki, Nachr. v. rar. Büch. I. 101. Starowolski Hecatont. N. XCIV. (B.)

9182. La Metropolitaine de Leopol avec ses Archévèques jusq'à notre temps par Chretien Gottlieb Friese....... à Varsovie 1758. 4. *64 str. i 1 arkusz na przodzie.*

Przypis. Władysł. Alexandr. Łubieńskiemu Arcybisk. Lwow.

✣

9183. Ciekawa i bezstronna wiadomość o tym, co otrzymaną przez JW. JXiędza (Józefa) Kossakowskiego Biskupa Inflantskiego, na pomnożenie dochodow Biskupstwa swego, dwóch Widzińskiego y Michaliskiego Probostw Zakonu XX. Augustyanow zwanych de Poenitentia Bullę poprzedziło, y co po niey nastąpiło. fol. *13½ ark.*

✣

9184. Mich. Zulichius. Hist. Episcopatus Camminensis. Regiam. 1702. 4. (Zał. Spec. in Syllabo).

✣

9185. Chioviensium et Czerniechovien. Episcoporum Sanctae et Catholicae Ecclesiae Romanae Ordo et Numerus descriptus. Ab A. R. P. F. Simone Okolski S. J. M. Priore Tysmenecensi Ord. Praedic. Prov. Russiae, Leopol. in Officina Michaelis Sloska Archiepiscopalis Typogr. Anno 1646. die 3. Augusti. fol. *9 ark.*

Porządek Biskupów Kijowskich odmienny jest od tego, który Niesiecki na czele Korony Polskiej wymienia. Są przytém i herby Biskupów sztychowane.
(Janoz. Nachr. III. 32 nast.)

Zob. obszerniejszą o dziele tém wiadomość u Janoc. l. c. Ossol. I. 177 nast.

9186. Defensa Biskupstwa y Dyecezyi Kiiowskiey rzetelnym opisaniem z przydatkami niektoremi dla niey potrzebnemi Swiatu remonstrowana, Jasnie Wielm. Nayprzewieleb. Jmci Xiędzu Samuelowi Ja-

nowi z Ossy *Ożdze* Kijowskiemu i Czerniechowskiemu Biskupowi— w protekcyą oddana przez W. JM. X. Karola Nepomucena *Orłowskiego* Archid. Katedr. Kijowskiego, Proboszcza Sędziszowskiego i Koniuskiego. we Lwowie w Druk. SSS. Troycy. 4. *365 str.*

Załączone jest Kazanie na poświęcenie kościoła Katedralnego Kijowskiego w Żytomierzu fundowanego, w roku 1745 napisane. Są tam wiadomości o dawniejszém Województwie Kijowskiém we względzie religijnym, historycznym i statystycznym.

9187. De Episcopatu Kioviensi cuius sedes olim fuit Kioviae, nunc vero Zytomiriae in Ukraina eiusque Praesulibus Brevis commentatio, quam ex Simonis Okolscii opera, et ex raris antiquioribus Monumentis descripsit, ad praesensque usque tempus perduxit, Christ. Friesius. Varsaviae 1763. fol.

(Gaz. Wil. 1765. N. LII.)

9188. Dissertationes Historico-Criticae de utroque Archiepiscopatu Metropolitano Kijoviensi et Haliciensi, uti olim distincto, nec non de Episcopatu Leopoliensi Ritus Graeco-Uniti à P. Clemente Chodykiewicz S. Th. Praesentato, Chronologo Provinciae Russiae Ordinis Praedicatorum, Certioribus documentis illustratae. Anno Domini 1770. fol. min.

We Lwowie zapewne drukowane.

Exemplarz niecały, dochodzący do arkusza Aa. Oprócz tego na przodzie 2 arkusze dedykacji do Ludwika Leona Szeptyckiego, Biskupa Lwowskiego, Halickiego i Kamienieckiego i t. d., oraz na oddzielnym składającym się aukuszu: Genealogia Clarissimae Septiciorum familiae ex authenticis documentis collecta. Głową tego domu położony tu *Titius Septitius* Rzymianin, za czasów Trajana Cesarza żyjący. *Zob. Noty.* (L. S.)

9189. a) Vitae Archiepiscoporum et Episcoporum EcclesiaeCracouien. Christophori Kantski Artium liberalium Magistri. Ad Illustriss. et Reverendiss. Principem et D. D. Georgium Radziuil. TT. S. Sixti Presbyterum Cardinalem, Episcopum Cracouien. etc. etc. Et ad Ampliss. Ecclesiae Cracouien. Capitulum. *(Herb Radziwiłła). Na końcu:* Cracoviae In Officina Lazari Anno Dni 1593. 4. *53 str.*

Dziełko to jest w tym samym rodzaju, jak Vitae Archiepp. Gnesn. Janickiego.— Na każdej stronicy jest imie i nazwisko Biskupa, herb jego; 6 wier. łac. pod każdym herbem na pochwałę biskupa, oraz wzmianka, kiedy wstąpił na katedrę, kiedy umarł i gdzie pochowany.—Ten poczet Biskupów zaczyna się od Prochora Włocha, Arcybiskupa Krakowskiego, a kończy się na Radziwille.— Rzadkie.

b) Vitae Archiepp. et Epp. Eccl. Cracovien. olim per *Christophorum Kątski*, Pil. Doct. Hexastichis expressae etc. Nunc vero ad faelicissimum et auspicatissimum adventum Sereniss. Principis et Eminentiss. S. R. E. Card. Domini D. Joannis Alberti Episcopae Crac. perpetui Administatoris, Ducis Sev. etc. Per Joannem Caesarium luci restitutae. 4. *7½ ark.*

Na ostatniej karcie Dedyk. wydawcy do Jana Alberta, dat. r. 1633, podpisana: Joannes Caesari in Alma Acad. Crac. Poeseos Studiosus.— Dodał wydawca herby i hexastychy dla 5 Biskupów, od Radziwiłła do Jana Alberta *inclusive.*

9190. a) Vitae Antistitum Cracoviensium per Simonem Starovolscium Canonic. Cracov. Primicerium Tarnov. editae. Additis Hexastichis, Excellentis olim Viri *Christophori Contscii* Philos. Doct.— Cracoviae ap. Viduam et Haered. Franc. Caesarii. A. D. MDCLV. fol. *312 str. i 11½ ark. na przodzie.* (L. S.)

b) — — apud Viduam et haeredes Francisci Cezary. A. D. MDCLVIII.

Oprócz odmienionego tytułu i dedykacji do Jędrzeja Trzebickiego, w której się podpisał Joannes Paulus Cezary *Typogr. Aulae Celsit. Vestrae*, wreście niczém się nie rożni od edycji 1655. Nawet *votum pro vita Gembicii* jest tu zachowane, chociaż Gembicki już nie żył. Na exemplarzu Szczorsowskim wyrażono, iż dzieło jest pogrobowe.

(L. S.— Bant. H. Dr. Kr. P. I. 201.)

Załączone są tu herby wszystkich Biskupów, rznięte na drzewie. (B.)

W arkuszach przednich zawiera się: 1) Dedyk. do Piotra Gembickiego, Bisk. Krak., który zrobił autora Kanonikiem Krakows. i polecił mu pisanie tych żywotów.

2) Przedmowa do Czytelnika, gdzie wyznaje autor, iż Długosz jest jego przewodnikiem. 3) Amplitudo Dioecesis Crac. Maiestas Ecclesiae Cathedralis Crac. Ordinis Religiosi in Dioecesi Crac. Ecclesiae Parochialis Dioecesis Cracoviensis. 4) Regestr Arcybiskupów i Biskupów. 5) Ad R. V. Sim. Starov. Ode Gratulatoria M. Stanis. Josephi Bieżanovii, *18 strof 4ro-wierszowych.*— W samém dziele są wiersze łacińskie Stanisława Biezanowskiego na pochwałę Królewicza Jana Alberta Kardynała i Bisk. Krak. (18 wier.), Jakóba Zadzika (18 wier.), Piotra Gębickiego (32 wier.). Na końcu na dziesięciu kartach nieliczbowanych jest pochwała Tomasza Oborskiego, Suffragana i Kanonika Krak. Także 26 wierszy Biezanowskiego. (L. S.)

Życia Biskupów dochodzą do Piotra Gembickiego.

9191. a) Infula Cracoviensis gemmis suis distincta seu Antistitum Cracoviensium ab ipsis cathedrae propriae, et christianae in Polonia fidei initiis deductorum elogia historico-politica et Panegyres lyricae, *In quibus potior annalium Polonicorum epitome, Episcoporum in Ecclesiam et Patriam merita, variis in negotiis functiones, legationes, in Senatu et alibi res gestae praecipuae*, compendiose exhibentur. Ad christiano politicam eruditionem omnibus directis. Authore P. Benedicto a S. Joseph Scholarum Piarum Anno Dni 1686. Varsaviae, Typis collegii Scholarum Piarum. 4.

Nazwisko świeckiego autora: *Benedykt Zawadzki.* (Patrz *Catalogus librorum Bibliotecae Collegii . . . Varsav. Scholar. Piar.* Vars. 1822. in 8. pag. 110, N. 77.)

Na odwrócie kartki tytułowej herb Małachowskich (Nałęcz) z epigrammatem. Dedykacja do Jana Małachowskiego, Biskupa Krakowskiego, krótka przemówka do Czytelnika, facultas i approbatio, *kart nieliczb. 5.* Samego dzieła, *str. 392.* Od stronicy dopiéro 81 oznaczają się karty liczbami. (Błąd druku). *Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

b) — *Tam. w tejże Druk.* 1694.
(Anecd. Jablon. p. 281.)

c) — — 1696. 4.
(Cat. Janss. 1699.)

9192. Vitae Vladislaviensium Episcoporum Jussu et authoritate Illmi et Rmi Domini D. Matthiae Łubieński tunc Episcopi Vladislav. et Pomeraniae nunc D. et A. S. G. Archiep. Gnesn. etc. In quibus accurate ipsorum successio, mores, et pro aris ac focis gesta negotia, complurium Ecclesiarum Coenobiorumque in Dioecesi Vladislavien. initia, nec non diversi in Regno Poloniae eventus, jucunda rerum et orationis varietate exhibentur. Opera et studio R. P. Stephani Damalevicz S. Th. D. Vladislavien. et Crusuicien. Canonici A. D. M. DC. XLII. *Na końcu*: Cracoviae in Offic. Franc. Caesarij. A. D. 1642. 4. *469 str. i 1 ark. na przodzie.*

Dedyk. do Mac. Łubieńskiego. *Zob. Noty.*

9193. Stephanoma Praepositorum Vladislav. Seriem et successionem complectens, variis gemmarum, plantarum, herbarum, florum virtutibus intermicans. Perillustri et Admodum Reverendo D. D. Stephano Casimiro Charbicki Praeposito Vladislaviensi, Prothonot. Apostolico, ad conservandum viridi et celebri recordatione praedecessorum aevo succedendi decus. A Stephano Damalewicz, Theologo Vladislaviensi Canonico Crusuiciensi concinnatum. Anno (*rok anagrammatycznie wyrażony*) 1643. Cracoviae ex Officina Valeriani Piątkowski. 4. *7 ark.*

Dzieło bardzo rzadkie. Czacki na okładce zapisał, iż we wszystkich dziełach autor jest niedokładny. (L. S.)

9194. Stanislaus Lubienski. Series, vitae, res gestae Episcoporum Plocensium, his accessit vita auctoris ab Andrea Trzebicki conscripta. Cracoviae, typ. Fr. Caesár. 1642. 4. *177 str.*

✣

9195. Vitae Episcoporum Posnaniensium per Joannem Longini, sive Dlugossium Canonicum Cracouiensem conscriptae, nunc primum auspiciis Illustriss. et Reverendiss. Dni D. Joannis Tarnowski Archiepiscopi Gnesnensis et Regni Polonię Primatis, etc. Opera Thomae Treteri Custodis et Canonici Varmiensis cum earundem supple-

mento in lucem editae. A. D. M.DCC.IV. Brunsbergae typis Georgii Schönfels. 4. *17 ark. oprócz 1 ark. na przodzie.*

Dedykacja Tretera do Tarnowskiego Arcybisk. Gnieźn. *Zob. Noty.*

✣

9196. Verzeichniss derer ehemaligen samländischen und Pomezanischen Bischöffe in Herzogthum Preussen, von Jahr 1656 bis 1699. Leipzig. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

✣

9197. J. HILZEN Biskup Smoleński. Mowa miana 15 Czerwca 1763 przy zdaniu rządow Dyecezyi Smoleńskiey X. Wodzinskiemu. fol. (L. S.)

✣

9198. Chronicon de vitis Episcoporum Varmiensium per Joannem Plastwig Decretorum Doctorem Varmiensis Ecclesiae Decanum conscriptum circa annum M.CD.LX.IV. (*sic*). *178 str. i 2 karty na przodzie.*

9199. Series Episcoporum Varmiensium, cum eorum insignibus, autore J. B. Typis Monaster. Olivensis 1681. 4. *5 ark.*

Janocki, Nachr. III. 44, mieni autorem Wydzgę, czy nie Jana Stefana, który był Biskupem Warmińskim.

9200. Thomae Treteri Custodis Canonici Varmiensis de Episcopatu et Episcopis Ecclesiae Varmiensis opus posthumum nunc primum cura et impensis Matthiae a Lubomierz Treter S. R. M. G. usui publico datum. Cracoviae typis Fr. Cezary. A. D. 1685. fol. *178 str. i 7 kart na przodzie.*

Na 56 str. przydanych na końcu: Chronicon de vitis Episcoporum Varmiensium per Joannem Plastwig Decretorum Doctorem Varmiens. Eccl. Decanum conscriptum circa annum M.CD.LXIV.

Tytuł sztychowany. Herby Biskupów Warmińskich sztychowane.— Przypis. wydawcy Macieja Tretera Michałowi Stefanowi na Radziejowicach (Radziejowskiemu), Biskupowi Warmińskiemu, pod którego herbem 6 wier. łac. Symona Alexego Tretera Prebendarza Otwinowskiego. *Zob. Noty.*

9201. Nathanaelis ROSTENCHERI Oratio Panegyrica de Episcopatu Varmiensi ad Perillustre ac Venerabile Capitulum Varmiense. Anno MDCXLV. 4. *5 ark.* (Janoz. Nachr. III. 43.)

---

5) *Zgromadzenia Zakonne.*

Reguły: S. Augustyna, Kanonicy Regularni.

9202. Genealogia Sacri et Apostolici Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini ex Congr. Lateran. S. Salvatoris, contexta olim a Joanne de NIGRA VALLE, Ordinis Praemonstrat. Nunc vero in lucem edita Studio P. Pauli PUKALII Can. Reg. in Aede SS. Corp. Chr. Casimiriae ad Crac. Praed. Ordinarii. Crac. Matth. Andreovien. MDCXIX. 4. *10 ark.*

Przypis. Mikołajowi Wolskiemu Kasztelanowi Witebskiemu, który fundował Kanoników Regularnych w Krzemienicy w Litwie. (Nies.).— Przytém wiersze różnych do Pukały i do Marcina Klocinskiego Proboszcza Kanoników Regularnych na Kazimierzu. (L. S.)

9203. *Joannis de Nigra* Valle Ord. Praemonstraten. S. R. E. Bibliothecarii, *in Sacri et Apostolici Ordinis Canonicorum Regularium* S. Augustini, *Congregationis S. Salvatoris Lateranensis Genealogiam Commentarius*: quam plurimis iisque gravissimis monumentorum et externorum auctoritatibus dilucidatus: et domesticis memoriis Canonicorum Congregationis Cracoviensis eiusdem Instituti, vitae sanctitate, status eminentia, et doctrinae soliditate insignium, ampliatus: labore ac studio Adm. Rev. D. Aquilini Michaelis Goreczynski J. C. et S. Th. D. Canonici Regula-

ris Lateranensis et Bibliothecarii Congregationis Cracoviensis, an. D. MDCCVII. Cracoviae ex Offic. Francisci Caesarii Junioris. fol. (Janoc. III. 138.)

9204. De sacra antiquitate et statu Ordinis Canonici Custodum Sacrosancti Sepulchri Domini Hierosolymitani. In gratiam Miechovianae Congregationis, Libri Tres. Samuelis NAKIELSKI S. Th. Licent. Ejusdem Sacri Ord. in Conventu Miechoviensi Professi, Ecclesiae S. Heduigis in ponte Regio ad Cracoviam Praepositi. Cracoviae Ex Offic. Francisci Caesarii 1625. 4. *208 str.*

9205. Miechovia sive Promptuarium antiquitatum Monasterii Miechoviensis. Ubi per continuam seriem Praepositorum Miechoviensium (praemissis primum Fundatorum ejusdem Monasterii praecipue vero Nobilissimae Gentis Griphicae elogiis) non solum iura, privilegia, immunitates, exemptiones ac beneficia, cum a Summis Romanis Pontificibus, tum vero ab ipsis Hierosolymitanis Patriarchis, qui sibi ordine succedebant, et aliis vicissim Archiepiscopis, Episcopis, Principibus, Dynastis, Baronibus ac plerisque Regni Poloniae utriusque Status Nobilibus, in illud profecta recensentur; Verum etiam Piae aliarum Ecclesiarum, iurisdictioni dicti Monasterii subjectarum, fundationes et incrementa, servata diligenti temporum et annorum, ab ipsius exortu, ratione, optima fide repraesentantur: Interjectis nonnunquam ad majorem operis ab authore suscepti elucidationem, scitu necessariis, maxime de institutis aliorum Religiosorum Ordinum adnotationibus. Universi pene Status Ordinis Canonicorum SS. Sepulchri Dominici Hierosolymitani Conventus Miechovien. veritatem perennitatemque in se complectens. Nunc primum in lucem edita. Cracoviae In Offic. Fr. Caesarij 1634. fol. *984 str. i 2 ark. na przodzie.*

Dedykacja autora do Macieja Łubieńskiego, Biskupa Kujaw. i Pomer., na którego herb 8 wier. łac. położył Fr. Florianus Popielski, Profes Konw. Miechow. — Wiersze Jana Cynerskiego Rachtamowicza. Na pochwałę dzieła 68 wier. łac. (Na końcu dzieła tegoż wier. 28, oraz 32 Stan. Bieżanowskiego. — Dzieło ważne i pracowicie zebrane. (L. S.)

Ceny dzieła tego Lelewel I. 188, 4 czerw. zł. naznacza. *Zob. Noty.*

9206. Chwalebny Grob Pański Hierosolimski abo Kawaleria Duchowna tegoż Zakonu X. Jakuba SLIWSKIEGO Kantora Tarnow. conceptem wyrażona, a przez iednego Kanonika y Zakonnika Konwentu Miechowskiego w druk podana. W Krakowie w Druk. Franciszka Cezarego. 1626. 4. *4 ark.*

Jest to Kazanie miane r. 1625 w niedzielę ostatnią po Swiątkach, w Kościele Kanoników i Zakonników w Przeworsku. — O fundatorze ich w naszym kraju p. C3 verso et sq. taka jest wzmianka: »Co też y Jaxa, zacny szlachcic Polski u grobu Pańskiego w Jeruzalem (z Henrykiem Krolewicem Polskim Krola Bolesława Krzywoustego czwartym Synem, *pro bello sancto* będąc) Fundator ich uczynił: gdy insze kapłany y Zakonniki, opuściwszy, tych samych sobie wydobywszy, do Polski ie tu przywiozł: a w Miechowie zacnie ufundowawszy Roku 1153, temu lat czterysta, Siedmdziesiąt y dwa, nieśmiertelną pamiątkę pobożności y rostropności swey Chrześciańskiey, Koronie tey zostawił, zawołany przykład do naśladowania.” Na brzegu cytacja *Herburta Chronica.*

9207. Opus miserentis Dei sive historia de origine, meritis et sanctitate Pontificii ordinis, Canon. Regul. S. Mariae Demetri, de Urbe de Poenitentia BB. MM. Cui praefixa est Panegyris Ill. Exc. ac Rev. D. Constantini Casimiri Brzostowski Episcopi Vilnen. etc. cum dedicatione operis et vita Vener. S. D. Jacobi Przyrowii authore Siluestro Concesso RODKIEWICZ in — Universit. Cracov. Philos. Doct. et Professore, Universi Ordinis eiusdem Commissario olim Generali electo, Superiore Kurklensi — A. D. 1699. orbitatis luminum suorum anno secundo. Vilnae typis Acad. S. J. 4. *12½ ark.*

Od str. L3 jest: Vita Ven. P. Jacobi de Przyrow Soiecki Ord. Canon. Reg.

9208. Canonicus Regularis Lateranensis in Polonia et Magno Ducatu Lithuaniae per Joannem Herculanum ex Dowmont MATUSZEWIC S. Th. Doctorem Canonicum Regularium Lateranensium per Minorem Poloniam et M. Ducat. Lithuaniae Praepositum Generalem explicatus. Cracoviae typis Francisci Cezary 1726. *27 ark. prócz dedykacji do Fel Szaniawskiego Biskupa Krak.* (B.)

S. Bazylego W.

9209. Catalogus Monasteriorum Ordinis S. Basilii Magni. Poczajoviae 1773 ex an. 1773 in an. 1774. 4.

— — ex an. 1775 in an. 1776. *tam.* 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9210. Catalogus Professorum Ordinis S. Basilii Magni Provinciae Protectionis B. V. M. ex an. 1778 in an. 1779. 4. (Sienk. l. c.)

S. Benedykta.

9211. Dominicus GRAVINA. Vox Turturis seu de florenti usque ad Nostra tempora S. S. Benedicti, Dominici, Francisci et aliarum Sacrarum Religionum statu. Leopoli in Officina Typographica Joannis Szeligae. Archiepiscopalis Typographi A. 1628. 4.

9212. Błogosławienstwo Zakonu S. Benedykta Opata Wielkiego, wywodami jasnymi wsławione. Przez W. X. Woyciecha Płockiego, Zakonu S. Benedykta, Konwentu Tynieckiego Przeora y Custosa. wKrakowie w Druk. Franciszka Cezarego 1623. 4. *180 str. i 6 kart na przodzie.*

Dedyk. do Anny Cecylji Trzcińskiej Zak. S. Benedykta Ksieni Staniąteckiej.—Jest to pamiętnik do historji Zakonu Benedyktynów. W rozdziale IV, gdzie się wyliczają ludzie świątobliwością wsławieni, autor pisze, iż za czasów Jana XXIII. po dług uczynionego obrachunku okazało się świętych kanonizowanych 15,559; Papieżów 25; Kardynałów 2,000; Arcybiskupów 7,000; Biskupów 15,000; Opatów 15,700 z Zakonu Benedykta S. (L. S.)

9213. Jan WĘGRZYNKOWIC Bobowczyk Spowiednik Panien Jarosławskich. Summarius dzieiow Zakonu Benedykta S. w Jarosławiu w Druk. Jana Szeligi. 1623. 4. (Sienk. l. c.)

9214. Posag, to iest, zbior rzeczy kosztownieyszych y osob świątobliwszych Zakonu S. Oyca Benedykta Z chronistow y Autorow Wielebnych Kościelnych zgromadzony, y na kształt Kroniki, laty y rokami porządnie objasniony. Księga naprzod Zakonnym, potym każdemu Żywotów, Przykładów, Nauk, Sentenciy Duchownych szukaiącemu, potrzebna y pocieszna. *Część Pierwsza.* Dzieje Zakonu S. Benedykta na trzysta lat pierwsze, trzema Księgami w sobie zamykaiąca. Przez Spowiednika Panien Zakonnych Jarosławskich, X. Jana Węgrzynkowica Bobowczyka. W Jarosławiu, z Drukarniey Jana Szeligi R. P. 1623. fol. *35 ark. i 4 ark. na przodzie.*

Jedna dedykacja do Jana Wężyka, na tenczas Bisk. Przemyśl. Opata Mogilskiego, druga do Anny z Sztemberku Kostkowny, Xiężny Ostrogskiej Wojew. Wołyń. i inne przydatki.

Część Wtora. Dzieie zakonne trzechset trzema księgami zamykaiąca kolumn 203 od Lata Pań. 823 do r. 1122. *tam. t. r. 28 ark. i 1 ark. na przodzie.*

Jest tu odpowiedź affirmative dana: *Jeżeli posagi Zakonnice brać mogą.* Dedyk. do Anny Magdaleny z Mortąg Mortenskiej Xieni Chełmińskiej.

Część Trzecia. Dzieje tegoż Zakonu od r. 1123 aż do r. 500. Kolumn 98. *tam.* r. 1624. *19 ark. i 1 ark. na przodzie.*

Dedyk. do samego S. Benedykta wier

szem.— Wszystkie trzy części zamykają w sobie kronikę od r. 523 po Chrystusie, jako pierwszym założenia Zakonu, do r. 1450, czyli przeciąg lat 928. (L. S.)

9215. Pharus Benedictina Universum Orbem irradians sive Vita S. P. N. Benedicti Abbatis, ejusque sanctissimae Regulae et Ordinis utilitas, ac Monachorum de Orbe merita gloriosa, binis tractatibus compendiario demonstrata, lucique publicae per R. P. Stanislaum *Sczygielski* Benedictinum Tinecensem exposita. Crac. Ex Offic. Schedeliana. 1669. 4. *232 str. i 2 ark. na przodzie.*

Dedyk. do Jana Karola na Wierzchowicach Kopcia Wojew. Połoc.— Jest tu życie S. Benedykta wierszem łacińskim przez S. Grzegorza W. przeplatane. Na końcu 24 wier. łac. jambowe Józefa Bieżanowskiego. (L. S.)

9216. Aquila Polono-Benedictina, in qua Beatorum et Illustrium Virorum Elogia, Caenobiorum, ac rerum memorabilium Synopsis, Exordia quoque et progressus. Ordinis D. P. Benedicti per Poloniam et ejus Sceptris Subjectas Provincias breviter describuntur. Item Duplex fulcrum Ordinis sublevandi, cum Appendice diversarum eiusdem Ordinis Congregationum proponitur. Aucto. R. P. Stanislao Sczygielski praeposito Tuchoviensi Ordinis S. Benedicti Cracoviae. In Offic. Viduae et Haer. Fr. Caesarii 1663. 4. *376 str., 1 ark. na przodzie i 2½ ark. na końcu, gdzie regestra, approbacja Cenzora, oraz* M. Stanislai Josephi Biezanovii Phil. Doct. ad Religiosissimos et Eximios Tynecensis Monasterii Ascetas Carmen Paraeneticum. *24 wier.*

Dedykacja do Xiążęcia Hier. Lubomirskiego.— W regestrze autorów, z których autor czerpał, znajduje się nieznajomy *Matthias Ubissevius.* (L. S.)

9217. Calendarium Benedictinum e Menologio Sanctorum, Beatorum atque Illustrium ejusdem ordinis Virorum, excerptum. In quo celebriorum Instituti Benedictini Personarum nomina tenus, per dies singulos, anni totius, breviter, recensentur. Cracoviae in Offic. Schedeliana 1663. 12. *272 str. i 1 ark. na przodzie.*

Dedykacja do Mikołaja Oborskiego, Bisk. Laodicejs. Suffr. Krak. (L. S.)

9218. Series et Notitia Trocensium Abbatum Ordinis S. Benedicti ad conservandum viridi et celebri recordatione Praedecessorum (aevo succedente) decus. Concinnata Per A. R. D. Stanisl. Sczygielski Ord. S. Benedicti et ab eodem Perillustri et Reverendiss. D. Stephano Kobierzycki Abbati Trocensi, Praeposito Piosunensi officiose oblata dicataque. Cracoviae apud Haered. Christ. Schedel. 1668. 4. *3½ ark.*

Znajduje się to pospolicie razem oprawione z dziełem poprzedzającém. (L. S.)

9219. Tinecia seu Historia Monasterii Tinecensis Ordinis S. Benedicti *Primariae inter Polonica Caenobia venerationis* Per R. P. Stanislaum Sczygielski, Bibliothecarium eiusd. Monast. collecta et in IV. Libros partita. *Sint oculi tui Domine aperti super Domum hanc nocte ac die.* 3. Reg. 8.

Pod tytułem rycina, wystawująca z lewej strony S. Piotra, z prawej S. Pawła, we środku S. Benedykta. Nad nią i u spodu napisy łacińskie. U samego spodu nota: *Ex vetuss. Pictura in Abside Eccliae S. Sebastiani in Foro Boario Romae expressa A. C. 573.* Pod ryciną: Crac. Ex Offic. Schedeliana, S. R. M. Typ. A. 1668. 4.

Przemowa autora: *Admodum venerandis patribus, Alumnisque universis, Monasterii Tinecensis.*—Dalej 2 kartki z wierszami Zakonników Tynieckich do autora, między innemi Jana Rostockiego i Bazyl. Sanockiego Benedyktynów, oraz pozwoleniem (facultas) i approbacją.

Bentkowski (T. I. str. 67), za powagą Janockiego (Nachr. v. raren Büchern I. 106), powiada, że to dzieło jest nader rzadkie, bo tylko 50 exemplarzy drukowano; zdaje się to jednak być wątpliwém, gdyż w samém Wilnie kilka exemplarzy tej xiążki znajdowało się. *Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9220. Stanisław Wolski Zak. S. O. Benedykta. (De Illustribus Divini Benedicti Coenobiis a Polona gente excitatis). *Po polsku.* w Krakowie MDCCXXXVIII. 4. *2 alfabety i 5½ ark.* (Jan. Pol. I. 85.)

9221. Nomina Virorum et Defunctorum Fratrum Congregationis per Regnum Poloniae et Mag. D. Lith. Ord. S. Patris Benedicti conscripta A. D. MDCCLIX. 4. *15 kart.* (L. S.)

9222. Series Abbatum, Praelatorum et Monachorum Congregationis Benedictino-Polonae. Calissii Typ. S. R. M. et Reip. 1777. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

S. Bernarda, Cistersi.

9223. Sigismundus Professus Cracov. Tabula omnium Monasteriorum Ordinis Cisterciensis. Posnaniae typis Joan. Wolrabi. 1614. 4. (Sienk. l. c.)

9224. Catalogus monasteriorum et personarum Ordinis Cisterciensis per Poloniam, Prussiam et Magnum Ducatum Lithuaniae. *b. m.* 1772. 8. (Sienk. l. c.)

S. Dominika.

9225. Spráwá dobra o zakonney Prowinciey Jacka Swiętego w Kość. u Dominicanow stánowioney, albo ráczey dozwoloney, náprzeciw świetskim niepotrzebnym rozruchom, z oczyśćieniem postępku y rządu Zakonnego do ludźi podana. we Lwowie Drukował Maciey Bernat, R. P. 1599. 4. *37 kart nieliczb.*

Przypis. OO. Zak. Dominika Ś. Prow. Ruskiej do Króla Zygmunta III. Drugie do Jana Zamojskiego Kanclerza W. Kor. *Zob. Noty.*

9226. Abraham Bzovius. Propago D. Hyacinthi Thaumaturgi Poloni seu de rebus praeclare gestis in Provincia Poloniae Ord. Praed. Commentarius. Venetiis 1606. 4. *118 str.*

Dedykacja Prowincyałowi Polskiemu Wojciechowi Sękowskiemu, datowana z Rzymu, i przedmowa. *Zob. Noty.* (Ossol. l. 106. 42.)

9227. Ordinationes et Decreta pro Regulari Observantia Provinciae Polonicae et Russiae Ordinis Praedicatorum. Cracoviae 1617. 4. (Bibl. Slus. p. 207.)

9228. R. P. Fr. Fabiani Bircovii, S. T. Doct. Ord. Praedicat. S. Dominici Orationes ecclesiasticae in quibus eiusdem Ordinis, tum et alii viri sancti memorantur. — Cracoviae sumpt. Burchardi Kuikii Bibliop. An. MDC.XXII. 4. *496 str. i 9 kart na przodzie.*

Między pogrzebowemi mowami są: o Albercie Sękowskim (Sęcovius) Magistrze Teol. Prowincjale Zak. Kaznodz. 2) w rocznicę śmierci Stanisława Sokołowskiego Kanonika Krakow. Kaznodziei Króla Stefana; 3) na Exekwiach M. Lubarta. — Na czele 126 wierszy łacińskich do autora, M. Laurentii Smieszkowic Tyliciani Eloqu. Professoris.

9229. De rebus gestis in Provincia Russiae Ord. Praed. Commentarius libris XI. digestus in duas partes divisus diversarum antiquitatum monumentis et observationibus illustratus a R. P. Clemente Chodykiewicz S. Theol. Magistro, eiusd. Ord. et Prov. alumno Juris publici factus A. D. 1780. Berdyczoviae typis Fortalitii B. V. Mariae. fol. *373 str., 1 ark. na przodzie i regestr.*

9230. Petronius Kamienski Ord. Praed. Antiquitas Praedicatorum Ordinis in Magno Ducatu Lithuaniae eiusque a Provincia Poloniae independentia, una cum rationibus eorum qui nunc in eo sunt, Conventuum, in eam, quam semper habuerunt provinciam restituendorum. Vilnae ex Offic. typographica Patrum Basilianorum 1642. 4. *48 str.*

Rzadkie. (Quetif. Ser. Ord. Praed. p. 554.)

9231. Hiacynthus Miiakowski Ord. Praed. Responsio ad libellum FF. Lithanorum in Ordine Praedicatorum divisionem attentantium et erectionem Novae Provinciae praetendentium. Venetiis 1644. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9232. Michał Sieykowski Zak. Kazn. Dni Roczne sług Boskich Zakonu Kaznodzieyskiego z opisaniem kościolow i klasztorow Prowincii Polskiey. w Krakowie w Dr. Akad. 1743. 4. (Sienk. l. c.)

Znajdowało się w Bibliotece XX. Dominikanów Wileńskich.

9233. Phoenix Decoris et Ornamenti Provinciae Poloniae S. Ordinis Praedicatorum D. Hiacinthus Odrovonsius Redivivus in Magnanimis Viris Sanctitate Vitae sancitis et eruditione etc. praesentatus per P. Fr. Felicianum Nowowieyski S. Th. Magistrum, Ord. Praedic. Posnaniae 1752. 4. *288 str.* (L. S.)

9234. Prerogatywa Zakonu Kaznodzieyskiego z Krolewskiey hoyności — SS. Maryi zawsze Dziewicy — z Kronik Domowych zebrana — piorem X. Jozefa Tomasza Grzegorza Szymaka S. T. D. Pisarza Apost. Przeo. Wileń. SS. Filipa y obu Jakubow Apost. Obr. Prowincyała P. Lit. S. A. S. Zak. wyż mienionego na Sarmackim kraiu rozniesiona Roku—1755. W Wilnie w Drukarni J. K. M. WW. XX. Franciszkanow. 4. *541 str., 2 ark. na przodzie i regestr.*

Tytuł bardzo rozwlekły. Na odwrócie herb Radziwiłłów i Mycielskich. Aprobacja, przedmowa i dedykacja do Michała Kazim. i Anny z Mycielskich Radziwiłłów Wojewodów Wileńskich.—Exemplarze później wypuszczone na widok mają tytuł cokolwiek zmieniony.

Od str. 420 jest wiadomość o kościołach Dominikańskich, a raczej o obrazach w nich znajdujących się w Prowincji Litewskiej.

9235. Zakon trzeci Braci kaznodzieiow przez Patryarchę Dominika fundowany— ze wszystkiemi od pierwiastkow swoich ustawami, powinnościami przywileiami — opisany. Część I. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow r. 1779. 8. *499 str.*

9236. Ignacy Hubczynski Zak. Kazn. Zakon trzeci Braci Konwierszow *(sic)* Zak. Kaznodz. w Wilnie 1783. 8. *2 tomy.*

9237. Catalogus Patrum et Fratrum Provinciae Lithanae (*sic*) S. Angeli Custodis Ordinis Praedicatorum conscriptus post ordinationem factam ex anno 1823 in annum 1824 Ordine alphabetico dispositus. Vilnae typis Zymelianis et Manes. 1823. 4. *39 str.*

S. Eliasza Proroka, Karmelici.

9238. Conclusiones Theologicae: De Ortu et origine Sacri Ordinis Prophetici Eliae Patris gloriosissimi, simul cum declaratione Provinciarum et Conventuum, in quibus Fratres eiusdem Ordinis, protegentibus Deo et Matre eius benedicta, speciali Patrona, orationibus vacantes, Maiestatem Divinam placantes, favoribus quam plurimis, ab utriusque sexus genere cumulati, ab eisdem in dies propagati, gratias agentes commorantur: propositae a Patre F. Blasio Hoitio Palatio, eiusdem Ordinis Professo, Regente Conventus Posnaniensis— pro anno 1621. Posnaniae. In Officina Joannis Rossowski. A. D. 1621. 4. *5 ark.*

Konwenty Karmelitańskie w Polsce tu wymienione są: Krakowski, Poznański, Bydgoski, Gdański, Jasielski (Joslenesis), Wileński, Płocki, S. Anny, Oborski, Lipski, Kcynski (Kcinensis), Lwowski, Albensis, Horensis, Mścisławski, S. Jerzego. (Janoz. Nachr. I. 67.)

9239. Postanowienie starożytnego Zakonu Karmelitanskiego, od Przewielebnego y Wielkiego Proroka Pańskiego Heliasza Patryarchy Zakonnikow w Starym y w nowym Testamencie. Także tesz y o Bractwie Skaplerza Błogosławioney Panny Mariey, z Góry Karmelus dla braciey y siostr drugi raz do druku podane. Przez Błazeja Hoyciusa Palaciusa Theologa Doktora y Wysitatora Prowinciey Polskiey Zakonu Karmelitanskiego. w Poznaniu,

w Drukarni Jana Wolraba R. P. 1623. 4. *22 ark.*

Bardzo rzadkie.

Autor, razem ze Starszymi Bractwa Szkaplernego, dedykował dzieło Królowej Konstancji.—Lubo drugi raz drukowana książka, jest jednak niezmiernie rzadka. Pierwszej edycji nie znam. Przyczyna zaś tej nadzwyczajnej rzadkości ma ztąd pochodzić, że inne zakony, chwale Karmelitów zazdrośne, wykupowały i niszczyły dzieło, w którém tak wysoko, lubo falszywie i niedorzecznie, posunięta jest starożytność zakonu Karmelitańskiego. (L. S.)

9240. Albert Kołacki Karmelita. Summarium Antiquitatum Gratiarum et jndulgentiarum Ordinis et Confraternitatis S. Virginis Mariae Carmelitarum. etc. Adjectae sunt jndulgentiae noviter a Clemente Papa IIX. Ecclesiis ejusdem Ordinis per Regnum Poloniae constitutis. etc. 4.

9241. O Fundacyach Zakonu i Klasztorów Karmelitów i Karmelitanek Bosych. Z włoskiego przełożone przez X. Sebast. Nuceryna. w Krakowie w Druk. Macieia Andrzeiowczyka 1623. 4. *321 str.*

(Osiń. o Życiu P. Skar. p. 87.)

9242. Reguła Karmelitanek Bosych. 8. *124 str. Druk gocki.*

Exemplarz defektowy. (L. S.)

9243. Sacrum Stemma vel Monile Carmelitarum octo gemmis Sacrorum Symbolorum insignitum, ac conclusionibus succincte elucidatum. In Solennitate Comitiorum Provincialium Vilnae Anno 1638, Mense Aprili, die .... celebrandorum, Publicae Theologorum palestrae a Rdo P. F. Gregorio Solecio S. Th. D. ejusdem Ord. Professore expositum. Crac. Typis Matthiae Andreoviensis. 4. *Cały alfabet.*

Celem tego pisma jest okazać mistyczną dawność Zakonu Karmelickiego, wyprowadzając go od S. Eliasza, o którym tu, jako też o górze Karmelu, jest rozprawa.—Karmelici tém bardziej sądzili się na dowody względem swojej starożytności, iż pisarze historji kościelnej, *np.* Kardynał Baroniusz, wyraźnie jej zaprzeczali. (L. S.)

9244. Monile seu Insigne inclytae Civitatis Leopoliensis, lapidibus sacrae Scripturae preciosis et Theologicarum Sententiarum gemmis ornatum. Cracoviae, in Offic. Andr. Petricovij. 1629. 4. *3 ark.*

Autor był wówczas Przeorem Karmelitów Bosych na Piaskach w Krakowie. Miał tę mowę w czasie Kapituły Prowincyonalnej, odprawionej we Lwowie, i przypisał ją Magistratowi Lwowskiemu. Są to alluzje z Pisma Świętego do herbu miasta Lwowa dziwacznie zastosowane. (L. S.)

9245. Cypryan a S. Maria Karmelita Bosy. Skarb Karmelitański—to iest Traktat o początku i postępku Zakonu Karmelitańskiego i nauka o Bractwie Szkaplerza N. P. Marii z góry Karmelu. z łacińskiego przetłómaczony. Część I. II. w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego. 1650. 4. *394 str.*

9246. Gemma Carmeli pretiosa sive Oratio in laudem Sancti Instituti Carmelitici et de eligendo Praelato Provinciae in Comitiis Provincialibus a Fr. Angelo Ostrorog. Ejusd. Ord. habita Posnaniae A. 1674. Cracoviae ex Typ. M. Jacobi Moscicki Ph. D. fol. *4 ark.*

9247. Fons Heliae Magnae Dei Matri dilectus, Carmelitarum Ordo Panegyrica Oratione a Fr. Candido Rozanecki Phil. Aud. habita, coronatus. Cracoviae ap. Albertum Gorecki. 1677. fol. *3 ark.* (L. S.)

9248. Splendory seraficzne przez XX. Karmelitow Bosych. w Krakowie w Druk. Franc. Cezarego r. 1701. 4. *582 str.*

Dedyk. do Anny Konstancji z Lubomirskich Małachowskiej.

9249. Skarbnica Pańska łask i przywileiow przez XX. Karmelitów Bosych. w Druk. Jezuickiey w Wilnie. r. 1733. 12. *120 str.*

(Bibliot. Karmel. Bos. Wileń.)

9250. Zdobycz fortunna w Skarbie Karmelitańskim znaleziona dla duchownego pożytku przez X. Olszewskiego. w Krakowie 1736. 4.

(Katal. Szczepań.)

9251. Scutum Antiquitatis Carmelitanae inexpugnabile, tela oppugnantium religionem Carmelitanam, quasi a magno Propheta SS. Patriarcha Nostro Elia— minime in-

stitutam, sed ab Aymerico Patriarcha Antiocheno caeptam; nec Joannem II. Patriarcham XLIV. Jerosolymorum fuisse Monachum et Carmelitam, Librumque de Institutione Monachorum, in veteri lege exortorum, et in nova perseverantium, non ipsius ingenii genuinum partum, sed longe post, sub eius nomine editum asserentium, retundens etc. et multoties contra iacula adversariorum erectum, et nunc a cupientibus nova praelia, recenter vibrata, de novo arreptum et oppositum a quodam Carmelita Discalceato Vilnae typis Acad. S. J. A. D. 1741. 4. *340 str. oprócz 28 kart na przodzie i 5 kart regestru i poprawy omyłek druku na końcu.*

Na przodzie: Dedykacja do Tadeusza Ogińskiego i przedmowa; Bulla Alexandra V. r. 1633 Karmelitóm dana.— W samém dziele zawiera się: 1. De Ortu et progressu ac viris illustribus Ordinis Gloriosissimae Dei Genitricis— Mariae de monte Carmelo tractatus Joannis Trichtemii, Auberti Miraei et Joannis de Carthagena. Accedit Catalogus illustrium Scriptorum eiusdem Ordinis. 2. Jodaci Clichtovei, Sermo de Excellentia et laudibus Ord. Carmelit. 3. Elogium Ordinis Carmelitarum auctore Laurentio Beyerlinck. 4. Ordinis Carmelitarum — origo atque incrementa, authore Alberto Miraeo. 5. Joannis de Carthagena, De Sacra Antiquitate Ordinis Gloriosiss. D. Gen. Virg. Mariae de Monte Carmelo. etc.— Na str. 333 nast. jest wiadomość o Prowincji Polskiej Karmelitów i wyliczone Conventus tego Zgromadzenia; na str. 338 nast. o Prowincji Litewskiej. Między uczonymi Karmelitami wymienieni są z narodu Polskiego ci: Adrianus Sarembius, Albertus Czepelius, Albertus Polevitius, Andreas Fesulanus, Andreas a Jesu, Blasius Paluecius, Nicolaus a Jesu Maria, Sigismundus Gdovius.

9252. Ozdoba Karmelu Zakonnego w splendorach świętych y życia doskonałością znacznieyszych Karmelitow i Karmelitanek któremi zakon N. Maryi Panny z Góry Karmelu od Eliasza Naychwalebnieyszego wodza y proroka ufundowany iako firmament swoiemi iaśnieie luminarzami niegdyś łacińskim ięzykiem przez Nayprzewieleb. Oyca Filipa od Troycy Przenayśw. Karmelitów Bosych Kongregacyi S. Eliasza Generała pokazana, teraz zaś swiatu polskiemu na publiczny pobożnie ciekawych dusz widok wydana Roku — 1746. w Lublinie w Druk. Coll. S. J. fol. Część I. *347 str.* Część II. w Krakowie w Druk. Akad. 1746. *261 str.* Część III. *tam.* 1747. *647 str.*

Przydany do tego:

Konterfekt życia przykładnego z ozdoby Karmelu Zakonnego kopiowany kolorami chwalebnych cont (cnot) świątobliwości Karmelitów i Karmelitanek Bosych Prowincyi Polskiey odmalowany i na publiczny widok z cieniow niewiadomości, za usilną wielu godnych osób instancyą wystawiony w Krakowie w Druk. M. J. A. Dyaszewskiego 1747. fol. *394 str.* (B.)

Przypis. Kolumbie z Denhoffów Sanguszkowej.— Juszyński w MS. swoich nazwisko tłómacza albo wydawcy położył: Onufry od Wniebowzięcia N. P. Karmelita Bosy.

9253. Kazanie przy początku Trzeciego Wieku Reformy Karmelitańskiey przez SS. Teressę od P. Jezusa i Jana od Krzyża w roku 1562 uczynioney podczas konkluzyi trzydniowego nabożeństwa z tey okoliczności — w Kościołach Karmelitow Bossych w R 1762 od 25 do 27 Sierpnia — w Kościele Grodzieńskim miane przez X. Maxymiliana od N. P. Maryi Karmelitę Bossego — w Wilnie w Druk. Akad. S. J. fol.

Przypis. Tadeuszowi i Jadwidze z Załuskich Ogińskim Kasztelanóm Trockim.

9254. Krotkie Zebranie łask i przywileiow od Stolicy Apostolskiey trzeciemu Zakonowi Braci Naysw. Maryi Panny z Góry Karmelu czyli Tercyarzóm różnemi czasy nadanych przez WW. OO. Karmelitow Bosych Prow. Litew. do druku podane. w Wilnie w Druk. Piarów R. P 1769. 8. *223 str.*

9255. Decor Carmeli ad videndam gloriam Domini Dei eiusque Sanctorum — ex mandato — P. Feli-

ciani Ciapinski Primi Provincialis Provinciae Ord. Carmelitarum dispositus et impressus. Vilnae typis PP. Franciscan. 8.

S. Franciszka.

9256. a) Kronika trzech Zakonow postanowionych od S. Oyca Patryarchy Franciszka. Pierwsza część na dziesięć ksiąg rozdzielona, z ktorych we trzech pierwszych opisuie się żywot, śmierć y cuda tego Oyca S. a w ostatnich siedmiu księgach opisuią się rozmaite sprawy męczeństwa, smierci y cuda iego świętych uczniów z różnych i pewnych autorów przez Wielebnego Oyca B. Marka z Ulisbony Portugalczyka pilnie ięzykiem portugalskim napisana, potym przez drugą bracią wedle kastylskiego y wedle włoskiego ięzyka, a teraz przez iednego kapłana z Zakonu Oycow Bernardynow z włoskiego na polskie — przetłumaczona y w druk podana. w Krakowie u Andrzeia Piotrkowczyka 1610 r. fol. *432 str.*

W Dedykacji do Mikołaja Zebrzydowskiego podpisał się: F. Bonaventura Posnaniensis, Minister Provinciae Poloniae eiusdem Ordinis. Oprócz tego 3 przedmowy; 1) Do Oycow y Braciey Mnieyszey Zakonu Franciszka S. de Observantia w Prowincyey Polskiey Bernardynow zwanych, z podpisem tegoż. 2) Odezwa tłómacza do nabożnych czytelnikow. 3) Przedmowa w któ rey się deklaruie Intentia Ducha S. za którą postanowił Zakon Braciey Mnieyszych. Te ostatnie, bez podpisu. Wszystkiego 7 ark.

Wtóra Część na dziesięć ksiąg rozdzielona w którey się opisuie to co się w tych Zakonach przydawało za dwudziestu i pięciu Ministrow Generalskich, przez półtora sta lat, pod 59 kapituł Generalskich: *Tamże. tegoż roku, 376 str. i 2½ ark.*

Przypisanie Xiążęciu Mikoł. Krzysztof. Radziwiłłowi, tegoż Bonawentury Poznańczyka.

b) — — Za dozwoleniem — X. Biskupa Łuckiego Brzeskiego — przedrukowano w Supraslu w Druk. WW. OO. Bazylianow r. 1747. fol. *912 str., 6 kart na przodzie i regestr.*

Przypisanie Krystynie z Branickich Sapieżynej.

Trzecia Część na sześć ksiąg rozdzielona z których w pierwszéy opisuią się początki i rozmnożenie Reformy OO. obserwantów, w inszych pięciu opisuią się żywoty śmierci i cuda błogosławionych i świętych tego zakonu, kapituły od r. 1382 aż do roku 1500 różne sprawy i przypadki przez W. O. Bernarda Sanniga Czeskiey Prowincyi Oyca naprzód niemieckim ięzykiem wypisana potym na polski od WW. OO. Zakonu braci mnieyszych S. Franciszka Prowincyi Wielkopolskiéy reformatów przetłómaczona i do druku podana za zezwoleniem starszych. w Warszawie w drukarni J. K. Mci WW. OO. Schol. Piar. Anno 1722. fol. *467 str.*

Juszyński MS. wymienia tłómaczem Simeona Krotza Reformata. (B.)

9257. Alexy Koralewicz Reformat. Additament do kronik Braci mnieyszych S. Franciszka albo Genealogia Reformy do krolestwa Polskiego za konsensem stolicy apostolskiey wprowadzoney i Erekcyą dwuch Prowincyi Mało i Wielkopolskiey utwierdzoney wywiedziona 1722. w Warsz. w Drukarni Piarow. fol.

Koralewicz był tylko wydawcą Kronik Sanniga Czecha, a autorem tego Additamentu. Wylicza Polaków, ale tylko cnotami i świątobliwością znakomitych, o uczonych nie wspomina, a nawet i o tych dziełach, na których wydanie otrzymali starszych zakonnych pozwolenie. (Ju. MS.)

9258. Benedictio mensae cum gratiarum actione facta pro Capitulo Provinciali FF. Min. Conv. Leopol. Anno 1616 celebrato. Thorunii Augustinus Ferberus excudebat. 1616. 4. (Ban. H. D. K. P. II. 158.)

9259. Laurus triumphalis sanguine Franciscanorum Provinciae Poloniae, a Suecis, Cosącis et Hungaris recenter profuso emerita per Rev. P. Andream Remigium Cizemski S. Th. Baccalaureum, eiusdem Provin. Secretarium Ordin. Minor. — S. Francisci. historice adumbrata. A. D. M.DC.LX. Cracoviae apud Vid. et Haered. Fr. Cezary. 4. *4½ ark.*

Na końcu wiersz do autora przez Stanisł. Bieżanowskiego. Znajduje się w Bibliotece Akad. Duchow. Wileń. Zob. Janoz. Nachr. II. 113 nast.

9260. Cibus quotidianus Minoritarum. Cracoviae 1668. 12.
(Kat. Friedl.)

9261. Petita Provinciae Poloniae Ord. Minorum Conventualium S. Francisci In Capitulo Generali A. D. 1665 pro festo Pentecostes Romae celebrato, proposita, ventilata, discussa atque decisa, ab omnibus proinde et singulis praefatae Provinciae Fratribus perpetuo observanda, Sacrisque Urbanis Constitutionibus inserenda. Cracoviae Ex Offic. Alberti Gorecki S. R. M. Typog. 1680. 4. *6½ ark.*

9262. Ludovicus Rożycki. Umbra Apologetica genuinum Praecepti de Pecunia in Reg. FF. Minorum sensum nimia quodam occultatum luce detegens et aperiens per A. R. P. F. L. R. Ord.—Prov. Reformatae—Poloniae S. M. Aug. Minorum Prote ..... A. D. MDCLXXVI. Pragae typis Georgii Czernoel.

U Juszyńskiego tytuł bardzo niewyraźnie i z pomyłkami wypisany.

9263. Speculum Minorum in quo Primigenia Religio Ordinis Minorum Conventualium Omnium primi Ordinis Minorum tam immediate quam mediate emergentium inspicitur etc. Provinciae Sarmatiae et vicariae Russiae Originalis Descriptio Successus Profectus, Unio, Divisio, et Duratio etc. auctore Fr. Casimiro Biernacki S. T. D. Prov. Pol. Patre et Custode Gnesn. Ord. Min. Con. S. Fr. Cracoviae typis Universit. a. 1688. 4. *617 str., 5 kart na przodzie i regestr.*

— — Calissii 1701. (Nies.)

Przypis. do Wawrzyńca Brankatego de Lauracá Kardynała.

Biernacki wstąpił do Zakonu r. 1645, umarł r. 1724. Żył blizko lat sto.

9264. Casimiri Biernacki Ord. Min. S. Franc. Propugnaculum antiquitatis Ordinis antonomasticae Minorum eorum, contra quae recens novitas per extorsionem sensus figmenticiam, per elusionem veri adscititiam, per elationem falsi proiectitiam lectorem affectato fastu et sophistice ludificare contendit, praestigiosa iacula retundens, retorquens atque confringens. Cracoviae typis Universit. 1692. 4.
(Ban. H. D. K. P. I. 207.)

9265. Ludwik Miske Zak. S. Franciszka Braci Mniej. De excellentia, praestantiaque Trium Ordinum a Divino Francisco institutorum, deque illorum viris, apud Polonos, vel doctrina, vel sanctimonia, illustribus, Liber singularis. (*Po polsku*). w Poznaniu 1736. 8. *14 ark.*
(Jan. Pol. I. 49.)

9266. Stylus ligatus de primis introductoribus strictioris observantiae S. Francisci in Poloniam. Ravicii 1759. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 119.)

9267. Reguła i życie Braci i Siostr pokutuiących Trzeciego Zakonu S. Oyca Franciszka od tegoż Serafickiego Patryarchy z woli Chrystusowey napisana i t. d. a teraz nakładem i expensem Tercyarzow Konstantynowskich przedrukowana. w Berdyczowie u Karmelitow r. 1765. 8. *400 str.*

9268. Przewodnik Do Oyczyzny Niebieskiey zawieraiący w sobie Regułę Trzeciego Zakonu O. S. Franciszka Braci Pokutuiących, Przywileie tego Zakonu y Odpusty, Roczny Kalędarz SS. niektorych tercyarzow, wiadomość także o znacznych osobach w tym zakonie z medytacyami na każdy dzień miesiąca, y nabożeństwem zwyczay-

nym tercyarskim. Na trzy części rozdzielony, a dla wygody tychże braci, y siostr w domach swoich mieszkaiących, powtornie do druku podany od Prowincyi Litewskiey Zakonu S. Franciszka Obserwantow w Polszcze y Litwie nazwanych Bernardynow Roku 1772. w Wilnie w Druk. J. K. M. y Rzeczyposp. Schol. Piar. 8. *403 str., 4 karty na przodzie i regestr. Druk piękny.*

Aprobata pierwszej edycji datowana w Wilnie 22 Septembra, r. 1758, w której wymieniony autor: Juwenalis Charkiewicz Lektor S. Teologji i Professor szkół Nieświzkich. *Zob. Noty.*

9269. Zycie bezpieczne i smierć szczęsliwa ludzi pokutuiących w trzeciey Regule S. Oyca Franciszka tak dla uwiadomienia w wielu rzeczy opisaniach ciekawego, iako tez dla osobliwszego nabozeństwa pobudek, — przez iednego Kapłana z Zakonu XX. Franciszkanów, za dozwoleniem starszych już to raz drugi do druku podane 1774 roku w Wilnie w Drukarni J. K. M. XX. Franciszkanow. 8. *428 str.*

9270. Roczne dzieie Zakonu Braci mnieyszych S. Franciszka Kapucynów Przez P. O. Zacharyasza Bawerego tegoż Zakonu Teologa łacińskim ięzykiem wydane. A teraz na oyczysty przełożone y do druku podane. Tom I. Cz. 1. W Warszawie w Druk. P. Dufour MDCCLXXX. fol. Cz. II. *tam.* MDCCXC. *324 i 418 str.*

Z aprobacji widać, że tłómacz jest: *Chrysanthus Braclaviensis* (a Braclavia) *Ord. Min. Capucin. Theologus et Praedicator.* Tamże jest wzmianka o Tomie II. Cz. I. Dzieje zakonu dochodzą w pierwszych dwóch częściach po rok 1580, w ostatniej do r. 1587.

9271. Devotionale Franciscanum continens Selectissimas preces, varia officia, ac Litanias, unà cum Appendice de Indulgentiis etc. pro usu FF. Minorum Observantium. Cum Super. perm. Grodnae Typis S. R. M. 1788. 12. *78 str.* (B. Horod.)

9272. Uwagi nad regułą braci mniejszych S. O. Franciszka Zakonnej swej braci podane, przez O. Bernarda z Bononii Kapucyna, Lektora Theologii w języku Włoskim w Bononii wydane, a na polski język od jednego tegoż zakonu Prowincyi polskiej, Kaznodziei przetłumaczone r. 1789. w Warszawie w druk. Piotra Dufour. 4. *828 str.*

W aprobacie Prowincjała tłómacz nazwany Thaddaeus a Varsavia. Jest to właściwie Kommentarz na Regułę S. Franciszka.

Ś. Ignacego Loyola.

9273. a) Breve colloquium Jesuiticum, toti Orbi Christiano, et urbi potissimum Caesareae Viennensi, ad recte cognoscendum, hactenus non satis perspectam Jesuitarum Religionem, utilissimum: habitum a Sacrae Theologiae Doctore et Professore, *Paulo Florenio*, cum *Christiano Francken* Philosophiae Professore in Caesareo Jesuitarum Gymnasio Viennae, Anno 1578, xx Januarii. Lipsiae. *Na końcu:* Lipsiae, imprimebat Joannes Steinman, Anno M.D.LXXIX. 8. *35 str. oprócz dedykacji do Pawła Floreniusa, datowanej z Lipska 24 Kwietnia 1579.*

W przemowie wykłada Francken powody, które go skłoniły do opuszczenia Zakonu Jezuitów. — Jezuici wszelkiemi sposobami księgę te niszczyli i wytępiali, a ztąd wielka jej rzadkość. Autor więc znowu ją wydał pod tytułem:

b) Colloquium Jesuiticum toti Orbi Christiano ad recte cognoscendam Jesuitarum religionem utilissimum. Adjecta huic nonnulla sunt paradoxa, tum de Jesuitarum ἀρτολατρεία, tum etiam de Praedestinatione. *Christiano Francken* Gardelebiense. Basileae, anno M.D.LXXX. 8.

To drugie wydanie przypisał autor P. Jezusowi Chrystusowi. *Zob. Noty.*

c) — — Basileae 1581. 8. *Zob. Noty.*

9274. Catalogus quorundam e

Societate Jesu qui pro fide vel pietate sunt interfecti ab anno 1549 ad ann. 1603. Cracoviae ex Offic. N. Lobii MDCVI. 24.

9275. Annuae Litterae Societatis Jesu An. MDLXXXII — CIↃ IↃCXIV ad Patres et Fratres Soc. Jesu. 8.

Wychodziły w Rzymie, we Florencji, Neapolu, Antwerpii, Douais (Duaci), Moguncyi, Dilindze, Leodyum. W każdym tomie jest obszerny oddział: *Prowincia Poloniae* i *Provincia Lituaniae*, gdzie wiele rzeczy znaleźć można do historji owoczesnej, do dziejów kościołów Jezuickich, sporów z różnowiercami, missij Jezuickich do Rossji i t. d.

9276. Thesaurus spiritualis rerum ac documentorum variorum ad Societatem Jesu pertinentium — Cracoviae in Officina N. Lob. 1607. 24. ***428***, ***197*** *str.*, ½ *ark. na przodzie i regestr.*

Autor Fryderyk Bartsius S. J. Zob. Bibl. Script. S. J. p. 267.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9277. De Studiis Jesuitarum abstrusioribus Relatio. 1608. 4.
(l. c.)

9278. a) Ad Sigismundum III. Poloniae et Sueciae Regem etc. Joannis ARGENTI e S. J. Visitatoris Provinciarum Poloniae et Lithuaniae Epistola de statu ejusdem Societatis in iisdem provinciis. *Na końcu:* Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii S. R. M. Typogr. A. D. 1615. 4. ***150*** *str. i 3 karty na przodzie.*

b) — — Ingolstadii. 1616. 4. ***224*** *str.* (L. S.)

c) De rebus Societatis Jesu in Regno Poloniae ad Serenissimum Sigismundum Tertium Poloniae et Sueciae Regem Potentissimum Magni Ducatus Lituaniae Ducem etc. etc. Auctore Joanne ARGENTO Eiusdem Societatis in Provincia Poloniae Praeposito Provinciali. Editio tertia, aucta recenti eiusdem Societatis ex regno Bòemiae, Morauiae, Silesiae et Vngariae proscriptione. Duabus item actionibus ab eodem auctore in Transyluania, in ipso generali omnium Ordinum Conuentu habitis. Cracoviae in Officina Francisci Caesarii. Anno 1620. 8. ***415*** *str. i 2 karty na przodzie. Zob. Noty.*

9279. Pamiątka krotka Braciey Koadiutorow Societatis Jesu swiątobliwie zmarłych. Z rożnych teyże Societatis pisarzow zebrane. Na dni całego roku rozłożona, ku zbudowaniu żyiących do druku podana przez X. Woyciecha Wiiuka KOIAŁOWICZA S. J. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. P. 1673. 4. ***420*** *str.*, ***1*** *ark. na przodzie i regestr. Druk gocki.*

9280. Chwalebne sług Bożych z naymnieyszego Soc. Jesu Zakonu dzieła szeroko po łacinie opisane a po polsku summowane — przez X. Zachariasza Modzelewskiego tegoż Societ. Zak. w Wilnie typis Acad. S. J. R. 1703. 4. ***311*** *str. i* ***1*** *ark. na przodzie.*

Przypis. Piotr. Godebskiemu Chorąż. Pow. Pińskiego.

9281. Fasti Societatis Jesu res et personas memorabiles eiusdem Soc. per singulos anni dies repraesentantes. Opera et studio R. P. Joan. Drews S. J. Pruthena-Varmiensis S. Theol. Doct. — concinnati. Opus posthumum. Brunsbergae typis Coll. S. J. A. 1723. ***516*** *str.*, ***2*** *karty na przodzie i regestr.*

9282. a) Pamiątka szczęśliwey smierci niektorych Zakonnikow Soc. Jesu częścią męczeńską koroną, częścią żywota świątobliwością znacznych. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. R. 1751. 4. ***155*** *str. i regestr.*

Ledwo kilka nazwisk polskich, wszystkie prawie cudzoziemskie.

b) Pamiątka albo katalog szczęśliwey śmierci niektorych Zakonnikow Soc. Jesu. we Lwowie w Dr. S. J. *b. r.* 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9283. W. X. Mikołaia LANCYCEGO Societatis Jesu. Xięga duchowna piętnasta. O Urzędách tych Bráći Koádjutorow ktorych przyimują do Zakonu ná posługi Domowe lub ná codźienne ręczne prace, y o zacnośći Stanu Ich. Pánu Bogu y Swię-

tym Jego bárżo przyiemnym. Przez W. X. Wincentego *Wołłowicza* Soc. Jesu. Z Łáćińskiego ná Polski Język przetłumaczona, y do druku zá pozwoleniem Stárszych podana. W Wilnie w Drukárni Akádemickiey Soc. Jesu. Roku Páńskiego 1733. 4. *56 kart nieliczb.*

Tłómaczenie wierne, język polski czysty, styl rozwlekły. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9284. Lithuanicarum Societatis Jesu Historiarum Provincialium Pars Prima auctore Stanislao Rostkowski ex eadem Soc. Vilnae typis Soc. Jesu. MDCCLXIII fol. *474 str., 3 karty na przodzie. Zob. Noty.*

✣

9285. Apologia ad calumnias et convitia sectae se falso Jesuitas vocantis, per Andr. Volanum. Vilnae 1587. typ. Joannis Hlebovicii Palatini Trocensis per Danielem Lancicium. (Ban. H. D. K. P. II. 286.)

9286. Responsio R. D. Andreae Jurgewic, Canonici Vilnensis, ad famosum Andreae Volani contra summum Pontificem libellum, quem Apologiam contra calumnias Jesuitarum falso inscripsit.

Summa Apologiae Volani.
Carpit, nugatur, mentitur, anilia iactat
Verba in Pontifices innocuosque viros.

4. *40 str. textu.*

Przypis. Jerzemu Radziwiłłowi Biskupowi Wileńskiemu.—W dedykacji podpisany rok 1587, d. 28 Aug.— Nie szczędzi ostrych przymówek i słów uszczypliwych na przeciwnika.— Styl łatwy i płynny, łacina dosyć czysta. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9287. Alberti Calisii. Equitis Poloni in Jesuitas Oratio prima. 1590. 4. *3½ ark.*

Toż po niemiecku. 1592. 4. *4 ark.*

9288. Martini Siscovii Canonici Cracov. Ill. Petri Miscovii Episcopi Cracov. Cancellarii, Pro Religiosissimis Societatis Jesu Patribus, contra ficti Equitis Poloni Actionem Primam Oratio. Cracoviae in Offic. Lazari 1590. 4. *85 str.*

Dedyk. Piotr. Myszkowskiemu Biskup. Krak. (L. S.)

9289. Spongia qua absterguntur convitia et maledicta Equitis Poloni contra Jesuitas. Anagramma authoris. Sanis recta salus. Cracoviae typis Andreae Petricovii Anno D. 1590. 4. *10½ ark.* (L. S.)

Pismo to jest przeciw Wojciechowi z Kalisza (Albertus Calisius) Equitis Poloni in Jesuitas Oratio prima.
(Ban. H. D. K. P. III. 195.)

Widać w tém pismie, równie jak w innych tegoż autora, nie tylko duch żarliwości, ale i stronnictwa. Deklamuje, miota potwarze, żartuje, ale słabo Jezuitów broni. Wreście dobrym jest ich obrońcą, ale złym politykiem. Najśmieszniej jest czytać jego dowody, że nie Jezuici, ale różnowiercy byli przyczyną upadku Akademji Krakowskiej.

— — Ingolstadii ex Offic. Dav. Sartorii. A. 1591. 8. *107 str.*

9290. a) Nobilis Poloni pro Societatis Jesu Clericis Oratio prima 1590. 4.

Autor Jan Lans Belga S. J. Zob. Bibl. Soc. Jesu, p. 467. (Sienk. Dod. do Bent.)

b) Nobilis Poloni pro Societatis Jesu Clericis Oratio prima in ficti Equitis Poloni in Jesuitas actionem primam. Ingolstadii ex Offic. Typogr. Wolfgangi Eleri 1590. *Na końcu*: Excussa primum Anno 1590 in Polonia. 8. *40 str.*

c) — — Neapoli 1592. 4.
(Bibl. Slus. p. 106.)

9291. *** Judicium albo Rossądek: Księdzá Mikołájá Isszory, Proboszcza Ośmiáńskiego w W. X. Litewskim. O Konterfećie Jezuitow z *Equesa* Łácinskiego pod maszkarą prawdźica w Polski ięzyk przeczynionym. w Wilnie, Daniel Lencicius, 1594. 4. *105 str. i 2 karty na przodzie.* (L. S.) *Zob. Noty.*

9292. Stanislaus Sudrovius. Idolatriae Loiolitarum Oppugnatio. Vilnae 1594. (Siarcz.)

9293. Odpis na Rycerstwo Jezuickie. w Poznaniu 1597. 4.

Autor przybrał nazwisko pseudonyme Chwaliboski. (Sienk. Dod. do Bent.)

9294. Oratio M. Antonii Arnoldi Advocati in Parlamento Parisiensi

et antea Consiliarii ac Procuratoris Generalis defunctae Reginae Matris Regum. Pro Universitate Parisiensi actrice contra Jesuitas nos. habita III et III (?) Idus Julias CIƆIƆXCIV nunc primum latina facta, et missa ad Senatum Populumque Vilnensem. Lugduni Batavorum ex Offic. Joannis Paetsii et Ludovici Elzevirii A. MCIƆIƆXCIV. *84 str.*

(Bibl. Sluc.)

9295. Apologia Francisci MONTANI pro Societate Jesu in Gallia, contra Antonii Arnaldi Avocati Parisiensis Philippicum. Ex gallico in latinum translata. Accessit appendix ex historia de facto Joannis Schattelii, studiosi Parisiensis. Cracoviae In Offic. Lazari 1597. 4. *312 str.* (L. S.)

9296. Jesuiterspiegel: darinn augenscheinlich zu sehen, vvas seltzame Abenthewerliche Sachen die Jesuiter treiben. Insonderheit aber was anlanget, die Erschreckliche, Blutdürstige Jesuiterpredig, so Anno1601 den 9 Septem. der W. H. Petrus SKARGA ein Jesuit, Kön. May. in Polen und Schweden Hoffprediger, zur Wilda, vor ihrer May. im Abzuge nach Liefland gehalten, Auff embsiges auffordern Danielis Krameri D. dess Stettinischen Paedagogii in Pommern Hoffpredigkanten, in Druck gegeben, durch H. Fridrich Bartsch, Kön. May in Polen und Schweden bestalten Theologum und Hoff Capellan. Was weiter in diesem Büchlein vor seltzame Tractetlein mit angedruckt, findest am folgenden Blat verzeichnet. Brunsbergae. Typis Schönfelsianis A. 1603. 4. *297 str. i 6 na przodzie.* (L. S.)

Przypis. Xiąż. Barnimb na Sztetynie i Pomer.

Zawiera się tu: 1) Warhaffte Predig H. Skargae, so den 9 Septemb. A. 1601 vor Kön. May. etc. zur Wilde gehalten. 2) Verfelschte H. Skargae Predig ihme von Kramer D. mit seinen lügenhafften Bundgenossen aussgedichtet und in Druck gegeben. 3) Newe Zeytung: Warhafftige, erbermliche, mördtliche thaten, durch die Jesuiter geschehen, zu Krakaw in Polen gefangen, nach Nilo geführet, alda ihren rechten lohn entpfangen, mit Schwerd und Rad gerichtet worden etc.

9297. Na Artykuł o Jezuitach Ziazdu Sędomirskiego, czytany w Wislicy przed Krolem J. M. y Senatem y Szlachtą a Rycerstwem, od Posłańcow tegoż ziazdu, trzynastego dnia Września, R. P. 1606. Odpowiedź X. Piotra SKARGI S. J. czyniona na kazaniu tamże w Wislicy, przed temiż stany, 17 dnia tegoż miesiąca y roku. 18 Niedziele po Swiątkach. w Krakowie w Druk. Mikołaia Lob, 1606. 8. *47 str.*

(L. S.)

9298. Proba Zakonu Societatis Jesu. Pisána od X. Piotra SKARGI Societatis Jesu. Z poruczenią stárszych.—*Probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.* Psal. 65. *Igne me examinasti, et non est inventa in me iniquitas.* Psal. 16.—W Krakowie, w Drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká, Roku Páńskiego, 1607. 8. *124 str. Tytuł, przemowa, regestr rzeczy, zajmują kart 4. Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9299. a) Consilium de recuperanda et in posterum stabilienda pace Regni Poloniae: in quo demonstratur pacem nec constitui nec stabilari posse, quam diu Jesuitae in Polonia maneant. Ad Illustres Regni Poloniae Proceres. Ex correcto et recognito Polonico in Latinum conversum. Anno 1607. *b. m.* 4. *10½ ark. Zob. Noty.* (L. S.)

b) — — *b. m.* 1609. (zob. N. nast.)

(L. S.)

9300. Discours aux Grands de Pologne sur la nécessité de faire sortir les Jesuites de ce Royaume, pour y rétablir l'union et la tranquilité par un Seigneur Polonais. Traduit du Latin, *avec des Notes qui confirment et éclaircissent les faits* à Amsterdam chez Pierre Humbert. MDCC.XXVI. 8. *XXXIX str. przemowy, dedykacji 5 str., textu 100 str., regestru 5 kart.*

Jest to tłómaczenie poprzedzającego pisma. *Zob. Noty.*

9301. Mikołay ZIEMECKI, Archidiak. Pczew. Canonik Poznań. Respons na skrypt Equitis Poloni uszczypliwy Zakonowi S. J. w Krakowie 1610. 4. (Nies.)

Autor prawdziwy jest Jerzy Tyszkiewicz.

9302. Responsio Nicolai ZIEMECKI Archidiaconi Pczenensis etc. ad famosum Anonymi cuiusdam tenebrionis et calumniatoris libellum, contra Patres Societis Jesu in Polonia, Ad Illustres Regni Proceres editum. Qui inscribitur: Concilium (*sic*) de recuperanda et in posterum stabilienda pace Reipublicae etc. Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii, 1610. 4. *11 ark.*

Por. N. poprzedz.

Pismo to na końcu ma datę: Posnaniae A. D. 1609, a zatém we dwa lata poźniej wydane. Jest Apologia przez samychże Jezuitów pisana pod cudzém imieniem, pełna obelg i grubijańskich epitetów na anonyma.— Najwięcej na to się gniewają Jezuici, że się autor utaił. Widać ztąd, iż dzieło jego w Niemczech nieraz było przedrukowane. Zarzucają mu, iż z Arnalda, Paryzkiego Adwokata, którego zbił Montanus Jezuita, jad swój wyczerpnął. (L. S.)

9303. Anatomia Consilii editi de Stabilienda pace Regni Poloniae Jesuitis pulsis. Mendacia conficta a quodam anonymo impostore contra religiosum Societatis Jesu ordinem detegens. Authore Gaspare CICHOCKI, Canonico et Parocho Sendomiriensi, Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii MDCXI. 4. *126 str. i 2½ ark. na przodzie.*

W przedmowie do czytelnika powiada Cichocki, że *Consilium de recuperanda et stabilienda pace Regni Poloniae etc.*, wydane przed dwóma, jak tu powiedziano, laty, dwóch, jak się zdaje, pisało. Jeden z nich Polak, pisał po polsku; drugi Niemiec albo *Pruteno-Polonus*, przełożył to pismo na łacinski język, przydawszy swoje własne marzenia. Obaj imie zataili. Powiada, że w tym roku znowu swoje pismo wydrukowali, znacznie pomnożone.— Dedykacja do Jana z Lezenic Gostomskiego Starosty Wałeckiego i Wareckiego, którego ojciec był fundatorem Coll. Jezuitów Sandomierskiego.— Jest także list Gostomskiego do autora, datowany z zamku Wilczyska d. 25 Febr., r. 1611.— Prawdziwy autor tego pisma jest Gasper Sawicki Jezuita. Po polsku wyszło pod nazwiskiem Linowskiego.

— — *tam* A. D. 1611. 4. *tyleż stronic.*

9304. Alloquiorum Osiecensium sive variorum familiarium sermonum libri V. In quibus praeter examen Anatomiae Cichocianae, pro Soc. Jes. ante triennium editae, Haereticismi progressus et regressus, sive fluxus et refluxus repentini, praecipue per Regnum Poloniae, Magnum Ducatum Lituaniae, et alias adjacentes Provincias in amplissimis familiis historice narrantur. Tum ejusdem propositi Continuatio, Angliam, Germaniam, Galliam, Hungariam, Silesiam, Moraviam percurrit, ad extremum et ipsam attingit Italiam.— Auctore eodem Gasparo CICHOCIO Can. et Parocco (*sic*) Sendomiriensi. Cracoviae, Basilius Skalski, 1615. 4. *540 str., 6 kart na przodzie i 1 na końcu.*

Przypis. Hieron. Ossolińskiemu Opat. Koprzywnickiemu.— Niesiecki I. 305, pisze, iż Kasper Cichocki wydał *Allocutiones Osecenses*, nie wzmiankując, iż to imie pożyczone. Prawdziwym autorem tych pism jest Gaspar Sawicki Jezuita.— Cf. Sotvellus, p. 281.— Janocki Nachricht von raren Polnischen Büchern I. 4, powiada, iż *Alloquia Osiecensia* należą do dzieł tak rzadkich, iż za granicą nie wierzą nawet w ich exystencją. (L. S.)

9305. a) Monita privata Societatis Jesu. Notobirgae Anno 1612. (L. S.)

b) — — (w Krakowie). 1614. *Zob. Noty.* (Nies.)

c) — — Noribergae 1615. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9306. Les Mysteres les plus secrets des Jesuites contenus en diverses pieces Originales. à Cologne, chez les Heritiers de Pierre Marteau — à l'enseigne de la Verite. 1727. 8. *160 str.* *Zob. Noty.*

9307. Monita privata et publica, generalia et specialia Soc. Jesu. Hagiopoli.

W podobnymże duchu wyszło w Ołomuńcu pismo po niemiecku, pod tytułem

Speculum Confessionum, niby przez Jezuitów napisane, które cytuje Zahorowski in Monitis privatis; a jak Jezuici udają, że z niego czerpał. Przeciwko temu pismu przez Kalwina jakiegoś wydanemu, wydali Jezuici nie tak odpowiedź, jak raczej odbicie pocisku na nieprzyjaciół i podrzucenie im Monitów podobnych Jezuickim.

Stara się autor anonym dowieść, że pismo: *Monita privata* dziełem jest samych Jezuitów, chociaż doń oni przyznać się nie chcą.

9308. Monita Calvinistarum privata et publica, generalia et specialia ex libris illorum, dictis et factis collecta in ordinem redacta et explicata, Impulsu veritatis, zelo sanctae Fidei Catholicae et odio impiae haeresis Calviniane. Auctore G. *Crutio Cive Sigeio*. Cracoviae Typis Fran. Caesarii 1616. 4. *44 str*.

Pisał to któryś z Jezuitów Polak, jak widać z całego dzieła. (L. S.)

9309. a) Joannis Comitis ab Ostrorog, Palatini Posnan. ad filios admonitoria Epistola. Contra fraudulentiam scripti editi, sub titulo *Monita privata Soc. Jesu*. Leopoli edita jussu D. Joan. Andr. Prochnicki a Prochnik, Archiep. Leop. Excudebat L. Malachiowicz, 1615. 4. *5 ark*.

b) Illustriss. ac Excellentiss. D. Joannis Comitis ab Ostrorog, Palatini Posn. Senatoris Regni Poloniae Primarii ad filios admonitoria Epistola, Contra fraudulentiam scripti editi sub titulo: *Monita Privata Societatis Jesu*, primo quidem Leopoli iussu Ill. ac Rev. D. D. Johannis Andreae Prochnicki à Prochnik D. G. Archiep. Leopol., Administratoris perpetui Abbatiae Sieciechovien. etc. etc. edita: nunc vero, magis correcta Nissae recusa, Imprimebat Augustinus Gründer Anno M.DC.XVI. 4. *7 ark*.

Na przodzie jest list Jana Wielewickiego Jezuity, Rektora Collegium Lwowskiego do autora, w którym wyraża, że z rozkazu Arcyb. Lwowskiego do druku pismo to podał. — Sam zaś list Ostroroga datowany ze Lwowa 24 Septemb. 1615 r., 4½ ark. zajmuje. — Dalej zaś następują: 1) List tegoż Ostroroga do Syna Mikołaja pisany z Komarny 3 Decembr. 1606. 2) Tegoż do Jezuity Symona, pisany 13 Novemb. 1615, w którym narzeka na niepoprawność drukarni w wydaniu jego listu we Lwowie. 3) List Jezuity Andrzeja Kańskiego 15 Nowembra, w którym exkuzuje błędne wydanie, i w Niemczech nowe przedrukowanie obiecuje. 4) List Ostroroga do Syna Stanisława, także z powodu złego wydrukowania, datowany 14 Nov. 1615. (L. S.)

9310. Monita salutaria data anonymo authori — scripti nuper editi, cui titulus falso inditus, *Monita Privata Societatis Jesu*. — A. D. 1615. 4. *2½ ark*.

Autor anonym Mateusz Bembus S. J.

9311. Jacobi Gretseri Soc. J. Theologi, Contra famosum libellum, cuius inscriptio est: Monita privata Societatis Jesu etc. libri tres apologetici. *Primus* ipsa monita examinat. *Secundus* testimonia illustrium virorum contra Societatem discutit. *Tertius* docet, quid Illmi Praesules et Proceres de Monitis eorumque Auctore sentiant. A. Rm et Illmum D. Martinum Syskowski, Episcopum Cracoviensem etc. Ingolstadii 1618. 4. *236 str*.

Autor przez wdzięczność, iż Szyszkowski w r. 1590 wydał pismo za Jezuitami, jemu też obronę niniejszą swego Zakonu przypisał. Tenże Szyszkowski pierwszy Jezuitów do Łucka i do Płocka wprowadził.

9312. Mutius Vitellescus. Epistola ad Patres et Fratres Societatis. *b. m.* 1617. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

9313. Mandatum Monitorium Potentissimi Regis Poloniae etc. ad Jesuitas: Königlich Polnisches Mandat an alle in Ihre May. Königreiche aufhaltende Jesuiten. Erstlich gedrukt zu Krakaw durch Donatum Stampszy der Academie darseblsten Buchdruckern im Jahr. 1620. 4. *2½ ark*. *Zob. Noty*.

9314. a) Zniesienie Obrony Collegium S. J. w Krakowie Stanom Koronnym na Seymie Walnym Warszawskim R. Pań. MDCXXVII. zgromadzonym do przeczytania podane. w Krak. druk. Macieja Andrzejowczyka 1627. 4. *17 kart*.

Jest to wymierzone przeciwko Jezuicie Bembusowi; gdy zaś Pięknorzecki (Szembek Jezuita) wydał swego Gratisa, odpowiedziano im obydwóm następującém pismem.

b) Zniesienie Obrony Collegium PP. Societatis Jesu w Krakowie Stanom Koronnym na Seymie Walnym Warszawskim Roku Pań. 1627. zgromadzonym do przeczytania podane. Z przydatkiem niektorych Punktow do nowego Gratisa. w Krakowie w Druk. Macieia Andrzejowczyka. 1628. 4. *21 ark. Zob. Noty.*

9315. Jonae Henricci Hochwichtiger Rathschlag und Bedencken von Hintertreibung der blutdürstigen gefährhlichen Anaklagoter Jesuiter, so sie wider alle Regimenter und Policeyen immerdar suchen, und vernehmen, sonderlich wie dieselbige im Königreich Pohlen von ihnen verbarglich geführet, nunmehro aber menniglichen vor Augen gestellet und hintertrichen werden sollen etc. Francff. durch Joh. Friedr. Weise. 1632. 4. (Catal. Bibl. Bunav. III. 569).

9316. Relacya abo opisanie zacnego festu ktory odprawował wysoce Przewieleb. Kardynał Antoni Barberyn Synowiec Oyca S. Urbana VIII — w Kościele Domu Professow Soc. Jesu na podziękowanie P. Bogu, iż zachować raczył ten Zakon Societatis, w tym pierwszym iego wieku stoletnym ktory się począł od 27 Września 1540 — Drukowana w Rzymie u Wincentego Bianki R. P. 1639 — a teraz z włoskiego przetłumaczona *b. m.* 4.

9317. Alber. Piglowski S. J. Elogia Regum Praesulum, heroum heroinarumque quae Societatem Jesu per Poloniam fundarunt. Cracoviae 1640. 8. (Nies.)

9318. Albertus Pigłowski S. J. Elogia fundatorum ac Fundatricum Soc. Jesu per Poloniae Provinciam. Crac. in Off. Valeriani Piątkowski. 1640. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

9319. Primum Societatis Jesu Saeculum virtute ac literis Illustre Dei providentia, et augusto principum orbis patrocinio fortunatum Religiosae felicitatis ingrediens aeternitatem auspiciis Ill. Dni D. Joannis Nicolai a Zurow *Daniłowicz* Supr. Thesaurarii Regni Premislien. etc. Capitanei ex Regio Societatis Jesu Collegio Cracov. A. Christi MDCXL. Societatis saeculari primo. Cracoviae. In Off. typ. Valeriani Piątkowski. fol. (S). (Bibl. Horod.)

W Janociana III. 168 tytuł cokolwiek odmiennie wypisany, i autor 40stu lirycznych poezyj wymieniony Andrzej Kanon Jezuita.

9320. Casim. Alber. Kojałowicz S. J. Primum Societatis Jesu annum saecularem Vilnae solemnibus feriis celebratum. Vilnae 1640. 4. (Nies.)

9321. Centuria Emeritae virtutis militum e minimo Societatis Jesu ordine ad saecularem triumphum decuriata universis ejusdem inclytae Societatis patribus fratribus e voto Joannis Julij Lorencowicz Consulis et Advocati Leopol. Artium et Philos. Baccalaurei consecrata. Leopoli In officina Michaelis Sloska Archiep. Typogr. A. D. 1640. fol. (Carmina) (P.) (Bibl Horod.)

9322. Monstra wdzięczności Korony Polskiey przeciw Zakonowi S. J. za rozliczne prace. w Jarosławiu oświadczona. w Zamościu 1640. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9323. Gratiae saeculares Summis Pontificibus, Regibus, Praesulibus et Protectoribus Soc. Jesu in hoc Magno Ducatu Lithuaniae ab Alma Academia et Universitate Vilnensi eiusdem Societ. Jesu exhibitae atque Ill. Principi D. D. Alberto Stanislao Radivilo M. D. L. Cancellario gratitudinis ergo oblatae. Vilnae. A. 1640. Societatis Centesimo. 4.

Jest tu pięć mów z powodu stuletniej rocznicy założenia Zakonu Jezuickiego. Ręka współczesna zapisała na każdej autora; z nich dwie są Kazimierza Kojałowicza, jedna na pochwałę Waleryana Protasewicza Biskupa Wileń., jedna Daniela Raczyńskiego, dwie Michała Radon, a

z tych jedna na pochwałę dobroczyńców Kolleg. Wileń.— Chodyniecki przypisuje to Wojciech. Kojałowiczowi, i powiada, iż jest mów sześć. Być może, że jednéj tu niedostrzeżono.

9324. Kościoł w tym wieku sta lat, od Herezyey obroniony i po świecie szeroko rozszerzony przez Zakon S. J. Podczas wesołego dziękczynienia za szczęśliwe tegoż Zakonu przez sto lat pierwsze zachowanie y pomnożenie na Akcyey podany. w Lublinie R. P. 1640. 5 i 6 Sierp. 4. *2 ark.*

Programma dramatu w sześciu Aktach, którego trzy jednego dnia, trzy drugiego były grane. (Chl.)

9325. Scandalum expurgatum in laudem instituti Societatis Jesu A. M. D. G. Catholicorum Satisfactionem et Dissidentium Aedificationem, juxta illud: *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, in Azymis, sinceritatis et veritatis.* Ad Corinth. I. c. V. Quod bono publico e tenebris, in apertum produxit et absconditum revelavit ad Correctionem Joannes Markiewicz J. U. D. Canonicus Warmiensis. Impressum Gedani A. D. MDLIV. Perm. Super. 4. *12 ark.* *Zob. Noty.*

9326. VALERIANI MAGNI Apologia contra Imposturas Jesuitarum. Accesserunt monita privata Soc. Jesu novissima. Ad majorem gloriam Dei *b. r. i m.* 12. *117 str.* (L. S.)

9327. Pater VALERIANI MAGNI Apologia oder Verantwortung wieder die Aufflagen der Jesuiten. Auss dem Latein verdeutscht. Sampt einer Zugabe Zweyer Brieffe, so er diss Jahrs auss seiner Gefengniss abgehen lassen. Gedruckt im Jahr 1661. 8. *109 str.*

(Bibl. Pul.— L. S.)

9328. VALERIANI MAGNI Verantwortung wieder der Jesuiten Betrügereyen samt einem Schreibenart P. Ludwig a Palice. *b. m.* 1661. 12. (L. S.)

9329. a) Audiatur et altera pars, *seu* copia literarum Ernesti Hassiae Landgravii in Apologiam VALERIANI MAGNI contra imposturas Jesuitarum. 1661. *b. m.* 12.

Toż po niemiecku:

b) Man muss auch den andern Theil hören etc. *b. m.* 1661. 12.

9330. Defensio pro VALERIANO MAGNO, in qua exponitur Ecclesiae Romanae Scandalum, id est, Jesuitarum haeresis, seu Atheismus detectus à Theophilo contra librum: *Audiatur et altera pars.* Accessit Homo Politicus. *b. m.* 1661. 12.

9331. Responsio Apologetica pro VALERIANO MAGNO ad Libellum Ernesti Hassiae Landgravii: Audiatur et altera pars. Accessit relatio veridica de obitu Valeriani Magni. Monopoli. 1662. 12. (L. S.)

9332. Lapis Theologorum seu quaestio resolutissima de praemotione physica contra Jesuitas animi candore, morumque integritate per orbem commendatissimos, et contra Calvinum Castitatis charactere in patria famosissimum. Authore admodum R. P. F. Guillielmo FELLE Dominicano S. Th. Doctore ac Potentiss. Joannis III. Poloniarum Regis Eleemosynario. A. M.DC.LXXVII. 8. *125 str., oprócz 2 ark. naprzodzie.*

Dedykacja do Króla Jana III. i odezwy: ad amantissimos Neapolitanos Novitios. *Zob. Noty.*

9333. Attentata per Patres Societ. Jesu Collegii Leopolien. commissa. *b. m.* 1759. 4. (L. S.)

9334. Regulae Societatis Jesu. Posnaniae in Collegio eiusdem Societatis 1741. 8. *461 str.*

9335. Respons ná dyskurs dwoch ziemianow o *Erekcyi Akademii Jezuickiey we Lwowie*, dla wiadomości prześwietnych woiewodztw, Ziem, Xięstw, y Powiatow Koronnych y W. X. L. do druku podany. Roku Pańskiego 1760. fol. *23½ ark.*

Wydany ten *Respons* ze strony Akademji Krakowskiej.— Zbijają się w nim twierdzenia położone w Dyskursie dwóch ziemianów.— Styl poprawny. Por. N. 1656. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9336. Stanislaus LESZCZYŃSKI Kur-

ze Schutzschrift für die Gesellschaft Jesu, aus dem Französ. Augsburg 1762. 4.

Bejgefügt den beiden Breven Clemens des XIII an den König und die Bischöfe von Frankreich wegen Verfolgung der Gesellschaft Jesu. (L. S.)

9337. Sąd bezstronny jedney Damy Filozofki *b. m. i r.* 8. *87 str.*

W uwiadomieniu powiedziano, że to dziełko było napisane jeszcze r. 1762, teraz z powodu wyroku Piusa VII w roku przeszłym wydanego, przywracającego Zakon Jezuitów, oraz potwarzy na ten Zakon miotanych wydane. (L. S.)

9338. Nayśw. w Chrystusie Oyca y Pana Naszego Klemensa XIII. z opatrzności boskiey Papieża Dekret, ktorym znowu potwierdza ustawy Zakonu Towarzystwa Jezusowego, w Rzymie 1764. w Drukarni W. Kamery Apostolskiey. 4. *1 ark.*

Por. NN. 7465 i 7466.

9339. Opis dziewięciu Missyi Saratowskich ktoremi Księża Jezuici w Saratowskim kraiu zawiaduią i t. d. 8. *40 str.*

9340. a) Jezuici w prawdziwey swoiey postaci albo doskonałe uwiadomienie o ich dotychczas sprawowaniu się z niemieckiego na polski ięzyk przełożone nakładem pewnego W. N. Prałata do druku podane. R. P. MDCCLXV. w Gdańsku w Druk. J. Fr. Bartels. 8. *92 str.*

b) — — powtórnie r. MDCCLXX. drugiego Prałata kosztem za pozwol. Zwierzchności przedrukowane. 8. *142 str.*

Są tu same świadectwa Papieżów, Królów, Zakonów za Jezuitami.

9341. a) Wszyscy błądzą czyli sprawa z obydwóch stron niesłuszna albo Sąd oboiętny iedney damy filozofki w teraznieyszych okolicznościach Jezuitow Francuskich Roku 1762 wydany a z francuzkiego przetłumaczony w polskim ięzyku do druku podany od N. P. Roku 1766. w Gdansku. w Drukarni Jana Fryderyka Bartels. 8. *119 str.*
(Bibl. Horod.)

b) — — w Krakowie. 1803. 8.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 124.)

9342. Memoryał podany Królowi JMci od XX przeszłych Jezuitow. w Warszawie. 1774.
(Gaz. War. 1774. N. 36).

9343. a) Nachricht von den Jesuiten in Weissreussen aus dem Italiänischen. Frankfurt und Leipzig. 1785. 8.

b) — — *tam.* 1786. 8.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9344. Ofiara Ex-Jezuitow z własnych swych osob dla Rzeczypospolitey uczyniona. 1790. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9345. O powrocie Jezuitow i o powszechnym w szkołach przez nich nauczaniu młodzieży; książka z francuzkiego na polski język przełożona a za pozwoleniem zwierzchności wydrukowana. w Warszawie roku 1805. 8. *304 str.* (B.)

9346. O powrocie Jezuitow ksiąszka druga czyli dodatki do pierwszey ksiąszki należące z rożnych pism zebrane. w Warszawie r. 1805. 8. *250 str.*

Dedykacja książki pierwszej, Ewie Demowskiej Kasztelanowej Czechowskiej, u której podpis: X. Adam Łabęcki Ex-jezuita. Książka druga zawierająca historją Jezuitów od czasu rozwiązania jego, przypisana Maryannie z Swidzińskich Lanckorońskiej Kasztelanowej Połanieckiej. Dołączony opis dziewięciu Missij Saratowskich.

9347. La verité defendue et prouvée par les faits, contre les calomnies anciennes et nouvelles. à Polock. 1817. 8. *176 str. i 1 str. regestru.*

Z dywizą: *Abunde satisfactum est illis... si velint cognoscere. Si nolint, frustra tentemus eis satisfacere, qui calumniari malunt quam discere.* Erasm. ep. 356.

Toż samo po francuzku. *Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9348. Sex media seu modi qui propositi sunt a Patribus S. J. Residentiae Grodnen. pro sancienda concordia cum RR. PP. Bernardinis Conventus Grodnen. ratione cuiusdam fundi suburbani, dicti Poniemonie. *b. m.* 4. *1 ark.*

9349. Kalendarz Jezuicki większy na rok przestępny MDCCXL Societatis Jesu Jubileuszowy wtory, kończący dwieście lat od potwierdzenia tegoż Zakonu, przez Pawła III Papieża zawieraiący w sobie:
1. Na każdy dzień Miesiąca, osoby Societatis Jesu, Swiątobliwością, pracą Apostolską, Męczeństwem i mądroscią znaczniejsze.
2. Katalog Prowincyi i Kollegiow Societatis Jesu.
3. Kardynałow i Biskupów e Societate Jesu.
4. Generałów, Prowincyałow Litewskich, Rektorów Akademii Wilenskiey i innych dawnieyszych Kollegiow.
5. Fundatorów, Dobrodziejów i Fautorów Societatis Jesu osobliwie Prowincyi litewskiey zebrany. przez X. Jana Poszakowskiego S. J. w Wilnie w Drukarni Akademickiey S. J.

Tytuł wiele obiecujący, w rzeczy samej do dziejow krajowych najmniej przydatny. Jezuitów Prowincji Polskiej prawie opuścił, i tych tylko wspomniał, którzy Litewskiemi Kollegiami rządzili. Przywodzi wiele objawień i cudów, *np.* pod dniem 25 Lipca: Gwilhelmowi Rose Spowiednikowi Królowej Polskiej Ludwiki pokazał się Ś. Mikołaj i podał kilka kartek z napisem: Polska będzie spustoszona, ale trzeba się modlić i t. d.; na ostatniej przeciwny napis. (Ju. MS.)

9350. Catalogus Personarum et Officiorum Provinciae Poloniae Soc. Jesu pro Anno 1718. fol. $4\frac{1}{2}$ *ark.*

Można tu widzieć, ile było Jezuitów w każdém Kollegium tej Prowincji. W ogóle wszystkich Jezuitów w Prowincji Polskiej było w r. 1718 osób 719. Katalogi te w Bibliotece Puławskiej idą do roku 1739. Ostatni:

9351. Catalogus Personarum et Officiorum Prov. Polonae Soc. Jesu Ex Anno 1738 in Annum 1739. fol.

Wszystkich Jezuitów było w tym r. 989. Widać stąd, w jakiej progressyi rosła ich liczba od roku do roku. Od r. 1608 Prowincja Litewska zaczęła być oddzielna. Katalogi Jezuitów Prowincji Litewskiej od r. 1724 do 1748 znajdowały się także w Bibl. Puław. in folio razem zebrane. W r. 1724 było wszystkich w ogóle 839, a w r. 1745 było 1057 Jezuitów w tej Prowincji.

9352. Catalogus Personarum et Officiorum Provinciae Polonae Soc. Jesu pro A. 1722.

9353. — — ex an. 1741 in an. 1742. fol.

9354. — — ex an. 1744 in an. 1745. (Sienk. Dod. do Bent.)

9355. — — ex an. 1747 in an. 1748.

9356. Catalogus personarum et officiorum Provinciae Polonae Societatis Jesu ab Anno 1754 in annum 1755. Cracoviae in Palatio Episcopali Factore Dominico Rosenmuller. fol.

9357. — — ex an. 1755. in an. 1756. *tam.* 4.

9358. — — ex Anno 1756 in annum 1757.

9359. Cracoviae typis administratorum Typographiae Suae Celsitudinis Josepho Haiek et Joanne Schwab. 8.
(Ban. H. D. K. P. I. 315).

9360. Catalogus Professorum quatuor votorum Soc. Jesu qui eligi possunt in Electores et substitutos in Congregatione an. 1758. 14 Jan. Jaroslaviae in Collegio S. Joan. fol.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9361. Catalogus brevis Provinciae Poloniae Minoris S. J. in annum 1760. Premisliae typ. S. J. 8.

9362. — — in annum 1761. 8.

9363. — — in annum 1762. 8.
(Ban. H. D. K. P. II. 100).

9364. Catalogus Personarum et Officiorum Provinciae Poloniae Majoris S. J. ex anno 1763 in a. 1764. Cracoviae. 4.

9365. Catalogus personarum et Officiorum Provinciae Minoris Poloniae S. J. ex anno 1771 in annum 1772. Lublini typis S. J. 8.
(Ban. H. D. K. P. I. 368).

9366. Catalogus personarum et officiorum Provinciae Poloniae Maioris Soc. Jesu ex anno 1772 in annum 1773. Posnaniae Typis Soc. Jesu. 4. (l. c.)

9367. Catalogus personarum et Officiorium Soc. Jesu in Alba Rus-

sia ex an. 1801. in an. 1802. Polociae typ. S. J. 8.

9368. — — in an. 1803. *tam*. 8.
9369. — — in an. 1804. *tam*. 8.
9370. — — in an. 1805. *tam*. 8.
9371. — — in an. 1807. *tam*. 12.
9372. — — in an. 1808. *tam*. 12.
9373. — — in an. 1809. *tam*. 12.
9374. — — in an. 1810. *tam*. 12.
9375. — — in an. 1811. *tam*. 12.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9376. Catalogus Sociorum et Officiorum Soc. Jesu in Imperio Rossiaco ex an. 1815 in an. 1816. Polociae typis Acad. S. J. 8.

9377. Mowa Henryka Króla Francuzkiego czyli odpowiedź dana Parlamentowi Paryzkiemu sprzeciwiającemu się przywróceniu Jezuickiemu *b. m. i r.* 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9378. Rzecz o Jezuitach z francuzkiego w Warszawie 1819 roku. (Dzien. Wil. 1819).

9379. Do Biskupow Francuskich List Oyca S. Klemensa XIII o prześladowaniu Jezuitów i całego Kościoła S. we Francyi. 4. ½ *ark*.
Data r. 1762. (L. S.)

9380. List Oyca S. Klemensa XIII. pisany do Nayiaśn. Ludwika XV. Kroła Francuskiego w sprawie Jezuitow z włoskiego przetłumaczony *b. m.* MDCCLXII. 4. ½ *ark*.

Język w tłómaczeniu tém czysty i pełen jasności.

9381. Uwagi dworów Borbońskich nad Jezuitizmem. 8. *b. m. i r.* (E.)

9382. List JMci Xiędza Krzysztofa de Beaumont Arcybiskupa Paryskiego, pisany imieniem wszystkich Biskupow Francuskich (ktorych iest 120) dnia 18 Grudnia Roku 1773. do Oyca S. Klemensa XIV z Zakonu Franciszkańskiego, z okoliczności wydanego *Breve* kassuiącego Zakon Soc. Jesu. *1 ark*.

9383. Uwagi na sposob postępowania Ministra Portugalskiego w sprawie Jezuitow. 8. *46 str*.

9384. Wawrzyniec Ricci Ostatni Generał Jezuicki. Oświadczenie niewinności zakonu Societatis Jesu z włoskiego. 1775. *b. m.* 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9385. Przewodnik czyli skryte rządy oycow Jezuitow, z łacińskiego przełożone (w Krakowie) 1784. 8. *65 str*. (B. II. 93.— Kat. Bie.)

9386. Rzecz o Jezuitach miana na wielkiey Radzie Friburgskiey przez Piotra de Landerset obywatela Szwaycarskiego w dwóch mowach powiedzianych dnia 16 Stycznia 1817 i 15 Wrzesnia 1818 roku. (w Warszawie) w drukarni Zawadzkiego i Węckiego. 1819. 8. *101 str*.

Ś. Józefa Kalasantego.

9387. Scholae Piae seu de Origine, progressu, instituto, utilitate etc. Piarum Scholarum, quas hoc saeculo aperiunt Religiosi, qui Pauperes Matris Dei, Scholarum Piarum nuncupari solent. Ad finem addita est vita Glycerii Landriani, alias à Christo Abbatis, ex iisdem Scholis Piis. Opera ac studio Unius ex Religiosis dictarum Scholarum. Ad Invictiss. Vladislaum IV. Pol. Sueciaeque Regem z podpisem: Joan. a S. M. M. ex Paup. M. D. Piar. Schol. *Na końcu*: Cracoviae In Offic. Christophori Schedelii. 1646. 4. *135 str., 6 kart na przodzie i 2 na końcu*.

W Katal. Piar. 1822 p. 103. wymieniony autor: Joannes a S. Maria Magdalena.

9388. Catalogus Collegiorum et domorum ordinis Cleric. regular. schol. Piarum, usque ad annum 1778. fol. (B.)

Ś. Pawła Pierwsz. Pustel.

9389. *Επιδειγμα* seu brevis cognitio ortus et Originis Ordinis antiquissimi S. Pauli Primi Eremitae. Authore R. P. Fr. Andrea Goldonowski, eiusdem Ord. Priore Ecclesiae Conventualis et Parochialis B. V. Mariae in oppido Regali Brdow. A. R. S. 1635. *Na końcu*: Thorunii Excudebat Franciscus Schellholtz. 4. *4 ark.* (L. S.)

9390. Explanatio Regulae D. Augustini Episcopi Hipponen. Facta ante centum annos a R. P. Gregorio Coelio Pannonio Ord. F. Eremitarum S. Pauli Primi Eremitae Presbytero. nunc autem per A. R. P. Andream *Goldonowski* ejusdem Ord. F. F. in Polonia ac Silesia Priorem Provincialem correcta additis brevibus virtutum in praefata Regula contentarum Praxibus Cui explanationi ipsa Regula S. Patris signata Prosodiae accentibus praemittitur. Opusculum sane omnibus Regularibus sub Regula D. P. Augustini militantibus perquam utile. Cracoviae typ. Andreae Petricovii. 1642. 12.

Trzecia edycja tej książki z rozkazu Bukowskiego Prowincjała w Drukarni Częstochowskiej 1756. 8. (Ju. MS.)

Trynitarzów.

9391. Lucina Orti sub sole Lechico Ordinis Angelici Discal. SS. Trinitatis de Redemptione Captiv. etc. Leopoli Typ. Confrat. SS. Trinitatis. 1736. 4. *129 kart, oprócz dedykaji do Józefa Potockiego, Wojew. Kijowskiego.*

Pisał któryś z Trynitarzów imieniem Prowincji Polskiej. Składa się to dzieło z cztérech części. W 1ej najdziwaczniejsze allegorje i przepowiedzenia bytności tego Zakonu, w 2ej pochwały Patrona Zakonu S. Joachima i piérwszych jego Patryarchów. Obie te części z niezgrabnemi rycinami. W 3ciej pochwały Fundatorów Zakonu w Polsce, w 4tej Pochwały Kollegiów Prowincji Polskiej. Zakon ten r. 1686 do Polski wprowadzony, liczył już do r. 1732, w którym odprawiła się piérwsza Kapituła prowincjonalna, dziewiętnaście klasztorów.

9392. Testes fideles amoris in Deum, charitatis erga proximum, officiorum in Rempublicam Polonam Captivi origine Poloni et Lithuani, religione Orthodoxi ex diva barbararum gentium servitute a PP. Discalceatis Ord. SS. Trinit. Redemptionis Captivorum Provinciae Polonae sub titulo S. Joachimi institutae — ab A. O. 1688. ad an. 1752 emancipati — ex authenticis documentis a P. Martino a SS. Trinit. Red. Capt. — producti — An. MDCCLIII. Leopoli typis Coll. S. J. 4. *7 ark.*

Przypis Janowi Klemensowi Branickiemu Wojewodzie Krakow. Liczba wykupionych niewolników od r. 1688 do 1752 była 457, summa wydana na wykup 417,232 zł. pol. Nazwisko swieckie autora: Marcin Żeromski. (Jan. Lex. II. 51).

9393. Hypomnema Ordinis Discalceatorum Sanctissimae Trinitatis, redemptionis captivorum, in Inclytum Regnum Poloniae introducti promotione Eminentissimi Joannis Casimiri, Donhoff, S. R. E. Cardinalis, Serenissimi olim et Invictissimi Poloniarum Regis Joannis III. Post Celeberrimam ad Viennam Austriae Victoriam, Favoribus, et Protectione Plantati, Munificentia Celsissimorum, Illustrissimorum, Reverendissimorum, Perillustrium Fundatorum Propagati, Apostolico munimine Benedicti XIII. Papae in Provinciam Sancti Joachimi Redacti. Redemptionibus captivorum Christianorum Condecorati. Opus duplici Indice Alphabetico nempe, et chronologico illustratum, cura et labore R. F. Mariani a S. *Stanislao*, natione Poloni. Olim quatuor vicibus Concionatoris Ordinarii, Philosophiae Sacraeque Theologiae Professoris, nunc ejusdem Ordinis, et Provinciae Chronologi. Varsaviae In Typographia S. R. M. et Reipublicae Collegii Scholarum

Piarum, Anno Domini MDCCLIII. fol. *6 kart i 854 str. Indexów i poprawy omyłek kart 24.*

Piękna edycja.— Światowe nazwisko autora: Sikorski. Zob. Załuski Anecd. Jablonov. w liście do Jabłonowskiego. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9394. Brevis notitia rerum ordinis Sanctissimae Trinitatis de Redemptione Captivorum, ex varijs, cum domesticis tum protissimum Extraneis, jisque gravibus Authoribus, in usum Historiorum, extraneorum pro more patriae Concionatorum, et Elogiographorum ejusdem Ordinis, collecta; atque praevijs, ad quos de jure spectant, facultatibus impressa anno Verbi abbreviati 1754. Leopoli Typis Collegii Societatis Jesu. 8. *Tytułu, dedykacji Cieszkowskiemu Kasztel. Czerniechow., przemowy, pozwolenia i regestru rzeczy kart 8., textu str. 224.*

Janozki (Lex. II. 189) wymienia autorem tej kompilacji Mariana Sikorskiego. W dedykacji podpis: Religiosus Ord. Excalc. SS. Trinit. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9395. Zebranie wszystkich redempcyi ktore Prowincya Polska Zakonu Nayś. Troycy od Wykupienia Niewolnikow, w kraiach tureckich i tatarskich od roku 1688 do 1783 czyniła, podane do publicznego wszystkich stanow uwiadomienia przez X. Adama od Nayś. Troycy Redemptora. w Warszawie w Druk. Nadwor. 1783. 8. *95 str.* (B.)

Podług tego pisma wszystkich niewolników wykupionych od r. 1683 do 1783 było osób 517. Wydano zaś na to 573,427 zll. pol.

9396. Facies chronologica — Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum eius utpote prodigiosam originem, apostolicam reformationem — repraesentans a P. F. Onuphrio a SS. Sacramento olim Philos. ac S. Theol. — Lectore emerito, ex-Ministro, atque bis Diffinitore Provinc. — conscripta Leopoli typis Coll. S J. 4. *530 str., 2 ark. na przodzie i regestr.*

✣

9397. Swiatło drog niebieskich Augustyna S. Reguła y Konstytucya Sgo Jana Bożego na widok światu wystawiona przez W. O. R. B. K. W. G. G. *b. m.* 1728. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

Ś. Romualda.

9398. a) Simonis Starovolscii Camaldula Argentini sive de laudibus inclyti Camaldulensis Ordinis FF. Eremitarum prope Cracoviam, in Monte Argenteo Orationes IV. Cracoviae in Offic. Typogr. Matthiae Andreov. A. D. 1623. 4. (Mizler, Acta, 1756. p. 100).

b) — — Editio secunda cui addita est Laudatio funebris Nicolai Volscii, Fundatoris illorum Camaldulensium Cracoviae, in Offic, Franc. Caesarii A. 1650. 12.

Przypis. Jerzemu Tyszkiewiczowi, Pierwszemu Senatorowi W. X. L. (Mizler l. c.)

---

6) *Osoby pojedyńcze.*

9399. Epistola Augustini Rotundi Mielecki J. U. D. Secr. M. Regiae etc ad Illustriss. et Rev. D. D. Georgium Radzivillum Ducem Olycensem etc. D. Gratia Episcopum Vilnensem qua cuidam anonymo haeresim eidem Reverendiss. persuadenti respondet. Vilnae typis et impensis Ill. D. Nicolai Christophori Radivili Sup. M. D. L. Mareschalci etc. A. D. MDLXXXI. Martinus Casimiriensis. (Krasz. Wilno).

9400. a) D. Stanislai Hosii S. R.

E. Cardinalis, Majoris Poeniten. et Episcopi Varmiensis Vita Auctore Stanislao Rescio Prothonotario et Referendario Apostolico. Romae Impensis Jacobi Tornerii apud Zannetum et Ruffinellum. 1587. 8. *400 str. i 4 karty nieliczb. na końcu.* (L. S.)

Jest tu mowa miana przez Tomasza Tretera na pogrzebie Hozjusza. (Nies.)

b) Vita Stanislai Hosii etc. Nunc iterum prodit Typis Monasterii S. O. C. Olivae A. 1690. 8. *504 str. i 1 ark. na przodzie.*

Wydawca dedykację do Jana Stanisł. Zbąskiego Bisk. Warmin. podpisał literami S. B.

9401. (Stanisław Bużeński) Gründtliche und aussführliche Beschreibung, Der Geschichten, gantzen Lebens und Sterbens, dess grossen Lehrers und Verfechters Catholischer Kirchen und Religion, diser unserer Zeiten, Herrn Stanislai Hosii der H. R. K. Cardinals, obristen Penitentzierers zu Rom, und Bischoffen zu Warmien: Durch Herren Stanislaw Rescken, Apostol. Prothonotarien und Referendarien, in Lateinischer Sprach erstlich beschriben: Nachmaln durch H. Johan Baptista *Fiklern*, der Rechten Doctorn, Fürst. Bäyrischen Rath etc. getrewlichen in Teutsche Sprach transferiert und verwendet. Gedruckt zu Ingolstatt, durch Wolffgang Eder. 1591. 4. *417 str. i 7 kart regestru na końcu i 3 ark. na przodzie.*

1) Dedyk. tłómacza do Xiążęcia Bawarskiego Filippa, Biskupa Regensburgskiego; zkąd widać, że *Confessionem Fidei Cathol. Hozyusza* tenże Finkler na język niemiecki przełożył i wydał; gdyż piérwszy jej przekład w tym języku przez Jana à Via był niedokładny. 2) List Reszki do tłómacza dat. z Wenecji r. 1588. Kal. Nowembr., z którego okazuje się, że Finkler wydał także w niemieckim języku Sokołowskiego *Cenzurę*, i swoje własne dzieło przeciwko Teologóm Wirtemberskim, które dzieło nazywa tu Reszka: *Spongia contra Praedicantium Wirtembergensium aspergines.*

9402. Illustrissimo et Reverendissimo Patri et Domino *Andreae de Bnin* Opaliński D. G. Episcopo Posnaniensi, auspicatum ad suam sedem ingressum iuventus studiosa Collegii Posnaniensis Societatis Jesu gratulatur. Calissii, ex Typographia Alberti Gedelii. Anno mdcviii. 4. *kart wszystkiego nieliczbowanych XXXVI.*

Piérwszy przemawia prozą, wszyscy inni wierszami. Jest ich kilkudziesięciu. Pismo to nie jest ważném z materji; lecz dla tego raczej spomina się, że niektórych z tych wierszyków autorami są duchowni. Tych więc nawet imiona tu się kładą, innych opuszczając: Eustachius *Gorski*, Alum. Semin Dioec. Cuiavien. Powitanie (więcej kilkadziesiąt wierszy). Gaspar *Drużbicki*; (poźniej Jezuita) (12 w.) Joannes *Walcensis*, Alum. Sem. Dioec. Posnan. (10 wierszy). Joannes *Schadelius*, Alum. Rever. Posnanien. (Ode). Joannes *Bukovius*; Alum. Rever. Posnanien. (Epigramma). Matheus *Wieniecensis*, Alum. Sem. Dioec. Cuiavien. (Epigramma 10 w.) Albertus *Władisl.*, Alum. Reverendiss. Cuiavien. (Ode).

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9403. Na pogrzebie Wielebnego Oyca X. Piotra Skargi S. J. wielkiego kaznodzieie na dworze N. Zygmunta III. kazanie X. Fab. Birkoviusa. W Krakowie z druk. And. Piotrkowczyka 1612. 4. *30 str.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9404. Oratio gratulatoria, *ad Illustriss. et Reverendiss. Dominum*, D. Paulum Wołucki, Dei et apostolicae sedis gratia Episcopum Wladislavien. et Pomeraniae. *In primo sui Episcopatus ingressu.* A Matthia *Sisinio* Canonico et Theologo Wladislaviensi habita In Ecclesia Cathedrali Wladislavien. nomine V. Capituli. Die 26 Novembr. Anno Domini 1616. Cracoviae, In Officina Andreae Petricovii, S. R. M. Typographi. Anno Domini, m.dc.xvii. 4. *10 str.*

Przypisana Symonowi Rudnickiemu Biskupowi Warminskiemu.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9405. Żałoba abo kazanie, które na pogrzebie sławney pamięci nieboszczyka JMX. Andr. ze Bnina *Opalińskiego* Bi. Pozn. miał X. Mat. Bembus S. J. w Krakowie w dru. Fr. Cezarego 1624. 4. *4½ ark.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9406. Timnoxenia honori et meritis *Adm. Reverendi et Clarissimi* D. Martini Gilewski, *Decani S. Floriani, Sanctae Sedis Apostolicae Protonotarii, etc. etc. eius festivitatis Die X Julij.* Quo pro loco inter S. Theologiae Doctores in Celebri Academia Cracoviensi obtinendo, publicam disputationem habuit, ab alumnis eiusdem, oblata. Anno M.DC.XXVIII. Cracoviae, in Officina Typographica Francisci Caesarii, Anno Domini 1628. 4. *nieliczbowanych kart VIII.*

Nasamprzód idzie krótka przemowa prozą, w której się podpisał: Andreas Nawojowic *Diaconus*, a w której, między innemi, wyraża: "Nos ad huius festivitatis amplitudinem, lapillos allatos esse voluimus non de nostro, sed de virtutum tuarum gazophylacio depromptos." Otoż każdy z uczniów, przynosząc jakoby drogi jaki kamień, stosownych do tego kilkanaście umieszcza łacińskich wierszy, i z tego składa się całe *Timnoxenia.*

Imiona tych uczniów następujące: Alexander *Radoszkowski* Presbyter Prutenus. Joannes *Jedliński* Diaconus. Albertus *Kozłowski* Diaconus. Albertus *Severiensis* Subdiaconus. Joannes *Zaremba* Clericus. Andreas *Lubieski* Pruthenus. Thomas *Cudnicki.* Christophorus *Xilander* Roxolanus. Albertus *Workowski.* Stanislaus *Koszucki.* Albertus *Junkowski.* Stanislaus *Corcinensis.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9407. Vomer infulatus sive exarata infula Pietate et Sapientia Perillustris ac Reverendissimi Domini D. Joannis Madalinski Abbatis Landensis, S. R. M. Secretarii quam Religio tanquam insigne Gentelitium eidem consecravit, cum primum hunc ipsum honoris gradum, praemissa votorum solemni formula, auspicato ingrederetur; oblata per Fr. Sventoslaum Alexandrum Potocki professum Monasterii Sulcoviensis, eiusdem Ordinis pro tunc Candidati Eloquentiae, in Collegio Calissiensi Soc. Jesu. Calissii. Ex officina typographica Alberti Gedelii. Anno reparatae Salutis MDCXXIX. 4.

Tytułu i przemowy kart II. Samego powitania kart IV. Rozmaitych, stosownych do tej okoliczności wierszy i napisów kart X. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9408. Panegyricus aeternae memoriae et famae Venerabilis P. Fratris Joannis Duns Scoti, Doctoris Subtilis ordinis sacri Fratrum Minorum; dictus et dicatus ab ornatissimo viro ac Dno Nicolao Vernulaeo S. Theologiae Licentiato, et Publico in Academia Lovaniensi, Eloquentiae Professore. Primum Lugduni 1623. deinde Varsaviae, Typis Joannis Rossowski S. R. M. Typ. Anno Domini, 1632. 4. *kart nieliczbowanych XII.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9409. Obraz W. Oyca Fabiana Birkowskiego wystawiony na kazaniu pogrzebnym, przez X. Ada. Makowskiego S. J. r. 1636 w druk. Andr. Piotrkowczyka. 4. *37 str.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9410. Chrysologus Romanus defunctus sive oratio in exequiis Admodum Rndi Patris Abrahami Bzovii, Annalium Ecclesiae post Baronium Scriptoris, Romae ad Minervam ultima Januarii A. 1637. vita functi Habita 10 Martii in Aedibus Sacris SS. Trinitatis. a M. Jacobo Vitellio, Eloquentiae Professore Tyliciano in Acad. Crac. Can. Eccl. S. Annae Crac. in Offic. Fr. Caesarii 1637. 4. *3 ark.*

9411. Wąż J. O. X. Jana Wężyka A. B. Gnieź. i t. d. ziemi oddany, przez X. Jana Rożyckiego. W Krakowie w dru. Andr. Piotrkowczyka. 1638. 4. *38 str.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9412. Korab na morzu, JW. JMX. Zadzika Bi. Krak. pokazany z Ambony r. 1642. przez X. Lud. Skrobkowica. W Krakowie w dr. Andr. Piotrkowczyka. 4. *20 str.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9413. Strzały zbawienney dzielność w dzień nadostoynieyszey Troyce, przy oświęceniu na Biskupstwo JW. X. Kasp. Działyńskiego w Toruńskim S. Jana Kościele wyprawiona, przez X. Mac. Tomaszewskiego S. J. r. p. 1639. w Krak. w druk. Krzysz. Schedla 1643. 4. *6½ ark.*

9414. Praefatio ad Urbanum VIII. Pont. Max. Canonici Smolensceensis cum ad eius Sanctitatis pedum osculum admitteretur. Romae 1643. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9415. Peregrinacya szczęśliwa, dwoch Biskupow Wielkich, Krakowskiego, y Warmińskiego, ná Lądźie iedná, po Morzu druga. Dwoiem Kazániem pogrzebowym ogłoszona. Przez X. Ludwika Skrobkowica, zakonu Bráciey Mnieyszey de Observantia. Przydána iest do tego Wróżka duchowna tegoż Authorá. z dozwoleniem Stárszych, y Urzędu Duchownego. W Warszawie, w drukárniey Piotra Elerta J. K. M. Typográpha, Roku Páńskiego, 1644. 4. *51 str.*, *prócz karty tytułowej. Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9416. Kazanie pogrzebne, ofiara oddana na dwoch gorach wydatnych, wystawiona na pogrzebie JMX. Jana Ad. Komorowskiego Opata Wąch. Kan. Krak. J. K. M. Sekr. przez X. Hier. Makowskiego 1648. w Lublinie. 4. *4½ ark.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9417. Jo. Fr. Hacki. Vindex Veritatis reus. D. Constantinus Schutzen. Posn. 1684. 4. (Katal. Saski.— L. S.)

9418. Antonii Mariae Gratiani, de Vita Joannis Francisci Commendoni cardinalis libri IV. edidit Rogerus Akakia. Parisiis 1669. 12.

Pod tém przybraném nazwiskiem Esprit Fléchier sławny mowca pogrzebowy francuski wydał z rękopismu żywot Commendoniego, który dwa razy był nuncjuszem w Polszcze. Później wytłumaczył toż dzieło na język francuski.

9419. Lą Vie du Cardinal Jean François Commendon, divisée en quatre livres écrites en latin par Antoine Maria Gratiani, Evêque d'Amelia, et traduite en français par M. Flechier. à Paris chez Sebastien Mabre Cramoisy, Imprimeur du roi, rue St. Jacques aux Cigognes. 1671. 4. *str. 524 oprócz regestru i przedmowy tłumacza. Toż samo wielokrotnie później przedrukowano.*

Tenże Gratiani opisał w liście do Mikołaja Tomickiego dysputę, którą miał r. 1572. na sejmie w Warszawie Jakub Niemojewski z Franciszkiem Toletem Jezuitą. Niesiecki przywodzi ten list: Epistola Gratiani de Colloquio Toleti cum Niemojowio. T. I. 274 (L. S.)

9420. Charitomologia sive gratia recognita. Quam Illustrissimo et Reverendissimo Domino, D. Andreae Lipski, Episcopo Cracoviensi, Duci Severiae, in primo Celsit. suae ad Episcopatum Crac. adventu, Andreas Lipski, *Philosophiae et Eloquentiae in Academia Crac. Studiosus,* Aeternum memori animo, semper officiosa tametsi impari ob tantam in se pietatem voluntate: Maecenati suo et Patruo Amplissimo, luce, palam, libenter, non dissimulanter: Non quam merita in se diuturna requirant, sed quam ingenii tenuitas permittat. Intimo sensu, debito affectu, etiam vitae devotione, Litat et Consecrat. 4. *Nieliczbowanych kart XII.*

Lipski rok zaledwo na stolicy krakowskiéj siedział; um. 1631. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9421. Echo głosu Jana S. za barankiem idącego, w dzień wprowadzenia do klasztoru przez J. Małachowskiego Bisk. Krak. fundowanego od PP. Wizytek dedykowane R. P. 1692. w Krakowie w druk. M. A. Schedla. 4. *2 ark.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9422. Kazanie na pogrzebie J. O. Xcia Jana *Małachowskiego* Bisk. Krakow. r. 1699. odprawione przez X. Seba. Piskorskiego w Krakowie w dru. Fr. Cezarego. 4. *2½ ark.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9423. Wierna Życia Wielebnego Xiędzá Kaspra Drużbickiego è Societate Jesu Relacya, Teraz Oyczystym ięzykiem Swiátu Polskiemu z łácińskiego Przetłumaczona. W Roku 1697. Ná Naywiększą Chwałę Wielkiego w Swiętych swoich Boga. W Zamościu, w Drukarni Akademickiey R. P. 1700. 4.

Na odwrócie tytułowej karty daje się czytać: Z podánia do Druku Jasnie Wielmożney Jejmości Paniey Anny z Gnina na Zamościu Zamojskiey Podskarbiny Wielkiey Koronney, Gniewskiey, Bolemowskiey, Płoskirowskiey, Rostockiey etc. etc etc. Starościny. *Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9424. Vita Venerabilis Patris Thomae de Rupniew Ujeyski primum Episcopi Chijoviensis et Czernichoviensis in Regno Poloniae, dein Religiosi Societ. Jesu. Conscripta a Rndo P. Joanne Brictio ex eadem Societate Pruteno Varmiensi, S. Th. Doct. Brunsbergae Typis Coll. S. J. 1706. 8. *315 str., oprócz dedyk. do Stanisława Ujejskiego Dziekana i Kanon. Warmiń.*

(L. S.)

9425. La vie du Père Ant. Possevin de la Compagnie de Jesus. á Paris 1712. 8. (L. S.)

9426. Strzęmię nieśmiertelney sławy, ná terminie Smiertelności, w Bogu zeszłego Jáśnie Wielmo. Nayprzewielebnieyszego Jegomośći Księdzá Konstantyna Kazimierza Brzostowskiego Biskupá Wileńskiego, Nagłym w ćięszkich żáłách Kazániem ná widok stawione w Kośćiele Katedralnym Wileńskim, a Jáśnie Wielmożnemu Jego-Mośći Pánu Jozefowi Brzostowskiemu Pisarzowi Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Miadźiolskiemu, Bystrzyckiemu etc. Starośćie na ulgę smutku ofiárowáne przez X. Jerzego Barszcza Societ. Jesu, AA. LL y Filozofii Doktora. Roku od przyśćia ná świát zwycięzcy Smierći 1722. w Wilnie w Drukárni Akádemickiey Societatis Jesu. 4.

Na odwrocie kartki tytułowej herb Brzostowskich (strzemię) z epigrammatem. Samego kazania kart nieliczbowanych 23. Cenzury nie ma.

(Rękop. X. Plat. Sosn.

9427. Fortuna nieba w pierwszey JMX. And. Skarbka Prymicyanta Ofierze depozytowana i t. d. przez X. Alex. Sobieszczańskiego S. J. ogłoszona R. P. 1734. w Sandomierzu w dr. Koll. S. J. fol. *6 ark.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9428. X. Jerzy Barszcz. Kazanie ná pogrzebie Jaśnie Wielmożnego Jmći Xiędza Macieja Ancuty Biskupa Wileńskiego, ktory jáchawszy do Warszawy na przyśięgę in Novembri ztamtąd powracając y wizytując Juchniewiecką Parafią, umarł 18 Januarii 1723. miane w Kathedrze Wileńskiey 6 Februarii. 4. *Kart nieliczb. 18.*

Na odwrócie ostatniej karty approbacja, gdzie powiedziano: *Praesentem funebralem concionem, hactenus in umbris oblivionis sepultam, nunc per Nos ex pulvere detersam, Praelo ac luce dignam pronuntiavimus Anno 1733. die 23. 9br.*

Alexander Joannes Żebrowski, Sacrae Thelogiae et Juris utriusque Doctor, Scholasticus, Praelatus, Vicarius in Spiritualibus, et Officialis Generalis Vilnensis mpp.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

---

b) Ormianie.

9429. Ormianskie Nabożeństwo y wzywanie ludzi Narodu tego zacnego do Jedności w Wierze y w Miłości Kościoła S. Katolickiego Rzymskiego, napisane od X. Mattheusza Bembusa S. J. w Krakowie w druk. Andrzeja Piotrk. 1630. 4. *162 str., 5 kart regestru i 8 na przodzie.* (Bibl. Ossol. — L. S.)

Dedyk. do Jana Andrzeja z Prochnik Prochnickiego Arcyb. Lwow. Natrąca tu o pochodzeniu tego domu od Xiążąt na Biblu, o czém pisze i Niesiecki. Ten Prochnicki wprowadził Jezuitów do Kamieńca Podol. i bibliotekę swoję im darował.

(Bibl. Ossol. — L. S.)

c) Cerkiew Wschodnia.

9430. Paterikon abo żywoty SS. Oyców Pieczarskich obszernie słowieńskim ięzykiem przez świętego Nestora zakonnika y Latopisca ruskiego przedtym napisany, teraz zaś z Greckich, Łacińskich, Słowiańskich y Polskich Pisarzów obiaśniony i krocey podany przez wielebnego w Bogu Oyca Sylwestra Kossowa Episkopa Mscisławskiego, Orszańskiego i Mohilewskiego. w Kiiowie w drukarni S. Lawry Pieczarskiéy Roku 1635 in 4to. *181 str., oprócz dedykacji do Adama z Brusiłowa Kisiela Podkomorzego Czerniechowskiego i wierszy na herb jego 1½ ark. i regestru 4 ark.*

Herbinius in Cryptis Kijov. p. 14 tłómacza téj księgi na język polski nazywa Biskupa Kłossowskiego (Klossovius) p. 16 Kossovius. (L. S.)

9431. *ΤΕΡΑΤΟΥΡΓΗΜΑ* lubo Cuda ktore były tak w samym święto cudotwornym Monastyru Pieczarskim Kiiowskim iako y w obudwu świętych Pieczarach, wiernie y pilnie teraz pierwszy raz zebrane y światu podane, z dodaniem rozmyślań zakonnych. Przez W. Oyca Athanasiusza Kalnofoyskiego Zakonnika tegoż S. Monastyra. W Drukarni Kiiowo-Pieczarskiey 1638. 4. *322 str. i 17 kart na przodzie.*

(L. S.— Kat. Dupl. Puł. N. 657).

Wiele tu szczegółów do historji klasztoru Pieczarskiego, napisy i nagrobki fundatorów lub dobrodziejów i t. p. *Zob. Noty.* (Dzien. Wil. I. 1822).

9432. Parergon Cudow swiętych obraza Przeczystey Bogarodzice w Monastyru Kupiatyckim, napisanych od Wieleb. Oyca Hilariona Denisowicza, Igumena tegoż świętego Monastyra, Przez eiusdem Teraturgimatis Authora W. Oyca Athanasiusa Kalnofoyskiego przydane, Paraenesesami przywiętszone, y w Druk podane, Roku Panskiego 1638. w Drukarni Swiętocudotworney Kiiowopieczarskiey Ławry. 4. *52 str.*

9433. a) Joanicyusz Galatowski. Klucz Rozumienia, zawieraiący w sobie prawidła na uroczystości iuż cywilne iuż święte dla młodych kaznodzieiow. w Klasztorze Kiiowo-Pieczarskim r. 1659. fol.

W białoruskim języku.

b) — — z dodatkiem. we Lwowie 1665. fol.

(Dzien. W. I. 1822. II. 328.)

9434. Небо новое съ новыми звѣздами сотворенное т. е. преблагословенная Дѣва Марія Богородица съ чудесами своими сочиненія Архимандрита Іоанникія Галятовскаго. Nowe Niebo z nowemi gwiazdami stworzone czyli powieść o cudach Bogorodzicy во Львовѣ. 1665. 4. *8 i 140 kart.*

Przypisanie autora Annie Mogilance Potockiej W. Hetmanowej Koronnej. Po polsku i białorusku.

(Sopikow I. 153.— Stroiew N. 137).

— — въ Черниговѣ. 1677. 4.

Po białorusku.

— — въ Могилевѣ въ тип. Максима Вощанки. 4.

Po białorusku. (Stroiew N. 191).

9435. Religiosae Kijovienses Cryptae, sive Kijovia Subterranea: in quibus labyrinthus sub terra, et in eo emortua, a sexcentis annis, divorum atque heroum Graeco-Ruthenorum et nec dum corrupta corpora, ex nomine atque ad oculum e *Πατερικω* Slavonico detegit M. Johannes Herbinius. Jenae impensis Mart. Hallervordi litteris Joh. Nisii A. M.DC.LXXV. 8. *178 str. i 5 kart na przodzie.*

Rzadkie. Frontispicium sztychowane i trzy tablice, z których jedna z napisem *Crypta major Antonia*, druga: *Crypta Theodosia.*— Przypis. Ernestowi Bogusławowi Xciu Croy i Arescotu, w części konsyliarzóm Elektora Brandeburskiego. *Zob. Noty.*

9436. Скарбница потребная, или чудеса Пресвятыя Богородицы. сочин. Іоанникія Галятовскаго Черниговъ 1676. 4. *8 i 31 str.*

Przypis Hetmanowi wojsk Zaporoskich Jan. Samujłowiczowi. *Zob. Noty.*
(Sopikow. I. N. 1089.— Stroiew. 327).

9437. Царица неба и земли пречистая дѣва Марія. Черниговъ. 1683. fol.

Po rusku i po polsku.
(Sopikow. I. 260).

9438. Skarb Pochwały Z każdey nauki wyzwoloney Do Skarbnicy Naswietszey Bogorodzicy Jeleckiey od Archymandryty Czernihowskiego Jeleckiego Joanicyusza Galatowskiego Roku P. Tysiąc Sześćset Siedmdźieśiąt Szostego Mieśiąca Augusta Dnia 11. W Typographiey Nowogrodzkiey, Zebrany iest y Przydany. 4. *13 str., oprócz 3 nieznaczonych. Zob. Noty.*

9439. Josephus Antonius Zagielski (Von dem Pinsker Griechischen Bisthume und denen Bischöfen so demselben vorgestanden) *po łacinie.* Leopoli typ. Confrat. SS. Trinit. 1750. 8. (Jan. Lex. I. 18?).

9440. De Russorum, Moscovitarum et Tartarorum religione, sacrificiis, nuptialium funerum ritu, e diversis scriptoribus quorum nomina versa pagina indicat. His in fine quaedam sunt adjecta, de Livonia pacisque conditionibus, et Pace confecta hoc anno, inter Seren. Regem Pol. et M. Ducem Moschoviae, nunc primum in lucem edita cum indice copiosissimo Spirae, libera Civitate Veterum Nemetum, excudebat Bernardus d'Albinus. 1582. 4. *295 str.*

Autor *Jan Łasicki* przypisał to dzieło Janowi Hlebowiczowi Kasztelanowi Mińskiemu. *Zob. Noty.*

9441. a) Antonii Possevini Societatis Jesu Moscovia. Vilnae, in Lituania apud Joannem Velicensem. 1586. 8. *248 str.*

Contenta hoc libro: Commentarius primus ad Gregorium XIII Pont. M. de statu rerum Moscoviticarum; de ingenio gentis; de ratione legationis ad eum obeundae postremo conscriptus ab auctore, cum ex urbe in Poloniam Mosci Legatos reduxisset, quos antea ex Moschovia Romam adduxerat.— Commentarius alter ad Gregorium XIII Pont. Max. in quo difficultas, spes, rationes afferuntur promovendae Catholicae religionis tam in Moscoviam, quam in Russiam eam, quae Poloniae Regi subjecta est. Colloquia de religione Catholica publice ab auctore habita cum magno Moschoviae Duce in ejus Regia, frequente procerum consessu.— Capita quae Magnus Dux ab auctore petiit, quibus Graeci et Rhuteni a Latinis in re fidei dissenserunt, postquam ab Ecclesia Catholica sese praeciderunt et eorundem errores. — Scriptum ab Auctore traditum Magno Duci, cum Angli Mercatores Moscae tum commorantes, clam ei librum obtrusissent quo Pontificem Maximum blasme dicebant esse Antichristum.— Acta Pacificationis in conventu legatorum Stephani I. Poloniae Regis et Jo. Basilii M. Moscoviae Ducis, auctore Pacificationem Procurante nomine Gregorii XIII. Pont. M.

b) — — Coloniae. 1586. 8.

Literae ad eam rem pertinentes.

c) — — Antverpiae. 1587. 8. *316 str.*

9442. a) Antonii Possevini S. J. Moscovia et alia opera quibus nunc recens, propter materiae similitudinem, et regionum, quarum historias explicant vicinitatem, adjuncta sunt: Martini Broniovii de Biezdzfeden, bis in Tartariam nomine Stephani I. Poloniae Regis Legati, Tartariae Descriptio, antehoc nunquam in lucem edita, cum tabula geographica ejusdem Chersonnesus Tauricae etc. In Offic. Birckmaniana, sumtibus Arnoldi Mylii. 1595. fol. *392 str., oprócz regestru.*

Dzieło jednak Broniowskiego, jako oddzielną całość stanowiące, rzadko razem z Possewinowém złączone bywa.

b) — *Toż po włosku.* Colonia. 1595.

9443. Reverendi Patris, D. Antonii Possevini scriptum, Magno Moschoviae Duci traditum, cum Angli Mercatores eidem obtulissent librum, quo haereticus quidam ostendere conabatur, Pontificem Maximum esse Antichristum. *Na końcu:* Nissae Silesiorum, Excudebat Johannes Cruciger. 1583. 4. *15 kart nieliczb. Zob. Noty.*

9444. Wiary Kosciola Rzymskiego Wywody, y Greckiego . . . . Historya dla Jedności. Z kościelnęy dłuższey Historiey, dla Rusi nawrocenia pisancy, Wypisał to X. Benedykt Herbest Societatis Jesu Káplan zá starszych swoich

pozwoleniem. Ná kart niewiele, wiele wielkich rzeczy tu skrocono, y Regestrzyk przydano. *Na końcu:* W Krakowie w Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, R. P. 1586. 4. *3 ark.*

Spis chronologiczny wypadków głowniejszych i Synodów na Wschodzie, od narodzenia Chrystusa Pana, po wzięciu Konstantynopola po rok 1452.

9445. Унія, альбо выкладъ предненшихъ артыкуловъ ку зъодноченью Грековъ съ Костеломъ Рымскимъ належащихъ. У Вильни. Року Божего Нароженія 1595. За дозволеньемъ Старшихъ. 4. *182 str. nieliczb.*

Druk Mamoniczów, charakter skoropisny podobny do Statutowego.

(Krasz. Wilno).

9446. Szczęsny Żebrowski Teolog Akademii Wileń. Kąkol który rozsiewa Stephanek Zizania w Cerkwiach Ruskich w Wilnie. Przytym Napomnienie krotkie do uniey Kościoła Ruskiego z Łacińskim. w Wilnie R. P. 1595. 4. *18 kart.*

Autor podpisany po przedmowie do Hieronima Chodkiewicza Wojew. Wileń. *Zob. Noty.*

9447. Казаніе Іерусалимского Патриарха Кирилла. Въ Вильнѣ 1596. 8. *107 kart.*

O Antychryście i znakach jego przeciw hereziom różnym. Drukiem kościelnym po białorusku i po polsku drukiem gockim. Dedyk. Xięciu Konstant. Konstantynowiczowi, Bazylemu Ostrogskiemu Wojewodzie Kijow. Sopików domyśla się, że to jest pismo nie Ś. Cyrilla, ale Stefana Zizania Białorusina, który się tu tłómaczem mieni. (Krasz. Wilno).

9448. Ὀρθοδόξος χριςιάνος. Vilnae 1596.

Dialogus authore Meletio Pegas Patriarcha Alexandrino habitus.

(Smith Th. Miscellanea. Londini 1686 8. p. 55. ap. Krasz. Wilno).

9449. Ekthesis, albo, krotkie zebranie spraw ktore się działy, na partykularnym, to jest, Pomiastnym Synodzie w Brześciu Litewskim. W Krakowie roku od stworzenia świata 7104, A od wcielenia Pana naszego J. Chr. 1597. 4. *33 str.*

Jest to opisanie Synodu Brzeskiego Cerkwi Wschodniej, złożonego na rozkaz Zygmunta III. w r. 1596 w miesiącu Oktobrze. Na tym synodzie Metropolita Kiiowski Roski Michał, i Władykowie Włodzimirski Hipatyusz, Łucki Ciryllus, Połocki German, Chełmski Dyonizy, i Piński Jona, którzy Cerkiew Wschodnią władzy Rzymskiej poddać chcieli i na Synod nie stawili się, z godności swoich złożeni zostali. Rzadkie to dzieło ważne jest dla historji kościelnej. Na końcu zapowiedziano, iż *Hypomnimata* (to jest, *Pamiętniki* tego Synodu tyczące się) wkrótce z druku wydane będą. Czyli wyszły, niewiadomo.

9450. *Ἀπόκρισις*, abo odpowiedź na Xiążki o Synodzie Brzeskim, imieniem ludzi Starożytney Religiey Greckiey, przez Chrystophora Philaletha w porywczą dana. (Pod tym tytułem 14 wierszy pol. z napisem: *Xiążka do miiaiących mówią. b. m. i r. 4. 344 str. i 7 kart na przodzie.*

Dedykacja do Jana Zamojskiego, datowana z Wilna ostatniego d. Oktobra wedle starego kalendarza roku 1597. i przedmowa do czytelnika. *Zob. Noty.*

Na pismo wyżej przytoczone pod tytułem: *ἀπόκρισις* wyszła odpowiedź pod tytułem:

9451. Апокризисъ албо отповѣдь на книжки о Соборѣ Берестенскомъ именемъ людей старожитной Религіи Греческой чрезъ Христофора Филалета. Вильно. 1597.

Autor Smotrzycki.

9452. *Ἀντίῤῥησις* abo Apologia przeciwko Krzysztofowi Philaletowi, ktory nie dawno wydał Ksiąszki imieniem starożytney Rusi, Religii Greckiey, przeciw Ksiąszkom o Synodzie Brzeskim, napisanym w Roku 1597. W Wilnie, przez Daniela Lanczyckiego. 1600. 4. *230 str.*

Na początku dedykacja do Lwa Sapiehy Kanclerza Lit. po łacinie. List Zamojskiego do Włodzimirskiego Biskupa (Hypacego Pocieja), w którym wyraża, że od niego pierwszy raz dowiaduje się o dziele sobie przez jakiegoś Philaletha przypisaném, prosi, aby mu je przysłał i prawdziwego autora wskazał. Autor Piotr Arkudiusz.

(Kat. Bib. Ossol.)

9453. O Przywileiach Nadanych

od Naiaśnieyszych Krolow Polskich, y przednieyszych niektorych dowodach, ktore swiętą Unią wielce zalecaią y potwierdzaią, przez Jasnie Oswieconego y Naywielebnieyszego Hypatiego z Bożey y Apostolskiey stolice łaski Jego Mości X. Metropolitę Kiiowskego, Halickiego, y wszytkiey Rusi. *b. m. i r.* 4. *8 ark.*

Tu pod końcem jest wzmianka o poselstwie do Syxta Papieża, oddzielnie z druku wydaném. Wydawcą jest Hipacy Pociej. *Zob. Noty.*

9454. Poselstwo Do Papieża Rzymskiego Sixta IIII. od Duchowienstwa y od Książąt y Panow Ruskich w Roku 1476.— w Wilnie, z Drukarnie domu Mamoniczów. 1605. 4. *43 karty nieliczb. Zob. Noty.*

9455. List Patryarchy Melecyusza do Ignacego Pocieia w Dermaniu. 1605.

Siarczyński mylnie to pismo do pism Smotrzyckiego zalicza. Nigdy on nie był Melecjuszem Patriarchą.
(Ban. H. D. K. P. I. 71).

9456. *Αντιγραφη* albo Odpowiedź na Script uszczypliwy przeciwko ludziom Starożytney Religiey Graeckiey od Apostatów Cerkwie Wschodniey Wydany, ktoremu tituł: *Heresiae, Ignoranciae, y Politika Popow y Mieszczan Bractwa Ruskiego.* Tak też y na Książkę rychło potym ku obiaśnieniu tegoż Scriptu wydaną nazwiskiem *Harmonią.* Przez iednego Brata Bractwa Cerkiewnego Wileńskiego Religiey Starożytney Graeckiey w porywczą dana. W Wilnie. 1608 4. *83 karty liczb. i 9 kart na przodzie.*

1) 24 wierszy pol. na herb XX. Ostrogskich. 2) Dedykacja Januszowi Konstantynowiczowi, Książęciu Ostrogskiemu, Kasztelanowi Krak. podpisana przez *Bracią Bractwa Cerkiewnego Wileńskiego.* 3) Przedmowa do Czytelnika. *Zob. Noty.*

9457. Relacia, y Uważenie Postępkow niektorych około Cerkwi Ruskich Wileńskich R. 1608 y 1609 Wilnu wszytkiemu świadomych. *b. m.* 4. *6½ ark. Druk gocki. Zob. Noty.*

9458. Theophila Orthologa Fundamenta na ktorych Łacinnicy Jedność Rusi z Rzymem funduią Odpowiedziami Cerkwi Wschodniey wywrócone. *b. m.* 4.

Kraszewski (Wilno) kładzie to pod rokiem 1683, co być nie może, raczéj odnieść należy do początku 17 w. kiedy Smotrzycki Cerkwi Wschodniej się trzymał.

9459. *ΘΡΗΝΟΣ* to iest Lament jedyney S. Powszechney Apostolskiey, Wschodniey Cerkwie z obiaśnieniem Dogmat Wiary, pierwey z Greckiego na Słowienski, a teraz z Słowieńskiego na Polski przełożony przez Theophila Orthologa, teyże Swiętey Wschodniey Cerkwie Syna. w Wilnie Roku Pańskiego 1610. 4. *218 kart z jednej strony liczbow., 4 ark. na przodzie i errata.*

Przypis. Michał. Wisniowieckiemu Staroście Owruckiemu. *Zob. Noty.*

9460. Θринонъ т. е. плачъ Восточныя церкви на отступленія нѣкоторыхъ отъ древняго Греческаго исповѣданія и отъ повиновенія Патріарху Константинопольскому. Сочиненіе Іеромонаха Мелетія Смотрицкаго. Вильно 1610. 4.
(Sopikow I. 270).

9461. Piotr Skarga. Na Threny y lament Theofila Ortologa do Rusi Gręckiego Nabożeństwa, Przestroga. w Krak. w Druk. Andrzeia Piotrkowczyka. 1610. 4. *117 str. i 6 kart.*

Dedykacja do Benedykta Wojny Bisk. Wilenskiego. Orthologa tego nazywa Skarga wszędzie krzywologiem i heretykiem.
(L. S.)

9462. *Παρηγορια* albo Utulenie uszczypliwego Lamentu mniemaney Cerkwie Swiętey Wschodniey zmyślonego Theophila Orthologa (*), przez Heliasza Morochowskiego

(*) U Niesieckiego Ostrologa. Pomylka lub z umyslu.

Secret. J. K. Mości. w Wilnie w Drukarni Leona Mamonicza, Typographa J. K. M. Roku 1612. (*) 4. *225 str. i 5 kart na przodzie.*

Z dedykacji do Lwa Sapiehy Kancl. W. X. Lit. okazuje się, iż przed kilką laty wyszły na jaw w Wilnie *Threny czyli Lament Powszechnej wschodniej Cerkwi*, pierwej jakoby z Greckiego na Słowiański, a potém z Słowiańskiego na Polski język przełożone. Autor ich (Melecjusz Smotrzycki) przybrał sobie imie *Theophila Orthologa*. Morochowski upatrzywszy w owém dziele herezją i zniewagę dla Cerkwi wschodniej, natychmiast na to odpisał, lecz nie wydał z druku jak r. 1612. Przedmowa do Czytelnika pełna deklamacji przeciw Teofilowi Ortologowi, którego autor *Theomachem Pornologiem* nazywa.

9463. Piotr Skarga. Przestroga do Rusi przeciw Filaletowi w Krakowie 1610.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 41).

9464. Alexander z Ostroga Zasławski Wojewoda Kiiowski. List do Melecyusza Smotryckiego.

Wytyka tu upor i błędy Smotryckiego. List ten tłómaczył na łacińskie Rudzki i posłał do Rzymu. Znajduje się w Suszy, *Saulus* p. 36. Zasławski ten, dodaje Niesiecki, dwanaście lat we Włoszech, w Niemczech, Francji, Niderlandzie, tak na naukach wyzwolonych jako i na umiejętności rycerskich kunsztów przepędził.

9465. Wzywanie do iedney zbawienney Wiary Obywatelow Korony Polskiey i W. X. L. przez Piotra Skargę S J. w Wilnie drukował Joseph Karcan. 1611. 4.
(Band. H. D. K. P. II. 309).

9466. Obrona Jedności Cerkiewney abo dowody ktoremi się pokazuie, iż Grecka Cerkiew z łacinską ma być ziednoczona, podáne do druku za roskazaniem Przewielebnego w Bogu Oyca J. M. Oyca Jozefa Wielamina Rutskiego Archiepiskopa Metropolity Kiiowskiego, Halickiego y wszystkiey Rusi. w Wilnie przez Oyca Leona Kreusa Archimandrytę Wileńskiego R. 1617. w Wilnie w Drukarni Leona Mamonicza. 4. *116 str., 1 karta na przodzie i regestr. Tytuł w obwódce.*
(Krasz. Wilno).

9467. Nadgroda za Kazanie Kaznodziei mienionego Nalewaykowskiego Bractwa Wileńskiego ktore miał Lachwin Czerniec ostatniego Julii roku, przez Jana Alexandrowicza Masłowskiego. *b. m.* 1617. 4.
(Krasz. Wilno).

9468. Grus Spiritualis seu vigilantia Pastoris continens literas de unione Schismaticorum Ruthenorum cum Catholicis optanda. Cracoviae in Offic. Fr. Caesarii 1617. 4. *2 ark.*

Jest tu list Pawła V Papieża do Jana Felixa Herburta, tegoż Herburta do Pawła V., Stanisława Siecinskiego Bisk. Przemyślskiego do Herburta, i Pawła V. do Siecinskiego. Wydawca Jakób Sliwski O. P. D. Cantor Tarnowski. Przypisał go Adam. i Pawłowi Janusz. Xiążętom Ostrogskim. (L. S.)

9469. Казание на честный погребъ Отца Леонтія Карповича Епископа Володимерскаго и Берестенскаго, Архимандрита Виленскаго чрезъ Мелетія Смотрицкаго. Вильно. (1620). 4.
(Krasz. l. c.)

9470. a) Verificatia Niewinności y omylnych po wszystkiey Litwie y Białey Rusi rozsianych żywot y uczciwe onego Narodu Ruskiego o upad przyprawić zrządzonych nowin, pod Młściwą Pańską y Oycowską nawyższey y pierwszey po Panu Bogu narodu tego zacnego zwierzchności y brzegu wszelkiey sprawiedliwości obrony, poddane chrześciańskie uprzątnienie. *b. m. i r.* 4. *73 karty z jednej str. liczbow. i 6 na przodzie. Druk gocki.*

Susza w piśmie: *Saulus et Paulus* przyznaje to dzieło Smotrzyckiemu, lubo wyszło imieniem Zakonników Monasteru Bratskiego Wileńskiego Cerkwie Ześcia świętego Ducha, jak pokazuje podpis po Przedmowie i na karcie 68 verso, z datą w Wil-

(*) Siarczyński pod imieniem Morochowski wymienia rok druku 1622. Zapewne pomyłka. Bandtkie H. D. K. P. II. 260. rok ma wyżej wymieniony.

nie R. 1621 Czerwca dnia 16. Drukowane było niezawodnie w Wilnie.

b) Verificacia Niewinnośći Powtore Wydaną Wielmożnym Młśćiwym PP. Jeh Młśći Panu Janvszowi Skuminowi Tiszkiewiczowi Pisarzowi Wiel. Xięstwa Litew. Starośc-ie Brasławskiemu, Jurborskiemu y Nowowolskiemu. Panu Adamowi Chreptowiczowi. Panu Mikołaiowi Triznie Podkomorzemu Słonimskiemu. Panu Jerzemv Mieleszkowi, Chorążemu Słonimskiemu Laski Bożey, zbawienia dusze, y zdrowia ciáłá przy wszelkich błogosławionych pomysłnościach od Páná Bogá ná wiele potomne lata zażywáć. 4. *73 (72) karty z jednej strony liczbowane i prócz tego po karcie 28. kart nieliczb. 6 Zob. Noty.*

9471. Proba Verificatiey Omylney y dowod swawolenstwa małosłychanego Czerncow, y Jedynomyslnych Bractwa Wilenskiego, Chrzescianskiem Katholickiem uważaniem przez Timotheusza Symonowicza Zakonnika S. Bazylego D. E. W. napisana. w Zamosciu Drukował Simon Nizolius. Roku P. 1621. 4. *26 kart nieliczb.*

Dedykacja do Jerzego Książęcia Czartoryskiego, którego pobożność w wyznaniu Chrześciańskiém Katholickiém Graeckiém sławi, datowana ze Włodzimierza 10 Aug. 1621. Na odwrocie tytułowej karty 16 wierszy do Verificatorów, dwa ostatnie są:

Chwytaj się ratujących, nie giń do ostatka:
Z płaczem Cię Brata proszę, prosi y twa Matka.

Thed. Meleti. Zob. Noty.

9472. Sowita Wina To iest Odpis na script, Maiestat Krola Je^o Mśći honor y reputatią Ludzi zacnych Duchownych . y Swieckich obrażáiący nazwany, Verificatia Niewinności Wydany od Zgromadzenia Nowey Cerkwie názwáney S. Duchá przez Oyce Monastyra Wilenskiego S. Troycy, Zakonu S. Bazylego. W Druk podany w Wilnie. R. P. 1621. 4. *95 str. i 2 karty na przodzie. Druk gocki. Zob. Noty.*

9473. Obrona Verificaciey od Obrazy Maiestatu Krola Je^o Milosci czystey: honor y reputacią ludzi zacnych, Duchownych y Swietskich zachowuiącey: przez Script Sowita Wina od Zgromadzenia Cerkwie S. Troyce wydany: o obrazę Maiestatu Krola Je^o M. Honoru y Reputaciey ludźi zacnych Duchownych y Swietskich ponowioney. Wydana przez Zakonniki Monastera Bratstwa Wileńskiego Cerkwie S. Ducha. w Wilnie R. P. 1621. 4. *przeszło 122 str. Zob. Noty.*

9474. Examen Obrony to iest Odpis na Script Obrona Werificatij nazwany, w ktorym się zgromadzenie Wilenskie, Zeyscia S. Ducha iustificuie, że nie popadło w Sowitą Winę sobie zadaną. Wydany od Zakonnikow Monastera Wileń. S. Troycy. Drukowano w Wilnie w Drukarni Leona Mamonicza R. P. 1621. 4. *51 str. Druk gocki.*

O prawie prezentacji na Władyctwo ruskie, przez królów polskich.

9475. Elenchus pism uszczypliwych przez Zakonniki Zgromadzenia Wileńskiego S. Troycy wydanych. w Wilnie. 1622. 4.

Autor Melecciusz Smotrzycki. Od karty 37: *Appendix* na Examen Obrony Verificaciey.

9476. Antelenchus to iest Odpis na scrypt uszczypliwy Zakonnikow Cerkwie — S. Ducha *Elenchus* nazwany. Napisany przez Oyca Anastazego Sielawę Przełożonego Monastyra Wileńskiego S. Troyce Zakonu S. Bazilego. w Wilnie R. P. 1622. 4. *162 str.* (L. S.)

9477. List do JW. Jmci Xiędza Jozefata Kuncewicza, Archiepiskopa Połockiego od JW. Jmci Pana Leona Sapiehi Kanclerza W. W. X. Litt. pisany. *Na końcu tego listu data:* Z Warszawy, dnia 12 Martii Anno Domini 1622. 4. *12 str.*

W liście tym powstaje Sapieha na zbyteczną gorliwość Kuncewicza w nawracaniu Rusi z Rzymem niezjednoczonej, skąd zamieszki i niepokoj w Rzeczypospolitej. Sapieha okazuje tu wysoki rozum i zdrową politykę. Domyślać się można, że list

ten w czasach daleko poźniejszych, to jest, wówczas, gdy na początku panowania Stanisława Augusta sprawa Dyssydentów zatrudniała narod, z druku przez Nieunitów wydany został.

S. B. Linde wytłumaczony ten list z rossyjskiego położył w dziele swojém o Statucie litewskim od str. 159—165.

9478. Melecyusza SMOTRYSKIEGO Protestatia przeciw Soborowi w r. 1628 w Kiiowie obchodzonemu we Lwowie w Dr. u Jana Szeligi. 1628. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9479. Apologia Peregrynatiey do Krajów Wschodnich przez mię Meletiusza Smotrzyckiego Medycyny Doktora, Archiepiskopa Połockiego etc. sporządzona i podana Anno 1628 Augusti die vigesima quinta w Monasteru Dermaniu. *Na końcu*: w Dermaniu. 4. ***201 kart** po jednej str. liczbow., prócz przedmów i przydatku.*

Przeciw temu wydał Ostafi Kisiel czyli Gizel Antopologią. (Siarcz. I. 209).

9480. Антидотъ или возраженіе на книгу Апологія, писанную Іеромонахомъ Смотрицкимъ сочиненія Слуцкаго Протопопа Андрея Мужиловскаго. 1629. *Bardzo rzadkie.* (Sopikow. I. 7).

9481. Antidotum Przezacnemu narodowi ruskiemu albo warunek przeciw Apologiey iadem napełnioney, ktorą wydał Melety Smotrzycky niesłusznie Cerkiew Ruską Prawosławną w niey pomawiaiąc Haeresią i Schizmą dla niektorych Scribentow s porywczą przygotowany i podany przez Wieleb. w Chryst. Oyca Andrzeia Muzyłowskiego Protopopę X. Słuckiego y Kopylskiego. *b. m.* R. 1629. 4. ***48** str. i **2** nieliczb. Druk gocki.*

Może to samo, co pod N. poprzedzającym. (Krasz. Wilno).

9482. Antopologia, abo Apologiey, ktorą do przezacnego Narodu Ruskiego Przewielebny Oyciec Melecyusz Smotrzyski, *(sic)* rzeczony Archepiskop Połocki etc. napisał, zniesienie; uczynione i zawarte w pięci Księgach. przez Gelazinsza DIPLICA w r. 1631. Drukowano r. 1632. *b. m.* 4. ***627** str. oprócz Dedykacji.*

Dedykacja Piotrowi Mohile, Ziem Mołdawskich Wojewodzicowi, z Bożej Łaski Wielkiemu Archimandrycie Świętej Wielkiej Cudotwornej Ławry Pieczarskiej Kijowskiej.

9483. Parainesis abo Napominanie od w Bogu Wielebnego Meletiusza SMOTRZYSKIEGO etc. do Przezacnego Bractwa Wileńskiego, Cerkwie S. Ducha A w osobie iego, do wszystkiego tey strony Narodu Ruskiego uczynione Anno 1628. Decembr. 12. W Krak. w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka, 1629. 4. ***96** str. i jedna karta.*

Dedykacja do Xięcia Alexandra z Ostroga Zaslawskiego. *Zob. Noty.*

9484. Паренезисъ или увѣщаніе Виленской братіи при церкви св. и Животворящаго Духа сочиненіе Іеромонаха Мелетія Смотрицкаго. Краковъ. 1629. 4.

Djalektem białoruskim. (Sopikow. I. 170).

9485. Meletius SMOTRZYCKI. Exatesis abo Expostulatia to iest rozprawa o ostanek błędow Zyzaniowych, Philaletowych, Orthologowych y Clerykowych. w Monasteru Dermaniu 1629. 4. ***102** karty z jednej str. liczbow. i **6** kart na przodzie.*

Aprobacja druku Joachima Morochowskiego Episkopa Włodzimirskiego i Brzeskiego, datowana z Włodzimierza 10 Junii 1629. za zleceniem Józefa Welamina Rutskiego, Metropolity Kijowskiego, Halickiego i wszystkiej Rusi. Edycja Krakowska tegoż dzieła u Szeligi r. 1629 czy jest rzeczywiście lub nie, nie jestem pewny. Dedykacja do Xięcia Alexandra z Ostroga Zasławskiego datowana roku 1269 (zam. 1629) Aprilis 3 z Monasteru Dermania. Wydano przeciwko pismu Antidotum. Tytuł wzięty po części z Sienk. Dod. do Bent., w części z aprobacji wyżej przytoczonej.

9486. Jos. Welam. RUTSKIEGO Wzywanie do iedności Katholickiey Narodu Ruskiego w Krakowie. 1629. 4. (Kat. Elek. Sask.)

9487. a) Matthaeus BEMBUS S. J. Wzywanie do iedności Katolickiey narodu Ruskiego Religiey greckiey z Kosciołem Rzymskim, uczynione na kazaniu w Kosciele Metropolitalnym Lwowskim w dzień SS. Szy-

mona y Judy etc. w Krakowie w Druk. Andrzeia Piotrkowczyka. 1629. 4. *13 kart nieliczb.*

Dedykacja Xciu Alexandrowi z Ostroga Zasławskiemu, Wojew. Kijow. (Bibl. Ossol. — L. S.)

b) — we Lwowie w druk. Jana Szeligi 1630. 4. *3 ark.* (Bibl. Ossol.— L. S.)

Kazanie to miane było na Synodzie Prowincjonalnym Unitów we Lwowie 1629 d. 28 Octobra. Przy edycji Lwowskiej jest regestr obecnych na tym Synodzie Władyków, Archimandrytów i Igumenów. Smoleńskim Władyką był tego czasu Leo Creuza Rzywuski, który pospolicie w książkach bez nazwiska wymieniony bywa. Na tymże Synodzie znajdował się też i Smotrzycki. (L. S.)

9488. Woyciech Kicki Zwierciadło Jchmść Panom tak Duchownym iako y Swietckim w Graeckiey wierze będącym z strony Kalendarza, także y o Zwierzchności Papieskiey. w Krak. w Druk Cezarego. 1630. 4. (L. S.)

9489. *ΣΥΝΟΨΙΣ* albo krotkie opisanie praw, przywileiow; swiebod y wolności od Nayiaśnieyszych S. pamięci Krolow Jch Młści Polskich, y Wielkich Xiążąt Wiel. X. Lit. y Ruskiego etc. etc. Przezacnemu, Starowiecznemu Narodowi Ruskiemu, pod Posłuszeństwem S. Oyca Patriarchy Konstantinopolskiego stale y nieodmiennie od okrzszczenia się swoiego trwaiącemu nadanych y poprzysiężonych. Nakształt rocznych dzieiow ruskich. W osobie obywatelow Koronnych y Wiel. X. L. Relligiey Starożytney Graeckiey, w Chrystusie Braci Duchownych y świeckich Bractwa Cerkiewnego Wileńskiego uprzywileiowanego. Nowo teraz na swiat wydane, z Drukarni tegoż Bratstwa. fol. *8 ark.*

Wyszło to zapewne r. 1632, jak można miarkować z przypisania: Senatowi i Posłom na Generalną Convocatią Warszawską w tym roku 1632. Por. N. nast.

9490. Supplementum Synopsis albo zupełnieysze obiasnienie krotkiego spisania, praw i t. d. tudzież Manifestatio prawdziwa progressu sprawy, na przeszłey generalney pod Interregnum Convocatiey Warszawskiey, Ludzi Starożytney Relligiey Graeckiey, z niektoremi PP. Unitami, przed wspomnianemi personami mianego: z Reuelatią nie omylną inszych ieszcze niektorych processow strony Zuniowaney, nie każdemu po te czasy wiadomych. Przez tychże Obywatelow Koron. y W. X. Lit. i Braci w Chrystusie Duchownych y Swieckich Bractstwa Wileńskiego uprzywileiowanego, Relligiey Starożytney Graeckiey. Nowo teraz na swiat— z Drukarni tegoż Bractwa podana. fol. *przeszlo 16 ark.*

9491. Jednosc Swięta Cerkwie Wschodniey y Zachodniey od początku Wiary S. Katholickiey obficie rozkrzewiona. W Ruskie Kraie od przyięcia Krztu S. szczęśliwie zawitała Prawami y Przywileiami od Naiasnieyszych K. J. M. Polskich potężnie warowana przeciw Skryptowi Synopsis nazwanemu Rocznymi Dzieiami Ruskimi Okrzszczonemu nowo wystawiona przez Bractwo Wileńskie Przenaświętszey Troycy, w Jedności z S. Kosciołem Rzymskim będące. Roku od Narodzenia Pańskiego 1632. Septembr. 6. fol. *50 str. i arkusz na przodzie.*

Na odwrocie herb Państwa Króla Władysława. Przypisanie temuż, gdzie wzmianka o Konwokacji Warszawskiej *blisko przeszłej* dla uspokojenia *differentii* w Religii Greckiej. *Zob. Noty.*

9492. Rusia albo Relatia rozmowy dwóch Rusinów .... z Unitem, O Rozmnożeniu Wiary Katolickiey: o Patryarchacie Carogrodzkim: .... O Soborach: O uniey y Chrzcie Rusi: O Wolnościach Duchowienstwa Ruskiego, y insze Miscellanea. przez Kaspra Thom. Skupienskiego Pisarza Lawniczego, starey Warszawy z pisana (*sic*) y wydana. W Warszawie u Wdowy Jana Rossowskiego. 1634. 4. *10 ark.*

Wspomina się tu książka pod napisem *Synopsis* r. 1632 przez Nieunitów wydana.

9493. Josephus Velamin RUTSKI Metropolita Kijoviensis. Testamentum sive Protestatio. Cracov. ex Offic. Fr. Caesarii. 1637. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9494. Przyczyny porzucenia disuniey przezacnemu narodowi Ruskiemu podáne á Jaśnie Wielmożnemu Przewielebnemu Pánu Jego Mośći Pánu Abrahamowi Woynie z Bożey y Apostolskiey Stolice łáski Biskupowi Wileńskiemu Pátronowi y Dobrodźieiowi swemu ofiárowane od Theodora SKUMINOWICZA w Wilnie, w Drukárni Akádemiey Societatis Jesu. Roku Páńskiego 1643. 4.

Tytułu, przypisania temuż Abrahamowi Wojnie, przemowy do czytelnika i approbacji kart nieliczbowanych IV. Samego dzieła, którego karty nie liczbowane, arkuszy 14. (od A—O. inclusive), a więc kart 56.— Druk gocki. Polszczyzna niezupełnie czysta, styl łatwy ale niepoprawny. W wielu miejscach wyrazy polskie na wzór sławiańskich ukształcone, *np. duszozbawienny, sercowidziec, jedynoutrobny.* Pismo to podzielone na VI. Rozdziałów.— Nie jest wolny w swojém pismie X. Skuminowicz od zapędu i przyostrzejszych wyrażeń. W przedmowie powiada, że piąty dopiéro miesiąc, jak dizunią opuścił.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9495. Saulus et Paulus Ruthenae Unionis sanguine Beati Josaphat transformatus sive Meletius Smotriscius Archiepiscopus Hieropolitanus Archimandrita Dermanensis Ord. S. Basilii M. per Jacobum Susza Episcopum Chelmensem et Belzensem cum S. R. E. Unitum eiusdem Ord., ex tenebris in lucem prolatus — Romae, ex typogr. Paresii. MDCLXVI. 4. *145 str.*

Przypis. autora Kardynałowi Franciszk. Barberini. *Zob. Noty.*

9496. a) Colloquium Lubelskie miedzy zgodną, y niezgodną Bracią Narodu Ruskiego, Vigore Constitucyey Warszawskiey, na dzień 24 Stycznia, An. 1680. złożone. Lubo stało się Mutum podaie, iednak, tę sprawę Bożą, dobywszy głosu całey Jednosci Swiętey X. Cypryan Żochowski, z Bożey y Stolicy S. Apostolskiey łaski Metropolita Kiiowski, Halicki y wszytkiey Rusi, Archiepiskop Połocki, Witepski, Mscisławski, Orszanski, y Mohilowski, Archimandryta Dermanski, Dubienski y S. Krzyża do uwagi wiekom, informacyey Rzeczypospolitey Decyziey J. K. M. P. N. Mił. przypisuiąc. w Druk. Coll. S. J. Leopoli. fol. *95 str. i 3 karty na przodzie.*

Przypis. Królowi Janowi III. datow. w Dermaniu Kwietnia 10. r. 1680.

b) Acta Colloquii, a Praesulibus Ruthenis, S Sedi Apostolicae Romanae Unitis, cum iis qui ab Unione dissident, A. MDCLXXX. die XXIV. Januarii in Civitate Lublinensi instituti. Vilnae 1752 typ. Acad. fol.

To nowe wydanie zrobione było staraniem Jozefa Anton. Żagielskiego.
(Jan. Lex. I. 182).

9497. Eustratii Johannidis ZIALOWSKI Delineatio Ecclesiae Orientalis, graece Norimbergae. 1681. 8.
(Bibl. Sluc. p. 73).

9498. a) Historia odstępstwa Greckiego od pierwszych iey początkow aż do zguby Państwa y miasta Carogrodzkiego doprowadzona z poważnych pisarzow mianowicie Greckich wyięta. Dla wierney informacyi Moskiewskiey Monarchii i całego narodu Ruskiego z francuskiego ięzyka na polski przełożona — w Zamosciu, w Druk. Akad. R. P. 1698. 4. *1147 str. (rzeczyw. 651, gdyż numeracja od str. 247 mylnie znaczona 742 i t. d.)*

b) — — w Krakowie. 4. (L. S.)

9499. Ad Regem et Rempublicam Poloniae Literae PETRI I. Imperatoris Russiae de iuribus Disunitorum servandis. 1722.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9500. Relationes authenticae de statu Ruthenorum, cum S. R. E. Unitorum, in Regno Poloniae degentium Romae typis Rev. Cam. Apostol. MDCCXXVII. 4.

Pismo to wydane bezimiennie. Autorem jest Ignacy Kulczyński Bazylian.
Janocki (Pol. I. 110) wymieniając to pismo, dodaje, iż autor zmarły r. 1747 zosta-

wił we dwóch tomach: Vitae Sanctorum Ordinis D. Basilii Magni. O życiu Kulczyńskiego zob. Lipsiensium Germanica Nova Litteraria a. 1747. p. 588. 698 nast.

9501. a) Specimen Ecclesiae Ruthenicae ab origine susceptae Fidei ad nostra usque tempora in suis capitibus seu Primatibus Russiae cum S. Sede Apostolica Romana semper Unitae per Ignatium KULCZYŃSKI Monachum Ord. S. Basilii M. Ruthenum Procurat. Gener. et Rectorem SS. Sergii et Bacchi ad Montes exhibitum. Quod primo nonnullas Sanctarum Indigenarum Vitas ac Elogia; dein in Moscoviticas Papebrochii Ephemeridas, notabiliores quasdam animadversiones, ac tandem succinctam Archiepiscoporum Kijoviensium Totiusque Russiae Metropolitarum Chronologiam breviter complectitur. Romae MDCCXXXIII. Typis Hieronymi Mainardi. 8. *20 ark.*

(Jan. Pol. I. 108).

b) — — Reimpressum typis S. R. Maiestatis Monasterii Poczaioviensis, apud PP. Ordi. S. Basilii Provinciae Polonae. An. MDCCLIX. 8. *254 str., oprócz 12 kart na przodzie.*

Przypis. Papieżowi Klemensowi XII. aprobacja druku rzymska, protestacja autora, poddająca dzieło sądowi Stolicy Apostolskiej, poświadczenie, że Anthologium Magnum, i Ustavum parvum, po rusku napisane, oraz wyjątki z dzieł Fides Orthodoxa (Wiara Prawosławna) i Vitae Patrum Cryptensium w polskim języku pisane, wiernie są wybrane, datowane 16 Nowembra 1733 z podpisem: Caesarius Stebnowski Monachus S. Basilii Ruthenus, V. Coll. Urb. de propag. Fide Alumnus; nakoniec przedmowa autora.

9502. a) Appendix ad Specimen Ecclesiae Ruthenicae, in qua duo Officia, unum de S. Vladimiro, alterum de SS. Romano et Davide: item Constitutiones Sancti Vladimiri, Jaroslai eius filii, et Basilii, Magnorum Russiae Ducum: demum Synodi Kijoviensis, Novogrodensis, Kobrynensis; ac nonulla alia plane nova, et hucusque nondum edita in lucem continentur. Auctore Ignatio KULCZYŃSKI etc. Romae MDCCXXXIV. 8. *11 ark.*

(Jan. Pol. I. c.)

b) — *Toż* reimpressum i t. d. Typ. Monasterii Poczaioviensis. 8. *237 str., oprócz przedmowy od 15 kart nieliczb.*

✣

9503. Sylvester RUDNICKI Abbas Kaniow. Jura et Privilegia Genti Ruthenae Catholicae, a Maximis Pontificibus Poloniaeque Regibus concessa. Leopoli typ. Coll. S. J. 1747. 4. *48 str.*

(Jan. Lex. I. 142).

Są tu przywileje papieżów Klemensa VIII., Pawła V., Grzegorza XV., Urbana VIII. i Aleksandra VII.; Królów Władysława IV., Jana Kazimierza, Michała, Jana III i Augusta III. Rudnicki będąc Biskupem Łuckim, wydał wiele pism do zbudowania wiernych, w języku ruskim.

(Jan. I. c.)

9504. a) Mowa do Nayiaśn. Stanisława Augusta Króla Pol. miana w sprawie Religii od Nayprzewieleb. Xiędza Koniskiego Biskupa Białey Rusi Obrządkow Greckich nie Uniackich. w Warszawie R. 1765. Mca Lipca dnia 27. fol. *1 ark.*

b) — — po łacinie. fol. (L. S.)

9505. Unia od Oycow SS. Greckich pozwolona. w Druk. Akad. Wileńskiey S. J. 1770. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

9506. Informatio in iure et facto pro parte VB. Fiscalis Consist. Gnlis Vilnen. et Perill. Mfci Domini Antonii Koszczyc Capitanei Zarzecensis Eiusque subditorum nonnullorum ad tenorem Decreti Consist. Generalis Vilnen. Anno 1771 die vero 10 Mense Apr. lati in causa occasione transitus Laicorum, a Ritu Graeco-Rutheno Unito, ad Ritum Latinum contra V. Fiscalem Ruthenum Unitum, eiusque informationem iudicio Consist. Vilnen. porrecta Per Gen. Paulum MEIER J. U. D. Notar. Aplicum Diaeces. Jur. Civ. Profes. Ord. et Advocat. Consist. fol. *4 ark.*

9507. Apollogia że Rusi Unitom

niegodzi się odstępować od swoiego obrządku, y przechodzić do obrządku łacińskiego, bez osobliwszey dyspensy S. Stolicy Apostol. przeciw informacyi Ur. JP. Pawła Mejera Ob. Pr. Dokt. Notaryusza Apostol., Prawa Cywil. Profesora y Patrona Konsyst. Wileń. do druku podaney, dowodami stwierdzona w czasie sprawy o Parochyą Miadziolską w Konsystorzu Wileń. Łacin. agituiącey się do tego J. W. Konsystorza podana z łacin. na polski ięzyk przetłumaczona. 8. *7 ark.*

Pismo to i poprzedzające musiały wyjść r. 1771 lub 1772, jak widać z *Informatio* Mejera przytoczonej pod N. 9056. Kraszewski(Wilno) cofnął to aż po rok 1625.

9508. Pro Ritu Graeco Rutheno Catholico adversus Informationem G. D. Pauli Mejer J. U. D. Not. Aplici Diaeces. Jur. Civil. Ord. Prof. et Advoc. Consist. Vilnen. typis Vulgatum Apologia ad Illmum Vilnen. Consist. L. R. 8. *4¼ ark.*

Pisma te wyszły z powodu przejścia Parafji Staro-Miadziolskiej poddanych Antoniego Koszczyca, Starosty Zarzeckiego, bez dyspensy Stolicy Apostolskiej z obrządku greckiego na łaciński.

9509. Zdanie obywatela ukazujące istotną Rzeczypospolitey Polskiey potrzebę ustanowienia w iey Państwach Hierarchii Polskiey Greko-nie Unickiego Kościoła. *b. r.* 4. *15 str.* (ok. r. 1790).

L. Sobolewski z wielką pochwałą wspomina to pismko. *Zob. Noty.*

---

d) **Wyznanie Augsburskie.**

9510. Oratio Legati apostolici habita Thorunii in Prussia ad serenissimum Polonię regem contra errores Martini Luteri. Edictum ejusdem sereniss. Regis contra Luterum. Decretum ejusdem legati pro christiano ritu in Lituania servando et ampliando. Concrematio Luterinarum traditionum in Prussia ciusdem legati mandato. Edictum invictiss. Caesaris Caroli in causa Luterina. M.D.XXI. *Na końcu:* Apud Joan Haller in Regia Urbe Gracovia III Kal. Jul. Anno a salutifero partu M.D.XXI. Regni serenissimi Domini nostri Dni Sigismundi Polonię regis inuictissimi et magni ducis Lituanię Anno XV. 4. *16 kart nieliczb. Typ. lat.*

Tytuł obwódką drukarską otoczony, a na odwrócie rycina wyobraża Zacharjasza Ferreriusza biskupa Wincentyńsk. ówczesnego legata w bibliotece piszącego. (L. S.)

9511. Epistola Andreae Crichi et edictum Regis Poloniae in Martinum Lutherum. Romae. 1524. 4.

(Catal. des Livres impr. de la Biblioth. du Roi. Paris. 1742. T. II. D. N. 7435).

9512. Decretum Ill. D. Janussii Ducis Mazoviae, contra Luterianos. Cracoviae apud Hieron. Vietorem, mense Aprili MDXXV. 4.

Prawo to wydane było za przyczyną Rafała Leszczyńskiego Biskupa Płockiego, którego jest tu rpomnienie pasterskie do Mazurów. Wyrok Janusza przedrukowany w Synodzie Poznańskim r. 1720.

(Janoc. III. 188.)

9513. Martini Dobrogost, Orationes VI contra Mart. Luterum. Cracoviae, Matthias Scharffenberg. M.D.XXV. 4.

Kazania te pisał Dobrogost z namowy Piotra Tomickiego Biskupa Krakow. i miał w kościele S. Maryi Panny w Krakowie.

(Janoc. I. 59).

9514. Epistola Martini Lutheri ad Henricum VIII, Angliae ac Franciae Regem, etc. in qua veniam petit eorum, quae prius stultus ac praeceps in eundem Regem effuderit: offerens palinodiam se cantaturum. Responsio dicti Invictissimi Angliae ac Franciae Regis, defensoris Fidei, ac Domini Hiberniae etc. ad singula praefatae Epistolae capita. Cracoviae apud Hieronymum Vietorem. 1526. 8.

Wydawca Leonard Coxus, dołączył tu list do Krzysztofa Szydłowieckiego (a Schi

dłowiecz) Wojewody Krakow. datowany z Krakowa, ex Contubernio Hierusalem, Pridie Idus Februarii. (Janoc. I. 47).

9515. Epistolae tres lectu dignissimae de recta et legitima Ecclesiarum bene instituendarum ratione ac modo. Ad Potentissimum Regem Poloniae, Senatum, Reliquosque Ordines. D. Joanne a Lasco Barone Poloniae etc. auctore. Basileae per Joannem Oporinum. *Na końcu* imie drukarza powtórzone i rok 1556. 8. *110 str. Rzadkie.*

Wszystkie trzy listy datowane z Frankfurtu w Grudniu r. 1555. Sobolewski nazywa to marzeniem i sporami wartogłowów.

9516. Joan. a Lasco Bedenken ob einem Christen erlaubet seye, sich bey dem Pabstlichen Gottesdienst findten zu lassen.

Znajduje się w Fabricii Römischer Grempel-Marck Ier Th. Neustadt 1618. 8.

9517. (Decisiones Ecclesiae Catholicae Romanae) 1556.

Taki tytuł położyłem z tego, co mówi Friese Beytr. IIer Th. Ir B. p. 263. Były to decyzje w liczbie trzydziestu siedmiu, które po sejmie r. 1556 (*) Nunciusz Papieski Lipoman dla zapobieżenia szerzeniu się reformy zebranym na Synod w Łowiczu 11 Septembra r. 1556 Biskupóm, zgromadziwszy ich do osóbnej zamkniónej izby, pod obawą gniewu i niełaski Ojca Ś. przyjąć kazał. Vergerius dał je drukować i w Grudniu r. 1556 Jan. Bonarowi Kasztelanowi Bieckiemu przypisał i przesłał. Do tego dołączona: Confessio fidei Christophori Ducis Würtembergensis na Koncilium Trydentskie r. 1552 24 Stycznia podana. Dziełko to jest nadzwyczajnej rzadkości. Do tegoż Synodu był zapozwany znajomy Stanisław Lutomirski Kanonik Przemyślski, Proboszcz Koninski, Tuszyński i Mało-Kazimierski o kacerstwo; ale stanąwszy ze znaczną liczbą magnatów, przyjaciół i krewnych, trzymając Biblię pod pachą, Nunciusz i Arcybiskup zaniechali dalszej sprawy. W czasie obrad tegoż Synodu wiele praw przeciw kacerzóm postanowiono.

9518. Paulus Vergerius. Scholia in binas Pauli Papae huius nominis IIII. litteras, alteras ad Ill. D. Joannem Comitem a Tarnow Castellanum Cracoviensem. alteras ad Magnificos Regni Poloniae Senatores laicos. 1556. 8. (Ju. II. 315).

9519. a) Duae Epistolae altera Aloysii Lipomani Veneti Episcopi Veronae, Rom. Pontificis in Polonia Legati, ad Illustris. Principem D. Nicolaum Radivilum Palatinum Vilnensem etc. Altera vero Ill. D. Radivili ad Episcopum et Legatum illum. Lectu dignissimae, si ullae fuerunt nostra aetate. Regiomonti Borussiae excudebat Joannes Daubmannus. 1556. 4. *Zob. Noty.*

b) — — *tam.* 1557. 4.
(Friese Beytr. II Th. Ier Bd. p. 261).

Toż samo w niemieckim języku tam. 1557. 4. (Pisan. str. 259).

9520. De Sacrosancti Evangelii in ditione Regis Poloniae post revelatum Antichristum origine, progressu et incremento: Virgilii, Musaci Hyporeadis Elegia, una cum duabus epistolis altera Aloisii Lipomani Pontificii in Polonia Legati, ad Principem Nicolaum Radivilum Palatinum Vilnensem. Altera vero Principis eiusdem Radivili ad Lipomanum Legatum illum, curante Petro Paulo Vergerio. Regiomonti Borussiae per Joannem Daubmannum. MDLVI. 4. *Zob. Noty.*
(Ju. II. 267).

9521. Napominanie do wszystkich Chrzescianskich ludzy ziemie Pruskei, aby się z grzechow usnali a pokutowali. Przydane też są modlitwy nabożne do Pana Boga aby Gniew swoi, y wszistki zle rzecy ktore nad nami wissą dla grzechow nassych (ieśli się nieupamiętamy) oddalic raczył. W Krolewcu Pruskiem, Miessiąca Marca Lata Bozego. 1557. 4. *23 karty nieliczb.*

9522. Hieron. Mencelii Responsio ad calumnias Osii, in quibus Elbingenses et alios A. C. socios haereseos accusat. Islebii. 1558. 8.
(Cat. Fritschii).

9523. Albertus Novicampianus

(*) Lubieniecki Histor. Reform. p. 76 powiada, że kiedy na sejmie tym posłowie Lipomana ujrzeli, przywitali go słowy: salve progenies viperarum.

Mowa do Królowey Izabelli, de corruptissimis seculi huius moribus etc. razem z dwóma listami Roterdamczyka Erazma, de Doctrina et moribus Pseudo-evangelicorum. przedrukowana Coloniae apud Maternum Cholinum. 1561. 8.
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9524. De vera Christi ecclesia, ritu ac Caeremoniis, ad illustrem magnificum dominum D. Joannem Christophorum Comitem a Tharnow, Castellanum Voyniciensem, Capitaneum Sendomiriensem etc. Exemplo piae memoriae Patris ejusdem, imitandis carmen. Per Albertum Bassaeum Scebressinensem, factum. *b. m.* 1561. 8. *4 ark.*

Autorem jest Wojciech ze Szczebrzeszyna, Profes. Liter. Łaciń. w Akad. Krak. (P. *Starowolski*, Hecat. N. XLIX. *Janocki*, Nachr. v. rar. Büch. II. 57).
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9525. Epistolae duae insignes altera S. Hosii ad Brunsvici Ducem Henricum, altera Mar. Cromeri ad Regem Proceresque Polonos in Comitiis Varsav. congregatos. Parisiis apud Seb. Nivellium. 1564. 8.
(L. S.)

Toż Coloniae apud Maternum Cholinum. 1564. 8. (L. S.)

9526. Martinus Cromerus Epistola ad Regem, Proceres Equitesque Polonos. Parisiis apud Sebastianum Niuellium. 1564. 8.
(Bibl. Ossol.— L. S.)

9527. Repetitio Corporis Doctrinae Ecclesiasticae, albo Powtorzenie summy a gruntownego zamknienia, prawey, pospolitey chrześciańskiey Kościelney nauki, iako ona z słowa Bożego w wyznaniu Augspurskim, Apologiey y w Szmalkaldskich Artykulech, zebrana iest, y od Książęcia Jego M. Wiernych Stanów Ziemskich y poddanych, Duchownych y świeckich w Xięstwie Pruskim iednomyślnie y stale zezwolona y przyięta iest, krotko zebrane: Na świadectwo iednomyślnego stałego wyznania, prawey szczyrey nauki, przeciw wszystkim skazam y sectam, które y tam y sam, pod przykryciem wyznania Augspurskiego, w Zebraniach zasmucenie y rostargnienie czynią. Psalm CXIX W nienawiści mam duchy obłędliwe, y drogi wszystkie fałszywe. Lecz mi obrzydła a przykazania twoie miłuie. Imprimowano w Królewcu Pruskim u Jana Daubmana Roku Pańskiego 1569. 4. *3 karty z jednej strony liczb.*

Na przodzie zalecenie Alberta Xcia Pruskiego w języku polskim, datowane w Królewcu 1567 roku 9 Junii, iż to dzieło ma służyć za prawidło dla wszystkich kościołów. Na końcu podpisy duchowieństwa.

9528. Fabiani Quadrantini, Palinodiae sive revocationes. Coloniae. 1571.

Jest tu przydany list Hozjusza. Autor urodzony w Prusiech w Stargard, odbywał nauki w Brunsbergu, gdzie słuchając kazań Hozjusza, nawrócił się na wiarę katolicką, wstąpił do zakonu Jezuitów i był spowiednikiem Królowej Anny.
(Siarcz. I. 262).

9529. Palinodiae sive revocationes Fabiani Quadrantini cum factus esset ex Lutherano Catholicus, jussu et auctoritate Stan. Hosii editae. Adj. Hosii Epistola ad Senatum Civitatis Coloniensis. Coloniae ap. Mater. Cholinum. 1571. 8.

Quadrantinus rodem był z Pruss z domu Stargardin. Toż samo pismo w dziełach Hozjusza znajduje się.

9530. a) Censura Orientalis Ecclesiae. De praecipuis nostri seculi haereticorum dogmatibus: Hieremię Constantinopolitano Patriarchę, iudicii et mutuę communionis caussa, ab Orthodoxę doctrinę adversarijs, non ita pridem oblatis. Ab eodem Patriarcha Constantinopolitano, ad Germanos Graece conscripta: A Stanisłao autem Socolovio, Serenissimi Stephani Poloniae Regis Theologo, ex graeco in latinum conversa, ac quibusdam annotationibus, ad proprias Graecorum opiniones respondentibus illustrata. Ad Gregorium XIII. Pontificem Maximum. Cracoviae, in Officina Typographica Lazari cIɔ.Iɔ.xxcII. fol. *235 str. i 6 kart początkowych.*

Na odwrócie karty tytułowej rycina wyobrażająca Grzegorza XIII. Po dedykacji do Papieża następuje regestr przedniejszych rozdziałów dzieła, a po nich list grecki Theolepta Archimandryty, który mu przysłał z Konstantynopola oryginał grecki. Z tym Archimandrytą zaprzyjaźnił się Sokołowski będąc z Królem Stefanem we Lwowie.— Niesiecki wymienia błędnie rok druku 1572.

b) — Dilingae Excudebat Joannes Meyer. 1582. 8. *399 str.*

9531. Ultima Responsio Protestantium ad Censuram et iudicium Patriarchae Constantinopolitani, de articulis Confessionis Augustanae. Stanislao Socolovio, Sereniss. Stephani Regis Theologo, interprete, cum ejusdem in margine annotationibus. Constantinopoli ex Patriarchio allata, ipsorumque Protestantium manu Subscripta. Ad Petrum Miscovium Episcopum Cracov. Cracoviae in Offic. Typographica Lazari. 1583. 4. *10 kart nieliczb.*

9532. a) Stan. Socolovii Serenissimi Stephani Poloniae Regis Theologi ad Wirtembergensium Theologorum invectivam, quam actis et scriptis suis, cum Hieremia Patriarcha Constantinopolitano, de Augustana Confessione, per eos Graece et latine editis, praefixerunt, Brevis Responsio. Cracoviae in Offic. Typ. Lazari 1584. fol. *52 str., 2 karty na końcu i 2 na początku.*

Dedykacja krótka do Jakóba Gorskiego, Nauczyciela swego.

b) — 2da Editio. Ingolstadii Ex Offic. Typogr. Wolfgangi Ederi. 1585. 4. *60 str.*

To wydanie sporządził Jan Felix Herburt, i swoję dedykację do Wilhelma Bawarskiego Xiążęcia na czele położył. Dedykacja też z Ingolstadu XIV Calend. Octobris datowana. *Zob. Noty.*

9533. Stanislai Socolovii Sententia definitiva Jeremiae Patriarchae Constantinopolitani de doctrina et religione Wirtembergensium Theologorum. Augustae Trevirorum ap. Viduam Edmundi Hatoti. 1586. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

9534. Stanislai Socolovii Perigrinus. Varsaviae 1759. 4.

Wydał z rękopismu Chr. Gottl. Friese: Jest tu pomieszczona odpowiedź Patryarchy Konstantynopolskiego Teologom Tubingskim luterskim na Konfessją Augsburską.

9535. Animadversio Jacobi Gorscii sive Crusius, in Theologos Wirtenbergenses, sua acta et scripta apud Patriarcham Constantinopolitanum iactantes, et Stanislai Socolovii in edenda Ecclesiae Orientalis Censura calumniantes. Opusculum hoc tempore, variis haeresibus, sectisque misere dissecto, lectu pernecessarium. Coloniae. 1586.

(Friese Beytr. II Th. 2 Bd. p. 187).

9536. a) Consensus in fide et Religione Christiana inter Ecclesias Evangelicas Maioris et Minoris Poloniae 1586. *po łacinie i polsku.*

Wydanie piérwsze. Przydane są Synody Generalne: Poznański r. 1570, Krakowski r. 1573, Piotrkowski r. 1578, Władysławski r. 1583.

(Friese Beytr. II Th. 1 Bd. p. 463.— Vollst. Catal. Val. Cammerer 2r Bd. p. 644.— Janoc. II. 23).

b) — — Thorunii 1592.

Wydanie Simona Teofila Turnovius, po łacinie i polsku. (Friese l. c.)

c) — — Thorunii. 1596.

Przydane Acta et Conclusiones Synodi Generalis Thoruniensis A. 1595.

(Friese l. c.)

9537. Vitae et Gesta Pontificum Lutheranorum carmine elegiaco. Vilnae excudebat Joannes Velicensis. 1585. 4.

Dedyk. Michaëlis Vartensis do Ministrów Zborów Luterańskich. (Krasz. Wilno).

9538. Martini Cromeri Episcopi Varmiensis ad Regem, Proceres, Equitesque Polonos in Comitiis Varsaviensibus congregatos Epistola, ex operibus Ejus sub anno D. 1589 typo vulgatis excerpta. Nunc autem recens e Latino in Polonicum per M. Sigism. Alex. Nałęcz Wlynski, in Univ. Cr. Phil. Doctorem, in classibus Novodvorscianis Professorem, Scholarum Casimiriensium Seniorem. 1768 Translata. (*Tenże sam tytuł po polsku*). 4. *6½ ark. i 7 kart dedykacji.*

Dedykacja po polsku i po łacinie do S. Michała, którego same tytuły i epitety 4 stron w obu językach zajmują. List ten

wymierzony jest przeciw nowościom religijnym i sporom teologicznym, jakie w owym wieku najlepsze głowy opanować umiały.

Sobolewski w nocie do miejsca Bentk. II. 716, gdzie ten list jest wspomniany, taki przypisek przyłączył: działo się to r. 1579. Lengnich Commentatio succincta de norma regiminis etc. p. 95, w nocie objaśnia tę okoliczność: »Ipsum ex Coadiutore, Varmiensem Episcopum creatum, notum est. Quod Polonus, contradixerunt electioni Prussiae ordines, neque, ut Praesidem Terrarum, quae dignitas Episcopis Varmiensibus debetur, ageret, aut publicis interesset consiliis, passi sunt. Hoc Cromerum impulit memoratum scriptum exhibere, et sine fructu; cum, quoad vixit, Conventibus se abstinere oportuit." Widocznie to się odnosi do innego jakiegoś pisma Kromera.

9539. Marcin Smiglecki. Absurda Synodu Toruńskiego; ktory mieli Ewangelicy w Toruniu R. P. 1595 Mense Augusto y teraz do druku podali. (w Wilnie) R. P. 1596. 4. *45 str.*

Na końcu: Theophil Kosmopolski (zapewne pseudonyme). Dodanych pół arkusza wierszy uszczypliwych.
(Wizer. Pocz. nowy T. II.)

9540. Acta et Conclusiones Synodi Gener. Toruniensis. Sprawy y uchwały Synodu General. Torunskiego A. D. 1595. Mense August. *Na końcu*: Torunii excud. Andreas Cotenius. A. M.D.XC.VI. 8. *6 ark. Po łacinie i po polsku.*

9541. Appellatia ktorą się popiera i znowu wywodzi Obrona dołożna Confederaticy Krolestwa Polskiego. Z okazaniem pewnym, że Ewangelicy Auszpurskiey Confessiey tu w Polszcze w Litwie w Prusiech i wszędzie w Państwie Korony Polskiey, w miastach koronnych, stołecznych y innych, słusznie, potrzebnie, według woli Bożey, nauk Ewangelii Chrystusowey uczą, Sacramenta a nabożeństwo prawdziwe sprawuią. A ich samisz doktorowie Kościoła Rzymskiego około obłądzenia tegoż Kościoła swego, i też o nauce i nabożeństwie prawdziwym, nas Ewanielikow iasne prawdy przyznania czynią. Skąd się pokazuie, że niesłusznie Duchowieństwo Kościoła Rzymskiego, nauki tych Ewanielikow ganią, icy wyznawcow trapią, kościoły im biorą, kaznodziei i lud wierny prześladuią. Przez Erasmusa Gliznera Sługę Chrystusa Pana, i Kaznodzieię Je. mosci Paniey Zophiey z Zamościa Dzialińskiey, Podczaszyny Koronney, Brodnickiey Starościniey, napisana i wydana. *Na końcu*: Drukowano w Krolewcu u Jerzego Osterbergiera R. P. 1598. 4. *Druk gocki.* (Ban. H. D. K. P. III. 94.)

Pismo to wyszłe z druku przed zjazdem różnowierców w Wilnie r. 1599, miało na celu sprawienie jednoty Rusi niepołączonej z Kościołem Rzymskim, z tymiż różnowiercami. Bentkowski (II. 56.) przytacza tytuł łaciński tego dzieła, wyjęty z rękop. Hist. Eccles. Slavon. przez Węgierskiego.

9542. Przestroga do Ewangelików aby Nowokrzczeńcom na wiarę i na zgodę namawiać się nie dali. w Wilnie 1598. 4.

W pismie tém znajduje się Mandat Króla Stefana, dany Jan. Abramowiczowi Staroście Lidzkiemu i Rządźcy (Praefecto) Wileńskiemu, aby Dissidenci pokoj mieli i od nikogo krzywdy nie ponosili. Ten sam mandat u Friesego Beytr. II Th. 2r Bd. p. 147 nast.)

9543. Excepcya przeciw iadowity (*sic*) Appellaciey Erasmusa Glicznera. w Poznaniu, u Dziedzicow Jana Wolraba, 1600. 4. *14 ark. Typ gocki.*

Pod dedykacją Krystofowi Redowi Mieszczaninowi y Kupcowi Poznańskiemu, autor podpisał się literami: X. W. E. z W. P. u S. M. P. Na odwrócie tytułu jest *Summaryusz tego traktatu. Zob. Noty.* (L. S.)

9544. Albertus Wysocki Canonicus Posnan. Defensio Bellarmini 1602.

Przypis. Wojciechowi Malińskiemu.

9545. (Laurentius Nicolai). De Reformatione Religionis Christianae per Ministros Evangelicos introducta, Deliberatio a studiosis Danis et Norvegis proposita professoribus Academiae Havniensis, die 1 Octobris MDCII. Cracoviae 1602, Nicol. Lob. 16.

— — Editio 2da.

— *tam. w r.* MDCVI. 16.
(Janoc. III. 202.)

9546. Stanislai Miłodroski Oratio opposita cuidam Wittenbergensi locustae, quae Card. Bellarmino Cap. IX. Apolocustas Lutheranos

exponenti obstrepere audet. Posnaniae in Offic. Martini Wolrabi. 1603. 4. (Ban. H. D. K. P. II. 70)

9547. Ein Gespräch von der Religion, zur Mittau zwischen Michaele Otto Becano S. J. und Paulo Oderbornio Sup. in Curlandt, gehalten 1599 im Aug. gedruckt zur Wilda durch Georgium Nigellium. A. D. 1605. 4. *5½ ark.*

Z Drukarni Radziwiłłowskiej. (Krasz. Wilno.)

9548. Poselstwo z dzikich pol, od Sowizrzala do malocnotliwey druzyny. *Na końcu*: R. P. 1606. 4. *8 kart.*

Satyra na Luteranów w rozmowie Sowizrzała z Marchołtem. Autor podpisał się: *Prawdzic Niedrwiel.*— Wierszem. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9549. Ad brevem cuiusdam de Ecclesia et Ministris demonstrationem, verius autem longam delirationem, Andreae Miedzybosz Responsio. Cracoviae A. D. 1607. 12. *17 kart nieliczb. Druk kursywy.*

Prawdziwe nazwisko autora jest: Rościszewski Jezuita. — Cytuje Rościszewski z pisma swego przeciwnika następny wyjątek, który się tu umieszcza: Affirmamus (inquit folio 3 in fine) ex multis sententiis, quas clarissimas ipsimet Adversarii extare fatentur, tanquam ex certissimis quibusdam principiis, una cum interpretatione aliarum obscuriorum sententiarum, veritatem eorum omnium, quae in controversiam venire possunt, aliud ex alio deducendo colligi. (L. S.)

Przeciwko Rościszewskiemu wyszło:

9550. Patrocinium veritatis literarum Torunensium ad Conventum Szrodensem et Proszoviensem scriptarum: ad Senatores Equitesque Regni Poloniae directum. Contra injuriosam et calumniosam Jesuitae cuiusdam Anonymi Orationem. 4. *9 ark.*

Mowa ta Rościszewskiego po łacinie i po niemiecku wyszła z druku, jak zaraz na pierwszej karcie w tém pismie wyrażono, zob. N. 9559. Mocno i gruntownie przeciw Jezuitóm autor niewiadomy powstaje; osobliwie zaś broni miasta Torunia od ich podstępów i sideł. *Zob. Noty.* (L. S.)

9551. List czartowski do Superintendentow y Ministrow Ewángelismu Luterańskiego. Roku Pańskiego, 1609. 4. *VII kart nieliczb. Druk gocki.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9552. Martinus Morescius Polonus. Inauguratio doctoralis de Lutheri doctoratu et Lutheranis Doctoribus, dissertatione in Academia Ingolstadiensi celebrata. Cracoviae typ. Nicolai Lobii 1610. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9553. Nowiny z Poznania o gwałtownym Zburzeniu Zborow Ewangelickich Przytym y Zniesienie potwarzy o Toruniu do druku wydanych. Anno 1614. 4. *1 ark. Zob. Noty.* (L. S.)

9554. Schutz-Rede der Warheit so in derer von Thorn an die zu Szroda und Proszewitz gehaltene Zusammenkünfte abgeschicktem Schreiben enthalten: Gestellet an die Herren Senatorn und löbliche Ritterschaft in Polen wider eines Jesuiten pasquillische Oration. 1614. 4. (Kat. Dupl. Pul. N. 719.)

Przeciw temu wydał Jerzy Tyszkiewicz Jezuita:

9555. Nowiny z Torunia o gwałtownym zabronieniu przez Heretyki nabożeństwa i processyi Katholickich z starodawna zwykłych, więc y o zbiciu y zelżeniu Kapłanow, Zakonnikow, y innych osob zacnych tam na ten czas będących. R. P. 1614. Od iednego Katholika świadka oczewistego spisane. 4. *1 ark.* (L. S.)

9556. Replika na Nowiny z Poznania, ktore Minister ieden trefny tego roku rozśiał po Prusiech. Zámyka w sobie 18. Parágráphow, z responsem ná kożdy zosobná. Przez Jana z Prus Goludskiego. w Krakowie. u Janá Drukárzá Roku, 1614. 4. *X kart nieliczb. Druk gocki.*

Nazwisko Gołubskiego zmyślone, prawdziwe jest Gasper Sawicki Jezuita. Por. *Foremna Zgoda* pod N. 9570. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9557. Zweyerley Newe Zeitung Die eine fälschlich ertichtet (*sic*) Von Thorn: die ander warhafftig beschrieben von Posen: Erstlich

Polnisch ausgegangen: Nun aber der Warheit und Unschold zum besten trewlich werdeutscht. Gedruckt im Jahr 1614. *2 ark.* (L. S.)

9558. Albertus Rosciszewski S. J. Responsio ad calumnias cuiusdam, qui patrocinium Torunensium contra Jesuitas susceperat. Cracoviae 1615. 4. *3½ ark. Zob. Noty.*

9559. Responsio Georgii Tyskiewicz Soc. Jesu. ad Libellum Famosum, cujusdam Anonymi Torunensis, *Patrocinium veritatis Literarum Torunensium* falso inscriptum. Cracoviae In Offic. Nicolai Lobii 1615. 4. *10½ ark.*

Przypis. Fabianowi Plemienckiemu, datowane z Kalisza 29 Decembra 1614. — Domyśla się Tyszkiewicz, że bezimiennym obrońcą Toruńczyków jest jakiś Francuz Hugonota. Cfr. Bock. T. I. Par. II. p. 852, w nocie. (L. S.)

9560. Vindiciae doctrinae Societatis Jesu a calumniis Patroni Torunensium anonymi. Authore Georgio Tiszkiewic ex eadem Societate S. Th. Doctore. Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii 1616. 4. *56 str.*

Jest dopełnienie pisma pod tytułem: *Responsio.*

9561. Ad Senatum Equitesque Polonos Oratio, in qua refelluntur ea, quae in conventu, tum Proszouiensi, tum Srzedensi, Torunenses Jesuitis obiecerunt. 4. *15 kart nieliczb. Zob. Noty.* (L. S.)

9562. Alberti Rościszewski S. J. Oratio ad Senatum Equitesque Polonos in qua refelluntur ea quae in Conventu Prossoviensi ac Sredensi Torunenses Jesuitis obiecerant. 4. (Nies.)

9563. (Gasper Sawicki S. J.) Tryplika na duplikę X. Tenebriona Niedoperza Ministra Zborowey Drużyny w Toruniu ktory nowinek iakichsi Poznańskich popieraiąc bez mozgu, bez prawdy, bez wiary, iuż to wtorym scriptem swoim dosyć szkaradnym Katoliki szczypie, wykrzyka, na zwadę załawia, azali mu aby tą razą szczęście posłuży, że co oberwie. Napisana przez Jana z Prus Gołubskiego. Wszytkim tak Katholikom, iako y Ewangelikom do czytania barzo pożyteczna. Cracoviae 1625. 4. *9 ark.* (L. S.)

Ob. Bibl. Scriptt. S. J. p. 281.

9564. Caspari Cichovich Canon. et Parochi Sandom. Alloquiorum Osiecensium sive variorum familiarium sermonum libri V. Cracoviae 1615. 4.

(Friese Beytr. II Th. 2r Bd. p. 280.)

Siarcz. I. 75. II. 170. Jest to pseudonym. Prawdziwym autorem tej ważnej do historji reformacji w Polsce książki był Kasper Sawicki S. J.

9565. Respons na trzydzieści przyczyn, ktorym Jezuici budowania Zborów w Poznaniu bronić, abo raczey Ewangeliki wyniszczyć, y Stan Szlachecki pod Prawo, opanowanie y iurisdicią (*sic*) Ich Mści Panow Duchownych podbić usiłuią. Znowy wydany. Anno Domini VenI CIto DoMIne IesV. It. (1615 r.). 4. *50 str.*

Załuski zapisał na exemplarzu, iż autorem jest Jan Tyniecki *Zob. Noty.* (L. S.)

9566. Obrona Rozsądku o niedopuszczeniu budowania haeretyckiego Zboru w Poznaniu, na Respons przeciwko temu wydany. Roku Pańs. 1616. 4, *12 ark.*

Anonyme. *Zob. Noty.* (L. S.)

9567. (X. Jan Turnowski Pisma S. Doktor). Pewna o niepewnych Constituciach Elbiąskich Sprawa. w Toruniu 1616. 4. *1½ ark.*

Podrzucił ktoś Turnowskiemu pismo pod tytułem: Chrześciańskie zboru Pańskiego Konstytucie, w Elbiągu w r. t. zawarte, a Ministrom Luterskiey wiary w Kościołach, w Margrabstwie y panstwach inszych w Niemcech Xiążęcia Brandeburskiego władzy podległych, od niegoż do zachowania y podpisania pod karaniem wygnania podane. Przełożone na język polski przez X. Jana Turnowskiego. w Toruniu r. 1614. Wydał przeciw temu Turnowski swoję protestację.

9568. O Zborze Haeretyckim w Poznaniu krotki Rozsądek. W ktorym dowodzą się przyczyny, dla ktorych X. Biskup Haeretykom zboru w Poznaniu budować zakazał y zakazać iest powinien. 4. *3½ ark.*

Jest to wypisanie praw przeciw różnowiercóm od r. 1424 do 1587.
(Wizer. Pocz. Nowy T.8.)

9569. Vindiciae Doctrinae Societ. Jesu a calumniis Patroni Torunensium anonymi authore Georgio Tyszkiewicz ex eadem Societate Sacrae Theologiae Doctore Cracoviae in Offic. Andreae Petricovii A. D. MDCXVI. 4. *56 str.*

Przypis. Daebogio a Karnkow Karnkowski, Palatino Derpatensi etc. Data w Kaliszu z Kollegium Karnkow. r. 1615 20 Decembra. — W przemowie do czytelnika powiada autor, że przed rokiem od powiedział na to, co Patron Toruński zarzucił był Towarzystwu Jezusowemu.

9570. Foremna zgoda albo raczey istna wrzawa między tymi, ktorzy się tych naszych czasow Ewangelikami niewinnie nazywaią: iako Lutherani, Zwingliani, Kalwinistowie, na sztych Zgodzie Ewangelickiey, przez iakiegoś Jana Tynieckiego z Tynca, zmyślonego y obłudnego, obłudnie napisaney y do druku podaney. Zamyka w sobie dziewięć gron świadkow rozmaitych tychże samych Ewangelikow, Ministrow, Hersztow, Kaznodzeiy, Doktorow, Wodzow przednieyszych z ichże pism własnych, z łacinskiego y z niemieckiego ięzyka na nasz polski wiernie przetłumaczone. Z przydatkiem obroku pewnego po każdym gronie z osobna. Przez Jana z Prus Gołubskiego. w Krakowie, w Druk. Łazarzowey, Maciey Jędrzejowczyk, 1616. 4. *VI i 30 str.*

Z pisma Jezuitów: *Monita Calvinistarum privata et publica* p. 5, widać, że to pismo jest Jezuity Gaspra Sawickiego; wymierzone przeciw pismu: *Concordia Lutheranorum cum Evangelicis in rebus fidei*, r. 1614 bezimiennie wydanemu. Lecz tytuł wyraźnie Jana Tynieckiego wspomina, który też w tej materji pisał. (L. S.) Por. Nies. IV. 45. Sotuell p. 281.

9571. Nulla fidelis admonitionis Victoria, cuius triumphum, sub titulo, Primae Fidelis Admonitionis Victoriae, decantavit, ridiculus quidam Tubicen Wittebergensis Balthasar Meisnerus dictus Sacrae Theologiae laureatus A. Manifestata per P. F. Joan. Paul. de Czarnkow etc. Ibid. M.DC.XXVII. 4. *74 str.* i *6 kart na przodzie.*

Autor wydał był, jak widać z dedykacji do Jerzego Hrabiego ab Oppersdorff, książeczkę pod tytułem: *Annus Jubilei*, gdzie o indulgenciach przeciw heretykóm rozprawiał. Meisner napisał przeciw te mu *Fidelem Admonitionem*, i temuż Hrabiemu ab Oppersdorff dedykował. To dało pochop do niniejszego pisma, w którym pełno szkalowań i grubiaństwa (L. S.)

Na karcie 49 te słowa: scito me Sarmatam . . . ego etiam paucula tibi ideo malo polonice adscribere ut eandem linguam vel addiscere vel saltem intelligere valeas.

Tegoż autora jest pismo: Joannes Paulus de Czarnkow Annus Jubilaei quem S. Mater Ecclesia Romana fovet et retinet. (Ju. MS.)

9572. Decas Rationum quibus Ecclesiae Catholicae Veritas, Lutheranae Vanitas demonstratur: Atque adeo illius suscipiendae huius deserendae consilium probatur. A Theodoro Lovenstein in Alm. Acad. Crac. L. L. Studioso. Crac. in Offic. Matthiae Andreoviensis, 1635. 4. *15½ ark.*

Dedyk. Kasprowi Hrabi Donhoffowi Wojew. Sieradz. — W przedmowie do czytelnika autor o sobie powiada, iż po odbytych w Królewcu i gdzieindziej naukach, był przez Fryderyka Xcia Kurlandji posłany do Polski na naukę Prawa, tak mocno do Luterskiej wiary przywiązany, iż zginąćby za nię był gotów. Lecz inaczej się stało w Krakowie: Duch S. łaską go swoją obdarzył; a Donhoff Wojew. Sieradzki wezwaniem go do nauki dzieci swoich podał mu sposobność rozpatrzenia się i ugruntowania w Katolickiém wyznaniu. — Nie tai się z tém, że w pisaniu tego dziełka pomagał mu Jezuita Marcin Becanus; a nawet i z rozmów, które z innemi Jezuitami miewał, korzystać nie omieszkał. Ztąd łatwo wnieść można, jaki duch tego pisma. (L. S.)

9573. (Melchiora Maroniusza Szląskiego Pastora Kazanie na poświęcenie Kościoła w Górze w Szląsku. w Lesznie 1635).
(Ban. H. D. K. P. I. 330.)

9574. Ardens irae divinae ignis. To iest. Kilka kazań pokutnych o ogniu gniewu Bożego, w te zawichrzone y trwogami pokłócone czasy niemal po wszystkich przeciągach padołów ziemskich pałaiącym. Ktore Roku 1641 y 42 w Kościele Oyczystym odprawował X.

Adamus Gdacius, Sługa słowa Bożego w Kruciborku, alias Kluzborku. Drukowano w Thoruniu przez Michała Karnała. Ibid. r. 1645 (*R. 1644, który chronostychami wyrażony*). 4. *Pierwsze kazanie 30*, *drugie 36*, *trzecie 56 str.*, *czwarte tam.* 1646. *40 str.*, *piąte tam. t. r. 36 str.*, *szóste tam.* 1647. *28 str.*

Wszystkie kazania mają oddzielne tytuły, dedykacje, epigrammata etc. *Zob. Noty.* (L. S.)

9575. Adam Gdacyusz. Kwestya o Zmartwychwstaniu przeciw Ateistom wieku ninieyszego. w Brzegu drukował Jan Krzysztof Jakób 1683. 4. *19 str.*

(Ban. H. D. K. P. III. 43.)

9576. Inna Kwestya i list 1685 do X. Gdacyusza z dodatkami. *tam.* 4. *1½ ark. i 3 ark.*

(Ban. H. D. K. P. III. 44.)

9577. Calovius Regiomontanus Praedicans post varium examen depositus. Per Sebastianum Pikielium Bavarum, Summi Pontificis Alumnum, artium et Philosophiae Magistrum, Linguae Sanctae et Theologiae auditorem. Anno Domini MDCXLIII. Vilnae Typis Academicis. 8. *10 kart nieliczb.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9578. Didymi Hermannovillani Disquisitiones Ubiquisticae sive de Christo contra Ubiquistas aliosque praedicantes a Christi Ecclesia, et Christo qua doctrinae, qua vitae Studiis longe ēnerrantes. Cum Irenica ad eosdem praedicantes paraenesi — Augustae Gediminiae typis Halaerianis An. MDCXLIV. 8. *528 str.*, *4 karty na przodzie i regestr.*

List autora do Superintendentów, Pastorów i t. d. dissidentskich w Prusiech i Królestwie Polskiém. Prawdziwe nazwisko autora jest Clagius. Augusta Gediminia jest nazwisko, jak się zdaje, zmyślone. Chciano może przez nie dać rozumieć Wilno. Z druku jednak miarkując, nie jest zgoła Wileński, raczej miasta jakiegoś Prus Polskich lub Królewskich, w którém Katolicyzm był przemagający.

9579. Vladislaus IV. Dei Gratia Rex Poloniae etc. Regni Nostri, et M. D. Lithvaniae et Provinciarum adnexarum Incolis, Augustanae et Reformatae ut vocant, Confessionis Gratiam nostram, etc. Dat. Varsaviae 1 Decemb. Anno Sal. 1644. 4. *1 ark.*

Jest to wezwanie na Colloquium dla pojednania rozróżnień z Protestantami, naznaczone do Torunia na 28 Augusta r. 1645.

9580. Uladislai IV. Reg. Pol. Epistola ad congregatos Thorunii, una cum Regia instructione, Principi Ossolinscio Magno Regni Cancellario et Plenipotentiario Legato ad Colloquium Charitativum commissa. lat. et germ. Breslau *b. r.* 4.

9581. Epistola ad universos et singulos regni incolas ab Ecclesia Catholica Romana in Regno Poloniae et Magno Ducatu Lithuaniae Dissidentes 20 Mart. 1644. *b. m. i r.* 4. Nimis vacuum etc.

9582. Epistola ad Incolas Regni Augustanae et Reformatae, ut vocant, Confessionis. 1. Decembr. 1644. *b. m. i r.* 4.

9583. Epistola ad spectabiles Viros ad Colloquium Thorunense congregatos 19 Aug. 1644. Cum Praescripto Instructionis seu Manuductionis S. R. Majest. de Ordine et modo tenendo in hoc Concilio. *b. m. i r.* 4.

9584. Epistola Synodi Provincialis Poloniae celebratae Varsaviae d. 12 Nov. 1643. ad dissidentes in rebus fidei ab Ecclesia Catholica Romana in Regno Poloniae, qua ad amicum Congressum invocantur Thorunium in Prussia ad d. 10 Octob. 1644. *b. m. i r.* 4. (L. S.)

9585. Universalium S. R. M. Polon. (Vladislai IV.) ad dissidentes ab Ecclesia Catholica Romana, et Literarum — Archiepiscopi Gnesnensis ad eosdem. Tum ad Universales S. R. M. Deputatorum ab ecclesiis Regni et M. D. L. Evangelicis Orlae Congregatorum, Supplicis libelli, ac eorundem ad Literas D. Archiepiscopi Responsionis, ex originalibus fidelis transcriptio. A. 1644. 4. *3½ ark.* (L. S.)

9586. Warhafftiger Bericht von der geistlichen Herren Zusammenkunfft zu Thoren 10 Oktobr. 1644. 4. *2 karty.* (Kat. Dupl. Pul. N. 634.)

9587. Jesuitica Informatio de negotio reductionis haereticorum ad Ecclesiam Romanam per Regnum Poloniae. *b. m.* 1644. 4. (L. S.)

9588. Charitativi Pontificiorum in Polonia Colloquii Consilia secretiora eximie dispalescentia tum ex publicatione invitationis Archiepiscopalis quae Vilnae facta est: tum ex informatione De Negotio reductionis Haereticorum ad Ecclesiam Romanam per Regnum Poloniae, Delegatis qui colloquii eius intimandi causam (*sic*) Romam missi sunt, tradita. etc. *b. r. i m.* 4. *2 ark. Zob. Noty.*

9589. Scripta facientia ad Colloquium a — Vladislao IV. Rege Poloniae etc. indictum. Accessit Georgii Calixti S. T. D. et in Academia Julia Prof. Primarii Consideratio et *ἐπίκρισις.* Helmstadii 1645. 4. *17 ark.* (L. S.)

9590. Praescriptum Instructionis seu Manuductionis S. R. M. (Vladislai IV.) de ordine et modo tenendo in Colloquio Thorunensi, functionibusque Disputatorum, Illustri Georgio Duci in Ossolin, S. R. J. Principi, etc. Sacrae R. Maiestatis ad Congressum Thorunii celebrandum Legato. Datum Varsaviae die 15 Augusti a. 1645. 4. *2 ark.* (L. S.)

9591. Generalis Confessio doctrinae Ecclesiarum Reformatarum in Regno Poloniae Magno Duc. Lithuaniae annexisque Regni Provinciis ad liquidationem contraversiarum maturandam proposita in Colloquio Thorunensi exhibita die 1. Septembris A. D. 1645. Juxta exemplar ex inferiori Germania allatum. 8.

Obok tłómaczenie polskie. (Bibl. Słuc.)

9592. Copia literarum quibus dissidentes in rebus fidei ab Ecclesia Catholica Romana in regno Poloniae et Ducatu Lithuaniae ad reconciliationem cum ea invitantur; cum responsis dissidentium ad easdem. Dantisci, 1645. 4.

(Catal. des livres impri. de la Biblioth. du Roi. Paris 1752. T. III. D2. ad N. 2686.)

9593. Catholicorum quorundam in Polonia de reconciliationis in Religione Dissidentium impossibilitate Judicia. *b. m.* 1645. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

W Katalogu Elektora Saskiego, od Sobolewskiego przywiedzionym, autor tego pisma nazwany Cochalewski.

9594. Idea Colloquii Charitativi, cum Dissidentibus Thorunii. A. D. 1645 indicti. Accessit Animadversio in Joannem Hulsemanum Ministrum Vitembergensem, cum Defensione satisfactionis ab illo in eodem Colloquio Charitativo requisitae et ibidem exhibitae. Authore R. P. F. Hieronymo à S. Hyacintho, Definitore Carmelitarum Discalceatorum Prouinciae Polonae, ac Concionatore Eccl. Cathed. Cracov. Cracoviae In Officina Viduae et Haeredum Andreae Petricovii S. R. M. Typographi 1646. *316 str., 6 kart na przodzie i 6 regestru na końcu. Animadverio oddzielnie 147 str. i 3 karty.*

Przypis. Maciejowi Łubieńskiemu Arcybiskup. Gnieźn. (L. S.)

9595. Acta Conventus Thoruniensis, celebrati anno 1645, mens. Septembr. Octobr. Novem. pro ineunda ratione componendorum dissidiorum in religione, per Regnum Poloniae. Impressa auctoritate et mandato S. R. Maiestatis, ad exemplum et fidem Regii Protocolli. Cum Gratia et Privilegio eiusdem S. R. M. Speciali. Varsaviae in Off. Petri Elert S. R. M. Typographi, a. D. 1646. 4. *30 ark. i 3 ark. przodzie.*

Układem i wydaniem zbioru tego trudnił się Fryderyk Meibomius Canonicus Gutstadiensis, Archipresbyter Elbingensis, a parte Catholica Notarius in Colloquio charitativo Thoruniensi.—Na czele Uniwersal Króla Władysława IV., datowany 25 Marca r. 1646.

9596. Synopsis hactenus a pluribus Theologis exoptata. Actorum Colloquii Thoruniensis In Regno Poloniae celebrati A. D. 1645 Men-

sibus Septembri, Octobri ac Novembri. Ex Protocollis tam S. R. Majestatis, quam Illustriss. D. Gorayski a S. R. Maiest. nomine partis Reformatae Praesidis DD. quoque Augustanae Confessionis succincte deprompta. Opera Valer. Sigism. Rosen. Theologi ac Nobilis Poloni. Amstelodami typis Joh. Fabelli Anno CIↃIↃCXLVI. 12. *52 str. Dalej:* Specialis Declaratio Doctrinae Catholicae Ecclesiarum Reformatarum. De praecipuis fidei controversiis, publice in Conventu Thoruniensi lecta. Amstelodami typis Joh. Fabelli A. MCIↃIↃXLVI. *33 str.* (Józ. Łukasz. Noty).

W Catal. Bibl. Bunav. III. 294, autorem zbioru tego wymieniony Waler. Zygmunt Rozen.

9597. Scripta parti reformatae in Colloquio Thoruniensi an. 1645, parti Romano—Catholicae exhibita, sed ab ea in protocóllum pleraque non admissa, ideoque seorsum nunc edita, cum declaratione partis Romano-Catholicae de regula fidei eiusdemque consideratione. Berolini, typis Christoph. Rungii, 1646. 4. (Catal. Bibl. Bunav. III. 294.)

9598. Johan. Hülsemann. Widerlegung der Calvinistischen Relation vom Colloquio zu Thorn, welche von einem ungenannten Tuchmäuser zur Ungebühr ausgesprengt worden. Leipzig 1646. 4. (L. S.)

9599. Scripta partis reformatae in Colloquio Thorunensi An. 1645 exhibita. Berolini 1646. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9600. Consensus Sendomiriensis ab Evangelicis Augustanae, Bohemicae et Helveticae confessionis sociis olim initus; cum praefatione nova qua perfectio huius consensus demonstratur et vindicatur, curante Sam. *Strimesio*. Francofurti ad Viadrum, Jer. Schrey. 1704. 8.
(Catal. des livres de la Biblioth. du Roy. Paris 1752. T. III. D2. N. 239.)

9601. Historia Consensus Sendomiriensis inter Evangelicos Regni Poloniae et M. D. Lithvaniae in Synodo Generali Evangelicorum utriusque partis Sendomiriae A. MDLXX. die 14 Aprilis initi continua serie, quae Synodum Sendomiriensem antegressa, quae in ipsa Synodo acta, quaeque eam consecuta sunt, ex archivis Ecclesiarum et monumentis maximam partem MSS. percensens, ad praesens usque tempus deducta. Cui subiicitur ipse Consensus, nec non Synodi Generales, Consensui jungi solitae. Studio et opera Danielis Ernesti Jablonski D. Berolini apud Ambrosium Haude. A. D. 1731. 4. *263 str., 4 karty na przodzie i 2 na końcu.*

Dedykacja do Wilhelma Arcyb. Kantauryjskiego, Prymasa Angielskiego. Data dedyk. z Berlina 18 Septemb. 1730. (L. S.)

Przeciw temu wyszło anonyme:

9602. Pòloni Lutherani Stricturae Fideles ad Historiam Jablonskianam Consensus Sendomiriensis Luci publicae expositae ab Erdmann. Neumeister. Ad D. Jacobi Hamburg. Pastore. 1730. 4. *28 str. i 2 karty na przodzie, gdzie jest odezwa wydawcy.*

W tej odezwie umieszczony też list autora, który mu powierzył wydrukowanie swego pisma. W liście powiada autor: Venit in manus meas Jablonski Historia Consensus Sendomiriensis. Eam perlegens totam ad Evangelicarum in Polonia Ecclesiarum perniciem comparatam esse perspexi.— Na końcu tego listu data: Scribebam Anno Augustanae Confessionis Jubilaeo 1730, mense Novembri.— Autorem tego pisma jest Daniel Ernest Eberti, Minister kościoła Ewangelickiego w Zdunach, w Wielkopolsce. Zob. Janoc. I. 131. (L. S.)

9603. Danielis Ernesti Jablonski ad Virum Pl. Reverend. et Eruditissimum Dn. Paulum Aemilium de Mauclere Seren. et Potent. Regis Prussiae Concionatorem Aulicum, Ecclesiaeque Sedinensis Pastorem Epistola Apologetica, qua ab Anonymi Stricturis Historiae Consensus Sendomiriensis oppositis, Conscientiae suae Candorem et integritatem placide tuetur. Berolini 1731. 4. *29 str. Na końcu data:* Berolini die 12 Julii 1731.

Synopsis historico-literaria Colloquii Charitativi Thoruniensis, anno 1645 insti-

tuti in qua praeter res ante Colloquium, eoque durante, gestas, epistolae, orationes, libri, variaque scripta ordine recensentur. Autorem jest Daniel Hofmann, nauczyciel w Gimn. Toruńskiém.—W téméże dziele jest wiadomość Ernesta Tschepius'a o Bibliach polskich.

9604. Joan. Daniel. Hoffmann. Synopsis historico-literaria Colloquii Charitativi Thoruniensis. 1645. Preuss. Zehen. a. 1744. Vol. III. p. 74 et in Adden. p. 751).

9605. Oratio Revocatoria R. Dn. Petri Novacovii, Quondam Romanae Ecclesiae Presbyteri, in Conventu Lublinensi Ord. Praedicatorum Philosophiae, post Dantisci S. Theologiae Professoris, ac Ordinarii Thorunii Concionatoris: post ereptionem ex profundissima Antichristianae impietatis inundatione, ad nobilissimum Senatum Populumque Rigensem, deprompta e memoria ab ipso in Collegio ejusdem Civitatis. Anno 1648. die 3 Sept. Rigae; Typis Schroederianis. 4. *6 ark. Zob. Noty.* (L. S.)

9606. Lucidissimum Speculum orthodoxae Confessionis, id est, oratio solennis revocatoria a Joanne Abrahamo *Rosnowski de Gogolewo*, Nobili Polono, ex Franciscanorum Conventualium Claustris adeoque ex Pontificia Ecclesiae Romanae Tyrannide, sub Patrocinium Ecclesiarum Augustanae Confessionis Symbolo gaudentium descendente. Lipsiae, (1651). 4. *3½ ark.* (L. S.)

9607. Historia Ecclesiae Neobruchdorffensis alias Slavatycensis in Actis Conventuum et Synodorum in Maiori Polonia a Dissidentibus celebratorum a Jacob Scheidemantel publicatis. (Około 1651 r.).
(Friese Beytr. IIr Th. 2r Bd. p. 446, w nocie).

9608. Historischer Ausszug von Verenderung der Religion in Dantzig. Anno 1651. 4. *5 ark.*
Zjawił się Luteranizm w Gdańsku r. 1522, za panowania Zygmunta I. (L. S.)

9609. Verbesserter Historischer Ausszug von Verenderung der Religion in Dantzig Anno 1652. 4. *6 ark.*
W odezwie do czytelnika wyrażono, że pismo poprzedzające jest niezupełne, niedokładne i stronne. (L. S.)

9610. Johannis de Temporibus Erleuterung Des historischen Ausszugs und Verleitung Des Verbesserten Historischen Ausszuge von Verenderung der Religion in Dantzig. Anno 1652. 4. *6½ ark.* (L. S.)

9611. Colloquium charitativum, abo rozmowa braterska, Poláká Reformatá, z Mázurem stárym Kátholikiem, o pewnych rzeczách w Wierze.— Przez W. X. Albrachta Sikrańskiego Plebaná Suincołąckiego, szczyrze wypisáne.— W Krakowie, w Drukárni wdowy, y Dźiedźicow Fránciszká Cezárego, J. K. M. Typog. Roku Páńskiego, 1652. 4. *Zob. Noty.* (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9612. Causae Recessus a fide Romana, seu a Psychotyrannide Pontificis Romani ad Synopsim redactae, tum humillimorum obsequiorum, tum promptissimae gratitudinis ergo dedicantur Inclytae Academiae Pomeranorum Gryphiswaldensis Rectori Magnifico, Viris Reverenda dignitate, Consilio, Experientia et varia doctrina excellentissimis, Professoribus omnium Facultatum dexterrimis, celeberrimis Benefactoribus et Patronis colendissimis etc. etc. a me Casimiro Tyszkiewicz Palatinide Czernihoviensi ex Electo Abbatiae Suleoviensis Administratore Ordinis Cisterciensis Conventus Andreoviensis Presbytero et Professo Papomanita, iam vero per Dei gratiam, Catholicae Fidei confessore. Anno 1655 mense Maji die Gryphiswaldiae in Auditorio Majori. Typis Jacobi Jegeri Academiae Typographi excusae. fol. *5 ark. Zob. Noty.* (L. S.)

9613. Hilaria Livoniae ante CXXX. annos ob renascentis Evangelii lucem celebrata; nunc cum Epistolis duabus D. Martini Lutheri ad Rigenses, Revalienses et Dorpatenses renovata, et oblata Livonis, qui Gissam studiorum gratia salutarunt, a Johanne Cunrado Dieterichio Graecae Linguae et Historia-

rum Professore. Gissae Hassorum, Typis Chemlinianis. 1656. 4. *15 ark.*

Lecz listy Lutra zajmują tu tylko $5\frac{1}{2}$ ark., resztę zaś dedykacja wydawcy, ważne we względzie historycznym.—Książka rzadka. (L. S.)

9614. Memoriale in causa omnium ab Ecclesia Romana in Polonia dissidentium. A. C. Salvatoris MDCLIX. 4. *2 ark.* (Józ. Łukasz. Noty).

9615. P. Caroli Krettzen S. J. (Colloquium charitativum cum Dantiscanis Praedicantibus. Brunsbergae 1662). *Po niemiecku.* (Nies.)

9616. Odpowiedź na pretensie Dyssydentow z traktatu Oliwskiego. *b. m. i r.* fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

9617. a) Prawa y wolności Dissydentom w nabożenstwie chrzesciańskim w Koronie Polskiey y w W. X. L. służące z przywileiow, Konstitucyi Seymowych, y Statutow W. X. L. y rożnych inszych, żadney wątpliwosci nie podlegaiących Authentykow zebrane y dla wiadomosci wszystkich do druku podane Anno Recuperatae Salutis MDCLXVII. 4. *133 str. i regestr.*

W przedmowie wyrażono, że to jest już drugie wydanie. (Bibl. Horod.—A. Słowik. Noty).

b) — — A. R. S. 1720. fol. *83 str. i 2 ark na przodzie.* (Kat. Piar. War. 1822. p. 116.)

c) — — w Warszawie nakł. i dr. M. Grölla. 4. *112 str. i 4 karty regestru.*

9618. Vox Catelli Pastoritii penes ovile Christi seu Controversia utrum in Polonia liceat absque periculo Damnationis aeternae Magnatibus et aliis Nobilibus Polonis Catholicis in suis oppidis vel pagis aedificare, vel aedificari concedere aut demum aedificatas fovere, tueri Synagogas Lutheranorum et Calvinistarum et aliorum haereticorum? Sola ratione lucri, vel alicuius respectus temporalis? theologice iuxta mentem S. E. R. decisa ab Adalberto Gabriele Sławosz S. T. L. et Ecclesiaste Montipolitano. Typis Monast. Olivensis S. Ord. Cisterc. An. M.DC.LXXIX. 8. *221 str. i 1 ark. na przodzie.*

Przypis. Stefanowi Wierzbowskiemu Biskupowi Poznań.— Z tytułu samego łatwo się domyślić, jak autor kwestję swoję rozwiązuje.

9619. Tuba Pacis ad Universas Dissidentes in Occidente Ecclesias seu Discursus Theologicus de Unione Ecclesiarum Romanae et Protestantium, nec non Amica Compositione Controversiarum Fidei, inter hosce Coetus, in Dei O. M. quam maximam Gloriam, Universae Jesu Christi Ecclesiae bono exhibitus Per Matthaeum Praetorium Memela Prussum. Coloniae apud Joannem Pauli, 1685. 4. *88 str., 2 karty regestru na końcu, oraz 7 ark. na przodzie.*

Wstęp, oraz listy do Papieża, Cesarza, Królów i Xiążąt i t. d., zachęcające ich do zajęcia się sprawą zjednoczenia rozerwanego Kościoła. (L. S.)

9620. Unvorgreifflicher Vorschlag, wie die Streitigkeiten in den Glaubens Articuln *(sic)* so sich zwischen den Römisch-Catholischen und Protestanten etc. finden, ohne Verletzung der Göttl Warheit, auch ohne jemands Praejuditz und Schaden, Fried- und freundlich könten beygelegt werden. Der allgemeinen Kirchen Christi und den Friedfertigen Männern Gottes, zur heiligen Censur demüthigst übergeben, von M. Matthaeo *Praetorio*, Lehrern der Evangelisch-Catholischen (sonst Lutherisch genannten) Gemein in Preussen. Einsheim, Gedruckt durch Christian Friedlieb 1685. 4. *$7\frac{1}{2}$ ark.* (L. S.)

9621. a) Preussische Kirchen-Historia, darinnen Von Einführung der Christlichen Religion in diese Lande, wie auch von der Conservation, Fortpflanzung, Reformation und dem heutigen Zustande derselben ausführlich gehandelt wird etc. Durch M. Christophorum Hartknoch, des Thorunischen Gymnasii Professorem Franckfurt am Mayn

und Leipzig. A. 1686. 4. *1098 str. oprócz regestrów i przedmowy.*

Dzieło nawet do Bibliografji ważne. (L. S.)

b) Drugie wydanie w Lipsku 1688.

9622. Symbola Maximorum Virorum, sive testimonia Romanensia Matthiae Andreae a Cosnow Cosnowsky Nobil. Pol. in quibus benevolo et christiano Lectori ob oculos sistitur Status ejusdem quoad corpus felicissimus in Papatu, i. e. quali et quanto ex stemmate oriundus, quo officio functus et cum quibusnam hominibus in variis terrarum oris conversatus fuerit. Et Status ejus beatissimus apud Lutherano Evangelicos quoad animam, licet miser qua corpus, dum miserre a tempore conversionis suae, quam Lipsiae fecit, opus habuit per 19 iam annos cum suis in nullo vel vilissimo officiolo vitam suam agere, et adhuc dum agit, magnam patitur penuriam. Edita et dedicata Omni verae Christianae Religionis amanti, quam *(sic)* ad condolentiam movet, et a quo auxilium Christianum subnixe implorat autor. 4. *2 ark. Do tego dodane*: Congeries pauca sive Symbolum parvum Errorum Pontificiorum, cunctis tamen, Sacro S. Evangelico Religionis Lutheranae hominibus et statibus scitu dignum etc. Lipsiae A. 1687. 4. *2 ark.* (L. S.)

Dedykacja do Senatu miasta Torunia, którą autor tak podpisał: Matthias Andreas Cosnovv Cosnovvski, Nob. Pol. olim sub regula D. Augustini Diaconus, jam vero ante 19 annos et quot excurrit ad religionem orthodoxam Lutherano Evangelicam Lipsiae conversus Constantissimus et SS. Theol. Candidatus. Sam tytuł pisma pokazuje, że celem Czosnowskiego było uzyskanie wsparcia u tych, których wyznanie wiary przyjął. W roku 1667 wybrał się ex voto do Rzymu dla odwiedzenia apostolskich progów, i w tymże roku lub następnym, powracając do kraju, został Luteraninem. (L. S.)

9623. Pax religiosa theologice, canonice historiceque ex Summorum Pontificum, Conciliorum ac SS. Congregationum Cardinal. Decretis deducta — a R. Stanislao Gradicio Ord. Min. S. Francisci — exposita Anno — 1692. Posnaniae typis Coll. S. J. 8. *146 str., 5 kart na przodzie i regestr.*

9624. Georg Funcken Evangelisches Jubel-Jahr in zwei Predigten. Dantzig 1700. 4.

(Compen. Pries. Bibl. p. 197)

9625. Pochwała Ewangelikow dzisieyszych Lutrow i Kalwinow że oni sami tylko właśnie według Ewangelii Swiętey w nauce i postępkach sprawuią na uwagę podana. *b. m.* 1700. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

9626. Nawrocenie Luteranina na wiarę katolicką Rzymską, z okazyi nie daney odpowiedzi na list pisany do Pana Pastora swego, 1700. 4. *3 ark.*

Jest tu nasamprzód *Wyznanie wiary S.*, podpisane: Jan Gołębiowski z Luteranina Katolik prawdziwy. Potém zbijanie *Potwarzy, Kalumnii, Kłamstw y Fałszow, dawnych y teraznieyszych heretykow na kosciol starodawny: Katolicki, Rzymski,* i t. d. (L. S.)

9627. Echo Salutis aeternae a Petra militantis Catholicae Ecclesiae ex sono tubae pacis ad Dissidentes in occidente ecclesias resonans per P. P. F. Venceslaum a S. Elia Carmelitarum Discalceatorum per utramque Poloniam et Mag. Ducatum Lithuaniae Provincialem Ord. Christiano promulgata. An. D. 1701. Cracoviae ex Offic. Francisci Cesary. 4. *920 str. oprócz 30 kart na przodzie i regestru na końcu 2 arkuszy.*

Przypis. Cesarzowi Leopoldowi I.

9628. Echo Tubae pacis, a Venceslao a S. Elia conscriptum. 1704. 4. (Bibl. Carm. T. II. p. 861).

9629. Ephr. Oloff. Q. D. B. V. Dissertatio historico-theologica de Encaeniis templorum — quam — in Auditorio Maximo ad diem (25) Novembris A. 1706 publicae disquisitioni subiicit Ephraim Oloff. Thor. Autor et Respondens. Thorunii Ex-

cudebat Johannes Conradus Rügerus. 4. *4 ark.* (L. S.)

✣

9630. a) Jura et libertates Dissidentium in Religione Christiana in Regno Poloniae et Magno Ducatu Lituaniae Ex legibus Regni, et aliis monumentis authenticis excerpta. Anno Christi 1708. Berolini ex Typographia Regia. fol. (Janoc. I. 129.)

b) — — *b. m.* fol. (Janoc. l. c.)

c) — — Stargardiae, a Joanne Nicolao Ernesto, anno Christi 1715. fol. (Janoc. l. c.)

d) — — *b. m.* 1718. fol. (Janoc. l. c.)

Tłómaczenie niemieckie wyszło w Stargardzie r. 1714; polskie w Królewcu 1718, 1720. fol.; 1767. *b. m.* 4.; Hollenderskie przez D. L. szlachcica polskiego, w Amsterdamie u Samuela Schvemewaldt. r. 1725. 8. (Janoc. l. c.)

W pismie Józefa Załuskiego, pod tytułem: *Dwa miecze*, p. 181 nast., znajduje się: *Replika na Kompilacyą Praw y wolności Dyssydentow Polskich. w Królewcu r. 1720 wydaną.*

9631. Roznica Sekty Luterowey przeciwna iedności świętey wiary Krześciańskiey spokoyney. *b. m. i r.* 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

9632. Samu. Fred. Lauterbach. Fraustädtisches Zion. das ist Historische Erzehlung desjenigen, was sich von A. 1500 biss 1700 im Kirchwesen zu Fraustadt in der Cron Polen zugetragen, dabei sowohl frommer Bericht, vom Kripplein Christi, und den andern lutherischen Kirchen allhier, als auch die Lebensbeschreibungen aller evangelischen Prediger dieses, sammt denen Schulbedienten, und was inzwischen denk- und merkwürdiges vorgefallen, So dass es für den 2 Theil des ausgegangenen Lebens Valerii Herbergers, welches zugleich uns ein gutes verwahrt wird, dienen kann. Mit Mühe und Fleiss aufgesetzt von S. F. Lauterbach etc. Leipzig bei J. F. Gleditsch und Sohn. 1711. 8. *768 str.*, *1 ark. na przodzie i 8 ark. na końcu.* (Noty Bentk.—L. S.)

9633. Compendium jurium Dissidentibus in religione Christiana in Regno Poloniae annexisque provinciis inservientium. Ex Gratiani Severini Lipinski Nob. Pruth. ad Vincent. Constant. Starodobrski Nob. Pol. epistola a. 1712 typis vulgata, nec non ex Godofr. Lengnichii comment. ad Pacta Conventa Augusti III. excerptum. *b. m.* 4. *36 str.* (B.)

9634. Grat. Sever. Lipinski Demonstratio iurium Dissidentium. Stargardi 1714 fol.

— — *Po niemiecku. b. m.* fol. (Kat. Elek. Sask.)

9635. Send-Schreiben von dem Zustande und Drangsalen derer Dissidenten oder Protestanten in Pohlen und Littauen etc. An einen guten Freund. Darinne insonderheit Bericht gethan wird, von der betrübten Begebenheit und Bedruckung, des Herrn Siegmund von Unruh, etc. etc. Wie auch von dem gefährlichen Religions-Artickel, welcher bey letzterem Friedens-Tractat in Pohlen errichtet worden, und Seiner Königlichen Majestät in Pohlen darüber ertheiletem Gnaden-Briefe. Frey-Stadt Anno 1717. 4. *92 str.*

Na exemplarzu Puławskim ręką Friesego zapisano: Der autor ist Christoph Arnold General-Senior und Pastor zu Karga und Unruhstadt. (L. S.)

9636. Angelus in medio coeli reformator, oder der Reformirende Kirchen-Engel Lutherus an dem Andern Hundert-Jährigen Jubel u. Gedächtniss-Tage der Preiss-würdigen Kirchen-Reformation etc. von M. Johann Rechenberg, Deutsch und Pollnischen Prediger in Thorn zur Heil. Dreyfaltigkeit. Thorn, druckts J. Nicolai (1717). 4. *56 str.* (L. S.)

9637. Oratio Secularis coetu evangelicorum a reformatione divi Lutheri, seculum tertium ordiente, Dantisci in Aud. Athenaei Maximo. A. O. R. 1717. d. XI. Novembris habita a Joanne Sartorio, Eloq.

et Poes. Prof. Publ. Gedani Typis Joannis Zachariae Stollii. 4. *8½ ark.* (L. S.)

9638. Libellus Supplex Ser. et Pot. Principi ac Domino D. Augusto II. D. G. Regi Poloniae, Magno Duci Lithuaniae, etc. etc. etc. ut et congregatis in Comitiis Regni Anno 1718 Illustrissimis Reipublicae Ordinibus humillime et reverenter exhibitus, a Dissidentibus in Religione Christiana in Regno Poloniae et Magno Ducatu Lithuaniae. *b. m. i r.* fol. *5 ark.*

Proszą Dyssydenci o zachowanie praw i prerogatyw, przez dawniejszych Monarchów w Polsce nadanych.

Na końcu podpis taki: *Dissidentes in Religione Christiana, in Regno Pol. et M. D. Lithu. Anno 1718 per Deputatos ex Provinciis Congregati.*

Przeciw temu pismu i drugiemu: Jura et Libertates Dissidentium in Religione Christiana, in Regno Polonia et M. Duc. Lithuaniae, ex Legibus Regni et aliis monumentis authenticis excerpta, wyszło Ancuty: Jus Plenum Religionis Catholicae etc. co zob. (Janoc. I. 19).

9639. Respons Korony Polskiey y Wielkiego Xięstwa Litewskiego na pretensye Panow Dissydentow, Stanom Rzeczypospolitey podczas walnego Seymu w Grodnie r. 1718 podane, a zaś podczas reassumpcyi i kontinuacii tegoż Seymu r. 1719 d. 30 Grudnia zaczętey w Warszawie Panom Dissydentom dany. 4. *7 ark.*

9640. Replika JMci Pana Chrystyana katolickiego na Supplikę Ich Mościow PP. Neowellow Dyssydentskich podaną na Seymie Grodzieńskim. Anno 1719. fol. *2 ark.* (L. S.)

9641. Jus plenum Religionis Catholicae, in Regno Poloniae et M. D. L. iuri praetenso Dissidentium in supplici libello et supplemento Privilegiorum ac Constitutionum: ad Comitia Generalia congregatis ordinibus, praesentato Grodnae, Anno 1718. Oppositum, demonstrans: nullam Dissidentes habere capacitatem activae et passivae vocis in Regno Poloniae et M. D. L. a Georgio Casimiro Ancuta, U. J. D. Canonio Cathedrali et Officiali Generali Vilnensi. Vilnae, Typis Universitatis. 1719. 8. *306 str., 21 karta na przodzie i 16 na końcu.*

Dedykacja do Stanisława Szembeka Arcybisk. Gnieźn., Senatorów, Ministrów i Posłów Ziemskich, na Sejm zgromadzonych w Grodnie, gdy Dyssydentóm głosu na Sejmie zabroniono. Po czém Epigramma na pochwałę dzieła, 14 wier. łac. — W przedmowie cytuje autor: Epistola ad Confidentem Dissidentis Poloni, contra Calendarium a Domino Waryski editum pro anno 1711, *zowie to pisemko* libellus famosus, *a tego Waryskiego* Vir eruditus. (L. S.)

9642. Prodromus Poloniae plenissimo Jure ad servandam Dissidentibus datam fidem publicam adstrictae contra G. C. Ancutae Jus plenum Religionis Catholicae sic dictae. 1721. 4. *42 str. Druk Królewiecki.*

Autor bezimienny nazywa dzieło Ancuty Opusculum tot quidem refertum perniciosis regulis, rationibus et consiliis, ut prae multis id genus magnis libris magnum omnino malum dici possit. Huic dum plena paratur responsio, juvabit Prodromum ejus legere et de re ipsa velut in limine sic dispicere, ut facili opera confringi retundique hanc machinam posse Lectores intelligant. Niewiadomo czy to dzieło wyszło. Ancuta jednak i na Prodromum odpisał. (L. S.)

9643. Prawo zupełne wiary Katolickiey w Koronie i W. X. L. przeciw Prawu uprzątnionemu Dyssydentow in supplici Libello i w suplemencie Przywileiow i Ustaw; na Seym powszechny zgromadzonym Stanom prezentowanemu w Grodnie Roku 1718 w łacińskim ięzyku wystawione; ukazuiące: iż nullam capacitatem Dyssydenci maią vocis activae et passivae w Koronie i w W. X. L. A teraz toż samo na oyczysty przetłumaczone. Przez Leona Pruszanowskiego Stoln. Rzeczyckiego R. P. 1767. 8. *360 str., 15 kart na przodzie i 19 kart na końcu.*

Jest to tłómaczenie dzieła Ancuty: Jus plenum Religionis Christianae. — Przypis. tłómacza Patronóm Królestwa Polskiego. *Zob. Noty.* (L. S.)

9644. Fundamenta Jus plenum Religii Rzymskiey Katolickiey w Koronie y w W. X. Litewskim z praw Oboyga Narodow, Przywileiow, Statutow, Ustaw Narodowych y Konstytucyi Cardinali lege utwierdzaiące, a zaś Usurpativum et nulliter praetensivum Dyssydentow y Dys-Unitow, z repliką ad opposita et praetensiones onychże dowodzące; przy uczynioney in materia Religii przez urzędnikow y Obywatelow Wojewodztwa Bełzkiego na Seymiku w Bełzie d. 24 Aug. R. 1767 protestacyi proiektem ułożonym wyrażone; a Vacante natenczas Officio Cast. Bełzensi do Grodu Grabowieckiego Feria Quarta in Crastino Festi Nativitatis B. V. Mariae A. 1767, przez W. Jozefa Benedykta Leszczynskiego Podsędka Ziem. Bełzkiego wraz z tąż protestacyą per Oblatam podane, y przy teyże protestacyi ad Ead. Acta ingrossowane. *b. m.* 8. *12 ark i 10 kart na przodzie.* (L. S.) *Zob. Noty.*

9645. Stadiodromus orthodoxus, Erratici Heterodoxi, vestigator Prodromi, seu manifesta deprehensio Errorum, Ineptiarum, Contradictionum Anonymi Dissidentis, sub titulo: Prodromus Poloniae, cavillantis Jus plenum Religionis Catholicae, ab Authore Juris Pleni Georgio, Casimiro Ancuta etc. Ob oculos posita. Vilnae Typis Academicis Soc. Jesu. Anno Domini 1721. 8. *68 str.* *Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9646. Facile et efficax medium, turbulentos spiritus compescendi, Id est: Literarium Nuper exortum Duellum Inter D. Valent. Ernest. Löscher, Superintendentem Dresnensem, et praecipuum Adversarium ejus penitus componendi, Scenicè, jucundè, atque etiam nervosè, Latino, Germanico, et simul Polonico (*) Idiomate Omnibus, cujuscunque Fidei sint, ad salutarem animi recreationem propositum per quendam Theologum Polonum. Anno MDCCXXI. 8. *80 str.* *Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9647. Oppressorum in Polonia Evangelicorum Desideria: fundamenta desideriorum: media quibus iuvari possint.

Pismo to w niewielu exemplarzach bite, rozdawane było od autora Posłóm zagranicznym przy Dworze Berlińskim r. 1723. (Janoc. I. 130.)

9648. Decretum inter Collegium Soc. Jesu Thorunense, autores atque Magistratum et communitatem Torunensem citatos latum a. 1724. fol. (L. S.)

Zapewne manuskrypt.

9649. Extraordinaires Gespräche in dem Reiche derer Todten zwischen dem Thornischen Ober Praesidenten Roessner und dem Ignatio von Loyola wegen der Thornischen Affaire. *b. m.* 1724. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

Spółczesne tłómaczenie na język polski z r. 1725 znajduje się w rękopismie w zbiorze Mik. Malinowskiego.

9650. Constant. Felic. Szaniawski Episc. Cracov. Edictum contra Dissidentes, dat. Kielciis 10 Januar. 1725. fol. *1 ark. złożony.* (l. c.)

9651. Gladius Evaginatus pro defensione Immunitatis Ecclesiasticae seu Immunitas Ecclesiastica iure tum Divino tum humano in aliquibus etiam Statutis Regni Poloniae, adversus impugnatores suos propugnata a R. P. Ignatio Głowacki S. J. Theologo A. D. 1725. Calissii, typis Collegii Karnkoviani S. J. 4. *425 str. oprócz 3 kart na przodzie.*

Dedykacja do Stanów Senatorskiego i Rycerskiego Król. Pol. od Duchowieństwa świeckiego i Regularis Kr. Pol. i W. X. Lit. i przedmowa do czytelnika.

9652. Eines vornehmen Icti gründliche Nachricht von dem Zustand der Evangelischen Religion in Pohlen und dem Gross-Hertzogthum Litthauen, darinnen unumstösslich erwiesen wird dass der dissidenten oeffentliches Religions-Exercitium auf die Fundamental-Gesetze des

(*) Niemieckiej i polskiej edycji nie widziałem.

Reichs gegründet sey, auch Andreae *Lipski* à Lipe dagegen gemachte Schein-Gründe über den Hauffen gestossen werden. 1726. 4. *24 str.* (Bibl. Horod.)

9653. Conclusio Theologica qua crebris illa ratione Protestantis Ministerii exorta Controversia re vera dirimitur etc. proposita a P. Godoffrido Hannenberg S. J. Calissii typis Coll. S. J. 1728. 8. *6½ ark.* (L. S.)

9654. Tarcza przeciwko trudnościom Dyssydenckim w przypadkowych dyskursach przez X. Jana a Jesu. we Lwowie 1731. 4. (Katal. Mac. Szczepań. 1791.)

9655. De Prussorum in Augustanam Confessionem meritis Oratio saecularis, quam d. VI Julii 1730 in Auditorio Athenaei maximo habuit G. Lengnich, D. Eloq. et Poes. Prof. P. Gedani Typ. Thom. Joan. Schreiber. 4. *6 ark.* (L. S.)

9656. Nieodmieniona Auspurska Konfessya, albo wyznanie wiary chrześciańskiey w Rzeszy Niemieckiey, przez J. Herbiniusza, oraz krotka introdukcya Reformacyi D. M. L. przez X. Marcina Zygmunda Zielińskiego, w Lipsku 1730. *Cena zł. 2 gr. 15.* (Kat. Gr.)

9657. a) Cephasi Zelosivij (to iest Anagrammatice J. X. Jozefa Załuskiego Referendarza Koronnego etc.) Dwa Miecze Katolickiey, w Krolestwie Orthodoxeyskim Odsieczy, przeciwko natarczywym PP. Dyssydentow Polskich zamachom; ieden *defensive*; drugi zaś *offensive* się maiący, to iest Bron obosieczna od impetycyi Polskich Dyssydentow we 2 Częśćiach wyrażona.

W 1 Części (1.) Sto z okladem racyi, Konfederacyą Warszawską zbiiaiących: y (2.) Replika na Kompiłacyą Praw y wolności Dyssydentow Polskich w Krolewcu Roku 1720 wydaną.

W 2 Części (3.) Zbior wszystkich Statutow, Praw, Edyktow, Konstytucyi Seymowych y Synodalnych przeciwko Heretykom ferowanych. (4.) Specyfikacya wszystkich zdrad, sedycyi, zamieszania, y innych Kryminalnych akcyi, od Heretykow w Polszcze popełnionych. (5.) Opisanie ciężkich persekucyi od katolikow w Panstwach Dyssydenckich poniesionych; y Parw (*sic, zam.* Praw) surowych przeciwko nim ferowanych.

Z przydatkiem rożnych w podobney materyi Skryptow y Fragmentow. Z okazyi Memoryału Imieniem Krola Angielskiego od iego Ablegatow J. K. Mci Roku 1731 podanego. Za rozkazem y Sumptem J. O. Xcia JMci Biskupa Krakowskiego, do Druku podana. w Warszawie w Druk. J. K. Mci y Rzeczyp. Schol. Piarum. 1731. 4. *437 str. i 18½ ark., oraz 2 ark. na przodzie.*

Dedykacja do Biskupa Krak., przedmowa do czytelnika, regestr, omyłki druku i t. d. *Zob. Noty.* (L. S.)

b) *Toż pod tytułem:* Dwa miecze obosieczne na Dissidentow. *tamże.* 1737. 4.
(Chr. Sieg. Thomas, Altes und Neues. 1754. p. 22).

Rzecz po większej części wyjęta z dzieła Eliasza od S. Franciszka Idlińskiego, którego Tom Iszy wyszedł pod tytułem: *Scrutinium iuris theologico-iuridicum* etc. Varsav. typis Schol. Piar. 1736. fol. (B.)

9658. Herrn Ephraim Prätorii weyland *Senioris* E. Ehrw. Ministerii in Thorn und *Pastoris* zu S. Marien daselbst, Danziger Lehrer Gedächtniss, bestehent in kurzer Verzeichniss der evangelischen Prediger in der Stadt und auf dem Lande, vom Anfang der evangelischen Reformation bis itzo, nebst einem Anhang der Professorum am Gymnasio. Zum drittenmal gedrukt, und nicht allein bis auf gegenwärtige Zeiten forgesezt, sondern auch mit einer Verzeichniss der seit 1709 hieselbig von E. E. Ministerio U. A. C. tentirten *Studiosorum Theologiae* vermehret und mit bequemen Registern versehen. Danzig bey T. J. Schreiber 1733. 8. *7 ark.*

Pierwsze wydanie, zaczęte przez Pawła Gotfryda Prätorius Predykanta w Gdańskim Werder, po jego śmierci dokończone przez Efraima Pr., wyszło r. 1704, drugie wydane r. 1712.
(Acta Hist. Eccl. A. 1743. p. 641).

9659. Gotf. Lengnich. De reli-

gionis Christianae in Polonia initiis. Gedani 1734. 4.

(Lengnich Hist. Pol. Ged. 1750. Ind. 1).

9660. Godfr. Lengnich. Dissertatio de religionis christianae in Polonia initiis resp. N. F. Kautz. Ed. II. Lipsiae 1734. 4. (L. S.)

9661. Glaubens-Bekentniss derer der unverenderten Augsp. Confession zugethanen Stände und Gemeinen in Polen, Preussen und Litthauen, durch Sam. Günther von neuen edirt. Dantzig 1735. 4. (L. S.)

9662. Sam. Güntheri Confessio fidei status et Ecclesiae in Polonia, Confessioni Augustanae addictae. Gedani 1735. 4.

Po łacinie i po niemiecku.

9663. Joh. Daniel Kickebusch. De Sympsychia fidelium in Ecclesia Apostolica. Gedani 1736.

Pismo przeciw Pawłowi Swietlickiemu Predykantowi Kościoła S. Jana w Gdańsku wymierzone.

(Acta Histor. Eccl. A. 1737. p. 462).

9664. Johann Daniel Kickebusch der H. Schrift Baccalaurei und zu St. Jacob in Danzig gewesenen Predigers historische und apologetische Anmerkungen, über zwo von E. hochedlen und hochweisen Rath der Stadt Danzig herausgegebene Declarationsschriften, nebst einigen zur Erläuterung der swietlickischen Streitigkeiten gehörigen Beylagen. Stockholm 1737. 4. *13 ark.*

Acta Hist. Eccl. 1737. p. 462, gdzie pomieszczone są Deklaracje Rady miasta Gdańska sprawy tej dotyczące i wiadomość o tém dziele.

9665. Praecipua ac Publica Religionis Evangelicae in Polonia fata sub Sigismundo I. Sigismundo Augusto et Henrico Valesio Regibus autore Nathanaele Friderico Kautz Hamburgi ap. Conr. Koenig. 1738. 4. *48 str.* (L. S.)

9666. Preussische Zehenden, allerhand geistlicher Gaben, von mancherlei in die Gottesgelahrtheit Kirchen- und Gelehrten geschichte laufenden Materien: Königsberg 1740—44. 8. *3 tomy.*

9667. Historya Luterska o początkach y rozkrzewieniu się tey sekty, oraz niektore rewolucye w sobie zawieraiąca swiatu polskiemu ogłoszona przez X. Jana Poszakowskiego S. J. R. P. 1745 do druku podana w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4. *632 str. i 3 karty na przodzie.*

9668. S. W. Ringeltaube. Beytrag zu der Augspurgischen Confessions Geschichte In Preussen und in Pohlen, von derselben gesegneten wunderbaren Anfang, Fortgang und Fast unbekannten Polnischen Uebersetzungen nebst einem Anhang, von des Stanislai Lutomirscii und der Poln. Böhm. Brüder Ersten Glaubens Bekänntnissen Bey dem Andencken des Anno 1645 in Thorn gehaltenen Colloquii Charitativi, mitgetheilet von Sylvius Wilhelm Ringeltaube Pol. Pr. U. A. C. Dantzig 1746. 8. *245 str. i 20 kart na przodzie.*

(Bibl. Puław.— L. S.)

Znajduje się przytém Stanisława Lutomirskiego Glaubens-Bekenntniss.

(Sienk. Dod. do Bent.)

9669. Joan. Daniel Hoffmann. De Anno Jubilaeo. Elbingae 1750. 4.

(Ban. H. D. K. P. I. XV.)

9670. (Alexander Nicolaus Tolckemit Evangel-Prediger in Preusch-mark) Elbingischer Lehrer Gedächtniss, das ist: Leben und Schriften aller Evangelischen Lehrer, die seit der Reformation in Elbing gelehret. Danzig 1753. 4.

9671. (Adalbertus Stanislaus Leski Episc. Culmen. et Pomes.) Dissertatio in qua controvertitur liceatne Dissidentibus Thorunensibus Fanum vulgo *Zbor* pro exercitio suae augustanae Confessionis erigere Thorunii? cui annectuntur literae et manifestationes hoc in negotio scriptae ad acta Castrensia Christburgensia porrectae typisque mandatae. *b. m.* a. M.DCC LIII. 4. *61 str. i 9 kart nieliczb.*

Pytanie rozwiązane zaprzeczeniem. (L. S.) Rozpawa od str. 5 do 20. Rzecz błaho rezonowana. Reszta annexa urzędowe.

9672. Animadversiones ad Dissertationem quandam liceatne Dissidentibus Thorunensibus etc. *jak wyżej*. fol. (Kat. Grölla 1793. p. 141.)

Toż samo w Acta Histor. Eccl. A. 1753. p. 687 nast. i 1754. p. 194 nast.

9673. Die Gesamte Priesterschaft der ungeänderten Augspurgischen Confession, welche vom Anfang der Evangelischen Reformation bis Anno 1753 im Grossen und Kleinen Marienburgischen Werder, wie auch in beyden in-und anliegenden Königl. Städten Neuteich und Marienburg das Evangelium von Christo Ihnen anvertraueten Gemeinen verkündiget hat. Aufgesetzt von Martin Bergau, Pastor zu Shöneberg. Dantzig, Gedruckt und verlegt von Thom. J. Schreiber. 4.

Ważne do Historji Literatury. (L. S.)

9674. Marienburgscher Evangelischer Lehrer Gedächtniss die seit der Reformation an der St. Georg-Kirchen gelehret. Nebst einem Anhang von den Rectoribus und Collegen an der lateinischen Schule entworfen durch Abraham Pusch Past. Prim. zu S. Georg. Danzig, Gedruckt mit Schreiberischen verlag und Schriften. 1753. 4. *64 str.* (L. S.)

9675. Polonia Reformata oder Zuverlässige Nachricht von denen Evangelisch-Reformirten Kirchen, Gemeinden und Lehrern, so heut zu Tage in dem Königreich Pohlen und Grossherzogthum Litthauen befindlich sind, Verzeichnet von Bogislaus Ignatius. V. D. M. Berlin, gedruckt bey Christ. Lud. Kunst 1754. 8. (L. S.)

9676. Altes und Neues vom Zustande der Ewangelisch-Lutherischen Kirchen im Königreiche Polen, aus bewehrten Nachrichten mitgetheilet von Christian Siegem. Thomas. Zweite und vermehrte Auflage. Zum Druck befördert von einem Schlesier, der in Polen gut bekannt ist. 1754. 8. *144 str. Zob. Noty*.

9677. Acta quaedam tolerantiam religionis Dissidentium in XIII oppidis Capitaneatus Scepusiensis illustrantia Varsaviae Anno 1760. Mense Augusto. fol. *6 ark.* (L. S.)

9678. Deklaracya nowego Prawa ktorego domagają się PP. Ewangelicy.

Wspomina to pismo Tęgoborski w Kazaniu o Zasługach S. Ignacego, mianém r. 1763.

9679. Prawowierne y Oyczyste uwagi do Prawowiernych Rzeczypospolitey stanow na Seym Konwokacyi generalney w roku 1764 d. 6 Maia zgromadzonych y do całey prawowierney oyczyzny z żalem przeciwko synom domagaiącym się wolnego y publicznego używania wiar albo raczey Sekt y Religi Akatolikow w narodzie Polskim od lat 890 katolickim prawowiernym. fol. *3 ark. Zob. Noty*.

9680. Fundamenta liberae religionis Evangelicorum, Reformatorum et Graecorum in Regno Poloniae et magno Ducatu Lithuaniae ex antiquissimis Reipublicae legibus demonstrata. 1764. fol. *18, 7 i 10 str., gdzie są annexa*:

Pod literą *A*. Przywilej Zygmunta Augusta, dany w Wilnie r. 1563 d. 6 Junii, nadający równą wolność i równe prawo do wszelkich urzędów i godności szlachcie polskiej, tak Rzymsko-Katolickiego, jako też innego Chrześciańskiego wyznania. Pod literą *B*. Akt Konfederacji między wyznawcami Greko-Rossyjskiego i Luterskiego wyznania, zawiązanej w Wilnie r. 1599.—Wszystko z tłómaczeniem francuzkiém obok. (L. S.)

9681. Pro memoria donnés en differens tems par les Ministres etrangers sur l'affaire des Dissidens. (*Obok po polsku*). 1764. fol. *3½ ark.* (L. S.)

9682. Prawa y wolności Dyssydentom w nabożeństwie Chrześciańskim w Koronie Polskiey y w W. X. L. y różnych inszych, żadney wątpliwości niepodlegaiących authentykow zebrane y dla wiadomości wszystkich do druku podane. Anno Recuperatae Salutis 1767. 4. *133 str. oprócz regestru*.

Edycja druga. (L. S.)

9683. Prawa Dyssydenckie w Przywileiu Zygmunta Augusta roztrząśnione: Na odpowiedz wykładowi praw swoich (Expositio jurium etc.) od Ich Mościow 1766 w Decembrze wydanemu— Roku extraordynaryinego Seymu 1767. 4. *4½ ark.* (L. S.)

9684. Placet présenté à Sa Majesté le Roi de Pologne et aux Etats Confédérés de la Rèpublique assemblés à Varsovie pour la Diète l'an 1766. fol. *2 ark.*

9685. Expositio iurium eorum qui Dissidentium nomine veniunt Summarumque Potestatum quarum partes illorum tueri interest. Petropoli 1766. 4. *32 str.*

9686. Polak prawowierny Katolik odpowiadaiący pismu wydanemu w r. 1766 pod tytułem: Expositio iurium eorum qui nomine Dissidentium veniunt. *b. m. i r.* 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

9687. Addenda ad Expositionem Jurium eorum qui Dissidentium nomine veniunt Summarumque Potestatum quarum partes illorum tueri interest. Petropoli mense Decembri 1766. 4. *2 ark.*

9688. Reflexye na Seym Warszawski 1766 Traktatami Oliwskim Grzymułtowskiego etc. 4.

Przeciw Dyssydentóm i Dysunitóm.

9689. Manifest przez Ich Mciow PP. Dissydentow z prowincyi wielko y mało polskiey tudzież z Pruss uczyniony przeciwko Artykułom ex Collegio Episcopali na Seymie 1766 wypadłym. 4. *6 kart.* (Bibl. Horod.)

9690. Prośba od Dyssydentów na Seymie r. 1766 zaniesiona. *b. m.* 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9691. Prawa dissydentow do ktorych przyłączone y prawa potencyi interessuiących się za niemi w Petersburgu Mense Decembri Roku 1766 wydane. 4. *64 str.*

Przytém Reflexye nad okolicznościami Dyssydentow 12 str. Mocno napisane. (L.S.)

9692. Asmus Fridericus Erhardi Smalsteda - Holsatus. Dissertatio theologica de quaestione, num Dissidentes in Polonia dicendi sint haeretici? Gryphiswaldiae 1767. 4. (L. S.)

9693. Dowody gorliwosci Polskiey o wiarę swiętą Katolicką Rzymską na Seymie walnym Warszawskim okazane Roku Panskiego 1766. 4. *Alfabet cały.*

Tu są: 1) Mowa Kajetana Sołtyka Bisk. Krak. 2) Mowa Józefa Andrzeja Załuskiego. 3) Mowa Nuncyusza Viskontego. 4) Mowa Królewska. 5) Mowa Prymasa Łubieńskiego. 6) Mowy dwie Sołtyka. 7) Mowa Xięcia Czartoryskiego Bisk. Poznań. i Warszaw. etc. etc.— Na tym to Sejmie wnoszono także projekt tu znajdujący się *O wprowadzeniu Cywilnych Umiejętności do Akademii Krakowskiey y Zamoyskiey.* Cywilnemi umiejętnościami zowią się tu: *Filozofja Moralna, Prawo Natury, Polityka.* (L. S.)

9694. Gaetano Ignazio Sołtyk Vescovo di Cracovia. Allocuzione al Rè ed Ordini del Regno di Polonia interno al non dovensi in esso permettere ai Dissidenti dalla Religione Cattolica il publico exercizio delle di loro Sette, tradotta dall' Idioma Polono in Latino. e da questo in Italiano. Roma 1767. 4. (Bibl. Pisan. Ven. Vol. III. p. 213.)

9695. Ad suos in Polonia Fratres Pontificis Summi qui Romae est Epistola a Joanne Steph. Müllero quodammodo lustrata, modeste notata. Gissae 1767. 4. *47 str.* (L. S.)

9696. Prawa powszechne przeciw drukowanemu Roku 1766 wykładowi Praw dyssydentskich dla Ewangelikow i Protestantow nic nieważących do druku podane w Roku 1767. *b. m.* 8. *116 str. i regestr.*

9697. Rozmowy dwuch kawalerow Katolika z Dyssydentem o pismie które wyszło z napisem Wykład Praw Dyssydentskich wiernie spisane r. 1767. 8. *49 str.*

9698. Nowa Rozmowa dwuch kawalerow katolika z dyssydentem o nowym pismie przydanym do dawnieyszego praw dyssydentskich wykładu z napisem: Uwagi nad stanem teraźnieyszym Dyssyden-

tow w Polszcze, wiernie iako y pierwsze spisana R. 1767. 8. *1 ark.*

9699. Entretiens entre deux nobles Polonais sur l'écrit sous le titre: Exposition des droits des Dissidens. *b. m.* 1767. 4. (L. S.)

9700. Nouveau recueil de pièces intéressantes relatives aux affaires des Dissidens. 1767. 4.
(Catal. de Mich. Gröll 1793.)

9701. Expositive des droits des Dissidents français et allemands 1767. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

9702. Erläuterung der Rechte der Dissidenten verbunden mit den Gerechtsamen der um ihre Erhaltung bemüheten Mächte. St. Petersburg im December 1766—1767. 4.

9703. Konfederacya Ich MM. PP. Dyssydentow z wielkiey y małey Polski y z Pruss w Toruniu uchwalona ze wszystkiemi do niey należącemi Manifestacyami y deklaracyami dnia 20 Marca Roku Pańskiego 1767. 4. (*b 3*). (Bibl. Horod.)

9704. Confédération faite par les Dissidens du Royaume de Pologne à Thorn le 20 Mars 1767. 4. *1½ ark.* (L. S.)

9705. Konfederacya Rycerstwa y Obywatelow W. X. Litt. tak Religii Staro-Ruskiey jako też oboyga wyznania Ewangelickiego zaczęta w Słucku Roku 1767 dnia 20 Miesiąca Marca, y Manifest pomienioną Konfederacyą poprzedzaiący. 4. *19 str.* (Bibl. Horod.)

Marszałek tej Konfederacji Jan z Konopnice Grabowski General-Major i Półkownik J. K. M. (L. S.)

— — fol. *2 ark.* (L. S.)

9706. Schriften die Sache der Herrn Dissidenten in Polen und ihre Conföderation zu Thorn betreffend. Im Original und mit einer teutschen Uebersetzung. 1767. 4. *31 str.* (L. S.)

9707. Fortsetzung der Schriften, die Herrn Dissidenten in Polen betreffend. 1767. 4. *91 str.*

9708. Vierte Fortsetzung der Schriften die Herrn etc. 1767. 4. *95—142 str.*

9709. Epistola Illustriss. Excellentiss. et Reverendiss. Domini Pauli Brzostowski Supremi Notarii Magni Ducatus Lituaniae Canonici Cathedralis Vilnensis ad Fratrem suum Stanislaum — Brzostowski, Generalis Statuum M. D. L. Confaederationis Praefectum — An. 1767. 4. Idus Octobris Vilna data. fol. *1 ark.*

Autor listu ma na celu: utrzymanie w całości praw obywatelów wyznania Rzymsko-Katolickiego w Królestwie Polskiém przeciw Dyssydentóm.

9710. Merkwürdige, an einen Polnischen von Adel geschriebene Briefe, von denselben wegen ihres wichtigen Inhalts dem Druck übergeben. Allen Freunden der Wahrheit, ganz besonders aber den dissidentischen Einwohnern des Königreichs Polen und Grossherzogthums Litthauens, Hohen und Niedern, geistlichen und weltlichen Standes, zur genauen Erwegung und Beherzigung vorgelegt. Gedruckt in dem andern Jubeljahr nach 1570 (1770). *Zob. Noty.*

9711. M. Carl Ludwich Tetsch Curländische Kirchen-Geschichte 3er Theil, Konigsberg und Leipzig 1770. 8.

Jest tu wiadomość o bibliach w ogólności i w szczególności o ruskich, polskich, litewskich i t. d. (L. S.)

9712. Die Schicksase der Polnischen Dissidenten von ihrem ersten Ursprunge an bis auf ietzige Zeit. Erster Theil Hamburg gedruckt und zu bekommen bey Dieterich Anton Harmsen. 1768. 8. *700 str. 6 sexternów (Stücke).*

Zweiter Theil. *tam.* 1770. 8. *663 str. 6 sexternów.*

Dritter Theil. *tam.* 1770. 8. *655 str. 6 sexternów.* (L. S.)

9713. Ausführlicher Erweis eines evangelischen Mitgliedes der ehemaligen Confaederation zu Thorn, der Gerechtsame der Dissidenten in Polen. Berlin 1772. 8. (L. S.)

9714. Gerechtsame und Freyheiten der Dissidenten in der christlichen Religion, in den Krone Po-

len, und im Grossherzogthume Litthauen, aus den Privilegien, Reichstags-Constitutionen, Statuten des Grossherzogthums Litthauen, und verschiednen andern ungezweifelten Urkunden gesammlet etc. im Jahr 1772. 4. *150 str.* (L. S.)

9715. Demonstration des droits des Grecs et Protestans contre le manifeste de la République confédérée de Pologne, Reponse à l'exposition des droits des Dissidens, reflexions de Pyrrhys et les Observations d'un Confédéré de Bar, sur le traité d'amitié et de garantié de l'an 1768 par un Confédéré de Thorn. à Berlin 1772. 4. *120 str.* (L. S.)

9716. Przedłożenie praw Grekow Nieunitow y Dissydentow przeciwko manifestowi Rzeczypospolitey zkonfederowaney polskiey z Repliką na Odpowiedz okazanych Praw Dissydentskich, Reflexye Pyrrhysa y uwagi pewnego Barskiego Konfederata nad Traktatem Przyiazni y Gwarancyi Roku 1768 przez pewnego Konfederata Torunskiego 1773. 4. *152 str.* (L. S.)

9717. Ausführlicher Bericht eines polnischen Einwohners von den Schicksalen der sämtlichen Dissidenten in Polen unter der Regierung Sr Maiestät Herrn Stanislaus Augustus bis auf den Reichstag zu Warschau d. J. 1768. Lemgo 1774. 8.

Materjały brane są nie tylko z ksiąg drukowanych, ale z korrespondencij listowych i innych podobnych.

(Acta Hist. Eccl. nos. temp. 2r Bd. p. XIII.)

9718. Josephus Comes Garampi Dei et Apostolicae Sedis Gratia Archiepiscopus Berytensis etc. S. Sedis Apostolicae in Regno Poloniae et Magno Ducatu Lithuaniae cum facultatibus Legati de Latere Nuntius. *1 ark.*

W rzeczy praw Religji Katolickiej nadwerężonych na Sejmie r. 1768.— Data w Warszawie 16 Marca r. 1775.

9719. Declaratio Excell. Nuntii Apostolici. ½ *ark.*

Data 27 Lutego r. 1775.

9720. Christiani. Gute Sache der Dissidenten in Polen. Leipzig 1775. 8.

Jest to już drugie wydanie.

(Acta Hist. Eccl. nost. temp. 2r Bd. p. XIII.)

9721. Uwagi przeciwko pretendowaney rózności wiar y Oratoryow dla Dyssydentow w Polszcze. fol. *1½ ark.*

✣

9722. Justa Catholicorum adversus Dissidentes in Polonia a religione expostulatio. Varsaviae 1776. 4.

Autorem ma być Nuncjusz Papieski Józef Garampi.

(Acta Hist. Eccl. nost. temp. VII. Bd. p. 845.)

9723. Unionsakte der Dissidenten beider Konfessionen in Grospolen zu Lissa 1776.

Znajduje się przedrukowane w Acta Hist. Eccl. nost. temp. IV B. p. 287 nast.

9724. Christ. Wilh. Fr. Walch Neueste Religionsgeschichte. Lemgo. b. Meyer 1777—782. 8. *9 tomów.*

W tomie IV. p. 1—208, i T. VII. p. 1—160, jest mowa o sprawach Dyssydentów w Polsce od r. 1766. (B.)

9725. Beyträge zur Dissidentischen Kirchen-Geschichte und bessere Kentniss von Gross-Pohlen besonders von den Gränz-Städten deutsch *Zduny* und Sieniutowo. Breslau gedruckt mit Grossischen Schriften. *b. r.* 4. *54 str.* (L. S.)

9726. Unionsakte der in dem Herzogthum Masuren sich befindenden protestantischen Gemeinden beider Konfessionen, mit den Gemeinden der Provinz Kleinpolen zu Sielec den 2 Mai 1777. Dresden und Leipzig. 8. *3 ark.*

Po polsku i niemiecku. Drukowano staraniem księgarza Grölla. Na końcu podpisy.

Przedrukowane w Acta Hist. Eccl. nost. temp. VII Bd. p. 293 nast.

9727. Gottlieb Ringeltaube, Konsistorialrath und Pastor der evangelischen Gemeinde zu Warschau Rede bey der Legung des Grundsteins zu der neuen evangelischen Kirche zu Warschau. War-

schau bey Michael Gröll. 1778. 4. *2 ark. Zob. Noty.*

9728. Poświęcenie kościołow ewangelickich w Ostrowie w Województwie Kaliskiem r. 1778 2 Oktobra i w Kempen w Wielkopolsce r. 1779 6. Apryla.

Opisane w Akta Hist. Eccl. nost. temp. VIer Bd. p. 287 nast.

9729. Joh. Wenz. SASSADIUS Pastor primarius an der Herzogl. Schlosskirche zu Wartenberg. Einweihungspredigt der evangelischen Kirche zu Kempen in Grosspohlen, aus der polnischen Sprache ins Teutsche übersetzt. Breslau 1779. 8.

(Acta Hist. Eccl. nost. temp. VI Bd. p. 297.)

9730. Odpowiedź w dowodnym zbiciu na reformacyą w Niemczech. 1782. 8.

9731. Wiadomość o terazniejszych rozróżnieniach dyssydentskich w Polszcze 1782. 8. *34 str.*

(Kat. Dupl. Puł. N. 759.)

9732. Uwiadomienie bezstronne o sporach Ewanielikow w Polsce. w Warszawie 1783. 8.

(Kat. Piar. War. 1822. p. 123.)

9733. Ausführliche Geschichte der Uneinigkeiten, welche seit einigen Jahren in der Warschauischen euangelischen Gemeine der U. A. C. geherrscht haben. Alles mit dazu gehörigen Urkunden bewiesen. Wengrow (w Wrocławiu) 1783. 4.

(Acta etc. l. c. — Sienk. Dod. do Bent.)

Autorami mają być Kaufmann Podpółkownik i Ringeltaube Pastor.

9734. Predigt am Fest Mariä Reinigung bey der Allerhöchst anbefohlnen Publikation der Aussöhnung der Evangelischen Gemeine U. A. C. zu Warschau, gehalten von Gottlieb Ringeltaube General-Senior des geistlichen Standes, Consistorialrath und Pastor, den 2 Februar. 1783. gedruckt bey Peter Dufour, Königl. privileg. Buchdrucker. 4. *2½ ark.*

9735. Uwiadomienie bezstronne publicznemi dowodami wsparte o sporach, ktore trwały od 4 Junii a. c. między niektoremi zgromadzeniami Augszpurskiey nieodmienney Konfessyi, tak w Krolestwie Polskim, jako też w Wielkim Xięztwie Litewskim, z ktorego wyraznie poznać mozna istotę tych różnic y bezprawia stąd wynikłe, jako też zaszłe między dwiema Ewangelickiemi Konfessyami rozróżnienia. Za Naywyższym a wyraznym rozkazem, dla powszechney wiadomości do druku podane. w Warszawie 1783. 8. *382 str.*

Obok jest tłómaczenie niemieckie. (L. S.)

9736. Wiadomość o teraźnieyszych rozróżnieniach Dyssydentskich w Polszcze i W. X. Litewskim. fol. *9 ark.* (L. S.)

9737. Nachricht von den gegenwärtigen Mishelligkeiten unter den Dissidenten bey der Confessionen in Polen und dem Grossherzogthum Litthauen. Warschau in der Gröllischen Buchhandlung 1783. 8. *94 str.*

Przytém dodatki: A—K.
Pismo to wydane było od partji, na której czele stali poprzedniczy zwierzchnicy Kościoła Ewangelickiego i P. P. Cerulli.

(Acta Hist. Eccl. nost. temp. IX Bd. p. 509, nota.)

9738. Contra-Manifest. 1783. fol. *42 str.*

Wydany przeciwko pismu: Nachricht von den Gegenwärtigen Mishelligkeiten etc. Warschau 1783. 8. Na końcu ma podpis: Johann Heinrich *Albrecht*. Prawdziwemi jednak autorami są: Podpółkownik von Kaufmann i Pastor Ringeltaube.

(Büsching Neu. Gesch. der Evangel.)

9739. Unpartheyische mit öffentlichen Urkunden versehene Nachricht von denen ad 4ten Junii a. c. gewesenen Uneinigkeiten in einigen dissidentischen Gemeinen der unveränderten augsburgischen Confession, sowohl im Königreich Polen, als dem Grossherzogthum Litthauen, woraus die wahre Verfassung derselben, die eingeschlichenen Missbräuche, und die zwischen beyden evangelischen Confessionen entstandenen Missverständnisse deutlich zu ersehen sint. Auf al-

lerhöchsten Befehl und Kosten zur allgemeinen Bekantmachung in den Druck gegeben. Warschau im Jahr 1783. 8. *1 alfabet.*

Der Königl. Cabinets-Secretär, Herr von Friese, hat sie mit Hülfe seines Herrn Vaters, des Hofraths, ausgearbeitet, und ich habe sie in meiner Geschichte, gegen das Ende derselben, beurtheilet. (p. 418 nast.) (Büsching. l. c.)

9740. Lettre d'un gentilhomme de Province, à un Concitoyen, sur les plaintes formées par quelques Deputés des Communautées *(sic)* burgeoises des Dissidents contre la noblesse de leur Confession, imprimées et distribuées à Varsovie sur la fin du mois d'Octobre 1785. fol. *4 ark. Tenże list po polsku, tyleż ark. Tenże po niemiecku, tyleż ark.* (L. S.)

9741. Kirchengeschichte des Königreichs Polen vom Ursprunge der Christlichen Religion in diesem Reiche, und der Entstehung der Bischofthümer Posen, Gnesen, Krakau, Breslau, Lebus, etc. wie auch der verschiedenen Religions-Streitigheiten dieses Landes bis auf jetzige Zeit, von Christian Gottlieb von Friese, Königl. Polnischen Hofrath. Erster Theil. Breslau bey Wil. Gottl. Korn 1786. 8. *408 str. i 8 kart na przodzie, gdzie dedykacja do Krasickiego i przedmowa.*

Beyträge zu der Reformationsgeschichte in Polen und Litthauen besonders, von Chr. Gottl. von Friese. Zweyten Theils erster Band. *tam.* 8. *465 str.*

Tę część spółkollegóm swoim, Senioróm swego wyznania przypisał.

Zweyten Theils zweyter Band. *tam.* 8. *542 str.*

Przypisane Konsystorzóm Auszpurskim w Polsce.— Dzieło bardzo ważne nie tylko do Historji Kościelnej, ale i do Historji Literackiej. (L. S.)

9742. Propozycya od Dyssydentow podana do Jego Swiątobliwości Piusa VI. 1786. (L. S.)

9743. Uwagi obywatelskie nad okolicznościami i rozroźnieniami Protestantow Polskich do Wyznania Ewangelickiego Auszpurskiey Konfessyi przyznaiących się R. 1786. 8. *64 str.*

Exemplarz niezupełny. (B.)

9744. Usprawiedliwienie Dyssydentow, mieszczan i rolnikow w Krolestwie Polskim i w Wielkim Xięstwie Litewskim zasiadłych przeciwko stanowi szlacheckiemu i duchownemu Dyssydentskiemu etc. Synody Konsystorze, Senioraty, to iest Zwierzchność Duchowną Dyssydentską składaiącemu i pod hasłem Zwierzchności Duchowney, Stan mieyski i Rolnikow Dyssydentow uciemiężaiącemu Rzeczypospolitey Stanom na Seym Roku 1788 zgromadzonym podane. fol. *5½ ark.* (L. S.)

9745. Uwagi y zdania pewnego obywatela nad stanem teraźnieyszym i przyszłym dyssydentow polskich. 4. *16 str.* (L. S.)

9746. Denkmahl dem um die Evangel. Gemeine zu Warschau wohlverdienten Hrn Johann Samuel Gierings von seinen kirchlichen Mitgefährten der kirchlichen Laufbahn gesetzt. Warschau 1790 bey Michael Gröll. 8. *32 str.* (B.)

9747. Akt Unii Kosciołow Protestantskich Obóyga wyznania w Xięstwie Mazowieckim będących, z Kościołami Prowincyi Mało Polskiey. w Dreźnie i w Lipsku w Księgar. Gröllowskiey 1781. 8. *Po polsku i po niemiecku.*

Synod ten, na którym Unja stanęła, odprawił się w Sielcach r. 1777. (L. S.)

— *tam.* i w Lipsku 1791. 8. (Kat. Gr.)

9748. Urządzenia Kościelne dla Dyssydentow oboiey Konfessyi przez Stany seymuiące d. 21. Miesiąca Maia 1792 Roku approbowane. (*Obok po niemiecku*). w Warszawie u Grölla. 8. *27 str.*

e) Wyznanie Helweckie.

9749. Stanislaus Sarnicki. Historia Ecclesiastica.

Sarnicki, Annales Lib. VI. cap. 6. (Nies. IV. 40).

Niesiecki dodaje, że «do druku podobno nie weszła; i dobrze, bo duchem heretyckim trąciła.»

9750. Andreae Zebridovii Ep. Cuiav. Oratio de haeresi tollenda. *b. m.* 1550. 4.

(Sienk Dod. do Bent.)

9751. Catalogus Haereticorum. Aeditus Venetiis de Commissione Tribunalis sanctissimae Inquisitionis. Apud Gabrielem Julitum et fratres de Ferraris. Cum annotationibus Athanasii. Act. XVIII. Itaque Ecclesiae confirmabantur fide et abundabant numero cottidie. In Regio Monte Borussiae imprimebat Joannes Daubmannus. Anno M.D.LVI. 8. *8 ark.*

Bardzo rzadkie. *Zob. Noty.* (Janoz. Nachr. II. 72).

9752. Narzekanie z wyznanim wiary, nieboszczyka Kxiędza Biskupa Kuiawskiego, Jana Droiowskiego, ktore czynił tudziesz przed śmiercią swą, przy bratu swym: y przy niekthorych służebnikach swych, ktorzy to z not iego excypowali. *b. m. i r.* 8. *8 kart.*

Pod tytułem znak oficyny Wierzbięty. Na ostatniej karcie drzeworyt (holesztych) wyobrażający u góry Boga Ojca z kulą świata w ręku, u dołu Biskupa klęczącego ze złożonemi rękami. Dziełko to wymierzone jest szczególniej przeciw duchowieństwu katolickiemu, któremu autor dyssydent żadnych obelg nie szczędzi. Drohojowski umarł 1557, a zatém to pismo musi być nieco późniejsze. (Józ. Łukasz. Noty).

9753. Johann a Lasko, ehemaligen Präpositus zu Gnesen und Lenczycz, und ernannten Bischofs zu Vesprin in Ungarn merkwürdiges Schreiben an den König in Polen, die Religion betreffend. Cölln 1766.

Po łacinie i niemiecku. Bardzo rzadkie. *Zob. Noty*

9754. Joachimi Westphali Justa Defensio aduersus insignia mendacia Joannis a Lasco quae in Epistola ad Serenissimum Poloniae Regem contra Saxonicas ecclesias sparsit, cuius exemplar ut aequus Lector rei veritatem facilius qua ex Antithesi colligere possit, Westphali scripto, sub finem adiecimus. Argentorati 1557. 8. *Zob. Noty.*

9755. Joannis Lasco, Responsio ad virulentam Joachimi Vestphali Epistolam. Basileae 1560. 8.

(Reszka, de Atheis. p. 202.— Nies.)

Pismo Nowiny z Rakuz cytują pismo Łaskiego: Tractatus de Ecclesiae Sacramentis. (Nies.)

9756. Brevis ac compendiaria Responsio, ad Collectos certos quosdam ex Erasmo Albero, per Stanislaum Hosium Varmiensem Episcopum, articulos, de doctrina Joannis a Lasco: atque huc in Poloniam transmissos, simulque et ad libellum ipsius nuper editum *De oppresso* verius quam *expresso verbo Dei.* Per ipsummet Joannem a Lasco. *Percutiat te Dominus, paries dealbate* Act. 23. *Na końcu:* Excusum Pinczouiae in Officina Danielis, Anno Salutis humanae MDLIX tertia Maij. 8. *13 ark. nieliczb. Druk laciński. Zob. Noty.*

9757. Exemplum literarum Ecclesiae Tigurinae ad Ecclesias Polonicas. *Na końcu*: Apud Danielem Lancicium Pinczoviae 1559. 8. *68 kart nieliczb.*

Znajdują się tu następne listy.

1. Felici Crucigero Scebrzessino, Pastori Secemineusi vigilantissimo et Ecclesiarum Reformatarum in R. Pol. Superintendenti etc. Pastores et Lectores Ministri Ecclesiae Tigurinae. Tiguri mense Januar. 1556.

2. Alexandro Vitrelino, domino meo colendiss. et fratri charissimo in Polonia Bulingerus Turinginae Ecclesiae Minister. Data taż sama.

3. Felici Crucigero Scebrzessino etc. Ministri et Professores Ecclesiae Lausanensis. Lausannae 1556 Cal. Januar. Dziewięciu Ministrów list ten podpisało.

4. Drugi list tychże z tąż samą datą.

5. Petri Martyris Florentini Prof. Theol. in Argentinensi Schola, ad Sanctam Dei Ecclesiam Polonicam. 1556. Argentinae 14 Februarii.

9758. Stanislai Hosii Variae nostri temporis Sectae. Parisiis 1560. 8. (Katal. Saski.— L. S.)

✣

9759. Bernardyna Ochina z Seny: Traiedya o Mszey, z kthorey każdy snadnie wyrozumieć może, początek y wszelaką iey sprawę: y co o prawdziwey wieczerzey Panskiey własnie każdy wiedziec ma. Drukowano w Pinczowie w Drukarni Danielowey Roku 1560. 8. *45 ark., karty nieliczb., druk gocki, oprócz tego 12 kart na przodzie. Zob. Noty.*

9760. Epistola deploratoria cuiusdam viri pii et docti ad fratrem Bernardinum Ochinum Senensem Ecclesiae Matris et professi in ea, Ordinis desertorem. Cracoviae in Offic. Lazari. 1583. 4.

Bzowski in *Propag. Hyac. p. 81.*, toż inni, wyraźnie ten list przyznają Melchiorowi Mościckiemu, inni znowu Kardynałowi Caraffie, poźniej Papieżowi Pawłowi IV. (Ossol. II. 53.—15).

9761. Benedicti Herbesti Neapolitani aliquot Epistolae quibus N. suum quendam amicum in Ecclesiam Romanam iniquum restituit Ecclesiae. Adiunctae sunt et eiusdem amici, quae non interciderant, Epistolae. Ex iis autem pius Lector, quae vera sit Ecclesia Christi facile deprehendet, si modo inter legendum, ab affectibus liber fuerit. Cum indice Cracoviae apud Mathaeum Siebeneycher 1561. 8. *40 kart nieliczb.*

Przypis. Stanisław. Slomowskiemu Bisk. Laodycejskiemu Kantorowi i Suffragan. Krakowskiemu. Pod herbem jego 6 wierszy łacin. Grzegorza Samborczyka. Jest tu pięć listów Herbesta i cztéry odpowiedzi jego niewiadomego przyjaciela. (L. S.)

9762. Historya o srogim prześladowaniu Kościoła Bożego, w którey są wypisane sprawy onych męczenników, którzy począwszy od Wiklefa i Husa aż do tego naszego wieku, w Niemieckiéy ziemi, we Francyiey, Angliey, Flandriiey, we Włoskiéy ziemi, w Hiszpaniiey, y w inszych ziemiach, prawdę Ewanyeliiey świętey krwią swą zapieczętowali.— Przydana iest ktemu historya o postanowieniu, y potym rozproszeniu kościołów cudzoziemskich w Londynie, nad którymi był prawdziwym a krześciańskim Biskupem on świętey pamięci mąż Jan Łaski.— z łacinskiego ięzyka na polski przełożona przez *Cypryana Bazylika. Tytul otoczony rycinami wystawującemi męczeństwa i spalenie Gardinera, Husa, Hopera i Kranmera. Na końcu*: w Brześciu Litewskim drukowano roku 1567 dnia 17 Maia. fol. *396 kart, oprócz dedykacji do Alber. Łaskiego Wojewody Sieradzkiego, i regestru.*

Na dwóch ostatnich kartach list do Krystyerna Króla Dunskiego, przy którym na końcu są wyrazy: *Jan z Łaska ręką własną.* (L. S.) Ob. Wizer. Poczet nowy T. XVII. str. 142.

9763. Od Arcybiskupow, y Biskupow," Rady Korony Polskiey snadź przednieyszey, Odpowiedź niektorym Heretykom: Stanisławowi Sarnickiemu, Jakubowi Sylwiusowi, Andrzeiowi Przasznikowi, Krysztophowi Treckiemu, y inszym im rownym obłędliwym Kacerzom. *b. m. i r., ale około 1567.* 8. *4½ ark. Druk bujny gocki.*

Lel. I. 147 domysl rzuca, że druk jest Szarffenbergera. *Zob. Noty.*

9764. Jan z Woźnik, De Apostolica Jesu Christi doctrina in Regno Poloniae predicata, Libellus. 1568. 8. *Zob. Noty.* (Jusz. II. 116).

9765. O furyiach albo o szaleństwach Francuzkich, to iest o strasznem a niesłusznem Admirała Kastylliońskiego i inuych zacnych mężów zamordowaniu, przekład na ięzyk polski p. Szymona *Budnego*. Drukowano w Łosku Litewskim przez Jana Karcana z Wieliczki 1576. 4. *48 kart.* (Osiń. o życiu Skargi p. 69).

9766. Hieronym Bolzek. Historia żywota spraw i śmierci Jana Kalwina przekł. na polskie. w Krakowie w Dr. Andrz. Piotrkowczyka. 1583. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

9767. Sylvestri CZEKANOVII Dialogus de corruptis moribus Pontificiorum et Evangelicorum. 8. (Bibl. Heins. p. 74).

Niesiecki wymienia Czekanowskich na Czekanowie herbu Godziemba w Województwie Sieradzkiém, z których zapewne był i Sylwester.

9768. Respons Wporyweczą dany na Upominanie do Ewangelikow, o zburzeniu Zboru Krakowskiego: y na przestrogę do Katholikow od kogoś uczynioną w roku 1592. *b. m. i bez imienia autora.* 4. *14 ark. Druk gocki.*

9769. Upominanie do Ewanyelikow y do wszystkich spolem nie Katholikow, iż o skażenie Zborow Krakowskich gniewać się, y nic nowego y burzliwego zaczynać nie maią. w Krakowie w Architypograph. Krola J. M. y Koscielney Łazarzowey, MDXCII. 4. *88 str.*

Niesiecki (III. 718) przywodząc tytuł cokolwiek odmiennie, autora mianuje Skargę, i dodaje, że przydał do tego *Przestrogę o zachowaniu się z Heretyki.* Por. Bock T. I. p. 11. p. 555. *Zob. Noty.*

9770. Rozsądek o sprawach na Elekcyi Warszawskiey do Koronacyi należących w Krakowie u Mateusza Siebenciehera. 1573. *Zob. Noty.* (Ban. H. Dr. Kr. p. 348).

9771. Proces Konfoederaciey. Roku Panskiego 1595. 4. *5 ark. Zob. Noty.*

9772. Confoederatia nowa. *Ite in universum orbem, evertite Euangelium, scindite Catholicam fidem.* Luciper Cap. 1. Roku Pań. 1616. 4. *7 kart nieliczb. Zob. Noty.*

9773. Podpora Confoederaciey przeciw Wierszom podanym w Rozmowie Ziemiąnina z Księdzem o iey zniszczeniu. 1595. 4. (Friese Beytr. II. Th. 2 Bd. p. 39).

9774. Obrona powtorzona Confoederatiey y Processu napisana na przeciwko Książzce nieiakiey pod titułem Processum na Confoederatią, a poprawą y odprawą pod Seymem walnym Koronnym Warszawskim Roku tego 1596 wydaney. *b. m.* 1596. 4. (Friese Beytr. II Th. 2 Bd. p. 39.— Sienk. Dod. do Bent.)

9775. Obrona przeciw Processowi Confoederatiey theraz pod Seymem Krakowskim wydanemu: w ktorym iest iasne okazanie że Ewangelicy Confoederacyey sye upominaiąc, nie żadney inszey rzeczy żądaią i pragną, iedno samego pokoiu. *b. m. i r.* 4. *29 kart nieliczb.* (L. S.)

9776. a) Piotr SKARGA. Process na Konfederacyą, z poprawą y odprawą przeciwnika, ktory się ozwał ganiąc wywody przeciw tey konfederacyi, ktoremi się ona słusznie umarza. 1596. 4. (Nies. l. c.)

b) — w Krakowie 1600. 4. (Nies. l. c.)

W tém pismie »zbija Skarga *Confederationem Dissidentium de pace Religionis,* od niektórych wszczętą w roku 1573." Wydanie 1596 jest obszerniejsze jak 1595. (Nies. l. c.)

9777. a) Dyskurs na Konfederacyą. w Krakowie 1607. 4. (Nies.)

b) — — 1615. 4. (Nies.)

9778. Krotki Respons na Diskurs przeciwko Konfederacyi. *b. m. i r.* 4. Wydane bezimiennie. (L. S.)

9779. Deklaracya Konfederacyey, z praw koronnych, z konstytuciy seymowych, y z przysiąg Krolewskich. Przez J. M. P. Andrzeia TULIBOWSKIEGO, Sędziego Brzeskiego, Stárostę Bobrownickiego, do druku 1607. podána: a teraz znowu przedrukowána. W Krakowie, Roku Páńskiego, 1632. 4. *24 str.*

Wymierzona tu jest rzecz przeciwko konfederacji uczynionej po śmierci Króla Zygmunta Augusta, której powagi bronili zawsze Dyssydenci. (Rękop. X. Plat. Sosn).

9780. Pax Non Pax seu rationes aliquot, quibus Confoederationis Evangelicorum cum Catholicis pacem, nullo modo veram esse pacem breviter ostenditur. *b. m.* Anno Domini 1615. 4. *2½ ark.*

W Bibl. Script. Soc. Jesu, autorem nazwany Mateusz Bembus Jezuita. (L. S.)

Początek taki: Jam dies ex quo in Polonia agitatur ista quaestio: An Confoederatio Evangelicorum cum Catholicis perpetua

lege sancienda sit et stabilienda. Jest tu mowa o sławnej Konfederacji Warszawskiej r. 1573 28 Stycznia od Dissidentów i w sprawie ich zawiązanej. Zob. Vol. Leg. II. p. 841 tit. Confoederatio. Tytuł dzieła ma alluzją do głównego celu tej konfederacji *Pax Dissidentium. Zob. Noty.*

9781. a) Zwierciadło Nabożeństwa Chrześciańskiego i t. d. w Wilnie 1590. 4. *Druk gocki.* (Krasz. Wilno).

b) Zwierciadło nabożeństwa chrześciańskiego w Polszcze, począwszy od przystania Polakow na wiarę krześciianską aż do teraźnieyszego roku 1590. Przez pobożnego męża X. Symona Theophila zborow Wielkopolskich czuynego y wiernego dozorcę napisane. w Wilnie u Jakoba Markowicza, Roku 1594. 4. *5 ark.*

Na odwrócie pod herbem Trąby 12 wierszy dedykacji do Janusza Wojewodzica Wileńskiego, Jerzego Wojewodzica Nowogrodzkiego Radziwiłłów, podpisał Jan Sycinski z Birżanskiego dworu. Dalej: do Łaskawego czytelnika, X. Andrz. Chrząstowski, wiersz do czytelnika, Jana Kozakowicza Litwina. Jest to krótkie wypisanie chronologiczne zdarzeń zborów ewangelickich w Polsce. Autor namienia o postanowieniach Stolicy Apostolskiej, których jego współwiercy nie przyjmowali, jako to: post, bezżenność i t. p. Wydał Andrzej Chrząstowski kaznodzieja zboru Birżańskiego, nakładem Jana Sycinskiego. Autor jest Szymon Turnowski. Dzieło od Kościoła Rzymskiego zakazane i umieszczone *in Indice prohibitorum* wydanym w Krakowie. (Wizer. Poczet Nowy T. III, str. 169).

c) Zwierćiádło, Nabożeństwá Krześćiáńskiego w Polszcze, począwszy od przystania Polaków ná wiarę Krześćiańską, aż do Roku 1603. 4. (Sygn. D.)

Kończy się podpisem:

Domine aperi oculos eorum. Amen. Sperabo Tamen.

(Bibl. Horod.)

d) Zwierciadło nabożeństwa i t. d. aż do teraźnieyszego roku 1604. *Przytém*: Jasne oko prawdy X. Simeona Turnowskiego z odpowiedzią na Okulary X. Tworzydłowa i t. d. Nakładem JWP. Jana Sycynskiego Marszałka Krola Jego Mości Powiatu Upitskiego. Wymieniu (*sic*) Jego. Na Upicie drukowano, Jakob Starbowycz. 4.

Dedyk. Sycynskiego, z której widać, że wydanie r. 1594 było piérwsze, Chrząstowski bowiem wydał z rękopismu. Data z Ostrogu r. 1599 d. 25 Sept. die meo natali quo aetatis annum 56 ingredior.

e) — — *b. m.* 1639. 4.

9782. Andreas Jurgiewicz. Quod Evangelici falso de sua admirabili Harmonia et consensu gloriantur. 4. (Ju.)

9783. a) Bellum quinti Evangelii in quo contra larvatam harmoniam Genevensium et fucatum Consensum Sendomiriensem clarissime ostenditur, nullam esse apud Evangelicos nostri temporis fidei unitatem vel certitudinem. per Andream Jurgiewicium Can. Viln. Vilnae, Christophorus Wolbramensis 1594. 4. ***121** str.*

Przedmowa do Lwa Sapiehy Kanclerza Litewskiego.

b) Coloniae, ap. Henr. Falckenburg, 1595. 8. *Zob. Noty.*

9784. De caušis et remediis dissensionum et turbarum in religione Scripta duo: hisce temporibus lectu non indigna: cum praefatione Ad Proceres Regni Poloniae. *b. m.* 1596. 8. ***40** kart nieliczb.*

Gruntownie rzecz wyłożona. Autor, dissident. (L. S.)

9785 Geor. Mylii Christliche Sendbrieffe an die Evangelische Christen in Polen etc. 1596. 4. (Kat. Elek. Sask.)

9786. Joannis Licinii Namyslovii ad fratres Ministros Evangelicos pro ineunda concordia brevis et simplex *Παραινεσις*. Jana Liciniusa Namysłowskiego do Braciey Ministrow Ewanielikow, ku przyięciu zgody, krotkie i proste Upominanie. *b. m. i r.* 4. ***32** karty i **10** nieliczb. na przodzie.*

1) List łaciński z nadpisem: D. Andreae Volano, D. Joanni Cisio, D. Dominico Obrinio, S. R. M. Secretariis. D. Martino Castellae Civi et Consuli Vilnensi et D. Joanni Cimmermanno Doctori Medico, coetus Evangelici Senioribus etc. datowany Neogardiae. Cal. Sept. a. 1597. 2) Dedykacja: P. Józefowi Hołowni Sędz. Ziem.

Nowogrodz. P. Theodorowi Jewlaszewskiemu, Podsęd. Nowogr. P. Iwanowi Bace. P. Adamowi Poczepowskiemu, P. Marcinowi Onoszkowiczowi Połujanowi, Zboru Ewanielickiego w Nowogródku Seniorom etc. Datowana z Nowogródka d. 1 Novembr. 3) Listy zalecające to dzieło a) Wasila Zienkowicza Cichinskiego do Iwana Baki. b) Laurentii Criscovii ad Joannem Licinium. c) Tymoteusza Kuzmicza do Jana Licyniusza. d) Mojżesza Bujnowskiego do tegoż. Wszystkie polskie. Dziełko samo w polskim i łacińskim języku.

9787. Goniec Pánu Jozefowi Licyniusowi Namysłowskiemu, obrońcy Ewangelismu Nowokrzczenskiego, ná odpowiedź Refutaciey Pááná Mikuliczowey przez Matyasza Stanbulewicza. w Wilnie û Jozefa Karcana Roku 1615. 4. Sign. D² *Druk gocki, tyt. w obwódce*
(Bibl. Horod.)

9788. *ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ*, To iest, Skaza Tarczey X. Grzegorza Zarnowskiego, duchowną niesłusznie nazwaney. Drukowano Nakładem uczciwego męża w domu Panskim Pana Hrehora Wilanta 1598. 4. *103 str.*

Na końcu *Zamknienia* taka data: w Pokuniowie 10 Septembra, Anno 1598 Będąc na Podlaszu w gościnie u J. Msci Pana Piotra Kazimierskiego z Bibersteynu. etc. *Zob. Noty.*

9789. a) Consensus in fide et religione christiana inter Ecclesias Evangelicas majoris et minoris Poloniae, Magnique Ducatus Lithuaniae et caeterarum eius Regni Provinciarum: *primo* Sendomiriae Anno 1570 in Synodo Generali sancitus, et deinceps in aliis, ac *demum* Wladislaviensi generali Synodo anno 1583 confirmatus, et Sereniss. Poloniae Regibus Augusto, Heinrico ac Stephano oblatus, ex decreto autem Synodico in publicum typis editus a. 1586. Accesserunt in hac editione Acta et Conclusiones Synodi generalis Toruniensis Haidelbergae Gotthardus Voegelinus. 1605. 8. *88 str.* (L. S.)

Rzadkie.

b) — — Baranoviae 1628. *po łacinie i polsku.* (Friese l. c.)

Znajduje się w Jabłońskiego Historja Consensu Sandomir. między dokumentami str. 189, w Parei Irenic. C. XXII. p. 129, w Harmonia Confession. Genev. 1612. p. 201. Friese u siebie pomieścił w tłómaczeniu niemieckiém w Cz. II. T. I. p. 456 nast. *Zob. Noty.*

9790. Examen Catholicum edicti Anglicani quod contra Catholicos est latum auctoritate Parlamenti Angliae. A. D. M.D.C.VI. Autore Stanislao Cristanovic Icto Parisiis apud Franciscum Huby, via Jacobaea, ad insigne viridis Folliculi etc. 1607. 8. *68 kart po jed. str. liczb. i 4 karty na przodzie.*

W przedmowie edykt angielski nazywa autor nad samo okrucieństwo okrutniejszym: *Edictum crudelitate ipsa crudelius.* p. 7. verso wspomina, iż był w Anglii.
(L. S.)

9791. Apologia Bellarmini pro responsione sua ad librum Jacobi Magnae Britanniae Regis cuius titulus est: Triplici modo triplex cuneus in qua apologia refellitur praefatio monitoria Regis eiusdem. Accessit eidem ipsa responsio iterum recussa, quae sub nomine Matthaei Forti anno Superiori prodierat. Vilnae 1610.
(Krasz. Wilno).

9792. Zbor Wileński. *b. m. i r.* 4. *5 kart. Zob. Noty.*

9793. Corpus et Syntagma Confessionum fidei quae in diversis Regnis et Nationibus, Ecclesiarum nomine fuerunt authentice editae: in celeberrimis Conventibus exhibitae, publicaque auctoritate comprobatae. Quibus annectitur, in omnibus Christianae Religionis Articulis, Catholicus Consensus, ex sententiis Veterum qui Patres vocantur, desumptus. Aureliae Allobrogum apud Petrum et Jacobum Chouët. Anno salutis M.DC.XII. 4.

Dzieło ze trzech części składa się. W pierwszej między innemi jest *Confessio Polonica*; w drugiej: *Consensus in fide et Religione Christiana inter Ecclesias Evangelicas Majoris et Minoris Poloniae, Lithuaniae etc.* Por. N. 9789.

W drugiej edycji: Genevae sumtibus Petri Chouët, M.DC.LIV. 4. Oprócz powyższych artykułów przydana jest: *Generalis Confessio Ecclesiar. Reform. in Regno Poloniae proposita 1 Septem. 1645 in Conventu Thoruniensi.*

Węgierski (Hist. Eccl. Slavon. p. 420) wymienia: Versio Polonica Confessionis latine per Andr. Węgierski facta in Conventu Thorunensi 1645 exhibitae, typis 1674 vulgatae. (B. II. 551).

9794. Consilium de componendis ob religionem excitatis motibus e gallico in latinum conversum a Salomone Neugebauero. Gripswaldi (1615). 4. *5 ark.*

9795. De Lublinensi disputatione an. D. MDCXV. die IX et X Augusti a Jesuitis instituta, brevis, simplex et candida epistolaris relatio. 4. *23 str.*

Dysputę tę odbywali z Jezuitami pastorowie Jan Grzybowski kościoła Kalwińskiego w Lublinie, Jan Zurawski w Bełżycach i Andrzej Jezierski w Kurowie.

9796. Skaza Klątwy Secemskiey od Ministrow Kalwinskich wydaney na Pana Jankowskiego, Ministra niegdy Secemskiego, ktory tymi Czasy Katholikiem został. Przez Jakuba JANKOWSKIEGO z Jankowic napisana. w Krakowie *b. r.* 4. *5 kart.*

Na końcu data: w Bryskorystwy 13 Junii 1616. *Zob. Noty.*

9797. M. BEMBUS S. J. Pacatus Impacatus ad examen vocatus. Seu examen responsionum, quibus ad rationes contra Pacem Confoederationis in libello Pax Non Pax inscripto factas, Anonymus quidam in suis Vindiciis Pacis, respondere frustra est conatus. Authore Lucio Vero Pacato Cosmopolitano. Crac. In Officina Andr. Petr. S. R. M. Typogr. A. D. 1616. 4. *248 str. 2 karty na przodzie i 1 str. erraty.* Por. N. 9780. *Zob. Noty.*

9798. Disputacia Nowogrodzka odprawowana R. P. 1616 dnia 9 Stycznia szczyrze wydana przez Łukasza WĄDŁOWSKIEGO Pisarza teyże Disputaciey. w Lubczu r. 1616. 4. *11 kart nieliczb. Druk gocki. Zob. Noty.*

9799. Relatia prawdziwa Disputaciey Nowogrodzkiey ktora się działa dnia 9 Stycznia Roku Pań. 1616. Y wyraźne okazanie wielkiey nieszczyrości Łukasza Wądłowskiego w opisaniu tey disputaciey. Wydana przez X. Marcina GRADOWSKIEGO Commendarza Nowogrodzkiego. w Wilnie w drukarniey Jozefa Karczana. 4. *9¾ ark. Druk gocki.*

Przypis Mikołajowi Zienowiczowi Wojewodzicowi Brzeskiemu datowany z Wilna 14 Junii r. 1616, gdzie powiedziano, że pismo, na które to jest odpowiedź, wydał sam Zigrovius pod imieniem szwagra swego Wądłowskiego. Dysputę tę prowadził tenże Zigrovius z X. Briviliusem Jezuitą. Wygrana przy Zigroviuszu. — Niesiecki pod *Gradowskim* taki tytuł przytacza: Relacya prawdziwa Dysputacyi Nowogrodzkiey mianey 1630 dnia 9 Stycznia in 4 w Wilnie. Siarczyński lepiej rok dysputy naznacza 1616, a rok druku 1630.

9800. Relator epistolaris ob Lublinensem disputationem, Anno Dni MDCXV. habitam, hoc autem primum anno MDCXVIII. Calviniana fide editam, castigatus a Gasparo KOTOWIECKI, Custode Ecclesiae Collegiatae B. V. Calissiensis, praeposito Richualiensi. Theologi Lutherani in sua confessionis Augustanae Historia. Non pudet Calvinianos de rebus publice gestis, quarum manuscriptae et publicae testificationes, non apud privatos modo, sed etiam in cancellariis principum extant, tanquam de vetustis et remotissimis mentiri: ut in illis impleatur horrendum illud 2 Thess. 2. Mittet illis Deus efficaciam erroris, ut credant mendacio. Calissii, Excudebat Albertus Gedelius Archiepiscopalis Typographus. Anno Domini 1618. 4. *24 karty nieliczb. Zob. Noty.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9801. Ogien z Wodą: to iest, o Uniey Traktacik, w ktorym się sprawa dawa, dla czego ludziom tym, ktorzy się mnieyszego Zboru Chrystianinami tytułuią, poki przy swych błędziech stoią, z prawowiernemi Ewangelikami zgoda nigdy doyść nie może. Spisany przez X. Jakuba ZABOROWSKIEGO za rozkazaniem Synodu Provincionalnego w Duchu Swiętym porządnie Zgromadzonego y odprawionego w Bełżycach,

Roku Panskiego 1617 d. 22 Września. Roku Naświętszego Pana N. clɔlɔcxix. w Toruniu Drukował Augustin Ferber. 4. *5 ark.*

Dedykacja do Pawła z Orzechowca Orzechowskiego, Patrona i dobrodzieja Zboru Lubelskiego, datowana z Kocka d. 1 Listop. na schyłku r. 1618. *Zob. Noty.*

9802. Odpowiedz na książkę X. Jakuba Zaborowskiego, ktorey dał tituł, *Ogien z Wodą.* Uczyniona przez Walentego Smalcyusa, Zboru Rakowskiego Ministra. w Rakowie, 1619. 4. *139 str. i trzy karty na końcu.*

Dedykacja do Romana z Hoszczej Hosckiego Podkomorz. Włodzimierskiego. Na końcu zaś jest odpowiedź na list Pawła Orzechowskiego, i Appendix do Rozdz. dwódziestego.— Siarczyński przytacza myl nie rok 1611.

9803. Judasz z potomstwem swoim, albo Kronika rodzaiu i roboty Ministrow Heretyckich.

Wystawia niegodziwości heretyków, przytacza list Orzechowskiego, o okrucieństwach i bezprawiach Stanisława Stadnicgo w Dubiecku popełnionych. Przytacza pismo: *Mortyrologium Dubieckie.*

9804. Marcvs Antonivs de Dominis Arcybiskup Spáláteński swego zwrocenia się z Angliey, radę przekłada. Z roskazánia Jaśnie Oświeconego w Chrystusie Oyca y Páná, Jego Mośći X. Evstachivsa Wollowicza. Z Bożey łaski Wileńskiego Biskupá z Laćinskiego na Polski ięzyk przetłumáczona y w druk podana. Mortuus erat et, et reuixit: perierat et inuentus est. Luc. 15. 32. etc. w Wilnie w Drukárni Akádemiey Societatis Jesu. *b. r.* 4. *6½ ark. Druk gocki.*

Oryginał był drukowany w Rzymie r. 1622. Tłómaczenie to bez żadnego kommentarza zapewne wkrótce potym.

9805. Enchiridion Consolatorium pro iis qui hoc tempore persequutiones grauissimas, Evangelicae veritatis causa patiantur Conscriptum per Barthol. Rythnerum Eccl. Głąmbovianae Ministrum Anno Chr. Vna saLVs MIserIs IesVs aDesse VeLIt (1624).

9806. Jana Werdy, Rewokacya.

Z dyssydentów przeszedł do katolicyzmu, żył w pierwszej ćwiartce XVII wieku. (Nies.)

9807. Joan. Rywocki S. J. Paraenesis ad Ministros Calvinianos de Spiritu privato ad Synodos nonadmittendo. Vilnae 1639. 8 (Nies.)

9808. Ad ministros Calvinianos Vilnae post tempus Pentecostes Anno D. 1639. congregatos. 8.

9809. Cyllenides Catholicus anno a proscripto Vilna Calviniano delubro immediate sequente. Vilnae MDCXXXXI. (Krasz. Wilno).

9810. List J. M. P. Gorayskiego Kastellana Chełmskiego do J. M. P. Jerzego Słupeckiego Starosty Pilzninskiego in causa mutandae religionis *b. m. i r. 6 kart.*

Na końcu znak officyny Vetterusa w Lesznie. (Józ. Łukasz. Noty).

9811. Z listu Pana Zbigniewa Gorayskiego Kasztelana Chełmskiego, do Jerzego Słupeckiego Starosty Pilzninskiego, in causa mutandae Religionis. Respons Słupeckiego. 4. ½ *ark.* (*pisane r. 1643*).

9812. Kronika Zboru Ewangelickiego Krakowskiego w ktorey Erektia Zboru tego, Przywileie, Kaznodzieie, abo słudzy Bozy, Starszy Zborowi, rozne prześladowania, Zboru zburzenia, y wiele innych pamiętnych rzeczy przypominaią się i opisuią. Z roznych ksiąg historycznych, Synodowych y zborowych, więc z niektorych prywatnych domowych Manuscryptow y listow zebrana y opisana przez X. Woiciecha Węgierskiego w tymże Zborze Słowa Bożego Kaznodziei y Zborow Distryc. Krakow Seniora R. P. M.DC.LI. Wydrukowana w roku 1817. 4. *132 str. i arkusz na przodzie.*

Przypis. autora, auditorom Zboru Krakowskiego, datowane z Wielkiejnocy r. 1651., gdzie powiada o sobie, iż był przy Zborze Krakowskim przez lat 14.

9813. a) Andr. Węgierscius. Systema historico-chronologicum Ecclesiarum Slavonicarum per provincias varias, praecipue Poloniae, Bohemiae, Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Moraviae etc. distinctarum lib. IV. Continens historiam ecclesiasticam a Christo et apostolorum tempore ad A. D. 1650. opera Adriani Regenvolscii. Traiecti ad Rhenum MDCLII. Ex offic. Joh. a Waesberge. 4. *499 str.*

(Catal. Bibl. Bunav. III. 1345.— B.)

b) Andreae Wengierscii libri quatuor Slavoniae reformatae continentes historiam ecclesiasticam Ecclesiarum Slavonicarum, inprimis Polonicarum, Bohemicarum, Lithuanicarum, Russicarum, Prussicarum, Morovicarum etc. ab Apostolorum tempore usque ad nostra tempora. Quibus additur *Appendix* variorum monumentorum ad res ecclesiasticas Slavoniae pertinentium: nimirum Epistola Joan. *Smerae* ad Regem Russorum Vladimirum: Narratio compendiosa de ortu et progressu Socinianorum in Polonia: Catalogi Patriarcharum et Episcoporum Ephesiorum, Smyrnensium etc. Amstelod. 1679. 4. *Zob. Noty.*

9814. Zalassovia: Erasmi *Otvinovii* heroes Christiani: Colloquium Roznoviense habitum inter Pontificios et Socinianos. Amstelod. ap. Janssono-Waesbergios. 1679. 4. *586 str. Zob. Noty.* (Noty Bentk.)

9815. Historia Reformationis Polonicae, in qua tum Reformatorum, tum Antitrinitariorum origo et progressus in Polonia et finitimis Provinciis narrantur. Authore Stanislao Lubieniecio Equite Polono. Freistadii, apud Johannem Aconium. cIↄ Iↄc LXXXV. 8. *304 str. i arkusz na przodzie.*

Druk piękny podobny elzewirskim. *Zob. Noty.*

9816. Ad perpetuam rei memoriam. Trina decreta Tribunalitia, Ecclesiae Romanae Viris Ecclesiasticis et praesertim curam animarum administrantibus, Regionem (zam. religionem) Catholicam zeloze promoventibus, haeresim Calvinisticam et scandala iudaica persequentibus utilia. In lucem ad M. D. G. edita. Lublini, Typ. Coll. S. J. 1689. 4. *2 ark.*

Co za smutna rzecz widzieć, iż w kraju ad majorem Dei gloriam wydawano srogie i bezrozumne dekreta przeciwko tak nazwanym heretykóm. (L. S.)

9817. Johann. Freder. Bertram Historia Critica Joannis a Lasco. Aurich 1733. 4. *3 tomy.*

Bertram ten był Radźcą kościelnym i kaznodzieją dworu we Fryzji wschodniej. Nie zataił o Łaskim tak dobrego jak złego, ale co się Polski tycze, wielu rzeczy nie mógł wiedzieć.

(Friese Beytr. II Th. Ir Bd. p. 305).

9818. Ludwig Harboe hochverordneten Bischoffs in Seeland Zuverlässige Nachrichten von dem Schicksale des Johann a Lasco und seiner aus England vertriebenen reformirten Gemeinde in Dännemark. Diesen sind beygefügt: Dithlef Gotthard Zwergs Lebensbeschreibungen des ersten evangelischen Bischoffs in Seeland Petrus Palladius und zweyer Königl. Dänischen Hofprediger des Paul Noviamagus und Heindrichs von Bruchofen oder Bruscoducensis. Aus dem dänischen übersetzt von Christian Gottlob Menzel. Kopenhagen und Leipzig 1758 bey Friedrich Christian Pelt. 8. *286 str.*

Na str. 12 w nocie wytknięte są inne źrzódła wiadomości o Łaskim. Dzieło ważne. (L. S.)

9819. Historia Kalwinska O początkach, progresie y upadku tey Sekty we Francyi, z różnych authorow, ktorzy żyli tych wiekow, ktorych się to stało, y na co sami patrzali przez X. Jana Poszakowskiego S. J. w *części pierwszey* zebrana a J. W. Jchmosciom Panstwu i Dobrodzieystwu Franciszkowi z Bnina Radzewskiemu, Zofii z Czarnkowskich Radzewskiey Podkomorzym Poznanskim Od Dru-

karni Colleg. Warszawskiego Soc. Jesu Dedykowana. w Warszawie, w Typographii J. K. Mci y Rzeczyposp. Soc. Jesu 1747. 4. *432 str., 2 ark. na przodzie i regestr.*

Historya o początku odszczepieństwa Kościoła Anglikanskiego y weyściu do niego herezyi Kalwinskiey i innych Sekt, z Mikołaja Sandera, Edwarda Rychtona y z inszych po nich następuiących Pisarzow Dziejow Angielskich zebrana y opisana przez X. Jana Poszakowskiego S. J. Theologa za łaskawą promocyą Wiel. Jmci Pana Jana Chreptowicza Stolnika Województwa Nowogrodzkiego, Starosty Zosielskiego etc. do druku podana. Y ta to iest *część wtóra* historyi Kalwinskiey o Progressie y rozszerzeniu tey Sekty w Krolestwach W. Brytanii. *tam.* 1748. 4. *556 str., oprócz dedyk. i regestru.*

Historyi *Kalwinskiey część trzecia*, w ktorey się opisuie okazya y sposob rozmnożenia tey herezyi w Belgium albo w Niderlandzie z dwudziestu Xiąg Xiędza Famiana Strady Rzymianina *Soc. Jesu* przez X. Jana Poszakowskiego Soc. Jesu zebrana, za dobroczynną szczodrobliwością J. W. Jmci Pana P. Błażeja na Krasnym, Węgrowie, Dobromilu, Sokołowie Hrabi Krasinskiego Starosty Przasnyskiego, Nowomieyskiego etc. dla pomnożenia S. wiary Katolickiey a objasnienia błędow heretyckich, z prasy drukarskiey na świat wydana. *tam.* 1749. 4. *444 str., oprócz dedykacji i regestru.*

9820. a) Historia o Schizmie albo Odszczepienstwie Angielskim, początku, y dalszym iey szerzeniu Księga iedna, przez Mikołaia Sandera złożona. Wydana z przydaniem od Edwarda Ristona, drukowana w Kolnie łacinskim ięzykiem Roku 1585. Na polski ięzyk wytłumaczona przez iednego Kapłana S. J. w Roku 1744. Z pozwoleniem starszych wydrukowana R. P. 1748. w Sandomierzu w Drukarni J. K. M. Coll. Soc. Jesu. 8. *366 str.*

Właśnie w tymże roku wydał Poszakowski Jezuita z tegoż Sandera i innych drugą część swego dzieła *Historji* Kalwinskiej. Może to nawet jego tłumaczenie.

b) — — wydrukowana R. P. 1755. *tam. tyleż str.*

✦

9821. Fragen aus der alten, und neuen Ketzer-Historie. *po polsku. ob. r. 1751.*

Pismo to dla miejsc niektórych, od Zwierzchności Duchownej zniszczone zostało. (Jan. Lex. II. 146.)

9822. Dokument osobliwego miłosierdzia Boskiego cudownie z Kalwińskiey sekty pewnego sługę y chwalcę swego do Kościoła Chrystusowego pociągaiący z wykładem niektorych kontrawersyi zachodzących między nauką Kościoła Powszechnego Katolickiego, a podaniem wymyślonym rozumem ludzkim Luterskiey, Kalwińskiey, — y innych w tey Księdze wyrażonych y namienionych sekt...... .... dla duchownego pożytku ludzi w rożnych sektach od iedności powszechnego Kościoła odpadłych częścią z uporu częścią z niewiadomości żyiących z druku pierwszy raz wychodzący. w Wilnie w Druk. Wieleb. XX. Franciszkanow. R. P. 1754. 4. *393 str., arkusz na przodzie i regestr. Zob. Noty.*

9823. Joannes Cantius Jankiewicz Dissertatio Canonico-Civilis de Haereticis. Crac. Typ. Semin. Ep. 1767. 4.

9824. Listy dwóch godnego urodzenia Dam polskich za pozwoleniem zwierzchności do druku podane R. P. 1772. w Lipsku dnia 3 Lutego. 8. *194 str. i 2 karty na przodzie.*

Typograf donosi czytelnikowi, iż Felicjanna Eleonora Przemiankowska, przeszedłszy z kalwińskiego do Katolickiego wyznania, odebrała od rodzonej siostry swojéj Joanny Krzepinskiej list wyrzucający jej tę przemianę wyznania. Przemiankowska bardzo obszernie odpisała Krzepińskiej, dowodząc, iż dobrze sobie poradziła. I te

dwa listy Typograf do druku podaje. Nazwiska widocznie zmyślone. Sobolewskiemu druk zdaje się Krakowski, lub Warszawski. Bandtkiemu (H. D. K. P. III. 124) Poczajowski.

---

f) Socynjanizm.

9825. Orationes Consiliariorum Regni fere aureae, ad Sigismundum Augustum Poloniae Regem, de pestifera et contagiosa haeresi tolenda per Episcopum Cujaviensem et Castellanum Cracovien. in medio Senatus propositae Cracoviae anno 1550.

Pod tytułem herb Leszczyc, a pod nim: Joannes gente Lescicius Prothonotarius Apostolicus. Musiało być coś więcej u spodu, ale tak obcięty exemplarz, że reszty niewidać. *Zob. Noty.*

9826. a) Andreae Dudithii de Horehoviza quondam Episcopi Quinque-ecclesiensis, Oratoris et Consiliarii Caesarei Orationis in Concil. Trident. habitae, Apologia ad D. *Maximil.* II. Imp. Commentarius pro Coniugii libertate. Cum Appendice Epistolarum DD. Impp. German. Orationum, ac scriptorum aliquot, de Communione sub utraque specie, Connubio Sacerdotum, Ecclesiae reformatione. Synodique Trident. potiss. Actionibus. Quorum indicem a praefatione proxima pagella monstrat. Nunc edita studio ac opera *D. Quirini Reuteri* Palatini, Professoris in Acad. Heidelberg. cIↃIↃcx. Offenbaci, Typis *Conradi Nebenii.* 4. *230 str.* (L. S.)

b) Andreae Dudith ab Horchowieza Dn. in Smigla, III. Impp. Ferdinandi I. Maximil. II. et Rudolphi II. Consiliarii et Oratoris Primarii Ep. tunc Tinien. Orationes quinque in Concilio Tridentino habitae quarum posteriores duae nunc primum e Msc. prodeunt. Cum Appendice Orationum duarum quas *Georgius Drascowith* Ep. tunc Quinqueeccles. in eodem Concilio habuit. Praefatus est ac Dissertationem de Vita et Scriptis Ill. Auctoris historico-criticam adjecit *Lorandus Samuelfy* (*Godofredus Schwartz*). Halae Magdeburgicae prostat in Officina Rengeriana MDCCXLIII. 4.

Lubo w tém wydaniu oprócz mów *Duditha* inne dodatki w edycji *Reutera* umieszczone nie znajdują się, wszelako rozprawa *Schwartza* o Życiu i pismach tego autora czyni je ważném. Wszelkie do tego czasu wiadomości o Dudyczu po różnych dziełach były rosproszone i cale niezupełne lub mylne. *Schwartz* dopiero dokladne dał o nim wyobrażenie — Ueber Andreas Dudith's moralischen Character und Schriften zob. im 1er Bde der Neuen litterarischen Unterhandlungen. Breslau 1774. 8. (L. S.)

9827. Epistolae nonnullae Matthiae I. Regis Hungariae, Andreae Dudithii et aliorum. 4.
(Cat. Bibl. Hung. T. II. p. 136).

9828. Versuch einer ausführlichen und zuverlässigen Geschichte von Leben und Glaubens-Meynungen Andreas Dudiths, Gewesenen Bischofs, wie auch dreier Kaiser Raths und Gesandtens in Polen etc. von Carl Beniamin Stieff, Lehrer des Elisabetanischen Gymnasii in Breszlau etc. Breszlau bey Carl Gottfried Meyer 1756. 8. *239 str.*

Z portretem Duditha. Dzieło warte pilnego przejrzenia.

9829. Colloquium Petricoviense de Deo in Trinitate uno: Christianae Salutis a. MDLXV, ante Dominicam Laetare: Sigismundi Augusti, Regis Poloniae et M. D. L. permissu, tempore Comitiorum, a Stanislao Sarnicio, Jacobo Sylvio, Andrea Prasmovio, et Christophoro Tretio Orthodoxis, cum Joanne Niemojevio, Gregorio Pauli Bresinensi, et Georgio Schomano Antitrinitariis

habitum. Cracoviae, apud Mathiam Wirzbietam. MDLXVI. 4.

Sam Sarnicki jest wydawcą tego pisma w języku polskiém. Jest ono bardzo rzadkie, nieznane Węgierskiemu, który opisuje *Colloquium Petricoviense anno 1565* in Historia Ecclesiastica Slavonicarum Provinciarum, p. 87. Tenże Węgierski krótką i niedokładną czyni wzmiankę o St. Sarnickim w témże dziele p. 413.

9830. De Servetianismo seu de Antitrinitariis. D. Joannes VIGANDUS. Regiomonti Borussiae, typis haeredum Joh. Daubmani 1575. 8. *90 kart po jed. str. liczb.*

Przypisanie: *Ecclesiae Dei quae est in Polonia G. et P. per Christum.*—Valentinus Gentilis jest tu opisany. O Lizmaninie tak pisze p. 90: Paulus Lismaninus Monachus, in puteum sese abjecit, perfidiae poenas luens, ut Petrus Carolinus scribit.

9831. De Anabaptismo grassante adhuc in multis Germaniae, Poloniae, Prussiae, Belgiae et aliis quoque locis, dogmata et argumenta cum refutationibus, collecta nuper per Johannem WIGANDUM D. Episcopum Pomezaniensem. Lipsiae, Georgius Defnerus imprimebat. 1582. 4. *594 str., oprócz regestrów i dedykacji do wyznawców Auszpurskich w Niemczech, Polsce, Prussiech i Hollandji.*

9832. Samuelis SCHELWIGII Wigandiana sive anabaptismus Wigandi excussus, cum appendice lepidae descriptionis pietistarum. Gedani 1702. (Cat. Janss. 1702).

9833. Przyczyny nawrócenia do Wiary Powszechney od Sekt Nowokrzczeńskich Samosatenskich Kaspara WILKOWSKIEGO Medyka Lubelskiego. w Wilnie nakładem y pracą samego K. W. R. 1583. 4. *155, 95 str. i 2 karty regestru.*

Dedykacja łacińska do Króla Stefana, datowana 1583, die omnium Sanctorum, z podpisem *Gaspar Wilkowski Medicus;* kart III. *Zob. Noty.*

9834. Antidotum albo Lekarstwo na odtręt od Ewangelikow, pana Kaspra WILKOWSKIEGO, Medyka Lubelskiego, po wyściu iego od Sekty Nowokrzczeńskiey. Przy ktorym są roztrząsane przyczyny odtrączenia się iego od Ewangelikow, a utwierdzenia w Kosciele Rzymskim, w książkach iego niedawno wydanych, opisane, y pokazuie się słuszneli były, czyli nie. *b. m. i r.* 4. *83 listów. Anonyme.* (L. S.)

9835. Catholica et orthodoxa Responsio, ad praecipua capita Epistolae Latinae D. Jacobi Niemoiewski: (*) quam ille libello suo Polonico de Ecclesia Christi Catholica, ad Sereniss. et Potentiss. Stephanum primum, Regem Poloniae praefixit. Tractantur in hac Responsione generales et praecipuae quaestiones, de Ecclesia Christi, eiusque summo in terris Praeside: breviterque et dilucidè explicantur. Auctore Alphonso PISANO. Societatis Jesu Theologo. Haec Responsio ante Biennium fere conscripta, nunc primum in lucem prodit, opera Reuerendi Domini Joannis Mloduenii, S. Theologiae Doctoris, Ecclesiae Cathedralis Posnaniensis Canonici. Posnaniae. Excudebat Joannes Wolrab. M.D.LXXXV. 4. *Zob. Noty.*

9836. Andrzey WOLAN (Anabaptismus sive speculum fidei et pietatis Anabaptistorum) *po polsku* w Wilnie 1586. (Nies. IV. 8 14).

9837. Pogrom Lewartowski, to iest, O wygraney X. Adama Radziminskiego Societatis Jesu Theologa, Disputacyey, ktorą Roku 1592 dnia 13 y 14. Stycznia z Ewange-

(*) Niemojewskiego dzieło jest znajome pod napisem: *Diatribe albo kollacya przyjacielska z X. Jezuitami Poznańskiemi o przednieszey różnice wiary chrześciańskiey czasu tego. 1579. in 8vo.* Tak przywodzi Bentkowski T. II. str. 559, cytując Ryngeltaube *v. d. poln. Bibeln p. 204.*

liki y Nowokrzczeńcami iawnie miał w Lewartowie, Rozmowa Katholika, Nowokrzczenca, Ewangelika y Lutheranina. Przez Grzegorza Piotrowskiego. w Krakowie, w Druk. Jakuba Siebeneychera Roku Panskiego M.D.XCII. 4. *19 kart.*

Osiński (O Życiu P. Skargi) autora Piotrowiczem nazywa. *Zob. Noty.*

9838. Krotkie a prawdziwe opisanie Dysputacyey, ktora była w Lewartowie, Anno 1592 d. 13 i 14 Stycznia: w ktorey X. Radzimiński Theses dał, a Calissius Rector Lewartowski, X. Grzegorz Minister Lewartowski, y X. Franciszek Minister Kurowski y Pan Jan Niemoiewski oppugnowali. Drukował Sebastyan Sternacki. 4.

Exempl. Bib. Pul. uszkodzony na końcu; rozciąga się tylko do str. 46; na początku zaś ma 7 kart przedmowy. *Zob. Noty.*

9839. *Appendix* albo Zawieszenie wyznania niektorych Aryanow bluznierskiego Zboru Rakowskiego, na sentencyach z Pisma budowane.

Autor Nurkom ofiaruie,
Aż potym więcey zgotuie.
Naprzod Rakowskim oddaie:
Boday zabit, kto nałaie.
Drukowano o zley Farze,
Tego roku co w Nawarze.

b. m. i r. 4. *1½ ark. Zob. Noty.* (L. S.)

9840. Krotka przestroga do Braciey Zboru Ewanielickiego, przeciwko smiałości y niewstydliwosci Socenskiey a tosz Aryanskiey, którą Roku tego 1600 wypuścili, przeciwko Zborowi Pańskiemu, ksiąszkami niewstydliwemi y nieprawdziwemi, łżąc y hańbiąc, a swoie brzydliwości zalecaiąc, y do nich ludzi wabiąc, uczyniona: przez Jana Petrycyusza namnieyszego w zborze Bozym Ministra R. P. 1600. 4. *32 karty nieliczb.*

Autor powstaje na Statoriusza, Lubienieckiego, Socyna, Grzegorza Rakowskiego, Niemojewskiego i wielu innych. Wiele pism tu wspomnianych zkąd inąd nieznanych.

9841. Odpowiedź na Skrypt Przestrogą nazwany, ktory X. Jan Petrycy Minister Zboru na Jodłowce wydał w r. 1600, uczyniona przez Hieronima Moskorzowskiego z Moskorzowa. w Rakowie r. 1602. 4. *206 str., oprócz przedmowy i dodatku na końcu.* (Ossol. I. 269).

9842. Faustus Socinus. Quod Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuani Evangelici deberent se adjungere coetui illorum qui Arriani et Ebionitae immerito vocantur. Racoviae typis Sep. Sternacii. 1611. 8. (Sienk. l. c.)

9843. Fausten Socinen Leben und Wandel, aus dem lateinischen übersetzt durch J. P. D. 1637. *b. m.* 4.

9844. Memoirs of the Life, character, sentiments and writings of Faustus Socinus. By Joshua Toulmin A. M. London 1778. 8. *471 str.*

9845. Fausti Socini Senensis ad Andream Dudithium Epistolae ex Italico in latinum conversae a M. R. H. Racoviae ex Offic. Sternaciana 1638. 8. *82 str.*

Domyśla się Sobolewski, iż tłómacz jest Marcin Ruar, Rektor szkoły Rakowskiej po Krelliuszu, chociaż Sandiusz tego nie twierdzi. (L. S.)

9846. Valentini Smalcii. Ad Isaacum Casaubonum Paraenesis. Racoviae 1614. (Siarcz.)

9847. Refutatio Orationum Joannis Vogelii et Joachimi Peuschelii quibus Photinismum se hoc anno Altorfii retractasse gloriantur. Scripta a Valentino Smalcio Coetus Racoviensis Ministro. Racoviae typis Sebastiani Sternacii, A. 1617. 4. *34 str.*

9848. *Ἀποκατάστασις*, hoc est defensio articuli de satisfactione Christi contra Socinum; polonice scripta a Greg. Zarnovecio, latine ver-

sa a Conr. Rubero. Franckerae 1618. 4.

(Catal. des livres impr. de la Biblioth. du Roy. Paris 1752. T. III. D2. N. 2519).

9849. Nowa Wiara Węgierska, dla ktorych (*sic*) iedna część Węgrow Ferdinanda za Krola swego mieć niechce: to iest, Artykuły nowe, Wiary nowey, R. P. 1619 w Węgrzech, od gromady tych ktore *Sacramentarios* zowią, częścią z starych błędow od Kosciola Katholickiego dawno potępionych, częścią z nowych wymysłow, uknowane y publikowane. Na polskie, prawdziwie y bez żadnych przysad y amplificaciey (gdyż Bog na Obronę Kosciola swego kłamstw ludzkich nie potrzebuie etc.) przetłumaczone i t. d. w Krakowie R. P. 1620. 4. *1 ark. Zob. Noty.*

✣

9850. Dobeslai Cicklinski a Cicklin Filii: Patri Magn. D. Nicolao a Cicklin Cicklinski, Ratio et causa mutatae religionis reddita. Cracoviae, in Offic. Matthiae Andreoviensis, Anno 1627. 8. *70 kart nieliczb.*

W obszernej dedykacji do Marcina Szyszkowskiego Bisk. Krak. pisze się jeszcze: Stud. Ac. Crac. *Zob. Noty.* (L. S.)

9851. Żywoty Swiętych, si credere fas est, to iest, O świątobliwości Christianinow ninieyszego, iak się zową Zboru, Dialog. 4. *2 ark.*

Ewangelik wyrzuca Socynianinowi błędy jego sekty i niektóre gorszące zdarzenia. Można tu dowiedzieć się o niektórych szczegółach tyczących się Socinianów i Ewangelików. (L. S.)

9852. Joach. Stegmanni Warnung. Rackau 1633. 8.

9853. Joh. Botsaccus. Anti-Stegmannus oder Gegen-Probe der Warnung Joach. Stegmanni. Dantzig. 1635. 8. (Ath. Ged. p. 78).

9854. Decretum Comitiale Sacrae Regiae Maiestatis Anno 1647 sabbato ante Dominicam *Jubilate* latum contra Nobilem Jonam Slichting Sectae Arianae Pseudoapostolum. 4. *1 ark.*

Sobolewski tu położył *pro memoria*, iż miał wypisać szczegóły niektóre, ale nigdzie w rękopismach jego to się nie znalazło, tak, jak to i z innemi podobnemi ma miejsce.

9855. Politia Ecclesiastica, quam vulgo Agendam vocant, sive forma regiminis exterioris Ecclesiarum Christianarum in Polonia, quae unum Deum Patrem per filium ejus unigenitum Jesum Christum in Spiritu Sancto confitentur, tribus libris explicata a Petro *Morscovio.* e codice MS. recensuit et notas atque Dissertat. praelimnianem de agendis ecclesiasticis et speciatim de his, adjecit Georgius Ludovicus Oederus. Francofurti et Lipsiae, 1745. 4. *340 str.*

Portret autora z podpisem: Petrus Morscovius a Morscow, Eques Polonus, Pastor Ecclesiae Lachovecensis, hinc Crelloviensis, et tandem Czarcoviensis. Umarł Morszkowski około 1640. Cf. Fr. Sam. Bock. Hist. Antitr. I. 497—507.

9856. Braterskie napomnienie *ad Dissidentes in religione*, aby się skromnie i w pokoju zachowali przez Szlachcica polskiego uczynione. 4. *2½ ark.*

9857. Braterska Declaratia na niebraterskie napomnienie od Authora pod imieniem Szlachcica Polskiego ad Dissidentes in religione, uczynione, CIƆIƆCXLVI. 4. *91 str.*

Pierwszego pisma autorem jest *Niemierzyc* Podkomorzy (Archicamerarius) Kijowski; drugiego zaś *Samuel Przypkowski.* Sandiusz p. 125. cytuje to pismo jako rękopism.— Siarczyński wymienia autorem tego ostatniego, Piotra Stoinskiego.

9858. Prawdziwe Objasnienie Braterskiego napomnienia ad Dissidentes in religione przed dwiema laty wydanego, ktore opacznym wytłumaczeniem, teraz swiezo wydanym Anonymus Deklarato znosic usiłuie. *82 str.*

Oprócz tego, na końcu przydane jest *Braterskie napomnienie* Niemierzyca.

9859. Apologia pro veritate accusata ad Illustrissimos et Potentissimos Hollandiae et West-Frisiae Ordines. Conscripta ab Equite Po-

lono (Jona Schlichtingio a Bukowiec) a. 1654. 8. *124 str.* (L. S.)

Powiada tu autor, iż kiedy z Polski uchodzić musiał, była w druku w Rakowie *Biblia Polska*, której wydanie dokończone być nie mogło. (Siarcz.)

9860. Equitis Poloni Apologia adversus Edictum Illustr. et Praepoten. DD. Ordinum Hollandiae et West-Frisiae, de 19 Septem. A. D. CIƆIƆCLIII. quo Socinianae Doctrinae Propagatio coërcetur examinata, a Johanne Coccejo. SS. Theol. in Acad. Lugd. Professore. Lugduni Batavorum apud Johannem Elzevirium CIƆIƆCLVI. 4. *312 str. i 5 ark. na przodzie. Zob. Noty.*

9861. Fulmen de Coelo delapsum Trinitariorum Deum Triunum contundens. Claudiopoli in Transylvania.

9862. Tormentum Throno Trinitatem deturbans. *Zob. Noty.*

9863. Przysługa Arianska, ktorą się Koronie Polskiey podczas Woyny Szwedzkiey przysłużyli. Wydana przez Szlachcica Polskiego, pod ten czas z Miasta Krakowskiego Obywatela. *b. m. i r.* (ale około 1659). 4. *10 kart nieliczb. Zob. Noty.*

9864. a) Christoph. SANDII Nucleus Historiae Ecclesiasticae, exhibitus in Historia Arianorum, cui praefixus est Tractatus de veteribus scriptoribus ecclesiasticis. Cosmopoli, apud Libertum Pacificum. 1669. 8. *235, 156, 137 str. i regestr.*

b) C. SANDII. Nucleus historiae ecclesiasticae, exhibitus in historia Arianorum III Libri c. tr. de veteribus scriptoribus ecclesiasticis. Coloniae (Amstelodami) ap. Joan. Nicolai 1676. 4.

9865. Appendix addendorum, confirmandorum et emendandorum ad Nucleum Historiae Ecclesiasticae in qua sub finem adduntur III. Epistolae. Coloniae 1675. 4.

9866. Fratrum Polonorum exhortatio pro in religione unanimitate. Franc. 1681. 8.

(Bibl. Heins. p. 89).

9867 Jonae SLICHTINGII notae in Hug. Grotii votum pro pace ecclesiastica in tres partes divisae. Irenopoli 1685. 8.

✤

9868. *Ariano-Socinismus olim in Polonia*, der ehmalige Polnische Arianische *Socinismus*, wie er sich in diesen Landen eingeschlichen, und ausgebreitet, welches ihre vornehmsten und bekandtesten Lehrer gewesen, deren 50. an der Zahl nach ihrem Leben, und ausgegangenen Schrifften, beschrieben werden, und wie er endlich völlig daraus vertilget worden, in einer historischen Erzehlung gezeuget, dabey zugleich in der Vorrede eine kleine Schrifft, unter dem Nahmen eines Arianers widerleget wird, von Samuel Friederich *Lauterbach*, am Kripplein Christi zur Fraustadt *Pastore et Inspectore*, auch des Kirchen-*Convents* in Gross-Polen Crayss-*Seniore* Franckfurt und Leipzig. Bey George Marcus Knochen. An. 1725. 8. (*135*) *480 str. i regestr.* (Bibl. Horodec.)

O Lauterbachu zob. Preussisch Todestempel. Constantinopol (Leipzig b. Weidmann) p. 126. Jöcher Gelehrt Lexicon. (B.)

9869. Gustavi Georgii Zeltneri D. P. P. et P. Historia Crypto-Socinismi Altorfinae quondam Academiae infesti Arcana, ex documentis maximam partem Msstis ita adornata, ut cum historiae illorum hominum illustrandae, tum dogmatibus in universum refellendis inservire possit. Accesserunt praeter alia Valentini Smalcii Diarium Vitae ex autographo, et Martini Ruari Epistolarum Centuriae duae, hactenus rarius apparentes, hic vero etiam notis idoneis illustratae. Lipsiae apud Jo. Frid. Gleditschii B. Fil. M.DCC.XXIX. 4. *1244 str.*

Listy zwyczajnie oddzielnie oprawne mają osobny tytuł: Martini Ruari aliorumque virorum doctorum Epistolarum Selectarum Centuriae duae, notis idoneis illustratae per Gustavum Georgium Zeltnerum D. P. P. et P. 4. *704, oprócz regestrów. Zob. Noty.*

9870. **Historia de Arianismo olim Smiglam infestante, Oder Historische Nachricht von des ehmaligen Schmieglischen Arianismi Anfang und Ende. Nebst einer Kirche-Historie bis auf gegenwärtige Zeit der Stadt Schmiegel, in Gros-Pohlen. Mühsam verfasset und zusammengetragen von Martin Adelt, Past. Prim. und Insp. der Evang. Gemeine daselbst. Dantzig 1741. Zu finden bey George Marcus Knoch.** 8. *84 str., 6 kart na przodzie.*

Z ryciną widoku Szmigla i starożytności tamże wygrzebanych. *Zob. Noty.* (L. S.)

9871. **Frid. Sam. Bock S. R. M. Pruss. in Senat. Eccl. Consil. SS. Theol. Doct. eiusdemque et Graec. Lingu. in Academ. Regiomontana Professoris, Historia Socinianismi Prussici, maximam partem ex documentis Manuscriptis Regiomonti** 1754. 4. *17 ark.*

Pisma tego treść w Critische Nachrichten durch Joh. Carl Dähnert 5er Bd. 1754. p. 203 nast.

9872. **Fr. Sam. Bock. Historia Antitrinitariorum maxime Socianismi et Socinianorum quorum Auctores, Promotores, Coetus, templa, ministri, scholae, praeceptores, officinae typographicae, bibliothecae, colloquia, synodi, sectae, pacificationes, studia irenica, indoles, disputationes, fata prospera et adversa, scripta typis expressa pariter atque inedita, nec non opera illis opposita, ex fontibus magnamque partem monumentis et documentis Mssctis recensentur. Regiomonti et Lipsiae. Impensis G. L. Hartungii** 1774. 8. *Tomi I. pars I. str. XXX. n. l. 6. i liczb. 556. Pars II. tamże 1776 str. 508. T. II. str. XXIV. 850. Index str. n. l. 24.*

9873. **Zbrodnia Urodzonego Henryka Niemierycza, (sic) taiemnicy ciała i krwie Chrystusowey naybezbożnieyszego gwałciciela, przewodem prawnym nayprzod w Konsystorzu Polskim i Łacinskim, potym w Sądach Grodzkich Łuckich odkryta etc. przez W. Jerzego Falkowskiego Skarbnika Łuckiego dla wiadomości czytaiącym porządnie zebrana i t.** (1786). 8. *63 str.*

✣

9874. **Pauli Ern. Jablonski Exercitatio historico-theologica de Nestorianismo et illa in primis Nestorianorum phrasi qua humanam Christi naturam templum Divinitatis vocare solebant. Berol.** 1724. 8. (Cat. Fritschii).

✣

9875. **Historya o herezyi Obrazoboycow y przeniesienia państwa Rzymskiego do Francuzów, naprzód francuzkim ięzykiem przez X. Ludwika Maimburga S. J. opisana, a teraz na polski przez Xięcza Woyciecha Andrzeja z Unichowa Ustrzyckiego Congregacyi Krzyża S. Benedyktyńskiey Opata Mogilnskiego przełożona. w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego.** 1717. 4. *380 str.* (L. S.)

✣

---

g) Bracia Czescy.

9876. **Petrus Rysinski. Censura in Axiomata Joannis Hussi Haeretici. Cracoviae** 1524. 4. (Nies.)

9877. **Bened. Herbesta, Historya Kacerstwa Hussowego.** 1567. (Siarcz. I. 173).

✣

9878. **Cl. V. Joachim Camerarii Pabepergensis historica narratio de fratrum orthodoxorum ecclesiis in Bohemia, Moravia et Polonia; nunc primum edita.— ex Bibliotheca Ludovici Camerarii J. C. Heidelbergae typis Vogelianis.** 8. *448, 88 str. i 2¼ ark. na przodzie.*

Przypis. Ludw. Camerarius Mauryccmu

Landgrafowi Heskiemu. W zbiorze tym znajduje się na końcu z osobnym tytułem i paginacyą, 88 str., Consensus in fide et religione inter Ecclesias Evangelicas Maioris et Minoris Poloniae Magnique Ducatus Lithuan. et caeterarum eius regni provinciarum, primo Sendomiriae A. M.D.LXX. in Synodo generali sancitus, et deinceps in aliis, ac demum Wladislaviensi generali Synodo A. M.D.LXXXIII. confirmatus et Sereniss. Poloniae regibus Augusto, Heinrico ac Stephano oblatus Ex decreto autem Synodico in publicum typis editus an. Chr. M.D.LXXXVI. Accesserunt in hac editione Acta et conclusiones Synodi Generalis Toruniensis.

9879. a) Johannis Lasitii Nobilis Poloni *Historiae de origine* et rebus gestis Fratrum Bohemicorum *liber Octavus*, qui est *de moribus et institutis eorum*, Ob praesentem rerum statum seorsim editus (cujus rei rationem praefatio sequens explicabit). Adduntur tamen reliquorum septem librorum argumenta et particularia quaedam excerpta. Atque in gratiam Fratrum Polonorum de prima Ecclesiarum Fratrum in Polonia origine succincta narratio a. MDCXLIX. 12. *392 str. Zob. Noty.*

b) — — Amstilaedami apud Joannem Ravesteinium 1660. 8. *222 str. i karta 1 na końcu.*

Wydał Amos Comenias z przedmową swoją, ale bezimiennie.

9880. Historia persecutionum Ecclesiae Bohemicae. 1648. 12.

(Sienk. Dod. do Bent.)

9881. De bono unitatis et ordinis, disciplinaeque et obedientiae in Ecclesia recte constituta, vel constituenda, Bohemicae Ecclesiae ad Anglicanam paraenesis, per Joh. Amos Comenium, cum praemissa ordinis ac disciplinae in Ecclesia Fratrum Bohemorum usitatae descriptione. Amstelodami, Johan. Ravesteinius. 1660. 8.

(Catal. des Livres impr. de la Biblioth. du Roy. Paris 1752. T. III. D2. N. 59).

9882. Hystorya o tezkych Protiwenstwjch Cyrkwe ceske, hned od pocátku gegiho na wiru krestianskau obraceni, w Létu Páné 894, aż do Leta 1632. za panowánj Ferdynanda druhiho — S prepogenim Hystorye od Persekucij Waldenskjch Roku 1655 stało Tłaćeno w Lessnie 1655. a podruhe w Amsterdámé u Jana Paskowského. MDCLXIII. 12. *354 str. przedmowy i regestru 16 str., regestru osób i rzeczy 26 str.* (Lel. II. 214).

9883. Jo. Amos Comenii historia Fratrum Bohemorum; eorum ordo et disciplina ecclesiastica ad Ecclesiae recte constituendae exemplar; cum Ecclesiae Bohemicae ad Anglicanam paraenesis praemissa est praefatio Joan. Franc. Buddei. Halae typis Orphanotrophii. 1702. 4.

(Cat. de la Bibl. du Roy T. III. D2. N. 60).

h) Praeadamici.

9884. Dissertatio Theologica de Praeadamitis Cracoviae A. 1770. Typ. Coll. Mai. 4. *4½ ark.*

Na tytule dopisano: Authore M. Antonio Żołędziowski U. J. et S. T. Doct. et Prof. Collegii Mai. Seniore Patre, Can. Cath. Crac. Scholastico Vislicensi. (L. S.)

✣

9885. Dissertatio Theologico-Dogmatica de Praeadamitis ad Quaest. 67, 68. P. Summae S. Thomae Aquinatis Ecclesiae Doctoris in gratiam Theologiae Candidatorum A. D. 1770. Cracoviae typis Coll. Mai. Univ. Cracov. 4. *4 ark.*

i) Jansenizm.

9886. Admiranda Jansenismi tribus exposita tractatibus — auctore P. Georgio GENGELL S. J. Theologo Brunsbergae typis Coll. S. J. An. 1715. 4. *252 str., 5 kart na przodzie i regestr.*

Przypis. Teodor. Potockiemu Biskup. Warmiń.

9887. Absurda Jansenistica, seu Sceleratus per gratiam Paschasii Quesnelli Jansenistarum Antesignani, ab omni culpa et poena immunis, uti evidentissime demonstrat sequens dialogus, seu colloquium Theologi Catholici cum Jansenista, nunc primum latine expositus a R. P. Joanne POSZAKOWSKI Soc. Jesu Theologo. In Typogr. Coll. Varsav. S. J. A. 1755. 12. *238 str.*

Dyalog Teologa Katolickiego, z francuskiego przełożony.
(Mizler, Acta, 1756. p. 72.— L. S.)

9888. Janseniusz z larwy odarty to iest listy Przyiaciela z Francyi do Przyiaciela w Niemczech odkrywaiące brzydkość oszukania i bezbożne Jansenistow zamysły na upadek Religii, a wprowadzenie deizmu lub atteizmu, prawowiernym dla wielce potrzebnych przestrog. przełożony. (Gaz. Wil. 1779. N. VII).

9889. Spiknienie Burgofontskie samym swoim wykonaniem iawnie dowiedzione, czyli prawdziwe ułożenie Jansenizmu. Rzecz naprzód napisana po francuzku, zaś przełożona po łacinie, a teraz po polsku dla przestrogi prawowiernych przez W. JMci X. Rafała SKRZYNECKIEGO Profess. Teol. wydana r. 1783. w Kaliszu w Druk. JO. Xcia Prymasa. 8. *2 tomy. 538 i 468 str.*
(B.)

---

k) Żydzi.

9890. J. GORSKI Index errorum aliquot, ex innumeris stultitiis, blasphemiis, et impietatibus, Thalmudici operis collectus.— Ex secundo libro bibliothecae Sanctae Sixti Senensis extractus. Cracoviae Lazarus Andreae excudebat. 1569. 4. *3 ark. z tłómaczeniem polskiém. Zob. Noty.*

9891. Żydowskie Okrucieństwa nad Naswiętszym Sakramentem i dziatkami Chrzescianskiemi. Ku temu przydana iest tychże Zdrayców zbrodnia, w Swinarowie pod Łosicami popełniona, którą sądzono na Trybunale Lubelskim, Roku Panskiego 1598. przez Szymona Alexandra HUBICKIEGO Lectora J. M. X. Biskupa Krakowskiego. W Krakowie w Drukarni Mikołaja Szarffenbergera w Wigilią Narodzenia Chrystusa Pana 1602. 4. *25 kart i nieliczb. 3.*

Przypis. Adamowi ze Zmigroda Stadnickiemu Kasztelanowi Przemyslskiemu, Rolskiemu i Stryjskiemu Staroście. Przytoczony w niej dosłównie dekret Trybunału Lubelskiego 1598. roku Sabato ante festum S. Margarithae Virginis proximo, w sprawie na tytule wzmiankowanej zapadły.
(Sam. Nowosz.)

9892. Talmud albo Wiara Żydowska Jana Achacego Kmity nietylko rabinom, ale y nie Rabinom potrzebny a pospólstwu krotofilny. Teraz nowo wydany, bo był już zaniedbanym r. 1610. w Lublinie r. 1642. 4.

Sobolewski 5 kart tylko z książki tej widział.

9893. Odkrycie zdrad złośliwych ceremonii, taiemnych rad, praktyk szkodliwych etc. żydowskich przez Sebastyana SLESZKOWSKIEGO medyka wydane. w Brunsbergu u Jerzego Schenfelsa. 1621. 4. *26 ark.*
(B.)

9894. a) Sebastyan SLESZKOWSKI. (Jasne dowody, że nie tylko duszę, ale y ciało swoje w niebezpieczeństwo zginienia wiecznego oddaią, ktorzy Żydow, Tatarow, y innych niewiernych, przeciwko zakazaniu kościelnemu, za lekarzow używaią, abo iakimkolwiek sposobem do tego są powodem, aby ich drudzy używali). *b. m.* (w Kaliszu?) MDCXXIII. 4. (Janociana II. 262).

b) — — *Toż. b. m.* MDCXLIX. 4. (Janoc. l. c.)

9895. Rozmowa Theologa Katholickiego z Rabinem Żydowskim, przy Aryanie nie prawym Chrześcianinie. Przez X. Marka KORONE Doktora Pisma Swiętego, Zakonu Franciszka S. Konwentuałow, w ten sposob według tłumaczenia Żydowskiego z pilnoscią opisana. Wszem stanom różnych religiy do uznania prawdziwey wiary pożyteczna. We Lwowie w Druk. Colleg. Soc. Jesv, u Sebestyana Nowogorskiego, R. P. 1645. 4. *160 str., 9 kart na przodzie i 3 karty regestru na końcu.*

Dedykacja do Xcia Samuela Koreckiego. Po niej wiersze na pochwałę autora 1) Jacobi Kosnikiel Philos. et Med. Doctoris in authorem. 10 w. 2) P. F. Antoni Sokolowski w. ł. 10, tegoż wierszy pol. 6, tegoż w. łacin. 8, znowu polskich 8, tegoż do czytelnika w. pol. 12, tegoż do Aryana w. p. 12. *Zob. Noty.*

9896. Franciszek POWSIŃSKI Przeor klasztoru Bozego ciała. Depozyt ciała i krwie Jezusowey powieszony i zostawiony w Kosciele Bożego ciała we trzech hostyach w Kamienicy Swidwińskiey w mieście poznańskim od Zydow ukłotych teraz od Wielebnego Zgromadzenia OO. Karmelitow tego Depozytu possessorow pokazany i opisany u Wdowy i dziedzicow Franciszka Cezarego 1663. 4. (Ju. MS.)

9897. Utrum Judaei perperam Christianorum sanguinem sitire dicantur. (Dissertatio academica Jacobi Schmidii Sueciez Poloni) Thorunii 1704. 4. *11 kart.*

Autor rozwiązuje pytanie *affirmative* i mnóstwo dowodów na to przytacza. Por. Czacki T. I. p. 96, 97, gdzie mówi o przywileju Witolda W. X. Lit. Żydom nadanym.

9898. Franciszka Filipa NEUGEBORNA Zwierciadło nędznych i zaślepionych żydow. w Lublinie 1725. 8. (Kat. Piar. War. 1832. p. 18).

9899. List pewnego statysty zawieraiący w sobie niektore przyczyny dla ktorych z teraźnieyszych żydow ledwie ktory do Wiary S. Katolickiey nawracan bywa. Także niektore sposoby do nawracania narodu żydowskiego służące dawniey w ięzyku cudzoziemskim pisany a teraz pod protekcyą Nayiaśn. Trybunału Gł. W. X. Lit. za dyrekcyą JO. Xięcia J. M. Michała Anton. Radziwiłła Xięcia na Nieswiżu i t. d. tegoż Gł. Tryb. Marszałka W. po polsku do druku podany przez Jana Krzysztofa LEWKA z błędow żydowskich do Wiary S. Katolic. nawróconego powtornie za dozwol. Starszych przedrukowany. W Wilnie w Druk. J. K. M. Akad. S. J. R. 1741. 4. *10 kart nieliczb.*

Podpisał dedykacją Krzysztof Lewek Krakowczyk Rabinowy syn. (Krasz. Wilno).

Pierwsze wydanie musiało wyjść w r. 1728, bo wtenczas Radziwiłł był Marszałkiem Trybunalskim.

9900. Franciszek Antoni KOBIELSKI Biskup Antinopolitański Conciones ad Judaeos in maxima ipsorum celebritate habitae. we Lwowie 1746. 4. *po polsku.* (Jan. Pol. I. 33).

9901. Libellus supplex a Judaeis fidem catholicam amplectentibus Rev. D.D. Łubieński Archiepiscopo Leopoliensi porrectus. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

9902. יְהֹוָה Zohar co; znaczy Splendor, Jasność, Swiatłość, z okazyi starego Zydowskiego Zoharu, Izraelitom przyswiecaiący do poznania prawdziwego Messyasza Jezusa Chrystusa albo Pochodnia swiatłością prawdy od Boga obiawioney iasna z ksiąg mądrych y funda-

mentalnych tłumaczow Pisma S. osobliwie Sebastyana Barradyusza, Korneliusza à Lapide Marcina Bekana y innych Soc. Jesu Doktorow na oswiecenie Żydowskiego narodu— zapalona przez X. Jana Poszakowskiego S. J. w Warszawie w Druk. Coll. S. J. R. P. 1749. 4. *303 str. i regestr.*

Sohar, księga Rabina Simeona Jochaidis.

9903. Casimiri Puteani Judaismus convictus seu demonstratio evidentissima legem veterem cessasse Varsaviae 1757. 8.

9904. Pars Tertia de Decisoriis Processus inter Judaeos Camenecenses. Leopoli 1758. 4.
(Kat. Piar. War. 1822. p. 31).

9905. Złość Żydowska przeciwko Bogu y bliźniemu prawdzie y sumnieniu na obiaśnienie Talmutystow. Na dowod ich zaślepienia, y Religii dalekiey od prawa Boskiego przez Moyżesza danego, rozdzielona na dwie części, opisana przez X. Gaudentego Pikulskiego Zakonu O. S. Franciszka, Regularney Obserwancyi, Prowincyi Ruskiey Teologa. R. 1758 we Lwowie w Druk. Jana Filipowicza. 8. *474 str., arkusz na przodzie i regestr.*

Przypis. Michał. Grocholskiemu Sędz. Ziem. Braslaw.

Toż. — na trzy części rozdzielona, drugi raz do druku z istną relacyą dysputy Contra Talmudystow, y przydatkiem inney osobliwości podana Roku 1760 w Lwowie w drukarni Jana Szlichtyna. 8. *836 str. oprócz dedykacji i przedmowy 9 kart. i regestru 9 kart.*

Przypis. Szczepanowi Milewskiemu Archidyakonowi y Administratorowi Lwowskiemu.— W dedykacji powiada autor, że tę pracę zaczął X. Mikołaj Dembowski Biskup Kamieniecki, ale za życia swego nie skończył.

9906. Opisanie wszystkich dawnieyszych okoliczności nawrócenia do Wiary S. Contra-Talmudystow. we Lwowie. 1760. (Katal. Friedl.)

9907. Myśli z historyi o Kontra-Talmudystach wiernie, krotko, y zupełnie zebraney, z okazyi nástąpioney od zwierzchności, z temiż Kontrá-Tálmudystámi dyspozycyi, ná záwstydzenie Żydowskiego urągánia. z przyłączonemi uwágami o stánie terázniejszym Chrzescianow pomieszánych z żydowstwem, oráz z przestrogámi bárdzo potrzebnemi y pożytecznemi przez pewnego, wydane. Częśc pierwsza. Roku Panskiego 1761 w Drukarni Akádemii Zamoyskiey. 8. (M²).
(Bibl. Horod.)

9908. Demonstratio caecitatis, imperitiae, ac impietatis judaicae XXXIII articulis — comprehensa in qua ex Scripturis veteris foederis, a judaeis quoque receptis, urgentibus rationibus primorumque Rabbinorum doctrinis, et Thalmud ipso quandoque referuntur pleraque ac refelluntur—Anno 1767. Cracoviae typis Seminarii Episcop. A. D. M.DCC.LX.VII. 4. *397 str., Supplement 72 str., 3 ark. na przodzie i regestr.*

Przypis. Franciszkowi Antoniemu de Bętkowice Bętkowskiemu Pr. Ob. Doktorowi Scholastykowi Sandeckiemu i t. d., u którego podpis: F. M. W. R. A. O.

9909. Błędy Talmutowe od samych Żydow uznane i przez nową sektę Sopwścieciuchów wyrażone r. 1773.

Na końcu wiersz polski z napisem: *Jana Dantyskała Bisk. Warm.* (L. S.)

9910. O Zabobonach Narodu Żydowskiego przez Antoniego Opolskiego Professora niegdy Hebrayskiego języka napisane i do druku podane, (w Warszawie w drukar. po-Jezuickiey) 1785. 8. *1 arkusz.*
(Gaz. War. 1786.— B.)

9911. Dwor Franka czyli polityka Nowochrzczeńcow odkryta przez Neofitę iednego dla poprawy Rządu R. 1790. 8. *3) str.*
(L. S.)

9912. Sekret Żydowskiey przewrotnosci i ciekawe obrządki żydowskie w każdym miesiącu roku *b. m. i r.* 12. (Kat. Kiejd.)

9913. Analogia między nauką Ewangelii i rozsądnem zdaniem: oraz

siedm kazań przygodnych i o błędach żydow, miana w Komarnie Dyssertacya przez X. Gabryela Jakubowskiego od Opieki S. Józefa Karmel. Bos. w Przemyślu u Jana Gołębiowskiego. 8. *203 str.*

Przypis. Anton. Golaszewskiemu Biskup. Przemyśl. (Bibliot. Karmel. Bos. Wilen.)

9914. List Przyiaciela Polaka niegdyś w Warszawie, a teraz w Wrocławiu mieszkaiącego, do Obywatela Warszawskiego wyiawiający Sekreta Neofitow, poprawy Rządu wyciągaiące pisany dnia 2 Miesiąca Kwietnia, R. 1790. 8. *33 str.*

Autor utrzymuje, że Neofici w Warszawie nową sektę składają i uznają Franka za patryarchę swego. (L. S.)

9915. Synagoga z błędu wyprowadzona, czyli droga ułatwiona do przekonania każdego żyda o fałszu Sekty żydowskiey i razem o prawdzie religii chrześciańskiey niegdyś w Włoskim Języku napisana przez X. Jana Piotra Pinamonti Towarzystwa Jezusowego a teraz przez Porfiriusza Skarbka Ważynskiego Bisk. Chełmsk. i Bełzskiego na polski język przełożona i dla pożytku niemniey żydow polskich, iako i prawowiernych Katolikow do druku podana. w Poczaiowie uprzywileiowaney Drukarni Jego K.Mci y Rzptey u WW. XX. Bazylianow. Roku Pansk. 1792. 4. *135 kart liczb. w jedną stronę.*

(Bibl. Horod.)

Janocki (Lex. I. 122.) wyraża, że wszystkie pisma ascetyczne Pinomontego, tłómaczone na polskie przez Alexandra Pileckiego Jezuitę, wyszły w Sandomierzu r. 1744 w 2 tomach in 4to; ale autor exemplarze dzieła tego rozdał pomiędzy przyjaciół swoich i Braci Zakonnych, w handlu zaś zgoła nie było, i dla tego mało znane.

9916. O Żydach i Judaizmie czyli wykrycie zasad moralnych tudzież rozumowania Izraelitów przez J. Siedlca. 1820. 8.

(Kat. Friedl.)

---

l) Turcy.

9917. Pro fide christiana cum Turca disputationis habitae et mysterio sanctae Trinitatis in Alchorano invento, nunc primum in latinum sermonem verso, brevis descriptio. Authore Peregrino Bartholomaeo Georgieuits. *Na końcu:* Cracoviae apud Viduam Flor. Unglerii, cura et impensis B. Georgieuits, Anno ab orbe redempto 1548. 8. *Zob. Noty.*

9918. Rozmowa z Turczynem o wierze Krzesciyanskiey i o taynośći Troyce świętey, która w Alkoranie stoi napisana. Przez Bartłomieia Georgewits, ktory czternaście lat był więźniem Tureckim. Drukowano u Heleny Floryanowey Roku Bożego 1548. 8. *Druk gocki.*

(L. S.— Bant. H. D. K. P. I. 274.)

9919. Paradoxa, de rectis in religione Christiana; de Turcica, ob Christianorum dissidia, crescente potentia; de libertatis nimiae periculis; de aequalis omnium statuum in Repub. potentiae deformitate; de Regum inter Aulicos suos proclivi corruptione, de ambitionis periculoso vitio. Pragae 1588. 4. (Nies.)

Toż — Paradoxa quae etiam diversis locis et temporibus semel et iterum prodierunt Cracoviae typis Lazari 1598. 4. *151 str.*

Dedyk. Mikoł. Zebrzydowskiemu Marsz. Kor. (L. S.)

Toż. — Romae 1601. 8. (Nies.)

Tegoż autora Turcica I, II, Paradoxa anti-Turcica duo, są w Zbiorze Reusnera: Collect. Oratt. et Consultatt. de Bello Turcico Vol. IV. Lipsiae 1595. 4. (L. S.)

9920. Gladius contra Turcas. A Christo Principe, Rege, Imperatore, Imperatoribus, Regibus, Principibusque Christianorum. Ad defendenda

et recuperanda Christianorum Regna porrectus, Et a quodam Milite Christiano ab antiqua rubigine detersus, limatusque. Typis Christianopolitanis. Anno Christi Imperatoris, et Bellatoris. 1679. 12. *88 kart nieliczb. Zob. Noty.*
(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9921. a) Gladius contra Turcas. *b. m.* 1679. 4.
b) — — *Toż po polsku.* w Lesznie 1684.
c) — — *b. m.* 1696.
Autorem ma być Teofil Rutka Jezuita. (Sienk. Dod. do Bent.)

9922. Joanicyusz Galatowski. Alkoran Mahometa od (Koheleta) Chrystusa zniszczony i wniwecz obrócony. w Czernihowie 1683. 4.
W polskiém. Dedykacja Caróm Janowi i Piotrowi Alexiejewiczowi. Składa się z 12 rozdziałów. Rękopism tłómaczenia na rosryjskie znajduje się w Bibliotece Alexandro-Newskiej.
(Dzien. Wil. 1822. II. 339).

9923. Rękoprowadzenie do nawrócenia Machometanów, z łacińskiego Gonzalesa Tyrsa, przez Teofila Rutkę S. J. w Lwowie w Dr. Jezuitów. 1694. 4.
(Sienk. Dod. do Bent.)

9924. Alkoran na wywrócenie wiáry chrześćianskiey, od Machometa spisany, Alkoranem to iest kontrádykciami swemi własnemi wywrocony, Y z pocztu Ksiąg Boskich wypisany, ábo wyrzucony; przedtym od poważnych pisarzow, greckim y łacinskim ięzykiem swiátu wystáwiony, a teráz przez iednego Theologa de Polemicis po polsku z pozwoleniem starszych Roku panskiego 1699. z Drukarni Chrystianopolitanskiey na swiat wydány. 4. *231 str. Druk gocki.*
(Bibl. Horod.)
Niesiecki IV. 192. pisze, że Piotr Starkowiecki pracował nad tłumaczeniem Alkoranu z arabskiego, ale śmierć nie pozwoliła mu skończyć.

9925. Joanicyusz Golatowski. Lebed opisuiący przyczyny Sekty Mahometań. w Czernihowie. *b. r. w polskim.*

9926. Wykład wiary Machometańskiej czyli Íslamskiej, wyięty z części Kóranu i przykazań Proroka Chadisiem zwanych, i ułożony przez Machometanina Jozefa z Konkirantow Sobolewskiego Sędziego Granicznego apelacyjnego Powiatu Nowogródzkiego. Wilno, kosztem i drukiem B. Neumana. 1830. 8 *min. IV i 117. str. prócz karty tytułowej i regestru.*

---

m) Niedowiarstwo.

9927. Eversio Atheismi seu pro Deo contra Atheos libri duo — auctore R. P. Georgio Gengell S. J. Theologo. Brunsbergae typis Coll. A. D. 1716. 4. *378, XVI str. i arkusz na przodzie.*
Przypis. Tomasz. Francisz. Czapskiemu Opatowi Peplinskiemu Zak. Cyster. i t. d.

9928. Gradus ad Atheismum. *Primum genus* graduum per quos in Voraginem Atheisticam descenditur, sunt certae peccatorum Species *Secundum,* haereses. *Tertium* demum *genus* Graduum, sunt opiniones quaedam erroneae. De singulis his generibus Separatis tractatibus agitur. Brunsbergae Typis Coll. J. S. M.DCC.XVII. 8. *108 str., 7 kart na przodzie i 6 na końcu.*
Dedykacja Tomaszowi, Franciszkowi Czapskiemu Opatowi Peplinskiemu S. O. Cister. tegoż Zakonu w Polszcze, Litwie i Prusiech Generalnemu Wikariuszowi.

9929. Niewierny żadney niemaiący wymówki, X. Pawła Segnerego S. J. przez X. Niepokojczyckiego S. J. w Pols. ięz. wydany we Lwowie 1759. 4. (Kat. Pilch.)

9930. Floryan Jaroszewicz. Reformat. Stare błędy swiatowcy mą-

drości. we Lwowie w Druk. S. Troycy. 1771. 4.

9931. Wywod y obrona prawdziwey religii według katolickich autorow przeciwko Ateuszom, Deistom, Mędrkóm, Libertynom, Żydom, Poganom, Bałwochwalcom, Niedowiarkom iako też Luteranom, Kalwinistom, Socynianom y wszystkim innym odszczepieńcom przez X. Fr. Pable. w Warszawie 1773. 8. (Kat. Gr.)

9932. Przestroga Duchowieństwa francuskiego ziednoczonego w Paryżu prawowiernym całego Krolestwa podana, o szkodach i niebespieczeństwach z niedowiarstwa wynikających z włoskiego na polski ięzyk przełożona przez JX. Ostrowskiego S. Teologii Lektora Zakonu Kaznodzieyskiego. w Warszawie 1774. 8. (Gaz. War. 1774).

9933. Fr. Borowski. Mowy za prawem Chrystusowym zawieraiące w sobie zebrane głownieysze dowody i fundamenta Religii obiawioney przeciwko Niewiernym wieku teraznieyszego, przez X. Franciszka Borowskiego. w Wilnie w druk. J. K. Mci Akad. Roku P. 1776. 8. *115 str.*

9934. Stopnie w przepaść Ateizmu prowadzące. *Facilis Descensus Averni.* Virg. przez Eudoxa Prawowierskiego dla przestrogi i naprawy libertynow swobodne życie z rozwiozłym życiem łączących odkryte. w Warszawie w drukarni Mitzlerowskiey 1776. 8. *2½ ark.* (L. S.)

9935. O Gruncie Religii czyli Czci lub Wierności prawdziwey i zrzodłach niezbozności, trzy księgi Xiędza Antoniusa Walsekkiego Zak. Kazn. S. Dominika, Prof. S. Teologii w Akad. Padewskiey, z Włoskiego ięzyka na łacinski przetłumaczone, a z łacinskiego na polskie wyłożone przez Xiędza Henryka Boguckiego Sw. Theol. Presentata Zakonu tegoż Kaznodz., Magistra Studentium, 1777. w Berdyczowie w Drukarni Fortecy N. P. M. za przywileiem J. K. Mci. 8. *279 str. i 11 kart. Na ostatniej: Koniec Tomu pierwszego księgi pierwszey. Księga druga tegoż tomu 259 str. i 4 karty na przodzie. Księga trzecia tegoż tomu tamże, r. 1778, przeszło 330 str. i trzy karty. Tomu II. Księga 1. tamże, 1777, 255 str. i 4 karty. Ks. II. 429 str. i trzy karty. Ks. III. 364 str. i 3 karty.*

Całe tedy dzieło dzieli się na 2 tomy, a każdy tom na trzy oddzielne części. Wszakże tłumacz nie trzyma się ściśle raz przyjętego podziału. Na końcu bowiem ostatniej części czytamy: *Koniec VI. Tomu dzieła całego, a drugiego Księgi III.*— Dzieło to wymierzone jest przeciwko filozofóm wieku 18. Montesquieu, Helwecyusz, Rousseau, Voltaire i inni, zawsze są na placu.

9936. De Regno Christi ac de officiis Principum Christianorum Sermo Apologeticus ab Episcopo Dyonysio Melchiore Kochronio ad recolligendos veteres et modernos naturalistas cum adnexis sparsim observationibus in dogmata Juris Ecclesiastici recenter a Paulo Josepho Rieggerio Vindobonae vulgata factus Anno 1778. Lublini typis S. R. M. PP. O. SSS. T. R. C. MDCCLXXXV. 4. *240 str. oprócz 6 kart na przodzie i regestru.*

Przypis. Michał. Jerzemu Poniatowskiemu Prymasowi z podpisem: E. D. S. Ch.— Dzieło dzieli się na trzy części: I. de Contradictionibus Naturalistarum. II. de Regno Christi. III. De officiis Principum Christianorum.

9937. Niedowiarstwo prostemi zdrowego zdania zbite uwagami, z francuzkiego przetłumaczone. 1773. d. 20. Martii do druku podane. 1779. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

9938. Błędy Woltera wybrane z Księgi francuzkiey pod tymże tytułem: Les Erreurs de Voltaire napisaney przez X. Franciszka Nonnotta a zaleconey listem Klemensa XIII. Papieża z odpowiedziami na nie i życiem tegoż Woltera w Łowiczu w Druk. JO. Xcia Prymasa 1780. 8. *139 str.*

9939 Kazania postne przeciwko libertynom o Religii Jezusa w Ko-

ściele Warszawskim XX. Karmelitow Bosych przez X. Agnella miane w r. 1780. Berdyczew. Karmel. 8. *101 str.*

9940. Filozof bez Religii uważany w towarzystwie przez X. B. P. K. W. P. W. T. S. G W. X. L. S. T. i O. P. D. Wil. Dr. J. K. M. Ak. Tom I. II. *239 i 268 str.*

Autorem, Bohusz.

9941. Kazanie przeciwko czytaniu ksiąg bezbożnych y uwłoczących religii, napisane po francusku, przez X. DE MAROLLES, przełożone na polski ięzyk przez *L'abbé S. Szymańskiego*, szczodrobliwym JP Ogińskiey Kasztelanowey Wileńskiey nakładem do publiczney wiadomości podane. w Warszawie w Druk. Nadwor. J. K. Mci. 1786. (Gaz. War. 1786.)

9942. Mędrek w prawdziwey postaci swoiey na publiczny widok wystawiony czyli opisanie mądrości fałszywey. w Sandomierzu. 1786. 8. *162 str.* (B.)

9943. Głos prawdy wołaiącey przeciwko dzisieyszym libertynom w rzeczach religii przez Margrabiego CARACCIOLI w ięzyku francuzkim wydany, a przez X. Piotra Kanitzera na polski ięzyk przełożony. w Kaliszu w Druk. J. O. X. Prymasa. 1790. 8. *260 str.* (B.)

9944. Wygadywania i zarzuty Filozofow teraźnieyszego wieku przeciw wierze w posiedzeniach czynione i odpowiedzi na nie przez X. P. LUBIENIECKIEGO Officyała Generalnego Tarnowskiego, w Akademii Krak. Ob. Pr. Doktora. w Krakowie 1795. w Druk. Jana Maya. 8. *522 str.* (Chł.)

9945. Teofil CAROLI. Odpowiedź chrześciańskiego prostaka na niektóre zarzuty wiersza bluźnierskiego. Znayduie się w tey odpowiedzi proste i rzetelne wyłuszczenie przednieyszych prawd i pobudek wiary chrześciańskiey a w przypiskach ostrzeżenie, względem nayszkodliwszey na obyczaie ludzkie zarazy która iest ukryta w nauce libertyńskich nauczycielow, czyli wolnych mularzów i nowych illuminatów. w Warsz. u XX. Piiarow 1801. 8. *94 str.* (B.)

Text wierszem do 61 str., dalej przypiski. (B.)

9946. Pelag. OWSIENICKIEGO Oyca S. Franciszka, Reformata, Kazania Antifilozoficzne. w Gdańsku 1804. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 71).

9947. Filozof i Antifilozof w zarzutach i odpowiedziach przez X. Fil. Ner. GOLAŃSKIEGO w Wilnie 1811. 8. (Kat. Piar. War. 1822. p. 48).

9948. Myśli sciągaiące się do błędow tegoczesnych przez D. Mikołaia JAMIN z francuskiego na polskie podług drugiey edycyi Turyńskiey przełożone i na rozkaz JO. Xięcia JM. Raczyńskiego Arcybisk. Gniezn. do druku podane w Warszawie 1811. w Druk. XX. Missyonarzow. 8. *XIV i 514 str.*

Przypis. Frederykowi Augustowi Królowi Saskiemu Xiążęciu Warszaw. od duchowieństwa katolic.

9949. Pieczęć na usta lekkowiernych duchow wygotowana a przezacnei Archikonfraternii Krak. przez Przyiaciela prawdy i ludzkości ofiarowana. w Krakowie 1814. 8. (Sienk. l. c.)

9950. Religia w uporze albo rozmowy dwóch Filozofów Rzetelnickiego i Omylnickiego o rzeczach w sprawie Religii pod Swiatło rozumu podpadających a od modnej swiato-mędrców pod wątpliwość wziętych Tomik I. w Poznaniu w drukarni Akademiey. 8. *167 str.*

Jest to odpieranie niektórych zarzutów przeciw Religii Rzymsko-Katolickiej.

9951. (Stanisław Leszczyński). Niedowiarstwo pokonane zdrowym rozumem przez Króla Filozofa. w Krakowie 1824.

W wydaniu dzieł Króla Stanisława Leszczyńskiego Oeuvres du Philosophe bien faisant. Paris 1764. 4 Voll. 12. oryginał tego traktatu: *L'incrédulité combattue par le simple bon sens*, znajduje się w T. 4. od str. 1—28.

9952. Kazanie o niedowiarstwie i zachowaniu się w obcowaniu z tymi, którzy bezbożnie przeciw wierze świętey katolickiey mówią; także o niegodziwości czytania xiążek powstaiących na wiarę świętą katolicką Miane podczas Jubileuszu w Kościele katedralnym wileńskim 1826. r. d 30. Stycznia przez X. Anioła Dowgirda szkół pobożnych Magistra Teologii, Członka Królewskiego Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół Nauk, Kapelana Głównego Seminarium Duchownego przy Cesarskim Uniwersytecie Wileńskim. w Wilnie w Drukarni XX. Pijarów u Michała Zabohońskiego. 8. *26 str.*

Gruntownie rzecz prowadzona.
(Noty X. Plat. Sosn.)

---

n) Jakobinizm.

9953. Historya Jakobinizmu wyięta z dzieł X. Barruel— Memoires pour servir à l'histoire du Jacobinisme. w Berdyczowie (rzeczywiście w Warszawie w Drukarni Wikt. Dąbrowskiego). 1812. 8. *4 tomy. 446, 450, 399 i 503 str.*

Tłómaczem polskim ma być X. Karol Surowiecki Reformat. Por. Allg. Litter. Zeit. 1816. N. 225. (Bentk. Noty MS.) Podług Bandtkiego (H. D. K. P. I. 41), druk jest XX. Missionarzów Warszaw., nakład Hr. Raczyńskiego Arcyb. Gniezn.

+

---

o) Wolne mularstwo.

9954. Przyczyny potępienia Framazonii przez Klemensa XII i Benedykta XIV z bulli tychże papieżów wyięte z odpowiedzią na mniemane *Zwycięstwo Prawdy*, to iest na książeczkę za Framazonią w R. 1777. wydaną. 12. *2 ark.*

9955. Swięte Taiemnice Massonii sprofanowane, Wyiątek z dzieł Xiędza Barruel *Memoires pour servir à l'Histoire du Jacobinisme* we Lwowie. R. 1805. 8. *412 str.*

+ +

TEOLOGJA.

(NOTY) (*).

Do F) Dzieje Kościoła.

8103. O tej historji taka znajduje się wzmianka w przemowie do Tajemnicy Świata Pana Caraccioli przez Cyankiewicza tłumaczonej: »Sędziowie ksiąg, nie wiem przez jakie omamienie, nic nie widzą w pismach sromotnych, tylko dobroć. Czyliżby się zgodzili z autorami? Wszelki człowiek rozumny bynajmniej o tém nie będzie powątpiewał. Tak *Historya Ludu Bożego*, wydana przez Ojca *Berruyer*, uszła, tak dzieło P. Helwecyusza uchodzi, i tak wszelkie księgi najgorsze pójdą, pokąd przykładnie nie ukarzą potwierdzicielów ksiąg i ich pisarzów." (L. S).

W Bibl. Ossol. tylko T. II. znajduje się. Janocki (Pol. I. 139) także Tom II. tylko z druku wyszły wymienia. Tłómaczem jest Michał Korybut Xiążę Wiszniowiecki Kanclerz W. Litew., pożniej Wojewoda Wileń., zmarły r. 1744. (Jan. l. c.)

8120. b) W przedmowie wiadomość o nastaniu tej książki i jej przekładzie na polskie. Dodano nadto: »Który to nieoszacowany talent i nigdy niezagrzebiony, jest rekuperowany *extra Regnum* przez JM. P. Józefa Lodzińskiego Piwniczego i Sędziego Pogranicznego W. X. L., który po wiele razy od Korony Polskiey do Państwa Moskiewskiego posłuiąc, *in lucem* podał." Gdzie piérwsza edycja wyszła, czyli w Rossji, jak się domyśla recenzent w *Bibliot. Pol.* (l. c)., trudno wierzyć (L. S.)

(*) Odsyłacz *Zob. Noty*, zamiast NN. 8360, 8416, 8581, 8798, 8950, 9532 i 9769, powinien się znajdować przy NN. 9095, 9115, 9297, 9308, 9510, 9530, 9749 i 9768.

8129. Na odwrócie tytułu jest Rozkaz Xiążęcia Bawarskiego Maximiljana dany Herwartowi 9 Marca 1618, aby pisał na obronę cesarza Ludwika IV. Dedykacja tegoż do Maxymiljana ma datę 20 Augusta tegoż roku. W niej tak maluje Bzowskiego: »*Cui solertia verum indagandi nulla; acrimonia diiudicandi nulla; memoria dictorum in progressu nulla; diligentia scribendi parva; fides exigua; affectus partium plurimus; et tamen audet non universi orbis solum, sed etiam multarum aetatum historias aggredi, omnesque mortales docere, docendus ipse.*" Po Dedykacji idzie List Bzowskiego do Herwarta, pisany z Rzymu 29 Grudnia 1618, w którym prosi go, aby nie kończył druku swego dzieła, ale mu je przesłał, nim wyjdzie druga edycja XIV Tomu *Annalium*, i obiecuje mu, że wszystko w tej edycji umieści, cokolwiek znajdzie z prawdą zgodnego. Odpis Herwarta z Munichu 26 Stycznia 1619 zawiera w treści, że nie na to książkę napisał, aby ją zatłumił, lecz na obronę cesarza Ludwika, a zatém że wydania jej nie wstrzyma. Herwart podzielił dzieło swoje na trzy części: Od p. 536 idzie druga z osobnym tytułem: »*Pro Ludovico Quarto Imperatore contra* Bzovium *Pars altera. Monachii, apud Nicolaum Henricum. A. M. DC. XIX. p. 536—1008.*" Trzecia: »*Mantissa sive contra* Bzovium *Pars tertia, in qua per omnes Provincias specimen exhibetur Bzovianae in Historia eruditionis. Monachii, apud Nicol. Henricum cIɔ.Iɔc.xix. p. 166.*" Ta część także przypisana Maximiljanowi, i czasem w katalogach jako osobne dziełko bywa cytowane. Tu mówi autor: »*Haec Mantissa in Europae theatrum prodit testimonium publice dictura, me de Ludovico haud vana scripsisse, eo quod Bzovius non in Bavaria solum boni historici partes oblitus sit; sed quod easdem etiam in aliis terrarum plagis, aut non susceperit, aut deposuerit... Ostendo certe Bzovium nusquam terrarum domi esse, ne in sua patria quidem Polonia.*"

Dzieło Herwarta nie podobało się w Rzymie i było zakazane i przytłumione, nie dla tego, że zawierało obronę cesarza Ludwika, któremu umyślnie uwłaczać nikt nie myślał, lecz że do tej obrony wiele sarkazmów przymieszano i rzucono plamę na wiele osób, jak świadczy *Jonas Nicius Erythraeus* (Gio. Vittorio Rossi) in Pinacotheca Part. I. p. 199. Bzowski w drugiej edycji XIV Tomu, która wyszła w Kolonii 1623, poprawił uchybienia swoje, jak do tego i w liście do Herwarta pisanym, przed wydaniem jego dzieła, okazał gotowość.

Bardzo mylnie powiedziano w *Berlinische Bibliothek*, Vol. III. p. 591: »*Bzovius urgente Bavariae Duce coactus est publice palinodiam canere, quae prodiit Ingolstadii. A. 1611.* 8."

Z tego, co się wyżej powiedziało, oczéwista, naprzód, że Xiążę Bawarski nie miał potrzeby zmuszać Bzowskiego do odwołania błędu, *powtóre*, że Bzowski nie mógł w r. 1611 odwoływać tego, czego nie pisał: piérwsze bowiem wydanie Tomu XIV. wyszło w Rzymie r. 1617.

Objaśniają to *Quetif* i *Echard* T. II. p. 492, donosząc: »*Prodiit Ingolstadii*, Gregorii Haentini, *1628. 12*, *libellus hoc titulo*: Erardi Niggelii, *bona opera* Ludovici IV. *Imperatoris*, *cui adjunctus alter hoc titulo*: Abrahami Bzovii O. P. *retractatio de electione Ludovici IV Imperatoris*. Wspomnieni pisarze świadczą, że to jest tylko wyciąg z XIV. Tomu Annalium, edycji drugiej, Kolońskiej, 1623. Wreszcie tak bronią Bzowskiego l. c. p. 490: »*Quam autem bonae fidei esset* Bzovius, *ostendit*, *cum* Herwarti *dicteriis et convitiis nihilo commotior*, *ubi ejus librum legit*, *alteram sui T. XIV. editionem continuo adorsus est*, *in qua instrumenta de electione* Ludovici IV, *toti orbi eo usque ignota*, *ut fatetur* Herwartus, *qui ea primus in lucem protulit*, *sincere inseruit*, *primaeque editioni etiam adjecisset*, *si*, *ut petierat*, *ad eum missa fuissent*."

Dzieło Herwarta przedrukowane było pod napisem: *Annalium Ecclesiasticorum post Illustriss. et Reverendiss. D. D.* Caesarem Baronium S. R. E. *Cardinalem*, *Bibliothecarium*, *Tomi XIIII. a R. P. Fratre* Abrahamo Bzovio *Polono*, *S. T. D. Ord. Praed. conscripti*, *Appendix. Editio secunda recognita ab Auctore. Monachii Typis Nicolai Henrici. Anno MDCXXI. fol.*

(Clement Bibl. Curieuse Vol. IX. p. 454—458.—L. S.)

Leibnitziana, wyd. przez Fellera, p. 145, czynią autorem tego dzieła Jakóba Kellera Jezuitę. Byli i inni, co pisali z tego powodu przeciw Bzowskiemu, a mianowicie Burgundus w piśmie: *Ludovicus IV. Imperator sive Historia Bavariae*. 2a edycya, Helmstadii 1705. 8. *Gerold*: *Ludovici Bavar. Imperatoris ratio electionis*, *Nigellius*: *Bona Opera Ludovici IV Imperatoris. Ingolstadii*, *apud Gregorium Hanekini*.

(Ossol. I. 65.)

8133. Nie tylko Bawarczykowie o Ludwika Cesarza, Jezuici o proroctwa Hildegardy, Franciszkanie o swojego Dunsa zapalczywie powstawali na Bzowskiego, ale i właśni rodacy zakonu Ś. Franciszka nie wybaczali mu jako historykowi, lecz nawet teologiczne błędy surowo wytykali.

Maryan Costenus (Kościanin) Bernardyn, Prowincji Polskiej Ojciec, w dziele *Aequilibrium Justitiae*, wydaném w Poznaniu z Drukarni Wojciecha Regulusa, 1641, 4, na karcie 55 tak pisze: »Bzowski, zapomniawszy skromności zakonnej, i tej umowy między Świętemi Franciszkiem i Dominikiem, którą zawarli pod hasłem: *stemus simul*, na zakon Franciszkański i jego zwolenników wyszukane potwarze ogłosił w Kronikach swoich od roku 1294 i lat następnych. Wszystkie te błędy i złośliwe fałsze znieśli mężowie nauką i pobożnością znakomici: Łukasz Wading w Kronikach Braci Mniejszych; Księga pod tytułem: *Nitela Franciscanae Religionis*. Oczyścili zakon z sprosności, która chciał go Bzowski oszpecić. Wśród wielu złośliwych zarzutów, powstaje on przeciw ubóstwu Braci

mnieyszych w tomie 14 pod rokiem 1317 i 1318; lecz jak bezgruntowne są jego twierdzenia, w niniejszym artykule dowiodę, bo wszystkie inne potwarze już zniosły pisma wielu uczonych mężów." Na karcie 63 mówi dalej: »Nazywasz w Kronikach swoich pod rokiem 1338, num. 6, szaleństwem ubóstwo Franciszkańskie? więc Papieże w zawrocie głowy i obłąkanym rozumie potwierdzali ten zakon, nazywaiąc go świętym, zasługującym i doskonałym, jak Mikołaj III? a Leo X. zowie go naśladownictwem życia Chrystusa i Apostołów. Nie wstydziłeś się Bzowski hańbić tę regułę, która miała tylu Świętych Wyznawców i Obrońców, rozsiewając fałsze, które wszystkich Katolików oskarżają. (Ju. MS.)

8141. Tłómaczone to z francuzkiego dziełka prozą, pod tytułem: *L'histoire du vieux et du nouveau Testament, avec des explications édifiantes, tirées des Saints Pères* etc. *Par le sieur de Royaumont Prieur de Sombreval.* (*Nouvelle edition. A Lyon* etc. 1683). Że to tłómaczenie jest Króla Leszczyńskiego, widać z przemowy Wydawcy i Typografa w Nancy Piotra Antoine do Króla Leszczyńskiego (*à Stanislas I. Roi de Pologne, Duc de Lorraine et de Bar* etc.).

8142. Jest to tłómaczenie prozą dzieła w Numerze poprzedzającym wspomnianego. W niém nie są opuszczone, jak w poprzedzającém, 12 Artykułów, które Objawienie Ś. Jana obejmują. Nadpisy artykułów obszérniejsze niż w oryginale, i cytują się przy nich, jak w oryginale, miejsca Pisma Swiętego, zkąd wzięta rzecz opowiadana. (Noty X. Plat. Sosn.)

8149. a) W przedmowie autor wyraża: »Prawda że materya tey pracy moiey, y iey rozłożenia też same są, co y Księgi o obyczaiach Chrzescian przez wielce uczonego Prałata, a Spowiednika teraznieyszego Króla Jegomości Francuskiego przed trzydziestą lat wydanej, lecz w iey wyłożeniu miano należytą Authora, czasu, y mieysca, gdzie ią pisał, baczność, tak że z przezornego na to względu, niektore tey Księdze są uięte, niektore też przydane mieysca, ażeby nie było coby czytanie tey Księgi komukolwiek mniey bespieczne, albo mniey pożyteczne uczynić mogło." Przed Częścią trzecią jest na cztérech kartach nieliczb. Dedykacja do Fryderyka Chrystjana Królewica Polskiego, w której podpisany autor literami X. J. H. B. S. (X. Jerzy Hilzen Biskup Smoleński). Jest to tłómaczenie francuzkiego dzieła X. Fleury: *Catéchisme historique.* (Jan. Pol. I. 28).

8155. Mizler, Acta, 1756, p. 64 nast., wymieniając to dzieło, wylicza z niego tych w Polsce, którzy grób Pański zwiedzali. Tymi są: Jaxa Gryph (Gryphius) Xiążę Serbski, założyciel zakonu Kanoników Regular. Grobu Pańskiego w Polsce r. 1159, Kilian Latoszyński z domu Gryf r. 1534, Henryk Xiążę Sandomirskie i Lubelskie, syn Bolesława Krzywoustego r. 1154, Mikołaj Radziwiłł W. Marszałek Litewski r. 1575, z nim Jerzy Kos, Michał Konarski Kawaler Grobu Pań-

skiego, Andrzej Skorulski, Piotr Belina Kawaler Grobu Pańskiego. W owymże czasie bawiła w Jerozolimie Polska szlachcianka Dorota Siekierzecka, Pakosłow hrabia, zwany starszy *(senior)*, inaczej Pękosławski z domu Abdanków, Jan Pudłowski herbu Kościesza Wojski Sochaczowski, r. 1589, Jan Kobilnicki, Jakób Bobola herbu Leliwa, Jan Łaski Arcybiskup Gnieźnieński, Wisz z Radolina herbu Leszczyc *(Acervorum)* Biskup Krakowski, a z nim Opat Tyniecki i dwaj Kanonicy klasztoru Miechowskiego, Jan Długosz, Jan Elgot Kanonik i Officjał Katedr. Krakowski, także Rektor Akademji przez lat wiele Tomasz Młodzianowski Jezuita.

8168. Wiara Chrześcjańska wprowadzona została do Chin około połowy dwónastego wieku za sprawą dwóch mnichów reguły Ś. Franciszka; z nich jeden był rodem Polak, (ob. Wiszniewski, hist. literat. t. 2. str. 195), drugi Francuz; a sławny podróżnik Marco Polo po nich dopiéro przybył do tej krainy. Krótka ta wiadomość wzięta jest z dzieła *Les Français peints par eux mèmes. Province. Tome Ier, p. 296*, bez wymienienia źródła, którém być może, albo: *Lettres Edifiantes*, albo: Podróże Marka Polo. Co bądź, pewna jest, że niemały był w różnych czasach wpływ Missionarzów i duchownych polskich na cały Wschód, tak co do propagandy religijnéj, jak i polityki. Zebrana o nich szczegółowa wiadomość, jako to, np. o Męcińskim, Krusińskim i wielu innych, mogłaby się zalecić tak ważnością swoją dla dziejów, jak wielą zajmującemi w opowiadaniu szczegółami.

8186. Dedykacja do Jana Samujłowicza Hetmana wojska Zaporozkiego. Dieło prozą i wierszem. Aż do karty 78 są wyjątki z Ojców ŚS. o Najświętszej Pannie, porządkiem alfabetu ich nazwisk umieszczone, a z Kazań Rychłowskiego wyjęte, jak świadczą cytacje na brzegach.

Galatowski w dedykacji Baranowiczowi dzieła swego: *Stary Kościoł Zachodni*, tak o nim pisze: ».....Masz wielką mądrość y naukę, którey nauki albo mądrości przez pracę swoię w młodym wieku, po różnych Akademiach y Collegiach, to w Wilniu (*sic*), to w Kiiowie, to w Kaliszu, z pilnością się starałeś dostąpić......... te dary od Boga sobie darowane inszym też ludziom daruiesz, a przez nich do morza głębokiego Boga, na pomnożenie chwały Bożey obracasz; bo naprzód z Cathedry Szkolney ucząc w *Collegium* Kijowskim młodzi dla dostąpienia wyzwolonych nauk zgromadzoney podawałeś, gdy Philozophią tradowałeś, potym z Cathedry Kaznodzieyskiey w Cerkwiach różnych Narodom różnym naukę zbawienną przepowiadałeś......... teraz Świątobliwość T. iuż naukę swoią nie tylko ustnie z Ambony Cerkiewney, ale y Xięgami swemi Chrześcianom Prawosławnym podaiesz, gdy z Typographiey *Miecz, Trąby, Lutnie, Miarę, Żywoty SS.*, *Xięgę Rodzaiu*, *Xięgę Smierci* y Xięgi *insze* światu podałeś...... Jeszcze od Boga dary sobie dane oddaiesz Bogu, rozdaiąc na restawrowanie

y fundowanie domów Bożych, Monasterow y Cerkwiey zruynowanych, które kosztem swoim restauruiesz y funduiesz, iako w Nowogrodku Siewierskim Cerkiew Przemienienia Pańskiego, w Czernihowie Cerkiew Męczenników S. Xiążąt Ruskich Borysa y Hleba z ruiny podzwignąłeś y naprawiłeś: y teraz R. 1678 na Gorach Bołdyńskich blisko miasta Czernihowa, począłeś Monaster y Cerkiew S. Troyey *de novo* niemałym kosztem fundować......... za te dary twoie Bóg bogaty w miłosierdziu bogactwo inszych darów swoich Boskich Świątobliwości Twoiey podał, gdy podał *Rectorstwo* Kijowskie, *Ihumenstwo* Kirylskie, Kupiatyckie y Dzienciołowskie, potym Archiereyski Thron Czernihowski, gdzie naprzod Episkopem się tytułowałeś, potym Naiaśnieyszy y Błahoczestywy ś. pamięci Hosudar Car y Wielki Xiążę Alexj Michayłowicz wszystkiey wielkiey, Małey y Białey Rusi Monarcha widząc Swiątobliwości Twoiey naukę, pobożność, czułość, gorliwość ku pomnożeniu chwały Bożey y Życie świątobliwe, instantią swoią wniół do Patryarchow na Synod w Moskwie zebranych, żeby przyozdobili W. M. Pana tytułem y sakkosem Archiepiskopskim, co chętnie Païsy Alexandryiski, Makary Antyochiyski, Joasaf Moskiewski Patryarchowie uczynili....." etc. (L. S.)

8234. e) Skarga przypisując w roku 1601 wydanie Żywotów ŚŚ. Królewicowi Władysławowi, powiada: »gdy iuż tego dziewiątego roku, Jasność Wasza czytać poczyna... przynoszę Jasności Waszey te księgi polskie Żywotów SS. abyś się na nich i czytania i języka polskiego doskonalej nauczył." Wydanie r. 1629 poświęcając temuż Królewicowi ósmém wydaniem je zowie. Dziękuje w niém Skarga Panu Bogu, iż mu dał doczekać piętnastego roku Władysława, i że go uweselił nie tylko zdrowiem i wzrostem jego pięknym, ale też dobrém wychowaniem z mądrego i niepieszczonego dozoru.

Drugą część przypisał Skarga Annie z Lipnika Komornickiej Kasztelance Czechowskiej, datując z Krakowa r. 1605.

8234. h) Niesiecki powiada pod *Skargą*, że za życia autora ośm wydań było Żywotów SS., a po jego śmierci daleko więcéj, w Krakowie, Poznaniu i indziej. Piérwsza edycja wyszła w Wilnie, jak widać z Przedmowy do 9tej i ostatniej za życia jego edycji, ośm bowiem jest samych Krakowskich. Wydanie Wileńskie wyszło, jak się zdaje, r. 1579, ta bowiem jest data dedykacji Skargi do Anny Jagiellonki Królowej. (L. S.)

O życiu i pismach Skargi zob. Kazanie Birkowskiego przy wydaniu Żywotów SS. r. 1612. Życie Skargi w łacińskim, drukowane w Krakowie r. 1661, w polskim r. 1691. Forteca Duchowna p. 201. Starowolski Hecat. N. XCVIII. Niesiecki Kor. Pol. p. 714 nast. Osiński o Życiu i Pismach Skargi w Krzemieńcu r. 1812. Bentkowski Hist. Liter. Pol. I. 647 nast. Siarczyński i t. d.

8286. **Pisemka Szembeka o SS. Patronach Pruskich, drukowane w Toruniu, razem pospolicie złączone, są następujące. (Tytuły, jako bardzo rozwlekłe, skracają się).**

a) Patronka Starodawna Panstw Pruskich y innych onym przyległych S. Dorota, z Prus wdowa, rodem wieśniaczka a mieszczka Gdańska.—Teraz znowu, na chwałę Panską y na odnowienie zastarzałego ku niey nabożeństwa pismem szerszym niż przedtym ogłoszona. 8. *ark. 1.* b) Wizerunek zacny przygotowania Chrześciańskiego na szczęśliwe skonanie etc. To jest Życie chwalebne S. Dorothy z Prus wdowy.—Dostateczniey niż przedtym opisane y do druku podane. 8. *3½ ark.* c) Pielgrzymka zacna z Niemiec w kraje Pruskie S. Jutta Niemkinia i t. d. teraz powtore dostatniey niż przedtym opisana. 8. *ark. 1.* d) Przykład dziwny doskonałości Chrześciańskiey—to iest: Zycie wielce przykładne S. Jutti Niemkinie ze krwi Xiążąt Brunswickich wdowy—Teraz powtore, dostatniey niż przedtym opisane. *Na końcu:* w Toruniu r. 1638. 8. *5½ ark.* e) Informatią Krotka o początku i przyczynie Nabożeństwa osobliwego do S. Rozaliey Panny—8. *ark. 1.* (Jest i po łacinie pismo Szembeka o S. Rozalii). Na oddzielney karcie: *Żywoty Swiętych).* f) Swiatło w ciemnościach błędow i utrapienia—Bł. Jan Lobedaw Thorunianin Zakonnik Franciszka S.—szerzey powtore opisany. 8. *ark. 1.* (L. S.)

8300. Dzieło to zawiera w sobie mnóztwo wiadomości do historji Kościoła Wschodniego, Unii z Rzymem, do historji Litewskiej i Xięztw Ruskich. Mianowicie położony na przodzie poczet autorów, z których Stebelski czerpał, ważnym jest dla Bibliografa. Ma niektóre błędy, ale też ma i takie szczegóły, które nie łatwo się spotykają. (L. S.) Zob. między innemi w Tomie I. str. 167, nota (†) nast., gdzie zbija autor Stryjkowskiego twierdzenie, którém założenie Monastéru Łauryszkowskiego pod Nowogrodkiem przyznaje Rymuntowi albo Łauraszowi synowi Trojdena W. X. Litewskiego, mieniąc, że założenie to należy się S. Elizeuszowi, rodem z Litwy.

8422. Dołączone są w tej edycji następujące pisma: 1) ***Domus virtutis et honoris, per PP. FF. Ord. Minor. S. Francisci Observ. Leopoli constructa et per Bartholomeum Zimorowicz Consulem Leopoliensem descripta.***

Zimorowicz w przypisie wspomina, że rodzice jego przed grobem Błogosławionego Jana z Dukli oddawali mu w dziecinnym wieku pióro do pisania; wywdzięcza się więc, pisząc na pochwałę jego.

2) Palma na gruncie Ziemie Swiętéy Seraphickiego Franciszka na fundamencie *Sacrorum Cinerum* Błogosławionego Jana de Duckla wyrosła etc., albo Kazanie Krotkie przy dorocznéy Pamiątce *Sublevationis* Kości świętych Cudownego Jana z Dukle— Przy obecności Nayiaśn. Michała i Eleonory Majestatów polskich i t. d. Przez JM. X. Mikołaja Popławskiego, Poznańskiego i Warszawskiego Kanonika K. J. M.

Kaznodzieje i Sekretarza, Bolemowskiego Proboszcza—die 23 Octob. Anno Dni 1672 w Kościele Lwowskim OO. Bernardynów czynione.

3) *Lampades Seraphicae Magno inclytae Leopoleos antemurali Roxolanoq. sideri V. S Dei Joanni Duclano S. O. Seraphici FF. Minorum de Observ. in Celeb. Conventu Leopoliensi a M. Stanislao Josepho Biesanowski Leopoliens. in Alma Universitate Cracoviensi Phlae Doctor. Collega Minore Ordinario Poëseos Professore accensae. A. S. 1672.* (Ju. MS.)

8485. W odezwie do czytelnika, między źrzódłami, z których czerpał wiadomość o S. Jozafacie, wymienia Stanisława Kosińskiego S. J., Spowiednika jego, który po polsku życie opisał, i Joachima Morochovius Biskupa Ruskiego, o życiu S. Jozafata, w książce dedykowanej Kardynałowi Barberini. Dalej instrument Kanonizacji tego Swiętego i Indult Papiezki na odprawianie officium i mszy św. o nim. Nakoniec wyobrażenie S. Jozafata z dwóma wierszami u spodu:

Russia me genuit, fouit Lituania, Mitra
Polockum, maduit sanguine Vitbla (Vitepscum) meo.

Od str. 137—151 wiersze na cześć S. Jozafata.

Od str. 112 mówi o Smotryckim i śmierci jego w klasztorze Dermańskim r. 1633, jak *Breve* Papieża Urbana VIII. na Arcybiskupstwo Hieropolitańskie, włożone po śmierci mu do rąk, tak mocno przez nieboszczyka ujęte zostało, iż mu żadną siłą wyrwać go nie można było i t. d. Zob. Niesiec. III. 912.

8522. Wszyscy życiopisowie S. Kazimierza jednozgodnie utrzymują, że świątobliwy Królewic, jako osobliwszy chwalca i miłośnik Najświętszej Panny, na cześć jej ułożył znaną modlitwę, albo hymn w Leoninach: »*Omni die dic Mariae Mea laudes anima*" *etc.*; że nie tylko codzień go na kolanach odmawiał, lecz z własnoręcznym jego rękopismem pogrześć się nawet kazał; że ten rękopism, już po uroczystém ogłoszeniu Kanonizacji S. Kazimierza, we sto dwadzieścia lat od jego zgonu, przy otworzeniu dotąd zasklepionego grobu w r. 1604 d. 16 Sierpnia, znaleziono cały i nietknięty pod prawą skronią, lub, jak chcą inni, na piersiach nieskazitelnego ciała. Przydają jednak, że daleko już wcześniej, bo w r. 1498, a zatém w lat tylko czternaście od śmierci Królewica Kazimierza, niejaki Ks. Krzysztof Złotynkowski, znalazłszy pomiędzy księgami zeszłego Książęcia inną kopją hymnu, podał ją był i ogłosił do powszechnego wiernych używania. (*Z. Ferrerius in Vita B Casimiri, apud J. Bolland: Acta SS. Martii, T. I. p. 343.— G. Swięcicki in Theatro S. Casimiri, p. 3 et 37.—A Kojałowicz, in Miscellaneis, p. 3.—J. Rywocki apud J. Bolland, l. c.*, i inni poźniejsi). Statecznie też uczniowie Jezuickiej niegdyś Akademji Wileńskiej, ćwiczący się w łacińskiej poezji, Orędownikiem i Patronem swoim S. Królewica-Poetę uznawali. Tym-

czasem niejaki Benedyktyn, Gabryel Bucelinus, ośmielił się dowodzić w Chronologji swego zakonu, że prawdziwym autorem hymnu »*Omni die*" etc. miał być Opat Benedyktyński Engelbert, ze znakomitego domu Volckersdorf, przełożony klasztoru Admontskiego w Styryi, (*Engelbertus abbas, familia dynastarum de Volckersdorf, Admontensis in Styria coenobii antistes*), zmarły 1321 roku; i że Królewic Polski Kazimierz, żyjący w półtora wieku poźniej, dziwnie upodobawszy sobie ten hymn, niegdyś przez Engelberta Opata napisany, przybrał go do codziennych modłów swoich, zkąd jakoby pójść miało, iż sam za jego autora począł być uważanym. (*Chronologia Benedictino-Mariana, auctore R. P. F. Gabriele Bucelino, monacho theologo ejusdem Ordinis Coenobii Vinearum. Anno 1671. 4. Typis Ducalis monasterii Campidonensis, p. 215—216; 241—242; 271*). Wszelakoż, pracowici następcy J. Bollanda, Godfryd Henschenius i Daniel Papebroch, w prawdziwie uczonym, z wielką gruntownością i wyczerpaniem wszystkich autentycznych źródeł napisanym Żywocie S. Kazimierza, nic zgoła o tém podaniu Benedyktyńskiém nie wspominają; a tak biegli w dziejach Kościelnych i tak prawdomówni mężowie aniby o niém nie wiedzieć mogli, aniby go w milczeniu dobrowolném pominęli. Sam wreszcie G. Bucelinus przyznaje, że dopiéro od czasów S. Kazimierza hymn: »*Omni die*" począł być powszechniej znanym. (Anon.)

8535. Foxius będąc na wizycie klasztoru w Starym Sączu, przez S. Kunegundę fundowanego, znalazł rękopism Długosza, i zalecił miejscowej Xieni, aby był na język polski przełożony i wydrukowany. Do tego użyty był Mojecki. Z odezwy do Czytelnika tyle dowiedzieć się można, że nikt przed Długoszem, ani po nim do owego czasu Żywota S. Kunegundy nie pisał. Na str. 1 zaczyna się: «*Przemowa do Przewielebnego w Panie Chrystusie Oyca Jego Mości X. Jana z Sienna Bisk. Krak. Jana Dlugosza tegoż Kościola Krakowskiego Kanonika.*" Narzeka tu mocno Długosz na oziębłość Polaków, że o kanonizacją S. Kunegundy dotąd mało czynili zabiegów, i zagrzewa Biskupa, aby się o to starał. »Szkody czasu który już upłynął powetuy kwapliwością i pracą swoją, oraz wstyd z Polaków zetrzy, ktorzy świętey wielą cudow za żywota y po śmierci przedziwnie wsławioney dopuścili przez 200 lat w ziemi, w prochu leżeć." Tytuł ma rycinę wystawującą klasztor S. Klary w Sączu pod Krakowem, z napisem: »*Monasterii Monialium S. Clarae in antiqua Sadec delineatio*.

8539. Godne są uwagi następujące wyrazy na str. 2: »*Revolvitur vita ipsius quotidie manibus hominum fusiori conscripta narratione; sed ad usum unius duntaxat accomodata populi, quia polonico idiomate, a Martino Frankovicz Custode Sandecensi, huius aevi scriptore; cum priscorum qui de hac beata scripserunt, monumenta authorum, Stanislai videlicet, ex Ordine Divi Francisci Theologi et Joannis Dlugosz Canonici Cracoviensis tempus nobis rerum edax, in-*

viderit; adeoque placuit illam nova latinitate donatam et in compendium redactam, succincto hoc libello ad usum benevolorum lectorum reimprimi facere." etc.

Dziwna, że Frankowicz i Petrykowski nie znali dzieła Długosza, ani w oryginale, ani w tłómaczeniu. Prawdziwy autor tego życia jest Atanazy Doński Pijar. W rękopismie Biblioteki Załuskich Nro 1977, 8 maj., na pargaminie pisanym, a Króla Stanisława Augusta nakładem wspaniale oprawnym, znajdowało się Życie S. Kunegundy. Wyrazy początkowe: »*Incipit prologus in vitam Felicis Kinge* (*) *ducisse Cracouien.*" Na końcu: »*Explicit epilogus de Sancta Kinga ducissa Cracouiensi. Anno D. 1400 primo finitus: in crastino Sanctae Annae feria quinta.*" Autor niewiadomy. (Janociana, Vol. II. p. 66 et sq.)

W tymże rękopismie i tegoż niewiadomego autora *Vita S. Salomeae, Reginae Haliciae.* (l. c. p. 236) (L. S.)

8540. O autorze taką anekdotkę przytacza Niesiecki: »Kiedy był w Rzymie na elekcji Generała Zakonu swego, a widział, że wielu na to galiło, żeby byli Generałem obrali jednego wielkiej zacności człowieka, ale trochę przysurowszego, na imie Gentiliusa, on, chcąc ich od tej intencji odwieść, przypomniał im wiersz z hymnu, który jest w pacierzach kapłańskich o Duchu S., a właśnie i elekcja ta podczas Oktawy świątecznej odprawiała się, to iest: *Turba pavet Gentilium*; na co rozśmiawszy się, inszego Antoniua Kloche (Cloche) na tę funkcją obrali."

8588. Na karcie 86 ciekawa odpowiedź Długoszowi Czechela. Chwali on Długosza Bibliotekę, iż tę wielkim kosztem corocznie powiększa i zgromadza. O sobie zaś tak mówi: »Napatrzyłem się w Paryżu będąc na Naukach iak kosztownemi są Doktoraty, w Akademii że czasem 60 grzywien kosztuią, i dla tego to wieńczą nieuków ale bogatych, Ubogim zaś gdyby i nayuczeńszym zamknięte stopnie. Wróciwszy z Francyi chciałem na łonie Matki Naszey Akademii Krakowskiey otrzymać stopień na ktory pracowałem i oświadczyłem iż podobne koszta zdaią się bydź nieprzyzwoitemi i dla tego na koszta promocyi ofiarowałem 40 Węgierskich złotych, a 40 ułożyłem rozdać na Jałmużnę Ubostwu, Smieszną się ta rzecz zdawała Akademikom Krakowskim i skąpstwu to moiemu przypisali" i t. d. (Ju. MS.)

8593. W odezwie do Czytelnika mówi autor: »*Ad vitam scribendam* Longino *usus sum. Adhibui et* Wilkowieccium *nostrum. Miracula quoque ex Longino accepi, et quia fluidus fususque stylus ipsius non arridet fortisan quibusdam,* gaudent enim brevitate Moderni, *parcioribus verbis ea complexus sum. Auxerunt miraculorum numerum votivae tabellae in Ecclesia nostra Rupellana appen-*

(*) *Kinga*, było imie Kunegundy, w owych czasach, jak świadczy Długosz pod rokiem 1239.

sae; acta item Monasterii Rupellani, nec non manuscriptae gratiarum Divi Stanislai Pandectae, quas ab eodem Monasterio porrectas habui. Nec gratias praetermissas volui ex tabellis Petravinensibus et Zembocensibus: ex illis a Dobielovio Parocho Opoliensi, ex his, a Sebastiano Piskorski, J. U. Doctore et Professore Cracoviensi et Velunensi Canonico, Plebano Zembocensi, laudatissimo aevi nostri Długossio collectas." (L. S.)

8610. W aprobacji autorem nazwany Mikołaj Oborski Jezuita. Por. Niesiecki, III. 357, gdzie obszerna rzecz o tym Oborskim i opisane widzenie jego S. Stanisława r. 1621 w nocy, której zawarty został traktat pokoju między Polską i Osmanem Cesarzem Tureckim. Tenże Oborski miał być przy piérwszym otwieraniu truny S. Stanisława Kostki r. 1570, o czém świadczy Bartolus *in Vita S. Stan.* i Tylkowski, ale Niesiecki zaprzecza to, mówiąc, iż jeszcze wówczas Oborski nie był na świecie, wstąpił bowiem do zakonu r. 1602, mając lat 26, umarł r. 1646 w Krakowie, mając lat 70. Por. Niesieckiego pod nazwiskami Oborski i Tłuczyński.

8616. Według tego pisma, O. S. Klemens XI. r. 1713, z trzynastu cudów S. Stanisława Kostki, trzy zatwierdził, to jest: 1) uzdrowienia w jedném okamgnieniu Anny Teodory de Ligneville z suchot i niemocy nóg, piérwéj nim nastąpiło pozwolenie Stolicy Apostolskiej r. 1605 oddawania czci temu Swiętemu; 2) prędkiego uzdrowienia Andrzeja Fausta Unikowskiego Benedyktyna; 3) uzdrowienia paraliżu Franciszka Xawerego Soc. Jesu, oba po wyżej wspomnianém dozwoleniu wydarzone. Dekret Kanonizacji zapadł r. nast. 1714.

8672. Przypisał Morawski Władysławowi IV. i Stanóm Xięstwa Mazowieckiego. Jest to trzecia edycja, bo autor cytuje dwie piérwsze, jako źrzódła, z których brał potrzebne wiadomości. Na karcie 133 pochwała Gielnowczyka, którą pisał Andrzej Krzycki Arcybiskup Gnieźnieński, wyjęta zapewne z rękopismu. Na karcie 138 wiersz Fabiana Orzechowskiego o Bł. Władysławie, pełen ówczesnej prostoty.

En Pater Sanctissimus jacet tumulatus
Qui Parvo Oppidulo Gelnów fuit natus
Atq. in Ecclesia rite baptisatus
A suis Parentibus Joannes vocatus.
Hic sermones plurimos scripsit festivales
Edidit de tempore et Dominicales
Metro atq. carmine, et quos legebamus
Cum in Pabianicis Scholis agebamus,
Fecit Vir Sanctissimus multas cantillenas
De Christo de Virgine pias et amoenas
Hic anno Millesimo quingen. quinto stravit
Lectum febri, decubans ad Christum migravit.

(Ju. MS.)

8695. Bessuy, pochodzeniem z Francji, urodził się w Kurlandji r. 1666, 7 Grudnia. W rękopisie po nim pozostałym: »*Eucharisticon Deo ter optimo, ter maximo* i *Dies festus solennis quo ingressus sum Societatem Jesu Vilnae 5 8bris Anni 1683*, powiada o sobie, że uczęszczał do szkół Jezuickich i przyswoił sobie, oprócz łacińskiego, kilka języków z nowożytnych. Od str. 113—132, są: *Aspirationes affectuosae P. Ludovici ad B. V. Mariam*" i t. d. Od str. 181—310, są pisma rozmaite i namowy do życia duchownego z lat 1698 i 1700, datowane z Nieświża i Łomży. Od str. 319—336, są myśli różne autora z wydarzeń życia swego. Wspomina tu on pobyt swój na Łukiszkach, w Wilnie r. 1698, i namienia o Tatarach prowadzonych w łańcuchach przez miasto. R. 1695 bawił autor w Pułtusku w funkcji nauczyciela. Umarł w Grodnie r. 1706 podczas wojny z Rossją i Szwedami.

8712. Tytuł pisma, które zbija autor, jest taki: »*Curiosa Demonstratio*; *Quod modernus Pontifex Benedictus XIII. in multis Articulis sit Bonus Evangelico-Lutheranus? et juxta Protestantium Fundamenta, in suis ordinationibus et Dispositionibus procedat.* Oryginalnie po niemiecku (bezimiennie).

Str. 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 19 etc. wspomina o swojém pismie: *Nuda veritas.* (Noty X. Plat. Sosn.)

8722. Dzieło rzadkie; trzy exemplarze jego znajdowały się w Bibliotece Załuskich, także w Szczorsach, w Bibliotece Ossolińskiego, w Bibliotece Uniwers. Wileńsk., w Bibliot. Semin. Dyecez. Wileńsk. Zawiera Rozdziałów sześć: piérwszy, o SS. Patronach Litwy; drugi, o cudownych obrazach; trzeci, o początku religji katolickiej w Litwie, także o religji greckiej i ewangelickiej w tym kraju; czwarty, o Biskupstwach Litewskich; piąty, o klasztorach i innych zakładach duchownych; szósty, o szkołach litewskich i ludziach znakomitych.

(Janoc. Nachr. II. 87).

8726. Czacki, T. I. p. 30, tak mówi o Łaskim: »Naszego Łaskiego pochwały są tylko w życiopisach (*Damalewicii vitae Archiep. Gnesn. p. 278*). Owczesne dzieje pokazują nam człowieka, jakim był. Kapituła Gnieźnieńska mówi mu z otwartością o łupieztwa dóbr funduszowych przez jego synowców, a przez stryja upoważnianych; mówi jaśnie o jego niewiadomości. Akta Tomickiego zawierają rys jego intryg, kiedy o nie zapozywany do Rzymu, w pozwie Arcy-Djabłem jest nazwany (W Tomie VIII. Aktów Tomickiego czyli Zbioru Stanisława Górskiego). W tłómaczeniu opiniów (*sic*) Rossyjczyków w wierze, na Soborze Lateraneńskim, okazał nierozsądek i grubą niewiadomość (*De Ruthenorum nationibus,* dość rzadkie dzieło, przedrukowane *in Historicis Russiae Monimentis*. Petersburg, 1841, t. I. str. 123). Wierny obraz jego czynów nie może być zmazanym przez jeden wielki projekt, któremu może dał swoje imie, a wykonaniu nie dał wsparcia. (L. S.)

8733. Mowa ta miana d. 5 Stycznia 1557 roku; napisana zaś jest nie przez samego Zebrzydowskiego, który ją tylko powiedział, ale przez Andrzeja Patriciusa (Nideckiego), jak widać z dedykacji do Jana Tarnowskiego. Ostrzega jednak, że nie wprzód ją napisał, aż po jej powiedzeniu. Oświadcza, iż podobnie robili Mówcy starożytni, historycy, a z naszych pisarzów Orzechowski, który pode Lwowem miane mowy, językiem łacińskim ułożył. List pasterski datowany z Bozenina Cal. Novembr. 1556, jest także pióra Patriciusa, który i podpisał go zapewne, jako Sekretarz Biskupi. Niesiecki wspomina Mowę mianą przez Zebrzydowskiego do Króla Zygmunta Augusta r. 1550, z polskiego przetłómaczoną na łacińskie. Może to jest ta sama. (L. S.)

8739. Pismo Wilkowskiego wyszło r. 1584 (zob. N. 2924). Przeciwko niemu staje w obronie swego Kościoła autor. Twierdzi, iż to, co Wilkowski o Kościele Rzymskim napisał, jest po większej części tłómaczenie dzieła Sokołowskiego, i że zada sobie pracę, *jakoby tę maszkarę odkryć, a ty Pawie piorka, którymi cię ta sprosna Wrona przypstrzyła, wybrać, aby ta wrona, wroną się okazała, a ludzmi prostymi mamić, y onych zwodzić przestała.* Główna część pisma idzie od str. 1—149. *Odpowiedź na potwarz Wilkowskiego*, p. 149—247. Na końcu od str. 249: *List Balcera Wilkowskiego Oyca do Kaspra Wilkowskiego Doktora syna swego do Papiestwa przepadłego*, narzekanie z powodu przejścia syna do papiestwa. Str. 159 takie miejsce: »Zadawasz nam też to iakobyśmy waszę katolikę potwarzać mieli, a osobliwie mnie dotykasz, iżem w *Odpowiedzi swoiey* przeciwko *K. Powodowskiemu*, przypomniał bałwochwalskie święto od Urbana czwartego kwoli białeyglowie iedney wystawione" i t. d.

Wypadałoby ztąd, że nie tylko Jakób, ale i Jan Niemojewski miał z Powodowskim zatargi.

Czechowicza broni Niemojewski, nazywając go wszędzie *bratem Marcinem*. Względem Budnego jest obojętny. Powiada (str. 176): »Budnego wolno szacować i strofować iako chcesz, ten podobno sam za się odpowie, iam się rzeczy iego nie podiął."

8760. Dedykacja do Tyszkiewiczów i Białłozorów. Część I dzieła jest historyczna, o obrazach świętych, o koronacji obrazów w ogólności, a w szczególności obrazu Matki Boskiej w Berdyczowie r. 1765, lipca 16 i nast. Część II. zawiera Kazania podczas obchodu tego miane. W liczbie ich jest jedno X. Ignacego Hrabi Krasickiego natenczas Kanonika Kijowskiego, teraz Proboszcza Przemyskiego. Do księgi dołączono około trzydziestu rycin starannie robionych przez Teodora Rakowieckiego w Berdyczewie. Na nich wystawione cuda N. Panny Berdyczewskiej i ozdoby kościelne podczas koronacii obrazu.

8773. W Dedykacji wyraża autor wdzięczność za dobre siebie do Rzymu jadącego r. 1664 w Pradze, a powracającego w Wiedniu przyjęcie. Z przedmowy do czytelnika widać, że Susza naprzód wydał

dzieło swoje w polskim języku r. 1646, w Zamościu, i Xięciu Alexandrowi Adamowi Sanguszkowi Wojewodzie Wołyńskiemu przypisał. Teraz zaś z dodatkiem w języku łacińskim. Gdy piérwszy raz podawał je do druku, był tylko Bazyljanem i Teol. Doktor.; przy drugiej edycji już Biskupem Chełm., jak świadczą approbacje Cenzorów.

Pars I. Rozdział I. *De Civitate et terra Chelmensi. II. De ecclesia Cathedrali Chelmensi,* którego założenie do Włodzimierza czasów odnosi. III. *De imagine Miraculosa Chelmensi*, który ma być przez S. Łukasza (równie jak obraz Częstochowski) malowany. Susza powiada, że bardzo ten obraz podobny do innych pędzla tego Apostoła, mianowicie do obrazu *S. Marji Większej* w Rzymie, i że podobnież na drzewie cyprysowym, jak dwa rzeczone, malowany. IV. *De devotione retroactae aetatis ad hanc Sanctam imaginem.* W tym Rozdziale z Pominnika Chełmskiego wiele przywodzi osób od najdawniejszych czasów do tego obrazu nabożnych, osobliwie z domów Xiążąt Ruskich i Litewskich. Szkoda, że Susza całego Pominnika tu nie wydrukował.

Pars II. zamyka w sobie dalszą historją obrazu. Część III. najobszérniejsza, same cuda. (L. S.)

8781. Obraz ten początkowo był w Nowogrodzie, i za jego pomocą wojsko Rossyjskie wielkie nad Tatarami odniosło zwycięztwo, zkąd ustanowiona uroczystość na jego cześć d. 28 Nowembra. W wojnie r. 1611, kiedy Nowogrod był zajęty przez wojska polskie, żołnierz jakiś, na imie Grzegorz, zdjął ten obraz z tronu książęcego i darował Kanclerzemu Leonowi Sapiezie, za co w nagrodę wieś dostał. Odtąd zostawał ten obraz w Różanej w skarbcu, aż dopiéro Kazimierz Sapieha Hetman W. L. oddał go nasamprzód do kościoła Zdryecideńskiego, pożniej do Czerei. Przyłączone do tego pisemka dwie Pieśni o N. P. Czerejskiej.

8783. Przedmowa w tych słowach: «*Historiam imaginis Gloriosissimae virginis. ex urbe Constantinopolitana ad nos mirifice aduectae Praesul humanissime studio et opera qua potui ex lacero et veteri codice reintegraui eam ex mille alijs tibi uni Mecoenati studiosorum dedicare statui. partim ob virtutes egregias, quibus polles partim quod te nouerim huic diuae puellae esse addictum. partim ob merita: in rempub. effusa. si principio de meritis loquar. id unum audacter loquar, fecisti tua doctrina gentem Polonorum toto orbi terrarum notam. Virtutes ut alias silentio obeam. fortitudo te magnanimum et vere virum facit. Turcis enim et Tartaris hisce diebus de repente prouinciam Russiae calamitosam inuadentibus. tu citra morem aliorum ad tuum gregem profectus. ibi hostes intrepide hactenus praestolaris, ante oculos horridos manes iam uersantes non expauescis. agis Catonem agis Spartacum, Sceuolam. Pompeium, et Epaminondam. fortis Macte Praesul ut paucis dicam. solent plerique corpus-*

culo misero et fragili ne pereat prouidere. varia pompa et apparatu vestium ornare, quo more apud nos nil fedius. in his vim totam ponere, tu solis virtutibus animum ornas ornatus cunctis mortalibus praestas. doctus doctos amas foues et amplecteris. Jure igitur hoc opusculum tibi vendicas id ipsum itaque sume placida manu, orna. lege. perlege et a cunctis prauae naturae hominibus. fortiter defende. Vale fauste decus literarium et nos quo soles amore complectere. Ex inclyta urbe polonorum Graccouia. decima Augusti. 1524.

Nie wiadomo, kto jest autorem; na karcie jednak Diij *recto* znajdują się wyrazy: »*Non caruit et pręsidio Marię virginis nostra Illiria,*" z których wnosić tylko można, że autor z Illiryi pochodził. (L. S.)

8784. Juszyński w manuskr. swoich przywodzi to z dzieła Nieszporkowicza: *Analecta* (zob. niżej), z tym dodatkiem, że autor ofiarował to pismo Jędrzejowi Krzyckiemu Biskup. Przemyśl. r. 1524, i przytacza wiersze z niego następujące:

Nescio quid virum multis spirare videris?
Qui rentur statuam Numen habere tuam
Hoc etiam mirum, quod in hac, ut viva tabella
Evarias vultum saepius ipsa tuum
Quidam te laetam, quidam (mirabile) maestam
Hic indignantem conspicit, ille pium.

Czyli to dzieło prozą lub wierszem pisane, czyli było kiedy drukowane lub nie, Juszyński w wątpliwości zostawił. Data i dedykacja dają porozumienie, czy nie jest to ze zmienionym tytułem, co w numerze poprzedzającym wymieniono. Doliński w wydaniu polskiém dzieła Nieszporkowicza przytacza także Piotra Rosprza Akademji Krakowskiej Professora i Panegirystę Obrazu N. P. M. Częstochowskiej, ale ani tytułu, ani wydania nie przywodzi. W pismie tém Piotr Rosprza miał opisywać wpadnienie Hussitów do Szląska i Polski; wylicza łupieże i okrucieństwa, jakich się dopuszczali na kościoły i kapłanów; opisuje złupienie kościoła Częstochowskiego, jako prawie współczesny tych wydarzeń: żył bowiem za czasów Króla Władysława Jagiełły lub też pod jego następcami. Przytacza też i on 6 wierszy wyżej przywiedzionych.

8787. W przedmowie do Czytelnika mówi Zymicyusz, że zacny urodzeniem i pobożnością szlachcic Polski Mikołaj Lanskoroński zebrał z różnych dziejów kościoła Jerozolimskiego, Konstantynopolskiego i Akwisgrańskiego, będąc tam na nabożeństwie, historją o obrazie P. Maryi, teraz w Częstochowie będącym. Historją tę za powrotem do kraju ofiarował Zygmuntowi I, który ją darował kościołowi w Częstochowie. Otoż z tej historji i z innych dawnych zebrał swoję Zymicyusz i do druku podał. Nie jest jasno, czy historja Lanskorońskiego była kiedy drukowaną? (L. S.)

O tym Lanckorońskim zob. *Odrobiny Stołu Król.*, wydania Do-

lińskiego r. 1733, jako od Króla Zygmunta I. był wyprawiony do Turcji r. 1517 i tam dowiadywał się o początku obrazu Częstochowskiego od starych kapłanów Greckich w Konstantynopolu, co mu jeden Anachoreta z rozrzewnieniem opowiadał z ksiąg i t. d. Exemplarz opisu Lanckorońskiego znajdował się jeszcze za czasów Dolińskiego w Częstochowie (r. 1733).

8803. W Zbiorze tym znajduje się 17 Kazań, mianych przez znanych w owym czasie Kaznodziejów, jako to:

1. *Andrzej Korsnicki* Kan. Chełm. i Kijow., Offic. i Prob. Radomski. 2) *Atanazy Kiersnicki* Soc. Jesu Kaznodz. Królew. Warszaw. 3) *Srebrnicki* S. J. Ord. Kazn. Kolleg. Krakowskiego u S. Piotra. 4) *Michał de Buczyn Krasowski* Kanon. Warszaw., Prob. Siemiatycki. 5) *Rozmarynowski* Akad. Krak. Collega major, S. Theol. Licent. 6) *Straszyński* S. T. Magister, Przeor Gidleński. 7) *Sapecki* S. T. Mag., Domin. Ordyn. Kazn. w Cyrkule Krakowskim. 8) *Narcyz Sołdan* Augustyanin, Regens Studium Krakow. 9) *Innocenty Pokorski* S. T. D., Paulin. Definitor generalny, Przeor Warszaw. 10) *Cesarius a S. Joseph* Sch. Piar., Zwyczajny Kaznodzieja Kollegium Łowickiego. 11) *Swiderski* Kanon. Regul. Ord. Kazn. Kaliski. 12) *Dominik Paprocki* S. T. D., Paulin, Przeor Włodawski. 13) *Symon Olbiński* Paulin, Kazn. Ordyn. Konwentu Krakow. 14) *Paweł Doliński* Paulin, Kazn. Ordyn. na Jasnej Górze Częstoch. 15) *Dominik Frydrychowicz* S. T. M., Konwen. Krakow. Dominikan. 16) *Dyonizy Chełtowski* Paulin, S. T. D., Wikary Prowincji, Przeor Konwen. Wieluń. 17) *Atanazy Kiedrzyński* S. T. D., Paulin, Przeor Konwentu na Jasnej Górze Częstochowskiej.

Kazania te po większej części szumne i śmieszne mają tytuły, pełne są konceptów, dykteryjek, polskich i łacińskich wierszy i t. p.; i tak: Kazanie X. *Cezarego od S. Józefa* Schol. Piar. taki ma tytuł: »Uniwersał zawołaney ná máćierzyństwo boskie nominacyi, nayświętsze imię Marya, od niebieskiego Káncłerza Gábryelá w domu Názáreńskim wydany" i t. d. Kazanie X. *Chełtowskiego*: »Dystrybuta wakansow duchownych, od Thronu nowoukoronowaney w przecudownym obráźie Częstochowskim Nayiáśnieyszey Krolowey Nieba i ziemi" etc. Kazanie *Kiersnickiego* pełne konceptów, patrz str. 20, 21, 22. Kazanie X. *Frydrychowicza* zajmuje szesnaście arkuszy drukowanych.

(Noty X. Plat. Sosn.)

8826. W r. 1610 Biskup Kujawski (Wawrzyniec Gębicki) zesłał był do Gdańska X. Lanckiego Suffragana Włocławskiego i X. Miaskowskiego Archidiakona Pomorskiego, aby zwiedzili klasztor PP. Brygidek, którzy nową Ksienię postanowili i inne urządzenia w klasztorze poczynili. Po ich odjeździe Rada miejska wmieszała się w tę sprawę, i za złe poczytując, że Mniszki Wizytatorów do klasztorów przyjęły, żądała, aby wszystkie ich czynności za niebyłe klasztor

uważał i rząd dawniejszéj Ksieni był powrócony. Gdy Zakonnice na to nie przystawały, przyszło do tego, że z klasztoru wystąpić były przymuszone. Otoż osnowa tego dyalogu. Podobno Jezuici chcieli sobie przywłaszczyć ten klasztor, czemu Rada miejska zapobiedz chciała. Na exemplarzu, który widział Sobolewski, zapisano, że autorem jest Fryderyk Szembek S. J.; ale to błąd zapewne, gdyż Niesiecki (IV. 45) wyraźnie ten dyalog przyznaje X. Kasprowi Sawickiemu Jezuicie, który pisma swoje pod nazwiskiem Kaspra Cichockiego na świat wypuszczał.

8850. Po Przemowie blizko 40 kart, Historja założenia Kalwaryi Zebrzydowskiej, którą rozmierzył Szczęsny Żebrowski matematyk i domownik Wojewody Krakowskiego, gdzie wiele szczegółów tyczących się domu Zebrzydowskich. Tu też wzmianka o malarzu Franciszku Lęxyckim Bernardynie.

8864. Bractwo to przed r. 1607 do Polskich kościołów zaprowadzone było, między innemi do kościoła Częstochowskiego. X. Stanisław Grochowski, Kustosz Kruświcki, przypisując X. Michałowi Maliszewskiemu, Opatowi Benedyktyńskiemu na Łysej Górze, wydaną przez siebie książkę niejakiegoś Włocha Benedyktyna, pod tytułem: *Lavacrum animae*, w Krakowie, 1601, 8, to pomiędzy innemi w dedykacji mówi: »*Nihil de confraternitate Compassionis Christi, quae ut a Martino Siskovio Canonico Cracoviensi spectatae doctrinae et pietatis viro, primo in Polonia excitata: ita per te primum in Calvo monte laudabiliter instituta est.*” (Noty X. Plat. Sosn.)

8866. Opisuje tu autor następujące zdarzenie: Koniecpolski Alexander poślubił sobie Zofią Dembińską. Ta przed spełnieniem małżeństwa uciekła do klasztoru S. Agnieszki w Krakowie i wyjść nie chciała. Koniecpolski wpadł do klasztoru gwałtem i żonę odebrał. Biskup Krakowski z dwónastą Prałatami wyklął Koniecpolskiego; lecz ten przebłagał pożniej władzę duchowną; a z tego przypadku wydana została Konstytucja 1616 r. *o bezpieczeństwie Klasztorów Panien zakonnych.* (Porówn. Przyłęckiego Pamiętniki o Koniecpolskich str. 204).

(L. S.)

8873. X. Stanisław Grodzicki Bernardyn, w książeczce: *Pax religiosa* etc., N. 9623, 8, p. 123, przywodzi wyjątek z Dekretu Kongregacji Rzymskiej *Rituum*, o Bractwie *S. Anny Niepokal. Poczę. Panny Maryi*, pod rokiem 1640 d. 17 Julii, w te słowa: »*Pro Regno Poloniae Confraternitatibus Chordigerorum S. Annae, Immaculatae Conceptionis B. V. Mariae, multi Summi Pontifices Processiones cum Venerabili Sacramento concesserunt certis temporibus, pro festivitatibus B. Virginis, Sanctorum Patronorum Ordinis, aliisque temporibus plenarias Indulgentias assignarunt.*”

Str. 127—129 nast., tenże autor więcej podaje wiadomości: że

Anna Xiężna Mazowiecka (*) przez Nuncjuszów Apostolskich, ustanowienie Bractwa S. Anny u Syxtusa V. Papieża wyjednała. Następnie X. Jan Solikowski Arcybiskup Lwowski otrzymał pozwolenie ustanowienia Arcybratwa S. Anny przy kościele S. Anny Warszawskich Bernardynów, z processyami w dzień S. Anny, jako dedykacji kościoła, lub w dzień S. Joachima, poświęcony dedykacji kaplicy, i w inne jeszcze dni, a to z zupełnym odpustem. To ustanowienie Bractwa S. Anny, całkowicie potwierdził Jan Andrzej Biskup Brillovar Referendarz Grzegorza XIII. i jego Nuncjusz do Polski, 1581 d. 2 Kwietnia. Na co też zezwolił i podpisał Albert Pęgowski Officjał Warszawski 1581 r. d. 1 Lipca. Następnie podpisem swym to wszystko utwierdził Nuncjusz Papieża Grzegorza XIII. do Polski, Albert Kardynał Bologneti, 1584 r. d. 29 Grudnia. Podobnie też Sixtus V. Papież Bractwo S. Anny we wszystkiém potwierdził Bullą wydaną 1586 r. 10 Kalend. Octobris, poczynającą się od słów: „*Et incumbente Nobis desuper*" etc. (**).

Tenże, str. 130, 131, mówi, że odbywanie wyżej pomienionych processij przez zakon Bernardyński w Polsce, w dni Święte Maryi Panny i Patronów Zakonnych, potwierdził Nuncjusz Syxtusa V. do Polski Annibal de Capua, 1589 r. d. 5 Sierpnia; a potém, 1603 r. d. 19 Listopada, Claudius Rangonus Nuncjusz do Polski Klemensa VIII; nakoniec zaś toż samo potwierdził, a sprzeciwiających się tym pobożnym praktykom do swego trybunału powołał X. Krzysztof Vidman, Referendarz Innocentego X. Papieża i Sędzia Ordynaryjny Kuryi Rzymskiej 1642 roku. (Noty X. Plat. Sosn.)

8882. Jedne exemplarze mają na czele przypisanie: »*Hieronymo Lanuvio, Ordinis S. Spiritus Generali Magistro*," i w tych umieszczona jest odezwa do Braci Arcybractwa Rzymskiego, S. Ducha; w innych zaś położona dedykacja Piotrowi Gembickiemu Biskupowi Krakowskiemu, a odezwa: »*Spectabilibus ac vigillantissimis Regiae Civitatis Cracoviae Consulibus.*"

Z Dedykacji Gembickiemu okazuje się, że Zakon S. Ducha trudnił się wychowaniem podrzutków, sierót, oraz dozorem ubogich i cho-

(*) Jest to wyraźny anachronizm. X. Grodzicki tu się pomylił: *Anna* bowiem wdowa po Xiążęciu Mazowieckim Konradzie, Radziwiłłówna z domu, zmarła r. 1521, piérwsza sprowadziła Bernardynów z Krakowa do Warszawy, zaraz po zaślubinach Kazimierza Jagiellończyka z Elżbietą Austrjaczką 1454 r., i tam kościoł dla nich pod tytułem S. Anny fundowała. Już zaś Bractwo S. Anny założone tam powagą Syxtusa V, za staraniem Anny Jagiellonki, żony Króla Stefana Batorego. (Ob. N. 5).

(**) Autor xiążki o Życiu Błogosławionego Władysława (Varsav. 1633, 4. pag. 132), toż potwierdzenie Papieskie z r. 1586 wspomina, ale dzień kładzie nie 10, lecz 8 Kal. Octobris; i to zapewne lepiej: bo i początkowe wyrazy bulli prawdziwiej w te słowa przytoczył: *Ex incumbentis nobis desuper Apostolicae servitutis officio*" etc., i nadto kilka jeszcze wierszy z tejże Bulli kładzie, zkąd się okazuje, że ją miał w swoich rękach.

rych; że w Krakowie wtenczas, kiedy Saunier to pismo wydał, było więcej 270 osób w tym szpitalu; że ku pomocy zakonowi odnowił Saunier Bractwo S. Ducha, które też w Sandomierzu zaledwo trwało. Z przemówienia też do urzędu miasta Krakowa okazuje się, że w wieku 16, po zgorzeniu w Krakowie klasztoru i szpitala S. Ducha, urząd miejski przyłożył się do dania pomocy temu zgromadzeniu; że Saunier odnowił dla niesienia zakonowi wsparcia Bractwo S. Ducha w Krakowie, które tam oddawna trwało, jak to okazuje się (mówi autor) z imion Braci, nie w jednej xiędze zapisanych; lecz nakoniec stygnąć i ustawać poczęło. (Noty X. Plat. Sosn.)

8886. W przemowie chwaląc mieszczan Krakowskich, Jakóba Celesta i Zygmunta Hipolita z hojnych fundacyj na szpitale, innych wspomina temi słowy: »Kiedy furya Szwedzka Dzwony Kościoła P. Maryi na działa przelać i zamknięty Kościoł na rabunek siekierami drzwi wyłamać chciała, Pan Adam Nagot męczenskim prawie sercem chwyciwszy się drzwi koscielnych do zaiuszonego rzekł nieprzyiaciela: Tu mi obie wprzod utniycie ręce nim sie do tego dobędziecie Koscioła, a Pan Marcin Poczoska łakomych koiąc nieprzyiacieli kilka tysięcy na okup tego Koscioła wysypał."

Całe dzieło z 61 arkuszy złożone, zamyka pobudki i sposoby ratowania dusz w Czyscu. W tej materyi zdaje się, iż już w tak obszérném dziele wszystko napisano.

Siejkowski w dziele: *Swiątnica*, na karcie 23 powiada autorem tej kiążki Dominika Frydrychowicza, a na karcie 319 Cypryana Sapeckiego. (Ju. MS.)

8900. W Przemowie do Humieckiej Xieni Panien Norbertanek, wszyskie baśnie mitologiczne zastosował do zacności domu Humieckich, podpisując się X. F. A. L. S. J. Tłómaczenie tego nabożeństwa wybrane z księgi X. Engelgrave, pod tytułem: *Coelum empyreum*. »Nabożeństwo do S. Urszuli, mówi autor, wydane naprzod było od X. Krzysztofa Trzcińskiego Prałata Maryackiego w R. 1614. za aprobacyą Tylickiego Biskupa Krakow. Lecz i tych nawet książeczek iak z druku tak i z rąk ludzkich wyszłych prawie nie masz ledwie się ich dwie znayduie ktore ludzie osobliwie chowaią. Zginęło zapewne pierwsze wydanie, bo i Kosciola S. Sczepana w Krakowie śladu niemasz." (Ju. MS.)

8931. W Odezwie do Czytelnika między innemi mówi: »*Illud porro te monitum esse velim, devotionem hanc mancipandi se Deiparae, gestandique compedes Mariae sacras, non esse recens omnino et novum Lublini inventum; a multis retroactis saeculis..... suam traxit originem*" etc. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

8968. Na czele jest Historja tego obrazu...... Wywieziony obraz ten r. 1615 z samą figurą N. Panny, figura zaś dzieciątka P. Jezusa, w zamieszaniu nieostróżnie odszczepiona i zgubiona. Do Wilna od po-

wracających z Moskwy przywieziony, dostał się naprzód darowizną niejakiemu Piotrowi Boguckiemu kowalowi, mieszczaninowi Wileńskiemu, Jurydyki Kapituły Wileńskiej. Przez wiele lat był w domu tego kowala, z którym mając znajomość i przyjaźń niejaki Kołomyski, prosił, aby mu ten obraz darował, ale napróżno. Umierający prosił, aby depozyt do kościoła jakiego oddano rzymskiego lub greckiego. Na nowe naleganie Kołomyskiego, syn Boguckiego trudniejszy był jeszcze od ojca, za co skarany nagłą śmiercią. Matka przestraszona tém, obraz Kołomyskiemu oddała, który starał się, aby figurę dzieciątka domalowano i do szczeliny obrazu odszczepionego wpojono, czego malarze dokazać nie mogli, i podziśdzień nie mogą; i lubo teraz figura P. Jezusa odmalowana do obrazu N. Panny przyłożona jest, różnica jednak wielka między temi wizerunkami widna. Póki był ten obraz w domu P. Kołomyskiego, różne przygody i utrapienia nawiedzały dom iego; przeto R. 1649 oddał go w ręce X. Krzysztofa Przecławskiego Kanonika Wileńskiego, a potym Dziekana Kapituły Wileńskiej; niżej nieco data wyrażona oddania tego obrazu r. 1659, 15 Decembra, ale mylnie, bo jak z przytoczonych świadectw widać, już r. 1652 był ten obraz u Przecławskiego. Ten postawił go naprzód w Kościele Turgielskim, będąc plebanem tej parafji. Po spaleniu kościoła tego podczas wojny, obraz ten po różnych drogach nosił z sobą i w domu swoim chował. Pierwsza Kommissja z rozkazu Jerzego Białłozora Biskupa Wileńskiego odprawiona była r. 1662 w Żyrowicach, druga w Nowogrodku r. 1673. Obraz oddany był do kościoła Jezuitów r. 1662 d. 4 Lipca, a wprowadzony uroczyście do tegoż kościoła 17 Grudnia tegoż roku. Następują dalej Akta Kommissji i łaski od obrazu doznane. Na karcie C 3 *verso* jest wzmianka o jakimściś Wolanie, idącym z Słucka z posłem Kozackim do Króla Szwedzkiego na Żyrowice, gdzie się obraz wtenczas znajdował. Na karcie H 2 *verso* wspomnienie o napadnieniu tysiąca lesunów (?) na Kamieńszczyznę, dobra Kapituły Wileńskiej.

9043. W Dedykacji do Floryana Amanda z Janowa Janowskiego, Biskupa Tarnowskiego, J. C. M. Kons., podpisany autor X. M. Hieronym Juszyński Akademik Krakowski. W niej pisze: »Przyięty nayłaskawiey do Dyecezyi, komuż pierwiastki acz lichey pracy moiey w tym kraiu słuszniey poświęcić mogę, jak JW. Panu, któremu wszystko, bom zlepszenie losu powinien. (L. S.)

9051. Jest tu następna wiadomość o Obrazie N. Maryi Panny w Trokach. Przysłany był obraz ten w darze od Emmanuela II. (Paleologa) Cesarza Wschodniego (panował od r. 1391 do 1428) W. X. Litewskiemu Witoldowi, *amicissimo suo combellatori,* około r. 1400. Długo przedtém chowany był w skarbcu Cesarzów wschodnich, a Cesarz Jan Komnen (panował od r. 1118 do 1131) w wojnach, które pro-

wadził, w obozie go miewał swoim, i wojsku przed bitwą dla uczczenia na widok wystawiał; po zwycięstwach zaś dwóch nad Hunnami i Persami odniesionych, na srébrnym wozie do Konstantynopola wprowadził. Jest nawet podanie, jakoby obraz ten był z liczby obrazów ręką S. Łukasza malowanych. W. X. Witold złożył ten obraz w kościele przez się w Trokach założonym i hojnie uposażonym (*ut vetusta eius templi monumenta testantur*). Wyliczone dalej są cuda niektóre, doznane od obrazu tego; między innemi pomoc doznana od Mikołaja Łęczyckiego w sprowadzeniu relikwij SS. przez się dla Polski i Litwy, we Włoszech wyjednanych, o czém zob. Kojałowicza *Miscellanea*. Do obrazu tego koronę złotą, klejnotami wysadzaną, darował był Lew Sapieha Podkanclerzy W. X. Lit.; mniejszą dla P. Jezusa Alexander Naruszewicz także Podkancl. Lit.; tę ostatnią złoczyńca był skradł, i schwytany, na spalenie skazany został; lecz Kazimierz Brzostowski, Biskup Smoleński, Proboszcz (Praepositus) Trocki, wyjednał tyle, że winowajcy kara na ścięcie zmieniona została, a dopiéro potém ciało na stós wrzucone i t. d. Nabożeństwo do Obrazu tego od czasów W. X. Witolda było wielkie, ale Jezuici Wileńscy znacznie się przyłożyli do wznowienia jego i podniesienia: oni bowiem zaprowadzili uroczyste modły i processje do tego Obrazu wraz z Bractwami Akademików Wileńskich, i mnóstwem towarzyszącego ludu; gdy jednak dla niedogodności niejakich (ob. *emergentia quaedam damna*) młodzież Akademicka nie mogła znajdować się na tych nabożeństwach, processje te odbywały nadal Bractwa rozmaitych Zgromadzeń Zakonnych, nie tylko z Wilna, ale z Kowna i z Merecza, mianowicie Bractwo przy kościele S. Kazimierza w Wilnie w święto Nawiedzenia N. Maryi P., a Bractwo Rożańcowe OO. Dominikanów w święto Wniebowzięcia N. M. P., niemniej Arcy-Bractwo S. Anny OO. Bernardynów i Bractwa kościołów WW. SS. i S. Jerzego w Wilnie. Roku 1707 za wstawieniem się Konstant. Kazim. Brzostowskiego Biskupa Wileńskiego, i pośrednictwem Kardynała Albani Protektora Królestwa Polskiego, korony złote wyjednane zostały u Ojca S. Klemensa XI. z odpustem zupełnym na obchód Koronacji tego Obrazu, w czém delegowany był do Rzymu Alexander Sawicki Jezuita, i korony rzeczone przywiózł. Wiadomość obszérną o tym Obrazie podał w książce drukowanej r. 1645 Szymon Mankiewicz. Dołączony do tego pisma obraz sztychowany N. Maryi P. Trockiej ze stosownym podpisem łacińskim.

9095. Wedle *Relacyi* tu dołączonej, Obraz ten był znaleziony w puszczy; przedtém podobno w budynku albo kościołku jakimści zostawał. Malowany na desce dębowej bynajmniej nienaruszonej. Dalej opisanie rozmiarów i malowania. Dostał się naprzód do XX. Bernardynów i umieszczony był w krużganku processyonalnym, potém przeniesiony do kościoła; po wymurowaniu zaś kościoła dla Panien

Bernardynek r. 1596 przez Lwa Sapiehę, on sam wyprosił go u XX. Bernardynów i do kościoła S. Michała wprowadził. Poprawić też kazał twarz Obrazu tego; ale malarz nie mógł tego dokazać, tylko gdzie byli namalowani SS. Piotr i Paweł Apostołowie, które figury dla dawności ledwo znać było, namalowano S. Franciszka i S. Bernardyna Seneńskiego, Panu Jezusowi też trochę twarzy poprawiono. Podczas pożaru Wilna i zajęcia od nieprzyjaciół r. 1655 kościoł zgorzał, Obraz ocalał, tylko belka z góry spadająca skrzydło albo drzwiczki obraz zamykające, oderwała, a w obrazie na czole farba trochę zaczerniała. Roku 1669, za instancją Konstancji Sokolińskiej, Przełożonej klasztoru S. Michała, odbyła się Kommissja w kościele S. Michała dla sprawdzenia cudów tego Obrazu, przez Mikołaja Słupskiego, Biskupa Gracjanopolitańskiego, Officjała Gener. Wileńskiego; i cuda te aprobowane od Alexandra Sapiehy Biskupa Wileńskiego, za instrumentem jego dat. r 1670 d. 13 Februarji wydrukowane zostały; ale, jak powiedziano w tej Relacji, już książki tej exemplarzy nie widać, oprócz jednego w klasztorze S. Michała w Wilnie. Wiadomość o tym Obrazie znajduje się w dziele *Atlas Marianus* wydaném przez X. Wilhelma Gumperbera Jezuitę Prowincji Niemieckiej r. 1672, z listu pisanego doń z Warszawy przez Wojciecha Kojałowicza r. 1671 d. 12 Febr.

Koronacja Obrazu tego koronami wyjednanemi u Stolicy Apostolskiej, za wdaniem się Jana Fryderyka Sapiehy, natenczas Kasztelana Trockiego, potém Kanclerza W. X. L. r. 1733, odbyła się aż za drugim konsensem Kapituły Watykańskiej w r. 1751 przez Michała Zienkowicza Biskupa Wileń. Opis szczegółowy tej Koronacji i całej pompy z tego powodu w Wilnie, pomieszczony tu jest od str. B2 *verso* do końca książki.

9108. Wedle pisma tego, przeznaczenie i prezentowanie kapłana do kaplicy Bożego Ciała było zdawna atrybutem Magistratu Wileń.; Bractwo też Bożego Ciała r. 1539 przez Syndyka miejskiego prokurowane, a r. 1573 przez Waleryana Biskupa Wileńskiego wprowadzone; przywileje, fundusze, zapisy autentyczne na Konfraternią, na kamienice i t. d. od miasta nadane; a po pożarze miasta, podczas którego i dokumenta w kaplicy zgorzały, kamienice staraniem Magistratu wyreperowane, dochody pomnożone, organ kosztujący zł. 1,788 sprawiony i t. d. Pismo to wyszło po. r. 1773, po kassacie Jezuitów. Jest wzmianka na końcu, że r. 1706 podczas zajęcia Wilna przez wojska obce, zginęło srébra do Bractwa należącego, proby 11, grzywien 70; skrzynia zaś na konserwacją srébra brackiego i *montium pietatis* przez Jezuitów ukryta była, i dopiéro po kassacji przez Lustratorów odkryta.

9115. Obraz ten zkądby się wziął i od którego czasu lud do niego nabożeństwo powziął, żadnej ztąd powziąć wiadomości nie można; niemniej nic o tém nie znajdowało się w Historji tego Obrazu wy-

danej przez Hilarego od S. Tyburcego Karm. Bos. r. 1707; rękopis zaś Historji fundacji Konwentu Karm. Bosych Wileń. z r. 1667, w której się znajdował panegiryk o tym obrazie, napisany przez O. Macieja od S. Jana Baptysty, zaginął był, jak o tém namieniono w Historji tego Obrazu, r. 1707 wydanej. Jednakże z Relacji tej tyle dowiedzieć się można, że Obraz ten przed fundacją OO. Karmelitów Bosych r. 1626, czci zupełnej nie odbierał; na tém tylko, co teraz, miejscu, był do muru nieco wpuszczony, z okienicami czyli drzwiczkami, nie w zupełny kwadrat zrobionemi, Obraz zakrywającemi. Przed nim był ganeczek bardzo szczupły, na który proste i ciasne wschody, ledwie tylko do zapalenia (jeśli kto ofiarował) lampy wstęp czyniły. R. 1671, O. Karol od Ducha S. Kaznodzieja *sławny* przy Konwencie Karmelitów Bos. Wileń. postarał się, aby obraz do kościoła był przeniesiony, i w kaplicy piérwéj po prawej stronie od wielkiego ołtarza pomieszczony; ten zebrawszy znaczną jałmużnę, wystawił kształtną z drzewa kaplicę i wprowadził uroczyście do niej obraz. R. 1706 d. 18 Maja, podczas pożaru miasta, obraz znowu do kościoła przeniesiony został; jednak kaplica była nie zgorzała, i znowu do niej obraz powrócono. Podczas pożaru znowu miasta r. 1715 d. 26 Maja, i kaplica zgorzała, i obraz powtórnie do kościoła wniesiony przed wielkim ołtarzem. Dopiéro w lat kilka potém O. Telesfor od S. Jędrzeja Karm. Bos. z zebranej jałmużny kaplicę wymurował i w assystencji cztérech Biskupów, W. X. Lit. i Magistratu Wileń. obraz do niej wprowadził. Od str. 10 do 29 opisane są cuda obrazu Ostrobramskiego aż do r. 1761, to jest, do roku wydania tej książki; dalej nabożeństwo do N. Maryi Panny.

9117. Mieści się w tym zbiorze Kazań 12 znakomitszych w owym czasie w Wilnie Kaznodziejów. X. Platon Sosnowski, który sam tak pożytecznie w winnicy Pańskiéj pracował, oceniając w rękopismach swoich trudy te, przyznaje XX. *Borowskiemu*, *Żyszkowskiemu* i *Kuźmickiemu* łatwość i gładkość wysłowienia; X. *Herburtowi* styl obfity, język czysty; X. *Fiałkowskiemu* żarliwość w nauczaniu i ogień; X. *Skidełłowi* porządną osnowę, dobór rzeczy i gruntowność; X. *Dowgirdowi*, przy zimnym wykładzie, porządek, jasność rozumowania i czystość języka; X. *Czapskiemu* styl łatwy i płynny; X. *Gąsowskiemu* wykład nauki prosty, jasny, niemniej jak ostrożność i ścisłość w wykładzie obowiązków chrześciańskich.

9141. Osobliwszy ten list wylicza dziewięć przyczyn, dla których stan Plebana jest nieznośnym. *Securum est semper*, *scriptura teste*, *in faciendis consulere. Incautum vero est ad aliqaid vel consentire vel disuadere. De cura pastorali suscipienda*, *amantissime Joannes*, *velut jam expertum tuis me litteris pye* (sic) *consulis etc. Quisquis igitur curam pastoralem portat*, *novem dyabolos sine intermissione*

se lacerare sciat: quod nequam sustinuisset servus, patienter tunc tollerat dominus.

Primus Dyabolus *inter omnes est ipse* collator, *qui dum ecclesiam quam confert suam esse putat: plebanum tanquam alium subditum tenet etc.* Secundus dyabolus *est* custos *ecclesiae etc.* (Dopisano na wierzchu, że *Custos* znaczy *Klechę*). *Quartus dyabolus est* Vitricus etc. *Quintus dyabolus est ipse* rusticus. *Sextus dyabolus est ipse Officialis. Octavus dyabolus est ipse Capellanus, hic in ecclesia tua nec cantat, nec legit, nisi unde ipse suum profectum habere possit* etc. *Nonus* dyabolus *est ipse* predicator, *quanto in doctrina gloriosior, tanto plebano infestior* etc.

O każdym z tych artykułów autor listu obszérnie mówi, i odradza przyjacielowi swemu, którego tylko po imieniu *Janem* nazywa, brać plebanią. (L. S.)

9147. Piérwsza po tytule karta ma taki napis: »Diskurs Jednego Miłośniká Oyczyzny nászey, w ktorym się pokazuie dowodnie, że z wieczną háńbą tego zacnego Krolestwá Pan Bog skarał woysko násze potężne Roku 1648. częśćią pobite, częśćią rozproszone od Kozakow; dla tego, że Ich Mość PP. Żołnierze, y Kwárćiáni, y inszy, rozmáićie krzywdzili poddáne Osob Duchownych, y w Litwie, y w Mázowszu, y w Polszcze, y ná Ukráinie, y indźiey. Przeto, żeby tego ná potym nie czynili Ich Mość PP. Żołnierze, daią się im w tym Diskurśie pewne przestrogi: y tym Spowiednikom, ktorzy ie po tákich krzywdách rozgrzeszáią, nie nakazawszy im powinnego nágrodzenia ludźiom ukrzywdzonym." (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9149. Początek tego pisma: »Podczas seymu Warszawskiego 1695 wypadła z druku Informacya do Stanow Rzeczypospolitey o zruinowaniu dobr diaecezyey Wileńskiey, y powtornie druga pod tytułem *Kopia listu*: obiedwie tak prawdziwe y tak poczciwe, że rozsiawszy te paszkwile y potwarne *scripta*, zaraz zabieżono (nawet zaciągnąwszy władzę X. Legata) żeby w żadney drukarni, żadnego *scriptu in contrarium*, do druku nie przyimowano. Dla tego zpozniwszy z zaległym *rescriptem* (lubo się iuż swiat przeyrzał, co to robi J. M. X. Biskup Wileński pod praetextem chwały Bożey, y do czego zmierza: a wrodzona cnota, y poczciwość, *acta* onego *condemnavit*) iednak przeciwko tey niegodney wiary informacyey, godzi się taką stanom Rzeczypospolitey dać reinformacyą." (L. S.)

9179. Czyje to są wiersze, uwiadamia Damalewicz w następnej odezwie do Czytelnika: »*Ad Lectorem. Dum rudera Polonae antiquitatis euoluo, memoriam Archipraesulum Gnesnensium solido temporum ratiocinio et indubitata successione catenatam, in lucem posteritatis educturus, super mensam Illustrissimi Principis venit in manus meas Stanislai Poklekowski*: Gloria Archiepiscoporum Gnesnensium, *singulis trium distichorum epigrammatis illustrata: quam, quia*

mihi visa non indigna luce publica, ad levandum in legendo fastidium, meis lucubrationibus interserui, tribus Archiepiscopis, quos ille omisit, additis, et nonnullis, modeste tamen, ubi res poposcit immutatis. (M. M.)

9188. Chodykiewicz w dziele tém widząc niedokładność w następstwie Metropolitów Kijowskich, z pewniejszych źrzódeł ich porządek wyprowadza. P. R 2 *recto*, powiada, iż Piotr Mohiła, Metropolita Kijowski, nieunit, wydał po rusku małą książeczkę, pod tytułem: »*Confessio Catholicae Ecclesiae orientalis ut Catholicam fidem ob grassantem in Polonia et Lithuania Calvinismum, apud suos obfirmaret. Librum hunc subinde Orientis Patriarchae quatuor, Anno 1643 in Constantinopolitana Synodo Parthenio II. Duce approbarunt, legendumque suis commendaverunt. Haec autem Confessio Graece translata, Bucarestii in Valachia prodiit anno 1659. Subinde rursum Amstelodami A. 1642.*" Umàrł r. 1662.— P. D *verso*, wspomina o sobie autor, iż był w Rzymie.—P. S *recto:* »Cyprian Żochowski. *Ut disuniti cum unitis componerentur, indixit Joannes Rex Colloquium publicum Lublini pro die 24 Januarii 1680, in praesentia Commissariorum et Senatorum, sed disuniti prorogationem ad aliud tempus impetrarunt a Rege, sicque pax et unio hucusque est prorogata. De hoc colloquio Lublinensi edidit eruditissimum Tractatum Cyprianus. Obiit 1694.*"—P. V et sqq. »*Leonis, Ducis Terrarum Russiae, Danielis Regis filii, Diploma in favorem Ecclesiae Metropolitanae Haliciensis, sub nuncupatione Dormitionis Deiparae Virginis in Krylos erectae Slavonica lingua scriptum Haliciae die Jovis Octava Mensis Martii Anno a Creatione Mundi juxta Computum Graecum 6809 qui correspondet anno Christi 1301,*" po sławiańsku i po łacinie drukowane.— P. X 2 *verso*, Chodykiewicz przeciwko Stryjkowskiemu dowodząc, iż Leon Xiążę Ruski nie był r. 1276 od Gedymina zabity, lecz swoją śmiercią r. 1301 umarł, tak cytuje jakiś rękopism Zimorowicza: »*Stricovius falsi convincitur in allegata violenta Leonis morte, etenim Eruditus Zimorovius ex vetustis documentis Archivi Consularis Leopoliensis in sua* Triplici Leopoli *MSS. 1672, de Leonis obitu, haec verba habet*" etc. Rękopis ten *Triplex Leopolis*, znajdował się w Bibliotece Lwowskiej. Karamzin w Tomie IV. Historji Rossyjskiej o tém i o Chodykiewiczu wspomina. (L. S.)

9191. Kładzie autor naprzód herb każdego Biskupa; potém jego czyny opowiada prozą, ułożoną w dłuższe lub krótsze wiersze, gdzie ogólne uwagi i maxymy wyrażają się *cursive*; po czém następuje tejże treści Oda. Opisanie *np.* Zbigniewa Oleśnickiego Biskupa i Kardynała tak się poczyna:

»*Hactenus unicam veneratus es Infulam*
»*Nunc et Mitram Ducalem.*
»*Pontificium nisi hucusque Scipionem,*

»Modo jam et Principis Gladium.
»Non parcus scilicet in titulis Honor, ubi digna deprehendit nomina.
»Aestimare novit, qui a se magni sunt.
»Fortunam statim conciliat, dum egregios videt.
»At tantae felicitatis author Olesnicius est." etc.

Opisuje dalej jego czyny. Oda zaś taki ma początek:

»Aeterna tanto carmina Nominı,
»Aeterna magno cantica Praesuli,
»Aeterna Zbigneo trophaea
»Non ego solus, at et Polonus
»Instauret Orbis. Quid? mihi cantica
»Indico tantum? per Lechicos nisi
»Ponenda quid campos trophaea?
»Non ego, non Lechus, universus
»Sed ponat Orbis." etc.

Papier piękny; edycja ozdobna. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9192. We wstępie autor zawarł następujące materje: I) *Non primum sub Mecislao Religionem Christianam caepisse in Polonia, sub eo tamen cultum illius et ritus, publico edicto extulisse signa.* II) *Quam late pateat Vladislavien. Dioecesis in Polonia.* III) *Quam augusta sit Pontificatus istius cathedra, quave dispositione in Basilica divina officia celebrentur: et quam sit ordinata unica in hac Dioecesi Collegiata Crusuiciensis Ecclesiae.* IV) *Quam frequentes Parochiales Ecclesiae numerentur in hoc Episcopatu: quive in eo religiosae militiae Ordines excubent.* V) *Quibus praerogativis Pontifex Vladislaviensis inter alios in Regno Poloniae emineat.* VI) *Quae fuerit Crucigerorum hanc Dioecesim frequentius infestantium origo."*

Następują potém Żywoty Biskupów Kruswickich (bo tak ich zrazu nazywano), poźniej Kujawskich. Zdaje się, że gruntem tego dzieła jest praca Długosza, lubo Damalewicz wyraźnie o tém nie wspomina. Chcąc swoje dzieło przyjemniejszém uczynić, za przykładem Janickiego poety, dodał własnej roboty po 6, 8 lub 10 wierszy pod każdym Biskupem. Herby ich także się tu znajdują. Maciej Łubieński zamyka poczet. Na końcu są wiersze różnych na pochwałę dzieła i autora, a mianowicie Gabryela Miłaszewskiego Kanon. Władysław., Bartłom. Bleskiego Kanon. Kruświc., Ludw. Krzyszt. Millera Dokt. Filoz. (L. S.)

9195. Wyraża w dedykacji Treter, że przed dwódziestą laty dostał od Kromera w podarunku szacowny rękopism Długosza, w największej części ręką jego własną pisany i poprawiony, zawierający w sobie życia, albo raczej Katalog wszystkich a wszystkich Biskupów Polskich, gdzie stylem prostym owego wieku, lecz rzetelnie i bez pochlebstwa sprawy ich krótko i w ogólnych wyrazach wystawione były, z dodaniem herbu każdego. Żądał przytém Kromer od Tretera, aby jego staraniem rękopism ten wyszedł z druku. Wydawca jednak,

dla swego długiego przebywania w Rzymie przy Hozjuszu, nie mógł do tej chwili zająć się tą pracą, zwłaszcza, iż chciał dodać życia Biskupów od zejścia Długosza do swoich czasów. Powróciwszy do kraju, zaczął od wydania Żywotów Biskupów Poznańskich, jako swojej własnej ojczyzny. Właśnie wtenczas Tarnowski na Stolicy Poznańskiej siedział, i do tej pracy zachęcał i koszt na druk ofiarował. Lecz nim dzieło na widok wyszło (z powodu wszczętej w Prussiech zarazy morowej spoźnione), Tarnowski z Poznańskiego na Kujawskie, a z Kujawskiego na Arcybiskupstwo Gnieźnieńskie postąpił. Dalej dedykacja Długosza do Andrzeja z Bnina Biskupa Poznańskiego, datowana z Lublina r. 1475, gdzie wiadomość o nastaniu Biskupstwa Poznańskiego i dobrodziejstwach dlań Królów Polskich i grobach ich tam będących. Przed życiem każdego Biskupa rysunek herbu jego.

Długosz zaczyna od Jordana piérwszego Biskupa, a kończy na obraniu Urjela Gorki w r. 1479, (autor umarł r. 1480 d. 29 Maja). Życia dalszych Biskupów aż do Wawrzyńca Goślickiego *inclusive* dodał Treter, dostawszy je od Jakóba Brzezmezkiego Suffr. Poznańskiego. Wszystkich Biskupów jest 58. Długosz chwali, gani, jak kto zasłużył. Nie przepuścił nawet Andrzejowi z Bnina, któremu swoje Żywoty Biskupów Poznańskich dedykował. Mówi do niego w Dedykacji: »*Plurimum enim interest Episcoporum et Magnorum virorum actiones virtuosas et nefarias scriptis mandare......*" Niżej zaś: »*Posui et, Pater Reverendissime, in ora omnium, virtutes quoque tuas nonnullas, sed et defectus cecini......*" Skarży się też, że dla niedostatku piszących, oraz dla odległości przeszłych wieków, pamiątka dawnych i piérwszych Biskupów prawie zupełnie się zatarła, tak, iż ich nazwisko, rod, początek, domysłami tylko mógł oznaczyć. Wypisuję tu słowa Długosza z tej Dedykacji o katedrze Poznańskiej. Powiedziawszy, iż ją Mieczysław założył i hojnie uposażył, »*Quam tanta veneratione et amore coluit, ut Myeczislaus senex moriens Boleslao Chabri* (sic) *filio suo in Ecclesia Posnaniensi locum monstraverit, quo condi vellet: ibique non solum sua, sed et filii sui Boleslai Chabri Regis primi, caeterorumque succedentium sibi nepotum Poloniae Regum Ossa, condebantur, usque ad tempora Wladislai Primi, Poloniae Regis, Loktek cognominati, qui gloriosius credidit in Cracouien. Ecclesia funiculos splendoris sui jam tunc dilatare, (nec ipse solus sed et filius suus Kazimirus Secundus) quam in Posnaniensi sepeliri. Contulit tamen, et ipse Kazimirus Secundus Poloniae Rex, in busta Priscorum Regum Poloniae, ex quorum sanguine satus erat, in Posnaniensem Ecclesiam plerasque munificentias et decora. Nam* et sarcophagos Regum humiles et solo aequatos, pretiosa mole superimposita erexit: *delitescentesque umbras, ne in perpetuam reinciderent oblivionem, vindicatas illustravit: Et Posnanien. Ecclesiae, vasa aurea et argentea dono reliquit.*"

Miejsce to dla tego wypisałem, powiada Sobolewski, iż mi się zdaje dostatecznėm do wyjaśnienia, kiedy i przez kogo ów wielki kamień grobowy z napisem dla Bolesława Chrobrego był położony. Może to służyć za odpowiedź Lelewelowi, który o tym grobowcu i napisie obszérnie mówi w Tygodniku Wileńskim T. I.

O Bnińskim tak mówi: »*Vir modestus et mansuetus, staturae brevis, capillo nigro, vitae pudicae et nitidae, in clericos impudicos suae Dioecesis parum severus et rigidus, multorum tolerans scandala et vitia, ne illos sibi efficeret infensos. I n fratres et nepotes lascivus, quibus cum multa bona temporalia, de facultatibus Ecclesiae coëmisset, domum suam, genus et familiam amplificaturus retulit exinde fructum acerbum, et vidit adhuc vivens, bona coëmpta, nepotibus morientibus, ad generos, in extraneas domos devoluta. Liberalis fuit et magnificus in pauperes ac inopes: utpote qui et virginibus pannosis dotes, viduis, orphanis, et aliis, calamitate oppressis pecuniarum solatia, clandestina administratione praebebat. Liberalis itidem, in suam Posnaniensem Ecclesiam. Liberalis, et ut verius dicam, prodigus in omnes suae Dioecesis Ecclesias, ex singulari largitione, quae de nullo unquam Pontificum, Regum, at Principum, legitur, refulgens. Propensior fuit, in consanguineos, quam Pontifici congruebat, quibus possessiones Ecclesiae committebat gubernandas, a quibus, eo dissimulante, coloni, usque ad destructionem nonnullarum villarum, opprimebantur. Plenus bonis operibus et eleemosinis, non aliquo morbo, sed fractus senio, admonens Canonicos, ut omni humano et Regis timore deposito, meliorem, in locum suum, ad Pontificatum deligerent, cum magno Cleri et Populi Posnaniensis, ac totius dioecesis luctu et desiderio hominem exuit.*"

W Supplemencie przez Tretera ułożonym, między innemi o Andrzeju Czarnkowskim taka jest wzmianka: »*Servitorum eius nequitia tumultus Cracoviae exorsit, et academia dispersa, studiosi omnes urbe concessere: quae res non minus ipsum Czarncovium, quam Regem quoque Sigismundum Augustum, qui Cracoviae tunc praesens erat, insigni moerore affecit. Rebus postea compositis, ex Academia Cracoviensi, Benedictum Herbestum, insigni pietate et eruditione virum, et Gregorium Samboritanum, professores, amplis stipendiis, Posnaniam evocavit, qui adiunctis sibi egregiis nonnullis viris, in Collegio Lubransciano, plene jam desolato, juventutem, litteris honestis, et pietate simul imbuerant.*" (Janoz. Nachr. I, 99 nast.)

9200. Z przemowy wydawcy widać, iż piérwszy, co pracował około życia Biskupów Warmińskich, był Jan Kretzmar, Kanonik Warmiński, i to po niemiecku. Tomasz Treter przełożył to na łacińskie i dopełnił z archiwów Heilsberskich; wydał zaś Maciej Treter z porady Olszowskiego, Biskupa Chełmskiego. Pracę Tomasza Tretera do

Stanisława Hozjusza, dalej do Radziejowskiego doprowadził Maciej Treter.

W życiu Jana Stefana Wydżgi, str. 165, jest wzmianka o Janie Kazimierzu, iż jeszcze Królewicem będąc, podczas panowania brata swego Władysława, bawiąc we Włoszech, wstąpił do zakonu Jezuickiego w Lorecie; a gdy już dwa lata nowicjatu kończył, Innocencjusz X. Papież wzbronił przyjmować od niego ślubu zakonnego i przyodział go dostojnością Kardynała. Król też Władysław źle przyjął te zabiegi Jezuitów, i dał to poznać w liście do Trzebińskiego Biskupa Przemyślskiego, i w innym do Kardynała Savelli Protektora Królestwa Polskiego imieniem Biskupów na Synod Warszawski zebranych. W skutek tego Jezuici od dworu Króla usunieni zostali.

W odezwie do czytelnika, przed Kroniką Plastwiga, powiada, iż pracę tę, która bez imienia po ręku chodziła, przywrócił właścicielowi, i tylko dla twardości jego stylu w wyrazach odmiany niektóre poczynił. Plastwig wygotował swoje *Compendium* na rozkaz Biskupa Pawła, i aż do jego czasów pracę swą doprowadził.

9205. Nakielski rodem był z Lelowa r. 1584. Po odbyciu domowej edukacji, dostał się do Krakowa, w 18tym roku wieku otrzymał tam stopień bakałarza, w roku 27mym wstąpił do zakonu w Miechowie, a w roku 33 otrzymał probostwo przy kościele S. Jadwigi w Krakowie. Mając lat 42, otrzymał stopień Doktora w Rzymie. Umarł r. 1651.

(Janoz. Nachr. I, 109.)

Ciąg dalszy dzieła tego przygotowywał Florjan Bujdecki Kanonik Grobu S. Miechowski. Skrócenie zaś jego zrobił i do druku miał podać Jakób Paweł Rudliński Kanon. Regul. (Jan. Pol. I. 19.)

9219. Dzieli się książka na 4 części: W I Xiędze (str. 1—136): »*Elogia Abbatum Tinecensium.*" Poprzedza Historja założenia klasztoru przez Kazimierza I, i jego pochwały etc. (Rycina Kazimierza I. na str. 5, Aarona (Francuza) I. Opata na str. 19). Po opisaniu życia i czynów każdego Opata, kilka wierszy pochwalnych.—W II Xiędze (tytuł bez liczby, i na odwrócie str. 137—192): »*Scripturae, privilegia, et dispositionum variarum Monasterio Tinecensi factarum Notae, Instrumenta, et Tabulae, ex Archivo eiusdem desumptae.*"—W III Xiędze (str. 194—241): »*Distinctiones III. continentur:* I) *De Scultetis e Emphyteutis Monasterii Tinecensis.* II) *De communicationibus spiritualium operum et privilegiorum, quas habet Tinecia cum diversis ordinibus, et Monasteriis.* III) *Distinctio:* 1) *Antiquiores quasdam Tinecensium consuetudines.* 2) *Sanctorum Reliquias in Ecclesia eiusdem monasterii asservatas.* 3) *Praecedentium Monachorum loci eiusdem literarios labores.* 4) *Nec non Particularia Monasteria a Tinecensi regimine dependentia recenset enumeratque.*" (Na str. 240 Rycina obrazu cudownego Najświętszej Panny, w kościele Ben. Tuchowskich).—W IV Xiędze (str. 242—260): O dobrodziejach Klasz-

toru Tynieckiego i jemu podległych. Naostatek (str. 261—270) *Appendix, de Viris illustribus Cluniacensibus.* (Str. 271—275) Regestr alfabetyczny. Druk antykwa mierny.—(Str. 27, 28) autor narzeka za swoich już czasów na upadek i poniżenie zakonu Benedyktyńskiego. (Str. 234, 235) wspomina o rękopismach dawnych, znajdujących się w Bibliotece Tynieckiej. Dalej (do str. 238) zachęca zakonników swoich do ćwiczenia się w naukach do pożytecznego przepędzania czasu na przepisywaniu xiążek.— W Xiędze I. *in Elogiis Abbatum Tinecensium*, wiele wspomnień tyczących się ogólnie historji polskiej. Wiele pochwał Opatów. Zob. o tém dziele: *Magnoaldi Ziegelbauer: Novus Rei Litterariae Ord. S. Benedicti Conspectus*, str. 280, i *Historia Rei Litter. Ord. S. Benedicti Pars I. p. 615.*

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9225. Użalają się w Dedykacjach Dominikanie na gwałty i uciski od lat cztérech w sprawowaniu obowiązków swoich doznawane: »Nie dziw, że nas pod bytność W. K. M. we Szweciey z klasztorow wyganiano, imano, wiązano, więziono, dźiała zataczáno, abowiem nie było doma pogrozy" i t. d. Przyczyna nieukontentowania i niepokojów tych była z oddzielenia klasztorów, a zatém i funduszów ruskich od klasztorów i funduszów polskich. Dekret zakonny w Walencji na Kapitule Generalnej, w tej mierze uczyniony, datowany jest 15 Junii r. 1596, wstrzymany r. 1598, po zatwierdzeniu O. S. ogłoszony na Kapitule Płockiej w Maju r. 1599. Protestacja szlachty Płockiej przeciw temu zaszła 14 Maja r. 1599.

9226. W Dedykacji powiada autor, iż pracy tej trudnej i przez nikogo niеułatwionej podjął się z rozkazu Sękowskiego. Oprócz tego Bzowski zostawił niewydane Dzieje Zakonu Kaznodziejskiego, z uchwały Kongregacji Generalnej przezeń przedsięwzięte. Rękopism w 2ch Tomach in folio pod tytułem: *Annales S. Ordinis FF. Praedicatorum*, znajdował się w Bibliotece Konwentu Paryzkiego u S. Honorata.

(Ossol. I, 41 nast., 104).

9268. Na str. 5 jest tłómaczenie, dla czego Bracia Mniejsi w Polsce pospolicie Bernardynami nazywają się; a to, iż w Krakowie za życia S. Jana Kapistrana kościoł założony był pod tytułem S. Bernardyna, i do niego najpierwej wprowadzeni Bracia Mniejsi. Na str. 175 nast. między osobami, które sukienkę S. Franciszka Tercjarzy przyjęły, są: Mikołaj Ignacy Wyżycki Arcybiskup Lwowski; Kazimierz IV Król Polski; Eleonora, wdowa po Michale Królu Polskim, a potém po Karolu Xiążęciu Lotaryngii; Elżbieta Królewna Polska, Królowa Węgierska; Elżbieta Królowa Polska, córka Alberta II. Cesarza; Marya Józefa z domu Austryackiego, córka Józefa Cesarza, Królowa Polska; Magdalena Sanguszkówna Zakonnica Bernardynka we Lwowie; Urszula Franciszka z Wiszniowieckich Xiężna Radziwiłłowa Wojewodzina Wileńska, Hetmanowa W. X. L.

9273. b) Przypisanie autor tak zaczyna: »*Quam huius inimici libelli sint potentes, quantoque astu* ferme omnia prioris editionis exemplaria *meae conversionis auctori* Paulo Florenio *dedicata suppresserint, tu profecto, Imperator Sapientissime, omnium optime nosti...... Quocirca huius editionis exemplaria Majestati tuae dedicare volui, omnipotenti ut tuo praesidio fulta a crudelissimis inimicis defenderentur.*" Ta dedykacja naturalnie różni się od edycji piérwszéj. Autor tu nic nie mówi o przyczynach, dla których porzucił Zakon Jezuicki. (L. S.)

9273. c) I ta edycja jest rzadka. Do wydania tego przyłączona: »*Epistola* Pauli Albutii *ad Jesuitas, in qua de rebus gravissimis et lectu dignissimis tractatur.*" Są jeszcze inne wydania tegoż dzieła, które opisuje Clement w *Bibliothèque Curieuse Historique et Critique*, T. VIII. p. 456, mianowicie w jednym Zbiorze pism ściągających się do Jezuitów, in 8vo, który sam posiadał, lecz bez tytułu. Tu str. 1—33 jest *Colloquium Jesuiticum*, str. zaś 71—148 umieszczone: »*Consilium datum amico de recuperanda et in posterum stabilienda pace Regni Poloniae. In quo demonstratur, pacem nec constitui, nec stabiliri posse quamdiu Jesuitae in Polonia maneant. Conversum ex polonico in latinum.*" Clement zgaduje, czy tytuł tego zbioru nie jest: *Physiognomia Jesuitica, variis opusculis, discursibus etc. expressa*, Petri de Wangen. *Lugd. 1610. 8*; albo też: *Paraleipomena ad Amphitheatrum honoris Jesuitarum. Lugd. 1611. 8*, przez tegoż Piotra de Wangen wydane. O innych pismach Christiana Francken'a obacz *Henningii Miscellanea Lipscensia*, T. X. p. 137 et sqq.

Lecz ze wszystkich pism jego najrzadsze jest to, które przeciwko Trójcy napisał, będąc Rządcą Szkoły w Chmielniku, a wydrukował w Krakowie (nie w Rakowie, jak pisze Clement l. c. p. 457) u Alexego Rodeckiego. Z tego powodu autor musiał opuścić Polskę, a drukarz nie tylko wszystkie exemplarze utracił, ale też był więziony. Taszycki przez wstawienie się do Króla Stefana oswobodził go z więzienia. Obacz *Sandii Bibl. Antitr. p. 87 et 82. Samuel Fried. Lauterbachs Polnische Arian. Socinismus, Franckf. 1725. 8. 304.* Przeciwko temu dziełu pisał Jakób Gorski. Cfr. *Samuel Bock Hist. Antitrinit.* T. I. P. I. p. 360—364. (L. S.)

9278. Jest to raczej Apologja, jak Historja Towarzystwa. Autor powiada o sobie, str. 1, iż rok trzeci jak do Polski przybył z rozkazu przełożonych swoich dla wejrzenia w stan Jezuitów w Polsce i Litwie, o czém Argentus uwiadomił był Króla w Orszy, i listy uprzejmość jego dla Towarzystwa świadczące otrzymał. Str. 10, przywodzi świadectwo za Jezuitami Jana Zamojskiego Kanclerza, podczas, kiedy spowiednik jego i doradźca sumienia, Kulesza Jezuita, utyskiwał przed nim, że oni tylu uwłóczycielów mają.

W ciągu dzieła wiele jest miejsc o stanie religii mieszkańców różnych prowincij dawnej Polski. W Inflanciech (Livonia) powiada że

przed rokiem ledwie 18 kapłanów było katolickich, i to albo starych, albo ubogich; że wielu bez chrztu umiera; i że sami Jezuici tam obowiązki pasterskie sprawują, ale dla małej liczby, pobożności mieszkańców wystarczyć nie mogą. Przydaje do tego upadek Seminarjów duchownych w Rydze i Dorpacie.

W Litwie, w Wilnie, Jezuici bardzo byli czynni. Przed rokiem, mówi autor, jakem był tam, podzielili między sobą różne części miasta i jego okolic, nauczając lud i do sakramentów doprowadzając. Z tych, co pobliskie wsi zwiedzali, dwaj, ucząc chłopców katechizmu, u jednego z nich woreczek na szyi zawieszony postrzegli. Zapytany, coby w nim chował, odpowiedział, iż boga swego, którego od matki dostał i z jej rozkazu nosi. Za otworzeniem, dwie głowy węże w nim znaleziono, które gdy Jezuici z sobą zabrali, chłopiec z krzykiem wielkim boga się swego dopominał i gorączki silnej dostał. Kapłani jak mogli cieszyli go i baranka woskowego mu dali, a głowy do mnie przynieśli.

Na Rusi mało jest Xięży katolickich; w Orszy jeden Pleban; w Połocku, oprócz Jezuitów, żadnego Xiędza. Radzi Argentus założenie Kollegium w Orszy. Wspomina o ucztach pogańskich, czci kogutów tamże.

Do Smoleńska Argentus dla napadów częstych dostać się nie mógł. W wyprawie Xiążęcia Władysława do Moskwy r. 1618, Jezuici towarzyszyli jemu. Wymienia Bractwa od Jezuitów w Polsce zaprowadzone, między temi Bractwa Miłosierdzia, Szkolne, kilka Bractw w Krakowie.

Na Podole wezwani Jezuici od Walentego Alexandra Kalinowskiego, Stanisław zaś Żołkiewski Wojewoda Kijowski w Kijowie Collegium chciał założyć, tenże do Baru Jezuitów wprowadził.

Str. 95, jest poświadczenie Króla Zygmunta III. przeciw temu, co im zarzucano, jakoby Jezuici do polityki się mięszali.

Str. 115, liczy tysiącami uczniów do szkół Jezuickich uczęszczających, a z ich liczby z samego Collegium Poznańskiego co rok od 50 do 60 do klasztorów wstępujących.

Str. 120 nast., na zarzut, iż Jezuici wielkie dostatki posiadają, odpowiada, iż żadnego Collegium niema w Polsce, któreby potrąciwszy wydatki na utrzymanie kościoła, bibliotekę, podróże, obronę posiadłości i t. d., sześćdziesiąt osób utrzymać mogło, na każde 60 florenów licząc; niewiele takich, co trzydzieści, a inne mniej. W Litwie zaś bardzo szczupłe dochody w latach tych z majątków były, już to najazdami nieprzyjacielskiemi, już żołnierską swawolą z rolników i bydła ogołoconych.

Str. 130, wymieniając budowy Kollegiów Jezuickich, powiada autor, iż Poznańskie tak są nikczemne, iż połowa ze zgromadzenia pod dachem (*sub tegula*) mieszkają, w chatkach (*tuguriolis*), dla myszy

raczej, jak na pomieszkanie ludzkie zgodnych. Wileńskie znowu w ogólnym miasta pożarze zniszczały, a dla braku sposobów podniesienia ich nanowo, sam Argentus widział, iż się zimą wielu nie miało gdzie schronić. Wymienia dalej Adama Nowodworskiego Biskupa Nominata Kamienieckiego, co Kollegium Łomżyńskie ufundował; Mikołaja Paca Biskupa Żmudzkiego, który dla Towarzystwa w kościele przez się założonym, wsi, pieniądze, bibliotekę i sprzęt oddał; Jana Chodkiewicza; Collegium w Krożach; Wołuckich braci, co w Rawie rezydencją dla Jezuitów podnieśli; Bala, który sam prosił Argenta, aby mu wolno było na drugie Collegium w Krośnie założyć się mające, kilkanaście (*non pauca*) tysięcy czerw. złł. zapisać.

Str. 141 nast., wymienia wydarzenia i zamieszki w Gdańsku, Toruniu, Rydze, Dorpacie, Wilnie, Poznaniu, Lublinie. Opisuje, co zaszło w Toruniu r. 1614 z powodu przeszkód od urzędu miejskiego i mieszkańców czynionych odbywaniu nabożeństwa, *Annuae Rogationum supplicationes.* W Rydze niemniej nieprzyjazni byli mieszkańcy Jezuitóm, i pomimo usiłowań tych ostatnich, aby nieporozumieniów między nimi a mieszkańcami koniec położyć, nigdy temu zadość stać się nie mogło.

Str. 156, wymienia wyrok królewski: »*de Calendario Romano in Livonia recipiendo, deque Estonicis Praedicantibus Derpati prohibendis.*" Z Dorpatu też rzeczywiście kazano wystąpic Ministróm językiem łotewskim Lutra naukę opowiadającym, i mieszkańcóm przyjęcie Kalendarza nowego nakazano. Wspomina zamieszania w Lublinie 5 Julii r. 1620, w którém zbory (*synagogae*) akatolików wywrócone i złupione zostały, ale do których studenci, jak powiada Argentus, nie mieli udziału.

Str. 219 nast., opisuje wypadki zaszłe z Jezuitami w Ziemi Siedmiogrodzkiej, por. Kazania Przygodne Skargi, Węgrzech, Czechach, Morawii.

Str. 332, jest pomieszczony przywilej Króla Polskiego Zygmunta Augusta 8 Oktobra datowany, z powodu założenia Kollegium Jezuickiego w Pułtusku (*Pultoviae*); dalej dyplomat Króla Stefana na założenie Nowiciatu w Krakowie; przywilej Zygmunta III. dla Kollegium Łuckiego. Wymienia fundatorów Towarzystwa, jako to: Andrzej Noskowski w Pułtusku, Walerian (Protasewicz) w Wilnie, Adam Konarski w Poznaniu, Stanisław Karnkowski w Kaliszu, Piotr Kostka w Toruniu, Piotr Tylicki i Zakonnice S. Benedykta Chełmińskie (*Culmenses*), oraz Andrzej Markowski Proboszcz Gdański i Hieronym Rozrażewski w Gdańsku, Marcin Szyszkowski i Paweł Wołucki w Łucku, Jan Andrzej Prochnicki w Kamieńcu, Adam Nowodworski w Łomży i t. d. i t. d.

Dwóch akcij czyli mów autora, na zjeździe Siedmiogrodzkim mianych, niema tu zgoła.

9284. Do dziejów Jezuitów polskich niemało znaleźć można w Tęgoborskiego Kazaniu o zasługach S. Ignacego. Między innemi jest tam wzmianka, że Jezuici gorliwie pracowali około unii Ormianów z Kościołem Rzymskim, już dysputami, już pismami wydanemi, a z pomiędzy nich najwięcej Elzanowski i Bembus. Tenże Tęgoborski wspomina o książce wydanej w Polsce w niemieckim języku, o cztérech Jezuitach, od Elektora Mogunckiego Stefanowi Królowi Polskiemu przysłanych, jakoby za zbrodnie dowiedzione na rynku Krakowskim straconych. Tamże jest wzmianka o historji Zgromadzenia Jezusowego wygotowanej do druku, od wejścia ich do Polski do r. 1600, przez niedawno przedtém (t. j. przed r. 1763) zmarłego Jezuitę Collegium Przemyślskiego, której sam Tęgoborski kilka ksiąg czytał.

9291. Mieści się tu przedmowa do łaskawego czytelnika, która cokolwiek rzecz co do powodu tego pisma objaśni.

»Wyzwali byli Ministrowie Jezuity nasze, przez nieiakiego *Equesa* Prokuratora swoiego: który nie pokazuiąc się, imię też swoje zataiwszy, napisał oracyą łacińską, skarząc się na Jezuity, o krzywdy niewiedzieć jakie, Jezuitowie czuiąc się w niewinności swey, gotowi się byli każdemu sprawić: iedno wiedzieć nie mogli kto instigował, a z cieniem się też swarzyć nie przystało; wszakże znaleźli się ludzie zacni, którzy użaliwszy się, że sława niewinnych y Kościołowi Bożemu y Oyczyznie naszey, dobrze zasłużonych Kapłanów, sromotnie szczypana była, odpisali dowodnie na wszystkie ich szkalowania y potwarzy, z wielkiem pochwaleniem y zaleceniem Jezuitów.

»Są tedy trzy osobliwe *Oratie*, pięknie i dowodnie po łacinie napisane: podaiąc każdemu rozsądkowi, aby przeczytawszy obaczył, kto ma sprawiedliwszą, y kto się słuszniey na kogo ma skarżyć: daley nic w tym Jezuitowie nie postąpili, rozumieiąc, że się dosić każdemu stało. Jednak Ministrowie, wziąwszy takie Repliki, nie czekaiąc sentenciey inszych: samisz we Zborze potępili Jezuity, y iako winne osądzili: samisz skarżą, samisz też y sądzą, iako się im podoba.

»Wydali też Oratią, z łacińskiego w polski ięzyk przełożoną, y nazwali *Konterfet Jezuitów Mnichów*: nie wspominaiąc nic co im odpowiedziano na każde ich słowo, więcey ieszcze potwarzy nagmatwali: iawnie za wygraną swoię Causę do ludzi udawaiąc. Posłużył im w tym jakiś *Prawdzicz z Jasney Gory*, który, jako sam powiada, przyiachawszy ze Francyey, przywiozł z sobą nowych farb niemało, którymi ten Konterfet pofarbował; mniemaiąc że się też naszy, na takich Szalbierzach nieznaią. O tym Konterfecie, masz tu Rozssądek, taki jakiego chciał ten Konterfetarz, y rzecz sama potrzebowała: Nie wątpię isż każdy przeczytawszy, sprawi się co ma o Jezuitach naszych y o Ministrach Heretyckich rozumieć.”

Na exemplarzu Puławskim ręką Załuskiego zapisano, iż autorem tego pisma jest *Marcin Łaski* S. J., który sobie przybrał imie *Issiory*, dla swobodniejszego wyzionienia wszelkiego rodzaju obelg na Dyssydentów. Toż samo nazwisko przytacza Osiński o Życiu i Pismach Skargi. Wszakże obaj mylnie, gdyż prawdziwe nazwisko jest: Marcin Łaszcz Jezuita, jak przywodzi Niesiecki.

Wypisuje się tu jeszcze jeden szczegół p. 3 sqq.

»Naprzednia tego konterfektu sztuka iest, yż ten Pan Malarz, narobiwszy się koło tego konterfetu, imie swoie zataił własne, a przezwał się Prawdziczem z Jasny Gory: y mniema koniecznie że go ludzie w tey maskarze nie znaią. Podowno (*sic*) nieborak, niedufał barzo prawdzie swoiey, niechciał aby go za tę prawdę pochwalono: wolał tak maskarą się przykrywszy, potaiemnie kąsać, jako dobremu nieprzystoi. Ja aczem nigdy wieszckiem nie był, wszakże chocia go po twarzy w tey maszkarze nie nieznać, przedsię po samym głosie iego, łatwie zgadnąć mogę kto iest: nięmaśći wprawdzie kogo znać, y Boże nieday takich Prawdziczow znać: ale aby się nazbyt mądrym nieuczynił wyiawię go.

»Napisał był Klecha w Szkole Lewartowskiej, *Oratią* przeciw Jezuitom, wprawuiąc żaki swoie z młodu, jakoby mieli Invectiwy na Jezuity czynic. Podobała się *Oratia Examinatorom* tey tam skoły, onym Rabinom Lubelskim Czechowiczowi y Niemoiowskiemu: ktorzy wsadziwszy ią na konia, *Equessem* albo Szlachcicem Polskim nazwali, aż też i do niektorych ręku (których ia teraz wymieniać niechcę) przyszła, y tak się po wszystkiey Koronie naiezdziwszy, przyiachała do tego Konterfetarza, ktory ią pofarbowawszy, za osobny Konterfet udawał.”

Na odwrócie karty tytułowej 20 wierszy *in Versificatorem Conterfeti.* Początek ich taki:

Beata sicut praedicas,
Quondam fuit Polonia,
Verum foret beatior,
Si vos faces ac turbines
Vitasset olim provida.

9297. Zarzuty Zjazdu Sendomirskiego przeciw Jezuitóm były te: 1) *iż się w sprawy świeckie na Dworze K. J. M. i publiczne wdaią.* 2) Iż na kazaniach jedynowładztwo wychwalają i do niego zachęcają. 3) Iż na tychże kazaniach wolność i porządki Rzeczypospolitej ganią. 4) Iż tumulty czynią i do buntu ludzi pobudzają. Żądano więc: 1) aby Jezuitów ze Dworu oddalić. 2) Jezuitów cudzoziemców przed wyjściem 12 niedziel wygnać z kraju, i urzędy, jeśli ich nie wypędzą, tysiącem grzywien karać. 3) Fundacij im nie przyczyniać. 4) Fundacje od Królów i Biskupów nadane znieść. 5) Zo-

stawić Jezuitów w Poznaniu, w Kaliszu, w Wilnie, w Lublinie, w Brunsbergu, w Pułtusku, w Jarosławiu, w Nieświżu; a wygnać ich zaraz z Krakowa, z Warszawy, z Sandomierza, ze Lwowa, z Torunia, z Gdańska, z Połocka, z Rygi, z Derptu. 6) Fundusze i majątki Jezuitów na Akademją Krakow. i szpital wojskowy obrócić. 7) Aby sprzeciwiający się tej uchwale karze wygnania z kraju podpadli. Na te wszystkie zarzuty i żądania odpowiada Skarga. Odpowiedź ta jego mogła wrażenie chwilowe sprawić na umyśle słuchaczów; ale nie jest dostateczną dla tych, którzyby ją rozbierać chcieli. Czuł to poniekąd sam Skarga, i jako mówiący na obronę swego Zakonu, wydał: *Proba Zakonu S. J.* (L. S.)

9298. Cztéry proby Zakonu swego autor naznacza. *Proba 1* na początku i umocnieniu tego Zakonu. *Proba 2* na pożytkach, które ten Zakon czyni. *Proba 3* na pokusach i prześladowaniu. *Proba 4* na krwi męczeńskiej."

Z Odezwy do zasmuconych synów Koronnych wyświeca się powód i cel tego pisma. Ta Odezwa tak się zaczyna:

»Ziázdu Sędomirskiego artykuł, roku przeszłego ná zakon Societatis Jesu od Ewangelików, ktorzy na nim przodkowáli, nápisány, y przed Krolem J. M. nászym M. P. y Senatem y Rycerstwem w Wiślicy czytány, dał mi był przyczynę do pisania máłego, ná oczyściénie niewinności sług Bożych kośćiołá Kátholickiego; czego teraz poprávuię tą probą: áby się z nas nikt nie gorszył, ále się ráczey z cierpliwośći budował, á grzechu w fałszywym o nas mniemániu, nie nábywał. W tey Probie, nie tylko się początek y postępek tego zakonu, y prace iego w kośćiele Bożym wspominááią: ále też pożytki, ktore przynośi duszom y zbáwieniu ludzkiemu, wyrażáią" i t. d.

(Rękop. X. Plat. Sosn.)

9299. O autorze tego pisma to się wyczerpnąć daje, że był na Dworze, i że zwiedzał obce kraje, mianowicie Belgium. Jest ono bardzo rzadkie: bo tyle tylko pozostało exemplarzy, ile ich Jezuici zniszczyć nie mogli. Dało ono powód do wielu innych pism za i przeciwko Jezuitóm, oraz do sporów szlachty na sejmikach. Nie wiadomo kto jest autorem, a kto tłómaczem. Wyszło na jaw w tym czasie, kiedy Zygmunt III. zabezpieczeniem wolnej elekcji jednych łagodził, a nietolerancją, przez Jezuitów podżegany, drugich umysły oburzał; gdy przez gorliwość o katolicką wiarę wiódł niedołężną wojnę ze swoimi Szwedami. Wystawia autor, iż w owej epoce rząd Polski miał w sobie wszystkie cechy blizkiego upadku. Trzy naznacza symptomata tej politycznej choroby państwa: 1) zgubną nieufność między narodem a władzą najwyższą; 2) niezgodę między stanem duchownym a świeckim; 3) duch fakcji, którym tak dalece jest trapiony stan rycerski, iż ani siły, ani powagi dosyć nie ma do przedsięwzięcia środków przeciwko tej chorobie. Przebiega dalej wszystkie przyczyny zewnętrzne i

wewętrzne tej choroby, i cały wywód na tém kończy, iż od lat 60 wszystkie klęski i zamieszania (niektóre bardzo groźne i krwawe) w państwach Europy mają swój piérwszy zaród i piérwszą przyczynę w teraźniejszych religijnych roztérkach. Popierając to zdanie odsłonieniem zamiarów dworu Rzymskiego, dążącego do odzyskania utraconej potęgi, i roztrząśnieniem niewłaściwych środków do tego celu użytych, twierdzi, iż, jak wprzód w innych krajach, tak naostatku w Polsce, wszystkich zamieszek przyczyną jest zakon Jezuicki. »*Hoc vero*, mówi dalej, *cum illud ipsum sit, de quo inter nos quam maxime controvertitur, judicii hujus rationes aliquanto accuratius erunt demonstrandae. Quod ita faciam, ut* primum *ad oculum demonstrem: Instituti Jesuitici, si per se consideretur, eam esse rationem, ut liberae Reipublicae valde inimicum et adversum, libertati vero polonicae inprimis formidandum sit.* Deinde, *vivis aliquot exemplis ostendam, quam periculose secta haec statum politicum hinc inde per Europam turbavit.* Tertio, *objectiones nonnullas diluam, quae sententiae huic a contrarium sentientibus fere opponuntur. Quae* tria *si a me demonstrata fuerint*, quartum, *quod principaliter intendo, sua sponte sequetur: iis nempe, qui Remp. restitutam et salvam cupiunt, praecipue operam dandam esse* Ut Jesuitae et Jesuitismus extra Regnum eliminentur, *quo sic remotis hisce curationis interturbatoribus, certa aliqua et firma pacis stabiliendae ratio iniri queat.*

Ad primum *quod attinet, in eo* tria *considero:* Ipsam ordinis Politiam: *Finem, ad quem tendit: Operationes sive praxim, per quae hunc finem conatur assequi.*

Co do drugiego, autor przywodzi przykłady obce i domowe.

Co do trzeciego, zbija zarzuty przeciwnie myślących, to jest, Jezuickich stronników.

Wkońcu przychodzi do ostatecznego wniosku, a tym jest, wygnanie Jezuitów, i do skutków, jakie ztąd wyniknąć mogą. Radzi ich nieruchome dobra na inne użytki publiczne, mianowicie szlachty, od której najwięcej ich wydarli, obrócić. To jest, aby hojniej opatrzyć Akademią Krakowską, albo też, jeśliby się podobało, inną w królestwie założyć; zaprowadzić porządne szkoły w kraju, opatrzone funduszem przyzwoitym dla Nauczycielów i ubogich uczniów. Rząd nad szkołami znakomitym ze stanu świeckiego i duchownego mężóm powierzyć. (Czy nie tu piérwszy zarodek projektu Kommissyi Edukacyjnej?). Wreszcie szpitale publiczne, mianowicie dla wysłużonych i kalekich żołnierzy, założyć; czego dał przykład w Warszawie Król Stefan, a co prędko upadło. Miło tu jest widzieć ziszczone poźniej życzenia autora, który, roztrząsając całą tę sprawę Jezuitów, okazał się głębokim politykiem.

Exemplarz tego dzieła, który się w Puławach znajdował, jest

własnoręcznemi autora przypisami poprawiony, pomnożony, i do nowego wydania przygotowany. Już nawet ktoś inny zabierał się do ogłoszenia go drukiem, i przemowę napisał, i w niektórych miejscach także poprawił, wyrażając, że to dzieło bez wiedzy autora od jego manualistów, których dla choroby używał, wykradzione, niepoprawnie po polsku i po łacinie było drukowane. Jezuita Gretser *in Apologia lib. III. p. 134*, świadczy także, iż *Consilium* naprzód po polsku, a potém po łacinie było drukowane. (L. S.)

9300. Jest to tłómaczenie pisma w numerze poprzedzającym wyrażonego. W przemowie powiada wydawca francuzki, iż tłómaczenie łacińskie wyszło w Niemczech r. 1609; było to zatém już powtórne wydanie; wreszcie wyszło bez wyrażenia tłómacza i miejsca druku. Z tej przemowy widzieć można, iż księgarz, i zapewne wydawca razem, musiał był w anonsach księgarskich obszerniej o pismie tém i jego treści się wytłómaczyć, i upewnić, iż autor był katolik, oraz, że Jezuici wykupywali exemplarze oryginału *wydanego w Polsce* i palili je. Przywodzi dalej przemowę tłómacza łacińskiego, która nie musiała się znajdować przy wydaniu piérwszém r. 1607, jak widać z tego, co Sobolewski powiada o exemplarzu Puławskim, który miał w ręku. Z niej pokazuje się, że on przed dwódziestą laty bawił w Polsce, i lubo był zaniedbał języka polskiego, znał go jednak i czytał książki polskie. Wahał się też on czas niejaki, czy miał tłómaczyć pismo to na niemieckie lub łacińskie; najbardziej wstrzymywał go styl oryginału, którego tam i ówdzie nie dosyć rozumiał; lękał się przeto osłabić myśli autora.

Wydawca francuzki dotyka dalej dziejów Polski za Zygmunta III. z dzieł Thuana (de Thou); między innemi powiada, że Król ten był podżegany przeciw różnowiercóm od Jezuity Hiszpańskiego Sarga (*sic*): *Rex a P. Sarga, Hispano ex Jesuitico sodalitio persuasus.* Przytacza w końcu wyciąg i rozbiór *Consilii de recuperanda pace*, w Historji Thuana pomieszczony.

Powód do tłómaczenia pisma tego w tym czasie, to jest, r. 1726, dał obecny stan Polski i innych państw Europy, zostających pod wpływem Jezuitów.

Str. 41 znajduje się miejsce z kazania mianego jakoby na sejmie Warszawskim r. 1606 do Króla Zygmunta III. od O. Sargi (znowu Sarga), w którém upomina Króla o wielkie rozwolnienie szlachty i posłów ziemskich na sejmach i sejmikach, z którémi słowy miał Skarga połączyć gest, dający zrozumieć tyle, co Tarquinius chciał dać poznać posłóm doń wysłanym z Gabiów, scinając główki makowe. Cała ta powieść jest bez wątpienia czystém zmyśleniem, ani w zbiorze Kazań Skargi znajduje się Kazanie sejmowe r. 1610. Kazanie zaś w tym roku w Wiślicy miane, jako odpowiedź na zarzuty Zjazdu Sandomirskiego, nic podobnego w sobie nie zawiera.

Niemasz tu potrzeby rozszérzać się nad znaczeniem i wartością tego pisma: już w nocie do numeru poprzedzającego dał tego skazówkę Sobolewski; dodać tylko można, że, wyjąwszy miejsca niektóre, w których przebija się zbytnie uniesienie przeciw zgromadzeniu Jezusowemu i dworowi Rzymskiemu, nie jest zgoła próżną deklamacją; owszem, pełne jest znajomości rzeczy krajowych i dziejów Europy ówczesnej, pełne widoków trafnych, wyższych nad wiek, w którym było wydane; pisane jest z niepospolitą mocą, energją i przejęciem się ważnością rzeczy; zgoła, wydaje w pisarzu człowieka niepospolitego i niedającego się powodować opinją gminu. Cóżkolwiek bądź, widać z pisma tego, iż w owym już czasie tlało silne żarzewie w Polsce przeciw zakonowi temu, i że zdania były tylko podzielone, nawet między duchownymi samymi, co do usunienia jego z Polski: jedni lękając się ztąd rozruchów, inni silnej reakcji od Rzymu; jedni pragnąc oddalić go od Dworu tylko, drudzy oddalić samych winnych; inni nakoniec dążąc do tego, by go obostrzyć więcej surowością praw świeckich.

Ciekawe też nader w pismie tém miejsce jest str. 71 nast., gdzie autor porównywa Jezuitów Polskich z Zakonem Krzyżackim, chwali postępek z nimi Króla Zygmunta I., a przechodem, i stałość okazaną przez Prymasa Uchańskiego.

Po tylu przetrząśnionych zbiorach książkowych, nigdzie dotąd oryginał polski pisma tego nie dał się odkryć, i wątpić prawie należy, aby się gdzie mógł znaleźć. Oprócz ręki czasu, współcześni sami niepomału do wyniszczenia jego musieli się przyczynić. Tém trudniej oznaczyć, kto był jego autorem. Dla znaczenia i przeważnego wpływu zgromadzenia, na które wszystkiemi siłami się rzucił, wolał on imie swoje zataić. Pomimo to, rzecz została ta sama, i wiek z górą upłynął, aż nanowo pismo to na widok publiczny ku poparciu chwiejącej się opinii w obcej mowie wyszło, i niemało zapewne się przyczyniło do skierowania dalszych kolei i losów potężnej tej instytucji.

9305. Anonym udał, jakoby z hiszpańskiego języka na łaciński pismo to wytłómaczone było. Potępiła je Kongregacja Kardynałów w Rzymie r. 1612. Padło podejrzenie na Hieronima Zahorowskiego, Plebana Gozdzieckiego, który był wprzód Jezuitą, a Piotr Tylicki wyznaczył Kommissarzów do śledzenia i sądzenia autora. Kommissarzami byli: J. Foxius, Archid. Krak.; Sebastjan Krupka, O. P. D., Rektor Akad.; i Sebastjan Nucerin, Kan. Skarbimierski i Sądecki. Z listu Szyszkowskiego naówczas Bisk. Płockiego do Nuncjusza w Polsce Franciszka Diotalleviusa, r. 1616, 6 Septembra pisanego, widać, iż w tymże roku było powtórnie w Krakowie przedrukowane. Jest to jakieś naśladowanie, a raczej parodja pisma *Monita Generalia* Klaudjusza Aquawiwy Generała Jezuitów. Pismo to narobiło wiele

wrzawy w Prusiech i Małej Polsce. W Toruniu lub w Gdańsku wyszło na widok.

9306. Pismo to nader rzadkie, które Sobolewski przyznaje Zaborowskiemu, por. N. poprzedzający. Zawiera w sobie:

I. *Les instructions secrettes des Jésuites, traduites de leurs* Secreta *Monita.* II. *Prophetie de Sainte Hildegarde, morte l'an 1180.* III. *Décret de la Faculté de Theologie de Paris de l'an 1554.* IV. *Arrêt du Parlement de Paris, pour bannir les Jesuites du royaume de France.* V. *Le Mystère des Jésuites lorsqu'ils prennent la resolution d'attenter à la vie d'un roi.* VI. *Avis aux princes sur la manière dont les Jesuites se gouvernent.* VII. *Rélation des Assemblées extraordinaires de la Faculté de Theologie d'Anieres, située dans la ville d'Onopolis, entre les Dioceses de Luçon et de la Rochelle"* etc.

Na końcu są przydane: »*Caracteres Jésuitiques tirés de divers auteurs anciens.*

9308. Jest tu na końcu Edykt Andrzeja Lipskiego, naówczas Administratora Biskupstwa Krakowskiego, potępiający *Monita Privata* *ocietatis Jesu.*

»....*Cum igitur libellus quidam Famosus* Monita Privata Societatis Jesu *falso inscriptus, primo quidem manu scriptus, et ex Hispanico* (*uti titulus ipsius praeferebat*) *Latinus factus: post impressus et typis vulgatus, ante duos circiter annos in Civitate hac prodiisset, et a quibusdam male* (*uti praesumitur*) *eidem Societati Jesu affectis, et famam ejusdem Religiosi Ordinis denigrare conantibus, variis personis obtrusus fuisset, ac si verus et genuinus* Societatis *ejusdem partus esset; proque tali a quibusdam cito credulis habitus: de tam fictitii scripti seu libelli famosi auctore et complicibus eius, piae memoriae Ill. et Rev. in Chr. Pater ac Dominus D. Petrus Tylicki D. et A. S. gratia Episcopus Cracovien. Dux Severien. de eadem Societate optime persuasus, ipsiusque tam gravi iniuria motus, ne tantum facinus impunitum remaneret, unaque cum eo Illus. et Rev. D. D. Franciscus Diotalevius, Dei et A. S. gratia Epis. S. Angeli et Bisaciarum, ad Sereniss. Pol. et Suec. R. Sigismundum III. etc. Pauli V. Nuncius, inquisitionem certis personis in dignitate Ecclesiastica constitutis commiserant. Cumque interim idem libellus famosus, seu eadem Monita privata falso Societati Jesu adscripta, opera quorundam iterum recusus recens in vulgus spargi coeperit; nos proinde ratione officii quo nunc fungimur, omnibus et singulis tenore praesentium notum facimus et significamus, eiusmodi libellum, sive manuscriptum sive impressum, titulo Monitorum privatorum Societatis Jesu falso insignitum esse libellum famosum, esse scriptum iniuriosum, calumniis, convitiis et scommatibus refertum, et omnibus illud legere volentibus nocivum et perniciosum; ac proinde illud auctoritate nostra, qua fungimur damnamus, atque pro iniurioso et a malevolis*

conficto, haberi volumus et mandamus etc.— Datum Cracoviae d. 20 Augusti, 1616. (L. S.)

9313. Treść tego niewątpliwie zmyślonego mandatu jest, żeby Jezuici wyszli z Polski na zażalenie niektórych w nim wymienionych senatorów i rycerstwa o chytre nabywanie dóbr szlacheckich, namawianie młodzieży wyższego rzędu do zakonu, lichwiarstwo, otworzenie w Krakowie domu handlowego *Mons pietatis* nazwanego, aby pod pokrywką wspierania ubóztwa zatrzymywać fanty zastawne i przetapiać niewykupione srébro i złoto, w Kollegiach przerabiać klejnoty przez swoich złotników, tudzież za krzywdy, które Krol sam przez nich poniósł, jako to: utratę korony Szwedzkiej i niesnaski podczas rokoszu, że nawet chcieli rozrządzać koroną polską podług swego widzi mi się, »rozkazuię, abyście, zaraz po odebraniu tego Monitorialis, wszyscy, iacy tu jesteście, w przeciągu miesiąca namyślili się, złożywszy radę, abyście zrzekłszy się tytułu i imienia Towarzystwa Jezusowego (co wreszcie byłoby nienagannćm) raz na zawsze i na wieczne czasy wraz z professyą uczynioną w naszém całém Króléstwie zaniechali uczenia młodzieży, inny iaki zakon regularnych Zakonników przyięli, a przy nim *non extravagando ad secularia* trwali, aby żadne nie zachodziły na was zażalenia podobne o lichwę i nabycie dóbr szlacheckich, żebyście młodzieży nie łowili w sieci wasze, wybiianie złota i inne nieprzyzwoitości z waszych kollegiow wyrugowali i życie pobożne prowadzić zaczęli. A ieżelibyście tego nie uczynili, to w przeciągu miesiąca wszyscy i każdy z osobna, żebyście nie stosuiąc się do woli naszey i nie zrzekłszy się imienia i tytułu (*Soc. Jesu*) abyście wynieśli się z naszego krolestwa, nie zabieraiąc iednak z sobą Bibliotek waszych i nic z własności waszey żebyście ani za naszego, ani naszych następców panowania w kraiu nie postali. A ieżeliby kto był na tym uczynku złapanym w przeciągu Miesiąca iednego, że woli naszey nieposłusznym iest, to ciężkiem więzieniem ukarany będzie, a gdyby w powtórnym razie był wyśledzonym, to iako Szpieg i zdrayca i niewierny Poddany (*untreues Landeskind*) uważanym będzie.”

(Ban. H. D. K. P., I. 315 nast.)

9314. Pismo ważne do historji sporu o szkoły między Akademją Krakowską a Jezuitami. W piśmie pod tytułem *Obrony Collegium Ojców Jezuitów w Krakowie*, (autorem *Obrony* jest Mateusz Bembus Jezuita, anonym), przeciw któremu niniejsze jest wymierzone, dowodzono między innemi: 1) że Jezuici sprawę o otworzenie swoich szkół w Krakowie wygrali wyrokiem Stolicy Apostolskiej, i że mieli wyraźne prawo do ich otworzenia; 2) że Rzeczpospolita nie mogła się mieszać do stanowienia szkół i Akademii w kraju, gdyż to od zwierzchności Duchownej zależy. Autor *Zniesienia tej obrony* zastanawia się nad temi dwóma punktami i szalbierstwo Jezuitów dowodnie

okazuje. Jaka zaś była nierówność stron prawujących się, można sobie wyobrazić z następujących wyrazów:

»Skąd gdy było słychać że do prawa się maią (Jezuici), że przed czterema laty, uczyniwszy Concilium w Kaliszu, obwołano tę woynę przeciwko Akademiey, kontrybucyą złożono, wyprawiono iednego do Rzymu co nabiegleyszego: niemniey to zastraszyło Akademią, iako gdy potęgą swoią Cesarz Turecki przeciwko Koronie naszey się ruszył. A słusznie; nie dla tego żebychmy prawa nie mieli oczewistego: ale przeto że z każdey miary inszey, wyiąwszy sprawiedliwą, ważyć się nam przyszło o nierówną.

»Naprzod, każdy widział intercessye wielkie nie tylko z tych tu krajow zaciągnione, ale y z obcych. Potym, dostatek naszemu dobrze nierowny, ktorzyśmy zastawić się zapożyczać twardo na to prawo musieli.

»Do tego wielkość promotorów tey causy po wszystkim świecie kiedy nam powiadano że 15535 Jezuitów, ktorzy są po wszystkiey Europie, Ameryce, rady znoszą, y pomocy przeciwko tzydziestom Professorom.

»Nakoniec, straszyła nas niezwyczayność nasza do kłopotów prawnych, bo jakochmy przysięgą obowiązani do Kathedry, tak brzydzimy się litygacyami: y w aktach naszych nie znaydzie sprawy Rzymskiey przez lat 200, iedno iednę, na ktorey expedycyą posłalichmy byli Sapientego dawszy mu sześć czerwonych złotych.” Niżej zaś mówi autor, *iż przyniesiono kobielą listow do Rzymu ze wszystkiego świata, w których nie było nic inszego, iedno że wszystka nauka, i cnota zginie w Polszcze, ieśli Jezuci w Krakowie nie będą uczyć.*

Co do bibliografji, zanotowano tu p. B *recto*, że Kobiernicki Jezuita wydał po polsku w Krakowie Żywot S. Ignacego. W inném miejscu Sobolewski wymienia z tegoż źródła autora Żywota S. Ignacego przed trzydziestą laty wydanego, X. Szafarzyńskiego Jezuitę.

9325. Markiewicza celem było w tém pismie wystawić na widok prawdziwe ustawy zakonu od Ignacego Lojoli napisane, i piérwiastkowe konstytucje, tudzież okazać, jak daleko Jezuici przez dodatki, objaśnienia i restrykcje od ducha swoich ustaw oddalili się, mianowicie w nabywaniu bogactw i dóbr nieruchomych, co wyraźnie ich ustawóm przeciwiło się, i było przyczyną, że też ustawy i konstytucje piérwiastkowe w takiém utajeniu chowali. Jest to źródło mocnych argumentów przeciwko Jezuitóm. Rzadkie pismo: bo je zapewne niszczyli Jezuici. Cytuje Markiewicz articulo 263: »*Quanti sint momenti* (dochody niestałe i przemysłowe Jezuitów), *declaravit vir magnus Philosophus et Medicinae Doctor Academicus, postmodum et Canonicus Cracoviensis N. Broscius, in suo libello, cui titulum dederit*, Gratis Jesuitarum, *ad hoc alludendo, quod cum proclamaretis doctrinam vestram gratuitam esse, sine aliquo stipendio, demonstra-*

vit magno precio constare vestras artes in promovendo Studio literarum. Scio prohibitum fuisse libellum in Diaecesi Cracoviensi, et factum est in gratiam vestri, non in odium Libelli, ad magnam et supremam apud nos Instantiam, cui postea cum esset perspectus libellus, agnovit, non meruisse prohibitionem. (L. S.)

9332. W Dedykacji do Króla Jana III. autor użala się na Jezuitów, iż go spotwarzyć chcieli, i że dla bezpieczeństwa opuszczając Lwów, o glejt Królewski prosić musiał. Zarzut główny Jezuitów był przeciw niemu iż utrzymywał, że *peccatum fornicationis* nie był śmiertelnym. Król nakazał w tej mierze inkwizycją, po której Felle uznany był niewinnym i t. d. Wspomina w tejże dedykacji o sobie, iż w Krakowie otrzymał stopień Doktora.

9347. Autor mówi w tém pismie o wszystkich działaniach, jakie przeciwko zgromadzeniu Jezuitów od samego początku jego zawiązania się aż do upadku wymierzone były. Przytacza potém świadectwa Papieżów i Biskupów sprzyjające Jezuitóm.

Wiele rzeczy wziął autor z książeczki: *Crisis de Societatis Jesu Pietate, Doctrina et fructu multiplici. Authore R. P. Andrea Mendo S. J.* (Noty X. Plat. Sosn.)

9393. Przy tém dziele jest list Joz. A. Załuskiego do Xięcia Józefa Jabłonowskiego, w którym donosi, iż w tych Hypomnematach znajduje się częsta wzmianka dziada tego Jabłonowskiego. Chwali autora Sikorskiego, iż porządnie z archiwów klasztornych czerpał, mając dzieło swoje posłać w tymże r. 1753 na Kapitułę Jeneralną do Hiszpanii. Powiada, iż tenże Sikorski wydał wprzód dwie mowy pod tytułem: *Fasces Franciae, Orationum biga de SS. Felice Valesio et Joanne de Matta Ordin. Discalceator. SS. Trinitatis Propagatoribus. Leopoli Typis Confrat. S. Trinitatis 1737.* Także *Rok Odkupienia* (Kazania Postne). *Ibid.* 1747. (L. S.)

9394. Kompillacja ta ze trzech składa się części. W Części I. interesujący jest rozdział 6 o wykupionych Polakach i Litwinach z niewoli niewiernych przez Trynitarzy aż do r. 1752. Zresztą odsyła autor w tej mierze po obszerniejszą i szczegółową wiadomość do książki pod tytułem: *Testes fideles.* (Noty X. Plat. Sosn.)

9415. Na odwrócie tytułu przemowa Typografa, w której on wyraża, iż troje niniejsze kazania, w roku przeszłym (1643) w różnych miejscach miane, i w różnych drukarniach drukowane były; teraz zaś razem one wydaje.

Piérwsze z nich na pogrzebie Mikołaja Szyszkowskiego Bisk. Warmińskiego, miane było w kościele katedralnym Warmińskim; *drugie*, przy exekwiach po Jakóbie Zadziku Biskupie Krakowskim w kościele S. Agnieszki w Krakowie; *trzecie*, na zamku Krakowskim w kościele katedralnym.

Piérwsze dwa kazania interesujące są ztąd, że mieszczą w so-

bie okoliczności życia dwóch wyżej wzmiankowanych Biskupów. (Noty X. Plat. Sosn.)

9423. Z przemowy widać, że przed kilkunastą laty X. Kaspra Drużbickiego życie drukiem światu zalecił łacińskiemu Teolog Xiądz Daniel Pawłowski e Societate Jesu.

Następuje samego żywota str. 174, w którym opowiada autor drogę, którą doszedł X. Drużbicki do doskonałości życia zakonnego, i jego zasługi w zakonie. (Noty X. Plat. Sosn.)

9431. Sobolewski, który widział exemplarz Biblioteki Puławskiej bez tytułu, tak opisuje to dzieło: na przodzie po tytule 1) sześć Epigramatów na herb XX. Czetwertyńskich, które razem wynoszą w. p. 40. Samegoż autora. 2) Dedykacja czyli Przedmowa, której napis taki: »Swatopołka Izasławowicza Xiązęncia y Monarchi Ruskiego Cnoty, Męstwa y wiary Potomkowi, Jasnie Oswieconemu Xiążęciu Jego Mci X. Heliaszowi na Czetwertni Swatopołkowi Czetwertenskiemu odważnemu Rycerzowi, Władysława Czwartego Naiasnieyszego z łaski Bożey Krola Polskiego Rotmistrzowi, Author" i t. d.

Sama Przemowa przeszło 9 kar zajmuje, gdzie genealogja XX. Czetwertyńskich, i znakomite ich czyny szeroko opisane. Na końcu data: »Pisałem w S. Cudotworney Lawrze Kijowopieczarskiey. AEra salutis partae, 1638, 1 Januarii veteris."

W opisaniu pieczar odwołuje się autor do map rysowanych, lecz te przy exemplarzu Puławskim nie znajdują się.

Wypisują się tu niektóre nagrobki uczonych: Str. 44. «Do wiecznego szczęśliwosci zycia powołany, Zachariasz Kopystenski Archimandryta Pieczarski Roku P. 1626 w wielkiego tygodnia wielką Srzodę w tey Xiążąt Koreckich Kaplicy ciałem odpoczywa" i t. d.

Str. 45. »Swiętey Duszy świątobliwego staruszka Jeliseia Pletenieckiego Archimandrita Pieczarskiego pamięć. Ten odpoczywa zmarszy zewnątrz Cerkwi w Kapelli tey, ktorą zyiąc za trunnę zmurował sobie. Roku P. 1624 Octob. 29 d. godziny 19" i t. d. (Wielkie pochwały tego Archimandryty).

Str. 47. »Corrector Xiąg y Typographiey Sporządziciel, Kaznodzieia Pieczarski, Tarasy Ziemka, Człowiek uczony, w Graeckim, Łacinskim, Słowianskim, y Ruskim Dialekcie, zmarszy, tu połozony Roku P. 1632 Septemb. 13" etc.

Str. 48. »Pambo Berinda, Corrector Xiąg y Typographiey Pieczarskiey Director, Protosingiel S. O. Partriarchy Jerosolimskiego, Człowiek uczony, zostawił Lexicon Słowieńskoruski: po trudach zakonnych, Spówiedniczych y Drukarskich, tu odpoczął. Roku P. 1632, Julli d. 13.

Pambe Berinde tu smierć złożyła,
Ciężkim pagorkiem grob przywaliła:

Snadzby o nim zostali
Ludzie nie pamiętali (niepamiętni).
Lecz zła iey rada, bo kto gdzie bieży,
Mimo pagorek, czyta: tu leży=
Zakonnik doskonały
Pambo, w dobroci stały.
Często to bywa, iż zacieramy
Kogo naywięcey, szyrokie bramy
Temu do wieczney sławy
Gotuiem bez zabawy." (L. S.)

9435. W Rozdziale ostatnim, który ma napis: *De Admirandis Ruthenorum rebus*, p. 167, stara się autor dowieść, że język słowiański z piérwotnego szczepu hebrajskiego wychodzi. Autor, czytając księgi Pisma S. w hebrajskim języku, napotkał wiele wyrazów powinowatych z djalektem słowiańsko-polskim, i zapowiada, iż o tém w osobném pismie: *Hebraismi Sclavonico-Polonici*, się rozszérzy, a tymczasem kilkadziesiąt wyrazów takich na dowód przytacza. Nie dziw zapewne, iż Herbinius język polski z hebrajskim powinowatym chciał okazać, kiedy niedawno chciano go z Sanskrytem zbratać. (L. S.)

9436. Exemplarz będący pod ręką, jest bez karty tytułowej, a tytuł ten w dedykacji i ręką dawną u spodu kart dopisany. Pismo zawierające opisanie cudów N. Panny Jeleckiej, charakterem ruskim, a mową polską zruszczałą, przez Ioanic. Galatowskiego Przypisanie Janowi Samujłowiczowi Hetmanowi wojska Zaporożskiego. W niém wspomina autor zwycięztwa wojsk Zaporoskich, pod dowództwem Konaszewicza pod Chocimem, pod Wężykiem Chmielnickim, mianowicie pod Zasławiem nad Tatarami, po którém Stefan Batory Król Polski nadał herb wojsku temu: Rycerza z samopałem na ramieniu, szablą u boku, na głowie z skrzywionym kołpakiem; co, powiada autor, z Kroniki sobie od Kiryła Dawidowicza Sieduniewa (Седунева) przysłanej wypisał. Po Dedykacji karta z ryciną, wystawującą Marją Pannę w sławie niebieskiej, oraz Jej wniebowzięcie; na odwrócie, Chronologja Archimandrytów Jeleckich, gdzie powiada, że monastyr był od Batego spustoszony, a poźniej nanowo odbudowany. Po Archimandrytach Prawosławnych nastąpili odstępni, a tymi byli: Cyril Stawrowiecki, Marjan Orański, Józef Meszczeryn, po tych znowu Prawosławny sam Galatowski. Od karty 1 do dalszych idą Cuda N. Panny Jeleckiej, których jest trzydzieści dwa, i przydatek.

9438. Początek taki: »Na Jedlinie álbo na Jedłowym drzewie, po rusku zaś ná Jelini albo na Jełowom derewie znaleziony iest Obraz, Naświętszey Bogarodzicy promieniami światłemi iak ogień otoczony, blisko Czernihowa, na gorach Bołdynach, dla tego tam Cerkiew iest nazwana Bogarodzica Jelecka od Swiatosława Jarosławicza Książęcia Czernihowskiego, z kamienia, Roku od Stworzenia Swiata, 6568 zbudowána, y nazwana iest Skarbnicą, że ma rozmaite skarby, rozmaite

Cuda swoie, do tych skarbow swoich ieszcze skarb pochwały, ze wszystkich náuk wyzwolonych zebrany.... ieśli Theolog iesteś, czytelniku zacny, masz tu Obiectum Theologiae.... ieśli iesteś Astrolog masz tu Astrologiae Obiectum etc. Jeśli iesteś Poeta, są tu Poetyckie wiersze." Jakoż idą tu wiersze: Aenigma, Aenigma drugie, Anagramma, Polindromon, Logogriphus, Chronosticon. Pod koniec znowu prozą: »Jeśli czytelniku iesteś Musicus" i t. d.

9440. Łasicki w dziele tém całą dysputę Iwana Wasilewicza z Janem Rokitą Ministrem Zboru Braci Czeskich na łaciński wytłómaczył, a odpowiedzi W. Xiążęcia obszernym komentarjuszem objaśnił lub zbijał. Między pismami innych załączonemi do tego dzieła, znajduje się: »*Elucidarius Errorum ritus .... Joannis Sacrani, Crac. Ecclesiae Canonici Anno D. 1500 scriptus p. 184—219. Appendix Scargae Jezuitae de iisdem....... erroribus, et causis, propter quas Graeci a Romana Ecclesia defecerunt. Oratio Christoph. Warsevicii ad Sereniss. Stephanum R. Pol. qua gratulatur de pace confecta cum Magno Moschorum Duce ad Zapolciam XV. Januarii* (*). (L. S.)

9510. Do tej mowy przydany jest Edykt piérwszy (**) Króla Zygmunta I. za namową Ferreriusa ogłoszony, datowany w Toruniu *ipso die inventionis S. Crucis, an. D. 1520* contra *Fratris Martini Luteri Ordinis Eremitarum damnata scripta*, i *Zacharię Episcopi Gardien. ad sacros concionatores in Polonia, Lituania, Russia ac Prussia constitutos, Decretum pro Christiano ritu servando et ampliando,* także, *Concrematio Luterinarum traditionum in Prussia, ejusdem Legati mandato*, i *Edictum Invictissimi Cęsaris Caroli in causa Luterina.*" Ferrerius był już w Polsce w miesiącu Lutym r. 1520; w Listopadzie udał się do Torunia, gdzie sejm się odbywał, wyprawiony dla pojednania Króla Zygmunta z Albertem Margrabią Brandeburskim, Mistrzem Zakonu Teutońskiego. O Legacji tej Férreriusa pisał szczegóły niektóre Andrzej Krzycki Biskup Przemyślski w dziełach, które wydane nie były, »*quae* (mówi Janocki) *palam a nobis pronuntiari nequeunt.*" Tęż Legacją opisał Stanisław Gorski Kanonik Krakowski i Płocki w Aktach Zygmunta I. w Tomie V. (którego brakowało w Bibliotece Załuskich), o czém świadczy Stanisław Karnkowski w skróceniu

---

(*) Noty do N. 9443 i dalszych w tym ciągu, nie zostały pomieszczone dla przyczyn niezależnych od wydawców tego dzieła.

(**) Był ogłoszony i drukowany drugi Edykt tegoż Króla, datowany w Krakowie: »*Sabbato ante festum Natalis Sanctissimae Mariae Virginis, an. D. 1523, contra cuiusdam Luteri eiusque sequacium libros.*" Ten znajduje się na czele pisma satyrycznego Andrzeja Krzyckiego: *Encomion Luteri*; w Bzowskiego *Annales Ecclesiastici*, T. XIX, str. 490, N. VIII, a ztąd w *Nathanael* Fryderyka Kautz: *Praecipua ac pulica religionis Evangelicae Fata*, str. 12 nast. (Janoc. l. c.) Friese Beytr. zur Reform. Gesch. IIr Th. Ier Bd. str. 40 nast. powiada, że był drukowany r. 1523, i całkiem go wypisuje.

swojém tych Aktów pod rokiem 1520 i 1521. Zob. także o tém Hartknoch *Preussische Kirchen-Historia p. 865. J. H. Zernecke Thorn. Chronica p. 94.* (Janoc. l. c.)

9519. Lubo tytuł listy tylko dwa obiecuje, przecież znajduje się tu więcej pism, które porządkiem tu się wymieniają, a naprzód: 1) Odezwa *Vergeriusa*, niegdyś Biskupa Justynopolitańskiego, który nie otrzymawszy czérwonego kapelusza protestantem został, do czytelnika, datowana z Królewca tegoż roku. Widać więc, że Wergeriusz jest wydawcą tych listów, a podobno i autorem w części przynajmniej odpowiedzi Radziwiłła na list Lipomana.

2) List Lipomana do Radziwiłła, datowany z Łowicza 21 Febr. 1556. 5 kart. Wspomniawszy rodowitość, przymioty i powagę Radziwiłła w narodzie, ubolewa Nuncjusz, iż Pan ten, nową wiarę przyjął, Ministrów jej u siebie chowa, księgi kacerskie drukować i rozdawać każe. Zachęca wreszcie do powrótu na łono katolickiego Kościoła. Po tym liście następują na 1½ karcie uwagi uszczypliwe Wergeriusza.

3) Odpowiedź Radziwiłła (36 kart), datowana tegoż roku 1 Septembris z Wilna. Wyraża w niej, że wojennym zatrudnieniom oddany, nie może okazać biegłości w Teologji; wszelako przez wszystkie punkta różnicy, jakie między Katolikami i Protestantami mają miejsce, przechodzi. Zapewnia trwałość w swojém przedsięwzięciu utrzymywania religji, którą z przekonania przyjął. Głośno wyznaje, że drukować każe książki, które Katolicy heretyckiemi mianują, i że ich rozdawać i wiary swojej rozszérzać nie przestanie i t. d.

4) ***Eustathius Trepka Candido et Christiano Lectori Salutem.*** List ten zajmuje 2½ karty. Autor, nazwawszy Lipomana ***Basiliscorum Romanorum Legatus***, wysławia Radziwiłła.

5) W podobnym duchu list Jana *Aurifabra* kościołów Pruskich w Sambii Superattendenta do Vergeriusza.

Po tym liście następuje odezwa Vergeriusza do czytelnika, którą poprzedza *errata*.

»*Majore diligentia utemur in altera editione, altera enim mox adornabitur, cumque Illustrissimus summa sapientia, summa virtute, atque de renascenti doctrina Christiana optime meritus Princeps, Dux Christophorus Wirtembergicus suae fidei confessionem ante quinquennium ediderit, cum hac ipsa Illustrissimi Palatini Vilnensis confessio, quia pulcherrime conveniet, uno in libro conjungetur, atque una totam Europam pervadet. Nam ut scias, christiane lector atque gratuleris, jam utraque est versa Italice, utraque Germanice, ac paulo post etiam Polonice et Gallice vertetur, ut omnibus quibus possumus linguis ac studiis celebremus doctrinam et gloriam aeterni patris D. N. Jesu Christi: Corruptiones vero atque infamiam Antichristi, ejusque meretricis Babylonicae patefaciamus atque exagitemus.*"

O tłómaczeniach na różne języki listów Lipomana i Radziwiłła nie ma wiadomości. O polskiém niżej się wspomni. Dalszym ciągiem tego zbioru, który wydał Wergeriusz, są następujące poezje.

6) *In Aloisium Lipomanum Pauli IIII. Rom. Pont. in Pol. Legatum. Christiani Liberii Veracis Luceoriensis, Carmen.* 67 wier. (A. Trzecieskiego).

Początek:

Ergo ne synceram tentasti avertere mentem
A vera tanti relligione viri?
Ad tristes Papae tenebras, noctemque profundam,
Pelliciens fucis, o Sycophanta, tuis
Heroem, cujus celso illustravit Olympo
Luce sui verbi pectora casta Deus.

7) *De eodem Aloysio Lipomano quod Judaeos Sochacoviae ob violatum panem Eucharistiae exuri jusserit, Prudentii (Andreae Tricesii) Cachinnii Epigrammata.* Jest ich cztéry: jedno ma 8, drugie 4, trzecie 6, czwarte 30 wierszy.

Wiadomo, że na żądanie Lipomana i Prymasa Dzierzgowskiego urząd miejski skazał Sochaczewskich żydów na śmierć za zgwałcenie najśw. Sakramentu. Wszystkie szczegóły tego zdarzenia opisuje *Mojecki*, p. 17 sqq.; w końcu dodaje: »O czym jest List Aloizego Lipomana Bisk. Weron. a Posła Papieskiego, y Arcyb. Gnieznienskiego, pod datą w Lowiczu dnia 21. Czerwca, roku 1556. który potym w Rzymie wydrukowano." Mojecki kilka innych podobnych zdarzeń wspomina. (Por. Starowolskiego *Epitome Concil. p. 374*, *Janoz. Nachr. I. 64.*)

8) *Omen Mathiae Stoii Regiomontani, philosophiae et Medicinae Doctoris*, 56 wier. Obelgi na Lipommana, pochwała i zachęcenie Radziwiłła do wytrwałości; wreszcie wróżba rozkrzewienia się Ewangelickiej wiary w Polsce.

9) *De sacrosancti Evangelii, in ditione Regis Poloniae, post revelatum Antichristum, origine, progressu, et incremento. Virilii Musaei Hyporeadis Elegia*, 490 wier. W tej obszérnej Elegji wyrażone są familje polskie, które naukę protestantów przyjęły lub jej sprzyjały; podobnie jak w *Chiliastichonie* Rojziusza do Lipomana wyliczone są familje katolickiej wierze przyjazne. Uważając formę tych dwóch poematów, zdaje się, iż Rojziusz naśladował ukrytego pod zmyśloném nazwiskiem pisarza. Jest nim Andrzej Trzecieski, jak świadczy inne wydanie tejże Elegji pod jego prawdziwém imieniem.

10) *In Aloysium Lipomanum etc. Erhardi Nisi Thuringi, in Borussia Verbi Dei Ministri, Elegia*, 94 wier. Na ostatniej stronicy rycina wyobraża węża, na głowie którego siedzi gołąbek. Napis nad nią z Ewang. S. Mateusza, IX: »*Estote prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbae.*" Pod ryciną, rok 1556.

Wszystkie poemata zajmują 15 kart, inne zaś pisma 54 karty nieliczb. Cały zaś ten zbiór jest niezmiernie rzadki; ale tłómaczenie polskie jest fenixem ksiąg polskich. Oto jest jego tytuł:

»Dwa listhy na Polski ięzyk właśnie wyłożone. Jeden Aloizego Lipomana Weneta Biskupa Werońskiego, od Papieża Oyca Rzimskiego w Polsstze Posła będącego, ku iaśnie wielmożnemu Kxiążęciu a panu Mikołajowi Radziwiłłowi, Wojewodzie Wilenskiemu etc. A drugi tegoż to iaśnie Wielmożnego Pana, do tego Biskupa a do tego Papieskiego Posła, z których sie snadnie każdy Krześcianski tzłowiek sprawie może, iako sie slussnie w swoiey potzciwey powinności zachować ma." *Na końcu:* »W Brześciu Litewskiem Drukował Stanislaw Murmelius, Nakładem Oswieconego Kxiążęcia Pana Mikołaja Radziwiła, Woiewody Wileńskiego etc. Roku 1559." 4. 72 kart nieliczb. Druk gocki. Tłómacz bezimienny położył na czele list swój do Stanisława Szafranca z Pieskowej Skały.

Po dwóch wspownionych listach następuje: 1) «*Napominanie* Wergeriusza Justinopolitańskiego Biskupa a sprawcy wielkiego Papieżów do czytelnika; które w łacińskiej edycji po liście Lipomana leży. 2) Tudzież list wyżej rzeczonego Jana Aurifabra do Wergeriusza. 3) Odezwa tłómacza do czytelnika względem trudności przekładania z języka łacińskiego na polski. 4) Ku Lipomanowi posłowi z Otchłan Rzymskich Przemowa, od Kxiędza Jana Kaznodzieie z Waśniowa;" wier. 44. Załuski na exemplarzu swoim zaświadczył, iż to jest jedyny, który widział. W ogóle księgi w małej liczbie były drukowane w Brześciu, a wszystkie księgi heretyckie niszczyli Jezuici. (L. S.)

Doliczby tych, którzy przeciwko Lipomanowi pisali, przydać można jakiegoś Agrippę, o którym Niesiecki wspomina, i dodaje, że wiele ksiąg do druku podał, z których żadne jednak dotąd Bibliografóm polskim, ile nam wiadomo, nie udało się poznać.

9520. Druga edycja, drukowana w Krakowie u Wierzbięty, należy do największych rzadkości bibliograficznych polskich. Juszyński świadczy (T. II. p. 271), iż w rękopismie kazań *Joannis Vlodaviensis*, który się znajdował w Bibliotece Załuskich, te słowa czytał o tém wydaniu: »*Tria nisi exemplaria Wierzbięta Diaboli assecla edidit, nam caetera (absit gloriari) cura mei suppressa.*"

9530. Rzecz tak się ma co do tego dzieła: już r. 1573 Tubingski Teolog Gerlach był w Konstantynopolu z listami od Marcina Crusiusa do Patriarchy Konstantinopolskiego Jeremiasza w celu zawiązania przyszłego połączenia się Luteranów z Kościołem Wschodnim. Roku 1575 tenże Gerlach złożył Patriarsze Konfessią augsburską na greckie tłómaczoną przez Pawła Dolscius'a, drukowaną w Bazylci r. 1559. Patriarcha dał na nią odpowiedź i swoje rozważenie r. 1576, w której nazwał siebie Patriarcha Oecumenicus nowego Rzymu; Marcina Crusiusa i Jakóba Andreae nazwał swymi duchownymi synami,

i upominał, aby się z Kościołem Greckim połączyli. Na to pismo Patriarchy odpowiedzieli Theologowie Tubingscy r. 1578, a odpowiedź Patriarchy nastąpiła r. 1579, w której roztrząsnął artykuły odróżniające Kościoł Grecki od Luterskiego, i znowu Tubingów do połączenia się z Kościołem Greckim napominał. Po złożeniu Jeremiasza ze stolicy Patriarszej, Teologowie Tubingscy nie przestali z nim korrespondować, i posłali nowe doń pismo r. 1580. Patriarcha posłał zatém w odpowiedzi trzecie pismo swoje, datowane 6 Grudnia r. 1581, w którém prosił Teologów Tubingskich, aby zaniechali dalszego doń pisma: widzi bowiem, że oni przekonać się o prawdzie nie dają. Odpowiedź Patriarchy na Konfessją Augsburską, starannie ukrywaną, udało się dostać Sokołowskiemu, za pośrednictwem Archimandrity Theolipta, którego we Lwowie podczas bytności swej tam z Królem Stefanem poznał. Ten uwiadomił go o znoszeniu się Luteranów z Patriarchą i obiecał odpowiedź tę Patriarchy przysłać, co i dopełnił r. 1581 przez jednego duchownego Ormiańskiego. Sokołowski pośpieszył z tłómaczeniem jej na łacińskie i przydał do niej uwagi swoje. (Friese Beytr. II Th. 2r B., p. 182 nast.) To pismo i następujące pobudziły Teologów Wittenberskich do wydania aktów do tej całej rzeczy odnoszących się.

9543. Jest to odpowiedź na uszczypliwy list przeciw Królowi J. M. i Duchowieństwu. Rozdział 1) Że między różnymi religiami pokoy być nie może. 2) Że Abraham nie czynił Confęderaciey podobny (*sic*) Warszawskiey. 3) Że Urząd świecki powinien obronę Religiey. 4) Że Cesarze nie dali się rozpościerać Kacerstwom, co żeby czyniono starzy Doktorowie radzą. 5) Że dowody Gliczneronwe którymi Kacerstw hamować broni, nie są ważne. 6) Że Constantyn Cesarz y Doktorowie starzy na Confęderacią iaka iest Warszawska nie zezwalali. 7) Że Augustyn i inni Oycowie ktore Gliczner przywodzi, nie zakazują hamować kacerstw. 8) Że przykład starych Chrześcian, Christa Pana y Apostołow nie wiedzie heretikow do brania kościołow Katolikom. 9) Że y u Ewangelikow iest czym brząknąć. 10) Że niepotrzebnie przygania Kościelnemu śpiewaniu, ceremoniam, ochędostwu y Świętom. 11) Że msza iest ofiarą. 12) Że mszą ofiarować mogą chociażby do przystępowania pospolstwa nie było, y iż się godzi ofiarować za grzechy, umarłe, y na rozpamiętywanie męki Pańskiey. 13) Że zdawna w chrześciańśtwie obrazow używano. 14) Że obrazy mamy mieć w uczciwości. 15) Że niepotrzebnie Zakony szczypie. 16) Że się nie godzi Kościoła odstępować dla złości, które się w nim znayduią. 17) Zmazy duchowieństwa Papieskiego, ktore Gliczner wylicza. 18) Że między Ministrami swędu dosyć. (L. S.)

9550. Niesiecki, z Biblioth. Script. Soc. Jesu, wylicza następne pisma Rościszewskiego, bez oznaczenia miejsca i czasu druku: 1) *Contra venenatum libellum cujusdam Caluiniani, qui contendebat Pontificem*

Maximum a daemone missum. 2) *Disputationem de Ecclesia haud inutilem esse, contra Faustum Socinum Arrianum* (pod imieniem Jędrzeja Międzyborskiego). 3) *Oratio ad Senatum Equitesque Polonos in qua refelluntur ea, quae in Conventu Prossoviensi ac Sredensi Torunenses Jesuitis obiecerant.* 4) Zob. także pod nazwiskiem *Jan Bobola.*

9553. Dnia 5 Junii tegoż roku, o północy żacy Jezuitów i inny motłoch zapalili kościoł Ewangelików Poznańskich i w perzynę obrócili; potém rzucili się na szpital, gdzie wielkie łotrowstwa spełnili. We dwie niedziele na drugi kościoł napadli i zniszczyli. Powody tych bezprawiów Jezuici na Ewangelików składali. (L. S.)

9556. Przemowę do czytelnika tak autor zaczyna: »Ministrzyszczę iedno márne, głupie, zwietrzáłe, wydáło temi czásy, nowiny iakieś z Poznania: godzi mu się repliką oddać y odmierzyć, áby tey prace swoiey, nagrodę iáką odniosł. Niewieleć tego wprawdzie nápisał y wydrukowáł, *árkusz tylko ieden*, áłe ták wiele fałszow, mátáctw, bluznierstw náfássował, żeby był drugi tego na cały wołowy skorze nie spisał. Ile liter niemal, tyle nieprawdy, á iáko ono mowią co tehnie to łgnie, znáć że ćwik iákiś stáry, y stárego onego mistrzá, ktory iest duchem kłamstwá discipuł dowćipny, ktory przeiął coś niemáło sztuk mistrzowskich, y niemi stoi. Nie położył w tym scripćie swoim, imienia swego własnego, áboć ieszcze nie chrzczony áni obrzezány?" i t. d. Dalej powiada autor, że zamilczane i miejsce wydania. Mówi jeszcze o swoim przeciwniku: »*pewnie mieszániec iáki, puł psá puł kozy.*"

W takim guście całe pismo. Pełno ostrych docinków. Ztémwszystkiém gruntownie na wiele rzeczy odpowiada. W trzynastym tylko paragrafie niczém zbywa zarzut przeciwko Jezuicie *Maryanie* i niejakiemuś Xiędzu Walentemu.

Głównym przedmiotem pisma przeciwnika jest: przypisanie Jezuitóm i ich studentóm zburzenie dwóch Swiątnic: Ewanielickiey i Reformowanej, jako też i mieszkania Predykanta w Poznaniu. Przypomina przytém i wypadek Toruński, jako też pismo z tego powodu od Katolików wydane. Przytém mówi o wielu artykułach pod sprzeczką będących między Katolikami a Ewanielikami. Nasz autor na celniejsze punkta odpowiada. Polszczyzna czysta, styl łatwy. (Noty X. Plat. Sosn.)

9558. Wyszły były (mówi Siarczyński) w tym czasie dwa pisma bezimienne o przyczynach zamieszań i kłótni o religią, z przemową do Stanów Rzeczypospolitej r. 1596. W nich winę zaburzeń krajowych, mianowicie w Toruniu, na Jezuitów zrzucono. W pismie bezimiennéin, które Rościszewskiemu przypisują, Torunianów samych winnymi okazać starano się. Kto inny broniąc Torunianów w Śrzo-

dzie i Proszowicach, usprawiedliwienie ich podał. Na to Rościszewski w pismie przytoczoném odpowiada.

Bibl. Scr. S. J. przyznaje to pismo Rościszewskiemu. Niesiecki raz przypisuje je temuż Rościszewskiemu, drugi raz Tyszkiewiczowi. (Por. *Korona Polska,* T. III. 881, IV. 423).

9561. Zarzuty Toruńczyków te były podług autora: »*Ex scripto quod Torunensium nomine in Conventibus lectum est, haec quinque Jesuitis obiici video.* Primum, *quod religionem, ut vocant, Augustanam impediant in Templis, Scholis, Xenodochiis*: alterum, *quod Templum parochiale et simul scholam sibi vendicent*: tertium, *quod per causam studiorum nobilitatem cum civibus committere nitantur, quodque iuventus, quae Scholas eorum frequentat, tumultus excitent in Civitate, nec ulli iudicio subjacere velit*; quartum, *prodromas coemant, vel etiam accipiant, si quid gratuito illis offeratur*; quintum, *quod Gedani Coenobium patrum Dominicanorum, templumque adeo S. Brigittae occupare voluerint.*" (L. S.)

Bezimiennie pisał Albert Rościszewski Jezuita. (Nies.)

9565. Czacki dał taki przypisek do tej książki: »Jezewici (tak Czacki ich nazywał) namówili Biskupa Poznańskiego, aby zabronił Ewangelikóm budowania Zboru w Poznaniu, i wydali pismo pod tytułem: »Rozsądek, w ktorym trzydziestą przyczyn dowieść usiłuią, że X. Biskup Poznański w Poznaniu, a inszy indziey, Zborów budowania niedopuszczać są powinni, tak w maiętnościach Królewskich jako y Szlacheckich; gdyż (prawi) y sama Szlachta z osob swych *velint nolint,* Prawu duchownemu i Jurisdykcyi są podlegli i podlegać muszą." Tyniecki odpowiada, iż Prawa Kościelne ich nie wiążą, a prawa Polskie wolne używanie swobod zapewniają. Na karcie 25 użala się na gwałtowności w Krakowie wyrządzone w latach: 1610, 1611, 1612, osobliwie na rabunek Zborów w Alexandrowicach. (L. S.)

9566. Autor w odezwie do czytelnika powiada: »Przed kilką miesięcy doszedł mię *Respons* na trzydzieści przyczyn, ktorem był krótko y naprędce zebrał, na pokazanie tego, iż słusznie Jego Mość X. Biskup Poznański budować haeretyckiego Zboru w Poznaniu zakazał y zakazać był powinien. Author responsu tego acz się nie podpisał, ale znać iż nie po Lutersku wierzy, iako w Poznaniu w przerzeczonym Zborze nauczaią, zaczym Calwinistą abo iakim innym Sakramentarzem będąc (iako się to z scriptu iego pokazuie) snadno rozumieć, iż nie idzie mu o ten Zbor w Poznaniu, ponieważ sami Calwinistowie wszędzie Zbory Luterskie znoszą, kędy mogą, ale idzie mu o iego Calwińskie Zbory abo Synagogi etc. Biskupem Poznańskim był wówczas Jędrzej Opaliński. Autorem *Rozsądku* i *Obrony* musi być jakiś Jezuita. (L. S.)

9574. Przyłączony do nich na końcu arkusz druku, z podpisem Gdaciusa, pod tytułem: *Jesus! Biga Quaestionum.* Dwa tu pyta-

nia, jak widać, osobistych niesnasek tykające się, rozwiązuje autor. Piérwsze jest: »Jeśli Akademik między Uczonymi za lepszego ma bydź poczytany y większym poszanowaniu miany nad tego, co nie był na Akademiey?" Drugie: »Jeśli te słowa Apostoła S. *Azaż samo przyrodzenie was nie naucza tego, iż mąż, gdyby włosy zapuszczał, jest jemu ku zelżywości?* nas Chrześciany (Duchowne i Polityki) tak obowiązuią, że Męczczyznie zgoła włosów zapuszczać nie wolno?" Odpowiada autor na piérwsze *negative*, na drugie *affirmative*; zkąd się pokazuje, że nie był sam w Akademii, i że przeciwnicy jego, mianowicie jego kaznodziejskiemu talentowi zajźrzący, długie nosili włosy.

Podobnież trzy kwestje inne oddzielnie wydane, znane są pod tytułem: *Jesus! Trias Quaestionum.* 4. 2 ark. z podpisem autora. (L. S.)

9588. Jest tu nasamprzód ogłoszenie Biskupa Wileńskiego Abrahama Wojny, jako wezwał Dyssydentów do stawienia się na Colloquium Toruńskie na dzień 10 Octobra r. 1644, »*ad docendum et probandum, quomodo illi animas diversarum Nationum et Regnorum, pretioso sanguine Christi redemtas, falsis suis ac perversis dogmatibus a vera Sancta Catholica Romana Ecclesia abducant et ad Barathrum detrudant.*" Podpisali ten akt Maciej Lubanski i Albert Zabinski Dziekan i Officjał Wileński. Dalej następuje manifest Ewangelików, na to wezwanie, przez Teofila Rybakowskiego, w imieniu wszystkich Ewangelików. Nakoniec Instrukcya na tytule wymieniona. Jest to zapewne druk wydany przez Ewangelików, dla ichże wiadomości.

9605. Mieści się tu także *Amicum admonitorium ad Patres et Fratres ejusdem Ordinis* (Praedicatorum) *in Polonia.* W tej odezwie Nowakowski bez żadnej ogródki maluje występki i zbrodnie starszyzny zakonnej, każdą osobę po nazwisku wymieniając. Pod koniec o sobie mówi: »*De me ipso satis est quod scribam et de meis inter vos afflictionibus et oppressionibus. Non venditabo meam diligentiam: non ostentabo me. Cui enim bono hoc ad vos fieret? Quis tamen vestrum tantum laboravit? quis tam diligenter ex Lectoribus, Baccalaureis, imo et Doctoribus vestris, studiis in florida aetate incubuit? quot disputationes publicas habui? in vivis iniquus Bariczka, cui* Theses de Sanctissima Trinitate Posnaniae *dicaveram. Mortuus Pater Grocholsky S. Theol. D. cujus alias concubina maritum suum molitorem veneno necavit, et postea in vestro conspectu capite truncata est, cui Disputationem* de Visione Dei *inscripseram. Et illae Theses meae famosissimae* de Adoratione Christi *supersunt; In Hispania, in Italia quotquot vestrum fuerunt, nullus me studio et laboribus superavit, testes sunt quatuor disputationes publicae, quas illo quadriennio habui; unam dicatam Legato Regis Poloniae, aliam Patri Chrysostomo Poleuio, tertiam Episcopo Segouiensi, quar-*

tam Magistro Generali Rudolphio: finitis in Hispania studiis de quot materiis Theologicis gravissimis disputavi in Capitulo Generali Januae in Italia coram Patribus totius Ordinis? postea anno sequenti, in illo celeberrimo studio Patauiensi, ex integra tertia parte disputationes Theologicas deprompsi, dicatas Illustrissimo Palatino Cracoviensi. Lublini tandem Professioni Philosophicae admotus, nulla hora, vos scitis, otiatus sum, toto illo triennio disputationibus philosophicis publice exercens ingenia. Quid ergo causae fuit, quod tot me hinc inde lacerastis injuriis? nulla fuit, nisi ea, quod nefandis Patris Makowski operibus abblandiri neque potuerim neque voluerim: quod fugerim iniquitatum seminas tristissimas, fugere coactus sum studia, divagatus misere (mihi enim vita sine studiis mera miseria est) inter Magnates per integrum annum, donec apud Dantiscanos Theologiae Professor Primarius fierem: sed sub calida honoris specie, profunda fraus latebat. Offam scilicet gratam crudelissimis ibi Fratribus obiicere voluistis. Et certe sensi dentes eorum, sensi odia gravissima, sensi verum esse quod improbis omnia sordeant. Studium Theologicum urgebam, ingratum id vobis accidit; juventutem exstimulabam, non placuit vestrae inertiae; quae tandem eousque saeviit in Facultatem Sanctissimam, ut Professorem penitus exegerit. O inopiam vestram! sed in pietate, in religione, in probitate. Haec causa est, non sumptuum defectus, ut fingitis, quod Theologum non patimini. Majoris ne sumptus requiruntur in Fratrum studia, an in eorundem ingluviem? Molestius ne vobis est (ut revera est) quod Musis, quam quod Baccho Venerique totos sese consecrant? Sed graculus libenter graculo assidet. Expedivistis contra me litteras clandestine subscriptas ad Patrem Bariczka amotionem ei a Conventu et professione petentes. Quod facinus in pietatem aut honestatem designavi, cuius gratia removerer? Memini jam facinoris. Consentire nolui eligentibus in Priorem Patrem Wloszynowski S. Theol. Baccalaureum et vestrum primarium Praedicatorem: sed quaero ex vobis per vestram, si qua est, conscientiam, num quid peccavi in hoc? vidistis furores ipsius tyrannicos, quod toties in Fratres securi irruerit: parum abfuit quin dispensatorem Fratrem Danielem occideret: vidistis crapulam et ebrietatem, quod toties per claustrum ebrius a Laicis portatus sit: vidistis lasciviam incredibilem, quamque pudendas literas cum faedissimis picturis ad amasias suas expedierit. Ostendi vobis tales: vidistis tot, et ostendere adhuc possum aliis: quod vero revelatorum facinorum mihi praemium? Professionis privatio, ut doloso praetextu ad Praedicaturam Thorunensem ablegarer. Hic, hic enim vere Minotaurus erat, Prior Rosciszewski cujus truculenta rabie perirem. Sed evasi labyrinthum periculosissimum: evasi, ductum non Ariadnaei cuiusdam fili, sed divini verbi secutus: evasi ceu spiritualis Theseus, et jam extra omnia impietatis, im-

puritatisque vestrae impedimenta in sinu Matris Ecclesiae vigeo, viuo, valeo." (L. S.)

9611. Autor pisma tego ma za cel zbijać mniemania Ewangelików, z nauką Kościoła katolickiego niezgodne. Rzecz swoję sposobem rozmowy w szesnastu *Quaestiach* traktuje.

W 1 *Quaestii* mówi o wolności w wierze; w 2, o reformie wiary i obrządków kościelnych; w 3, o piérwszeństwie Papieża; w 4, o czytaniu i wykładaniu Pisma S.; w 5, o ceremoniach służby Bożej; w 6, o prawdziwej ofierze Mszy S.; w 7, o przytomności Ciała Chrystusowego w Eucharystyi; w 8, o Kommunii; w 9, o spowiedzi do ucha; w 10, o Poście; w 11, o bezżeństwie Kapłanów; w 12, o życiu zakonném; w 13, o czci Świętych; w 14, o czci obrazów SS. i Relikwij; w 15, o pogrzebach i modlitwach za dusze zmarłych; w 16, o czyscu.

Sposób tłómaczenia się prosty, często słowa łacińskie mieszane. Wyrażenia i porównania bez wyboru; więcéj w nim grubego łajania, niż gruntownych dowodów.

Z pomiędzy wielu niewczesnych konceptów, jeden tu przywiedziemy ze str. 17, gdzie tak Mazur do Reformata polskiego mówi: »*Wiárá tedy tá twoiá, która to od dobrego odwodzi, á do złego przywodzi, którą się ty szczycisz y parasz, nie iest Apostolska, ále raczey Apostácka: nie Kátholicka, ále Kątolicka: nie Hierozolimska (iakoś się tu nią ták dopiero tytułował), ále Wirtemberskiey roboty, z wichrowátych kommentow Lutrá twego złożona, y wymyślona.*" (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9612. Na początku tego wywodu przyczyn, dla których autor odstąpił wyznania rzymsko-katolickiego, jest tytuł: *Causae Recessus mei a Babylonica Meretrice.* Już z tego napisu wnosić można, że w tém pismie, jak i w innych podobnych, piszący w najczarniejszych kolorach maluje stronę, którą opuścił: a przez to może tracić wiarę u czytelników. *Np.* str. 62, nazywa Rzym winnicą Sodomy i Gomorrhy. »*Vigent*," mówi dalej, »*hujus vineae flores Archiepiscopus Beneventanus Papalis Camerae Decanus, qui Anno 1550 Venetiis librum de laudibus Sodomiae composuit, edidit, multisque legendum misit in quo horrendum Sodomiae flagitium, artem scripsit esse singularem, et opus bonum, imo opus divinum. Sixtus quoque Papa IV. licentiam dedit et privilegium toti Prosapiae Cardinalis Lucii Sodomiam mensibus aestivis exercendi. Paulus II. inter nocturnas impuritates Sodomiticas necatur a Daemone. Julius III. peculiarem alebat Ganymedem pro exsatianda libidine sua. Et in isto scelere caput suum Pontificem fideliter strenueque imitantur primaria membra Cardinales et Episcopi, ita ut non immerito quidam dixerit, Romanizare est Sodomisare.*" Wspomina, iż ojciec jego, Wojewoda

Czernichowski, rodził się z Xiężniczki Radziwiłłówny, a on sam z Xiężniczki Wiśniowieckiej. (L. S.)

9643. W przedmowie mówi tłomacz, że dzieło X. Ancuty: *Jus plenum Religionis Catholicae*, którego to jest tłómaczenie, przez Dyssydentów wykupione i wytracone zostało.

W skutek tego pisma na Sejmie w Grodnie r. 1718, Posłowi Ziemi Wieluńskiej, Andrzejowi Piotrowskiemu, wotowanie wzbronione zostało, i w ogólności Dyssydentóm do Sejmów i Sejmików, oraz urzędów publicznych przystęp wzbroniony. (Janoc. I. 20).

9644. Pismo równie jak poprzedzające, w duchu nietolerancyi religijnej i po największéj części nader jednostronnie rzeczy wyjaśniające. Było ono skutkiem silnej reakcji dyssydentów, coraz więcej ścieśnianych w prawach swoich i prerogatywach, i szukających pomocy dworów obcych ku obronie i ochronie swojej. Ile z jednej strony zanoszenie skarg z przyczyn nieraz zmyślonych lub przesadzonych było niewczesne, z drugiej, nieumiarkowanie w ich odpieraniu, szkodliwe i zgubne, nie jest tu miejsce nad tém rozwodzić się. Cóżkolwiek bądź, te i tym podobne pisma nieraz są w niedostatku źródeł innych, jedyném światłém ku objaśnieniu wielu okoliczności i pogodzeniu strón tyle między sobą sprzecznych, iż każda ku obronie swojej, do roztrząsania wielu drobiazgowych i na pozór nic nieznaczących wydarzeń i szczegółów uciekać się musiała.

9645. Skrytykowawszy X. Ancuta sam tytuł pisma swojego przeciwnika: ***Prodromus Poloniae***, wyświeca w ciągu swojej odpowiedzi pomyłki jego we względzie ***Prawa Bozkiego*** (str. 9—17; ***Kościelnego*** (str. 17—31): ***Cywilnego*** (str. 31—35); i ***mniemanych swobód Dyssydentów*** (str. 35—53. Naostatek wskazuje wyraźne w tém pismie ***przeciwmówności***.

Książeczka ta napisana jest bardziej w widoku polemicznym, niżeli prawniczym. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9646. Powód do tego pisma był następujący: Gdy w r. 1720, z powodu brzemienności żony Elektora Saskiego, nakazane były publiczne po całej Saxonii modły, o szczęśliwe jej rozwiązanie, Superintendentowi Drezneńskiemu, Leszerowi (*Löscher*), nie podobały się położone w formie modlitwy ułożonej przez Pippinga, a ze strony dworu podanej, umieszczone słowa: »aby mające się urodzić dziécię Bóg raczył uczynić uczęstnikiem *chrztu Świętego*;" w miejscu zatém wyrazów: *Chrztu Świętego*, położył słowa: *Kąpieli chrztu*, i tak odmienioną modlitwę rozesłał po całej Saxonii. Gdy to u dworu postrzeżono, Leszer został za to upomnianym; a gdy pomimo tego, publicznie nawet nauczać nie przestawał, że Chrzest katolicki świętym nazywać się nie może, zawieszony był w urzędzie kaznodziejskim. On przecięż swojego zdania wydaném na świat pismem, pod tytułem: *Theologicum litterarium Commercium circa denominationem*

S. Baptismatis, bronił. Przeciwko temu znalazł przeciwnika bezimiennego, takoż Kalwina, który w wydanych uwagach nad pismem Leszera: *Christiana resolutio supra tractatum theologici litterarum commercii*, (1721 r. w Lipsku), zbijał błędne jego mniemania. Ale że w tej apologetycznej książce wiele innych przeciwko Katolikóm niedorzeczności sam obrońca powiedział, autor nasz niniejsze pismo przeciwko obudwóm wymierzył, sposobem żartobliwym, a często bardzo ostrym, ich pomyłki wyśmiewając. Wprowadza więc obu w kształcie komedyi na widok, i w 7 scenach całą rzecz zamyka, już to sam wiele rzeczy opisując, już wkładając wyrazy w usta Leszera i jego przeciwnika, nazwanego tu Antisolistą.

Wesołe i dowcipne wystawienie rzeczy cechuje to pismo, lecz przytém zaprzeczyć nie można, że wiele rzeczy z żółcią jest powiedzianych.

Scena 3 tak się zaczyna: »*Ad arma, ad arma, ad arma: Tara, Tarara, Tararatantara. Quid haec significant*? Bella virumque cano. *Et hoc quid denotat? Ecce comparet Doctor Löscher sub forma Pennipotentis Palaestritae, vulgo* Federfechter, *capite cristam jactat, instar galli gallinacei; pectus à Domina Doctorissa pulvinari, quasi lorica instructum, putares Leopardum prodire in medium. Manu sinistra clypeum stramineum, dextra ferrum quoddam rubiginosum gerit, sitne mucro an veru, verè discernere nequeo. Eheu! timete populi! quam terribilis surrexit aetate nostra duellator: totus in armis pusillus Doctor, prout olim nimius ille Goliath 1. Reg. 17. v. 23. Quamvis autem comparatio videatur esse nimia, in hoc tamen omnimoda, quod sicut olim Philistaeus, ita et iste Philologus fronti et capiti non satis providerit.*" etc. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9657. W przedmowie wyraża autor, iż piérwszą część tego pisma wydał, i już nawet w części był rozdał, pod imieniem anagrammatycznym *Cephasi Zelosivii*; ale gdy Biskup Krakowski zalecił nie taić się z imieniem, wówczas nad literami anagrammatycznego nazwiska położył liczby dla łatwiejszego dojścia prawdziwego imienia autora: »iakosz y takim sposobem (są słowa Załuskiego) wszystkie iuż wydrukowane były tytuły; ale kiedy y taki nie był acceptowany fortel od J. O. Xiążęcia Jmci D., musiałem *et vel invitus, ad anagrammatismi involucrum* przydać genuinum Nominis Programma." etc.

Część I. str. 1—226. Część II. zaczyna się str. 227—437. *ark. 18½ nieliczb.*, zawierają w sobie annexa czyli: *Przydatek różnych skryptów y Fragmentów ad Contenta Operis*, relacją mających. Tu się znajdują:

A) Dyskurs na Konfederacyą Warszaw. 1572, X. Piotra Skargi S. J. B) Excerpt z przemowy Jędrzeia Lipskiego (potym Bisk. Krak.) do Stanów Koronnych imieniem wszystkiego Duchowieństwa, na Kompozycyą w Warszawie r. 1607. C) *Stanislai Rescii Abbatis Andreov Internuncii Neapolitani Notae in articulum Confederationis, quo Po-*

loniae Reges promittunt Pacem servare, inter Dissidentes de religione etc. D) *Ejusdem ad Stephanum Poloniae Regem Epistola. (Datum in agro Tusculano XXI. Januarii 1584).* E) Excerpt z pewnego Skryptu, pod takim tytułem: *Rozsądek o Warszawskich sprawach, na elekcyi przeszłey do Koronacyi należącey*, wydanego w Krakowie u Mateusza Sibeneychera, in 4. R. 1573.

W regestrze na przodzie autorem tego skryptu Załuski być mieni Dymitra Solikowskiego, a str. 33 tak o tym skrypcie pisze: »Powiedziawszy, że Franciszek Krasinski Biskup Krakowski, który sam ieden z Duchownych Senatorów podpisał Konfederacyą Warszawską, mocno tego żałował: »wkrótce potym (są słowa Załuskiego) *cantavit palinodiam*, retraktuiąc to co podpisał, w skrypcie od siebie approbowanym, a od Siebeneychera Typografa Krakowskiego (za co tesz od Firleja Marszałka Koronnego Dyssydentow Fautora, w więzienie był wtrącony) wydrukowanym pod tym tytułem: *Rozsądek o sprawach na Elekcyi Warszawskiey do Koronacyi należących*, który skrypt tak był skuteczny, że konwikcyami swemi, nieprzyiazne przeciwney strony heretykom faworyzuiącey przełomał siły, y starożytną religią przy swoiey ubespieczył całości" etc.

9676. Po przedmowie, w któréj wyliczone źródła niektóre historyczne do dziejów kościołów ewangelickich w Polsce, od str. 10 do 21 idzie: *Synodus Gostinensis celebrata anno Domini MDLXV die decima quinta Junii, praesentibus multis Magnificis ac Nobilibus Viris, atque item Rev. Verbi Dei Ministris descripta per Erasmum Glicznerum*, który autor znalazł w rękopiśmie w zbiorze synodalnym Pastora niegdyś Gromadnowskiego w Polsce, Bartl. Crossiusa, przygotowanym do użycia pospolitego z polecenia duchowieństwa ewangelickiego w r. 1567, w czém Crossiusowi był w pomocy sam Gliczner. Synod ten odbyty w Gostynie, jest piérwszym Synodem ewangelickim polskim, a artykuły jego w trzech mieszczą się częściach: 1) *de Rebus*; 2) *de Personis*; 3) *de Actionibus*. Rozdział 2gi zawiera odmiany zaszłe w kościołach ewangelickich w Polsce od r. 1700 do 1750, gdzie autor wystawia stan kościołów tych, w wiekach przeszłych, jako to: w końcu 16go, jako kwitnący w porównaniu z obecnym, w którym sama tylko tolerancya zamiast praw dawnych pozostała, i z tego powodu cytuje, jako dowód, pismo Załuskiego: *Dwa Miecze obosieczne na Dissidentów*. Od czasów Zygmunta III., jak powiada, dążenie wszczęło się poniżać znaczenie i władzę szlachty wyznania ewang. w Polsce. Nie podwyższano już jéj do godności i urzędów, do których, mianowanie samo królewskie i przyłożenie wielkiej pieczęci Państwa potrzebne było, a od r. 1670 żaden Dissydent nie był odziany godnością senatorską. Wszakże co do zajmowania urzędów innych i w sejmach, Dissydenci równe jeszcze mieli prawa z katolikami, ale od początku wieku 18go wiele i w tém odmian zaszło. Do

godności poselskiej jeszcze przypuszczani byli, pokąd wojna szwedzka się ciągnęła, jednakże r. 1715 Andrzej Piotrowski Dissydent, Posłem Wieluńskim na sejm obrany, publicznie odrzucony został, i sub *Baculo Mareschalci* musiał schronienia szukać. Konstytucye r. 1736 p. 10 ex Convoc. an. 1733, do reszty prawo zasiadania w izbach poselskich, w trybunale i kommissyach Dissydentóm odjęły, moc nawet prezentowania proboszcza katolickiego przy nich nie została: *ob incapacitatem Patronorum tanquam haereticorum.* Ostatnich dygnitarzy, co z protestantów na sejmach znaczenie mieli, wymienia Bogusława Unruh Starostę Obornickiego, i P. Złotnickiego, innym powiada, i na mowie polskiej, i na assystencyi, i na odwadze braknie. Przywodzi dalej, jako dowód ucisków kościołów ewangelickich, Artykuł 4ty tak nazwanego Traktatu Warszawskiego r. 1717, i przyznaje go całkiem Biskupowi wówczas Kujawskiemu, a potém Krakowskiemu, Felicyanowi Szaniawskiemu, który artykuł ten, podczas Sejmu, kilka zaledwo godzin trwającego, przeprowadził i w Konstytucyą zamienił. Odtąd kościoły protestanckie bliskie upadku, nie mogą być ani podnaszane, ani pokrywane lub naprawiane, jako to: w Zdunach, w Bojanowie i w Smiglu, a jeśli kościoł ogniem spłonie lub innym sposobem zniszczeje, to w odstawieniu tyle przeszkód zachodzi, i cytacyi do Trybunału i Konsystorza katolickiego, że koniec końców zapieczętowany bywa, jako to: w Obrzycku (Obersitzke) i Klein-Drensen. Od str. 30 pomieszczony jest list Cesarza Ross. Piotra I. do Króla Augusta II., jako strony gwarantującej traktat Warszawski, wstawujący się za wyznawcami religii greckiej i protestantami, datowany z Petersburga 6 Aug. r. 1724. Od str. 33 idzie Suplika Dissydentów r. 1719 d. 3 Julii, z powodu ucisków od Kościoła katolickiego Królowi Augustowi II. podana, gdzie w notach wymienione nadużycia i wexacye, między innemi str. 38, że niejaki Bronikowski, wyznania reformowanego, w Leszniewie, w Gnieźnieńskiém, chcąc dziecię ochrzcić, wziął był na to konsens proboszcza katolickiego, pomimo to jednak pozwany został do konsystorza Gnieźnieńskiego, a proboszcz, który pozwolenie udzielił, na rok aresztu skazany został. Inne nadużycia wymienione na str. 39, jako to, opłaty wizyt biskupich w kościołach protestanckich; *homagium* biskupowi; zmuszanie do ogłaszania exkommunikacyi; *taxa stolae pro lubitu cuiusvis Parochi*; rozkaz, aby dzieci zrodzone z rodziców wyznania zmięszanego, szły za ojcem lub matką wyznania katolickiego. Od str. 40 jest spis chronologiczny Seniorów Generalnych i Cyrkularnych, a tu wiadomość o niektórysh Seniorach Polakach, jako to, Erazmie Glicznerze, ur. w Zninie w Wielko-Polsce, Stanisławie Granickim (Granicius), Pastorze Czerskowskim, Samuelu Dambrowskim, rodem z Pogorzela w Litwie r. 1577, Kasprze Dierig, rodem z Poznania; Samuelu Hentschel, rodem z Leszna. Rozdział 4ty zawiera wyliczenie Pastorów Wielko-

Polskich w miastach i wsiach; dalej w Mało-Polsce i Litwie. Nakoniec str. 135 regestr zaginionych lub odjętych kościołów protestanckich.

Przytaczają się tu nazwiska miast niektórych nazwaniem niemieckiém i polskiém, i familij protestanckich: Birnbaum, po polsku *Międzychód* nad Wartą, należące do familii Unruh, kupnem nabyte od Jana Hr. Ostroroga; *Bojanowa*, należące do familii Bojanowskich; Bombst, po polsku *Babimost*, starostwo; Brötz, po polsku *Broydyca*, z kościołem bez dzwonów; Filchen, po polsku *Wieluń*; Fraustadt, po polsku *Wschowa*, miasto królewskie; Polnisch.Friedland; Koblin, po polsku *Kobylin*; Lissa, po polsku *Leszno*; Racwitz albo Polnisch-Freystadt; Schocken, po polsku *Skoki*; Schwersentz po polsku *Grzymałowo* albo *Swarzęc*, mila od Poznania, Wojewody Grudzińskiego, który r. 1630 pozwolił nabożeństwo na zamku swoim odbywać; *Zaborowa* blisko Leszna z kościołem, założonym przez Wojciecha Gajewskiego, utwierdzonym od braci Unruh; Baukwitz, po polsku *Bukowiec*, należąca do braci Unruh; Brausendorf, Bogusława Dziembowskiego; *Grochow*; Janckendorf, po polsku *Sokołowa*, w Starostwie Rogoznickim; Klastawe, po polsku *Chlastawa*; Klausdorf, Goltza Starosty Wałeckiego; Krantz po polsku *Kresko*, Zbigniewa Dziembowskiego; *Młodczyn*, *Pietrowo* z kościołem fundacyi Mikołaja Łuńskiego r. 1613; Revier, po polsku *Rejowiec*, gdzie Andrzej Rej z Nagłowic r. 1626 lub 28, darował grunt na założenie wioski dla przybylców z Brandeburgii lub Pomorza, którzy tam kościoł postawili; Scharmeisel, po polsku *Szaromyśla*; Waschke, po polsku *Weszkowa*; Weissensee, po polsku *Chyczimin*, familii Bukowieckich. W Mało-Polsce: Lange-Nacht, po polsku *Wielkanoc*, pięć mil od Krakowa; *Piaski* na mil trzy od Lublina; Schlawatitz, po polsku *Sławatycze*, fundacyi Rafała Leszczyńskiego r. 1517. W Litwie: *Słuck*, fundacyi Bogusława Radziwiłła r. 1663.— Zaginione kościoły lub odjęte Protestantóm: *Alt-Boyn*, blisko Szmigla; *Altenhütte*, blisko Czarnikowa, r. 1719; *Battorow*; *Bärdorf*, po polsku *Gołaszyn*; *Berenbusch*, blisko Skoków; *Bnin*, za Poznaniem; *Buza*; *Czersków*; *Czieracz*, za Kaliszem; *Człopa* r. 1645; *Dębionka*; *Flatow*, w Województwie Kaliskiém; *Geyersdorf*, blisko Wschowy; *Gnin*; *Görchen*, po polsku *Miejska-Gorka*; *Gorunzig*; *Grabów*; *Grätz*, po polsku *Grodzisko*; *Gromadnow*; *Gross-Wiszniewka*; *Heyersdorf*; *Jutroszyn*; *Kaltzig*; *Kampen*, w Sieradzkiém; *Kap*, r. 1722; *Kawel*, r. 1749; *Klein-Wiszniewka*; *Kohlstätt*, 1719; *Kopanitz*; *Krojanka*; *Lagowitz*, r. 1718; *Landeck*; *Langernow*, r. 1733; *Linde*; *Lobsentz*, w Kaliskiém; *Marianow*, r. 1719; *Milosławа*; *Nichors* r. 1739; *Obrzycko*, r. 1739; *Oszycna*, po niemiecku *Storchnest*; *Pempersin*, r. 1739; *Podanin*, r. 1719; *Pogorzel*; *Poznań*, r. 1606 i powtórnie r. 1616; *Radum*, r. 1719; *Radzic*, r. 1719; *Rakoniewie*; *Rydzyn*; *Röhrsdorf*, po polsku *Ossowaszyn*;

Runau, r. 1719; *Zbąszyn* albo *Beutschen*; *Szaradow*; *Szytnow*; *Sieniutowa*, r. 1672; *Stiglitz*, r. 1719; *Szamotuła*, po niemiecku *Sambten-Tarnowka*; *Witun*; *Weigmansdorf*; *Wiardunka*, r. 1718; *Wilkowo*, r. 1647; *Wirbno*; *Zedlitz*; *Zizer*, r. 1719; *Zyprowo*, r. 1719.

9679. Na piérwszej karcie tego pisma znajduje się cytacja z nieznajomego dzieła Herburta, w te słowa: »Powtórzyć teraz przynależy wielkiego Statysty y prawdziwego Katolika Szczęsnego Herburta te słowa: (a) *O Religio omni auro, gemmisque pretiosior! o vita ipsa carior! o nomen dulce! o ius eximium nostrae Reipublicae! o leges primae Jagellonicae! o Horodlia! O Vielunia! O Jedlna! O Korczyn! o graviter desiderata et aliquando reddenda genti Polonae unanimis Religio!*

U dołu nota następująca: (a) *In opusculo Nauka Dobromilska*, pag. 103.

Widać z tego przynajmniej, że dzieło, o którém Starowolski wspomina, Hecaton. N. XXII. pod tytułem: *Ars Dobromilia*, (zob. Bentk. T. II. 57) było drukowane.

9710. Książka ta sprawiła, że znaczna liczba członków Jednoty Warszawskiej, wyznania Augsburskiego, wbrew traktatowi r. 1767 z reformowanymi Małopolskiemi połączyła się. Autor stara się też okazać, że z pomiędzy innych krajów, w Polsce najłatwiej zjednoczenie to do skutku doprowadzić, 1ód dla zarządu kościelnego, nie uległego żadnym silnym wstrząśnieniom; 2re, że duchowni obu wyznań wzajem bracią siebie zowią; 3cie; że w kraju żadnych wyższych zakładów szkolnych wyznań tychże niéma. Od ogłoszenia tego pisma, Friese datuje większe wnikanie w Polsce w treść Konsensu Sandomirskiego, który dotąd mało był tam znany. Temuż pismu, jak on powiada, należy się, iż w traktacie r. 1775 niemało odbito z warunków zaręczonych traktatem r. 1767.

9727. Część tej mowy i napis na tablicy miedzianej, złożonej przy węgielnym kamieniu, znajduje sie w *Acta Hist. Eccl. nostri temporis, VI Bd. p. 44 nast.* Budowa zaczęta była r. 1777. Kamień położony 4 Maja r. 1778. Napis na tablicy był następujący:

D.T.O.M. Stanislao. Augusto P. P. Imperante. Pacata Republica. Restituta. Lege Publica. Libero. Religionis. exercitio. Primi in. urbe. Templi. Publicis. sacris. Augustanae. Confessionis. dicati. primus. lapis. positus. Anno. MDCCLXXVIII. Die, IV. Mensis. Maii Praesentibus Russorum Imperatricis. Oratore. Ottone. Magno. Comite. S. R. J. De Stackelberg Legatis, Regum. Britanniae. Thoma Wroughton. Daniae. Ernesto. Alberto. L. B. De. Bertuch. Borussiae. *Friderico. Ludovico. de Blanchot. Et. Electoris. Saxoniae. Augusto. Francisco. Ab. Essen. Ad. fluentem. Maximam. Civium. Concionem. Illustrante. Alexandro. Comite. Ab. Unruh. Seniore. Generali. Ecclesiarum. J. A. C. Per. Poloniam. Maiorem. Equestris. Ordinis. Sacra.*

Administrantibus. Theophilo. Ringeltaube. Pastore. et Frederico Cerulli. Rem. Ecclesiasticam. Curantibus. Petro. Tepper. Seniore Ecclesiarum. Evangelicarum. Per. Minorem. Poloniam. Et. Ducatum. Masoviae. Jacobo. Rogge. Christiano. Ebert. Christiano. Neumann. Beniamino Krebs. Christiano. Stubenrauch. Ut. Sciant. Posteri.

9749. Stanisław Sarnicki rodem z Województwa Krakowskiego, słuchał w Wittembergu nauki Marcina Lutra i Filipa Melanchtona. Za powrótem do kraju był Pastorem Niedzwiedensis Ecclesiae. Żył on w wielkiej przyjaźni z Janem Łaskim apostatą, i za powrótem jego do Polski, zmarłego w Pinczowie mową pogrzebową w języku łacińskim mianą uczcił. O śmierci Sarnickiego w r. 1573 zaszłej, dowiadujemy się z listu Jakóba Gorskiego do Piotra Myszkowskiego, naówczas Biskupa Płockiego, w tymże roku d. 15 Febr. z Krakowa pisanego, który się znajdował w rękopismie Biblioteki Załuskich N. 395, 6, p. 322 nast. (Janoc. Vol. II. p. 238—240).

9751. W tém dziele jest wiadomość krótka o Łaskim, z której widać, że Jan, brat Hieronima, Łaski, dla niesnasek religijnychl opuścił Polskę, bawił w Niemczech i Anglii, dokąd od Cranmera Prymasa wezwany został Ztąd udał się do Danii, do Niższej Saxonii, na reszcie do Emden we Fryzyi Wschodniej, gdzie nauki teologiczne wykładał. Powróciwszy do ojczyzny przez trzy lata uczeniem zajmował się. Umarł r. 1560, i jak dopisek na exemplarzu dzieła tego, będącego w Bibliot. Akad. Duchow. Wileń., należącym niegdyś do Andrzeja Węgierskiego. i zapewne jego ręką zrobiony, pokazuje, d. 8. Stycznia, 29 zaś tegoż miesiąca, pogrzebiony w kościele parafialnym Pinczowskim. Miał lat 61.

9753. List ten pisany był za powrótem Łaskiego do Polski z Balic majętności Kasztelena Bonara, 28 Grudnia r. 1556. Do tego dołączył pismo Melanchtona z Konfessją Augsburską do Króla, i powierzył krewnemu swemu Kasztelanowi Myszkowskiemu, aby je oddał do rąk Króla. Podkanclerzy i Biskup Chełmski Przerembski wcześnie to zmiarkował, i chciał list ten przejąć, jednakże Myszkowski złożył je Królowi, który kiedy Konfessyą czytał, a list Łaskiego na krześle położył, pies w pokoju Króla będący porwał go i na sztuki podarł; pokojowiec postrzegł to, zebrał podarte sztuki, a Budziński domownik Myszkowskiego skleił je i Królowi na powrót oddał. Okoliczności te i list sam, Lubieniecki z rękopismu wydrukował w swojej Hist. Reform Libr. II. c. IV. p. 75. 41, zkąd równie jak list Melanchtona dla wielu szczegółów ważnych i tonu odkrywającego charakter człowieka, znajduje się w Lubienieckiego Historia Reform. Pol. pag. 79 nast.

Król po otrzymaniu tego listu, sądząc, że Łaski z Augsburską Konfessią trzymał, kazał jemu powiedzieć, że z Ewangelikami wspólnie ma działać. Utenhow, który razem z Łaskim do Polski przybył,

zaraz o tém Kalwinowi doniósł. List jego znajduje się w Epistol. Calvini et Responsis p. 193, datowany z Krakowa 19 Lutego r. 1557.

Łaski do tego listu dołączył *Post scriptum* następujące: »*Ita nunc obruor curis ac negotiis, mi Calvine, ut nihil possum scribere. Hinc hostes, hinc falsi fratres nos adoriuntur, ut non sit quies ulla. Sed et pios multos habemus, sit Deo gratia, qui nobis sunt adiumento et consolationi. Itaque, quae is scripsit, a me scripta esse cogitabis. Vale! Saluere officiosissime iubeo fratres in Domino omnes. Joannes a Lasco manu propria.*" W przemowie krótkiej do tego pisma, wyrażono, że nikt życia tego tak wielkiego człowieka (Łaskiego) nie opisał, że autor tej przemowy zachowuje sobie dopełnienia do dzieła Bertrama. O przedmowie wyżej wspomnianej powiada Friese l. c., iż wiele do niej mylnych rzeczy się wcisnęło, jako to, np. że Łaski z Anglii do Polski był odwołany, i że przybył tam r. 1557. Friese, zkąd wiadomość ta wzięta (Beytr. II Th. Ir. Bd. p. 305—322), cały ten ważny dokument u siebie pomieścił.

9754. Łaski wymową swoją i pismami zjednał sobie za powrótem do Polski wielu stronników i ludzie wyznania szwajcarskiego zaczęli kościoły wznosić w Małej-Polsce i Litwie. Że jednak znajdował Łaski wiele trudności do uprzątnienia z Ewangelikami, z którymi radby się był połączyć, i ci zawsze górę jeszcze brali, (tak, iż na sejmie r. 1557 Stany domagały się, aby Konfessia Augsburska publicznie była w państwie cierpiana), mocno go to bolało. Dla tego 28 Grudnia r. 1556 Synod w Iwanowicach był zapowiedziany, na który 1 Stycznia r. 1557 stawił się; drugi w Władysławowie 15 Czerwca, na którym także się znajdował. Celem jego było, wyznawców Augsburskiej Konfessji przed zaczęciem Sejmu na dysputę wyprowadzić i do zgody a połączenia nakłonić. Gdy się to nie powiodło, wyszło to pismo Westfala. Królowi też o Łaskim i jego burzliwém obejściu nawet z Braćmi Czeskiemi obchodzeniu się, którzy stronę jego trzymali, gdy i z Vergeriusem się poróżnił, od czasu do czasu donaszano, i Król napisał do niego któtki ale dosadny list następujący:

»*Sigismundus Augustus Dei gracia Rex Poloniae etc. Generoso Joanni a Lasko.*

Generose.

Intelleximus, te proxime peractis hisce temporibus in Regnum Nostrum commigrasse. Hortamur itaque et omnino ita habere volentes mandamus, ut nihil omnino in Regno Nostro, quod ad religionis attinet negotium, innoves. Nam si quid in contrarium de te ad Nos perlatum fuerit, Nos nequaquam te in Regno ditionibusque nostris esse patiemur, Secus itaque ne feceris. Datae Varsaviae VII. Jan. Anno Domini MDLVII. Regni Nostri XXVII "

Pismo Westfala nie tylko w Niemczech wielkie wrażenie zrobiło. Exulantóm w Frankfurcie wolność nabożeństwa została wnet odjęta

i musieli miasto opuścić. W Polsce też zaczęto być uważniejszym, a wyznawcy Augsburscy o żadnej zgodzie już nie chcieli słuchać. Usiłowano — w Gołuchowie Synod dla pojednania dwóch stron zawiązać. Ze strony Braci Czeskich stanęli Georg Israel, Gallus Drzewinski, Jan Laurentius i Jan Rokita. Ale ze strony Predykantów Małopolskich nikt nie przybył, gdyż Jan Łaski był chory, albo z powodu pisma Westfala za chorego się udał, listami zatém wymówiono nieobecność. Z Ewangelików było wielu na tym Synodzie, którzy pismo Westfala z sobą mieli i miejsca różne z niego czytali. Ztąd wielka nieprzyjaźń wyniknęła między kościołami ewangelickiemi i kościołami wyznania Szwajcarskiego, wielu też z Braci Czeskich, nie z nimi już, ale z Augsburskimi się łączyli.

(Friese Beytr. II Th. 1 Bd. str. 323 nast.)

9756. Sześć kart na początku zajmuje list Łaskiego do Jana Tarnowskiego, Kasztel. Krak. i Het. W. K. Ciekawe są zawarte w nim szczegóły, powód pisania wyjaśniające; przeto list ten prawie w całości przytacza się:

»*Sparsi sunt ante unum aut alterum mensem, atque ad me demum etiam allati Articuli quidam* (*Illustris ac Magnifice Dne*) *de me meaque doctrina per Hosium ex Erasmo Albero* (*ut titulus habet*) *exscripti, et huc tandem in Poloniam ad traducendum nomen meum transmissi. Quibus ego unico sane verbo respondere possem, nempe aliud nihil esse, quam mera et putida mendacia, quos alioqui libelli nostri, me etiam tacente, vanitatis atque impudentiae convincent. Sed quoniam neque Alberi procax maledicentia et maledica procacitas perinde hic atque alibi est cognita: et Hosianae item hypocriseos fucus nondum plane omnibus est detectus: putavi mihi ad singulos ordine 23, potissimum eosdem ipsos Articulos, deinde vero obiter etiam ad virulentum Hosii libellum* de Opresso *verius quam* expresso Dei verbo *paucis respondendum esse. Ut et Alberi vanitas et Pharisaica Hosii malitia omnibus magis conspicua fiat. Atque Alberi eum quidem Libellum, ex quo se Hosius suos hosce articulos excerpsisse scribit, ego equidem non legi unquam: qui ab eius me alioqui lectione* (*propter redundantem hominis ubique maledicentiam*) *studio semper continui, nimirum nota iampridem est per totam Germaniam eius in maledicendo impotentia: propter quam tandem nusquam diu consistere, atque non semper adeo omnibus domi suae adesse cogebatur. Sed et si affirmare neque possum neque etiam volo, articulos ipsos, ut huc per Hosium sunt transmissi, ab Albero conscriptos esse:* (*qua quidem in re Hosius falsi crimine se, si accusetur, liberare debebit*) *non mirarer tamen ab illo ita scriptos esse, cum ab eo multa multorum falso sugillata, ac ne illis quidem parsum esse sciam* (*nedum ut mihi parceret*) *per quos sane ipsum et gradum in studiis fecisse maximum et alias quoque peramanter adiutum*

fuisse constat. Quin et nunc nihil omnino ad eos ipsos articulos responderem, si non ab Hosio obtenderentur: et Alberi item ingenium ac linguam hic perinde atque alibi innotuisse scirem. Sed cum non usque adeo hic perspectos adhuc esse video Balthici maris fremitus, qui Germaniam denuo concutere nituntur: et Hosii hypocrisis in pretio apud quosdam adhuc habetur: una atque eadem opera utrique laruam suam detrahendam, utile atque necessarium esse existimavi, imprimis vero Sanctulo Patri Caligulae, qui in suis somniis ita sibi placere videtur, ut ea a nemine prorsus perspici, nedum convelli refutarique posse credat. Vellem autem quam mansuetissime ac modestissime cum Hosio agere: sed cum ille, ruptis omnibus modestiae atque candoris septis, nihil praetermittat, quod ad nos proscindendos, opprimendosque ac diris omnibus devovendos rapere undecunque potest: postulat sane hoc innocentia nostra, ut ne maledicta ac praeiudicia effrenis suae impudentiae, haerere in nobis patiamur, sed ea in ipsum vicissim retorqueamus: ut omnibus constet, ipsummet et suos, in eorum omnium culpa haerere; quorum nos ille mendaciter et maliciose accusat........... Cumque Hosius nos a Catholica Christi Ecclesia descivisse, nosque impuros ac deploratos haereticos et omnem nostram doctrinam aliud nihil quam Satanismum esse pronunciet: imitandum hic nobis Christum Dominum esse existimamus: nempe ut nos non solum nullius (hac in parte) nobis rei conscios esse declaremus: sed culpam eorum criminum omnem in Hosium ac suos vere ac palam retorqueamus, quorum nomine potissimum, nos et nostra omnia illi accusare et calumniari conantur: illisque exemplo Christi Domini dicamus Vos ex patre Diabolo estis: *ne et Divini nominis gloriam, et doctrinae nostrae, cultusque item salutaris veritatem et Ecclesiarum denique nostrarum dignitatem, nostra praepostera modestia prodere voluisse videamur. Dabunt itaque veniam nobis, quibus forte nimis acerbe Hosio respondisse videbimur. et non tam nobis alioqui id, quam Hosio potius, qui nos suis calumniis ac praejudicijs huc adegerit, imputabunt. Certe ego nunquam putassem in ore ac pectore bleso, tantum virulentiae atque amarulentiae subesse: quam interim ita erupisse gaudeo: nam nisi erupisset, multo nocentior omnibus sub fuco hypocriseos futura erat. Neque vero singula ordine prosequar, quae in praedicto ejus libello habentur: sed fontes duntaxat argumentorum suorum paucis excutiam, quibus ille sibi et nostra oppugnasse et sua praeclare propugnasse videtur: subversis enim argumentationum suarum fontibus, reliqua suapte sponte corruent omnia: et non deerunt alij fortasse, qui versutiam ac fucum hominis, in detorquendis Scripturae et Patrum testimonijs, suis coloribus depingent. Primum autem ad exscriptos ex Albero 23 Articulos respondebo, ut ostendam vanissima esse, quae nobis adversarii nostri falso adscribunt: Dominus illis ignoscat. Deinde vero descen-*

dam ad libellum ipsum Hosii, quod quidem ad praecipuas in illo argumentationes et intentas mihi calumnias attinet: ut gustum alioqui qualemcunque habeant pii, vel inscitiae ipsius, etiamsi eruditissimus videri velit: vel certe extremę malitiae, si sciens ac volens agnitam (quod longe est gravius) veritatem oppugnat."

Dalej dochodzi Łaski zamiaru Hozyusza w ogłoszeniu tych artykułów z Albera, i o dawniejszych swoich z nim związkach natrąca: czém go jeszcze w obydliwszej postaci maluje.

»*Sed mihi prius adhuc nonnihil est dicendum de Articulorum istorum ex Albero exscriptione et euulgatione: nempe quonam consilio illos exscripserit Hosius, et huc demum, ut in vulgus spargerentur, transmiserit. Male forte habebat hominem, quod in patriam rediissem, post exortam et hic praesertim Evangelii Christi lucem, quae oculos ipsius perstringit. Cur enim tantopere laboraret, in denigrando apud omnes meo nomine. quantopere eum laborasse et literae ipsius ad multos scriptae, et libellus ad extremum ipsius apertissime testatur? Est autem invisus homini reditus huc meus, quia causae suae diffidit: et metuit ne iniquitatis suae suorumque mysteria magis ac magis omnibus innotescant. Hinc sane lachrymae illius omnes, utcunque id dissimulet. Alioqui si hoc bonus Pastor (scilicet) non metuit, cur adventu huc meo offenditur? cur nomen meum mendacibus, et suis ipsius et aliorum calumnijs infamat? Equidem id poscebat et* vetus nostra amicitia, *cuius ipse studiosissimus videri volebat: et Christiana alioqui* dilectio, *quam sibi et suis miro supercilio arrogat: ut si quid in me non probasset, prius me eius admonuisset, aut saltem mecum expostulasset, quam nomen meum calumniose palam proscinderet. Dicet, non nisi* ad Aras *alendam fuisse nostram amicitiam. Recipio, atque Aras ei ipsas oppono. Non ignorabat sane, priusque se etiam in Italiam contulisset, multa mihi, non in vita modo, sed etiam in doctrina Pseudoecclesiasticorum nostrorum displicuisse: nec raro mecum (ut alia taceam) sermones suos ea de re miscebat. Cur tunc igitur Arae ipsius nostram non dissolvebant amicitiam? aut aliquam saltem offensionis significationem dabant? Aliud illi tum sine infula suadebant scilicet, quam nunc cum infula suadent? Mira profecto metamorphosis, ut qui sine infula Aris etiam permittentibus amicitiam nostram colebat: nunc in fraudem mei nominis mendacibus adversariorum communium calumniis abutatur. Si ei non vacuit nostra legere: cur illi tempus non defuit ad excerpendas ac demum (ut hic spargerentur) transmittendas obtrectatoris nostri calumnias, quas alioqui vanissimas esse novit? Quod si aliis de mea doctrina potius quam mihi ipsi credere maluit: cur non tantum apud eum valebant aliorum de me, gravium sane et piorum virorum testimonia, quantum exosi (propter maledicentiam) piis omnibus, obtrectatoris mendacia? Quod si majorem Albero de me*

mentienti fidem habet, quam plurimis aliis longe diversum testificantibus: meisque ipsius adeo libellis, ex quibus de mea utique doctrina (si hoc ei malicia sua permisisset) rectius multo poterat iudicare: facile iam inde pius quilibet malam hominis mentem et malum animum deprehendere potest; nempe quod apud Hominem per totam fere Germaniam maledicentiae nomine infamem, compendium calumniarum quaerere, atque huc demum transmittere maluerit, ut nostrum nomen invisum suspectumque omnibus redderet: quam vel aliorum de me testimoniis credere, quorum alioqui probitatem, modestiam, pietatem, atque eruditionem, toti mundo spectatissimam esse constat: vel ex meis ipsius scriptis doctrinam meam aestimare, in quibus sane libere et sine hypocrisi mea profiteor omnia, id quod res ipsa declarat. Si vero tantundem fidei Hosius habet Albero, quantum et nobis omnibus, hoc est nihil: cum nos pariter omnes, e suo tripode, impurae nescio cuius haereseos, et accuset simul et damnet: Qua fide, ne dicam hypocrisi (obsecro) eius hominis calumnias ad nostri nominis invidiam obtendit, cui neque ipsemet credit, neque ab aliis credendum esse contendit? Aut si hactenus ei duntaxat credit, quatenus maledicentia ac praeiudiciis ipsius ad causae suae commodum abuti se posse videt: cur non illi credit etiam, dum et Papam ipsum et suas omnes rasas atque unctas larvas Antichristianismi palam accusat? nimirum hac ratione prodi conspicuamque omnibus reddi oportebat Pharisaicam Sanctuli huius Paterculi hypocrisim, cum pari eius vafricie et malitia conjunctam, quam ei character suus episcopalis adflavit. Porro nunc Hosium omittemus, donec post depulsas Alberi calumnias, ad eius obiter libellum, de Oppresso Dei verbo (*quatenus me illic etiam maliciose perstringit) respondeamus. Articulos igitur iam ipsos per Hosium in Albero observatos, intueamur.*"

Te 23 artykułów krótkiemi zbył odpowiedziami Łaski; co wszystko razem nieco więcej nad dwa arkusze zajmuje. Zawiera je odezwą do Tarnowskiego, p. D 5: »*Habes ecce iam Illustris ac Magnifice Domine et Articulos ipsos ab Hosio huc in fraudem mei nominis transmissos et meam ad illos responsionem: qualem alioqui mihi nunc (melioribus praesertim occupato) et temporis inopia et ipsa etiam valetudo permisit.*" *etc.* Przy tych artykułach jeszcze cóś więcej było, ale to już Łaski za niegodne odpowiedzi uznał. »*Adjectae sunt* (powiada) *autem hisce praeterea Articulis, duodecem quaedam opiniones (ita enim vocantur) de Eucharistiae Sacramento, et nonnullae item aliae de verbi ministerio et Baptismo: sed indignae prorsus quibus a me respondeatur, nedum ut destinatus rebus melioribus bonas horas male perdere velim*" *etc. etc.* Przechodzi tedy do dziełka samego Hozyusza, i sześć z niego głównych, na których się całkiem wspiera, propozycyj wyjąwszy, zbijaniem ich się zaprząta, a w końcu znowu głos do Tarnowskiego obraca.

»*Venio jam ad eum Hosii ipsius libellum quem de oppresso per se verius quam de expresso Dei verbo emisit: in quo me alioqui etiam (more suo) mendaciter ac maliciose perstringit. Neque vero prosequar singula quae in eo libro habentur: sed praecipuas duntaxat doctrinae suae rationes obiter attingam, et quorum me etiam falso accusat, ea a me paucis depellam. Quod igitur ad publicam religionis causam imprimis attinet: in hoc potissimum cardine controversia tota verti videtur,* quod scripturas quas nostri ad oppugnandum Papismum adferunt, et pro indubitato Dei verbo habent, ille contendit non esse verbum Dei, sed Diaboli potius: *ita enim loquitur homo verecundus, ut nobis exemplo suae modestiae praeluceat scilicet, maledicentiaeque nos prae se accuset.» Hujus autem suae assertionis eas potissimam rationes adfert.*

Prima. *Quod scriptura in se ipsa, non sit verum illud atque expressum Dei verbum, cui nos obedire oporteat: nisi iuxta sensum et consensum Catholicae Ecclesiae exponatur.*

Secunda. *Quod cum sensus et consensus duntaxat Ecclesiae sit verum atque expressum Verbum Dei: tum sane non possit etiam Verbum Dei ipsum, nisi intra Ecclesiam haberi.*

Tertia. *Quod Hosius ipse cum suis, imprimis autem cum suo creatore Papa, sint ea ipsa Ecclesia: cujus sensus ac consensus sit vere oppressum (expressum dicere debebam) verbum Dei.*

Quarta. *Quod veri Ecclesiae Doctores invehantur in peccata populi, Prophetarum et Apostolorum exemplo: et addant divinae in illa severitatis comminationes. Id vero a suis fieri, a nostris vero negligi affirmat. Ac proinde apud nostros (ut falsos Doctores scilicet) non haberi verum et expressum Dei verbum.*

Quinta. *Quod omnis verbi Divini doctrina in uno hoc potissimum verbo consistat:* Dilige. *A quo, cum nos (ipso iudice) quam longissime absimus: tam longe nos etiam a vero atque expresso Dei verbo abesse (etiamsi Scripturas habeamus) quam longe absumus nostris invicem dissidiis, a mutua invicem dilectione.*

Sexta. *Quod cum nostri et ab Ecclesia separati sint scilicet et inter seipsi discordes, quisque illorum nihilominus suam doctrinam, expressum Dei verbum contendat, atque ita demum se in doctrina quisque sua (velut idolum quoddam) quodammodo adorari velit: fieri sane non possit, ut ulla omnino inter suos et nostros conciliatio, sine gravissima idololatriae culpa iniri queat.*

Septima. *Quod nostra doctrina quam etiam ex Scripturis ipsis petimus, non alio loco sit habenda, quam quo loco Satanae Christum Dominum tentantis verba illa habentur:* Mitte te deorsum.

Haec sunt praecipua, in quibus omne totius libelli pondus consistere videtur, quibus sublatis, reliqua per se omnia suapte sponte

collabentur, adeoqua et in caput ipsius recident omnia, quae in nos ex Scripturis impudenter contorquet" etc.

Po odpowiedzi na te 7 punktów, które nie tak bardzo są trudne do zbicia, zawiera całą rzecz autor, p. Niiij i następnych, odezwą do Tarnowskiego, z któréj widać, dla czego mu to pismo dedykował.

»*Jam ergo perspicuum est Illustris ac Magnifice Domine, admotos adversum nos doctrinamque et Ecclesiam nostram ab Hosio Arietes omnes, non solum nullam vim nobis inferre ullo modo posse: sed etiam pro nobis contra Hosium ipsum facere, si quis rem propius expendat. Tuae vero Celsitudini potissimum responsionem hanc meam dicare volui: cum propter veterem meam in te observantiam, tum quod tecum ea de re semel atque iterum colloquutus, intellexi, me, doctrinamque meam apud te etiam peculiariter per Hosium traductam esse. Ut enim tibi me (pro tuis in me beneficiis) plurimum debere fateor; ita tibi (prae alijs etiam) cupio nostra probari omnia. Ac proinde eximendam mihi apud te imprimis quoque esse existimavi omnem de doctrina nostra dubitationem. Huc accessit etiam, quod tuam nobis auctoritatem, qua in Patria hac nostra (pro multis et praeclaris in illam meritis tuis) Proceres Regni omnes merito antecellis, maximo adiumento in promovenda verae religionis verique cultus Divini instauratione fore non dubitamus, sub ea pręsertim rerum quam videmus nostrarum hic facie. Quae certe eiusmodi est, ut pios omnes, et quibus ipsa alioqui Patriae salus cordi est ullo modo, excitare merito deberet, ad quaerenda salutaria undecunque remedia adversus impendentem procul dubio toti nostrae Patriae calamitatem, quae iam ferme ipsis foribus esse videtur. Nec multis opus est, ad depingendam rerum nunc nostrarum faciem nulli non alioqui expositam, qui modo coecus non sit prorsus, aut (quod est gravius) videns videre nolit. Eo iam ventum est, ut de Deo rebusque divinis in Aula agere colloquique non liceat: de Satanae vero artibus, praestigiis. atque imposturis disceptare, in deliciis habeatur. Accusant hic plerique Regiae Majestatis negligentiam: sed major est multo eorum culpa, qui probitate Regia, improbe atque impudenter abutuntur. Equidem illorum improbitatem atque impudentiam reprehendi potius, denique et cohiberi in Senatu oportebat, quam Regiam Majestatem negligentię accusari; quum praesertim Majestas sua nihil sine Senatus autoritate statuere hic, neque velle pro sua probitate Regia, neque etiam posse, propter leges Patrias, testetur. Inter Proceres nihil fit aliud fere, quam quod alii alios culpant atque accusant: et ubi una convenerunt, invicem sibi blandiuntur, laudant se invicem, et sua sibi invicem officia pollicentur. Quasi vero vel accusationes istius modi, vel simulata amicitia, quicquam prodesse possint, ad repellenda pericula, quibus Patriam universam expositam plane esse videmus: Ac non potius quibusque pro se (etiamsi per neminem adiuvetur) praestare ea debeat,*

quae vocationis suae rationes alioqui et Divino pariter et humano iure, postulare videntur: tam in admonenda Majestate Regia, debiti officiique sui Regii, quam in reprehendenda aliorum Procerum incuria, et mutua inter ipsos invicem simulatione et dissimulatione, ut interim de iudiciorum circa religionem varietate, ac praesumptione taceam etc. etc. Ut item taceam de adversariorum nostrorum technis, vafricie, arrogantia et conatibus variis: quibus nisi tempori obviam (et quidem prudenter) eatur, metuendum est profecto, ne tantas Patriae toti turbas excitent, quantae ab hominum memoria apud nos nunquam fuerunt. Ipsa igitur rerum nostrarum facies, movere nos merito omnes deberet, ut ad placandam Dei iram, in restituendo vero Dei cultu, animum (positis affectibus omnibus) adiiceremus, praesertim vero si non domesticam tantum intra ipsum Regni corpus confusionem, majoremque in dies animorum exacerbationem inter omnes passim: sed externorum quoque bellorum molem nobis imminentem, propius intueri velimus."

Dalej prośby do Boga. (L. S.)

9759. Na odwrócie karty tytułowej *Ad Lectorem Polonum Paulus Lysmaninus Corcyraeus*, 18 wier. łaciń. Dedykacja Naiasnieyssemu Kxiążęciu a Panu, Panu Mikołajowi Radziwiłłowi etc. Wyraża w niej Lizmanin, iż zawdzięczając Radziwiłłowi za protekcją, któréj doznał, gdy po piérwszym jego do Polski na służbę kościołow Bożych wezwaniu, chciano go z niczém odprawić, starał się mu w sposób jego godny, i chwale Bożej pożyteczny z doznanej łaski wywiązać się: »*A tak będąc w Wielkiey Polsztze*," powiada, »*dałem był z włoskiego przełożyć, a przez iednę zacnę osobę na swiath wypuscić, przypisane imieniu W. Kx. M. Ochinowe kxiąski o zwierzchnosci Papieskiey* ktorą sobie w kościele bożym przywłaszcza, skąd naprzod urosła: a jako zaś upada y iakim obyczaiem do gruntu zburzona być może........... Okazawszy tedy ten piérwszy słup na ktorym on był okrucieństwo swoie możnie ugrunthował, teraz zaś ty drugie, tegoż S. Męża kxiąski pod imieniem W. Kx. M. nakładem swoim wydrukowaciem dał w ktorych drugi słup Papieskiey stholice iest opisany, to iest Msza........... iakoż cztąc W. Kx. M. wyrozumiec ssyrzey będziesz raczył, a niepomału sie potwierdzić w slachetnym a swiętym przedsięwzięciu swoim, że nie tylko możność zwierzchności Antykrysta .... ale y to ...... nabożeństwo, a ogromne bałwochwalstwo: usty, piorem y inakim wszelakim sposobem, ochotnie wątlić, a z gruntu wywracać pomagasz, a mnieysze co sie też na to udali, gdy iaki ucisk albo gwałt cierpią, ratuiesz i bronisz. Między ktorymi żem ia też iest ieden tę osobną cnotę a swiętobliwe sprawy W. Kx. M. wszemu swiatu oznaymiać a wysławiać iestem powinien, a zwłaszcza za to czymeś mię W. Kx. M. tymi czasy obesłać raczył: że to com za łaską a staraniem W. Kx. M. w nadziei piérwey miał, to iuż teraz

w rzeczy pewnie mam, a skąd też kosciołowi Bożemu à W. Kx. M. członkowi iego tak zacnemu, tym chutliwiey a z lepszym sercem y bespieczenstwem służyc mogę. Teraz co podaię racz W. K. M. za wdzięczne przijąc, a temu sie nie dziwić że ia ku W. Kx. M. po polsku piszę będąc opczego z Feacyey narodu człowiek: com z młodości miedzy Polaki zrosl gdisz Ochinus on zacny a w Kosciele Krzescijanskim na ten czas przednieyszy scribent Włoski, który nigdy Polski nie widział, już teraz w księgach swoich ięzykiem Polskim o tak ważnych rzeczach przed Polaki rozprawuie" i t. d. Na końcu tej dedykacji data: »Pisan w Pinczowie 6 dnia Lutego. Roku od Narodzenia Pan. 1560." U spodu litery greckie, *Φ. Λ.*, które zapewne znaczą Franciszek Lizmanin. Było tedy dwóch Lizmaninów. Litery te jednak nie zdają się być w druku dodane, lecz potém, gdyż z formy wychodzą i nierówno stoią. Może tylko znaczyły, że książka do biblioteki należała Franciszka Lizmanina, którego nawet podpis własnoręczny jest na karcie tytułowej.

Do tych wyrazów własnych Lizmanina, niéma co więcej przydać, tylko to, że o owych Ochinowych książkach, *o Zwierzchności Papiezkiej*, które wprzód jeszcze puścił na świat Lizmanin, z innego źrzódła dowiedzieć się nie można było. Nawet niniejszego dzieła nie wspomina Ossoliński, chociaż obszernie biografią Ochina opisuje. Dedykacja ta, z której ten wypis zrobiony, datowana w Pinczowie 6 d. Lutego 1560 r. Po niej następuje: *»Przedmowa ku czytelnikowi w ktorey iest y argument a krotko zebrana sprawa wszystkich tych kxiozek."* Dalej położona: *»Inwectiwa ku krzescijańskiemu bratu co ty kxiąszki czytać będzie, Pawla Lizmanina Tygurina."*

Początek:

Kxiązeczki ty acz są małe
Ale w sobie doskonałe.
Dowody z pisma prowadzą,
Nieprawdzie mieysca niedadzą.
Tłumią falsz i inne wszystki
Czarta złego sprosne zbytki etc.

Koniec:

Ale iż w tey inwectiwie
Muszę to zeznać prawdziwie
Lacińskich słow iest niemało,
Toc sie dla tego tak stało
Isz ią pisał polak nowy,
Który niema nazbyt mowy.
Ani ięzyka polskiego.
Przyimisz to wdzięcznie od niego:
A zatym iako rozumiesz.—

Niewiadomo jak to pogodzić, iż Lizmanin siebie nazywa *Corcyraeus*, obcego rodu z Feacyi człowiek, a nakoniec *Tigurinus*. Dzieło

to niezmiernej rzadkości. Feacya i Corcyra jest jedno, dziś Korfu; ale za co Tigurinus?

W środku *Inwectiwy*:

A tak przed czyie się oczy
Sprawa tych książek przytoczy
Niech to ma ná dobrey pieczy,
Iż w nich są nie lada rzeczy.
Nauki prawie zbawienne,
I krystusowych słow nieodmienne
Przez Ochina męża cnego
Teras czasu niedawnego
Językiem Włoskim spisane
A tu do Polski podane.
Ku nauce krześcianskiey.
O swiętey wieczerzey pańskiey.
Jako ię był czart popsował,
Przez Papieża wynicował.
A na mieysce iey Mszą wstawił,
Ktorą się swiat długo bawił.

Na końcu książki, na ostatnich trzech kartach 46 wierszy polskich, z napisem: »*Ostátnia namowa ku temu co ty kxiąszki czytal.*" Po tych wierszach podpis: »Drukowano w Pinczowie w Drukarni Danielowey nakładem Pana Doktora Lizmanina, Roku od Narodzenia syna Bożego 1560. Dnia 11. Miesiąca Kwietnia."

Dla rzadkości dzieła i osobliwości materji, Sobolewski w rękopisach swoich przytacza treść rozmów, z których się ta Tragedia składa, jako to:

»Rosprawa pierwsza. Argument. Szathan bacząc zacność Wieczerzey pana Krystusowey, rozwaza w myśli swey, iakoby miał przyść ktemu iżby ią zepsować a wniwecz obrocić mogł, a thu iuż zwykłey swey chytrości dokazuie ile iey w sobie nawięcey mieć może.

»Szatan tho iest sprzeciwnik mowi sam s sobą."

Treści rozmow następnych całej tej Tragedji wymierzonych przeciw najświętszym obrządkom Kościoła Rzymsko-Katolickiego, w obrazach pełnych nieprzyzwoitości i wyrażeniach obrażających przystojność, lepszém zdało się nie przytaczać, jako tchnących zagorzalstwem i opętaniem niejakiémści umysłowém autora, do rzeczy nic zgoła nie przydających.

9763. Na brzegu: »*In Colloquijs Piotrkouien. in Praefatione.*" Początek taki: »Widzieliśmy Książki na Seymie w Lublinie swaru waszego Piotrkowskiego w ktorych nas to obraziło barzo, żescie wszystkich tych błędow waszych y niezgod winę na nas włożyli: zdało się nam, wam to odpisać.

P. B2. »A iżeście też tey burdy waszey przyczynę włozyli na brata naszego, swiętego y uczonego męża, Hozyusa Kardynała zacne-

go. Acz y ten tey potwarzy, którąście nan włożyli, czasu swego cierpieć nie będzie, dam wam słuszną odpowiedź na to: a wszakże y nam braciey iego, tego zamilczeć się nie godzi. Powiedacie że to nieobacznie napisał: iż nauka *Trinitatis Persona, Essentia*, Krzest dziatek, wzywanie Ducha S. nie z Pisma świętego, ale z nauki Kościoła Krześciańskiego iest w Kosciele Bożym. A ty są słowa iego, iakoscie ie czytywali: *Tres personas, Deum unum, nulla nobis expresse tradit scriptura. Item, nec reperitur quidem nomen Personę de Deo dictum in scripturis, sicut nec Trinitas. Item: Vox Omousii, divinitas Spiritus sancti, ex sacris scripturis probari non potest. Cap. 58. pag. CIXXiij.* Ale wy iakoby zacnieyszy, uczeńszy, mężowie w Pismie S. ćwiczenszy, chcieliscie to wynaleść wszystko, czego on S. mąż nigdy naleść nie mógł" etc. (Pokazuje się, iż przytoczony tu rozdz. 58, karta 173, oznaczają rozdział i kartę z dzieła, przeciw któremu piszą Biskupi, pod tytułem wyżej na brzegu przywiedzionym: *Colloquia Petricoviensia*. Na brzegu: *Hosii Piotrco. Confess. Cap. 27. pa. 45.*

To Colloquium Piotrkowskie między Ewangelikami a Nowokrzczeńcami odbywało się r. 1565 w Piotrkowie (patrz Sarnicki), więc *Odpowiedź* Arcybiskupa i Biskupów mogła wyjść r. 1567. (L. S.)

9764. X. Jusz. l. c. przywodzi z tego dzieła zdanie o Reju z Nagłowic; a p. 131 następną apostrofę obróconą do samego Reja, z powodu jego Postylli: »*Ignoras et Origeni a Demetrio Episcopo injunctum fuisse Magisterii Officium, tu (quod de Novatiano) ait Cyprianus, a se ipso ordinatus, de se ipso prodigiose nasci voluisti, Audiant te dormientes aniculae, legant temulentum magistrum ebrii disciputi, veri autem doctores noscunt falsam monetam, veram atque genuinam minime esse; memento tibi illud Eliae dictum contra obiiciunt, Vir Dei non es tu et verbum Dei in ore tuo non est. Usurpasti cotis officium, quae ferrum reddit acutum; quam sit inutilis ad secandum. Pulchrum depinguisti hominem, pictor foedus: aliosque ad perfectionis littus dirigis, qui adhuc in delictorum fluctibus versaris.*"

9768. Początek przedmowy do tego pisma: »Wydał ktos tymi czasy, ludziom różnego nabożeństwa w Polszcze Upominanie dziwnie sztuczne: ktore pilnego rozsądku y umieiętney proby potrzebuie. Nie chceli kto dać sobie oczu zamydlić, a we złą tonią mizernie zwiedzion być.

»Abowiem w tym upominaniu, y przestrodze pod owczym runem, że wielce nabozna osoba Katholicka wszystkim Polakom zyczliwa, z nadchnienia Ducha Swiętego chwały bożey, zbawienia y dobrego ludzkiego rzkomo szuka, słowy łagodnemi wszystkie ułowic usiłuiąc, znacznie się pokazuią iego wilcze kły srogie.

I wydawa się autor pisania tego, że nie iest persona *bono publico gaudens*, ktoremuby szło, o zadźierżenie Polski w pokoiu, o za-

bieżeniu domowym rozruchom, a przelewaniu krwie, woynam załosnym, a zginieniu Koronnemu: y ktoremuby szło o przyiacioły miłe, o żonkę, o dziatki, o potomstwo wdzięczne, iakoby w pokoiu, bez przeklętey sediciey, ogniow, a mieczow, Polskę pustoszących, w oyczystych dobrach mieszkać a żyć mogli: Ale znać że ten pisarz iest osoba duchowna, samotna, a swoie tylko *delicie* dokąd upatruiąca, Papieżowi przysięgą obowiązany, a tak obcym ludziom więcey niż oyczyznie Polszcze miłey a dobram iey przychylny.

Więc y Bożego prawa y Koronnego właśnie nierozumieiąc, a subtylnie ie wykręcaiąc, zewsząd wodę na swoy młyn mizernie prowadzi, a fortelnie ciągnie.

To *Scopus* a cel iego, do ktorego wiedzie, żeby Xięża Prałaci naszy, chodźby nagorszy a naszkodliwszy w cale wyniosłość a *existimacią* swoję maiąc, ludziom uboższym iuż sami, dobra a prace ich cięszkie, według Tytułow a zwyczaiow swych wydzierać mogli, Slachtę y chłopki ich o dziesięcinę nie wiedzieć komu tyle przywłaszczoną, żeby okrotnie tępili: nad wiarą y sumnieniami ich, żeby surowie panowali y *iurisdictią* swoię nad każdym kogoby się im Heretykiem przezwać zachciało żeby rozciągali, a nawet y gardła ludzi tych, co chciwości a uchwałam ich nie dogadzaią, pod miecz osądzali a podawali. Do czego sobie drogę ścieląc, na Confederatią, pokoy w tey mierze Koronny waruiącą, niewstydliwie a upornie się rzucaią, y onę z gruntu wywrocić, a wszystkim zganić, oslep usiłuią. A tak na woynę wnętrzną ku zginieniu Korony Polskiey w bęben biią a chorągiew wywieszaią. Już więc poczynaiąc exequować on dekret, który przed kilkiemnaście lat, na Ziezdzie swym w Warszawie napisali w ten sposob. Starać się maią Xięza żeby Jurisdictią swoię w cale zachowali, chociażby wszystka Polska po dziesięćkroć wniwecz obrocić się miała. Aleć to nie nowina. Prałatom Kosciola Rzymskiego, tak zapamiętale tę złość swoię światu na się obiawiać; o czym y *Cromer libro 25*, *pagina 370* świadczy, gdzie Papieskiego Legata Hieronima do Kazimierza Krola, mowiącego wypisał te słowa: »*Praestare ut tria Regna pereant*, *quam ius et auctoritas Ecclesiae perturbetur.*" Lepiey powiada żeby z Polską Koroną y drugie dwie takie Krolestwa zginęły, nizliby prawo a zacność duchownych zamieszanie iąkie a uszczerbienie cierpiec miała."

Pismo to z dwóch części się składa, jak tytuł niesie. p. L *verso*, zaczyna się druga, pod napisem: »*Na przestrogę do Katolikow uczynioną*, *Katholik odpowiada.*" Więc było jeszcze jakieś pismo, pod tytułem: »*Przestroga do Katolikow uczyniona.*" Jest więc to odpowiedź na dwa pisma. (L. S.)

9770. Za wydrukowanie tego pisma, Mikołaj Firlej Marszałek W. Koron., Mateusza Siebeneichera do więzienia wtrącić kazał, zkąd go

dopiéro Jan Dymitr Sulikowski wybawił, gdy się autorem tego pisma być przyznał. (Ban. l. c.)

9771. Anonyme przez Skargę wydane to pismo przeciwko Konfederacji, uczynionej w Warszawie r. 1573 Januaryi 28, w czasie bezkrólewia po śmierci Zygmunta Augvsta, którą pokój między Dyssydentami w rzeczach wiary zabezpieczono. Pamiętna jest rzecz, iż jeden tylko Goslicki ze stanu duchownego Senator ją podpisał. Obacz w Ossolińskim. Skarga usiłuje okazać nieważność tej Konfederacji, właśnie dla tego, iż stan duchowny, oraz wielu ze świeckiego i ze szlachty przeciw niej protestowało się. Przeciw tejże Konfederacji biie także Powodowski w dziełku pod tytułem: *Proposicia.* (L. S.)

9772. Jest to wiersz przeciwko tejże Konfederacji, którą prawóm Boskim przeciwną być mieni anonym, i radzi sejmującym w Warszawie Stanóm, aby nigdy nie zezwalały na zgodę i jedność z Dyssydentami. Zaczyna temi słowy:

Powstań ucieszna wieszczko Sapho Mythyleńska:
Podź nad Wisłę, gdzie Rada przesławna Słowieńska
Seymuie, uderz czołem, opowiedz te rymy,
A potym się nawrocisz na oyczyste dymy.

Wiersz ten arkusz zajmuje, a na ostatnich dwóch kartach jest: »*Skarga utrapioney Oyczyzny Polskiey po nieszczęśliwey klęsce y nieoszacowaney szkodzie, przez Tatary. Anno D. 1615, 6. 9. Septembris*;" także wierszem. (L. S)

9780. Na str. 132 te słowa: »*Ita faciunt (Evangelici) in Anglia, Hollandia, Saxonia etc. et ut cunque apud nos in Polonia. An non Rigenses Catholicis omnem facultatem ademerunt publicarum per urbem processionum et funerum deducendorum. Accidit ut apud eos moreretur vir quidam Catholicus, tantum abest, ut eum Catholico ritu publice per plateas a Catholicis ad sepulturam deduci passi sint, ut potius funus eius ad suam Ecclesiam, publice consueta sibi pompa deduci mandaverint. Res toti Civitati Rigensi notissima. Idem tentant Torunenses, nam processionem Catholicam cum venerabili Sacramento, in festo Corporis Christi non permittunt in foro celebrari: alias etiam processiones quantum possunt impediunt. Elbingae nullus est Catholicae religionis publicus usus et exercitium. Gedanenses in hac parte sunt mitiores, tamen et hi crebros Catholicis cancellos in usu religionis circumscribunt. Jam vero ubicumque degunt Evangelici sub Magistratu Catholico in Civitatibus Catholicis, ubi non dominantur sed subsunt, volunt sibi omnia iuxta sui Evangelii praescriptum licere, volunt sibi liberas esse Ecclesias, libera publica funera et quid non?" etc.*

9783. Jurgiewicz wspomina w przedmowie, że wyszedł w Toruniu, bez imienia autora, bez miejsca druku, r. 1592, *Consensus Sendomiriensis*, po polsku i po łacinie. Powód i cel pisma swego

tak wykłada Jurgiewicz....... »*Dum.... Genevenses et Evangelici Poloni Concordiam, libris editis, maxime simulare student, ecce tibi ex adverso contra illos acriter insurgit Conradus Schlüsselburgius Lutheranus Superintendens Racemburgen. et conjunctarum Megapolens. Ecclesiarum generalis Inspector: qui magno volumine anno Domini 1592 edito, ex trecentis publicis Calvinistarum scriptis, clarissime ostendit, eos de nullo fere articulo religionis recte sentire: et in omnibus propemodum a Lutheranis dissentire etc. Qua in re sicut ille non male providit suis Lutheranis, ne larvata Harmonia Genevensium deciperentur: ita mihi quoque visum est, hoc libello nostris hominibus, ne tam speciosis et fucosis Harmoniae et Consensus titulis in fraudem alliciantur et seducantur; prospicere: simul etiam vanam haereticorum nostrorum, praesertim* Volani *et* Lasicii, *de fictilia ista Genevensium Harmonia et* Danielis Michaloicvii (popraw Mikolaicvii) *Ministri de Sendomiriensi consensu jactantiam retundere atque compescere. Maxime cum nullum hactenus mihi videre contigerit, qui contra Harmoniam Genevensium, vel Consensum Sendomiriensem ex professo scripserit. Tria igitur potissimum mihi ex ipsis Evangelicorum scriptis demonstranda suscepi.* Primum, *nullam unquam fuisse. nec modo esse (quicquid illi interim blaterent) inter Lutheranos et Calvinistas in rebus fidei Christianae praecipuis, concordiam.* Alterum; *non esse unquam in posterum, expectandum aliquam inter ipsos fidei unitatem.* Postremum, *quod ex prioribus duobus consequens est: nullam esse apud eos salutis aeternae certitudinem, aut beatae vitae certam spem, quae ex vera fide, (sine qua, ut ait Apostolus ad Hebr. II. impossibile est placere Deo) pendet.*

Autor Irenici w rozdz. XVIII. p. 191, o wyżej wymienioném pismie Jurgiewicza tak mówi: »*Emisit non ita pridem sacrificus quidam Polonus Vilnensis Andreas Jurgiecoicius* (zam. *vicius*) *libellum calumniis, mendaciis, nugis perbellum, Coloniae excusum, sub titulo: Bellum quinti Evangelii: quod quidquid uspiam à* Lutheranis *dicacioribus in* Calvinistas, *aut ab his vicissim in illos intemperantius dictum, scriptumve reperire potuit, theatrice admodum quasi in fabula produxit: nempe ut conficeret, tam hos quam illos haereticos damnatos esse, neque ullum inter eos in fide consensum conciliari posse. Qualibus vero argumentis? putidis et futilibus adeo, ut quod sciam nemo hactenus hominem verbo dignum judicaverit.* Westphalus, *inquit,* Calvinum: Calvinus Westphalum haereticum vocavit. Ambo igitur haeretici. Schlüsselburgius Calvinistas criminatur haereticos, sacramentarios, atheos etc. Sunt igitur. Vicissim Calvinistae Schlussenburgium dicunt crassum Flacianum, Vbiquitarium, haereticum, mendacem, sycophantam, infamem. Est igitur. Evangelici igitur omnes haeretici. *Belle profecto. sed magis belle sic: Evangelici omnes Papam dicunt Antichristum. Est igitur. Jesuitas et sacrificos Papae dicunt Anti-*

christi mancipia, adulatores, pessimos haereticos, Idololatras. Sunt igitur. Clamat, bellum Evangelicorum esse ἄσπονδον, contradictionis eorum immensum exaggerat, quasi irreconciliabiles. Sed rabula non vidit manticam, quod in tergo est. Videamus igitur Evangelicorum bellum, quam sit grave, quam ἄσπονδον: mox vero et Papistarum bellum, sitne aliquod et quantum, in theatro spectemus." Przebiegłszy autor w tym rozdziale spory ewangelików, następne rozdziały, pod napisem: *Bellum Papisticum*, poświęca wyliczeniu Kontradykcji Teologów i Doctorów Rzymskich. Naliczył tych sprzeczności 239. (L. S.)

9788. Na ostatniej str. wiersze Piotra Blastusowicza *O Slabey* Tarczy X. Grzegorza Żarnowskiego.

Oto masz grot, na tę tarcz mniemania płonnego
Ktorą X. Grzegorz sklecił z rozumu swoiego:
Dawszy tytuł jakoby duchowną być miała,
Lecz iż nie tak, sama rzecz jaśnie pokazała
Z papieru ludzkiey dumy ta tarcz iest sklecona,
Mozgiem szczyrych wymysłow z wierzchu pokoszczona: i t. d.

(24 wiersze wszystkiego).

Na czele odezwy do czytelnika tak się autor mianuje: Joannes *Licinius Namyslovius* sługa Jezusa Chrystusa ukrzyżowanego we Zborze Nowogrodskim.

Licinius Nowokrzczeniec zagaił był z Ewangelikami zgodę względem wykładu Pisma S., Zob. N. poprzedzający, i właśnie kiedy się od nich odpowiedzi na swoje propozycje spodziewał, doszło rąk jego dzieło Żarnowskiego, z którego poznał, iż *mili bracia Ewanielicy na miłość i zgodę niezezwalaią.* Owszem wydaniem tego pisma Żarnowski chciał ich (jak powiada) wszystkim ludziom ohydzić. (L. S.).

9789. Konsens ten zawarty był między wyznawcami Augsburskimi, Reformowanymi i Bracią Czeską. Podpisy w nim takie: Stanisław Myszkowski, Wojewoda Krakowski; Piotr Zborowski, Wojewoda Sendomirski; Stanisław Buiński, Senior Politicus, w imieniu Łukasza Gorki Wojewody Poznań. Jana Tomickiego Kasztelana Gnieźn. i wszystkich kościołów wyznania Augsburskiego w Wielko-Polsce; Stanisław Chronstovius, za Wojewodę Ruskiego i wszystkich współbraci Ziemi Ruskiej; Zygmunt Myszkowski, Starosta Oświecimski; Erazm Gliczner, Generalny Superintendent kościołów Augsburskiego wyznania w swojém i Braci swojej duchownej imieniu; Mikołaj Gliczner, Senior okręgu Poznań. w imieniu braci swoich duchownych w Wielko-Polsce, Andrzej Prażmovius w imieniu Braci Czerskich, Simon Teofil Tarnovius, Diakon przy Zborze braci Czeskich i Deputowany; Stanisław Sarnicius, Senior Okręgu Krakow. w swojém i Braci swej duchownej imieniu; Jakób Sylvius, Senior Okręgu Chęcińskiego w swojém i Braci swej duchownej imieniu; Paweł Gilovius, Senior Okręgu Zatorskiego i Oświecimskiego, w swojém i Braci swej du-

chownej imieniu; Mateusz Rakow, Proboszcz w Kriłowie Deputowany od szlachty i Województwa Bełskiego; Stanisław Iwan Karminski, wybrany Rektor albo Notarius Colloquii na Synodzie; Daniel Chrobewski, Stanisław Rozanka, Professji lekarskiej, Burmistrze Krakowscy, Krzysztof Trecius, Seniorowie kościołów Krakowskich, w swojém i Braci swej imieniu; Stanisław Marcianus, Deputowany od Xiąz. Wiśniowieckiego; Walenty Brzovius, Senior, w imieniu kościołów na Podgórzu i Proboszcz w Dobrkowie; Andrzej z Kruszwicy, Proboszcz w Lisowie, w imieniu swojém i Jednoty Radziejowskiej; Piotr Tarnovius Proboszcz w Dembnicy, w swojém i Pana Jerzego Latalskiego imieniu."

Po Konsensie następuje: »*Consignatio Observationum necessariarum ad confirmandum mutuum consensum Sendomiriensem anno Domini 1570 die 14 Aprilis, in Religione christiana initum inter Ministros A. C. et Fratrum Bohemorum, Posnaniae eod. Anno 1570. Maii XX. facta, a Ministris utriusque coetus approbata et recepta.*"

Artykułów XX, które wypisuje Jabłoński: *Inter Docum. Num. 2. p. 195*, i *Friese w* tłómaczeniu niemieckiém II Th. 2 Bd., p. 5 nast.

Podpisy: Erazm Gliener, w swojém i kościołów Lubelskich imieniu; Jerzy Izrael, Jan Laurentius i Jerzy Philippensis, Seniorowie Braci Czeskich w Wielko-Polsce; Mikołaj Gliczner, Piotr Kostenius, Pastor i Archipresbyter kościoła Miłosławskiego i Rydzinskiego; Simon Kaznodzieja w Wilkowie; Baltazar Eychner Kaznodzieja kościoła niemieckiego Braci Czeskich w Poznaniu; Jan Tarnowius, Kaznodzieja kościoła Czeskiego w Burczinie; Blasius Adamitius, Kaznodzieja Czeski w Szamotułach; Łukasz Zaraczevianus, Kaznodzieja Luterski tamże; Abraham Abdeel, Kaznodzieja Konfessji Augsburskiej kościoła niemieckiego w Poznaniu; Jan Enoch, Kaznodzieja Czeski w Poznaniu; Eliasz Thesbita, Diakon Braci w Ostrorogu; Simeon Theofil Turnovius, Diakon tejże Konfessji; Jakób Tichius, Dziekan Czeski w Godziszewie; Valenty Cornelius, Akolyt i Rektor Szkoły Czeskiej w Poznaniu; Jakób Schwenck z Opawy, Rektor szkoły Luterskiej w Poznaniu; Łukasz Hr. z Gorki Wda Poznań.; Jan z Tomicza, Kasztelan Gnieźn.; Andrzej Lipczyński, w swojém i Braci swojej imieniu; Zacharjasz Rydt i Stanisław Storch. (Friese, l. c.)

9792. Tém pisemkiem Jezuici bronią się od zarzutu, jakoby gmin i żaków swoich do rozruchu i spalenia Zboru Kalwińskiego w Wilnie poduszczyli. Działo się to w dzień Nawiedzenia Matki Bożej r. 1611. Okazując, iż nie oni, lecz Ewangelicy są winni; dowodzą, iż ci ostatni nie mają prawa nawet mieć Zboru w mieście katolickiém; przyznają im ślepotę z dopuszczenia Bożego, »iż między piąci Katholickiemi kościoły, a z drugimi o ściane zbor swoy postawili. Tu kościoł S. Michała o ścianę, tu S. Anny, tu Bernadyński, tuż niedaleko S. Jana y S. Stanisława: a oni wpośrzodku między nimi wystawnie

y hardo zbudowali Zbor swoy. Jako to oczu wszystkich Stanow y Katolickich y tego miasta obrażać nie ma." Na końcu podpis: »*Syn Kosciola Katolickiego z poruczenia starszych P. P.*" (L. S.)

9796. Grzegorz Jankowski, stryj autora, Minister Kalwiński w Secyminie, przedsięwziął przejść na stronę Katolików. Od Synodu skłoniony dać na pismie, że wiary nie odmieni, tego jednak nie dotrzymał. Ministrowie Kalwińscy rzucili na niego klątwę i obwinili o kradzież biblioteki po Szafrańcach. Synowiec wyklętego broni go tém pismem, dowodzi, że część biblioteki była stryjowi jego darowaną, a co się tycze submissyi przez niego wydanej, że nie przejdzie do wiary katolickiej, oświadcza, iż ta była wymuszoną, i że natchnieniu Ducha S. oprzeć się nie mógł. Czacki świadczy, iż to pisemko jest wielkiej rzadkości. (L. S.)

9797. Z przedmowy wyjątek następny: »....... *Prodierat non ita pridem scriptum quoddam breve* Pax non Pax *inscriptum* (pismo Jezuickie), *in quo nonnullis rationibus ostensum est, pacem Confoederationis* (*quam vocant*) *seu hominum religione inter se dissidentium, non esse veram pacem, nec pacis nomine appellandam. Pupugit videlicet hoc scriptum Evangelicos, qui sunt praecipui Confoederationis hujus authores et patroni. Unus ex illorum grege, qui se caeteris ingenio et eruditione putavit antecellere, sumpsit sibi hoc negotium, ut rationes illas dissolveret. Edidit itaque libellum, cui titulum fecit*, Vindiciae Pacis, *Vindex scilicet pacis egregius, qui pacem Confoederationis vi argumentorum subactam et oppressam, in libertatem conatus est asserere. Sed certe satis infeliciter, ingenii et doctrinae, suae periculum fecit; dignus qui scopas potius male concinnatas et adstrictas, quam argumenta recte et firmiter conclusa dissolveret. Quem quidem ego honoris causa deinceps* Pacatum *appellabo; etsi ipse authorem scripti illius, pro modestia Evangelica, virulento vocabulo, contumeliae causa* Impacatum *vocaverit. Cum hoc itaque* Pacato *hic agam, ut responsiones ejus, quibus praedicti scripti nempe* Pax non Pax *rationes diluisse sibi videtur, ad examen revocem, et quam sint solidae, quam ad propositum aptae dispiciam......*" (L. S.)

9798. Jan Zygrowiusz miał w Styczniu r. 1616 dysputę z Jezuitą nazwiskiem Benedictus Brivilius. Okazją do niej było kazanie Zygrowiusza, który wykładając 60 Rozdział Ezajasza Proroka, nauczał: *Iż tam tylko iest Kościoł prawdziwy, gdzie Christus sam świeci.* Po kazaniu, na którém Jezuita się znajdował, zapytał Zygrowiusza: *gdzieby ten Kościoł miał być?* Zygrowiusz odpowiedział: *u nas.* Ztąd powód do tej dysputy. Wędlowski był szwagrem Zygrowiusza. (L. S.)

9800. Pismo to jest odpowiedzią, albo raczej zbiciem wydanego przez Kalwinów opisania Lubelskiej dysputy, (1615 r. d. 9, 10 Sierpnia przez Jezuitów odprawionej) (*Lancicius*).

To opisanie wydane było bez roku, miejsca i podpisu autora. Rze-

czywiście wyszło 1618, pod tytułem: *Relator epistolaris.* Dzieli się na 4 rozdziały. (Czy po łacinie, czy po polsku, nie pewna).

Prócz przemowy mieści ono 7 rozdziałów następującej treści: »Caput I. *Causae ob quas Praedicantes Calvinistae ad disputationem invitati, non venerunt.* Caput II. *Judicium Calvinistarum Thesibus Jesuitarum oppositum.* Caput III. *De literis Jesuitae ad Jesuitam a Relatore evulgatis.* Caput IV. *De Relatoris in Epistolam Jesuitae commentario.* Caput V. *Quam Praedicantes Calvinistae contra Arianos et Socinistas propugnatores eximii.* Caput VI. *Omissa a Relatore R. P. Lancicii dicta utroque disputationis die.* Caput VII. *De imposturis Relatoris in citandis SS. Patribus.*"

W rozdziale V. wspomina autor o *Lewartowskich* i *Wileńskich* z Kalwinami dysputach. Wiele można powziąć w tém pismie wiadomości o rzeczach ówczesnych, tyczących się historji kościelnej w Polsce, a mianowicie o *Kalwinach*, *Socynjanach* i t. d. Styl gładki, język czysty. (Rękop. X. Plat. Sosn.)

9801. Odpowiedź ta na Synodzie Ożarowskim była potwierdzona, i z woli tegoż Synodu drukiem ogłoszona. Można tu powziąść wiadomość i o różnicach w wierze między dwóma wyznaniami, i o porozumiewaniu się względem Unii na Synodach poprzedzających: Lubelskim r. 1611, 1612; Bełżyckim r. 1617. (L. S.)

Pismo to wydane było z rozkazu Synodu Bełżyckiego, po śmierci Glicznera w Strasburgu Pruskim; r. 1603 26 Stycznia znikło doreszty dobre porozumienie między Ewangelikami i Reformatami. Socinjanie widząc to, na Synodzie Lubelskim r. 1612 zrobili krok do porozumienia się z Reformowanymi, co jednak do skutku nie przyszło. Okazać niepodobieństwo tego połączenia, jest celem tego pisma.

(Friese Beytr. II. Th. 2r Bd. p, 281).

9814. Dzieło to doprowadzone przez autora do r. 1648, pomnożone dodatkami przez brata jego Tomasza, do r. 1650, wyszło pierwszykroć z przedmową Gisberta Voetiusa, pod zmyśloném nazwiskiem: Adriani Regenvolscii; we 27 lat poźniej toż samo z odmienionym tytułem i przedrukowanemi ostatniemi kartami, od str. 497 i przydaniem *Appendix*, zawierającego rzeczy na tytule wymienione, tak, iż druk i papier jego odmienny jest od całego dzieła, puszczono w obieg już pod nazwiskiem Węgierskiego. Najwięcéj tego dzieła miano zakupić do Anglii (*D. Gelehr. Preussen, II. 173*). Różność ta nazwisk dwóch wydań, była powodem pomyłki wielu, a między innymi, Mikołajowi Berg Superintend. Inflanc., w dziele: *De statu eccles. relig. Moscovit. Holmiae 1704, p. 129*, a za nim Hoppiusiowi in *Schediasmate Historica polonic.*, w edycyi pierwszej 1707, iż Węgierskiego najniewinniej mienią być bezczelnym Regenvolscinsza plagiariuszem. O życiu i pismach Węgierskiego zob. w témże dziele Węgierskiego:

Gelahrtes Preussen, II. 117, i *Preussische Zehenden, I. 881. Jöcher, Gelehrt. Lexic.* (B.)

O pismie Erazma Otfinowskiego, do dzieła Węgierskiego przydaném, wspomina Lubieniecki, ale w języku polskim, w *Hist. Reform. Polonicae Freist. 1685, p. 171 Erasmi Olphinovii gente Gryphii Heroes Christiani quos rythmo Polonico cecinit*" w manuskrypcie; tamże inne jegoż pismo wymienia: »*Libellus eius rythmis vernaculis conscriptus, cui titulus est Disputatio Pistoris et Pictoris de diis suis.*" Tamże niemało jest o okolicznościach życia jego. W témże dziele jest wzmianka o Jerzym Otfinowskim, bracie Erazma, który był zrazu Benedyktynem klasztoru Tynieckiego, a potém z bratem przemieszkiwał. Zostawił »*Librum Sententiarum ex SS. LL. et antiquis Ecclesiae doctoribus,*" którego autograf Lubieniecki posiadał. (*).

9815. Na odwócie karty tytułowej: *Lectori S.* od wydawcy bezimiennego, gdzie powód wydania tej historji, lubo od autora *ad umbilicum nondum perductam* przytoczony ten, że wiele zawiera wiadomości do Dziejów Reformy w Polsce, które niełatwo gdzieindziej napotkać. Dalej życie Lubienieckiego i artykuł przydatkowy o Dyssydentach polskich do Traktatu Oliwskiego, podpisany od Kommissarzów Szwedzkich d. $\frac{3}{2}\frac{1}{1}$ Maja r. 1660.

W Księdze I. rozdziałach piérwszych cztérech, rzecz tycze się dogmatów i początków Reformacji; ku końcowi rozdziału 4, przytoczone słowa z Andrzeja Frycza Modrzewskiego, *Sylvae 3, tract. 1. c. 8. o* przyczynach, które powodem były Lutrowi do wszczęcia Reformy. W Rozdziale V. o piérwiastkach Reformy w Polsce od r. 1546 do 1550, Podług tego nasamprzód przeciw Kościołowi Rzymskiemu duchowni powstawać poczęli, Jan Cosminus i Wawrzyniec Prasnisius, nazwany Discordia na zamku królewskim w Krakowie; toż inni po roku 1543, w którym z powietrza w Krakowie 20,000 ludzi zginęło, a między innymi i Jan Łaski Proboszcz Gnieźnieński i Łęczycki, mianowany Biskup Wesprymski, który r. 1540 opuścił Kościoł Rzymski. Dalej o spaleniu z rozkazu Piotra Gamrata Biskupa Krak. Katarzyny córki Melchióra Vogela Wojta Krakow. (Zalaszowskiej), za ubliżenie czci N. Sakramentu. Następcy Gamrata, Dzierzgowski i Maciejowski, piérwszy nadewszystko naucе nowej, wdzierającej się do Polski, silnie się opierali. Bawił wówczas w Krakowie Jan Trzecieski (Senior), uczony w językach hebrajskim i greckim, mający bibliotekę zamożną, ze szkoły Erasma. Ten wraz z Bernardem Wojewódką drukarzem Krakowskim, nową nauką pociągnęli do siebie Lismanina zakonu Franciszkańskiego, Spowiedni-

(*) N. 9813. b) i 9814, w spisie bibliograficznym przez pomyłkę rozdwojone, jeden numer stanowią, tak, iż po wyrazie: *Smyrnensium*, zamiast wyrazów: *Amstelod. 1679. 4. Zob. Noty*, następować powinno: *Historia de Catharina Zalassovia*: i t. d. Zob. o téj Zalaszowskiej notę do N. następ.

ka Królowej Bony. Z tymi połączyli się: Jakób Przyłuski, Andrzej Frycz Modrzewski. Pierwszy z nich nową naukę rozsiał w domu Piotra Kmity (Smitsae) Wojewody Krakowskiego. Trzecieski r. 1546 zaprosił na objad Frycza, Przyłuskiego i jakiegoś Belgę (*cui nomen Spiritui*), i przed ucztą sam wziąwszy do rąk książkę do nabożeństwa, i znalazłszy w niéj modlitwy do Boga Ojca, Boga Syna, i Boga Ducha S., o Trójcy rozpoczął rozprawę, o czém przytoczone tu własne słowa Modrzewskiego: *Sylvae, tractat. 2. p. 81*, i Budrzyńskiego (Budrinius) z rękopismu. Na rozprawach tych często znajdowali się, Jakób Uchański, wtenczas jeszcze Kanonik Krakowski, Adam Drzewiecki i Andrzej Zebrzydowski, także Kanonicy Krakowscy. (Tu nawiasem o Uchańskim i Janie Drohojowskim Biskupie Kujawskim, którzy obaj opierali się Stolicy Apostolskiej, a piérwszy konfirmacją Biskupów zamierzał oderwać od Rzymu i Patriarchę Polskiego postanowić.

Książki Lutra, Kalwina i Zwingla dostarczały Lismaninowi materyi nauczania ludu, w czém byli jemu współbracia jego pomocą, Franciszek Litwin, Stanisław Opoczno i Wojciech Kozubowski (Kozubowius), także Litwin, i Jan Szołdra, który wraz z Opoczną do znudzenia we wznawianiu nowych nauk wytrwali byli, *ad vomitum redibant*; Jan Kozminczyk u Króla Zygmunta I. był w znaczeniu i od wszystkich w poważeniu zostawał, dla umiarkowania i rostropności swojej; Wawrzyniec Prasnitius dla życia rozwiązłego i u Króla nie miał uważenia, i niegodny był posłannictwa swego. Króla Zygmunta Augusta od przyłączenia zgody swojej na Reformę, wstrzymywało małżeństwo z Barbarą Radziwiłłówną, wdową po Gasztołdzie, które Biskupi: Krakowski, Maciejowski; Chełmiński, Zebrzydowski; Kujawski, Jan Drohojewski; Kamieniecki, Leonard; i inni, bronili i utrzymywali przeciw sprzyjającym Reformie, i związek ten zerwać usilującym. Do liczby piérwszych fautorów Reformy liczyć też trzeba: Konrada Krupkę Przecławskiego, Jana Filipowskiego (Philipovius) Dworzanina Królewskiego, o czém Otwinowski w życiu jego. Podług tegoż pisarza, Trzecieski przeciągnął do Reformy Samuela z Pinczowa, Kosmina, Leonarda, Ilza (Ilzius) Professora Kolleg. Krakowskiego, który do Szląska, Stanisław zaś Rapagellan (Rapagellanus) Franciszkan, do Prus zbiegli. Leonard znowu biskupstwo dostawszy, Reformę opuścił. Za staraniem tegoż Trzecieskiego, inni Franciszkanie od Kościoła Katolickiego odłączyli się, jako to: Alexy, który potém w Rakowie bawił (może Rodecki); Hieronym, który kazania miewał w Krakowie dla Włochów. Z Lismaninem i Opoczną połączył się Stanisław Iwan, inaczej Karniński, właściciel wsi o dwie mile od Krakowa (*altero ab urbe lapide*), nazwaniem Alexandrowka (Alexandrovicianum praedium), który przeciw dogmatóm Kościoła Rzymskiego, przeciw Podlodowskiemu Kanonikowi Krakowskiemu w dysputach powstawał; Maciejowski Biskup odwiedzał często Lismanina, miał go

w podejrzeniu, i książki kacerskie pochwycić u niego starał się; ale ten krył przed nim, a na widoku: Skota, Tomasza i innych podobnych autorów ustawiał. Iwan znowu, jak o tém pisze Adam Gosławski, krewny jego, Kaznodzieję jakiegoś pierwszego katedralnego Krakowskiego namówił; aby publicznie odwołał przed ludem nauki swoje, zeznał błędy, co też ten uczynił, wiedząc, że już pod kościołem koń przygotowany nań czeka, i do domu Iwana ujechał, zkąd potém w dni niedzielne, środowe i piątkowe dla rozsiewania nowych nauk do Krakowa zjeżdżał. Biskup dowiedziawszy o tem, uwięził Księdza; Iwan wyprosił tyle u Biskupa, że zostawił mu wolność porzucenia zupełnie Kościoła Rzymskiego, lub powrócenia doń; Ksiądz wobec Biskupa błędy swe zeznał i pozostał w jego domu, ale tegoż dnia, podczas, kiedy Iwan pachołka swego do pałacu biskupiego po zostawione przez się rękawiczki (chirothecae) przysłał, na koniu tegoż pachołka nanowo zbiegł do Iwana i t. d. Do piérwszych stronników Reformacyi w Polsce liczy jeszcze Otwinowski, Szymona Zaciusa z Litwy; Marcina Opoczna, nie tego, o którym wyżej; Marcina Taurina; Mikołaja z Kurowa (Curoviensis); Félixa Krzysztofa (Crucigerus) ze Szczebrzeszyna; Marcina Krowickiego. Dalej o Mikołaju Oleśnickim Panu Pinczowa, i o Franciszku Stankarze, którego z więzienia z zamku Lipkowskiego uwolnili Stanisław Lasocki, Andrzej Trzecieski, syn Jana, i Krzysztof Gliński. W Pińczowie, gdzie zbór założony został r. 1550, mieszkali: Jan Łaski, Jerzy Blandrata, Franciszek Lismanin, Marcin Krowicki, Piotr Statorius, Jerzy Schoman, Grzegorz Pauli, Brelius, Trzecieski i inni. W województwie Krakowskiém, ci, co się do Reformy przyłączyli, byli: Lubomirscy, Rupniewscy, Wiejscy i inni. Koło tegoż czasu Marcin Zborowski w Stobnicy, Stanisław Lasocki (Subcamerarius Lanciciensis) w Peleśnicy, Hieronym Filipowski *in Crcenciano* (?), Stanisław Stadnicki z Niedźwiednicy, Mikołaj Dłuski z Iwanowic, zbory zakładali. W Wielkopolsce do Reformy przystali: Andrzej Gorka Kasztelan Poznański, Stanisław i Jakób Ostrorogowie; w województwie Kujawskiém: Lazinski (Lezinius) Starosta Radziejowski, Krzysztof Lasocki. Opisane też to tu wydarzenie podczas koronacyi Królowej Barbary, jak klątwą dotkniętemu, obecnemu podczas Mszy Stanisławowi Lasockiemu, Marszałek Koronny z kościoła wystąpić kazał, czego zrazu Lasocki nie usłuchał, aż za powtórzeniem rozkazu z woli Króla. A póki to nie nastąpiło, Duchowieństwo obrzęd Mszy S. było wstrzymało. O Lismaninie jest tu wzmianka, że za powrótem z poselstwa swego z Rzymu r. 1550, Król pisał doń z żądaniem, aby Królowej Bony umysł (*animum natura malignum*) dla nowej koronowanej Królowej przychylił, z tego powodu distich o Bonie:

Qui tibi cunque Bonae sacris dum tingeris undis
Imposuit nomen, omnibus imposuit.

Lismanin dodełnił tego w trzech podróżach do Krakowa, odbytych r. 1551 w Styczniu, Lutym i Marcu, i missyą tę publicznie w kaplicy zamkowéj, wśród licznego dworu *(imprudens tamen)*, pojednania teści z synową dopełnił. Tyle o początkach Reformacyi Lubieniecki.

Księgi II. Rozdział 1, o przybyciu Leliusa Socina do Polski r. 1551. Rozdział 2, o Lismaninie, jak się do nauki Kalwina przyłączył, przed Królem to r. 1553 zeznał i poruczenie otrzymał podróż odbyć, bibliotekę Królewską w księgi opatrzyć, zbory zagraniczne zwiedzić i Króla o stanie rzeczy uwiadamiać. Tu nawiasem o Janie Smerze, który podobne spełnił poruczenie, dane r. 980 od Włodzimierza W. Książęcia Kijowskiego. Dalej o Lismaninie, podróżach jego, pojęciu przezeń żony i osiądzeniu w Genewie; jak pisał listy do Króla Zygmunta I., książki skupione przysłał i listy doń pisane od Helwetów, które to autografy we 30 lat po śmierci Króla do rąk Budzińskiego się dostały. Listy te, jak powiada Lubieniecki, drukiem ogłoszone zostały, wszakże na dowód, jak mało na kopje spuszczać się można, przytacza list Kalwina do Króla Zygmunta Augusta 24 Grudnia r. 1555 z Genewy pisany. Z listu tego pokazuje się, że Kalwin oddzielne pismo *(cohortatio)* był posłał do Króla, co do odmian w rzeczach kościelnych, i Król z oświadczeniem wdzięczności na to odpowiedział. *Ex litteris quas Majestas vestra mittere dignata est, intelligo meam sedulitatem gratam fuisse, nec fastidio vel contemptu rejectum fuisse meum illud scriptum, in quo breviter ostendere conatus fueram, quaenam vera esset reformandae Ecclesiae ratio...* Zachęca dalej Króla do działania: *Quin potius excusso omni torpore manibus et pedibus in tam praeclaro opere insistendum est, ac praesertim ubi apparet agendi maturitas, ne... frustra deinde standum sit ad clausam januam.*" Wspomina o Lismaninie, że mu podał swoje myśli i rady. Inne dwa listy pisał Kalwin do Króla w tymże roku w Lutym i Listopadzie, oba, jak powiada Lubieniecki, już drukiem ogłoszone. Rozdział 3, o wzroście Reformy podczas podróży Lismanina i zborach w okolicach Krakowa założonych. Tu kilka anekdot o Andrzeju Zebrzydowskim Biskupie Krakowskim, który tu w bardzo niekorzystném świetle wystawiony. Jednę tu przytoczymy: Podczas przejażdżki z Andrzejem Patritiusem, Sekretarzem swoim, wjechawszy Biskup na łąkę: — czy widzisz, rzecze, tę łąkę? Szczęśliwsza ona óde mnie, trawa jej bowiem kosą ścięta, odrośnie; ja raz kosą śmierci zmieciony, nie powstanę więcej. — Miał także mawiać: wierz sobie choćby i w kozła, kiedyć się podoba, bylebyś mi dziesięciny płacił. — Rozdział 4. Tymczasem Króla i panów dochodziły ciągle pisma Reformatorów, Konrada Gesnera, Henryka Bullingera i Kalwina; synod piérwszy naznaczony w Pinczowie na 1 Maja r. 1555, a po nim w Koźminku tegoż roku w miesiącu Sierpniu. Na nich postanowiono, żeby się porozumieć z Bracią Morawską. Zebrzydowski wysłał

Sekretarza (*Cancellarius*) swego z liczną komitywą jezdną, dla zerwania tego Synodu, ale Oleśnicki do rozmowy dopuścił jednę tylko osobę, to jest, Sekretarza, który okazał mandat Królewski, od Jana Przerembskiego, zastępcy Biskupa Krakowskiego, napisany; jednakże narady Synodu nie zostały przerwane. Na dowód, jakoby duchowieństwo polskie nadużywało podpisów królewskich, przytoczony jest instrument o herezjach, dat. z Krakowa *feria sexta Conceptionis* B. M. A. 1550. Instrument ten Mikołaj Lubomirski Kasztelan Zawichost. na zjezdzie Proszowickim szlachcie odczytał i skomentował. Po tém niepowiedzeniu się, Zebrzydowski obrócił broń swoję na osoby szczególne, do związku Pińczowskiego należące, jako to, Krowickiego i na Lismanina, oraz Jana Łaskiego, za granicą bawiących, którym powrót do kraju wzbroniony został. Dla pokazania jakiego umysłu byli panowie polscy dla Lismanina, przytoczone listy Jana Tarnowskiego i wymienionych innych kilka, także listy o nim do Króla Mikołaja Myszkowskiego, Kasztelana Wojnickiego, 15 Sept. r. 1556, Jana Bonara Kasztelana Bieckiego, 16 Sept. r. tegoż, Felixa Krucigera z Szczebrzeszyna, tejże daty. Za powrótem Lismanina i zrzeczeniem się dogmatów nowych o Sakramencie Ciała i Krwie P., Duchowieństwo, a szczególniej Franciszek Krasiński Biskup Krakowski, dla zapobieżenia złemu, u Króla i u Stolicy Apostolskiej prosili, aby Nunciusz Papiezki zjechał. Tym był Aloizy Lipoman, który na zjezdzie Łowickim dał przykładów kilka surowości na sektarzów, między innemi uwięziona była niejaka Dorota Lasicka (Lasicia), o zniewagę Hostyi Najśw. oskarżona. Przerembski najbardziej rzecz popierał, Myszkowski Podczaszy Królewski, w nieobecności Króla, za obwinionymi zastawiał się, i żydzi za zniewagę Najśw. Sakramentu na stos skazani. Łaski też powróciwszy do Polski, list do Króla o wyznaniu swem i dogmatach obszérny pisał, który u Lubienieckiego w całości jest wypisany, dat. z Balicz 28 Decembra r. 1556. List ten oddany Królowi przez Myszkowskiego, gdy Król był na ławie położył, od psa podarty został, i staraniem Myszkowskiego sklejony i podany Królowi.

Z wyciągu tego można brać miarę o ważności tego pisma, jakkolwiek dalekie ono jest od ostatecznego wyrobienia swego, i niewolne od ducha sektarstwa; po dalsze szczegoły, w dziele tém wymienione, do samego źródła odsyłamy.

9822. Przypis Adam Ignac. z Żywca Komorowskiemu Arcybiskup. Gnieźn., z podpisem autora Ludwika z Bończa Sienickiego. O osobach niektórych domu Komorowskiego wspomina, jako to: o Krzysztofie Kasztelanie Oświecimskim, który pod Interregnum 1586 znaczne wojsko swoim sumptem uzbroił, i wiele dzieł w wojnie Tureckiej czynił; o Pietrze Staroście Oświecimskim, który 1635 zamek Oświecimski restaurował; o Alexandrze Pośle na Sejm 1615 i 1627; o Janie Pośle na Sejm 1618; o Janie Kasztelanie Bełskim, bracie Adama Ignacego.

Rozdział I. zawiera wiadomość o autorze Ludwiku Sienickim, synu Pawła, Ciwunie Retowskim, Półkowniku J. K. M. i Konstancyi Stankarówny z Xiążąt Mantuańskich, którzy od czasów Królowej Bony indygenat w Polsce otrzymali. Ur. r. 1677 wychowany w wyznaniu Ewangelickiém (Kalwińskiém). Będąc Regimentarzem dywizyi Białoruskiej, otrzymał był polecenie mieć oko na Nestorowicza Chorążego chorągwi Pancernej, Ogińskiego Starosty Żmudzkiego, który był ordynowany po pieniądze do Moskwy, i aby powziąwszy wiadomość o powrocie jego, samego i pieniądze odesłał do Xiąż. Wiszniowieckiego Hetmana W. W. X. L. W oczekiwaniu na Nestorowicza wybrany został wraz z bratem swoim Miecznikiem i Generałem Artyleryi W. X. L. z Powiatu Orszańskiego na Trybunał do Wilna, dokąd udając się, gdy wyjechał z Bychowa, dano znać o przybyciu tego Nestorowicza do Powiatu Orszańskiago. Wyprawiono wnet cztérdziestu Dragonii i sto Tatarów do Borysowa dla ujęcia Nestorowicza, dokąd i Sieniccy przybyli; ale tam napadnięci od Generała Moskiewskiego Wołchowskiego z ośmią tysięcy wojska, który pieniędzy część odbił i uciekających wciąż Sienickich z ludźmi swymi i Nestorowiczem ścigał ku Bychowowi. Dopadłszy twierdzy tej, zamknęli się w niej i w oblężeniu trzymani byli, aż nie nastała kapitulacya, której warunki nie były dotrzymane, i obaj Sieniccy wzięci byli i zaprowadzeni w niewolą do Moskwy z siedmiset ludzi wziętych, do Osowa. Przez dwa lata trzymani pod ścisłą strażą w Moskwie w monasterze Preobrażeńskim u Spasa. Po bitwie Pułtawskiej, Polacy, którzy byli przyjechali na Moskwę dla widzenia i assystowania tryumfowi Pułtawskiemu, dali sekretnie wiedzieć bratu Sienickiego, czyliby nie chcieli pisać do Polski. Listy te przejęte zostały; pokojowy Sienickiego Płuchowicz ukarany, a obaj Sieniccy odesłani do Syberyi. Przybywszy do Tobolska, Wojewoda Jamu Somorowskiego Grygory Alexiewicz Kalamin wziął ich na poręką i dał syna swego do uczenia języka łacińskiego. Wszakże ledwie półroka minęło, przyszedł ukaz w tych słowach: »Na prośbę pełnomocnego Posła Polskiego rozkazuię aby Generał Sienicki y z bratem swoim zasłany był do Jakucka." W drodze tej Generał Sienicki nad rzeką Ob z niewczasu i trudu umarł, a Ludwik dostał się do Jakucka. Wiele tu szczegółów ciekawych o ludach w tych stronach mieszkających, a mianowicie o Jakutach, Czuchczach i Kamczadalach. Podczas pobytu tam swego, a mianowicie, gdy zasłyszał od niewolników Japońskich w Jakucku, iż podczas prześladowań Chrześcian w tym kraju, gdy w bramie krzyż do deptania został położony, Hollendrzy tam przybyli, nie wzdrygali się po nim chodzić, z kalwińskiej na katolicką wiarę przekłaniać się zaczął, do czego niemało przyczyniło się czytanie Historji Kościelnej Skargi, po rusku przetłumaczonej w Kijowie, drukowanej w Moskwie, którą u Jakuckiego Archimandryty znalazł. Roku 1722 za staraniem

Rzeczyposp. Polskiej przez Chomentowskiego Wojewodę Mazowieckiego Posła pełnomocnego Polskiego do Moskwy, wolność otrzymał. Przybywszy do Moskwy udał się tam do Xięży Kapucynów na Kukieju, tamże w kościele publicznie rewokował i wiarę katolicką przyjął.

9825. Tego Leszczyca nie wspomina Niesiecki. Wydał on tu mowy, jak nazywa, Andrzeja Zebrzydowskiego Bisk. Kujaw. i Jana Tarnowskiego Kaszt. Krak.; ale raczej jest to opisanie sprawy Mikołaja Oleśnickiego, który w Pinczowie Stankara utrzymywał, i za herezyą pociągniony był do odpowiedzi; a gdy w Senacie powstał na niego Zebrzydowski Biskup Kujaw., mówił za nim Mikołaj Rej Oxa. Zdanie Tarnowskiego było, aby winnego podług praw na heretyków ukarać. Surowość tego zdania łagodził Dębiński Kasztelan Biecki, radząc Królowi, aby błędóm Oleśnickiego przebaczył. Skończyło się na tém, iż Oleśnicki Stankara odegnać musiał, a na pewność, iż odtąd nowościóm tym sprzyjać nie będzie, 1000 czer. złł. rękojmi złożyć. Wszakże potém Marcin Krowicki zajął miejsce Stankara. Pismo to składa się z 6 kart in 4to. Rzadkie jest i podobno z zagranicznej drukarni wyszło.

9833. Zacheusz Pikarski Kanonik Płocki i Warsz., będąc Deputatem w Lublinie, używał Wilkowskiego jak lekarza; sprzyjaźniwszy się z nim, piérwszy o nawróceniu mu napomknął; Jezuici Stanisław Warszewicki i Symon Wysocki ostatecznie go dla Kościola pozyskali, jak to sam w przemowie do tego pisma opowiada.

9835 Był Niemojowski Jakób Chorążym Inowrocławskim, słynął z wymowy i zasług obywatelskich; Paprocki w Herbach Ryc. str. 289, mówi: *że to jest dom starodawny, niefutrowany, Jakub zaś w wymowie a obronie rzeczypospolitej drugi Cycero.* Niemojowski trzymał się wyznania Kalwińskiego, brat jego Jan, dawniej Pleban Świerzowski, zrzucił suknię i został Arjaninem. Jezuita Radzimiński w *Pogromie Lewartowskim* natrząsał się ze starej szubki lisiej, którą był odziany. Jan Niemojowski odpowiedział mu: »Niech tak będzie, jako jest żeśmy ubodzy.” Umarł w Lublinie d. 5 Maja 1598 r.

9837. Załączamy następne wyjątki z tego ważnego pisma do dziejów polemiki polskiéj.

Na początku Nowokrzczeniec i Katolik rozmawiają z sobą. Kładę tu niektóre miejsca godne uwagi:

Kat....... Ale mi przecie powiedz skąd się to tam wszczęło,
Y s kim się to gadanie o wierze zaczęło.
No. Woiewoda Krakowski Firley zawołany,
Od Boga (musi się rzec) wielmi darowany,
W Lewartowie tymczasem mieszkaiąc, dla swego
Nabożeństwa, posyłał po Radziminskiego
Jezuitę, co święto: gdzie mieszkaiąc często
Słychał ze go Minister na pulpicie gęsto
Wspominał przed swoimi, nauce przyganiaiąc,
A tym swoie słuchacze w swoiey pokrzepiaiąc.
Więc y Rektor tameszney szkoły *Calisius*

Wspominał coś przed żaki storząc swoy *animus*,
Że się *Theses* spodziewał od Radziminskiego.
Na ktore miał bydź gotow bez strachu wszelkiego.
Ka. Co zacz iest ten Minister, proszę, Lewartowski?
No. *Gregorius* jakiś Mnich, slyszałem Junkowski:
Kalwinskiey nauki uczy w Lewartowskim zborze.
Abo raczey co się mu uda to też porze.
Calisius zaś Rektor Chrystyanin prawy,
Naydziesz go pogotowiu do iakiey chcesz sprawy.
Jezuitom znaiomy owak prawie dobrze;
Boć ie w swoiey Akciey obramował szczodrze (*),
Ktorą przed trzema laty w Chmielniku uknował,
A *Woidovius* w Niemcech kryiomkiem drukował.
Ka. Słyszałem był coś o tym: aleć powiadano,
Że tam bez liczby kłamstwa było nagmatwano.
A owak niewstydliwie: y przy się snadź tego,
Nieznaiąc się do skryptu tak oczywistego.
No. Próżnoć się przeć co prawda: lecz niewadzi skłamać
Podczas, by tylko iako adwersarza złamać.
Ka. To nie po Chrzescniansku mali się prawda rzec,
Lepieyby się postępku takowego zarzec.
No. Puściwszy to na stronę, tych dwóch Radziminski
Wyzwał na pogadanie. Księżek (**) prawdzie niski
Ale coś znać śmiałego. *Theses* napisawszy
Y one w dzień Swiętego Szczepana podawszy
Ministrowi z Rektorem, prosił na Niedzielę
Bliską, aby stanęli do potkania śmiele.
Ka. Przyięlisz ie od niego?
No. Czemu nie przyięli?
Ba y z wielką się chęcią tey woyny podięli:
Tylko prosząc aby czas daley był pomkniony,
Niż od Radziminskiego był im namieniony.
A to dla tey przyczyny iż ludzi rozsądnych
Tak prędko na świadectwo mow swoich porządnych
Mieć nie mogli. etc.
Ka. Jeden na dwu, śmiało dość. Boże pomoż swoim.
Kto tam wzdy na tey woynie wygra zdaniem twoim?
No. Ja o Ewangelikach barzo słabo trzymam,
Straci nieuk Minister iako prawdzie mniemam.
Chybaby miał przy boku *Franciszka* swoiego.
Uczonego Ministra Zboru Kurowskiego.
Ka. A o Rektorze, proszę, co też trzymasz waszym,
Zdołali wręcz sam a sam Jezuitom naszym.
No. Chłop to bracie ze wszystkim, nauka w nim stateczna,
Mowa Grecka, Łacinska y Polska bespieczna:
Temu ia pewnie dufam, zwłaszcza iż wszech braci
Poczet co nayuczeńszych przy nim iest; nie straci.
A ieśli się w czym potknie, iest tam *Niemoiewski*,
Jest *Czechowic*, iest *Zytno*, iest y *Tetetniewski*,

(*) Widać z tego miejsca, iż *In Jesuitas Equitis Poloni Actio prima*, która tyle wrzawy narobiła, wyszła zpod pióra Callisiusa. (Wizer. Pocz Nowy, T. 16, p. 146).
(**) *Diminutivum* wyrazu Ksiądz.

Nuż *Socyn* Włoch ostrego dowcipu uczony
Przy nim też *Statorius* we wszystkim ćwiczony.
Puszczam drugie na stronę: przed tymi uyźrzycie
Pierzchać pewnie daleko przyidzie Jezuicie,
Nie śmiał się przed kilką lat poczet Luterański
Z takim potkać orszakiem, ni Kalwinianski,
Chociaż się byli dobrze na to przyprawili
Y Wiganda na pomoc z Prus przyprowadzili.

Katolik czyni mu przestrogę, aby przed wygraną nie tryumfował, pragnie aby kto z Lewartowa nadjechawszy opowiedział im wypadek dysputy. Właśnie też Ewangelik stamtąd zmrożony nadieżdża i krótko im namieniwszy, że

Nieladać tam gody
Miał iuż wczora Pan Rektor, y Grzegorz Junkowski,
Z nimi wespół Franciszek Minister Kurowski.
Wyczesano y drugim bez grzebienia brody,
Pięknie zmyto na suszey, bez mydła, bez wody.

Udaje się do karczmy, a za nim Katolik i Nowokrzczeniec. Na ich prośbę opowiada potém całą dysputę.

Ew. Nabożeństwa tam ludzie są rozmaitego
Tak stanu duchownego iako y świeckiego
Są Ebionitowie, są Ewangelicy,
Są też Luteranowie, są y Papieżnicy.
Srzod Kościoła iak widzę koło osadzone,
A w osoby poczesne dobrze opatrzone.
Stoi wpośrzod Krzcilnica kobiercem nakryta,
Księgi na niey położył ktoryś Hypokryta.
Przeciwko niey po lewo wszedszy do Kościoła
Mieysce zasiadł wyniosłe Jezuita z czoła
Tak iż go słyszeć może, ba y widzieć każdy,
Skoro ucha przychyli, oczy wzniesie zawżdy.
Pod nim sukno szyroko usłane czerwone
Y krzesło, ieśli dobrze pamiętam zielone.
Przeciw niemu po drugiey stronie za Krzcilnicą
Jan Niemoiewski Nurek siedzi z swą ławicą.
Tamże mieysce dawaią tym co dysputuią,
A wynalazki prawdą Rzymskie confutuią.
To tak koła wszystkiego ci środek trzymaią,
Na ktore wszyscy inni, iak w tęczę, patrzaią,
Pułkoła zaś odc drzwi wielkich Nowokrzczency
Zasiedli co przednieyszy, y ich adherenci.
Wszystko ludzie na wybor z siwymi brodami,
Swietni twarzą, postawą, łysymi głowami.
Naprzod *Żytno Mikolay*, Mistrz stary Krakowski,
Podle niego *Czechowic* Papież Nurzałowski.
Przed ktorym ksiąg niemała gromada leżała,
Znać że mu iż na starość pamięć ubieżała.
Więc *Brzeznicki* staruszek, po nim *Otwinowski*.
Przy nich z brodą kępiastą czarną *Siestrzykowski*.
. . . .
Krotko mowiąc: pod tymi niżey osobami

Siedziało dosyć młodzi, a wszystko z księgami.
Miedzy nimi gorąco kąpan Lubieniecki,
Lecz też od Jezuity miał swe dobre niecki.
Tamże też pod Krzcilnicą nisko *Socyn* siedział,
Włoch w lisiey starey szubie, kołpak na głowę wdział.
Wśpierał mu bokow Mydlarz Lubelski mieszczanin,
Bo iako chudy, slaby, ulegal więc na nim.
. . . .
Drugą kola polowę tam ku Ołtarzowi,
(Jako zową) Panowie zastąpili owi,
Co ię Miłosciwymi ludzie nazywaią,
Y przednie wszędzie mieysca, gdzie przyidą, dawaią.
Tam siedział mądroslawny *Firley* Woiewoda,
Na ktorym tych tam sporow polegała zgoda.
A do niego Pan *Paweł Orzechowski* dany,
Bo snadz też był arbitrem od swoich wybrany.
Tamże Panowie *Czerni* Piotr y Paweł naszy:
Łukowski Zawichoyski Starostowie, waszy
Papieżnicy. *Ligęza* przy nich Opoczyński,
Ktory słyszę od wiary teskni macierzynskiey.
Krakowski Woiewodzic, ucieszny młodzieniec,
Piotr Firley, na ktorego głowę Polska wieniec
Nadobny iakiś wiie, dla piękney dzielności,
Dowcipu, obyczaiow, rozrywki, baczności.
Jan przy nich *Koniecpolski*, człowiek nauczony
We wszech naukach, ięzykach przednieyszych ćwiczony.
Słyszę nie tylko Grecki ięzyk y Łacinski,
Ale snadź doskonale umie Palestynski.
Przy tym kole na stronie Pan Podsędek siedział.
. . . .
Naszych Ewangelickich Ministrow niemało
Jest przy tak zacnym akcie: lecz za wielką stało,
Ze się swoią osobą Ksiądz *Franciszek* stawił,
Ktory się u nas wszystkich wielką nauką wsławił.
Jezuitow trzey tylko, ieden Radziminski,
Drugi Łaszcz Rektor, trzeci iakiś Szafarzyński.
. . . .

Opowiada potém Ewangelik, jak Rektor Lewartowski *Calisius* dysputował i pokonany został od Jezuity, który tak się w końcu odezwał:

A wy Panowie mili tę prawdę przyznaycie,
Y za nią rychło dekret w swym zborze wydaycie,
Że to nie każdego jest w pismie swiętym szperać,
Jako wy każdemu w nim dopuszczacie gmerać.
Bo iesli ten ktory wżdy umie Grammatykę,
Umie Dyalektykę, umie Rhetorykę,
Język Grecki rozumie dobrze, czyta wiele,
A wżdy w Theologiey patrz iako źle miele,
Y prawie nic nie umie: a coż Mydlarz ktory,
Krawiec, Czapnik, Miechownik, co wyprawia skory?
Daleko mniey niewieście tym się bawić godzi,
Barzo to nieukowi, każdy baczy, szkodzi.
Ka. Także on mily *Eques Polonus* wędrował?

Nos zwiesiwszy do kąta, co wiele mędrował
W swey pierwszey oracyey, którą był kłamliwie
Opisał Jezuity, prawie niecnotliwie?
Sprawiedliwyż to Pan Bóg, umie wraz ugodzić,
A każdemu za iego nieprawość dogodzić.

Tak Jezuita pokonawszy Rektora, wyzwał Grzegorza Junkowskiego Kalwińskiego Ministra, który jak zaiąc od psow szczwany, rad nierad na harc wystąpić musiał.

Ew. Słuchayciež iedno pilno nic nie przerywaiąc,
Usiadł z strachem na krześle on poszczwany zaiąc.
Potrząsała nim febra, chociaż dość gęstego
Lisa na sobie dzwigał, w lesie ubitego.
Lecz pierwey niż prowadzić swe wywody począł,
Stąd swoie z nim potkanie Jezuita zaczął.
Mam tę pewną znaiomość, że się snadź frasuiesz
Y na moy sobie zwyczay Ministrze styskuiesz,
Że cię Księdzem nie zowię: a przeto chcę wiedzieć
Jeśliś Ksiądz abo nie Ksiądz, chciey mi to powiedzieć.
Bo ja nie rad nikomusz cudzego uymuię,
Jako, czego też nie ma, nie rad przypisuię.
Nie iestem Ksiądz, odpowie: nie miey mię za Księdza:
Wasze na głowach plesze niechay nosi nędza.
Y zaprzał się kapłaństwa swego, iako dworak,
Chociaż chadzał w kapicy przed laty nieborak.

Widać tedy, że ów Grzegorz Junkowski był wprzódy Mnichem.

Odprawił Jezuita i tego nieboraka jak wprzod Rektora.
Wszakże przecię tę hańbę chcąc wzdy iako pokryć,
Ich Mość Panowie Czerni ięli pilnie prosić,
Aby na iego mieysce *Franciszek z Kurowa*
Minister, mogł nastąpić, jako przednia głowa
Wszech w tym kraiu Ministrow Ewangelikowskich,
Wstał y sam, oto także prosząc, Woiewoda,
Ktorego usty władnie uczciwa swoboda.
Plac zaczym Franciszkowi dano wszytek wolny,
Na ktorym poległ *Grzegorz*, przy nim Rektor szkolny.

Poległ podobnież i siwy starzec Franciszek od ręki młodego Jezuity.

A też iuż zmierzch zachodził, każdy do gospody,
Panowie na dobrą myśl szli do Woiewody.
Ktory z mieysca wstawaiąc, na dzis walecznemu
Do potkania ukazał plac Niemoiewskiemu.

Nadjeżdżający z Lewartowa Luteranin opowiada dysputę z Niemojewskim, który też nie dotrzymał placu. Jezuita dowodził, że Nowokrzczeńcy są Ebionitami, oraz nowymi Żydami. Z tej okazyi wzmiankuje się tu jakieś pismo Czechowicza, pod tytułem *Wujek. In margine* dodano: Czechowic w Wuyku.

Tak napisał Czechowic w iednych księgach swoich.
Przyzna się sam do tego według tych słow moich;
Iż Messyasza Żydzi, ktorego czekaią,
Za Boga prawdziwego, jako my, nie maią.

A iż wy o nim także Nurkowie trzymacie,
Zdzierać się z Żydowskiego nazwiska nie macie.

Podobnież wzmianka w texcie i na brzegu o pismie Niemojewskiego *przeciwko Slubom* p. Diiij *verso*. Dalej znowu w texcie wyraźnie wspomniany Wujek Czechowicza.

A iż to w swoim Wuyku uczynił niech wyzna. p. E.

9838. Arjanie starali się w tém piśmie zbić wrażenie, sprawione przez *Pogrom Lewartowski*, chciwie przez spółczesnych czytany.

9839. Jest to osobliwszy szpargał. Niktby z tytułu dziwacznego nie domyślał się, że zawiera w sobie anekdoty bardzo ciekawe o Stanisławie Budzińskim, o Jerzym Chromym Ministrze, o Drukarzu Alexym Rodeckim, o Szumanie, Brutusie historyku, Bucceli Lekarzu, Naborowskim, o testamencie Kaspra Bekiesza, o Symonie Budnym, Socynie, Moskorzowskim, Lubienieckim, Kazimierskim, Janie Karcanie, Statoriusie i t. d. Dla osobliwości zamieszczamy z nich następne:

Naprzód Apendix Budzinskiego.

Ten mieszkaiąc nad Wisłą za Każmierzem narzał się mało nie na każdy rok, ze wszystkim domem swoim, skoro iedno powodź przyszła, y ten był naprawdziwszy Nurek. Kiedy mu stara żona umarła, pożądał sobie drugiey młodey we zborze w małżeństwo y oddał się z nią. Ta iż młoda była białagłowa, do tego w dostatku, kiedy się iey trafiło iechać do miasta, zwłascze we złą drogę, to iey pan kazał zaprząc parę wołow do woza, awo *(sic)* iakoby ią wstyd było patrząc a no drugie końmi wiozą, a onę iako knoy *(sic)* na pole wołmi. Nie mogła wytrwać, wymówiła to mężowi swemu, że żadna Christianka wołmi nie ieździ do zboru, tylko ia. Na to iey odpowiedział: Nie wiedzą o Pismie, Mieła, (zam. Miła) ze Pan Chrystus pokorniuchno na osiełku ieździł: dla tego my też mamy wołowato leźć do krolestwa niebieskiego, bo tam barzo przykra droga.

Jerzy chromy Minister.

Ksiądz Laternia nieboszczyk potkawszy się z tym to Ministrem chromym, bo sie znali dobrze, rzekszy sobie pomagabog, przygani mu X. Laternia: Panie Jerzy, chromiesz y na wierze y na nodze? Minister mu odpowie z pisma: Lepiey mnie chromą nogą wniść do krolestwa niebieskiego, niż z obiema zdrowemi do waszego Zakonu.

Alexy Rodecki.

W Mikołayskiey bramie potkał się ten Alekszy z Xiędzem Laternią y rzecze mu: Bądź pozdrowion X. Laternia. On mu też odpowie: Day Boże byś tak był zdrow na duszy, iako na ciele miły Alekszy. Wtym idzie iakiś Szlachcic piiany, uchwycił Alekszego za siwą brodę, chce mu ią szablą urznąć, ale X. Laternia nie dopuścił. Rozchodząc się z oney traiediiey, rzekł Alekszy: Nie ma bydź lepszy sługa nad pana swego, iemu brodę targano w ogrodzie, a mnie ią chciano urznąc szablą w mieyskiey bramie.

9849. Celem tego pisma było zachęcić żarliwców, a szczególnie Kozaków polskich, do wspierania Ferdynanda. Ręka spółczesna zapisała, że Kozacy dziwnie byli zapaleni tém pismem do pomagania Cesarzowi.

9850. Cieklińki wychowany był przez ojca Mikołaja w błędach arjańskich, pięć lat ćwiczył się w naukach w szkole Rakowskiej; poźniéj odmienił wiarę, czém obraził ojca; tłumaczy więc przyczyny swojego postępku. Był potém Kasztelanem Czechowskim, Marszałkiem Trybunału Koron., jak widać z dedykacji drukarza przy *Rzymie pogańskim i chrześciańskim* Wargockiego r. 1648.

9860—62. Obrona ta jest dziełem Jonasza Szlichtynga z Bukowca, ur. w r. 1592, który wywołany został z kraju, księgę jego *Wyznanie Wiary* na Sejmie 1646 kat publicznie palił. Umarł na wygnaniu r. 1661 mając lat 69. Jak Katolicy w Polsce, tak Protestanci w Hollandji palili dzieła Rakowskich Arjanów. W edykcie Stanów hollenderskich jest wzmianka, że w Styczniu 1642 r. książki Rakowskie wytłómaczone po hollendersku, wyrokiem sądowym na stos były skazane.

9863. Autor zarzuca Arjanóm zdradę kraju, przywodząc odezwę Würtza wodza szwedzkiego do obywatelów Województwa Krakowskiego, i twierdzi, że autorami jej byli Arjanie: »bo żaden (mówi) przy Wircu nie był, ktoby tak wysoką polszczyzną mówić, albo pisać mógł, jedno Stegmann, Lubieniecki, Wespazjan Szlichting którzy u Wirca ustawicznie przesiedzieli i jego wielkimi sekretarzami byli." Dowodów jednak przekonywających autor nie przytacza.

9869. Dzieło wielkiej wagi dla biografa Socynianów polskich. Dołączone są następne listy: Crusciusa Floriana do Ruara listów 3, Dönhoffa Kasztelana Gdańskiego do Gdańszczan 1, Szlachty Pomorskiej do ich Wojewody Gerharda Hrabiego Dönhoffa 1, Gdańszczan do Jana Błońskiego 1, do Braci Podgórskich 1, do Zygmunta Grudzińskiego Wojewody Kaliskiego 1, do Stanisława Koniecpolskiego Kaszt. Krak. 4, do Krzysztofa Opalińskiego Wojewody Poznań. 4; list Króla Jana Kazimierza 1, Koniecpolskiego Stan. do Senatu Gdańskiego 4, do Ruara 8, Lubienieckiego do Ruara 1, Morsztyna Krzysztofa do Senatu Gdańskiego 1, Moskorzowskiego Hieronima do Ruara 1, Opalińskiego Abrahama Wojewody Poznańskiego do Ruara 1, Opalińskiego Krzysztofa do Senatu Gdańskiego 2, do Ruara 1, Opalińskiego Łukasza do Ruara 2, Ruara Marcina: do Crusiusa Floriana 1, do Senatu Gdańskiego 1, do Kurosza i innych Braci polskich 1, do Mierzynskiego Abrahama 4, do Russanowskiego Krzysztofa 1, do Rzeczyckiego Piotra 1, do Sienieńskiego Wojewodzica Podolskiego, do Smalciusa Walentego 2, do Biskupów i Pastorów unitarskich 1, do Wolzogena Jana Ludwika 1, Wawrzyńca Stegmana do Ruara 1, Władysława IV. do Ruara 1. Oprócz tego znajdują się listy, lubo nie przez Polaków, ani do nich pisane, ale rzeczy polskie w sobie zawierające.

9870. Cała historja Arjanizmu w Szmiglu składa się ze cztérech rozdziałów: 1) Opisanie miasta i jego osobliwości, 2) O piérwszém założeniu Zboru Arjańskiego, jego orędownikach i dziedzicach miasta, 3) O nauczycielach Arjańskich, 4) O przeciwnikach celniejszych w tym czasie, kiedy Arjanizm kwitnął.

9879. Zdanie o tém piśmie znajduje się u Brauna de Scriptor. Polon. str. 216, i u Niesieckiego T. 3, str. 32; najzupełniejsza u Łukaszewicza Józefa w *Wiadomości o Braciach Czeskich.*

9890. Jakób Górski przypisał to pisemko Pawłowi synowi Hektora Wadianowi, obywatelowi Krakowskiemu, siestrzanowi Kardynała Hozjusza. Zawiera się w niém wyliczenie tych szkód, które Żydzi krajóm chrześciańskim zadają.

9895. W przedmowie Ks. Korona, dziwi się, że Teologowie nie dysputują z Żydami; radzi uczyć się chrześcianóm po hebrajsku, i twierdzi, że najskuteczniej przez dysputy Żydów nawrócić można. Na końcu od str. 149 dodane jest: Witanie oraz y powinszowanie stanu małżeńskiego J. O. Xięztwu J. M. Pana Samuela Koreckiego, Xiążęcia na Korcu, także J. M. Paniey Maryanny Paniey Wiślickiey (Ligęzianki wdowy po Janie Karolu Tarle Kaszt. Wisl.)... z katedry pokazane.

9917. Autor był rodem Węgrzyn. Dziełko to, które powtórnie wydano za granicą, bez r. i *m.*, obejmuje kart 73, zawiera zaś, prócz przedmowy do Zygmuntu Augusta, opisanie dysputy, mianej w Waradynie z uczonym Turkiem, skromne napomnienie do Rządu Polskiego o niedbalstwie duchownych; proroctwo tureckie o przyszłych klęskach Chrześcian, o utrapieniu niewolników chrześciańskich pod jarzmem tureckiém, czego Georgewicz sam doznał będąc ich jeńcem w Azji, Arabji i t. d. Wyszło tłómaczenie niemieckie tego dziełka w Strasburgu przez Jana Zschorn w 1558. Ob. hrabiego Franc. Széchényi Bibliotheca Hungar. T. I. str. 409.

9920. Pismo to treści politycznej, podobno przez Teofila Rutkę napisane. Autor czerpa dowody z Krzysztofa Warszewickiego, Kromera, Czyżewskiego i Starowolskiego. Tłómaczenie polskie wyszło w kilka lat poźniej. Porówn. pod N. 9921.

Koniec Tomu Trzeciego.

